

300079

LC
1009

IMPERII PERSICI

Typus,

ex mente XENOPHONTIS

Xenophon
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

3384
BIBLIA OKTΩ. 880 X 2

XENOPHONTIS

DE

CYRI INSTITUTIONE

LIBRI OCTO,

Græca recognovit, cum Codice MS^{to} OXONIENSI et omnibus ferè libris Editis contulit, plurimis in locis emendavit, Versionem Latinam reformavit, Observationibus suis: Tabulâque Geographicâ auxit et illustravit: Notas quoque H. STEPHANI, LEUNCLAVII, Æ. PORTI et MURETI recensitas et castigatas, Variantium Lectionum delectum, Indicesque necessarios adjunxit.

THOMAS HUTCHINSON, A. M.
1698-1767

EDITIO UNDECIMA.

Revised By George Bulhman D.D. F.R.S.

LONDINI:

TYPIS G. WOODFALL, PATERNOSTER-ROW;

Impensis W. GINGER, ad insignia Collegii Westmonasteriensis juxta Scholam Regiam; LONGMAN, HURST, REES, & ORME; R. BALDWIN; J. WALKER; F. C. & J. RIVINGTON; J. RICHARDSON; G. WILKIE & J. ROBINSON; J. MAWMAN; CADELL & DAVIES; & C. LAW.

1808.

PA4494

,C5

1808

Exchange
Univ. of Mich.
AUG 8 - 1933

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Α΄.

* **ΕΝΝΟΙΑ** ποθ' ἡμῖν ἐγένετο, ὅσαι δημοκρατίαι κατελύθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλως πως βελομένων πολιτεύεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν δημοκρατία· ὅσαι τ' αὖ μοναρχίαι, ὅσαι τε ὀλιγαρχίαι ἀνήρηνται ἤδη ὑπὸ δῆμων· καὶ ὅσοι τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντες, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ταχὺ πάμπαν κατελύθησαν, οἱ δὲ, καὶ ὅποσον ἐν χρόνῳ ἄρχοντες διαγίνονται, θάυμάζονται ὡς σοφοί τε καὶ εὐτυχεῖς ἄνδρες γεγεννημένοι. Πολλὰς δ' ἐδοκῆμεν καταμεμαθηκέναι, καὶ ἐν ἰδίῳ οἴκοις τὰς μὲν, ἔχοντας καὶ πλείονας οἰκέτας, τὰς δὲ, καὶ πάνυ ὀλίγας, καὶ ὅμως ἐδὲ τοῖς ὀλίγοις, τέτοις πάντα δυναμένους χρῆσθαι πειδόμενοις τὰς δεσπότας. † Ἐτι δὲ πρὸς τέτοις ἐνενοῦμεν, ὅτι ἄρχοντες μὲν εἰσι καὶ οἱ βεκόλοι τῶν βοῶν, καὶ οἱ ἵπποφορβοὶ τῶν ἵππων, καὶ πάντες δὲ οἱ καλέμενοι νομεῖς ὧν ἂν ἐπιστάτῳσι ζῶων, εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοιντο· πάσας τοίνυν ταύτας τὰς ἀγέλας ἐδοκῆμεν ὁρᾶν μᾶλλον ἐδελοῦσας πείδεσθαι τοῖς νομεῦσιν, ἢ τὰς ἀνδρώπους τοῖς ἄρχουσι. Πορεύονται τε γὰρ αἱ ἀγέλαι οἷ ἂν αὐτὰς εὐδύνωσιν οἱ νομεῖς, νέμονται τε χαρῖα ἐφ' ὅποια ἂν αὐτὰς ἐφίωσιν, ἀπέχονται τε ὧν ἂν αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν, τοῖς γιγνόμενοις ἐξ αὐτῶν, ἑῶσι τὰς νομέας χρῆσθαι ἕως, ὅπως ἂν αὐτοὶ βέλωνται. Ἐτι τοίνυν οὐδεμίαν πάποτε ἀγέλην ἥσδόμεθα συστᾶσαν ἐπὶ τὰς νομέας, ἕτε ὡς μὴ πείδεσθαι, ἕτε ὡς μὴ

* *Εννοία ποθ', &c.*] *Eo consilio proœmium hoc adornavit Xenophon, ut Cyrum virtute, tam bellicâ quàm civili, instructissimum exhiberet. Imperandi artem esse quiddam longè difficillimum, alia atque alia Civitatum Græcarum fata multiplici docerent exemplo. Erat ergo Cyri propria quædam laus, quod eam penitus intellexit, et feliciter exercuit: dum quanto major operi accesserit difficultas, tanto uberior illi consisterit gloria.*

† *Ἐτι δὲ πρὸς, &c.*] *Ab imperatorio ad pastorale munus apta facis transitio, Homero Scriptoribusque Orientalibus perquàm familiaris. Quæ quidem et simplicitati dictionis, quam in Xenophonte nulli non deamârunt, et verbis, quibus Cyrum l. 8. p. 292. usum facit, adprimè est consentanea, παραπλήσια ἔργα εἶναι νομῖως ἀγαθοῦ καὶ βασιλείας ἀγαθοῦ.*

ἐπιτρέπειν τῷ καρπῷ χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ χαλεπώτεραί εἰσι
αἱ ἀγέλαι πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἢ τοῖς ἄρχουσί τε αὐτῶν, καὶ
ὠφελεμένοις ὑπ' αὐτῶν· ἄνθρωποι δὲ ἐπ' εὐνίας μᾶλλον συ-
νίστανται ἢ ἐπὶ τέτρε, ἕς ἂν αἰσθάνωνται ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχει-
ρῶντας. Οτε μὲν δὴ ταῦτα ἐνεθυμέμεθα, ἕτως ἐγινώσκομεν
περὶ αὐτῶν, * ὡς ἀνθρώπων πεφυκότι πάντων τῶν ἄλλων ζώων
εἴη ῥᾶον ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν. Ἐπειδὴ δὲ ἐνενοήσαμεν ὅτι
Κῦρος ἐγένετο Περσῆς, ὃς παμπόλλες μὲν ἀνθρώπους ἐκτῆσατο
πειδομένους αὐτῷ, παμπόλλας δὲ πόλεις, πάμπολλα δὲ ἔθνη,
ἐκ τέτρε δὴ ἡναγκαζόμεθα † μετανοεῖν, μὴ ἕτε τῶν ἀδυνά-
των, ἕτε τῶν χαλεπῶν ἔργων ἢ τὸ ἀνθρώπων ἄρχειν, ἢν τις
ἐπισταμένως τέτο πρῶττη. Κῦρῳ γὰρ ἴσμεν ἐδελησαντας
πεῖθεσθαι, τὲς μὲν, ἀπέχοντας παμπόλλων ἡμερῶν ὁδόν,
τὲς δὲ, καὶ μηνῶν, τὲς δὲ, ἐδ' ἐωρακότας πάποτε αὐτὸν, τὲς
δὲ, καὶ εὖ εἰδότας ὅτι ἐδ' ἂν ἴδοιεν· καὶ ὁμως ἤδελον αὐτῷ
ὑπακέναι. Καὶ γάρ τοι τοσῆτον διήνεγκε τῶν ἄλλων βασι-
λέων, καὶ τῶν πατρίεες ἀρχὰς παρειληφότων, καὶ τῶν δ' ἐαυ-
τῶν κτησαμένων, ὥστε ὁ μὲν Σκύθης, καίπερ παμπόλλων
ὄντων Σκυθῶν, ἄλλε μὲν ἐδενὸς δύναιτ' ἂν ἔθνες ἐπάρξαι,
ἀγαπήν δ' ἂν εἰ τῇ ἐαυτῇ ἔθνες ἄρχων διαγένοιτο· καὶ ὁ
Θρᾷξ Θρακῶν, καὶ ὁ Ἰλλυριὸς Ἰλλυριῶν· καὶ τᾶλλα δὲ
ᾧσαύτως ἔθνη ἀκέομεν τὰ γὰρ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔτι καὶ νῦν εὐ-
τόνομα εἶναι λέγεται, καὶ λελύσθαι ἀπ' ἀλλήλων· Κῦρος δὲ
παραλαβὼν ᾧσαύτως καὶ τὰ ἐν τῇ Ασίᾳ ἔθνη αὐτόνομα ὄντα,
ὁρμηθεὶς σὺν ὀλίγῃ Περσῶν στρατιᾷ, § ἐκόντων μὲν ἡγήσατο
Μήδων, ἐκόντων δὲ Υρκανίων· κατεστρέψατο δὲ Σύρες, Ασ-

* Ως ἀνθρώπων πεφυκότι] Eam sc. effe humanæ naturæ conditionem——ut Stephanus hanc phrasin interpretatus est: sive, Hominem ita esse à naturâ comparatum, ut facilius, &c.

† Μετανοεῖν] Propriè est, Sententiam mutare, aliter, quàm antea, judicare; adeoque, eīta μετάνοια ipsa nihil aliud sonet quàm mutatio sententiæ, observare libet Anglicanos in- terpreses Apostoli verba, Heb. 12. 17. οὐχ εὖρε τόπον μετανόιας, minis rectè reddidisse. Ibi enim vox μετάνοια non penitentiam, quasi Esavo denegatam, sed Isaaci retractationem frustra quaesitam, denotat: ut hic sit loci sensus, Esavi neque precibus neque lacrymis Isaacum permoveri potuisse, ut quæ modò Jacobo promiserat, ea jam beneficia in ipsum transfe- renda revocaret.

§ Ἐκόντων μὲν ἡγήσατο Μήδων, ἐκόντων δὲ Υρκανίων] Partic. δὲ, præcedente μὲν, sapè solam copulandi vim habet, atque ita in pluribus ejusdem periodi membris adhiberi solet. Exemplorum tanta est in uno Xenophonte copia, ut, omnia proferre, hominis esset otio suo et lectoris patientiâ intemperanter abutentis. Hoc igitur semel monuisse sit satis. Consi- millis harum particularum occurrit usus. Jud. 8.—σάρκα μὲν μαινοῦσι, κυριότητα δὲ, &c. Notandum etiam est, Xenophontem hic copiose enarrare regni illius amplitudinem, quod Cyro dedisse Deum traditam est, 2 Chron. 36. 23. Esd. 1. 2.

συρίαις, Αραβας, Καππαδόκας, Φρύγας ἀμφοτέρους, Λυδῆς, Κᾶρας, Φόινικας, Βαβυλωνίους· ἤρξε δὲ καὶ Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν, καὶ Κιλικίων· ὡσαύτως δὲ Σακῶν καὶ Παφλαγῶν, καὶ *Μαριανδυνῶν, καὶ ἄλλων δὲ παμπολλῶν ἔθνων, ὧν ἔδ' ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις εἰπεῖν. Επῆρξε δὲ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλατταν, καὶ Κυπρίων καὶ Αἰγυπτίων. Καὶ τοίνυν τέτων τῶν ἔθνων ἤρξεν ἑὺ ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων, ἕτε ἁλλήλοισ· καὶ ὅμως ἡδυνήθη ἐφικέσθαι μὲν ἐπὶ τοσαύτην γῆν τῷ † ἅφ' ἑαυτῆς φόβῳ, ὥστε καταπληῆξαι πάντα, καὶ μηδὲνα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ· ἔδυνήθη δὲ ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τοσαύτην τῇ πάντας αὐτῶν χαρίζεσθαι, ὥστε αἰεὶ τῇ αὐτῆς γνώμῃ ἀξιῶν κυβερνεῖσθαι. Ἀνηρτήσατο δὲ τοσαῦτα φῦλα, ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν, ὅποι ἂν ‡ ἄρξηται τις πορεύεσθαι ἀπὸ τῶν βασιλείων, ἣν τε πρὸς ἑῷ, ἣν τε πρὸς ἐσπέραν, ἣν τε πρὸς ἄρκτον, ἣν τε πρὸς μεσημβρίαν. Ἡμεῖς μὲν δὴ, ὡς ἄξιον ὄντα θαυμάζεσθαι τέτον τὸν ἄνδρα, ἐσκεψάμεθα τίς ποτε ὦν γενεάν, καὶ ποίαν τινὰ φύσιν ἔχων, καὶ ποία τινὶ παιδείᾳ παιδευθεὶς, τοσῶτον διήνεγκεν εἰς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων. Οσα ἔν καὶ ἐπυθόμεθα καὶ || ἡσ-
 † ἡσθῆσθαι δοκεῖμεν περὶ αὐτῆς, ταῦτα πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

* Μαριανδυνῶν] Libet Populum hunc, diu nimis exulantem, suam tandem in sedem reducere. Quod feci, jure factum ostendunt, Ptolom. p. 134. Edit. Bert. Strab. p. 816 et 996. Ed. Wolf. Dionys. perieg. v. 788. Scylax in Periopl. p. 34. Anonym. in descript. Pont. Eux. p. 10. Ed. Oxon. Mela p. 23. Ed. Gron. Qui Mariandynos, non verò Megadinos vel Megadidos, inter gentes hic loci à Xenophonte memoratas, recensere solent. Et, quod omnem dubitationem tollat, Philelphus, vetere usus exemplari, *Mariandynis* in suâ versione exhibet.

† Τῷ ἅφ' ἑαυτοῦ φόβῳ] Editi quidam libri habent τῷ ἑαυτοῦ. Stephanus etiam ait se malle præpositionem illam hinc abesse. Quam tamen, cum librorum mellioris notæ auctoritate, tum usitato Scriptorum Atticorum stilo fretus, omnino retinendam censeo. Hi quippe præpositionis, ante genitivum eleganter redundantis, non pauca suppeditant exempla.

‡ Ἀρξήται τις πορεύεσθαι] Πλεονάζειν hic videtur ἀρξήται, ut sæpè in libris Evangelicis; ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν, pro ὁδὸν ἱποιοῦν, Marc. 2. 23. Et, ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν. Marc. 6. 7.

|| ἡσθῆσθαι δοκεῖμεν] Nè quis hujus loquendi formis, ἰδοκεῖμεν καταμεμαθηκέναι, ἡσθῆσθαι δοκοῦμεν, &c. hujus historię fidem elevatam putet, notandum est, verba δοκεῖν φαίνεσθαι, νομίζεσθαι, ita à Græcis adhiberi solere, ut per ea significant (non dubii quidpiam aut ambigui, non quod videtur, sed) quod reverà est. Sic enim Ulp. ad Olynth. 1 Dem. p. 2. τὸ δὲ νομίζειν, καὶ τὸ δοκεῖν, καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐ πάντως ἐπὶ ἀμφιβόλου τάττουσιν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀληθεύειν. Cujus rei testimonium perhibent, Isoctus ad Dem. p. 6. Ed. Wolf. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νωπίων ἦθος ubi, δοκεῖ κρατεῖσθαι ponitur pro κρατεῖται et Appian. de Bell. Hisp. Edit. Steph. p. 256. οἵτινεις αὐτὴν οἰκίσαι πρῶτον νομίζονται, quæ rectè vertit interpres, Qui primi eam (Hispaniam) incoluerint. Nec aliter apud Sacros Auctores verba ista solent intelligi; Mat. 3. 9. μὴ δοχεῖτε λέγειν. Luc. 8. 18. ὃ δοκεῖ ἔχειν. Act. 16. 13. οὗ ἰνομίζετο προσεχῆ εἶναι, pro οὗ ἦν.

ΠΑΤΡΟΣ μὲν δὴ λέγεται ὁ Κῦρος γενέσθαι Καμβύσου, Περσῶν βασιλέως· (ὁ δὲ Καμβύσης ἔτος τῷ Περσειδῶν γένεσθαι ἦν· οἱ δὲ Περσεῖδαι ἀπὸ Περσέως κληῖζονται) μητρός δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι· ἡ δὲ Μανδάνη αὕτη Αστυάγης ἦν θυγάτηρ, τῷ Μήδων γενομένῃ βασιλέως. Φῦναι δὲ ὁ Κῦρος λέγεται, καὶ ἄδεται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, εἶδος μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος, καὶ φιλομαδέστατος, καὶ φιλοτιμώτατος, ὥστε πάντα μὲν πόνον ἀνατλήναι, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομείναι τῷ ἐπαινεῖσθαι ἕνεκα. Φύσιν μὲν δὴ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μορφῆς τοιαύτην ἔχον διαμνημονεύεται· ἐκπαιδευθεὶς γεμὴν ἐν Περσῶν νόμοις. Οὗτοι δὲ δοκῶσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τῷ κοινῷ ἀγαθῷ ἐπιμελέμενοι· ἔχ' ὁμοίως γὰρ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. Αἱ μὲν γὰρ πλείσται πόλεις ἀφῆσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐδέλῃ τὰς ἑαυτῷ παῖδας, καὶ αὐτὰς τὰς πρεσβυτέρους ὅπως ἐδέλῃσι διάγειν, ἐπιτάττουσιν αὐτοῖς μὴ κλέπτειν, μὴ ἀρπάζειν, μὴ βία εἰς οἰκίαν παρῖέναι, μὴ παῖειν ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως· ἦν δὲ τις τούτων τι παραβαίνει, ζημίας αὐτοῖς ἐπέδωκεν. Οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι προλαβόντες, ἐπιμέλονται ὅπως τὴν ἀρχὴν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται, ὥστε πονηρῶς τινος ἔργον ἢ αἰσχρῶς ἐφίεσθαι. Ἐπιμέλονται δὲ ὧδε· Ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρᾳ ἀγορὰ καλεσμένη, ἔνθα τὰ τε βασιλεια καὶ τὰ ἄλλα ἀρχεῖα πεποιήται. Ἐντεῦθεν τὰ μὲν ἄνια, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τέτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλῖαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον· ὥς μὴ μιγνύηται ἡ τέτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμῷ. Διήρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορὰ, ἡ περὶ τὰ ἀρχεῖα, εἰς τέτταρα μέρη· τέτων δ' ἔστιν ἐν μὲν παισίν, ἐν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο *τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. Νόμῳ δὲ εἰς τὰς ἑαυ-

* Τελείοις ἀνδράσιν] Quæ uno verbo reddere, cum Gabriello, fatius duxi, quàm periphrasi minùs propriâ uti. Eum autem τέλειον ἄνδρα dicere solent Græci, qui ad ἀκμὴν ætatis viriumque vigorem pervenit. Sensu quidem tralatitio is Apostolo, Ephes. 4. 13. dicitur τέλειος ἄνθρωπος qui quod ad interiorem hominem attinet, eouſq̃ue profecerit, ut mysterium fidei probè teneat, et (ut Hebr. 5. 14.) sensus habeat ad discernendum bonum à malo excitatos.

τῶν χώρας ἕκαστοι τέτων πάρεσιν, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες· οἱ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ' ἂν ἐκάστῳ προχωρῇ, πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις, ἐν αἷς δεῖ αὐτὸς παρῆναι. Οἱ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα σὺν τοῖς γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν τῶν γεγαμηκότων· ἔτοι δὲ ἔτε ἐπιζητῶνται, ἢ μὴ προῤῥηθῇ παρῆναι· ἔτε πολ- λάκις ἀπεῖναι καλόν. Ἀρχοντες δ' ἐφ' ἐκάστῳ τέτων τῶν μερῶν εἰσι δώδεκα· (δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διήρηνται) καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων ἡρημένοι εἰσὶν, οἱ ἂν δοκῶσι τὰς παῖδας βελτίστες ἂν ἀποδεικνῦναι· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐφήβοις, ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν, οἱ ἂν αὐτὸς τὰς ἐφήβους βελ- τίστες δοκῶσι παρέχειν· ἐπὶ δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἱ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτὸς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιῶντας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης ἀρχῆς· εἰσὶδὲ καὶ τῶν γεραιτέρων προστάται ἡρημένοι, οἱ προστατεύουσιν, ὅπως καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν. Α δὲ ἐκάστη ἡλικία προστέτακται ποιεῖν, διηγησόμεθα, ὥς μᾶλλον δῆλον γένηται, ἢ ἐπιμέλονται ὥς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται.

Οἱ μὲν δὲ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διάγχει μανθάνοντες δικαιοσύνην· καὶ λέγουσιν ὅτι * ἐπὶ τῷτο ἔρχον- ται, ὥσπερ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι. Οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν διατελῶσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. Γίνεται γὰρ δὲ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλή- λης, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα, καὶ κλοπῆς, καὶ ἀρπα- γῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακολογίας, † καὶ ἄλ- λων οἶων εἰκός. Οὓς δ' ἂν γινῶσι τέτων τί ἀδικῶντας, τιμω- ρῶνται. Κολάζουσι δὲ καὶ ἔφ' ἂν ἀδίκως ἐγκαλῶντας εὕρισ- κωσι. Δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος ἕνεκα ἄνθρωποι μι- σῶσι μὲν ἀλλήλης μάλιστα, ‡ δικάζονται δὲ ἥκιστα,

* Ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται] Nimirum, ad discendam justitiam, ἐπὶ τῇ ἐρχεσθαι scilicet apud Xe- noph. alioque significat, alicujus rei consequenda aut peragenda causā venire. Eadem loquendi formulā usus est S. Mat. c. 3. v. 7. ubi, ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα——valet, —— ἕνεκα τοῦ βαπτισθῆναι.

† Καὶ ἄλλων οἶων εἰκός] —— Et de aliis minus honestis, quæ nonnunquam fieri verisimile est, quæque ad magistratum deferri et solent et debent.

‡ Δικάζονται δὲ ἥκιστα] Vulgares Editiones habent οὐχ ἥκιστα; sensu planè contrario, et (ut levissimè dicam) incommoda. Mureto monente, deleamus part. οὐχ· quod et Stephanus probat, et hujus loci postulat sententia. Dicit enim Xenoph. Id Persis fuisse peculiare, quod non tantum (ut reliqui homines) odio haberent, sed in judicium insuper ducerent, ἀχα- ριστίας crimen.

*ἀχαριστίας· καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζεσι καὶ τῆτον ἰσχυρῶς. Οἶονται γὰρ τὲς ἀχαρίστες, καὶ περὶ θεὸς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλους. Ἐπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἢ ἀναισχυντία· καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκεῖ εἶναι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχυρὰ ἡγεμών. Διδάσκουσι δὲ τὲς παῖδας καὶ σωφροσύνην· μέγα δὲ συμβάλλεται εἰς τὸ μανδάνειν σωφρονεῖν αὐτὲς, ὅτι καὶ τὲς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἂνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας. Διδάσκουσι δὲ αὐτὲς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τῆτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι τὲς πρεσβυτέρους καὶ παιδουμένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. Διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστροῦ καὶ ποτὸς· μέγα δὲ καὶ εἰς τῆτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι καὶ τὲς πρεσβυτέρους ἔχοντας ἀπίοντας γαστροῦ ἕνεκα, πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι ἔπαρὰ μητρὶ σιτῆνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σὴ μῆνῳσι. Φέρονται δὲ οἴκοθεν σῖτον μὲν, ἄρτον, ὄψον δὲ, †κάρδαμον· πιεῖν δὲ, ἢν τις διψῇ, ‡κώδωνα, ὡς ἀπὸ τῆ ποταμῆς ἀρύσασθαι. Πρὸς δὲ τέτοις μανδάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. Μέχρι μὲν δὲ ἕξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ γενεᾶς οἱ παῖδες ταῦτα πράττεσιν· ἐκ τέττα δὲ || εἰς τὲς ἐφηβους ἐξέρχονται. Οὗτοι δ' αὖ οἱ ἐφηβοὶ διάγουσιν ὧδε.

Δέκα ἔτη, ἀφ' ἧς ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲν περὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προεῖρηται, καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς

* Αχαριστίας] Quod de Persis tradit Xenoph. id Macedonibus folis tribuisse videtur Seneca, l. 3. Benef. c. 6. *Excepta Maced. gente, non est*, &c. Sed, merito suspecta est hujus loci communis lectio; in quo Medorum, loco Macedonum, reponi debere contendunt Steph. et Muretus.

† Κάρδαμον] Plantae species, quæ (ut Phavorinus) apud Persas reperiri solet. Varias ejus virtutes enumerant, Cassianus Bassus Geoponic. l. 12. c. 27. Ed Cant. Dioscorid. l. 2. c. 185. Plin. Hist. Nat. l. 20. c. 13. Unam tamen non attigerunt, quæ hic præcipue venit notanda, quæque à Suidâ his verbis memorata est; Επισχιτικὰ οὖρον τὰ κάρδαμα καὶ πτόσματος. Καὶ διὰ τοῦτό φασι Πέρσας χρῆσθαι φυλάττονται γὰρ πολλὰ πτύνειν, καὶ οὖρεῖν, καὶ ἀπομύσσειν. Hanc ficcandi vim ei quoque tribuit Phavorinus.

‡ Κώδωνα] Poculum fictile, propriè Laconicum et militare; cujus formam referebat id, quo utebantur Persæ; ideòque apud Xenophontem eodem, quo Laconicum illud, venit nomine. Quoad formam verò (quantum quidem ex Plutarch. Tom. I. p. 45. Ed. Par. Jul. Poll. l. 6. c. 16. Athen. διπν. l. XI. c. 10. Phavor. et Hesych. colligere licet) altior paulò erat, unam ansam habens et ἀμβωνας id est, cujus non rectâ affurgunt latera, sed protuberant.

|| Εἰς τοὺς ἐφηβους ἐξέρχονται] Sc. ἐκ τῶν παίδων. Eadem ellipsi utitur Apost. 2 Cor. 2. 13. ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν, pro ἐξῆλθον ἐκ Τρωάδος καὶ ἀπῆλθον εἰς Μακεδονίαν, ut Joh. 4. 43. ἐξῆλθεν ἐκείθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τήν, &c.

πόλεως καὶ σωφροσύνης· (δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι) παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτὸς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι, ἢν τι δέωνται ὑπὲρ τῆ κοινῆ· καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πάντες μένουσι περὶ τὰ ἀρχεῖα· ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς· ποιεῖ δὲ τῆτο πολλάκις τῆ μηνός. Ἐχειν δὲ δεῖ τὸς ἐξιόντας τόξα παρὰ τὴν φαρέτραν, καὶ ἐν πολεῶν * κοπίδα ἢ σάγαριν· ἔτι δὲ καὶ γέρρον, καὶ παλτὰ δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφίεναι, τῷ δ', ἂν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι. Διὰ τῆτο δὲ δημοσία τῆ θηρᾶν ἐπιμέλονται, καὶ βασιλεὺς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐστί, καὶ αὐτὸς τε θηρᾶ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται ὅπως ἂν θηρῶεν, ὅτι ἀληθεστάτη δοκεῖ αὕτη ἡ † μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι. Καὶ γὰρ πρῶτ' ἀνίστασθαι ἐδίξει, καὶ ψύχη καὶ θάληπῃ ἀνέχεσθαι· γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοπορίαις καὶ δρόμοις· ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεῦσαι θηρίον, καὶ ἀκοντίζειν ὅπως ἂν παραπίπτῃ. Καὶ τὴν ψυχὴν δὲ πολλάκις ἀνάγκη θήγεσθαι ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τὶ τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀνδιστῇται· παίειν μὲν γὰρ δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπιφερόμενον· ὥστε ἔρᾶδιον εὐρεῖν τὶ ἐν τῇ θήρᾳ ἄπεστι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων. Ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τὴν θήραν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, ὥς τὸ εἶκος, τῶν παίδων, τ' ἄλλα δὲ ὅμοιον. Καὶ θηρῶντες μὲν, ἐκ ἂν ἀριστήσαιεν· ἢν δὲ τε δέῃ θηρίον ἕνεκα ἐπικαταμεῖναι, ἢ ἄλλως βεληδῶσι διατρίψαι περὶ τὴν θήραν, τὸ ἄριστον τῆτο δειπνήσαντες, τὴν ὑστεραίαν αὖ θηρῶσι μέχρι δειπνῆ· καὶ μίαν ἄμφω ταύτας τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾷς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. Τῆτο δὲ ποιεῖσι τὰ ἐδίξασθαι ἕνεκα, ἵνα καὶ ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσει, δύνωνται τῆτο ποιεῖν. Καὶ ὅψον δὲ τῆτο ἔχουσιν οἱ τηλικῶτοι ὅ, τί ἂν θηράσωσιν· εἰ δὲ μή, τὸ κάρδαμον. Εἰ δὲ τις αὐτὸς οἶεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχουσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν,

* Κοπίδα, ἢ σάγαριν· ἔτι δὲ καὶ γέρρον, καὶ παλτὰ] De his omnibus vide indicem vocabulorum militarium.

† Η μελέτη] Vox μελέτη eas omnes, sive animi sive corporis, exercitationes designare solet, quibus, quasi prælusionibus, idēd artium studiosi incubuere, ut cūm res postulare, egregium se in suā quāvis arte præstare possēt. Timotheo iidem suam μελίτην commendans Apostolus, 1 Tim. 4. 15. verbum μελιτέω à consuetudine sive agonistarum sive rhetorum, ad earum rerum curam, quæ ad animæ salutem pertinent, eleganter transfert.

ἀναμνησθήτω, πῶς μὲν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. Αἱ δ' αὖ μένεσαι φυλαὶ δια-
 τρίβουσι μελετᾶσαι τὰ τε ἄλλα, ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον, καὶ
 τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν καὶ διαγωνιζόμενοι ταῦτα πρὸς ἀλ-
 λήλους διατελέσιν. Εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τέτων ἀγῶνες, καὶ
 αἷθλα προτίθεται· ἐν ἧ δ' ἂν τῶν φυλῶν πλείστοι ὥσι δαημο-
 νέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ εὐπιστότατοι, ἐπαινέσιν οἱ πο-
 λῖται καὶ τιμῶσιν ἢ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ
 ὅστις αὐτὸς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. Χρῶνται δὲ τοῖς μέ-
 νουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαί, ἢν τι ἢ φρενῆσαι δεήσῃ, ἢ κα-
 κέργας ἐρευνῆσαι, ἢ ληστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ καὶ ἄλλο τι,
 ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστί. Ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι
 πράττεσιν. Ἐπειδὴν δὲ τὰ δέκα ἔτη διατελέσωσιν, ἐξέρχονται
 εἰς τὰς τελείας ἀνδρας.

Ἀφ' οὗ δ' ἂν ἐξέλθωσι χρόνος ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε
 καὶ εἴκοσιν ἔτη διάγουν ὥδε· Πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι,
 παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, ἢν τι δὴ περὶ τῆ
 κοινῆς, ὅσα φρονέωνται τε ἡδὴ ἔργα ἐστί καὶ ἐτι δυναμένων. Ἦν
 δὲ περ δεήσῃ στρατεύεσθαι, τόξα μὲν οἱ ἔτι πεπαιδευμένοι ἐκτί-
 χοντες ἐδὲ καλὰ, στρατεύονται· τὰ δ' ἀγχέμαχα ὅπλα καλεῖ-
 μενα, δάρακά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέρρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ,
 οἷον περ γράφονται οἱ Πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ, μάχαιραν
 ἢ κοπίδα. Καὶ αἱ ἀρχαί δὲ πᾶσαι ἐκ τέτων καθίστανται,
 πλὴν οἱ τῶν παιδῶν διδάσκαλοι. Ἐπειδὴν δὲ τὰ πέντε καὶ
 εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν ἔτοι * πλείον τι ἢ
 πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς· ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα
 εἰς τὰς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλεμένους. Οἱ δ' αὖ γεραι-
 τεροὶ ἔτοι στρατεύονται μὲν ἐκτί ἐξω † τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δὲ
 μένοντες δικάζουσι τὰ τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. Καὶ θά-
 νάτω δὲ ἔτοι κρίνεσι, καὶ τὰς ἀρχὰς ἔτοι πάσας αἰρῶνται· καὶ
 ἢν τις, ἢ ἐν ἐφήβοις, ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν, ἐλλίπῃ τι τῶν νομί-
 νων, φαίνεσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βελόμε-

* Πλείον τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες, &c.] Ex hac phrasi constare videtur malè, vel ip-
 sὸν ἐξήκοντα γεγονῆναι, Schmidio quippe assentior, qui comma post γεγονῆναι, non ἐξήκοντα,
 ponendum esse statuit: quòd aliàs ἐλάττων legi oporteret. Hic autem adverbium ἐλάττων
 ad γεγονῆναι, ut πλείον in exemplo Xenophontéo ad γεγονότες, referendum esse nil dubitio.

† Ἐξω τῆς ἑαυτῶν] Supple χώρας. Nec aliud supplementum desideratur Act. 12. 20.—
 ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

νοσ. Οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκέσαντες, ἐκκρίνουσιν· ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ.

Ἰνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπ' ἀνέμιμι· νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθῇ, διὰ τὰ προειρημένα. Λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι· τέτων δ' ἑδεῖς ἀπελήλათαι νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τὰς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. Ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τὰς παῖδας ἀργῶντας, πέμπουσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, ἔ' πέμπουσιν. Οἱ δ' ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις νεανισκεύεσθαι· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν ἔ' τως ἐκ ἔξεστιν. Οἱ δ' ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιεῖντες, ἔξεστι τέτοις εἰς τὰς τελείας ἀνδρας συναυλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, ἐκ εἰσέρχονται εἰς τὰς τελείας· οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγένωνται ἀνεπίληπτοι, ἔ' τοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. Οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραίτεροι καὶ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες καδίστανται· καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ἣ οἴονται χράμενοι βέλτιστοι ἂν εἶναι. Καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτυρία καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τῆ ἐκπονείσθαι, τὴν διαίταν. Αἰσχροὺς μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστὶ Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστὰς φαίνεσθαι· αἰσχροὺς δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόντα πρὸ φανερόν γενέσθαι ἢ τῆ ἐρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλῃ τινὸς τοιάτης. Ταῦτα δὲ ἐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτη μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονῶντες ἀνήλiskon, ὥστε ἄλλῃ ποι ἀποχωρεῖν. Ταῦτα μὲν δὲ * κατὰ πάντων Περσῶν ἔχομεν λέγειν· ἔ' δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ἀρμύθη, νῦν λέξομεν τὰς Κύρας πράξεις, ἀρξάμενοι ἀπὸ παιδός,

Κῦρος μὲν γὰρ μέχρι δώδεκα ἐτῶν, ἢ ὀλίγα πλεῖον, ταύτῃ τῇ παιδεῖᾳ ἐπαιδεύθη, καὶ πάντων τῶν ἡλικίων διαφέρων † ἐφαίγετο καὶ εἰς τὸ ταχὺ μαιθάνειν ἅ δέοι, καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρεῖως ἕκαστα ποιεῖν. Ἐκ δὲ τέττε τῆ χρόνος μετεπέμψατο

* Κατὰ πάντων Περσῶν] Eandem vim habet prapof. κατὰ 1 Cor. 15. 15. ὅτι ἡ μαρτυρία σαφὴν κατὰ Θεοῦ—de Deo.

† Διαφέρων ἐφαίγετο] Vide quæ suprà annotavimus de verbis φαίνεσθαι, &c. p. 6.

Αστυάγης τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα, καὶ τὸν * παῖδα αὐτῆς·
 ἰδεῖν γὰρ ἐπεθύμει, ὅτι ἤκεε καλὸν κάγαθὸν αὐτὸν εἶναι.
 Ἐρχεται δ' αὐτῇ τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸν Κύ-
 ρον τὸν υἱὸν ἔχουσα. Ὡς δὲ ἀφίκετο τάχιστα, καὶ ἔγνω ὁ
 Κύρος τὸν Αστυάγην τῆς μητρὸς πατέρα ὄντα, εὐθύς, οἷα δὴ
 παῖς φιλόστοργος ὢν φύσει, ἡσπάζετό τε αὐτὸν, ὥσπερ ἂν εἴ-
 τις πάλαι συντετραμμένος καὶ πάλαι φιλῶν ἀσπάζοιτο, καὶ
 ὄρῳ δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ † ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ, καὶ
 χρώματος ἐντρίψει, καὶ κόμαις προσδέτοις, αἱ δὴ νόμιμα ἦν
 ἐν Μήδοις, (ταῦτα γὰρ πάντα Μηδικὰ ἐστὶ, καὶ οἱ πορφυροὶ
 χιτῶνες, καὶ οἱ ‡ κἀνδύες, καὶ οἱ στρεπτοὶ περὶ τῇ δέρῃ, καὶ
 τὰ φέλλια περὶ ταῖν χερσῶν ἐν Πέρσαις δὲ τοῖς οἴκοι, καὶ
 νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἐσθιότες φαυλότεραι, καὶ δίαται εὐτελέσ-
 τεραι) ὄρῳ δὴ τὸν κόσμον τῆς πάππης, ἐμβλέπων αὐτῷ, ἔλε-
 γεν, ὦ μήτερ, ὥς καλὸς μοι ὁ πάππος. Ἐρωτῶσης δὲ τῆς
 μητρὸς αὐτὸν, πότερος δοκεῖ καλλίων αὐτῷ εἶναι, ὁ πατὴρ ἡ
 ἕτος· ἀπεκρίνατο ἄρα ὁ Κύρος, ὦ μήτερ, Περσῶν μὲν πολὺ
 κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατήρ, Μήδων μὲντοι, ὅσων ἐώρακα ἐγὼ
 καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐπὶ § θύραις, πολὺ ἕτος ὁ ἐμὸς πάππος
 κάλλιστος. Ἀντασπαζόμενος δὲ αὐτὸν ὁ Αστυάγης, καὶ
 || στολὴν καλὴν ἐνέδυσσε, καὶ στρεπτοῖς καὶ ψελλίοις ἐτίμα καὶ
 ἐκόσμει· καὶ εἴ περ ἐξέλαυνοι, ἐφ' ἵππερ χρυσοχαλίνε περιῆ-
 γεν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰώθει πορεύεσθαι. Ὁ δὲ Κύρος, ἄτε
 παῖς ὢν καὶ φιλόκαλος καὶ φιλότιμος ἤθετο τῇ στολῇ· καὶ

* Καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς] Quem hic paيدا, eundem mox υἱόν, vocat. Atque idem prorsus sonat ista vox. Act. 3. 13. ἰδὼν αὐτὸν τὸν παῖδα αὐτοῦ.

† Καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ, &c.] Ambitiosam hanc ornatûs rationem Gentes Orientales, in luxum effusiores, excogitârunt. Ità olim Iezabêlem, ut regiam præ se ferret gravitatem, oculos fucò ornâsse legimus, 2 Reg. 9. 30. Ad quem locum LXXII, habent ἐστιμίσαντο τοὺς ὀφθαλμούς, i. e. subio depinxit. Hoc enim lapide idè in pingendis oculis homines, decoris nimium studiosi, utebantur, quòd eos non nigravit tantum, sed etiam dilatavit; ut Plin. H. N. 7. 1. 33. p. 52. Medos verò imprimis hujusmodi se cultu ornâsse, testatur etiam Plutarch, T. 1. p. 557. Ed. Par. ubi de Surenâ hac habet, ἀλλὰ Μηδικῶτερον ἐσκευασμένους ἐντρίμματα προσώπου, καὶ κόμης διακρίσει.

‡ Καὶ οἱ κἀνδύες] Caudys, Persarum vestis; quam Medis acceptam referunt. Ab his enim (teste Strabone, T. 2. p. 797. Edit. Wolt.) ad illos vestitûs, omnisque adèd vitæ, ratio manavit.

§ Ἐπὶ θύραις] Sc. regiz. Qualem locum Mardochæum aliquando, moro Persico, occupâsse Sacra docet: Historia, Eith. 2. 19. Ad januam enim aulici homines obambulare solebunt, ut præstò semper essent, si quâ in re rex eorum operâ uti vellet.

|| Καὶ στολὴν, &c.] Hinc abundè liquet, vocem στολὴν vestem virilem, non apud Hellenistas duntaxat, significare (uti Grotius, ad Marc. 12. 38. existimâsse videtur) sed apud ipsum Xenophontem, sermonis Græci, sive elegantiam spectes sive puritatem, cultorem longè felicissimum.

ἰππεύειν μανθάνων, ὑπερέχαιρεν ἐν Πέρσαις γάρ, διὰ τὸ χαλεπὸν εἶναι καὶ τρέφειν ἵππους καὶ ἰππεύειν, ἐν ὀρεινῇ ἔσῃ τῇ χώρᾳ, καὶ ἰδεῖν ἵππον πᾶν σπάνιον ἦν. Δειπνῶν δὲ ὁ Αστυάγης σὺν τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βεβλόμενος τὸν παῖδα ὡς ἥδιστα δειπνεῖν, ἵνα ἦσσαν τὰ οἴκαδε ποδοίῃ, προσήγαγεν αὐτῷ καὶ * παροψίδας, καὶ παντοδαπὰ ἐμβάσματα καὶ βρώματα. Τὸν δὲ Κύρον ἔφασαν λέγειν, Ω πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν τῷ δεῖπνῳ, εἰ ἀνάγκη σοι ἐπὶ πάντα τὰ λεκάνια ταῦτα διατείνειν τὰς χεῖρας, καὶ ἀπογεύεσθαι τούτων τῶν παντοδαπῶν βρωμάτων. Τί δέ; φάναι τὸν Αστυάγην, Οὐ γὰρ πολὺ σοι δοκεῖ κάλλιον τόδε τὸ δεῖπνεν εἶναι τῷ ἐν Πέρσαις; Τὸν δὲ Κύρον πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι λέγεται, Οὐχί, ὦ πάππε· ἀλλὰ πολὺ ἀπλεστέρα καὶ εὐδυτέρα παρ' ἡμῖν ἢ ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὸ ἐμπλησθῆναι, ἢ παρ' ὑμῖν. Ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέας εἰς τῷτο ἄγει· ὑμεῖς δὲ εἰς μὲν τὸ αὐτὸ ἡμῖν σπεύδετε, πολλὰς δὲ τινὰς ἐλιγμὰς ἄνω καὶ κάτω πλανώμενοι, μόλις ἀφικνεῖσθε ὅποι ἡμεῖς πάλαι ἤκομεν. Ἀλλ', ὦ παῖ, φάναι τὸν Αστυάγην, ἐκ ἀχθόμενοι ταῦτα περιπλανώμεθα· γευόμενος δ', ἔφη, καὶ σὺ γνώσῃ ὅτι ἡδέα ταῦτά ἐστιν. Ἀλλὰ καὶ σέ, φάναι τὸν Κύρον, ὦ πάππε, μυσатτόμενον ταῦτα τὰ βρώματα ὁρῶ. Καὶ τὸν Αστυάγην ἐπερέσθαι· Καί τινι δὴ σὺ τεκμαιρόμενος, ὦ παῖ, ταῦτα λέγεις; Οτι σέ, φάναι, ὁρῶ, ὅταν μὲν † τῷ ἄρτου ἄψῃ, εἰς ἔδεν τὴν χεῖρα ἀποφώμενον· ὅταν δὲ τέτων τινὸς δίγῃς, εὐθὺς ἀποκαθαίρεις τὴν χεῖρα εἰς τὰ χειρόμακτρα, ὡς πᾶν ἀχθόμενος ὅτι ‡ καταπλῆα σοι ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο. Πρὸς ταῦτα

* Παροψίδας] Παροψίδος nomen tam de quodam cibi genere, quàm de vase escario dici solet. Latinos id pro vase petiisse testantur, Juv. Sat. 3. v. 142.—quàm multâ, magnâque *paropside* cenat. et Sueton. l. 7. p. 603. Ed. Casaub.—*paropsidem* leguminis, pro sedulitate, &c. Apud Græcos, contrâ, sæpius significationem illam alteram postulare videtur: ita enim Phrynich. p. 28. Παροψίς τὸ ὄψον, οὐχὶ δὲ τὸ ἀγγεῖον ὡς τινὲς. Et Jul. Pol. l. T. l. p. 598. ad vocem παροψίδα, ait, ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ζωμοῦ εἶδος τι, ἢ ὡς τινες, μάζης, ἢ τῆς παρεινθήκης ὄψου, ὁ δὲ νῦν ἀνέπαιον παροψημάτων. Athen. l. 9. p. 368. Ed. Casaub. vult παροψίδας hic poni ἀμφιβόλως, adeò ut denotet, et patinas et cibos diversi generis admovisse Cyro Astyagem. Ego quidem Hæschelii potius sententiæ accedo, qui, in not. ad Phrynich. obsonium hic intelligi debere affirmat.

† Τοῦ ἄρτου ἄψῃ] Rectè olim à Beza, ad Colof. 2. 21. fuit observatum, verbum ἄπτεισθαι, quod propriè de manûs prehensione dicitur, ad ipsum eibi, manu prehensi, esum eo loco referri. Sed, quod apud interpretem illic frustra quaesiverit lector, istiusmodi ejus verbi notationis exemplum hic insigne quidem suppeditat Xenophon.

‡ Καταπλῆα] Stephano monente, accentui novam sedem assignavi, quò adjectivum illud antecedentis

ταῦτα δὴ τὸν Αστυάγην εἶπεν· εἰ τοίνυν ἔτω γιγνώσκεις, ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε εὖωχῃ, ἵνα νεανίας οἴκαδε ἀπέλθῃς. Ἀμα δὲ ταῦτα λέγοντα πολλὰ αὐτῷ παραφέρειν, καὶ δῆρεια καὶ τῶν ἡμέρων. Καὶ τὸν Κῦρον, ἐπεὶ ἑώρα πολλὰ τὰ κρέα, εἶπεν· Ἡ καὶ δίδως, φάναι, μοι, ὦ πάγγε, ταῦτα πάντα τὰ κρέα, ὅ, τι ἂν βέλωμαι αὐτοῖς χρῆσθαι; Νῆ Δία, φάναι, ἐγώ σοι, ὦ παῖ. Ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον λαβόντα τῶν κρεῶν, διαδιδόναι τοῖς ἄμφι τὸν πάππον θεραπευταῖς ἐπιλέγοντα ἐκάστω· Σοὶ μὲν τῆτο, ὅτι προθύμως με ἱππεύειν διδάσκεις· Σοὶ δὲ, ὅτι μοι καλτὸν ἔδωκας· (τῆτο γὰρ νῦν ἔχω) Σοὶ δὲ, ὅτι τὸν πάππον καλῶς θεραπεύεις· Σοὶ δὲ, ὅτι με τὴν μητέρα τιμᾷς· τοιαῦτα ποιεῖν, ἕως διεδίδε πάντα ἃ ἔλαβε κρέα. Σάκα δὲ, φάναι τὸν Αστυάγην, τῷ οἰνοχῶ, ὃν * ἐγώ μάλιστα τιμᾷ, ἐδὲν δίδως; Ο δὲ Σάκας ἄρα καλός τε ἂν ἐτύγχανε, καὶ † τιμὴν ἔχων προσάγειν τὰς δεομένας Αστυάγης, καὶ ἀποκαλύειν ἑς μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοῖη εἶναι προσάγειν. Καὶ τὸν Κῦρον ἐπερέσθαι προπετῶς, ὡς ἂν παῖς μὴδέπα ὑποπτήσων, Διὰ τί, ὦ πάππε, τῆτον ἔτω τιμᾷς; Καὶ τὸν Αστυάγην σκώψαντα εἶπεν, Οὐχ ὀρᾷς, φάναι, ὡς καλῶς οἰνοχρεῖ καὶ εὐσχημόνως; Οἱ δὲ τῶν βασιλέων τέτων οἰνοχόοι κομφῶς τε οἰνοχοῶσι, καὶ καθαρίως ἐγχέουσι, καὶ διδύουσι ‡ τοῖς τρισὶ δακτύλοις ὀχῶντες τὴν φιάλην, καὶ προσφῆρσιν ὡς ἂν ἐνδοῖεν τὸ ἔκπωμα εὐληπτότατα τῷ μέλλοντι πίνειν. Κέλευσον δὴ, φάναι, ὦ πάππε, τῷ Σάκα καὶ ἐμοὶ δῆναι τὸ ἔκπωμα, ἵνα

antecedentis *χρεία* genus induat. Interpretes quidem Latini, parum sibi constantes, ita hunc locum reddiderunt, quasi eodem quo nos, legissent modo: cum tamen libri ab ipsis editi κατάπληα exhibeant. Quod si cui levis hæc accentus loci mutatio minus ardeat, alia latine vertendi via tentanda est; ut neutrum κατάπληα, substantivè sumptum, satietatem denotet; seu, ea quæ, præ nimia eorum copiâ, satietatem afferant.

* Ον ἐγώ μάλιστα τιμᾷ] Nec mirum, tanti apud Aftyagem fuisse quenquam ἐ ποκλιατορῶν grege. Nam, *ῥυνοχῶν*, teste Athen. l. 10. p. 424. *παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ εὐγενέστατοι παῖδες, ὡς ὁ τοῦ Μινελάου υἱός. Οἰνοχρεῖ δ' υἱός Μινελάου κυδάλιμοι.* Odyss. ὁ ν. 141.

† Καὶ τιμὴν ἔχων προσάγειν] Vox προσάγειν (ut ex hoc loco constat) præter vim ejus vulgò notam, κατ' ἐξοχὴν etiam usurpatur de accessu ad reges et principes, qui alicui datur per interpretes eorum, seu per eos qui sunt à consiliis: ad quam vocis hujus notionem respiciendum videatur Apost. Pet. 1. Ep. c. 3. v. 18. ubi Christus dicitur *ἡμᾶς προσάγειν τῷ Θεῷ.*

— ἵνα ἡμᾶς προσάγῃ τῷ Θεῷ. Et Paulus in Epist. ad Ephes. c. 2. v. 18. *ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσάγωγὴν — τοῖς τὸν πατέρα.*

‡ Τοῖς τρισὶ δακτύλοις, &c.] Hoc ferè modo pocula sustinere solebat elegantior quisvis pincerna. Ita enim Philostr. Ep. 23. *Mulierī cauponatrici*, Ed. Olear. *Πάντα μὲ αἶρεϊ τά σά· καὶ ὁ λινόης χιτὼν — καὶ τῶν αἰνῶν δακτύλων αἱ συνθήσεις, ἐφ' ὧν ὀχεῖται τὸ ποτήριον.* Et Heliodor. Æthiop. l. 7. Edit. Paris. p. 357. de Theagene poculum Arsace tradituro, *καὶ ἅμα προσέειπε τῇ Ἀρσάκῃ προσκηνῆς κρησάμενος· εὐρυμῶν τέ τι, καὶ ἄκροις τοῖς δακτύλοις ἱσχυῶν τὴν φιάλην.*

καὶ γὰρ καλῶς σοι πειῖν ἐγγχείας, ἀνακτῆσωραί σε, ἣν δύναμαι. Καὶ τὸν κελεύσαι δέναι. Λαβόντα δὲ τὸν Κῦρον, ἔτω μὲν εὖ κλύσαι τὸ ἔκπαμα, ὥσπερ τὸν Σάκαν ἐώρα· ἔτω δὲ στήσαντα τὸ πρόσωπον, σπεσδαιῶς καὶ εὐσχημόνως πως προσενεγκεῖν καὶ ἐνδέναι τὴν φιάλην τῷ πᾶππῳ, ὥστε τῇ μητρὶ καὶ τῷ Αστυάγῃ πολὺν γέλῳτα παρασχεῖν. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ἐκγελάσαντα ἀναπηδῆσαι πρὸς τὸν πᾶππον, καὶ φιλεῖντα ἄμα εἰπεῖν, Ω Σάκα, ἀπόλωλας· ἐκβαλῶ σε τῆς τιμῆς· τὰ τε γὰρ ἄλλα, φάναι, σὲ κάλλιον οἶνοχοήσω, καὶ ἐκ ἐκπίομαι αὐτὸς τὸν οἶνον. Οἱ γὰρ τῶν βασιλείων οἶνοχοοί, ἐπειδὴ ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, * ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάδῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγγχεόμενοι † καταρρόφῃσι τῆ δὲ, εἰ φάρμακα ἐγγχείοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Ἐκ τῆς δὲ ὁ Αστυάγης ἐπισκώπτων ἔφη, Καὶ τί δὴ, ὦ Κῦρε, τὰ ἄλλα μιμνέμενος τὸν Σάκαν, ἐκ ἀπερρόφῃσας τῆ οἴνης; Ὅτι νῆ Δί, ἔφη, ἐδεδόκειν μὴ ἐν τῷ κρατῆρι φάρμακα μεμιγμένα εἶη. Καὶ γὰρ ὅτε εἰστίας σὺ τῆς φίλης ‡ ἐν τοῖς γενεθλίοις, σαφῶς κατέμαθον φάρμακα αὐτὸν ὑμῖν ἐγγχεάντα. Καὶ πῶς δὴ, ἔφη, σὺ, ὦ παῖ, τῷτο κατέγνως; Ὅτι νῆ Δί, ἔφη, ὑμᾶς ἐώρων καὶ ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασι σφαλλομένους. Πρῶτον μὲν γὰρ, ἃ ἐκ ἐᾶτε ἡμᾶς τῆς παιδας ποιεῖν, ταῦτα αὐτοὶ ἐποιεῖτε. Πάντες μὲν γὰρ ἄμα ἐκεκράγετε, § ἐμανθάνετε δὲ ἐδὲ ἐν ἀλλήλων· ἦδετε δὲ καὶ μάλα γελοίως· ἐκ ἀκροώμενοι δὲ τῆ ἄδοντος, ἀμνύετε ἄδειν ἄριστα. Λέγων δὲ

* Ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάδῳ] Quædam edit, legunt ἐπ' αὐτῆς male. Κυάθος autem erat trulla ænea, quæ vinum de cratera hauriebant: adeoque, à usu tali, ἀρυστήρ appellatur, à Poll. T. 1. p. 575; et T. 2. p. 1239 et 1301.

† Καταρρόφουσι] Reges quippe luctuosi majorum quorundam exitus à venenis sibi metuere monuerunt. Atque Persas primos instituisse, ut ministri cibos prægustarent, Suidas tradit ad Ἐδίατρος, quod (inquit is) est ὄνομα Ἑλληνικόν· ἡ δὲ χρεία, Περσική· ἦν δὲ προγέιστης τὸ πρῶτον, καὶ προσέθεν τοῦ βασιλέως εἰς ἀσφάλειαν.

‡ Ἐν τοῖς γενεθλίοις] Natalem fanè diem, præ cæteris, lætum festumque transigebant Persæ. Testes sint, Herodot. in Clio, p. 55. Ed. Gronov. Ἡμέρην δὲ ἀπασῶν μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι, τῇ ἑκάστος ἑγίνετο. Ἐν ταύτῃ δὲ πλεῖον δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεισθαι. Zosim. T. 3. Hist. Rom. script. Græc. min. p. 684. de Hormisdâ——τοῦ πατρὸς αὐτῶν Περσῶν βασιλεὺς ὄντος, κατὰ τὸν Περσῶν νόμον, ἡμέραν——et Plat. in Alcib. 1. p. 121. Ed. Steph. βασιλέως γενέθλια πᾶσα θύει καὶ ἐκράζει ἡ Ἀσία.

§ Ἄμα ἐκεκράγετε, ἐμανθάνετε δὲ, &c.] Calices, nimirum, fecundiores eos nimium quantum disertos fecerant. Notandum hic est, latius aliquantò patere Græcorum μανθάνειν, quàm Latinorum discere. Λέγουμεν γὰρ, ait Aristot. Ethic. l. 6. p. 267. Edic. Oxon. τὸ μανθάνειν, συνίναι πολλάκις. Eodem ferè sensu Apost. 1 Cor. 14. 31. sermonis etiam ἀταξίαν reprehendens, hoc verbo utitur; ἵνα πάντες μανθάνωσιν, ut omnes discant, i. e. loquentis cujusque orationem percipiant, atque intelligant.

ἕκαστος ὑμῶν τὴν ἑαυτοῦ ῥώμην, ἐπεὶ ἀνασταίητε ὀρχησόμενοι, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι ἐν ῥυθμῷ, ἀλλ' ἐδ' ὀρθεῖσθαι, ἐδύνασθε. Επιλέλησθε δὲ παντάπασι, σύ τε, ὅτι βασιλεὺς ἦσθα, οἱ τε ἄλλοι, ὅτι σὺ ἄρχων. Τότε γὰρ δὴ ἔγωγε καὶ πρῶτον κατέρμαδον, ὅτι τῷτ' ἄρα ἦν ἡ ἰσηγορία, ὃ ὑμεῖς τότε ἐποιεῖτε ἐδέεσθε γένεσθαι πᾶσι. Καὶ ὁ Αστυάγης εἶπεν, Οὐδὲ σὸς πατήρ, ὦ παῖ, πίνων ἐμεθύσκειται; Οἷμα Δί', εἶφη. Ἀλλὰ πῶς ποιεῖ; * Διψῶν παύεται· ἄλλο δὲ κακὸν ἐδὲν πάσχει· ἐγὰρ, οἶμαι, ὦ πάππε, Σάκας αὐτῷ οἶνοχοεῖ. Καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν. Ἀλλὰ τί ποτε σὺ, ὦ παῖ, οὕτω τῷ Σάκα πολεμεῖς; Τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν, Ὅτι, νῆ Δία, φάναι, μισῶ αὐτὸν· πολλάκις γὰρ με, πρὸς τὸν πάππον ἐπιδυμῶντα προσδραμεῖν, οὗτος ὁ μιαρῶτατος ἀποκαλύει. Ἀλλὰ ἰκετεύω, φάναι· ὦ πάππε, δός μοι τρεῖς ἡμέρας ἄρξαι αὐτῆς. Καὶ τὸν Αστυάγην εἰπεῖν, Καὶ πῶς δὴ ἂν ἄρξαις αὐτῆς; Καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Στάς ἂν, ὥσπερ οὗτος, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ, ἔπειτα ὁπότε βέλοιο εἰσέναι ἐπ' ἄριστον, λέγοιμ' ἂν, ὅτι οὐκ ἔστι δύνατον τῷ ἀρίστῳ ἐντυχεῖν· σπεσθάζει γὰρ πρὸς τινος. Εἰδ' ὁπότεν ἤκη ἐπὶ τὸ δεῖπνον, λέγοιμ' ἂν, ὅτι λῆται. Εἰ δὲ πάνυ σπεσθάζῃ φαγεῖν, εἴποιμ' ἂν, ὅτι παρὰ ταῖς γυναῖξιν ἐστίν· ἕως δὲ παρατείναιμι τῆτον, ὥσπερ ἕτος ἐμὲ παρατείνει, ἀπὸ σὲ κωλύων. Τοιαύτας μὲν αὐτοῖς εὐδυμίας παρεῖχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ· τὰς δὲ ἡμέρας, εἴ τινας αἰσθόμοιο δέομενον ἢ τὸν πάππον, ἢ τὸν τῆς μητρὸς ἀδελφόν, χαλεπὸν ἦν ἄλλον φθάσαι τῷτο ποιήσαντα· ὃ, τι γὰρ δύναίτο ὁ Κῦρος, ὑπερέχαιρεν αὐτοῖς χαριζόμενος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκεύαζετο ὡς ἀπὸ ἴσσης πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐδεῖτο αὐτῆς ὁ Αστυάγης καταλιπεῖν τὸν Κῦρον. Ἡ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι βέλοιο μὲν ἂν ἅπαντα τῷ πατρὶ χαρίζεσθαι, ἄκοντα μὲντοι τὸν παῖδα χαλεπὸν νομί-

* Διψῶν παύεται] Phrasis huic planè gemina, in quâ participium eleganter loco infinitivi ponitur, occurrit, Luc. 5. 4. Ως δὲ ἐπαύσατο καλῶν.

† Δός μοι] Hoc mihi beneficium concede, Fac mihi hanc potestatem. Atque ita filii Zebedæi Christum supplices compellârunt, Marc. 10. 37. Δός ἡμῖν, &c. Eâdem notione dare Latinis quoque usurpatur.

§ ἕως παρατείναιμι] Eam hujus verbi interpretationem amplector, quam Casaubonus (animad. in Athen. p. 285.) affert: propriè enim (ut is) *extensio* significat; quoniam autem tormentis corpora extenduntur, παρατείνειν solet accipi simpliciter pro *torguere*, aut quoque modo *cruciare*.

ζειν εἶναι καταλιπεῖν. Ἐνθα δὲ ὁ Ἀστυάγης λέγει πρὸς τὸν Κῦρον, Ω παῖ, ἦν μένης παρ' ἐμοί, πρῶτον μὲν τῆς παρ' ἐμέ, εἰσὸς σοὶ ὁ Σάκας ἄρξει, ἀλλ' ὁπόταν βέλη εἰσιέναι ὡς ἐμὲ ἐπὶ σοὶ ἔσται καὶ χάριν σοὶ, ἔφη, μᾶλλον εἴσομαι, ὅσῳ ἂν πλεονάκεις εἰσὶς ὡς ἐμέ. Ἐπειτα δὲ, ἵπποις τοῖς ἐμοῖς χρήσῃ, καὶ ἄλλοις ὁπόσοις ἂν βέλη· καὶ ὅταν ἀπίης, ἔχων ἅπει ὅς ἂν αὐτὸς ἐδέλῃς. Ἐπειτα δὲ, ἐν τῷ δείπνῳ, ἐπὶ τὸ μετρίως σοὶ δοκῆν ἔχειν, ὁποίαν βέλει ὁδὸν πορεύσῃ. * Ἐπειτα, τά τε νῦν † ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία δίδωμί σοι, καὶ ἄλλα πάντοδα πᾶ συλλέξω, ἃ σὺ, ἐπειδὴν τάχιστα ἱππεύειν μάθῃς, διώξῃ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων καταβαλεῖς, ὥσπερ οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Καὶ παῖδας δὲ σοὶ ἐγὼ συμπαικνύοντες παρέξω· καὶ ἄλλα ὅσα ἂν βέλη, λέγων πρὸς ἐμέ, ἐκ ἀτυχήσεως. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον, πότερα βέλοιο μένειν, ἢ ἀπιέναι. Ο δὲ ἐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ταχὺ εἶπεν, ὅτι μένειν βέλοιο. Ἐπερωτηθεὶς δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τί εἶπεῖν λέγεται, ὅτι οἴκοι μὲν τῶν ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ κράτιστος εἶναι, ὧ μῆτερ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων· ἐνταῦθα δὲ εὖ οἶδα ὅτι ἱππεύων ἦττων εἰμὶ τῶν ἡλίκων· καὶ τῷτο, εὖ ἴσθι, ἔφη, ὧ μῆτερ, ὅτι ἐμὲ πάνυ ἀνιᾷ. Ἦν δὲ με καταλίπῃς ἐνθάδε, καὶ μάθω ἱππεύειν, ὅταν μὲν ἐν Πέρσαις ὦ, οἷμαί σοι ἐκείνους τὲς ἀγαθὲς τὰ πεζικὰ ῥαδίως νικήσειν· ὅταν δὲ εἰς Μήδους ἔλθω ἐνθάδε, πειράσομαι τῷ πάμπῳ, ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὢν ἱππὺς, συμμαχεῖν ‡ αὐτῷ. Τὴν δὲ μητέρα εἶπεῖν, Τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὧ παῖ, πῶς μαθήσῃ ἐνθάδε, ἐκεῖ

* Ἐπειτα τά τε] Vulgò legitur, Ἐπεὶ τά τε, perperam. Facile quidem ultima prioris vocis syllaba excidere potuit, ob similem proximè sequentem. Series autem orationis, quæ ea continet illicia, quibus puerilem animum capi posse sperabat Astyages, ἔπειτα omnino postulat.

† Ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία] Feras paradisis inclusas alere, voluptatisque simul et corporis exercendi causâ agitare, consueverunt Persarum reges. Ità Xen. Anab. l. i. p. 146. Edit. Steph. de Celænis. Ἐνταῦθα Κύρου βασιλεία ἦν, καὶ παραδείσος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης· ὃ ἐκεῖνος ἐθόρειν ἀπὸ ἵππου, ὅποτε γυμνάσαι βούλοιοτο, &c. Philostrat. de vit. Apollon. p. 46. c. 38. Μάλλιν δὲ ποτε πρὸς θήραν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς παραδείσις χωρίων (verius fortasse, θηρίων) ἐς οὓς λέοντες ἀπόκεινται, &c. Et Q. Curt. pro suâ, quæ huiusmodi datâ occasione semper ferè elucet, elegantia, l. 8. p. 565. et 566. Edit. Snakenb. *Barbara opulentiæ in illis locis haud ulla sunt maiora indicia, quàm magnis nemoribus saltibusque nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt silvas, crebris perennium aquarum fontibus amenas, &c.*

‡ Αὐτῷ] Redundat hîc, ut mox post ἐκδύσας, pronomen αὐτός. Immeritò igitur Pasor Gram. N. T. p. 271. hoc more Hebræorum in N. T. fieri censet. Mat. 4. 16. καὶ τοῖς παθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτιλιν αὐτοῖς. Mat. 8. 1. Marc. 7. 25. atque alibi passim.

όντων σοὶ τῶν διδασκάλων; Καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Ἀλλ', ὦ μῆτερ, ἀκριβῶς ταύτην γε οἶδα. Πῶς σὺ οἶσθα, εἰπεῖν τὴν Μανδάνην; Οτι, φάναι, ὁ διδάσκαλος μὲ, ὡς ἡδὴ ἀκριβῆντα τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἄλλοις καθίστη δικάζειν. Καὶ τοίνυν, φάναι, ἐπὶ μιᾷ ποτὲ δίκη πληγὰς ἔλαβον, ὡς ἐκ ὀρθῶς δικάσας. Ἦν δὲ ἡ δίκη τοιάδε· Παῖς μέγας μικρὸν ἔχων χιτῶνα, ἕτερον παῖδα μικρὸν, μέγαν ἔχοντα χιτῶνα, ἐκδύσας αὐτὸν, τὸν μὲν ἑαυτῷ ἐκείνῳ ἡμφίεσε, τὸν δὲ ἐκείνῳ αὐτὸς ἐνέδου. Εγὼ γὰρ τέτοις δικάζων, ἔγνω βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροις τὸν ἀρμόζοντα ἐκάτερον ἔχειν χιτῶνα. Ἐν δὲ τῷ τῷ με ἔπαισεν ὁ διδάσκαλος, λέγων ὅτι ὁπότε μὲν κατασταθεῖν τῷ ἀρμόττοντος κριτῆς, ἔτω δέοι ποιεῖν· ὁπότε δὲ κρῖναι δέοι ὁποτέρῃ ὁ χιτῶν εἴη, τῷτ' ἔφη σκεπτέον εἶναι, τίς κτῆσις δικαία ἐστὶ· πότερα τὸν βίᾳ ἀφελόμενον ἔχειν, ἢ τὸν ποιησάμενον, ἢ πριάμενον κεκτησθαι. Ἐπειτα δὲ ἔφη τὸ μὲν νόμιμον, δίκαιον εἶναι· τὸ δὲ ἀνόμον, βίαιον. Σὺν τῷ νόμῳ ἔν ἐκέλευε δεῖν τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι. Οὕτως ἐγὼ σοι, ἔφη, ὦ μῆτερ, τάγε δίκαια παντάπασιν οἶδα ἀκριβῶς· ἦν δὲ τι ἄρα προσδέωμαι, ὁ πάππος με, ἔφη, ἕτος ἐπιδιδάξει. Ἀλλ' ἐ ταυτὰ, ἔφη, ὦ παῖ, παρὰ τε τῷ πάππῳ δίκαια καὶ ἐν Πέρσαις ὁμολογεῖται. Οὗτος μὲν γὰρ τῶν ἐν Μῆδοις πάντων δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν· ἐν Πέρσαις δὲ τὸ ἴσον ἔχειν δίκαιον νομίζεται. Καὶ ὁ σὸς πρῶτος πατὴρ τεταγμένα μὲν ποιεῖ, ἀ ποιεῖ τῇ πόλει· τεταγμένα δὲ λαμβάνει· μέτρον δὲ αὐτῷ ἔχῃ ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν. * Ὅπως ἔν μὴ ἀπολῇ μαστιγέμενος, ἐπειδὰν οἶκοι εἴης; ἀν παρὰ τέττα μαδῶν ἡκῆς † ἀντὶ τῷ βασιλικῷ τὸ τυραννικόν, ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ πλεον οἶεσθαι χρῆναι ἀπάντων ἔχειν. Ἀλλ' ὅγε σὸς πατὴρ, εἶπεν ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μῆτερ, διδάσκειν μείον ἢ πλεῖον

* Ὅπως οὖν μὴ, &c.] Ὅπως μὴ, ἑλλειπτικῶς, sive præcipiendo, sive vetando. dici solet, subaud. ὅρα, φυλάττου, aut alio his simili verbo. Eandem ferè Atticam ellipsin Apostoli concisa illa præ se fert oratio, Ephes. 5. 33. ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Sc.—*id præset, seu, videto ut, &c.* Et, 1 Tim. 1. 3.—*ἵνα παραγγέλῃς τισὶ μὴ, &c.* subintel. οὕτως ποιήσον, aut aliā quāpiam idem significante phrasi, ita facito, vide.

† Ἀντὶ τοῦ βασιλικῷ τὸ τυραννικόν] Rectè quidem Mandane filium sibi cavere monet, nè, Medorum imbutus disciplinā, Tyrannum potius quàm Regem se tandem præstaret. Prioris enim est, contrà quam pateretur reipublicæ apud Persas administrandæ ratio, jura sibi nata negare; et, ut Aristot. in Ethic. Nicom. p. 365. Ed. Oxon. τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖν· ejusque imperium idem appellat. l. 3. Polit. p. 346. T. 2. Ed. Par. παρέκβασιν τῆς βασιλείας.

ἔχειν. Ἡ ἔχ' ὄρᾳς, ἔφη, ὅτι καὶ Μήδους ἅπαντες δεδίδαχεν αὐτῷ μείον ἔχειν; Ὡστε θάρσει, ὡς ὁ σὸς γε πατήρ ἔτε ἄλλον ἐδένα, ἔτ' ἐμὲ πλεονεκτεῖν μαδόντα ἀποπέμψεται.

Τοιαῦτα μὲν δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος· τέλος δὲ, ἡ μὲν μήτηρ ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ κατέμενε, καὶ αὐτῷ ἐτρέφετο. Καὶ ταχὺ μὲν τοῖς ἡλικιώταις συνεκέρρατο, ὥστε οἰκείως διακεῖσθαι· ταχὺ δὲ τῷ πατέρει αὐτῶν ἀνῆρτητο προσίων, καὶ ἐνδηλος ὦν ὅτι ἡσπάζετο αὐτῶν τὰς υἱεῖς· ὥστε καὶ εἴ τι τῷ βασιλείῳ δέοντο, τῷ παῖδας ἐκέλευον Κῦρου δεῖσθαι διαπράξασθαι σφίσιν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅ, τι δέοντο αὐτῷ οἱ παῖδες, διὰ τὴν φιλανδρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο διαπράττεσθαι. Καὶ ὁ Αστυάγης δὲ, ὅ, τι δέοιτο αὐτῷ ὁ Κῦρος, ἐδὲν ἐδύνατο ἀντιλέγειν, μὴ ἔ' χαρίζεσθαι. Καὶ γὰρ ἀσθενήσαντος αὐτῷ, ἐδέποτε ἀπέλειπε τὸν πάππον, ἐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύετο· δῆλός τε ἦν πᾶσιν ὅτι ὑπερεφοβεῖτο, μὴ * οἱ ὁ πάππος ἀποθάνοι. Καὶ γὰρ ἐκ νυκτὸς εἴ τινας δέοιτο Αστυάγης, πρῶτος ἡσθάνετο Κῦρος, καὶ πάντων ἀκνότηα ἀνεπήδα ὑπηρετήσων ὅ, τι οἶοιτο χαριεῖσθαι· ὥστε παντάπασιν ἀνεκτῆσατο τὸν Αστυάγην.

Καὶ ἦν μὲν ἴσως ὁ Κῦρος πολυλογώτερος, ἅμα μὲν δὲ ε.π. / παιδείαν, ὅτι ἡναγκάζετο ὑπὸ τῷ διδασκάλῳ καὶ διδόναι λόγον ὧν ἐποίει, καὶ λαμβάνειν παρ' ἄλλων, † ὁπότε δικάζοι· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ φιλομαθῆς εἶναι, πολλὰ μὲν αὐτὸς αἰεὶ τὰς παρόντας ἀνθρώπα, πῶς ἔχοντα τυγχάνοι· καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῶτο, διὰ τὸ ἀγχίνεος εἶναι, ταχὺ ἀπεκρίνετο· ὥστε ἐκ πάντων τέτων ἡ πολυλογία συνελέγετο αὐτῷ. Ἀλλ' ὥσπερ γὰρ ἐν σώμασιν, ὅσοι νέοι ὄντες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐμφαίνεται τὶ αὐτοῖς νεαρόν, ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοεσίαν· ἔτω καὶ Κῦρος ἐκ τῆς πολυλογίας ἔ' θράσος διεφαίνετο, ἀλλ' ἀπλότης καὶ φιλοστοργία· ὥστε ἐπιθυμίαν τις εἶχεν ἔτι πλεῖω

* Μὴ οἱ ὁ πάππος, &c.] Ornatus, hoc loco, foli infervit pronomen encliticum. οἱ, ut et alia alibi solent particulae, quas ut reddamus, Latinae Linguae ratio non patitur. Et iis sane in interpretanda quavis periodo omisiss, sic satis constabit sententia, constabit et constructio. Id vero si inter legendum fiat, Graia mox perit venustas; et aures sermoni Attico aduetae gratiam orationis haud parum imminutam sentient.

† Ὅποτε δικάζοι] Haecenus in plerisque editis, & δικάζοι. Alteram tamen illam lectionem haud cunctanter recepi, praesertim cum omnium fere emendationum librorum margines, et Codex etiam Bodl. eam agnoscant. Atque ea quidem admissa, expedita magis sit sententia, et iis, quae de Cyro iudicium exercente, praecesserant, consentanea.

ἀκείναι αὐτῷ, ἢ σιωπῶντι παρεῖναι. Ως δὲ προῆγεν ὁ χρόνος αὐτὸν, σὺν τῷ μεγέθει, εἰς ἄραν τῇ πρόσῃβον γενέσθαι, ἐν τῷ δὴ τοῖς μὲν λόγοις βραχυτέροις ἐχρῆτο, καὶ τῇ φωνῇ ἡσυχαιτέρᾳ· αἰδέεσθαι δὲ ἐνεπίμπλατο, ὥστε καὶ ἐρυθραίνεσθαι, ὅποτε συντυγχάνοι τοῖς πρεσβυτέροις· καὶ τὸ σκυλακῶδες, * τὸ πᾶσιν ὁμοίως προσπίπτειν, ἐκείνῳ ὁμοίως προπετῶς εἶχεν. Οὕτω δὲ ἡσυχαιτέρος μὲν ἦν, ἐν δὲ ταῖς συνουσίαις πάμπαν ἐπίχαρις. Καὶ γὰρ ὅσα διαγωνίζονται πολλάκις ἡλικίαι πρὸς ἀλλήλας, † ἐχ' ἃ κρείσσων ἦδει ὢν, ταῦτα πρὸς ἀλλήλους συνόντας, ἀλλ' ἄπερ εὔῃ ἦδει ἑαυτὸν ἥττονα ὄντα ταῦτα ἐξῆρχε, φάσκων κάλλιον αὐτῶν ποιήσειν. Καὶ κατῆρχεν ἡδὴ ἀναπηδῶν ἐπὶ τὰς ἵππους ἢ διακοντιέμενος, ἢ διατοξευσόμενος ἀπὸ τῶν ἵππων, ἔπω πάνυ ἔποχος ὢν· ἡττώμενος δὲ, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ μάλιστα ἐγέλα. Ως δ' ἐκ ἀπεδίδρασκεν, ἐκ τῷ ἡττᾶσθαι, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἡττῶτο, ἀλλ' ἐκαλινδεῖτο ἐν τῷ πείρασθαι αὐτὸς βέλιον ποιεῖν, ταχὺ μὲν εἰς τὸ ἴσον ἀφίκετο τῇ ἵππικῇ τοῖς ἡλικιώταις· ταχὺ δὲ παρήει, διὰ τὸ ἐρᾶν τῷ ἔργῳ· ταχὺ δὲ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἀνηλώκει, διώκει καὶ βάλλων καὶ κατακαίνων· ὥστε ὁ Αστυάγης ἐκεί' εἶχεν αὐτῷ συλλέγειν θηρία. Καὶ ὁ Κῦρος αἰσθόμενος ὅτι βελόμενος ἔδυναιτο οἱ ζῶντα παρέχειν, πολλάκις ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, Ω πάππε, τί σε δεῖ θηρία ζητῆντα πράγματα ἔχειν; Ἀλλ' ἦν ἐμὲ ἐκπέμπης ἐπὶ θήραν σὺν τῷ Δεῖῳ, νομιῶ, ὅσα αὐτῷ ἴδω θηρία, σέ μοι ταῦτα τρέφεικ'. Ἐπιδυμῶν δὲ σφόδρα ἐξέναι ἐπὶ τὴν θήραν, ἐκεῖδ' ὁμοίως λιπαρεῖν ἐδύνατο, ὥστε παῖς ὢν, ἀλλ' ὀκνηρότερον προσ' εἰ. Καὶ ἃ πρόσθεν τῷ Σάκῃ ἐμέμφετο, ὅτι ἔπαρει αὐτὸν πρὸς τὸν Πάκπον, αὐτὸς ἡδὴ Σάκας ἑαυτῷ ἐγίγνετο· ἔγὰρ προσήει, εἰ μὴ προῖδοι, εἰ καιρὸς

* Τὸ πᾶσιν, &c.] Sic, vel optimis repugnantibus libris, emendari locum hunc debere censeui. Τῷ enim illud, quod antea legebatur, ad τὸ σκυλακῶδες neutiquam referri potest; cum tamen id postulet loci sententia. Monendus etiam est lector, in quibusdam editis vocem ὁμοίως proximè sequentem omitti; eā forsitan de causā, quod eadem mox iterum occurrit. Sed, nec adeò incondita est repetitio, ut ad eam vitandam delenda sit altera ὁμοίως; nec quidem absque sensus detrimento utraque abesse posse videtur.

† Οὐχ' ἃ κρείσσων ἦδει ὢν] Ex Cyro exemplum sibi sumant adolescentes; iis, in exercendiς et colendiςque sive corporis sive animi facultatibus, quod foret utilissimum. Ea quippe sese gerendi ratio, generosiorē spirat indolem, animumque indicat non ostentare vires, sed promoverē, ultrāque prodire, cupientem. Atque ita sere Pompeius auctore Sallust. Histor. Fragment. l. 6. p. 88. Ed. Cant. cum alasq̄bus saltu, cum velocit̄bus cursu, cum validisq̄ viribus certabat.

εἴη· καὶ τῷ Σάκα ἐδεῖτο πάντως σημαίνειν αὐτῷ, ὅποτε * ἐν καιρῷ εἴη εἰσέναι, καὶ ὅποτε ἔκ ἐν καιρῷ· ὥστε ὁ Σάκας ἤδη ὑπερεφίλει αὐτὸν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

Ἐπεὶ δ' ἔν ἔγνω ὁ Αστυάγης σφόδρα αὐτὸν ἐπιθυμῶντα τῆς ἕξω θήρας, ἐκπέμπει αὐτὸν σὺν τῷ θείῳ, καὶ φύλακας συμπέμπει ἐφ' ἵππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπὸ τῶν δυσχωρίων φυλάττοιεν αὐτὸν, καὶ εἰ τῶν ἀγρίων τι φανείη θηρίων. Ὁ ἔν Κυρος τῶν ἐπομένων προθύμως ἐπυνθάνετο, ὁποίοις ἔχρῃ θηρίοις πελάζειν, καὶ ὁποῖα χρῃ θαρρύνοντα διώκειν. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἄρκτοι τε πολλὰς ἤδη πλησιάσαντας διέφθειραν, καὶ λέοντες καὶ κάπροι καὶ παραδάλεις· αἱ δὲ ἔλαφοι, καὶ δορκάδες, καὶ ἄγριοι οἶες, καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι, ἀσινεῖς εἰσιν. Ἐλεγον δὲ καὶ τῷτο, τὰς δυσχωρίας ὅτι δέοι φυλάττεσθαι· ἔθ' ἢ ἦτον ἢ τὰ θηρία· πολλὰς γὰρ ἤδη † αὐτοῖς τοῖς ἵπποις κατακρημνισθῆναι. Καὶ ὁ Κυρος ταῦτα πάντα ἐμάνθανε προθύμως· ὥς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν, πάντων ἐπιλαθόμενος ὧν ἦκεν, ἐδίωκεν, ἔθ' ἢ ἄλλο ὄρῳ, ἢ ὅποι' ἔφευγε. Καὶ πῶς διαπηδῶν αὐτῷ ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικρὸν ἀκέεινον † ἐξετραχίλισεν· ἔ μὴν ἄλλ' ἐπέμενεν ὁ Κυρος μόλις πῶς, καὶ ὁ ἵππος ἐξανέστη. Ὡς δὲ εἰς τὸ πεδίον ἦλθεν, ἀκοντίσας καταβάλλει τὴν ἔλαφον, ὃ καλὸν τι χρεῖμα καὶ μέγα. Ὁ μὲν δὲ ὑπερέχαιρεν· οἱ δὲ φύλακες προσελάσαντες, ἐλοιδόρξεν αὐτὸν, καὶ ἔλεγον εἰς οἶον κίνδυνον ἔλθοι· καὶ ἔφασαν κατερεῖν αὐτῷ τῷ πάπῳ. Ὁ ἔν Κυρος εἰστήκει, καταβεβηκώς, καὶ ἀκέων ταῦτα ἡνιάτο. Ὡς δ' ἤσθετο κραυγῆς, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν ἵππον, ὥσπερ ἐνδοκσιῶν· καὶ ὥς

* Ὅποτε ἐν καιρῷ] Phrafin ipsam eodem sensu habet, Luc. 20. 10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπίστειλε, &c. tempore, sc. colligendis fructibus opportuno.

† Ἢδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις] Hic loci præpos. σὺν ellipsin patitur: quæ deest etiam, eodem planè modo, Apocal. 8. 4. Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων.

‡ Ἐξετραχίλισεν] Ad hunc locum multa concessit Stephanus, quem sic tandem reddit, et parum absuit quin ei excusso collum, vel cervicem, frangerit. Lexicogr. autem ita ἐκτραχηλίζω, et ἐξετραχηλίσθαι interpretantur, ut nunc excutiendi, nunc collum frangendi notionem, iis tribuant; non verò, ut vult Stephanus, utramque simul. Mihi quidem videtur Xenoph. id solum voluisse, equum, nempe, in genus lapsum de cervice suâ tantum non præcipitasse Cyrum. Aded ut locus intelligi debeat, non tam de frangendi colli, quàm de cadendi periculo. Nam mox sequitur, οὐ μὴν ἄλλ' ἐπέμενεν ὁ Κυρος μόλις πῶς, &c.

§ Καλὸν τι χρεῖμα] Vox χρεῖμα, quæ in rebus tradendis locum habere solet, ad res animatas venustè migrat. Pari modo eandem adhibet Euripid. Phœnif. v. 206. Ed. Cant. φιλόλογον χάρι χρεῖμα θηλείων ἔφν. Nec aliter Herod. l. I. p. 14. ἐν τῷ Μυσίῳ οὐλύμπῳ συδὲ χρεῖμα γίνεταί κίγα.

εἶδεν ἐκ τῆ ἐναντίας κάπρον προσφερόμενον, ἀντίος ἐλαύνει καὶ διατεινόμενος εὐστόχως, βάλλει εἰς τὸ μέτωπον, καὶ χατέσχε τὸν κάπρον. Ἐνταῦθα μὲν τοι ἦδη καὶ ὁ θεῖος αὐτῷ ἐλοιδορεῖτο, τὴν θρασυότητα ὀρῶν. Οὐδὲ, αὐτῇ λοιδορεμένη, ὅμως ἰδεῖτο, ὅσα αὐτὸς ἔλαβε, ταῦτα ἐᾶσαι αὐτὸν δεῖναι εἰσκομίσαντα τῷ πάπῳ. Τὸν δὲ θεῖον εἰπεῖν φασίν, Ἄλλ' ἦν αἰσθῆται ὅτι ἐδίωκες, ἔ σοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ λοιδορήσεται, ὅτι σε εἶων. Καὶ βέληται, φάναι αὐτὸν, μαστιγασάτω, ἐπειδάν γε ἐγὼ δῶ αὐτῷ. Καὶ σύ γε εἰ βέλει, ἔφη, ὦ θεῖε, τιμαρηνσόμενος ὅ, τι βέλει, τέτο ὅμως χαρισαί μοι. Καὶ ὁ Κυρῶς μόντοι τελευτῶν εἶπε, Ποίει ὅπως βέλει σὺ γὰρ νῦν γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι. Οὕτω δὲ ὁ Κύρως εἰσκομίσας τὰ θηρία, ἐδίδδεν τε τῷ πάπῳ, καὶ ἔλεγεν ὅτι πύτος ταῦτα θηράσειεν ἐκείνῳ. Καὶ τὰ ἀκόντια ἐδείκνυε μὲν ἔ, κατέδθηκε δὲ ἡματωμένα, ὅπε ᾤετο τὸν πάππον ὄψεσθαι. Οὐδὲ Αστυάγης ἄρα εἶπεν, Ἄλλ', ὦ παῖ, δέχομαι μὲν ἔγωγε ἡδέως, ὅσα μοι δίδως· ἔ μόντοι δέομαί γε τέτων ἐδενός, ὥστε σὲ κινδυνεύειν. Καὶ ὁ Κύρως ἔφη, Εἰ τοίνυν μὴ σὺ δέη, ἰκετεύω, ὦ πάππε, ἐμοὶ δὸς αὐτὰ, ὅπως ἐγὼ διαδῶ τοῖς ἡλικιώταις. Ἄλλ', ὦ παῖ, ἔφη ὁ Αστυάγης, καὶ ταῦτα λαβὼν διαδίδδεν ὅτῳ σὺ βέλει, καὶ τῶν ἄλλων ὅποσα ἐδέλεις. Καὶ ὁ Κύρως λαβὼν, ἐδίδδεν τε ἄρα τοῖς παισὶ, καὶ ἅμα ἔλεγεν·

Ὡ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφλυαρεῖμεν, ὅτε τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν· ὁμοιον γὰρ ἐμοιγε δοκεῖ εἶναι, οἷόν περ εἴ τις δεδεμένα ζῶα θηρῶῃ. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἦν· ἔπειτα καὶ μικρὰ καὶ φαραλέα· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, χαλὸν ἦν· τὸ δὲ, κολοβόν. Τὰ δ' ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία, ὡς μὲν καλὰ, ὡς δὲ μεγάλα, ὡς δὲ λιπαρὰ ἐφαίνετο. Καὶ αἱ μὲν ἔλαφοι, ὥσπερ πτηναί, ἤλλοντο πρὸς τὸν ἔρπον· οἱ δὲ κάπροι, ὥσπερ τὲς ἄνδρας φασὶ τὲς ἀνδρείες, ὁμόσε ἐφέροντο· ὑπὸ δὲ τῆς πλατύτητος ἐδὲ ἀμαρτεῖν οἰόντες ἦν αὐτῶν· καλλίω, δὲ ἔφη, ἐμοιγε δοκεῖ καὶ τεθνηκότα ταῦτα εἶναι, ἢ ζῶντα ἐκείνα τὰ περιωκοδομημένα. Ἀλλὰ ἄρα ἂν, ἔφη, ἀφεῖεν καὶ ὑμᾶς οἱ πατέρες ἐπὶ τὴν θήραν; Καὶ ραδίως γ' ἂν, ἔφασαν, εἰ Αστυάγης κελεύοι. Καὶ ὁ Κύρως εἶπε,

Τίς

Τίς ἂν ἐν ὑμῶν πρὸς Αστυάγην μνησθεῖη; Τίς γὰρ ἂν, ἔφασαν, σὲ γε ἱκανότερος πείσαι; * Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ἐγὼ μὲν ἐκ οἷδ' ὅστις ἄνθρωπος γεγέννημαι· ἐδὲ γὰρ λέγειν οἷός τ' εἰμὶ, ἐδ' ἀναβλέπειν πρὸς τὸν πάππον † ἐκ τῆ ἴσ' ἔτι δύναμαι. Ἦν δὲ τοσῶτον ἐπιδιδῶ, δέδοικα, ἔφη, μὴ παντάπασι βλάξ τις καὶ ἡλίδιος γένωμαι. Παιδάριον δὲ ἂν, δεινότατον λαλεῖν ἐδόκουν εἶναι. Καὶ οἱ παῖδες εἶπον, Πονηρὸν λέγεις τὸ πρᾶγμα, εἰ μὴδὲ ὑπὲρ ἡμῶν, ἂν τι δέη, δυνήσῃ πρᾶττειν, ἀλλ' ἄλλῃ τινὸς ἡμᾶς τὸ ἐπὶ σοὶ ἀνάγκη δεῖσθαι. Ἀκέσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐδήχθη· καὶ σιγῇ ἀπελθὼν, ‡ διακελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾶν, εἰσῆλθεν, ἐπιβελεύσας ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν πάππον, καὶ διαπράξῃ αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶν ὧν ἐδέοντο. Ἡρξάτο οὖν ὧδε.

Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ πάππε, ἦν τις ἀποδράσῃ τῶν οἰκετῶν καὶ λάβῃς αὐτὸν, τί αὐτῷ χρήσῃ; Τί δὴ ἄλλο, ἔφη, ἢ δῆσας ἐργάζεσθαι ἀναγκάσω; Ἦν δὲ αὐτόματός σοι πάλιν ἐπέλθῃ, πῶς ποιήσεις; Τί δὲ, ἔφη, ἢ μαστιγῶσας αὐτόν γε, ἵνα μὴ αὖτις τοῦτο ποιῇ, ἔπειτα ἐξαρχῆς πάλιν αὐτῷ χρῆσμαι; Ὡρα ἔν, ἔφη ὁ Κῦρος, παρασκευάζεσθαί σοι εἴη ὅτω μαστιγῶσεις με, ὡς βελεύομένόν γε ὅπως ἀποδρῶ, λαβὼν τοὺς ἐμούς· ἡλικιώτας ἐπὶ θήραν. Καὶ ὁ Αστυάγης, § Καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπῶν· ἐνδοθεν γὰρ ἀπαγορεύω σοι μὴ κινεῖσθαι. Χαρίεν γὰρ, ἔφη, εἰ ἔνεκα κρεαδίων τῇ θυγατρὶ τὸν παῖδα ἀποβουκολήσαιμι. Ακουσας ταῦτα ὁ Κῦ-

* Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία] Antea μὰ τὴν Ἡραν. Sed hæc jurandi formula huic loco parum conveniat, sive Perfarum sive Græcorum more loqui intelligatur Xenophon. Persis enim nullum erat numen, quod Junoni, quam Græci coluere, respondeat. Apud hos autem mulieres solæ, et de maribus quotquot mulieres imitari vellent, per Deas jurare solebant. Ità ferè Phavor. ad particulam Νή. Hæc insuper nostra lectio auctoritate MS. Bodl. firmatâ eamque omnes optimæ notæ impressi in orâ exhibent.

† Ἐκ τοῦ ἴσου] Interpret. hujus locutionis vim haud affecuti esse videntur. Sensus, uti opinor, est: Cyrum tandem ὑποπτήσσειν incipere, et revereri avum, quem non jam amplius, ut æqualis æqualem, adire atque alloqui sustinuit.

‡ Διακελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾶν] Stilo ferè Poëtico, ea omnia, quæ de venatione campestri modò præcesserant, descripsit et animavit Auctor. Hic quoque ludit ejus ingenium; et puerum, non secus ac Herœa quemvis Homerus, animum hortatu proprio excitantem inducit. Sic enim Poëta solet:

Στῆθος δὲ πλήξας, κρεαδίην ἠνίπαπε μύθῳ.

Τέτλαθι δὲ, κρεαδίη· &c. Odyf. ὁ. v. 17. &c.

§ Καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπῶν] Græci eleganter eum καλῶς ποιῆσαι dicunt, cujus facta probant laudantque. Eandem præ se ferunt elegantiam Evangel. verba, Act. x. 33. — εὐ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος.

ρος, ἐπεΐθετο μὲν καὶ ἔμενον· ἀνικαρός δὲ καὶ * σκυθρωπὸς ὦν, σιωπῇ διήγεν. Ο μέντοι Αστυάγης, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν λυπούμενον ἰσχυρῶς, βουλόμενος αὐτῷ χαρίσασθαι, ἐξάγει ἐπὶ θήραν. Καὶ περὶ πολλοὺς καὶ ἱππίας συναλίσας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ συνελάσας εἰς τὰ ἱππάσιμα χωρία τὰ θηρία, ἐποίησε μεγάλην θήραν. Καὶ βασιλικῶς δὴ αὐτὸς παρῶν, ἀπηγόρευε μηδὲνα βάλλειν, † πρὶν Κύρος ἐμπλησθεῖν βάλλων. Ο δὲ Κύρος οὐκ εἶα κωλύειν· Ἀλλ' εἰ βούλει, ἔφη, ὦ πάππε, ἡδέως με θηρεῖν, ἄφες πάντας τοὺς κατ' ἐμὲ διώκειν καὶ διαγωνίζεσθαι, ὅπως ἕκαστος τὰ κράτιστα δύναϊτό. Ἐνταῦθα δὴ ὁ Αστυάγης ἀφίησι καὶ στὰς ἐδεῖατο τοὺς ἀμιλλωμένους ἐπὶ τὰ θηρία, καὶ φιλονεικοῦντας, καὶ διώκοντας, καὶ ἀκοντίζοντας. Καὶ τῷ Κύρῳ ἦδετο, οὐ δυναμένῳ σιγαῖν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ', ὥσπερ σκύλακι γενναίῳ, ἀνακλάζοντι, ὅποτε πλησιάζοι θηρία, καὶ παρακαλοῦντι ὀνομαστὶ ἕκαστον. Καὶ τοῦ μὲν καταγελῶντα αὐτὸν ὄρῶν εὐφραίνεται, τὸν δὲ τινα καὶ ἐπαινοῦντα αὐτὸν ἡσθάνετο οὐδ' ὀπωστιοῦν φθονεῶς. Τέλος δ' οὖν, πολλὰ θηρία ἔχων ὁ Αστυάγης ἀπῆει. Καὶ τοιοῦτον οὕτως ἡσθη τῇ τότε θήρᾳ, ὥστε αἰεὶ, ὅποτε οἷόν τε εἴη, συνεξήει τῷ Κύρῳ, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς παρελάμβανε, καὶ τοὺς παῖδας, Κύρου ἕνεκα. Τὸν μὲν δὴ πλείστον χρόνον οὕτω διήγεν ὁ Κύρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τινος συναίτιος ὦν, κακοῦ δὲ οὐδενί.

Ἀμφὶ δὲ τὰ πέντε ἢ ἑκατὶδεκα ἔτη αὐτοῦ γενομένους, † ὁ

* Καὶ σκυθρωπὸς ὦν] Errasse ex hoc loco constat Dan. Heinsum; cum, ad Luc. xxiv. 17. Exercit. Sacr. p. 204 Hellenistarum esse asserit, hanc vocem σκυθρωπὸς de tristitia usurpare.

† Πρὶν Κύρος ἐμπλησθεῖν βάλλων] Nepotem suum, modò marentem, beneficio Astyages insigni mulcere atque demereri studet; ideoque regium illi quendam honorem comites præstare voluit. Regibus quippe suis Persas tantum tribuisse accepimus, ut in venatione nemini, priusquam rex telum emiserit, bestiam ferire liceret. Et vitam penè amisisse Megabyzum, quod hunc Artaxerxi honorem temerè præripuerit, in Persic. tradit Ctesias, p. 646.—μετιώρου δὲ φερμένου τοῦ θηρίου, βάλλει ἀκοντίῳ Μεγάβυζοι καὶ ἀναρεῖ· καὶ ὀργίζεται Ἀρταξέρξης, ὅτι πρὶν ἢ αὐτὸς τύχη, Μεγάβυζος ἔβαλε καὶ προστάσσει τὴν κεφαλὴν τοῦ Μεγάβυζον ἀποσπῆσαι. Hujus autem observantiæ gratiam Artaxerxem illum Longimanum primum subditis suis fecisse, testatur Plutarch. in Apophth. T. ii. p. 173. Πρῶτος δὲ πρωτοβολεῖν ἐκίλευσε τῶν συγκυν. ηγιστοῦντων τοὺς δυναμένους καὶ βουλομένους.

‡ Ο υἱὸς τοῦ πᾶν Ασσυρίων βασιλέως] Nempe, Evilmerodachus, Nebuchadnesaris filius, cujus in ditone tunc temporis erant, Chaldaea, Assyria, Arabia, Syria, Palestina. De venatione hæc et prælio, ejus extiterat causa, Usserius ad annum M. 3421. Julianæ Periodi 4131. ante æram Christianam 583.

υἱὸς τῶ τῶν Ασσυρίων βασιλέως, γαμεῖν μέλλον, ἐπεθύμησεν αὐτὸς θηρᾶσαι * εἰς τῷτον τὸν χρόνον. Ακούων οὖν ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὐτῶν καὶ τοῖς Μήδων πολλὰ θηρία εἶναι, ἅτε ἀθήρευτα ὄντα διὰ τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἐξελεθεῖν. Ὅπως οὖν ἀσφαλῶς θηρῶν, ἵππεας τε προσέλαβε πολλοὺς καὶ πελταστὰς, οἵτινες ἔμελλον αὐτῷ ἐκ τῶν λασίων τὰ θηρία ἐξελεῖν εἰς τὰ ἐργάσιμά τε καὶ εὐήλατα. Αφικόμενος δὲ ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ ἡ φυλακὴ, ἐνταῦθα ἐδειπνοποιεῖτο, ὡς πρῶτ' τῇ ὑστεραίᾳ θηρᾶσιν. Ἡδὴ δὲ ἐσπέρας γενομένης, ἡ διαδοχὴ τῇ πρόσθεν φυλακῇ ἔρχεται ἐκ πόλεως, καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς. Ἐδοξεν ἔν αὐτῷ πολλή στρατιὰ παρεῖναι, δύο μὲν φυλακαὶ ὁμοῦ οὔσαι, πολλοὶ δὲ, οὓς αὐτὸς ἔχων ἤκεν ἵππεας καὶ πεζοὺς. † Εβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶναι λεηλατῆσαι ἐκ τῆς Μηδικῆς· καὶ λαμπρότερον τε αὖν φανῆναι τὸ ἔργον τῆς θήρας, ‡ καὶ ἱερείων πολλὴν ἀφθονίαν ἐνόμιζε γενήσεσθαι. Οὕτω δὲ πρῶτ' ἀναστὰς, ἤγε τὸν στρατὸν· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς καταλείπει ἀδρόους ἐν τοῖς μεθορίοις, αὐτὸς δὲ τοῖς ἵπποις προσελάσας πρὸς τὰ τῶν Μήδων φρούρια, τὰς μὲν βελτίστους καὶ πλείστες ἔχων μεθ'

* Εἰς τοῦτον τὸν χρόνον] Similis locutio, Luc. i. 20. — οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν, quæ implebuntur in tempore suo.

† Εβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶναι λεηλατῆσαι] Populi quidem Orientales rei venatoriæ maturè vacârunt: Nimrodusque in primis potens audit venator, Gen. x. 9. Populabundi etiam per finitimorum agros vagati, atque indè pecorum armentorumque prædam agere, eorum fortissimi quique solebant. Sic Chaldæi olim in Jobi camelos irruebant, eosque vi abducebant, Job i. 17. Ad alias demùm Gentes prædandi eadem manavit libido, atque adeò gravissima nonnunquam belli fuscipiendi extiterat causa. Nec sanè aliò Achillæa illa specabat oratio. Il. ε. v. 152, et seq.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἔνεκ' ἤλυθον αἰχμητῶν

Διὸρ μάχησάμενος· ἐπεὶ οὔτι μοι αἰτίοι εἰσιν.

Οὐ γὰρ πάποτ' ἐμὰς βοὺς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,

‡ Καὶ ἱερίων πολλὴν, &c.] Interpret. Evilmerodachum sacrificiorum curam animo volutâsse putârunt; ideoque ἱερίων verterunt *viſſimatum*. Mihi quidem rectè observâsse videtur Casaub. Animadv. in Athen. p. 35. Græcos, nempe, scriptores ἱερεῖα appellare non solum vicimas, quæ verè ἱερεύονται; verùm etiam omnia, quæcunque ad comedendum jugulantur, animalia. Cùm enim nullum animal in proprios usus macerent, quin aliquam ejus partem Deo adolendam consecrarent, hinc factum est, ut, quodcunque animal in cibum caderent, ἱερεῖον vocarent. Ità Xen. ipse Κύρου Αναβ. lib. iv. p. 193. Ed. Steph. ἐνταῦθα εἶχον πάντα τὰ ἐπιτήδεια ἅσα ἐστὶν ἀγαθὰ, ἱερεῖα, σῖτον, οἶνους, &c. et lib. 5. p. 214. — ὅθεν κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν, καὶ ἄλλα ὧν εἶχον. Item Polyb. l. ii. p. 103. Ed. Par. Πλείστην γὰρ οὐκ ἔχον ἱερίων κοπιόμενον ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τὴν τὰς εἰς τοὺς ἰδίους βίους, καὶ τὰς εἰς τὰ στρατόπεδα παραβίσεις. — Et Galen. l. 2. c. 2, περὶ κράσιων. p. 54. Edit. Charter. Καὶ εἰ νῦν ἱερίων εἴτ' ἐσθίειν ἐθέλοις, εἴτ' &c. et mox. Εμασλιν δὲ ταῖς νῖοις ἱερεῖαις, τὰ γιγνησκότα &c. His in locis, aliisque compluribus, ἱερεῖα sunt animantes, quarum vescimur carnibus. Atque ità commodè satis vox ea hîc accipi potest; ubi de illo loquitur Xenophon, qui ad prædam agenda omni studio incubuit, ut quàm lautissimo regiόque plane apparatu nuptias celebraret.

ἑαυτῷ, ἐνταῦθα κατέμεινεν, ὥς μὴ βοηθῶεν οἱ Φρουροὶ τῶν Μῆδων ἐπὶ τὰς καταδέοντας· τὰς δ' ἐπιτηδείας ἀφῆκε κατὰ φυλαῖς ἄλλους ἄλλοσε καταδεῖν· καὶ ἐκέλευε περιβαλλομένους ὅτῳ τις ἐντυγχάνοι, ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

Σημανθέντων δὲ τῷ Αστυάγει, ὅτι πολέμιοί εἰσιν ἐν τῇ χώρα, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ὄρια σὺν τοῖς περὶ αὐτόν· καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡσαύτως σὺν τοῖς παρατυχεῶσιν ἱππόταις· καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσήμαινε πᾶσιν ἐκβοηθεῖν. Ὡς δὲ εἶδον * πολλὰς ἀνθρώπους τῶν Ασσυρίων συντεταγμένους, καὶ τὰς ἱππέας ἡσυχίαν ἄγοντας, ἔστησαν καὶ οἱ Μῆδοι. Ὁ δὲ Κύρος ὄρων ἐκβοηθοῦντας καὶ τὰς ἄλλους πασσυδεῖ, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς, πρῶτον τότε ὅπλα ἐνδύς † ἔποτε οἰόμενος· ἔτως ἐπεδύμει αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. Καὶ γὰρ μάλα καλὰ ἦν, καὶ εὖ ἀρμόττοντο αὐτῷ, ἃ ὁ πάππος περὶ τὸ σῶμα ἐπεποίητο. Οὕτω δὴ ἐξοπλισάμενος, προσήλασε τῷ ἵππῳ. Καὶ ὁ Αστυάγης ἰδὼν, ἐθαύμασε μὲν τίνος κελεύσαντος ἦκοι· ὅμως δ' εἶπεν αὐτῷ μένειν παρ' ἑαυτῷ. Ὁ δὲ Κύρος, ὥς εἶδε πολλὰς ἱππέας ἀντίς, ‡ ἤρετο, Ἡ ἔτοι, ἔφη, ὦ πάππε, πολέμιοί εἰσιν, οἱ ἐφ'esτήκασιν τοῖς ἵπποις ἡρέμα; Πολέμιοι μὲν τοι, ἔφη. Ἡ καὶ ἐκεῖνοι, ἔφη, οἱ ἐλαύνοντες; Καὶ ἐκεῖνοι μέντοι. Νῆ τὸν Δί, ἔφη, ὦ πάππε, ἀλλ' ἔν πονηροί γε φαινόμενοι καὶ ἐπὶ πονηρῶν ἱπταρίων, ἄγεσιν ἡμῶν τὰ χρήματα· οὐκ ἔν χρὴ ἐλαύνειν τινὰς ἡμῶν ἐπ' αὐτές. Ἀλλ' ἐχ' ὄρας, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσον τὸ στίφος τῶν ἱππέων ἔστηκε συντεταγμένον; οἶ, ἦν ἐπ' ἐκεῖνους ἡμεῖς ἐλαύνωμεν, ὑποτεμνῆνται πάλιν ἡμᾶς ἐκεῖνοι· ἡμῖν δὲ ἔπω ἰσχυρὸς πάρεστιν. Ἀλλ' ἦν σὺ μένης, ἔφη ὁ Κύρος, καὶ ἀναλαμβάνης τὰς προσβοηθῶντας, φοβήσονται ἔτοι,

* Πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν Ασσυρίων &c.] Stephanus se mirari ait, quid hic agat vox ἀνθρώπων. An timendum fuit, pergit ille, nè cum πολλοὺς alios quàm ἀνθρώπους intelligeremus? Mihi quidem πιθανότατον omnino videtur, ut apud alios passim solet scriptores. Ità apud Arrian. Exped. l. 2. p. 70. Ed. Gronov. ἄλλως τε καὶ δούλοις ἀνθρώποις ἐλευθέρους ἐς χεῖρας ἤξεν Et Luc. ii. 15. — καὶ οἱ ἀνθρώποι οἱ ποιμένες.

† Οὐποτε οἰόμενος] Frustrà Canterus aliique hunc sollicitârunt locum, cujus nimirum eos latuerat sententia; quam, cum Mureto, hanc esse opinor: Tum primùm Cyrum induisse arma, quod tempus ipsè nunquam venturum putaverat, ardenter ad eò ea inducere cupiebat. Id enim naturâ fere omnibus insitum esse constat, ut quodcunque summâ quis cupiditate expectaverit, ejus ei omnis expectatio longa esse videatur.

‡ ἤρετο, Ἡ οὔτοι, ἔφη] Παρέλκει hic ἔφη, ut φάναι paulò suprâ p. 27. Redundantiæ huic indulgere solent Attici, verba ubi sunt ultrò citroque habita.

καὶ ἐκινήσονται· οἱ δ' ἄγοντες ἀφήσασιν εὐδύς τὴν λείαν, ἐπειδὴν ἴδωσι τινὰς ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας.

Ταῦτ' εἰπὼν, ἔδοξε τι λέγειν τῷ Αστυάγει. Καὶ ἅμα θανμάζων ὥς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐγρηγόρει, κελεύει τὸν υἱὸν λαβόντα τάξιν ἵππων ἐλάσαι ἐπὶ τῆς ἀγοντας τὴν λείαν. Εγὼ δὲ, ἔφη, ἐπὶ τέσδε, ἣν ἐπὶ σὲ κινῶνται, ἐλῶ ὥστε ἀναγκασθήσονται ἡμῖν προσέχειν τὸν νῆν. Οὕτω δὴ ὁ Κυαξάρης, λαβὼν * τῶν ἐρρωμένων ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν, προσελαύνει. Καὶ ὁ Κῦρος, ὥς εἶδεν ὀρρωμένους, συνεζορμαῖ εὐδύς· καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγήτο ταχέως, καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἐκ ἀπελείποντο. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὲς πελάζοντας οἱ λεηλατοῦντες, εὐδύς ἀφέντες τὰ χρήματα ἔφυγον. Οἱ δ' ἅμφι τὸν Κῦρον ὑπετέμνοντο, καὶ ἐς μὲν κατελάμβανον εὐδύς ἔπαιον, πρῶτος δὲ ὁ Κῦρος· ὅσοι δὲ παραλλάξαντες αὐτῶν ἔφθασαν, κατόπιν τούτους ἐδίωκον, καὶ ἐκ ἀνέεσαν, ἀλλ' ἦσαν τινὰς αὐτῶν. Ὡς περὶ δὲ κύων γενναῖος, ἀπείρος, ἀπρονοήτως φέρεται πρὸς κάπρον, ἔτω καὶ ὁ Κῦρος ἐφέρετο, μόνον ὀρῶν τὸ παίειν τὸν ἀλίσκόμενον, ἄλλο δ' ἐδὲν προνοῶν. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὥς ἐώραν πονεῖντας τοὺς σφετέρους, πρὸς κίνησαν τὸ στίφος, ὥς παυσομένους τῷ διωγμῷ, ἐπεὶ σφᾶς ἴδοιεν προσορμήσαντας. Ο δὲ Κῦρος ἐδὲν μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χαρμονῆς ἀνακαλῶν τὸν θείον, ἐδίωκε· καὶ ἰσχυρὰν τὴν φυγὴν τοῖς πολέμοις ἐποίει, κατέχων. Καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, ἴσως μὲν καὶ αἰσχυνόμενος τὸν πατέρα· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ εἶποντο, προθυμότεροι ὄντες, ἐν τῷ τοιάτῳ, εἰς τὸ διώκειν, καὶ οἱ μὴ πάνυ πρὸς τὰς ἐναντίας ἀλκιμοὶ ὄντες. Ο δὲ Αστυάγης, ὥς ἐώρα τὰς μὲν ἀπρονοήτως διώκοντας, τὰς δὲ πολεμίους ἀδρόους τε καὶ τεταγμένους ἀπαντῶντας, δείσας περὶ τε τῷ υἱοῦ καὶ Κύρου, μὴ εἰς παρεσκευασμένους ἀτάκτως ἐμπεσόντες πάδοιέν τι, ἡγήτο εὐδύς πρὸς τὰς πολεμίους. Οἱ δ' αὖ πολέμιοι, ὥς εἶδον τὰς Μήδους προκινήθεντας, διατεινόμενοι οἱ μὲν τὰ παλτά, οἱ δὲ τὰ τόξα, ἔστησαν, ὥς ἂν ἐπειδὴ εἰς τόξευμά γε ἀφίκοντο στησομένους, ὥσπερ τὰ πλεῖστα εἰώ-

* Τῶν ἐρρωμένων ἵππων &c.] Haftenus, in omnibus ferè libris, ἵππων. Quid? inquit Stephanus, ἵπποις non sunt ἄνδρες ipsi quoque? Si et ipsi sunt ἄνδρες, Cur. Xenoph. ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν dixisset? Itaque res ipsa & Philelphi versio, quæ præfert equis virisque, ἵππων reponendum esse docent; nè mirum sanè Stephanii & Leunclavii de hac revocandâ voce consensum memorem.

Θασι ποιεῖν. Μέχρι γὰρ τοσούτου, ὅποτε ἐγγύτατα γίγνυντο, προσήλαυνον ἀλλήλοις, καὶ ἠκροβολίζοντο πολλάκις μέχρις ἐσπέρας. Ἐπεὶ δὲ ἑώρων τὰς μὲν σφετέρους φυγῇ εἰς αὐτὰς φερομένους, τὰς δ' ἀμφὶ Κῦρον ὁμοῦ ἐπ' αὐτὰς ἐπομένους, τὸν δὲ Αστυάγην σὺν τοῖς ἵπποις ἐντὸς γιγνόμενον ἤδη τοξεύματος, ἐκκλίνουσι καὶ φεύγουσιν. Οἱ δὲ, ἅτε ὁμόθεν διώκοντες, ἤρουν πολλὰς ἀνακράτους· καὶ τὰς μὲν ἀλτρησκομένους ἔπαιον, καὶ ἵππους καὶ ἀνδρας, τὰς δὲ πίπτοντας κατέκαινον καὶ ἐπρόσθεν ἔστησαν πρὶν ἢ πρὸς τοῖς πεζοῖς τῶν Ασσυρίων ἐγένοντο. Ἐνταῦθα μὲν τοὶ δεισάντες μὴ καὶ ἐνέδρα τις μείζων ὑπέειν, ἐπέσχον. Ἐκ τούτου δὴ ἀνήγαγεν ὁ Αστυάγης, μάλα χαίρων τῇ ἵπποκρατίᾳ· καὶ τὸν Κῦρον ἐκ ἔχων ὅτι χρηλὴ λέγειν· αἴτιον μὲν εἰδὼς ὄντα τῷ ἔργῳ, * μαινόμενον δὲ γιγνώσκων τῇ τόλμῃ. Καὶ γὰρ τότε ἀπίοντων οἴκαδε τῶν ἄλλων, μόνος ἐκεῖνος ἐδὲν ἄλλο ἢ τὰς πεπτωκότας περιελαύνων ἐδεῖατο· καὶ μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ ἐπὶ τοῦτο ταχθέντες, προσήγαγον τῷ Αστυάγῃ, μάλα ἐπίπροσθεν ποικόμενον τὰς προσάγοντας, ὅτι ἑώρα τι πρόσωπον τῷ πάππῳ ἠγχιωμένον ἐπὶ τῇ θείᾳ τῇ αὐτῇ. Ἐν μὲν δὴ Μήδοις ταῦτα ἐγένετο· καὶ οἱ τε ἄλλοι πάντες τὸν Κῦρον διὰ στόματος εἶχον καὶ ἐν λόγῳ, καὶ ἐν ᾠδαῖς· ὃ τε Αστυάγης, καὶ πρόσθεν τιμῶν αὐτὸν, τότε ὑπερεξέπληκτο ἐπ' αὐτῷ.

Καμβύσης δὲ, ὁ τῷ Κῦρι πατήρ, ἠδῆτο μὲν πυνθανόμενος ταῦτα· ἐπειδὴ δὲ ἤκουσεν ἀνδρὸς ἥδη ἔργα διαπραττόμενον τὸν Κῦρον, ἀπεκάλει, ὅπως τὰ ἐν Πέρσαις ἐπιχώρια ἀποτελοίη. Καὶ τὸν Κῦρον δὴ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπίναί βούλοιο, μὴ ὁ πατήρ τι ἄχθοιτο, καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο. Τῷ ἔν Αστυάγῃ ἐδόκει ἀναγκαῖον εἶναι ἀποπέμπειν αὐτόν. † Ἐνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ ὄξες, οὓς αὐτὸς ἐπεθύμει λαβεῖν, καὶ

* Μαινόμενον δὲ γιγνώσκων &c.] Hoc quoque loquendi genus (ut rectè monet Stephanus) iis annumerandum esse videtur, quæ ab Homero mutuatus est Noster. Ità enim ille:

Οὐχ' ὅγ' ἀνέθεθευ τάδε μαινεται, ἀλλὰ τις ἄγχι

Ἐσθήκ' ἀθανάτων—Il. ε. v. 185. Et Il. δ. v. 355.

—ὃ δὲ μαινεται ὀκνέτ' ἀνικτῶς.

Ἐκτωρ Πριάμῃδης—Ad quem locum hæc Eustath. p. 716. Μαίνεσθαι δὲ καὶ ἐνταῦθα τὰ Ἰηουσιᾶν ἔφη πρὸς μάχην, ὅπερ ἐπίτασις ἐστὶ τοῦ μαίμαρ καὶ τοῦ ὀρμαῖν, καὶ τῶν ὁμοίων.

† Ἐνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ δοῖς &c.] Pro benigno utique eo liberalique Orientalium more, quo donis quidem amplissimis, luculentis amici animi indiciiis, alii alios cumulare solebant. Sic Jacobus, quo fratris Esau gratiam sibi conciliaret, munera ei præmisit magna, Gen. xxxii. 13. Idemque monet, Josepho Ægypti præfecto, munus esse deferendum, ex iis quæ in

καὶ ἄλλα συσκευάσας παντοδαπά, ἀπέπεμπε, καὶ διὰ τὸ φιλεῖν αὐτὸν, καὶ ἅμα ἐλπίδας μεγάλας ἔχων ἐν αὐτῷ, ἀνδρὰ ἔσεσθαι ἱκανὸν καὶ φίλος ὠφελεῖν, καὶ ἐχθρὸς ἀνίστην. Ἀπιδόντα δὲ τὸν Κύρον πρῆπεμπον ἅπαντες, καὶ παῖδες, καὶ ἡλικες, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, ἐφ' ἵππων, καὶ Ἀστυάγης αὐτὸς· καὶ ἔθνεα ἔφασαν ὄντιν' ἐ δακρύοντ' ἀπροστρέφεισθαι. Καὶ Κύρον δὲ αὐτὸν σὺν πολλοῖς δακρύοις λέγεται ἀποχωρῆσαι. Πολλὰ δὲ δῶρα διαδῆναι αὐτὸν φασὶ τοῖς ἡλικιώταις, ὧν Ἀστυάγης αὐτῷ ἐδεδάκει· τέλος δὲ, καὶ ἦν εἶχε στολὴν τὴν Μηδικὴν ἐκδύντα δῆναί τι, δηλῶν ὅτι τῷτον μάλιστα ἡσπάζετο. Τὲς μέντοι λαβόντας καὶ δεξαμένους τὰ δῶρα λέγεται Ἀστυάγει ἀπενεγκεῖν. Ἀστυάγην δὲ δεξάμενον Κύρῳ ἀποπέμψαι· * τὸν δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς Μῆδους καὶ εἰπεῖν, Ω πάππε, εἰ βέλει με καὶ πάλιν ἵεναι ὡς σὲ μὴ αἰσχυρόμενον, ἔα ἔχειν εἴ τῳ τὶ ἐγὼ δέδωκα· Ἀστυάγην δὲ ταῦτα ἀκέσσαντα ποιῆσαι, ὥσπερ ὁ Κύρος ἐπέστειλεν.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ † παιδικῷ λόγῳ μνησθῆναι, λέγεται, ὅτε Κύρος ἀπῆει, καὶ ἀπηλλάττοντο ἀπ' ἀλλήλων, ‡ τὲς συγγενεῖς φιλεῖντας τὸν Κύρον τῷ στόματι, ἀποπέμπεσθαι αὐτὸν, νόμῳ Περσικῷ· (καὶ γὰρ νῦν ἔτι τῷτο ποιεῖσι Πέρσαι) ἀνδρὰ δὴ τινὰ τῶν Μήδων, μάλα καλὸν κάγαθόν ὄντα, ἐκπεπληχθῆναι πολὺν δὴ χρόνον ἐπὶ τῷ κάλλει τῷ Κύρου· ἡνίκα δὲ ἑώρα τὲς συγγενεῖς φιλεῖντας αὐτὸν, ὑπολειφθῆναι· ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον, προσελθεῖν τῷ Κύρῳ· καὶ εἰπεῖν, Εὐμὲ μόνον ἐ γινώσκεις, ὦ Κύρε, τῶν συγγενῶν; Τί δὲ, εἶπειν τὸν Κύρον;

Chananæ pretiosissima habebantur, et ab Ægyptiis maximi fiebant, Gen. xliii. 10. Josephus vicissim ipse largè quidem et effusè multa fratribus donavit, multa patri deferenda curavit, Gen. xiv. 22. Aftyages Cyro donat equos, Media quibus abundabat: hinc nempè pratum illud erat *Hippoboton*, equis alendis inclutum. Sic enim de Mediâ Strabo, T. ii. p. 796. ἱππόβοτος δὲ καὶ αὐτὴ ἔστι διαφερόντως, καὶ ἡ Ἀρμενία· καλεῖται δὲ τις καὶ λειμὼν ἱππόβοτος &c.

* Τὸν δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς Μῆδους καὶ εἰπεῖν] Similis locutio est ea, quâ utitur Mat. xi. 2, 3. ——— πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ &c.

† Παιδικῷ λόγῳ] Eos sequi interpretes, qui amatorium hinc finxerunt sermonem, non mihi magis quàm Stephano placet. Is enim, quæ mox narrare pergit Xenophon, nil nisi jucunda quædam inerat simplicitas, cum blandis, ut puerorum est ingenium, honesti amoris indicibus conjuncta.

‡ Τούς συγγενεῖς φιλοῦντας σὸν &c.] Erat nimirum hoc olim in more positum, ut inter familiares et sanguine vel affinitate conjunctos oscula dividerentur, salutandi et valedicendi causâ. Ità Jacobus Rachelem, Laban Jacobum, osculatus est, Gen. xxix. 11, 13. Plura adferre exempla non opus est.

* Η καὶ σὺ συγγενὴς εἶ; Μάλιστα, φάναι. † Ταῦτ' ἄρα, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, καὶ ἐνεώρας μοι· πολλάκις γὰρ δοκῶ σε γινώσκεν τῷ ποιεῖντα. Προσελθεῖν γάρ σοι αἰ βεβλόμενος, ἔφη, νῆ τῆς θεᾶς, ἡσχυρόμην. Ἀλλ' ἐκ ἔδει, φάναι τὸν Κῦρον, συγγενῇ γε ὄντα· ἅμα δὲ προσελθόντα φιλήσαι αὐτόν. Καὶ τὸν Μῆδον φιληθέντα, ἔρεσθαι, Η καὶ ἐν Πέρσαις νόμος ἐστὶν ἔτος συγγενεῖς φιλεῖν; Μάλιστα, φάναι, ὅταν γε ἴδωσιν ἀλλήλους ‡ διὰ χρόνον, ἢ ἀπίώσιν ποι ἀπ' ἀλλήλων. Ωρα ἂν εἴη σοὶ ἔφη ὁ Μῆδος, πάλιν φιλεῖν ἐμὲ ἀπέρχομαι γὰρ, ὡς ὀρεῖς, ἤδη. Οὕτω καὶ τὸν Κῦρον πάλιν φιλήσαντα, ἀποπέμπειν, καὶ ἀπιέναι. Καὶ ὁδὸν τε ἔπει πολλὴν διεληλύσθαι αὐτοῖς, καὶ τὸν Μῆδον ἤκειν πάλιν ἰδρῆντι τῷ ἴππῳ. Καὶ τὸν Κῦρον ἰδόντα, Ἀλλ' ἦ φάσαι, ἐπελάθε τί ὦν ἐβέλες εἰπεῖν; Οὐ μὰ Δία, φάναι· ἀλλ' ἤκω διὰ χρόνον. Καὶ τὸν Κῦρον εἰπεῖν, Νῆ Δί, ὦ σύγγενες, δι' ὀλίγης γε. Ποις ὀλίγης, εἰπεῖν τὸν Μῆδον; Οὐκ οἶσθα, φάναι, ὦ Κύρε, ὅτι καὶ ὅσον σκαρδαμύττω χρόνον, πάνυ πολὺς μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι ἐχ' ὅρῳ σε τότε τοῖς ὄντα; Ενταῦθα δὲ τὸν Κῦρον γελάσαι τε ἐκ τῶν πρόσθεν θαυρῶν, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ ἀπίοντα θαρρῆν, ὅτι παρέσται αὐτοῖς ὀλίγης χρόνος· § ὥστε ὀρεῖν σοι ἐξέσται, καὶ βέλη, ἀσκαρδαμυκτεῖ.

Ο μὲν δὲ Κῦρος ἔτως ἀπελθὼν εἰς Πέρσας, ἐν αὐτὸν μὲν λέγεται ἔτι ἐν τοῖς παισὶ γενέσθαι. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ

* Η καὶ σὺ συγγενὴς εἶ;] Non eos solum, qui regi aut affinitate aliquā aut propinquitate conjuncti erant, cognatos ejus appellārent Persæ; sed alios etiam, quibuscum regi nulla necessitudo intercefferat, eo, honoris causā, titulo cumulārent. Id quod abundè docet victoriæ illud præmium à Dario propositum, καὶ συγγενῆς Δαρείου κληθήσεται. I Esd. iii. 7. Quocum re verbisq. ferè concinit Josephus καὶ συγγενῆς μου κληθήσεται, Antiq. Jud. lib. xi. vol. i. p. 472. Ed. Ox. Illos autem, qui id quicquid erat honoris consecuti sunt, ad oris osculum fuisse admissos auctor est Arrianus, lib. 7. Exped. p. 287. καὶ ὅσους συγγενεῖς ἀπέφηνε, τούτοις δὲ νόμιμον ἵπαίησι φιλεῖν αὐτὸν μόνοις.

† Ταῦτ' ἄρα &c.] Pro διὰ ταῦτα. Eadem videtur ἑλληνισμὸς τῆς διὰ. 2 Pet. i. 5. Καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ &c. Nisi quis huc derivare malit vim præpositionis εἰς, quæ inest in verbo πάρεσι· νέγκαντες mox sequenti.

‡ Διὰ χρόνον] Græci absolutè solent dicere, διὰ χρόνον, quod non subindè fiat, sed interjecto temporis intervallo recurat. Ità ferè Chemnitius ad Evangel. verba, δι' ἡμερῶν, Marc. ii. 1. quæ significant, Multos vel saltem aliquot dies interjectos fuisse, cùm à susceptā Galilææ peragratione Capernaum rediret Jesus.

§ Ὅστε ὀρεῖν σοι ἐξέσται &c.] Transitiō est ab obliquā oratione ad rectam; cujus etiam exempla in Sacris Scripturis sunt notando, ut Luc. v. 14. Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδὲν εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ Ἰσραῖ. Et Act. i. 4.—παρήγγειλεν αὐτοῖς ἐπὶ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἡρώσαστέ μου.

παῖδες ἔσκωπον αὐτὸν, ὡς ἡδυπαθεῖν μεμαθηκὼς ἐν Μήδοις ἦκοι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐσθίωντα αὐτὸν εἴρων, ὥσπερ αὐτοὶ, ἡδέως, καὶ πίνοντα, καὶ εἴ ποτ' ἐν ἑορτῇ εὐωχία προσγένειτο, ἐπιδιδόντα μᾶλλον αὐτὸν τῷ ἑαυτῷ μέρεος ἡσθάνοντο, ἢ προσδεόμενον· καὶ πρὸς τέτοις δὲ, καὶ τᾶλλα κρατιστεύοντα αὐτὸν εἴρων περὶ ἅπαντα ἑαυτῶν, ἐνταῦθα δὴ πάλιν ὑπέπτησσαν οἱ ἡλικες αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ, διελθὼν τὴν παιδείαν ταύτην, ἥδη εἰσῆλθεν εἰς τὰς ἐφήβους, ἐν τέτοις αὖ ἐδόκει κρατιστεύειν, καὶ μελετῶν ἅ χρῆ, καὶ καρτερῶν ἅ ἔδει, καὶ αἰδέμενος τὰς πρεσβυτέρους, καὶ πειδόμενος τοῖς ἀρχεσι.

Προϊόντος δὲ τῷ χρόνῳ, ὁ μὲν Αστυάγης ἐν τοῖς Μήδοις ἀποδύνησκει· ὁ δὲ Κυαξάρης ὁ τῷ Αστυάγῃ παῖς, τῆς δὲ Κύρης μητρός ἀδελφός, τὴν ἀρχὴν ἔλαβε τῶν Μήδων. Οὗ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, καταστρεφάμενος μὲν πάντας Σύρους, Φύλον ἔ μικρόν, ὑπήκοον δὲ πεποιημένος τὸν Αραβίων βασιλεία, ὑπηκόους δὲ ἔχων ἥδη καὶ Τρεκανίους, πολιορκῶν δὲ καὶ Βακτρίους, ἐνόμιζεν, εἰ τὰς Μήδας ἄσθενεῖς ποιήσεις, πάντων γε ἂν τῶν πέριξ ῥαδίως ἄρξῃ· ἰσχυρότατον γὰρ τῶν ἐγγύς φύλων τῷτο ἐδόκει εἶναι. Οὕτω δὲ διαπέμπεται πρὸς τὰς ὑφ' ἑαυτὸν πάντας, καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν Λυδῶν βασιλεία, καὶ πρὸς τὸν Καππαδοκῶν, καὶ πρὸς Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ πρὸς Κᾶρας, καὶ Παφλαγόνους, καὶ Ἰνδὸς δὲ, καὶ πρὸς Κίλικας, τὰ μὲν καὶ διαβάλλων πρὸς αὐτὰς Μήδας καὶ Πέρσας, λέγων ὡς μεγάλα τε εἴη ταῦτα ἔθνη καὶ ἰσχυρὰ, καὶ συνεστηκότα εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπιγαμίας ἀλλήλοις πεποιημένοι εἶεν, καὶ * συνεστήκοιεν εἰς ἓν, καὶ κινδυνεύοιεν, εἰ μή τις αὐτὰς

* Καὶ συνεστήκοιεν εἰς ἓν.] Vix dum legeramus *συνεστηκότα* εἰς τὸ αὐτὸ, cum mira sanè, nec suavis adeò, verborum idem ferè sonantium occurrit iteratio. Stephanus locum mendose laborare putat; medicas verò manus inaniter adhibuisse videtur. Is enim cum adjunctione ita legi vult. καὶ δὴ καὶ πρὸς πολέμον συνεστήκοιεν εἰς ἓν, Editi omnes et MS. Bodl. (nec quicquam aliter uspiam inveniri ait) ad tuendam lectionem receptam conspirant: quam quidem, tantà præfertim cum nitatur auctoritate, temerè nemo, uti opinor, improbat, modò ei hanc et illam mox legenti φράσιν distinctæ suboriantur ideæ. Quidni igitur, inter legendum hæc Assyriorum regis verba, hujusmodi quædam animo concipiamus! Eas nimirum gentes, quas in crimen is voluit et invidiam vocare, societate *primò* initâ, inter se communia dudum agitataſſe consilia, conjunctiſſique viribus esse ad ea exsequenda paratas: hanc *deindè* societatem stabiliiori connubiorum vinculo firmâſſe adeò, ut cum jam *tandem* sese mutuo propiore affinitatis amicitiaſſe gradu contigerint, unum impensius studerent ambæ, vellent idem, idem nollent, et fidei hinc inde datæ forent servantissimæ. Hæc si minus placeat interpretatio, dicendum forsitan erit, Regem illum ideò hæc ingeminâſſe verba, ut quantum tum sibi tum eis, quas per auntios compellavit, gentibus à Medis Persisque in eas conspirantibus timendum esset, exprimeret fortius et vehementius urgeret, easdemque adeò facilius in suas partes traheret, et ad

καὶ τὰς φθάσας ἀσθενώσῃ, ἐπὶ ἑν ἑκάστον τῶν ἐδῶν * ἰόντες καταστρέψασθαι. Οἱ μὲν δὴ καὶ τοῖς λόγοις τέτοις πειθόμενοι, συμμαχίαν αὐτῷ ποιεῖνται· οἱ δὲ, καὶ δάροις καὶ χρήμασιν ἀναπειθόμενοι· πολλὰ γὰρ καὶ ταῦτα ἦν αὐτῷ. Κυαζάρης δὲ ὁ τῷ Αστυάγῃ παῖς, ἐπεὶ ἡσθάνετο τὴν τ' ἐπιβουλήν καὶ τὴν παρασκευὴν † αὐτῶν συνισταμένην ἐφ' ἑαυτὸν, αὐτὸς τε εὐδέως ὅσα ἐδύνατο παρεσκευάζετο, καὶ εἰς Πέρσας δὲ ἔπεμπε πρὸς τε τὸ κοινόν, καὶ πρὸς Καμβύσην ‡ τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα, καὶ βασιλεύοντα ἐν Πέρσαις. Επεμπε δὲ καὶ πρὸς Κῦρον, δεόμενος αὐτῷ πειραῖσθαι ἄρχοντα ἐλθεῖν τῶν ἀνδρῶν, εἴ τινας πέμποι στρατιώτας τὸ Περσῶν κοινόν. Ἡδὴ γὰρ καὶ ὁ Κῦρος, διατετελεκὼς τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη, ἐν τοῖς ἀνδράσιν ἦν. Οὕτω δὲ δεξαμένους τῷ Κῦρι, οἱ βαλεύοντες γεραίτεροι αἰρῶνται αὐτὸν ἄρχοντα τῆς εἰς Μῆδας στρατείας. Ἐδοσαν δὲ αὐτῷ διακοσίους § τῶν ὁμοτίμων προσελέσθαι· τῶν δ' αὖ διακοσίῳν ἑκάστῳ, τέτταρας ἀνδρας ἐκ τῶν ὁμοίων ἔδοσαν προσελέσθαι· γίνονται μὲν δὴ ἕτοι χίλιοι τῶν δ' αὖ χιλίων τέτων ἔδοσαν προσελέσθαι ἑκάστῳ ἐκ τῷ δήμῳ τῶν Περσῶν δέκα μὲν πελταστας, δέκα δὲ σφενδονήτας, δέκα δὲ τοξότας. Καὶ ἕτως ἐγένοντο μύριοι μὲν τοξόται, μύριοι δὲ πελτασταί, μύριοι δὲ σφενδονῆται· χωρὶς δὲ τέτων οἱ χίλιοι ὑπῆρχον. Τοσαύτη μὲν δὴ στρατιὰ τῷ Κῦρι ἐδόθη. Ἐπειὸν δὲ ἡρέθη τάχιστα, ἤρξατο μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν θεῶν καλλιερησάμενος δὲ, τότε προσηρέϊτο τὰς διακοσίας. Ἐπεὶ δὲ

arma citius pro communi salute capiendo concitaret. Conjungi autem solent ἐν καὶ ταυτὸ, de iis cum fiat oratio, qui inter se maxime consentiunt; ita Polybius (ut exempla omittam aliunde petenda) l. 5. p. 441. δεῖν μάλιστα μὲν μηδέποτε πολεμῆν τοὺς Ἕλληνας ἀλλήλοις, ἀλλὰ μεγάλῃ χάριτι ἔχειν πᾶσι θείοις, εἰ λέγοντες ἐν καὶ ταυτὸ πάντες &c. Atque eodem fere modo Evangel. de iis qui ὁμοθυμαδὸν ad occidendum Jesum erant coacti—καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ &c. Act. iv. 26.

* Ἰόντες] Editi omnes mendosè, uti videtur, ἰόντας exhibent. Stephanus et Muretus auctores mihi fuere, ut ἰόντες reponerem; quod quidem et ipsa Syntaxeos ratio postulat, cum hic, ut rectè monet Stephanus, nominandi casu opus sit, qui cum Ἰνδονύοις jungatur.

† Αὐτῶν συνισταμένην &c.] Tentavit hunc locum Stephanus, quippe cui visum esset συνίστασθαι melius de personâ, quàm de re dici; ideoque legi etiam monet, τῶν συνιστάμενων ἐφ' ἑαυτὸν. Sed verbum illud bis eadem Polybii (alios nè adducerem auctores) paginâ, 124. de bello usurpatur. Quamvis minimè aspernanda est lectio quam Stephanus laudat, quamque adeo MS. Bodl. clarè repræsentat.

‡ Τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα.] Nempe in matrimonio. Quod loquendi genus reperitur etiam Mat. xiv. 4. Οὐκ ἔστι σοι ἔχῃν αὐτήν.

§ Τῶν ὁμοτίμων] Hi fuere principes quidem viri, sic dicti, quòd honore erant et dignitate pares: qui, ut procures ferè alii omnes, ad fores regie morari consuevère: uti Noster lib. 7. sub finem, ἀλλ' ὥσπερ ἐν Πέρσαις ἐπὶ τοῖς ἀρχαίοις οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, &c.

προσείλοντο

προσείλοντο καὶ ἔτοι δὴ τὰς τέσσαρας ἑκάστοι, συνέλεξεν αὐ-
 τας, καὶ ἔλεξεν ὁ Κύρος ἐν αὐτοῖς τότε πρῶτον τάδε.

“ Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ προσειλόμην μὲν ὑμᾶς, ἐ νῦν πρῶτον
 “ δοκιμάσας, ἀλλ’ ἐκ παίδων ὄρων ὑμᾶς, ἃ μὲν καλὰ ἢ πό-
 “ λις νομίζει, προθύμως αὐτὰ ἐκπονῶντας· ἃ δὲ αἰσχροῶ
 “ ἡγεῖται εἶναι, παντελῶς τέτων ἀπεχομένους. Ὡν δὲ ἕνεκα
 “ αὐτός τε ἐκ ἄκων εἰς τόδε τέλος κατέστην, καὶ ὑμᾶς παρε-
 “ καλεσα, δηλῶσαι ὑμῖν βέλομαι. Ἐγὼ γὰρ κατενόησα ὅτι
 “ οἱ πρόγονοι ἔδεν χεῖρας ὑμῶν ἐγένοντο· ἀσκήντες γὰρ κακῆ-
 “ νοι διετέλεσαν, ἅπερ ἔργα ἀρετῆς νομίζεται. Ὅτι μέντοι
 “ προσεκτήσαντο τοῖς τοῖς ὄντες ἢ τῶ τῶν Περσῶν κοινῷ ἀγαθόν,
 “ ἢ αὐτοῖς, τῆτο ἐκέτι δύναμαι κατιδεῖν. Κάϊτοι ἔγωγε
 “ οἰμαι ἐθέμιαν ἀρετὴν ἀσκέσθαι ὅπ’ ἀνθρώπων, ὥς μηδὲν
 “ πλεον ἔχωσιν οἱ ἐσθλοὶ γενόμενοι τῶν πονηρῶν· ἀλλ’ οἱ τε
 “ * τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἀπεχόμενοι, ἐχ, ἵνα μηδέποτε
 “ εὐφρανθῶσι, τῆτο πράττεσιν, ἀλλ’ ὅπως διὰ ταύτην τῆ
 “ ἐγχεράτειαν πολλαπλάσια εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφραίνων-
 “ ται, ἔτω παρασκευάζονται· οἱ τε λέγειν προθυμέμενοι
 “ δεινοὶ γενέσθαι, ἐχ, ἵνα εὖ λέγοντες μηδέποτε παύσωνται,
 “ τῆτο μελετῶσιν, ἀλλ’ ἐλπίζοντες τῶ λέγειν εὖ πείθοντες
 “ πολλὰς ἀνθρώπους, πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ διαπρά-
 “ ξεσθαι· οἱ τε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσκήντες, ἐκ, ὥς μαχο-
 “ μένοι μηδέποτε παύσωνται, τῆτ’ ἐκπονῶσιν, ἀλλὰ νηριζόν-
 “ τες καὶ ἔτοι, τὰ πολεμικὰ ἀγαθοὶ γενόμενοι, πολὺν μὲν
 “ ὄλβον, πολλὴν δὲ εὐδαιμονίαν, μεγάλας δὲ τιμὰς καὶ αὐ-
 “ τοῖς καὶ τῇ πόλει περιάψιν. Εἰ δὲ τινες ταῦτα ἐκπονή-
 “ σαντες, πρὶν τινα καρπὸν ἀπ’ αὐτῶν κομίσασθαι, περιεῖδον
 “ αὐτὰς γῆρας ἀδυνάτους γενομένους, ὅμοιον ἔμοιγε δοκεῖσι πε-
 “ πονθέναι, οἷον εἴ τις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμηθεὶς γενέσθαι
 “ καὶ εὖ σπείρων, καὶ εὖ φυτεύων, ὁπότε αὐτὸν καρπῆσθαι

* Τῶν παραυτίκα ἡδονῶν &c.] Vult τὰς ἐν τῷ παρόντι ἡδονὰς, quibus mox opponitur τὸ εἰ τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφραίνεσθαι. Quācum locutione Apostolicam illam conferre libet, 2 Cor. iv. 17. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν. — Quae idem valent quae ejusdem Apostoli verba, Rom. viii. 18. τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ. — Tempus autem hoc cum vix monumenti rationem habeat, si vitam aeternam posthac producendam animo reputemus, recte, patet, ab interpretibus τῶν παραυτίκα θλίψιν conversum esse, temporariam vel momentaneam afflictionem. Atque ita Latini etiam adverbium nonnunquam loco nominis adjectivi adhibent,

—neque enim ignari sumus ante malorum. — Aeneid l. i. v. 202. et passim alibi.

“ ταῦτα δέοι, ἐάη τὸν καρπὸν ἀσυγκόμιστον εἰς τὴν γῆν πά-
 “ λιν καταρρέειν. Καὶ εἴ τις ἀθλητὴς πολλὰ πονήσας, καὶ
 “ ἀξιόνικος γενόμενος, ἀναγώνιστος διατελέσειεν, ἐδ’ ἂν ἔτος
 “ ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀνάιτιος εἶναι ἀφροσύνης. Ἀλλ’ ἡμεῖς,
 “ ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα· ἀλλ’ ἐπεὶ περ συνίσμεν ἡμῖν
 “ αὐτοῖς ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι ἀσκηταὶ ὄντες τῶν καλῶν κα-
 “ γαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τὰς πολεμίας, ἧς ἐγὼ σαφῶς ἐπίστα-
 “ μαι, αὐτὸς ἰδὼν, ἰδιώτας ὄντας ὡς πρὸς ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι.
 “ Οὐ γάρ πω ἔτοι ἱκανοὶ εἰσιν ἀγωνισταί, οἳ ἂν τόξέωσιν,
 “ ἢ ἀκοντίζωσιν, ἢ ἰκπεύωσιν ἐπιστημόνως, ἢν δέ περ πονῆσαι
 “ δέη, τέτρω λείπωνται· ἀλλ’ ἔτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τὰς πό-
 “ νης· ἐδὲ γε οἵτινες, ἀγρυπνῆσαι δέον, ἡττῶνται τέτρε· ἀλλὰ
 “ καὶ ἔτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τὸν ὕπνον· ἐδὲ γε οἳ ταῦτα μὲν
 “ ἱκανοί, ἀπαιδευτοὶ δὲ ὡς χρὴ καὶ συμμάχοις καὶ πολε-
 “ μίοις χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ ἔτοι δῆλον ὅτι τῶν μεγίστων παι-
 “ δευμάτων ἀπείρως ἔχουσιν. Ὑμεῖς δὲ νυκτὶ μὲν δῆπρ,
 “ ὅσα περ οἱ ἄλλοι ἡμέρᾳ, δύνασθε χρῆσθαι· * πόνους δὲ τῷ ζῆν
 “ ἡδυσὲς ἡγεμόνας νομίζετε· λιμῶν δὲ ὅσα περ ὄψω διαχρῆσθε·
 “ ὑδροποσίαν δὲ ῥᾶον τῶν λέοντων φέρετε· κάλλιστον δὲ πάν-
 “ των καὶ πολεμικώτατον κτῆμα εἰς τὰς ψυχὰς συγκεκόμισ-
 “ θε· ἐπαινέμενοι γὰρ μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις ἀπασι χαίρετε.
 “ Τὰς δ’ ἐπαίνους ἐραστὰς ἀνάγκη ἐπὶ τέτρω πάντα μὲν πόνον,
 “ πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι. Εἰ δὲ ταῦτα ἐγὼ
 “ λέγω περὶ ὑμῶν, ἄλλως γιγνώσκων, ἐμαυτὸν ἐξαπατῶ·
 “ ὅτι γὰρ μὴ τοιοῦτον ἀποβήσεται παρ’ ὑμῶν, εἰς ἐμὲ τὸ
 “ ἐλλεῖπον ἥξει. Ἀλλὰ πιστεύω τοι τῇ πείρᾳ, καὶ τῇ ὑμῶν
 “ εἰς ἐμὲ εὐνοίᾳ, καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀνοίᾳ, μὴ ψεύσειν με
 “ ταύτας τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας. † Ἀλλὰ θαρρόυντες ὀρ-
 “ μώμεθα, ἐπειδὴ καὶ ἐκποδὼν ἡμῖν γεγένηται τὸ δοῖαι τῶν
 “ ἀλλοτρίων ἀδίκως ἐφίεσθαι. Νῦν γὰρ ἔρχονται μὲν οἳ
 “ πολέμιοι, ἄρχοντες ἀδίκων χειρῶν· καλῶσι δὲ ἡμᾶς οἳ

* Πόνους δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως, &c.] Longinum audi, p. 94. Edit. nuperæ Londin. Ἀντὶ τοῦ πονεῖν θέλει, “ πόνον ἡγέμονα τοῦ ζῆν ἡδέως ποιεῖσθε,” εἰπὼν, καὶ τῶν ὁμοίων ἐπεκτείνας, μεγάλην τινὰ ἐννοίαν τῷ ἱππικῷ προσπεριωρίστω. Idem ferè de labore Livius in eâ, quâ Ap. Claudium ufum facit, oratione, l. 5. T. I. p. 334. Edit. Amstel. Labor voluptasque, dissimilima naturâ, societate inter se naturalis sunt iuncta.

† Ἀλλὰ θαρρόυντες, &c.] Ἀλλὰ hoc loco, itaque, quia; quam notionem obtinet, Aët. 10. 20. Ἀλλὰ ἀνιστὰς κατὰ βῆθι,

“ φίλοι ἐπικέρεις· Τί ἔν ἐστιν ἢ τῷ ἀλέξασθαι δικαιοτέρον,
 “ ἢ τῷ τοῖς φίλοις ἀρήγειν κάλλιον; Ἀλλὰ μὴν διὰ τῷτο
 “ ὑμᾶς ἔχ ἡκίστα οἶμαι θαρρύνειν, τὸ μὴ παρημεληκότα με
 “ τῶν θεῶν τὴν ἔξοδον ποιῆσθαι. Πολλὰ πάρ μοι συνόντες,
 “ ἐπίστασθε ἔ μόνον τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ πει-
 “ ρώμενον, ἀπὸ θεῶν ὀρμᾶσθαι αἰεὶ. Τέλος, ἔφη, Τί δεῖ
 “ λέγειν ἔτι; Ἀλλ’ ὑμεῖς μὲν τῷ ἀνδρας ἐλόμενοι καὶ ἀνα-
 “ λαβόντες, καὶ τᾶλλα παρασκευασάμενοι, ἴτε εἰς Μήδους·
 “ ἐγὼ δ’ ἐπανελθὼν πρὸς τὸν πατέρα, πρόειμι δὴ, ὅπως τὰ
 “ τῶν πολεμίων ὡς τάχιστα μαδῶν οἶά ἐστι, παρασκευάσω
 “ ὑμῖν ὅ,τι ἂν δύναμαι, ὅπως ὡς κάλλιστα, σὺν θεῷ, ἀγα-
 “ νιζώμεθα.” Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

Κῦρος δὲ ἐλθὼν οἴκαδε, καὶ προσευξάμενός Εὐστία πα-
 τρώα, καὶ Διὶ πατρώῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὠρμᾶτο ἐπὶ
 τὴν στρατείαν· συμπρ᾽επεμπε δὲ αὐτὸν καὶ ὁ πατήρ. Ἐπεὶ
 δὲ ἔξω τῆς οἰκίας ἐγένοντο, λέγονται ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ
 αὐτῷ αἴσιοι γενέσθαι. Τέτων δὲ φανέντων, ἐδὲν ἔτι ἄλλα
 οἰωνίζομενοι ἐπορεύοντο, ὡς ἐδέναν ἂν λήσαντα τὰ τῷ μεγίστῳ
 θεῷ σημεῖα.

Προϊόντι δὲ τῷ Κύρῳ ὁ πατήρ ἤρχετο λόγῳ τοιῷδε· Οἱ
 μὲν, ὦ παῖ, θεοὶ ἴλεώ τε καὶ εὐμενεῖς πέμπεσί σε, καὶ ἐν
 ἱεροῖς δῆλον καὶ ἐν ἑρανίοις σημείοις· γινώσκεις δὲ καὶ αὐτός.
 Εγὼ γάρ σε ταῦτα ἐπίτηδες ἐδιδασκᾶμην, ὅπως μὴ δι’ ἄλλων
 ἑρμηνέων τὰς τῶν θεῶν συμβελάς συνείης, ἀλλὰ αὐτὸς, καὶ
 ὁρῶν τὰ ὀρατὰ, καὶ ἀκέων τὰ ἀκεστά, γινώσκῃς, καὶ μὴ
 ἐπὶ μάντεσιν εἶης, οἱ, εἰ βέλαιντό, σε ἑξαπατῶεν, ἕτερα λέ-
 γοντες ἢ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαίνόμενα· μὴδ’ αὖ, εἰ ποτε
 ἄρα ἄνευ μάντεως γένοιο, ἀποροῖς θείοις σημείοις ὅ,τι χρῶο·
 ἀλλὰ διὰ τῆς μαντικῆς γινώσκων τὰ παρὰ τῶν θεῶν συμβε-
 λεύόμενα, τέτοις πείθοιο. Καὶ μὲν δὴ, ὦ πάτερ, ἔφη ὁ
 Κῦρος, ὅπως γ’ ἂν ἴλεω οἱ θεοὶ ὄντες ἡμῖν συμβελεύειν ἐθέ-
 λωσιν, ὅσον δύναμαι κατὰ τὸν σὸν λόγον διατελέσω ἐπιμελέ-
 μενος. Μέμνημαι γὰρ * ἀκέσας ποτὲ σε, ὅτι εἰκότως ἂν

* Ακούεις ποτὲ σου] Knatchbullus, ad Aët. i. 4. in miram quandam interpunctionem, atque adeo interpretationem, istorum verborum, τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἂν ἀκούσασθαι μου, delapsus est: quippe qui ἡκούσατε μου, pro παρὰ μὲν, violentam combustionem esse iudicasset. Ei scilicet in mentem non venerat, verba audiendi, præter accusativam obiecti (ut loquuntur) auditi, genitivum etiam subiecti à quo quid auditur, usitatē regere. Coniunctio hæc est Noëtro perquam familiaris.

καὶ παρὰ τῶν θεῶν πρακτικώτερος εἴη, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνδρώπων, ὅστις μὴ, ὅποτε ἐν ἀπόροις εἴη, τότε κολακεύει, ἀλλ' ὅτε ἄριστα πράττοι, τότε μάλιστα τῶν θεῶν μεμνῶτο· καὶ τῶν φίλων δὲ ἐφιστά χρεῖναι ὡσαύτως ἐπιμελεῖσθαι. Οὐκ ἔν νῦν, ἔφη, ὦ παῖ, διὰ γε ἐκείνας τὰς ἐπιμελείας ἡδίων μὲν ἔρχη πρὸς τὰς θεὰς δεησόμενος· ἐλπίζεις δὲ μᾶλλον τεύξεσθαι ὡς ἂν δέη, ὅτι συνειδέναι σαυτῷ δοκεῖς ἐκ πάποτ' ἀμελήσας αὐτῶν. Πάνυ μὲν ἔν, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς πρὸς φίλους μοι τὰς θεοὺς ὄντας ἔτω διάκειμαι. Τί γὰρ, ἔφη, ὦ παῖ, μέμνησαι ἐκείνα, ἃ ποτε ἐδόκει ἡμῖν; * ὡς, ἅπερ δεδώκασιν οἱ θεοὶ, μαδόντας ἀνδρώπες βέλτιον πράξουσιν, ἢ ἀνεπιστήμονας αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐργαζομένους μᾶλλον ἀνύττειν, ἢ ἀργεῖντας, καὶ ἐπιμελεσμένους ἀσφαλέστερον ἂν διάγειν, ἢ ἀφυλακτεῖντας τέτρω· παρέχοντας ἔν ἑαυτὰς οἷας δεῖ, ἔτως ἡμῖν ἐδόκει δεῖν καὶ αἰτεῖσθαι τὰ ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν. Ναὶ μὰ Δία, ἔφη ὁ Κύρος, μέμνημαι μὲν τοι ταῦτα † ἀκέσας σε· καὶ γὰρ ἀνάγκη ἦν πείδεσθαι τῷ λόγῳ τέτρω. Καὶ γὰρ οἶδά σε λέγοντα αἰεὶ, ὡς ἐδὲ δέμις εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν ἔτε, ἰππεύειν μὴ μαδόντας, ἰππομαχέοντας νικᾶν· ἔτε, μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· ἔτε, μὴ ἐπισταμένους κυβεργᾶν, σώζειν εὐχεσθαι ναῦς κυβεργᾶντας· ἐδὲ, μὴ σπείροντάς γε σῖτον, εὐχεσθαι καλὸν ἀπὸ τοῖς σῖτον φύεσθαι· ἐδὲ, μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ σωτηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τὰς τῶν θεῶν δεσμὰς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τὰς δὲ ἀδέμιστα εὐχομένους ὁμοίως ἐφιστά εἰκὸς εἶναι παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνδρώπων ἀπρακτεῖν τὰς παράνομα δεομένους. Εκείνων δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπελάθω,

* Ως ἅπερ δεδώκασιν οἱ θεοὶ, &c. | Stephanus multum sibi negotii verba hæc, ὡς ἅπερ, fassisse ait: tandem ὅσαπερ rescribendum statuit: quæ de scripturâ exstat etiam Mureti additipulatio. Ego verò nihil mutandum puto; cùm lectio recepta sensum satis idoneum dare videatur. Non enim rarè, apud probatissimos quosque auctores, particulam ὡς præmissam reperimus, cùm ad orationem, prius habitam, denuò referendam se accingunt. Cambyfes igitur hic, meâ quidem sententiâ, repetendo jam percurrit monita, quæ antea Cyro, ea omnia comprobanti, tradiderat; quæque huc ferè recidere videntur, Earum, scilicet, artium, quibus acquirendis idoneas Numen vires nobis condonavit, illos sese peritissimos longè præstare, indeque maxima comparare commoda, qui iis tum discendis tum colendis assiduum operam dederunt; eosque aded credulam nimis fovere spem, qui ignavis freti precibus, læta sibi omnia polliceri audent. Huiusmodi sunt sagittandi, equitandi, aliæque, paulò post memoratæ, artes, quas idem Xenophon inter ea recenset ἃ οἱ θεοὶ δέδωκασιν, quod copiam hominibus eas, si velint, discendi fecere. Reliqua, quæ ad hunc locum annotavit Stephanus, ad calcem operis inter variantes lectiones discutienda rejecimus.

† Ἀκούσας σου] Vide quæ paulò antè de hæc constructione sunt dicta.

ἂ ποτε * ἐγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα ; ὡς ἱκανὸν εἶη καὶ καλὸν
 ἀνδρὶ ἔργον, εἴ τις δύναίτο ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν αὐτός τε
 καλὸς καὶ γαδὸς δοκίμως γένοιτο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ὅπως αὐ-
 τός τε καὶ οἱ οἰκέται ἱκανῶς ἔχοιεν. Τὸ δὲ, τέττε μεγάλη
 ἔργα ἔτως † ὄντος, ἐπίστασθαι ἀνθρώπων ἄλλων προστατεύ-
 ει, ὅπως ἔξωσιν ἅπαντα τὰ ἐπιτήδεια εκπλεῖν, καὶ ὅπως ἔσονται
 πάντες οἷες δεῖ, τοῦτο θαυμαστὸν δήπου ἐφαίνετο ἡμῖν εἶναι.
 Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ πάτερ, μέμνημαι καὶ τέττο σὺ λέγον-
 τος· συνεδόκει ἔν καὶ ἐμοὶ, ὑπερμέγεθες εἶναι ἔργον, τὸ κα-
 λῶς ἄρχειν. Καὶ νῦν γ' ἔφη, ταυτά μοι δοκεῖ ταῦτα, ὅταν
 πρὸς αὐτὸ τὸ ἄρχεῖν σκοπῶν λογίζωμαι. Οταν μέντοι γε
 πρὸς ἄλλας ἀνθρώπους ἰδὼν κατανοήσω, οἷόί τε ὄντες διαγίγ-
 νονται ἄρχοντες, καὶ οἷοι ὄντες ἀνταγωνισταὶ ἡμῶν ἔσονται,
 πάνυ μοι δοκεῖ αἰσχυρὸν εἶναι, τὸ τοιόντις αὐτὲς ὄντας ὑποπ-
 τῆξαι, καὶ μὴ ἐδέλειν ἰέναι αὐτοῖς ἀνταγωνισμένους· ἔς, ἔφη,
 ἐγὼ αἰσθάνομαι, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἡμετέρων φίλων τέτων,
 ἡγεμένους, δεῖν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων διαφέρειν τῷ καὶ
 πολυτελέστερον δειπνεῖν, καὶ πλεον' ἐνδον ἔχειν χρυσίον, καὶ
 πλείονα χρόνον καθεύδειν, καὶ πάντα ἀπονώτερον τῶν ἀρχο-
 μένων διάγειν. Εγὼ δὲ οἶμαι, ἔφη, τὸν ἄρχοντα ἐ τῷ ῥά-
 διεργεῖν χρῆναι διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τῷ προνοεῖν τε
 καὶ φιλοπονεῖν προθυμέμενον. Ἀλλὰ τοι ἔφη, ὦ παῖ, ἐνιᾶ
 ἐστίν, ἃ ἐ πρὸς ἀνθρώπους ἀγωνιστέον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ τὰ
 πράγματα, ἃν ἐ ῥάδιον εὐπόρως περιγενέσθαι. Αὐτίκα
 δῆπρ οἶσθα, ἔφη, ὅτι εἰ μὴ ἔξει ἡ στρατιὰ τὰ ἐπιτήδεια, κα-
 ταλύσεται σὺ εὐθὺς ἡ ἀρχή. Οὐκ ἔν ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ
 πάτερ, Κυαζάρης φησὶ παρέξειν τοῖς ἐντεῦθεν πᾶσιν ἰᾶσιν,
 ὁπόσοι ἂν ᾧσι. Τέτοις δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, σὺ πιστεύων ἔρχη
 τοῖς παρὰ Κυαζάρη χρήμασιν; Εγωγε, ἔφη ὁ Κύρος. Τί
 δέ; ἔφη, οἶσθα ὁπόσα αὐτῷ ἐστι, Μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κύ-
 ρος, ἐ μὲν δῆ. Ομως δὲ τούτοις, ἔφη, πιστεύεις τοῖς αἰδή-

* Εγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα] Huic verbo tribuenda est hic loci potestas τοῦ συλλογίζομαι, quæ ei itidem competit Roman. 3. 28. Λογίζομεθα ὅν, πίστει δικαιοῦσθαι ἀνθρώπων, &c. Ubi, non in opinionem tantum incertam se adduci ait Apostolus, sed persuasissimum habere, non aliter quàm fide iustitiam alicui posse contingere.

† ὄντος, ἐπίστασθαι] Vulgo ὄντος ὑφίστασθαι. Distinctio verò post ὄντος est ponenda, et pro ὑφίστασθαι substituendunt ἐπίστασθαι; id quod alii conjecturâ perspicere, et tum ies ipsa, tum MS Bodl. ratum faciunt.

λοις; Οτι δὲ πολλῶν μὲν σοι δεήσει, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα νῦν ἀνάγκη δαπανᾶν, ἐκεῖνο οὐ γινώσκεις; Γινώσκω, ἔφη ὁ Κῦρος. Ἐὰν ἔν, ἔφη, ἐπιλίπη αὐτὸν ἢ δαπάνη, ἢ καὶ ἐκὼν ψεύσεται, πῶς σοι ἔξει τὰ τῆς στρατιᾶς; Δῆλον ὅτι ἔκαστος. Ἀτὰρ, ὦ πάτερ, ἔφη, σὺ εἰ ἐνορᾷς τινα πόρον καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἂν προσγενόμενον, ἕως ἔτι ἐν φιλίᾳ ἐσμέν, λέγε. Ερωτᾷς, ἔφη, τῆτο, ὦ παῖ, εἴ τις ἂν ἀπὸ σοῦ πόρος προσγένετο; Ἀπὸ τίνος δὲ μᾶλλον εἰκός ἐστι πόρον προσγενέσθαι, ἢ ἀπὸ τοῦ δύναμιν ἔχοντος; Σὺ δὲ περὶ μὲν δύναμιν ἔχων ἐνδένδε ἔρχη, ἀνδ' ἧς, εὖ οἶδ' ὅτι, πολλαπλασίαν ἄλλην ἐκ ἂν δέξαιο· ἰππικὸν δὲ σοι, ὅπερ κράτιστον, τὸ Μήδων σύμμαχον ἔσται. Ποῖον ἔν ἔδνος τῶν περίξ ἐδοκεῖ σοι καὶ χαρίζεσθαι βουλούμενον * ὑμῖν ὑπηρετήσῃν, καὶ φοβούμενον μή τι πάθῃ; Ἀ γρή σε κοινῇ σὺν Κυαζάρῃ σκοπεῖσθαι, μήποτε ἐπιλίπη τί ὑμᾶς ὦν δεῖ ὑπάρχειν· † καὶ ἔδους δὲ ἕνεκα μηχανᾶσθαι προσόδου πόρον. Τόδε δὲ μάλιστα πάντων μέμνησό μοι, μηδέποτε ἀναμένειν τὸ πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια, ἔς τ' ἂν ἡ χρεία σε ἀναγκάσῃ· ἀλλ' ὅτε μὲν μάλιστα εὐπορῆς, τότε πρὸ τῆς ἀπορίας μᾶλλον μηχανῶ. Καὶ γὰρ τεύξῃ μᾶλλον παρ' ὧν ἂν δέῃ, μὴ ἀπορεῖν δοκῶν, καὶ ἔτι ἀναίτιος ἔσῃ παρὰ τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις· ‡ ἐκ τῆς δὲ μᾶλλον καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων αἰδοῦς τεύξῃ· καὶ ἢν τινας βούλῃ τῇ δυνάμει εὖ ποιῆσαι ἢ κακῶς, μᾶλλον, ἕως ἂν ἔχῃσι τὰ δεόντα οἱ στρατιῶται, ὑπηρετήσασί σοι· καὶ § πειστικώτερες, σάφ' ἴσθι, λόγους δυνήσῃ τότε λέγειν, ὅταν περ καὶ ἐνδείκνυσθαι

* Ὑμῖν ὑπηρετήσῃν] *Hi hic, qui commeatum aliasque res necessarias exercitui præbent, ὑπηρετεῖν dicuntur. Unde liquet, verbum hoc non ea tantum complecti officia, quæ præsentis operam et laborem requirunt (quod ferè est, in Nov. Testam. διακονεῖν) sed etiam quæ liberalitate constant suppeditandisque facultatibus, et si nullum accedit ministrandi servitium. Atque adeò optimè sic exponitur, Act. 24. 23.—καὶ μηδένα καλῶν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.*

† Καὶ ἔδους] Editiones quædam dant ἔδους, nullo planè sensu. MS. Bodl. habet ἔδους, quod lubens sum amplexus: ut, Stephano interprete, hic sit sensus, *Etiamsi putatis nos in præsentia nihil opus eo habituros, tamen, in omnem eventum, illud in consuetudinem est adhibendum.*

‡ Καὶ τούτων δὲ, &c.] Phrasis hæc *tempus* alibi sæpius, hic *causam*, denotat. Nec incommodè forsan duplicem hanc ei tribuamus vim, Joh. 6. 66. *Εκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον, &c.* ut utrumque eo loco intelligendum sit, et *quando* et *quare* multi discipuli à Christo desciverint.

§ Καὶ πειστικώτερος] Edidit quidem alii *πιστοτικώτερος* alii *πιστικωτέρους*, exhibent. Sed *lectiōnem*, quam reposuimus, non immeritò laudasse videtur Stephanus, cum manifestum sit Auctorem verba ad persuadendum accommodatiora significare velle; ideòque optimè huic loco quadrat vocabulum à *πείθειν* derivatum. Leunclavius quidem in margina legi *πιστοτικώτερος*. Nostra tamen lectio propius MS. Bodl. accedit, qui dat *πιστικωτέρους*.

μάλιστα δύνῃ καὶ εὖ ποιεῖν ἱκανὸς ὢν καὶ κακῶς. Ἀλλ', ἔφη, ὦ πάτερ, ἄλλως τέ μοι καλῶς δοκεῖς ταῦτα λέγειν πάντα, καὶ ὅτι ἃ μὲν αὖ νῦν λήφονται οἱ στρατιῶται, ἐδείς αὐτῶν ἐμοὶ τέτων χάριν εἴσεται· (ἴσασι γὰρ ἐφ' οἷς αὐτὰς Κυαζάρης ἄγεται συμμάχας) ὅ,τι δ' ἂν πρὸς τοῖς εἰσημένοις λαμβάνῃ τις, ταῦτα καὶ τιμὴν νομιᾷσι, καὶ χάριν τέτων πλείστην εἰκὸς εἶδέναι τῷ διδόντι. Τὸ δ' ἔχοντα δύναμιν, ἥ ἔστι μὲν φίλος εὖ ποιοῦντα ἀντωφελεῖσθαι, ἔστι δὲ ἐχθρὸς ἔχοντα πειρᾶσθαι τί κτᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν, ἔπειτα ἀμελεῖν τῷ προσίξειν, οἷε τι, ἔφη, ἥσσαν τῷτο εἶναι αἰσχρὸν, ἢ εἴ τις ἔχων μὲν ἀγρὸς, ἔχων δὲ ἐργάτας οἷς ἂν ἐργάζοιτο, ἔπειτα ἐπὶ τὴν γῆν ἀργᾶσαν ἀνωφελητον εἶναι; Ὡς ἔν ἐμοῦ, ἔφη, μηδέποτε ἀμελήσοντος τῷ τὰ ἐπιτηδεῖα τοῖς στρατιώταις συμμηχανᾶσθαι, μήτ' ἐν φιλίᾳ, μήτ' ἐν πολεμίᾳ, ἕτως ἔχει τὴν γνώμην.

Τί γὰρ, ἔφη, τῶν ἄλλων, ὦ παῖ, ὧν ἐδόκει ποθ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι μὴ παραμελεῖν, μέμνησαι; * Οὐ γὰρ, ἔφη, μέμνημαι; ὅτε ἐγὼ μὲν πρὸς σε ἦλθον ἐπ' ἀργύριον, ὅπως ἀποδοίην τῷ φάσκοντί με στρατηγεῖν πεπαιδευκέναι· σὺ δὲ ἅμα διδ῅ς μοι, ἐπηρώτας ὧδέ πως, Ἀρά γε, εἴπες, ὦ παῖ, ἐν τοῖς στρατηγικοῖς ἔργοις καὶ οἰκονομίᾳς τί σοι ἐπεμνήσθη ὁ ἀνὴρ, ὃ τὸν μισθὸν φέρεις; ἐδὲν μέντοι οἱ στρατιῶται ἥττον τῶν ἐπιτηδεῶν δέονται, ἢ οἱ ἐν οἴκῳ οἰκέται. Ἐπεὶ δ' ἐγὼ σοι, λέγων τάλῃθῃ, εἶπον ὅτι ἐδ' ὅτιεν περὶ τέτῃ ἐπεμνήσθη, ἐπῆρξεν με πάλιν, εἴ τι υγιείας μοι πέρι ἔλεξε καὶ ῥώμης· † ὥς δεῖσσαν καὶ τέτων, ὥσπερ, καὶ ὑπὲρ τῆς στρατηγίας, τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἀπέφησα, ἐπῆρξεν με αὖ πάλιν, εἴ τινα ἐπιμέλειαν ἐδίδαξέ με, ὥς ἂν ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτιστοι ἂν σύμμαχοι γέ-

* Οὐ γὰρ, ἔφη, μέμνημαι] Pro οὐ γὰρ, Budæi judicio, καὶ γὰρ reponendum fuerit. Vulgata tamen fana omnino videtur lectio, quæ interrogationibus cum emphaticâ quâdam asseveratione prolatis alibi etiam infervire solet. Testem do unicum, at plurium instar, Aristophanem;

Πεισθεῖτ· Εἰσὶν γὰρ ἕτεροι βάρβαροι θεοὶ τινες
 Ἀνωθεὶν ὑμῶν· Προμ. Οὐ γὰρ εἰσι βάρβαροι,
 Οὐδὲν ὁ πατρῷός ἐστιν Εἰρηκιστίδης; Ορνιδ.

v. 1524. et seq. Edit. Kuster. Amstelod.

† Ὡς δεῖσσαν] Vulgò, δεήσαι. Sed rectè Stephanus δεῖσσαν scribendum censet; ut sit ὥς δεῖσσαν pro δεήσοντος, quo modo etiam δέον usurpatur, sicut ἐξόν, ἐνόν, &c. Hanc porro scripturam offert MS. Bodl.

νοιντο. Αποφήσαντος δέ με καὶ τῆτο, ἀνέκριναι αὐτὸν καὶ τόδε, εἴ τι μὲ ἐπαίδευσεν ὡς ἂν δυναίμην στρατιᾷ προδυμία ἐμβαλεῖν λέγων, ὅτι τὸ πᾶν διαφέρει ἐν παντὶ ἔργῳ προδυμία ἀδυμίας. Επειδὴ δὲ καὶ τῆτο ἀνένευον, ἤλεγχε αὐτὸν, εἴ τινα λόγον ποιήσαιτο διδάσκων περὶ τῆς πείθεσθαι τὴν στρατιάν, ὡς ἂν τις μάλιστα μηχανῶτο. Επειδὴ δὲ καὶ τῆτο παντάπασιν ἄρρητον ἐφαίνετο, τέλος δὴ με ἐπήρε, ὅτι ποτε διδάσκων, στρατηγίαν φαίη με διδάσκειν. Καὶ γὰρ δὴ ἐνταῦθα ἀπεκρινάμην, ὅτι τὰ τακτικά. Καὶ σὺ γελάσας διηλθές μοι, παρατιθεῖς ἕκαστον, * ὅτι ἔδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾷ τακτικῶν, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων. Τί δ' ἄνευ τῆς ὑγιαίνειν; Τί δ' ἄνευ τῆς ἐπίστασθαι τὰς εὐρημένας εἰς πόλεμον τέχνας; Τί δ' ἄνευ τῆς πείθεσθαι; Ὡς δέ μοι καταφανὲς ἐποίησας, ὅτι μικρὸν τι μέρος εἴη στρατηγίας τὰ τακτικά, ἐπερομένε με, εἴ τι τέτων σὺ με διδάξαι ἱκανὸς εἴης, ἀπρίοντα με ἐκέλευσας τοῖς στρατηγικοῖς ἀνδράσι νομιζομένοις εἶναι διαλέγεσθαι, καὶ πυνθάνεσθαι πῇ ἕκαστα τέτων γίγνεται. Ἐκ τῆς δὴ συνῆν τέτοις ἐγὼ, ἧς μάλιστα φρονίμους περὶ τέτων ἤκον εἶναι. Καὶ περὶ μὲν τροφῆς, ἐπέσδην ἱκανὸν εἶναι ὑπάρχον, ὅτι Κυαζάρης ἐμελλε παρῆξιν ἡμῖν περὶ δὲ ὑγείας, ἀκύν τε καὶ ὀρῶν ὅτι καὶ πόλεις αἱ χρῆζεσαι ὑγιαίνειν ἰατρὸς αἰροῦνται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν στρατιωτῶν ἔνεκεν ἰατρὸς ἐξάγεσιν, ἔτω καὶ ἐγὼ, ἐπεὶ ἐν τῷ τέλει τέτῳ ἐγενόμην, εὐδὺς τέτῳ ἐπεμελήθην· καὶ οἶμαι, ἔφη, ὦ πάτερ, πάνυ ἱκανὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔχειν ἄνδρας μετ' ἑμαυτοῦ. Πρὸς τῆτο δὴ ὁ πατήρ εἶπεν, Ἀλλ' ὦ παῖ, ἔφη, ἔτοι μὲν, ὅς τις λέγεις, * ὥσπερ ἱματίων ῥαγέντων εἰσὶ τινες ἄκεσταί,

* Ὅτι οὐδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾷ, &c.] Stephanus et Leuncl. στρατηγία melius huic loco quam στρατιᾷ convenire putarunt. Et huic quidem lectio in hunc modum redintegranda videbatur, τί εἴη ὄφελος στρατηγία τακτικῶν, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων; Ludit uterque, ut opinor, operam; dum loco minimè laboranti medicinam adferre parant. Antiqua mihi placet scriptura, apud omnes melioris notæ libros recepta, reique adeo ipsi satis consentanea. Στρατιᾷ ἐν primis τῷ στρατηγίᾳ præferendam puto. Id enim egerat, referente Cyro, Cambyſes, ut, inter cætera imperatoris officia, multiplicem exercitûs curam primum ferè locum teneſſe doceret; et nè miſſimum quidem peritiâ Tacſices militibus profuturam, niſi rerum etiam neceſſariam iis ſuppeteret copia. Imò vero, (ut percontando pergebat ille) Quid commodi ex memoratâ iſtâ peritiâ percepturi ſunt ii, ni eorum ſaluti proſpexerit imperator? Ni, &c. Confer quæ tradit noſter lib. 3. ἀπομν. p. 444. — 5. Ed. Steph.

+ Ὅς τις λέγεις, ὥσπερ ἱματίων ῥαγέντων, &c.] Ab hac medicorum imagine, haud multùm abhinc ea, quam tradit Galenus ipſe, περὶ συστάſως ἰατρικῆς p. 172. Tit. 2. Εἶναι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πρᾶγματα δημιουργοῦσιν, ὥσπερ αἱ κατὰ τὴν ὑφαντικὴν καὶ κτυπο-
μίαν

ἀκεσταί, ἔτω καὶ ἰατροί, ὅταν τινὲς νοσήσωσι, τότε ἰῶνται τέττες· σοὶ δὲ τέττε μεγαλοπρεπεστέρα ἔσται ἢ τῆς ὑγείας ἐπιμέλεια· τῷ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ κάμνειν τὸ στρατεύμα, τέττε σοὶ δεῖ μέλειν. * Καὶ τίνα δὴ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὁδὸν ἰῶν, τέττε πράττειν ἱκανὸς ἔσομαι; Ἀν μὲν δήπερ χρόνον τινὰ μέλλης ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ὑγιεινῶ δεῖ πρῶτον στρατοπέδω μὴ ἀμελεῖσθαι· τέττε δὲ ἐκ ἂν ἀμάρτοις, εἴαν περ μέλη σοι. Καὶ γὰρ λέγοντες ἐδὲν παύονται οἱ ἄνθρωποι περὶ τε τῶν νοσηρῶν χωρίων καὶ τῶν ὑγιεινῶν· μάρτυρες δὲ σαφεῖς ἐκατέρους αὐτῶν παρίστανται τὰ τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. Ἐπειτα δὲ, ἐπὶ τὰ χωρία μόνον ἀρκέσει σκέψασθαι, ἀλλὰ μνήσθῃτι πῶς πειρᾷ σὺ ἐπιμελεῖσθαι σεαυτῶ, ὅπως ὑγιαίνης. Καὶ Κύρος εἶπε, Πρῶτον μὲν πειρῶμαι, νῆ Δία, μηδέποτε ὑπερεμπίπλασθαι· δύσφορον γάρ· ἔπειτα δὲ ἐκπονῶ † τὰ εἰσιόντα· ἔτω γάρ μοι δοκεῖ ἢ τε ὑγεία μᾶλλον παραμένειν, καὶ ἰσχυρὸς προσγίνεσθαι. Οὕτω τοίνυν δεῖ, ἔφη, ὦ παῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. Ἡ καὶ σχολή, ἔφη, ἔσται, ὦ πάτερ, σωμασκεῖν τοῖς στρατιώταις; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ πατήρ, ἐπὶ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. Δεῖ γὰρ δήπερ στρατιᾶν, εἰ μέλλει πράττειν τὰ δεόντα, μηδέποτε παύεσθαι ἢ τοῖς πολέμοις καταπορσύνεσαν κακὰ, ἢ ἑαυτῇ ἀγαθὰ. Ως καλεσθὲν μὲν καὶ ἓνα ἄνθρωπον ἀργὸν τρέφεσθαι, πολὺ δ' ἔτι, ὦ παῖ, χαλεπώτερον οἶκον ὅλον· πάντων δὲ χαλεπώτατον στρατιᾶν ἀργὸν τρέφειν. ‡ Πλεῖστα γὰρ τὰ ἐσθιόντα ἐν στρατιᾷ,

καὶ

μίαν. Ἐνταῦθα δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ πονήσαντα, καθάπερ αἱ τε τὰ διεργαγμένα τῶν ἱματίων, καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συρράπτουσαι.

* Καὶ τίνα δὴ] Evangelista immeritò sanè à Grotio, ad Marc. 10. 26 Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Hebraïstis gaudere dicitur, quòd nimirum καὶ interrogativè positum exhibeat. Sic enim et Noster et οἱ ἕξω alii loqui sæpè solent.

† Τὰ εἰσιόντα] Cibis et Potus exprimuntur verbo huic affini, Marc. 7. 18.—τὸ ἐξαθεν εἶς πορευόμενον

‡ Πλεῖστα γὰρ τὰ ἐσθιόντα, &c.] Longa est injuria, quam huic fecère loco interpretes; longæ ambages, quibus ad eum explicandum, dicam? an obscurandum usi sunt. Ne te per eas fatigatum teneam, interpretationem tibi do, quam Mureto partim, partim Stephano acceptam refero, Πλεῖστα τὰ ἐσθιόντα, &c non enim militibus tantum cibo opus est, sed et caculis, calonibus, lixis, tum etiam equis, non iis modò quibus vehuntur equites, sed et iis qui sarcinas et impedimenta gestant; quæ omnia nisi alantur, certam pestem exercitui adferunt. Ideòque bonum imperatorem de comætu et pabulo vel in primis sollicitum esse oportet. Hucusque Muretus, ut videtur, rectè. Pergit: Sed fateor me non videre, quod statim sequitur, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων δευρώμενα. Nec sanè quisquam alius facile parietur: poterit, quid ista sibi velint verba, si versiones solas consulerit. Sed Stephanum audi: qui ἀπ' ἐλαχίστων δευρώμενα, dici hoc loco arbitratur eos, qui bellum aggrediuntur, rebus necessariis, et dominatim comætu, minimùm instructi. Perinde ac si diceret Auctor, Quamvis

μαρτυ

καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὀρμῶμενα, καὶ οἷς ἂν λάβῃ δαφιλέστατα
 χρώμενα· ὥστε ἐδέποτε προσήκει στρατιὰν ἀργεῖν. Λέγεις
 σύ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὥσπερ ἐδὲ γεωργὸς ἀργὸν
 ἐδὲν ὄφελος, ἔτιωσ ἐδὲ στρατηγὸς ἀργὸν ἐδὲν ὄφελος εἶναι.
 Τὸν δὲ γε ἐργάτην στρατηγὸν ἐγὼ, ἔφη, ἀναδέχομαι (ἢ μὴ
 τις θεὸς βλάβη) ἅμα καὶ τὰ ἐπιτήδεια μάλιστα ἔχοντας
 τὰς στρατιώτας ἀποδείξιν, καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντας
 παρασκευάσειν. Ἀλλὰ μέντοι τό γε μελετᾶσθαι, ἔφη,
 ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας ἂν τινὰς μοι δοκεῖ, ὦ
 πάτερ, προσιπῶν ἕκαστοις, καὶ ἅδ' ἀλα προτιθεῖς, μάλιστα
 ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκεῖσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὁπότε δέριτο, ἔχειν ἂν
 παρεσκευασμένοις χρῆσθαι. Κάλλιστα λέγεις, ἔφη, ὦ παῖ·
 τῷτο γὰρ ποιήσας, σαφ' ἴσθι, ὥσπερ χορὸς, τὰς τάξεις αἰεὶ
 τὰ προσήκοντα μελετώσας θεάσῃ. Ἀλλὰ μὲν, ἔφη ὁ Κῦ-
 ρος, εἰς τε τὸ προδυμίαν ἐμβαλεῖν στρατιώταις ἐδὲν μοι δο-
 κεῖ ἰκανώτερον εἶναι, ἢ τὸ δύνασθαι ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐμ-
 ποιεῖν ἀνδράποισι. Ἀλλ' ἔφη, ὦ παῖ, τῷτο γε τοιῷτόν ἐστιν,
 οἷόν περ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο αἰεὶ τῇ κλήσει,
 οἷα περ ἔταν τὸ θηρίον ὄρεᾷ. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον προδύμωσ,
 εὖ οἶδ', ὅτι ἔχει ὑπακυσσας· ἣν δὲ πολλάκις ψεύδεται αὐτάς,
 τελευτᾶσαι, ἐδ' ὁπότεν ἀληθὺς ὄρων καλῇ, πείθονται αὐτῇ.
 Οὕτω καὶ περὶ τῶν ἐλπίδων ἔχει· ἣν πολλάκις προσδοκίας
 ἀγαθῶν ἐμβαλὼν ψεύδεται τις, τελευτῶν, ἐδ' ὁπότεν ἀλη-
 θεῖς ἐλπίδας λέγῃ ὁ τοιῷτος, πείθειν δύναται. Ἀλλὰ τῷ
 μὲν αὐτὸν λέγειν, ἢ μὴ σαφῶς εἰδείῃ, φείδεσθαι δεῖ, ὦ παῖ·
 ἄλλοι δ' ἐνίοτε λέγοντες ταυτὸ διαπράττειν ἂν τὴν δὲ αὐτῷ
 παρόρμησιν εἰς τὰς μεγίστας κινδύνους δεῖ ὡς μάλιστα ἐν
 πίστει διασώζειν. Ἀλλὰ, ναὶ μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ
 πάτερ, καὶ καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ ἐμοὶ ἔτιωσ ἥδιον.
 Τῷ γε μὲν πειθαρχέμενος παρέχεσθαι τὰς στρατιώτας ἐκ ἀπεί-
 ρως μοι δοκᾷ ἔχειν, ὦ πάτερ. Σύ τε γὰρ με εὐθύς τῷτο ἐκ
 παιδὶ ἐπαίδευες, σαρτυρῇ πείθεσθαι ἀναγκάζων· ἔπειτα τοῖς

magna pars bellum aggrediatur rebus ad vitam necessariis minimum instructa, tamen cum in eas incidit, et in potestate habet, cum nullā parsimoniā utitur, sed potius eas prodigit. Sic autem dictum erit ἀπ' ἐλαχίστων ὀρμῶμενος, ut ὀρμῶμενος ἀπ' ἐλασσάνων, et οὐκ ἀπὸ τοσούτων ὀρμῶμενος. Idā forē Plutarchus verbo ὀρμῶμαι cum hāc præpos. utitur; Ὡν Περσίννας ὁ κορυφαῖος ἐπιχρίσιν ἰκάνω τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν μὲν ὀρμῶμενος δυνάμειν καὶ παρασκευῶν. T. I. p. 628.

διδασκάλοις παρέδωκας, καὶ ἐκεῖνοι αὖ ταυτὸ τέτο ἔπραττον. * Επεὶ δὲ, ὡς ἐν τοῖς ἐφήβοις ἤμεν, ὁ ἄρχων ἡμῶν αὐτῇ τέτῃ ἰσχυρῶς ἐτεμελεῖτο † καὶ οἱ νόμοι δὲ οἱ πολλοὶ δοκῆσί μοι δύο ταῦτα μάλιστα διδάσκειν, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. Καὶ τοίνυν κατανοῶν περὶ τέτων, ἐν ἅπασιν ὄρῳ μοι δοκῶ τὸ προτρέπον πείδεσθαι μάλιστα ὄν, τὸ τὸν μὲν παιδόμενον ἐπαινεῖν τε καὶ τιμᾶν, τὸν δὲ ἀπειθεῖντα ἀτιμάζειν τε καὶ κολάζειν. Καὶ ἐπὶ μὲν γε τὸ ἀνάγκη πείδεσθαι, ἔφη, αὐτῇ, ᾧ παῖ, ἡ ὁδὸς ἐστίν· ἐπὶ δὲ τὸ πολὺ κρεῖττον τέτῃ, τὸ ἐκόντας πείδεσθαι, ἄλλη συντομωτέρα ὁδὸς ἐστίν. Οὐ γὰρ ἂν ἡγήσωνται περὶ τῆ συμφέροντος ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τέτῳ οἱ ἄνθρωποι ὑπερηδέως πείδονται. Γινώσκῃς δ' ἂν ὅτι τεῖδ' οὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνεσιν, ὡς προδύμῳς τες ἐπιτάζοντας ὅτι χρὴ ποιεῖν καλῆσι καὶ ἐν θαλάττῃ δὲ, ὡς προδύμῳς τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείδονται· καὶ ἔς γ' ἂν νομίζωσί τινες βέλτιον ἑαυτῶν ὁδὸς εἶδέναι, ‡ ὡς ἰσχυρῶς τέτων ἐδ' ἀπολείπεσθαι θέλουσιν· ὁπότε δὲ οἴονται παιδόμενοι κακόν τι λήψεσθαι, ἔτε ζημίαις πάνυ τι θελουσιν εἶκεν, ἔτε δώροις ἐπαίρεσθαι. Οὐδὲ γὰρ τὰ δῶρα ἐπὶ τῷ ἑαυτῇ κακῷ ἐκὼν ἐδεῖς λαμβάνει. Λεγεις σὺ, ἔφη, ᾧ πάτερ, εἰς τὸ παιδομένους ἔχειν ἐδὲν εἶναι ἀνυσιμώτερον τῇ φρονιμώτερον δοκεῖν εἶναι τῶν ἀρχομένων. Λέγω γὰρ ἐν, ἔφη. Καὶ πῶς δὴ τις, ᾧ πάτερ, τοιαύτην ὁδὸν περὶ αὐτῇ τάχιστα παρασχέσθαι ἂν δύναίτο; Οὐκ ἐστίν, ἔφη; ᾧ παῖ, συντομωτέρα ὁδὸς περὶ ᾧ ἂν βελη δοκεῖν φρόνιμος εἶναι, ἢ τὸ γενέσθαι περὶ τούτων φρόνιμον. Καθ' ἐν δὲ ἕκαστον περὶ τέτων σκο-

* Επεὶ δὲ, ὡς, &c.] Vir Cl. Lambertus Bos, in Observ. Miscel. legendum putat ἐπὶ δὲ, i. e. Deinde, praterea. Conjectura hæc mihi non adeo arridet, ut propterea lectionem, quam libri tuerentur omnes, mutem; præsertim cum alibi etiam ἐπὶ δὲ pro ἔπειτα poni videatur; ut apud Plutarch. T. I. p. 621. Επεὶ δὲ, πρὸς Κίρραν εἰς τὸ στρατοπέδον πορευθεὶς, ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ διαβολῆς ἔδεισε———Ubi, ἐπεὶ vertendum est, Deinde; non, ut Interpres, Postquam. Et apud Herodotum, Επεὶ ἂν τοὺς νεκρὰς ἀποσιμωμένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὑδατὶ τε καὶ σιτίῳσι εἰς ἐξηρημένους ἵναι, &c. lib. 2. p. 100.

† Καὶ οἱ νόμοι δὲ, &c.] Particulam δὲ orationi, ἀ καὶ incipienti, sic ferè inserunt elegantiores Græci. Id quod tum præcipue usu venit, cum aliquid iis, quæ modò præcesserant, quod plus sit majusve, aducere parant. Atque ita loqui solent Scriptores Sacri; Act. 5. 32. καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἄγιον——et 2 Tim. 3. 12. Καὶ πάντες δὲ οἱ ἔλόντες——Ubi, καὶ δὲ verti potest, Quin etiam.

‡ Ὡς ἰσχυρῶς τούτων, &c.] Verbum aliquod hic Stephano deesse visum est; isque adeo locum sic supplendum putavit, ὡς ἰσχυρῶς τούτων ἔχονται, οὐδ' ἀπολείπεσθαι θέλουσι. Conjectura vehementer placet; eamque libens in textum recipere, nisi codices reclamarent omnes.

πάν, γιάσῃ ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. Ἦν γὰρ βέλη, μὴ ἂν ἀγαθὸς γεωργός, δοκεῖν εἶναι ἀγαθός, ἢ ἱππεύς, ἢ ἰατρός, ἢ αὐλῆτης, ἢ ἄλλ' ὅτιοῦν, ἐννόει, πόσα γε ἂν δέοι σε μηχανᾶσθαι, τῷ δοκεῖν ἕνεκα. Καὶ εἰ δὴ πείσαις ἐπαινεῖν τέ σε πολλὰς, ὅπως δόξαν λάβῃς, καὶ κατασκευὰς καλὰς ἐφ' ἐκάστῳ αὐτῶν κτήσαιο, ἄρτι τε ἐξηπατηκὼς εἴης ἂν, καὶ ὀλίγω ὕστερον, ὅπου ἂν πείρῃς δοίης, ἐξεληλεγμένος τ' ἂν εἴης, καὶ προσέτι ἀλαζὼν φαίνοιο. Φρόνιμος δὲ περὶ τῷ συνοίσειν μέλλοντος πῶς ἂν τις τῷ ὄντι γένοιτο; Δηλονότι, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσα μὲν ἐστὶ μαθόντα εἰδέναι, μαθὼν ἂν, ὥσπερ τὰ τακτικὰ ἔμαθες· ὅσα δὲ ἀνθρώποις ἔτε μαθητὰ, ἔτε προορατὰ ἀνθρωπίνῃ προνοίᾳ, διὰ μαντικῆς ἂν παρὰ θεῶν πυνθανόμενος, φρονιμώτερος ἄλλων ἂν εἴης· ὅτι δὲ γνῶις βέλτιον ὃν πρᾶχθῆναι, ἐπιμελούμενος ἂν τέτε ὡς ἂν πρᾶχθεῖν. Καὶ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τέτε, ἔῃ ἂν δέη, φρονιμώτερος ἀνδρὸς, ἢ τὸ ἀμελεῖν. Ἀλλὰ μέντοι ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων (ὅπερ ἔμοιγε ἐν τοῖς μεγίστοις δοκεῖ εἶναι) δηλονότι ἡ αὐτὴ ὁδός, ἥπερ εἴ τις ὑπὸ τῶν φίλων στέργασθαι ἐπιθυμοίη. Εὖ γὰρ οἶμαι δεῖν ποιεῖντα φανερὸν εἶναι. Ἀλλὰ τῆτο μὲν, ἔφη, ὦ παῖ, χαλεπὸν, τὸ αἰεὶ δύνασθαι εὖ ποιεῖν, ἔς ἂν τις ἐδέλῃ· τὸ δὲ συνηδόμενόν τε φαίνεσθαι, ἢν τι ἀγαθὸν αὐτοῖς * συμβαίῃ, καὶ συναχθόμενον, ἢν τι κακὸν, καὶ συνεπικοθεῖν προθυμούμενον ταῖς ἀπορίαις αὐτῶν, καὶ προφοβέμενον μὴ τι σφαλῶσι, καὶ προνοεῖν πειράμενον ὡς μὴ σφάλλωνται, ἐπὶ ταῦτά πως δεῖ μᾶλλον συμπαραμαρτεῖν. Καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων δὲ, ἢν μὲν ἐν δέρει ὦσι, τὸν ἀρχοντα δεῖ τῷ ἡλίῳ πλεονεκτεῖντα φανερὸν εἶναι· ἢν δὲ ἐν χειρῶνι, τῷ ψύχας· ἢν δὲ δέη μοχθεῖν, τῶν πόνων πάντα γὰρ ταῦτα εἰς τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων συλλαμβάνει. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς καὶ καρτερώτερον δεῖ πρὸς πάντα τὸν ἀρχοντα τῶν ἀρχομένων εἶναι. Λέγω γὰρ εἶναι, ἔφη. Θάρρει μέντοι, ἔφη, ὦ παῖ· εὖ γὰρ ἴσθι τῆτο, † ὅτι τῶν ὁμοίων σαρμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι ἐχ' ὁμοίως ἄπτονται, ἀρχοντός

* Συμβαίῃ] Hanc scripturam exhibent, Editiones Argentor. Ingolst. et Stebaus; quam cum Stephano voluit illi συμβαίῃ praefereendam duxi.

† ὅτι τῶν ὁμοίων, &c.] Sententiam hanc Cicero in lib. 2. Disput. Tuscul. haec verba praefatus translatit, "Itaque semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat; cujus

ἄρχοντός τε ἀνδρὸς καὶ ἰδιώτης· ἀλλ' ἐπὶ κερφίζει τίς ἢ τιμὴ
 τὰς πόνας τῷ ἄρχοντι, καὶ τὸ αὐτὸν εἰδέναι, ὅτι ἔλαινάκει,
 ὅτι ἂν ποιοίη. Οπότ' δὲ, ὦ πάτερ, ἤδη ἔχοιεν μὲν τὰ
 ἐπιτήδεια οἱ στρατιῶται, ὑγιαίνοίεν τε, πονεῖν δὲ δύναιτο,
 τὰς δὲ πολέμικας τέχνας ἡσκηκότες εἶεν, φιλοτίμως δ' ἔχοιεν
 πρὸς τὸ ἀγαθοὶ φαίνεσθαι, τὸ δὲ πείθεσθαι αὐτοῖς ἡδίων εἴη
 τῷ ἀπειθεῖν, ἢ κ' ἂν ἤδη τῆνικαῦτα σωφρονεῖν ἂν τις σοὶ δοκοίη
 διαγωνίζεσθαι βουλούμενος πρὸς τὰς πολεμίας ὡς τάχιστα;
 Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, εἰ μέλλοι γε πλεῖον ἔξειν· εἰ δὲ μὴ, ἔγωγ'
 ἂν ὅσῳ οἰοίμην καὶ αὐτὸς βελτίων εἶναι, καὶ τὰς ἐπομένους
 βελτίους ἔχειν, τόσῳ δ' ἂν μᾶλλον φυλακτοίμην· ὥσπερ καὶ
 τὰ ἄλλα, ἃ ἂν οἴάμεθα τλείσθαι ἡμῖν ἄξια εἶναι, ταῦτα
 πειρώμεθα ὡς ἐν ἐχυρωτάτῳ ποιεῖσθαι. Πλεόν δ' ἔχειν, ὦ
 πάτερ, πολεμίων πῶς ἂν τις δύναιτο μάλιστα; Οὐ μὰ Δί',
 ἔφη, ἐκέτι τῷτο φαῦλον, ὦ παῖ, ἐδ' ἀπλῶν ἔργον ἐρωτᾷς·
 ἀλλ' εὖ ἴσθι· ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα τῷτο ποιήσῃν, καὶ ἐπί-
 βελον εἶναι, καὶ κρυφίνεν, καὶ δολερὸν, καὶ ἀπατεῶνα, καὶ
 κλέπτην, καὶ ἄρπαγα, * καὶ ἐν παντὶ πλεονεκτῇ τῶν πολ-
 μίων. Καὶ ὁ Κύρος ἐπιγελάσας εἶπεν, Ω Ἡράκλεις, οἷον σὺ-
 λέγεις, ὦ πάτερ, δεῖν ἄνδρα με γενέσθαι. Οἷος ἂν, ἔφη, ὦ
 παῖ, δικαιοτάτος τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ εἴης. Πῶς μὲν,
 ἔφη, παῖδας ὄντας ἡμᾶς καὶ ἐφήβους τάναντία τέτων ἐδιδάσ-
 κετε; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ νῦν γε, πρὸς τὰς φίλους τε καὶ
 πρὸς τὰς πολίτας· ὅπως δὲ γε τὰς πολεμίας δύναισθε κακῶς
 ποιεῖν, ἢ κ' οἶσθα μαιδάνοντας ὑμᾶς πολλὰς κακουργίας;
 Οὐ δῆτ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ πάτερ. Τίνος μὲν, ἔφη, ἕνεκα ἐμαν-
 θάνετε τοξεύειν; Τίνος δ' ἕνεκα, ἀκοντίζειν; Τίνος δ' ἕνεκα,
 † δολῶν ὅς ἀγρίους πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι; Τί δὲ, ἐλάφους

in primis laudabat illud, quod diceret, eosdem labores non aequè graves esse imperatori et militi: quod ipse bonos laborem leviores faceret imperatori. p. 160. Ed. Cantab.

* Καὶ ἐν παντὶ πλεονέκτῃ] Antea, πλεονεκτεῖν. Sed aptius Stephani et Mureti iudicio, scribitur πλεονέκτην, continuatâ et hîc orationis formâ. Horum iudicium confirmat MS. Bodleian. necnon, Leunclavio teste, libet Budensis, quo Camerarium usum dicit.

† Δολῶν] Rectè hoc verbum pro δουλῶν, quod hæcenus obtinuit, substituendum arbitratus est Stephanus. Nam pro hac emendatione facit, primùm, res ipsa; cùm is, qui apud retribus et foveis capit, dolo adversus illos utatur, non vi apertâ, qe quâ potius, quàm de dolo dicendum esset τὸ δουλῶν· deindè, quod et præcedit δολερὸν et sequitur δολῶσις. Et lectionem sanè quàm Stephanus, his rationibus adductus, reponendam censuit, MS. Bodl. clarè repræsentat. Huic etiam suffragium suum dedit Cl. Lamb. Bos; qui similem planè locum ex Plutarchi protulit amatorio, p. 757. T. 2. Ευχονται δ' Αριστοῖαν δολῶντες ὀρύγμασι καὶ βρέχους λύκους καὶ ἄρκτους. — Ubi habemus δολῶν ὀρύγμασι καὶ βρέχους, ut hîc δολῶν πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι.

ποδάγραῖς καὶ ἄρπεδόναῖς; Τί δὲ λέεσι καὶ ἄρκτοις καὶ
 παρδάλεσιν ἐκ εἰς τὸ ἴσον καθιστάμενοι ἐμάχεσθε, ἀλλὰ
 μετὰ πλεονεξίας τινὸς αἰεὶ ἐπειρᾶσθε ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐ-
 τὰ; Ἡ δὲ γινώσκεις ὅτι ταῦτα πάντα κακουργίαι τινές, καὶ
 ἀπάται, καὶ δολώσεις, καὶ πλεονεξίαι; Ναὶ μὰ Δί, ἔφη ὁ
 Κύρος, Θηρίων γε ἀνθρώπων δὲ εἰ καὶ δόξαιμι βέλεσθαι
 ἔξαπατῆσαι τινὰ, πολλὰς πληγὰς οἶδα λαμβάνων. Οὐδὲ
 γὰρ τοξεύειν, οἶμαι, ἔφη, ἐδ' ἀκοντίζειν ἀνδρῶν ἐπιτρέ-
 πομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν ἐδιδάσκομεν· ἵνα γε
 νῦν μὲν μὴ κακουργοίητε τὰς φίλας, εἰ δὲ ποτε πόλεμος γέ-
 νοιτο, δύναισθε καὶ ἀνθρώπων στοχάζεσθαι. Καὶ ἔξαπα-
 τῶν δὲ καὶ πλεονεκτεῖν ἐκ ἐν ἀνθρώποις ἐπαιδεύομεν ὑμᾶς,
 ἀλλ' ἐν Θηρίοις, ἵνα μὴδ' ἐν τέτοις τὰς φίλας βλάπτωιτε· εἰ
 δὲ ποτε πόλεμος γένοιτο, μὴδὲ τέτων ἀγύμναστοι εἴητε. Οὐ-
 κὲν, ἔφη, ὦ πάτερ, εἴπερ χρήσιμά ἐστιν ἀμφοτέρ' ἐπίστασ-
 θαι, εὖ τε ποιεῖν καὶ κακῶς ἀνδρώπες, καὶ διδάσκειν ἀμ-
 φότερα ταῦτα ἔδει ἐν ἀνθρώποις. Ἀλλὰ λέγεται, ἔφη, ὦ
 παῖ, ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων γενέσθαι ποτὲ ἀνὴρ διδάσ-
 καλος τῶν παίδων, ὃς ἐδίδασκεν ἄρα τὰς παῖδας * τὴν τε δι-
 καιοσύνην, ὥσπερ καὶ σὺ κελεύεις, καὶ ἀδικίαν· μὴ ψεύδεσ-
 θαι, καὶ ψεύδεσθαι καὶ μὴ ἔξαπατᾶν, καὶ ἔξαπατᾶν καὶ
 μὴ διαβάλλειν, καὶ διαβάλλειν· καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ
 πλεονεκτεῖν. Διώριζε δὲ τέτων ἅ τε τε πρὸς τὰς φίλας ποιη-
 τέον ἦν, καὶ ἅ πρὸς τὰς ἐχθράς· καὶ ἔτι δὲ προβαῖς ταῦτα
 ἐδίδασκεν, ὡς τὰς φίλας δίκαιον εἶη ἔξαπατᾶν, ἐπὶ γε ἀγα-
 θῷ· καὶ κλέπτειν τὰ τῶν φίλων, ἐπὶ γε ἀγαθῷ. Καὶ
 ταῦτα διδάσκοντα ἀνάγκη καὶ γυμνάζειν ἦν πρὸς ἀλλήλους
 τὰς παῖδας ταῦτα ποιεῖν· ὥσπερ καὶ ἐν πάλῃ φασὶ τὰς Ελ-
 λήνας διδάσκειν ἔξαπατᾶν, καὶ γυμνάζειν δὲ τὰς παῖδας πρὸς
 ἀλλήλους τέτο δύνασθαι ποιεῖν. Γενόμενοι ἔν τινες ἕτως εὖ-
 φρεῖς καὶ πρὸς τὸ εὖ ἔξαπατᾶν, καὶ πρὸς τὸ εὖ πλεονεκτεῖν,
 ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ φιλοπερθεῖν ἐκ ἀφυεῖς ὄντες, ἐκ ἀπεί-
 χοντο ἐδ' ἀπο τῶν φίλων, τὸ μὴ ἐχὶ πλεονεκτεῖν αὐτῶν

* Τὴν τε δικαιοσύνην] In vulgatis, voces καὶ ἀδικίαν non leguntur. Sed particula copula-
 tiva τε ante δικαιοσύνην, ad aliquid ducere videtur, quod iustitiae mox opponendum sit; sicut
 et cetera inter se pignant huius periodi membra. Igitur Leucclavii conjecturam, quae Ste-
 phano etiam valde arrisfit, secutus, voces καὶ ἀδικίαν suo loco inferendas curavi; orationi enim
 complectendae vel hae vel similes omnino deesse videntur.

πειρᾶσθαι. Εγένετο ἔν ἐκ τῆς * ῥήτρα, ἥ καὶ νῦν χρώ-
μεθα ἔτι, ἀπλῶς διδάσκειν τὰς παῖδας, ὥσπερ τὰς οἰκέτας
πρὸς ἡμᾶς αὐτὰς διδάσκομεν ἀληθεύειν, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν,
μηδὲ κλέπτειν, μηδὲ πλεονεκτεῖν· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῖεν,
κολάζειν ὅπως σὺν τοιάτῳ ἔδει ἐδιδάσκοντες, προότεροι πο-
λῖται γένοιτο. Επεὶ δὲ ἔχοιεν τὴν ἡλικίαν, ἥντερ σὺ νῦν
ἔχεις ἤδη, καὶ τὰ πρὸς τὰς πολεμίας νόμιμα ἐδόκει ἀσφαλὲς
εἶναι διδάσκειν. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι ἐξενεχθῆναι δοκεῖτε πρὸς
τὸ ἄγριοι πολῖται γενέσθαι, ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἀλλήλους συν-
τετραμμένοι· ὥσπερ γὰρ καὶ περὶ ἀφροδισίων ἐ διαλεγόμεθα
πρὸς τὰς ἄγαν νέες, ἵνα μὴ πρὸς τῇ ἰσχυρᾷ ἐπιθυμίᾳ αὐταῖς
ῥαδιεργίας προσγενομένης, ἀμέτρως αὐτῇ χρῶντο οἱ νέοι. Νῆ
Δΐ. ἔφη· ὥς τοίνυν ὀψιμαδῇ με ὄντα τέτων τῶν πλεονεξίων,
ὦ πάτερ, μὴ φείδῃς, εἰ τι ἔχεις, διδάσκειν † ὅπως πλεονεκ-
τήσω ἐγὼ τῶν πολεμίων. Μηχανῶ τοίνυν, ἔφη, ὁπόση ἐστὶ
δύναμις, τεταγμένοις τοῖς σαυτῶ ἀτάκτως λαμβάνειν τὰς
πολεμίας· καὶ ὠπλισμένοις, ἀόπλως· καὶ ἐργηγορόσι, κα-
θεύδοντας· καὶ φανεράς σοι ὄντας, ἀφανῆς ἂν αὐτὸς ἐκείνοις·
καὶ ἐν δυσχωρίαις αὐτὰς γιγνομένης, ἐν ἐρυμνῷ αὐτὸς ὢν,
ὑποδέξῃ. Καὶ πῶς ἂν, ἔφη, τίς τοιαῦτα, ὦ πάτερ, ἀμαρ-
τάνοντας δύναίτο ἂν τὰς πολεμίας λαμβάνειν; Οτι, ἔφη, ὦ
παῖ, πολλὰ μὲν τέτων ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ὑμᾶς καὶ τὰς πολε-
μίας πᾶσχειν. ‡ Σιτοποιεῖσθαι τε γὰρ ἀνάγκη ἀμφοτέρους,
κοιμᾶσθαι τε ἀμφοτέρους, καὶ ἑωθεῖν ἐπὶ τὰ ἀνάγκαῖα σχε-
δὺν ἅμα πάντας ἀποχωρεῖν δεῖσθαι· καὶ ταῖς ὁδοῖς, ὅποιαί
ἂν ᾦσι, τοιαύταις ἀνάγκη χρῆσθαι· ἃ χρὴ σε πάντα κατα-
νοῶντα, ἐν ᾗ μὲν ἂν ὑμᾶς γνώσκῃς ἀσθενεστάτους γιγνομέ-
νους, ἐν τέτῳ μάλιστα φυλάττεσθαι· ἐν ᾗ δ' ἂν τὰς πολε-

* Ῥήτρα] In omnibus ferè editis, *φρήτρα* hic perperam legitur. Nos, re quidem ipsâ duce, Stephanum, Leunclavium, et Muretum sequendos omnino putavimus, qui primi *ῥήτραν* haud dubiè recipiendam animadvertère. Hanc porò vocem in margine MS. Bodl. laudatum invenimus. Græci autem, teste Plutarcho, T. 1. p. 43. et 47. et T. 2. p. 213. Leges à Lycurgo latas *ρήτρας* dixere.

† Ὅπως πλεονεκτῆσω, &c.] Ut τοῦ πλεονεκτεῖν et πλεονεξίας (quibus crebrè usus est Xenophon) innotescat vis, eam haud abs re forsan constare notandum est, in dolis intendendis, in insidiis locandis, in consiliis occultandis, omnique adeò præcipiendâ occasione, quâ quis alium fallere, anteire, et superare queat.

‡ Σιτοποιεῖσθαι] Interpretes alii alio modo verbum hoc expouunt: Philéphus *fragmentatari* ire, Leunclavius, *vidētis rationem expedire*, reddit. Suidam ergo sequentium dixi, qui id hic accipi scribit pro *τροπὴν λαμβάνειν, cibum sumere*. Sentis hoc modo enunciatum tum hunc loco consentaneum, tum iis quæ Nolter lib. hujus *Historie* 7. tradit, nempe, *οὐδὲν ἄλλοτε αὐτῶν ἐλπίσιν ὑποτάσσεται, ἢ ἐν σίτοις καὶ τροφαῖς, &c.*

μίς αἰσδάνη * εὐχειρωτοτάτες γιγνομένους, ἐν τέτῳ μάλιστα ἐπιτίθεσθαι. Πότερον δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ἐν τέτοις μόνον ἐστὶ πλεονεκεῖν, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισί; Καὶ πολὺ γε μᾶλλον, ἔφη, ὦ παῖ· ἐν τέτοις μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες ἰσχυρὰς φυλακὰς ποιοῦνται, εἰδότες ὅτι δέονται. Οἱ δ' ἐξαπατῶντες τὰς πολεμίας δύνανται, καὶ θαρσῆσαι ποιήσαντες, ἀφυλάκτους λαμβάνειν· καὶ διῶξαι † παραδόντες ἑαυτὰς, ἀτάκτους ποιῆσαι· καὶ ἐς δυσχωρίαν φυγῇ ὑπαγαγόντες, ἐνταῦθα ἐπιτίθεσθαι. Δεῖ δέ, ἔφη, ὦ παῖ, φιλομαδίῃ σε τέτων πάντων ὄντα, ἔχ, εἰς ἂν μάθοις, τέτοις μόνους χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιητὴν εἶναι τῶν πρὸς τὰς πολεμίας μηχανημάτων· ὥσπερ καὶ οἱ μεσικοὶ ἔχ, οἷς ἂν μάθωσι, τέτοις μόνον χρῶνται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μέλη πειρῶνται ποιεῖν. Καὶ σφόδρα μὲν ‡ καὶ ἐν τοῖς μεσικοῖς τὰ νέα καὶ ἀνδρῶν εὐδοκιμεῖ, πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς μᾶλλον τὰ καινὰ μηχανήματα εὐδοκιμεῖ· ταῦτα γὰρ μᾶλλον καὶ ἐξαπατᾶν δύνανται τὰς πολεμίας. Εἰ δὲ σύ γε, ἔφη, ὦ παῖ, μηδὲν ἄλλο μετενέγκοις ἐπ' ἀνδρώπας, ἢ τὰς μηχανάς, ὥς καὶ πάνυ ἐπὶ τοῖς μικροῖς θηρίοις ἐμχανῶ, ἐκ οἷοι ἂν, ἔφη, πρόσω πάνυ ἐλάσαι τῆς πρὸς τὰς πολεμίας πλεονεξίας; Σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὰς ὄρνιδας ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ χειμῶνι ἀνισταμενος, ἐπορεύς νυκτός· καὶ πρὶν κινεῖσθαι τὰς ὄρνιδας ἐπιποίηντό σοι ἐπὶ τέτῳ αἱ πάγαι αὐταῖς, καὶ τὸ κεκνημένον χωρίον ἐξείκαστο τῷ ἀκινήτῳ ὄρνιδες δὲ ἐπεπαίδευντό σοι, ὥστε σοὶ μὲν τὰ συμφέροντα ὑπηρετεῖν, τὰς δὲ ὁμοφύλους ὄρ-

* Εὐχειρωτοτάτους] Omnino placet hæc lectio, quam Stephanus et Leunclavius ex conjecturâ restituendam pronuntiârunt. Vulgati habent εὐχειρωτάτους. Sed εὐχείρωτος fere, non item εὐχίριος, dici solet qui facili subjugari, seu capi potest. Atque ita Xenophontem ipsum hæc uſum esse voce ex iis constat, quæ modo ex eo ad εἰσπορεύσθαι attulimus. Et, ut ex hæc voce, ita ex illâ καρτερώτερον, p. 85, syllabam excidisse, iidem docti viri putârunt: cùm Xenophon alibi eum καρτερικόν dicere solet, quem loco citato καρτερόν appellat. Ut, ἀπομν. lib. I. p. 414.—πρὸς χειμῶνα καὶ βίρος καὶ πάντης πόνους καρτερικωτάτος.

† Παραδόντες] Legitur etiam παριδόντες. Ut verò illud huic præponam auctores mihi sunt Muretus, Stephanus et Leunclavius. Utroque autem modo legas, loci sensus satis constabit, Sapienter scilicet facturum imperatorem, qui hostibus se suisque insequendi occasionem nonnunquam præbet; illi enim, dum incautè sequuntur eos qui fugam simulant, ordines solent deferere.

‡ Καὶ ἐν τοῖς μουσικοῖς, &c.] Priorem hujus sententiæ partem ab Homero Xenophon accepisse videtur: sic enim ille;

Τὴν γὰρ αἰδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,

Ἥτις ἀκούοντεςσι νειωτάτη ἀμφιπέληται. Οἶνος. α. v. 351.—Nec aliter Pindarus:

Ἄντι δὲ παλαιόν

Μὲν εἶνον, ἄνθρα δ' ὕμνων

Νειωτέρων. Οἶνος. β'. v. 73. et seq.

νιδας ἐξαπατᾶν· αὐτὸς δὲ ἐνῆδρευες, ὥστε ὁρᾶν μὲν αὐτάς, μὲ ὁρᾶσθαι δὲ ὑπ' αὐτῶν· εἶχες δ' ἐπιμέλειαν τῷ φθάνειν ἑλκων τὰ πετεινὰ πρὸ τῷ φυγεῖν. Πρὸς δ' αὖ τὸν λαγὼν, ὅτι μὲν ἐν σκότει νέμεται, τὴν δ' ἡμέραν ἀποδιδράσκει, κύνας ἔτρεφες, αἱ τῇ ὁσμῇ αὐτὸν ἀνεύρισκον. Οἱ δὲ ταχὺ ἔφευγεν, ἐπεὶ εὐρεθείη, ἄλλας κύνας εἶχες ἐπιτετηδευμένας πρὸς τὸ καταπόδας αἰρεῖν. Εἰ δὲ καὶ ταύτας ἀποφύγοιεν, τὰς πόρδας αὐτῶν ἐκμανθάνων, καὶ πρὸς οἷα χωρία φεύγειν αἰροῦνται οἱ λαγῶν, ἐν τέτοις τὰ δίκτυα δυσόροτα ἐνεπετάννυες, * ἵνα ἐν τῷ σφόδρα φεύγειν, αὐτὸς ἑαυτὸν, ἐμπίπτων, ἐνέδῃ. Τῷ δὲ μὴδ' ἐντεῦθεν διαφεύγειν, σκοπὸς τῷ γιγνομένῃ καδίστης, οἱ ἐγγύθεν ταχὺ ἐμελλον ἐπιγενήσεσθαι· καὶ αὐτὸς μὲν σὺ ὅπισθεν κραυγῇ ἐδὲν ὑστεριζέσῃ τῷ λαγῷ βοῶν, ἐξέπληττες αὐτὸν, ὥστε ἀφρόνως ἀλίσκεσθαι· τὰς δὲ ἔμπροσθεν σιγαῖν διδάξας ἐνεδρεύοντας, λανθάνειν ἐποίεις. Ὡς περ εἶν προεῖπον, εἰ τοιαῦτα ἐδελήσαιο καὶ ἐπὶ τὰς ἀνδρώπας μηχανᾶσθαι, ἐκ οἷδ' ἐγῶγε εἴ τινα λίποις ἂν τῶν πολεμίων. Ἦν δὲ ποτε ἄρα ἀνάγκη γένηται † καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ, καὶ ἐκ τῷ ἐμφανέος, καὶ ὠπλισμένους ἀμφοτέρους μάχην συνάπτειν, ἐν τῷ τοῖστω δὴ, ὃ παῖ, αἱ ἐκ πολλῶν παρεσκευασμέναι πλεονεξίαι μέγα δύνανται. Ταύτας δὲ ἐγὼ λέγω εἶναι, ὅταν τῶν στρατιωτῶν εὖ μὲν τὰ σώματα ἡσκημένα ᾖ, εὖ δὲ αἱ ψυχαὶ τεθιγμέναι, εὖ δὲ αἱ πολεμικαὶ τέχναι μεμελετημέναι ᾤσιν. Εὖ δὲ χρὴ καὶ τῷτο εἰδέναι, ὅτι ὁπόσους ἂν ἀξιοῖς σοι πείθεσθαι, καὶ ἐκεῖνοι πάντες ἀξιώσασί σε πρὸ ἑαυτῶν βελεεύεσθαι. Μηδέποτε εἶν ἀφροντίστως ἔχε, ἀλλὰ τῆς μὲν νυκτὸς προσκόπει τί σοι ποιήσασιν οἱ ἀρχόμενοι, ἐπειδὴν ἡμέρα γένηται· τῆς δὲ ἡμέρας, ὅπως τὰ εἰς νύκτα κάλλιστα ἔξει. Ὅπως δὲ χρὴ τάσσειν εἰς μάχην στρατιάν, ἢ ὅπως ἄγειν ἡμέρας ἢ νυκτὸς, ἢ στενὰς ἢ πλατείας ὁδούς, ἢ ὁρεινὰς ἢ πεδινὰς· ἢ ὅπως στρατοπέθευεσθαι, ἢ ὅπως φυλακὰς νυκτερινὰς ἢ καὶ ἡμερινὰς καθιστάναι, ἢ ὅπως πρὸς πολέμους προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἢ ὅπως παρὰ

* ἵνα ἐν τῷ—ἐνέδῃ] Sic etiam ἵνα cum indicativo construitur I Cor. 4. 6.—ἵνα μὴ εἴς ὑπὲρ τοῦ ἵνος ρυσιῦσθε—pro φουσιῶσθε, uti videtur; sicut et ἐνέδῃ hic ponitur pro ἐνδύσαιτα.

† Καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ, καὶ, &c.] In vulgatis, ἐν τῷ ἰσοπέδῳ ἐκ τοῦ ἐμφανέους ὠπλισμένους καὶ ἀμφοτέρους, &c. praetermissâ scilicet priori καὶ, alterâ verò à suo loco in alienum translata. Bodleiani MS. lectionem nos admittimus, cui ferè nomen suum dedit olim Muretus.

πόλιν πολεμίαν ἄγειν, ἢ ὅπως πρὸς τεῖχος ἄγειν ἢ ἀπάγειν,
 ἢ ὅπως νάπας ἢ ποταμὸς διαβαίνειν, ἢ ὅπως ἵππικὸν φυλάτ-
 τεσθαι, ἢ ὅπως ἀκοντιστὰς ἢ τοξότας· καὶ εἴ γε δὴ σοι
 κατὰ κέρας ἄγοντι οἱ πολέμιοι ἐπιφανεῖν, πῶς χρὴ ἀντικα-
 διστάναι· καὶ εἴ σοι ἐπὶ φάλαγγος ἄγοντι ἄλλοθεν ποδὲν οἱ
 πολέμιοι φανεῖν, ἢ κατὰ πρόσωπον, ὅπως χρὴ ἀντιπαράγειν·
 ἢ ὅπως τὰ τῶν πολεμίῳ ἂν τις μάλιστα αἰσθάνοιτο, ἢ ὅπως
 τὰ σὰ ἥκιστα οἱ πολέμιοι εἰδεῖν ταῦτα δὲ πάντα τί ἂν
 ἐγὼ λέγοιμί σοι; Οσα τε γὰρ ἐγὼ ἤδειν, πολλάκις ἀκή-
 κοας· ἄλλως τε εἴ τις ἐδόκει τὶ τέτων ἐπίστασθαι, εἰδε-
 νὸς αὐτῶν ἡμέληκας, εὖ ἁδαῆς γεγένησαι. Δεῖ ἔν πρὸς
 τὰ συμβαίνοντα, οἶμαι, τέτοις χρῆσθαι, ὁποίοις ἂν σοι αἰεὶ
 συμφέρειν τέτων δοκῇ. Μάθε δὲ μὲν, ὦ παῖ, καὶ τάδε,
 ἔφη, τὰ μέγιστα· παρὰ γὰρ ἱερὰ καὶ οἰωνὸς μὴτ' ἐν σαρτῶ
 μῆδέποτε, μῆδ' * ἐν τῇ στρατιᾷ, κινδυνεύσης· κατανοῶν, ὥς
 ἄνδρες ποὶ μὲν αἰροῦνται πράξεις εἰκάζοντες, εἰδότες δὲ εἰδὲν
 ἀπὸ ποίας ἔσται αὐτοῖς τὰ γαθόν. Γνοίης δ' ἂν ἐξ αὐτῶν
 τῶν γιγνομένων. Πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη † πόλεις ἔπεισαν,
 καὶ ταῦτα οἱ δοκῆντες σοφώτατοι εἶναι, πόλεμον ἄρασθαι
 πρὸς τέττας, ὑφ' ὧν οἱ πεισθέντες ἐπιδέσθαι ἀπώλοντο. Πολ-
 λοὶ δὲ πολλὰς ἠῤῃξαν ἤδη καὶ ἰδιώτας καὶ πόλεις, ὑφ' ὧν
 αὐξήδεντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαδον. Πολλοὶ δὲ, οἷς ἐξῆν
 φίλοις χρῆσθαι, καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν, τέτοις δέλοις
 μᾶλλον βεληθέντες ἢ φίλοις χρῆσθαι, ὑπ' αὐτῶν τέτων δι-
 κην ἔδοσαν. Πολλοῖς δ' ἐκ ἤρκεσεν αὐτοῖς τὸ μέρος ἔχουσι
 ζῆν ἠδέως, ἐπιθυμήσαντες δὲ πάντων κύριοι εἶναι, διὰ ταῦτα
 καὶ ἂν εἶχον ἀπέτυχον πολλοὶ δὲ τὸν πολυεύκτον χρυσὸν κτησάμε-
 ναι, διὰ τῆτον ἀπώλοντο. ‡ Οὕτως ἢ γε ἀνδραπίνῃ σοφία
 εὐδὲν μᾶλλον οἶδε τὸ ἄριστον αἰρεῖσθαι, ἢ εἰ κληρόμενος, ὅτι

* Εν τῇ στρατιᾷ] En hic potestatem habet τῶ μετὰ, perinde atque Luc. 14. 31.
 εἰ δυνατός ἐστιν ἐν ὅκῃ χιλιάδιν ἀπαντῆσαι.

† Πόλεις ἔπεισαν] Suspectum nonnullis est illud πόλεις, pro quo in quibusdam editis
 πολλοὺς ad marginem notatum est. Leuoclavius Xenophontem πλείστους scripsisse putat.
 Nulla tamen satis idonea videtur antiquae lectionis rejiciendae ratio.

‡ Οὕτως ἢ γε ἀνδραπίνῃ, &c.] Nihil gravius, nihil scholā illā dignius, ex qua quasi sancto
 quodam augurilque fonte non haec tantum divina planè conclusio, sed et praecedens omnis,
 quatenus ad mores spectat pietatemque, manavit oratio. Jam verò nec inusitatum est, nec
 fœdè, ut opibor, agere ferendum, Historicis rerum gestarum expositioni salubria quaedam
 subinde admissere monita, praeceptisque amicis adeo legentium pectora formanda curare.
 Patris certe erat talia docere filium in aleam belli jam jam profecturum. Sed de pietate eā,
 omnique aucto dicendi elegantia, quae in Scriptis Xenophontei ubique ferè elucet, alium jam
 statimus differendi locum.

εἴ τι λαχοί, τῆτό τις πράττοι. Θεοὶ δὲ, ὧ παῖ, αἰεὶ ὄντες πάντα
ἴσασι, τὰ γεγενημένα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ ὅτι ἐξ ἑκάστου αὐ-
τῶν ἀποβήσεται καὶ τῶν συμβεβηυμένων ἀνθρώπων οἷς ἂν
ἴλεω ᾧσι, προσημαίνουσιν ὅ τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ὅ ἐ χρὴ. Εἰ
δὲ μὴ πᾶσιν ἐδέλυσι συμβελεύειν, ἐδὲν δαυμαστον· ἐ γὰρ
ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστίν, ὧν ἂν μὴ δέλωσιν, ἐπιμελεῖσθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Β'.

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν δὴ ἀφίκοντο διαλεγόμενοι μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Περσίδος· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀετὸς δεξιὸς φανείς προηγέιτο, προσευξάμενοι θεοῖς καὶ ἡρώσι, τοῖς Περσίδα γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς πέμπειν σφᾶς, ἔτω διέβαινον τὰ ὅρια. Ἐπειδὴ δὲ διέβησαν, προσηύχοντο αὖθις θεοῖς, τοῖς Μηδῶν γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς δέχεσθαι αὐτὰς. Ταῦτα δὲ ποιησάντες, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὥσπερ εἰκὸς, ὁ μὲν πατὴρ πάλιν εἰς Πέρσας ἀπῆει, Κῦρος δὲ εἰς Μῆδας πρὸς Κυαξάρην ἐπορεύετο. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς Μῆδους πρὸς τὸν Κυαξάρην, πρῶτον μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἡσπάσαντο ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἤρετο τὸν Κῦρον ὁ Κυαξάρχης, πόσον τι ἄγοιτο στράτευμα. Ὁ δ' ἔφη, τρισμυρίδας μὲν, οἳ καὶ πρόσθεν ἐφοίτων πρὸς ὑμᾶς μισθοφόροι· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν ἐδεώποτε ἐξελεθόντων προσέρχονται τῶν ὁμοτίμων. Πόσοι τινές; ἔφη ὁ Κυαξάρχης. Οὐκ ἂν ὁ ἀριθμὸς σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκέσαντα εὐφρανεῖ· ἀλλ' ἐκείνο ἐνόησον, ὅτι ὀλίγοι ὄντες οὗτοι οἱ ὁμότιμοι καλέμενοι πολλῶν ὄντων τῶν ἄλλων Περσῶν ῥαδίως ἄρχειν. Ἀτὰρ, ἔφη, δεῖ τι αὐτῶν; ἢ μάτην ἐφοβήθης, οἳ δὲ πολέμιοι ἐκέρχονται; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ πολλοί γε. Πῶς τῆτο σαφές; Ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἦκοντες αὐτόθεν, ἄλλος ἄλλον τρόπον, πάντες ταυτὰ λέγουσιν. Ἀγωνιστέον ἄρα ἡμῖν πρὸς τὰς ἀνδράς. Ἀνάγκη γάρ, ἔφη. Τί ἔν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ τὴν δύναμιν ἔλεξάς μοι, εἰ οἶσθαι πόση τις ἢ προσέῃσα, καὶ πάλιν τὴν ἡμετέραν; ὅπως εἰδότες ἀμφοτέρας, πρὸς ταῦτα βεβλευόμεθα, ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζόμεθα. Ἀπεχε δὲ, ἔφη ὁ Κυαξάρχης.

Κροῖστος μὲν ὁ Λυδὸς ἄγειν λέγεται μυρίδας μὲν ἰππέας, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλείους ἢ τετρακισμυρίδας. Ἀρτά-
μαν

ριαν δὲ, τὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρχοντα, λέγουσιν ἱπ-
 πέας μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν, λογχοφόρους δὲ σὺν πελ-
 τασταῖς ἑ μείους τετρακισμυρίων· Ἀρίβαιον δὲ, τὸν τῶν Καπ-
 παδοκῶν βασιλέα, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ
 καὶ πελταστας ἑ μείους τρισμυρίων· τὸν Ἀράβιον δὲ Μάραγ-
 δον ἱππέας τε εἰς μυρίας, καὶ ἄρματα εἰς ἑκατὸν, καὶ σφεν-
 δονητῶν πάμπολύ τι χρῆμα. * Τὲς μέντοι Ἕλληνας, τὲς ἐν
 τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας, ἐδὲν πῶ σαφές λέγεται εἰ ἔπονται· τὲς
 δὲ ἀπὸ Φρυγίας, τῆς παρ' Ἑλλήσποντον, συμβαλεῖν φασὶ
 Γαβαῖον, ἔχοντα εἰς Καῦστρε πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱπ-
 πεῖς, πελταστας δὲ εἰς μυρίας. Κάρας μέντοι καὶ Κίλικας
 καὶ Παφλαγόνας πασακκληθέντας ἔ φασιν ἔπεσθαι. † Ὁ
 δὲ Ἀσσυρίος, ὁ Βαβυλωνία τε ἔχων καὶ τὴν ἄλλην Ἀσσυρίαν,
 ἐγὼ μὲν οἶμαι ἱππέας μὲν ἄξειν ἑ μείον δισμυρίων· ἄρματα
 δ', εὖ οἶδ', ἑ πλείω διακοσίων· πεζοὺς δὲ, οἶμαι, πάμπολ-
 λους· εἰάθει γοῦν, ὅποτε δεῦρ' ἐμβάλλει. Σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος,
 πολεμίας λέγεις, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισμυρίας εἶναι, πελ-
 ταστας δὲ καὶ τοξότας πλέον ἢ εἴκοσι μυριάδας. Ἀγε δὴ,
 τῆς σῆς δυνάμεως τί πληθὺς φῆς εἶναι; Εἰσὶν, ἔφη, Μήδων
 ἱππεῖς μὲν πλείους τῶν μυρίων· πελτασταὶ δὲ καὶ τοξόται γέ-
 νοιντ' ἂν ὥς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας καὶ ἑξακισμυριοί. Ἀρμενίων δ',

* Τὸς μέντοι Ἕλληνας, &c.] Hoc periodi membrum, quod à quarto quoque casu, præcedentium more, incipit, currente oratione, exit ἀνακολούθως. Cum enim posset, Οἱ Ἕλληνες εἰπόντες ἢ τῇ Ἀσίᾳ οὐ λέγεται, &c. maluit, Τὸς μέντοι Ἕλληνας, &c. Subaudias igitur hic necesse est ἀμφί, vel διὰ, ut sit accusativus absolutus. Hujus structuræ non desunt exempla; unum adfero, quod suppeditat egregius ille atticisforum artifex Aristophanes;

Δεινόν γε τὸν κήρυκα, τὸν παρὰ τοὺς βροτοὺς

Οι χόμενον, εἰ μηδέποτε νοστήσει πάλιν. — Ορονθ. v. 1269. et seq.

† Ο δὲ Ἀσσύριος, &c.] Recta orationis structura, ut ἀξεί legamus, postulat. Et hanc sanè lectionem exhibet MS. Bodieianus: quam tamen adeò non recipiendam puto, ut non possim non suspicari eam ab officiosâ nimis librarii alicujus sedulitate profectam, quod nimirum ab omni ἀνακολουθίας et solecismi periculo Xenophontem tutum præstaret. Sed tali non eget is auxilio. Melior adest defensor, Lucianus; quem vide rectum quarti loco casus adhibentem, in Dialogo Nept. et Nereid. p. 107. Νηρ. Ἀλλὰ κἀκείνῃ σῶταί δεήσει, χαρισάμενος τῷ Διούσῳ, προ δεήσει σὲ σῶσαι χαρισάμενον, &c. Ecce autem alterum, Ælium scil. in Hiflor. Anim. lib. 4, cap. 36. p. 82. Edit. Tigur. Ἡ τῶν Ἰδῶν γῆ φασιν αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς πολυφάρμακον εἶναι, καὶ τῶν, &c. Illud etiam Stephanus considerandum esse monet, ἵνα ἀνακολουθίαν hujusmodi apud Xenophontem reperiri. Nulla tamen protulit exempla; bina igitur dabo luculenta: Οὗτος δὲ, ὃν αἴτο πιστόν ὁ εἶναι, παρὺ αὐτὸν εὗρε Κῆρυ φιλαίτερον ἢ εἰναί. Αναβ. lib. I. p. 159. Alterum extat Oecon. p. 478. Οἱ δὲ φίλοι, ἃν τις ἐπίστανται πᾶσι χρῆσθαι ὥστε ἀφελείσθαι ἀπ' αὐτῶν, τί φησομεν αὐτοὺς εἶναι; Simili modo Nominativum absolutum apud Evang. reperimus; Joh. 6. 39. ————— ἵνα τῶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, &c. et c. 17. v. 2. ————— ἵνα τῶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώῃ αὐτοῖς, &c. Malè ergò Grotius alique hujusmodi locutiones Hebraïtis annumerandas esse stauerunt. Huc referri debent similes loquendi formulæ, apud Matt. 12. 36. Luc. 21. 6. Joh. 7. 33. Act. 7. 40. atque alia passim apud N. T. loca, in quibus nominativus extat absolutus.

ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν, παρέσονται ἱππεῖς μὲν τετρακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. Λέγεις σὺ, ἔφη ὁ Κύρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι μείον ἢ τρίτον μέρος τῶν πολεμίων ἱππικῶν, πεζῶν δὲ σχεδὸν ἀμφὶ τὰς ἡμίσεις. Τί ἔν; ἔφη ὁ Κρυζάρης, * ὀλίγους νομίζεις Περσῶν εἶναι, ἅς σὺ φῆς ἄγειν; Ἀλλ' εἰ μὲν ἀνδρῶν προσδεῖ ἡμῖν, ἔφη ὁ Κύρος, εἴτε καὶ μὴ, αὐτοῖς βελευσόμεθα· τὴν δὲ μάχην μοι, ἔφε, λέξον ἐκαστων, ἥ τις ἐστί. Σπεδὸν, ἔφη ὁ Κρυζάρης, πάντων ἡ αὐτή. Τοξόται γάρ εἰσι καὶ ἀκοντισταὶ οἱ τ' ἐκείνων καὶ οἱ ἡμέτεροι. Οὐκ ἔν, ἔφη ὁ Κύρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστὶ, τοιούτων γε τῶν ὅπλων ὄντων. Ἀνάγκη γάρ ἔν, ἔφη ὁ Κρυζάρης. Οὐκ ἔν ἐν τῷ μὲν, ἔφη ὁ Κύρος, τῶν πλείονων ἡ νίκη· πολὺ γὰρ ἂν θάρττον οἱ ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν τιτρωσόμενοι ἀναλωθεῖσαν, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλίγων οἱ πολλοί. Εἰ ἔστι ἔτις ἔχει, ἔφη, ὦ Κύρε, τί ἂν ἄλλο τις κρείττον εὔροι, ἢ πέμπειν εἰς Πέρσας, καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτὰς ὅτι εἴ τι πείσονται Μῆδοι, εἰς Πέρσας τὸ θεινὸν ἥξει, ἅμα δὲ αἰτεῖν πλεῖον στράτευμα; Ἀλλὰ τῷτο μὲν, ἔφη ὁ Κύρος, εὖ ἴσθι, ὅτι ἐδ' εἰ πάντες ἔλθοιεν Πέρσαι, πλήθει γε ἐκ ἂν ὑπερβαλοίμεθα τὰς πολεμίας. Τί μὲν ἄλλο ἐνορᾷς ἄμεινον τῆς; Ἐγὼ μὲν ἂν, ἔφη ὁ Κύρος, † εἰ σὺ εἶην, ὥς τάχιστα ὅπλα ἐποίσκην πᾶσι Πέρσαις τοῖς προσῆσιν, οἷά περ ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῶν, οἱ τῶν ὁμοτίμων καλέμενοι. Ταῦτα δ' ἐστὶ θάρσος μὲν περὶ τὰ στέρνα, γέρον δὲ εἰς τὴν ἀριστεράν,

* Ὀλίγους νομίζεις, &c.] In editis quibusdam exemplaribus legitur ὡς ante ὀλίγους, quam, Stephano et Leunclavio praeuntibus, omisi. Hic autem loci sententiam sic interpretatur: Miratur utique, ait, Cyaxares, Cyrum ad Medorum Armeniorumque copias, non etiam Persicas adjicere. Quapropter subjicit interrogando: Quid ergo Cyre? Tunc nam exiguas arbitraris esse copias Persicas, quas ipse te aiebas adducere; ut ille nostrarum numerum non adaugeant?

† Εἰ σὺ εἶην.] In diversa hic, ut solent errantes, editores interpretéscque abeunt. In Flor. edit. legitur εἰ ἔχομαι. In Ald. εἰ σὺ εἶην, ἔχομαι. Leunclavius receptam fané lectionem in suá interpretatione sequutus est; at margini has etiam, εἰ ἔχομαι, εἰ οἰσύν ἔχομαι, ascripsit. Stephano vulgata scriptura idem ferè displicet, quòd hujus loquendi generis vix aliud exemplum extare putaret; undè se malle ait, cum doctis quibusdam viris, legere, εἰ οἰσύν ἔχομαι, vel potius οἰσύν, nam ὅπλα οἰσύναι, ut pergit is, apud Xenophontem, Hell. lib. 2. legimus. De loci hujus depravatione et nugatoris conjecturis haecenus; nunc ad tuendam quam retinimus lectionem veniamus. Accipe igitur locutionis hujus exempla. à Stephano desiderata: Παρμενίαν δὲ πρῶτος εἶπεν, Ἐγὼ μὲν, ὡς Ἀλξάνδρος, ἔλαβον ἂν τὰ διδόμενα. — Ο δ' Ἀλξάνδρος ὑπολαβὼν εἶπεν, Κἀγὼ, εἰ Παρμενίαν ἦν ἔλαβον ἂν. Diodor. Sic. Bibl. Hist. l. 17. p. 531. Edit. Rhodom. Simili mo'o Arrianus: Ἀλξάνδρον δὲ Παρμενίαν ἀποκρίνασθαι, ὅτι καὶ αὐτὸς ἂν, εἴπερ Παρμενίαν ἦν οὕτως, &c. lib. 2. de exped. Alex. p. 101. Edit. Gronov. Nec aliter Plutarchus de Parmenionis consilio, et regià illà Alexandri responsione; Ἐλαβον ἂν, εἰ Ἀλξάνδρος ἦμην. Κἀγὼ νῦν διὰ, εἶπεν, εἰ Παρμενίαν ἦμην. T. 2. p. 180.

κοπὴς δὲ ἢ σάγαρις εἰς τὴν δεξιάν· καὶ ταῦτα παρασκευάσης, ἡμῖν μὲν ποιήσεις τὸ ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις ἰέναι ἀσφαλέστατον, τοῖς πολεμίοις δὲ τὸ φεύγειν, ἢ τὸ μένειν, αἰρετώτερον. Τάττομεν δὲ, ἔφη, ἡμᾶς μὲν αὐτὰς ἐπὶ τὰς μένοντας· οἷγε μὲν τ' ἂν αὐτῶν φεύγωσι, τέττας ὑμῖν καὶ τοῖς ἵπποις νέμομεν, ὡς μὴ σχολάζωσι μήτε φεύγειν, μήτ' ἀναστρέφεισθαι. Κῦρος μὲν ἔτως ἔλεξε· τῷ δὲ Κυαζάρῃ ἔδοξέ τε εὖ λέγειν, καὶ τῷ μὲν πλείους μεταπέμπεσθαι ἐκὲτι ἐμένυτο, παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα τὰ προεξημένα· Καὶ σχεδὸν τε ἔτοιμα ἦν, καὶ τῶν Περσῶν οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν, ἔχοντες τὸ ἀπὸ Περσῶν στράτευμα. Ἐνθα δὴ εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος, συναγαγὼν αὐτὰς, τάδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὄρῶν, αὐτὰς μὲν καθωπλισ-
 “ μένετε ἔγω, καὶ ταῖς ψυχαῖς παρεσκευασμένους, ὡς εἰς
 “ χεῖρας συμμίζοντας τοῖς πολεμίοις, τὰς δὲ ἐπομένους ὑμῖν
 “ Πέρσας γινώσκων ὅτι ἔτως ὀπλισμένοι εἰσὶν, ὡς ὅτι προσ-
 “ τάτω ταχθέντες μάχεσθαι, ἔδωκα μὴ, ὀλίγοι στάντες,
 “ καὶ ἔρημοι συμμάχων συμπίπτοντες πολεμίοις πολλοῖς,
 “ πάθοιτέ τι. Νῦν ἔν, ἔφη, σώματα μὲν ἔχοντες ἀνδρῶν
 “ ἤκετε ἔ μεμπτὰ· ὅπλα δὲ ἔσται αὐτοῖς * ὅμοια τοῖς
 “ ἡμετέροις. Τὰς γεμὴν ψυχὰς αὐτῶν δῆγειν, ἡμέτερον
 “ τὸ ἔργον. Ἀρχοντος γάρ ἐστιν ἐκ αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν
 “ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχομένων ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ὡς
 “ βέλτιστοι ἔσονται.” Ο μὲν ἔτως εἶπεν· οἱ δ' ἡσθήσαν μὲν
 πάντες, νομίζοντες μετὰ πλείονων ἀγωνεῖσθαι· εἷς δὲ αὐτῶν
 καὶ ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἀλλὰ θαυμαστὰ μὲν, ἔφη, ἴσως δόξω λέγειν, εἰ Κῦρῳ
 “ συμβαλεύσω τι εἰπεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν τὰ ὅπλα λαμβά-
 “ νωσιν οἱ ἡμῖν μέλλοντες συμμαχεῖσθαι. † Ἀλλὰ γινώσκω

* Ὅμοια τοῖς ἡμετέροις] Stephanus legit ὑμέτεροις, et mox etiam ὑμέτερον, pro ἡμέτερον τὸ ἔργον. Et cum eo facit MS. Eton. At ex præcedentibus illis verbis, ὡς τάχιστα ὅπλα ἐποιούμην πᾶσι Πέρσας τοῖς προσιοῦσιν, οἷα περ ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῶν, &c. rectè Amilius Portus ἡμετέροις legendum colligit. Hoc ipsum et ex sequentibus apparet; sic enim ipse Cyrus infra, ad Persas verba faciens, dicit, Εἴστι δ' ὑμῖν λαβοῦσιν ὅπλα, οἷα περ ἡμεῖς ἔχομεν &c. ἡμέτερον autem ἔργον, non ὑμέτερον, legendum, tum omnium ferè librorum consentus, tum res ipsa abundè docet: nam statim sequitur; Ἀρχοντες γὰρ ἐστίν, &c.

† Ἀλλὰ γινώσκω γὰρ, &c.] In eandem ferè sententiam apud Euripidem Hecuba, his verbis, quos ut insignes illustrique laudet A. Gellius lib. II. c. 4.

Τὸ δ' ἀξιωμα, καὶ κακῶς λέγη, τὸ δὲ

Πίστι, “ λόγος γὰρ ἐκ τ' ἀδοξούντων ἰδὼν,

“ Ἐκ τῶν δεκόντων, αὐτοὶ οὐ ταυτὸν σέβει — Hec. v. 203. et seq.

“ γὰρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν ἱκανωτάτων καὶ εὖ καὶ κακῶς τοιεῖν
 “ λόγοι, ἔτοι καὶ μάλιστα ἐνδύονται ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκα-
 “ ὄντων· καὶ δῶρα ἦν διδῶσιν οἱ τοῖστοι, καὶ μείω τυγχάνη
 “ ὄντα, ἢ τὰ παρὰ τῶν ὁμοίων, ὅπως μείζονος αὐτὰ τιμῶν-
 “ ται οἱ λαμβάνοντες. Καὶ νῦν, ἔφη, οἱ Πέρσαι παρακλη-
 “ θέντες ὑπὸ Κύρου πολὺ μᾶλλον ἡσθήσονται, ἢ ὑφ’ ἡμῶν
 “ παρακαλέμενοι· εἰς τε τὰς ὁμοτίμους καθιστάμενοι, βε-
 “ βαιοτέρως σφίσιν ἡγήσονται ἔχειν τῆτο, ὑπὸ βασιλέως τε
 “ παιδὸς καὶ ὑπὸ στρατηγῶ γιγνόμενον, ἢ εἰ ὑφ’ ἡμῶν εἰς
 “ τὸ αὐτὸ τῆτο ἄγοιντο. Απεῖναι μέντοι ἐδὲ τὰ ἡμέτερα
 “ χρεή· ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ δεῖ τῶν ἀνδρῶν δῆγειν πάντως τὸ
 “ φρόνημα. Ἡμῖν γὰρ ἔσται τῆτο χρήσιμον, ὅτι ἂν ἔται
 “ βελτίονες γένωνται.” Οὕτω δὴ ὁ Κύρος καταδεῖς τὰ ὅπλα
 εἰς τὸ μέσον, καὶ συγκαλέσας πάντως τὰς Περσῶν στρατιώτας,
 ἔλεξε τοιαύδε.

“ * Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ ἔφυτε ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν χώ-
 “ ρα, καὶ ἐτράφητε· καὶ τὰ σώματά γε ἡμῶν ἐδὲν χεῖρονα
 “ ἔχετε, ψυχὰς τε ἐδὲν κακίονας ὑμῖν προσήκει ἡμῶν ἔχειν.
 “ Τοῖστοι δ’ ὄντες, ἐν μὲν τῇ πατρίδι ἔ μετείχετε τῶν ἴσων
 “ ἡμῖν, ἔχ ὑφ’ ἡμῶν ἀπελαθέντες, ἀλλ’ ὑπὸ τῆς τὰ ἐπιτή-
 “ δεῖα ἀνάγκης ὑμῖν εἶναι πορίζεσθαι. Νῦν δὲ ὅπως μὲν
 “ ταῦτα ἔξετε, ἐμοὶ μελήσει, σὺν τοῖς θεοῖς· ἔξεστι δ’
 “ ὑμῖν, εἰ βέλεσθε, λαβῆσιν ὅπλα οἷά περ ἡμεῖς ἔχομεν,
 “ καὶ εἴ τι χείρονες ἡμῶν ἔστέ, εἰς τὸν αὐτὸν ἡμῖν κίνδυνον
 “ ἐμβαίνειν· καὶ τι ἐκ τέτων καλὸν καὶ χαρὸν γίγνηται, τῶν
 “ ὁμοίων ἡμῖν ἀξιῶσθαι. Τὸν μὲν ἔν πρόσθεν χρόνον, ὑμεῖς
 “ τε τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ ἦτε, καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴ τι χεί-
 “ ρες ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε, ἐδὲν δαυμαστόν· ἔ γὰρ ἦν ὑμῖν
 “ σχολή, ὥσπερ ἡμῖν, τέτων ἐπιμελεῖσθαι. Ἐν δὲ τῇδε τῇ
 “ ὀπλίσει, ἐδὲν ἡμεῖς ὑμῶν προέξομεν. Θάραξ μὲν γὰρ
 “ περὶ τὰ στέρνα ἀρμόζον ἐκάστω ἔσται, γέρρον δὲ ἐν τῇ
 “ ἀριστερᾷ, ὃ πάντες εἰδίσμεθα φορεῖν, μάχαιρα δὲ ἢ
 “ σάγαρις ἐν τῇ δεξιᾷ, ἢ δὴ παῖειν τὰς ἐν ἀντίαις δεήσει,

* Ἄνδρες Πέρσαι, &c.] Hujusmodi pleonasticā compellandi formulā, Græcis, orationem
 habituris, perquam familiari, usus est Scriptor Evangelicus, Act. I. II. Ἄνδρες Γαλιλαῖοι,
 &c.

“ ἔδὲν φυλαττομενες μή τι παίσαντες ἐξαμάρτωμεν. Τί ἔν
 “ ἂν ἐν τέτοις ἕτερος ἕτερος ἡμῶν διαφέρει, πλὴν ἐν τόλμῃ;
 “ ἢν ἔδὲν ὑμῖν προσήκει ἥττονα ἡμῶν παρέχεσθαι. Νίκης τε
 “ γὰρ ἐπιθυμεῖν, ἢ τὰ καλὰ πάντα καὶ τὰ ἀγαθὰ κτᾶται
 “ καὶ σώζει, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει; Κράτης τε,
 “ ὃ πάντα τὰ τῶν ἡττόνων τοῖς κρείττοσι δωρεῖται, τί εἰκὸς
 “ ἡμᾶς μᾶλλον ἢ καὶ ὑμᾶς τέττε δεῖσθαι; Τέλος εἶπεν,
 “ Ακηκόατε πάντα· ὁρᾶτε τὰ ὄπλα πάντα· ὁ μὲν χρήζων,
 “ λαμβανέτω ταῦτα, καὶ ἀπογραφέσθω πρὸς τὸν ταξίαρ-
 “ χον εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν· ὅτῳ δ’ ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρῳ
 “ χώρα εἶναι, καταμενέτω ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις.” Ὁ
 μὲν οὕτως εἶπεν· Ἀκέσαντες δὲ οἱ Πέρσαι ἐνόμισαν, εἰ παρα-
 καλέμενοι ὥστε τὰ ὅμοια πονέντες τῶν αὐτῶν τυγχάνειν, μὴ
 θελήσῃσι ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν διὰ παντὸς τῷ αἰῶνος ἀμη-
 χανέντες βιοτεύειν· καὶ ἔτω δὴ ἀπογράφονται πάντες, ἀνέ-
 λαβόν τε τὰ ὄπλα πάντες.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλέγοντο μὲν προσιέναι, παρῆσαν δὲ ἔ-
 δέπω, ἐν τέτῳ ἐπειρᾶτο ὁ Κύρος ἀσκεῖν μὲν τὰ σώματα τῶν
 μετ’ αὐτοῦ πρὸς ἰσχὺν, διδάσκειν δὲ τὰ τακτικά, θήγειν δὲ
 τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά. Καὶ πρῶτον μὲν λαβὼν παρὰ
 Κυαζάρου ὑπηρετάς, προσέταξεν ἐκάστοις τῶν στρατιωτῶν ἰκα-
 νῶς, ὧν ἐδέοντο, πάντα πεπονημένα παρασχεῖν· τέτῳ δὲ πα-
 ρασκευάσας, ἔδὲν αὐτοῖς ἄλλο ἐλελοίπει, ἢ ἀσκεῖν τὰ ἀμφι-
 τὸν πόλεμον· ἐκεῖνο δοκῶν καταμεμαθηκέναι, ὅτι ἔτοι κρά-
 τιστοι ἕκαστα γίγνονται, οἳ ἂν ἀφέμενοι τῷ πολλοῖς προσέ-
 χειν τὸν νῆν, ἐπὶ ἑν ἔργον τρέπωνται. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πο-
 λεμικῶν περιελὼν καὶ τὸ τόξον μελετᾶν καὶ ἀκοντίῳ κατέ-
 λιπε τέτῳ μόνον αὐτοῖς, τὸ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέρρῳ καὶ δώ-
 ρακι μάχεσθαι. Ὡστε εὐθύς αὐτῶν παρεσκεύασε τὰς γνώ-
 μας, ὡς ὁμόσε ἰτέον εἴη τοῖς πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδενὸς
 ἀξίους εἶναι συμμαχοῦς· τέτῳ δὲ χαλεπὸν ὁμολογήσαι, οἳ τι-
 νες ἂν εἰδῶσιν ὅτι ἔδε δι’ ἑν ἄλλο τρέφονται, ἢ ὅπως μάχων-
 ται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. Ἐτι δὲ πρὸς τέτοις ἐννοήσας ὅτι
 περὶ ὁπόσων ἂν γένωνται ἀνδράποισι φιλονεικίαι, πολὺ μᾶλλον
 ἐδέλσῃσι ταῦτα ἀσκεῖν, ἀγωνάς τε αὐτοῖς προεῖπεν ἀπάντων,
 ὅποσα ἐγίνωσκεν ἀσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι ὑπὸ στρατιωτῶν. Α

δὲ προεῖπε, τάδε ἦν· * ἰδιώτῃ μὲν, ἑαυτὸν παρέχειν εὐπειθῇ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐδελόπονον, καὶ φιλοκίνδυνον μετ' εὐταξίας, καὶ ἐπιστήμονα τῶν στρατιωτικῶν, καὶ φιλόκαλον περὶ ὅπλα, καὶ φιλότιμον ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιέτοις· πενταδάρχω δ', αὐτὸν ὄντα οἷόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην, καὶ τὴν πεντάδα, εἰς τὸ δυνατόν, τοιαύτην παρέχειν· δεκαδάρχω δὲ, τὴν δεκάδα ὡσαύτως δὲ λοχαγῶ, τὸν λόχον· ὡς δ' αὐτὸς ταξίαρχω· ὡς δ' αὐτὸς ἐκάστῳ τῶν ἄλλων ἀρχόντων, ἀνεπὶκλήτων, αὐτὸν ὄντα ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ὑφ' αὐτῷ ἀρχόντων, ὅπως ἐκείνοι αὐτῷ ἂν ἀρχῶσι παρέξῃσι τὰ δέοντα ποιοῦντας· Ἀθλα δὲ πρῶφηνε, τοῖς μὲν ταξίαρχαῖς, οἱ κρατίστας δόξαιεν τὰς τάξεις παρασκευάσαι, χιλιάρχους ἔσσεσθαι· τῶν δὲ λοχαγῶν, οἱ κρατίστας δόξαιεν τὰς λόχους ἀποδεικνύναι, εἰς τὰς τῶν ταξιαρχῶν χώρας ἐπαναβήσεσθαι· τῶν δ' αὖ δεκαδάρχων τὰς κρατίστας, εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καταστήσεσθαι· τῶν δ' αὖ πεμπαδάρχων, ὡσαύτως εἰς τὰς τῶν δεκαρχῶν· τῶν γεμνη ἰδιωτῶν τὰς κρατιστεύοντας, εἰς τὰς τῶν πεμπαδάρχων· Ὑπῆρχε δὲ πᾶσι τέτοις τοῖς ἄρχεσι, πρῶτον μὲν δεραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι τιμαῖ, αἱ πρέπεσαι ἐκάστοις, συμπαρέειποντο· Ἐπανετίεινε δὲ καὶ μείζονας ἐλπίδας τοῖς ἀξίοις ἐπαίνει, εἴ τι ἐν τῷ ἐπίοντι χρόνῳ ἀγαθὸν μείζον φαίνοιτο· Προεῖπε δὲ νικητήρια καὶ ὅλαις ταῖς τάξεσι, καὶ ὅλοις τοῖς λόχοις· καὶ ταῖς δεκάσιν ὡσαύτως καὶ ταῖς πεμπάσιν, ἐὰν φαίνωνται † εὐπιστόταται τοῖς ἀρχεσιν

* Ἰδιώτῃ μὲν, ἑαυτὸν, &c.] Vulgò, ἰδιώτῃ μὲν ἀγαθὸν ἑαυτὸν παρέχειν εὐπειθῇ, &c. Pessimè: nam si ἀγαθὸν sit retinenda, distinctio ante eam, et post παρέχειν, erit ponenda: quin et, Stephano censente, copulativam particulam καὶ, ante εὐπειθῇ, necesse fuerit addere. Sed cum vox ἀγαθὸν Stephano et Leunclavio sit suspecta, à Philolpho non reddatur, in Argentor. Ingolst. editionibus, et MS. Bodl. non legatur, haud temerè est, quòd ei locum in textu designandum statuimus.

† Εὐπιστόταται.] Stephanus et Leunclavius de hac scripturâ digladiantur. Inter eos quidem convenit, aptiorem esse huic loco obedientiæ, quàm *πίσι*, mentionem. At hic vocem εὐπιστότατος obedientiæ notionem minime competere posse contendit. Stephanus, contra, ἀπιστος pro ἀπειθης, et ἀπιστῶν pro ἀπειθῶν inveniri ait. Instat ille acrius, et vitii damnat scripturam per ἰῶτα simplex, ubi de obedientiâ sermo fiat: atque adeò, ut hic εὐπιστόταται in εὐπιστόταται, ita p. 14. edit. nostræ, εὐπιστότατοι in εὐπιστότατοι, et ἀναβ. lib. 2. p. 292. edit. suæ, ἀπιστῶν et ἀπιστῶν, simili denique modo in aliis ejusmodi locis lectionem mutari debere asserit. Nodus hinc incidit, ad quem solvendum Lexicographi parum juvabunt. Cum autem vindice minime indignus videatur, haud abs re fore visum est, nonnulla verborum cognatæ originis exempla proferre, quæ lectorem per loca memorata, aliaque apud Nostrum similia, hærentem forsan expediant. Primum igitur, quod ad vocem εὐπιστότατος attinet,

ἄρχεσθαι ἔσαι, καὶ προθυμότατα ἀσκεῖσθαι τὰ προεξηρημένα. Ἦν δὲ ταύταις τὰ νικητήρια, οἷα δὲ εἰς πλήθος πρέπει. Ταῦτα μὲν δὴ προείρητό τε, καὶ ἤσκητο ὑπὸ τῆς στρατιᾶς. Σκῆνὰς δὲ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πλήθος μὲν, ὅσοι ταξίαρχοι ἦσαν· μέγεθος δὲ, ὥστε ἰκανὰς εἶναι τῇ τάξει ἑκάστη· ἡ δὲ τάξις ἦν ἑκατὸν ἄνδρες. Ἐσκήνουν μὲν δὴ ἔτω κατὰ τάξεις. Ἐν δὲ τῷ ὁμοσκηνῆν ἐδόκεν μὲν αὐτῷ ὠφελεῖσθαι πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα τέτο, ὅτι ἐώρων ἀλλήλους ὁμοίως τρεφομένους· καὶ ἐκ ἐνῆν πρόφασιν μειονεξίας, ὥστε ὑφίεσθαι τε τινὰ, κακίῳ τε ἕτερον ἑτέρῃ εἶναι πρὸς τὰς πολεμίας. Ὁφελεῖσθαι δὲ ἐδόκουν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸ γινώσκεισθαι ἀλλήλοις ὁμοσκηνοῦντες. Ἐν γὰρ τῷ γινώσκεισθαι, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσιν ἐδόκει μᾶλλον ἐγγίνεσθαι· οἱ δὲ ἀγνοέμενοι ῥαδιουργεῖν πως μᾶλλον δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἐν σκότει ὄντες. Ἐδόκουν δὲ αὐτῷ καὶ εἰς τὸ τὰς τάξεις ἀκριβοῦν μέγα ὠφελεῖσθαι διὰ τὴν ὁμοσκηνίαν. Εἶχον γὰρ οἱ μὲν ταξίαρχοι ὑφ' ἑαυτοῖς τὰς τάξεις * κεκοσμημένας, ὥσπερ ὅποτε εἰς ἓνα πο-
ρεύοιτο

p. 14. de *fide* eam non incommode intelligi posse putamus; cūm ii, qui aliis in disciplinam traduntur, eorūque adeo imperio subijciuntur, non *fidei* min⁹, quā *obedientia*, nomine laudari soleant. Fatendum tamen est, *obedientia* Nostrum sæpissimè mentionem facere; idēoque si quis de eā vocem illam ibi interpretari malit, me adversarium non habebit. At verò quin hoc sensu illa hīc accipi debeat, non est cur quis dubitet. Hoc solum restat, ut scripturam, quam libri omnes, tam typis quā manu descripti, tuentur, satis sanam esse (licet longè fecus existimet Leunclavius) ostendamus. En igitur exempla scripturæ per simplex ἰῶτα, quæ unus suppeditavit Sophocles, ubi de *obedientiā*, vel præstandā vel rejiciendā, loquutus est auctor:

Κρ. Τὸ μὴ πικχωρεῖν τοῖς ἀπιστοῦσιν τάδς. Quem versum Scholiastes sic exponit, τὸ μὴ ἐπι-
τρέπειν μηδὲ συγχωρεῖν, τοῖς ἀπειθοῦσιν, his statim additis, Ἐλεγον δὲ καὶ τὴν πειθῶ, πίστις
Antig. v. 225, et ejusdem Fabulæ v. 666—7.

Ἐπεὶ γὰρ αὐτὴν ἐμφανῶς ἐγὼ

Πόλλως ἀπιστήσαν ἐκ πάσης μόνην.

Idem in Trachin. v. 1198.

Τλ. Ὡς πρὸς τί πίστιν τίνδε ἄγαν ἐπιστρέφεις;

Ubi *πίστις*, secundū observationem Schol. ad. v. 225. Antig. valet, *πειθῶ*, et verti debet *obedientia*, (non ut interpres) *fides*: id quod ea quæ præcedunt et mox sequuntur attentius legenti satis constabit. Respondit enim Hercules:

Οὐ βῆσσαν οἶσεις, μηδ' ἀπιστήσεις ἐμοί; v. 1199.

Idem Hercules, v. 1240.

—μηδ' ἀπιστήσης πατρί.

et paucis interjectis,

Παῖδου. Τὸ γὰρ τοι μεγάλη πιστεύσαντ' ἐμοί,

Σμικροῖς ἀπιστεῖν, τὴν πάρος συγχέῃ χάριν.

Ex his abundè liquet, omnino frustra fuisse Leunclavium, cūm lectionem vulgatam necessa-
rio mutandam esse statueret: eorūque adeo satis commode ἐπιστόταται dici posse, quorum
summa est obedientia.

* *Κεκοσμημένας*] Vulgò, *κοιμημένας*. nullo sensu commodo, ut mihi cum Stephano vi-
detur. Lectionem quam damus, Leunclavius et Camerarius in versionibus suis servati sunt;
eāque Philippi librum exhibuisse constat; in ejus interpretatione, *ordines ornatos*, mala
sit licet, usus est in firmandā emendatione nostrā non levis. Porro, verbum *κοσμοῦμαι* fa-
miliare

ρεύοιτο ἡ τάξις· οἱ δὲ λοχαγοὶ, τὰς λόχας· ὡσαύτως οἱ δεκάδαρχοι, τὰς δεκάδας· καὶ οἱ πεμπάδαρχοι, τὰς πεμπάδας· Τὸ δὲ ἀκριβὲς τὰς τάξεις σφόδρα ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἰς τὸ μὴ ταράττεσθαι, καὶ εἰς τὸ, εἰ ταραχθεῖεν, θᾶπτον καταστῆναι· ὥσπερ γε καὶ λίθων καὶ ξύλων ἃ ἂν δέῃ συναρμολογεῖν, ἔστι, καὶ ὅπως καταβεβλημένα τύχῃ, συναρμολογεῖν ταῦτα εὐπετῶς, ἢ ἔχῃ γνωρίσματα, ὥστε εὐδὴλον εἶναι, ἐξ ὁποίας χώρας ἕκαστον αὐτῶν ἐστίν. * Ἐδόκει δὲ ὠφελεῖσθαι αὐτῷ ὁμῶς τρεφόμενοι καὶ πρὸς τὸ ἦττον ἀλλήλους ἂν ἐθέλῃ ἀπολείπειν· ὅτι ἐώρᾳ καὶ τὰ θηρία, τὰ ὁμῶς τρεφόμενα, δεινὸν ἔχοντα πόδον, ἢν τις αὐτὰ διασπᾷ ἀπ' ἀλλήλων.

Επεμέλετο δὲ καὶ τῷδε ὁ Κῦρος, ὅπως μῆποτε ἀνιδρωτοὶ γινόμενοι ἐπὶ τὸ ἀριστον καὶ τὸ δεῖπνον εἰσίοιεν. Ἡ γὰρ ἐπὶ θήραν αὐτὸς ἐξάγων, ἰδρῶτα αὐτοῖς παρέιχεν, ἢ παιδίας τοιαύτας ἐξεύρισκεν, αἱ ἰδρῶτα ἔμελλον παρέχειν· ἢ καὶ † πρᾶξαι εἴ τι θεόμενος τυχοί, ἔτις ἐξηγεῖτο τῆς πράξεως, ὥς μὴ ἐπανόοιεν ἀνιδρωτοί. Τῷτο γὰρ ἡγεῖτο καὶ πρὸς τὸ ἡδέως ἐσθίειν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν, καὶ πρὸς τὸ δύνασθαι τι πονεῖν. Καὶ πρὸς τὸ ἀλλήλοις δὲ πρᾶότερας εἶναι ἀγαθὸν ἡγεῖτο τὰς πόνας εἶναι, ὅτι καὶ οἱ ἵπποι συμπονέοντες ἀλλήλοις, πρᾶότεροι συνεστήκασιν. Πρὸς γεμῆν τὰς πολεμίας μεγαλοφρονέστεροι γίνονται, οἱ ἂν ζυγεῖσθαι αὐτοῖς εὐήκηκότες.

Κῦρος δὲ αὐτῷ σκηνὴν μὲν κατεσκευάσατο, ὥστε ἱκανὴν

miliare est Auctoribus, cum militum describunt ordines. Hujus rei locuples testis est Homerus :

Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἄρ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι,

H. γ' v. i. Et,

—διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες

Βάλλομεν—Odyss. l. 157—8.

Sic passim Poëta. Nec aliter locuti sunt solutæ orationis Scriptores. Ità enim Dionysius Halic.—ἐκοσμήτο δ' ἐν ταῖς ἀγωγαῖς μετὰ τοὺς προμάχους. T. I p. 212. Edit. Oxon. Et de Valerio consule Æquos et Volscos adgressuro—αὐτὸν εἶναι νομίσαι τὸν καιρὸν ἐπιτηδεύον, ἐξηγεῖτο πεκοσμημένην τὴν στρατιάν κ.ο.ι., &c. Tomi ejusdem p. 691.

* Ἐδόκει δὲ, &c.] Similem locum apud Plutarchum observavit Cl. Lambertus Bos, quem dignum, ut hic apponatur, existimavit. Ἡ συντροφία ὥσπερ ἐπιστόμιον ἐστὶ τῆς εὐνίας, καὶ γὰρ τὰ θηρία τῶν συντρεφόμενων ἀποσπώμενα, ταῦτα ποδοῦντα φαίνεται, De educ. puer. p. 3. T. 2. Atque ita Noster ipse, Mem. l. 2. p. 433. ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόδος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρεφόντων.

† Πρᾶξαι] Sic legendum, non, ut in vulgatis, πρᾶξας, rectè monet Leunclavius; quocum facere videtur Philadelphus, qui vertit; *agere cum si quid oporteret*, Hanc emendationem Stephanum etiam, in secundâ suâ editione, secutum esse invenio.

ἔχειν

ἔχειν ἕς καλοίη ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Ἐκάλει δὲ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ταξιαρχῶν ἕς καιρὸς αὐτῶ δοκοίη εἶναι· ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν δεκάρχων τινὰς καὶ πεμπάδαρχων ἐκάλει· ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν στρατιωτῶν· ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν πεμπάδα ὅλην, * καὶ δεκάδα ὅλην, καὶ λόχον ὅλον, καὶ τάξιν ὅλην. Ἐκάλει δὲ καὶ ἐτίμα, ὅτε τινὰς ἴδοι τοιῆτό τι ποιήσαντας, ὃ πάντα ἐβέλετο ποιεῖν. Ἦν δὲ τὰ μὲν παρὰ τιθέμενα αἰεὶ ἴσα αὐτῶ τε καὶ τοῖς καλεσμένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Καὶ τὲς ἀμφὶ τὸ στράτευμα δὲ ὑπηρετάς ἰσομοίρους αἰεὶ πάντων ἐποίει· ἐδὲν γὰρ ἦττον τιμᾶν ἄξιον ἐδόκει αὐτῶ εἶναι τὲς ἀμφὶ τὰ στρατιωτικὰ ὑπηρετάς ἕτε κηρύκων, ἕτε πρέσβων. Καὶ γὰρ πιστὲς ἡγείτο δεῖν εἶναι τέτρες, καὶ ἐπιστήμονας τῶν στρατιωτικῶν, καὶ συνετὲς, προσέτι δὲ σφοδρὲς, καὶ ταχεῖς, καὶ ἀόκνες, καὶ ἀταράχες. Πρὸς δὲ τέτοις, καὶ ὅσα οἱ βέλτιστοι νομιζόμενοι ἔχουσιν, ἐγίνωσκεν ὁ Κύρος δεῖν τὲς ὑπηρετάς ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀσκεῖν, ὡς μηδὲν ἀναΐνουντο ἔργον, ἀλλὰ πάντα νομίζοιεν πρέπειν αὐτοῖς πράσσειν, ὅσα ἂν ὁ ἄρχων προστάττοι.

Αἰεὶ μὲν ἔν ἐπεμέλετο ὁ Κύρος, ὅποτε συσκηνοῖεν, † ὅπως εὐχαριστότατοί τε ἅμα λόγοι ἐμβληθήσονται, καὶ παρορμῶντες εἰς τὰ γαδόν. Αἰφίκετο δ' ἔν καὶ εἰς τόνδε ποτὲ τὸν λόγον· Ἀγὰ γε, ἔφη, ὦ αἰῆρες, ἐνδεέστεροί τι ἡμῶν διὰ τῆτο φαίνονται εἶναι ‡ οἱ ἕτεροι, ὅτι ἐ πεπαίδευνται τὸν αὐ-

τὸν

* Καὶ δεκάδα ὅλην, καὶ, &c.] Leunclavius hæc verba, καὶ δεκάδα ὅλην, ab aliis omiſſa, in contextum merito recepit: partim, ut ipſe ait, quod hæcenus à Xenophonte hic ordo fit obſervatus; partim, quod ea Philæphus etiam, ſuis in libris Græcis reperta, ſit interpretatus. Camerarius, auctore Stephano, hanc quoque lectionem in veteri libro ſe reperiſſe teſtatur. His adjici poteſt MS. Bodl. auctoritas; in quo, ut in eo etiam quo Camerarius uſus eſt, extat ἐκάλει poſt πεμπάδα ὅλην, quod minimè neceſſarium cenſes Stephanus, cùm ex præcedentibus nullo negotio ſubaudire poſſit; et ejus, hæc in re, judicio leſtorem facilè addeſſendum puto.

† Εὐχαριστότατοι] Hæc ſcriptura, quam præſtant libri omnes, immeritò, ut mihi videtur quidem, eſt in dubium ab iis revocata, qui εὐχαριτώτατοι legi debere putârunt; eamque adeò margini adſcripſerunt. Leguntur alibi ſanè apud Noſtrum εὐχάρτος et ἀχάριτος. At apud eundem legitur etiam ἀχάριſτον de eo quod ingratum eſt, aut injucundum. Apud Homærum hoc certè modo ſcribitur:

Ξῖν', ἐπεὶ οὐκ ἀχάριſτα μὲν ἡμῖν ταῦτ' ἀγορεύεις.—Odyſſ. ε'. v. 236. Idem,

Δέρπου δ' οὐκ ἂν πῶς ἀχαρίſτερον ἄλλο γένοιτο.—Odyſſ. υ'. v. 392.

Quidni igitur rectè legatur etiam εὐχαριſτότατον, de eo quod eſt jucundiſſimum? Fatetur quidem Stephanus hujusmodi vocabulorum, quæ nempè voci χάρις originem ſuam acceptam referunt, ſe duplicem alibi ſcripturam animadvertiſſe. Sed, hæc de re qui plura velit, Grammaticos adeat inter ſe certantes. Nos eorum nil moramur lites, cùm Auctorum uſum et fidem librorum incorruptam oppugnent.

‡ Οἱ ἕτεροι] Mureto reſcribendum videtur ἐπαῖροι. Eos enim hic dicit Cyrus, qui tum primum

τὸν τρόπον ἡμῖν; ἢ ἔδεν ἄρα διοίσεσιν ἡμῶν, ἔτε ἐν ταῖς
 συνεσίαις, ἔτε ὅταν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τὰς πολεμίας δέη;
 Καὶ ὁ Ὑστάσπης ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλ' ὁποῖοι μὲν τινες ἔσόν-
 ται εἰς τὰς πολεμίας, ἔγωγε ἐπίσταμαι ἐν μέντοι τῇ
 συνεσίᾳ δύσκολοι, ναὶ μὰ τὰς θεάς, ἔνιοι αὐτῶν ἤδη φαίνον-
 ται. Πρῶν μὲν γε, ἔφη, Κυαζάρης ἐπεμψεν εἰς τὴν τάξιν
 ἐκάστην * ἱερεῖα, καὶ ἐγένετο ἐκάστῳ ἡμῶν τρεῖς κρέα, ἢ
 καὶ πλείω, τὰ περιφερόμενα. Καὶ ἤρξατο μὲν δὴ ἀπ' ἐμῆ ὁ
 μάγειρος, τὴν πρώτην περίοδον περιφέρειν· ὅτε δὲ τὸ δεύτερον
 εἰσῆι περιόισιν, ἐκέλευσα ἐγὼ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἀρχεσθαι,
 καὶ ἀνάπαλιν περιφέρειν. Ανακραγὼν ἔν τις τῶν κατὰ μέ-
 σον τὸν κύκλον κατακειμένων στρατιωτῶν, Μὰ Δί, ἔφη, τῶν
 δὲ μὲν ἔδεν ἴσον ἐστίν, εἴγε ἀφ' ἡμῶν τῶν ἐν μέσῳ ἔδειξ
 ἐδέποτε ἄρξεται. Καὶ, ἐγὼ ἀκέσας ἡχθέσθην τε εἴ τι
 μῆλον δοκοῖεν ἔχειν, καὶ ἐκάλεσα εὐδὺς αὐτὸν πρὸς ἐμέ. Ὁ
 δὲ μάλα τῷτό γε εὐτάκτως ὑπήκασεν. Ως δὲ τὰ περιφερό-
 μενα ἤκε πρὸς ἡμᾶς, ἄτε, οἶμαι, ὑστάτας λαμβάνοντας,
 τὰ σμικρότατα λελειμμένα ἦν· ἐνταῦθα δὲ ἐκεῖνος πάνυ ἀνι-
 αδεῖς δῆλος ἐγένετο, καὶ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν, Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ
 νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἀλλὰ μὴ φρόν-
 τιζε· αὐτίκα γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἄρξεται, καὶ σὺ πρῶτος λήψῃ
 τὸ μέγιστον. Καὶ ἐν τούτῳ περιέφερε τὸ τρίτον, ὅπερ δὴ
 λοιπὸν ἦν τῆς περιφορᾶς· καὶ ἐκεῖνος ἔλαβε μετ' ἐμὲ δεύτερος.
 Ως δ' ὁ τρίτος ἔλαβε, καὶ ἔδοξεν αὐτὸν μεῖζον ἑαυτῷ λα-
 βεῖν, καταβάλλει ὃ ἔλαβεν, ὡς ἕτερον ληψόμενος. Καὶ ὁ
 μάγειρος οἰόμενος αὐτὸν ἔδεν τι δεῖσθαι ὄψα, ὥχετο † παρα-
 φέρων

primum adsciti erant in ordinem τῶν ἐμοτίμων, quosque adde in sequentibus vocat ἱερεῖους. Stephanus etiam hanc lectionem margini adscribendam curavit. Mihi fanè haud aspernanda videtur: iudicet lector.

* ἱερεῖα] Vide quæ ad hanc vocem jam annotavimus, p. 35.

† Παραφέρειν] Participium hoc, pro περιφέρειν, Stephanus primum huc per errorem irrepsisse putavit: deinde, veterem scripturam retinere, alio tamen sensu, nempe pro *ultra, sive ulterius ferens*, accipere, maluit. Ego Budæum laudo, quem fatetur quidem Stephanus utrumque, παραφέρειν, nimirum, et περιφέρειν, eodem significato dici putasse; sed falsò eum asserit ex hoc tantum Xenophontis loco suam opinionem confirmasse. Audi Athenæum, quem citat Budæus: Ἐδοξ' οὖν πᾶσιν, διὰ τὸν σπλικόνει ὄγκον, μὴ βιάζεσθαι τὸν ἀνέρωπον· ἐπ' ἄλλο δὲ τι τῶν παραφερόμενων τὰς χεῖρας ἐπιβάλλειν. Καὶ ὁ Οἰλισιάνος ἔφη, — οἰδείς τινος γινύσεται, πρὶν ληχθῆναι, ποῦ κίται τὸ παραφέρειν — Καὶ ὁ Μένιος ἔφη, Ἀριστοφάνης ἐν Περσέωνι.

Τί οὖν ἐκέλευσε παραφέρειν τὰ ποτήρια

— Ἀλκις ἐν Παμφίλῳ

φέρειν πρὶν λαβεῖν αὐτὸν ἕτερον. Ἐνταῦθα δὴ ἔτω βαρέως ἤνεγκε τὸ πάθος, ὥστε ἀνήλωτο μὲν αὐτῷ ὃ εἰλήφει ὄψον, ὃ δὲ ἔτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν τῷ ἐμβάπτεσθαι, τῷ πῶς, ὑπὸ τῷ ἐκπεπληχθαί τε καὶ ὀργίζεσθαι τῇ τύχῃ, δυσφορέμενος ἀνέτρεψεν. Ο μὲν δὴ λοχαγός, ὃ ἐγγύτατα ἡμῶν, ἰδὼν, συνεκρότησέ τε τὸ χεῖρε, καὶ τῷ γέλῳτι ἠὺφραίνετο. Ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσεποίεμην βήττειν· ἐδὲ γὰρ αὐτὸς ἠδυνάμην κατέχειν τὸν γέλῳτα. Τοῖστον μὲν δὴ σοι, ὦ Κῦρε, ἓνα τῶν ἑταίρων ἐπιδεικνύω, ἔφη. Ἐπὶ μὲν δὴ τέτῳ, ὥσπερ εἰκός, ἐγέλασαν. Ἄλλος δὲ τις ἐλεξε τῶν ταξιαρχῶν,

Οὗτος μὲν δὴ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς εἰοικεν, ἔτω δυσκόλῳ * ἐνέτυχεν. Ἐγὼ δὲ, ὡς σὺ διδάξας ἡμᾶς τὰς τάξεις ἀπέπεμψας, καὶ ἐκέλευσας διδάσκειν τὴν ἑαυτῷ ἑαστον τάξιν, ἃ παρὰ σὲ ἐμάθομεν, ἔτω δὴ καὶ ἐγὼ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποίην, ἔλθὼν ἐδίδασκον ἓνα λόχον. Καὶ στήσας τὸν λοχαγὸν πρῶτον, καὶ τάξας δῆτα ἐπ' αὐτῷ ἄνδρα νεανίαν, καὶ τὰς ἄλλας, ἣ ὥμην δεῖν, ἔπειτα στὰς ἐκ τῷ ἔμπροσθεν, βλέπων εἰς τὸν λόχον, ἡνίκα μοι ἐδόκει καιρὸς εἶναι, † προΐεναι ἐκέλευσα. Καὶ ὁ ἀνὴρ σοι ὁ νεανίας ἐκεῖνος προελθὼν τῷ λοχαγῷ ἔμπροσθεν, πρότερος ἐπορεύετο. Καὶ γὰρ εἶπον, Ὁ ἄνδρῳπε, τί ποιεῖς; Καὶ ὃς ἔφη, Προέρχομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις. Καὶ γὰρ εἶπον, Ἀλλ' ἐγὼ εἰ σὲ μόνον ἐκέλευον, ἀλλὰ πάντας, προΐεναι. Καὶ ὃς ἀκέσας τῷτο, μεταστραφείς πρὸς τὰς λοχίτας εἶπεν, Οὐκ ἀκέετ', ἔφη, προστάττοντος προΐεναι πάντας; Καὶ οἱ ἄνδρες πάντες παρελθόντες τὸν λοχαγὸν ἦσαν πρὸς ἐμέ. Ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτὰς ἀνεχώριζεν, ἐδυσφόρεν τε, καὶ ἔλεγον, Ποτέρῳ χρὴ πείσασθαι;

Παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἴτα παραφέρειν.

Λγαθῶν ἀμάξας——Athen. lib. 9. p. 380. Idem, l. II. p. 464.

Καὶ τραγήματα παραφέρειτο, &c.

Plura si velis, consulas licet Budæum. Ego quidem his fretus, vulgatum lectionem, a qua sicut libri omnes, minime deferendam puto.

* *Δυσκόλῳ ἐνέτυχεν*] Sic edidit Stephanus, veteris cujusdam exemplaris fide nixus; et sic in margine scripsit Leunclavius. Vulgò quidem, satis ineptè, *δυσκόλως ἐπέτυχεν*, vel, quod sane ferri potest, *δυσκόλῳ ἐπέτυχεν*.

† *Προΐεναι*] Vulgò, *προσΐεναι*, perperam. Lectionem quam damus, MS. Bodl. representat, eamque nos merito amplectos esse, quæ mox sequuntur verba, luculenter satis ostendunt: Ἀλλὰ ἐγὼ οὐ σὲ μόνον ἐκέλευον, ἀλλὰ πάντας, προΐεναι. Et, Οὐκ ἀκέετ', ἔφη, προστάττοντος προΐεναι πάντας; Quin etiam, Leunclavium nobiscum facere invenio; à quo tamen, ut etiam ab omnibus aliis editoribus, paulò post, *προελθὼν*, pro *προελθόν*, mendosè scribitur. Hanc vocem reponendam vidit Stephanus, eamque exhibet MS. Bodl. et loci ratio postulat: nam, paucis interjectis, legimus, Καὶ ὃς ἔφη, Προέρχομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις.

νῦν γὰρ ὁ μὲν κελεύει προϊέναι, ὁ δ' ἐκ ἐᾷ. Εγὼ μέντοι ἐνεγκὼν ταῦτα πράως, ἐξαρχῆς αὖ καταχωρίσας, εἶπον, μηδέναι τῶν ὀπισθεν κινεῖσθαι, πρὶν ἂν ὁ πρόσθεν ἡγήται· ἀλλὰ τὸτο μόνον ὅρᾳν πάντας, τῷ πρόσθεν ἐπεσθαι. Ως δ' εἰς Πέρσας τις ἀπιὼν ἦλθε πρὸς ἐμὲ καὶ ἐκέλευσέ με τὴν ἐπιστολὴν δέναι, ἣν ἔγραψα οἴκαδε, καὶ γὰρ (ὁ γὰρ λοχαγὸς ἦδει ὅτε ἔκειτο ἡ ἐπιστολὴ) ἐκέλευσα αὐτὸν δραμόντα ἐνεγκεῖν τὴν ἐπιστολὴν· ὁ μὲν δὴ ἔτρεχεν· ὁ δὲ νεανίας ἐκείνος εἶπετο τῷ λοχαγῷ, σὺν αὐτῷ τῷ δῶρακι καὶ τῇ κοπίδι· καὶ ὁ ἄλλος δὲ πᾶς λόχος, ἰδὼν ἐκείνον, συνέτρεχε· καὶ ἦκον οἱ ἄνδρες φέροντες πῇ ἐπιστολὴν. Οὕτως, ἔφη, ὅγε ἐμὸς λόχος ἀκριβοῖ σοι πάντα τὰ παρὰ σῶ. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ὡς εἶπος, ἐγέλων ἐπὶ τῇ δορυφορίᾳ τῆς ἐπιστολῆς. Ο δὲ Κῦρος εἶπεν, Ω Ζεῦ καὶ πάντες θεοί, οἷός ἑρα ἡμεῖς ἔχομεν ἄνδρας ἐταίρους· οἱ γὰρ εὐδαιμόνεις μὲν ἔστω εἰσὶν, ὥστε εἶναι αὐτῶν καὶ μικρῷ ὄψῳ παμπόλλης φύλης ἀνακτήσασθαι· πιδανὸν δ' ἔστω εἰσὶ τινες, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ προσταττόμενον, πρότερον πείδονται. Εγὼ μὲν ἐκ οἷδα ποῖας τινὰς χρὴ μᾶλλον εὖξασθαι, ἢ τοιαύτας στρατιώτας ἔχειν. Ο μὲν δὴ Κῦρος ἅμα γελῶν, ἔστω ἐνήνεσε τὰς στρατιώτας.

Εν δὲ τῇ σκηνῇ ἐτύγγανέ τις ἓν τῶν ταξιαρχῶν, Αἰγλαϊτάδας ὄνομα· ἀνὴρ, τὸν τρόπον, τῶν * στρυφνοτέρων ἀνδρώπων· ἔστω ὡδὲ πως εἶπεν· Ἡ γὰρ οἶει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τέττας ἀληθῆ λέγειν ταῦτα; Ἀλλὰ τί μὴν βεβλόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψεύδονται; Τί δ' ἄλλο γε, ἔφη, εἰ μὴ γέλωτα ποιεῖν ἐθέλοντες; ὑπὲρ ἧ λέγασσι τε ταῦτα, καὶ ἀλαζονεύονται. Καὶ ὁ Κῦρος, Εὐφήμει, ἔφη· μὴ λέγε ἀλαζόνας εἶναι τέττας. Ο μὲν γὰρ ἀλαζὼν ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα κεῖσθαι ἐπὶ τοῖς προσποικνέμοις καὶ πλεσιωτέροις εἶναι, ἢ εἰσι, καὶ ἀνδρειοτέροις, καὶ ποιήσιν ἂ μὴ ἱκανοὶ εἰσιν ὑπισχνέμενοις· καὶ ταῦτα, φανεροῖς γιγνομένοις, ὅτι τῷ λαβεῖν τι ἕνεκα καὶ κερδᾶναι ποιεῖσιν. Οἱ δὲ μηχανώμενοι γέλωτα τοῖς συνῆσι, μήτε ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κέρδει, μήτ' ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀκόντων, μήτε ἐπὶ βλάβῃ μηδεμιά, πῶς ἔχ' ἔτοι ἀστείον ἂν καὶ * εὐχάριτες δικαιοτέρον

* Στρυφνοτέρων] Vukgo, στρυφνοτέρων. At melior videtur lectio, quam, MS to Bodl. finitum, ex margine in textum recepit. Eadem vox, sensu confimili, ab Aristophane est usurpata, Σφκκ. v. 872.

Μακρόν σ' αὐτοῦ ταυτὶ τὸ λίαν στρυφνὸν καὶ πρὶνεν ἦδες.

ὀνομάζονται μᾶλλον ἢ ἀλαζόνες; Ὁ μὲν δὲ Κῦρος ἔτως ἀπε-
 λογήσατο περὶ τῶν τὸν γέλωτα παρασχόντων. Αὐτοῖς δὲ ὁ
 λοχαγὸς, ὁ τὴν τῷ λόχῳ χαριτίαν διηγησάμενος, ἔφη, Ἡ πα-
 ῖν, ὦ Αἰγλαϊτάδα, εἴ γε κλαίειν ἐπειρώμεθα σε ποιεῖν, σφό-
 δρα ἂν ἡμῖν ἐμέμφε· (ὥσπερ ἔνιοι καὶ ἐν ὠδαῖς καὶ ἐν λόγοις
 οἰκτρὰ ἅττα λογοποιῶντες εἰς δάκρυα πειρῶνται ἄγειν) ὁπότε
 γε νῦν καὶ αὐτὸς εἰδὼς ὅτι εὐφραίνειν μὲν τι σε βελόμεθα,
 βλάπτειν δ' ἐδὲν, ὅμως ἔτως ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ ἡμᾶς ἔχεις.
 Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Αἰγλαϊτάδας, καὶ δικαίως γε· ἐπεὶ καὶ
 αὐτῷ † τῷ κλαίειν καθίζοντος τὰς φίλας, πολλαχῇ ἔμοιγε
 δοκεῖ ἐλάττωτος ἄξια διαπράττεσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς μη-
 χανώμενος. Εὐρῆσεις δὲ καὶ σὺ ἢν ὀρθῶς λογίζη, ἐμὲ ἀλη-
 θῇ λέγοντα. Κλαύμασι μὲν γε καὶ πατέρες υἱοῖς σωφρο-
 σύνην μηχανῶνται, καὶ διδάσκαλοι παισὶν ἀγαθὰ μαθήματα·
 καὶ νόμοι γε πολίτας διὰ τῷ κλαίοντα καθίζειν, εἰς δικαιο-
 σύνην προτρέπονται· τὰς δὲ γέλωτα μηχανωμένους ἔχοις ἂν εἰ-
 πεῖν ἢ σώματα ὠφελῶντες, ἢ ψυχὰς οἰκονομητικώτερας ποι-
 ῶντας ἢ πολιτικώτερας; Εἰς τῆς ὁ Ὑστάσπης ὥδ' ἔπε·
 Σὺ, ἔφη, ὦ Αἰγλαϊτάδα, ἢν ἐμοὶ πείθῃ, εἰς μὲν τὰς πολε-
 μίας θάρρων δαπανήσεις τέτοιο τὸ πολλὸν ἄξιον, καὶ κλαίοντα
 ἐκείνους πειράσῃ καθίζειν· ἡμῖν δὲ πάντως, ἔφη, † καὶ τοῖσδε
 τοῖς φίλοις τέτε τῷ ὀλίγῳ ἄξιον γέλωτος ἐπιδαψιλεύσῃ. Καὶ
 γὰρ οἷδ' ὅτι πολὺς σοι ἐστὶν ἀποκείμενος· ἔτε γὰρ αὐτὸς χρω-
 μένος ἀνήλωκας αὐτὸν, ἐδὲ μὴν φίλοις γε, ἐδὲ ξένοις ἐκὼν εἶναι
 γέλωτα παρέχεις. ὥστε ἐδεμίᾳ σοι πρόφασίς ἐστιν, ὡς ἐπαρεκ-
 τέον σοὶ ἡμῖν γέλωτα. Καὶ ὁ Αἰγλαϊτάδας εἶπε, Καὶ σὺ δ' αὖ, ὦ
 Ὑστάσπης, γέλωτα πειρᾷ ποιεῖν ἐξ ἐμῆς; Καὶ ὁ λοχαγὸς
 εἶπε, Ναὶ μὰ Δί', ἀνόητος ἄρα ἐστίν· ἐπεὶ ἐκ γε σῆς πύρ, οἶ-
 μαι, ῥᾶον ἂν τις ἐκτρίψειεν, ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι. Ἐπὶ

* Εὐχάριτες] Vulgati quidam, et Stobæus εὐχάριτοι. At solet hic crebrè, in transcribendis Auctoribus, errare. Nos meliores duces, Stephanum, Leunclavium, et MS. Bodl. secuti sumus.

† Τοῦ κλαίειν καθίζοντος] Duo paulò post sequentes loci, in quibus κλαίοντα καθίζειν legitur, Stephano locum hunc meritiò suspectum reddere videbantur. Eadem hæc phrasi utitur etiam Noster, Symp. pag. 513. — πολλοὺς κλαίοντα καθίζειν. Brodæus ceniet ἐνεκα hic ante κλαίειν intelligi debere. Sed cum Stephano libet ἐπέχειν, propter raritatem hujus loquendi generis.

‡ Καὶ τοῖσδε τοῖς, &c.] In editis quibusdam legitur, ἐν τοῖς δὲ τοῖς, &c. in aliis, ἐν τοῖς, &c. Stephanus dicit paucos ex multis codices scriptam non habere præpositionem ἐν, eamque, ut supervacaneam, expungendam putat. Lettione, quam damus, exhibet MS. Bodl. Edit. Eton. Elzev. aliæque.

τέτω μὲν δὴ οἳ τε ἄλλοι ἐγέλασαν, τὸν τρόπον εἰδότες αὐτῶ, καὶ αὐτὸς ὁ Αἰγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε. Καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν φαιδρωθέντα, Ἀδικεῖς, ἔφη, ὦ λοχαγέ, ὅτι ἄνδρα ἡμῖν τὸν σπεσδαϊότατον διαφθείρεις, γελᾶν ἀναπείδων, καὶ ταῦτ', ἔφη, ἔτω πολέμιον ὄντα τῷ γέλατι. Ταῦτα μὲν δὴ ἐνταῦθ' ἔληξεν. Ἐκ δὲ τῆς Χρυσάντας ὥδε ἔλεξεν·

Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐννοῶ ὅτι ἐξεληλύθασι μὲν σὺν ἡμῖν οἱ μὲν καὶ βελτίονος, οἱ δὲ καὶ μείονος ἄξιοι· ἦν δέ τι γένηται ἀγαθόν, ἀξιώσασσι πάντες ἔτοι ἰσομοιρεῖν. * Καί τοι ἐγώ γε ἐδὲν ἀνισώτερον νομίζω τῶν ἐν ἀνδράποισι εἶναι, τῶ τῶν ἴσων τόν τε κακὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀξίεσθαι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τῆτο, Ἀρ' εἴ, πρὸς τῶν θεῶν, κράτιστον ἡμῖν, ἄνδρες, ἐμβαλεῖν περὶ τέττε βέλῃν εἰς τὸν στρατὸν, πόττερα δοκεῖ, ἦν τι ἐκ τῶν πόνων δῶ ὁ θεὸς ἀγαθόν, ἰσομοίρους πάντας ποιεῖν, ἢ σκοπέντας τὰ ἔργα ἐκάστω, πρὸς ταῦτα καὶ τὰς τιμὰς ἐκάστω προτιδέναι; Καὶ τί δεῖ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ἐμβαλεῖν λόγον περὶ τέττε, ἀλλ' ἐχὶ προειπεῖν ὅτι ἔτω ποιήσεις; Ἡ εἰ σὺ καὶ τὴς ἀγῶνας, ἔφη, προῖπας καὶ τὰ ἄθλα; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, ἐχ' ὅμοια ταῦτα ἐκείνοις. Ἀ μὲν γὰρ ἂν στρατευόμενοι κτήσωνται, κοινὰ, οἶμαι, ἑαυτοῖς ἡγήσονται εἶναι· τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς στρατείας ἐμὴν ἴσως ἔτι οἴκοθεν νομίζουσιν εἶναι· ὅττω διατάττοντα ἐμὲ τὴς ἐπιστάτας ἐδὲν, οἶμαι, ἀδικεῖν νομίζουσιν. Ἡ καὶ οἶει, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ψηφίσασθαι ἂν τὸ πλῆθος συνελθόν, ὥστε μὴ ἴσων ἕκαστον τυγχάνειν, ἀλλὰ τὴς κρατίστες καὶ τιμαῖς καὶ δόξοις πλεονεκτεῖν; Ἐγώ, ἔφη ὁ Κῦρος, οἶομαι, ἅμα μὲν ὑμῶν συναγορευόντων, ἅμα δὲ καὶ αἰσχυρὸν ὃν † ἀντιλέγειν, μὴ ἐχὶ τὸν πλεῖστα καὶ πο-

* Καί τοι ἐγώ γε, &c.] Hoc olim questus est Achilles, nihilo uberiora esse virtutis, quam ignaviae, praemia.

Ἰππὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν

Μαρνασθαι ὅποισι μετ' ἀνδράσι ναλιμὸς αἰεί·

Ἰση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολυμύζου·

Ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἡμῖν κακὸς, ἧδ' ἐκισθλός. — II. i. v. 316. et seq.

Atque haec praemia largiendi ratio, exempto omni accipientium discrimine, Euripidi est civitatum petitis:

Ἐν πῶδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις,

Ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρέσβυς ὢν ἀνὴρ,

Μηδὲν φέρεται τῶν κακίωναν πλῆον. — Hec. v. 306. et seq.

† Ἀντιλέγειν μὴ, &c.] Simili modo locutus est Evangelista; οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μετ' αὐτοῖς, Luc. 20. 27.

ἔντα, καὶ ὠφελῆντα τὸ κοινόν, τῷτον καὶ μεγίστων ἀξίῃσ-
 δαι. Οἶμαι δὲ, ἔφη, καὶ τοῖς κακίστοις σύμφορον φανεῖσ-
 δαι τῆς ἀγαθῆς πλεονεκτεῖν. Ο δὲ Κύρος ἐβέλετο καὶ αὐ-
 τῶν ἕνεκα τῶν ὁμοτίμων γενέσθαι τῷτο τὸ ψήφισμα. Βελ-
 τίς γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς ἡγεῖτο εἶναι, εἰ εἶδεῖεν ὅτι ἐκ τῶν ἔρ-
 γων καὶ αὐτοὶ κρινόμενοι, τῶν ἀξίων τεύξονται. Καίρος ἔν
 αὐτῷ ἐδόκει εἶναι νῦν ἐμβαλεῖν περὶ τέττε ψῆφον, ἐν ᾗ καὶ οἱ
 ὁμότιμοι ὥκνευ τὴν τῇ ὄχλῃ ἰσομοιρίαν. Οὕτω δὲ συνεδόκει
 τοῖς ἐν τῇ σκηνῇ ἐμβαλέσθαι περὶ τέττε λόγον, καὶ συναγο-
 ρεύειν ταῦτα ἔφασαν χρῆναι, ὅστις περ ἄνθρωπος οἴοιτο εἶναι.

Επιγελάσας δὲ τῶν ταξιαρχῶν τις εἶπεν, Ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη,
 ἄνδρα καὶ τῇ δῆμῳ οἶδα, ὃς συνερεῖ, ὥστε μὴ εἰκῇ ἕτως ἰσο-
 μοιρίαν εἶναι. Ἄλλος δ' ἀντήρετο τῷτον, τίνα λέγοι. Ο δ' ἀπε-
 κρινατο, Ἔστι, νῆ Δί', ἄνθρωπος σύσκηρος ἐμὸς, ὃς ἐν παντὶ μάλιστα
 πλέον ἔχειν. Ἄλλος δ' αὖ ἐπήρετο αὐτόν, Ἡ καὶ τῶν πόνων;
 Μὰ Δί', ἔφη, ἐ μὲν δὴ· ἀλλὰ τῷτό γε ψευδόμενος ἐάλακα.
 Καὶ γὰρ πόνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, πάνυ πρῶτος αἰεὶ
 ἐγὼ τὸν βεβλόμενον πλέον ἔχειν. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κύρος,
 ὦ ἄνδρες, γινώσκω τῆς τοιούτης ἀνδραπίας, οἷον καὶ νῦν ὁδε
 λέγει, εἶπερ δεῖ ἐνεργὸν καὶ παιδόμενον ἔχειν τὸ στράτευμα,
 * ἐξαιρετέας εἶναι ἐκ τῆς στρατιᾶς. Δοκεῖ γὰρ μοι τὸ μὲν
 πολὺ τῶν στρατιωτῶν εἶναι, οἷον ἔπεσθαι, ἢ ἂν τις ἡγῆται·
 ἄγειν δ', οἶμαι, ἐπιχειρεῖσιν, οἱ μὲν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ, ἐπὶ τὰ
 καλὰ καὶ ἀγαθὰ, οἱ δὲ πονηροὶ, ἐπὶ τὰ πονηρά. Καὶ πολλάκις
 τοίνυν πλείονας ὁμογνώμονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι, ἢ οἱ σπε-
 δαῖοι. † Ἡ γὰρ πονηρία διὰ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν πορευομένη,
 ταύτας ἔχει συμπειδέσας πολλὰς αὐτῇ ὁμογνωμονεῖν· ἢ δ'
 ἀρετὴ πρὸς ὀρεδίον ἀγασθὰ, ἐ πάνυ δεινὴ ἐστὶν ἐν τῷ παραυ-

* *Εξαιρετέας*] Itā scripsi de conjecturā consilioque Stephani, Mureti et Leunclavii. Et fanē scripturam hanc res ipsa flagitare videtur: nam, *ἐξαιρέτους*, quod hactenus dedere libri, sonat, *selektos, eximios, exemptos*; non, ut hujus loci ratio postulat, *eximendos, ejiciendos*. Si qui enim Lexicographi hanc etiam τῷ *ἐξαιρετέας* tribuere vim, hunc ipsum si locum respexere; cujus tamen vitiosam scripturam agnoverunt. Constantinus quidem cautius; qui ad *ἐξαιρέτους* habet, id est, *ἐξαιρέτους*. Stephanus autem, cum *ἐξαιρετέας* mox dicat Xenophon, se non dubitare ait, quin et hic *ἐξαιρετέας* itidem legendum sit. Florentina fanē editio exhibet, ut hic *ἐξαιρέτους*, itā in posteriore loco, *ἐξαιρετέας*. Laudo sibi constantem, errantem non lequor.

† *Ἡ γὰρ πονηρία*] Eandem sententiam his versibus expressit Hesiodus, quos ex eo Plato pro- tulit, de Republic. lib. 2. T. 2. p. 364.

Τὴν μὲν τοι κακοτητα καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν εἰσεῖσαι
 Πρὸς δ' αὖτε ὀλίγη μὲν ἔδος, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
 Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προσάροισιν ἔθηκαν
 Ἀθάλατοι· μακρὸς δὲ καὶ ἐσθλὸς οἶμος ἐπὶ αὐτῇ

τίκα εἰκῇ συνεπισπᾶσθαι ἄλλως τε καὶ ἢ ἄλλοι ὦσιν, ἐπὶ τὸ πρᾶνές καὶ τὸ μαλακὸν ἀντιπαρακαλῶντες. Καὶ τοίνυν ἢ μὴν τινας βλακείας * καὶ ἀπονία μόνον κακοὶ ὦσι, τέτρες ἐγὼ νομίζω, ὥσπερ κηφῆνας, δαπάνη μόνον ζημιῶν τὴν κοινωνίαν· οἱ δ' αὖ τῶν μὲν πόνων κακοὶ ὦσι κοινωνοί, πρὸς δὲ τὸ πλεονεκτεῖν σφοδροὶ καὶ ἀνάισκυντοι, ἔτοι καὶ ἡγεμονικοὶ εἰσι πρὸς τὰ πονηρά· πολλάκις γὰρ δύνανται τὴν πονηρίαν πλεονεκτῆσαν ὑποδεικνύναι· ὥστε παντάπασιν ἐξαιρετέοι οἱ τοῖστοι ἡμῖν εἰσι. Καὶ μὴδὲ μέντοι σκοπῆτε, ὅπως ἐκ τῶν πολιτῶν ἀντιπληρώσετε τὰς τάξεις· ἀλλ' ὥσπερ ἵππους, οἱ ἂν ἄριστοι ὦσιν, ἐχ' οἱ ἂν πατριῶται, τέτρες ζητεῖτε, ἔτω καὶ ἀνδρώπας ἐκ πάντων, οἱ ἂν † ὑμῖν μάλιστα δοκῶσι συνισχυρεῖν τε ὑμᾶς καὶ συγκοσμήσειν, τέτρες λαμβάνετε. Μαρτυρεῖ δὲ μοι καὶ τὸδε πρὸς τὸ ἀγαθόν· ἔτε γὰρ ἄρμα δήπε ταχὺ γένοιτ' ἂν, βραδεῶν ἵππων ἐνόησαν, ‡ ἔτε δίκαιον, ἀδίκων συνεζευγμένων· ἐδὲ γε οἶκος δύναται εὖ οἰκεῖσθαι, πονηροῖς οἰκέταις χρώμενος· ἀλλὰ καὶ ἐνδεόμενος οἰκετῶν, ἥττον σφάλλεται, ἢ ὑπὸ ἀδίκων ταραττόμενος. Εὐδὲ ἴστε, ὦ ἄνδρες, ἔφη, φίλοι, ὅτι ἐδὲ τῆτο μόνον ἀφελήσεσθαι οἱ κακοὶ ἀφαιρεθέντες, ὅτι κακοὶ ἀπέσσονται, ἀλλὰ καὶ τῶν καταμενόντων ὅσοι μὲν ἀνεπίμπλαντο ἤδη κακίας, § ἀποκαθαρεύνται πάλιν αὐτήν· οἱ

* Καὶ ἀπονία] Vulgò, ἀπονία vitiosè. Interpretes ferè omnes eam, quam damus, lectiorem merito secuti sunt. De vitio enim hic loquitur Xenophon, quo laborant ii, quibus iucundissimum est ἀπνίας βιοτεῖν, quique [ad]eò sua vel omninò detrectant officia, vel κακοὶ εἰσι τῶν σόντων κοινωνοί. Huiusmodi Nolter homines fucis mox, ignavo pecori, assimilat: ad ignaviam autem designandam accommodatior haud dubiè ἀπονία est, quam ἀπνοία.

† Οἱ ἂν ὑμῖν] Editi ferè omnes exhibent ἡμῖν. Stephanus rectè ὑμῖν rescribendum curavit. Hæc enim lectio omninò necessaria est ad commodum loci sensum, eamque MS. Bodl. representat.

‡ Οὗτοι δίκαιον] Non dubitat Leunclavius quin desit vocabulum aliquod ante δίκαιον. Quid est enim, inquit, ἄρμα δίκαιον, currus iustus? Quis hoc modo loquutus est unquam? Dormitat nempe vir bonus, et parum diligenter ea pensitat verba, quibus consilium suum, de voce στρατεύμα ante δίκαιον inferendâ, confirmare nititur. Verba autem sunt Xenophontis, in lib. 4. Memor. Edit. Leunc. p. 104. φασὶ δὲ τίνες καὶ ἵππον καὶ βοῦν τῷ βουλευμένῳ δίκαιους συνεισεσθῆναι. De quibus sic Leunclavius: "Et quid στρατεύμα δίκαιον, exercitum iustum, dici miremur? cùm Xenophon etiam Bovem et Equum dicat aliquos polliceri se δίκαιους ποιήσοντας, iustos effecturos, nimirum, ad operas suas idoneos." Hæc ille. At nonne pari ratione et ἄρμα δίκαιον dici possit? Imò verò δίκαιον id omne dici potest, cui nihil ad nomen fuerit tunc addendum deest, quod ad usum debitum aptum est, et spem de eo conceptam minimè fallit. Sic, apud librum hujus Historiæ octavum, γῆδιον δικάϊστατον dicitur; apud Virgilium, iustissima tellus. Sic et Mem. lib. 4. equi dicuntur δίκαιοι. et cur non ἄρμα, equorum ratione, δίκαιον, ἀρχὴ ac ταχὺ, eorundem ratione appelletur? Quin et participium illud συνεζευγμένοι, ad eumque δίκαιον, ad equos ἀδίκων, referri debere luculentissimè, opinor, indicat.

§ Αποκαθαρεύονται] In vulgatis legitur ἀνακαθαρεύονται. Quod quidem ferri potest, nec à me repudiatur, nisi quòd non modo Stephanus aliique illam alteram lectionem præferendam putant, sed et eam exhibeat MS. Bodl.

δὲ ἀγαθοὶ τὰς κακὰς ἰδόντες ἀτιμασθέντας, πολὺ εὐθυμότερον τῆς ἀρετῆς ἀνδέχονται. Ο μὲν ἔτιω εἶπε· τοῖς δὲ φίλοις ἅπασι συνέδοξε ταῦτα, καὶ ἔτιω ἐποίουν.

Ἐκ δὲ τῆς πάλιν αὖ καὶ σκώρματος ἦρχεν ὁ Κύρος. Κατανοήσας γὰρ τινα τῶν λοχαγῶν σύνδειπνον ἀγόμενον, καὶ παρακλίτην πεποιημένον, ἄνδρα ὑπερδασύν τε καὶ ὑπέραισχρον, ἀνακαλέσας τὸν λοχαγὸν ὀνομαστί, εἶπεν ὧδὲ· ὦ Σαρβαύλα, ἔφη, ἀλλ' ἢ καὶ σὺ, κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, ὅτι καλὸν ἐστὶ, περιάγεις τὸ το μειράκιον, τὸ παρακατακείμενόν σοι; Νῆ τὸν Δί', ἔφη ὁ Σαρβαύλας, ἡδομαι καὶ συνὼν τέτῳ, καὶ θεώμενος αὐτόν. Ἀκέσαντες δὲ ταῦτα οἱ σύσκηνοι, προσέβλεψαν· ὡς δὲ εἶδον τὸ πρόσωπον τῷ ἀνδρὸς ὑπερβάλλον αἰσχει, ἐγέλασαν πάντες. Καί τις εἶπε, Πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Σαρβαύλα, ποῖα ποτὲ σε ἔργῳ ἀνὴρ ἔτος ἐ * ἀνῆρτηται; Καὶ ὅς εἶπεν, Ἐγὼ ὑμῖν, νῆ τὸν Δία, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. Οποσάκις γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσα, εἴτε νυκτὸς, εἴτε ἡμέρας, ἐ πώποτε μοι ἔτ' ἀσχολίαν προῦφασίσατο, ἔτε βάδην ὑπήκασεν, ἀλλ' αἰεὶ τρέχων· οποσάκις τε πρῶξαι τι αὐτῷ προσέταξα, ἐδὲν ἀνδρωτὶ πώποτε εἶδον αὐτὸν ποιῆντα. Πεποίηκε δὲ καὶ τὰς δάδεκα ἅπαντας τοιέτεις, ἐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ ἀποδεικνύς, οἷος δεῖ εἶναι. Καί τις εἶπε, Κᾶπειτα τοιέτον ὄντα ἐ φιλεῖς αὐτόν, ὥσπερ τὰς συγγενεῖς; Καὶ ὁ αἰσχρὸς ἐκεῖνος πρὸς τὸ εἶπε, Μὰ Δία, ἔφη· ἐ γὰρ φιλόπονός ἐστιν· ἐπεὶ ἤρεικε ἂν αὐτῷ, εἰ ἐμὲ ἐδελε φιλεῖν τὸ ἀντὶ πάντων τῶν γυμνασίῳ. Τοιαῦτα μὲν δὴ, καὶ γελοῖα καὶ σπεδαῖα, καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο ἐν τῇ σκηνῇ. Τέλος δὲ, τὰς τρίτας σπονδὰς ποιήσαντες, καὶ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς τὰ ἀγαθὰ, τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην διέλυον. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κύρος συνέλεξε τὰς στρατιώτας πάντας, καὶ ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἐγγύς· προσέρχονται γὰρ οἱ πολέμιοι. † Τὰ δ' ἄλλα τῆς νίκης, ἣν μὲν ἡμεῖς νικῶ-
“ μὲν

* Ἀνῆρτηται] Vulgò, ἀνήρτηται. Hunc locum inauspicatò tentavit Stephanus, nec rependum vidit ἀνῆρτηται, ut commodus constaret sensus. Hoc autem verbo, eodem planè modo, suprà usus est Xenophon; ἀνῆρτήσατο δὲ τοσαῦτα φύλα, &c. p. 5. et, ταχὺ δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν ἀνῆρτητο, &c. p. 33. Et sic legendum olim rectè conjecerunt Leunclavius et Muretus.

† Τὰ δ' ἄλλα τῆς, &c.] Stephanus aliisque hæc ità distinguunt verba, τὰ δ' ἄλλα, τῆς νίκης. Haud, opinor, commodè. Is autem in suis annotationibus verba illa proferens, notis parentheseos inclusa, τοῦτο γὰρ αἰεὶ, &c. suspectum se hunc habere locum ait; aque aded

“μεν, ὁῦλον ὅτι οἱ τε πολέμιοι ἂν ἡμέτεροι, καὶ τῶν πολεμίων
 “ἀγαθὰ πάντα· ἦν δὲ ἡμεῖς αὖ νικώμεθα (τῆτο γὰρ αἰεὶ
 “καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν δεῖ) καὶ ἔτω τὰ τῶν ἡττομένων ἀγαθὰ
 “πάντα τοῖς νικῶσιν αἰεὶ ἄθλα πρόκειται. Οὕτω δὴ, ἔφη,
 “δεῖ ὑμᾶς γινώσκειν, ὥς, ὅταν μὲν ἄνθρωποι κοινωνοὶ πολέ-
 “με γενόμενοι, ἐν ἑαυτοῖς ἔχωσιν ἕκαστοι, ὥς, εἰ μὴ αὐτός
 “τις προδυμηθήσεται, ἐδὲν ἐσόμενον τῶν δεόντων, ταχὺ
 “πολλὰ τε καὶ καλὰ διαπράττονται· ἐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀρ-
 “γεῖται τῶν πράττεσθαι δεομένων· ὅποταν δὲ ἕκαστος διανοη-
 “θῇ ὡς ἄλλος ἔσται ὁ πράσσων καὶ ὁ μαχόμενος, καὶ αὐ-
 “τὸς μαλακίζεται, τοῖς τοιούτοις, ἔφη, εὖ ἴστε, ὅτι πᾶσιν
 “ἅμα πάντα ἥξει τὰ χαλεπὰ φερόμενα. Καὶ ὁ θεὸς ἔτω
 “πῶς ἐποίησε· τοῖς μὴ θέλουσιν ἑαυτοῖς προστάττειν ἐκπονεῖν
 “τὰγαθὰ, ἄλλες αὐτοῖς ἐπιτακτῆρας δίδωσι. Νῦν ἔν, ἔφη,
 “λεγέτω τις, ἐνθάδε ἀναστὰς, περὶ αὐτῶ τέττε, ποτέρως ἂν
 “τὴν ἀρετὴν οἶεται ἀσκειῖσθαι μᾶλλον παρ’ ἡμῖν, εἰ μέλλοι
 “ὁ πλεῖστα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐδέλων πλείστης καὶ
 “τιμῆς τεύξεσθαι, ἢ ἂν εἰδῶμεν ὅτι * ἐδὲν διαφέρει κακὸν
 “εἶναι· ὁμοίως γὰρ πάντες τῶν ἴσων τευξόμεθα.” Ἐνταῦθα
 ὁ ἀναστὰς ὁ Χρυσάντας, εἰς τῶν ὁμοτίμων, ἀνὴρ ἔτε μέγας,
 ἔτε ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φρονήσει δὲ διαφέρειν, ἔλεξεν ὧδε·

“Ἀλλ’ οἶμαι μὲν, ἔφη, ὦ Κύρε, ἐδὲ διανοόμενόν σε ὥς
 “δεῖ ἴσον τῶς κακῆς τοῖς ἀγαθοῖς ἔχειν, ἐμβαλεῖν τῆτον τὸν
 “λόγον, ἀλλ’ ἀποπειρώμενον εἴ τις ἄρα ἔσται ἀνὴρ, ὅστις
 “ἐδέλῃσει ἐπιδείξαι ἑαυτὸν, ὥς διανοεῖται, μηδὲν καλὸν κα-
 “γαθὸν ποιῶν, ἢ ἂν ἄλλοι τῇ ἀρετῇ καταπράξωσι, τέτων
 “ἰσομοιεῖν. Ἐγὼ δὲ, ἔφη, εἰμὶ μὲν ἔτε ποσὶ ταχύς, ἔτε

lectorem ad Latinum suae editionis Xenophontem remittit. Monenti tamen si quis paruerit, eum promissio minime satisfecisse, sed locum silentio transiisse, inveniet. Muretus etiam totum hujus orationis principium à librariis pessime acceptum esse putat, ideoque partim, ut ipse ait, veteribus libris, partim conjecturâ fretus, id hoc modo proponit et legendum censet: Ἀνδρες φίλοι, ἡδὲ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἰγγυὺς προσίσχονται γὰρ οἱ πολέμιοι. Τὰ δὲ ἄθλα τῆς νίκης, ἣν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, τὰ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἦν δὲ ἡμεῖς αὖ νικώμεθα, (καὶ τοῦτο γὰρ λέγειν δεῖ) ὁλονότι τῶν πολεμίων τὰ ἡμίτερα. Καὶ οὕτω τὰ τῶν ἡττομένων ἀγαθὰ πάντα τοῖς νικῶσιν αἰεὶ ἄθλα πρόκειται. Ego conjecturam non improbo. Sed lectionem, quam damus, praestant libri omnes; nisi quod Leunclavius καὶ ποιεῖν in marginem rejecerit. Quod factum nollem; cum satis forsitan commodè sumi possit pro τιθέναι, et exponi, *fingere animo, ob oculos ponere*. Ut verborum sensus sit, “Nè verò casus cujusque gravius securi sitis, et spolia referendū
 “ampla spe nimis inflati, hoc etiam vobis fatendum animoque cogitandum erit, μάχης εἶναι
 “ἱπποδρόμιον νίκην, bellique adeo eventus, si qui alii, accipites esse, &c.

* Οὐδὲν διαφέρει, &c. Muretus legendum censet, οὐδὲν διαφέρει κακὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι. At libri omnes conjecturam respuunt: neque ejus ope locus hic videtur indigere. Quem enim alium nisi ἀγαθόν, voluit his verbis Auctor, ὁ πλεῖστα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐδέλων;

“χερσὶν

“ χερσὶν ἰσχυρός· γινώσκω δὲ ὅτι ἐξ ἧν ἂν ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώ-
 “ ματι ποιήσω, ἐκ ἧν κριθεῖν ἔτε πρῶτος, ἔτε δεύτερος,
 “ οἶομαι δὲ ἐδὲ χιλιοστός, ἴσως δὲ ἐδὲ μυριοστός. Ἀλλὰ
 “ καὶ ἐκεῖνο σαφῶς ἐπίσταμαι, ὅτι εἰ μὲν οἱ δυνατοὶ ἐρρώμε-
 “ νως ἀντιλήφονται τῶν πραγμάτων, ἀγαθὴ τινός μοι * με-
 “ τέσται τοσῆτον μέρος, ὅσον ἂν δίκαιον ᾗ· εἰ δ' οἱ μὲν κα-
 “ κοὶ μὴδὲν ποιήσασιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ καὶ δυνατοὶ ἀδύμως
 “ ἔξωσι, δέδοικα, ἔφη, μὴ ἄλλε τινὸς μᾶλλον, ἢ τῆ ἀγα-
 “ θῆ, μεδέξω πλέον μέρος, ἢ ἐγὼ βέλομαι.” Χρυσάντας
 μὲν δὴ ἔτως εἶπεν. Ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Φεραύλας, Πέρσης,
 τῶν δημοτῶν, Κύρω πως ἔτι οἴκοθεν συνήθης καὶ ἀρεστὸς ἀνὴρ,
 καὶ τὸ σῶμα ἐκ ἀφυῆς, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ ἀγενεῖ ἀνδρὶ εἰ-
 κῶς, καὶ ἔλεξε τοιάδε·

“ Εγὼ, ἔφη, ὦ Κύρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες Πέρσαι,
 “ ἡγῆμαι μὲν ἡμᾶς ἐκ τῆ ἴσῃ νῦν ὁρμᾶσθαι πάντας εἰς τὸ
 “ ἀγωνίζεσθαι περὶ ἀρετῆς. Ὁρῶ γὰρ ὁμοίᾳ μὲν τροφῇ
 “ πάντας ἡμᾶς τὸ σῶμα ἀσχοῦντας, ὁμοίᾳ δὲ συνουσίᾳ πάν-
 “ τας ἀξισμένους, τὰ δὲ αὐτὰ καλὰ πᾶσιν ἡμῖν προκείμενα.
 “ Τό, τε γὰρ τοῖς ἀρχεσι πείδεσθαι, ἐν κοινῷ κείται· καὶ
 “ ὅς ἂν φανῇ τῷτο ἀπροφασίστως ποιῶν, τῷτον ὀρῶ παρὰ Κύ-
 “ ρε τιμῆς τυγχάνοντα· τό, τ' αὖ πρὸς τὰς πολεμίας ἀλκι-
 “ μον εἶναι, ἃ τῷ μὲν προσῆκον, τῷ δ' ἄ, ἀλλὰ πᾶσι καὶ
 “ τῷτο προκείμεναι κάλλιστον εἶναι. † Νῦν δὲ, ἔφη, ἡμῖν
 “ καὶ δέδεικται μάχη, ἣν ἐγὼ ὀρῶ πάντας ἀνδρώπεις φύσει
 “ ἐπισταμένους, ὥσπερ γε καὶ τᾶλλα ζῶα ἐπίσταται τινὰ
 “ μάχην ἕκαστα, ἐδὲ παρ' ἐνὸς ἄλλε μαθόντα, ἢ παρὰ τῆς
 “ φύσεως· ‡ οἶον, ὃ βῆς, κέρατι παίειν· ὃ ἵππος, ὀπλῇ· ὃ
 “ κύων, στοματι· ὃ κᾶπρος, ὀδόντι. Καὶ φυλάττεσθαι δὲ,

* Μετίσται τοσούτων] A plerisque editis abest vox τοσούτων, quam tamen minimè rejicien-
 dam puto, cum ferè soleat illam alteram, ὅσον, in oratione præcedere. Stephanum eam reti-
 nuisse video; et MS. Bodl. eandem exhibet.

† Νῦν δὲ, ἔφη, &c.] Libri nonnulli repræsentant, νῦν δὲ, φημι, &c. Muretus illud φημι
 delendum putat: Stephanus etiam se malle ait codices eos sequi, in quibus ea, quam damus,
 reperitur scriptura. Et fanè passim illud ἔφη sic adhibitum videmus.

‡ Οἶον ὃ βοῦς, &c.] Libet hîc apponere, quod de variis itidem naturæ donis suavissimè lufit
 Anacreon, Od. 2.

Φύσις κέρατα Ταύροις,
 Ὀπλὰς δ' ἔδωκεν Ἴπτοις,
 Ποδοκίνη Λαγωαῖς,
 Λίονσι χάσμι' ὀδόντων,
 Τοῖς, &c.

“ ἔφη, ἐπίσταται ταῦτα πάντα ἀφ’ ὧν μάλιστα δεῖ· καὶ
 “ ταῦτα, * εἰς ἑδενὸς διδασκάλου πώποτε φοιτήσαντα. Καὶ
 “ ἐγὼ ἐκ παιδὶς εὐδὺς μὲν προβάλλεσθαι ἠπιστάμην πρὸ
 “ τέττε, ὅτῳ ἄμην πληγήσεσθαι· καὶ εἰ μὴ ἄλλο μὴδὲν
 “ ἔχοιμι, τῷ χεῖρι προέχον, ἐνεπόδιζον, ὅτι ἡδυνάμην, τὸν
 “ παίοντα· καὶ τέτο ἐποίεν ἔ διδασκόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπ’
 “ αὐτῷ τέτῳ παύομενος, εἰ προβαλλοίμην. Μάχαιραν γε-
 “ μὴν εὐδὺς παιδίον ἂν ἤρπαζον, ὅπερ ἴδοιμι, ἐδὲ παρ’ ἐνὸς
 “ ἐδὲ τέτο μαδῶν, ὅπως δέοι λαμβάνειν, ἀλλε, ἢ παρὰ
 “ τῆς φύσεως, ὡς ἐγὼ φημι. Εποιοῦν γέν καὶ τέτο κωλύο-
 “ μενος, ἔ διδασκόμενος· ὥσπερ καὶ ἄλλα ἐστὶν ἄ, εἰργό-
 “ μενος καὶ ὑπὸ πατρὸς καὶ ὑπὸ μητρὸς, ὑπὸ τῆς φύσεως
 “ πράττειν ἠναγκαζοίμην. Καί, ναὶ μὰ Δία, ἔπαιόν γε τῇ
 “ μαχαίρᾳ πᾶν ὅτι δυναίμην λανθάνειν. Οὐ γὰρ μόνον
 “ φύσει ἦν, ὥσπερ τὸ βαδίζειν καὶ τρέχειν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ,
 “ πρὸς τῷ πεφυκέναι, τέτο ποιεῖν ἐδόκει μοι εἶναι. Ἐπεὶ ἔν,
 “ ἔφη, αὕτη ἡ μάχη καταλείπεται, ἐν ἣ προθυμίας μᾶλ-
 “ λον ἢ τέχνης ἔργον ἐστὶ, πᾶς ἡμῖν ἐχ’ ἡδέως † πρὸς τέσδε
 “ τὰς ὁμοτίμους ἀγωνιστέον; ὅπερ γε τὰ μὲν ἄδρα τῆς ἀρε-
 “ τῆς ἴσα πρόκειται, ‡ παραβαλλόμενοι δὲ ἐκ ἴσα εἰς τὸν
 “ κίνδυνον ἴσμεν, ἀλλ’ ἔτοι μὲν ἐντιμον βίον, ὅς δ’ βίων
 ἡδίστος,

* Εἰς οὐδενός, &c.] Ἑλληνισ; huic planè similis ea est, quâ utitur Evangelista, Act. 2. 27. *Οτι οὐκ ἠναγκαλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου.* Et hoc, scilicet, et illo loco, subaudiamus necesse est οἶκον vel οἰκίαν.

† Πρὸς τοὺςδε τοὺς, &c.] Plerique libri non habent τοὺςδε, sed eo sublato, simpliciter, *πρὸς τοὺς ὁμοτίμους.* Illud tamen in exemplaribus, quibus usi sunt Camerarius et Philadelphus, extitisse, utriusque hujus loci interpretatio indicare videtur. Ille enim vertit, *cum istis comparibus;* hic, *adversus hosce homotimos.* Quin et MS. Bodl. idem repræsentat, et optimè huc quadrare videtur. Nam Pheraulas ille plebeius digito quasi demonstrat ὁμοτίμους, tanquam homines distincti à se suisque ordinis. Atque eandem loquendi rationem bis ante finitam orationem usurpat: *εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς τοὺςδε*—et *πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους τοὺςδε.*

‡ Παραβαλλόμενοι δὲ, &c.] Legitur etiam *προβαλλόμενοι*, pro *παραβαλλόμενοι*, et ἴμεν pro ἴσμεν. Sed, qui lectionem receptam movendam putârunt, loci sententiam haud, opinor, adsecuti sunt. Qualis autem ea sit, versio nostra ostendit. Et minimè insolens esse hoc loquendi genus, *παραβάλλεσθαι* τι εἰς τὸν κίνδυνον, satis ea probant exempla Thucydidea, à Stephano ad hunc locum adlata: unum, *πολιταὶ ὄντες καὶ πλείω παραβαλλόμενοι.* Ubi, simpliciter et sine adjectione dicit *πλείω παραβαλλόμενοι*, pro eo quod, imitando hanc Xenophontis locum, diceretur, *πλείω παραβαλλόμενοι εἰς κίνδυνον.* alterum, *οἱ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύσωσιν.* Ubi, variatâ tantum orationis formâ, *παραβαλλόμενοι κινδυνεύσωσιν*, idem sonat, quod *παραβαλλόμενοι εἰς τὸν κίνδυνον.* Nec aliter Homerus: Il. 4. v. 322.

Αἰεὶ ἡμῶν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.

Ubi notat Stephanus, Homerum accusativo post *παραβαλλόμενος* non contentum, infinitivum addidisse, *πολεμίζειν* ponentem pro ὥστε *πολεμίζειν* quod commodè resolvi posse videtur in *παραβαλλόμενος εἰς πόλεμον*, eodem modo quo Xenophon dicit *παραβαλλόμενοι εἰς κίνδυνον.*

§ Βίων ἡδίστος, ὅς, &c.] Duas has voces, ὅς *μόνος*, nullam idoneam sententiam efficere censet

ἡδίστος, ὃς μόνος· ἡμεῖς δὲ ἐπίπονον μὲν ἄτιμον δὲ, ὅσπερ,
 οἶμαι, χαλεπώτατος. Μάλιστα δὲ, ὦ ἄνδρες, τῆτό με
 εὐθύμως εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς τέσδε παρορμαῖ, ὅτι Κυ-
 ρος ἔσται ὁ κρίνων, ὃς ἐφθόνη κρίνει· ἀλλὰ σὺν θεῶν ὅρκῳ
 λέγω, ἢ μὴν ἐμοὶ δοκεῖ Κύρος, ἕς τινος ἂν ὀρᾷ ἀγαθὸς
 φιλεῖν ἐδέν ἦττον ἑαυτῷ· τέτοις γοῦν ὀρῶ αὐτὸν ὅτι ἂν
 ἔχοι ἡδίων διδόντα μᾶλλον, ἢ αὐτὸν ἔχοντα. Καί τοι,
 ἔφη, οἶδα ὅτι ἔτοι μέγα φρονῶσιν ὅτι πεπαιδεύονται δὴ καὶ
 πρὸς λιμὸν, καὶ πρὸς δίψος, καὶ πρὸς ρίγος καρτερεῖν·
 κακῶς εἰδότες ὅτι καὶ ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείττονος διδασ-
 κάλῃ πεπαιδεύμεθα, ἢ ἔτοι. Οὐ γάρ ἐστιν διδάσκαλος
 τέτων ἐδείς κρείττων τῆς ἀνάγκης, ἢ ἡμᾶς καὶ λίαν ἀκρι-
 βῶν ταῦτα ἐδίδαξε. Καὶ πονεῖν μὲν ἔτοι δὴ τὰ ὅπλα φέ-
 ροντες ἐμελέτων, ἃ ἐστὶ πασὶν ἀνθρώποις εὐρημένα, ὥς ἂν
 εὐφορώτατα εἴη· ἡμεῖς δὲ γε, ἔφη, ἐν μεγάλοις φορτίοις
 καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν ἠναγκαζόμεθα· ὥστε νῦν ἐμοὶ
 δοκεῖν τὰ τῶν ὀπλῶν φορῆματα πτεροῖς μᾶλλον ἔοι-
 κέναι ἢ φορτίοις. Ως ἔν ἐμῷ γε καὶ ἀγωνισμένῃ, καὶ,
 ὁποῖός τις ἂν ὦ, κατὰ τὴν ἀξίαν τιμᾶσθαι ἀξιώσοντος,
 ἔτως, ἔφη, ὦ Κύρε γίγνωσκε. Καὶ ὑμῖν δὲ, ὦ ἄνδρες
 δημόται, παραινῶ ὀρμαῖσθαι εἰς ἕριν ταύτης τῆς μάχης
 πρὸς τές πεπαιδευμένους τούσδε· νῦν γάρ, ἔφη, ἄνδρες εἰ-
 λημένοισι εἰσὶν ἐν δημοτικῇ ἀγωνίᾳ.” Φεραύλας μὲν δὴ
 ἔτως εἶπεν· ἀνίσταντο δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἑκατέροις συνα-
 γορεύοντες. Ἐδοξε δ’ ἔν κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκαστον τιμᾶσ-
 θαι, Κύρου δὲ τὸν κρίνοντα εἶναι. Ταῦτα μὲν δὲ ἔτω πρὸς
 μεχωρήκεσαν.

Ἐκάλεσε δ’ ἐπὶ δεῖπνον ὁ Κύρος καὶ ὅλην ποτὲ τάξιν σὺν
 τῷ ταξίαρχῳ, ἰδὼν αὐτὸν τές μὲν ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς
 τάξεως ἀντιτάξαντα ἑκατέρωθεν εἰς ἐμβολήν, δώρασθαι μὲν
 δὲ ἀμφοτέρους ἔχοντας καὶ γέρρα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς· εἰς δὲ
 τὰς δεξιὰς νάρθηκας παχεῖς τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δ’ ἐτέ-
 ροις εἶπεν, ὅτι βάλλειν δεήσοι ἀναιρεμένους ταῖς βάλοις. Ἐπεὶ

censet Muretus: quique adeo libenter, ut ipse ait, pro eis reposuerit, καὶ ἄπανον, ut opponat
 Pheraulas ἐντιμον καὶ ἄπονον βίον τῷ ἐπιτόνῳ καὶ ἀτίμῳ. Sed renituntur libri omnes; qui
 cum vulgatam lectionem fervent, intacta per me licet maneat. Adnotandum tamen est, MS.
 Bodl. aliam lectionem exhibere, nempe ὃς μόνος πρὸς ἡδίστους βίον, quam margini adscribendam
 curarunt Stephanus et Leunclavius,

δὲ παρσκευασμένοι ἕτως ἕστησαν, ἐσήμενεν αὐτοῖς μάχεσθαι. Ενταῦθα δὴ οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βώλοις, * καὶ ἔστιν οἱ ἐτύγχανον καὶ θωράκων καὶ γέρεων, οἱ δὲ καὶ μηρῶ καὶ κνημίδος. Επεὶ δὲ ὁμῶς ἐγένοντο, οἱ τὰς νάρθηκας ἔχοντες ἔπαιον τῶν μὲν μηρῶς, τῶν δὲ χειρῶς, τῶν δὲ κνήμας· τῶν δὲ ἐπικυπτόντων ἐπὶ βώλῃς ἔπαιον τὰς τραχήλους καὶ τὰ νῶτα. Τέλος δὲ τρεψαμένοι ἐδίωκον οἱ ναρθηκοφόροι, πάιοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ παιδιᾷ. Εν μέρει γεμῆν οἱ ἕτεροι πάλιν λαβόντες τὰς νάρθηκας, ταυτὰ ἐποίησαν τὰς ταῖς βώλοις βάλλοντας. Ταῦτα δ' ἀγασθεῖς ὁ Κῦρος, τῶ μὲν ταξιάρχῃ τὴν ἐπίνοιαν, τῶν δὲ τὴν παιδᾶν, ὅτι ἅμα μὲν ἐγυμνάζοντο, ἅμα δὲ εὐθυμῶντο, ἅμα δὲ ἐνίκων οἱ εἰκασθέντες τῇ τῶν Περσῶν ὀπλίσει· τέτοις δ' ἡσθεῖς ἐκάλεσέ τε ἐπὶ δεῖπνον αὐτῶς, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ἰδὼν τινὰς αὐτῶν ἐπιδεδεμένους, τὸν μὲν τινα ἀντικνήμιον, τὸν δὲ χεῖρα, ἡρώτα τί πάθοιεν. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι πληγεῖεν ταῖς βώλοις. Ο δὲ πάλιν ἐπηρώτα, πότερον ἐπεὶ ὁμῶς ἐγένοντο, ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτε πρόσω ἦσαν. Επεὶ δὲ ὁμῶς ἐγένοντο, παιδιὰν ἔφασαν εἶναι καλλίστην οἱ ναρθηκοφόροι· οἱ δ' αὖ συγκεκομμένοι τοῖς νάρθηξιν ἀνέκραγον, ὅτι ἐ σφίσι γε δοκοίη παιδιὰν εἶναι τὸ ὁμόθεν παῖεσθαι· ἅμα δὲ ἐπεδείκνυσαν τῶν ναρθηκοφόρων τὰς πληγὰς καὶ ἐν χερσὶ καὶ ἐν τραχήλοις, ἔνιοι δὲ καὶ ἐν προσώποις. Καὶ τότε μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις. Τῇ δ' ὑστεραία μεστὸν ἦν τὸ † πεδίον πᾶν τῶν τῶν μιμνεμένων καὶ αἰεὶ, ὅποτε μὴ ἄλλο τι σπεσδαίοντερον πράττοιεν, ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἐχρῶντο.

Ἄλλον δὲ ποτε ἰδὼν ταξίαρχον ἄγοντα τὴν τάξιν ἀπὸ τῆς ποταμοῦ † ἐπὶ τὸ ἄριστον ἐφ' ἐνὸς, καὶ ὅποτε δοκοίη αὐτῷ
καιρὸς

* Καὶ ἔστιν οἱ] Sic rectè dedit Leunclavius. Vulgò legitur, ἔστιν οἱ· nullo, ut videtur, sensu commodo. At formæ loquendi istæ, ἔστιν οἱ, pro aliquis, ἔστιν οἱ, aliqui et sic per ceteros casus, Græcis sunt elegantioribus familiares.

† Πεδίον πᾶν τῶν] Vulgò legunt, πιδίον πάντων, &c. Ultrò tamen Stephano accedo, qui πᾶν τῶν reponendum censuit. Leunclavius etiam alióque Interpretes à nobis stare invenio. Verba his Xenophonteis omninò similia conjunxit Homerus:

Τῶν δ' ἅπαν ἐπλήσθη πιδίον. Il. ὅ ν. 156.

‡ Επὶ τὸ ἄριστον] In vulgatis ferè omnibus legitur Επὶ τὸ ἄριστόν. Quam qui primi lectionem admisserunt, intelligi forsan hoc voluere loco παραγωγὴν illam, quæ ἐν εὐνύμῳ seu εὐνύμῳ apud Tacticos appellatur. At rectè observavit Leunclavius non solere dici ἐπὶ τὸ ἄριστόν, sed ἐπ' ἄριστόν, sicut ἐπὶ δεξιᾷ, ἐπὶ θάτερα. MS. Bodl. exhibet τὸ ἄριστον, quod in ἄριστόν tandem male mutatum fuisse arbitror, propter verba illa mox sequentia, κατέκλι-
ον ἐπὶ τὸ δεξιόν. Quid enim? dici potuit: num eos jam ἐπὶ τὸ ἄριστον ducit cohortis præ-
fectus

καιρὸς εἶναι, * παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον λόχον παράγειν, καὶ τὸν τρίτον, καὶ τὸν τέταρτον, εἰς μέτωπον· ἐπεὶ δὲ ἐν μετώπῳ οἱ λοχαγοὶ ἐγένοντο, παρηγγύησεν εἰς δύο ἄγειν τὸν λόχον· ἐκ τῆς δὲ παρῆγον οἱ δεκάδαρχοι εἰς μέτωπον· ὁπότε δὲ αὐτὸς ἐδόκει αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παρήγγειλεν † εἰς τέτταρας ἄγειν τὸν λόχον· ἔτω δὲ οἱ πεμπάδαρχοι αὐτὸν παρῆγον, ὥς εἰς τέσσαρας ἴοι ὁ λόχος· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς ἐγένοντο, ‡ παραγγείλας αὐτὸς εἰς ἓνα ἵεναι, ἔτως εἰσῆγε τὸν πρῶτον λόχον, καὶ τὸν δεύτερον τῆς κατ' ἑρὰν ἔπεισθαι ἐκέλευε· καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον ὡσαύτως παραγγείλας, ἡγεῖτο εἰσῶ· ἔτω δὲ εἰσαγαγὼν κατέκλινεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ὥσπερ εἰσεπορεύοντο· τῆτον ὁ Κύρος ἀγασθεὶς τῆς τε πρᾶότητος, καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς ἐπιμελείας, ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ ταύτην τὴν τάξιν ἐπὶ τὸ δεῖπνον σὺν τῷ ταξίαρχῳ. Παρὼν δὲ τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον κεκλημένος ἄλλος ταξίαρχος, τὴν δ' ἐμήν, ἔφη, ὦ Κύρε, τάξιν ἐκαλεῖς εἰς τὴν σκηνήν; καὶ μὴν ὅταν

fectus, quos jubet paulò post ἐπὶ τὸ δεῖπνον discumbere? At nulla est ab his verbis posterioribus lectiōni nostræ difficultas: nam apud Auctores ἄριστον το δεῖπνον aquam sapè potestatem obinent; id quod testatum reliquerunt Eustathius et Athenæus; quorum hic, paucis de temporibus cibi fumendi prolatis, ita demum loquitur: Μήποτε δὲ συνανμῖναι τὸ ἄριστον τῷ δεῖπνῳ. ἐπὶ γὰρ τῆς προῖνης που τροφῆς ἔφη.

Οἱ δ' ἄρα δεῖπνον ἔλονται, ἀπὸ δ' αὐτοῦ θωρήσσονται. lib. I. p. II.

Ubi Interpres Athenæi (quod obiter notandum est) haud accuratè reddit μήποτε aliquando: addubitantis enim et rem quasi discutiendam proponentis vox est, quā uti solent Scholiastæ veteres, et ii qui locum Auctoris alicujus exponunt, vertique debet, videndum necne forte subaudito sc. ἔρα. Eustathius autem ad II. c. p. 1833. de vocibus ἄριστον, δεῖπνον et δόρυπον, quæ apud Æschylum simul occurrunt, hæc habet; εἰ δὲ μέμνηται ἄριστου καὶ δεῖπνου καὶ δόρυπου, ἀλλ' αὐτὰ δύο εἰσὶν, οἷα συνανμῖνόντων τοῦ δεῖπνου καὶ τοῦ ἄριστου· καὶ τοῦ αὐτοῦ, ποτὲ μὲν ἄριστον, ποτὲ δὲ δεῖπνον ὀνομαζομένου.

* Παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον, &c.] Rectè notat Cl. Bos in *Observat. miscel.* Interpretem locum hunc parum intellexisse qui παραγγέλλοντα τὸν ὕστερον, &c. sic reddidit, *posteriorem manipulum, præterito tertio et quarto, in frontem procedere jubet.* Hæc enim non est mens Auctoris, quod Centurio ille juberet posteriorem tantum manipulum in frontem procedere, sed omnes quatuor: nam alioqui fieri non posset, ut οἱ λοχαγοὶ ἐν μετώπῳ essent, quatuor scilicet, ut mox sequitur. Quare τὸ παράγειν hic non est *præterire*, vel *præteritis aliis procedere*, sed *promovere ab altitudine in longitudinem*, quod fit ad porrigendam frontem, ut docent Tacitici: et ὕστερος hic est *qui priorem sequitur*, idem quod δεύτερος nam ut hic λόχον ὕστερον, τρίτον, τέταρτον, ita mox δεύτερον τούτου, τρίτον, τέταρτον habet. Stephanus etiam δεύτερον, pro ὕστερον, laudat in margine: sed mutatione istâ non opus est.

† Εἰς τέτταρας ἄγειν] Deest in plerisque libris illud ἄγειν: quod tamen, à Stephano et Leunclavio admissum, omnino recipiendum putamus.

‡ Παραγγείλας αὐτὸς, &c.] Libri alii dant *παραγγείλας δύο εἰς ἓνα ἵοντων, εἰσῆγε, &c. alii, — δύο εἰς ἓνα ἵεναι τούτων, εἰσῆγε, &c.* Placet Stephano, Leunclavio et Brodæo, pro ἵοντων reponere ἵεναι. Stephanus etiam οὕτως, potius quàm τούτων, ante εἰσῆγε locum posse habere existimat: et, tum eo, tum Leunclavio teste. Camerarius αὐτὸν, non δύο, post παραγγείλας, in manu exaratis reperit. Locus omnino turbatus est; nec ulla ex his omnibus, quæ circumferuntur, lectiōnibus sensum exhibet idoneum. Iis itaque inter se collatis, et conjecturis Stephani et Leunclavii in auxilium vocatis, aliam scripturam, ex prioribus illis concinnatam, damus; quæ ut sensum haud incommodum præstat, ita huic loco satis convenire videatur, in quo plus vice simplici has ipsas particulas, αὐτὸς et οὕτως, consimili modo adhibuit Auctor.

γε παρῇ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ταῦτα πάντα ποιεῖ· καὶ ὅταν τέλος ἡ σκηνὴ ἔχη, ἐξάγει μὲν ὁ ἑραγὸς τῷ τελευταίῳ λόχῳ τὸν λόχον, ὑστάτους ἔχων τὰς πρώτας εἰς μάχην τεταγμένους· ἔπειτα δὲ ὁ ἑραγὸς τῷ ἑτέρῳ λόχῳ ἐπὶ τέτοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ὡσαύτως· ὅπως καὶ ὅταν δὴ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἐπιστάνται ὡς δεῖ ἀπέναι. Ἐπειδὴν δὲ καταστῶμεν εἰς τὸν δρόμον, ἔνθα περιπατῶμεν, ὅταν μὲν πρὸς ἑῷ ἴωμεν, ἐγὼ ἡγῶμαι, καὶ ὁ πρῶτος λόχος, πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος ὡς δεῖ, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, καὶ αἱ * τῶν λόχων δεκάδες καὶ πεμπάδες, ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ· ὅταν δ', ἔφη, πρὸς ἐσπέραν ἴωμεν, ὁ ἑραγὸς τε καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι ἀφηγούνται. Ἐμοὶ μέντοι ὅμως πείδονται ὑστέρω ἰόντι, ἵνα ἐδίδξανται καὶ ἔπεισθαι, καὶ ἀφηγεῖσθαι, ὁμοίως πειδόμενοι. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ἡ καὶ αἱ τὶ τοιοῦτοι ποιεῖτε; Οποσάκις γε, ἔφη, καὶ δεῖπνοποιέμεθα, καὶ Δία. Καλῶ τοίνυν, ἔφη, ὑμᾶς, ἅμα μὲν ὅτι τὰς τάξεις μελετᾶτε καὶ προσιόντες καὶ ἀπιόντες, ἅμα δὲ ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἅμα δὲ ὅτι τὰ τε σώματα περιπατῶντες ἀσκεῖτε, καὶ τὰς ψυχὰς † ὠφελεῖτε διδάσκοντες. Ἐπεὶ ἔν πάντα διπλὰ ποιεῖτε, διπλὴν ὑμῖν δίκαιον καὶ τὴν εὐωχίαν παρέχειν. Μὰ Δί', ἔφη ὁ ταξίαρχος, μήτοιγε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· εἰ μὴ καὶ διπλᾶς τὰς γαστέρας ἡμῖν παρέξεις. Καὶ τότε μὲν δὴ ἔτω τὸ τέλος τῆς σκηνῆς ἐποιήσαντο. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος ἐκάλεσε ταύτην τὴν τάξιν, ὥσπερ ἔφη, καὶ τῇ ἄλλῃ. Αἰσθανόμενοι δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτον πάντες αὐτὸς ἐμιμῶντο.

Ἐξέτασιν δὲ ποτὲ τῷ Κῦρι πάντων ποιημένων ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ σύνταξιν, ἦλθε παρὰ Κυαζάρους ἄγγελος, λέγων ὅτι Ἰνδῶν παρεῖη πρεσβεΐα· Κελεύει ἔν σε ἐλθεῖν ὡς τάχιστα. Φέρω δέ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος, καὶ στολὴν τὴν καλλίστην παρὰ Κυαζάρους· βέλεται γὰρ σε ὡς εὐκοσμότατα καὶ λαμπρότατα προσελθεῖν, ὡς ὁφισμένων τῶν Ἰνδῶν ὅπως ἂν προσίης. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τεταγμένῳ τα-

[Τῶν λόχων] Pro λοχαγῶν, quod libri quidam pessimè repræsentant, Stephanus et Leunclavius λοχων rectè posuere, re ipsâ duce, assentientique etiam MS.to Bodleiano.

† ὠφελεῖται] Stephanus prius verbum hoc à margine ad proprium suum locum revocavit: quam emendationem præcedentium verborum, περιπατούντες ἀσκεῖτε, structura postulat, firmatque MS.to Bodl. auctoritas. Alii autem libri dant ὠφελεῖν.

ξίαρχω εἰς μέτωπον στήναι ἐφ' ἐνὸς ἄγοντα τὴν τάξιν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντα ἑαυτόν· καὶ τῷ δευτέρῳ ἐκέλευσε ταυτὰ τεῖτον παραγγεῖλαι, καὶ διὰ πάντων ἔτω παραδιδόναι ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ πειδόμενοι ταχὺ μέντοι παρήγγελλον, ταχὺ δὲ τὰ παραγγελλόμενα ἐποίουν· ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἐγενετο τὸ μὲν μέτωπον * ἐπὶ διακοσίων, (τοσῆτοι γὰρ ἦσαν οἱ ταξίαρχοι) τὸ δὲ βάθος ἐφ' ἑκατόν. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν, ἐπεσθαι ἐκέλευσεν ὡς ἂν αὐτὸς ἡγήται· καὶ εὐδὺς τροχάζων ἡγείτο. Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν ἀγυιάν, τὴν πρὸς τὸ βασιλείον φέρεσαν, στενοτέραν ἔσαν, ἢ ὡς ἐπὶ μετώπῃ πάντας ἵναι, † παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὺν ἐπεσθαι κατὰ χώραν, τὴν δὲ δευτέραν κατ' ἑρᾶν ταύτης ἀκολοθεῖν, καὶ διαπαντὸς ἔτως, αὐτὸς μὲν ἡγείτο ἔκ ἀναπαυόμενος, αἱ δὲ ἄλλαι χιλιοστύες κατ' ἑρᾶν ἐκάστη τοῖς ἔμπροσθεν εἶποντο. Ἐπεμψε δὲ καὶ ὑπηρετάς δύο ἐπὶ στόμα τῆς ἀγυιᾶς, ὅπως εἴ τις ἀγνοοίη, σημαίνοιεν τὸ δέον ποιεῖν. Ὡς δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὰς Κυαζάρους θύρας, παρήγγειλε τῷ πρώτῳ ταξίαρχῳ τὴν τάξιν εἰς δώδεκα τάττειν βάθος, τὰς δὲ δωδεκάρχας ἐν μετώπῳ καθιστάναι περὶ τὸ βασιλείον· καὶ τῷ δευτέρῳ ταυτὰ ἐκέλευσε παραγγεῖλαι, καὶ διαπαντὸς ἔτως. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίησαν· ὁ δ' εἰσῆει πρὸς τὸν Κζαζάρην ἐν τῇ Περσικῇ στολῇ ‡ ἔθεν τι ὑβρισμένην.

* Ἐπὶ διακοσίων] Hanc scripturam omnes libri tuentur; pro eâ tamen *τριακοσίων* reponi debere contendit Leunclavius. Cum enim, inquit, xxxcix Persarum in exercitu Cyri fuerint, et hos omnes tunc lustratos instructosque fuisse pauld ante memoretur; necesse erit hic, pro *ἐπὶ διακοσίων*, scribi, ἐπὶ *τριακοσίων*: cum centies ducenti sint xxxcix duntaxat, centies vero trecenti, xxxcix, qui numerus integer hujus exercitus erat. Sic ille. At nihil forsan impedit, quo minus statuamus, Cyri hanc phalangem ex xxxcix constituuisse, reliqua autem xcix alarum locum obtinuisse.

† Παραγγείλας τὴν, &c.] Sic rescripti Gabrielium, et Camerarium secutus: Vulgò erat, παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὺν ἐπεσθαι κατὰ χώραν, τὴν δευτέραν κατ' ἑρᾶν ταύτης ἀκολοθεῖν ἔταξε, καὶ διαπαντὸς οὕτως αὐτὸς μὲν, &c. Ego verò illud ἔταξε, à librariis additum, delendum, et notam distinctionis post οὕτως ponendam puto: sic demum facilis loci sensus exoritur, qui antea omnino erat impeditus. Stephanus quidem valgatam lectionem depravatam esse vidit; ideoque particulam δὲ inter τὴν et δευτέραν inferendam curavit, et ad illud ἔταξε positâ suspectæ lectionis notâ, in margine scribit aliam dari hujus loci lectionem, quæ non agnoscit ἔταξε nec καὶ ante διαπαντός.

‡ Οὐδὲν τι ὑβρισμένη] Rectè notavit Cl. Lambertus Bos in *Observ. miscel.* ὑβρισμένην elegantè dici id quod *ambitiosum* est, et *insolenter ornatum*. Sic apud Eurip. *Phanif.* v. 1118, et seq.

οὐ σημειῖ ἔχων
ὑβρισμένην, ἀλλὰ σῶφρονως ἄσημ' ὅπλα.

Ubi Scholiastes hæc: Οὐκ ἔχων————σημεῖα ὑπερήφανα καὶ μετ' ἀλαζονείας. *Ælian.* item *Var. Hist.* lib. 1. c. 31. ubi agit de lege Persarum, quando Rex in Perside equitat, omnes, inquit, ei munera offerunt, agricolæ et opifices, sed οὐδὲν τῶν ὑβρισμένων, οὐδὲ τῶν ἄγαν πολυτελέων, i. e. nihil eorum quæ ambitiosa, aut valdè pretiosa sunt. Et à Xenophonte quidem ipso mox exponitur στολὴ οὐδὲν τι ὑβρισμένη per στολὴν φαύλην, vilem stola, sive, per φαυλότητα τῆς στολῆς.

Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κυζάρης, τῷ μὲν τάχει ἦσθη, τῇ δὲ φαν-
 λότῃ τῆς στολῆς ἠχθέσθη, καὶ εἶπε, Τί τουτο, ὦ Κῦρε ;
 οἷον πεποίηκας, ἔτω φανείς τοῖς Ἰνδοῖς ; Εγὼ δ', ἔφη, ἐβεβλό-
 μην σε ὡς λαμπρότατον Φανῆναι· καὶ γὰρ ἐμοὶ κόσμος ἂν ᾔην
 τῷτο, ἐμῆς ὄντα ἀδελφῆς υἱόν, ὅτι μεγαλοπρεπέστατον φαίνεσ-
 θαι. Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Καὶ ποτέρως ἂν, ὦ Κυ-
 ζάρη, μᾶλλον σε ἐκόσμεν, εἴπερ πορφυρίδα ἐνδύς, καὶ ψέλλια
 λαβὼν, καὶ στρεπτόν περιδόμενος, σχολῇ κελεύοντι ὑπὴκόν
 σοι, ἢ νῦν ὅτε σὺν τοσαύτῃ καὶ τοιαύτῃ δυνάμει ἔτῳς ὀξέως
 σοι ὑπακέω, διὰ τὸ σὲ τιμᾶν, ἰδρῶτι καὶ σπερδῇ καὶ αὐτὸς
 κεκοσμημένος, καὶ σὲ κοσμῶν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιδεικνύς σοι
 ἔτω πειδομένους ; Κῦρος μὲν ἔν ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ Κυζάρης
 νομίσας αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ἐκέλευσεν ἄγειν τὰς Ἰνδὰς. Οἱ
 δ' Ἰνδοὶ εἰσελθόντες ἔλεξαν ὅτι πέμψειε σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασι-
 λεύς, καὶ κελεύσειεν ἐρωτᾶν, ἐξ ὅτῃ ὁ πόλεμος εἴη Μήδοις τε
 καὶ τῷ Ασσυρίῳ· ἐπεὶ δὲ σὺ ἀκέσαιμεν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐλθόν-
 τας πρὸς τὸν Ασσύριον καὶ ἐκείνῃς τὰ αὐτὰ ταῦτα πυθέσθαι·
 τέλος δ' αὐτὸ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰπεῖν ὅτι ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, τὸ
 δίκαιον σκεψάμενος, φαίη μετὰ τῇ ἀδικεμένῃ ἕσεσθαι. Πρὸς
 ταῦτα ὁ Κυζάρης εἶπεν, Εμὲ τοίνυν ἀκέετε, ὅτι ἐκ ἀδικῶμεν
 τὸν Ασσύριον ἔδεν· ἐκείνῃς δ' ἐλθόντες πυθάνεσθε ὅ,τι λέγει.
 Παρὼν δὲ ὁ Κῦρος ἤρετο τὸν Κυζάρην, Ἡ καὶ ἐγὼ, ἔφη, εἴπω
 ὅ,τι γινώσκω ; Καὶ ὁ Κυζάρης ἐκέλευσεν. Ὑμεῖς μὲν τοί-
 νυν, ἔφη, ἀπαγγείλατε τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ τάδε, (εἰ μὴ τι
 ἄλλο δοκεῖ Κυζάρει) ὅτι φαρὲν ἡμεῖς, εἴ τι φησὶν ὑφ' ἡμῶν
 ἀδικεῖσθαι ὁ Ασσύριος, αἰρέμεθα αὐτὸν τὸν τῶν Ἰνδῶν βα-
 σιλέα δικαστὴν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτά ἀκέσαντες ἄχοντο. Ἐπειδὴ
 δὲ οἱ Ἰνδοὶ ἐξῆλθον, ὁ Κῦρος, πρὸς τὸν Κυζάρην ἤρχετο λόγῃς
 τοιούτοις·

Ω Κυζάρη, ἐγὼ μέντοι ἦλθον ἔδεν τοι πολλὰ ἔχων ἴδια
 χρήματα οἴκοθεν· ὅποσα δ' ᾔην, τέτων πάντῃ ὀλίγα λοιπὰ ἔχω·
 ἀνήλωκα δὲ, ἔφη, εἰς τὰς στρατιώτας· καὶ τῷτο ἴσως θαν-
 μάσεις σὺ, πῶς ἀνήλωκα ἐγὼ, σὲ αὐτὰς τρέφοντος. Εὐ ἴσθι,
 ἔφη, ὅτι ἔδεν ἄλλο ποιῶν, ἢ τιμῶν καὶ χαριζόμενος, ὅταν
 τινὰ ἀγαθῶ τῶν στρατιωτῶν. Δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, πάντας
 μὲν, ὥς ἂν τις βέληται ἀγαθὸς συνεργῆς ποιεῖσθαι ὅποι-
 οτινοσὲν πρᾶγματός, ἥδιον εἶναι εὖ τε λέγοντα καὶ εὖ

ποιοῦντα

ποιοῦντα παρορμῶν, μᾶλλον ἢ λυποῦντα καὶ ἀναγκάζοντα· ἔς δὲ δὴ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων ποιήσασθαι τις βέλαιτο συνεργὲς προθύμους, τέτρες παντάπασιν ἔμοι γε δοκεῖ ἀγαθοῖς θηρατέον εἶναι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις. Φίλους γὰρ, καὶ ἐχθρούς, δεῖ εἶναι τὲς μέλλοντας ἀπροφασίστους συμμάχους ἔσεσθαι, καὶ μήτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τῷ ἄρχοντος φθονήσοντας μήτε ἐν τοῖς κακοῖς προδώσοντας. Ταῦτ' ἔν ἐγὼ ἔτω προγινώσκων, χρημάτων δοκῶ προσδεῖσθαι. Πρὸς μὲν ἔν σὲ πάντα ὀρᾶν, ὃν αἰσθάνομαι δαπανῶντα πολλὰ, ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι· σκοπεῖν δ' ἀξιώ κοινῇ καὶ σὲ καὶ ἐμέ, ὅπως σὲ μὴ ἐπιλείψῃ χρήματα. Ἦν γὰρ σὺ ἄφθονα ἔχῃς, οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ εἴη λαμβάνειν ὅποτε δεοίμην, ἄλλως τε καὶ εἰ εἰς τοῖστίον τι λαμβάνοιμι, * ὃ μέλλει καὶ σοὶ δαπανηδὲν βέλαιον εἶναι. Ἐναγχος ἔν ποτέ σε μέμνημαι ἀπέσας, † ὥς ὁ Ἀρμένιος καταφρονοῖ σε νῦν, ὅτι ἀκείει τὲς πολεμίους προσιόντας ἐφ' ἡμᾶς· καὶ ἔτε στρατεύματα πέμποι, ἔτε τὸν δασμὸν, ὃν ἔδει, ἀπάγοι. Ποιεῖ γὰρ ταυτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐκεῖνος· ὥστε ἐγὼ· τε ἀπορῶ, πότερόν μοι κρεῖττον στρατεύεσθαι καὶ πειρᾶσθαι ἀνάγκην αὐτῷ προσδεῖναι, ἢ λυσιτελεῖ ἑάσαι ἐν τῷ παρόντι, μὴ καὶ τῷτον πολέμιον πρὸς τοῖς ἄλλοις προσδάμεδα. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο, ‡ Αἱ δ' οἰκήσεις αὐτῷ πότερον

ἐν

* Ο μίλλει καὶ, &c.] Sub his verbis mendum delitescere suspicatur Stephanus, et vel legendum εἰς ὃ, vel ὃ in ὃν, ubi, mutandum, putat. At leniori forsitan ellipsis ope locum factum tectum praestare licet. Apud Audētores certè non defunt exempla praepositionis εἰς simili ferè modo ante suum casum subaudiendæ. Sic apud Thucyd. καὶ τῇ πρῆνῃ, τῇ νῦν μὲν, σὺν τυράννῳ οὕτω σκηνασάντων, Ἐνιακροῦν καλουμένην, τὸ δὲ πάλαι, φανεράν τῶν πηγῶν οἰσάν, Καλλιρρόην ὠνομασμένην, ἐκείνῃ τε ἐγγὺς οὖσῃ, τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο, lib. 2. p. 94. edit. Oxon. Schol. ad hæc verba, τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο, inquit, λίγυι εἰς· ἢν ᾗ, εἰς τὰ πλείστου, &c.

† Ὡς ὁ Ἀρμένιος, &c.] Armenius nempe, cùm audisset Assyriorum regem tot gentes (pag. 45. suprâ memoratas) ad arma contra Cyaxarem capiendâ concitâsse, ratus se jam felicem recuperandæ libertatis occasionem natum esse, neque auxilium illi misit, neque tributum solvit; contra pacta conventa quæ, ab Astyage bello superatus, cum Medis hæc de re inierat. Accidit hæc Armeniæ defectio, ex Usserii sententiâ, anno M. 3447. Julianæ periodî, 4157. ante æram Christianam, 557, tertio autem regnantis Neriglistaris anno, qui Evlmerodacho in Assyriorum imperio successerat.

‡ Αἱ δ' οἰκήσεις αὐτῶν, &c.] Vulgò, αὐτῶν. Quæ utcumque ferri possit lectio, ei tamen hanc, quam damus, à Stephano meritò prælatam arbitror. Nam quæ præcedunt et mox sequuntur verba, ad ipsum Armeniæ Regem, non populum ejus imperio subiectum, potissimum spectant. Interpretes quoque veteres, Gabrielium volo et Philelphum, hanc nostram lectionem secutos video. Armeniæ autem, apud Audētores, plures nominantur montes; et de his *Paryadres*, qui dicitur, propter aquas, silvas, et præruptos vertices, tutissimum erat receptaculum. Et toti quidem regioni huic montes nomen dedisse videantur: Gracisq; adeò fides haud habenda est, qui id eam ab Armeno quodam, Jasonis comite, traxisse finxerunt. Bochartum audio libentius, qui, in *Pbaleg*. lib. 1. c. 3. putat מִן מֶרֶץ, quasi montem *Minai* primogenium nomen esse; in quâ opinione firmatum se dicit, Jonathanis Chaldæi et Symmachii interpretationibus ejusdem loci, Amos 4. 3. מִן מֶרֶץ מִן מֶרֶץ quem Jonathan ita exponit

ἐν ἐχυροῖς χωρίοις εἰσίν, ἢ ἐν εὐεφόδοις; Καὶ ὁ Κρυζάρης εἶ-
 πει, Αἱ μὲν οἰκήσεις ἐ πάνυ ἐν ἐχυροῖς· ἐγὼ γὰρ τέττε ἐκ
 ἡμέλουν· ὅρη μέντοι ἐστίν, ἔνθα δύναιτ' ἂν ἀπελθὼν, ἐν τῷ
 παραχρῆμα ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι, τῷ μὴτ' αὐτός γε ὑποχείριος
 γενέσθαι, μηδὲ ὅσα ἐνταῦθα δύναιτο ὑπεκκομίσασθαι, εἰ μὴ
 τις πολιτορκίῃ προσκαδήμενος, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατήρ ποτὲ ἐποί-
 ησεν. Ἐκ τέττε δὲ ὁ Κῦρος λέγει τάδε, Ἀλλ' εἰ θέλεις ἐμὲ
 πέμψαι, ἰππέας μοι προσδεῖς, ὅποσοι δοκῶσιν ἱκανοὶ εἶναι,
 οἶμαι ἂν, σὺν τοῖς θεοῖς, ποιῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ στράτευμα
 πέμπειν, καὶ ἀποδῆναι τὸν δασμόν σοι· ἔτι δὲ ἐλπίζω καὶ φί-
 λον αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν ἔσεσθαι ἢ νῦν ἐστι. Καὶ ὁ Κρυζάρης
 εἶπε, Καὶ ἐγὼ ἐλπίζω ἐκείνης ἐλθεῖν πρὸς σε μᾶλλον ἢ πρὸς
 ἡμᾶς. Ἀκέω γὰρ καὶ συνθηρευτάς τινας τῶν παίδων αὐτῷ
 σοι γενέσθαι, ὥστε ἴσως ἂν καὶ πάλιν, ἔλθοιεν πρὸς σε· ὑπο-
 χειρίων δὲ γενομένων τινῶν αὐτῶν, πάντ' ἂνπραχθεῖη, ἢ
 ἡμεῖς βελομέδα. Οὐκὲν δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, σύμφορον
 εἶναι, τὸ λεληθέναι ἡμᾶς ταῦτα βελεύοντας; Μᾶλλον γ'
 ἂν ἔν, ἔφη ὁ Κρυζάρης, καὶ ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ
 εἴ τις ὀρμῶτο ἐπ' αὐτὰς, ἀπαρασκευαστότεροι ἂν λαμβά-
 νοιντο. Ἀκε τοῖνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἦν τι σοὶ δόξω λέγειν.
 Ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' ἐμῷ Πέρσαις τεθήρακα
 ἀμφὶ τὰ ὅρια τῆς σῆς χώρας καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἰπ-
 πείας δὲ ἤδη τινὰς προσλαβὼν, τῶν ἐνδένδε ἐταίρων ἀφικόμεν.
 Τὰ μὲν τοῖνυν ὅμοια ποιῶν, ἔφη ὁ Κρυζάρης, ἐκ ἂν ὑποπ-
 τεύσῃ· εἰ δὲ πολὺ πλείων ἢ δύναμις φαίνοιτο ἥς εἰώδεις ἔχων
 θηρᾶν, τέττο ἤδη ὑποπτεῖν ἂν γίγνοιτο. Ἀλλ' ἐστίν, ἔφη ὁ
 Κῦρος, καὶ πρόφασιν κατασκευάσαι καὶ ἐνθάδε ἐκ ἀπίδανον·
 καὶ ἦν τις ἐκεῖσε ἐξαγγελίη ὥς ἐγὼ βελομένην μεγάλην θήραν
 ποιῆσαι, καὶ ἰππέας, ἔφη, αἰτοῖν ἂν σε ἐκ τῷ φανερῷ. Κά-
 λιστ', ἔφη, λέγεις, ὁ Κρυζάρης· ἐγὼ δὲ σοι ἐκ ἐδελέσω δι-
 δόναι πλὴν μετρίως τινὰς, ὥς βελόμενος πρὸς τὰ φέρεα ἐλ-
 θεῖν τὰ πρὸς τῇ Ἀσσυρίᾳ. Καὶ γὰρ τῷ ὄντι, ἔφη, βέλομαι
 ἐλθὼν κατασκευάσαι αὐτὰ ὥς ἐχυρώτατα. Οπότε δὲ σὺ

exponit יַרְמִיָּהּ יוֹרֵד מִן הַיַּרְדִּים ultra montes Harmini, id est, Armenia: de Symmacho autem Theo-
 doretus: ὁ δὲ Σύμμαχος τὸ Ἀρμανὰ Ἀρμενίαν ἑρμηνεύειν, Symmachus vocem ARMANA Arme-
 niam interpretatus est. Hieronymus in locum:—et transferri in Armon, montes Armenia,
 qui Adia Persique confines sunt.

προεληλυθόσης σὺν ἧ ἔχεις δυνάμει, καὶ θηρόης καὶ δὴ δύο ἡμέρας, πέμφαιμι ἂν σοι ἰκανὸς ἰππέας καὶ πεζὺς τῶν παρ' ἐμοὶ ἡθροισμένων, ὧς σὺ λαβῶν, εὐθὺς ἀνίοις· καὶ αὐτὸς δὲ ἔχων τὴν ἄλλην δυνάμιν πειρώμενη μὴ πρόσω ὑμῶν εἶναι, ἵνα, εἶπε καὶρὸς εἶη, ἐπιφανείην.

Οὕτω δὲ ὁ μὲν Κυαζάρης εὐθέως πρὸς τὰ Φρέρια ἡθροίζειν ἰππέας τε καὶ πεζὺς, καὶ ἀμύζας δὲ σίτε προέπεμπε τὴν ἐπὶ τὰ Φρέρια ὁδόν. Ο δὲ Κύρος εὐθέως ἐδύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ ἄμα * πέμπων ἦται τὸν Κυαζάρην τῶν νεωτέρων ἰππέων. Ο δὲ, πάνυ πολλῶν βελομένων ἐπεσθαι, ἐ πολλὰς ἔδωκεν κύνων. Προεληλυθὸς δ' ἤδη τῇ Κυαζάρης σὺν δυνάμει καὶ πεζικῇ καὶ ἰππικῇ τὴν πρὸς τὰ Φρέρια ὁδόν, γίγνεται· τῷ Κυρὶ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἵνα καλὰ· καὶ ἔτις ἐξάγει δὴ ὡς εἰς Σήραν παρεσκευασμένος. Πορευομένων δὲ αὐτῷ εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὑπανίσταται λαγὼς· † αἰτὸς δ' ἐπιπτάμενος αἰσίος ὡς κατεῖδε τὸν λαγὼ φεύγοντα, ἐπιφερόμενος ἐπαισέ τε αὐτὸν, καὶ συναρπάσας ἐξῆρε, καὶ ἀπενεγκὼν ἐπὶ λόφον τινὰ ἐ πρόσω, ἐχρῆτο τῇ ἄγρᾳ ὅτι ἦδελεν. Ἰδὼν

* Πέμπων ἦται, &c.] Libri nonnulli exhibent——ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἰππέων. In Aldinā verò, Florent. et Stephani editionibus non occurrit ista præpositio. Muretus eam ante τὸν Κυαζάρην ponendam putat: atque hunc sanè locum obtinet in MSto Bodleiano. Mihi autem præpositio ad tuendam loci integritatem minimè necessaria videtur: quippe qui ellipticam exhibeat loquendi rationem, ad auctioribus subindè usurpatam. De usu verbi πέμπω, pro πέμπτω πρόσβον, πρόσβεις vel aliquo simili simpliciter positi, lis nulla moveri potest. Unum tantum huiusmodi exemplum proferam, in quo ἦται, perindè atque in hoc loco, participium, à πέμπω formatum, statim subsequitur: πέμψας γὰρ ἦται παρ' αὐτῶν νεανίας χιλίους. Plutar. Amator. narrat. p. 722. T. 2. Porro, τινὰς, ante τῶν νεωτέρων ἰππέων, per elliptin deesse puto; adeò ut plenè in hunc modum diceretur,——ἦται τὸν Κυαζάρην τινὰς τῶν νεωτέρων ἰππέων. Hanc loquendi formam jam paulò ante, et alibi sæpè, usurpavit Xenophon: καὶ ἰπσίας δὲ ἦσαν τινὰς προσλαβὼν τῶν ἐνδὲ ἱταίων——et lib. 5. Cyro et Gobryā inter se colloquentibus,——ἵνα σὲ τούτων τινὰ αἰτήσασμαι——Apud Auctores autem τὸς pati solet ellipsis:

Οὕτω μὲν κάλλιστος Τλλας μακάρων ἀριθμῆται.

Theocrit. Idyl. 17. v. 72. id est, τὸς vel εἰς μακάρων. Et Hunc Hellenismum imitatum esse Horatium observant Interpretes:

Fies nobilium tu quoque sentium,

Me dicente, &c. Od. 13. lib. 3.

Hæc duo loca ab Hor. Vitrino in Animadv. ad Commentar. Joannis Vossii de Hebraïsmis. N. T. adlata video. Hic enim, Philolog. Sacra p. 137. in decimā nonā Hebraïsinorum classe temerè reposuit locutionem istam:——καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενίτε, &c. Mat. 23. 34. similisque alias, Luc. 11. 49. et, 21. 16. Johan. 6. 39. Rev. 2. 10. quas tamen omnes τινὰς solummodò subauditum postulare, atque adeò benè Græcas esse, constat.

† Αἰτός δ', &c.] Aquilam sanè veteres præfagam prosperi successūs alitem existimabant. Exempla plura collegit Alex. ab Alex. Hier. Genial. lib. 5. Tom. 2. p. 131. Undè Seneca, Nat. Quæst. lib. 2. 32. "Cur ergo, inquit, Aquilæ hic "honus datus est, ut magnarum rerum faceret auspiciū?" Et ab Homero τελεότατος πτερινῶν appellatur:

Αὐτίκα δ' αἰτὸν ἦκε, τελεότατον πτερινῶν,

Νεβρὸς ἔχοντ' ἐνύχισσι, &c. Il. 6. v. 247.

ἔν ὁ Κῦρος τὸ σημεῖον, ἥσθη τε καὶ προσεκύνησε Δία βασι-
λέα, καὶ εἶπε πρὸς τὰς παρόντας, Ἡ μὲν θήρα καλὴ ἔσται,
ὧ ἄνδρες, ἣν θεὸς θέλη. Ὡς δὲ πρὸς τοῖς ὄρεσις ἐγένοντο,
εὐνὺς, ὥσπερ εἰώζει, ἐθήρα· καὶ τὸ μὲν πλῆθος τῶν πεζῶν
καὶ τῶν ἱππέων * ὤγμευον αὐτῶ, ὡς ἐπλέοντες τὰ θηρία
ἐξανισταῖεν· οἱ δὲ ἄριστοι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέστησαν,
καὶ τὰ ἀνιστάμενα ὑπεδέχοντο καὶ ἐδίωκον, καὶ ἤρουν πολ-
λοὺς καὶ σῦς, καὶ ἐλάφες, καὶ δορκάδας, καὶ ὄνες ἀγρίους·
πολλοὶ γὰρ ἐν τέτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἔτι γίγνονται.
Ἐπεὶ δ' ἔληξαν τῆς θήρας, πρόσμιζας πρὸς τὰ ὄρια τῶν Ἀρ-
μενίων ἐδειπνοποίησατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὐτὸς ἐθήρα, προ-
σελθὼν πρὸς τὰ ὄρη, ὧν ὠρέγετο. Ἐπεὶ δ' αὖ ἔληξεν, ἐδειπ-
νοποιεῖτο. Τὸ δὲ παρὰ Κυαζάρης στράτευμα ὡς ἥσθητο προ-
σιόν, ὑποπέμψας πρὸς αὐτὰς, εἶπεν ἀπέχοντας αὐτῶν δειπνο-
ποιεῖσθαι ὡς δύο † παρασάγγας· τὸτο προῖδὼν ὡς συμβα-
λεῖται

* Ὀγμευον αὐτῶ] Huius verbi locum spurium aliud, ὠρμησιν, in editis ferè omnibus in-
sedit. Lessclavius tandem dedit ὤγμενον αὐτῶ, quam lectionem ex Libro Budensi Camera-
rium adferre ait. Et Æmilii Portus pro ὤγμενον illo, nihili planè verbo, scribendum ὠγ-
μευον vidit: quo facto in pristinam tandem integritatem restitutus videtur hic locus. Dicitur
autem ὀγμεύω propriè de messoribus, qui longà ferie, ordine procedentes, in arvis segetibuf-
que metunt. Hoc disertissimis verbis, hunc ipsum locum respiciens, testatur Suidas: Ὀγ-
μευον, inquit, Ξενοφῶν ἐν Β'. ἀντὶ τοῦ, ἐπορεύοντο, παρὰ τὸν ὄγμον, τὸν σημαίνοντα τὴν κατὰ
τάξιν ὁδὸν τῶν βερίζοντων. Et Hesychius, Ὀγμος, ἡ ἐφεξῆς φυτεία· μεταφορικῶς δὲ, καὶ ὅταν
πορεύονται ἐφ' ἑνα τιταγμένοι κατὰ στίχον, ὄγμον λέγουσι· ὃ δὲ τῶν βερίζοντων στίχος, ὀγμύειν
λέγονται. Ità Phavorinus et Etymol. M. Eustathius verò, Ὀγμος, ὃ ἀροστράσθεις τόπος, καὶ
ἀνοιγείς ἑλκυσμῶ ἀρότρου, &c. ad Il. λ'. p. 831. et, σ'. p. 1161. Et Schol. in Theocr. Idyl. 1.
v. 2. Ὀγμος, ἡ ἐπ' εὐθὺ τοῦ ἀρότρου τομῆ. Sed et ipsum verbum ὀγμύω eodem. quo Nolster,
sensu adhibuit Sophocles, Philoct. v. 164—5.

Νεο. Δῆλον ἔμοιγ', ὡς φορέθης χρεῖα

Σπίβον ὀγμύει τόνδε, πύλας σου.

Ubi Schol. Ὀγμος, ἡ ἐπὶ στίχον φυτεία, καὶ ἡ ταξίς· νῦν δὲ, ἀντὶ τοῦ, ἐφεξῆς πορεύεται. Agit
hic Sophocles quoque de venatione *Philoctetis*; quod ex iis liquet versibus, quos prioribus illis
subiicit Tragicus:

Ταυτὴν γὰρ ἔχειν βιοτῆς αὐτὸν

Λόγος ἰστί φύσει, θεροβολούντα

Πιπνοῖς ἰαῖς, &c.

Prolixæ huic commentationi, quam Porto in primis acceptam referimus, adiciendus tandem
est J. Pollucis locus, T. 1. p. 518. in quo de cervis capiendis agit; Ἀλίσκονται δὲ διατύοις μὲν,
ἢ τὸς ὀγμύσας αὐτὰς συνιάσκει. Ubi Jungermannus, ad ὀγμύσας, statuit illud esse verbum
Xenophonitèum, atque eà adeò gratià hunc ipsum Nostri locum adducit, — καὶ τῶν ἱπ-
πίων ὠγμευον αὐτῶ, ὡς, &c. Denique, ὠρμησιν illud, quod hæcenus obtinuit, in oris primò
codicum vetustorum librariorum quosdam adnotasse puto, ut alterum illud, ὠρμησιν, utpote dif-
ficilius, explicarent: quo factum, ut eliminatâ prisca lectione, cuius significatio fugerat im-
peditos, in ejus locum glossema tandem subivit.

† Παρασάγγας] Notissimum ferè est vocabulum hoc, apud Persas, mensuram vitæ signifi-
care. Herodot. lib. 2. c. 6. Δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια. Nec aliter, lib.
5. c. 53. Strabo lib. 11. T. 2. p. 788. Τὸν δὲ παρασάγγην τὸν Περσικόν, οἱ μὲν ἐξήκοντα στα-
δίον φασίν, οἱ δὲ, τριάκοντα ἢ τιταράκοντα. Auctor Etymologici: Παρασάγγαι, τριάκοντα
στάδια παρὰ Πέρσαις, παρ' Αἰγυπτίοις δ' ἐξήκοντα. His adiciendis est insignis quidam Aga-
thiæ locus, Hist. lib. 2. p. 59. edit. Bon. Vulcanii, Ἔστι γὰρ ὁ παρασάγγης, ὡς μὲν Ἡε-
ρόδοτος δοκεῖ καὶ Ξενοφῶντι, τριάκοντα στάδια, αἷς δὲ νῦν βῆρεις καὶ Πέρσαις φατίν, ἐν ἰνὶ μόνῳ τῶν
ἰκκισ

λεῖται πρὸς τὸ λανθάνειν· ἐπεὶ δὲ δειπνήσειεν, * εἶπε τῷ ἄρχοντι αὐτῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν. Μετὰ τὸ δεῖπνον δὲ τὰς ταξiάρχους ἐκάλε· ἐπεὶ δὲ παρῆσαν, ἔλεξεν ὧδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύμμαχος
 “ ἦν καὶ ὑπήκοος Κυαζάρει· νῦν δ’, ὥς ἤσθετο τοὺς πολεμίους
 “ ἐπιόντας, καταφρονεῖ, καὶ ἔτε στρατεύμα πέμπει ἡμῖν, ἔτε
 “ τὸν δασμὸν ἀποδίδωσι· νῦν ἔν τῷτον δεῖ θηράσαι, ἣν δυνά-
 “ μεθα. Ωδὲ μοι ἔν δοκεῖ, ἔφη, ποιεῖν. Σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα,
 “ ἐπειδὰν ἀποκοιμηθῇς ὅσον μέτριον, † λαβὼν τὰς
 “ ἡμίσεις Περσῶν τῶν σὺν ἡμῖν, ἴδι τὴν ὄρεινὴν καὶ κατάλαβε
 “ τὰ ὄρη, εἰς ἃ φασιν αὐτόν, ὅταν τινὰ φοβηθῇ, καταφεύ-
 “ γειν. Ἡγεμόνας δέ σοι ἐγὼ δώσω. Φασὶ μὲν ἔν καὶ δασέα
 “ ταῦτα τὰ ὄρη εἶναι, ὥς ἐλπίς ὑμᾶς μὴ ὀφθῆναι· ὅμως δὲ
 “ εἰ προτέμποις πρὸ τῆ στρατεύματος εὐζώνους ἄνδρας, λη-
 “ σταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλήθος καὶ τὰς στολὰς, ἔτοι ἂν σοι,
 “ εἴ τισιν ἐντυγχάνοιεν τῶν Ἀρμενίων, ἧς μὲν ἂν συλλαμβά-
 “ νοντες αὐτῶν κωλύοιεν τῶν ἐξαγγελιῶν, ἧς δὲ μὴ δύναιντο
 “ λαμβάνειν, ἀποσοβῆντες ἂν ἐμποδῶν γίγνοιτο τῆ μὴ ὄραν
 “ αὐτὰς τὸ ὅλον στρατεύμα, ἀλλ’ ὥς περὶ κλοπῶν βελευεσ-
 “ θαι. Καὶ σὺ μὲν, ἔφη, οὕτω ποίει· ἐγὼ δὲ ὅμα τῇ
 “ ἡμέρᾳ τὰς ἡμίσεις μὲν τῶν πεζῶν ἔχων, ἅπαντας δὲ τὰς ἰπ-
 “ πίας, πορεύσομαι διὰ τῆ πεδίδε εὐδὺς πρὸς τὰ βασιλεία.
 “ Καὶ ἦν μὲν ἀνδίστηται, δῆλον ὅτι μάχεσθαι δεήσει· ἦν δ’
 “ ἂν ὑποχωρῇ τῆ πεδίδε, δῆλον ὅτι ‡ μεταθεῖν δεήσει· ἦν δ’
 “ εἰς τὰ ὄρη φεύγη, ἐνταῦθα δὴ, ἔφη, σὸν ἔργον μηδένα
 “ ἀφίεναι τῶν πρὸς σε ἀφικνεμένων. Νόμιζε δ’ ὥσπερ ἐν

ἱκοσι πλείονα. Hodie, auctore Relando, Parasanga apud Persas continet tria millia, unumquodque milliare ter mille cubitos, quilibet cubitus triginta digitos, quilibet digitus latitudinem sex granorum hordei.

* Εἶπε] Camero in *Myroth. Evang.* ad Matt. 4. 3. ——— εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι, &c. putat, Hebraicā phrasi, εἰπῶν poni pro *jubere, præcipere*. Gatakerus etiam, de *Stylo N. Inst.* cap. 28. censet ab Hebræis potius, quàm à Græcis, verbum hoc in *jubendi* sive *imperandi* significatu adhibitum, sumpsisse Evangelistas; à quibus sæpissimè ità usurpatum est, Marc. 5. 43. Luc. 19. 15. &c. At satis constat causam non fuisse, cur ità statuerent. Nam sæpè alibi, non hoc tantum loco, apud Nostrium, alióque purissimos scriptores Græcos, verbum illud *jubendi* seu *præcipiendi* vim obtinet.

† Λαβὼν] Vulgò, λάβε. Stephanus scribit λαβὼν, alioquí, inquit, ante τὸ, opus esset particulā καί. Atque hanc emendationem comprobant MS. Bodl. nec non Muretus ad locum.

‡ Μεταθεῖν δεήσει] Locutio metaphorica, à re venaticā desumpta. Paulò suprà de *venando* Armenio, hic de eodem *insequendo* loquitur. Frequentissimi usús est hoc verbum apud Scriptores *Cynæget.* Nostrium in primis, et Arrianum: idque adeò inter ea, quæ rei venaticæ sunt propria, recenset J. Pollux lib. 5. cap. 1.

“ ἴθρα ἡμᾶς μὲν τὲς ἐπιζητῶντας ἔσεσθαι, * σὲ δὲ τὸν
 “ ἐπὶ ταῖς ἄρकुσι. Μέννησο ἔν ἐκεῖνο, ὅτι φθάνειν δεῖ πε-
 “ φραγμένους τὲς πόρεος πρὶν κινεῖσθαι † τὰ θηρία. Καὶ λε-
 “ ληθέναι δὲ δεῖ τὲς ἐπὶ τέτοις τεταγμένους, εἰ μέλλουσι μὴ
 “ ἀποστρέφειν τὰ προσφερόμενα. Μὴ μέντοι, ἔφη, ὦ Χρυ-
 “ σάντα, ἔτως αὖ ποίει, ὥσπερ ἐνίστε διὰ τὴν φιλοθηρίαν·
 “ πολλάκις γὰρ ὅλην τὴν νύκτα ἄϋπνος πραγματεύη· ἀλλὰ
 “ νῦν ἑάσαι χρὴ τὲς ἄνδρας τὸ μέτριον ἀποκοιμηθῆναι, ὥς ἂν
 “ δύνωνται ‡ ὑπνομαχεῖν. Μηδέ γε σὺ, ὅτι ἐχ ἡγεμόνας
 “ ἔχων ἀνδρώπες πλανᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη, ἀλλ’ ὅπῃ ἂν τὰ θηρία
 “ ὑφηνῇται, ταύτῃ μεταδεῖς, μήτοι καὶ νῦν ἔτω τὰ δύσ-
 “ βατα πορεύς, ἀλλὰ κέλευε σὺ τὲς ἡγεμόνας, ἐὰν μὴ πάνυ
 “ πολὺ ἐλάσσων ἡ οὐδὸς ἦ, τὴν ῥάστην ἡγεῖσθαι. Στρατιᾷ
 “ γὰρ ἡ ῥάστη ταχίστη. Μηδέ γε, ὅτι σὺ εἴδισαι τρέχειν
 “ ἀνὰ τὰ ὄρη, μήτοι δρόμῳ ἡγήσῃ, ἀλλ’ ὥς ἂν δύνῃται σοι
 “ ὁ στρατὸς ἔπεσθαι, τῷ μέσῳ τῆς σπεδῆς ἡγῆ. Αγαθὸν δὲ
 “ καὶ τῶν δυνατωτάτων καὶ προθύμων ὑπομένωντας τινὰς ἐνίστε
 “ παρακελεύεσθαι· ἐπειδὴν δὲ παρέλθῃ τὸ κέρασ, παροξυντι-
 “ κὸν εἰς τὸ σπεύδειν, πάντας παρὰ τὲς βαδίζοντας τρέχον-
 “ τας ὀρεῖσθαι.”

Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκέσας, καὶ ἐπιγαυρωθεὶς τῇ ἐν-
 τολῇ Κύρου, λαβὼν τὲς ἡγεμόνας, ἀπελθὼν, καὶ παραγγείλας
 ἃ ἔδει ταῖς σὺν αὐτῷ μέλλουσι πορεύεσθαι, ἀνεπαύετο. Ἐπεὶ
 δὲ ἀπεκοιμήθησαν ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὰ

c. * Σὲ δὲ τὸν] Sic legendum videtur, non, ut vulgò, σὲ δὲ τῶν ἐπὶ, &c. nisi quis ellipticam locutionem esse statuerit, per τινὰ supplendam. Eam quàm recipimus lectionem, in loci interpretatione, sicutus est Leunclavius, et repræsentat etiam MS. Bodl. Noster autem per τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρकुσι vult eum, quem in Κυνηγεῖ, ἀρκύωνον appellat.

† † τὰ θηρία] In vulgatis legitur, τὴν θήραν. Quod Editorum Interpretumque neminem probasse video. Hi verò cum lectionem aliam, τὸν θῆρα, in margine invenerint, ad eam versiones quique suas conformarunt. Mihi quidem neque hæc neque illa placet lectio; ideoque aliam ex conjecturâ reposui, cui et res ipsa, et sequentia statim ista, — μὴ ἀποστρέφειν τὰ προσφερόμενα, et, — ὅπῃ ἂν τὰ θηρία ὑφηνῇται, omnino favere videantur.

‡ Ὑπνομαχεῖν] Rejiciendum hoc verbum, et in ejus locum ὕπνου τυχεῖν vel ὑπνολαχεῖν substituendum quidam autumârunt. MS. item Bodl. (nè quid dissimulem) repræsentat, ὕπνου τυχεῖν, receptâ lectione, ὑπνομαχεῖν, in margine laudatâ. Editi ferè omnes dant ὑπνομαχεῖν, Sed, Leunclavius, parum sibi constans, versionem suam lectioni marginis, ὕπνου τυχεῖν, accommodavit: vertit enim, nè somni sint expertes. Vulgatæ verò lectioni sua non deest auctoritas. Phavorinus, ad ὑπνομαχεῖν, Auctores adducit Xenophontem et Synesium: his additis, σὺ δὲ ἀντίσπασθαι ἢ ἀντιπράττειν τῷ ὕπνῳ λίγῃ· ἢ ὕπνου κρατεῖν. Suidas eisdem citat Auctores, et Synesii etiam verba profert; ἐγὼ δὲ ὑπὸ μεσοπυργίῳ τεταγμένος ὑπνομαχῶ. Extant autem epist. 130. p. 464. edit. Morel. Nec aliter Thomas Magister, Ὑπνομαχεῖν, Ξενοφῶν καὶ Συνέσιος ἐν ἐπιστολῇ· ὑπὸ μεσοπύργιον τεταγμένος ὑπνομαχῶν (lege, ὑπὸ μεσοπυργίῳ τεταγμένος, &c.) σὺ δὲ ἀντίσπασθαι ἢ ἀντιπράττειν τῷ ὕπνῳ λίγῃ· ἢ ὕπνου κρατεῖν.

ἔρη. Κύρος δὲ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἄγγελον προέπεμπε πρὸς τὸν Ἀρμένιον, προειπὼν αὐτῷ λέγειν ὧδε· Κύρος, ὦ Ἀρμένιε, κελεύει ἔτω ποιεῖν σε, ὅπως ὡς τάχιστα * ἔχων ἀπίης καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στράτευμα. Ἦν δ' ἐρωτᾷ ὅπως εἰμί, λεγε τάληθῇ, ὅτι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις. Ἦν δ' ἐρωτᾷ εἰ καὶ αὐτὸς ἐρχομαι, λέγε κἀνταῦθα τάληθῇ, ὅτι ἐκ οἴσθαι. Ἦν δὲ ὅποσοι ἐσμὲν πυνθάνηται, συμπέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν. Τὸν μὲν δὲ ἄγγελον, ἐπιστείλας ταῦτα, ἔπεψεν νομίζων φιλικώτερον εἶναι ἔστας, ἢ μὴ προειπόντα πορεύεσθαι. Αὐτὸς δὲ συνταξάμενος ἢ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύειν τὴν ὁδὸν, καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴ τι δέοι, ἐπορεύετο. Προεῖπε δὲ τοῖς στρατιώταις μηδένα ἀδικεῖν· καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῷ ἐντυγχάνοι, θάρρειν τε παραγγέλλειν, † καὶ ἀγορὰν τὸν βελόμενον ἄγειν, ὅπως ἂν ὧσιν, εἴ τις σιτία ἢ ποτὰ τυγχάνοι πωλεῖν βελόμενος.

* Ἐχων ἀπίης] Legitur etiam, notante Leuncluvio, in libro Budensii, ἔχων οἴσης τὸν δασμὸν. Nempe paulò infra hæc locutio occurrit, — συνωμολόγησας δασμὸν οἴσειν. Hinc, opinor, illa Budensii Libri Lectio. Vulgata autem satis sana, et minimè loco movenda videtur.

† Καὶ ἀγορὰν, &c.] Est nimirum boni Imperatoris omni cogitatione curâque in comœtatum undique advehendum incumbere. Inter cætera adedò imperatoria officia hoc meritò recenset Onofander, extremo cap. 6. p. 15. Φροντίζετω δὲ περὶ τε ἀγορᾶς, καὶ τῆς τῶν ἐμπόρων, καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, παραπομπῆς· ἵνα ἀκινδύνου τῆς παρουσίας σφίσιν οὕτως ἀόκνως παρακομίζουσι τὸν εἰς τὰ ἐπιτηδεῖα φόρτον. Lege, σφίσιν οὔσης, ἀόκνως παρακομίζουσι τὸν, &c. Et rei tam necessariæ incuriam J. Cæsari vitio vertit Alexander M. referente Juliano, p. 323. ed. Ezech. Spanh. Καὶ γὰρ ἐν ἰνδία γίγονας τῶν ἐπιτηδευῶν, (ἵστί δὲ οὐ μικρὸν, ὡς οἶδα, τοῦτο ἀμάρτημα, στρατηγῶν) καὶ μάχη συμβαλὼν ἡττήθης.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ'.

Ο Μὲν δὴ Κῦρος ἐν τέτοις ἦν· * ὁ δὲ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε τῆ ἀγγέλου τὰ παρὰ τῆ Κῦρος, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ στράτευμα ἔπέμπων. Καὶ τὸ μέγιστον ἐφοβεῖτο, ὅτι ὀφθῆσεν αὐτῷ ἐμελλε τὰ βασιλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος, ὡς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχασθαι εἴη. Διὰ πάντα δὴ ταῦτα ὀκνῶν, ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀδροίζων τὴν αὐτῆ δύναμιν, ἅμα δ' ἐπέμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν, καὶ τὰς γυναῖκας, τὴν τε ἑαυτῆ καὶ τὴν τῆ υἱῆς, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευὴν τὴν πλείστη ἀξίαν συναπέπεμπε, προπομπὰς δὲ αὐτοῖς. Αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν κατασκευομένους ἐπέμπε τί πράττοι Κῦρος, ἅμα δὲ συνέταττε τὰς παραινομένους τῶν Ἀρμενίων· καὶ ταχὺ παρῆσαν ἄλλοι, λέγοντες ὅτι καὶ † δὴ αὐτὸς ἔτος ὁμῶς ἐνταῦθα δὴ ἐκέτι ἔτλη εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλ' ὑπεχώρει. Ὡς δὲ τῷτο εἶδον αὐτὸν ποιήσαντα οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκόν ἥδη ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑαυτῆ, βελόμενοι τὰ ὄντα ἐκποδὰν ποιῆσθαι. Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἑώρα διαφερόντων καὶ ἐλαυνόντων τὸ πεδίου μεστὸν, ὑποπέμπων ἔλεγεν ὅτι ἐδενὶ πολέμιος εἴη τῶν μενόντων· εἰ δὲ τίνα φεύγοντα λήψοιτο, προηγόρευσεν ὅτι ὡς πολέμῳ χρῆσαιτο. Οὕτω δὲ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, ἦσαν δὲ οἱ ὑπεχώρην σὺν τῷ βασιλεῖ. Ἐπεὶ δὲ οἱ σὺν ταῖς γυναῖξιν προΐόντες ἐνέπεσον εἰς τὰς ἐν τῷ ὄρει, κραυγὴν τε εὐθὺς ἐποίησαν, καὶ φεύγοντες ἠλίσκοντο πολλοὶ αὐτῶν. Τέλος δὲ καὶ ὁ παῖς, καὶ

* Ὁ δὲ Ἀρμένιος, &c.] Zonaras, Scriptor ætate suâ clarus, ea omnia, quæ de Cyro hic Xenienique sunt memorata, iisdem penè verbis, quibus Noster usus est, exposuit: Ὡς δ' ἤκουσα ταῦτα ὁ Ἀρμένιος, ἐξεπλάγη· καὶ ἐπέμπε μὲν ἀδροίζων τὴν αὐτοῦ στρατὴν ἐτίμπε δὲ καὶ τὰς γυναῖκας, τὴν τε νεώτερον υἱὸν, καὶ τὰς, &c. Annal. T. I. lib. 3. p. 149. et seq. edit. Paris.

† Ὅτι καὶ δὴ] Pro καὶ δὴ, Muretus reponendum censet ἥδη. Nec temerè, opinor. Idem notat ομοίως poni ἀντι τοῦ ἰγγός. Utinam rectè.

αἱ γυναῖκες, καὶ αἱ θυγατέρες ἐάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα ἐτύγχανεν. Ο δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὡς ἤσθετο τὰ γιγνόμενα, ἀπορῶν ποῖ τράποιτο, ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύγει. Ο δὲ αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν, περιῖσταται τὸν λόφον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάνταν πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν τῷ ὄρει καταλιπόντα ἔκειν. Τὸ μὲν δὲ στράτευμα ἡδροίζετο τῷ Κύρῳ· ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πό- τερα βέλει αὐτῷ μένων τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβὰς ἡμῖν διαμάχεσθαι; Απεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος ὅτι ἐδετέροις βέλοιο μάχεσθαι. Πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἤρῳτα, Τί ἐν κἀδησαι αὐτόθι, καὶ ἐ καταβαίνεις; Απορῶν, ἔφη, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. Ἀλλ' ἐδὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ· ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ δίκην καταβαίνειν. Τίς δ', ἔφη, ὁ δικάσων; Δηλονότι ὃ ὁ Θεὸς ἔδωκε καὶ ἄνευ δίκης σοι χρήσασθαι ὅ,τι καὶ βέλοιο. Ενταῦθα δὲ ὁ Ἀρμένιος, γιγνώσκων τὴν ἀνάγκην, καταβαίνει καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον κἀκείνον καὶ τὰ ἄλλα πάντα, περιεστρατοπεδεύ- σατο, * ὁμοῦ ἤδη πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν.

Εν τέτῳ δὲ τῷ χρόνῳ ὁ πρεσβύτατος παῖς τῷ Ἀρμένιῳ, Τιγράνης, ἐξ ἀποδημίας τινὸς προσήει, ὃς καὶ σύνδηρος ποτὲ ἐγεγένητο τῷ Κύρῳ· καὶ ὡς ἤκουσε τὰ γεγενημένα, εὐθὺς πο- रेύεται πρὸς τὸν Κῦρον, ἥπερ εἶχεν. Ως δὲ εἶδε πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ † ἀδελφάς, καὶ τὴν ἑαυτῷ γυναῖκα αἰχμαλώ- τας γεγενημένους, ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. Ο δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν, ἄλλο μὲν ἐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δ' ὅτι, Εἰς καιρὸν ἤκεις, ὅπως σὺ τῆς δίκης ἀκέρσης παρὼν τῆς ἀμφὶ τῷ πατρός. Καὶ εὐθὺς συνεκάλει τὰς ἡγεμόνας τὰς τε τῶν Περ- σῶν καὶ τὰς τῶν Μήδων· παρεκάλει δὲ καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων παρῆν· καὶ τὰς γυναῖκας, ‡ ἐν ταῖς ἀρμαμάξαις παρῆσας,

* Ομοῦ ἔδην] Sic emendandum curavimus, MStum Bodl. secuti. Vulgò erat, ὁμοῦ δὴ. Sed, hoc in genere sæpe à librariis peccatum est: ideòque probabilior Mureti conjectura, modò memorata, videtur. Hanc nostram emendationem à Stephano quoque comprobata invenio.

† Καὶ ἀδελφάς] Editi, quos vidi, omnes exhibent ἀδελφούς. Contrà quàm loci ratio postulat. Nam de uno tantùm filio, quem, absente Tigraue, apud se retinuerat Armenius, antea locutus est Noster. Philadelphus autem et Gabriellus nostram hanc lectionem in iis, quibus usi sunt, libris invenerunt. Vertit enim uterque, *sorores*. Eandem MS. Bodl. et Zonaras, loco suprà dicto, confirmat: de Tigraue peregrè redeunte loquitur, — καὶ ἰδὼν τὸν τε πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰς ἀδελφάς, καὶ τὴν, &c.

‡ Ἐν ταῖς ἀρμαμάξαις] Lexicon Græco-lat. vetus, *Armadura*, *Carpentum*, Q. Curtius ipsum

παρέσας, ἐκ ἀπήλασεν, ἀλλ' εἶα ἀκρίειν. Ὅποτε δὲ καλῶς εἶχεν, ἤρχετο τῷ λόγῳ· καὶ, ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον μὲν σοὶ συμβαλεύω, ἐν τῇ δίκῃ τάληδ' ἢ λέγειν, ἵνα σοὶ ἐν γὰρ ἀπῇ τὸ εὐμισσητότατον· τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, εὖ ἴσθι ὅτι καὶ τῷ συγγνώμῃ τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα ἀνδράποισι γίνεται. Ἐπειτα δὲ, ἔφη, συνίσασί μὲν σοὶ καὶ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ πάντα ὅσα ἔπραξας, καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἦν δὲ αἰσδάνωνταί σε ἄλλα ἢ τὰ γιγνόμενα λέγοντα, νομιεῖσί σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σαυτῷ πάντα τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἢν ἐγὼ τάληδ' ἢ πύθωμαι. Ἀλλ' ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κύρε, ὅτι βέλει, ὡς τάληδ' ἢ ἐρέντος· τῆτε ἕνεκα καὶ γενέσθω ὅτι βέλεται, Λέγε δὴ μοι, ἔφη, ἐπολέμησας ποτὲ Ἀστυάγει τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις Μηδαῖς; Ἐγὼ γ' ἔφη. Κρατηδεῖς δ' ὑπ' αὐτῷ, συνομολόγησας δασμὸν οἴσειν, καὶ συστρατεύεσθαι ὅπως ἐπαγγέλλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἔξειν; Ἦν ταῦτα. Νῦν ἔν διὰ τί ἔτε * τὸν δασμὸν ἀπήγαγες, ἔτε στράτευμα ἔπεμψας, ἐτείχιζες τε τὰ ἐρύματα; Καὶ ὅς ἔφη, Ἐλευθερίας ἐπεδύμεν· καλὸν γὰρ μοι δοκεῖ εἶναι καὶ αὐτὸν ἐλεύθερον εἶναι, καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν. Καὶ γὰρ ἐστίν, ἔφη ὁ Κύρος, καλὸν μάχεσθαι, ὅπως μὴ ποτέ τις δῆλος μέλλοι γενήσεσθαι· ἦν· δὲ δὴ ἢ πολέμῳ κρατηδεῖς, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον δελωδεῖς, ἐπιχειρῶν τις φαίνεται τὸς δεσπότης ἀποστερεῖν ἑαυτῷ, τῷτον σὺ, πρῶτος εἶπε, πότερον ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ καλὰ πράττοντα τιμᾶς, ἢ ὡς ἀδικῶντα, ἦν λάβης, κολάζεις; Κολάζω, ἔφη· ἐ γὰρ ἑᾶς σὺ ψεύδεσθαι. Λέγε δὴ σαφῶς, ἔφη ὁ Κύρος, ὥδε κατ' ἐν ἑκάστον· Ἦν ἄρχων τις τύχη, καὶ ἀμάρτη, πότερον ἑᾶς ἄρχειν, ἢ ἄλλον καδίστης ἀντ' αὐτῷ; Ἄλλον καδίστημι, ἔφη. Τί δὲ, ἦν χρήματα πολλὰ ἔχη, ἑᾶς πλε-

ipsum nomen retinet, l. 3. c. 3. "Quindecim indè, quas, *armataxas* appellant, sequebantur." Mollis autem et ferè muliebris vehiculi genus fuisse constat; nam ubi, apud Nostrium, *barmataxarum*, ibi et mulierum mentio fieri solet; Persis eas præcipuè in usu fuisse testatur Max. Tyr. dissert. 34. non longè ab initio: Εὖν δὲ Σπαρτιάτης εἶναι λέγων καὶ Ἕλληνα καὶ Ὀρειῶν καὶ Ἡοικλιῶν, θανυμάχης τῶν Μηδικῶν καὶ ἄρμαξαν Περσικῶν, Περσῶν, &c. De *barmataxá* plura si velis, vide sis Schefferum de re vehiculari, lib. 2. c. 17. p. 217.

* Τὸν δασμὸν] Quæ non ubique anxie querenda est articuli præpositivi emphasis, ea hoc, loco minime forsan importunè notanda est. De eo enim speciatim tributo sermo hic est quod ab Armenio ad Cyaxarem ex pacto adlatum oportuit. Haud alia est hujus articuli emphasis apud Matt. 8. 4. *σισυτὸν διῆξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσίνεκε τὸ δῶρον* ὃ, &c. Ubi rectè Beza, *illud donum*: quippe Christus sanatum modo hominem jubet *illud speciatim* (non *aliquid*) donum Sacerdoti, offerre, quod ei lepræ purgati ex legis præscriptio, Levit. 14. 4. offerebant.

τεῖν, ἢ πένητα ποιεῖς; Αφαιρῆμαι, ἔφη, ἃ ἂν ἔχων τυγχάνῃ. Ἦν δὲ καὶ πρὸς πολεμίας αὐτὸν γιγνώσκης ἀφιστάμενον, τί ποιεῖς; Κατακαίνω, ἔφη· τί γὰρ δεῖ, ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀποθανεῖν, μᾶλλον ἢ τὰληθῆ λέγοντα; Ενταῦθα δὴ ὁ μὲν παῖς αὐτῷ ὡς ἤκασε ταῦτα, * περιεσπάσατο τὴν τιάν, καὶ τὰς πέπλους κατερρήξατο· αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι ἐδρύπτοντο, ὡς οἰχομένους τῷ πατρὶ, καὶ ἀπολωλότων πάντων σφῶν ἦδη. Καὶ ὁ Κύρος σιωπῆσαι κελεύσας, πάλιν εἶπεν, Εἶεν· τὰ μὲν δὴ σὰ δίκαια, ταῦτα, ὦ Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβελεύεις ἐκ τῶν ποιεῖν; Ο μὲν δὴ Ἀρμένιος ἐσιώπα, ἀπορῶν πότερα συμβελεύει τῷ Κύρῳ κατακαίνειν ἑαυτὸν, ἢ τὰναντία διδάσκει ὧν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν· Ο δὲ παῖς αὐτῷ Τιγράνης ἐπῆρετο τὸν Κύρον, Εἰπέ μοι, ὦ Κύρε, ἔφη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀπορῶντι ἔοικεν, ἢ συμβελεύσω περὶ αὐτῷ ἃ οἶμαί σοι βέλτιστα εἶναι; Καὶ ὁ Κύρος, ἡσθημένος, ὅτε συνεθήρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, † σοφιστὴν τινα αὐτῷ συνόντα καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ τῷ Τιγράνῃ, πάνυ ἐπεθύμει αὐτῷ ἀκῆσαι, ὅτι ποτὲ ἐροίη· καὶ προθύμως ἐκέλευε λέγειν, ὅτι γινώσκει.

Εγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τῷ πατρὶ ἢ ὅσα, βεβλέυται, ἢ ὅσα ‡ πέπραχε, πάνυ σοι συμβελεύω τῶτον μιμεῖσθαι· εἰ δὲ τοι σοι δοκεῖ πάντα ἡμαρτηκῆναι, συμ-

* Περιεσπάσατο τὴν, &c.] Orientis nimirum gentes, tristius cūm quid accideret, acriores, in huic ferè modum, doloris animo concepti morsus indicare solebant. Moses, Nadabo et Abihuo morte repentinā peremptis, tum ipsum Aharonem, tum filios ejus superflites monet, ne tiasas abjicerent, lucūs causā, néve vestes lacerarent: Levit. 10. 6. Adjici possint, Gen. 37. 29, 34. Num. 14. 6. Job. 2. 12. atque alia passim V. T. loca. Idem de Perſis sēpè alibi tradit Xenophon. Nec aliter Herodotus: Πέρσαι δ' ὡς τὸν βασιλεῖα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τὰ τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα κατερίκνόν τε καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρῶντο. lib. 3. c. 66. Et Q. Curtius de Captivis Persicis: "Ingens circa eam nobilium faminarum turba conſtiterat, laceratis crinibus abscessāque veste, pristini, &c." lib. 3. c. 11.

† Σοφιστὴν τινα] Plurium sanè Auctororum testimonio constat, honorificum antiquis temporibus dignationisq̃ue plenum fuisse *Sophistæ* nomen: quo non ii tantūm potiti sunt, qui eximii in dicendo erant, sed etiam ex Philosophis, qui facuadè animi sensa exprimerent. Laërtius, pag. 9. οἱ δὲ σοφοί, inquit καὶ σοφισταὶ ἐκαλοῦντο. Et Plutarchus, Tom. 2. p. 385. λέγουσι γὰρ ἐκείνους τοὺς σοφοὺς, ὅτ' ἐνίων δὲ σοφιστὰς προσαγορευθέντας, αὐτοὺς μὲν εἶναι πέντες, Χίλων καὶ Θαλήν, καὶ Σόλωνα, &c. Quarum prior appellatio, ex Casauboni sententiā, sapientia habitum inherētem notat: posterior, munus docendi, quod olim functi sunt plerique Sapientium. Imò, vox σοφιστῆς primò ita latè patebat, ut omnibus alicujus artis peritis tribueretur; teste Suidā, qui eam exponit, πᾶς τεχνίτης. Sed aliò tandem translata est ad eos homines significandos, qui, auctore Cicero, *Academ.* lib. 2. p. 134. edit. *Cantab.* aut ostentationis aut quæstūs causā philosophati sunt. Cæterum de variā Σοφιστῶν notatione consulas Ger. Vossium de *Rhetor. naturā et consuet.* Oper. Tom. 3. pag. 316. et seq. Philostratum de *Vitis Sophistarum*: et *Præfationem*, quam Æliani Var. Hist. à se editis, dedit Perizonius.

‡ Πέπραχε, πάνυ] Sic optimè MS. Bodl. et Muretus. Vulgo—πέπραχε τῶν πάντων, &c. ubi τῶν illud omnino importunum videtur. In quibusdam libris legitur etiam—τίπραχε τοῦ δοκεῖν πάντα ἡμαρτηκῆναι, πάνυ σοι—ex pessimā eorum, ut ὁρίοι, depravatione, quæ mox sequuntur: εἰ δὲ τοι σοι δοκεῖ πάντα ἡμαρτηκῆναι, συμβουλεύω, &c.

βελεύω σοι αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι. Οὐκ ἔν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποιών, ἥκιστ' ἂν τὸν ἀμαρτάνοντα μιμοίμην. Ἔστιν, ἔφη, ταῦτα. Κολαστέον ἄρ' ἂν εἴη, κατὰ γε τὸν σὸν λόγον, τὸν πατέρα, εἴπερ τὸν ἀδικῆντα δίκαιον κολάζειν. Πότερα δ' ἡγῇ, ὦ Κῦρε, ἁμεινον εἶναι σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ τὰς τιμωρίας ποιεῖσθαι, ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; Ἐμαυτὸν ἄρα, ἔφη, ἔτω γ' ἂν τιμωροίμην. Ἀλλὰ σὺ μέντοι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μεγάλα γ' ἂν ζημιόιο, εἰ τὲς σεαυτῆ κατακαίνοις τότε, ὅποτε σοι πλείστες ἄξιοι εἶεν κεκτῆσθαι. Πῶς δ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείστες ἄξιοι γίγνοιτο ἄνθρωποι, ὅποτε ἀδικῆντες ἀλίσκοιντο; Εἰ τότε, οἶμαι, σάφρονες γίγνοιτο. Δοκεῖ γάρ μοι, ὦ Κῦρε, ἔτως ἔχειν, ἄνευ μὲν σωφροσύνης ἐδ' ἄλλης ἀρετῆς ἐδὲν ὄφελος εἶναι (τί γὰρ ἂν, ἔφη, χρήσαιτ' ἂν τις ἰσχυρῶ ἢ ἀνδρείῳ, μὴ σάφρονι, ἢ ἱππικῶ; τί δέ, πλουσίῳ; τί δέ, δυνάστη ἐν πόλει;) σὺν δὲ σωφροσύνῃ καὶ φίλος πᾶς, χρησίμος, καὶ θεράπων πᾶς, ἀγαθός. Τῆτο ἔν, ἔφη, λέγεις, ὡς καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἐν τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἀφρονος σάφρων γένηται. Πάνυ μὲν ἔν, ἔφη. Πάδημα ἄρα σὺ λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, ἐμάδημα. Ἐ γὰρ ἂν δῆπε, εἴγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι τὸν μέλλοντα σάφρονα ἔσεσθαι, παραχρῆμα ἐξ ἀφρονος σάφρων ἂν τις γένοιτο. Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔπω ἦσθες καὶ ἓνα ἄνδρα δι' ἀφροσύνης μὲν ἐπιχειροῦντα κρείττον ἑαυτῆ μάχεσθαι, ἐπειδὴν δὲ ἡττηθῇ εὐδύς πεπαυμένον τῆς πρὸς τῆτον ἀφροσύνης; Πάλιν δ', ἔφη, ἔπω ἐώρακας πόλιν ἀντιταττομένην πρὸς πόλιν ἑτέραν, ἥτις ἐπειδὴν ἡττηθῇ, παραχρῆμα ταύτῃ, ἀντὶ τῆ μάχεσθαι, πείδεσθαι δέλει; Ποίαν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ τῆ πατρὸς ἦτταν λέγων, ἔτως ἰσχυρίζεσθαι σεσωφρονίσθαι αὐτόν: Ἐν ἧ, νῆ Δί', ἑαυτῷ σύνοιδεν ἐλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δέλος δ' ὡς ἐδεκάποτε γενόμενος· ἃ δὲ ὥήθη χρῆναι λαθεῖν, ἢ * φθάσαι, ἢ ἀποβιάσασθαι, ἐδὲν τέτων ἱκανός γενόμενος διαπράξασθαι. Σὲ δὲ οἶδεν, ἃ μὲν ἐβελήδης ἐξαπατήσας αὐτόν, ἔτως ἐξαπατήσαντα, ὥσπερ ἂν τις τυφλὸς ἢ καφᾶς καὶ μὴδ' ὅτιεν φρονῶντας ἐξαπατήσειεν· ἃ δὲ ὥήδης λαθεῖν χρῆναι, ἔτω σέ

* φθάσαι, ἢ, &c.] Sic rescripti, Philadelphum, Gabriellum et MStum Bodl. secutus. Alii libri dant φασάσαι, ἢ ἐπιβιάσασθαι, quam lectionem veram ratus Leunclavius, ita locum reddit, vel furium agere, vel, &c. At φασῶν, non furium agere, sed furium indagare, depredare, scrutari, &c. significat.

οἶδε λαθόντα, ὥστε ἂν ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἐχυσὰ χωρίῳ ἀποκαῖσθαι, ταῦτα εἰρκτὰς αὐτῷ ἔλαθες προκατασκευάσας· τάχει δὲ τοσῶτον περιεγένου αὐτῷ, ὥστε * πρόσωθεν ἐφθασας ἐλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ, πρὶν τῷτον τὴν παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἀδροῖσασθαι. Ἐπειτα δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κύρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἡττα σωφρονίζειν ἱκανὴ εἶναι ἀνδρώπες, † τὸ γινῶναι ἄλλας ἑαυτῶν βελτίονας ὄντας; Πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράνης, ἢ ὅταν μάχῃ τις ἡττηθῇ. Ο μὲν γὰρ ἰσχυροὶ κρατηθεῖς ἐστὶν ὅτε ὡήδη τὸ σῶμα ἀσκήσας ἀναμαχεῖσθαι καὶ πόλεις γε ἀλῆσαι, συμμάχους προσλαβεῖσθαι, οἶονται ἀναμαχεῖσθαι ἂν· ἔς δ' ἂν βελτίους τινὲς ἑαυτῶν ἡγήσωνται, τῷτοις πολλάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐδέλσσι πείδεσθαι. Σὺ, ἔφη, εἰκας ἐκ οἴεσθαι τὰς ὑβριστὰς γινώσκειν τὰς ἑαυτῶν σωφρονεστέρας· ἐδὲ τὰς κλέπτας, τὰς μὴ κλέπτοντας· ἐδὲ τὰς ψευδομένους, τὰς ἀληθῆ λέγοντας· ἐδὲ τὰς ἀδικεῦντας, τὰς τὰ δίκαια ποιεῦντας· ἐκ οἴσθαι, ἔφη, ὅτι καὶ νῦν ὁ σὸς πατὴρ ἐψεύσατο, καὶ ἐκ ἐξημπέδε τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς ἐδ' ὅτινῃ, ὧν Ἀστυάγης συνέδετο, παραβαίνομεν; Ἀλλ' ἐδ' ἐγὼ τῷτο λέγω, ὡς τὸ γινῶναι μόνον τὰς βελτίονας, σωφρονίζει, ἄνευ τῆς δίκῃ διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων, ὥσπερ ὁ ἐμὸς νῦν πατὴρ δίδωσιν. Ἀλλ' ἔφη ὁ Κύρος, ὅ γε σὸς πατὴρ πέποιθε μὲν ἐδ' ὅτινῃ ἔγω κακόν· φοβεῖται μὲν τοι, εἰ οἶδ', ὅτι μὴ πάντα τὰ ἔσχατα πάθῃ. ‡ Οἶεῖ ἔν τι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον καταδελῆσθαι ἀνδρώπες τῆ ἰσχυρῇ φόβῃ; Οὐκ οἶσθ' ὅτι οἱ μὲν, τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσματι νομιζομένῳ, σιδήρῳ παίομενοι, ὅμως ἐδέλσσι, καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; ἔς δ' ἂν

* Πρόσωθεν] Cum πρόσθεν illud, quod vulgò legitur, ferri nequaquam poterat, Stephanus et Leunclavius πρόσθεν reponendum monuerunt. Sed facilius est proniòrque ea, quam MSto Bodl. repræsentatam exhibemus, emendatio: nec enim mirum est, si festinanti librario una litera nonnunquam excidat.

† Τὸ γινῶναι] Locus hic à libris interpretibûsque pessimè, ut opinor, acceptus est. In editis omnibus legitur τοῦ γινῶναι, &c. quæ Cyri verba sic reddit Leunclavius. At verò tibine videtur, inquit Cyrus, hominis ita videri clades sufficere ad efficiendum ut frugi sit, atque aliis se potiores agnoscat? Eodem ferè recidunt aliorum versiones, à loci utique sententiâ pariter alienæ. Nos igitur, conjecturâ freti, reposuimus τὸ γινῶναι, quâ tandem ratione tum structura constet, tum idoneus ille, quem in versione damus, sensus exoritur. Hanc nostram emendationem atque interpretationem firmant satis tuentûrque verba ista Tigranis suam, paulò post, sententiam explicantis; Ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ τοῦτο λέγω, ὡς τὸ γινῶναι μόνον τοὺς βελτίονας, σωφρονίζει, ἄνευ, &c.

‡ Οἶεῖ οὖν τι, &c.] Leunclavius, pro οἶε οὖν—μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους, rectius scribi arbitrat, οἶε οὖν τι μᾶλλον καταδουλοῦσθαι, &c. Nam verbum, inquit, καταδουλοῦσθαι hic παθητικόν ἐστ' procul dubio. Sed, omni planè vitio locum vacare puto: nam alibi sæpè καταδουλοῦμαι vim habet activam; Plutarch. in Demetr. p. 902. Τότε μῖντοι καὶ σημεῖα μυχῶν κατεδουλοῦτο τὴν γνώμην αὐτῶν. Plura exempla suppeditabit Budaus.

σφόδρα φοβηθῶσιν ἄνθρωποι, τέτοις ἐδὲ παραμυθεμένοις, ἀντιβλέπειν δύνανται; Λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς ὁ φόβος τῷ ἔργῳ κακῆσθαι μᾶλλον κολάζει τὰς ἀνδράπους; Καὶ σὺ γε, ἔφη, οἶσθα ὅτι ἀληθῆ λέγω· ἐπίστασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φοβεῖμενοι μὴ φύγωσι πατρίδα, καὶ οἱ μέλλοντες μάχεσθαι, δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, ἀδύμως διάγῃσι· καὶ οἱ πλείοντες, μὴ ναυαγήσωσι, καὶ οἱ δαλείαν καὶ δεσμόν φοβεῖμενοι, ἔτι μὲν ἔτε σίτε, ἔθ' ὕπνε δύνανται τυγχάνειν διὰ τὸν φόβον· οἱ δὲ ἤδη μὲν φυγάδες, ἤδη δ' ἡττημένοι, ἤδη δὲ δαλεύοντες, ἔστιν ὅτε δύνανται μᾶλλον τῶν εὐδαιμόνων ἐσθίειν τε καὶ καθεύδειν. Ἐτι δὲ φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε, οἷον φόρημα ὁ φόβος· ἔνιοι γὰρ φοβεῖμενοι μὴ ληφθέντες ἀποδάνωσι, προαποδνήσκουσιν ὑπὸ τῷ φόβῳ· οἱ μὲν, ρίπτειντες ἑαυτούς· οἱ δὲ, ἀπαγχόμενοι· οἱ δὲ, ἀποσφαττόμενοι· * ἔτω πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μάλιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. Τὸν δ' ἐμὸν πατέρα, ἔφη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, ὅς ἐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμῶ, καὶ περὶ γυναικός, καὶ περὶ πάντων τῶν τέκνων δαλείας φοβεῖται; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ νῦν μὲν ἔμοιγε ἐδὲν ἄπιστον, ἔτω τῶτον διακεῖσθαι· δοκεῖ μέντοι μοι τῷ αὐτῷ ἀνδρὸς εἶναι, καὶ εὐτυχῆντα ἐξυβρίσαι, καὶ πταίσαντα ταχὺ πτῆξαι· καὶ ἀνεδέντα, πάλιν αὖ μέγα φροῖνσαι, καὶ πάλιν αὖ πράγματα παρασχεῖν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχει μὲν προφάσεις τὰ ἡμέτερα ἀμαρτήματα, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἔξεστι δέ σοι καὶ φρένια ἐντειχίζειν, καὶ τὰ ἐχυρὰ κατέχειν, καὶ ἄλλο ὅ,τι ἂν βέλη πιστὸν λαμβάνειν. Καὶ μέντοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἔξεις ἐδὲν τι τέτοις μέγα λυπεμένους· μεμνησόμεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἰτιοί ἐσμεν. Εἰ δέ τιτι τῶν ἀναμαρτήτων παραδιδὼς τὴν ἀρχὴν, ἀπιστῶν αὐτὸς φανείης, ὅρα μὴ ἅμα τε εὖ ποιήσης, καὶ ἅμα ἐ φίλον νομίωσί σε. Εἰ δ' αὖ φυλαττόμενος τὸ ἀπεχθάνεσθαι, μὴ ἐπιδῆς αὐτοῖς ζυγὰ τῷ μὴ-ὑβρίσαι, ὅρα μὴ ἐκείνης αὖ δέησῃ σε σωφρονίζειν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς νῦν ἐδέησεν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ τὰς θεάς, ἔφη, τοιάτοις μὲν ἔγωγε ὑπηρεῖταις, ἐς εἰδείην ἀνάγκη ὑπηρετῶντας, ἀηδῶς ἂν μοι δοκῶ χρεῖσθαι· ἐς δὲ γιγ-

* Οὕτω πάντων, &c.] Vim timoris ingentem ἡμφατισκόμεθα Pindarus expreffit epitheto;

οὐδὲ μὴν

Ποτε φόβος ἀνδραγάδας

Ἐπαύειν ἀλκὰν φρονῶν. — Nem. γ' v. 66, et seq.

νώσκειν δοκοῖν ὅτι εὐνοία καὶ φιλία τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνοιεν, τέττερς ἂν μοι δοκῶ καὶ ἁμαρτάνοντας ῥᾶον φέρειν, ἢ τέττερς μισῶντας μὲν, ἔκπλεω δὲ πάντα ἀνάγκῃ διαπονεμένους. Καὶ ὁ Τιγράνης πρὸς ταῦτα, Φιλίαν δ', ἔφη, παρὰ τίνων ἂν ποτε λάβοις τοσαύτην, ὅσῃν σοι παρ' ἡμῶν ἔξεστι κτήσασθαι νῦν; Παρ' ἐκείνων οἶομαι, ἔφη, παρὰ τῶν μηδεπώποτε ἔτω πολεμίων γεγενημένων· εἰ ἐδέλοίμι εὐεργετῆν αὐτέας, ὥσπερ σὺ κελεύεις με νῦν εὐεργετῆν ὑμᾶς. Ἡ καὶ δύναιο ἂν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ παρόντι εὐρεῖν νῦν ὅτῳ ἂν χαρίσαιτο ὅσαπερ τῷ ἐμῷ πατρί; Αὐτίκα, ἔφη, ἢν τινὰ ἐᾶς ζῆν τῶν σέ μηδὲν ἡδικηκότων, τίνα σοι τέττε χάριν οἶε αὐτὸν εἶσεσθαι; τί δέ; ἂν αὐτῷ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, τίς σε τέττε ἔνεκα φιλήσει, μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων προσήκειν ἑαυτῷ ἀφαιρεθῆναι; τὴν δ' Ἀρμενίων βασιλείαν εἰ μὴ ἔξει, οἷσθ' αὖτις τινα λυπέμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς; ἔκ' ἐν καὶ * τέττο, ἔφη, δῆλον, ὅτι ὁ μάλιστα λυπέμενος εἰ μὴ βασιλεὺς εἴη, ἔτος καὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν, μεγίστην ἂν σοι χάριν εἰδείη. Εἰ δέ τι σοι, ἔφη, μέλει καὶ τῷ ὥς ἡκιστα τετραγαγμένα τάδε καταλιπεῖν ὅταν ἀπίης, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἶε ἡρεμεστέρως ἔχειν τὰ ἐνθάδε, καὶ νῆς γενομένης ἀρχῆς, ἢ τῆς εἰσδυίας καταμενέσης; εἰ δέ τι σοι μέλει καὶ τῷ ὥς πλείστην στρατιὰν ἐξαγεῖν, τίνα ἂν οἶε μᾶλλον ἐξετάσαι ταυτην ὀρθῶς τῷ πολλάκις αὐτῇ κεχρημένους; εἰ δέ καὶ χρημάτων δεήσει, τίνας ἂν ταῦτα νομίζεις ἐκπορίσαι κρεῖττον τῷ καὶ εἰδότος καὶ ἔχοντος πάντα τὰ ὄντα; Ὡ γὰρ δὲ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν, σαυτὸν ζημιώσης πλεία ἢ ὁ πατὴρ ἐδυνήθη σε βλάψαι. Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν.

Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούων ὑπερήδετο, ὅτι ἐνόμιζε περαίνεισθαι πάντα αὐτῷ, ὅσαπερ ὑπέσχετο Κυαζάρει πράξειν· ἐμέμνητο γὰρ εἰπὼν ὅτι καὶ φίλον οἶοιτο μᾶλλον αὐτὸν ἢ πρόσθεν ποιῆσειν. Ἐκ τέττε δὴ τὸν Ἀρμένιον ἐρωτᾷ, Ἦν δὲ δὴ ταῦτα πείθωμαι ὑμῖν, λέγε μοι σὺ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πόσῃν μοι

* Καὶ τοῦτο, &c.] Ex emendatione Stephani, veteris libri auctoritate munitâ, omnino sic legendum arbitrer. Vulgò, erat, — καὶ τοῦτου, ἔφη, δηλονότι, &c. quam lectionem aperte mendosam Leunclavius ut emendaret, in margine præpositionem ex huic genitivo præfixit; simul etiam δῆλον ὅτι scribens.

στρατιὰν συμπέμψεις, πόσα δὲ χρήματα συμβαλῇ εἰς τὸν πόλεμον; Πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, Οὐδὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχω ἀπλῆστερον εἰπεῖν, ἐδὲ δικαιοτέρον, ἢ δεῖξαι μὲν ἐμὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν τὴν ἔσσαν, σὲ δὲ ἰδόντα, ὅσην μὲν ἂν σοι δοκῇ στρατιὰν ἄγειν, τὴν δὲ καταλιπεῖν, τῆς χώρας φυλακὴν. Ὡσαύτως δὲ περὶ χρημάτων, δηλῶσαι μὲν ἐμὲ δίκαιόν σοι πάντα τὰ ὄντα· σὲ δὲ τέτων αὐτῶν γνόντα ὅποσα τε ἂν βέλη φέρεσθαι, καὶ ὅποσα ἂν βέλη καταλιπεῖν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἰδι, δεῖξόν μοι ὁπόση σοι δύναμίς ἐστι, λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα. Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, Ἰππεῖς μὲν τοῖνυν τῶν Ἀρμενίων εἰσιν εἰς ὀκτακισχιλίους, πεζοὶ δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας· χρήματα δ', ἔφη, σὺν τοῖς θησαυροῖς, οἷς ὁ πατὴρ κατέλιπεν, ἔστιν, εἰς ἀργύριον λογισθέντα, τάλαντα πλείω τῶν τρισχιλίων. Καὶ ὁ Κῦρος * ἐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ' εἶπε, Τῆς μὲν τοῖνυν στρατιᾶς, ἐπεὶ σοι, ἔφη, οἱ ὅμοιοι Χαλδαῖοι πολεμέσσι, τὲς ἡμίσεις μοι σύμπεμπε· τῶν δὲ χρημάτων, ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα τάλαντων, ὧν ἔφερες δασμόν, διπλασίονα Κυαζᾶρει ἀπόδος, ὅτι ἔλιπες τὴν φορὰν· ἐμοὶ δ', ἔφη, ἄλλα ἑκατὸν δάνεισον· ἐγὼ δὲ σοι ὑπισχνῆμαι, ἂν Θεὸς εὖ διδῷ· ἂνθ' ὧν ἂν ἐμοὶ δανείσῃς, ἢ ἄλλα πλείονος ἄξια εὐεργετήσῃς, ἢ τὰ χρήματα ἀπαριθμήσῃς, ἢν δύναμαι ἢν δὲ μὴ δύναμαι, ἀδύνατος ἂν φανοίμην, οἶμαι, ἀδίκος δ' ἐκ ἂν δικαίως κρινοίμην. Καὶ ὁ Ἀρμένιος, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ ἔτω λέγε· εἰ δὲ μὴ, ἔθαρρουντά με ἔξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη, ἂν καταλίπῃς, μηδὲν ἦττον σὰ εἶναι ὧν ἂν ἔχων ἀπίης. Εἶεν, ἔφη ὁ Κῦρος· ὥστε δὲ τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν, πόσα ἂν μοι χρήματα δάῃς; Ὅποσα ἂν δυναίμην, ἔφη. Τί δὲ ὥστε τὲς παῖδας; Καὶ † ἀντὶ τέτων, ἔφη, ὅποσα ἂν δυναίμην. Οὐκ ἔν, ἔφη ὁ Κῦρος, ταῦτα μὲν ἤδη διπλάσια τῶν ὄντων. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον μοι ὅποσος ἂν πρίαιο, ὥστε τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν. (Ὁ δὲ ἐτύγχανε νεόγαμός τε ὢν, καὶ ὑπερφιλῶν τὴν γυναῖκα.) Ἐγὼ μὲν, ἔφη,

* Οὐκ ἐμέλλησεν] Vulgò, ἐμίλησεν, ineptè. Stephanus et Leunclavius de reponendo ἐμέλλησεν consentiunt; quibus tum res ipsa, tum MS. Bodl. aditipulatur.

† Καὶ ἀντὶ τούτων] Ante vocem τούτων in vulgatis ferè omnibus deest præpositio. Stephanus et Leunclavius vel ὑπὲρ vel ἀντὶ addendum putant. Eorum conjecturas secutus, ἀντὶ in textum recepi: quæ emendatio sententiæ necessaria videtur; nisi quis ellipsis præpositionis hoc loco statueret, ut concisior sit promptiorque loquendi ratio.

ὦ Κύρε, καὶ τῆς ψυχῆς πριαίμην, ὥστε μήποτε λατρεῦσαι ταύτην. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπάγχε τὴν σὴν· ἐδὲ γὰρ εἰ-
λῆφθαι ἔγωγε αἰχμάλωτον ταύτην νομίζω, ἅτε γε μὴ πάποτε
φυγόντος ἡμᾶς. Καὶ σὺ δὲ, ὦ Ἀρμένιε, ἀπάγχε τὴν τε γυ-
ναῖκα καὶ τὰς παῖδας, * μηδὲν αὐτῶν καταδεῖς· ἵνα εἰδῶσιν
ὅτι ἐλεύθεροι πρὸς σε ἀπέρχονται. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, δειπνεῖτε
παρ' ἡμῖν· δειπνήσαντες δὲ ἀπελαύνετε ὅπερ ὑμῖν θυμός. Οὕτω
δὴ κατεμειναν.

Διασκηνοῦντων δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐπήρετο ὁ Κύρος, Εἰπέ
μοι, ἔφη, ὦ Τιγράνη, πῶς δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνὴρ, ὃς συνεδήσα
ἡμῖν· καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμάζειν αὐτόν. Οὐ γὰρ,
ἔφη, ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἐτοσί ὁ ἐμὸς πατήρ; Τί λαβὼν ἀδι-
κούντα; Διαφθείρειν αὐτὸν ἔφη ἐμέ. Καίτοι, ὦ Κύρε, ἔτω
καλὸς καὶ γαδὸς ἦν ἐκεῖνος, ὡς καὶ ὅτε ἀποδνήσκειν ἐμελλε,
προσκαλέσας με εἶπε, Μὴ τι σὺ, ὦ Τιγράνη, ἔφη, ὅτι
ἀποκτενεῖ με, χαλεπήνης τῷ πατρί· ἐ γὰρ κακονοία τινὲ
τῷτο ποιεῖ ἀλλ' ἀγνοία· ὅποσα δὲ ἀγνοία ἄνθρωποι ἐξαμαρ-
τάνεσι, πάντα ἀκέρσια ταῦτ' ἔγωγε νομίζω. Ο μὲν δὴ Κύ-
ρος ἐπὶ τῷτοις εἶπε, Φεῦ τῷ ἀνδρός. Ο δὲ Ἀρμένιος ἔλεξεν
ἔτως, ὦ Κύρε, ἐδ' οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναῖξιν λαμβάνοντες συ-
νόντας ἄλλοτρίους ἀνδρας, ἐ τῷτο αἰτιώμενοι αὐτὰς κατακ-
τείνεσιν ὡς † ἀφρονεστέρους ποιεῖντας τὰς γυναῖκας· ἀλλὰ νο-
μίζοντες

* Μηδὲν αὐτῶν, &c.] Stephanus et Leunclavius de præfigendâ huic genitivo præpositione aliquâ, ἀντὶ scil. vel ὑπὲρ, consentiunt: sicut et paulô suprâ, ἀντὶ genitivo τοῦτων iidem præponendam monuerunt. Sed vulgatam lectionem tueri potest ellipsis præpositionis, Atticis familiaris. Demosthenes eodem genitivo cum eodem verbo usus est, *Εν τῷ κατὰ Νεαίρας* — κατατίθην αὐτῆς τὰς εἰκοσι μῶν τῷ τε Εὐκράτη καὶ τῷ Τιμανορίδῃ ἐπ' ἐλευθερίᾳ, p. 865. edit. Wolf. Francf. Alia exempla huic similia ē Budæo prolata videas.

† Αφρονεστέρους, &c.] Non uno modo legi exponique solent hæc verba. Leunclavius veram hanc esse scripturam, ὡς σωφρονεστέρους ποιοῦντας τὰς γυναῖκας, et germanam hanc sententiam, quod magis intelligentes reddant uxores suas, existimat. Ego verò Stephano et Porto libentius assentior, qui Xenophontem scripsisse putant ἀφρονεστέρους, id est, interprete Porto, dementiores, ac proinde immodestiores, et in *Venerem*, legitimis maritis contemptis, procliviores. Hanc suam conjecturam Portus Euripidis auctoritate confirmat, qui τὴν Αφροδίτην, ἀπὸ τῆς ἀφροσύνης, i. e. a dementiâ, nomen deductum habuisse canit. Sic enim ille, in *Τρώασι*, v. 989. et seq.

Τὰ μῦθρα γὰρ πάντ' ἐστὶν Αφροδίτῃ βροτοῖς·

Καὶ τοῦνομι' ὁβλῶς ἀφροσύνης ἀρχὴν θεῶς.

Quam vocis ἀφροδίτη notationem respiciens Phurnutus — ἢ ὡς Εὐριπίδης, inquit, ὑπονοῖ, διὰ τὸ τοὺς ἡττημένους αὐτῆς ἄφρονας εἶναι. p. 197. edit. Amstel. Propter imprudentiam autem, et propter maguam vocum affinitatem, quæ inter ὡς σωφρονεστέρους, et ὡς ἀφρονεστέρους intercedit, typographus hîc videtur errasse. Quod autem Venus ad immodestum vite genus, ad demeritiam, ac infaniam homines adigat, cum alii multi pluribus hoc testantur, tum et Sophocles

μίζοντες ἀφαιρεῖσθαι αὐτὰς τὴν πρὸς ἑαυτὰς φιλίαν, διὰ τὸτο ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρωῶνται. Καὶ ἐγὼ * ἐκείνω, ἔφη, ἐφθόνησα, ὅτι μοι ἐδόκει τὸν ἐμὸν υἱὸν ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θάυμαζεν ἢ ἐμέ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ ναὶ μὰ τὰς θεάς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἀνδρώπινά μοι δόκεις ἀμαρτεῖν· καὶ σὺ, ὦ Τιγρᾶνη, συγγίνωσκε τῷ πατρί. Τότε μὲν δὴ τοιαῦτα διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκός, ἐκ συναλλαγῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἀρμαμάξας σὺν ταῖς γυναιξίν, ἀπηλαυνον εὐφραινόμενοι.

Επεὶ δ' ἦλθον οἴκαδε, ἔλεγον τῷ Κύρῳ ὁ μὲν τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν πρᾶότητα, ὁ δὲ τις καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. Ἐνθα δὴ ὁ Τιγρᾶνης ἐπῆρτο τὴν γυναιῖκα, καὶ σοι, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; Ἀλλὰ μὰ Δῖ, ἔφη, ἐκ ἐκείνων ἐθεώμην. Ἀλλὰ τίνα μὴν; ἔφη ὁ Τιγρᾶνης. Τὸν εἰπόντα, νῆ Δία, ὡς τῆς ψυχῆς αὐν πρίαιτο, ὥστε μὴ με δελεύειν. Τότε μὲν δὴ, ὥσπερ εἰκός, ἐκ τοιούτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλοις.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κύρῳ μὲν καὶ τῇ στρατιᾷ πάση ξένια ἔπεμπε· προεῖπε δὲ τοῖς ἑαυτῷ, ἕς δεῖσοι στρατεύεσθαι, εἰς τρίτην ἡμέραν παρεῖναι· τὰ δὲ χρήματα αὐν εἶπεν ὁ Κῦρος διπλάσια ἀπηρίθμησεν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅσα εἶπε λαβὼν, τὰ ἄλλα ἔπεμψεν· ἦρτο δὲ πότερος ἔσται ὁ τὸ στράτευμα ἄγων, ὁ παῖς, ἢ αὐτός. Εἰπέτην δὲ ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ ἔτως, Ὁπότερον αὐν σὺν κελεύῃς· ὁ δὲ παῖς ἔτως, Ἐγὼ μὲν ἐκ ἀπολείψο-

Sophocles in *Antigone*, p. 96. edit. Oxon. ubi de invictâ Amoris vi Chorum verba facientem introducit, et inter cætera, hæc quoque dicit:

—ὁ δὲ ἔχων (τὸν ἔρωτα) μέμνην.

Σὺ καὶ δικαίων ἀδικούς

Φρενας παρασπας ἐπὶ λῶβα.

Scholia, ad locum: Οἱ γὰρ σώφρονες καὶ δίκαιοι, οἱ μὲν ὑπὸ κάλλους γυναικῶν, οἱ δὲ ὑπὸ κτημάτων ἐπιθυμίας, τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἠνέησαντο.

—ἅμαχος γὰρ ἐμπαίζει θεὸς Ἀφροδίτα. v. 801, et seq.

Sensus autem horum Xenophontis verborum, ex mente Porti, hic erit: "Quemadmodum qui viros alios cum suis uxoribus intra domesticos parietes nimium familiariter agentes, et colloquentesprehendunt, eos interficiunt, non quod eos adulteros esse putent, neque quod suas uxores ab illis jam corruptas, et constupratas arbitrentur, aut ad amorem venereum incitatas; quod in mulieres pudicas, et sanâ mente præditas minimè cadit; sed quod hæc nimia consuetudinis et colloquiorum familiaritate debitum legitimis maritis amorem minui, et ab illis ad alios transferri suspicentur, illos pro hostibus habent: si etiam ego, qui animadvertendam filium meum, istius hominis disciplinâ, præceptisque sic affectum, ut suum præceptorem, magis quàm me parentem, suspiceret, ac admiraretur, invidiæ stimulis actus, justoque dolore percitus, hunc interfeci."

* Εκείνω] In libris vulgatis, ἐκίνω. Sed, omninò antèferenda videtur hæc nostra lectio; quam MS. Bodl. representat, et interpretes omnes sequuntur.

μαίσε, ὦ Κύρε, ἐδ' ἂν σκευοφόρον με δέη σοι συνακολαθεῖν. Καὶ ὁ Κύρος ἐπιγελάσας εἶπε, Καὶ ἐπὶ πόσῳ ἂν ἐδέλοις, ἔφη, τὴν γυναῖκά σε ἀκῆσαι, ὅτι σκευοφορεῖς; Ἀλλ' ἐδὲν, ἔφη, ἀκῆειν δεήσει αὐτήν· ἄξω γάρ· ὥστε ὁρᾶν ἐξέσται αὐτῇ ὅτι ἂν ἐγὼ πράττω. Ωρα ἂν, ἔφη, συσκευάζεσθαι ὑμῖν εἴη·
* Νόμιζε, ἔφη, συνεσκευασμένους παρέσεσθαι ὅτι ἂν ὁ πατὴρ δῶ. Τότε μὲν δὴ ξενισθέντες οἱ στρατιῶται ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λαβῶν ὁ Κύρος τὸν Τιγράνην, καὶ τῶν Μήδων ἱππέων τὰς κρατίστους, καὶ τῶν ἑαυτῆ φίλων ὁπόσας καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελαύνων τὴν χώραν κατεδεῖατο, σκοπῶν ἔτι χειροδεΐῃ φρέσιον. Καὶ ἐπ' ἄκρον τὴν ἐλθὼν, ἐπηρώτα τὸν Τιγράνην, ποῖα ἂν εἴη τῶν ὁρέων ὁπόθεν † οἱ Χαλδαῖοι καταδεύοντες ληΐζονται. Καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυεν. Ο δὲ πάλιν ἤρετο, Νῦν δὲ ταῦτα τὰ ὅρη ἔρημά ἐστίν; Οὐ μὰ Δί, ἔφη, ἀλλ' αἰεὶ σκοποί εἰσιν ἐκείνων, οἱ σημαίνουσι τοῖς ἄλλοις ὅτι ἂν ὁρῶσι. Τί ἔν, ἔφη, ποιῶσιν, ἐπὰν αἰσθῶνται; Βοηθῶσιν, ἔφη, ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἕκαστος δύνηται. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κύρος ἠκηκόει· σκοπῶν δὲ κατενόει πολλὴν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις ἔρημον καὶ ἀργὸν ἔσαν διὰ τὸν πόλεμον. Καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὐτός τε ὁ Τιγράνης παρῆν συνεσκευασμένος· καὶ εἰς τετρακισχιλίους ἱππεῖς συνελέγοντο αὐτῷ, καὶ τοξόται εἰς τὰς μυρίας, καὶ πελτασταὶ ἄλλοι το-

* Νόμιζε] Vulgò, νομίζω. Sed, eam, quam damus, lectionem præstat MS. Bodl. et in textum meritò recepit Stephanus.

† Οἱ Χαλδαῖοι] Qui vulgares de situ Populorum Orientalium opiniones sequuntur, Chalæorum, sedes non nisi in Babylonîâ quæerunt. Atque adeò mirum non est, si gravissimi erroris insimulandum putent Xenophontem, qui eos Armeniis finitimos statuerit. Is verò minimè lapsus est; sed istius hîc Populi situm accuratè describit, qui et *Chalybum* nomine antiquitè venire solebat. Hujus rei testis fide dignissimus est Strabo: qui patriâ Amasenûs erat, et proinde horum locorum sitûs nominumque apprimè gnarus: Τῆς δὲ Τραπεζοῦντες ὑπερκεῖνται, καὶ τῆς Φαργακίας, Τιβαρηνοὶ τε καὶ Χαλδαῖοι καὶ Σάνιοι——καὶ ἡ μικρὰ Ἀρμενία. p. 825. T. 2. et paginâ sesequente. Οἱ δὲ νῦν Χαλδαῖοι Χάλυβες τὸ παλαιὸν ἀνομάζοντο——Καὶ γὰρ, eodem Auctore, ὁ χρόνος ῥίαν εἴωθεν τὰς τῶν ἐθνῶν κλήσεις μετασχηματίζειν. Huic omnino iussragatur Eustathius ad Dionys. v. 768.——ὥσπερ αὖ παλιν οἱ τοιοῦτοι Χάλυβες ἐκ τῆς κλήσεως, φασι, ταύτης εἰς Χαλδαίους μετέπεσαν, κατὰ τινὰ λέξιως παραφθοράν, ἢ παραποίησην· ἀπ' ἧν καὶ τόπος Χαλδία ἐλέγιστο· χώρα δὲ Ἀρμενίας ἢ Χαλδία, ἥς μέχρις ἡ Ποντικὴ βασιλεία, τοῦ δὲ ἐκείσε Χάλυβος λέγισθαι ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια διςυλλάβως, οὐ Χαλδαίους. Χαλδαῖοι γὰρ τρισυλλάβως· οἱ πότε μὲν Κηφῆνης——Χαλδαῖοι κληθέντες ἀπὸ τινος Χαλδαίου——καὶ τοὺς συναχθέντας· καλεῖσθαι ἀπ' ἑαυτοῦ Χαλδαίους· λέγονται μὲντοι παρα τίνων καὶ οἱ περὶ Χαλκίδα (legendum, forte, Κολχίδα) Χαλδοί, Χαλδαῖοι, τρισυλλάβως, κατὰ Δικαιοῦρχον. Et Constantinus Porphyrogen, τὸ δὲ καλούμενον νῦν Χαλδία, καὶ ἡ μετρώπολις λεγομένη Τραπεζοῦς, Ἐλλήνων εἰσὶν ἀποικίας·——ἔλαβε δὲ τὴν προσηγορίαν τοῦ καλεῖσθαι Χαλδία, ἐκ τῆς τῶν Περσῶν προσηγορίας, καὶ τῆς αὐτῶν ἀρχαιογόνου πατρίδος Χαλδίας, ὅθεν καὶ Χαλδαῖοι προσηγομάζονται. De Themat. lib. i. p. 12. edit. Par. Consulul etiam Stephanum Byzant. ad vocem Χαλδαῖοι, et Holstenii notas in locum.

σᾶτοι. Ο δὲ Κύρος, ἐν ᾧ συνελέγοντο, ἐθύετο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ ἱερᾶ αὐτῷ, συνεκάλεσε τὰς τε τῶν Περσῶν ἡγεμόνας, καὶ τὰς τῶν Μήδων· Ἐπεὶ δὲ ὁμᾶ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ἔστι μὲν τὰ ὄρη ταῦτα, ἃ ὀρῶμεν, Χαλ-
 “ δαίων· εἰ δὲ ταῦτα καταλάβοιμεν, καὶ ἐπ’ ἄκρα γένοιτο τὸ
 “ ἡμέτερον φρέριον, σωφρονεῖν ἀνάγκη ἂν εἴη πρὸς ἡμᾶς καὶ
 “ ἀμφοτέροις, τοῖς τε Ἀρμενίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. Τὰ
 “ μὲν ἔν ἱερᾶ καλὰ ἡμῖν· ἀνδρωπίνῃ δὲ προδυμία εἰς τὸ
 “ πρᾶχθῆναι ταῦτα ἐδὲν ἔτω μέγα σύμμαχον ἂν γένοιτο ὡς
 “ τάχος. Ἦν γὰρ φθάσωμεν πρὶν τὰς πολεμίους συλλεγῆναι
 “ ἀναβάντες, ἢ παντάπασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον,
 “ ἢ ὀλίγοις τε καὶ ἀσθενέσι χρῆσαιμέδα ἂν πολεμίοις. Τῶν
 “ ἔν πόνων ἐδεῖς ῥάων, ἐδὲ ἀκινδυνώτερος, ἔφη, ἐστὶ τῶ νῦν
 “ καρτερεῖσθαι σπεύδοντας. Ἰτε ἔν ἐπὶ τὰ ὅπλα. Καὶ ὑμεῖς
 “ μὲν, ὦ Μῆδοι, ἐν ἀριστερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε· ὑμεῖς δὲ, ὦ
 “ Ἀρμένιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις ἐν δεξιᾷ, οἱ δὲ ἡμίσεις ἔμπροσ-
 “θεν ἡμῶν ἡγεῖσθε. ὑμεῖς δὲ, ὦ ἱππεῖς, ὀπισθεν ἔπεσθε,
 “ διακελευόμενοι καὶ ὠδοῦντες ἅνω ἡμᾶς· ἦν δὲ τις μαλακύν-
 “ ηται, μὴ ἐπιτρέπετε.” Ταῦτ’ εἰπὼν ὁ Κύρος· ἡγεῖτο,
 “ ὁρδίας ποιησάμενος τὰς λόχους. Οἱ δὲ Χαλδαῖοι, ὡς ἔγ-
 νωσαν τὴν ὁρμὴν ἅνω ἔσαν, εὐθὺς ἐσήμαινόν τε τοῖς ἑαυτῶν,
 καὶ συνεβόαν ἀλλήλοις, καὶ συνηδροῖζοντο. Ο δὲ Κύρος πα-
 ρηγγύα, Ἄνδρες Πέρσαι, ἡμῖν σημαίνεσι σπεύδειν. Ἦν γὰρ
 φθάσωμεν ἅνω γενόμενοι, ἐδὲν τὰ τῶν πολεμιῶν δυνήσεται.

Εἶχον δὲ οἱ Χαλδαῖοι γέρρα τε καὶ παλτὰ δύο· καὶ πολε-
 μικώτατοι δὲ λέγονται ἔτοι τῶν περὶ ἐκείνην τὴν χώραν εἶναι·
 καὶ μισθᾷ στρατεύονται ὅποταν τίς αὐτῶν δέηται, διὰ τὸ πο-
 λεμικώτατοι καὶ πένητες εἶναι· καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινὴ
 τέ ἐστι καὶ ὀλίγη ἡ τὰ χρήματα ἔχουσα. Ὡς δὲ μᾶλλον
 ἐπλησίαζον οἱ ἀμφὶ τὸν Κύρον τῶν ἄκρων, ὁ Τιγράνης σὺν τῷ
 Κύρῳ πορευόμενος εἶπεν, ὦ Κύρε, αἶρ’ οἷσθ’, ἔφη, ὅτι αὐτὰς
 ἡμᾶς αὐτίκα μάλα δεήσει μάχεσθαι; ὡς οἱ γε Ἀρμένιοι ἔ

* Ὀρδίας, &c.] De agmine recto audiendus est Ælianus: Καθόλου δὲ παράμηνις λέγεται πρᾶγμα (lege, τάγμα, Arcerio licet illa magis arrideat lectio) ὃ ἂν τὸ μήκος ἔχει πλείον τοῦ βάθους· ὀρθιον δὲ, ὃ ἂν τοῦ μήκους τὸ βάθος. Taclic. c. 29. p. 51. edit. Arcer. necnon Arrianus: ὅπως τι παράμηνις μιν τάγμα δομάζεσθαι, ὅ,τι πρὸς ἂν τὸ μήκος ἔχη ἐπιπλείον τοῦ βα-
 θους· ὀρθια δὲ, ὅ,τι πρὸς ἂν τὸ βάθος· τοῦ μήκους. Tacit. p. 63. edit. Schreff.

μὴ δέζωνται τὰς πολεμίους. Καὶ ὁ Κῦρος * εἰπὼν ὅτι εἰδείη
 τῷτο, παρηγγύησε τοῖς Πέρσαις παρεσκευάζεσθαι, ὡς αὐτίκα
 δεῖσον ἐπιδιώκειν, ἐπειδὴν ὑπάγωνι τὰς πολεμίους ὑποφεύγον-
 τες οἱ Ἀρμένιοι, ὥστ' ἐγγὺς ἡμῖν γενέσθαι. Οὕτω δὲ ἡγοῦντο
 μὲν οἱ Ἀρμένιοι τῶν δὲ Χαλδαίων οἱ παρόντες, ὡς ἐπλησί-
 ζον οἱ Ἀρμένιοι, ταχὺ † ἀλαλάζαντες ἔθεον, ὥσπερ εἰώδα-
 σιν, ἐπ' αὐτὰς· οἱ δὲ Ἀρμένιοι, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐκ ἐδέχοντο.
 Ὡς δὲ διώκοντες οἱ Χαλδαῖοι εἶδον ἐναντίας μαχαιροφόρους ἱε-
 μένους ἄνω, οἱ μὲν τινες αὐτοῖς πελάσαντες ταχὺ ἀπέδνησκον,
 οἱ δ' ἔφευγον, οἱ δὲ τινες καὶ ἐάλωσαν αὐτῶν. Ταχὺ δὲ ‡ εἴ-
 χετο τὰ ἄκρα. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον,
 καθεώρων τε τῶν Χαλδαίων τὰς οἰκῆσεις, καὶ ἡσθάνοντο φεύ-
 γοντας αὐτὰς ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκῆσεων. Ο δὲ Κῦρος, ὡς πάν-
 τες οἱ στρατιῶται ὁμῶς ἐγένοντο, ἀριστοποιῆσαι παρήγγειλεν.
 Ἐπεὶ δὲ ἡριστήκεσαν, καταμαθὼν ἕνθα σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν
 Χαλδαίων ἐρυμνὸν τε ὃν καὶ ἔνυδρον, εὐθὺς ἐτείχιζε φρέσιον·
 καὶ τὸν Τιγρᾶν ἠκέλευσε πέμπειν ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ κελεύ-
 ειν παραγενέσθαι ἔχοντα ὅποσοι εἴεν τέκτονές τε καὶ λιθοδό-
 μοι. Ἐπὶ μὲν δὲ τὸν Ἀρμένιον ᾤχετο ἄγγελος· ὁ δὲ Κῦρος
 τοῖς παρῶσιν ἐτείχιζεν.

Ἐν δὲ τῷτω προσάγει τῷ Κῦρι τὰς αἰχμαλώτους δεδεμέ-
 νους, τὰς δὲ τινὰς καὶ τετραμένους. Ὡς δὲ εἶδεν, εὐθὺς λύειν
 μὲν ἐκέλευσε τὰς δεδεμένους, τὰς δὲ τετραμένους, ἰατρὰς καλέ-

* Εἰπὼν ὅτι, &c.] Vulgò, εἰπὼν ὅτι ἡδὴ τοῦτο παρηγγύησε, &c. Muretus legit, ὅτι διὰ τοῦτο. Mihi autem lectio, quæ in margine latuerat hætenus, cæteris anteferenda visa est, εἰπὼν ὅτι εἰδείη τοῦτο, εὐθὺς παρηγγύησε, &c. nisi quodd εὐθὺς illud prætermittendum duxerim. Hanc fanè lectionem interpretes secuti sunt; eamque præstat MS. Bodl.

† Αλαλάζαντες] Omnium ferè nationum moris erat, ut à clamore pugnam auspicarentur, "Neque frustra, auctore Casare, antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamorémque universi tollerent: quibus rebus et hostes terreri, et suos incitari existimave- runt." De Bello Civil. lib. 3. De Populo Romano sic Polybius: τότε δὲ καὶ τὸ τῶν Ῥω- μαίων στρατόπεδον κατὰ τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη συνεψήφισαν τοῖς ὅπλοις· καὶ συναλαλάζαντες, ὥρ- μησαν ἐπὶ τοῦ πολέμιους, lib. I. p. 35. edit. Casaub. De Macedonibus Arriani testimonium existat: Ο δὲ καὶ ἐπαλαλάξει ἐκέλευσε τοὺς Μακεδόνας, καί, &c. de Exped. Alex. lib. I. p. 14. edit. Gronov. De Parthis Plutarchus in Crasso: Ὡς δ' ἐγγὺς ἐγένοντο, καὶ σημεῖον ἤρθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, πρῶτον μὲν ἐπίμπλατο φθογγῆς βαρείας καὶ βρόχου φικώδους τὸ πιδίον. Πάρεθι γὰρ οὐ κίρασι, &c. T. I. p. 557. Et omnibus ferè Populis, qui à Græcis Barbarorum nomine dicti sunt, immanem illum inconditumque ante pugnam clamorem alii tribuunt Historici.

‡ Εἴχετο] Hanc lectionem, tum MSti Bodl. tum editorum quorundam marginibus antea adscriptam, vulgatæ illi, εἶχον, præferendam censeo. Interpretes quidem eam ferè expresse- runt omnes; idémque verbum, in formâ etiam passivâ, eidem nomini conjunctum mox ad- hibet Xenophon πρὶν μὲν οὖν ἔχισθαι τὰ ἄκρα, &c.

σας, θεραπεύειν ἐκέλευσεν. Ἐπειτα ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι ἂν ἤκοι ἔτε ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνης, ἔτε πολεμεῖν θεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην ποιῆσαι βεβλόμενος Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. Πρὶν μὲν ἔν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, οἷδ' ὅτι ἐδὲν ἐδεῖσθε εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἤγετε καὶ ἐφέρετε· νῦν δ' ὁρᾶτε δὴ ἐν οἷῳ ἐστέ. Ἐγὼ ἔν ἀφίημι ὑμᾶς οἵκαδε τὰς εἰλημμένους, καὶ δίδωμι ὑμῖν σὺν τοῖς ἄλλοις Χαλδαίοις βεβλεύσασθαι, εἴτε βῆλεσθε πολεμεῖν ἡμῖν, εἴτε φίλοι εἶναι. Καὶ μὲν πόλεμον αἰρῆσθε, μηκέτι ἤκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων, εἰ σωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης δοκῇτε δεῖσθαι, ἄνευ ὅπλων ἤκετε· ὥς δὲ καλῶς ἔξει τὰ ὑμέτερα, ἢ φίλοι γένησθε, ἔμοι μελήσει. Ἀκέσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ μὲν ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσάμενοι τὸν Κύρον, ὥχοντο οἵκαδε.

Ο δὲ Ἀρμένιος ὥς ἤκασε τὴν τε κλῆσιν τῆ Κύρου, καὶ τὴν πρᾶξιν, λαβὼν τὰς τέκτονας καὶ τὰλλα, ὅσων ᾤετο δεῖν, ἤκε πρὸς τὸν Κύρον ὥς ἐδύνατο τάχιστα. Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κύρον, ἔλεξεν, ὦ Κύρε, ὥς ὀλίγα δυνάμενοι προορᾶν ἄνθρωποι περὶ τῆ μέλλοντος, πολλὰ ἐπιχειρῶμεν πρᾶττειν. Νῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ ἐλευθερίαν μὲν μηχανᾶσθαι ἐπιχειρήσας, δῆλος, ὥς ἐδεπώποτε, ἐγενόμην· ἐπεὶ δ' ἐάλωμεν, σαφῶς ἀπολωλέναι νομίσαντες, νῦν ἀναφαινόμεθα σεσωσμένοι, ὥς ἐδεπώποτε. Οἱ γὰρ ἐδεπώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμᾶς ποιοῦντες, νῦν ὁρῶ τέτρες ἔχοντας ὥσπερ ἐγὼ νῦν χόμην. Καὶ τέτο ἐπίστω, ἔφη, ὦ Κύρε, ὅτι ἐγὼ, ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τέτων τῶν ἄκρων, πολλαπλάσια ἂν ἔδωκα χρήματα ὧν σὺ νῦν ἔχεις παρ' ἐμῆ· καὶ ἂ ὑπισχνῆ ποιήσῃν ἀγαθὰ ἡμᾶς, ὅτ' ἐλάββανες τὰ χρήματα, ἀποτετέλεσται σοι ἡδὴ· ὥστε καὶ προσοφείλοντές σοι ἄλλας χάριτας ἀναπεφήναμεν, ἃς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοὶ ἐσμεν, αἰσχυνοίμεθ' ἂν σοι μὴ ἀποδιδόναι· ὦ καὶ ἀποδιδόντες, ἐδὲν ἄξιον ἐδ' ἔτω πρὸς εὐεργέτην καταλαμβανόμεθα τοσῶτον ποιεῖντες. Ο μὲν Ἀρμένιος ταῦτ' ἔλεξεν.

Οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἤκον θεόμενοι τῆ Κύρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κύρος ἐπῆρετο αὐτὰς, Ἀλλου του, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἢ τέτρες γε ἔνεκα, εἰρήνης νῦν ἐπιθυμεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον δύνασθαι ζῆν, εἰρήνης γινομένης, ἢ πο-

λεμῆντες;

λεμῶντες; * ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄκρα ἔχομεν. Εἶπεν οἱ Χαλδαῖοι. Καὶ ὅς, τί ἔν, ἔφη, εἰ καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσ-
γένοιτο διὰ τὴν εἰρήνην; Εἶπεν ἄν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραينوί-
μεθα. Ἄλλο τι ἔν, ἔφη, ἢ † διὰ τὸ γῆς σπανίζειν ἀγαθῆς,
νῦν πένητες νομίζετ' εἶναι; Συνέφασαν καὶ τῷτο. τί ἔν; ἔφη ὁ
Κῦρος, βέλοισθ' ἂν ἀποτελεῶντες ὅσα περ ‡ οἱ ἄλλοι Ἀρμέ-
νιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι ὁπόσῃν ἂν
βέλησθε; Εἶπεν οἱ Χαλδαῖοι, εἰ πιστεύοιμεν μὴ ἀδική-
σεσθαι. τί δὲ σὺ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε; βέλοιο ἂν τὴν νῦν ἀρ-
γὸν ἔσαν γῆν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ νομιζόμενα
παρὰ σοι ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζόμενοι; Εἶπεν ὁ Ἀρμένιος πολλὰ
ἂν τῷτο πρίασθαι πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὴν πρόσδοτον.
τί δ' ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι; ἐπεὶ ὅρη ἀγαθὰ ἔχετε, ἐδέ-
λοιτ' ἂν ἑᾶν νέμειν ταῦτα τῆς Ἀρμενίας, εἰ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ
νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν; Εἶπεν οἱ Χαλδαῖοι πολλὰ
γὰρ ἂν ὠφελεῖσθαι, ἔδὲν πονῶντας. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Ἀρμέ-

* Ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄκρα, &c.] Vulgò, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ταῦτ' ἐλέγομεν. Τάλλα ἔχομεν, ἔφασαν
&c. Absurdè quidem, ut mihi videtur, tum scripturæ ratione tum distinctionis. Ista certè,
τάλλα ἔχομεν, ad Chaldaeos nequaquam referri possunt; cum ex iis, quæ mox subjungit Cy-
rus, satis liquet, Chaldaeos nullam aliam ob causam, nisi ut securius degerent, petiisse pacem.
Subjicit enim ille, “ At quid si alia sint causæ, quamobrem pacem peteretis? Quid si, pace
“ factâ, non securiores tantum ab hostibus, sed et ditiores futuri sitis?” Quare, illud τάλλα
rejiciendum est, et integrum Chaldaeorum responsum verbo isto, ἔφασαν, ad sensum denotante,
absolvi putandum. Simili modo ejus compositum mox adhibetur, Συνέφασαν καὶ τῷτο, et
paulò post, ipsa iterata sunt verba: Εἶπεν οἱ Χαλδαῖοι. Leunclavius quidem vulgatam lec-
tionem corruptam esse vidit, locumque aded hoc modo restituendum censuit: ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς
ταῦτα λέγομεν οἱ τ' ἄκρα ἔχομεν, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Et hæc in versione verba expressit. At
quo sensu idoneo, ipse quidem hariolari nequeo. Huic certè conjecturæ, vulgatæque etiam
lectioni ea omninò anteferenda videtur, quam Camerarium ex libro Budensi sumpsisse testatur
Leunclavius, quàmque aded reponendam curavimus. Sensum enim fundit, huc qui optimè
quadrat. Cyrus utique suprâ paulò de Chaldaeis dixerat: Πρὸς μὲν οὖν ἔγχεσθαι τὰ ἄκρα, οἷδ'
ὅτι οὐδὲν ἐδίδου εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμῖν πλεονέκτημα ἀσφαλὲς εἶχε. — Aptè igitur eos pacem
tandem petentes interrogat, annon hostium metu id facerent; cum jam ipsis prærepta erant
juga illa, quibus se tueri solebant. MS. etiam Eodl. lectionis nostræ servat vestigia, qui dat,
ἐπεὶ ἡμεῖς τάλλα ἔχομεν, &c. neque enim ista habet, ταῦτ' ἐλέγομεν, sed hæc τὰδε λέγομεν,
inter lineas tantum, manu non nimis sagaci scripta, repræsentat.

† Διὰ τὸ γῆς, &c.] Similis est agnorum, quos Chaldaei Chalybesque olim coluere, steri-
litas, eandem utriusque Populi, nunc hoc nunc illud sortiti nomen, regionem fuisse nonnihil
probatioris exhibit. Quæ enim de Chaldaeis hic atque alibi dicit Xenophon, ea ferè de Cha-
lybum regione alii tradunt Auctores:

— μετὰ δὲ σμυγερῶτατοι ἀνδρῶν
Τηχίην Χάλυβες καὶ ἀπειρία γαῖαν ἔχουσιν
Εργατῖναι —

Andron. Rhod. *Argonaut.* lib. 2. v. 374, et seq.

Τοῖς δ' ἐστὶ καὶ Χαλυβες στυφίλῃν καὶ ἀπηνία γαῖαν
Ναῖουσιν, —

Dionys. v. 768.

‡ Οἱ ἄλλοι, &c.] Vocem ἄλλαι suspectam habuere Stephanus et Leunclavius. Locus
certè eam minimè postulat, nesciuntque MS. et edit. Aldina.

νιε, ἐδέλοισ ἂν ταῖς τέτων νομαῖς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις, μικρὰ ὠφελῶν Χαλδαίους, πολὺ πλείω ὠφεληθήσεσθαι; Καὶ σφόδρα ἂν, ἔφη, * εἴπερ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. Οὐκοῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε, εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; Ἐφη ὁ Ἀρμένιος. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, ἐκ ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐργαζοίμεθα μὴ ὅτι τὴν τέτων, ἀλλ' ἐδ' ἂν τὴν ἡμετέραν, εἰ ἔτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν. Εἰ δ' ὑμῖν ἂν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; Οὕτως ἂν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρμένιος, ἐκ ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι, εἰ ἔτοι παραλήψονται πάλιν τὰ ἄκρα, ἄλλως τε καὶ τετειχισμένα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὕτωςί τοίνυν ἐγὼ ποιήσω, ἔφη· ἐδωτέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμεῖς φυλάξομεν αὐτά· καὶ ἀδικῶσιν ὑμῶν ὅποτεροιῶν, σὺν τοῖς ἀδικημένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς.

Ὡς δ' ἤκεσαν ταῦτα ἀμφοτέροι, ἐπῆνεσαν, καὶ † ἔλεγον ὅτι ἔτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. Καὶ ἐπὶ τέτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστά· καὶ ἐλευθέρους μὲν ἀμφοτέρους ἀπ' ἀλλήλων εἶναι συνετίθεντο, ‡ ἐπιγαμίας δ' εἶναι, καὶ ἐπεργασίας, καὶ ἐπινομίας· καὶ συμμαχίαν δὲ κοινήν, εἴ τις ἀδικοίη ὅποτερῶσιν. Οὕτω μὲν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ ἔτι ἔτω διαμένουσιν αἱ τότε γενομένηαι συνδῆκαι Χαλδαίοις καὶ τῷ τὴν Ἀρμενίαν ἔχοντι. Ἐπεὶ δὲ αἱ συνδῆκαι ἐγένοντο, εὐδὺς συνετείχιζόν τε ἀμφοτέροι προδύμως ὥς κοινὸν φρέγιον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια συνεισῆγον. Ἐπεὶ δὲ ἐσπέρα προσῆι, συνδειπνους ἔλαβεν ἀμφοτέρους πρὸς ἑαυτὸν, ὥς φίλους ἦδη. Συνδειπνόντων δὲ εἶπε τις τῶν Χαλδαίων ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις σφῶν πᾶσιν εὐκτὰ ταῦτα εἴη· εἰσὶ δὲ τινὲς τῶν Χάλδαίων οἱ ληϊζό-

* Εἴπερ, &c.] Sic restitui, Stephanum secutus. Vulgò legitur, εἰ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. MS. Bodl. etiam dat ἀσφαλῶς, quod et Muretus recipiendum monuit.

† Καὶ ἔλεγον ὅτι] In plerisque editis ὅτι non comparet. Illud autem non temerè, est à nobis admissum, cùm et a Stephano, sit expressum, et a MSto Bodl. representatum.

‡ Ἐπιγαμίας δ' εἶναι, &c.] Vox ἐπιγαμία jux illud matrimonii contrahendi significat, quo gentes, inter quas odia jam sublata sunt, fœdera tandem firmare, et vitæ officiorumque omnium societatem stabilire solebant. Nec aliud ferè apud Herodotum sonat ista γάμων ἐπιλαγὴ inter Lydos Medósque pacta: οἱ δὲ Λυδοί τε καὶ οἱ Μῆδοι—τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλον τι ἔσπεισαν καὶ ἀμφοτέροι εἰρήνην ἰαυτοῖσι γινίσθαι· οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς, ἔσαν οἶδοι, Σύνεισις τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λαβύννητος ὁ βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρεον οἱ σπειύσαντες γινίσθαι ἴσαν, καὶ γάμων ἐπιλαγὴν ἐποίησαν—Αἰνὸν γὰρ ἀναγκαίους ἰσχυροὺς συμβάσεις ἰσχυροὶ οὐκ ἰθιλοῦσι συμμένειν. lib. I. c. 74. Huc faciunt etiam Oratoris Græci verba, in τῷ Βυζαντίων ψηφίσματι· Διδοῦθα τῇ Δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινήων Ἀθηναίοις δόμην ἐπιγαμίαν πολιτείαν, κτάνιν γὰς, &c. de Coronâ p. 487. edit. Wolf. Francf.

μενοι ζῶσι, καὶ ἐδ' ἂν ἐπίσταντο ἐργάζεσθαι, ἐδ' ἂν δύ-
ναιτο, εἰδισμένοι ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν· αἰ γὰρ ἐληίζοντο
καὶ ἐμισθοφόρον, καὶ πολλάκις μὲν * παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασι-
λεῖ (καὶ γὰρ, ἔφασαν, πολυχρυσος ὁ ἀνὴρ) πολλάκις δὲ καὶ
παρ' Αστυάγει. Καὶ ὁ Κύρος ἔφη, Τί ἔν ἐ καὶ νῦν παρ'
ἐμοὶ μισθοφορεῖσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω ὅσον τις καὶ ἄλλος πλεί-
στον δῆποτε ἐδῶκε. Συνέφασάν οἱ, καὶ πολλὰς γε ἔσεσθαι
ἔλεγον τὰς ἐδελήσοντας. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἔτω συνωμολογεῖτο.

Ο δὲ Κύρος ὡς ἤκουσεν ὅτι πρὸς τὸν Ἰνδὸν πολλάκις οἱ Χαλ-
δαῖοι ἐπορεύοντο, ἀναμνησθεὶς ὅτι ἦλθον παρ' αὐτῷ † κατασ-
κεφόμενοι εἰς Μήδης τὰ αὐτῶν πρᾶγματα, καὶ ᾗχοντο πρὸς
τὰς πολεμίους, ὅπως αὐτὸ καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβούλετο
μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα. Ἡρξάτο ἔν λόγῃ
τοιοῦδε· Ω Ἀρμένιε, ἔφη, καὶ ὑμεῖς οἱ Χαλδαῖοι, εἴπατέ μοι,
εἴ τινα ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀποστέλλοιμι πρὸς τὸν Ἰνδὸν, συμ-
πέμφαιτ' ἂν μοι τῶν ὑμετέρων, οἵτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν
ἡγοῖντο ἂν, καὶ συμπράττοιεν ὥστε γενέσθαι ἡμῖν παρὰ τῷ
Ἰνδῷ ἃ ἐγὼ βέλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν προσγενέσθαι
ἔτι ἂν βελοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνης διδόναι
οἷς ἂν δέη, ‡ καὶ τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι τῶν στρατευομένων τὰς
ἀξίας· τέτων μὲν δὲ ἕνεκα βέλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρή-
ματα ἔχειν. Δεῖσθαι δὲ § τέτων νομίζων, τῶν μὲν ὑμετέρων
ἡδύ μοι φείδεσθαι· (φίλος γὰρ ὑμᾶς ἦδη νομίζω) παρὰ δὲ
τῷ Ἰνδῷ ἡδέως ἂν λάβοιμι, εἰ διδοίη. Ο ἔν ἄγγελος, ᾧ κε-

* Παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ (καὶ γὰρ, ἔφασαν, &c.) Duæ fuere nationes, quibus Indorum pariter nomen tribuere Veteres. Harum una, in Indiâ Orientali propriè dictâ, inter Gangem quæ ferè jacet Indûmque amnes; altera, in Æthiopiâ, sedem nacta est. Neque hæc neque illa Indorum natio est de quâ hic agit Xenophon; cujus Historiæ ratio postulat, ut Indos etiam non loci * ab Armeniâ Chaldaeorûmque seu Chalybum regione distantes investigemus.

† Κατασκεψόμενοι] Rectè hanc scripturam in locum vulgatæ istius, κατασκεψάμενοι, sub-
stituit Stephanus. Huic Leunclavius etiam accedit, qui κατασκεψόμενοι margini acscripsit. Frequens autem est huiusmodi error.

‡ Καὶ τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι, &c.] Apud Persas moris erat antiqui, eorum omnium beneficia, qui fortiter quid ac præclare gesserant, aut de Republicâ benè meriti erant, prolixè cumula-
tèque remunerari. Κάρετα γὰρ, teste Herodoto, ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθουργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάλας τιμῶνται. lib. 3. c. 154. Militaribus etiam præmiis eos, qui se strenuos præbuerant, donabant Persarum reges: μετὰ δὲ τὴν μάχην, δῶρα κάλλιστα μὲν ἐξέπιμψε καὶ μέγιστα τῷ Ἀρταγέρσου παίδι, τοῦ, &c. Plutarch. in Artaxerxe, T. I. p. 1017.

§ Τούτων νομίζων, &c.] In editis quibusdā legitur, δεῖσθαι δὲ τούτων νομίζω τῶν μὲν, &c. Sed merito Stephanus lectionem, quam in margine repererat, νομίζων, τῶν, &c. illā alterā meliorem censuit, atque adeo in textum recepit. Hanc Leunclavius etiam in Versione suā secutus est, et representat MS. Bodl. Familiaris sanè Xenophonti est huiusmodi sermonis ἀνακολουθία, quam temerè quidam in Sacris libris damnarunt: Apoc. 2. 26. et alibi sæpè.

λεύω ὑμᾶς ἡγεμόνας δῆναι καὶ συμπράκτορας γενέσθαι, ἐλθὼν ἐκείσε, λέξει ὧδε, Επεμψέ με Κῦρος, ὃ Ἰνδὲ, πρὸς σε Φησὶ δὲ προσδεῖσθαι χρημάτων, προσδέχομενος καὶ ἄλλην στρατιὰν οἰκοῦεν ἐκ Περσῶν (καὶ γὰρ προσδέχομαι, ἔφη) ἣν ἐν αὐτῷ πέμψης ὅποσα σοι προχωρεῖ, Φησὶν, ἣν Θεὸς ἀγαθὸν τέλος διδῶ αὐτῷ, πειράσεσθαι ποιῆσαι, ὥστε σὲ νομίζειν καλῶς βεβελευσθαι χαρισάμενον αὐτῷ. Ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμὲ λέξει· τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμεῖς αὖ ἐπιστέλλετε ὅτι ὑμῖν δοκεῖ συμφέρον εἶναι. Καὶ ἦν μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτῷ, ἀφιδονωτέροις χρησόμεθα· ἦν δὲ μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι ἔδεμίαν αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξέσται ἡμῖν, ἐκείνῃς ἐνεκα, πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τὰς ἰόντας Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων τοιαῦτα λέγειν περὶ αὐτῷ, οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πάντας ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκέειν περὶ αὐτοῦ. Καὶ τότε μὲν δὴ, ὁπότε καλῶς εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκηνὴν, ἀνεπαύοντο.

Τῇ δ' ὑστεραία ὃ, τε Κῦρος ἔπεμπε τὸν ἄγγελον, ἐπιστείλας ὅσαπερ ἔφη, καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ Χαλδαῖοι συνέπεμπον ἕς ἱκανωτάτας ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπρᾶξαι καὶ εἰπεῖν περὶ Κῦρος τὰ προσήκοντα. Ἐκ δὲ τέττα ὁ Κῦρος ἐπιτελέσας τὸ φρέγιον καὶ φύλαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον, ὃν ᾤετο Κυαζάρει ἂν μάλιστα χαρίσασθαι, ἀπῆει συλλαβὰν * τὸ ἕτερον στρατεύμα ὅσον τε ἦλθεν ἔχων καὶ ὁ παρ' Ἀρμενίων προσέλαβε, καὶ τὰς παρὰ Χαλδαίων, εἰς τετρακισχιλίας, οἱ ὦντο καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κρείττονες εἶναι.

Ὡς δὲ κατέβη εἰς τὴν οἰκαμένην, ἐδεῖς ἔμεινεν ἔνδον Ἀρμενίων, ἔτε ἀνὴρ, ἔτε γυνή, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων, ἠδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, † καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες εἴ τι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. Καὶ ὁ Ἀρμένιος τέτοις ἐκ ἤχθετο, ἔτως ἂν νομίζον καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἠδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ. Τέλος δ' ἔν

* Τὸ ἕτερον] Editio Aldina et MS. Bodl. illud ἕτερον non agnoscunt. Stephano quoque et Leunclavio minus placet istud vocabulum: mihi quidem tollendum videtur, utpote quod commodè hic stare nequeat.

† Καὶ φέροντες καὶ, &c.] De muneribus quæ regi Persarum ii, quorum fines transfret, offerre solebant, vide sis Æliani *Var. Histor.* lib. 1. cap. 31. Notandum est MSum Bodl. exhibere, — καὶ ἄγοντες ἔστι ἕκαστος, &c. Vel hæc, vel illa, quam damus, lectio stare potest.

ὑπῆντησε καὶ ἡ γυνὴ τῷ Ἀρμενίῳ, τὰς θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τὸν νεώτερον υἱόν· καὶ σὺν ἄλλοις δώροις καὶ τὸ χρυσίον ἐκόμιζεν, ὃ πρότερον ἐκ ἧδε λαβεῖν ὁ Κύρος. Καὶ ὁ Κύρος ἰδὼν, εἶπεν, Ὑμεῖς ἐμὲ ἐποίησατε μισθῶ περιϊόντα εὐεργετῆν· ἀλλὰ σὺ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα ἃ φέρεις, ἄπιθι, καὶ τῷ Ἀρμενίῳ μηκέτι δὸς αὐτὰ κατορῦσαι· ἐκπεμψον δὲ τὸν σὸν υἱὸν ὡς κάλλιστα ἀπ' αὐτῶν κατασκευάσασα ἐπὶ τὴν στρατείαν· ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ ταῖς θυγατράσι, καὶ τοῖς υἱοῖς ὅτι κεκτημένοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἡδίων τὸν αἰῶνα διάξετε· εἰς δὲ τὴν γῆν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ, κατακρύπτειν. Ο μὲν ταῦτα εἰπὼν παρήλαυνεν· ὁ δὲ Ἀρμένιος συμπερούπεμπε, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνδρες ποιοῦντες ἀνακαλῶντες * τὸν εὐεργετὴν, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν. Καὶ ταῦτ' ἐποίουν, ἕως ἐκ τῆς χώρας ἐξέπεμψαν. Συναπέστειλε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀρμένιος καὶ στρατιὰν πλείονα, ὡς εἰρήνης οἴκοι εἴσης. Οὕτω δὲ ὁ Κύρος ἀπῆει κεχρηματισμένος, ἐχ' ἃ ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείονα τέτων ἐτοιμασάμενος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν ὅποτε θέοιτο. Καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν τοῖς μεθωρίοις. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸ μὲν στράτευμα καὶ τὰ χρήματα ἐπεμψε πρὸς Κυαξάρην (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὥσπερ ἔφησεν) αὐτὸς δὲ σὺν Τιγράνῃ καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἐδήρα ὅπως ἐπιτυγχάνοιεν θηρίοις, καὶ εὐφραίνετο. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Μήδας, † τὰ χρήματα ἔδωκε τοῖς ἑαυτῷ ταξιάρχοις, ὅσα ἐδόκει ἐκάστῳ ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν εἴ τινας ‡ ἀγαιντο τῶν ὑφ' ἑαυτῶν· ἐνόμιζε γὰρ, εἴ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξίεπαινον ποιήσῃ, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἔχειν. Καὶ αὐτὸς δὲ, εἴτι περ καλὸν ἴδοι εἰς τὴν στρατιάν, τῷτο κτῶμενος § ἔδωκεῖτο τοῖς ἀξιώτατοις· νο-

* Τὸν εὐεργετὴν, τὸν, &c.] Elegantiam simul et emphasin orationi conciliat articuli hæc iteratio; cujus etiam apud Sacros Scriptores exempla reperiuntur: Καὶ ἡμεῖς πιστοποιούμεν ὅτι σὺ εἰ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, Joh. 6. 69.—ὅς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς—Heb. 8. 1.

† Τὰ χρήματα] Stephano placet τῶν χρημάτων, eandemque scripturam dat MS. Bodl. Sed cum vulgata lectio se non malè habeat, locum sūm, me volente, teneat.

‡ Ἀγαιντο] Vulgò, ἀγοίντο· quod cum convenienter huic loco significationem habere nequeat, meritò Stephanus, exemplaris vetustis auctoritate nixus, in ejus locum ἀγαιντο substituit: quam scripturam sequuntur interpretes et res ipsa flagitat.

§ Ἐδωκεῖτο] Stephanus legit, διεδωκεῖτο. At receptæ lectioni MS. Bodl. et plerique editi sua dant nomina: eaque sana quidem et sincera prorsus videtur. Alteri autem illi, à Stephano admiffæ, viam, ut opinor, sfracit hoc, quod mox sequitur, compositum, διεδίδου.

μίζων, ὅτι καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἔχει τὸ στράτευμα, τέτοις ἀπα-
σιν αὐτὸς κεκοσμήσθαι. Ἡνίκα δὲ αὐτοῖς διεδίδεῖν ὥν ἔλαβεν,
ἐλεξεν, ὥδ' ὡς εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιαρχῶν, καὶ λοχαγῶν,
καὶ πάντων ἕς ἐτίμα·

“ Ἄνδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐφροσύνη τις ἰὺν παρεῖναι, καὶ
“ ὅτι εὐπορία τις προσγεγένηται, καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν τι-
“ μῶν ἔξομεν ἕς ἂν βελώμεθα, καὶ τιμᾶσθαι ὡς ἂν ἕκα-
“ στος ἄξιος ᾗ. Πάντως δὴ ἀναμιμνησκάμεθα τὰ ποῖα ἅττα
“ ἔργα τούτων τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν αἷτια· σκοπούμενοι γὰρ εὖ-
“ ἥσετε, τό, τε ἀγρυπνήσαι, ὅπως ἔδει, καὶ τὸ πονῆσαι, καὶ
“ τὸ σπεῦσαι, καὶ τὸ μὴ εἶξαι τοῖς πολεμίοις. Οὕτως οὖν
“ χρὴ καὶ τοιοῦτον ἄνδρας ἀγαθὸς εἶναι, γινώσκοντας ὅτι
“ τὰς μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ μεγάλα ἢ πειδῶ,
“ καὶ ἢ καρτερία, καὶ οἱ ἐν τῷ καιρῷ πόνοι καὶ κίνδυνοι πα-
“ ρέχονται.”

Κατανοῶν δὲ ὁ Κύρος, ὡς εὖ μὲν αὐτῷ εἶχον τὰ σώματα οἱ
στρατιῶται πρὸς τὸ δύνασθαι στρατιωτικούς πόνας φέρειν, εὖ
δὲ τὰς ψυχὰς, πρὸς τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων, ἐπιστήμο-
νες δὲ ἦσαν τὰ προσήκοντα τῇ ἑαυτῶν ἑκάστος ὀπλίσει, καὶ
πρὸς τὸ πείδεσθαι δὲ τοῖς ἄρχεσιν ἑώρα πάντας εὖ παρεσκευ-
ασμένους· ἐκ τούτων ἔν ἐπεδυμει τί ἤδη τῶν πρὸς τὰς πολε-
μίας πράττειν· γινώσκων ὅτι ἐν τῷ μέλλειν, πολλάκις τοῖς
ἄρχεσιν καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιῶται τι· ἔτι δ' ὁρῶν
ὅτι φιλοτίμως ἔχοντες ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο πολλοὶ καὶ ἐπιφθό-
νως εἶχον πρὸς ἀλλήλους τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶνδε ἕνεκα ἐξά-
γειν αὐτὰς ἐβέλετο εἰς τὴν πολεμίαν ὡς τάχιστα· εἰδὼς ὅτι οἱ
κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρόνως ποιεῖσιν ἔχειν τὰς συμμάχους πρὸς ἀλ-
λήλους, καὶ οὐκέτι ἐν τούτῳ οὔτε τοῖς ἐν ὅπλοις κοσμεμένοις
φθονοῦσιν, ἔτε τοῖς δόξης ἐφιεμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαι-
νεῖσι καὶ ἀσπάζονται οἱ τοῖστοι τὰς ὁμοίους· νομίζοντες συνερ-
γούς αὐτὰς τῷ κοινῷ ἀγαθῷ εἶναι. Οὕτω δὲ πρῶτον μὲν ἐξά-
πλισε τὴν στρατιάν, καὶ κατέταξεν ὡς ἐδύνατο κάλλιστα τε
καὶ ἄριστα· ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε μυριάρχους, καὶ χιλιάρχους
καὶ ταξίαρχους, καὶ λοχαγούς· ἔτοι γὰρ ἀπολελυμένοι ἦσαν
τῷ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς· καὶ ὁπότε δέοι
ἢ ὑπακβεῖν τῷ στρατηγῷ ἢ παραγγέλλειν τί, οὐδ' ὡς οὐδὲν
ἀναρχον

ἀναρχον κατελείπετο, ἀλλὰ δωδεκαδάρχους καὶ ἑξαδά-
ρχους πάντα τὰ καταλειπόμενα διεκοσμεῖτο. Ἐπεὶ δὲ συνήλ-
θον οἱ * ἐπικαίριοι, παράγων αὐτὲς, ἐπεδείκνυε τε αὐτοῖς τὰ
καλῶς ἔχοντα, καὶ ἐδίδασκεν ἢ ἕκαστον ἰσχυρὸν ἦν τῶν συμ-
μαχικῶν. Ἐπεὶ δὲ κἀκείνης ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν τῷ ἥδη
ποιεῖν τι, εἶπεν αὐτοῖς νῦν μὲν ἀπιέναι ἐπὶ τὰς τάξεις, καὶ
διδάσκειν ἕκαστον τὸς ἑαυτῶν ἄπερ αὐτὸς ἐκείνης, καὶ πειρᾶσ-
θαι αὐτὲς ἐπιθυμία ἐμβαλεῖν πᾶσι τῷ στρατεύεσθαι, ὅπως
εὐθυμότατα πάντες ἐξορμῶνται, πρῶτ' δὲ παρεῖναι ἐπὶ τὰς Κυ-
αζάρης θύρας. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες ἔτις ἐποίησαν τῇ δ'
ὕστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ τὰς θύρας.
Σὺν τέτοις ἔν ὃ Κῦρος εἰσελθὼν πρὸς τὸν Κυαζάρην, ἤρξατο
λόγῃ τοιῷδε.

“ Οἶδα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαζάρη, ὅτι ἂν μέλλω λέγειν, σοὶ
“ πάλαι δοκεῖ ἔδεν ἦττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ' ἴσως αἰσχύνη λέγειν
“ ταῦτα, μὴ δοκῇς, ἀχθόμενος ὅτι τρέφεις ἡμᾶς, ἐξόδε
“ μεμνήσθαι. Ἐπεὶ ἔν σὺ σιωπᾶς, ἐγὼ λέξω ὑπὲρ σῶ καὶ
“ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡμῖν γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπεὶ περ παρεσκευάσ-
“ μεθα, μὴ ἐπειδὰν ἐμβάλλωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώ-
“ ραν, τότε μάχεσθαι, μὴδ' ἐν τῇ φιλίᾳ καθημένους ἡμᾶς
“ ὑπομένειν, ἀλλ' ἵεναι ὡς τάχιστα εἰς τὴν πολεμίαν. Νῦν
“ μὲν γὰρ ἐν τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες, πολλὰ τῶν σῶν σινόμεθα
“ ἄκοντες· ἦν δ' εἰς τὴν πολεμίαν ἴωμεν, τὰ ἐκείνων κακῶς
“ ποιήσομεν ἠδόμενοι. Ἐπειτα νῦν μὲν σὺ ἡμᾶς τρέφεις,
“ πολλὰ δαπανῶν· ἦν δ' ἐκστρατευόμεθα, θρεψόμεθα ἐκ
“ τῆς πολεμίας. Ἐτι δὲ εἰ μὲν μείζων τις ἡμῖν κίνδυνος
“ ἔμελλεν εἶναι ἐκεῖ ἢ ἐνθάδε, ἴσως τὸ ἀσφαλέστατον ἦν ἂν
“ αἰρετέον. Νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκεῖνοι ἔσονται, † εἰάν
“ τε ἐνθάδε ὑπομένωμεν, εἰάν τε εἰς τὴν ἐκείνων ἰόντες
“ ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχόμεθα, ἦν
“ τε ἐνθάδε ἐπιόντας αὐτὲς δεχόμεθα, ἦν τε ἐπ' ἐκείνης

* Οἱ ἐπικαίριοι] Vox hæc sic in margine MSti Bodl. est exposita; Οἱ ἐπὶ τῶν κερμάτων τὰς παρατάξεις καταρτιζόμενοι. At mihi quidem videtur non munus aliquod militare respicere; sed illos omnes denotare, secundum Æmil. Porti interpretationem, quorum presentiam res posularet: quique adeo parati essent ad aliquid opportunè peragendum. In sequentibus quidem sæpius occurrit, atque hoc ferè modo ubique debet intelligi.

† Εἰάν τε ἐνθάδε, &c.] Ità ex MSto Bodl. locum hanc restitui. In vulgatis legitur, εἰάν τε ἐνθάδε ἰπτιόντες αὐτοῖς μαχόμεθα, εἰάν τε εἰς ἐκείνην ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχοῦμεθα, ἦν τε ἐνθάδε ἐρχομένους αὐτοὺς, &c. Eam autem, quam damus, lectio- nem, laudat Stephanus, exprimitque in vertendo loco Leunclavius.

“ ἴοντες τὴν μάχην συνάπτωμεν. Πολὺ μέντοι ἡμεῖς βελ-
 “ τίοσι καὶ ἐρρώμενεστέραις ταῖς ψυχαῖς τῶν στρατιωτῶν
 “ χρησόμεθα, ἣν ἴωμεν ἐπὶ τῆς ἐχθρῆς, καὶ μὴ ἄκοντες δο-
 “ κῶμεν ὁρᾶν τὰς πολεμίας· πολὺ δὲ κακείνοι μᾶλλον ἡμᾶς
 “ φοβηθήσονται, ὅταν ἀκέσωσιν ὅτι ἐχ' ὥς φοβέμενοι πτήσ-
 “ σομεν αὐτὰς οἴκοι καθήμενοι, ἀλλ' ἐπεὶ αἰσθανόμεθα
 “ προσιόντας, ἀπαντῶμεν τε αὐτοῖς, ἵν' ὥς τάχιστα συμμί-
 “ ξωμεν, καὶ ἐκ ἀναμένομεν ἕως ἂν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶ-
 “ ται, ἀλλὰ φθάνοντες ἤδη ὀρθῶμεν τὴν ἐκείνων γῆν. Καίτοι,
 “ ἔφη, εἴ τι ἐκείνους μὲν φοβερωτέρους ποιήσομεν, ἡμᾶς δὲ αὐ-
 “ τὰς θαρράλεωτέρους, πολὺ τῆτό ἡμῖν ἐγὼ πλεονέκτημα νο-
 “ μίζω· καὶ τὸν κίνδυνον ἕτως ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι,
 “ τοῖς δὲ πολεμίοις μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον. Καὶ ὁ πατήρ
 “ αἰεὶ λέγει, καὶ σὺ φῆς, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμολογῶ-
 “ σιν, ὥς αἱ μάχαι κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς
 “ τῶν σωμάτων ῥώμας.” Ο μὲν ἕτως εἶπε· Κυαξάρης δὲ
 ἀπεκρίνατο.

Ἀλλ' ὅπως μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, ἐγὼ ἄχ-
 δομαι τρέφων ὑμᾶς, μὴδ' ὑπονοεῖτε· τό γε μέντοι ἵεναι εἰς
 τὴν πολέμιαν, ἣδη καὶ ἐμοὶ βέλτιον εἶναι δοκεῖ πρὸς πάντα.
 Ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁμογνωμονῶμεν, συσκευαζώμεθα,
 καὶ ἦν τὰ τῶν θεῶν ἡμῖν θᾶττον συγκαταίνῃ, ἐξίωμεν ὥς τά-
 χιστα. Ἐκ τῆς τοῖς μὲν στρατιώταις εἰπὼν συσκευάζεσθαι
 ὁ Κῦρος, ἔδωκε, πρῶτον μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς
 ἄλλοις θεοῖς· καὶ ἤτειτό ἱλεως καὶ εὐμενεῖς ὄντας, ἡγεμόνας
 γίνεσθαι τῇ στρατιᾷ, καὶ παραστάτας ἀγαθὰς, καὶ συμ-
 μάχους, καὶ συμβέλους τῶν ἀγαθῶν. Συμπαρεκάλει δὲ καὶ
 ἥρωας γῆς Μηδίας οἰκήτορας καὶ κηδεμόνας. Ἐπεὶ δ' ἐκαλλι-
 ἐρησέ τε καὶ ἀδρόον ἦν αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὀρίοις,
 τότε δὴ οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις, * ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολε-
 μίαν. Ἐπεὶ δὲ τάχιστα διέβη τὰ ὄρια, ἐκεῖ αὖ καὶ Γῆν
 ἱλάσκετο χραῖς, καὶ θεὰς θυσίσαις, καὶ ἥρωας Ἀσσυρίας οἰ-
 κήτορας εὐμενίζετο. Ταῦτα δὴ ποιήσας, αὐθις Διὶ πατρὶ
 ἔδωκε, καὶ εἴ τις ἄλλος θεῶν ἐφαίνετο, ἐδενὸς ἡμέλει.

* Ενίλαβεν εἰς, &c.] In expeditionem hanc exercitum eduxerunt Cyrus et Cyaxares, Anno
 M. secundum Usserium, 3448. Periodi Julianæ, 4158. ante aram Christianam, 556.

Επεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶχεν, εὐθὺς τὰς μὲν πεζοὺς προαγαγόντες οὐ πολλὴν ὁδὸν, ἐστρατοπεδεύσαντο· τοῖς δ' ἵπποις καταδρομὴν ποιήσαντες, περιεβάλλοντο πολλὴν καὶ παντοίαν λείαν. Καὶ τολοιπὸν δὲ μεταστρατοπεδεύόμενοι, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, καὶ δηοῦντες τὴν χώραν, ἀνέμενον τοὺς πολεμίους. Ἡνίκα δὲ προσιόντες ἐλέγοντο οὐκέτι δέχ' ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδὸν, τότε δὴ ὁ Κύρος λέγει, ὦ Κυαζάρη, ὥρα δὴ ἀπαντᾶν, καὶ μήτε τοῖς πολεμίοις δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις, φοβόμενος μὴ ἀντιπροσιέναι· ἀλλὰ δῆλοι ὦμεν ὅτι οὐκ ἄκοντες μαχούμεθα. Επεὶ δὲ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κυαζάρει, οὕτω δὴ αἰεὶ συντεταγμένοι προήεσαν τοσοῦτον κατ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν. Καὶ δεῖπνον μὲν αἰεὶ κατὰ φῶς ἐποιοῦντο, πυρὰ δὲ νύκτωρ οὐκ ἔκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἔμπροσθεν μέντοι τοῦ στρατοπέδου ἔκαιον, ὅπως ὁρῶεν μὲν εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν, διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῶντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων. Πολλάκις δὲ καὶ ὅπισθεν τῆς στρατοπέδου ἐπυρπόλουν, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων· ὥστ' ἔστιν ὅτε καὶ κατὰ σκοποὶ ἐνέπιπτον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὅπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι, ἔτι πόρρω τῆς στρατοπέδου οἰόμενοι εἶναι.

Οἱ μὲν οὖν Ἀσσύριοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ στρατεύματα ἐγίγνετο, τάφρον περιεβάλλοντο· ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ποιεῖσιν οἱ βάρβαροι * βασιλεῖς, ὁπόταν στρατοπεδεύωνται· (τάφρον περιβάλλονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν) ἴσασι γὰρ ὅτι ἵππικόν στρατεύμα ἐν νυκτὶ ταραχῶδές ἐστι καὶ δύσχρηστον, ἄλλως τε καὶ βάρβαρον. † Πεποδισμένοι γὰρ ἔχουσι τὰς ἵππους ἐπὶ ταῖς φάτναις· καὶ εἴ τις ἐπ' αὐτὰς ἴοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δ' ἐπιστάζει, ἔργον δ' ἐπιδαρᾶν αἰσασθαι· ἀνα-

* Βασιλεῖς, ὁπόταν, &c.] In loci hujus distinctione Stephanum sequendum duxi: nisi quoddam verba ista, τάφρον περιβάλλονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν, notis parentheas cingere mallem. His additis, facilis exsurgit loci sententia, quæ impedita ferè et dubia est, secundum vulgares has interpungendi rationes, οἱ βάρβαροι βασιλεῖς· ὁπόταν στρατοπεδεύωνται, &c. et, — βάρβαροι βασιλεῖς ὁπόταν, &c.

† Πεποδισμένους γὰρ, &c.] De Barbarorum equis eadem ferè Noster, ἀναβ. lib. 3. p. 184. edit. Steph. tradit. αἱ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δίδονται. καὶ ὡς ἐπίπολόν πεποδισμένοι εἰσὶ, τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα, εἰ λυθίσαν· ἵαν τε τίς ὄρουρος γίγνηται, δι' ἐπιστάζει τὸν ἵππον Πέρση ἀνδρὶ, καὶ χαλινῶσαι δεῖ, καὶ θαλαμισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. Notandum autem est, Xenophonem, loco citato, equitem lorica munitum descripsisse, qui tamen eandem armaturam ipsi equo hic tribuit. "Equos enim pariter equitesque Persarum serie laminarum graves fuisse." Curtius lib. 3. c. 11. ait. Idem, lib. 4. c. 9. "Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis" "laminis serie inter se connexis." Vide sis Suidam ad vocem Θάραξ.

βάντας δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσαι διὰ τῆ στρατοπέδου παντάπασιν ἀδύνατον. Τῆτων δὲ ἕνεκα πάντων καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐρύματα περιβάλλονται καὶ ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ, τὸ ἐν ἐχυρῷ εἶναι, καὶ ἐξεσίαν παρέχειν ὅταν βέλωνται μὴ μάχεσθαι. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγίνοντο. Ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἀπεῖχον * ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν Ασσύριοι ἔτις ἐστρατοπεδεύοντο ὥσπερ εἴρηται, ἐν περιτεταφρευμένῳ μὲν, καταφανεῖ δὲ ὁ δὲ Κύρος, ὥς ἐδύνατο ἐν ἀφανεστάτῳ, κάμας τε καὶ γεωλόφους ἐπίπροσθεν ποιησάμενος νομίζων πάντα † τὰ πολεμικὰ, ἐξαίφνης ὁράμενα, φοβρώτερα τοῖς ἐναντίοις εἶναι. Καὶ ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα, ὥσπερ ἔπρεπε, προφυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάτεροι ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ασσύριοις καὶ ὁ Κροῖστος καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρατεύματα ἐν τῷ ἐχυρῷ. Κύρος δὲ καὶ Κναζάρης συνταξάμενοι περιέμενον, ὥς, εἰ προσίοιεν οἱ πολέμιοι, μαχέμενοι. Ὡς δὲ δῆλον ἐγένετο ὅτι ἐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ τῆ ἐρύματος, ἐδὲ μάχην ποιήσοιεν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κναζάρης καλέσας τὸν Κύρον καὶ πάντας τῆς ἐπικαιρίας, ἔλεξε τοιαῦτα. Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν συντεταγμένοι, ἔτις ἵναί πρὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔρυμα, καὶ δηλῶν ὅτι θέλομεν μάχεσθαι. Οὕτω γὰρ, ἔφη, ἐπειδὴ μὴ ἀντεπεξίσωσιν ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον ‡ θαρρήσουσιν ἐν ἅπασιν· οἱ πολέμιοι δὲ τὴν τόλμαν ἰδόντες ἡμῶν, μᾶλλον φοβηθήσονται. Τῆτω μὲν δὴ ἔτις ἐδόκει. Ὁ δὲ Κύρος, ἔφη, Μηδαμῶς πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κναζάρη, οὕτω ποιήσωμεν. Εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα ἢ σὺ κελεύεις, νῦν τε προσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θαύσσονται οὐδὲν φοβούμενοι, εἰδότες ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσι τοῦ μηδὲν παθεῖν· ἐπειδὴν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπιώμεν, πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὰ

* Ὅσον παρασάγγην] De hac viæ mensurâ vide quæ jam notavimus, lib. 2. p. 124.

† Τὰ πολεμικὰ] Hanc lectionem exhibent edit. Ald. et Argentor; quæ à MSO etiam Bodl. firmata est. Leunclavius autem, Stephanus, aliique malè dant πολέμια, et illam alteram, quam recepimus, vocem margini adscripserunt.

‡ Θαρρήσουσιν ἐν ἅπασιν] Editi ferè omnes dant, θαρρήσουσιν ἐν ἐπιασιν· quæ nullum sanè sensum pariunt: in marginibus iidem exhibent, θαρρήσαντες ἐπιασιν (quam lectionem Leunclavius, Gabriellus, aliique Interpretes expressisse videntur) et, θαρρήσουσιν ἐν ἅπασιν, quam exemplar, quo usus est Philéphus, præstitit (reddidit enim, tum nostri omnibus in rebus audentiores futuri sunt) et tantum non representat MS. Bodl. in quo scribitur θαρρήσουσιν ἐν ἅπασιν. Et hanc quidem scripturam, mutatâ solum particulâ ἐν in præpositionem ἐν, cæteris præferendam duximus. Huic etiam favet liber Argentor. impressus, qui dat, θαρρήσουσιν ἐν ἐπὶ πᾶσιν.

πληθος πολὺ ἐνδέεστέρον τοῦ ἑαυτῶν, * καταφρονήσασι, καὶ αὐριον ἐξίασι πολὺ ἐρρώμενεστέραις ταῖς γνώμαις. Νῦν δ', ἔφη, εἰδότες μὲν ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὀρῶντες δὲ ἡμᾶς, εὖ τῷτο ἐπίστω, οὐ καταφρονοῦσιν, ἀλλὰ φροντίζεσι τί ποτε τοῦτ' ἐστὶ, καὶ διαλεγόμενοι περὶ ἡμῶν, ἐγὼ οἶδ' ὅτι οὐδὲν παύονται. Οταν δ' ἐξίωσι, τότε δεῖ αὐτοῖς ἅμα φανερεῖς τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἵεναι εὐθύς ὁμόσε, εἰληφότας αὐτοὺς ἐνθα πάλαι ἐβελόμεθα. Λέξαντος δὲ οὕτω Κύρου, συνέδοξε καὶ ταῦτα Κυραζάρει καὶ τοῖς ἄλλοις. Καὶ τότε μὲν δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, καὶ πυρὰ πολλὰ πρὸ τῶν φυλακῶν καύσαντες, ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῶτ' Κυρος μὲν † ἐστεφανωμένος ἔδυε, παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ὁμοτίμοις ἐστεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι. Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχ' ἐν θυσίᾳ, συγκαλέσας αὐτοὺς, ἔλεξεν·

“ Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοὶ, ὥς ‡ οἱ τε μάντις φασὶ, καὶ
 “ ἐμοὶ συνδοκεῖ, μάχην τ' ἐσεσθαι προαγγέλλεσσι, καὶ νικῆν
 “ διδόασι, καὶ σωτηρίαν προὔπισχνῶνται ἐν τοῖς ἱεροῖς. Ἐγὼ
 “ δὲ ὑμῖν μὲν παραινῶν ὁποῖας τινὰς χρῆ εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε,
 “ αἰσχυνοίμην ἂν· οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα ἐπίσης ἐμοὶ ἐπι-
 “ σταμένους, καὶ ταυτὰ μεμελετηκότας τε καὶ ἀκηκούτας
 “ καὶ ἀκέοντας διὰ τέλους, ἅπερ ἐγὼ, ὥστε καὶ ἄλλος εἰκό-
 “ τως ἂν διδάσκοιτε τάδε. Εἰ δὲ μὴ τυγχάνετε κατανενοη-
 “ κότες, ἀκέσατε. § Οὓς γὰρ νεωστὶ συμμάχους τε ἔχομεν

* Καταφρονήσουσι, καὶ αὐριον ἐξίασι] A futuro ad praesens tempus transire solent Auctores, ad certitudinem celeritatemque eventus indicandam, et rem futuram ob oculos quasi jam ponendam. Huiusmodi temporis enallage apud Sacros Scriptores crebro reperitur: Mat. 17. 11. *Ἡλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον*, &c. Joh. 1. 15. *Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος*, &c. et, 20. 17. *Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου*, &c.

† Ἐστεφανωμένος ἔδυε] Coronam, eamque praecipue myrteam, fumpfisse Persas sacrificia facturos testatur etiam Herodotus, lib. 1. c. 132. *Τῶνδε ὡς ἐκάστω θύειν θέλει, ἐς χώρον καθαρὸν ἀγαγὼν· τὸ κτήνος, καλεῖ τὸν θεόν, ἐστεφανωμένος τὴν τιάραν μυρσίνῃ μάλιστα*.

‡ Οἱ τε μάντις] *Magos vult*, qui apud Persas, teste Strabone, p. 1106. T. 2. ut mantes apud Græcos aliisque gentes, ob vaticinandi artem in honore erant. Huic suffragatur Herodotus, qui, loco modò citato, dicit, *ἀνευ γὰρ δὴ μαγῶν οὐ σφί νόμος ἐστὶ θυσίας ποιεῖσθαι*. *Ælianus* etiam, inter cæteras quas Magi calluerunt artes, vaticinationem recenset, *Var. Histor.* lib. 2. c. 17. *Ἡ τῶν ἐν Πέρσῃσι μάγων σοφία, τὰ τε ἄλλα οἶδεν, καὶ οὖν καὶ μαντεύεσθαι*.

§ Οὓς γὰρ] Particula *gare* non reddenda *causæ*, uti plerumque, hoc in loco inservit; sed declarandi aut explanandi vim habet. Ab eâ simili planè modo narrationem orditur Evangelista Matt. 1. 18. *Μησιτευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ*, &c. In cuius loci interpretationem sic ingreditur Maldonatus: *nosster interpretes non legit γὰρ causalem particulam, nec ego legendam arbitror, quòd sensum non juvet, et impediatur*. Nollem hæc dixisse Interpretem, cæteroqui doctum et lande dignum. Si totum comma cum hoc loco Xenophontéo conferas, eandem, ni fallor, haturum vocularum δι et γὰρ significationem, eandemque aded orationis structuram, utrobique invenies. Confer. etiam Act. 19. 35.

“ καὶ πειρώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοίως ποιεῖν, τέτῳ δὲ ὑμᾶς
 “ ὑπομιμνήσκειν ἐφ’ οἷς τε ἐτρεφόμεθα ὑπὸ Κυαζάρης, οἱ τε
 “ ἡσυχῆμεν, ἐφ’ ᾧ τε αὐτὸς παρακεκλήκαμεν, ὥστε ἄσμενοι
 “ ἀνταγωνισταὶ ἡμῖν ἔφασαν ἔσεσθαι. Καὶ τέτῳ δὲ αὐτὸς
 “ ὑπομιμνήσκετε, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα δείξει ὧν ἄξιος ἕκαστός
 “ ἐστίν. Ως γὰρ ἂν ἄνθρωποι ὀψιμαδεῖς γένωνται, ἐδὲν
 “ θάυμαστον εἴ τις αὐτῶν καὶ τῷ ὑπομνήσοντος δέονται·
 “ ἀλλ’ ἀγαπητὸν εἰ καὶ ἐξ ὑποβολῆς δύναιντο ἄνδρες ἀγαθοὶ
 “ εἶναι. Καὶ ταῦτα μέντοι πράττοντες, ἅμα καὶ ὑμῶν αὐ-
 “ τῶν πείραν λήψεσθε. Ο μὲν γὰρ δυνάμενος ἐν τῷ τοιῷδε
 “ καὶ ἄλλως βελτίως ποιεῖν, εἰκότως ἂν ἥδη καὶ ἑαυτῷ συ-
 “ νειδείῃ τελείως ἀγαθὸς ἀνὴρ ὦν· ὁ δὲ τῇν τέτῳ ὑπόμνησιν
 “ * αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τέτῳ ἀγαπῶν, εἰκότως ἂν ἡμιτελῇ
 “ αὐτὸν νομίζοι. Τέτῳ δ’ ἐνεκεν ἐκ ἐγῶ, ἔφη, αὐτοῖς λέγω,
 “ ἀλλὰ ὑμᾶς κελεύω λέγειν, ἵνα καὶ † ἀρέσκειν ὑμῖν πει-
 “ ρῶνται· ὑμεῖς γὰρ καὶ πλησιάζετε αὐτοῖς, ἕκαστος τῷ
 “ ἑαυτῷ μέρει. Εὖ δ’ ἐπίστασθε, ἔφη, ἕως ἂν θάρρουντας
 “ τέτῳ ὑμᾶς αὐτὸς ἐπιδεικνύητε, καὶ τέτῳ καὶ ἄλλως πολ-
 “ λὸς ἐ λόγῳ, ἀλλ’ ἐργῷ θάρρειν διδάξετε.” Τέλος εἶπεν
 ἀπιόντας ἀριστᾶν ἐστεφανωμένους, καὶ σπονδὰς ποιήσαμένους
 ἤκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς στεφάνους. Ἐπεὶ δ’ ἔτοι ἀπῆλθον,
 αὐδῖς τοὺς ἑραγὰς προσεκάλεσε, καὶ τέτῳ αὖ τοιῷδε ἔλεξεν.

“ Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ τῶν ὁμοτίμων γεγόνατε, καὶ
 “ ἐπιλελεγμένοι ἐστέ, οἱ δοκεῖτε πᾶ μὲν ἄλλα τοῖς κρατί-
 “ στοις ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ’ ἡλικίᾳ καὶ φρονιμώτεροι. Καὶ
 “ τοίνυν χώραν ἔχετε ἐδὲν ἥττον ἐντιμον τῶν προστατῶν· ὑμεῖς
 “ γὰρ ὀπισθεν ὄντες τέτῳ ἀγαθὸς ἂν, ἐφορῶντες καὶ ἐπικε-
 “ λεύοντες αὐτοῖς, ἔτι κρείττους ‡ ποιοῖτε· εἴτε τίς μαλακί-
 “ ζοιτο, καὶ τέτῳ ὀρῶντες ἐκ ἂν ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. Συμ-
 “ φέρει δ’ ὑμῖν, εἴπερ τῷ καὶ ἄλλῳ, τὸ νικᾶν, καὶ διὰ τῇν

* Αὐτὸς μόνος, &c.] Muretus legendum putat, αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τοῦτον ἀγαπῶν. Sed non est, cur receptam lectionem deferamus, à qua stant libri editi et MS. Bodl.

† Ἀρέσκειν] Milesis dicitur ἀρέσκειν, qui in munere militari fungendo diligentiam suam peritiāque ita probat, ut ducis sibi benevolentiam concillet. Sic Apostolus etiam, 2 Tim. 2. 4. de milite hoc verbo utitur:—ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρίστη.

‡ Ποιοῖτε] Sic referipfi Stephanum secutus et MS. Bodl. Distinctionem quoque minorem posui ante ἐφορῶντες, ut particula ἂν ad verbum suum ποιοῖτε facilius referatur, eademque clarius hīc adpareat structura, ac in sequentibus his, — οὐκ ἂν ἐπιτρέποιται αὐτῷ. Vulgo autem est, ἔτι κρείττους ποιοῖτε.

“ ἡλικίαν καὶ διὰ τὸ βάρος * τῆς στολῆς. Ἀν δ' ἄρα ὑμᾶς
 “ καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀνακαλοῦντες ἔπεσθαι παρεγγυῶσιν,
 “ ὑπακρύετε αὐτοῖς· καὶ ὅπως μὴδ' ἐν τέτῳ αὐτῶν ἡττηθῇ-
 “ σεσθε ἀντιπαρακελεύόμενοι αὐτοῖς, θᾶττον † ἡγείσθαι
 “ ἐπὶ τὰς πολεμίας. Καὶ ἀπίοντες, ἔφη, ἀριστήσαντες καὶ
 “ ὑμεῖς, ἤκετε· σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστεφανωμένοι εἰς τὰς τά-
 “ ξεις.” Οἱ μὲν δὲ ἀμφὶ Κῦρον ἐν τούτοις ἦσαν· οἱ δ' Ἀσ-
 “ σύριοι ‡ καὶ δὴ ἡρισθηκότες ἐξήεσαν τε θρασέως, καὶ παρε-
 “ τάττοντο ἐρρώμενως. Παρέταττε δὲ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἐφ'
 “ ἄρματος παρελαύνων, καὶ τοιάδε παρεκελεύετο·

“ Ἄνδρες Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι. Νῦν
 “ γὰρ περὶ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγὼν καὶ περὶ γῆς ἐν ᾗ
 “ ἔφυτε, καὶ περὶ οἰκῶν ἐν οἷς ἐτράφητε, καὶ περὶ γυναικῶν δέ
 “ καὶ τέκνων, καὶ περὶ πάντων ὧν § κέκτησθε ἀγαθῶν. Νι-
 “ κήσαντες μὲν γὰρ, ἀπάντων τούτων ὑμεῖς, ὥσπερ πρόσθεν,
 “ κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ' ἡττηθήσεσθε, εὖ ἴστε ὅτι παραδώσετε
 “ ταῦτα πάντα τοῖς πολεμίοις· || ἅ τε οὖν νίκης ἐρῶντες,

* Τῆς στολῆς] Στολή, hoc in loco, non de *vestibus*, aut *vestium genere* (ut ferè alibi) sed de toto *ornatu et cultu corporis*, etiam eo, qui unicè in *armis* consistit, adhibetur. Et hæc quidem significatio, fontem si respexeris à quo στολή cadit, jure ei tribuenda est. Sic enim Phavorinus, Στολή, ἀπὸ τοῦ στέλλω. Moschopolus autem στέλλω exponit, κοσμῶ. Et στέλλεσθαι peculiariter de *armorum ornatu* usurpat Dionys. Halic. T. I. p. 296. — κοῦσθαι ἰσταλμεινους ὁπλίταις et, p. 337. dicit, Castorem et Pollucem Romæ in foro conspectos fuisse πολεμικὰς ἐνδεδυκότας στολὰς. His adjicienda est Æliani auctoritas, *Hist. Var. lib. 3. c. 14.* Ξενοφῶντι ἱμελε τῶν ἄλλων σπουδαίων, καὶ οὖν καὶ ὅπλα καλὰ ἔχειν. Νικῶντι γὰρ, ἔλεγε, τοὺς πολεμίους τὴν καλλίστην στολὴν ἀρμύονται· καὶ ἀποθνῄσκοντα ἐν τῇ μάχῃ κείσθαι καλῶς ἐν καλῇ τῇ πανοπλίᾳ· ubi στολή, haud dubie, *armaturam*, seu *ornatum militarem* notat, cum in sequentibus de armis tantum agitur. Confule ipsum Auctorem et quæ Cl. Perizonius ad verba adlata notavit.

† ἡγείσθαι] Scripturam hanc vulgatâ illâ, ἡγείσθε, potiorē rectè judicant Stephanus, Leunclavius et Camerarius. Interpretes tamen ἡττηθήσεσθε ab illo participio, ἀντιπαρακελεύόμενοι, separant, perinde hunc locum reddentes ac si ἀντιπαρακελεύεσθε legeretur. Ego verò Stephano libentius adfentior qui illud cum verbo ἡττηθήσεσθε coherere putat, perinde ac si diceretur, ὅπως μὴ ἐν τούτῳ ἡττηθήσεσθε, τῷ ἀντιπαρακελεύεσθαι αὐτοῖς θᾶττον ἡγείσθαι; et eam hîc cum ὅπως dicit esse ellipsin, cujus antea mentio facta est lib. I. p. 32. Cæterum præceptum hoc paulò post servatum videmus: cum enim dixerat, παρεκάλουν ἀλλήλους ἔπισθαι, subjungit, οἱ δ' ἔπισθεν, αὐτῶν ἀκούσαντες, ἀντιπαρακελεύοντο τοῖς πρώτοις νηγεῖσθαι ἱρρώμεναι.

‡ Καὶ δὲ, &c.] Muretus hîc quoque, ut alibi sæpè, δὴ pro ᾗδε vitiosè legi existimat. Non malè.

§ Κέκτησθε] Leunclavius contextui inseruit πέσασθε, rejecto ad marginem κέκτησθε, quod illius glossam putat, imperitiâ librarii loco non debito positam. Stephanus quoque πέσασθε non improbat; cum id à Xenophonte, cui familiaria fati sunt verba poetica, non uno loco, apud *Exped.* usurpatum esse constat. Sed, cum editi omnes et MS. Bodl. Leunclavii conjecturæ adversentur, à vulgatâ lectione haud satis causæ est cur recedamus.

|| Α τε] Sic edidit Leunclavius; nec aliter Stephanus legendum conjicit. Editio autem Eton. dat αἱ τε οὖν, Ald. οἱ τε οὖν. Flor. εἴτε οὖν, Non ità commodè.

“ μένοντες

“ μένοντες μάχεσθε. * Μωρόν γάρ, τὸ κρατεῖν βελομένους,
 “ τὰ τυφλὰ τῷ σώματος καὶ ἄοπλα καὶ ἄχειρα ταῦτα
 “ ἐναντία τάττειν τοῖς πολεμίοις φεύγοντας. Μωρὸς δὲ καὶ
 “ εἴ τις ζῆν βελόμενος φεύγειν ἐπιχειροίη· εἰδὼς ὅτι † οἱ
 “ μὲν νικῶντες σώζονται, οἱ δὲ φεύγοντες ἀποθνήσκουσι μάλ-
 “ λον τῶν μενόντων. Μωρὸς δὲ καὶ εἴ τις χρημάτων ἐπιθυ-
 “ μῶν, ἥτταν προσίεται. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νι-
 “ κῶντες τὰ τε ἑαυτῶν σώζουσι, καὶ ‡ τὰ τῶν ἡττωμένων προσ-
 “ λαμβάνουσιν· οἱ δ’ ἡττώμενοι ἅμα ἑαυτὸς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν
 “ πάντα ἀποβάλλουσιν;” Ο μὲν δὲ Ἀσσύριος ἐν τοῦτοις ἦν·

Ο δὲ Κυαζάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦρον ἔλεγεν ὅτι ἡδὴ και-
 ρὸς εἴη ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλίγοι
 εἰσὶν οἱ ἔξω τοῦ ἐρύματος, ἐν ᾧ ἂν προσίωμεν, πολλοὶ ἔσονται·
 μὴ οὖν ἀναμένωμεν ἕως ἂν πλείους ἡμῶν γένωνται, ἀλλ’ ἴωμεν
 ἕως ἔτι οἰόμεθα εὐπετῶς αὐτῶν κρατῆσαι ἂν. Ο δ’ αὖ Κῦρος
 ἀπεκρίνατο, ὦ Κυαζάρη, εἰ μὴ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἔσονται οἱ
 ἡττηθέντες, εὔ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐρᾷσι, φοβημένους τὸ πλῆ-
 θος, τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆσαι· αὐτοὶ δὲ ἐνομίσεσιν ἡττησθαι.
 § ἀλλ’ ἄλλης σοι μάχης δεήσειεν, ἥ ἂν ἄμεινον ἴσως βελεύ-
 σαιτο ἢ νῦν βεβέλευνται, παραδόντες ἑαυτὰς ἡμῖν ταμιεύεσ-
 θαι, ὥσθ’ ὁπόσοις ἂν βελώμεθα αὐτῶν μάχεσθαι. Οἱ μὲν
 δὲ ἄγγελοι ταῦτα ἀκέσαντες ὥχοντο.

* Μωρόν γάρ, &c.] Locum hunc plus vice simplici imitatum esse Sallustium jam olim an-
 notârunt eruditi. *Bel. Cat.* c. 61. “ Nam, in fugâ salutem sperare, cùm arma, quis corpus
 “ tegitur, ab hostibus averteris, ea verò dementia est.” Et *Jugur.* c. 115. edit. Cant.
 “ —nec quenquam decere, qui manus armaverit, ab inermis pedibus auxilium petere, in
 “ maximo metu nudum et cæcum corpus ad hostes vertere.” Sic ferè Ulysssem compellat
 Diomedes, *Il.* β. v. 94, et seq.

Πῇ φύγεις, μετὰ νῶτα βαλὼν, κακὸς ὤς, ἐν ὁμίλῳ;

Μήτις τοὶ φεύγοντι μεταφρένω ἐν δόρῳ πῆξῃ.

† Οἱ μὲν νικῶντες, &c.] Xenophontem ad illud Homericum allussisse putat Æmil. Portus,
Il. ε. v. 531.

Ἀδωμένων τ’ ἀνδρῶν πλείους σοοί, ἥ ἐπιφανταί.

Eodem sensu, nec aliis penè verbis, Noster, ἀναβ. γ’. p. 180. edit. Steph. ὅστις τε ζῆν ἐπιθυ-
 μεί, πειράσθω νικᾶν τῶν μὲν γὰρ νικῶντων, τὸ κατακαίνειν τῶν δὲ ἡττωμένων, τὸ ἀποθνήσκου
 ἔστι. Καὶ εἴ τις γε χρημάτων ἐπιθυμῇ, κρατεῖν πειράσθω τῶν γὰρ νικῶντων ἔστι καὶ τὰ ἑαυ-
 τῶν σώζειν, καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

‡ Τὰ τῶν ἡττωμένων] Leunclavius et Stephanus dant τὰ τῶν πολεμίων ἡττωμένων. Notam
 tamen suspectæ vobis πολεμίων illi infixerunt. Eam autem planè nesciunt libri Ald. et Eton.
 et MS. Bodl. et rectè quidem abesse vel ipsa modò ex ἀναβ. lib. 2. adlata verba docent, —
 καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

§ Ἀλλ’ ἄλλης, &c.] Plerique editi in margine exhibent, ἄλλης οὖν συμμαχίας δεήσειεν,
 perperam, uti opinor. Si vulgata lectio loco sit movenda, omninò paruerim MSto Bodl. qui
 dat, ἄλλης οὖν μάχης δεήσειεν.

Εν τῷ δ' ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁμοτίμων αὐτομόλως ἄγοντες. Καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἰκὸς, ἡρώτα τὰς αὐτομόλως τὰ ἐκ τῶν πολεμίων. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξιοίεν τε ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ παρατάττοι αὐτὰς ὁ βασιλεύς ἔξω ὦν, καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ τοῖς ἀεὶ * ἔξω ἔσι πολλά τε καὶ ἰσχυρὰ, ὡς ἔφασαν λέγειν τὰς ἀκρόντας. Ενταῦθα εἶπεν ὁ Χρυσάντας, Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ † καὶ σὺ συγκαλέσας, ἕως ἔτι ἔξεστι παρακελεύσαιο, εἰ ἄρα καὶ σὺ ἀμείνεις ποιήσαις τὰς στρατιώτας; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὦ Χρυσάντα, μηδὲν σε λυπούντων αἱ τῷ Ασσυρίᾳ παρακελεύσεις· ἐδεμία γὰρ ἔτις ἐστὶ καλὴ παραίνεσις, ἢ τις τὰς μὴ ὄντας ἀγαθὰς, αὐθιμερὸν ἀκρόντας ἀγαθὰς ποιήσει· ἐκ ἂν ἔν τοξότας γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τῷτο μεμεληκότες εἶεν· ἐδ' ἀκοντιστάς, ἐδὲ μὴν ἰππέας γε· ἐδὲ μὴν τὰ γε σώματα ἱκανὰς πονεῖν, ἢ μὴ πρόσθεν ἡσκηκότες ὦσι. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν, Ἀλλ' ἀρκεῖ τοι, ὦ Κῦρε, ἐὰν τὰς ψυχὰς αὐτῶν παρακελευσάμενος ἀμείνεις ποιήσης. Ἡ καὶ δύναιτ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, ‡ εἰς λόγος ῥηθεὶς αὐθιμερὸν αἰδῆς μὲν ἐμπλῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρόντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν κωλύσαι, προτρέψαι δὲ ὡς χρὴ, ἐπαίνε μὲν ἕνεκα, πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι, λαβεῖν δ' ἐν ταῖς γνώμας βεβαίως τῷτο, ὡς αἰρετώτερόν ἐστι μαχομένους ἀποδνήσκειν μᾶλλον ἢ φεύγοντας σωθῆναι; Ἀρ' ἐκ, ἔφη, εἰ μέλλεσι τοιαῦτα διάνοιαι § ἐγγενήσεσθαι ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι, πρῶτον μὲν νόμους ὑπάρχειν δεῖ τοιούτους, δι' ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἐντιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος παρασκευασθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανακείσεται; Ἐπειτα διδασκάλας, οἶμαι, δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τῷ

* Ἐξω ὄσι] Leunclavius probasse videtur ὡσι, quod margini adscripsit. Stephanus vulgatam lectionem minimè sollicitandam putat: eaque mihi satis iana videtur.

† Καὶ σὺ συγκαλέσας, &c.] Sic edidit Stephanus; libri autem alii habent σύγκαλίσας, ἕως ἔτι ἔξεστι παρακελεύσαιο, εἰ, &c.] At concinnior videtur recepta lectio.

‡ Εἰς λόγος, &c.] Adi sis Catilinæ orationem, *Comperitum ego habeo*, &c. apud Sallust. loco supra paulò memorato.

§ Ἐγγενήσεσθαι] Vulgò ἰγγραφήσεσθαι, pro quo Leunclavius reposuit in ipso textu ἐγγενήσεσθαι. Rectè quidem: nam paulò post ait Xenophon, ἕως ἂν ἐγγίνηται αὐτοῖς. Hujus autem ἐγγίνησεσθαι scholion est illud ἰντραφῆσεσθαι per educationem indi, quod itidem in margine reperiri solet; et pro quo tandem librarii ἰγγραφήσεσθαι scripserunt, et in ipsum contextum retulerunt. Stephanus etiam receptam à nobis lectionem laudat in margine.

τοῖς γενέσθαι, οἳ τινες δείξουσιν τε ὁρθῶς καὶ διδάξουσιν καὶ ἐδίδασκεν ταῦτα δοῦναι, ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς τὰς μὲν ἀγαθὰς καὶ εὐκλεεῖς εὐδαιμονεστάτας τῇ ὄντι νομίζειν, τὰς δὲ κακὰς καὶ δυσκλεεῖς, ἀθλιωτάτας πάντων ἡγεῖσθαι. Οὕτω γὰρ * δεῖ διατεθῆναι τὰς μέλλοντας τῷ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβῳ τὴν μάθησιν κρείττονα παρῆξεν. Εἰ δέ τοι ἰόντων εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν μαθημάτων ἐξίστανται, ἐν τῷ δυνήσεταί τις ἀπορράψωδῆσαι παραχρῆμα ἄνδρας πολεμικὰς ποιῆσαι, πάντων ἂν ῥᾶστον εἴη καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι τὴν μεγίστην τῶν ἐν ἀνδράποισι ἀρετῇ. Ἐπειδὴ ἔγωγ', ἔφη, ἐδ' ἂν τέτοις ἐπίστευον ἐμμόνοισι ἔσεσθαι, ἐς νῦν ἔχοντες † παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἡσυχᾶμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἐώρων παρόντας, οἳ καὶ παρὰδειγμα αὐτοῖς ἔσεσθαι οἷος χρὴ εἶναι, καὶ ὑποβάλλειν δυνήσεσθαι ἢ τι ἐπιλανθάνωνται. Τὰς δ' ἀπαιδεύτας παντάπασιν ἀρετῆς θαυμάζοιμι' ἂν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλεον ἂν ὠφελήσῃ λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδραγαδίαν, ἢ τὰς ἀπαιδεύτας μεσικῆς ἄσματος καλῶς ἀσθεῖν εἰς μεσικὴν. Οἳ μὲν τοιαῦτα διελέγοντο.

Ο δὲ Κυζάρης πάλιν πέμπων ἔλεγεν ὅτι ἐξαμαρτάνοι διατρίβων, καὶ ἐκ ἄγων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὰς πολεμίας. Καὶ ὁ Κύρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις, Ἀλλ' εὖ μὲν ἴστω, ἔφη, ὅτι ἐγὼ εἰσὶν ἔξω ὅσες ἐδεῖ καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλετε αὐτῷ ἐν ἅπασιν· ὅμως δὲ ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ, ἄξω ἡδὴ. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσευξάμενος τοῖς θεοῖς, ἐξῆγε τὸ στράτευμα. Ὡς δ' ἤρξατο ἄγειν ἔτι δῶπτον, ὁ μὲν ἡγεῖτο, οἳ δ' εἶποντο, εὐτάκτως μὲν, διὰ τὸ ἐπιστάσθαι τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πορεύεσθαι· ἐρρωμένως δὲ, διὰ τὸ φιλονείκως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τὸ τὰ σώματα ἐκπεπονησθαι, καὶ διὰ τὸ πάντας ἄρχοντας τὰς πρωτοστάτας εἶναι· ἡδέως δὲ, διὰ τὸ φρονίμως ἔχειν·

* Δι' ἀπαιθεῖναι] In plerisque editis deest illud δι'. Eton. et Argenter. dant διατεθῆναι χρῆ, atque ita scribendum censuit Budæus. Stephanus autem voculam δι' ante διατεθῆναι in vetere quodam libro inventam fuisse ait: eamque adeo in textum admisit. Hunc sequendum duximus, cujus emendationem et probat Leunclavius et scripturæ ratio firmare videtur: nam, propter literarum similitudinem, facillè fieri potuit, ut illud δι', à librariis ante διατεθῆναι omitteretur.

† Παρ' ἡμῖν αὐτοῖς] Vulgò ἡμῖν αὐτοῖς. Nos autem MStum Bodl. sequendum duximus. Atque ita sanè legit Stephanus, et margine scribit Leunclavius.

ἠπίσταντο γὰρ, ἐκ καὶ πολλῶν ἔτως ἐμεμαθήκεσαν, ἀσφαλίστατον εἶναι καὶ ῥᾶστον τὸ ὁμοσεῖν ἵεναι τοῖς πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξόταις, καὶ ἀκοντισταῖς, καὶ ἰππεύσιν.

Ἐως δ' ἔτι βελῶν ἕξω ἦσαν, παρηγγύα ὁ Κύρος * σύνθημα, ΖΕΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦκε τὸ σύνθημα ἀνταποδιδόμενον, ἐξῆρχεν αὖ † Διοσκύροις παιᾶνα τὸν νομιζόμενον· οἱ δὲ θεοσεβῶς πάντες συνεπήχησαν μεγάλη τῇ φωνῇ· ἐν τῷ τοῖστῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἦττον τὰς ἀνδρώπες φοβοῦνται. Ἐπεὶ δ' ὁ παιᾶν ἐγένετο, ἅμα πορευόμενοι οἱ ὁμότιμοι φαιδροὶ, καὶ πεπαιδευμένοι, περιορῶντες ἀλλήλους, ὀνομάζοντες ‡ παραστάτας, ἐπιστάτας, λέγοντες πολὺ τὸ, Ἀγετε ἄνδρες φίλοι, Ἀγετ' ἄνδρες ἀγαθοὶ, παρεκάλουν ἀλλήλους ἔπεσθαι. Οἱ δ' ὀπίσθεν, αὐτῶν ἀκέσαντες, ἀντιπαρεκελεύοντο τοῖς πρώτοις ἡγεῖσθαι ἑρρώμένως. Ἦν δὲ μεστὸν τὸ στράτευμα τῷ Κύρῳ προδυμίας, φιλοτιμίας, ῥώμης, θάρσεως, παρακελευσμῶ, σωφροσύνης, πειθοῦς· ὅπερ οἶμαι θεινότατον τοῖς ὑπεναντίοις.

* Σύνθημα, ΖΕΥΣ] Σύνθηματα, Græcis sunt Historicis propriè σύμβολα φωνικὰ, seu Signa Vocalia, quæ sc. humanâ voce pronunciantur; et præfectis primùm inferioribus ab ipso Imperatore propter confusionem evitandam data, ad totum deinde exercitum per successionem perveniebant. Erant plerumque fausti voces ominis, aut numinum quorundam nomina, à quibus felicem inceptorum exitum expectabat Imperator. Tesseræ à Cæsare data erant Felicitas, teste Hirtio, de *Bel. Afric.* c. 58. Cyrus hoc in loco adhibet Δία σύμμαχον καὶ ἡγεμόνα. Cæsar, ad Pharfalum, Ἀφροδίτην νικητῆρος. Pompeius, Ἡρακλῆς ἀνίκητος, Auctore Appiano de *Bell. Civil.* lib. 2. p. 475. edit. Steph. Vide sis *Veget.* lib. 3. c. 5. et *Servium* ad *Æneid.* lib. 7. v. 637.

† Διοσκύροις] *Dioscouros* inter Numina Persica haud temerè recensuit Xenophon. Eos autem Magi, teste Hesychio, Δεῦας appellabant. Hujus verba primùm, ut in omnibus, quas vidi, editionibus leguntur, proponam; deinde, mendum scripturæ tollere conabor. Sic, igitur, Vir linguæ Græcæ peritissimus, Δεῦας, τοὺς ἀνάκους θεοὺς μάγοι· nec aliter Phavorinus. Legendum puto, τοὺς ἀνακούς (vel ἀνακας) θεοὺς, μάγοι· nam utroque modo nominari solent *Dioscouri*. Testes sint Viri summi, Bochartus, *Geogr. Sacr.* p. 365. Montfauconus, *Supplém. Antiqu.* T. 1. lib. 5. c. 4. Davius, ad *Cicer.* de *Nat. D.* lib. 3. c. 21. et nē plures memorem, Hesychius ipse, Ἀνακοὶ οἱ Διόσκουροι. et, Ἀνακας, τοὺς Διοσκόρους. Restitutâ in hunc modum Hesychii scripturâ, satis constabit, quid sibi velint verba ex eo prolata: Δεῦας enim, si terminationem excipias Græcam ας, est vox planè Persica, significans, Duo, Gemini. Vide

eruditif. Castl. Lex. Persic. ad 𐎠𐎡𐎴 & 𐎠𐎡𐎴𐎡. Et simili prorsus modo *Dioscouri* apud Græcos Δίδυμοι appellantur; sic enim Aratus:

Κρατὶ δὲ οἱ δίδυμοι μέσση δ' ὑπὸ καρχίνος ἐστί·

ut apud Latinos, Gemini:

Et natos geminos invifēs sub caput Arcti,

Cicero. Idem in *Fragmentis Poëm.*

Et Gemini clarum jactantes lucibus ignem.

Meritò autem ii Δίδυμοι appellantur, cùm is, secundum Etymol. M. propriè δίδυμος sit, μὲθ' ἑτέρου τευχθῆς ἐκ μιᾶς συλλήψεως, vel, ὃ σὺν ἑτέρῳ ἐξελλθὼν τῆς γαστρὸς.

‡ Παραστάτας, &c.] De his consule Indicem *Vocabul. Militar.*

Τῶν δ' Ασσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ τῶν * ἄρμάτων προμαχῶντες, ὥς ἐγγὺς ἦδη προσεμίγνυε τὸ Περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ ἄρματα, καὶ ἀνεχώρουν πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος, οἱ δὲ τοξόται, καὶ ἀκοντισταί, καὶ σφενδονηταί αὐτῶν ἀφίεσαν τὰ βέλη πολλῶ πρὶν ἐξικνεῖσθαι. Ως δ' ἐπίοντες οἱ Πέρσαι ἐπέβησαν τῶν ἀφιεμένων βελῶν, ἐφδέγγατο δὴ ὁ Κύρος. Ἄνδρες ἄριστοι, ἥδη θᾶττον τις ἰὼν ἐπιδεικνύτω ἑαυτὸν καὶ παρεγγυάτω. Οἱ μὲν δὴ παρεδίδοσαν τῷτο· ὑπὸ δὲ προθυμίας καὶ μένης καὶ τῇ σπύρδειν συμμίζαι, δρόμους τινὲς ἤρξαντο· συνεφείπετο δὲ καὶ πᾶσα ἡ φάλαγξ δρόμῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύρος ἐπιλατόμενος τῇ βάδην, δρόμῳ ἡγεῖτο· καὶ ἅμα ἐφδέγγετο, Τίς † ἐφέπεται; Τίς ἀγαθός; Τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ; Οἱ δὲ ἀκέσαντες, τὸ αὐτὸ τῷτο ἐφδέγγοντο· καὶ διὰ πάντων δὴ, ὥσπερ παρηγγυά, ἕτως ἐχώρει· Τίς ἔψεται; Τίς ἀγαθός; Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι ἕτως ἔχοντες ὁμοσε ἐφέροντο· οἱ γεμὴν πολέμιοι ἐκεί· ἐδύναντο μένειν, ἀλλὰ στραφέντες ἔφευγον εἰς τὸ ἔρμα. Οἱ δ' αὖ Πέρσαι κατὰ τὰς εἰσόδους ἐπόμενοι, ὠθεμένων αὐτῶν, πολλὰς ‡ ἀπέκτειναν· τὰς δ' εἰς τὰς τάφρους ἐμπύπτοντας ἐπισπηδῶντες ἐφόνευσον, ἄνδρας ὁμῶ καὶ ἵππους· ἔνια γὰρ τῶν ἄρμάτων εἰς τὰς τάφρους ἠναγκάσθη φεύγοντα συνεισπεσεῖν. Καὶ οἱ τῶν Μήδων δὲ ἱππεῖς, ὀρῶντες ταῦτα, ἤλαυνον εἰς τὰς ἵππους τῶν πολεμίων· οἱ δ' ἐνέκλιναν καὶ τέτρες. Ἐνθα δὴ καὶ

* Ἀπὸ τῶν ἄρμάτων] Sic restituendum hunc locum censuerunt Stephanus et Leunclavius, cum antea legeretur οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἑρμάτων προμαχοῦντες. Planè mendosè. Nam qui de Castrorum munitionibus propugnarent, in hoc quidem conflictu, nulli erant. Itaque sana omnino videtur, quam damus, scriptura, ut intelligantur ii, qui, pro more Gentium Orientalium, de curribus in primâ acie pugnabant, quò copias hostiles curruum suorum impetu disjicerent. Camerarius quidem, teste Leunclavio, sic reddidit, ut eum ἄρμάτων reperisse suis in libris, non ἑρμάτων, pateat. Stephanus eandem vocem in vetere quodam inveniri ait: MS. certè Bodl. eam clarè representat in margine, licèt in textu det ῥμάτων, quod ratione spiritus propius ad receptam lectionem, quàm vulgatum illud ἑρμάτων, accedit.

† Τίς ἐφέπεται] Hanc lectionem retinent omnes editi; quorum tamen ad margines ἔψεται apponi solet; atque ita quidem dat MS. Bodl. Sequentia mox ista, Τίς ἔψεται; Τίς, &c. marginis huic et MSti lectioni ortum dedisse videntur: sed, idoneam causam non video, cur idem tempus in utroque loco necessarii sit servandum. Budæus quidem bis posuit ἐφέπεται, ut posteriora hæc—οὕτως ἐχώρει. Τίς ἐφέπεται; Τίς, &c. prioribus illis Cyri verbis reponderet. At satis placet recepta lectio.

‡ Ἀπέκτειναν] Leunclavius verbo κατιστρώνυσαν, in margine reperto, potius quàm ἀπῆκτιναν, Xenophontem ufum arbitratur. Sed, cum à vulgatâ lectione stent editi simul et MS. Bodl. eam minime rejiciendam censuimus. Opinor equidem librariorum κατιστρώνυσαν illud, à Leunclavio tanto opere laudatum, ex Zonaræ *Annal.* hausisse, qui cladem hanc Assyriorum his verbis describit; Καὶ οἱ Πέρσαι αὐτοῖς ἐφεπόμενοι, ὠθομένων αὐτῶν, πολλοὺς κατιστρώνυσαν, τοὺς, &c. T. I. lib. 3. p. 150. edit. Par.

ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέρων. Οἱ δ' ἐντὸς τῆς ἐρύματος τῶν Ασσυρίων ἐστηκότες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς τάφρου, τοξεύειν μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τὰς ἀποκτείνοντας ἕτε ἐφρόνεν, ἕτ' ἐδύναντο, διὰ τε τὰ δεινὰ ὄράματα καὶ διὰ τὸν φόβον. Τάχα δὲ καὶ καταμαδόντες τῶν Περσῶν τινὰς διακεκοφώτας πρὸς τὰς εἰσόδους τῆς ἐρύματος, ἐτράποντο καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἔφευγον. Ἰδεῖσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Ασσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγὴν ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνέκραγον, καὶ ἔδειον ἐκπεπληγμένοι, αἱ μὲν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ νεώτεραι * καταρρήγνυμαι τὰς πέπλους, καὶ δρυπτόμεναι, καὶ ἱκετεύουσαι † πάντας ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν, μὴ φεύγειν καταλιπόντας αὐτάς, ἀλλ' ἀμύναι καὶ τέκνοις καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. Ἐνθα δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτάτοις στάντες ἐπὶ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς, καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. Ὡς δ' ἔγνω ὁ Κύρος τὸ γιγνόμενον, δείσας μὴ εἰ καὶ βιάσαιντο εἴσω, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖν τι, παρεγγύησεν ἐπὶ πόδα ἀνάγειν ἔξω βελῶν, καὶ πείθεσθαι. Ἐνθα δὲ ἔγνω τις ἂν τὰς ὁμοτίμους καὶ πεπαιδευμένους ὥς δεῖ· ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπείδοντο, ταχὺ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. Ὡς δ' ἔξω βελῶν ἐγένοντο, ἔστησαν κατὰ χώραν πολλῷ μᾶλλον χορῇ, ἀκριβῶς εἰδότες ὅπῃ ἔδει ‡ ἕκαστον γενέσθαι.

* Καταρρήγνυμαι, &c.] De Orientalibus vestes in summo mænore scinditibus vide quæ suprà adtulimus, p. 134.

† Πάντας ὅτῳ] Sic libri constanter omnes. Stephanus tamen πάντα laudat, utpote quod se iudice melius cum ὅτῳ conveniret. Mirum est sic putasse eum, quem certè non fugerat, structuræ hujus non pauca apud Nostrom reperiri exempla, Lib. 7. — καὶ πάντα πειρωμένοις ποιεῖν, ὅ,τι αὐτοὶ αὐτῶν χαριεῖσθαι, ubi plurali πάντα singularis. ὅ,τι subjungitur. Similiter apud Homerum :

—— αἱ ῥά τε πάντας

Ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅ,τις σφείας εἰσαφίκηται. — Odyf. μ' v. 39, et seq.

‡ Ἐκαστον, &c.] Stephanus edidit — ἔδει ἕκαστον αὐτῶν γενέσθαι. Vitiosè ausem αὐτῶν pro κούτων, opinor dederunt operæ. In MSto Bodl. non compareret hoc pronomen : et Leunclavius id in margine tantum repræsentat : nec aliter ferè cæteri editi. Ipse Stephanus ad id notam, quæ mendum indicet, adposuit : atque adeò minimè recipiendum putavimus.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ'.

ΜΕΙΝΑΣ δὲ ὁ Κῦρος μέτριον χρόνον αὐτῷ σὺν τῷ στρα-
 τευματι, καὶ δηλώσας ὅτι ἔτοιμοί εἰσι μάχεσθαι, εἴ-
 τις ἐξέρχοιτο, ὡς ἑδείς ἐξήει, ἀπήγαγεν ὅσον ἐδόκει καλῶς
 ἔχειν, καὶ κατεστρατοπεδεύσατο· φυλακῆς τε καταστήσά-
 μενος, καὶ σκοπὸς προπέμψας στὰς εἰς τὸ μέσον συνεκά-
 λεσε τὰς ἐαυτῷ στρατιώτας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· “ Ἄνδρες
 “ Πέρσαι, πρῶτον μὲν τὰς θεὰς ἐγὼ τε ἐπαιῶ ὅσον δύναμαι,
 “ καὶ ὑμεῖς πάντες, οἶμαι· νίκης τε γὰρ τετυχίκαμεν καὶ
 “ σωτηρίας. Τέτων μὲν ἔν χερὶ χαριστήρια, ὧν ἂν ἔχωμεν,
 “ τοῖς θεοῖς ἀποτελεῖν. Εἰ γὰρ δὲ σύμπαντας μὲν ὑμᾶς ἡδὴ
 “ ἐπαιῶ (τὸ γὰρ γεγενημένον ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλὸν
 “ ἀποτετέλεσται) ὧν δ' ἕκαστος ἄξιος, ἐπειδὴν παρ' ὧν προ-
 “ σῆκει πύδωμαι, τότε τὴν ἀξίαν ἐκάστω καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ
 “ πειράσομαι ἀποδιδόναι. Τὸν δ' ἐμὲ ἐγγύτατα ταξίαρχον
 “ Χρυσάνταν ἑὸν παρ' ἄλλων δέομαι πυνθάνεσθαι, ἀλλ'
 “ αὐτός οἶσα οἷός ἢ· τὰ μὲν γὰρ ἀλλὰ, ὅσαπερ οἶμαι καὶ
 “ ὑμεῖς πάντες, ἐποίει· ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρηγγύησα ἐπαιάγειν,
 “ καλέσας οἰμαστί αὐτόν, ἀνατεταμένος ἔτος τὴν μάχαιραν,
 “ ὡς παίσαν πολέμιον, ὑπήκασέ τε με εὐδύς, καὶ ἀφείς ὃ
 “ ἔμελλε ποιεῖν, τὸ κελευόμενον ἔπραττεν· αὐτός τε γὰρ ἐπα-
 “ νήγαγε, καὶ τοῖς ἄλλοις μάλα ἐπισπερχῶς παρηγγύα·
 “ ὥστ' ἐφθασεν ἔξω βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας πρὶν τὰς πολε-
 “ μίης κατανοῆσαι τε ὅτι ἀναχωρῆμεν, καὶ τόξα ἐντεῖναι·
 “ καὶ τὰ παλτὰ ἐπαφείναι· ὥστ' αὐτός τε ἀβλαβής, καὶ
 “ τὰς ἐαυτῷ ἀνδρας ἀβλαβεῖς διὰ τὸ πεῖθεσθαι παρέχεται.
 “ Ἄλλος δ', ἔφη, ὁρῶ τετραμένους, περὶ ὧν ἐγὼ σκεψάμενος
 “ ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐτρώδησαν, τότε τὴν γνώμην περὶ αὐτῶν
 “ ἀποφαιῆμαι. Χρυσάνταν δὲ, καὶ ἐργάτην τῶν πολεμικῶν,

καὶ

καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχεσθαι ἱκανὸν καὶ ἄρνειν. χιλιαρχία
 μὲν ἦδη τιμῶ· ὅταν δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ Θεὸς
 ἔτε τότε ἐπιλήσομαι αὐτῷ. Καὶ πάντα δὲ ὑμᾶς βέλ-
 μαι, ἔφη, ὑπομνήσαι· ἃ γὰρ νῦν εἶδετε ἐν τῇ μάχῃ τῇδε,
 ταῦτα ἐνδυμέμενοι μήποτε παύσεσθε, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐ-
 τοῖς αἰεὶ κρίνητε, πότερον ἢ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ φυγὴ σώζει
 τὰς ψυχὰς, καὶ πότερον οἱ μάχεσθαι δέλοντε, ῥᾶον
 ἀπαλλάττεσιν ἢ οἱ ἐκ ἐδέλοντες, καὶ ποῖαν τινὰ ἡδονὴν τὸ
 νικᾶν παρέχει· ταῦτα γὰρ νῦν ἀρίστα κρίναιτ' ἂν, πείραν
 τε αὐτῶν ἔχοντες, καὶ ἄρτι γεγεννημένε τῷ πράγματι.
 Καὶ ταῦτα μὲν, ἔφη, αἰεὶ διανοόμενοι, βελτίους ἂν εἴητε·
 νῦν δὲ, ὡς καὶ Θεοφιλεῖς, καὶ ἀγαθοὶ, καὶ σώφρονες ἀν-
 δρες, δειπνοποιεῖσθε, καὶ σπονδὰς τοῖς θεοῖς ποιεῖσθε, καὶ
 παιᾶνα ἐξάρχετε, καὶ ἅμα τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖτε."

Εἰπὼν ταῦτα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἔλασε· καὶ πρὸς Κυα-
 ζάρην ἐλθὼν, καὶ συνησθεὶς ἐκείνῳ κοινῇ, ὡς εἰκὸς, καὶ ἰδὼν
 τὰ κεῖ, καὶ ἐρόμενος εἴ τι δέοιτο, ἀπήλαυνεν εἰς τὸ ἑαυτῷ στρα-
 τευμα. Καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κύρον δειπνοποιησάμενοι, καὶ
 φυλακὰς καταστησάμενοι, ὡς ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Οἱ δὲ
 Ἀσσύριοι, καὶ * τεθνηκότος τῷ ἄρχοντος, καὶ σχεδὸν σὺν
 αὐτῷ τῶν βελτίστων, ἡδύμεν μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ
 ἀπεδίδρασκον αὐτῶν τῆς νυκτὸς ἐκ τῷ στρατοπέδῳ. Οἰσύντες
 δὲ ταῦτα ὅ,τε Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι † αὐτῶν, ἡδύ-
 μεν· πάντα μὲν γὰρ ἦν χαλεπὰ· ἀδυμίαν δὲ πᾶσι πλείστην
 παρεῖχεν ὅτι τὸ ἡγόμενον φῦλον τῆς στρατιᾶς διεφθάρθαι
 ἐδόκει ταῖς γνώμασι· ἔτω δὴ ἐκλείπῃσι τὸ στρατόπεδον, καὶ
 ἀπέρχονται νυκτός. Ως δ' ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔρημον ἀνδρῶν
 ἐφάνη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, εὐθὺς διαβιβάζει ὁ Κύ-
 ρος τὰς Πέρσας πρῶτες· καταλέλειπτο δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων
 πολλὰ μὲν πρόβατα, πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δὲ ἅμαξαι πολ-

* Καὶ τεθνηκότος τοῦ ἀρχοντος, καὶ, &c.] Scil. *Neriglossorus*, qui jam quatuor annos regna-
 verat. Similem autem Persarum stragem Curtius eā, quā solet, elegantia describit, *lib.* 3.
c. 11. "Circa currum Darii jacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregiā morte de-
 functi, omnes, &c." Cladem verò Assyriorum, et Cræsi fœderatorumque fugam verbis
 penè Xenophontéis expovit Zonaras *T. I. lib.* 3. p. 150, et seq.

† Αὐτῶν ἡδύμενοι | editi plerique dant αὐτῶν πάντες ἡδύμενοι. Sed, MS. Bodl. edit. *Ald.*
 et *Argentor.* et Philéphus illud πάντες non agnoscunt: ideòque nec ipsi admisimus; Ste-
 phanus quidem et Leunclavius ad id olim, tanquam importunè immisum, notam apposuerunt.

λῶν ἀγαθῶν μεσταί· ἐκ δὲ τέττε διέβαινον ἥδη καὶ οἱ ἀμφὶ Κρυζάρην Μηδοὶ πάντες, καὶ ἡριστοποιοῦντο ἐνταῦθα. Ἐπεὶ δὲ ἡρίστησαν, συνεκάλεσεν ὁ Κύρος τὰς ἑαυτῶν ταξιαρχούς, καὶ ἔλεξε τοιαῦτα· Οἶά μοι δοκῶμεν καὶ ὅσα ἀγαθὰ, ὧν ἄνδρες, ἀφείναι, θεῶν ἡμῖν ταῦτα διδόντων. Νῦν γὰρ ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι φοβέμενοι ἡμᾶς ἀποδεδράκασιν, αὐτοὶ ὀρᾷτε· οἵτινες δὲ ἐν ἐρύματι ὄντες ἐκλιπόντες τέτο φεύγουσι, πῶς τέττες οἶεται ἂν τις μεῖναι ἰδόντας ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; Οἵτινες δὲ ἀπειροὶ ἡμῶν ὄντες ἐχ' ὑπέμειναν, * πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομείνοιν, ἐπεὶ ἤττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ' ἡμῶν πεπόνθασιν; Ὡν δὲ οἱ † βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς, οἱ ‡ φαυλότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐδέλοιν; Καί τις εἶπε, Τί ἔν ἐ διώκομεν ὡς τάχιστα, καταδήλων γε ἔτω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; Καὶ ὅς εἶπεν, Ὅτι ἵππων προσδεόμεθα· οἱ μὲν γὰρ κράτιστοι τῶν πολεμίων, ἔς μάλιστα καιρὸς ἦν ἢ λαβεῖν ἢ ἀποκτεῖναι, ἔτοι ἐφ' ἵππων § νέονται· ἔς ἡμεῖς τρέπεσθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκανοὶ, διώκοντες δὲ αἰρεῖν ἐχ' ἱκανοί. Τί ἔν, ἔφασαν, ἐκ ἐλθὼν Κρυζάρει ταῦτα λέγεις; Καὶ ὅς εἶπε, Συνέπεσθε τοίνυν μοι πάντες, ὡς εἰδῆ ὅτι πᾶσιν ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ. Ἐκ

* Πῶς νῦν, &c.] Infelici quippe prælio militum terreri animos, cūm multiplex Historico-rum testimonium, tum præcipuè finis orationis Phormionæ docet: Αναμνησκῶ δ' αὖ ὑμᾶς, ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλοὺς· ἥσχημένον δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐβίλουσιν αἱ γνώμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὅμοιαι εἶναι. Thucid. lib. 2. p. 138. edit. Oxon.

† Οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι] Pro lugubri scilicet eo belli eventu, quem bini his versibus expressère Tragicæ:

—πόλεμος οὐδὲν ἄνδρ' ἐκὼν

Αἶρεῖ πονηρὸν, ἀλλὰ τοὺς χρηστοὺς αἰεῖ.

Sophoc. in Philoct. p. 401. edit. H. Steph. 4to.

Φιλεῖ τοι πόλεμος, οὐ πάντ' εὐτυχεῖν.

Εσθλῶν δὲ χαίρει πτώμασιν νεανίσκων.

Euripides, citante Stobæo.

‡ Φαυλότεροι] Superlativi gradus vicem hic supplet comparativus, ut apud Matt. 11. 11. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, &c. et, 18. 1. Τίς ἄρα μεῖζων ἵστίεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν: et 1 Cor. 13. 13. Με quidem minime fugit, πονηρότατοι, in hoc loco Xenophonteo, et φαυλότατοι à Leunclavio aliisque laudari. Sed, lectionem à nobis receptam non temerè sollicitandam putamus, cūm eam MS. Bodl. et editi melioris notæ omnes præstent, et eandem graduum permutationem alibi reperiamus. Dictis fidem faciat Poëta Teius:

Καλιπὸν τὸ με φιλήσαι,

Καλιπὸν δὲ καὶ φιλήσαι·

Καλιπώτερον δὲ πάντων

Ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα.—Ode 46.

Et de hâc quidem graduum mutatione lectores etiam monent Grammatici.

§ Νέονται] Vulgò ἐφ' ἵππων ἵσονται. Nos Leunclavii Stephanisque fidem secuti sumus, qui ἵσονται illo ad marginem rejecto, reposuerunt ἐφ' ἵππων νέονται, sicut, Leunclavio auctore, in vetustis libris legitur. Atque hoc verbo ποιητικωτέρῳ usum esse Xenophontem, mirabitur pemo, ut rectè observat Leunclavius, qui ejus lectioni familiariter adsueverit. In primis enim Homericæ, de quorum numero etiam hoc est, ab eo usurpari solent,

τὰς εἰπόντο τε πάντες, καὶ ἔλεγον οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκεν εἶναι ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο.

Καὶ ὁ Κυρῆζαρος ἄμα μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι ἤρχοντο τῷ λόγῳ, ὥσπερ ὑπεφθόνη· ἄμα δὲ ἴσως καλῶς ἐδόκει ἔχειν αὐτῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν· (καὶ γὰρ αὐτός τε περὶ εὐθυμίαν ἐτύγχανεν ὧν, καὶ τῶν ἄλλων Μήδων ἐώσα πολλὰς τὸ αὐτὸ τῆτο ποιῶντας) εἶπε δ' ἔν ᾧδε, “ Ἀλλ', ὦ Κύρε, ὅτι μὲν μά-
 “ λιστα ἀνθρώπων μελετᾶτε ὑμεῖς οἱ Πέρσαι πρὸς μηδεμίαν
 “ ἡδονὴν ἀπλήστως διακεῖσθαι, καὶ ὁρῶν καὶ ἀκῶν οἶδα·
 “ ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τῆς μεγίστης ἡδονῆς πολὺ μᾶλλον συμφέρειν
 “ ἐγκρατῆ εἶναι. Μείζω δὲ ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις
 “ εὐτυχίας, ἢ νῦν ἡμῖν παραγεγένηται; Ἦν μὲν τοίνυν, ἐπεὶ
 “ εὐτυχῆμεν, σωφρόνως διαφυλάττωμεν αὐτήν, ἴσως δυ-
 “ ναιμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονοῦντες γηρᾶν· εἰ δ' ἀπλήστως
 “ χρῶμενοι ταύτῃ, ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν,
 “ ὁρᾷτε μὴ παθῶμεν ἅπερ πολλὰς μὲν λέγουσιν ἐν θαλάττῃ
 “ πεπονθέναι, διὰ τὸ εὐτυχεῖν ἐκ ἐδέλοντας παύεσθαι πλέ-
 “ οντας ἕως ἂν ἀπόλωνται· πολλὰς δὲ νίκης τυχόντας, ἐτέ-
 “ ρας ἐφιεμένους, καὶ τὴν πρόσθεν ἀποβαλεῖν. Καὶ γὰρ εἰ
 “ μὲν οἱ πολέμιοι ἦττες ὄντες ἡμῶν ἔφευγον, ἴσως ἂν καὶ
 “ διώκειν τὰς ἦττας ἀσφαλῶς εἶχε· νῦν δὲ κατανόησον πόστω
 “ αὐτῶν μέρεϊ πάντες μαχεσάμενοι νενικήκαμεν· οἱ δ' ἄλλοι
 “ ἄμαχοι εἰσὶν· οὓς εἰ μὲν μὴ ἀναγκάσοιμεν μάχεσθαι,
 “ ἀγνοοῦντες καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς, δι' ἀμαδίαν καὶ μα-
 “ λακίαν ἀπίασιν· εἰ δὲ γινώσκονται ὅτι καὶ ἀπίοντες ἐδὲν
 “ ἦττον κινδυνεύουσιν ἢ μέναντες, * ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν
 “ αὐτὰς, καὶ εἰ μὴ βέλονται, ἀγαθὸς γενέσθαι, Ἰσθι
 “ γὰρ ὅτι ἐ σὺ μᾶλλον τὰς ἐκείνων γυναῖκας καὶ παῖδας
 “ ἐπιθυμεῖς λαβεῖν, ἢ ἐκεῖνοι σῶσαι. Εὐνόει δ' ὅτι καὶ † αἱ
 “ σύες ἐπειδὰν ὀφθῶσι, φεύγουσι καὶ πολλὰ ἔσαι σὺν τοῖς
 “ τέκνοις· ἐπειδὰν δὲ τις αὐτῶν θηρᾷ τι τῶν τέκνων, ἐκίτε
 “ φεύγει, ἐθ' ἢν μία τύχη ἔσαι, ἀλλ' ἴεται ἐπὶ τὸν λαμβά-

* Ὅπως μὴ, &c.] Ellipticam hanc locutionem jam supra, p. 25. attigimus.

† Αἰσύες, &c.] De his ita Noſter in Κυνηγι. Τὰ δὲ νεογνῇ (forſan, νεογενῇ, aut νεογνῇ) κύνων ὅταν ἀλίσκηται, καλεῖται τοῦτο πάσχει. Οὐτε γὰρ μόνονται ἕως ἂν μακρὰ (forſan, μακρὰ) ἢ ὅταν τε αἱ κύνες ἔβρωσιν, ἢ προῖδη τι, ταχὺ εἰς τὴν ὕλην ἀφανίζεται. Εἰπονταὶ περὶ ἱπποπόλυτον ὧν ἀνῶσιν ἄμφω χαλῖπει ὅτις τότε, καὶ μᾶλλον μαχόμενοι ὑπὲρ ἐκείνων ἢ ὑπὲρ αὐτῶν. Edit. Steph. p. 581.

“ νειν πειρώμενον. Καὶ νῦν μὲν ἐπικατακλείσαντες ἑαυτοὺς
 “ εἰς ἔρυμα, παρέσχον ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥστε ὀπόσοις ἐβε-
 “ λόμεθα αὐτῶν μάχεσθαι· εἰ δ' ἐν εὐρυχωρίᾳ πρόσμιν
 “ αὐτοῖς, καὶ μαθήσονται, χωρὶς γενόμενοι, οἱ μὲν κατὰ
 “ πρόσωπον ἡμῖν, ὥσπερ νῦν, ἐναντιῶσθαι, οἱ δ' ἐκ πλαγίᾳ,
 “ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶ ἐτέρᾳ πλαγίᾳ, οἱ δὲ καὶ ὀπισθεν· ὅρα μὴ
 “ πολλῶν ἐκάστω ἡμῶν καὶ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν δεήσοι.
 “ Πρὸς δ' ἔτι, ἔφη, ἐβελοίμην ἂν ἔγωγε νῦν ὄρων Μήδης
 “ εὐθυμυμένους, ἐξαναστήσας ἀναγκάζειν κινδυνεύοντας
 “ ἵεναι.”

Καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ μὴδένα σὺ γε ἀναγ-
 κᾶσης, ἀλλὰ τὰς ἐδέλοντάς μοι ἔπεσθαι δός· καὶ ἴσως ἂν
 σοὶ καὶ τῶν σῶν φίλων τέτων ἐκάστω ἥκοιμεν ἄγοντες ἐφ' οἷς
 πάντες εὐθυμήσεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πο-
 λεμιῶν ἐδιωξόμεθα· (πῶς γὰρ ἂν καὶ καταλάβοιμεν;) ἦν
 δέ τι ἢ ἀπισχισμένον τῷ στρατεύματι λάβαμεν, ἢ τι ὑπο-
 λειπούμενον, ἥξομεν πρὸς σε ἄγοντες. Ἐνόει δ', ἔφη, ὅτι καὶ
 ἡμεῖς, ἐπειδὴ σὺ ἐόεις, ἤλθομεν, σοὶ χαρίζομενοι, μακρὰν
 ὁδὸν καὶ σὺ ἐν ἡμῖν δίκαιος εἶ ἀντιχαρίζεσθαι, ἵνα καὶ
 ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφικώμεθα, καὶ μὴ εἰς τὸν σὸν θησαυρὸν
 πάντες ὀρώμεν. Ἐνταῦθα δὲ ἔλεξεν ὁ Κυμαξάρχης, Ἀλλ' εἴγε
 μέντοι ἐδέλων τις ἔποιτο, καὶ χάριν ἔγωγέ σοι εἰδείην ἂν.
 Σύμπερψον τοίνυν μοι τῶν ἀξιοπίστων τέτων τινὰ, ὅς ἐρεῖ ἂν
 ἂν σὺ ἐπιστείλῃς. Λαβὼν δὲ ἴδι, ἔφη, ὄντινα ἐδέλῃς τέτων.
 Εἶδα δὲ ἐτυγχανεν * ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς αὐτῷ εἶναι,
 καὶ φιληδεῖς, παρών. Εὐθύς ἔν ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀρεεῖ, ἔφη,
 ἔμοιγε ἐτοσί. Καὶ οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοὶ ἐπέσθω· Καὶ λέγε
 σὺ, ἔφη, τὸν δέλοντα ἵεναι μετὰ Κῦρος. Οὕτω δὲ λαβὼν τὸν
 ἄνδρα ἐξήει. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, εὐθύς ὁ Κῦρος εἶπε, Νῦν δὲ
 σὺ δηλώσεις εἰ ἀληθῆ ἔλεγες, † ὅτε ἔφης ἦδεσθαί με θεώ-
 μενος. ‡ Οὐκ ἐν ἀπολείφομαί σε, ἔφη ὁ Μῆδος, εἰ τῷτο
 λέγεις. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐκ ἐν καὶ ἄλλοις προθύμως

* Ο φήσας ποτὲ συγγενὴς, &c.] Vide lib. I. p. 42.

† Οτε] Vulgò, ὅτι. Nos autem lectionem dedimus, quam Stephanus et Leunclavius resti-
 tuerunt, et MS. Bodl. representant.

‡ Οὐκ ἐν] Scripturam hanc exhibet MS. Bodl. quam Stephanus etiam et Leunclavius re-
 ceperunt. Vulgata illa, οὐκ οὐν, mendosa est.

λέξεις; Κακείνος ἐπομόσας, Νῆ τὸν Δί, ἔφη, * ἕως ἂν γε ποιήσω καὶ σὲ ἡδέως ἐμὲ δεῖσθαι. Τότε δὴ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τῷ Κυαζάρῃ, τὰ τε ἄλλα προθύμως ἀπήγγελε τοῖς Μήδοις, καὶ προσετίθει ὅτι αὐτὸς γε ἐκ ἀπολείψοιτο ἀνδρὸς ἀρίστη καὶ καλλίστη, καὶ, τὸ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος.

Πράττοντος δὲ ταῦτα τῷ Κύρῳ, δειῶς πως ἀφικεῖνται ἀπὸ Υρκανίου ἄγγελοι. † Οἱ δὲ Υρκανιοὶ ὁμοροὶ μὲν τῶν Ασσυρίων εἰσὶν, ἔθνος δ' ἔ πολὺ· διὸ καὶ ὑπήκοοι τῶν Ασσυρίων ἦσαν· ἔφιπποι δὲ καὶ τότε ἐδόκην εἶναι, καὶ νῦν ἔτι δοκεσι· διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ Ασσύριοι, ὥσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ‡ τοῖς Σκιρίταις· ἐδὲν φειδόμενοι αὐτῶν ἔτ' ἐν πόνοις, ἔτ' ἐν κινδύνοις. Καὶ δὴ καὶ τότε ὑπὸ Φορυλακεῖν αὐτὰς ἐκέλευον ὥς χιλίας ὄντας ἱππέας, ἵνα εἴ τι ὅπισθεν δεινον εἴη, ἐκείνοι πρὸ ἑαυτῶν τῶν ἔχοιεν. Οἱ δὲ Υρκανιοὶ, ἅτε μέλλοντες

* ἕως ἂν γε] Sic editi ferè omnes et MS. Bodl. à quibus immeritò discessisse videtur Leunclavius, qui rescripsit ἐς τε γ' ἂν, &c.

† Οἱ δὲ Υρκανιοὶ, &c.] At, secundum Ptolemaeum, Strabonem, aliosque tam veteres quam recentiores Geographos, tota ferè Media inter Hyrcaniam jacet et Assyriam.

‡ Τοῖς Σκιρίταις] Hefychius, Σκιρίτης, (scribe, Σκιρίτης) λόχος οὗτω καλούμενος, ὁ προκινδυνεύων. Σκιρίτας autem Scirum incoluisse, Arcadum coloriam, epit. me Stephani yzant. prodidit. Et λόχον Σκιρίτην Lacædæmonii προκινδυνεύοντα habuerunt, primo in pericul. constitutum loco, quemadmodum Hefychius ait, addens disertè, λόχον ἵλαμ fuisse Ἀρκαδικόν. De hac autem cohorte sic Diodor. Sic. lib. 15. p. 350. Ο δὲ Σκιρίτης καλούμενος λόχος παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις οὐ συντάττεται μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἰδίαν ἔχων σύστατιν, μετὰ τοῦ βασιλέως ἵσταται, καὶ παραβηδὲ τοῖς αἰὲ θλιβομένοις μέρεσι, Hujus etiam meminit Noster, Λακεδαιμ. πολιτ. p. 401. Ad. sis J. Meursii *Lecl. Atid.* lib. 1. c. 16. Minimè verò prætermittenda est lectio, quam Philèphus exhibet: qui pro Sciritis habet *Hilotis*. Hunc merito quidem reprehendit Leunclavius, non tantum quòd novam lectionem confinxisse videatur, sed quòd res ipsa *Hilotas* ref. u. t. Nam *Εἰλωτας* planè servos fuisse plures testantur auctores Harpocration, *Εἰλωτες οἱ μὴ γόνυ δούλοι Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οἱ πρώτοι χιμαρῶντες τῶν ἑλως τὴν πόλιν οἰκούντων.* Pausanias in *Lacæd.* p. 101. ed. Sylburg. *Εστὶ θαλάσση πόλιςμα ἑλως ἦν οὐδὴ καὶ Ὀμηρος ἔην μέγευσεν ἐν καταλόγῳ Λακεδαιμονίων.* Οἱ τ' αὖ Ἀμφικλῆς εἶχεν, *ἑλως τ' ἔφαλον πολλύθερον.* II. β'. v. 584. Καὶ παῶτοί γε ἐγένοντο (illi s. uempe arbores incole) Λακεδαιμονίων δούλοι τοῦ κινου, καὶ *Εἰλωτες ἐκλήθησαν πρώτοι, καθάπερ γε καὶ ἦσαν.* Τὸ δὲ οἰκετικὸν τὸ ἐπικτηθὲν ὕστερον Δωριῶσι, Μεσσηνίοις ὄντας, ὀνομασθῆναι καὶ τούτους ἐξενίκησεν *Εἰλωτας.* Ad verbum autem *Himericum*, quem aduocat Pausanias, Eustathius pasc: *Εἰλωτες συνελόντες τοῖς Μεσσηνίοις, ἦν ὅτε καὶ πράγματα παρὰσχόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις, εἴτα υπεπάγησαν ὥσπερ καὶ δούλοι· καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ ὄνομα τῶν Εἰλώτων εἰς δουλικὴν ἀπλῶς μεταβλήθη κλήσιν.* J. Pollux tanè adfirmat *Εἰλωτας* servos non fuisse, sed μεταξύ ἐλευθέρων καὶ δούλων. lib. 3. cap. 8. ideoque inauspicato hunc testem advocavit Leunclavius, cùm itaturus *Εἰλωτας* prorsus servos esse. Sed Pollux certè falsus est: nam, testimoniis jam adlatis plura ne adjugetem, tam dura crudelisque erat eorum servitus, ut in proverbium quasi abiret. Unde est, quod Hecrates in *Panathenæico*, p. 374. edit. Wolf. de Lacædæmonis ira loquitur: *Ὅς μὲν ἐλευθέρους ἐμολόγησαν, κατεδουλώσαντο μᾶλλον ἢ τοὺς Εἰλωτας.* Consulas quoque *Atben.* lib. 14. c. 21. et Scholiast. ad Thucyd. lib. 1. p. 56. Satis igitur liquet, servos omnino fuisse *Εἰλωτας*, quorum à conditione cùm longè aberant Hyrcanii, melius hos cùm *Sciritis* confert Xenophon, equites præsertim cum equitibus. Miror itaque, doctum quendam Gallum, fretum librorum optimorum et sanè, quos vidi, omnium auctoritate, Philèphum sibi sumptisse ducem, atque adeo in Dissertatione, non ità pridem publici juris factà, *Εἰλώτων*, tanquam Populi à Xenophonte hoc in loco memorati, mentionem fecisse.

§ *Εἴη*] Sic Stephanus rectè edidit; prout etiam dat MS. Bodl. Vulgò, *ἔα.*

ὑστάτοι πορεύεσθαι, καὶ τὰς ἀμάξας τὰς ἑαυτῶν * καὶ τὰς οἰκέτας ὑστάτες εἶχον. † Στρατεύονται γὰρ δὴ οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔχοντες οἱ πολλοὶ μετ' ἄνπερ καὶ οἰκῶσι· καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Υρκάριοι ἔτι. Εὐνοηθέντες δὲ οἷα τε πιάσχεσιν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ὅτι νῦν τεθναίῃ μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἡττημένοι δ' εἶεν, φόβος δὲ πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατεύματι, οἱ τε σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀδύμωος ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν· ταῦτα ἐνδυμεμένοις ἔδοξεν αὐτοῖς νῦν καλὸν εἶναι ἀποστῆναι, εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιδέσθαι. Καὶ πέμπουσιν ἀγγέλους πρὸς Κῦρον· ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης τὸ τέτατον οὐρα μέγιστον ἦν. Οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι μισοῖεν τὰς Ἀσσυρίους δικαίως, νῦν τε ‡ εἰ βέλονται ἰέναι ἐπ' αὐτὰς, καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρξουσιν καὶ ἡγήσονται· ἅμα δὲ πρὸς τέτοις διηγῶντο τὰ τῶν πολεμίων ὡς ἔχοι, οἷα δὲ ἐπαίρειν βεβλόμενοι ὡς μάλιστα στρατεύεσθαι αὐτόν. Καὶ ὁ Κύρος ἐπήρετο αὐτὰς, Καὶ δοκεῖτε ἂν, ἔφη, ἡμᾶς ἔτι καταλαβεῖν αὐτὰς, πρὶν ἐν τοῖς ἐρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, μάλα συμφερόν τῷτο ἡγῆμεθα εἶναι, ὅτι ἔλαδον ἡμᾶς ἀποδράντες. Ταῦτα δὲ ἔλεγε βεβλόμενος αὐτὰς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ σφισιν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι § καὶ αὐτοὶ ἔωθεν,

εἰ

* Τοὺς οἰκέτας] Vocabulum hoc plerumque pro famulo seu servo domestico capitur: idque adeo poetice pro domesticis in genere, seu totā familiā poni testatur J. Pollux, lib. 3. c. 8. Οἱ μέντοι πῶνται καὶ τοὺς ἄλλους οἰκίους, οἰκέτας ὀνόμαζον. Hanc quidem significationem hic, et alibi apud Nostrom, obtinet: nam statim subiicit, nationes Asiaticas secum domesticos in expeditionem sumere, μετ' ὧν οἰκοῦσι, i. e. familiam: non enim servi soli μετ' ὧν οἰκοῦσι, Sed, hæc vocis οἰκέτης potestas ad stilum poeticum ab aliis referri non solet. Hefychius, Οἰκέται, οἱ κατὰ τὸν οἶκον πάντες· nec aliter Phavorinus. Thomas Magister, Οἰκέται, οὐ μόνον οἱ δούλοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ, γυνὴ καὶ τέκνα. Suidas, — οὐ μόνον οἱ θεράποντες, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν οἰκίαν. Qui verba etiam Aristophanis in exemplum subiicit?

Οἱ δ' οἰκέται μέγουσιν ἄλλ' &c. νεφ. v. 5.

† Στρατεύονται γὰρ, &c.] Hoc autem idē facere consueverant, quod se, dum res sibi carissimæ adessent, animosiores fore, atque adeo pro earum tutelâ fortius acriusque dimicaturos, putarent. Darius milites suos adloquens, "Conjuges quoque, inquit, et liberi sequuntur hanc aciem: parata hostibus praeda, nisi pro carissimis pignoribus corpora opponimus." Curt. lib. 4. c. 14. Similiter Max. Tyr. Ἀλλὰ Πέρσαις μὲν αἱ παλλακίδες ἕπονται, ἵνα μάχωνται καλῶς ὑπὲρ τῶν φιλότατων. Dissert. 14. p. 152. editi. Cant. Et de iisdem Herodot. χρυσὸν τε πολλὴν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον· ἀρμαμάχας τε ἅμα ἦγοντο, ἐν δὲ, παλλακὰς καὶ θεραπῆν πολλὰν τε καὶ εὐεκευασμένην, lib. 7. c. 83.

‡ Εἰ βούλονται ἰέναι, &c.] Sic editi ferē omnes: cum tamen margines exhibere soleant βουλοῖτο ἰέναι ἐπ' αὐτοὺς καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρχοιεν καὶ ἡγήσονται, hanc lectionem sibi sequendam duxit Leunclavius. At ea, quam recepinus, nec minus commoda est, et melius iis respondere videtur, quæ modō præcesserant, εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιδέσθαι nec non iis, quæ mox sequuntur, — αὐτοὶ ἔωθεν, εἰ εὐζανοὶ πορεύοντο. MS. autem Bodl. dat εἰ βουλοῖτο ἰέναι ἐπ' αὐτοὺς, καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρχοιεν καὶ ἡγήσονται.

§ Καὶ αὐτοὶ ἔωθεν, εἰ, &c.] Male hæc verba à Leunclavio accepta sunt, qui ea sic distinxit,

εἰ εὐζωνοὶ πορεύοντο, καταλήφοντο· ὑπὸ γὰρ τῆ ὀχλῆ καὶ τῶν ἀμαξῶν σχολῇ πορεύεσθαι· αὐτὲς καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε τὴν προτεραίαν νύκτα ἀγρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν πορευθέντες ἐστρατοπεδεύκασι. Καὶ ὁ Κύρος ἔφη, Ἐχετε ἔν ᾧ λέγετε πιστόν τι, * ἡμᾶς διδάσκον, ὡς ἀληθεύετε; Ομήρου γ', ἔφασαν, ἐθέλομεν ἐλάσαντες αὐτίκα τῆς νυκτὸς ἀγαγεῖν μόνον καὶ σὺ ἡμῖν δεῶν τε πιστὰ ποιήσον, † καὶ δεξιὰν δὸς, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα, ὥστε ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σέ. Ἐκ τούτων τὰ πιστὰ δίδωσιν αὐτοῖς, ‡ ἥ μὴν, εἰ ἂν ἐμπεδῶσιν ἃ λέγεσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς § χρήσεσθαι αὐτοῖς, ὡς μήτε Περσῶν μήτε Μήδων μείον, ἔχειν παρ' αὐτῶ. Καὶ νῦν δ' ἔτι ἰδεῖν ἐστὶν Τρεκανίης καὶ πιστευομένους καὶ ἀρχὰς ἔχοντας, ὥσπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων οἱ ἂν δοκῶσι ἄξιοι εἶναι.

ὅτι καὶ αὐτοὶ, ἴσθαι εἰ εὐζωνοὶ πορεύοντο, &c. et reddidit, etiam posttridie posse, si statim à diluculo expediti pergerent, &c. At ἴσθαι illud ab αὐτοῖς minimè ieiungendum est; nec ad πορεύοντο, sed ad καταλήφοντο, unà cum αὐτοῖς referendum est. Ex sequentibus enim liquet, Cyrus non expectasse, dum postera dies illucesceret, sed, milites ut primum corpora cibo curaverant, iter ingrederentur. Efficitur: *Επειδὴ δ' ἐδείκνυντο, ἔχοντες τὸ στρατεύμα, ἔτι φωτὸς ὄντος, &c.* Et paulò infra reperimus eum (prout hic futurum dicunt Hyrcanii) hostes posttridie manè opprimentem et in fugam vertentem: τῶν δὲ πολεμίων, ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν ἰθαυμάζον, &c. Verùm alia etiam fubeat causa, cur interpunctionem et versionem Leunclavii rejiciamus. Nam Hyrcanios certè non fugerat, in Persicis esse moribus, ante ortum solem exercitum non movere: iique adeò nequaquam Cyrus, ut cum suis statim à diluculo (prout ἴσθαι vertit Leunclavius) procederet, monere vellent. Hanc autem consuetudinem Persicam respexit Q. Curtius, lib. 3. c. 2. Orto sole ad noctem agmina, sicut descripta erant, intravère vallum, et cap. 3. disertis verbis exprimit: *Patrio more Persarum traditum est, oritur sole neminem procedere.* Idem docuit ante Curtium Herodotus, lib. 7. c. 54. τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμεινον τὸν ἥλιον, ἔβλινοντες ἰδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμὸν καὶ τὰ πᾶντοια ἐπὶ τῶν γεφυρώων καταγίζοντες, καὶ μυστήρια σκοποῦντες τὴν ὁδόν· ὡς δ' ἐπανάτελλε ὁ ἥλιος, &c.

* *ἡμᾶς διδάσκον*] Vulgo, ἡμᾶς διδάσκειν, ὡς, &c. Nos fidem editionis Etonensis secuti sumus: et eam, quam damus, lectionem Stephanus etiam vulgatæ illi præferendam putat.

† *Καὶ δεξιὰν δὸς*] Dextrâ nempe alteri aut præsentī aut per internuntium datâ, fidem obstringere solebant Persarum reges; eratque hoc apud eos sanctissimum fidei pignus. Diod. Sic. lib. 16. p. 441. de Artaxerxe Thessalioni id jam fidei pignus daturò, quod paulò ante frustra et non sine summo vitæ periculo poposcerat, — μετακαλεσάμενός τοὺς ὑπηρέτας, ἀφείναι προσέταξε, καὶ τὴν δεξιὰν ἔδωκε τῷ Θεσσαλῶνι. Εἰσι δ' ἡ πίστις αὐτῇ βεβαιωσάτη παρὰ τοῖς Πέρσαις. Dion. Chrysost. περὶ ἀπίστ. Τισσαφέρνης δὲ οὐκ ὤμοσε μὲν τοῖς περὶ Κλέαρχον: Τί δαὶ ὁ βασιλεὺς; οὐχὶ καὶ τοὺς βασιλείους θεοὺς, καὶ τὴν δεξιὰν ἀπέσπειλε; p. 640. edit. Morel. Huc pertinent etiam Ctesiae verba in Persic. c. 8. Καὶ Ἀμώργην φίλον τούτοις, τῶν δεξιῶν ἐμβαλλομένων, ἐποιεῖτο, καὶ ἀλλήλοις. Sed, aliis quoque gentibus hunc fidem dandi accipiendique morem observatum fuisse, neminem ferè latet.

‡ *ἡ μὴν*] Hæc particula in iurejurando sæpè et potissimum reperiuntur. Ità apud Nostrium, lib. 2. p. 142. ἀλλὰ σὺν θεῶν ὅρκῳ λέγω, ἥ μὴν ἐμοὶ δοκεῖ Κύρος, &c. Et passim alibi. Suidas, *ἡ μὴν*, ὄντως δή, qui hoc adfert exemplum: *Ομνομι τοὺς βασιλείους θεοὺς, ἥ μὴν ἐγὼ ἡμᾶς σώσω.* alia dabit Budæus. Eadem formulâ Deum iurasse indicatur, Heb. 6. 14. *ἡ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ, &c.* ubi malè Vers. Vulg. et Erasmi. *Nisi benedicens, &c.* Rectiùs Beza: *Certè, &c.*

§ *Χρήσεσθαι*] Stephanus, Leunclavius aliique edidère *χρήσασθαι*. Sed illorum uterque receptam lectionem laudat, eamque satis tuentur MS. Bodl. et editio Eton, et res ipsa quidem flagitat.

Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα ἔτι φητός ὄν-
 τος, καὶ τὰς Ὑρκανίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴοιεν.
 Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι πάντες, ὥσπερ εἰκός, εὐδὺς ἔξω ἦσαν, καὶ
 Τιγράνης ἔχων τὸ ἑαυτῆ στράτευμα· τῶν δὴ Μήδων ἐξήεσαν
 οἱ μὲν, διὰ τὸ παιδὶ Κύρῳ ὄντι παῖδες ὄντες φίλοι γενέσθαι·
 οἱ δὲ, διὰ τὸ, ἐν θήραις συγγενόμενοι, ἀγασθῆναι αὐτῆ τὸν
 τρόπον· οἱ δὲ, διὰ τὸ χάριν εἰδέναι, ὅτι μέγαν αὐτοῖς φόβον
 ἀπεληλακέναι ἐδόκει· οἱ δὲ, καὶ ἐλπίδας ἔχοντες, διὰ τὸ ἄν-
 δρα φαίνεσθαι ἀγαθόν, καὶ εὐτυχῇ καὶ μίγαν ἔτι ἰσχυρῶς
 ἔσεσθαι αὐτόν· οἱ δὲ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν Μήδοις, * εἴ τιτι ἀγα-
 θὸν συνέπραξεν, ἀντιχαρίζεσθαι ἐβόλοντο· (πολλοῖς δὲ πολλὰ
 διὰ φιλανδρουπίαν παρὰ τῆ πάππης ἀγαθὰ διεπέπρακτο)
 πολλοὶ δ' ἐπεὶ τὰς Ὑρκανίους εἶδον, καὶ λόγος διεδόθη ὥς
 ἡγήσονται ἐπὶ πολλὰ ἀγαθὰ, ἐξήεσαν καὶ τῆ λαβεῖν τι ἕνεκα.
 Οὕτω δὴ καὶ Μῆδοι σχεδὸν ἅπαντες ἐξῆλθον, πλὴν ὅσοι σὺν
 Κυαζάρει ἔτυχον σκηῖντες· ἔτοι δὲ κατέμειναν, καὶ οἱ τέτων
 ὑπήκοοι. Οἱ δὲ ἄλλοι πάντες φαιδρῶς καὶ προδύμως ἐξ-
 ῥμῶντο, ἅτε ἐκ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐδελῆστοι καὶ χάριτος ἕνεκα
 ἐξιόντες. Ἐπειδὴ δὲ ἔξω ἦσαν, πρῶτον μὲν πρὸς τὰς Μήδας
 ἐξελθὼν ἐπήνεσέ τε αὐτὰς, καὶ ἐπηύξατο, μάλιστα μὲν θεὸς
 αὐτοῖς ἴλεως ὄντας ἡγεῖσθαι καὶ σφίσιν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς
 δυνηθῆναι χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς προδυμίας ἀποδοῦναι. Τέ-
 λος δ' ἔν εἶπεν ὅτι ἡγήσονται μὲν αὐτοῖς οἱ περὶοὶ, ἐκείνης δὲ
 ἔπεσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπερ ἂν ἡ ἀναπαύωνται
 ἢ ἐπίσχωσι τῆς πορείας, ἐκέλευσεν αὐτοῖς πρὸς ἑαυτὸν παρε-
 λαύνειν τινὰς, ἵνα εἰδῶσι τὸ αἰεὶ καίριον.

Ἐκ τέττε ἡγεῖσθαι ἐκέλευσε τὰς Ὑρκανίους. Καὶ οἱ ἡρώ-
 των, τί δὲ ἐκ ἀναμένεις, ἔφασαν, τὰς ὁμήγεας ἕως ἂν ἀγά-
 γωμεν, ἵνα καὶ σὺ ἔχων τὰ πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; Καὶ τὸν
 ὑποκρίνασθαι λέγεται, Ἐννοῶ γάρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν πάν-
 τες τὰ πιστὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καὶ ταῖς ἡμετέραις
 χερσίν. Οὕτω γὰρ δοκῶμεν παρεσκευάσθαι, ὥς ἐὰν μὲν
 ἀληθεύητε, ἱκανοὶ εἶναι ὑμᾶς εὖ ποιεῖν· ἐὰν δὲ ἐξαπατᾶτε,
 ἔγω νομίζομεν ἔχειν, ὥς μὴ ὑμᾶς ἐφ' ὑμῖν γενέσθαι, ἀλλὰ

* Εἴ τιτι, &c.] Sic editi, quos vidi, omnes: quorum tamen margines dant εἴ τι ἀγαθόν
 τι συνέπραξεν. MS. autem Bodl. εἴ τιτι ἀγαθόν τι συνέπραξεν. At nihil est, quod lectiorem
 vulgatam loco moveamus.

μᾶλλον ἐὰν οἱ θεοὶ βέλωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν γενήσεσθαι. Καὶ μέντοι, ἔφη, ὦ Υρκανίοι, ἐπειδὴ περ φατὲ ὑστάτης πορεύεσθαι τὰς ὑμετέρας, ἐπειδὴν ἴδητε αὐτὰς, σημαίνετε ἡμῖν * ὅτι οἱ ὑμέτεροί εἰσιν, ἵνα φειδώμεθα αὐτῶν. Αἰσάντες ταῦτα οἱ Υρκανίοι, τὴν μὲν ὁδὸν ἡγοῦντο, ὥσπερ ἐκέλευε, τὴν δὲ ῥώμην τῆς ψυχῆς ἐδαύμαζον· καὶ ἐχὶ τὰς Ἀσσυρίδας, ἐδὲ τὰς Λυδὰς, ἐδὲ τὰς συμμαχὰς αὐτῶν ἔτι ἐφοβέετο, ἀλλὰ μὴ παντάπασιν ὁ Κύρος μικρὰν τινα αὐτῶν οἶοιτο ῥοπὴν εἶναι καὶ παρόντων καὶ ἀπόντων.

Πορευομένων δὲ, ἐπεὶ νῦν ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ἐκ τῆς ἐρανῆς προφανὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φρίκην μὲν πρὸς τὸ θεῖον ἐγγίγνεσθαι, δάρσος δὲ πρὸς τὰς πολεμίας. Ως δὲ εὗζωνοί τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εὐκότως πολλὴν τε ὁδὸν διήυσαν, καὶ ἅμα κνέφαί πλησίον γίγνονται τῆς τῶν Υρκανίων στρατεύματος· Ως δ' ἐγνώσαν οἱ ἄγγελοι, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι ἔστοι εἰσιν οἱ σφέτεροι. τῷ τε γὰρ ὑστάτης εἶναι, γινώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. Εκ τῆς πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν πρὸς αὐτὰς, προστάζας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσιν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας. Συμπέμπει δὲ τινὰς καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς Υρκανίοις ὅτι ὡς ἂν ὁρῶσιν αὐτὰς προσφερομένους, ἔτω καὶ αὐτοὶ † ποιήσασιν. Οὕτω δὲ ὁ μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ Κύρῳ, ὁ δὲ προσελαύνει πρὸς τὰς Υρκανίας.

Εν ᾧ δ' ἐσκόπει τὰς Υρκανίας ὁ Κύρος ὅτι ποιήσασιν, ἐπέστησε τὸ στρατεύμα· καὶ παρελαύνουσι πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν Μήδων προεσσηκότες καὶ ὁ Τίγρην, καὶ ἐρωτῶσι τί δεῖ ποιεῖν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Τετ' ἐστὶ τὸ πλησίον Υρκανίων στρατεύμα, καὶ οἷχεται ὁ ἕτερος τῶν ἀγγέλων πρὸς αὐτὰς, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἐρχντες, εἰ φίλοι εἰσιν, ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας πάντας. Εἰ μὲν ἔν' ἔτῳ ἴωσι, δεξιᾷσθε αὐτὰς κατ' ὃν ἂν ἡ ἕκαστος, καὶ ἅμα θάρρυνετε· ἐὰν δὲ ὅπλα αἰρῶνται, ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι, τέτων, ἔφη, πρώτων εὐδὺς πειρᾷσθε μηδένα λείπειν. Ὁ μὲν τοιαῦτα πα-

* Ὅτι οἱ ὑμέτεροι] A quibusdam libris abest articulus iste: illum autem praestant MS. Bodl. Stephanus et Leunclavius, qui tamen illi notam apposuerunt. Sed non minus placet articulus hoc in loco positus, quàm in isto paulò post sequenti, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ σφέτεροι. cùm de hac locutione, οἱ σφέτεροι nullæ moveantur lites, illam, οἱ ὑμέτεροι, critici frustra sollicitasse videntur.

† Ποιήσασιν] In nonnullis libris legitur Πιήσασιν. At Stephanus et Leunclavius omnino rectè scripserunt ποιήσασιν, quod MS. etiam Bodl. exhibet.

ἐγγγγειλεν. Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ἀκέσαντες τῶν ἀγγέλων, ἥσθη-
 σάν τε, καὶ ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τὰς ἵππους παρήσαν, τὰς δε-
 ξιάς, ὥσπερ εἴρητο, προτείνοντες· οἱ δὲ Μῆδοι, καὶ οἱ Πέρ-
 σαι ἀντεδεξιῶντό τε αὐτὰς καὶ ἐδάρρυνον. Ἐκ τῆς δὲ λέγει
 ὁ Κῦρος, Ἡμεῖς μὲν δὴ, ὦ Ὑρκάνιοι, ἥδη ὑμῖν πιστεύομεν·
 καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ πρὸς ἡμᾶς ἔως ἔχειν. Τῆτο δ', ἔφη, ἡμῖν
 πρῶτον εἶπατε, ὅποσον ἀπέχει ἐνδένδε ἔνθα αἱ ἀρχαὶ εἰσὶ τῶν
 πολεμίων, καὶ τὸ ἀδρόον αὐτῶν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι
 ὀλίγα πλέον ἢ παρασάγγην. Ἐνταῦθα δὲ λέγει ὁ Κῦρος,
 “ Ἀγετε δὴ, ἔφη, ὦ ἄνδρες Πέρσαι καὶ Μῆδοι, καὶ ὑμεῖς ὦ
 “ Ὑρκάνιοι, (ἥδη γὰρ καὶ πρὸς ὑμᾶς ὡς συμμάχους καὶ κοι-
 “ νῶνός διαλέγομαι) εὖ χρὴ εἰδέναι νῦν ὅτι ἐν τῷ ἐσμέν,
 “ ἔνθα μαλακισάμενοι· μὲν, πάντων ἂν τῶν χαλεπωτάτων
 “ τύχοιμεν (ἴσασι γὰρ οἱ πολέμιοι ἐφ' ἃ ἤκομεν) ἦν δὲ
 “ κατὰ τὸ καρτερόν ἐμβαλόμενοι ἴωμεν ῥώμῃ καὶ θυμῷ ἐπὶ
 “ τὰς πολεμίους, αὐτίκα μάλα ὄψεσθε ὥσπερ δέλων ἀποδι-
 “ δρασκόντων καὶ εὐρημένων, τὰς μὲν ἰκετεύοντας αὐτῶν, τὰς
 “ δὲ φεύγοντας, τὰς δ' ἐδὲ ταῦτα φρονεῖν δυναμένους. Ἡτ-
 “ τημένοι τε γὰρ ὄψονται ἡμᾶς, καὶ ἔτε οἰόμενοι ἤξειν, ἔτε
 “ συντεταγμένοι, ἔτε μάχεσθαι παρεσκευασμένοι, κατει-
 “ λημμένοι ἔσονται. Εἰ ἐν ἡδέως βελοίμεθα καὶ δειπνήσαι
 “ καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βιοτεύειν τὸ ἀπὸ τῆςδε, μὴ δῶμεν αὐ-
 “ τοῖς σχολὴν μήτε βελεύσασθαι, μήτε παρασκευάσασθαι
 “ μηδὲν ἀγαθὸν ἑαυτοῖς, μηδὲ γινῶναι πάμπαν ὅτι ἄνθρωποι
 “ ἐσμεν· ἀλλὰ γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἅπαντα
 “ καὶ πληγὰς ἤκειν νομίζοντων. Καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, ὦ Ὑρ-
 “ κάνιοι, ὑμᾶς αὐτὰς προπετάσαντες ἡμῶν, * προπορεύεσθε
 “ ἔμπροσθεν, ὅπως τῶν ὑμετέρων ὅπλων ὁρωμένων λανθάνωμεν
 “ ὅτι πλεῖστον χρόνον. Ἐπειδὰν δ' ἐγὼ πρὸς τῷ στρατεύματι
 “ γένωμαι τῶν πολεμίων, παρ' ἐμοὶ μὲν καταλείπετε ἕκαστοι
 “ τάξιν ἱππέων, ὡς, εἴαν τι δέη, χρῶμαι μένων παρὰ τὸ στρα-
 “ τόπεδον. Ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν
 “ τάξει ἐλαύνετε ἀδρόοι, εἰ σωφρονεῖτε, ἵνα μήποτε ἀδρόω

* Προπορεύεσθε ἔμπροσθεν] Simili planē modo πλεονάζει adverbium ἔμπροσθεν, Luc. 19. 4.
 Καὶ προδραμῶν ἔμπροσθεν, ἀνίστη, &c. Itaque Beza non audiendus est, qui Computentis N.
 T. editionis et MSii. cuiusdam codicis auctoritate nixus, frustra de pleonasmō adverbii ἔμ-
 προσθεν minime insolenti sollicitus, προδραμῶν ἔμπροσθεν, potius quàm, προδραμῶν ἔμπροσθεν,
 amplectendum putavit.

τινι ἐντυχόντες ἀποβιασθῆτε· τοὺς δὲ νεωτέρους ἐφίετε διώ-
 κειν· ἔτοι δὲ καινόντων· τῆτο γὰρ ἀσφαλέστατον νῦν ὥς
 ἐλαχίστους τῶν πολεμίων λείπειν. * Ἦν δὲ (τὸ πολλοῖς δὴ
 συμβεβηκὸς κρατῆσι) τὴν τύχην ἀνατρέψαι γίγνηται, φυ-
 λᾶσθαι δὲ τὸ ἐφ' ἀρπαγὴν τραπέσθαι· ὥς ὁ τῆτο ποιῶν
 ἐκέτι ἀνὴρ ἐστὶν ἀλλὰ σκευοφόρος, καὶ ἔξεστι τῷ βελο-
 μένῳ ἤδη χρῆσθαι τέτῳ ὥς ἀνδραπόδῃ. Ἐκεῖνο δὲ χρῆ
 γῶναι, ὅτι ἐδὲν ἐστὶ κερδαλεώτερον τῆ νικᾶν. † Ὁ γὰρ
 κρατῶν ἅμα πάντα συνήρπακε, καὶ τὰς ἀνδρας, καὶ τὰς
 γυναῖκας, καὶ τὰ χρήματα, καὶ πᾶσαν ἅμα τὴν χώραν.
 Πρὸς ταῦτα τῆτο μόνον ὁρᾶτε, ὅπως τὴν νίκην διασώσωμεν·
 ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἀρπάζων ἔχεται. Καὶ τῆτο
 ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν ὥς ἐμὲ ἔτι φωτὸς
 ὄντος· ὥς σκότεις γενομένους ἐδένα ἔτι προσδεξόμεθα.”

Ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμπεν εἰς τὰς τάξεις ἐκαστες, καὶ ἐκέ-
 λευσεν ἅμα πορευομένους τοῖς αὐτῇ ἐκαστον δεκαδάρχοις ταῦτα
 σημαίνειν· (ἐν μετώπῳ γὰρ οἱ δεκάδάρχοι ἦσαν, ὥστε ἀκείνῳ)
 τὰς δὲ δεκαδάρχους τῇ δεκάδι ἐκαστον κελεύειν παραγγέλλειν.
 Ἐκ τέτῃ προηγῆντο μὲν οἱ Ὑρκάριοι, † αὐτὸς δὲ τὸ μέσον
 ἔχων σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπορεύετο· τὰς δὲ ἱππέας ἐκατέρωθεν,

* Ἦν δὲ (τὸ, &c.] Sic in plerisque editis et MSto Bodl. legitur et distinguitur hic locus. Leuclavius autem dat, Ἦν δὲ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατῆσι, τὴν &c. At neque hæc, neque recepta quidem mihi aridet lectio. Stephanus verba ista depravata, ut opinor, existimans, in margine editionis suæ Latinæ rejicit nos ad annotationes, in quibus tamen de hoc toto loco silentium est. Ego sanè Mureto libenter accederem, qui ita legendum censuit; Ἦν δὲ, πολλοῖς ἤδη συμβεβηκὸς κρατῆσι, τὴν νίκην ἀνιτρέψαι, φυλάσθαι δὲ, τὸ ἐφ' ἀρπαγὴν τραπέσθαι. Illud autem τὴν τύχην feri potest, sed νίκην mavult Muretus: cujus ex sententia hoc dicit Cyrus. “Unum eis cavendum esse, nè cum superiores esse cæperint, converterentur ad prædā, et ad spolianda occisorum corpora: eo enim modo multis contigisse, ut cum jam vincerent, victoria ipsis è manibus elaberetur.” Ejus autem rei crebra sunt in Historiis exempla. Adis Diodor. Sic. lib. 16. p. 423. et Platonem de Repub. lib. 5. p. 376, edit. Cant. Qui verò legerant Ἦν pro Ἦν, et ἀνατρέψαι pro ἀνιτρέψαι, addidisse postea de suo illud γίγνηται videntur.

† Ὁ γὰρ κρατῶν, &c.] Sic Alexander suos etiam, ut eorum incitaret animos, adlocutus est milites: omnia videri parari. Curt. lib. 3. c. 10. Et Cyrus jam antea lib. 2. p. 110.

† Αὐτὸς δὲ τὸ μέσον, &c.] Medium sanè potissimum in acie locum Persarum regem tenuisse docet Xenophon, ἀναβ. lib. 1. p. 157. ibidemque rationem etiam hujus tradit consuetudinis: Cyrum etiam fatigasse narrans, quid rex in prælio ageret, addit; καὶ γὰρ ἔδει αὐτὸν ὅτι μέσον ἔχει τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. Καὶ πάντες δὲ οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἡγούντο, νομίζοντες οὕτως ἐς ἀσφαλιστάτην εἶναι ἢ ἡ ἰσχύς αὐτῶν ἐκατέρωθεν ἦ, καὶ εἴ τι σπαραγγίλαι χεῖρῶν, ἡμῖσι ἐν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεύμα. Καὶ βασιλεὺς δὲ τότε μέσον ἔχων τῆς ἐαυτοῦ στρατιᾶς ὄμους, &c. Quem locum Xenophontéum respexisse videtur Arrianus de exped. lib. 2. p. 74. Αὐτὸς δὲ Δαρείος τὸ μέσον τῆς πάσης τάξεως ἐπέχευε, καθάπερ νόμος τοῖς Περσῶν βασιλεῦσι τεσσάρηαι· καὶ τὸν νοῦν τῆς τάξεως ταῦτης Ξενοφὼν ὁ τοῦ Γρύλλου ἀναγέγραπεν. Eum morem agnoscit et Lucianus, in dialogo qui Πλοῦν ἢ Εὐχὰι inferibitur. Ἀλλὰ σὺ μὲν ἄρχε τῆς Ἰσταν, Λυκίος δὲ ἔχειτω τὸ δεξιόν· οὐποὶ δὲ Τιμάλαος ἐπὶ τοῦ εὐανύμου τεσσάρηται. Εἰγὼ δὲ, κατὰ μέσον, ὡς νόμος βασιλεῦσι τῶν Περσῶν, ἐπιθῶν, &c. p. 941, et seq. edit. Par.

ὥσπερ εἰκός, παρέταξε. Τῶν δὲ πολεμίων, * ἐπεὶ σαφές ἐγένετο, οἱ μὲν ἐθαύμαζον † τὰ ὀρώμενα, οἱ δὲ ἐγίνωσκον ἤδη· οἱ δ' ἠγγέλων, οἱ δ' ἐβόων, οἱ δ' ἔλυνον ἵππους· οἱ δὲ συνεσκευάζοντο, οἱ δ' ἐρρίπτεν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δ' ἀπλίζοντο· οἱ δὲ ἀνεπήδων ἐπὶ τὰς ἵππους, οἱ δὲ ἐχαλίνων· οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὀχήματα· οἱ δὲ τὰ πλείους αἷζια ἐλάμβανον, ὥς διάσώσόμενοι, οἱ δὲ κατορύττοντες τὰ τοιαῦτα ἤλίσκοντο· οἱ δὲ πλείστοι εἰς φυγὴν ὤρμων. Οἴεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ποιεῖν αὐτές· πλὴν ἐμάχετο ἑθελίς, ἀλλ' ἀμαχητὶ ἀπώλοντο. Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεὺς, ὥς Δίρος ἦν, τὰς τε § γυναῖκας ἐν ταῖς ἀρμαμάξαις προαπεπέμφατο τῆς νυκτός, ὥς ἂν ῥᾶον πορεύοντο κατὰ τὸ ψύχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τὰς ἱππέας ἐπηκολέθει. Καὶ τὸν Φρύγα ταυτὰ φασὶ ποιῆσαι, τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἀρχόντα Φρυγίας. Ως δὲ παρήσθοντο τῶν φευγόντων καὶ καταλαμβανόντων ἑαυτὰς, πυδόμενοι τὸ γιγνόμενον, ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ κατὰ κράτος. Τὸν δὲ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεὺς § καὶ τὸν τῶν Αραβίων ἐτι ἐγγὺς ὄντας καὶ ὑποστάντας ἀδρακίστους || κατακαίνεσιν οἱ Τερκάριοι. Τὸ δὲ πλεῖστον ἦν τῶν ἀποδανόντων Ασσυρίων καὶ Αραβίων· ἐν γὰρ τῇ ἑαυτῶν ὄντες χώρα, ¶ ἀσυντονώτατα πρὸς

* *Ἐπεὶ σαφές*] Sic in editis omnibus legitur. MS. autem Bodl. dat *ἐπεὶ φῶς ἐγένετο*, quod et editorum margines exhibere solent, et prae receptā quidam lectione placet.

† *Τὰ ὀρώμενα*] Stephanus habet *τὰ ὀρώμενα*, eā, quam retinuiimus, voce in marginem reiectā. Quia et MS. Bodl. in margine agnoscit *ὀρώμενα*, cui tamen vulgatam lectionem non posthabendam censuimus.

‡ *Γυναῖκας ἰν, &c.*] De *harmamakis* vide sis quae notavimus, lib. 3. p. 133.

§ *Καὶ τὸν τῶν*] Leunclavius dat *Καππαδοκῶν βασιλεὺς καὶ Αραβίων*, utroque articulo in margine tantum expressio. In aliis libris posterior compareret articulus; Stephanus autem priorem quoque reponendum conjecit. Et hujus quidem lectionis MSium Bodl. fidei iusorem damus.

|| *Κατακαίνουσιν*] Leunclavius secuti et lectionem marginis tum MSi Bodl. tum editorum melioris notae omnium, sic rescisimus. Illud autem *ἀποκτείνουσιν*, quod est in omnibus fere vulgatis, margini primò illatum fuisse videtur, ad explicandum *κατακαίνουσιν*, minùs vulgo notum: quod librarii non glossēma, sed veram esse lectionem rati, in contextum tandem recipiendum putarunt. Quo factum, ut antiquo verbo in marginem reiecto, novum intruderint, quod prioris duntaxat explicatio erat. Eadem autem verba mox iterum inter se permutata occurrunt, rectēque adeò Leunclavius pro *ἀποκτείνουσιν*, quod vulgò legitur, *κατακαίνουσιν* reposuit.

¶ *Ἀσυντονώτατα*] Quidam libri habent *συντονώτατα*, quod cum loco non conveniat, rectē Leunclavius et Stephanus reposuerunt *ἀσυντονώτατα*. Hanc autem veram esse scripturam tum res ipsa, tum versiones Philippi et Camerarii suadent: ille enim, *lentè admodum incedebant*; hic, *minimè festinantes*, vertit. Stephanus sanè Philēphum *σχολεῖατατα* legisse primū ratus est; id verò cum à vulgatā lectione longius recedat, Leunclavianam conjecturam, quam et ipse Stephanus tandem probavit, omnino sequendam duximus. Nam, minimā mutatione factā *ἀσυντονώτατα*, pro *συντονώτατα* reponi potest. *Christophorus* quidem *Rufus* multa, in *Antexeg.* ad vulgatam lectionem tuendam adfert: sed nos Stephanum et Leunclaviū veram vocem restituisse, eòque adeò sequendos esse, putamus.

τὴν πορείαν εἶχον. Οἱ μὲν δὲ Μῆδοι καὶ Υἱοὶ, οἷα δὲ εἰκὸς * κρατῶντες, τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. Ο δὲ Κύρος τὰς παρ' αὐτῷ ἰππέας καταλειφθέντας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, καὶ εἴ τινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, κατακτείνειν. τοῖς δ' ὑπομένεσιν ἐκήρυξεν, ὅποσοι τῶν πολεμίων στρατιωτῶν ἦσαν ἰππεῖς, ἢ πελτασταί, ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ ὅπλα συνδεδεμένα, τὰς δὲ ἵππους ἐπὶ ταῖς σκηναῖς καταλιπεῖν. ὅστις δὲ μὴ ταῦτα ποιήσῃ αὐτίκα τῆς κεφαλῆς † στερεθήσεται. τὰς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχοντες, ἐν τάξει περιίστασαν. Οἱ μὲν δὲ τὰ ὅπλα ἔχοντες, ἐρρίπτεν ἀποφέροντες εἰς ἓν χωρίον ὅποι ἐκέλευσε· καὶ ταῦτα μὲν οἷς ἐπέταξεν ἔκαλον.

Ο δὲ Κύρος ἐνενόησεν ὅτι ἤλθον μὲν οὔτε σῖτα οὔτε ποτὰ ἔχοντες, ἀνευ δὲ τούτων οὔτε στρατεύεσθαι δυνατόν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ποιεῖν. Σκοπῶν δὲ ὡς ἂν ταῦτα τάχιστα καὶ κάλλιστα γένοιτο, ἐνθυμεῖται ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις ἐστὶν εἶναι τινα ὅτῳ καὶ σκηνῆς μελήσει, καὶ ὅπως ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς στρατιώταις εἰσίσιν ἐσται. ‡ Καὶ τοίνυν ἔγνω ὅτι τέτρες εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ νῦν κατελιθῆναι ἂν ἦν, διὰ τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν ἐκήρυττε δὲ παρῆναι πάντας τὰς ἐπιτρόπους· εἰ δὲ πᾶς μὴ εἴῃ ἐπίτροπος, τὸν πρεσβύτατον ἀπὸ σκηνῆς τῷ δὲ ἀπειθεῖντι πάντα τὰ χαλεπὰ ἀνείπεν. Οἱ δὲ, ὁρῶντες καὶ τὰς δεσπότας πειδομένους, ταχὺ ἐπεΐθοντο. Ἐπεὶ δὲ παρεγέ-

* Εἰκὸς κρατῶντες] Sic edidit Stephanus et Leunclavius; nec aliter dat MS. Bodl. In aliis verò libris legitur, οἷα δὲ εἰκὸς κρατῶντες, non minùs, ni fallor, commodè; si modò eam tollamus distinctionem, quam inter εἰκὸς et κρατῶντες; Leunclavius Stephanusque posuere.

† Στερεθήσεται τὰς &c.] Inter hæc verba Leunclavius aliquid desiderari putat, atque hoc fortasse modo scriptum fuisse conjicit: Οἱ μὲν οὖν ἰππεῖς περιελαύνον τὸ στρατόπεδον, τὰς δὲ κοπίδας, &c. Spectant enim hæc, inquit, ad illud Cyri mandatum, paulò ante verbis his à Xenophonte commemoratum; τοὺς παρ' αὐτῷ ἰππέας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον. Stephanus autem Leunclavianâ additione nolens amplecti, aliud remedium invenit, quo huic loco consulat, τὰς δὲ κοπίδας, scribendo: vel potius, οἱ μὲν οὖν τὰς κοπίδας. Addit etiam, incommodum hoc de Leunclavianâ lectione emergere, quod dicitur, περιελαύνον τὸ στρατόπεδον, circum castra vehebantur equites, cum sequatur περιίστασαν circumfisterunt. At verò, respondet Leunclavius, parebant Cyri mandato equites, ἐς περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, ac deinde ἐν τάξει περιίστασαν. Mihi quidem locus videtur mutilus; nam particula δὲ ea est vis, ut aliquid præcessisse ostendat. Et voces istæ, quas adjectas vult Leunclavius, ad suppleendum hiatus aptæ satis videntur.

‡ Καὶ τοίνυν ἔγνω, &c.] Sic editi simul ac MS. Bodl. nisi quòd in hoc non reperitur illud ἢ post κατελιθῆναι ἂν. Leunclavius autem existimat, posse multò rectius hæc, καὶ τοίνυν ἔγνω, ὅτι εἰκὸς, &c. legi; si duntaxat in uno verbo, et in distinguendo, levis immutatio fiat, tali quodam modo; καὶ τοίνυν γινώσκει ὅτι τούτους εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ νῦν κατελιθῆναι ἂν ἦν, διὰ τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν, ἐκήρυττε δὲ παρῆναι, &c. Sed, in vulgatâ editione nihil visum esse videtur.

κοντο, πρῶτον μὲν ἐκέλευσε καδίζουσθαι αὐτῶν οἷς ἐστὶ πλέον ἢ δυοῖν μηνῶν ἐν τῇ σκηνῇ τὰ ἐπιτήδεια. Ἐπεὶ δὲ τέτρες εἶδεν, αὐτοῖς ἐκέλευσεν οἷς μηνὸς ἦν· ἐν δὲ τέτρω σχεδὸν σύμπαντες ἐκαδίζοντο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶπεν ὧδε αὐτοῖς·

“ Ἀγετε τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οἱ τινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ
“ μισεῖτε, ἀγαθὰ δὲ τινος παρ’ ἡμῶν βέλεσθ’ ἂν τυγχά-
“ νειν, ἐπιμελήθητε προθύμως ὅπως διπλάσια ἐν τῇ σκηνῇ
“ ἐκάστη σιτία καὶ ποτὰ παρεσκευασμένα ἢ τοῖς δεσπόταις
“ καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἂ καὶ ἡμέραν ἐποιεῖτε· καὶ τᾶλλα
“ δὲ πάντα ὅποσα καλὴν θαῖτα παρέξει, ἔτοιμα ποιεῖτε· ὥς
“ αὐτίκα μάλα παρέσονται ὁπότεροι ἂν κρατῶσι, * καὶ
“ ἀξιώσεσιν ἐκπλεῶ ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτήδεια. Ἰστε οὖν
“ † ὅτι συμφέροι ἂν ὑμῖν ἀμέμπτως δέχεσθαι τὰς ἄνδρας.”

Οἱ μὲν δὲ ταῦτα ἀκέσαντες, πολλῇ σπεδῇ τὰ παρηγγελμένα ἔπραττον. Ὁ δ’ αὖ συγκαλέσας τὰς ταξιαρχους ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ‡ γιγνώσκωμεν ὅτι νῦν ἔξεστιν § ἡμῖν
“ προτέροις τῶν ἀπόντων συμμάχων ἀρίστε τυχεῖν, καὶ τοῖς
“ μάλα ἐσπεδασμένοις σιτίοις καὶ ποτοῖς χρῆσθαι· ἄλλ’ ἔ-
“ μοι δοκεῖ τὰτ’ ἂν τὸ ἀριστον πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς ἢ τὸ
“ τῶν συμμάχων ἐπιμελεῖς φανῆσαι, ἐδ’ ἂν αὕτη ἡ εὐωχία
“ ἰσχυροτέρες τοσῷτον ποιῆσαι ὅσον εἰ θυναίμεθα τὰς συμ-
“ μάχας προθύμως ποιεῖσθαι. Εἰ δὲ τῶν νυνὶ διωκόντων
“ || καὶ κατακαινόντων τὰς ἡμετέρας πολεμίους, καὶ μαχο-
“ μένων εἴ τις ἐναντιῇται, τέτων δόξομεν ἕτως ἀμελεῖν ὥστε
“ καὶ πρὶν εἰδέναι ὅτι πράττεσιν, ἥριστοί τε φαίνεσθαι,
“ ὅπως μὴ αἰσχροὶ μὲν φανέμεθα, ἀσθενεῖς δ’ ἐσόμεθα,
“ συμμάχων ἀπορῶντες. Τὸ δὲ τῶν πονέντων καὶ κινδυνευόν-
“ των ¶ ἐπιμεληθῆναί τινα, ὅπως εἰσιόντες τὰ ἐπιτήδεια ἔξ-
“ σιν, αὕτη ἂν ἡμᾶς ἢ θοῖνη πλεῖα εὐφράνειεν, ὥς ἐγώ

* Καὶ ἀξιώσουσιν] Vulgò ἀξιώσωσιν. Stephanus recte ἀξιώσουσιν reposuit; quam scripturam praestat etiam Ms. Bodl.

† Ὅτι συμφέροι] Hanc lectionem dant Stephanus, edit. Eton. et MS. Bodl. In aliis fere omnibus libris est, συμφερεῖ.

‡ Γιγνώσκωμεν ὅτι] Sic editi omnes, nec aliter MS. Bodl. Stephanus mavult, γιγνώσκωμεν. At nihil mutandum cenfeo.

§ ἡμῖν] Vulgò, ὑμῖν. at lectionem, quàm amplexi sumus, exhibent MS. Bodl. et edit. Argenton. eâque mihi huc, nisi fallor, quàm vulgata illa, quadrat.

|| Καὶ κατακαινόντων] MS. Bodl. habet ἀποκαινόντων. quòd recti verbi glossa primùm· νεωτερεῖ videtur. Vide quæ hæc de re notavimus p. 128.

¶ Ἐπιμεληθῆναί τινα] Vox ultima in MS. Bodl. non comparat: et potest, ut mihi quidem videtur, sine loci detrimento abesse.

“ φημι, ἢ τὸ παραχεῖμα τῇ γαστρὶ χαρίζασθαι. Εὐνοή-
 “ σατε δ', ἔφη, ὡς εἰ μὴδ' ἐκείνες αἰσχυντόν ἦν, ἐδ' ὡς
 “ ἡμῖν προσήκει ἔτε πλησμονῆς ποτε, ἔτε μέδης· ἔ γάρ τω
 “ διαπέπρακται ἡμῖν ἃ βελόμεθα, ἀλλ' αὐτὰ πάντα νῦν
 “ ἀκμάζει ἐπιμελείας δεόμενα. Εἰχομεν γάρ ἐν τῷ στρα-
 “ τοπέδῳ πολεμίας πολλαπλασίας ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τέττας
 “ λελυμένες· ἔς καὶ φυλάττεσθαι ἴσως ἔτι προσήκει, καὶ
 “ φυλάττειν, ὅπως ὥσι καὶ οἱ ποιήσοντες ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια.
 “ Ἐτι δ' εἰ ἱππεῖς ἡμῖν ἄπεισι, φροντίδα παρέχοντες ὅπερ
 “ εἰσὶ· καὶ ἔλθωσιν, εἰ παραμενεῖσιν. Ὡστε, ὦ ἄνδρες,
 “ νῦν μοι δοκεῖ τοῖτον σῖτον προσφέρεισθαι δεῖν ἡμᾶς καὶ
 “ τοῖτον ποτὸν, ὅποῖόν τις οἶεται μάλιστα συμφερον εἶναι
 “ πρὸς τὸ μήτε ὑπνε, μήτε ἀφροσύνης ἐμπίπλασθαι. Ἐτι
 “ δὲ καὶ χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 “ ἐστίν, ὧν ἐκ ἀγνοῶ ὅτι δυνατὸν ἡμῖν (κοινῶν αὐτῶν ὄντων
 “ τοῖς συγκατειληφόσι) νοσφίσασθαι ὅποσα ἂν βελώμεθα·
 “ ἀλλ' ἔ μοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτερον εἶναι τῷ δι-
 “ καίς φαινομένους ἐκείνοις, τέττω πρίασθαι ἔτι μᾶλλον αὐ-
 “ τὰς ἢ νῦν ἀσπάζεσθαι ἡμᾶς. Δοκεῖ δὲ μοι, ἔφη, καὶ τὸ
 “ νεῖμαι τὰ χρήματα, ἐπειδὴν ἔλθωσι, Μήδοις καὶ Υἱοῖς
 “ καὶ Τιγρᾶνι ἐπιτρέψαι· καὶ τι μείον ἡμῖν δάσωνται,
 “ κέρδος ἀγῆσασθαι· διὰ γὰρ τὰ κέρδη ἡδίων ἡμῖν παραμε-
 “ νεσι. Τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτῆσαι, ὀλιγοχερόνιον ἂν ἡμῖν
 “ τὸν πλεοντον παράσχοι· τὸ δὲ, ταῦτα προεμένους, ἐκεῖνα κτή-
 “ σασθαι ὅθεν ὁ πλεοντος φύεται, τῷ δ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀεν-
 “ ναότερον ἡμῖν δύναιτ' ἂν τὸν πλεοντο καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέ-
 “ ροις παρέχειν. Οἶμαι δ', ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τέττα
 “ ἐνεκεν ἀσκεῖν καὶ γαστρός κρείττας εἶναι καὶ ἀκαίρων κερ-
 “ δῶν, ἵν', ὅποτε θεοὶ, δυναίμεθα αὐτοῖς συμφέρως χρῆσθαι·
 “ πῶ δ' ἂν ἐν μείζονσι τῶν νῦν παρόντων ἐπιδειξαίμεθα τὴν παι-
 “ δείαν, ἐγὼ μὲν ἔχ ὁρῶ.”

Ο μὲν ἔτως εἶπε· συνέειπε δ' αὐτῷ Υἱὸς Πέρσης
 τῶν ὁμοτίμων, ὧδε. Δεινὸν γὰρ τ' ἂν εἴη, ὦ Κύρε, εἰ ἐν
 θῆρα μὲν πολλάκις ἄσιτοι καρτερεῖμεν, ὅπως θηρίον τι ὑπο-
 χεῖριον ποιησώμεθα, καὶ μάλαι μικρῶ ἴσως ἄξιον· ὄλβον δὲ
 ὅλον πειρώμενοι θηρᾶν, εἰ ἐμπροσθὴν τι ποιησαίμεθα γενέσθαι
 ἡμῖν, ἃ τῶν μὲν κακῶν ἀνδρώπων ἄρχει, τοῖς δ' ἀγαθοῖς

πείθεται, * ἐκ ἂν μὴ πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν. Ο μὲν Ὑστάσπας δὴ ἔτω συνεῖπεν· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ταῦτα συ-
νήνυν. Ο δὲ Κύρος εἶπεν, Ἀγετε δὴ, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμονοῶμεν
ταῦτα, πέμψατε ἀπὸ λόχου πέντε ἄνδρας ἕκαστος τῶν στρα-
ταρχῶν· ἔστωι δὲ περιϊόντες ἕς μὲν ἂν ὁρῶσι προσύνοντας τὰ
ἐπιτήδεια, ἐπαινούντων· ἕς δ' ἀμελοῦντας, κολαζόντων ἀφει-
δέστερον ἢ ὡς δεσπόται. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐποιοῦν.

Τῶν δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν ἀράξας προωρημένους κα-
ταλαμβάνοντες καὶ ἀποστρέψαντες προσήλαυνον μεστὰς ὦν
ἐδεῖτο ἡ στρατιὰ, οἱ δὲ καὶ ἀρμαμάξας γυναικῶν τῶν βελ-
τίστων, τῶν μὲν γνησίων, τῶν δὲ, καὶ παλλακίδων, διὰ τὸ
κάλλος· συμπεριλαβομένων· καὶ ταύτας εἰληφότες προσῆγον.
† Πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν στρατεύόμενοι
ἔχοντες τὰ πλείους ἄξια στρατεύονται, λέγοντες ὅτι μᾶλλον
μάχονται ἂν, εἰ τὰ φίλτατα παρείη· τέτοις γὰρ φασιν ἀναγ-
κὴν εἶναι προθύμως ἀλεξείν. Ἴσως μὲν ἔν ἔτῳς ἔχει· ἴσως δὲ
καὶ ποιεῖσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι.

Ο δὲ Κύρος, ὁρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ὑρκανίων, ὥσ-
περὶ κατεμέμφετο αὐτὸν καὶ τὲς σὺν αὐτῷ, ὅτι ‡ οἱ ἄλλοι
τῆτον τὸν χρόνον ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκεν καὶ
προσκατᾶσθαι τι, αὐτοὶ δ' ἐν ἀργοτέρᾳ χώρᾳ ὑποκαταμένειν.
Καὶ γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες, ἀποδεικνύντες Κυρὶ ἃ ἦγον, πάλιν
ἀπήλαυνον, μεταδιώκοντες τὰς ἄλλας· ταῦτα γὰρ ἔφασαν
σφίσι προστετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Δακνόμενος
δὲ ὁ Κύρος ἐπὶ τέτοις, ταῦτα μὲν ὅμως κατεχώριζε· συνεκά-
λει δὲ πάλιν τὲς ταξιαρχίας, καὶ στάς ὅπερ ἔμελλεν ἂν ἐξα-
κέσθαι τὰ λεγόμενα, εἶπε τάδε·

“ Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰ κατάσχοιμεν τὰ νῦν προ-
“ φαινόμενα, μεγάλα μὲν ἂν ἅπασιν Πέρσαις ἀγαθὰ γέ-
“ νοιτο, μέγιστα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν, δι' ὧν πρᾶσσεται, πάν-
“ τες, οἶμαι, γινώσκομεν· ὅπως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γε-
“ νοίμεθα, μὴ αὐτάρκεις ὄντες κτήσασθαι αὐτὰ, εἰ μὴ

* Οὐκ ἂν μὴ, &c.] Particulam negantem ultimam ex conjecturâ reposuit Leunclavius; sine quâ sensus idoneus ex his Hystaspæ verbis haud elici possit. Ea autem hoc modo videntur conjungenda, δινὸν ἂν εἴη, εἰ οὐκ ἂν δοκοίημεν μὴ πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν, &c.

† Πάντες γὰρ ἔτι, &c.] Vide quæ adduximus, p. 123. τοὺς δικετας, &c.

‡ Οἱ ἄλλοι τοῦτον] Editi omnes exhibent, οἱ ἄλλοι ἂν τοῦτον. Muretus legendum putat, ἂν τοῦτον, &c. At Stephanus vocem istam penultimam rectius delendam judicavit; cujus conjecturam Msti Bodl. auctoritate confirmatam, omnino sequendam duximus.

“ ἔσται οἰκεῖον ἵππικόν Πέρσαις, τῷτο ἐκέτι ἐγὼ ὀρῶ. Εν-
 “ νόειτε γὰρ δὴ, ἔφη, ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Πέρσαι ὄπλα, οἷς δο-
 “ κῆμεν τὰς πολεμίας τρέπεσθαι ὁμότες ἰόντας· καὶ δὴ τρε-
 “ πόμενοι, ποίεας ἢ ἱππέας, ἢ τοξότας, ἢ πελταστας, ἢ
 “ ἀκοντιστάς, ἄνευ ἵππων ὄντες δυνάμεδα ἂν φεύγοντας ἢ
 “ λαβεῖν, ἢ * κατακαίνειν; Τίνες δ’ ἂν φοβοῖντο ἡμᾶς
 “ προσιόντες· κακουργεῖν ἢ τοξόται, ἢ ἀκοντισταὶ, ἢ ἱππεῖς,
 “ εὖ εἰδότες ὅτι ἐδεῖς αὐτοῖς κίνδυνος ὑφ’ ἡμῶν κακόν τι πα-
 “ θεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πεφυκότων δένδρων; Εἰ δὲ ταῦτα
 “ ἔτως ἔχει, ἐκ εὐθελον, ἔφη, ὅτι οἱ νῦν παρόντες ἡμῶν ἱπ-
 “ πεῖς νομίζουσι ταῦτα πάντα ὑποχείριαι γιγνόμενα ἐχ’ ἥττον
 “ ἑαυτῶν εἶναι ἢ ἡμέτερα; Ἰσως δὲ νῆ Δία καὶ μᾶλλον.
 “ Νῦν μὲν ἔν τῷ ταῦτα ἔχει κατ’ ἀνάγκην. Εἰ δὲ ἡμεῖς
 “ ἵππικόν κτησαίμεθα μὴ χεῖρον τέτων, ἐ παντάπασιν ἡμῶν
 “ καταφανές ὅτι τές τ’ ἂν πολεμίας δυνάμεδα ἄνευ τέτων
 “ ποιεῖν ἄπερ καὶ νῦν σὺν τέτοις, τέτεις τε ἔχοιμεν ἂν τότε
 “ μετριώτερον πρὸς ἡμᾶς φρονέοντας; ὁπότε γὰρ ἢ παρεῖναι
 “ ἢ ἀπεῖναι βέλουντο, ἥττον ἂν ἡμῶν μέλοι, εἰ αὐτοὶ ἄνευ
 “ τέτων ἀρκοῖμεν ἡμῶν αὐτοῖς. Εἶεν. Ταῦτα μὲν δὴ, οἶμαι,
 “ ἐδεῖς ἂν ἀντιγνωμονήσειε μὴ ἐχὶ τὸ πᾶν διαφέρειν τῶν Περ-
 “ σῶν γενέσθαι οἰκεῖον ἵππικόν. Ἀλλ’ ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε,
 “ πῶς ἂν τῷτο γένοιτο. Ἀρ’ ἔν σκεψάμεδα, εἰ βελοῖμεδα
 “ καθεστάναι ἵππικόν, τί ἡμῶν ὑπάρξει, καὶ τίνος ἐνδεῖ.
 “ Οὐκ ἔν ἵπποι μὲν ἔτοι πολλοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατειλημ-
 “ μένοι, καὶ χαλινοὶ οἷς πεῖθονται, καὶ τᾶλλα ὅσα δεῖ ἵπ-
 “ πος ἔχουσι χρῆσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ οἷς γε δεῖ ἄνδρα ἱπ-
 “ πέα χρῆσθαι ἔχομεν, δώρακας μὲν, ἐρύματα τῶν σωμάτων,
 “ παλτὰ δὲ, οἷς καὶ μεδιέντες καὶ ἔχοντες χρῶμεδα ἄν.
 “ Τί δὴ τὸ λοιπόν; Δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. Οὐκ ἔν τῷτο μά-
 “ λιστα ἔχομεν· ἐδὲν γὰρ ἔτως ἡμέτερόν ἐστιν ὡς ἡμεῖς ἡμῶν
 “ αὐτοῖς. Ἀλλ’ ἐρεῖ τις ἴσως ὅτι ἐκ ἐπιστάμεδα. † Μὰ

“ δι’.

* Κατακαίνειν; | Vulgò αποκτείνειαι; Sed Leunclavium sequendum duximus, ob rationem fu-
pra adlatam, p. 128.

† Μὰ Δί’ οὐδέ] MS. Bodl. et ex editis nonnulli, duabus prioribus vocibus omninò præter-
missis, dant——οὐκ ἐπιστάμεθα, οὐδὲ γὰρ, &c. Eisdem etiam Stephanum et Leunclavium
suspectas habuisse, ex notis, quas iis appinxere, constat. Ego verò eas ad integritatem ora-
tionis tuendam necessarias, atque aded retinendas, cenfeo. Præcedentem autem negationem
respicunt; ubi cùm fingatur quis obijciens, *Persas equestris disciplina prorsus ignaros esse*; idem
et ipse fatetur Cyrus, *Eos sanè artem equitandi minimè callere*: quid verò isthuc tam mirum est?

“ δὲ· ἐδὲ γὰρ τῶν ἐπισταμένων νῦν, πρὶν μαθεῖν, ἐδεῖς ἡπί-
 “ στατο. Ἀλλ’ εἴποι ἂν τις ὅτι παῖδες ὄντες ἐμάνθανον.
 “ Καὶ πότερον οἱ παῖδες εἰσι φρονιμώτεροι, ὥστε μαθεῖν τὰ
 “ φραζόμενα καὶ δεικνύμενα, ἢ οἱ ἄνδρες; πότεροι δὲ, εἰ
 “ μάθωσιν, ἰκανώτεροι τοῖς σώμασιν ἐκπονεῖν, οἱ παῖδες ἢ οἱ
 “ ἄνδρες; Ἀλλὰ μὴν σχολή γε ἡμῖν μανθάνειν ὅση ἔτε
 “ παισὶν, οὔτε ἄλλοις ἀνδράσιν· ἔτε γὰρ τοξεύειν ἡμῖν μα-
 “ θητέον ὥσπερ τοῖς παισὶ· προεπισταμεθα γὰρ τῷτο· ἔτε
 “ μὴν ἀκοντίζειν· ἐπιστάμεθα γὰρ τῷτο· ἀλλ’ ἐδὲ μὴν
 “ ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνδράσι, τοῖς μὲν γεωργίαι ἀσχο-
 “ λίαν παρέχουσι, τοῖς δὲ τέχναι, τοῖς δὲ ἄλλα οἰκεῖα· ἡμῖν
 “ δὲ στρατεύεσθαι· ἐ μόνον σχολή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη.
 “ Ἀλλὰ μὴν ἐχ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν πολεμικῶν, χαλεπὰ
 “ μὲν, χρήσιμα δέ· ἵπτικὴ δὲ ἐκ ἐν ὁδῷ μὲν ἡδίων ἢ αὐτὰς
 “ τοῖν ποδοῖν πορεύεσθαι; ἐν δὲ σπεδῷ, ἐχ ἡδὺ ταχὺ μὲν
 “ φίλῳ παραγενέσθαι, εἰ δέοι, ταχὺ δὲ, εἴτε ἄνδρα εἴτε
 “ θῆρα δέοι διώκοντα καταλαβεῖν; Ἐκεῖνο δὲ ἐκ εὐπετέος, τὸ,
 “ ὅτι ἂν δέῃ ὅπλον φέρειν, τὸν ἵππον τῷτο συμφέρειν; ἐκῶν
 “ ταυτὸ γ’ ἐστὶν ἔχειν τε καὶ συμφέρειν. * Ὁ γε μὴν μάλιστ’
 “ ἂν τις φοβηθεῖν, μὴ, εἰ δεήσει, ἐφ’ ἵππου κινδυνεύειν πρό-
 “ τερον ἡμᾶς πρὶν ἀκριβῶν τὸ ἔργον τῷτο, καῖπειτα μήτε
 “ πεζοὶ ἔτι ὤμεν, μὴδ’ ἵππεῖς ἰκανοί· ἀλλ’ ἐδὲ τῷτο ἀμή-
 “ χανον· ὅπερ γὰρ ἂν βελάμεθα, ἐξέσται ἡμῖν πεζοῖς εὐδύς
 “ μάχεσθαι· ἐδὲν γὰρ τῶν πεζικῶν ἀπομαθησόμεθα, ἵπ-
 “ πεύειν μαθόντες.” Κῦρος μὲν ἔτως εἶπε· Χρυσάντας δὲ
 συναγορεύων αὐτῷ, ᾧδ’ ἐλεξεν·

“ Ἀλλ’ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἔτως ἐπιθυμῶ ἵππεύειν μαθεῖν, ὥς
 “ νομίζω, εἰ ἵππεὺς γένωμαι, † ἄνδρωπος πτηνὸς ἔσεσθαι,
 “ Νῦν

cum ne illorum quidem, &c. Hic itaque prior locutio repetenda videtur, quasi diceretur, Μὰ Δὲ οὐκ ἐπιστάμεθα· αὐτὸς γὰρ, &c.

* Ὁ γε μὴν, &c.] Non temerè est, quod Cyrus quævisiam vereri posse dicit, nè dum equitandi arti discenda operam dent, ad peditum fungendum munus minus apti redderentur; nam passim docent Historici, ita ferè cum militibus comparatum esse, ut qui ex iis pedites sint optimi, iidem equestris artis sint ferè imperiti; ac vicissim, qui equitandi arte valeant, ad peditum certamen descendere vereantur. Hinc Constantio præcipue laudi datum est, quod inter equites paritur ac pedites emineret. Οὐκοῦν ἡ μὲν τις ἐκείνων πεζὸς ὢν ἀγαθὸς, τὴν ἵπτικὴν τέχνην ἠγνόησιν· ἢ οὐκ ἐπιστάμενος χρῆσθαι τοῖς ἵπτικοῖς, ὁκοῦ πεζὸς εἰς μάχην ἵεναι· Μόνον δὲ ὑπάρχει σοι τῶν μὲν ἵπτικῶν ἀρίστη φαινόμεναι παραπλησίως ἐκείνοις σταλεντι μετασκευασαμένῳ· οὐδὲ ἰς τοὺς ἵπλους· κρατεῖν ἀπάντων ῥώμῃ καὶ τάχει, καὶ τῇ τῶν ποδῶν κορυφαίᾳ. Julian. Orat. I. p. II. Ad hæc autem verba vide sis quæ notavit vir eruditiss. Fr. Spanhemius.

† Ἀνδρωπος πτηνὸς, &c.] Chrysantæ quidem, jam spe studioque equitandi gelientis, ipsa exultat

“ Νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε * ἀγαπήν, ἐξίσω τῷ θεῖν ὀρμηθεῖς
 “ ἀνθρώπων, μόνον τῇ κεφαλῇ προσχών, ἂν τε θερίον παρα-
 “ θέον ἰδὼν δυνήσῃ διατεινόμενος φθάσαι, ὥστε ἀκοντῖσαι ἢ
 “ τοξεῦσαι πρὶν πάνυ πρόσω αὐτὸ γενέσθαι· ἦν δὲ ἱππεὺς γέ-
 “ νημαι, δυνήσομαι μὲν ἄνδρα ἐξ ὄψεως μήκας καθαιρεῖν·
 “ δυνήσομαι δὲ, θερία διώκων, τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν κα-
 “ ταλαμβάων, τὰ δὲ ἀκοντίζων ὥσπερ ἐστηκότα· καὶ γὰρ
 “ εἰς ἀμφοτέρωτα ταχία ἦ, ὅμως δὲ πλησίον γίγνηται ἀλλή-
 “ λων, ὥσπερ τὰ ἐστηκότα ἔσται. † Εγὼ δὲ δὴ μάλιστα
 “ δοκῶ, ἔφη, ζῶων ἐξηλασκέναι ἱπποκένταυρους, εἰ ἐγένοντο·
 “ ὥστε προβελεύεσθαι μὲν ἀνθρώπους φρονήσει, ταῖς δὲ χερσὶ
 “ τὸ θεόν παλαμᾶσθαι, ἵππε δὲ τάχος ἔχειν καὶ ἰσχύν,
 “ ὥστε τὸ μὲν φεῦγον αἰρεῖν, τὸ δὲ ὑπομένον ἀνατρέπειν·
 “ ἕκην πάντα καὶ γὰρ ταῦτα ἱππεὺς γενόμενος, ‡ συγχομίζο-
 “ μαι πρὸς ἐμαυτόν. Προνοεῖν μὲν γὰρ ἔξω § πάντα τῇ ἐμῇ
 “ ἀνδρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς δὲ χερσὶν ὀπλοφορήσω, διώξομαι
 “ δὲ τῷ ἵππῳ, τὸν δ' ἐναντίον ἀνατρέψομαι τῇ τῷ ἵππε ρώμῃ·
 “ ἀλλ' ἔ συμπεφυκὼς δεδῆσομαι, ὥσπερ οἱ ἱπποκένταυροι·

exultat oratio. Eandem verò loquendum rationem, in re simili, adhibuit Plato : Πρὸς τοίνυν τὰ
 τοιαῦτα, ὃ φίλι, πτεροῦν χερσὶ παιδία ὄντα εὐθὺς, ἵν' ἂν τι δὴ πιστόμενοι ἀποριέωσι, Πῶς
 λέγεις ; ἔφη. Ἐπὶ τοῖς ἵπποις, ἦν δ' ἐγὼ, ἀναβιβαστίον ὥς νεωτάτους, καὶ διδασκόμενους ἱπ-
 πεύειν, ἐφ' ἵππων ἀκτεῖν (ita enim distinguendus est hic locus, non, ut vulgò, διδασκόμενους ἱπ-
 πεύειν ἐφ' ἵππων, ἀκτεῖν, &c.) ἐπὶ τὴν θίαν μὴ θυμολογῶν μηδὲ μαχεστικῶν, ἀλλ' ὅτι ποδωκιστά-
 σταν καὶ εἰς ἰσάπων· οὕτω γὰρ, &c. de *Repub.* lib. 5. p. 467, ubi sermo habetur de ratione
 excogitandâ, quâ pueri res bellicas tuti spectent. Ad hunc autem Platonis locum respicit
 Fulgians in *Orat.* 1. p. 11. quem adducit etiam Illustris. Spanhemius in *Observat.* ad istam
 Orationem.

* *Αγαπήν, ἐξίσου, &c.*] Totum hunc locum ita legit *Alucretus* : Νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγα-
 πῆν, ἦν ἐξίσου τῷ θεῖν ὀρμηθεῖς ἀνθρώπων, μόνον τῇ κεφαλῇ προσχών. Libri nonnulli dant, Νῦν
 μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῶ, ἦν γ' ἐξίσου τῷ θεῖν ὀρμηθεῖς, ἀνθρώπων, μόνον τῇ κεφαλῇ προσχών vel
 προσχῶ. Ego nihil muto, cum optimi quique receptam lectionem servant, eique nihil vitii
 habeat.

† *Εγὼ δὲ δὴ, &c.*] *Stephanus*, *Leunclavius*, alii exhibent, *Ὁ δὲ δὴ μάλιστα, &c.* Editi
 autem *Eton*. *Εγὼ δὴ μάλιστα, &c.* *Argentor.* *Εγὼ δὲ δὴ μάλιστα, &c.* quam sequendam
 censui. Et hujus quidem lectionis vestigia servat *MS. Bodl.* qui dat, *Ὁ δὲ δὴ, &c.* nec aliter
 ferè in suo exemplari scriptum esse ait *Camerarius*. Tatetur et ipse *Stephanus*, frustra quen-
 quam redditionem ad ista verba. *Ὁ δὲ δὴ, &c.* quaesitum. Et *Budæus* cum nihil illis reddi
 videret, ex illo ὁ faciendum putavit, ἐγὼ, quod impensius illi haud dubie placuisset, si pro ὁ
 in libris suis legisset φ, quod representat *MS. Bodl.* De *biprocenauris* autem vide quæ monet
Palephatus 1. de *Incredib.* et *Hieron.* Magius *Mistal.* lib. 1. c. 20. prolixè disputat.

‡ *Συγχομίζομαι*] Sic editi, quos vidi, omnes : *Stephanus* scribendum putat *συγκομίσμομαι* :
 de quâ emendatione illi assentiri videtur *Gabriellus* in suâ interpretatione, quæ ita se habet,
hec omnia in me unum congeram : necnon *Leunclavius*, in editione tertiâ, cujus versionem da-
 mus. Placet itaque *Stephani* conjectura; præsertim cum ea, quæ mox sequuntur, verba fu-
 turo etiam tempore prolata sint.

§ *Πάντα τῇ ἐμῇ, &c.*] In nonnullis editis deest illud *ἐμῇ*, quod quidem servant *Stephani* et
Leunclavii editiones; in quibus tamen notæ ei, suspectæ lectionis indices, apponuntur. Idem
 etiam exhibet *MS. Bodl.* mutato paululum vocum istarum ordine, — ἐξω τῇ ἐμῇ πάντα
 ἀνδρωπίνῃ, &c. Ego sanè illud abesse malui.

“ ἐκὼν τὸτό γε κρείττον ἢ συμπεφυκέναι. Τὲς μὲν γὰρ ἵπ-
 “ ποκενταύρες οἶμαι ἔγωγε πολλοῖς μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀνδρώ-
 “ ποις εὐρημαίνων ἀγαθῶν ὅπως δεῖ χρῆσθαι, * πολλοῖς δὲ
 “ τῶν ἵπποις ἡδέων πεφυκότων, πῶς αὐτῶν χρὴ ἀπολαύειν
 “ ἐγὼ δὲ, ἢ ἵππεύειν μάδα, ὅταν μὲν ἐπὶ τῇ ἵπτῃ γίναμαι,
 “ τὰ τῇ ἵπποκενταύρῃ δῆτε διαπράττομαι· ὅταν δὲ καταβῶ,
 “ δειπνήσω, καὶ ἀμφιέσομαι, καὶ καθευδήσω, ὥσπερ οἱ
 “ ἄλλοι ἀνδρωποὶ ὥστε τί ἄλλο ἢ διαιρετός ἵπποκένταυρος
 “ καὶ πάλιν σύνδετος † γίγνομαι; Ἐτι δ', ἔφη, καὶ τόδε
 “ πλεονεκτήσω τῇ ἵπποκενταύρῃ· ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν
 “ προεωρεῖτο, καὶ δυοῖν ὠτοῖν ἤκεν· ἐγὼ δὲ τέτταρσι μὲν
 “ ὀφθαλμοῖς τεκμαρῆμαι, τέτταρσι δὲ ὥσὶ προαισινῶμαι·
 “ πολλὰ γὰρ φασιν ἀνδρώποισι καὶ ἵππον τοῖς ὀφθαλμοῖς
 “ προορῶντα δηλῆν, πολλὰ δὲ τοῖς ὥσὶ προακρόντα σημαίνειν.
 “ Ἐμὲ μὲν ἔν, ἔφη, γράφε τῶν ἵππεύειν ἐπιθυμοῦσιν.” Νῆ
 Δί', ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάντες, καὶ ἡμᾶς γε. Ἐκ τῆς δὲ
 ἔφη ὁ Κῦρος, Τί ἔν; ἔφη, ἐπεὶ σφόδρα ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ, εἰ
 καὶ νόμον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησαίμεθα, αἰσχροὺς εἶναι οἷς ἂν ἵπ-
 πος ἐγὼ πορίσω, ἂν τις φανῇ περὶ ἡμῶν πορευόμενος, εἴαν τε
 πολλήν, εἴαν τε ὀλίγην ὁδὸν δεῖ διελθεῖν; ἵνα καὶ παντῶπα-
 σιν ἵπποκενταύρες οἴωνται ἡμᾶς οἱ ἀνδρωποὶ εἶναι. Ο μὲν
 ἔτως ἐπήρετο· οἱ δὲ πάντες συνεπήνεσαν· ὥστε ἔτι καὶ νῦν ἐξ
 ἐκείνης ἔτιω χρῶνται Πέρσαι, καὶ ἐδὲς ἂν τῶν καλῶν ἀγαθῶν
 ἐκὰν ὀφθεῖν Περσῶν ἐδαμῆς περὶ ἰών. Οἱ μὲν δὲ ἐν τέτοις
 τοῖς λόγοις ἦσαν·

Ηνίκα δ' ἦν ἕξ μῆσες ἡμέρας, προσήλαυον οἱ Μῆδοι ἵππεῖς
 καὶ οἱ Υρκάνιοι, ἵππος τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἀνδρας·
 ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν, ἐκ ἀπέκτεινον. Ἐπεὶ δὲ
 προσήλασαν, πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐπυνδάνετο ὁ Κῦρος εἰ σῶσι
 πάντες εἶεν αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ τὸτ' ἔφασαν, ἐκ τῆς ἡρώτα ὅτι
 ἐπραζαν. Οἱ δὲ διηγῶντο ἅπερ ἐποίησαν, καὶ ὥς ἀνδρείως
 ἕκαστα ἐμεγαληγόρευον. Ο δὲ διήκευ πάντα ἡδέως ὅσα ἐβύ-
 λαιτο λέγειν· ἔπειτα δὲ καὶ ἐπήνεσεν αὐτὸς ἔτως, Ἀλλὰ καὶ

* Πολλοῖς δὲ τῶν] Editiones quaedam dant πολλῶν δὲ τῶν, &c. At lectionem, quae pra-
 stant Stephanus, Leunclavius et MS. Bodl. libens sum amplexus.

† Γίγνομαι] *Amil. Portus* mavult γίγνομαι, ut sit subjunctivus. At modus indicativus
 non minus huic loco aptus videtur, quam illi supra paulo commemorato—ἵππεὺς γινόμενος συγ-
 κροῖτο πρὸς ἑαυτὸν. Atque ita libri omnes representant.

δῆλοι, ἔφη, ἐστὲ ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγένεσθε· καὶ γὰρ μείζους φαίνεσθε, καὶ καλλίους, καὶ γοργότεροι, ἢ πρόσθεν, ἰδεῖν. Ἐκ δὲ τέττε ἐπυνθάνετο ἡδὴ αὐτῶν καὶ πόσῃν οὐδὲν διήλασαν, καὶ εἰ οἰκοῖτο ἡ χώρα. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι καὶ * πολλὴν διελάσειαν, καὶ πᾶσα οἰκοῖτο ἡ χώρα, καὶ μεστὴ εἴη καὶ οἴων, καὶ αἰγῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ σίτες, καὶ πάντων ἀγαθῶν. Δυσὶν ἂν, ἔφη, ἐπιμελητὲς ἡμῖν εἴη, ὅπως τε κρείττους ἐσόμεθα τῶν ἔχοντων αὐτὰ, καὶ ὅπως αὐτοὶ μενούσιν· οἰκεμένη μὲν γὰρ χώρα πολλῇ ἄξιον κτήμα· ἐρήμη δ' ἀνδρώπων ἔσα, ἐρήμη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. Τὴς μὲν ἔν ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείνετε, ὁρῶς ποιῶντες· (τῷτο γὰρ μάλιστα σώζει τὴν νίκην) † τὴς δὲ παραδιδόντας, αἰχμαλώτους ἐλάβετε· ἔς εἰ ἀφίεμεν, τῷτ' αὖ σύμφορον ἂν, ὡς ἐγὼ φημι, ποιήσαιμεν. Πρῶτον μὲν γὰρ νῦν ἐκ ἂν φυλάττεσθαι· ἐδὲ φυλάττειν τέττες ἡμῶς δέοι, ἐδ' ἂν σιτοποιεῖν ‡ τέτοις· (ἐ γὰρ λιμῶν γε δήπερ ἀποκτενεῖμεν αὐτὴς) ἔπειτα δὲ καὶ τέττες ἀφέντες, πλείοσιν αἰχμαλώτοις χρησόμεθα. Ἐὰν γὰρ κρατῶμεν τῆς χώρας, ἅπαντες ἡμῖν οἱ ἐν ταύτῃ οἰκῶντες, αἰχμαλῶται ἔσονται· μᾶλλον δὲ τέττες ζῶντας ἰδόντες καὶ ἀφεδέντας μενεῖσι καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ πείδεσθαι αἰρήσονται μᾶλλον ἢ μάχεσθαι, Ἐγὼ μὲν ἔν ἔτω γιγνώσκω· εἰ δ' ἄλλο τις ὁρᾷ ἄμεινον, λεγέτω. Οἱ δὲ, ἀκέσαντες, συνήνουν ταῦτα ποιεῖν. Οὕτω δὲ ὁ Κύρος καλέσας τὴς αἰχμαλώτους λέγει τάδε· “ Ἄνδρες, ἔφη, νῦν τε, “ ὅτι ἐπείδεσθε, τὰς ψυχὰς περιεποιήσασθε· τῷ τε λοιπῷ, “ ἦν· ἔτω ποιῆτε, ἐδ' ὅτι ἐν κακὸν ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἐχ ὁ “ αὐτὸς ἄρξει ὑμῶν, ὥσπερ καὶ πρότερον· οἰκήσετε δὲ τὰς

* Πολλὴν διελάσειαν] Stephanus Leunclavius, alii perperam dant πολλὴν δὴ ἐλάσειαν. Ipse sum secutus MStum Bodl. et Edit. Eton. Quin et Stephanus scripturam à nobis receptam admittendam esse monuit.

† Τοὺς δὲ παραδιδόντας, &c.] Huic loco deesse videtur aliquid. Leunclavius vocem ὅπλα reponendam putat: sic ut integrari locus possit, τοὺς δὲ παραδιδόντας τὰ ὅπλα, αἰχμαλώτους ἐλάβετε. Hanc autem conjecturam firmat hæc Philelphi versio, eos autem qui arma tradiderunt. Et accusativi hujus defectum ex aliis Nostris locis confirmari posse rectè observat Stephanus: satis fuerit unum notasse, qui huc facit, locum: quem pagina 136 exhibet— ἵππους τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας· ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παραδίδουσιν, οὐκ ἀπέκτεινον. Camerarius quidem vertit, qui se tradiderunt: ac si legisset, τοὺς δὲ παραδιδόντας ἑαυτούς. At mihi Leunclaviana conjectura magis placet.

‡ Σιτοποιεῖν τούτοις.] Editi, quos vidi, omnes dant σιτοποιεῖν τούτους: Ego verò ex MSto Bodl. τούτοις restitui: quam lectionem omnino sequendam jam antea statuerat Stephanus.

§ Εἰ δ' ἄλλο τις] Editi omnes, εἰ δ' ἄλλος τις· et in margine pro variâ lectione dant, εἰ ὅ ἄλλα τις ὁρᾷ ἄμεινονα. Nos MSti Bodl. lectionem secuti sumus; quam et Stephanus olim vulgatæ illi præferendam censuit.

“ αὐτὰς οἰκίας, καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἐργάσασθε, καὶ γυ-
 “ ναιξὶ ταῖς αὐταῖς συνοικήσετε, καὶ παῖδων τῶν ὑμετέρων
 “ ἀρεξέτε, ὥσπερ νῦν. Ἡμῖν μέντοι ἐμαχεῖσθε, ἐδὲ ἄλλα
 “ ἐρενί· ἂν δὲ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδικῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μα-
 “ χόμεθα. * Ὅπως δὲ μὴδ' ἐπαγγέλλη μὴδεὶς ὑμῖν στρα-
 “ τευειν, τὰ ὄπλα πρὸς ἡμᾶς κομίσατε· καὶ τοῖς μὲν κομί-
 “ ζουσιν ἔσται εἰρήνη, καὶ ἃ λέγομεν, ἀδόλως· ὅποσοι δ' ἂν
 “ τὰ πολεμικὰ μὴ ἀποτίδωται ὄπλα, ἐπὶ τέττας ἡμεῖς καὶ
 “ δὴ στρατευσόμεθα. Ἐὰν δὲ τις ὑμῶν, καὶ ἰὼν ὡς ἡμᾶς
 “ εὐνοίῃως, καὶ πρῶττον τὶ καὶ διδάσκων φαίνεται, τῷτον
 “ ἡμεῖς ὡς εὐεργέτην καὶ φίλον, ἐχ' ὡς δῶλον, † περιέφομεν.
 “ Ταῦτ' ἔν, ἔφη, αὐτοὶ τε ἴστε, καὶ τοῖς ἄλλοις διαγγέλ-
 “ λετε. Ἀν δ' ἄρα, ἔφη, ἡμῶν βελομένων ταῦτα, μὴ πεί-
 “ θωνταί τινες, ἐπὶ τέττας ἡμᾶς ἄγεται, ὅπως ἡμεῖς ἐκείνων,
 “ μὴ ἐκεῖνοι ἡμῶν ἀρχωσιν.” Ο μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ
 † προσεκύνησάν τε καὶ ταῦτα ἔφασαν ποιήσιν.

Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶπεν, Ὡρα δὴ, ᾧ Μῆδοι
 καὶ Ἀρμένιοι, δειπνεῖν πᾶσιν ἡμῖν· παρεσκευάσται δὲ ὑμῖν τὰ
 ἐπιτήδεια, ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἐδυνάμεθα. Ἀλλ' ἴτε, καὶ
 ἡμῖν πέμπετε τὰ πεποιημένα σίτε τὸ ἡμῖσιν· ἱκανὸς δὲ ἀμφο-
 τέροις πεποιήται· ὅψον δὲ μὴ πέμπετε, § μὴδὲ πιεῖν· ἱκανὰ

* Ὅπως δὲ μὴδ'] Stephani, Leunclavii, aliorumque editiones exhibent ὅπως μὴδ' ἐπαγγέλλη, penultima voce omisā; nos autem, ex fide MSti Bodl. et editionis Etouensis, eam restituimus. Quin et Stephanus sic scribendum putavit.

† Περιέφομεν] Editiones Aid. et Argenter, pessimè dant περιόφομεν: reliquæ ferè omnes minùs rectè περιέφομεν. Nos haud cunctanter scripturam amplexi sumus, quam MS. Bodl. et editio Etou. representant; et Stephanus etiam vulgatâ illâ potiorem habuit.

‡ Προσεκύνησαν] De ratione, quâ inter Persas salutationes fieri solebant, ita Herodotus, lib. I. c. 134. Εὐτυγχάνοντες, inquit Ἕλληεςι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνώη εἰ ὁμοῖοι εἰσὶ οἱ ἐντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσκυνοῦναι ἀλλήλους, φιλέουσιν τοῖσι στόμασιν ἢν δὲ ἢ οὔτερος ὑποδέκτερος ἰλνῶν, τὰς παρ' αὐτῶν φιλοῦνται; ἢν δὲ πολλῶν ἢ οὔτερος ἀγνέσκουσιν, προσπίπτων προσκυνεῖ τὸν ἑταερον. Hæc positum autem ratione regem venerari iis moris erat: sic enim Tithraustes, qui res nuntiatas ad regem præferre, et rogantes introducere solebat, Miseniam Thebanum adloquutus est: Νέμεος ἐστὶν ἱππάρχως Πέρσαις, τὸν εἰς ἑφθαλμοῖς ἐλθόντα τοῦ βασιλέως, μὴ πρότερον λόγου μεταλαγχάνειν, πρὶν ἢ προσκυνῆσαι αὐτόν. Helian. Hist. var. lib. I. cap. 21. Idem quoque ex hisce Aeschyli versibus intelligere licet,

Τοὶ δ' ἀνὰ γὰρ Ἀσίαν δὴν
 Οὐκ ἔτι περισσυσπνῶνται,
 Οὐκ ἔτι δαυροφροσύνῃ
 Δυσπασύνουσι βίαις,
 Οὐτ' ἐς γὰρ προσπίπτοντες
 Λεζύνται βασιλεῖα

Γὰρ διπλοῦν ἰσχύς. — Περσ. v. 587. et seq.

Plura Veterum loca, quæ huc faciant, congerere non opus est: cùm passim obvia sint.

§ Μὴδὲ πιεῖν] Eodem planè modo verbum hoc adhibet Evangelista Joh. 4. 7. Λίγα αὐτῇ ἔπισεύς: Δὸς μοι πιεῖν.

γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς παρεσκευασμένα. Καὶ ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Τρῳάριοι, * διαγάγετε αὐτὰς ἐπὶ τὰς σκηναίς, τὰς μὲν ἄρχοντας ἐπὶ τὰς μεγίστας (γινώσκετε δὲ) τὰς δ' ἄλλους ὡς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ δειπνεῖτε, ὅπερ ἡδιστον ὑμῖν· καὶ γὰρ ἀκέραιοι αἱ σκηναί· παρεσκευάσται δὲ καὶ ἐνθάδε ὥσπερ καὶ τέτοις. Τῷτο δ' ἴστε ἀμφοτέροι, ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὑμῖν ἡμεῖς νυκτοφυλακήσομεν, τὰ δ' ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοὶ ὄρατε, καὶ τὰ ὅπλα † ἐντίδεσθε· οἱ γὰρ ἐν ταῖς σκηναῖς ἔπω φίλοι ἡμῖν. Οἱ μὲν δὲ Μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τιγράνην ‡ ἐλθόντο, (ἦν γὰρ παρεσκευασμένα) καὶ ἰμάτια μεταλαβόντες ἐδείκνουν· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον τὰ ἐπιτήδεια· καὶ τοῖς Πέρσαις διέπεμπον τῶν ἄρτων ἐκάστοις τὰς ἡμίσεις· ὅψον δὲ ἕκ' ἑπεμπον· ἐδὲ οἶνον, οἰόμενοι ἔχειν τὰς ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ἔφη ἄφθονα ταῦτα ἔχειν. Ο δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὅψον μὲν τὸν λιμὸν, πεινῶν δ' ἀπὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ. Ο μὲν οὖν Κῦρος δειπνίσας τὰς Πέρσας, ἐπειδὴ συνεσκότασε, κατὰ περμπάδας καὶ κατὰ δεκάδας πολλὰς αὐτῶν διέπεμπε· καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τῷ στρατοπέδῳ κρύπτειν, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι εἰάν τις ἔξωθεν προσίη, ἅμα δὲ, εἰάν τις ἔξω χρήματα φέρων ἀποδιδράσκει, ἀλώσεσθαι αὐτὸν· καὶ ἐγένετο ἕτως· πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδίδρασκον, πολλοὶ δὲ ἐάλωσαν. Ο δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τὰς λαβόντας εἶα ἔχειν, τὰς δὲ ἀνδρώπας ἐκέλευσεν ἀποσφάζειν· ὥστε τῷ λοιποῦ ἐδὲ βελόμενος ἂν εὖρες ῥαδίως § τὸν νύκταρ πορευόμενον. Οἱ μὲν δὲ Πέρσαις ἕτω διηγόν· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ ἔπινον, καὶ εὐωχέοντο, καὶ ἠυλῶντο, καὶ πάσης εὐθυμίας ἐνεπλήρυντο. πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἐάλω, ὥστε μὴ ἀπορεῖν ἔργῳ τὰς ἐργηγορότας.

Ο δὲ Κυραζάρχης ὁ τῶν Μήδων βασιλεὺς τὴν μὲν νύκτα ἐν ἧ' ἐξῆλθεν ὁ Κῦρος, αὐτὸς τε ἐμεθύσκετο μεθ' ὧν παρειακῆς,

* Διαγάγετε] Stephanus mavult διάγειν, ut in MSto etiam Bodl. legitur. Sed, non est in re ipsa quicquam quod vulgatam lectionem rejiciendam suadeat.

† Εντίδεσθε] MS. Bodl. dat εἰ τίθεσθε eandemque lectionem repraesentat edit. Argentor. quam Philolophus etiam secutus est. Huic tamen vulgatam praefendam cenfeo.

‡ Ελθόντο] Infinitiv. librarij in MStum Bodl. irrepsit ἐλθόντο, quod à Xenophonte omnino amovendum docet Phrynichus: Λοῦμαι, ἐλουμέν, ἐλούντο, &c. inquit, ἀδόκιμα ἔστι· εἰ δὲ ἐλούμεθα βούλει αὐτὰ παῖσαι, τὸ ε καὶ τὸ ε ἀφαιρεῖ, καὶ λέγει· Λοῦμαι, λοῦμεν, &c. οὕτω γὰρ οἱ ἄρχαοι. λέγουσιν. Cui adstipulantur Thomas Magister: Λοῦμαι, πάντες οἱ Ἀσσην.

§ Τὸν νύκταρ, &c.] Articulum hic indefinitè usurpari confitetur, uti et ὁ apud Luc. 10. 6. Καὶ ἵα μὲν ἦ ἔτι ὁ εὖς ἐρχετο, &c.

ὥς ἐπ' εὐτυχίᾳ, καὶ τὰς ἄλλας δὴ Μήδους ᾤετο παρῆναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πλὴν ὀλίγων, ἀκῶαν θόρυβον πολύν· οἱ γὰρ οἰκείται τῶν Μήδων, ἅτε τῶν δεσποτῶν ἀπεληλυθόντων, ἀνειμένως καὶ ἔπινον καὶ ἐθορύβον, ἄλλως τε καὶ ἐκ τῆ Ἀστυρίας στρατεύματος καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα εἰληφότες. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ * ἐπὶ θύρας εἰσεὶς ἦκε, πλὴν ὅσπερ καὶ συνεδείπνεν, καὶ τὸ στρατόπεδον κεγὸν ἤκεν εἶναι τῶν Μήδων καὶ τῶν ἱππέων, ἑώρα δ' ἐπεὶ ἐξῆλθεν, ἕτως ἔχοντα. ἐνταῦθα δὴ ἐβριμῆτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις, τῷ καταλιπόντας αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι· καὶ εὐθύς, ὥσπερ λέγεται ὡμὸς εἶναι καὶ ἀγνώμων, κελεύει τῶν παρόντων τινὰ, λαβόντα τὰς παρ' ἑαυτῷ ἱππείας, πορεύεσθαι ὡς τάχιστα πρὸς τὸ ἀμφὶ Κῦρον στρατεύμα, καὶ λέγειν τάδε, Ὡμην μὲν ἔγωγε εἰδὼς ἂν σέ, ὦ Κύρε, ἕτως ἀπρονοήτως περὶ ἐμῶ βελεύεσθαι· εἰ δὲ Κῦρος ἔτω γινώσκει, ἐκ ἂν ὑμῶς γε, ὦ Μῆδοι, ἐθελῆσαι ἕτως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. Καὶ νῦν, † εἰ μὲν Κῦρος βέληται· εἰ δὲ μὴ, ὑμεῖς γε τὴν ταχίστην πάρεστε. Ταῦτα ἐπέστελλεν. Ο δὲ τασσόμενος πορεύεσθαι, ἔφη, Καὶ πῶς, ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὐρήσω ἐκείνας; Πῶς δὲ Κῦρος, ἔφη, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐφ' οὗς ἐπορεύοντο; Οτι νῆ Δί, ἔφη, ἀκῶα ἀφεστηκότας τῶν πολεμίων Ὑρκανίους τινὰς, καὶ ἐλθόντας δεῦρο, οἴχεσθαι ἠγεμένους αὐτῶν. Ἀκῶσας ταῦτα ὁ Κυαξάρης, πολὺ μᾶλλον ἔτι τῷ Κύρῳ ‡ ὠργίζετο, μὴδ' εἰπεῖν αὐτῷ ταῦτα· καὶ πολλῇ σπεδῇ μᾶλλον ἔπεμπεν ἐπὶ τὰς Μήδους, ὡς ψιλῶσαν αὐτόν· καὶ ἰσχυρότερον ἔτι, ἢ πρόσθεν,

* *Ἐπὶ θύρας*] *Porta* hic et alibi sæpe apud Nostrum, more Orientalium, (apud quos hodie etiam sedes Imperatoris Turcici *Porta Ottomanica* appellatur) pro *Aulâ* sive *ipsâ Regiâ* videtur accipienda, quæ cum personâ principis in loca quævis, etiam in castra, migrat. Vide quæ hæc de re jam supra notavimus, lib. I. p. 16.

† *Εἰ μὲν Κῦρος, &c.*] Notandum hic est σχῆμα ἀνανταπόδοτον, ut Grammatici vocant: cujus plura exempla suppeditabunt *Scholæ*, et Cl. *Kusterus* in notis, ad *Aristoph. Plat.* v. 468. Εἰ autem magis ellipsin hanc Atticam notatam volumus, quod ejus ope verba Evangelistæ *Luc.* 13. 9. à pravâ *Knatchbulli* explicatione vindicare liceat. Verba sunt, *Κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰ δὲ μὴ γε, &c.* Ad quæ sic ille: "Κἂν potest intelligi pro καὶ ἂν, et quidni τὸ ἂν " sit hoc loco *δυνητικόν*, et perfecta sit oratio abique *anantapodoto*. &c." Hanc deinde versionem subiungit: *Dimitte eam et hoc anno, usque dum fodero circa illum et stercus misero, et poterit quidem fructum ferre, sin minus, &c.* Sed, procul dubio deest post *καρπὸν* apodosis, quam rectè *Beza* Aliique per ἀφῆσιν aut ἴασον supplendam statuerunt.

‡ *ὠργίζετο, μὴδ', &c.*] Sic editi omnes: *Stephanus* mavult, τῷ μὴδ' εἰπεῖν· quam in rem vetus quoddam citat exemplar. MS. certè *Bodl.* exhibet τὸ μὴδ', &c. quod scripturam, quam *Stephanus* laudat, amplectendam suadet: ut τῷ adverbialiter hic, pro διὰ τὸ, positum sit: atque id quidem facile potuit excidere, cum præcedens verbum in syllabam ejusdem soni desinat.

τοῖς Μήδοις ἀπειλῶν * ἀπειλάει καὶ τῷ πεμπομένῳ δὲ ἐπεί-
λῃσεν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ταῦτα ἀπαγγεῖλαι.

Ο μὲν δὲ πεμπομένος ἐπορεύετο, ἔχων τὰς ἑαυτῆ ἱππέας ὡς
ἱκανόν ἀνιῶμενος ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκ ἐπορεύετο μετὰ τῇ Κύρῳ.
Εν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι, διασχιζομένην ὁδὴν τρίβῳ τιπὶ,
ἐπληκῶντο καὶ ἐπρόσθεν ἀφίκοντο εἰς τὸ τῇ Κύρῳ στρα-
τευμα, πρὶν ἐντυχόντες † ἀποχωρεῖσι τισὶ τῶν Ασσυρίων,
ἡνάγκασαν αὐτὰς ἡγαῖσθαι ‡ καὶ ἔτιω ἀφικνεῖνται, τὰ πυρὰ
κτιτιδόντες, περὶ μέσας νύκτας. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο πρὸς τῷ
στρατοπέδῳ, οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρῳ, ἐκ
εἰσαφῆσαν αὐτὰς πρὸ ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπεφαίνετο,
πρῶτον μὲν τὰς δὲ μάχης καλέσας ὁ Κύρος, τὰ τοῖς θεοῖς νο-
μιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιάτοις ἀγαθοῖς ἐξαρεῖσθαι ἐκέλευσε.
Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον ὁ δὲ, συγκαλέσας τὰς ὁμοτί-
μους, εἶπεν, Ἄνδρες, ὁ μὲν θεὸς προφαίνει πολλὰ ἀγαθὰ,
ἡμεῖς δὲ, ὦ Πέρσαι, ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμέν ὥστε ἐγκρα-
τεῖς εἶναι αὐτῶν. Εἴτε γὰρ ὅσα ἂν κατεργαζώμεθα μὴ φυ-
λάξομεν ταῦτα, πάλιν ἀλλότρια ἔσται· εἴτε καταλείβομεν
τινας ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἡμῶν γιγνομένοις, αὐ-
τίνα ἐδερλίαν ἔχοντες ἰσχύον ἀναφανέμεθα. Δοκεῖ ἔν μοι ὡς
τάχιστα ἵεναι τινα ὕμῶν εἰς Πέρσας, καὶ διδάσκειν ἅπερ ἐγὼ
λέγω, καὶ κελεύειν ὡς τάχιστα πέμπειν στρατευμα, εἴπεις
ἐπιθυμεῖσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας καὶ τὴν κάρπωσιν γε-
νέσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς. Ἴδε μὲν ἔν, ἔφη, σὺν ὁ πρεσβύτατος, καὶ
ἐλθὼν ταῦτα λέγε, καὶ ὅτι ἐς ἃν πέμπωσι στρατιώτας, ἐπι-
δῶν ἐλθῶσι παρ' ἐμὲ, ἐμοὶ μελήσει περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν. Α
ὁ ἔχουμεν ἡμεῖς, ὅσας μὲν αὐτὰ, κρύπτε δὲ τέτων μηδὲν ὅ,τι

* Ἀπειλάει] Vulgò ἐπιτάλλω. Sed, quod vidit Leunclavius, omnino reponendum est ἀπειλάει quam lectionem disertè repræsentat MS. Bodl. et res ipsa postulat: nam infra paulò Cyrus, Hyrcanium adlocutus, ait, Ταῦ δὲ Μήδων ἤκουσας ἀπεικαλῶντος τοῦς ἰππίας· rursus ibidem statim——ἐ ἀποκαλῶν ὁδὸς καὶ, &c. Similiter in eâ, quam ad Cyaxarem ipse misimus est, epistolâ; αὐ τὸν θύλακα, ἀλλὰ πάντας ἀποκαλῶς. Eodem verbo, in re non adeò distinctâ, jam supra, lib. I. usus est Noster: ἰπποδὲ δὲ ἤκουσι (Cambyxes) ἀνδρὸς ἡδὴ ἔργα διαπρασσόμενον τὸν Κύρον, ἀπειλάει, &c.

† Ἀποχωρεῖν] Vocem hanc libri quidam non habent: quam Stephano etiam et Leunclavio immeritò suspectam video. Eam dant MS. Bodl. et editio Eten. quin et Philéppus agnoscit.

‡ Καὶ οὕτως ἐφικνεῖται] Leunclavius legit: καὶ οὕτοι δὲ ἐφικνεῖνται. Stephanus; καὶ αὐτοὶ δὲ ἀφικνεῖνται. nec aliter ferè editi alii. Nos autem lectionem MSi Bodl. recipiendam censuimus: quam Leunclavius etiam et Philéppus, in loco vertendo, secuti sunt.

§ Μάχης καλέσας ὁ Κύρος] Sic legit Stephanus; nec aliter dat MS. Bodl. ideòque ista, ὁ Κύρος, minus rectè Stephano suspecta, et ad alijs omissa, videntur. De magis infra paulò dicendū locus est.

δὲ τέτων ἐγὼ καλῶς καὶ νομίμως πέμπων εἰς Πέρσας ποιούμεν
 ἂν, τὰ μὲν πρὸς τὰς θεάς, τὸν πατέρα ἐρώτα· τὰ δὲ πρὸς τὸ
 κοινόν, τὰς ἀρχάς. Περσφάντων δὲ καὶ ὀπτῆρας ὧν πρᾶττο-
 μεν, καὶ φραστήρας ὧν ἐρωτῶμεν. Καὶ σὺ μὲν, ἔφη, συσπεν-
 ἄξῃ, καὶ τὸν λόγον προπομπὸν ἄγει.

Ἐκ τέττε δὲ καὶ τὰς Μήδους ἐκάλει, καὶ ἄρμα ὃ τῷ Κυαζάρ-
 ρος ἄγγελος παρίσταται, καὶ ἐν πᾶσι τὴν τε πρὸς τὸν Κύρον
 ὀργὴν καὶ τὰς πρὸς τὰς Μήδους ἀπειλὰς αὐτῷ ἔλεγε· καὶ τέ-
 λος εἶπεν ὅτι ἀπιέναι Μήδους κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κύρος μένειν
 βέλεται. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι ἀκέσαντες τῷ ἀγγέλῳ ἐσίγησαν,
 ἀπορῶντες μὲν πῶς χρὴ καλῆντος ἀπειθεῖν, φοβέμενοι δὲ πῶς
 ἀπειλῶντι ὑπακέσειαν, ἄλλως τε καὶ εἰδότες τὴν ὀμότητα
 αὐτῷ. Ὁ δὲ Κύρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐγὼ, ὃ ἄγγελέ καὶ Μῆδοι,
 ἐδὲν, ἔφη, * θαυμάζω εἰ Κυαζάρης πολλὰς μὲν πολεμίας
 τότ' ἰδὼν, ἡμᾶς δὲ ἐκ εἰδῶς ὅτι πρᾶττομεν, ὀκνεῖ περὶ τε
 ἡμῶν καὶ περὶ ἑαυτῷ· ἐπειδὴν δὲ αἰσθάνεται πολλὰς μὲν τῶν
 πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δὲ ἀπεληλαμένους, πρῶτον μὲν
 παύσεται φοβέμενος, † ἔπειτα γνώσεται ὅτι νῦν ἔρημος ἔ-
 γίγνεται

* Θαυμάζω εἰ Κυαζάρης———ὀκνεῖ] In minimas etiam particulas operam conferre non
 piget, cum notatā vi quādam earum minū ufitatā, vel lucis aliquantum sacro N. T. textui
 fœnerare, vel ab injuriā eum vindicare liceat. His utriſque nominibus, notanda est potestas
 particulae εἰ, post θαυμάζω positae: quæ quidem non dubiam hic, ut alias ferè, sed certam ad-
 mirationis causam indicat. Cyrus enim per nuntium certior jam factus erat, trepidare Cyax-
 arem: atque adeo paulò post dicit———παύσεται φοβούμενος———anteā igitur agnouerat
 Cyaxaris metum, quem ipse cessaturum autumat. Nec alia hujusce voculae, simili planè
 modo adhibitae, vis est, Marc. 15. 44. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἦδη τέθνηκε· quæ verba in-
 terpres plerique vertunt———si jam mortuus esset: quasi Josepho, Christum jam mortuum
 esse indicanti, minū credidisset Pilatus. At neque ullam hunc Josephi fraudem timuisse, et
 Christum omninò mortuum esse credidisse, ex his, quæ statim sequuntur, abundè constat.
 Nam Pilatus accessit centurione, de eo querit, εἰ πάλοι ἐπέθανε. Non ergò tanquam de re
 ipsā dubitans querit, verūne sit an falsū, Christūne mortuus jam esset, annon; sed rem quasi
 compertam certāque habens, ejus solummodò tempus cognoscere cupit: εἰ πάλοι ἐπέθανε.
 Quod cum quidam animadverterent, qui illud εἰ, ante ἦδη τέθνηκε, non nisi per si converten-
 dum putarunt, nè parum utique congruentia tradidisse videretur Evangelista, pro πάλοι sub-
 stituere ἦδη, licentiā non ferendā, ausi sunt. Et hanc novam quidem lectionem malè expro-
 ferunt Versions Vulg. Frat. Rbm. Arab. Æthiop. eandem etiam Erasmus, et post eum
 Beza, probare videtur: testaturque ille sic in Aldinā editione, consentiente Hispaniensī, atque
 item Theophylactō. legi. Quæ tamen lectio non aliundè nata esse videtur, quam ex malè in-
 tellectā locutione hāc, ἐθαύμασεν εἰ, &c. quam cum quidam pro miratus est si jam, &c. acce-
 pissent, et deindè perspexissent huic sententiæ τὸ πάλοι non congruere, in ἦδη illud temerè
 mutarunt. Quòd si phrasin illam, θαυμάζω εἰ, interpretandi rationem tenuerit aliquis, quam
 in vertendo loco hoc Xenophontèo secuti sumus, cuique tum Arabica tum Persicæ favet Ver-
 sio (hæc in posteriori commatis parte utraque malè se dederit) et Interpretum errores evitare,
 et effrenam Librarium audaciam nullo negotio retundere poterit.

† Ἐπειτα γνώσεται] De hoc loco Stephanus nonnihil sollicitus videtur; quòd nempe hic
 non occurrat particulo δὲ, quæ præcedenti μὲν respondeat. Sed exemplum hujus usū parti-
 culæ μὲν extare cum alibi, tum in principio celebris illius orationis πρὶ στέφανου, ipse Stephe-
 nus in Thesuro G. L. notavit. Et sunt hujusmodi quidem exempla adeo obvia, ut rem
 silentio

γίνεται ἡνίκα οἱ φίλοι αὐτῷ τὰς ἐκείνους ἐχθρὰς ἀπολλύουσιν. Ἀλλὰ μὴν μέμψεάς γε πῶς ἐσμέν ἄξιοι, εὖ τε ποιῶντες ἐκείνον, καὶ ἐδὲ ταῦτα αὐτοματίσαντες; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκείνον ἔπεισα ἑᾶσαί με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμεῖς δὲ ἐχθρὰς ἐπιθυμῶντες τῆς ἐξόδου ἠρωτήσατε, εἰ ἐξίοιτε, καὶ νῦν δεῦρο ἦκετε· ἀλλ' ὑπὲρ ἐκείνους κελευσθέντες ἐξίεναι, ὅτῳ ὑμῶν μὴ ἀχθομένῳ εἴη. Καὶ ἡ ὀργὴ ἐν αὐτῇ σαφῶς οἶδ' ὅτι ὑπό τε τῶν ἀγαθῶν πεπανθήσεται, καὶ σὺν τῷ φόβῳ λήγοντι ἄπεισι. Νῦν μὲν ἐν, ἔφη, σὺ ᾧ ἄγγελε ἀνάπαυσαι, ἐπεὶ πεπόνηκας· * ἡμεῖς τε, ᾧ Πέρσαι, ἐπεὶ καὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἥτοι μαχεμένους γε ἢ πεισομένους παρέσειςθαι, ταχθῶμεν ὡς κάλλιστα· ἔγω γὰρ ὀρωμένους εἰκὸς πλέον προανύττειν ἢ χρῆζομεν. Σὺ δ', ἔφη, ὁ τῶν Τρῳαίων ἀρχων, ὑπόμεινον προστάξας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσας ὁ Τρῳάσιος προσῆλθε, λέγει ὁ Κύριος, Ἐγὼ δ', ἔφη, ᾧ Τρῳάσι, ἡδομαι αἰσθανόμενος ὅτι ἐμὸν φιλίαν ἐπιδεικνύμενος πάρεσι, ἀλλὰ καὶ ζύνεσιν † φαίνῃ μοι ἔχειν. Καὶ νῦν ὅτι συμφέρεῖ ἡμῖν τὰ αὐτὰ δῆλον· ἐμοί τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθρόν ἐστιν ἢ ἐμοί· ἔτις ἐν ἡμῖν ἀμφοτέροις βουλευτέον, ὅπως τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀποστατήσῃ ἡμῖν συμμάχων, ἄλλους δὲ, εἰάν δυνάμεθα, προσληψόμεθα. Τῷ δὲ Μήδῃ ἡκαστος ἀποκαλῶντος τὰς ἵππεας· εἰ δὲ ἔτοι ἀπίασι, πῶς ἡμεῖς μόνοι πεζοὶ μενεῖμεν; Οὕτως ἐν δεῖ ποιῆν ἐμὲ καὶ σέ, ὅπως ὁ ἀποκαλῶν ἔτος καὶ αὐτὸς μένειν βεβλήσεται παρ' ἡμῖν. Σὺ μὲν ἐν σκηνὴν εὐρὴν, δὸς αὐτῷ, ὅπῃ κάλλιστα διάξει πάντα τὰ θέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ πειράσομαι ἔργον τι αὐτῷ προστάξαι, ὅπερ ἡδίων πράξει ἢ ἄπεισι· καὶ διαλέγῃς δὲ αὐτῷ ὅποσα ἐλπίς ‡ γενέσθαι ἀγα-

silentio præteritissimè, nisi usum particulæ μὲν, curā eam δὲ non excipiat, à Camerario in notis ad N. T. temerè damnatum vidissim. Is enim ad Act. 3. 21. locutionem οὐχ ἐλλογίζεσθαι dicit, quod non inferatur ad particulam μὲν, respondens huic particula, δὲ, vel similis alia. E mediâ tamen Græci sermonis consuetudine petitam esse, tum ex hoc loco Xenophontéo, tum aliis alibi innumeris constat.

* Ἡμεῖς] Vulgò, ὑμεῖς. Sed pronomen illud, quod reposuimus, loci ratio postulat; idque exhibet editio *Argentor.* et expresserunt interpretes.

† Φαίνῃ μοι ἔχειν] Rectè se habet hæc loquendi ratio, quam libri omnes præstant; nec est cur morem Grammaticorum auctoritatem, qui, Stephano teste, ἔχων, non ἔχειν legendum hic esse dicerent; quod φαίνεσθαι participio semper jungi tradant. Nam exempla regulæ huic repugnantia passim occurrunt.

‡ Γενέσθαι ἀγαθὰ, &c.] Phrasis hæc, γίνεσθαι τι, sequente dativo personæ, pro *impetro, consequor*, &c. à Grotio, ad Joh. 15. 7. et Camerone, ad Matt. 18. 19. Hebraïsmis N. T. perperam adnumeratur.

θά παῖσι τοῖς φίλοις, ἣν τὰ δέοντα εὖ γένηται· ποιήσας μέγ-
 τοι ταῦτα ἤκε πάλιν παρ' ἐμέ. Ο μὲν δὲ Ὑρκάνιος ᾤχετο
 τὸν Μῆδον ἐπὶ σκηνὴν ἄγων· ὁ δὲ εἰς Πέρσας ἰὼν, παρῆν συ-
 νεσκευασμένος· ὁ δὲ Κύρος αὐτῷ ἐπέστειλε πρὸς μὲν Πέρσας
 λέγειν ἅ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κυαξάρει δὲ
 ἀποδῆναι τὰ γράμματα. Αναγνῶναι δέ σοι, ἔφη, καὶ ἅ
 ἐπιστέλλω, βέλομαι· ἵνα εἰδῶς αὐτὰ ὁμολογῇς, εἴαν τις σὲ
 πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. Ἐνῆν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τάδε·

“ ΚΥΡΟΣ ΚΥΑΞΑΡΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἡμεῖς σε ἔτε
 “ ἔρημον κατελίπομεν, (ἔδεις γὰρ ὅταν τῶν ἐχθρῶν κρατῇ,
 “ τότε τῶν φίλων ἔρημος γίνεται) ἐδὲ μὴν ἀποχωρῶντές γε
 “ ἀπὸ σὲ οἴομεθα ἐν κινδύνῳ σε καθεστάναι· ἀλλ' ὅσα πλεον
 “ σὲ ἀπέχομεν, τοσέτῳ πλείονά σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν νο-
 “ μίζομεν· ἐ γὰρ οἱ ἐγγύτατα τῶν φίλων κατῆμνοι, μά-
 “ λιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν παρέχουσιν, ἀλλ' οἱ τὰς
 “ ἐχθρὰς μήκιστον ἀπελαύνοντες, μᾶλλον τὰς φίλας ἐν ἀκιν-
 “ δύνῳ καδιστᾶσι. Σκέψαι δὲ καὶ οἷῳ ὄντι μοι περὶ σὲ, οἷος
 “ ὢν περὶ ἐμέ, ἔπειτά μοι μέμφη. Εγὼ μὲν γέ σοι ἤγαγον
 “ συμμάχους, ἐχ' ὅσους σὺ ἔπεισας, ἀλλ' ὅπόσους ἐγὼ πλεί-
 “ στας ἐδυνάμην· σὺ δέ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ ὄντι ὀπό-
 “ σους πείσαι δυνηθεῖν· νῦν δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, ἐ τὸν δέ-
 “ λοντα, ἀλλὰ πάντας ἀποκαλεῖς. Τοιγαρὲν τότε μὲν ὥομην
 “ ἀμφοτέροισι ὑμῖν χάριν ὀφείλειν, νῦν δὲ ἀναγκάζεις σὲ μὲν
 “ ἐπιλαθεῖσθαι, τοῖς δ' ἀκολοθήσασι πειρᾶσθαι πᾶσαν τὴν
 “ χάριν ἀποδιδόναι. Οὐ μέντοι ἔγωγε σοὶ δύναμαι ὁμοίος
 “ γενέσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπὶ στράτευμα εἰς Πέρσας,
 “ ἐπιστέλλω, ὅπόσοι ἂν ἴωσιν ὡς ἐμέ, ἣν τι σὺ αὐτῶν δέῃ,
 “ * πρὶν ὡς ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχειν ἐχ' ὅπως ἂν ἐδέλωσιν,
 “ ἀλλ' ὅπως ἂν σὺ βέλῃ, χρῆθαι αὐτοῖς. Συμβελεύω δέ
 “ σοι, καίπερ νεώτερος ὢν, μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἅ ἂν δῶς· ἵνα
 “ μὴ σοὶ ἐχθραὶ ἀντὶ χαρίτων ὀφείλωνται· μὴδ' ὅταν τινὰ
 “ βέλῃ πρὸς σε ταχὺ ἐλθεῖν, ἀπειλῶντα μεταπέμπεσθαι·
 “ μὴδὲ φάσκοντα ἔρημον εἶναι, ἅμα πολλοῖς ἀπειλεῖν, ἵνα
 “ μὴ διδάσκησιν αὐτοὺς σὲ μὴ φροντίζειν. Ἡμεῖς δὲ πείρασό-

* Πρὶν ὡς ἡμᾶς] In libris plerisque deest illud ὡς, quod tamen, Leunclavii conjecturam se-
 cuti, recepit. Atque ita Stephanus etiam rectè scribi dicit.

“ μεθα παρῆναι, ὅταν τάχιστα διαπραξάμεθα ἃ σοι τ’
 “ ἂν νομίζωμεν καὶ ἡμῖν πραχθέντα κοινὰ γενέσθαι ἀγαθὰ.
 “ Εἰρώσο.”

Ταύτην αὐτῷ ἀπόδος, καὶ ὅ,τι ἂν σε τέτων ἐρωτῶ, ἥπερ γέγραπται, σύμφαδι. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπιστέλλω σοι περὶ τῶν Περσῶν ἥπερ γέγραπται. Τέτῳ μὲν ἔν ἔτῳ εἰπὼν, καὶ δὲς τὴν ἐπιστολὴν, ἀπέπεμψε προσεντειλάμενος ἔτῳ σπεύδειν, ὥς περ οἶδεν ὅτι συμφέρει ταχὺ παρῆναι.

Ἐκ τέτῃ δὴ ἑώρα μὲν ἐξωπλισμένους ἤδη πάντας καὶ τὰς Ὑρκανίους, καὶ τὰς ἀμφὶ Τιγράνην· καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἐξωπλισμένοι ἦσαν· ἤδη δὲ τινες τῶν προσχώρων καὶ ἵππους ἀπήγαγον, καὶ ὅπλα ἔφερον· ὁ δὲ τὰ μὲν παλτὰ, ὅπερ περ καὶ τὰς πρόσθεν, καταβάλλειν ἐκέλευσε, καὶ κατακαίειν, οἷς τῆτο ἔργον ἦν, ὅπόσων μὴ αὐτοὶ δέοιντο· τὰς δὲ ἵππους ἐκέλευσε φυλάττειν μένοντας τὰς ἀγαγόντας, ἕως ἂν τι σημανθεῖη αὐτοῖς· τὰς δ’ ἀρχοντας τῶν ἱππέων καὶ Ὑρκανίων καλέσας, τοιὰδε ἔλεξεν·

“ Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαυμάζητε, ἔφη, ὅτι
 “ πολλάκις ὑμᾶς συγκαλῶ· * καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ πα-
 “ ρόντα πολλὰ αὐτῶν ἀσύντακτά ἐστιν· ἃ δ’ ἂν ἀσύντακτα
 “ ἦ, ἀνάγκη ταῦτα αἰ πράγματα παρέχειν, ἕως ἂν χώρῃαν
 “ λάβῃ. Καὶ νῦν ἐστὶ μὲν ἡμῖν πολλὰ τὰ αἰχμάλωτα χρήμα-
 “ τα, καὶ ἄνδρες ἐπ’ αὐτοῖς· διὰ δὲ τὸ μήδ’ ἡμᾶς εἰδέναι ποῖα
 “ τέτων ἐκάστῃ ἐστὶν ἡμῶν, μήτε τέτῃ εἰδέναι ὅστις ἐκάστῳ
 “ αὐτῶν δεσπότης, περαίνοντας μὲν δὴ τὰ δέοντα ἐ πάνυ ἐστὶν
 “ ὀρεῖσθαι αὐτῶν πολλὰς, ἀπορῆντας δὲ ὅ,τι χρῆ ποιεῖν, σχεδὸν πάν-
 “ τας· ἵνα ἔν μὴ ἔτῳ ἔχη, διορίσατε αὐτά· καὶ ὅστις μὲν
 “ ἔλαβε σκηνὴν ἔχουσιν ἱκανὰ καὶ σῖτα καὶ ποτὰ, καὶ τὰς
 “ ὑπηρετήσοντας, καὶ στρωμνὴν καὶ ἐσθῆτα, καὶ τὰλλ’ οἷς
 “ οἰκεῖται σκηνὴ καλῶς στρατιωτικὴ, ἐνταῦθα μὲν ἔδεν ἄλλο
 “ δεῖ προσγενέσθαι ἢ τὸν λαβόντα εἰδέναι ὅτι τέτων, ὥς οἰ-
 “ κείων, ἐπιμελεῖσθαι δεοί· ὅστις δὲ εἰς † ἐνδεόμενά που κα-
 “ τεσκῆνῳσε, τέτῃς ὑμεῖς σκεψάμενοι, τὸ ἐλλεῖπον ἐκπληρώ-
 “ σατε. Πολλὰ δὲ καὶ περιττὰ οἶδα ὅτι ἐσται. πλείῳ γὰρ

* Καινὰ] Editio Stephani, contra librorum omnium fidem, dat καινὰ, quod vitio forsan operarum contigit. Quanquam sanè loci ratio huic lectioni adeò non repugnat, ut ei omninò faveat: càmque adeò vulgatæ illi præferendam puto. Vide p. 302. l. ult. &c.

† Ενδεόμενά σου] Stephanus scribendum conjicit ἐνδεόμενά σου, ut του sit pro τινός. Sed vulgata lectio, quam libri omnes præstant, loco non movenda est, cum nihil sit in eâ vitii.

“ ἅπαντα ἢ κατὰ τὸ ἡμέτερον πλῆθος εἶχον οἱ πολέμιοι.
 “ Ἡλθον δὲ πρὸς με καὶ χρημάτων ταμίαι οἳ τε τῷ Ἀσσυρίων
 “ βασιλείῳ καὶ ἄλλων δυναστῶν, οἳ ἔλεγον ὅτι χρυσίον εἴη
 “ παρὰ σφίσιν ἐπίσημον, δασμὲς τινὰς λέγοντες· καὶ ταῦτα
 “ ἔν κηρύττετε πάντα ἀποφέρειν πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ἂν καδέ-
 “ ζησθε· καὶ φόβον ἐπιτίθειςθε τῷ μὴ ποιεῖν τὸ παραγγελ-
 “ λόμενον· ὑμεῖς δὲ λαβόντες διαδίδοτε, ἵππεϊ μὲν τὸ διπλῆν,
 “ πεζῷ δὲ τὸ ἀπλῆν· ἵνα ἔχητε, ἣν τινῶν προσδεθῇτε, καὶ
 “ ὅτε ὠνήσεσθε. * Τὴν δ' ἀγορὰν τὴν ἕσαν ἐν τῷ στρατο-
 “ πέδῳ † κηρύξατε μὲν ἤδη, ἔφη, μὴ ἀδικεῖν μηδένα, πω-
 “ λεῖν δὲ τέως καπὴλης καὶ ἐμπόρου, ὅτι ἔχει ἕκαστος πράσι-
 “ μον· καὶ ταῦτα διαδεμένους, ἄλλα ἄγειν, ὅπως οἰκῇται
 “ ἡμῶν τὸ στρατόπεδον.” Καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον·
 οἱ δὲ Μῆδοι καὶ Υρκάνιοι εἶπον ᾧδε, Καὶ πῶς ἂν, ἔφασαν,
 ἡμεῖς ἄνευ σῆ καὶ τῶν σῶν διανέμοιμεν ταῦτα; Ο δ' ἐν Κῦρος
 πρὸς τῆτον τὸν λόγον ᾧδε προσηέχθη. “ Ἡ γὰρ ἔτως, ἔφη,
 “ ᾧ ἄνδρες, γιγνώσκετε, ὥς ὅτι ἂν δεῇσῃ πραχθῆναι, ἐπὶ
 “ πᾶσι πάντας ἡμᾶς δεήσει παρεῖναι, καὶ οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω
 “ ὑμῖν πρῶτων πρὸ ὑμῶν ὅτι ἂν δεῇ, ἔτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν;
 “ Καὶ πῶς ἂν ἄλλως πλείω μὲν πράγματα ἔχοιμεν, μείω δὲ
 “ διαπραττοίμεθα, ἢ ἔτως; Ἀλλ' ὁρᾶτε, ἔφη· ἡμεῖς μὲν
 “ γὰρ διεφυλάξαμεν ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν ἐπιστεύσατε
 “ καλῶς διαπεφυλάχθαι· ὑμεῖς δ' αὖ διανείματε, καὶ ἡμεῖς
 “ πιστεύσομεν ὑμῖν καλῶς διανενημηκέναι· καὶ ἐν ἄλλοις δὲ
 “ γε αὖ ἄλλο τι ἡμεῖς πειρασόμεθα κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν.
 “ Ὅρᾶτε γὰρ δὴ, ἔφη, νυνὶ πρῶτον, ἵπποι ὅσοι ἡμῖν πάρεισιν,
 “ οἱ δὲ προσάγονται· τέτρες ἔν εἰ μὲν ἑάσομεν ἀναμβάτες,
 “ ὠφελήσασσι μὲν ἐδὲν ἡμᾶς, πράγματα δὲ παρέξουσιν ἐπιμε-
 “ λείσθαι. ἣν δ' ἵππέας ἐπ' αὐτὰς καταστήσωμεν, ἅμα
 “ πραγμάτων τε ἀπαλλαγῇσόμεθα καὶ ἰσχὺν ἡμῖν αὐτοῖς
 “ προσδησόμεθα. Εἰ μὲν ἔν ἄλλες ἔχετε, οἷς τισιν ἂν δοίητε
 “ αὐτὰς, μεθ' ὧν ἂν καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι δέοι) ἢ
 “ μεθ' ἡμῶν, ἐκείνοις δίδοτε· εἰ μὲντοι ἡμᾶς βέλεσθε παρα-

* Τὴν δ' ἀγορὰν, &c.] Vide sis quæ notavimus, lib. 2.

† Κηρύξατε] Sic optimè MS. Bodl. et edit. *Eton*. Stephanus, Leunclavius, alii, dant κη-
 ρύσσασθαι. Sed loci ratio nostram scripturam omnino flagitat: nam paulò ante dixerat, καὶ
 κηρύττετε·—deinde, καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον.

“στάτας μάλιστα ἔχειν, ἡμῖν αὐτοῖς δότε. Καὶ γὰρ νῦν
 “ὅτε ἄνευ ἡμῶν προσελάσαντες ἐκινδυνεύσατε, πολὺν μὲν φό-
 “βον ἡμῖν παρείχετε μή τι πάθῃτε, μάλα δὲ αἰσχύνεσθαι
 “ἡμᾶς ἐποιήσατε ὅτι ἔπαρῃμεν ὅπερ ὑμεῖς· ἦν δὲ λά-
 “βαμεν τὰς ἵππους, ἐφόμεθα ὑμῖν καὶ μὲν δοκῶμεν ὠφελεῖν
 “πλείονα ἐπὶ τῶν ἵππων συναγωνιζόμενοι, ἔτω προθυμίας
 “ἐδὲν ἐλλείφομεν· ἦν δὲ πεζοὶ γενόμενοι δοκῶμεν καιριωτέρας
 “ἂν παρεῖναι, τὸ καταβῆναι ἐν μέσῳ, καὶ εὐδὺς πεζοὶ
 “ὑμῖν παρυσόμεθα· τὰς δ' ἵππους μηχανησόμεθα οἷς ἂν πα-
 “ραδιδόημην.” Ο μὲν ἔτως ἔλεξεν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, Ἀλλ'
 ἡμεῖς μὲν, ὦ Κύρε, ἔτε ἄνδρας ἔχομεν ἔς ἀναβιβάσαιμεν ἂν
 ἐπὶ τὰς ἵππους τέττες, ἔτε, εἰ ἔχοιμεν, σὺ ταῦτα βελομένους ἐκ
 ἂν ἄλλο ἀντὶ τέτων αἰροίμεθα. Καὶ νῦν, ἔφασαν, λαβὼν
 τὰς ἵππους, ποίει ὅπως ἄριστον δοκεῖ σοι εἶναι. Ἀλλὰ δέχο-
 μαί τε, ἔφη, καὶ ἀγαθὴ τύχη ἡμεῖς τε ἱππεῖς γενόμεθα,
 καὶ ὑμεῖς διέλοιτε τὰ κοινά. Πρῶτον μὲν ἔν, ἔφη, τοῖς θεοῖς
 ἐξαιρεῖτε ὅτι ἂν * οἱ μάγοι ἐξηγῶνται· ἔπειτα δὲ Κυαζάρει
 ἐξέλετε ὅποι' ἂν οἴησθε αὐτῷ μάλιστα χαρίζεσθαι. Καὶ οἱ
 γελάσαντες εἶπον ὅτι γυναῖκας ἂν καλὰς † ἐξαιρετέον εἴη.
 Γυναῖκας τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ὅτι ἄλλο ἂν δοκῇ
 ὑμῖν. Ἐπειδὴν δὲ ἐκείνῳ ἐξέλητε, ὦ Υρκάνιοι, τὰς ἐμοὶ ἐδε-
 λασίας τέττες ἐπισπομένους πάντας ἀμέμπτους ποιεῖτε εἰς δύνα-
 μιν. Ὑμεῖς δ' αὖ, ὦ Μῆδοι, τὰς πρώτας συμμάχους γενομέ-
 νους τέττες τιμᾶτε ὅπως εὖ βεβελεῦσθαι ἡγήσωνται ἡμῖν φίλοι
 γενόμενοι. Νείματα δὲ πάντων τὸ μέρος καὶ τῷ παρὰ Κυα-
 ζάρους ἦκοντι ἀγγέλω, αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτῶ· καὶ συν-
 διαμένειν δὲ παρακαλεῖτε, ὥς καὶ ἐμοὶ τῷτο συνδοκῶν· ἵνα
 καὶ Κυαζάρει μᾶλλον εἰδὼς περὶ ἐκάστω ἀπαγγεῖλῃ τὰ ὄντα.
 Πέρσαις δ', ἔφη, τοῖς μετ' ἐμῶ, ὅσα ἂν περιττὰ γένηται,

* Οἱ μάγοι ἐξηγῶνται] Hefychius ad vocem Μάγον. Τὸν θεοσεβῆ, καὶ θεολόγον, καὶ ἱερεῖα
 οἱ Πέρσαι οὕτως λέγουσι. Suidas itidem, φιλοσόφους καὶ φιλοθεῖους eo nomine apud Persas ap-
 pellari tradit. Magi nempe circa Deorum cultum potissimum erant occupati; regem popu-
 lumque, quo Deus quisque ritu colendus erat, quaeque dona singulis erant tribuenda docebant.
 Et cum munus hoc obirent, ἐξηγεῖσθαι dicebantur, pro ἱμφοτικωτέρῳ verbi huius significa-
 tione, quā (ut in Scholiis ad *El. 8*. Sophoc. v. 427. exponitur) διασάφειν θεῶν indicat. Em-
 phasis autem ea, quā verbum hoc potissimum notat, *Sacra docere, mysteria enarrare*, ei satis
 commodè tribui possit, Joh. i 18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν
 κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

† Ἐξαιρετέον εἴη] Stephanus et Leunclavius exhibent, ἐξαιρετέον ἂν εἴη. Utrumque tamen
 mediam voculam inprobasse, ex notā ei affixā liquet. Particulā sanè istā, bis hoc in loco po-
 sitā, minime opus est: libens itaque MStum Bodl. et editionem *Etten.* secutus sum, in quibus
 ἂν ante εἴη non compareret.

ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἀρκέσει· καὶ γὰρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς ἐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα, ἀλλὰ χωρτικῶς ὥστε ἴσως ἂν ἡμῶν καταγελώητε, εἴ τι σεμνὸν ἡμῖν περιτεδείη· ὥσπερ, ἔφη, οἶδα ὅτι πολὺν γέλωτα ὑμῖν παρέξομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καδήμενοι· οἶμαι δὲ, ἔφη, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καταπίπτοντες.

Ἐκ τῆς οἱ μὲν ἦσαν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν, μάλα ἐπὶ τῷ ἵππῳ γελῶντες· ὁ δὲ τὰς ταξιαρχὰς καλέσας, ἐκέλευε τὰς ἵππους λαμβάνειν, καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη, καὶ τὰς ἵπποκόμους, καὶ ἀριθμήσαντας λαβεῖν κληρωσάμενους εἰς τάξιν ἴσους ἐκάστοις. Αὐτὸς δὲ ὁ Κύρος ἀνειπεῖν ἐκέλευσεν, εἴ τις εἴη ἐν τῷ Ἀσσυρίῳ ἢ Σύρῳ ἢ Ἀραβίῳ στρατεύματι ἀνὴρ δόλος, ἢ Μήδων, ἢ Περσῶν, ἢ Βακτριανῶν, ἢ Καρῶν, ἢ Κιλικίων, ἢ Ἑλλήνων, ἢ ἄλλοθεν ποδὲν βεβιασμένος, ἐκφαίνεσθαι. Οἱ δ' ἀπέσαντες τῷ κηρύγματι, ἄσμενοι πολλοὶ προσεφάνησαν· ὁ δὲ, ἐκλεξόμενος αὐτῶν τὰς τὰ εἶδη * βελτίστους, ἔλεγεν ὅτι ἑλευθέρους αὐτὰς ὄντας δέησει ὅπλα ὑποφέρειν ἃ ἂν αὐτοῖς دیدωσι· τὰ δὲ ἐπιτήδεια ὅπως ἂν ἔχωσιν, ἔφη αὐτῷ μελήσειν. Καὶ εὐδὺς ἄγων πρὸς τὰς ταξιαρχὰς, συνέστησεν αὐτὰς· καὶ ἐκέλευσε τὰ γέρρα καὶ τὰς † ψιλὰς μαχαίρας τέτοις διδόναι, ὅπως ἔχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἔπωνται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τέτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μετ' ἑαυτῶν Πέρσαις λαμβάνειν· αὐτὰς δὲ, τὰς δώρακας καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας, αἰεὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι καὶ αὐτὸς ἕτω ποιῶν κατῆρχεν· ἐπὶ δὲ τὰς πεζὰς τῶν ὁμοτίμων ἀνδ' ‡ ἑαυτῶν ἕκαστον καδιστάναι ἄλλον ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων.

Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. Γαβρύας δ' ἐν τῷ παρῇν ὁ Ἀσσύριος, πρεσβύτης ἀνὴρ, ἔφ' ἵππου, σὺν ἵππικῇ θεραπέῃ· εἶχον δὲ πάντες τὰ ἔφ' ἵππων ὅπλα. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τὰ ὅπλα παραλαμβάνειν τεταγμένοι ἐκέλευον παραδιδόναι τὰ ξυστὰ, ὅπως κατακαίοιεν ὥσπερ καὶ τὰλλα. Οὗ δὲ Γαβρύας

* Βελτίστους] Itā Leunclavius et MS. Bodl. Stephanus autem et alii dant καλλίστους. Parum refert, utro modo legas. Hoc tamen mihi quidem videtur à Librario quodam profectum, qui τὰ εἶδη βελτίστους, per καλλίστους, interpretari voluit.

† Ψιλὰς μαχαίρας] Scilicet, copidas: nam de his ipsis equitibus, uti notavit Leunclavius, in libro 5. mentionem faciens, scuta his et copidas tribuit.

‡ Ἀνδ' ἑαυτοῦ ἕκαστον] Vox ultima in plerisque libris deest; quam tamen Stephanus et Leunclavius, sive conjecturā sive veteris alicujus exemplaris auctoritate freti, rectē reposuissē videntur. Eam enim loci ratio postulat, et Philolophus etiam in versione suā agnoscit: ut pro se quisque aliam, &c.

εἶπεν ὅτι Κῦρον πρῶτον βέλοιοτο ἰδεῖν· καὶ οἱ ὑπρέται τὰς μὲν
 ἄλλας ἱππείας αὐτῷ κατέλιπον, τὸν δὲ Γαβρύαν ἄγασσι πρὸς
 τὸν Κῦρον. Ο δὲ, ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν ὧδε. “ Ω
 “ δέσποτα, ἐγὼ εἰμι τὸ μὲν γένος Ασσύριος ἔχω δὲ καὶ
 “ τεῖχος ἰσχυρὸν, καὶ χώρας ἐπάρχω πολλῆς· καὶ ἵππον εἰς
 “ χιλίαν τῶ * τῶν Ασσυρίων βασιλεῖ παρειχόμεν, καὶ φίλος
 “ ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τέθνηκεν ὑφ’
 “ ὑμῶν, ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν, ὁ δὲ † παῖς ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἔχει,
 “ ἔχθιστος ὢν ἐμοί, ἤκω πρὸς σε, καὶ ἐκείνης προσπίπτω· καὶ
 “ διδωμί σοι ἐμαυτὸν δῆλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ τιμωρὸν αἰ-
 “ τῶμαί μοι γενέσθαι· καὶ παῖδα ἕτως ὡς δυνατὸν σὲ ποιῶ-
 “ μαι. Ἀπαις δὲ εἰμι ἀρρένων παίδων. Ος γὰρ ἦν μοι μό-
 “ νος καλὸς, ὃ δέσποτα, καὶ ἀγαθὸς, καὶ ἐμὲ φιλῶν καὶ
 “ τιμῶν ὥσπερ ἂν εὐδαίμονα πατέρα παῖς τιμῶν τιθεῖη,
 “ ‡ τῷτον ὁ νυνὶ βασιλεὺς οὗτος, καλέσαντος τῷ τότε βασι-
 “ λέως, πατρὸς δὲ τῷ νῦν, ὡς δώσοντος τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ
 “ παιδί· (ἐγὼ μὲν ἀπεπεμφάμην, μέγα φρονῶν ὅτι δῆθεν
 “ τῆς βασιλείας θυγατρὸς ὁψοίμην τὸν ἐμὸν υἱὸν γαμέτην) ὁ
 “ δὲ νῦν βασιλεὺς ἐπὶ θήραν αὐτὸν παρακαλέσας, καὶ ἀνείς
 “ αὐτῷ θηρᾶν ἀνὰ κράτος, ὡς πολὺ κρείσσων αὐτῷ ἱππεὺς
 “ ἡγόμενος εἶναι· ὁ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα· φανείσης δ’ ἄρκεα,
 “ διώκοντες ἀμφοτέρω, ὁ μὲν νῦν ἀρχὼν εἰς ἀκοντίσας
 “ ἤμαρτεν· (ὡς μήποτ’ ὠφελεν) § ὁ δ’ ἐμὸς παῖς βαλὼν,
 “ (ἐδὲν

* Τῶν Ασσυρίων βασιλεῖ] Scil. *Neriglissoro*.

† Παῖς ἐκείνου] Scilicet *Laborsoarchodus*; qui *Neriglissoro* patri succedens novem menses regnavit. Hunc, anno M. 3449. Jul. Per. 4159. ante æram Christianam 555. ob morum improbitatem interemptum exceptit *Nebuchadnefari* ex filio *Evilmerodacho* nepos, *Berois* (teste *Iosepho* contra *Apio*. l. 1. p. 1344.) *Nabennidus*; *Herodoto*, lib. 1. c. 77. *Labyntus*; *Abydeno* (auctore *Euseb.* in *Præp. Evang.* lib. 9. c. 41.) *Nabannidochus*; *Danieli* propheta, c. 5. *Belsazar* sive *Baltasar* dictus.

‡ Τοῦτον ὁ νυνὶ βασιλεὺς, &c.] Cruentam filii unici, dulcissimo ingenio præditi, eadem, *Gobryæ*, patris amantissimi, animus meminisse horret. Interrupta ejus aliquamdiu pendet oratio: tristisque quoddam, et miserum, et calamitati modò acceptæ consentaneum dicendi genus exhibet. Verbum, à quo periodi membrum hoc regatur, non nisi post *hyperbaton* paulò longius, ei redditum videmus. Ideoque neutiquam ægrè ferendum est, quod *συνεζωποίησε* in ipso statim exordio capitis 2. epist. ad *Erbes*, non occurrat, sed quinto demum addatur commate: cujus *hyperbati* causa non tam in scribendi imperitiam, quàm in vehementiam *Spiritus* Apostolici referenda est; quo compulsus est *Paulus* multa interponere, priusquàm ad exponendum verbum, à quo periodi pendebat initium, perveniret. Confer etiam *Aët.* 1. ubi

—ἐνα τούτων, quibus clauditur comma 22. respiciunt τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν—
 in principio commatis 21. necnon *Aët.* 2. 22. et 2 *Cor.* 9. ab 8. ad 11. comma.

§ Ο δὲ ἐμὸς, &c.] Hinc ille *Laborsoarchodis* furor effrenatus: quippe qui

Eximia laudis succensus amore,

cupidineque adeò feræ sternendæ captus, summam venationis gloriam, hæc ab alio strata, sibi
 L 4 jam

“ (ἐδὲν δέον) καταβάλλει τὴν ἀρκτον. Καὶ τότε μὲν ἀνι-
 “ δείς ἄρα κατέσχευεν ἔτις ὑπὸ σκότῃ τὸν φθόνον· ὡς δὲ πά-
 “ λιν λέοντος παρατυχόντος ὁ μὲν αὖ ἡμαρτεν, (ἐδὲν, οἶμαι,
 “ θαυμαστὸν παίδων) ὁ δ’ αὖ ἐμὸς παῖς * αὐδὶς τυχῶν κα-
 “ τειργάσατο τὸν λέοντα, καὶ εἶπεν, Ἀρα † βέβληκα δις
 “ ἐφεξῆς, καὶ καταβέβληκα ‡ θῆρας ἐκατερᾶκας· ἐν τῷ
 “ δὲ ἐκέτι κατέσχευεν ὁ ἀνόσιος τὸν φθόνον, ἀλλ’ αἰχμὴν παρὰ
 “ τινος τῶν ἐπομένων ἀρπάσας, παίσας εἰς τὰ στήθια, τὸν
 “ μόνον μοι καὶ φίλον παῖδα ἀφείλετο τὴν ψυχὴν. Καὶ γὰρ
 “ μὲν ὁ τάλας νεκρὸν ἀντὶ νυμφίης ἐκομισάμην, καὶ ἔδαψα
 “ τηλικῆτος ὢν ἄρτι γενειάσκοντα τὸν ἀρίστον παῖδα τὸν
 “ ἀγαπητόν· ὁ δὲ § κατακτανὼν, ὥσπερ ἐχθρὸν ἀπολέσας,
 “ ἔτε μεταμελόμενος πῶποτε φανερὸς ἐγένετο, ἔτε ἀντὶ τῆς
 “ κακῆς ἔργου τιμῆς τινος ἤξιωσε τὸν κατὰ γῆς. Ο γερμὴν
 “ πατὴρ αὐτῆς καὶ συνᾶγκτισέ με, καὶ δῆλος ἦν συναχδόμενός
 “ με τῇ συμφορᾷ. Ἐγὼ μὲν ἔν, εἰ μὲν ἔζη ἐκεῖνος, ἐκ ἂν
 “ ποτε ἦλθον πρὸς σε ἐπὶ τῷ ἐκείνῳ κακῷ· (πολλὰ γὰρ φι-
 “ λικὰ ἔπαδον ὑπ’ ἐκείνῳ, καὶ ὑπηρετήσα ἐκείνῳ) ἐπεὶ δὲ
 “ εἰς τὸν τῆς ἐμῆς παιδὸς φονία ἢ ἀρχὴ αὕτη περιήκει, ἐκ ἂν
 “ ποτε ἐγὼ τῷ δυνάϊμην εὖνευ γενέσθαι, ἐδὲ ἔτός με εὖ
 “ οἶδ’ ὅτι φίλον ἂν ποτε ἡγήσαιτο. Οἶδε γὰρ ὡς ἐγὼ πρὸς
 “ αὐτὸν ἔχω, καὶ ὡς πρόσθεν φαιδρῶς βιοτεύων, νυκτὶ διάκει-
 “ μαι ἔρημος ὢν, καὶ διὰ πένθους τὸ γῆρας διάγων. Εἰ μὲν
 “ ἔν ἐμε σὺ δέχη, καὶ ἐλπίδα τινὰ λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδί
 “ τιμωρίας ἂν τινος μετὰ σὺ τυχεῖν, καὶ || ἀνηβῆσαι ἂν πά-
 “ λιν

iam præreptam, indignabundus animadverterit. Venantes autem ab aliis præveniri nolle, ex Hermolai præā liquet, qui cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destinaverat, iussu ejus verberibus adfectus est. Q. Curt. l. 8. cap. 6. Vide sis quæ notavimus lib. 1. ἡ Affyrios verò r-ges venatu exerceri solitos. Suidas in voce Σαρδανάπαλος testatur.

* Αὐδὶς τυχῶν] Liber Budensis, teste Leunclavio, dat δυστυχῶς τυχῶν κατειργάσατο, &c. ἔστῃ infelicitate fecit, quæ scriptura Camerario placuit, et à Stephano etiam Leunclavioque lau- data est. At illud δυστυχῶς nec in MSto Bodl. comparet, nec in textum recipiendum videtur. In editione quidem Argentor. ibi locum obtinet; in cæteris, margini rectius adscribitur.

† Ἀρα βέβληκα δις, &c.] Legunt aliter Stephanus, Leunclavius, alii: sic nimirum: Ἀρα βέβληκα μὴ δις, &c. illi tamen vocem penultimam meritò suspectam habuerunt. Eam sanè non agnoscit Philolophus: loci ratio non postulat. Itaque libens MSti Bodl. editionisque Eton. fidem secutus sum; in quibus μὴ planè deest.

‡ Θῆρας] MS. Bodl. dat θῆρα. Atque ita primò scriptum fuisse res ipsa docere videatur, In editis tamen libris omnibus legitur θῆρας. De sensu lis nulla moveri potest; scripturam itaque, quam mavult, quisque sequatur.

§ Κατακτανὼν] Sic editi hæcenus libri omnes. MS. autem Bodl. exhibet κατακαίνων, participium nempe à veteri verbo Xenophontéo κατακαίνειν, toties reperto, deductum. Id notare duntaxat libuit, hoc tamen participio illi minime prælato.

|| Ανηβῆσαι ἄγ, &c.] Vocem ultimam ex MSto Bodl. restituiamus, favente Stephani con- jectura,

“ λιν δοκῶ μοι, καὶ ἔτ' ὅν ζῶν ἔτι αἰσχυνοίμην, ἔτε ἀποδνή-
 “ σκων, ἀνιώμενος ἂν τελευτᾶν δοκῶ.” Ο μὲν ἔτως εἶπε·
 Κύρος δ' ἀπεκρίνατο.

Ἀλλ' ἦνπερ, ὦ Γαβρύα, καὶ φρονῶν φαίνη ὅσαπερ λέγεις
 πρὸς ἡμᾶς, δεχομαί τε ἰκέτην σε, καὶ τιμωρήσῃν τὸν φονέα σὺν
 θεοῖς ὑπισχνῆμαι. Λέξον δέ μοι, ἔφη, ἑάν σοι ταῦτα ποιοῶμεν,
 καὶ τὰ τείχη ἑῶμεν ἔχειν σε, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ὄπλα
 καὶ τὴν δύναμιν ἦνπερ πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν τί ἀντὶ τῶν
 ὑπηρετήσεις; Ο δὲ εἶπε, Τὰ μὲν τείχη, ὅταν δέλῃς, οἰκόν
 σοι παρέξω· δασμόν τε τῆς χώρας ὅνπερ ἔφερον ἐκείνω, σοὶ
 ἀποίσω· καὶ ὅπως ἂν δεήσοι στρατεύειν, συστρατεύσομαί σοι,
 τὴν ἐκ τῆς χώρας δύναμιν ἔχων. Εἶσι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυ-
 γάτηρ παρθένος, ἀγαπητή, γάμος ἥδη ὡραία, ἣν ἐγὼ πρόσθεν
 μὲν ὥομην τῷ νῦν βασιλεύοντι γυναῖκα τρέφειν· νῦν δέ με αὐτὴ
 τε ἡ θυγάτηρ, πολλὰ γοωμένη, ἰκέτευσε μὴ δεῖναι αὐτὴν τῷ
 τῷ ἀδελφῷ φονεῖ, ἐγὼ τε ὡσαύτως γιγνώσκω. Νῦν δέ σοι δί-
 δωμι βελεύσασθαι καὶ περὶ ταύτης ἔτως, ὥσπερ ἂν καὶ ἐγὼ
 βελεύων περὶ σῆς φαίνομαι. Οὕτω δὲ ὁ Κύρος εἶπεν, Ἐπὶ
 τέτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀληθευόμενος δίδωμί τέ σοι τὴν ἐμὴν καὶ
 λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν· θεοὶ δὲ ἡμῖν μάστιγες ἔστωσαν.
 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε ἐκέλευσε τὸν Γαβρύαν
 ἔχοντα τὰ ὄπλα, καὶ ἐπήρετο πόση τις ὁδὸς ὡς αὐτὸν εἶη, ὡς
 ἦζων. Ο δ' ἔλεγεν, Ἦν αὐρίον ἴης πρῶτ', τῇ ἐτέρᾳ ἂν αὐλί-
 ζοιο παρ' ἡμῖν. Ο μὲν δὲ Γαβρύας ὥχετο, ἡγεμόνα κα-
 ταλιπῶν·

Οἱ δὲ Μῆδοι παρῆσαν, * ἃ μὲν οἱ μάγοι ἔφασαν τοῖς θεοῖς
 ἐξελεῖν, ἀποδόντες τοῖς μάγοις· Κύρῳ δ' ἐξηρηκότες τὴν καλ-
 λίστην σκηνὴν, καὶ τὴν Σασίδα γυναῖκα, ἥ καλλίστη δὲ λέ-
 γεται τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγενῆσθαι, † καὶ μεσεργὰς δὲ δύο
 τὰς

jeeturâ, ipsâque aded orationis ferie. In editis verò libris legitur, ἀνιῶμαι παλιν, &c. par-
 ticulâ illâ malè prætermisâ.

* Ἀ μὲν οἱ μάγοι] Leunclavius, aliique pessimè dederunt, τὰ μὲν σιγῇ ἔφασαν, &c. His
 enim verbis quæ satis idonea sententia subesse possit, hand quisquam, uti opinor, indicabit.
 Nos secuti sumus editionem Eton. fidem, favente etiam Stephani conjecturâ, quam à MSto
 Bodl. qui disertè repræsentat οἱ μάγοι, firmatam videmus.

† Καὶ μουσουργούς] Perfarum aliarumque Gentium Orientalium reges, musicis numeris
 modisque oblectatos fuisse, atque aded Tibicinas, Fidicinas, et Plectrias (quas Græci μουσουρ-
 γούς appellant) in deliciis habuisse, et in castra etiam secum unâ duxisse, passim testantur
 Auctores. Εσπουδάκεσαν δὲ (verba sunt Athenai, lib. 13. c. 9.) καὶ οἱ βασιλεῖς περὶ τῶν
 μουσουργῶν, ὡς ὅλῳ ποιῇ Παρμενίαν ἐν τῇ πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολῇ, ἣν ἐπιστελλεν αὐτῷ
 μετὰ Ἀμασκήν ἐλεῖν, καὶ τῆς ἀποσκευῆς τοῦ Δαρείου ἐγκρατὴς γενέσθαι. Καταρμύησθαι μὲν
 οὐκ

τὰς κρατίστας· δεύτερον δὲ, Κυαζάρει τὰ δεύτερα· τοιαῦτα δ' ἄλλα, ὧν ἑδέοντο, ἐκπληρώσαντες ἑαυτοῖς, ὥς μηδενὸς δεόμενοι στρατεύοντο· πάντα γὰρ ἦν πολλά. Προσέλαβον δὲ καὶ οἱ Υἱεῖς οἱ ὧν ἑδέοντο· ἰσόμοιρον δ' ἐποίησαντο καὶ τὸν Κυαζάρην ἀγγέλον· τὰς δὲ περισσὰς σκηναίς, ὅσαι ἦσαν, Κύρῳ παρέδωκαν, ὥς τοῖς Πέρσαις γένοιτο. Τὸ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὴν ἅπαν συναχθῇ, διαδώσειν· καὶ διέδωκαν.

* Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπραξάν τε καὶ ἔλεξαν· ὁ δὲ Κύρος ἐκέλευσε τὰ μὲν Κυαζάρην διαλαβόντας φυλάττειν, ἃς ἡδεῖ οἰκειοτάτες αὐτῷ ὄντας· καὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρῆσεται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ μάλιστα δεόμενος. Φιλόμοστος δὲ τις τῶν Μήδων εἶπε, Καὶ μὴν ἐγὼ, ὦ Κύρε, τῶν μισερῶν ἀκέραια ἐσπέραις, ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἡκεῖν τε ἡδέως, καὶ ἦν μοι ὅπως αὐτῶν μίαν, στρατεύεσθαι ἂν μοι δοκῶ ἥδιον ἢ οἴκοι μένειν. Οὗ δὲ Κύρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐγὼ γὰρ, ἔφη, καὶ δίδωμι, καὶ χάριν οἶμαι σοὶ πλείω ἔχειν ὅτι με ἤτησας, ἢ σὺ ἐμοὶ ὅτι λαμβάνεις· ἔτι γὰρ ἐγὼ ὑμῖν † διψῶ χαρίζεσθαι. Ταύτην μὲν ἐν ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

Ἐν τῷ αἰχμάλωτῳ γράφει καὶ ταῦτα· Παλλακίδας εὖρον μουσουργοὺς τοῦ βασιλέως τριακοσίας ἐκκοσμιῖας. Adi sis Suidam ad vocem Μουσουργός, et Macrobiū in Somn. Scip. lib. 2. cap. 3.

* Οἱ μὲν δὲ, &c.] Stephanus, I. eunclavius, aliiq. Librum quintum ab his verbis, in libris multis veteribus, incipere notârunt. Horum in numero ponendus est MS. Bodl.

† Διψῶ χαρίζεσθαι] Διψῶν hic, ut passim apud profanos auctores, pro vehementi desiderio ponitur. Τὸ μὲν γὰρ διψῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ἐπιθυμῶν. Verba sunt Artemidori Oneirocrit. lib. 1. c. 68. quæ cum multis aliis, huc facientibus, exemplis à doctis jam citata video. Eadem utitur metaphoricâ locutione Matt. 5. 6. — καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. Nec alius est usus verbi filio apud Latinos. Cicero ad Quint. Frat. lib. 3. ep. 5. Nec honores filio, nec, &c. Et Iust. disputat. 1. 5. c. 6. Ardentius sitire voluptates dixit. Huiusmodi exempla passim obvia sunt.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ε΄.

ΚΑΛΕΣΑΣ δὲ ὁ Κῦρος Αράσπην Μῆδον (ὃς ἦν αὐτῷ ἐκ παιδὸς *ἐταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδύς ἔδωκε τὴν Μηδικήν, ὅτε παρὰ Αστυάγης εἰς Πέρσας ἀπήει) τῷτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τὴν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν· ἦν δὲ αὕτη, ἡ γυνὴ Αβραδάτα τῇ Σέσων βασιλείας· ὅτε δὲ ἡλίσκετο τὸ τῶν Ασσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὢν, ἀλλὰ † πρὸς τὸν Βακτριανῶν βασιλέα πρεσβεύων ᾗχετο· ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ασσύριος περὶ συμμάχιας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτριανῶν βασιλεῖ ταύτην ἔν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Αράσπην, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. Κελεύομενος δὲ ὁ Αράσπης ἐπῆρετο, Εὐρακας δ', ἔφη, ᾧ Κῦρε, τὴν γυναῖκα, ἦν με κελεύεις φυλάττειν; Μὰ Δί', ἔφη, ὁ Κῦρος, οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ἡνίκα ‡ ἐξηρούμην σοι αὐτήν· καὶ δῆτα ὅτε μὲν εἰσῆλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς τὸ πρῶτον, εἰ δέγνωμεν αὐτήν· (χαμαὶ τε γὰρ ἐκάθητο, καὶ αἱ θεράπαιναι πᾶσαι περὶ αὐτήν καὶ τοίνυν ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα) ἐπεὶ δὲ, γινῶναι βεβλόμενοι ποία εἴη ἡ δέσποινα, πάσας περιβλέψαμεν, ταχὺ πάνυ καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρεσα τῶν ἄλλων, § καίπερ καθημένη, κεκαλυμμένη τε καὶ εἰς γῆν ὀρῶσα. Ως δὲ ἀνα-

* Εταῖρος, ᾧ καὶ, &c.] Vide sis lib. I. p. 41.

† Πρὸς τὸν Βακτριανῶν, &c.] Per *Bactrianos* hoc in loco commodè intelligi nequeunt incolæ terræ Bactrianæ, ultra Parthiam et mare Caspium sitæ. Populum autem quendam, sic dictum, à Susianis Assyriisque haud ità longè remotum, hujus postulat Histiariæ ratio.

‡ Εξηρούμην] In M^{sto} Bodl. legitur, Ἀλλ' ἐγὼγ', ἔφη, ἡνίκα ἐξηρούμην, quæ quidem lectio vulgarè illi ἐξηρούμην anteferenda videtur: nam cateris, quæ statim sequuntur, verbis numerum plurativum dat Araspes; atque adeò hoc ipsum verbum paulò infra eodem modo adhibetur, ὃν μίντοι ἐξαρούμην ἀνδρεί σε, &c.

§ Καίπερ καθημένη, &c.] En expressam summi doloris imaginem! Humi Panthæa sedet, ore velato, dejectis in terram oculis. Haud aliam *Judææ captæ* figuram nummi *Vespasiani Titique* exhibent: vide (nam tanti est) *Addisonum*, politioris humanitatis peritissimum, in *Dialog. de Utilit. Numism.* ser. 3. fig. 13. et *Illustr. Spanhem.* Dissert. 4tam. His adde omnino, *Isai.* 3. 26. *Psal.* 137. *Lament.* I. 1, 2, 10.

στῆναι αὐτὴν ἐκελεύσαμεν, συνανέστησαν μὲν αὐτῇ πᾶσαι αἱ ἀμφ' αὐτήν· δίνεγκε δὲ ἐνταῦθα, πρῶτον μὲν, * τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ, τῇ ῥώμῃ, καὶ † τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ εὐσχημοσύνῃ, καίπερ ἐν ταπεινῷ σχήματι ἑστηκυῖα. Δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα καταστάζοντα τὰ μὲν κατὰ τῶν πέπλων, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τὰς πόδας. Ως δ' ἡμῶν ὁ γεραίτερος εἶπε, Θάρρει, ὦ γύναι· καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἀκόμεν καὶ τὸν σὸν ἄνδρα εἶναι, νῦν μέντοι ἐξαιρέμεν ἀνδρὶ σε εὖ ἴσδι ὅτι ἔτε τὸ εἶδος ἐκείνῃ χεῖρόνι, ἔτε τὴν γνώμην, ἔτε τὴν δύναμιν· ἀλλ',

* Τῷ μεγέθει, &c.] A majestate, seu proceritate corporis, Panthéam rectè laudat Araspes : quippe hominibus barbaris (Q. Curtii verba sunt, lib. 6. c. 5.) in corporum majestate veneratione est. Itaque Sysigambis, Curt. l. 3. c. 12. Hephæstionem pro rege habuit, quod habitu corporis Alexandrum præstaret. De Xerxe etiam memoria proditum est ab Herodoto, lib. 7. c. 187. neminem in toto ejus exercitu, multis myriadibus delectorum militum constante, fuisse κάλλεος τε εἵκεα, καὶ μεγάλους, ἀξιολύτοτερον αὐτοῦ Ξέρξῳ ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος. Imò etiam, auctore eodem Herodoto, lib. 3. c. 20. Æthiopes solebant regem eligere eum, cujus forma et statura eximie essent: τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρείνους μίγιστόν τε εἶναι, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος ἔχειν τὴν ἰσχύον, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. Illud verò non barbarorum duntaxat, sed hominum etiam excelsissimorum est, corporis majestatem venerari. Hanc certè in Trojano sive Plinius extollere non omisit: Jam firmitas, jam proceritas corporis, jam bonos capitis, et dignitas oris, — nome longè latèque principem ostentant? Panegyri. non longè ab initio. Nec in suo rege divinus ille Samuel I. 9, 2. et IO. 23, 24. Vide, si placet, C. Nepot. sub finem Vitæ Iphicratis, et Odyss. σ' v. 218. Illud autem ῥώμῃ, quod proximè sequitur, à MSto Bodl. abest; cui tamen, cum in editis omnibus compareat, locum non inviti damus. Verti solet per rebur, quod duriusculum, ut in hoc loco, sonat: ipse mallem firmitatem, seu vigorem. Videtur autem ῥώμῃ hic indicare, membra molémque Panthéæ proceritati ejus aptè adeò respondisse, ut faciliè cuivis, surgentem et coram stantem adipiscienti, consicere liceret, vigorem illi adfuisse habilem; atque adeò τὴν ἰσχύον (ut Herodoti verbis supra paulò adlatis utar) κατὰ τὸ μέγεθος, i. e. pro proceritate vires. Caterùm, verba ista, μέγεις et ῥώμῃ, eum ferè corporis habitum representare videntur, quo Penelopen ornavit Minerva, ad augustior jam in Procorum conspectum prodiret illa, majorémque adeò sui admirationem eis moveret:

Καὶ μιν μακροτέρην καὶ πάσσονα ἦκεν ἰδέσθαι. — Odyss. σ', vi 194.

† Τῇ ἀρετῇ, &c.] Philéphus reddit, fortitudine animi: Leunclavius, virtute. At huc certè minus aptè quadrare videntur istæ vocis ἀρετῇ notionēs: cujus etymon si spectes, nihil obstat, quo minus ei significationem ejusmodi tribuamus, quàm hujus loci ratio postulat. Variæ quidem ejus, tam à veteribus quàm à recentioribus, adferri solent origines. Iis autem potissimum adfenerim, qui, Etymologici M. Auctore et Phavorino prævenitibus, eam deducunt ab ἀρεῶ, ἀρίτω (placere) unde ἀρεσθῆ καὶ ἀρετῆ, ἡ πᾶσιν ἀρεσκουσα. Secundùm hoc etymon, ἀρετῇ commodè satis denotare potest eximia quasvis sive corporis sive animi bona, quæ sufficiunt, quæ admirantur omnes. Hic autem corpus, amali-
lèsq; formæ dotes, respicit: eodemque forsitan modo exponi debet apud Homer. Odyss. σ'. v. 250.

Εὐοίμηχ', ἥτοι ἐμὴν ἀρετὴν, εἶδός τε, δέμας τε,
ὦλεσαν ἀθόνατοι, —

Sed Eustathium ad locum audi: Ἀρετὴν δὲ ἐνταῦθα, οὐ μίαν τινὰ λέγει, ἀλλὰ τὸ εὐδαιμον τῆς ζωῆς καὶ μακαριστόν· (hæc notio ἀρετῆς à mente Xenophontis alienissima est) pergit Eustathius; ἡ καὶ πᾶσαν ἡνελικὴν δέξασθαι· οὐ μόνον κατὰ φρένας, ὡς Εὐρύμαχος εἶπεν, ἀλλὰ καὶ πᾶν κατὰ ἔργον καὶ εὐκοσμίαν καὶ ὅσα τοιαῦτα· ut nempe vox ista indicaret, Penelopen se suæque omnia scitè veniente gerendi rationem calluisse. Et hujusmodi quidem interpretationem locus hic Xenophonticus non planè respuit. Mallem tamen ἀρετὴν hic exponere per eximiam formæ pulchritudinem: nec aliter sanè, ut dicam quod sentiam, dicto in Homeri versu, exponenda videtur. Porro, ut priora illa verba, μέγεις καὶ ῥώμῃ, ad dignitatem formæ, virilèque adeò pulchritudinis genus: posteriora autem ἀρετῇ καὶ εὐσχημοσύνῃ, ad venustatem, quam multib; in auctore Cicer. Offic. lib. I. c. 36.) ducere debemus, respicere videntur: ita omnibus simul conjunctis, Panthéam talem ferè Xenophon exhibet, qualem pictoris manu descriptam voluit Philostratus, Icon. lib. 2. 9.

ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ ὁ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, ἔ σὺ ἔσῃ τὸ ἀπὸ τῆδε. Ως ἔν τῷτο ἤκασεν ἡ γυνή, * περικατέρρῃζατό τε τὸν ἀνωθεν πέπλον, καὶ ἀνωδύρατο· συνανεβόησαν δὲ αὐτῇ καὶ αἱ δμῳαί. Ἐν τῷτῳ δ' ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τῆ προσώπῃ, ἐφάνη δὲ ἡ δέρεα καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἔδοξε, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι μήπω φῦναι μηδὲ γενέσθαι γυναῖκα ἀπὸ θνητῶν τοιαύτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ θεάσῃ αὐτήν. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ναὶ μὰ Δία, πολὺ γε ἦττον, εἰ τοιαύτη ἐστὶν οἷαν σὺ λέγεις. Τί δαί; ἔφη ὁ νεανίσκος. Ὅτι, † ἔφη, καὶ νῦν σὺ ἀκέσας ὅτι καλὴ ἐστίν, εἰ πεισθῆσομαι ἐλθεῖν θαυσόμενος, ἔ πάνυ μοι σχολῆς ἔσσης, δέδοικα μὴ πολὺ θάττον ἐκείνη με αὐθις ἀναπέσῃ καὶ πάλιν ἐλθεῖν θαυσόμενον· ἐκ δὲ τέττε ἴσως ἀν ἀμελήσας ὧν με δεῖ πράττειν, καθοίμην ἐκείνην θαύμενος.

Καὶ ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν. ‡ Οἷεῖ γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι κάλλος ἀνδρώπῃ ἀναγκάζειν τὸν μὴ βεβλόμενον πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον; Εἰ μέντοι τῷτο, ἔφη, ἔτῳς ἐπεφύκει, πάντας ἀν ἡνάγκαζεν ὁμοίως. § Ὁρα, ἔφη, τὸ πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει· (πέφυκε γὰρ τοιοῦτον) τῶν δὲ καλῶν, τῶν μὲν ἐρῶσι, τῶν δ' ἔ· καὶ ἄλλος γε ἄλλῃ. Ἐθελέσσιον γὰρ, ἔφη, ἐστὶ, καὶ ἐρᾷ ἕκαστος ὧν ἀν βέληται. Αὐτίκα δὲ ἐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύτης· ἐδὲ πατὴρ θυγατρὸς, ἄλλος δὲ ταύτης. Καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρωτα κωλύειν. Εἰ δὲ γ', ἔφη, νόμος τεδείη μὴ ἐσθίωντας

* Περικατέρρῃζατο, &c.] Sic, ἔρξ.

Πέπλον δ' ἔρκει κοιλίαν ἀμυγχεῶν, ——— Aeschyl. Pers. v. 1065. †

Hujus verò moris exempla plura legas, lib. 3. p. 135.

† Ὅτι, ἔφη, καὶ νῦν, &c.] Huc respicit Plutarchus, περὶ πολυπράγμ. T. 2. p. 521, et seq. Ὁ δὲ Κῦρος οὐκ ἐβούλετο τὴν Πάνθειαν ἰδεῖν, ἀλλὰ τοῦ Ἀράσπου λίγοντος, ὡς ἄξιον βίαις εἶναι τὸ τῆς γυναικὸς εἶδος, Οἰκοῦν, ἔφη, διὰ τοῦτο μάλλον αὐτῆς ἀφικνέειν· εἰ γὰρ ἀπὸ σοῦ πιστεύεις ἀφικόμενν πρὸς αὐτήν, ἴσως ἀν με πάλιν ἀναπέσειεν αὐτὴ καὶ μὴ σχολάζοντα φοιτᾶν θεῶσθαι τε καὶ παρακαλεῖσθαι προέμινον πολλὰ σπουδῆς ἄξιον. Deinde geminum Alexandri exemplum ibidem adducit: Ὁμοίως οὐδὲ Ἀλέξανδρος εἰς ὅψιν ἦλθε τῆς Δαρείου γυναικὸς, εὐπερὶ τιστάτης εἶναι λεγόμενης, ἀλλὰ τὸς, &c.

‡ Οἷεῖ γὰρ, &c.] Vocula γὰρ interrogationi hīc inserviens, vim suam causalem amittit. Eodem modo adhibetur, Matt. 27. 23. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Frustrā igitur particulam istam orationem idēō difficilem reddere arbitratur Maldonatus, quia non apparet, cujus rei causa reddatur. Nec erat, cur Interpres ille et Grotius etiam postulationis reculationem ibi subintelligendam statuerent; quasi dixerit Pilatus, Non faciam non crucifigam: quid enim mali patravit? Nam satis liquet, Araspen nullam hoc loco causam subjungere, sed interrogationem duntaxat proponere.

§ Ὁρα] MS. Bodl. dat ὁρᾷς, quo modo si legas, interrogativa erit oratio; εἴque, quae pauld infra occurrit, omninō similis: ὁρᾷς ἔφη, ὅτι σὺ πρῶτος, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον, &c. Audi Socratem cum Xenophonte de vitandis formosis differentem, ἀπομν. lib. 2.

μὴ πεινῆν, καὶ μὴ πίνοντας μὴ διψῆν, μηδὲ ῥίγοῦν τῇ χειμῶ-
 νος, μηδὲ θάλαπεςδαι τῇ θέρης, ἐδεῖς ἂν νόμος δυνήδειη δια-
 πράξασθαι ἀνδρώπες ταῦτα πείθεσθαι· πεφύκασι γὰρ ὑπὸ
 τέτων κρατεῖσθαι. Τὸ δ' ἐρᾶν, ἐδελέσιόν ἐστιν· ἕκαστος γέν
 τῶν κατ' αὐτὸν ἐρᾶ, ὥσπερ ἱματίων καὶ ὑποδημάτων. Πῶς
 ἔν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἐδελέσιόν ἐστι τὸ ἐρασθῆναι, ἔ καὶ παύ-
 σασθαί ἐστιν ὅταν τις βέλῃται; Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἑώρακα καὶ
 κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα, καὶ δελεύοντάς γε τοῖς ἐρω-
 μένοις· καὶ μάλα κακὸν νομίζοντας, πρίν γε ἐρᾶν, τὸ δελεύ-
 ειν, καὶ διδόντας γε πολλὰ, ὧν ἔ βέλτιον αὐτοῖς στέρεσθαι·
 καὶ εὐχομένους ὥσπερ καὶ τινος ἄλλης νόσος ἀπαλλαγῆναι, καὶ
 ἔ δυναμένοις μέντοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ δεδεδμένους ἐσχυρο-
 τίερα τινὶ ἀνάγκῃ ἢ εἰ σιδήρῳ ἐδέδεντο. Παρέχεσι γέν ἑαυτὲς
 τοῖς ἐρωμένοις πολλὰ καὶ εἰκὴ ὑπηρετῆντας· καὶ μέντοι ἐδ'
 ἀποδιδράσκειν ἐπιχειροῦσι, τοιαῦτα κακὰ ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ
 φυλάττεσι τὲς ἐρωμένους, μὴ ποι ἀποδρῶσι.

Καὶ ὁ νεανίσκος εἶπε πρὸς ταῦτα· Ποῖσι γὰρ, ἔφη, ταῦτα·
 εἰσὶ μέντοι οἱ τοῖετοι, ἔφη, μοχθηροί· δίοπερ, οἶμαι, καὶ εὐ-
 χονται μὲν αἰὶ, ὡς ἄδελφοι ὄντες, ἀποθανεῖν μυρίων δ' ἐσῶν
 μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τῇ βίῃ, ἐκ ἀπαλλάττονται. Οἱ αὐτοὶ
 δὲ γε ἔτοι καὶ κλέπτειν ἐπιχειροῦσι, καὶ ἐκ ἀπέχονται τῶν ἀλ-
 λοτρίων· ἀλλ' ἐπειδάν τι ἀρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὀργᾶς, ἔφη,
 ὅτι σὺ πρῶτος, ὡς ἐκ ἀναγκαῖον τὸ κλέπτειν, αἰτιᾶ τὸν κλέπ-
 τοντα καὶ ἀρπάζοντα, καὶ ἔ συγγινώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις;
 Οὔτω μέντοι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ ἐκ ἀναγκάζουσιν ἐρᾶν ἑαυτῶν,
 ἐδὲ ἐφίεσθαι ἀνδρώπες ὧν μὴ δεῖ· ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀν-
 δρώπια πασῶν, οἶμαι, ἐπιθυμιῶν ἀκρατὴ ἐστι, καὶ πεῖτα ἔρωτα
 αἰτιῶντα· οἱ δὲ καλοὶ καὶ γαδοὶ, ἐπιθυμῶντες καὶ χρυσίᾳ καὶ
 ἵππων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως ἀπάντων τέτων ῥα-
 δίως δύνανται ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ ἀπτεσθαι αὐτῶν παρὰ τὸ
 δίκαιον. Ἐγὼ γ' ἔν, ἔφη, ταύτην ἑώρακας, καὶ πάνυ μοι
 καλῆς δοξάσης εἶναι, ὅμως παρὰ σοί εἰμι, καὶ ἵππεύω, καὶ
 τᾶλλα τὰ ἐμοὶ προσήκοντα ἀποτελῶ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ
 Κῦρος· ἴσως γὰρ δᾶττον ἀπῆλθες ἢ ἐν ὅσῳ χρόνῳ ὁ ἔρως πέ-
 φυκε συσκευάζεσθαι ἀνδρῶπον. Καὶ πρὸς γὰρ τοι ἐστὶ δί-
 γοντα μὴ εὐδὺς καίεσθαι, καὶ τὰ ξύλα ἐκ εὐδὺς ἀναλάμ-
 πει· ὅμως δὲ ἔγωγε ἔτε πρὸς ἐκὼν εἶναι ἄπομοι, ἔτε τῆς
 καλῆς

καλὸς ἑσθλῶ. Οὐδὲ γέ σοι συμβελεύω, ἔφη, ὦ Αγάσπα, ἐν τοῖς καλοῖς ἔαν τὴν ὄψιν ἐνδιατρίβειν ὥς τὸ μὲν πῦρ τὰς ἀποτομένους καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ τὰς ἀποδεν θεωμένους ὑφάπτουσιν, ὥστε αἰδέσθαι τῷ ἔρωτι. Θάρρει, ἔφη, ὦ Κύρε, ἐδὲ ἢν μηδέποτε παύσωμαι θεώμενος, ἔ μη κρατηθῶ, ὥστε ποιεῖν τι ὧν μὴ χρὴ ποιεῖν. Κάλλιστα, ἔφη, λέγεις· φύλαττε τοῖνον, ἔφη, ὥσπερ σε κελεύω, καὶ ἐπιμελῶ αὐτῆς· ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάνυ ἡμῖν ἐν καιρῷ τι γένοιτο αὕτη ἢ γυνή. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν.

Ο δὲ νεανίσκος, ἅμα μὲν ὁρῶν ὑπερκαλλῇ τὴν γυναῖκα, ἅμα δὲ αἰσθόμενος τὴν καλοκαγαδίαν αὐτῆς, ἅμα δὲ θεραπεύων αὐτήν, καὶ οἴόμενος χαρίζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ αἰσθανόμενος ἔκ ἀχάριστον ἔσαν, ἀλλ' ἀντεπιμελεσμένην διὰ τῶν αὐτῆς οἰκετῶν ὥς καὶ εἰσιόντι εἴη αὐτῷ τὰ δέοντα, καὶ, εἴ ποτε ἀσθενήσειεν, ὥς μηδενὸς ἂν δέοιτο· ἐκ πάντων τέτων ἡλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως ἐδὲν θαυμαστὸν ἔπασχε. Καὶ ταῦτα μὲν δὲ ἔτως ἐπράττετο. Βελόμενος δὲ ὁ Κύρος ἐδέλοντας μένειν μεθ' ἑαυτῆς τὰς τε Μῆδους καὶ τὰς συμμάχους, συνεκάλεσε πάντας τὰς * ἐπικαιρίους· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες Μῆδοι καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ ὑμᾶς οἶδα
 “ σαφῶς ὅτι ἔτε χρημάτων δεόμενοι σὺν ἐμοὶ ἐξήλθετε, ἔτε
 “ Κυαζάρεϊ νομίζοντες τῷτο ὑπηρετεῖν· ἀλλ' ἐμοὶ βελόμενοι
 “ τῷτο χαρίζεσθαι, καὶ ἐμὲ τιμῶντες, καὶ νυκτοπορεῖν καὶ
 “ κινδυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἠδελησάτε. Καὶ χάριν τέτων ἐγὼ
 “ ὑμῖν ἔχω μὲν, † εἰ μὴ ἀδικῶ, ἀποδιδόναι δὲ ἔπω
 “ ἀξίαν δύναμιν ἔχειν μοι δοκῶ. Καὶ τῷτο μὲν ἔκ αἰσχύνο-
 “ μαι λέγων· τὸ δὲ, Ἦν μένῃτε παρ' ἐμοὶ, ἀποδώσω, εὖ ἴστε
 “ ὅτι τῷτο αἰσχυνοίμην ἂν εἶπειν· (νομίζοιμι γὰρ ἑμαυτὸν
 “ εοικέναι λέγοντι ταῦτα ‡ ἕνεκα τῆς ὑμᾶς ἐδέλειν μᾶλλον
 “ παρ' ἐμοὶ καταμένειν) ἀντὶ δὲ τέττε τάδε λέγω· ἐγὼ γὰρ

* Ἐπικαιρίους] Scilicet homines, Stephano interprete, rebus agendis et conficiendis negotiis idoneos: quasi dicas, eos quibus opportunè committi rerum agendarum cura possit: vel eos qui pro loco et tempore promptum semper et paratum habent consilium. Vide sis quæ de hoc vocabulo, lib. 3. notavimus.

† Εἰ μὴ ἀδικῶ] Stephanus legit εἴγε μὴ, &c. Nos Leunclavius, edit. Eton. et MStum Bodl. secuti sumus.

‡ Εοικέναι λέγοντι, &c.] Ità reposuimus, MSti Bodl. et edit. Eton. fide nixi. Legunt aliter Leunclavius et Stephanus; sic nimirum ille:—εοικέναι λέγοντα ταῦτα τοῦτου ἕνεκα τοῦ, &c. hic autem;—εοικέναι λέγοντι ταῦτα τούτου ἕνεκα τοῦ, &c. Utrique tamen illud τούτου meritis suspectum erat: et pro λέγοντα Leunclavius in margine λέγοντι scripsit; quod jure optimo in contextu locum sibi vendicat.

“ ὑμῖν, καὶ ἤδη ἀπίητε Κναζάροι πειθόμενοι, ὅπως ἦν τι
 “ ἀγαθὸν πράξω, πειράσομαι ἔτω ποιεῖν, ὥστε καὶ ὑμᾶς
 “ ἐμὲ ἐπαινέειν. Οὐ γὰρ δὴ αὐτός γε ἄπειμι· ἀλλὰ καὶ
 “ * Τρκανίοις, οἷς τὰς ὄρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπε-
 “ δώσω, καὶ ἔποτε τέττας προδιδὼς ἀλώσομαι. Καὶ τῷ μὲν
 “ νῦν ταῦτα δίδοντι ἡμῖν Γαβρύα καὶ τείχη καὶ χώραν καὶ
 “ δύναμιν, πειράσομαι ποιεῖν μήποτε μεταμελῆσαι τῆς πρὸς
 “ ἐμὲ ὁδῆ. Καὶ τὸ μέγιστον δὴ, ἔτω περιφανῶς τῶν θεῶν
 “ δίδόντων ἀγαθὰ, καὶ φοβοίμην ἂν αὐτὰς καὶ αἰσχυνοίμην
 “ ἀπολιπὼν ταῦτα εἰκῇ ἀπελθεῖν. Εγὼ μὲν ἔν, ἔφη, ἔτω
 “ ποιήσω· ὑμεῖς δὲ † ὅπως γινώσκετε, ἔτω καὶ ποιεῖτε· καὶ
 “ ἐμοὶ εἴπατε ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ.” Ο μὲν ἔτως εἶπε·

Πρῶτος δὲ, ‡ ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς τῷ Κύρῳ εἶναι, πρὸς
 ταῦτα ἔλεξεν, § Αλλ’ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ· (βασιλεὺς
 μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι, ἐδὲν ἦττον ἢ ὁ ἐν
 τῷ σμῆναι φερόμενος τῶν μελιττῶν ἡγεμών. ¶ Εκείνω τε γὰρ
 αἰεὶ

* Τρκανίοις] MSth Bodl. et editionis Stephanianæ lectio est; cūm cæteri libri typis excusi minùs rectè habeant, Τρκανίους.

† Ὅπως γινώσκετε] Sic, probante Stephano, rescipsi; cūm antea legeretur γινώσκητι. Vulgò etiam in editis καὶ inter ὅπως et γινώσκητι occurrit: quod tamen, cūm à MSto Bodl. et Eton. edit. abest, eradendum censuimus.

‡ Ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς, &c.] De quo vide lib. I. p. 42.

§ Αλλ’ ἐγὼ μὲν, &c.] Torfit hic locus eruditorum ingenia; cui cūm explicando dederunt operam, in diversas abiēre partes. Stephanus, post βασιλεῦ, nihil deesse, sed ex præcedentibus subaudiendum putat, τὸ ἐμοὶ δοκεῖν ἐγὼ. Leunclavius contrà, cui nempe Stephani minùs placuerat interpretatio, sic à Xenophonte scriptum iudicat: Αλλ’ ἐγὼ μὲν φημι, ὦ βασιλεῦ. quippe, inquit, nec opus est aliòquin ille ἔφη, cūm præcesserit ἔλεξεν. At quis, amabò, qui in scriptis Xenophonticis non planè hospes sit, Leunclavius, hâc ratione adlatâ, conjecturam tuam satis confirmâsse putaverit? cūm unaquæque ferè pagina, plura τοῦ ἔφη, post εἶπεν, ἔλεξεν, &c. redundantis exempla suppeditet. Ad Æmil. Portum transeamus: qui locum proculdubio mutilum esse statuit, atque ex præcedentibus colligendum, quomodo integer fieri possit: Sic nimirum: Αλλ’ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὅπως γινώσκω, εὔτω καὶ ποιήσω, ὦ βασιλεῦ. Mihi quidem aded non mutilus videtur hic locus, ut eum ad affectusloquentis pulchrè accommodatum arbitrer. Hujus nimirum pectus admiratione et amore Cyriam diu fervet; gestit itaque in ejus laudes properare; responsionis integræ ei statim reddendæ intemnor. Quam tamen in proclivi est, de istis Cyri verbis, ὑμεῖς δὲ ὅπως γινώσκετε, εὔτω καὶ ποιήτω· καὶ ἐμοὶ εἴπατε ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ, commodè satis hoc modo supplere: Αλλ’ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὅπως γινώσκω, εὔτω καὶ ποιήσω, ὦ βασιλεῦ· καὶ τὸ ἐμοὶ δοκεῖν ἐγὼ. Scilicet, ut post parenthesis finitam pergit: ἐγὼ δὲ, ὦ Κύρι, καὶ ἂν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μεινύμαι παρὰ σοι, καὶ, &c.

¶ Εκείνω τε γὰρ, &c.] Hâc de re Mariænem audi, Georg. I. 4. v. 210, et seq.

Præterea regem non sic Ægyptus, et ingens

Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes,

Observant.

Et, v. 107.

—non illis (regibus) quisquam curantibus altum

Ire iter, aut cistris audet velle signa. item, v. 215, et seq.

Ille (rex) operum custos, illum admirantur, et omnes

Circumsunt fremitu dæmō, sibilantque frequentes,

Et sepe, &c.

“ Mira

αἰεὶ αἰ μέλιται ἐκῆσαι παίδονται· ὅπερ δ' ἂν μένη, καὶ ἐδε-
μία ἐντεῦθεν ἀπέρχεται· ἦν δέ που ἐξίη, ἐδεμία αὐτῷ ἀπο-
λείπεται· ἔτω δεινός τις αὐταῖς ἔρως τῷ ἀρχεσθαι ὑπ' ἐκείνῃς
ἐγγίγνεται. Καὶ πρὸς σέ δέ μοι δοκῶσι παραπλησίως πως οἱ
ἄνθρωποι ἔτοι διακεῖσθαι. Καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ
ἡμῶν ἀπήεις, τίς Μῆδων ἢ νέος ἢ γέρον σὲ ἀπελείφθη, τῷ μὴ
σοι ἀκολοθεῖν, ἕως ὅτε Αστυάγης ἡμᾶς ἀπέστρεψεν; Επεὶ
δὲ ἐκ Πέρσων βοηθὸς ἡμῖν ἀρμήθη, σχεδὸν αὖ * ὀρῶμεν τὰς
φίλκας σε πάντας ἐδελεσσίως συνεπομένους. Οτε δ' αὖ τῆς
δεῦρο στρατείας ἐπεθύμησας, πάντες σοι Μῆδοι ἐκόντες ἠκο-
λύθησαν. Νῦν δ' αὖ ἔτῳς ἔχομεν, ὡς σὺν σοὶ μὲν ὅμως καὶ
ἐν τῇ πολεμῳῳ ὄντες θάρρῃμεν, ἀνευ δὲ σῆ καὶ οἴκαδε ἀπιέναι
φοβόμεθα) οἱ μὲν ἔν ἄλλοι ὅπως ποιήσασιν, αὐτοὶ ἐρῶσιν·
ἐγὼ δὲ, ὦ Κῦρε, καὶ ὦν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μενῶμεν παρὰ σοι,
καὶ ὀρῶντές σε ἀνεξόμεθα, καὶ καρτερέσομεν ὑπὸ σῆ εὐε-
γετέμενοι.

Επὶ τέτοις ὁ Τιγρᾶνης ἔλεξεν ὦδε, Σὺ, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ
τι θανατώσης ἂν ἐγὼ σιγῶ· ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχὴ, ἔφη, ἔχῳς
βυλεύσασα παρεσκεύασται, ἀλλ' ὡς ποιήσασα ὅ,τι ἂν πα-
ραγγέλλῃς. Ο δὲ Υἱὸς Κανίης εἶπεν, Αλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ Μῆδοι,
εἰ νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τὴν βέλῃσιν εἶναι, τὸ μὴ
ἔασαι ὑμᾶς μέγα εὐθαίμονας γενέσθαι· ἀνδρωπίνῃ δὲ γνώμῃ
τίς ἂν ἢ φευγόντων πολεμίων ἀποτρέποιτο, ἢ ὅπλα παραδιδόν-
των ἐκ ἂν λαμβάνοι, ἢ ἑαυτὰς παραδιδόντων καὶ τὰ ἑαυτῶν
ἐκ ἂν δέχοιτο; ἄλλως τε καὶ τῷ ἡγεμόνος ἡμῖν ὄντος τοιούτου,
ὅς ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ὁμνυμι ὑμῖν πάντας τὰς θεάς) εὖ ποιῶν
ἡμᾶς μάλλον ἡδεσθαι ἢ ἑαυτὸν πλετίζων. Επὶ τέτῳ πάν-
τες οἱ Μῆδοι τοιαῦτα ἔλεγον, Σὺ, ὦ Κῦρε, ἐξήγαγες ἡμᾶς·
καὶ οἴκαδε ὅταν ἀπιέναι καιρὸς σοι δοκῇ εἶναι, σὺν σοὶ ἡμᾶς

“ Mira plebei, inquit Plinius, circa eum (regem) obedientia. Cum procedit, unā est totum
“ examen, circāque eum globatur, cingit, protegit, cerni non patitur—Cum processere, se
“ quæque proximam illi cupit esse, et in officio conspici gaudet—Ubicunque ille conse-
“ dit, ibi cunctarum castra sunt.” *Not. Hist.* lib. 11. c. 17.

* ὀρῶμεν] Itā Stephanus et Leunclavius: *Etonensis* alique editiones pessimè ὀρῶ μὲν repre-
sentant. Liber autem *Budenfis*, teste Leunclavio, habet ἰωρῶμεν nec malè: cū illud fa-
cile, propter vocalem antecedentem, excidere poterat.

† ἡ γὰρ ἐμὴ, &c.] Stephanus et Leunclavius dant, ἡ γὰρ μοι ψυχὴ, &c. Ille tamen
rectè coniecit, Xenophontem potius scripsisse ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχὴ, vel ἡ γὰρ μου ψυχὴ, aut
etiam ἡ γὰρ ψυχὴ μου. MS. Bodl. ἡ γὰρ ψυχὴ, ἔφη, &c. quod sufficere putat Ste-
phanus; cū pronomen μου vel ἐμὴ facile subaudiri possit. Nos, librum *Eton.* secuti, pro-
nomen exhibendum duximus.

ἀπάγαγε, Ο δὲ Κῦρος ταῦτα ἀκέσας, ἐπεύξατο, Ἀλλ' ὦ Ζεῦ μέγιστε, αἰτῆμαί σε, δός μοι τὲς ἐμὲ τιμῶντας νικῆσαι εὖ ποιῆντα. Ἐκ τῆς ἐκέλευσε τὰς μὲν ἄλλας φυλακὰς καταστήσαντας, ἀμφ' αὐτὰς ἡδὴ ἔχειν, τὰς δὲ Πέρσας διαλαβεῖν τὰς σκηναίς, τοῖς μὲν ἵππεῦσι τὰς τέτοις πρεπέσας, τοῖς δὲ πεζοῖς τὰς τέτοις ἀρκέσας; καὶ ἔτω καταστήσασθαι ὅπως ποιῶντες οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς ἅπαντες τὰ δέοντα φέρωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῖς Πέρσαις, καὶ τὰς ἵππους τεδιεραπυμένους παρέχωσι. Πέρσαις δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ἔργον ἢ τὰ πρὸς πόλεμον ἐκπονεῖν. Ταύτην μὲν ἔτω τὴν ἡμέραν διήγαγον.

Πρωτὶ δ' ἀναστάντες ἐπορεύοντο πρὸς τὸν Γαβρῦαν, Κῦρος μὲν ἐφ' ἵππῳ, καὶ οἱ Περσῶν ἵππεῖς, γεγεννημένοι ἀμφὶ τὰς δισχιλίαις. οἱ δὲ τὰ * τέτων γέρρα καὶ τὰς κοπίδας ἔχοντες ἐπὶ τέτοις εἶποντο, ἴσοι ὄντες τὸν Ἄριθμόν. Καὶ ἡ ἄλλη δὴ στρατιὰ ἐπορεύετο τεταγμένη. Ἐκαστον δὲ ἐκέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπεσιν εἰπεῖν, ὅτι ὅστις ἀν' αὐτῶν ἢ τῶν ὀπισθοφυλάκων φαίνεται ὀπισθεῖν, ἢ τῷ μετώπῳ πρόσθεν, ἢ κατὰ πλάγια ἔξω τῶν ἐν τάξει ὄντων ἀλίσκηται, κολασθήσεται. Δευτεραῖοι δὲ ἀμφὶ δειλὴν γίγνονται πρὸς τῷ Γαβρῦα χωρίῳ, καὶ ὀρώσιν ὑπερίσχυρόν τε τὸ ἔρυμα, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν πάντα παρεσκευασμένα, ὥς ἀν' κράτιστα ἀπομάχοιντο. καὶ βῆς δὲ πολλὰ καὶ πάμπολλα πρόβατα ὑπὸ τὰ ἔρυματα προσηγμένα ἐώρων. Πέμψας δὲ ὁ Γαβρῦας ἐκέλευσε τὸν Κῦρον περιελάσαντα † ἰδεῖν ἢ ἡ πρόσδοδος εὐπετεστάτη, εἶσω δὲ πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν τινας, οἵτινες ‡ αὐτῷ τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελεῖσιν. Οὕτω δὲ ὁ Κῦρος αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βεβλόμενος ἰδεῖν, εἶπε εἴη αἰρέσιμον τὸ τεῖχος, ἢ ψευδὴς φαίνοιτο ὁ Γαβρῦας, περιήλαυε πάντοθεν, ἐώρα τε ἰσχυρότερα πάντα § ἢ προσελθεῖν. ἔς δ' ἔπεμψε πρὸς Γαβρῦαν, ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθὰ ὅσα ἐπ' ἀν-

* Τούτων γέρρα καὶ, &c.] Vide quæ notavimus ad Φιλᾶς μαχαίρας, p. 235.

† Ἰδεῖν ἢ, &c.] Ità Stephanus et editio *Eton.* quam lectionem, margini editionis suæ adscriptam, in versione expressit Leunclavius; licet in contextu excudendo secutus fuerit edit. *Ald.* et *Florent.* quæ dant — ἰδεῖν εἰ ἢ πρόσδοδος, &c.

‡ Αὐτῷ] In editionibus *Ald.* *Flor.* *Eton.* *Leuncl.* et *MSto Bodl.* αὐτῶν legitur. Ego verò Stephanum libens sequutus sum; qui, re ipsâ duce, reponendum curavit αὐτῷ, quod Muretus et Leunclavius ipse tandem recipiendum viderunt.

§ ἢ προσελθεῖν] Ità Stephanus, Leunclavius, *Ald.* et *Eton.* edit. *Florentina* verò dat προσῆλθιν. inceptè. Nec magis mihi quidem placeant lectiones istæ, ἢ προσῆλθιν vel πρόσθεν, quas margini addendas curavit Leunclavius.

δράπων * γενεάν, ὡς σφίσι δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλείπειν τὰς ἔν-
δον ὄντας. Ο μὲν δὲ Κύρος ἐν φροντίδι ἦν ὅ,τι ποτε εἴη ταῦτα.
ὁ δὲ Γωβρύας αὐτὸς τε ἐξῆι πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰς ἔνδοθεν πάν-
τας † ἐξῆγε, φέροντας οἶνον, ἄλευρα· ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας
βῆς καὶ ὄς, ὄϊας, αἶγας· καὶ εἴ τι βρωτὸν, πάντα ἱκανὰ
προσῆγον, ὡς δειπνῆσαι καλῶς ἅπασαν τὴν σὺν Κύρῳ στρα-
τιάν. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τέτῳ ταχθέντες διηρῶντό τε ταῦτα καὶ
ἐδειπνοποιῶντο. Ο δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτῷ
ἔξω ἦσαν, εἰσιέναι ἐκέλευσε τὸν Κύρον ὅπως νομίζει ἀσφαλέ-
στατα. Προεispέμφας ἔν ὃ Κύρος προσκόπας καὶ δύναμιν,
καὶ αὐτὸς ἔτως εἰσῆι. Επεὶ δὲ εἰσῆλθεν ἀναπεπταμένους ἔχων
τὰς πύλας, παρεκάλει πάντας τὰς φίλους καὶ ἀρχοντας τῶν
μεθ' ἑαυτῶ. Επεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας φιάλας
χρυσᾶς, καὶ προχόας, καὶ κάλπιδας, καὶ κόσμον παντοῖον,
καὶ ‡ δαρκικὰς ἀμέτρους τινὰς, καὶ πάντα καλὰ, καὶ τέλος
τὴν

* Γενεάν] Vulgò, γενίας. Rectius, uti videtur, Stephani editio et MS. Bodl. in quibus legitur γενεάν.

† Εξῆγε, φέροντας, &c.] Ità planè MS. Bodl. et exemplaria edita ferè omnia. *Florentinum* quidem habet οἶνον, ἀλφίτα, ἄλευρα, &c. et sic legi oportere putat Muretus. Sed illa vox penultima, tot libris reclamantibus, minimè admittenda videtur. Leunclavius locum mutilum esse, atque adeò hoc quodam modo supplendum censet, ——— πάντας ἐξῆγεν, ἄλλους μὲν φέροντας οἶνον, ἄλευρα· ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας, &c. Neque hæc omnino displicet conjectura.

‡ Δαρικαὺς] *Suidas* : εἰσὶ μὲν χρυσοὶ στατήρες οἱ Δαρικοί· ἡδύνατο δὲ ἕκαστος αὐτῶν ὅπερ καὶ ὁ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἀνομαζόμενος χρυσός· οὐκ ἀπὸ Δαρείου τοῦ Ξέρξου πατρὸς, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου τινὸς παλαιότερου βασιλέως ἀνομασθήσαν. Λέγουσι δὲ τινες δύνασθαι τὸν Δαρικὸν δραχμὰς ἀργυρίου εἶκον· ὡς τοὺς πέντε Δαρικοὺς δύνασθαι μνᾶν ἀργυρίου. De *Daricis* totidem ferè verbis utuntur *Scholias* Aristoph. ad *Εκκλησ.* v. 598. et *Harpocration*. Unde in proclivi est *Hesychium* obiter emendare; apud quem sic malè scribitur, *Δαρικοί οἱ χρῶνοι* (lege, χρυσοὶ) στατήρες, &c. Cùm verò nullus sive Persarum, sive alius cujuslibet gentis Orientalis, rex *Darii* nomine, ante *Hystaspidem* illum, *Xerxis* patrem, apud profanos Auctores veniat; ad *Darium Medum*, (de quo *Dan.* 5. 31.) qui est *Xenophontis Cyaxares*, referenda videtur *Daricorum* origo. Hic, ut videtur eruditissimo *Humfredo Prideaux*, biennio illo, quo *Babyloni* regnabat, nummi istam purissimam speciem ex magnâ auri vi, quam victrices Persarum Medorumque copiae congefserant, excudendam curavit. Licet autem opinio hæc, utpote quæ à veri specie minimè abhorreat, fidem habeat; ab hoc ipso tamen loco, in quo *Daricorum*, seu jam ante captam *Babylonem* vulgò notorum, mentionem facit *Xenophon*, difficultatis aliquod oriri videatur. Verùm dici potest, *Xenophontem* hic per ejusmodi temporis anticipationem de *Daricis* loquutum esse, qualis apud *Virgilium* occurrit, *Æn.* lib. 6. v. 366. ———

Portisque require Velinos. De quo loco vide sis *A. Gell.* N. A. lib. 10. c. 16. Nec aliud ferè dicendum est de usu vocis דַּרִּיקִים 1 *Paralip.* 29. 7. si modò vox ista intelligenda sit, (utì docti quidam viri censuerunt) de *Daricis Persicis*: nam *Davidis* certè tempore nummus istiusmodi nullus erat. *Buxtorfius* quidem, in *Lexico Rabbinico*, voces דַּרִּיקִים, דַּרְבָּרִים, דַּרְבָּנִים, exponit, Nummi antiqui aurei species, tempore *Davidis*, i. e. ante exilium *Babylonicum* usitati. Mox idem tradit *Buxtorfius*, in nuperis *Mischnaioth* scribi, fuisse monetam Persicam. At si *Persica*: haud dubiè ista nummi species erat, quam docti plerique, tum *Veteres* tum *Recentiores*, à *Dario* nomen accepisse putârunt: quod si detur, *Davidis* certè tempore non existerat. Itaque existimaverim, *Daricos* a *Cyaxare* tandem, seu *Dario Medo*, fuisse cufos; *Ezra*que adeò (Auctorem *Paralipomenon*) monetam, quæ *Davidis* ætate usitata erat, ad nummum *Persicum*, qui suo jam tempore notissimus erat, revocâsse. Vide, si libet, *Cl. Prideaux Connex. Hist.* V. et N. T. lib. 2. ad *An.* 538. *Bernard.* De *Pond.* et *Mens.* lib. 2. *Caspr.*

τὴν θυγατέρα (δεινὸν ἄρα κάλλος καὶ μέγεθος, πενδικῶς δὲ ἔχουσιν τῷ ἀδελφεῷ τετινηκότος) ἐξαγαγὼν, τάδε εἶπεν. ὦ Κύρε, ἐγὼ σοι τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δίδωμι· τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ἐπιτρέπω διαδέσθαι ὅπως ἂν σὺ βέλῃ. Ἰκετεύομεν δὲ, ἐγὼ μὲν καὶ πρόσθεν, τῷ υἱῷ, αὕτη δὲ νῦν, τῷ ἀδελφεῷ τιμωρὸν γενέσθαι σε.

Ὁ δὲ Κύρος πρὸς ταῦτα εἶπεν, Ἀλλ' ἐγὼ σοι μὲν καὶ τότε ὑπεσχόμην, ἀψευδῆντός σε τιμωρήσειν εἰς δύναμιν· νῦν δὲ ὅτε σε ἀληθεύοντα ὁρῶ ἤδη, ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ταύτην ὑπισχνῆμαι τὰ αὐτὰ ταῦτα σὺν θεοῖς ποιήσειν. Καὶ τὰ μὲν χρήματα, ἔφη, ἐγὼ ταῦτα δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδί ταύτῃ, καὶ ἐκείνῳ, ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. Ἐν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων παρὰ σέ, ἀντ' ἧς ἐγὼ εἰς τὰ ἐν Βαβυλῶνι, ἐν ἧς πλεῖστά ἐστιν, εἰδὲ τὰ πανταχῶς, ἀντὶ τέτσε ἧς σύ μοι δεδώρησαι, ἡδῖον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. Καὶ ὁ Γαβρύας, θαυμάσας τί ποτε τέτο εἶη, καὶ ὑποπτεύσας μὴ τὴν θυγατέρα λέγοι, ἕτως ἤρετο, Καὶ τί τῷ ἐστίν, ἔφη, ὦ Κύρε; Καὶ ὁ Κύρος * ἀπεκρίνατο, ὅτι, ἔφη, ὦ Γαβρύα, πολλὰς μὲν οἶομαι εἶναι ἀνδρώπεις, οἳ ἔτε ἀσεβεῖν ἂν θέλοιεν, ἔτε ἀδικεῖν, ἔτε ἂν ψεύδοιντο ἐκόντες εἶναι· διὰ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἡδεληκέναι προέσθαι μήτε χρήματα πολλὰ, μήτε τυραννίδα, μήτε τέιχη ἐρυμνὰ, μήτε τέκνα ἀξίεραστα, ἀποδινήσκουσι πρότερον πρὶν δῆλοι γενέσθαι οἷσι ἦσαν· ἐμοὶ δὲ σὺ νῦν καὶ τέιχη ἐρυμνὰ, καὶ πλεῖτον παντοδαπὸν, καὶ δύναμιν τὴν σὴν, καὶ θυγατέρα ἀξιώκητον ἐγχειρίσας, πεποίηκας με δῆλον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ὅτι ἔτ' ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους ἐθέλοιμι, ἔτ' ἂν ἀδικεῖν χρημάτων ἔνεκέν, ἔτε συνδήκας ψευδοίμην ἂν ἐκὼν εἶναι. Τῷ ἔν ἐγὼ σοι, εὖ ἴσθι, ἕως ἀνὴρ δίκαιός εἰμι, καὶ δοκῶν εἶναι τοιῶτος ἐπαινώμαι ὑπ' ἀνθρώπων, ἔποτ' ἐπιλήσομαι· ἀλλὰ πειράσομαι σε ἀντιτιμῆσαι πᾶσι τοῖς καλοῖς. Καὶ ἀνδρὸς δ', ἔφη, τῇ θυγατρὶ μὴ φοβῆ ὥς ἀπορήσεις ἀξίᾳ ταύτης· πολλοὶ γὰρ καὶ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοί, ὧν ὅστις

Eisen Schmid. *Disquis. de Mens. et Pond. et eruditissimum* Episcopum. Bathonio-Wellens, qui superrimè argumentum hoc tractavit, aliàque de origine vocis צַנִּיָּה I Paralip. 29. 7. et I Esd. 8. 27. Sententiam proposuit.

* Απεκρίνατο, ὅτι, &c.] Vocula ἔτι hic et alibi sæpè redundat; præsertim post verba dicendi, et similia. Itaque nihil necesse est ut pleonasmus hunc, cum apud sacros Scriptores occurrat, ex Hebraico idiomate, τὸ כִּי eodem ferè modo redundans, exhibenti, repetamus. Vide Mat. 9. 18. Marc. 1. 37. 5. 35. 6. 4. 15. 10. 33. 16. 7. Act. 27. 10.

γαρεῖ αὐτήν, εἰ μέντοι χρήματα ἔξει τοσαῦτα ὅσα δίδως, ἢ καὶ ἄλλα πολλαπλάσια τέτων, ἐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μέντοι εὖ ἴσθι ὅτι εἰσὶ τινες αὐτῶν, οἳ ὦν μὲν σὺ δίδως χρημάτων, ἐδὲ μικρὸν τέτων ἕνεκα σὲ μᾶλλον θαυμάσασιν· ἐμὲ δὲ ζεῦσαι νυνὶ, καὶ εὐχονται πᾶσι θεοῖς γενέσθαι ποτὲ καὶ ἑαυτὰς ἐπιδείξαι ὡς πιστοὶ μὲν εἰσιν ἐδὲν ἥττον ἐμῷ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις ἐδέποτ' ἂν ὑφείντο ζῶντες, εἰ μὴ θεὸς βλάπτει· ἀντὶ δ' ἀρετῆς καὶ δόξης ἀγαθῆς ὅτι ἐδ' ἂν τὰ Σύρων, πρὸς τοῖς σοῖς, καὶ Ασσυρίων πάντα προέλοιτο· τοῖσδε ἄνδρας εὖ ἴσθι ἐνταῦθα καθεμένους. Καὶ ὁ Γαβρύας ἐπιγελάσας. Πρὸς θεῶν, ἔφη, ὦ Κύρε, δεῖξόν μοι πᾶ ἕτοί εἰσιν, ἵνα σε τέτων τινὰ αἰτήσωμαι παῖδά μοι γενέσθαι. Αἰέλει, ἔφη, ἐδὲν ἐμῷ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἦν σὺν ἡμῖν ἔπη, αὐτὸς σὺ ἔξεις καὶ ἄλλω δεικνῦναι αὐτῶν ἕκαστον.

Τοσαῦτα δ' εἰπὼν δεξιάν τ' ἔλαβε τῷ Γαβρύα, καὶ ἀναστὰς ἐξήκει, καὶ τὰς σὺν αὐτῷ πάντας ἐξήγαγε· καὶ πολλὰ δεομένους τῷ Γαβρύα ἐνδον δειπνεῖν, ἐκ ἠδέλησεν· ἀλλ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδειπνεῖ, καὶ τὸν Γαβρύαν σὺνδειπνον * παρέλαβεν. Ἐπὶ στιβάδος δὲ κατακλιθεὶς ἤρετο αὐτὸν ὦδε, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γαβρύα, πότερον οἶε εἶναί σοι πλείω ἢ ἡμῶν ἐκάστῳ στρώματα; Καὶ ὅς εἰπεν, Ὑμῖν νῆ τὸν Δί' εὖ οἶδ' ὅτι στρώματα πλείω ἐστὶ καὶ κλῖναι, καὶ οἰκία γε πολλῶ μείζων ἢ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς· οἳ γε οἰκία μὲν χρῆσθε γῆ τε καὶ ἔρηνῳ, κλῖναι δ' ὑμῖν εἰσιν ὅποσαι γένοιντ' ἂν εὐναὶ ἐπὶ γῆς· στρώματα δὲ νομίζετε ἐχ' ὅποσα πρόβατα φύει ἔρια, ἀλλ' ὅποσα φρύγανα ὄρη τε καὶ πεδία ἀνίησι. Τότε μὲν δὴ πρῶτον ὁ Γαβρύας σὺνδειπνῶν αὐτοῖς, ὁρῶν τὴν φαυλότητα τῶν παρατίθεμένων βρωμάτων, πολὺ † σφᾶς ἐνόμιζεν εἶναι ἐλευθεριωτέρους αὐτῶν. ‡ Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων· (ἐπ' ἐ-

δενὶ

* Παρέλαβεν, Ἐπὶ, &c.] Itā locum hunc MS. Bodl. omnesque melioris notæ editiones recte exhibent. In Aldinā verd et Florent. omnia mirè perturbata, depravatāque sic leguntur, ———— παρέλαβε. μίγιστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι τὸ ἐν τῇ στρατείᾳ ὄντας, τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαλόντων μηδενὸς οἰσθαι δὲ ἐν πλείῳ παρατίθεσθαι, ἐπὶ στιβάδος, &c. Voces autem istas, μίγιστον δὲ, &c. usque ad ἐπὶ στιβάδος, locum non suum occupasse, apertius est quàm ut probatione careat.

† Σφᾶς ἐνόμιζεν, &c.] Locum hunc sic reddit Leunclavius: multò illos liberaliùs suis degere judicavit, eorum in vescendo moderatione consideratā. Etenim, &c. Quod nec orationis structura patitur, nec mens Auctoris. Mihi autem, Philelpban, Gabriliūm, alioque Interpretes fecuto, prius pronomen σφᾶς ad Gobryam ejusque socios, posterius αὐτῶν ad Cyrum Persāque ceteros referendum, sententiā itā postulante, videtur.

‡ Ἐπεὶ δὲ, &c.] Laborat Leunclavius, ut voces istæ in ἐκείνῃ mutantur; utque, sublatâ ante

δεῖν γὰρ βρώματι ἐδὲ πόματι Πέρσης ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων
 ἔτε ὄμμασιν ἂν ἐκπεπληγμένος καταφανῆς γένοιτο, ἔτε ἀρπαγῇ,
 ἔτε νόῳ, μὴ ἐχὶ προνοεῖν ἄπερ ἂν καὶ μὴ ἐν σίτῳ ὦν· ἀλλ' ὅσ-
 περ οἱ ἵππικοί, διὰ τὸ μὴ ταράσσεσθαι ἐπὶ τῶν ἵππων, δύναν-
 ται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὄρεῖν καὶ ἀκβεῖν καὶ λέγειν τὸ δεόν,
 ἔτω καὶ ἐκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἷονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι
 φαίνεσθαι· τὸ δὲ κεινηθῆσαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πό-
 σεως, πάνυ αὐτοῖς κυνικὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι) ἐνενόησε
 δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπηρώτων ἀλλήλους τοιαῦτα οἷα ἐρωτηθῆναι
 ἥδιον ἢ ἢ μὴ, * καὶ ὡς ἔσκωπτον οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἢ ἢ
 μή· ἃ, τε ἔπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τῷ αἰ-
 σχρόν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τῷ χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους.
 Μεγίστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι, τὸ ἐν στρατείᾳ ὄντας τῶν εἰς
 τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων μηδενὸς οἶεσθαι δεῖν πλείω πα-
 ρατίδεσθαι, ἀλλὰ τῷτο νομίζειν μεγίστην εὐωχίαν εἶναι, τὰς
 συμμάχεσθαι μέλλοντας ὁτιβαλτίστους παρασκευάζειν. Ἡνί-
 κα δὲ ὁ Γαβρύας εἰς οἶκον ἀπιὼν ἀνίστατο, εἰπεῖν λέγεται,
 Οὐκέτι θανυμάζω, ᾧ Κῦρε, εἰ ἐκπώματα μὲν καὶ ἱμάτια καὶ
 χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐτοὶ δ' ἐλαττονος
 ἱμῶν ἄξιοί ἐσμεν. Ἡμεῖς γὰρ ἐπιμελέμεθα, ὅπως ἡμῖν
 ταῦτα ὡς πλείστα ἔσται, ὑμεῖς δὲ μοι δοκεῖτε ἐπιμελεῖσθαι
 ὅπως αὐτοὶ ὡς κράτιστοι ἔσεσθε. Ο μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ
 Κῦρος, Ἀγ', ἔφη, ᾧ Γαβρύα, ὅπως πρῶτ' παρέσῃ ἔχων τὰς ἱπ-
 πέας ἐξωπλισμένους, ἵνα καὶ τὴν δύναμιν σε ἴδωμεν, καὶ ἅμα
 διὰ τῆς σῆς χώρας ἀγῆς ἡμᾶς, ὡς ἂν εἰδῶμεν ἃ τε δεῖ φίλια
 καὶ πολέμια ἡμᾶς νομίζειν. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες
 ἀπῆλθον ἐκάτερος ἐπὶ τὰ προσήκοντα.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γαβρύας ἔχων τὰς ἱππέας,
 καὶ ἡγεῖτο. Ο δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσήκει ἀνδρὶ ἄρχοντι, ἔ-
 μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν προσεῖχε τὸν νέον, ἀλλ' ἅμα
 προῖων ἐπεσκοπεῖτο εἴτι δυνατόν εἴη τὰς μὲν πολέμους ἀσθε-

ante eas τελεία στιγμή, connectantur cum superioribus in hunc modum — ἐλευθεριωτέρους
 αὐτῶν, ἐπειδὴ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων. Nos, pertinacem librorum omnium con-
 sensionem secuti, nec interpunctionem loci, nec scripturam mutamus; sed novam hīc perio-
 dum instituimus; et ea quæ sequuntur, ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι, &c. usque ad κυνικὸν καὶ θη-
 ριῶδες δοκεῖ εἶναι: adstipulante Stephano, parenthesis includenda putamus. Constat quidem,
 nihil in sequentibus reperiri, quod primo huic periodi membro, alterique illi ἐνενόησε δι' αὐ-
 τῶν, &c. respondeat. Itaque dicendum est, σχῆμα hīc ἀνανταπόδοτον occurrere.

* Καὶ ὡς ἐπηρώτων, &c.] De interrogationibus his jocularique eleganter differit Plutarchus
 Sympot. lib. 2. προσβλ. α.

νεστέρες ποιεῖν, αὐτὰς δὲ ἰσχυροτέρες. Καλέσας ἔν τὸν Υρ-
κάνιον καὶ τὸν Γωβρύαν, (τῆς γὰρ ἐνόμιζε μάλιστα εἶδέναι
ἂν αὐτὸς ᾗτο δεῖσθαι μαθεῖν) Εἰγώ τοι, ἔφη, ἄνδρες φίλοι,
οἶμαι, σὺν ὑμῖν ὡς πιστοῖς βελευόμενος περὶ τῆς πολέμου τῆ-
δε, ἔκ ἂν ἐξαμαρτάνειν· ὅρῳ γὰρ ὑμῖν ἔτι μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ,
σκεπτέον ὄν, ὅπως ὁ Ασσύριος ἡμῶν μὴ ἐπικρατήσῃ. Εἰμοὶ
μὲν γὰρ, ἔφη, τῶνδε ἀποσφαλέντι ἐστὶν ἴσως καὶ ἄλλη ἀπο-
στροφή· ὑμῖν δὲ, εἰ οὗτος ἐπικρατήσῃ, ὅρῳ ἅπαντα τὰ ὄντα
ἀλλότρια γιγνόμενα. Καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστιν, οὐκ
ἐμὲ μισῶν, ἀλλ' οἴομενος ἀσύμφορον εἶναι αὐτῷ, ἡμᾶς μεγά-
λως εἶναι· καὶ στρατεύει διὰ τῆς ἐφ' ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ
μισεῖ, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ὑμῶν. Πρὸς ταῦτα ἀπε-
κρίναντο ἀμφότεροι, καὶ τὰ αὐτὰ περαίνειν * ὅτι μέλοι, ὡς
ταῦτα εἰδόσι, σφίσι, καὶ μέλον αὐτοῖς ἰσχυρῶς, ὅπη τὰ νῦν
παρόντα ἀποβήσοιτο.

Ενταῦθα δὴ ἤρχετο ᾧδε, Λέξατέ μοι, ἔφη, ὑμᾶς μόνους
ἐνόμιζε πολεμικῶς ἔχειν ὁ Ασσύριος πρὸς αὐτόν; ἢ ἐπίστασ-
θε καὶ ἄλλον τινὰ αὐτῷ πολέμιον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Υρ-
κάνιος, πολεμιώτατοι μὲν εἰσιν αὐτῷ Καδέσιοι, ἔθνος μάλα
πολὺ καὶ ἄλκιμον· Σάκαι γεμὴν, ὁμοροὶ ἡμῖν, οἳ πολλὰ
κακὰ πεπόνθασιν ὑπὸ τῆς Ασσυρίας· ἐπειρᾶτο γὰρ καὶ ἐκείνους,
ὥσπερ καὶ ἡμᾶς, καταστρέψασθαι. Οὐκ ἔν οἷσθε, ἔφη,
νῦν αὐτῆς ἀμφοτέρως ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι σὺν ἡμῖν τῷ Ασσυρίῳ;
Εἶπασαν, καὶ σφόδρα γε, εἴπη δύναιντο συμμῖξαι. Τί δ' ἐν
μέσῳ, ἔφη, ἐστὶ τῆς συμμῖξαι; Ασσύριοι, εἶπασαν, τὸ αὐτὸ
ἔθνος δι' ἑπερ νῦν πορεύῃ. Επεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, Τί
γάρ; ἔφη, ᾧ Γωβρύα, ἔ σὺ τῆς νεανίσκου τῆς, ὅς νῦν εἰς τὴν
βασιλείαν κατέστηκεν, ὑπερηφανίαν πολλὴν τινα τῆς τρόπου
κατηγορεῖς; Τοιαῦτα γὰρ, οἶμαι, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον
ὑπ' αὐτῆς. Πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς σὲ μόνον ἐγένετο
τοιοῦτος, ἢ καὶ εἰς ἄλλους τινάς; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας,

* Ὅτι μέλοι, &c.] Edit. Leunclav. Ald. et Florent. dant μέλλει. quàm lectionem Camerarius
et Gabriellus in loco convertendo secuti sunt. Ex plurium verò exemplarium consensu à se
substitutum fuisse μέλοι testatur Stephanus; quibus sanè accedunt MS. Bodl. et Edit. Eton.
Hæc autem posteriori etiam loco μέλοι exhibet ante αὐτοῖς, quod haud minùs forsan aptum est,
quàm μέλον illud à cæteris editionibus omnibus et MSto Bodl. representatum. Locus non-
nihil obscuritatis habet; sed germanus Stephano sensus videtur: Responderunt et sibi curæ esse
eandem exequi, utpote qui scirent illa quæ Cyrus dicebat, et solliciti etiam essent, quò res præsentis
conspiciat forent.

καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς. Ἀλλὰ τὰς μὲν ἀσθενέοντας οἷα ὑβρίζει, τί δεῖ λέγειν; ἐνὸς δ' ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου ἢ ἐγὼ υἱόν, * καὶ ἐκείνους ἐταῖρον ὄντα, ὥσπερ τὸν ἐμὸν, συμπίνοντα παρ' ἐαυτῷ συλλαβὼν ἐξέτεμεν, ὥς μὲν τινες ἔφασαν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτῷ ἐπήνεσεν αὐτὸν ὡς καλὸς εἴη, καὶ ἐμακάρισε τὴν μέλλουσαν αὐτῷ γυναῖκα ἔσεσθαι. ὡς δὲ ἔτος νῦν λέγει, ὅτι ἐπέειπεν αὐτῷ τὴν παλλακίδα. Καὶ νῦν ἔτος εὐνέχους μὲν ἐστὶ, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατήρ αὐτῷ ἐτελεύτησεν. Οὐκ ἔν, ἔφη, οἷε ἂν καὶ τῷτον ἡμᾶς ἰδεῖν ἡδέως, εἰ οἷοιτο αὐτῷ βοηθὸς ἂν γενέσθαι; Εὖ μὲν ἔν οἶδα, ἔφη ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοι αὐτὸν χαλεπὸν ἐστίν, ὦ Κῦρε. Πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι εἰ μέλλοι τις ἐκείνῳ συμμίζειν, παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα δεῖ παρέναι. Τί ἔν, ἔφη, τῷτο χαλεπόν; Ὅτι νῆ Δί, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξεληθῆσαν δύναμιν αὐτόθεν πολλαπλασίαν ἥς σὺ νῦν ἔχεις· εὖ δ' ἴσθι ὅτι διὰ ταῦτα ἤττον σοι νῦν, ἢ τὸ πρῶτον, οἱ Ἀσσύριοι καὶ τὰ ὅπλα ἀποφέρουσι, καὶ τὰς ἵππους ἀπάγουσιν, ὅτι τοῖς ἰδῶσιν αὐτὴν ὀλίγη ἔδοξεν ἡ σὴ δύναμις· καὶ ἔτος ὁ λόγος πολὺς ἤδη ἐνέσπαρται· δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι φυλαττομένους πορεύεσθαι.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκέσας τῇ Γωβρύᾳ τοιαῦτα, τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἔλεξε· Καλῶς μοι δοκεῖς, ὦ Γωβρύα, λέγειν, κελεύων ὡς ἀσφαλέςτατα τὰς πορείας ποιῆσθαι. Εἰ γὰρ ἔν σκοπῶν ἐδύναμαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν ὑδεμίαν πορείαν ἡμῖν τῆς πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα πορείας εἶναι, εἰ ἐκεῖ τῶν πολεμίων ἐστὶ τὸ κράτιστον. Πολλοὶ μὲν γὰρ εἰσιν, ὡς σὺ φῆς· εἰ δὲ καὶ θάρρησας, καὶ δεινοὶ ἡμῖν, ὡς ἐγὼ φημι, ἔσονται. Μὴ ὀρώντες μὲν ἔν ἡμᾶς, ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι διὰ τὸ φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι τῷ μὲν φόβος ἀπαλλάσσονται, ὅς αὐταῖς ἐγένετο, θάρσος δὲ ἐμφύσεται ἀντὶ τέττατος μείζον, ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον ἡμᾶς μὴ ὀρώσιν· ἣν δὲ καὶ ἤδη ἴωμεν ἐπ' αὐτῶν, πολλὰς μὲν αὐτῶν εὐρήσομεν ἔτι κλαίοντας τὰς ἀποθανόντας ὑπ' ἡμῶν, πολλὰς δ' ἔτι τραύματα ἐπιδεδεμένους, ἃ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἔλαβον, πάντας δ'

* Καὶ ἐταῖρον ἐταῖρον, &c.] Consentiant hic omnia, quae videre licuit, exemplaria. Itaque suavia est Leucclavius, qui vocibus, ἐκείνους, locum inter καὶ et ἐταῖρον tribuendum putaret.

ἔτι μεμνημένους τῆς τῆδε μὲν τῆ στρατεύματος τόλμης, τῆς δ' αὐτῶν φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς. Εὖ δ' ἴσθι, ὦ Γαβρύα, εἶναι καὶ τῆτο ἥδη. ὥς οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν θάρρησιν, ἀνυπόστατον τὸ φρόνημα παρέχονται· ὅταν δὲ δείσωσιν, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσέτω μείζω καὶ ἐκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. Εκ πολλῶν μὲν γὰρ καὶ κακῶν λόγων ἠύξημένος αὐτοῖς πάρεστιν, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ πονηρῶν * χρημάτων, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δύσδύμων τε καὶ ἐξέστηκότων προσάπων ἡθροισται· ὥστε ὑπὸ τῆ μεγέθους ἐράδιον αὐτόν ἐστιν ἔτε λόγοις κατασβέσαι, ἔτε προσάγοντα † πολεμίοις μένος ἐμβαλεῖν, ἔτ' ἀπάγοντα ‡ ἀναδρέψαι τὸ φρόνημα. ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρσεῖν παρακελεύη. τοσέτω ἐν δεινότεροις ἡγῶνται εἶναι. Εκείνο μέντοι ἥδη σκεφωμεθα ἀκριβῶς ὅπως ἔχει. Εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τῆδε αἱ νίκαι ἐσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ὁπότεροι ἂν πλείονα ὄχλον ἀπαριθμήσωσιν, ὀρῶν καὶ σὺ φοβῇ περὶ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἐν δεινοῖς ἐσμεν· εἰ μέντοι, ὥσπερ πρόσθεν, διὰ τῆς εὖ μαχομένους, ἔτι καὶ νῦν, αἱ μάχαι κρίνονται, θάρρῶν ἔδεν ἂν σφαλεῖς· πολὺ μὲν γὰρ σὺν θεοῖς παρ' ἡμῖν πλείονας εὐρήσεις τῆς δέ-

* *Χρημάτων*] Sic editi libri, quos vidi, omnes. Invenitur tamen et alia lectio, nempe *χρημάτων*. Utramque agnoscit MS. Bodl. Posteriores, in loco convertendo, *Philadelphus* et *Gabrielius* sequuti sunt; priorem, quam recepinus, *Camerarius* et *Leunclavius*. Hic autem omni ope nititur, ut *πραγμάτων*, pro *χρημάτων*, reponat. Sic enim, inquit, hæc tria sibi commodissimè respondent, *λόγοι*, *rumores*; *πράγματα*, *res ipsæ tristes et adversæ*; *πρόσωπα*, *vultus hominum trepidantium*: de quibus et colligi et augeri formido solet. Quod ad alteram scripturam, *χρημάτων*, adinet; illa sanè, nec injuriâ, *Leunclavio* vix locum hîc habere videtur, cùm alii colores intelligi non possint, quàm vultus; et vultus statim mentio subjiçiat, qui ab illis coloribus secerni nequit. *Suidas* quidem, *Hesychius* et *Phavorinus* *χεῖμα* exponunt, *πῶγμα*. At licet in singulari quidem numero, τὸ *χεῖμα*, ἀντὶ τοῦ *πράγματος* rectè ponatur; in plurali tamen τὰ *χεῖματα*, ἀντὶ τῶν *πραγμάτων* in usu non reperiri suspicatur *Æmil. Portus*. Quare idem *Portus* *πράγμάτων*, pro *χρημάτων*, in ipso textu legendum, ut monet etiam *Leunclavius*, existimat. Nihilominus, cùm locus hic manifesto errore non teneatur, à lectione receptâ, ubi potissimum exemplaria primæ notæ consentiunt, desciscere religio est. *Scholias* sanè *Thucyd.* τὰ *χεῖματα* his exponit *πράγματα*, lib. 3. p. 191. et lib. 7. p. 425. edit. *Oxon.* Ea tamen expositio, utroque in loco, minùs, uti videtur, consona est, Auctoris menti; quæ postulat, ut per *χεῖματα* intelligamus vel *merces* vel *pecunias*, de quibus vulgò accipi solet vox ista. *Vulgata* lectio *Suide* patrocinio meliùs defenditur; qui *χεῖμα*, in numero etiam multitudinis positum, interpretatur *πῶγμα*, nam ad *χρημάτων* hæc habet; *κίπται ἡ λῆξις καὶ ἐπὶ πράγματος, ἢ προσώπου, ἢ λόγου. ponitur hæc vox pro re, vel personâ, vel oratione.*

† *Πολεμίοις μένος*, &c.] *Leunclavius* exhibet *πολεμίους*, et in margine scribit *πρὸς πολέμιους*; quam lectionem editor quidam *Xenophontis* temerè, ut aliàs solet, in contextum recepit. At *vulgatæ* scripturæ suæ constat auctoritas, neque ea sine contemptu veterum exemplarium omnium mutari potest. Haud necesse est monere, *Homericâ* phrasî uium esse hoc loco *Xenophontem*.

‡ *Αναδρέψαι*] Ità restituimus *MStum* Bodl. secuti, adductisque ipsâ loci sententiâ; quæ, uti *Camerarius*, probante *Leunclavio*, animadvertit, excitandi verbum postulat. Priùs autem in editis legebatur, *ἀνατρέψαι*, quod, cùm *prosterndi* vel *dejiciendi* vim habeat, nemo non videt alienum, atque *Cyri* vultu oratio, spectare,

λοντας μάχεσθαι ἢ παρ' ἐκείνοις. Ὡς δὲ ἔτι μᾶλλον θαρ-
 ρῆς, καὶ τότε κατανόησον· οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν
 ἐλάττονες, εἰσι νῦν, ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δὲ
 ἐλάττονες ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ * μείζονες
 νῦν, ἐπεὶ ἐνικήσαμεν· καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσε-
 γένεσθε· μὴ γὰρ ἔτι ἀτίμαζε μηδὲ τὲς σὲς, ἐπεὶ σὺν ἡμῖν
 εἰσι· σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι σάφ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, θαρρύντες
 καὶ οἱ ἀκολοῦθοι ἔπονται. Μὴ λαιδανέτω δὲ σε μηδὲ τῷτ',
 ἔφη, ὅτι ἕξεσι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῦν ἰδεῖν ἡμᾶς· γοργό-
 τεροι δὲ, σάφ' ἴσθι, ἔδαμῶς ἂν αὐτοῖς φανείημεν ἢ ἰόντες
 ἐπ' ἐκείνας. Ὡς ἔν ἐμῷ ταῦτα γιγνώσκοντος, ἄγε ἡμᾶς εὐθὺ
 τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος.

Οὕτω μὲν δὴ πορευόμενοι, τεταρταῖοι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς
 Γωβρύας χώρας ἐγένοντο. Ὡς δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ἦν, κατέστησε
 λαβὼν ἐν τάξει μεθ' ἑαυτῆς τὲς τε πεζὰς καὶ τῶν ἵππεων ὅσας
 εἶδοκεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν· τὲς δ' ἄλλες ἱππέας ἀφῆκε κατα-
 δεῖν, καὶ ἐκέλευσε τὲς μὲν ὅπλα ἔχοντας κατακαίνειν, τὲς δ'
 ἄλλες καὶ πρόβατα, ὅσα ἂν λάβωσιν, ἄγειν πρὸς αὐτόν.
 Ἐκέλευσε δὲ καὶ τὲς Πέρσας συγκαταδεῖν· καὶ ἦκον πολλοὶ
 μὲν αὐτῶν κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ καὶ
 λείαν πλειστην ἄγοντες. Ὡς δὲ παρῆν ἡ λεία, συγκαλέσας
 τὲς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν Υἱκανίων, καὶ τὲς ὁμο-
 τίμας, ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ἐξένιξεν ἡμᾶς ἅπαντας
 πολλοῖς ἀγαθοῖς ὁ Γωβρύας· Εἰ ἔν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξε-
 λόντες τὰ νομιζόμενα καὶ τῇ † ἄλλῃ στρατιᾷ τὰ ἱκανὰ, δοί-
 ημεν τὴν ἄλλην τέτρω λείαν, ἃρ' ἂν, ἔφη, καλὸν ποιήσαιμεν,
 τῷ εὐδὺς φανεροῖ εἶναι ὅτι καὶ τὲς εὖ ποιῶντας πειρώμεθα νι-
 καῖν εὖ ποιῶντες. Ὡς δὲ τῷτ' ἤκασαν, πάντες μὲν ἐπήνυν,
 πάντες δ' ἐνεκωμιάζον· εἷς δὲ καὶ ἔλεξεν ὧδε, Πάνυ, ἔφη, ὦ
 Κύρε, τέτο ποιήσομεν. Καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γω-
 βρύας πτωχὴς τινὰς ἐνόμιζεν ἡμᾶς, ὅτι ἐ δαρεικῶν μεστοὶ
 ἤκομεν, ἐδ' ἐκ χρυσῶν φιαλῶν ἐπίνομεν· εἰ δὲ τέτο ποιήσαι-

* Μείζονες νῦν, &c.] Sic in libris omnibus ferè haecenus editis legitur. Verum MS. Bodl. additā quādam clausulā, dat : ἡμεῖς δὲ καὶ μείζονες νῦν ἢ πρὶν, ἐπεὶ ἐνικήκαμεν καὶ ἰσχυ-
 ρότεροι, ἐπεὶ εὐτυχήκαμεν· καὶ πλείονες δὲ, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε. Hanc lectionem, mar-
 gini editionis suae adscriptam, in loco convertendo, secutus est Leunclavius : eaque haud fanè
 displicet.

† Ἀλλῇ] Vocem hanc editiones omnes constantissimè servant. At à MSto Bodl. abest,
 et Leunclavio minùs placet, uti ex notā ei adixā constat : nihil tamen contra cæterorum
 idem niutamus. Vide lib. 3. p. 99. not. 3.

μεν, γνοίη ἄν, ἔφη, ὅτι ἐλευθερίαις εἶναι καὶ ἄνευ χρυσίαις ἐστίν. Ἰτε δὴ, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς μάχοις, καὶ ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες, τὰ ἄλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ. Οὕτω δὲ λαβόντες ἐκεῖνοι ὅσα ἔδει, τὰ ἄλλα ἔδωκαν τῷ Γωβρύᾳ.

Ἐκ τῆς δὴ ἦει πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα, παραταξάμενος ὥσπερ ὅτε ἡ μάχη ἦν. Ὡς δ' ἐκ ἀντεξήσαν οἱ Ἀσσύριοι, ἐκέλευσεν ὁ Κύρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαντα εἰπεῖν ὅτι εἰ * βέλεται ἐξίων ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, καὶ αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο· εἰ δὲ μὴ ἀμύνει τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατέσσι πείθεσθαι. Ο μὲν δὲ Γωβρύας προσελάσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν, ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ αὐτῷ ἐξεπεμψεν ἀποκρινόμενον τοιάδε. Δεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύα, Οὐχ ὅτι ἀπέκτεινά σε τὸν υἱὸν μεταμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι ἐ καὶ σὲ προσαπέκτεινα. Μάχεσθαι δ' ἂν βέλησθε, ἤκετε εἰς τὴν τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' ἡμῖν ἔπω σχολή· ἔτι γὰρ παρασκευαζόμεθα. Ο δὲ Γωβρύας εἶπεν, Ἀλλὰ μήποτε σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια· δῆλον γὰρ ὅτι ἀνιῶ σε ἐγὼ ἐξ ἧς αὕτη σε ἡ μεταμέλεια ἔχει. Ο μὲν δὲ Γωβρύας ἀπήγγειλε τὰ τῷ Ἀσσυρίᾳ· ὁ δὲ Κύρος ἀκέσας ταῦτα, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα· καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν, Εἰπέ μοι, ἔφη, ἐκ ἑλεγεῖς μέντοι σὺ ὅτι τὸν ἐκτμηθέντα ὑπὸ τῷ Ἀσσυρίᾳ οἶε ἂν σὺν ἡμῖν γενέσθαι; Εὖ μέντοι, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὰρ ἤδη ἔγωγε καὶ ἐκεῖνος ἐπαρρησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους. Οπότε ἔν καλῶς σοι δοκεῖ ἔχειν, πρόσσιθι πρὸς αὐτόν· καὶ πρῶτον μὲν ἔτω ποίει, † ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ· ἐπειδὴ δὲ συγγένῃ αὐτῷ, εἰ μὲν γνῶς αὐτὸν φίλον ἡμῶν βεβλόμενον εἶναι, τῷ ‡ ἤδη χρὴ μηχανᾶσθαι, ὅπως λάθῃ φίλος

* Βούλεται] *Etonensis* aliæque editiones minùs rectè βούλονται representant. Nos ed. *Steph. Leuncl. Florent. Ald.* magisq. adeò receptam *οὐ εἰ* constructionem secuti sumus.

† Ὅπως ἂν αὐτός, &c.] Ità ex *MSto Bodl.* mutatà tantùm pronominis specie, locum hunc restituiimus; cùm in eo legatur ὅπως ἂν οὗτος λέγῃ· ἐπειδὴ δὲ, &c. Editi vulgò dant ποίει, ὅπως ἂν αὐτοὶ ὅτι ἂν λέγῃ εἰδῇτε· ἐπειδὴ δὲ, &c. quæ lectio sonat, facite ut intelligatis quidquid dicat. Hanc tamen sententiam *Leunclavius* cùm concoquere non poterat, eam, quam damus, lectionem, in loco vertendo expressit, et editionis suæ margini adscripsit.

‡ Ἢδη χρὴ μηχανᾶσθαι] Ab omnibus ferè libris abest illud χρὴ, quod tamen nos, editionem *Etonensem* secuti, addendum putavimus. Rectè enim observat *Stephanus*, infinitivum solum stare hic non posse, nisi pro imperativo positum, pristino more, dicamus. Sed cùm imperativi *πρόσιθι* et *ποίει* præcedant, cur in eadem periodo infinitivum pro imperativo subjunxisset? Certè hoc mihi (verba sunt *Stephani*) non sit verisimile: quare aut imperativum ex illo infinitivo nobis esse faciendum, aut particulam *δε* vel *χρὴ* addendam censuerim; ut sit τοῦτο *δε* μηχανᾶσθαι, vel τοῦτω *Ἢδη χρὴ* μηχανᾶσθαι. Illi tanè scribendi modo favet *MSt. Bodl.* in quo legitur τοῦτο *Ἢδη μηχανᾶσθαι*.

ἂν ἡμῖν· ἔτε γὰρ ἂν φίλος τις ποιήσειεν ἄλλως πως * πλείστα ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ, ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι· ἔτ' ἂν ἐχθρὸς πλείω τις βλάβειεν ἄλλως πως, ἢ φίλος δοκῶν εἶναι. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Γαβρύας, οἷδ' ὅτι καὶ πρίαται Γαδάτας τὸ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὸν νῦν βασιλέα Ασσυρίαν· ἀλλ' ὅτι ἂν δύναίτο, τῷτο καὶ ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν. Λέγε δὴ μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τῷτο τὸ φρέριον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὃ φατε Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις † ἐπιτετειχίσθαι, τῇδε τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τῷ πολέμῳ, ἃρ' ἂν οἶει, ἔφη, ὑπὸ τῷ φρεράρχῃ παρεδῆναι τὸν εὐνῆχον ἐλθόντα σὺν δυνάμει; Σαφῶς γε, ἔφη ὁ Γαβρύας, εἴπερ ἀνυπόπτος ἂν, ὥσπερ νῦν ἐστίν, ἀφίκοιτο πρὸς αὐτόν. ‡ Οὐκᾶν, ἔφη, ἀνυποπτότατος ἂν εἴη, εἰ προσβάλοιμι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτῶ, ὥς λαβεῖν βελόμενος, ἀπομάχοιτο δ' ἐκείνος ἀνὰ κράτος· καὶ λάβοιμι μὲν αὐτῶ τι ἐγὼ, ἀντιλάβοι δὲ καὶ ἐκείνος ἡμῶν ἢ ἄλλας τινας, ἢ καὶ ἀγέλης πεμπομένους ὑπ' ἐμῶ πρὸς τέττας ἔς φατε πολεμίους τῷ Ασσυρίῳ εἶναι· καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν ὅτι § ἐπὶ στρατεύμα ἀπέρχονται, καὶ κλίμακας ὥς τὸ φρέριον ἄγοντες· ὁ δὲ εὐνῆχος ἀκέσας πορσποίησαιτο, προαγγεῖλαι βελόμενος ταῦτα, παρεῖναι. Καὶ ὁ Γαβρύας εἶπεν, Οὕτω μὲν γιγνομένων σαφῶς οἶδα ὅτι παρὲν ἂν αὐτόν, καὶ δεοίτό γ' ἂν αὐτῶ μένειν ἔστε σὺ ἀπέλθῃς. Οὐκᾶν ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴγε ἅπαξ εἰσέλθοι, δύναίτ' ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; Εἰκὸς γῆν, ἔφη ὁ Γαβρύας, τὰ μὲν ἔνδον ἐκείνους συμπαρασκευά-

* Πλείστα] MS. Bodl. dat. πλείω. quod magis probat Muretus. Perperam. Nam usitata scriptoribus Atticis est ista graduum permutatio. Οὐκοῦν αὖ ὁ καὶ δίκαια ποιεῖν λέγων λυσιστελεῖν, φαίη ἂν δεῖν ταῦτα πράττειν.—ὅθεν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἰσὺς ἀνθρώπου ἐστὶ ἐγκρατίστατος, i. e. longè potentior, Plat. de Rep. lib. 9. p. 589. edit. Steph. Alia exemplar profert Budaesi Comm. 1. G. p. 1051.

† Ἐπιτετειχίσθαι, τῇδε, &c.] Locum hunc interpunctionis vitio laborantem sic sanavimus: cum prius scriberetur —ἐπιτετειχίσθαι τῇδε τῇ χώρᾳ, πρόβολον, &c. Sed datus iste, χώρα, cum comitantibus particulis, ad πρόβολον, non ad ἐπιτετειχίσθαι, referendus est. Constat hoc tum ex loci sententiā, tum ex eadem loquendi formulā infra paulò occurrenti; ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πρόβολος εἴη πολέμου, τοῖς, &c.

‡ Οὐκᾶν, ἔφη, &c.] Mavult Stephanus hunc locum et sequentem interrogativè legere. Cui adfentior.

§ Ἐπὶ στρατεύμα, &c.] Muretus unicā voce legendum censet ἐπιστρατεύμα, et paulò post, ἄγοντες, pro ἄγοντες, ut sit sensus, proficisci sè ad supplementum exercitiū à Sacis et Hyrcaniis adducendum, scilicet, &c. Mihi verò illud ἐπιστρατεύμα haud probi commatis esse videtur. Monendus tamen est lector, aliam scripturam edit. Flor. et Ald. præ se ferre, nimirum hanc: καὶ κλίμακας ὥσπερ τὸ φρέριον ἄγοντες. Sed magis, mihi placet lectio vulgò recepta, quam MS. etiam Bodl. confirmat: in quo tamen ἄγοντες, non ἄγοντες, legitur. Locī autem sententiam satis explicant illa, quæ mox sequuntur, verba: τοὺς μὲν ἑλκεῖν ὁ Γαδάτας διαφεύγειν, ἑταῖς δὲ ὄντιν τὰ στρατεύματα, καὶ τοὺς κλίμακας κομίζουσιν, p. 171.

ζοντος, τὰ δ' ἔξωθεν σὲ ἰσχυρότερα προσάγοντος. Ἰδι ἔν, ἔφη· καὶ πειρῶ ταῦτα διδάξαι· καὶ διαπραξάμενος, παρῆναι· πιστὰ δὲ αὐτῷ ἐκ ἂν μείζω ἔτε εἴποις ἂν ἔτε δείξαις ὧν αὐτὸς σὺ τυγχάνεις παρ' ἡμῶν εἰληφάς.

Ἐκ τέττε ἄρχετο μὲν ὁ Γωβρύας· ἄσμενος δὲ ἰδὼν αὐτὸν ὁ εὐνέχος, συνωμολόγει τε πάντα καὶ συνέδετο ἃ ἔδει. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ Γωβρύας ὅτι πάντα δοκοίη ἰσχυρῶς τῷ εὐνέχῳ ἔχειν τὰ ἐπισταλόντα, ἐκ τέττε τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμάχετο δὲ ὁ * Γαδάτας· ἦν δὲ καὶ ὁ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος, ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας· τῶν δὲ ἀγγέλων ἔς ἐπεμψεν ὁ Κῦρος, προειπὼν οἱ πορεύσοιντο, τὲς μὲν εἰασέν ὁ Γαδάτας διαφεύγειν, ὅπως ἄγοιεν τὰ στρατεύματα, καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν· † ἔς δ' ἔλαβε, βασιανίζων ἐναντίον πολλῶν, ὡς ἤκασεν ἐφ' ἃ ἔφασαν πορεύεσθαι, εὐδέως συνεσπευσμένος ὡς ἐξαγγελῶν, τῆς νυκτὸς ἐπορεύετο. Τέλος δὲ πιστευθεὶς, ὡς βοηθὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ φρέγιον· καὶ τέως μὲν συμπαρεσκεύαζεν, ὅτι ἐδύνατο τῷ φρεγράρχῃ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος εἰσῆλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον, συνεργὲς ποιησάμενος καὶ τὲς ‡ παρὰ Κῦρῳ αἰχμαλώτους. Ἐπεὶ δὲ τῷτο ἐγένετο, εὐθύς Γαδάτας ὁ εὐνέχος τὰ ἔνδον καταστήσας ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ τῷ νόμῳ § προσκυνήσας, εἶπε, Χαῖρε ὦ Κῦρε. Ἀλλὰ ποῖα ταῦτ', ἔφη· σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς ἐκλεύεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. Εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέγα ποιῆμαι, φίλον τῷτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμμάχοις καταλιπεῖν· σὲ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ Ἀσσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ ποιεῖν ἀφείλετο, ἐ μέντοι τόγχε φίλος κταῖσθαι σὲ δύνασθαι ἀπεστέρησεν· ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς τῷ ἔργῳ τέττω φίλος πεποίησαι,

* Γαδάτας· ἦν καὶ δ, &c.] In MSto Bodl. et editione Eton. defunt voces istæ omnes, quæ inter Γαδάτας et τῶν δὲ ἀγγέλων interjectæ sunt. At eas exhibent editiones vetustæ Flor. et Ald. quas Stephanus, Leunclavius, alique hoc in loco secuti sunt. Nobis itaque religio fuit integram simul sententiam expungere, quæ non tot librorum modò testimoniis corroborata est, sed et ex ipso Xenophonte defendi posse videatur: suprâ enim paulò dixerat Cyrus——: ἰ προσβάλομαι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτοῦ——καὶ λάβομαι μὲν αὐτοῦ τὸ ἐγὼ, &c.

† Οὗς δ' ἔλαβε, &c.] Libri ferè omnes particulam δὲ inter ὡς et ἤκουσεν importunè positam exhibent: unde impedita exoritur orationis structura. Nos Stephanum libenter secuti sumus; qui eam assentiente, ut testatur ipse, libro veteri, expunxit.

‡ Παρὰ Κῦρῳ] Muretus legendam censet παρὰ Κῦρου. Et MS. quidem Bodl. παρὰ τοῦ Κῦρου representat. At locum suum teneat, per me licet, vulgata lectio, quam ceteri libri omnes præstant.

§ Προσκυνήσας | Vide lib. 4. p. 138. not. 3.

οἱ σοι, ἢν δυνάμεδα, πειρασόμεδα μὴ χεῖρες βοηθοὶ παρ-
ραστήναι ἢ εἰ παῖδας ἢ ἐκγόνες ἐκέκτησο. Ο μὲν τοιαῦτα
ἔλεξεν.

Εν δὲ τῷ Ὑρκάνιαις, ἄρτι ἡσθημένος τῷ γεγενημένῳ,
προσθεῖ τῷ Κύρῳ, καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, εἶπεν, ὦ
μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις Κύρῳ, ὡς πολλὴν με τοῖς θεοῖς
ποιεῖς χάριν ὀφείλεις, ὅτι σοὶ με συνήγαγον. Ἴδι νῦν τοίνυν,
ἔφη ὁ Κύρος, καὶ λαβὼν τὸ χωρίον ἔπερ ἕνεκά με ἀσπάζη,
διατίθει αὐτὸ ἔτι, ὡς ἂν τῷ * ὑμετέρῳ φύλῳ πλείστε
ἄξιον ἦ, καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιστα δ', ἔφη, Γα-
δάτα-τέτῳ, ὅς ἡμῖν λαβὼν αὐτὸ παραδίδωσι. Τί ἂν; ἔφη
ὁ Ὑρκάνιος, ἐπειδὴν Καδῆσιοι ἔλθωσι καὶ Σάκαι, καὶ οἱ ἐμοὶ
πολίται, καλέσωμεν καὶ τέτον, ἵνα κοινῇ βελευσόμεδα
πάντες, ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφορώτατα χρώμεδα τῷ
Φρερίῳ; Ταῦτα μὲν ἔτι συνήνεσε καὶ ὁ Κύρος· ἐπεὶ δὲ συ-
νήλθον οἷς ἔμελε περὶ τῷ Φρερίῳ, ἐβελεύσαντο κοινῇ φυλάτ-
τειν οἷσπερ ἀγαθὸν ἢ φίλιον ὄν, ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πρόβολος
εἴη πολέμα, τοῖς δ' Ασσυρίοις ἐπιτετειχισμένον. Ἐπεὶ δὲ
τέτῳ ἐγένετο, πολὺ δὴ προθυμότερον καὶ Καδῆσιοι συνεστρα-
τεύοντο καὶ Σάκαι καὶ Ὑρκάνιοι· καὶ συνελήγῃ ἐντεῦθεν στρα-
τευμα, Καδῆσιων μὲν, πελτασταὶ εἰς δισφυρίους, καὶ ἱππεῖς
εἰς τετρακισχιλῆς· Σακῶν δὲ, τοξόται εἰς μυρίας, καὶ ἱπο-
τοξόται εἰς δισχιλῆς· καὶ Ὑρκάνιοι δὲ πεζοὶ τε ὅσους ἐδύναντο
προσεξέπεμψαν, καὶ ἱππεῖας προσεπλήρωσαν εἰς δισχιλῆς·
τὸ γὰρ πρόσθεν καταλελειμμένοι ἦσαν πλείους οἴκοι αὐτῶν ἱπ-
πεῖς, ὅτι οἱ Καδῆσιοι καὶ οἱ Σάκαι τῶν Ασσυρίων πολέμιοι
ἦσαν. Ὅσον δὲ χρόνον ἐκαδέζετο ὁ Κύρος ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ
Φρερίον οἰκονομίαν, τῶν Ασσυρίων τῶν κατὰ ταῦτα τὰ χωρία
πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέφερον ὅπλα, φοβέ-
μενοι ἢ ἢ πάντας τὰς προσχώρας.

Εκ δὲ τῶν προσέρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας, καὶ λέγει
ὅτι ἤκασιν αὐτῷ ἄγγελοι ὡς ὁ Ασσύριος, ἐπεὶ πύθοιτο τὰ
περὶ τῷ Φρερίῳ, χαλεπῶς τε ἐνέγκοι, καὶ συσκευάζοιτο ὡς

* *Τριτέρῳ φύλῳ*] Sic emendavimus, partim ex MSto Bodl. in quo legitur *ὑμετέρῳ φύλῳ*,
partim ex conjecturâ Stephani, qui se non dubitare ait, quin vera lectio sit *τῷ ὑμετέρῳ φύλῳ*,
i. e. *nostræ nationi*. Addit Stephanus, de hac lectione Camerarii vetus exemplar et Gabrieliū
etiam sibi adfentiri. Fallūm hoc quidem : nam Gabrieliū vertit, *vestræ nationi*.

ἐμβαλῶν εἰς τὴν αὐτῆς χώραν· Ἦν ἔν ἀφῆς με, ὦ Κῦρε, τὰ
 τείχη ἂν πειραδεῖν διασῶσαι, τῶν δὲ ἄλλων μείων λόγος.
 Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἦν ἔν ἰης νῦν, πότε ἔσῃ οἴκοι; Καὶ ὁ Γα-
 δάτας εἶπεν, Εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ; Ἡ καὶ τὸν
 Ασσύριον, ἔφη, οἶε ἐκεῖ ἤδη καταλήψεσθαι; Εὖ μὲν ἔν, ἔφη,
 οἶδα· σπεύσει γὰρ ὅσω σὺ πρόσω * δοκεῖς ἵναι. Εγὼ δὲ,
 ἔφη ὁ Κῦρος, ποσταῖος ἂν σὺν τῷ στρατεύματι ἐκείσῃ ἀφικοί-
 μην; Πρὸς τῆτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει, Πολὺ ἤδη, ὦ δέσποτα,
 ἔχεις τὸ στράτευμα, καὶ ἐκ ἂν † δύναιο μείων ἢ ἐν ἑξ ἢ ἐπτά
 ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἴκησιν. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ
 Κῦρος, ἄπιθι ὡς τάχιστα· ἐγὼ δὲ ὡς ἂν δυνατόν ἢ πορεύσο-
 μαι. Ο μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχετο· ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε
 πάντας τὰς ἄρχοντας τῶν συμμάχων· καὶ ἤδη πολλοὶ τε
 ἐδόκεν καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ παρεῖναι· ἐν ‡ οἷς δὴ ὁ Κῦρος
 λέγει τοιάδε·

“ Ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διέπραξεν ἃ ἐδόκει πᾶσιν
 “ ἡμῖν πολλὰ ἄξια εἶναι· καὶ ταῦτα, πρὶν καὶ ὅτις ἀγαθὸν
 “ ὑφ’ ἡμῶν παδεῖν. Νῦν δὲ ὁ Ασσύριος εἰς τὴν χώραν αὐτῆς
 “ ἐμβάλλειν ἀγγέλλεται, δηλονότι ἅμα μὲν τιμωρεῖσθαι
 “ αὐτὸν βεβλόμενος, ὅτι δοκεῖ μέγα βεβλάφθαι ὑπ’ αὐτῆς·
 “ ἅμα δ’ ἴσως καὶ ἐκεῖνο ἐννοεῖται, ὡς εἰ οἱ μὲν πρὸς ἡμᾶς
 “ ἀφιστάμενοι μηδὲν ὑπ’ ἐκείνης κακὸν πείσονται, οἱ δὲ σὺν
 “ ἐκείνῳ ὄντες ὑφ’ ἡμῶν ἀπολῶνται, ὅτι ὡς τάχιστα ἐδόνα
 “ εἰκὸς σὺν αὐτῷ βέλεσθαι εἶναι. Νῦν ἔν, ὦ ἄνδρες, κα-
 “ λὸν τι ἂν μοι § δοκῇ ποιῆσαι, εἰ προθύμως Γαδάτῃ
 “ βοηθήσαιο, ἀνδρὶ εὐεργέτῃ· καὶ ἅμα δίκαια ποιοῖμεν
 “ ἂν, χάριν ἀποδιδόντες· ἀλλὰ μὴν καὶ σύμφορον γ’ ἂν,
 “ ὡς ἐγὼ δοκῶ, πράττομεν ἡμῖν αὐτοῖς. Εἰ γὰρ πᾶσι φαι-
 “ νοίμεθα τὰς μὲν κακῶς ποιοῦντας νικᾶν πειρώμενοι κακῶς
 “ ποιοῦντες, τὰς δ’ εὐεργετῶντας ἀγαθοῖς ὑπερβαλλόμενοι,

* Δοκεῖς ἵναι.] Muretus legit εἶναι, MS. Bodl. σπεύσει γὰρ ὅσω ἔτι πρόσω δοκεῖς ἀπῖναι.
 Sed contra aliorum exemplarium fidem, serie sententiæ orationis non postulante, nihil mutato.

† Δύναιο μείων ἢ, &c.] Voces μείων ἢ defunt in edit. Flor. et Ald. Quare notas iis, sus-
 pectæ lectionis indices, adpinxere Stephanus et Leunclavius. Eas verò exhibent adstruuntque
 MS. Bodl. edit. Eton. et Gabrielii versio. Zanaras autem Annal. lib. 3. legit. Οὐκ ἂν δύναιο,
 ἀπικοίνατο, Δέσποτα, εἰ μὴ ἐν ἑξ ἢ ἐπτά, &c.

‡ Οἷς δὴ] Editio Stephaniana, οἷς δὲ, operarum, ut opinor, vitio.

§ Μοι δοκῶ] Ità reposuimus ex MSto Bodl. adstipulante Stephano, et admonente ipsæ
 orationis serie. Hactenus edicim, μοι δοκῶ.

“ εἰκὸς ἐκ τῶν τοιούτων φίλος μὲν ἡμῖν πολλὰς βέλεσθαι
 “ γίγνεσθαι, ἐχθρὸν δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν εἶναι· εἰ δὲ ἄμε-
 “ λῆσαι δόξαιμεν Γαδάτα, πρὸς τῶν θεῶν ποίοις λόγοις ἄλ-
 “ λος πείδοιμεν ἂν χαρίζεσθαι τι ἡμῖν; πῶς δ’ ἂν τολμῶ-
 “ μεν ἡμᾶς αὐτὲς ἐπαινεῖν; πῶς δ’ ἂν ἀντιβλέψαι τις ἡμῶν
 “ δύναιτο Γαδάτα, εἰ ἡττῶμεθα αὐτῇ εὖ ποιῆντος, τοσοῦδε
 “ ὄντες, ἑνὸς ἀνδρός, καὶ τέττε ἔτω διακειμένους;” Ο μὲν
 ἔν ἔτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες συνεπῆλθον ἰσχυρῶς ταῦτα ποιεῖν.

Ἀγετε τοίνυν, ἔφη, ἐπίεπερ καὶ ὑμῖν συνοδοεῖ ταῦτα, ἐπὶ
 μὲν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ ὀχήμασι καταλείπωμεν ἕκαστοι τὰς
 μετὰ τέτων ἐπιτηδειοτάτας πορεύεσθαι. Γαβρύας δὲ ἡμῖν
 ἀρχέτω αὐτῶν, καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς· καὶ γὰρ ὁδῶν ἔμπειρος,
 καὶ τᾶλλα ἱκανός· ἡμεῖς δὲ, ἔφη, σὺν ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις
 καὶ ἀνδράσι πορευώμεθα, τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόν-
 τες· ὅσω δ’ ἂν κερφότερον συσκευαζώμεθα καὶ εὐτελέστερον,
 τοσέτω τὰς ἐπίσας ἡμέρας ἥδιον ἂν ἀριστήσομεν τε καὶ
 δειπνήσομεν καὶ καθευδήσομεν. Νῦν δ’, ἔφη, πορευώμεθα
 ᾧδε· Πρῶτον μὲν ἄγε σὺ Χρυσάντα τὰς θωρακοφόρους, (ἐπεὶ
 ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἡ ὁδὸς ἐστὶ) τὰς ταξιαρχὰς ἔχων ἐν
 μετώπῳ πάντας· ἡ δὲ τάξις ἐκάστη ἐφ’ ἑνὸς ἵπῳ· ἀθροοὶ
 γὰρ ὄντες, καὶ τάχιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἂν πορευοίμεθα.
 Τέττε δὲ ἕνεκα, ἔφη, τὰς θωρακοφόρους κελεύω ἡγείσθαι,
 ὅτι τέττο βαρύτερόν ἐστι τῷ στρατεύματι. Τῷ δὲ βαρυ-
 τάτε ἡγεμένῃ, ἀνάγκη ῥαδίως ἔπεσθαι * πάντα τὰ θᾶπτον
 ἰόντα· ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῆται ἐν νυκτὶ, ἐδὲν ἐστὶ θαν-
 μαστὸν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύματα· τὸ γὰρ προταχ-
 θὲν ἀποδιδράσκει. Ἐπὶ δὲ τέτοις, ἔφη, Αἰτάβαζος τὰς
 Περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας ἀγέτω ἐπὶ δὲ τέτοις, Ἀνδρα-
 μίας ὁ Μῆδος, τὸ Μῆδων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τέτοις, Εμβας τὸ
 Ἀρμενίων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τέτοις, Αἰτέχας Ὑρκανίης· ἐπὶ δὲ
 τέτοις, Θαμβράδας τὸ Σακῶν πεζικόν· ἐπὶ δὲ τέτοις, Δα-
 μάτας Καδυσίης. Ἀγόντων δὲ καὶ ἔτοι πάντες, ἐν μετώπῳ
 μὲν τὰς ταξιαρχὰς ἔχοντες, δεξιὰς δὲ τὰς πελταστὰς, ἀριστε-
 ρὰς δὲ τὰς τοξότας τῷ ἑαυτῶν πλαισίῳ· ἔτω γὰρ πορευόμε-

* Πάντα τὰ θᾶπτον, &c.] Scholii hæc sive glossæ verba, textum autem esse, πάντα τὰ θᾶπτον vel ἱλάσσονα, censuit Leunclavius. Et hoc quidem modo in edit. Flor. legitur. Nos MSti Bodl, Stephani, edit. Ald. Eton. aliarumque fidem secuti sumus.

βοι, καὶ εὐχερηστότεροι γίνονται. Ἐπὶ δὲ τέτοις, ἔφη, οἱ σκευοφόροι πάντων ἐπέσδωσαν· οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπιμελείσδωσαν πάντων, ὅπως ἂν συνεσκευατμένοι τε ὥσι πάντα πρὶν καθεύδειν, καὶ πρῶτ' σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὴν τεταγμένην χώραν, καὶ ὅπως κοσμίως ἔπωνται. Ἐπὶ δὲ τοῖς σκευοφόροις, ἔφη, τὸς Πέρσας ἱππέας Μαδάτας ὁ Πέρσης ἀγέτω, ἔχων καὶ ἕτος τὸς ἑκατοντάρχους τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ· ὁ δ' ἑκατοντάρχος τὴν τάξιν ἀγέτω εἰς ἕνα, ὥσπερ οἱ πέζαρχοι. Ἐπὶ δὲ τέτοις Ραμβάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τὸς ἑαυτῶν ἱππέας· ἐπὶ δὲ τέτοις σὺ, ὦ Τιγράνη, τὸ σαυτῶν ἱππικόν· καὶ οἱ ἄλλοι δ' ἱππάρχοι, μετ' ὧν ἕκαστος ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς· * ἐπὶ τέτοις Σάκαι ἀγέτε· ἔσχατοι δ' ὥσπερ ἡλθον Καδῆσιοι ἀγόντων στρατεύμα· † σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐτὸς ἐπιμελῆς, τὸ νῦν εἶναι, πάντων τῶν ὀπίσθεν, καὶ μηδένα ἑα ὑστερον τῶν σῶν ἱππέων γίνεσθαι. Ἐπιμελεῖσθε δὲ τῇ σιωπῇ πορεύεσθαι οἱ τε ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ σώφρονες· διὰ γὰρ τῶν ὥτων ἐν τῇ νυκτὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστα καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ πράττεσθαι· καὶ τὸ ταραχθῆναι δ' ἐν νυκτὶ πολὺ μείζον ἐστὶ πρᾶγμα ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ δυσκαταστατώτερον· ‡ ἐνεκα ἧ τε σιωπῆ ἀσκητέα, καὶ ἧ τάξης διαφυλακτέα. Τὰς δὲ νυκτερινὰς, ἔφη, φυλακὰς, ὅταν μέλλητε νυκτὸς ἐξαναστήσεσθαι, αἰεὶ χρὴ ὡς βραχυτάτας καὶ ὡς πλείστας ποιεῖσθαι, ὡς μηδένα ἢ ἐν τῇ φυλακῇ ἀγρυπνία πολλὴ ἔσα λυμαίνηται ἐν τῇ πορείᾳ· ἥνικα δ' ἂν ὥρα ἦ πορεύεσθαι, σημαίνειν τῷ κέρατι. Ὑμεῖς δὲ ἔχοντες ἅ δει ἕκαστον, πάρεστε εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ὁδόν· † ὁ δὲ ὁρμώμενος, αἰεὶ τῷ κατ' ἑρὰν παρεγγυάτῳ ἔπεσθαι.

Ἐκ τέττε δὴ ὄχοντο ἐπὶ τὰς σκηνὰς, καὶ ἅμα ἀπιδόντες διε-

* Ἐπὶ τούτοις Σάκαι, &c.] Tum ex MSti Bodl. editionisque Eton. fide, tum ex admonitu Stephani sic rescripsimus: cum prius in omnibus ferè editis legeretur, ἐπὶ τούτοις καὶ ἀγέτε. Leunclavius ex libro Budensi aliam lectionem adfert probatque; nimirum hanc: ἐπὶ δὲ τούτοις Σάκαι ἀγέτωσαν. At illud ἀγέτε tum cæterorum librorum tum versionum vetustarum auctoritate stabilitum est.

† Σὺ δὲ ἄγων, &c.] Edit. Flor. et Ald. exhibent—καδοῦσιοι ἰόντων. Αλκιῦνα, σὺ δὲ, &c. ut sit Αλκιῦνα, σὺ δὲ, &c. pro σὺ δὲ, ὦ Αλκιῦνα, &c. Sed nos MStum Bodl. edit. Eton. et Stephanum, qui receptam probat scripturam, sequi maluimus.

‡ Ὁ δὲ ὁρμώμενος, &c.] Editio Flor. dat, Ὁ δὲ ὁρμώμενος αἰεὶ τῷ κατ' οὐρὰν ἐγγυάτῳ (mendose, proculdubio, pro ἐγγυάτῳ) ἐπίσθω. Quam lectionem, in libro Budensi repertam, sequitur Camerarius. At scripturam eam, quam secuti sumus, MS. Bodl. edit. Ald. Steph. Eton. aliæque repræsentant: nisi quodd in Aldinâ vocula δὴ post ἐπισθαι legatur.

λέγοντο πρὸς ἀλλήλους, * ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, ὅπόσοις συνέταττε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο. Ο δὲ Κῦρος ἐπιμελεία τῆτο ἐποίει· πάνν γὰρ αὐτῷ θαυμαστὸν ἐδόκει εἶναι, εἰ οἱ μὲν βάνουσοι ἴσασι τῆς ἐαυτῆ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα, καὶ ἰατρὸς δὲ οἷδε καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν φαρμάκων οἷς χρῆται πάντων τὰ ὀνόματα· † ὁ δὲ στρατηγὸς ἕτως ἡλίδιος ἔσοιτο, ὥστε ἐκ εἴσεται τῶν ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι, καὶ ὅταν προκαταλαβεῖν τι βέληται, καὶ ὅταν φυλάξαι, καὶ ὅταν δαρρῦναι, καὶ ὅταν φοβῆσαι. Καὶ ὅταν τιμῆσαι δέ ποτε τινὰ βέλοιτο, πρέπον αὐτῷ ἐδόκει εἶναι ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. Ἐδόκεν δὲ αὐτῷ οἱ γιγνώσκεισθαι δοκῆντες ὑπὸ τῆ ἀρχόντος καὶ τῆ καλόν τι ‡ ποιῆντες ὀρεῖσθαι μᾶλλον ὀρέγεσθαι, καὶ τῆ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προδυμεῖσθαι ἀπέχεσθαι. § Ἡλίδιον δὲ καὶ τῆτο αὐτῷ ἐδόκει εἶναι, τὸ, ὅποτε βέλοιτό τι πραχθῆναι, ἕτω προστάττειν, ὥσπερ ἐν οἴκῳ ἔνιοι προστάττεσι δεσπόται, ἰτω τις ἐφ' ὕδαρ, Ξύλα τις σχισιάτω· ἕτω γὰρ προσταττομένων, εἰς ἀλλήλους τε ὀρεῖν ἅπαντες ἐδόκεν αὐτῷ, καὶ ἐδεῖς περαινέειν τὸ προσταχθέν· καὶ πάντες ἐν

* Ως μνημονικὸς ὁ, &c.] In huius loci explicatione se haud parum exercuerunt interpretes: dum alii aliam horum verborum, ὅπόσοις συνέταττε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο, structuram secundam putarunt. Camerarius ita vertit, si quid cum aliquibus esset constituendum, quam praeclare mandaret, nomina commemorans. Leunclavius, si quid cum aliquibus esset constituendum, quo modo nominatim appellatis suis praeceperet. Philolphus, quot instruxit! quomodo nominatim praecepit! Gabriellus, quoniam multos uno tempore instruxit; ut singulis singula mandavit, hisque nomine appellatis. Ego autem Stephano assentior; qui non haec tantum verba, ὅπόσοις συνέταττε, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο, sed illa etiam, ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, sub uno membro includenda putat: ut dicatur (verba sunt Stephani) Cyrus valere memoriā, et quā in re id ostenderit, adjiciatur: perinde ac si diceretur, Quomodo Cyrus se valere memoriā ostendisset, cum singulos, quibus inter instruendum mandata dabat, nomine suo vocaret. Quamvis autem (pergit Stephanus) ὅπόσοις συνέταττε aptius esset, ita accipiendo hoc verbum, tamen et dativus ferri posse videtur: ut perinde sit ac si diceretur, πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο ὅπόσοις συνέταττε, et resolveretur ὅπόσοις in ἰκύνεις ὀπόσοις.

† Ο δὲ στρατηγὸς, &c.] Leunclavius scribit, ὁ καὶ στρατηγὸς pessimè, invitisque libris, quos videre licuit omnibus. Ex hoc autem loco constat, quā temerè minusque exploratè Plinius, N. H. l. 7. c. 24. *Valer. Max.* l. 8. c. 7. atque Latini scriptores tradiderunt, Cyrum omnium in exercitu suo militum edidicisse nomina, virumque adeo quemque ξηνομαχίδην ab eo compellatum fuisse. Xenophon enim, à quo illi vel uno, vel praecipue, (ut ante nos eruditissimus *Harduinus* ad appellatum modò *Plinii* locum observavit) quæ de Cyro dicebant, accipere potuerunt, istud tam incredibile non dicit: sed tantum eum tenuisse nomina τῶν ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνων. Praefectorum militum, qui sub ipso ducebant ordines: quod ut in Imperatore laudabile est, ita non excedit fidem. Fieri autem potest, ut Latinorum aliquis, qui locum hunc Xenophontis malè accepisset, alios postea auctoritate suā in errorem induxerit.

‡ Ποιῶντες] Itā rescripsimus admonitu MS. Bodl. Stephani Leunclavii, ipsiusque adeo rationis Xenophontæ. Quare istas nil moramur editiones, in quibus legitur ποιῶντες.

§ Ἡλίδιον δὲ καὶ] Edit. *Flor. et Ald.* voculam ultimam non agnoscunt: nos MSi Bodl. editionis *Flon.* aliarumque auctoritate nixi intrepidè eam admisimus.

αἰτία εἶναι, καὶ εἰδὲς τῇ αἰτίᾳ ἔτε αἰσχύνεσθαι, ἔτε φα-
βεῖσθαι * ὅμως, διὰ τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν· διὰ ταῦτα
δὴ αὐτὸς πάντας ὀνόμαζεν, ὁπότε προστάττοι. Καὶ ὁ Κύρος
μὲν δὴ ἔτω περὶ τέτων ἐγίγνώσκεν·

Οἱ δὲ στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες, καὶ φύλακας κα-
ταστησάμενοι, καὶ συσκευασάμενοι πάντα ἃ ἔδει, ἐκοιμήθη-
σαν. Ἡνίκα δ' ἦν μέσῳ νυκτῶν, ἐσήμαινε τῷ κέρατι. Κύ-
ρος δ' εἰπὼν τῷ Χρυσάντῳ ὅτι ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπιμένοι δὴ † ἐν τῷ
πρόσθεν τῷ στρατεύματος, ἐξήει λαβὼν τὰς ἀμφοτέρων ὑπη-
ρέτας· βραχεῖ δὲ χρόνῳ ὕστερον παρῆν Χρυσαντας ἄγων τὰς
δωρακοφόρους. Τῷ μὲν ἔν ὁ Κύρος δὲς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ,
πορεύεσθαι ἐκέλευεν ἡσύχως, ἕως ἄγγελος ἔλθοι, ‡ ὅτι ἐν ὁδῷ
πάντες εἴησαν· αὐτὸς δὲ ἐστηκὼς ἐν τῷ αὐτῷ τὸν μὲν προσιόντα
πρὸς ἐμπετο ἐν τάξει, ἐπὶ δὲ τὸν ὑστερίζοντα ἔπεμπε καλῶν.
Ἐπεὶ δὲ πάντες ἐν ὁδῷ ἦσαν, πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἰππέας
ἐπεμψεν, § ἐροῦντας ὅτι, Ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες ἄγε δὴ εὖ
θάσσον. Αὐτὸς δὲ παρελαύνων τὸν ἵππον εἰς τὸ πρόσθεν,
¶ ἥσυχος κατεδεῖτο τὰς τάξεις· καὶ ἔς μὲν ἴδοι εὐτάκτως
καὶ σιωπῇ ἰόντας, προσελαύνων αὐτοῖς, οὔτινες εἶεν ἡρώτα,

* Ὅμως] Veram hanc lectionem esse putat Stephanus: cui libens adfentior, Prius lege-
batur ὁμοίως.

† Ἐν τῷ πρόσθεν, &c.] In editione Eton. aliisque recentioribus desunt voculae ἐν τῷ. Quas
tamen retinere non dubitavimus, cum et in MSto Bodl. et libris editis vetustis optimisque
legantur.

‡ Ὅτι ἐν ὁδῷ, &c.] Itā restituimus admonitu marginalis scripturae MSti Bodl. editionis
Florent. Stephani, Camerarii et Gabriellii: nam ille locum hunc sic vertit, *jussitque placide
pergere, donec nuntius venisset, in viā esse jam universos*; hic autem itā, *præcepit ut tarde pro-
grederetur, quoad certior fieret omnes in viā esse*. In editione quidem Florent. deest illud εἴησαν,
quod tamen reposuimus partim ex conjecturā Stephani, partim ex libris hactenus vulgatis,
in quibus totus locus sic legitur—*ἔλθοι (οὐ γὰρ πῶ ἐν ὁδῷ πάντες ἦσαν) αὐτὸς δὲ, &c.*
Nostram verò lectionem non tantum librorum, quos modò appellavimus, consensus, sed ipsa
orationis series constabilire videatur, nam paulò post sequitur,—*πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἰππέας
ἐπεμψεν, ἐροῦντας ὅτι, Ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες.* Addit autem et hoc Stephanus, absimile vero non
esse, scriptum fuisse, *ἕως ἄγγελος ἔλθοι ὅτι ἐν ὁδῷ εἴησαν*· οὐ γὰρ πῶ ἐν ὁδῷ πάντες ἦσαν· ut
utriusque lectionis verba locum hic habere possent. Conjecturam indico, de eā judicet lec-
tor. Novum autem videri non debet, ἄγγελος ὅτι pro ἄγγελλον τις ὅτι, &c. Eadem enim
istā ferè locutio est, quæ supra paulò occurrit,—*καὶ λίγχι ὅτι ἤκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι*
ὧς ὁ Ἀσούριος, &c.

§ Εροῦντας ὅτι, &c.] Stephanum ad hunc locum libenter audio, qui illud ὅτι hic, sicut
plerisque locis, (vide p. 256.) *παρέλκειν* sibi persuasit, et post ipsum ponendam hypophigmen, ut
ἐν ὁδῷ initium sit orationis: hoc modo,—*ἐροῦντας ὅτι, Ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες ἄγε δὴ εὖ
θάσσον.* Hoc autem cum ab interpretibus non animadvertetur, coacti fuerunt illa etiam
verba ἄγε δὴ εὖ θάσσον, itā reddere quasi obliquæ orationis formā dictum esset, *ἄγειν εὖ θά-
σσον.*

¶ Ἡσυχος] Conjicit Stephanus scribendum esse, ἡσύχως. At novum non est adjectivum
sive participium adverbii vice fungi; sic, ἄσμενοι πολλοὶ προσεφάνησαν, pro ἀσμένως, l. 4. p.
234. Exemplum si quod aliud desideres, adi Herodot. l. i. c. 98. Male itaque in quibusdam
exemplaribus N. T. *αἰφνιδίως*, scribitur, Luc. 21, 34. pro αἰφνιδίως.

καὶ ἐπεὶ πύθοιτο, ἐπήγει· εἰ δέ τινες θορυβουμένους αἰσθοίτο, τὸ αἴτιον τέττε σκοπῶν, κατασβεννύναι τὴν ταραχὴν ἐπειράτο.

Ἐν μόνον * παραλείπειτο τῆς ἐν νυκτὶ ἐπιμελείας αὐτῷ, ὅτι πρὸ παντὸς τῷ στρατοπέδῳ πεζῶς εὐζῶνες ἔ πολλὰς προέπεμπεν, ἐφορῶμενες ὑπὸ Χρυσάντα, καὶ ἐφορῶντας αὐτὸν, ὡς ὠτακαστέντες, καὶ εἰπὼς ἄλλως δύναιτο αἰσθάνεσθαι τι, σημαίνουσιν τῷ Χρυσάντῳ ὅτι καιρὸς δοκοίη εἶναι· ἄρχων δὲ † καὶ ἐπὶ τέτοις ἦν, ὅς καὶ τέττες ἐκόσμει καὶ τὸ ἀξιὸν μὲν λόγῳ ἐσήμαινε, τὸ δὲ μὴ, ἐκ ἡνάχλει λέγων. Τὴν μὲν δὴ νύκτα ἔτῳς ἐπορεύοντο· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν Καδυσίων ἰππέας, ὅτι αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἔσχατοι ἐπορεύοντο, παρὰ τέτοις κατέλιπεν, ὡς μὴδ' ἔτοι ψιλοὶ ἰππέων ἴοιεν· τὰς δ' ἄλλας εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευσεν, ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν· ὅπως εἴ τι περ ἐναντίον αὐτῷ ὑπαντήη, ὑφ' αὐτῷ ἔχων ἐν τάξει τὴν ἰσχὺν μάχοιτο. εἴτε τι περ φεῦγον ὀφθεῖν, ὅπως ἐξ ἐτοιμοτάτῃ διώκοι. Ἦσαν δὲ αὐτῷ αἰεὶ τεταγμένοι, εἰ δέοι διωγμῷ, ἔς τε διώκειν δέοι, καὶ ἔς παρ' αὐτῷ μένειν· πᾶσαν δὲ τὴν τάξιν ‡ λυθῆναι ἐδέποτε εἶα. Κῦρος μὲν δὴ ἔτῳς ἤγε τὸ στράτευμα· ἐμέντοι αὐτὸς γε μιᾷ χώρᾳ ἐχρῆτο, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλαχῇ περιελαύνων ἐφεώρα τε καὶ ἐπεμελεῖτο εἴ τε δέοιντο. Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ἔτῳς ἐπορεύοντο.

Ἐκ δὲ τῷ Γαδάτα ἰππικῇ τῶν δυνατῶν τις ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἰώρα αὐτὸν ἀφεστηκότα ἀπὸ τῷ Ἀσσυρίᾳ, ξενόμισεν, εἴτι ἔτος πάθοι, αὐτὸς ἂν λαβεῖν παρὰ τῷ Ἀσσυρίᾳ πάντα τὰ Γαδάτα· ἔτῳ δὴ πέμπει τινὰ τῶν αὐτῷ πιστῶν πρὸς τὸν Ἀσσύριον, καὶ κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ

* Παραλείπειτο] Sic in editis ad hunc diem libris scribitur. Legit autem ex conjecturâ Muretus, παραλείπεται: eandemque lectionem ex veteri suo libro adfert, auctore Stephano, Camerarius; cui nonnihil faver etiam MS. Bodl. in quo reperitur παραλείπεται.

† Ἀρχων δὲ καὶ ἐπὶ, &c.] Sic MS. Bodl. et Muretus legendum admonent: quibus faver Camerarius, qui veteris libri auctoritate nitens, legit, ἀρχων δὲ καὶ ἐπὶ τούτων εἰς ἦν. Libri autem haecenus vulgati locum hunc sic repræsentant: ἀρχων δὲ καὶ ἐπιτάττων εἰς ἦν, &c.

‡ Λυθῆναι] Editio Florent. habet χυθῆναι, quod in margine expressit reddiditque Leunclavius. Verum ea, quæ vulgatis libris continetur lectio, non ope tantum MSti Bodl. sed editorum omnium, probatoris notæ, librorum consensu constabatur.

§ Ενόμισεν εἴ τι] In edit. Ald. et Florent. ἐνόμισεν ὅτι εἴ τι, &c. legitur; vacante scilicet, uti sit, ὅτι ante λαβεῖν: cum alioqui dicendum fuisset ὅτι λάβεται, vel λάβοιτα. Ista quidem particula ὅτι nec in MSto Bodl. nec in libris, optimæ notæ, editis exstat: sed sublatam ab aliquo qui pleonasmus ejus supra, p. 162. notatum, cogitatum non haberet, non immeritè scribitur Stephanus, Append. de Dial. Asiaticâ, p. 77.

Γαδάτα χώρα τὸ Ασσύριον στράτευμα, λέγειν τῷ Ασσυρίῳ ὅτι, εἰ βέλοιο ἐνεδρεῦσαι, λάβοι ἂν τὸν Γαδάταν καὶ τὰς σὺν αὐτῷ. Δηλεῖν δὲ ἐνετέλλετο ὅσην τε εἶχε δύναμιν ὁ Γαδάτας, καὶ ὅτι Κύρος ἐ συνείπετο αὐτῷ· καὶ τὴν ὁδὸν ἣ μέλλει προσίεναι ἐδήλωσε. Προσεπέστειλε δὲ καὶ τοῖς αὐτῷ οἰκέταις, ὡς πιστεύοιτο μᾶλλον, καὶ τὸ τεῖχος, ὃ ἐτύγχανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ, παραδῆναι τῷ Ασσυρίῳ, καὶ τὰ ἐνόντα· ἥξειν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη, εἰ μὲν δύναιτο, ἀποκτείναις Γαδάταν, εἰ δὲ μὴ, ὡς σὺν τῷ Ασσυρίῳ τολοιπὸν ἐσόμενος. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ ταῦτα ταχθεὶς ἐλαύνων ὡς δυνατόν ἦν τάχιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ασσύριον, καὶ ἐδήλωσεν ἐφ' ᾧ ἦκοι· ἀκέσας ἐκείνος τό, τε χωρίον εὐδὺς καταλαμβάνει, καὶ πολλὴν ἵππον ἔχων καὶ ἄρματα ἐνήδρευεν ἐν κώμαις ἀδρόαις. Ο δὲ Γαδάτας ὡς ἐγγὺς ἦν τέτταν τῶν κωμῶν, πέμπει τινὰς προερευνησομένους. Ο δὲ Ασσύριος ὡς ἔγνω προσιόντας τὰς διερευνήσοντας, φεύγειν κελεύει ἄρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία * καὶ ἵππους ὀλίγους, ὡς δὴ φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄντας. Οἱ δὲ διερευνηταὶ ὡς εἶδον ταῦτα, αὐτοὶ τε ἐδίωκον, καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσειον. Καὶ ὅς ἐξαπατηθεὶς διώκει ἀνὰ κράτος. Οἱ δὲ Ασσύριοι, ὡς ἐδόκει ἀλώσιμος εἶναι ὁ Γαδάτας, εὐθέως ἀνίστανται ἐκ τῆς ἐνέδρας. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἰδόντες, ὥσπερ εἰκὸς, ἔφευγον· οἱ δ' αὖ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐδίωκον. Καὶ ἐν τέτῳ ὁ ἐπιβλεύων τῷ Γαδάτᾳ παίει αὐτὸν, καὶ καιρίας μὲν πληγῆς ἀμαρτάνει, τύπτει δὲ αὐτὸν εἰς τὸν ὤμον, καὶ τιτρώσκει. Ποιήσας δὲ τέττο, ἐξανίσταται, ὡς σὺν τοῖς διώκῃσι γένοιτο· ἐπεὶ δὲ ἐγνώσθη ὅς ἦν, ὁμῶς δὴ σὺν Ασσυρίοις προθύμῃς ἐκτείνων τὸν ἵππον, σὺν τῷ βασιλεῖ ἐδίωκεν. Ἐνταῦθα δὲ ἠλίσκοντο μὲν δηλονότι οἱ βραδυτάτης ἵππους ἔχοντες ὑπὸ τῶν ταχίστων· † ἦσαν δὲ μάλα πάντες πιεζόμενοι, διὰ τὸ κατατετρεύχθαι ὑπὸ τῆς πορείας, οἱ τῷ Γαδάτᾳ ἱππεῖς· καθορῶσι δὲ τὸν Κύ-

508

* Καὶ ἵππους] Stephano placet ἱππεῖς: quam lectionem interpretes omnes secutos esse dicunt. Sed nil mutandum: nam ἵππες eodem planè modo in his paulo post sequentibus, *ἀποπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις*, &c. pro equitatu, seu equitibus accipitur. Eidem autem huic versui alium subesse errorem suspicatur Stephanus; ac scribendum esse, *ἄτε καὶ ὀλίγους ὄντας*, aut tale quid. Nisi potius, *pergit Stephanus*, deest adiectivum, quod particula καὶ jungat cum ὀλίγους. *Mihi verò nihil deesse videtur.*

† ἦσαν δὲ, &c.] Ità libri hæcenus editi; nisi quòd *Ald. et Florent.* κατατάττειναι pro κατατε-
τεύχθαι

ρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι· δοκεῖν δὲ χρῆ ἁσμένως καὶ ἡδέως, ὥσπερ εἰς λιμένα ἐκ χειμῶνος, προσφερεσθαι αὐτές. Ο δὲ Κύρος τὸ μὲν πρῶτον ἐθαύμασεν, ὡς δ' ἔγνω τὸ πρᾶγμα, * εἰς τε μὲν πάντες ἀντίοι ἤλαυνον, ἀντίος καὶ αὐτὸς ἦγεν ἐν τάξει τὴν στρατίαν· ὡς δὲ γόνοντες οἱ πολέμιοι τὸ ὄν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἐνταῦθα δὲ ὁ Κύρος ἐκέλευσε διώκειν τὰς πρὸς τῆτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ εἶπετο σὺν τοῖς ἄλλοις ὡς ᾤετο συμφέρειν. Εὐθα δὴ καὶ ἄρματα ἠλίσκετο, ἔνια μὲν καὶ ἐκπιπτόντων τῶν ἡνιόχων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως· ἔνια δὲ καὶ περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἠλίσκετο. Καὶ ἀποκτείνουσιν ἄλλες τε πολλὰς καὶ τὸν παῖσαντα τὸν Γαδάταν. Τῶν μέντοι πεζῶν Ἀσσυρίων, οἱ ἔτυχον τὸ Γαδάτα χωρίον· πολιορκῶντες, οἱ μὲν εἰς τὸ τεῖχος κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀποστὰν οἱ δὲ, † φθάσαντες εἰς πόλιν τινα τῆ Ἀσσυρίης μεγάλην· ἐνθα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἄρμασι καὶ τοῖς ἱπποῖς κατέφευγεν ὁ Ἀσσύριος.

Κύρος μὲν δὴ διαπραξάμενος ταῦτα ἐπαναχωρεῖ εἰς τὴν Γαδάτα χώραν· καὶ προστάξας αἷς ἔδει ἀμφὶ τὰ αἰχμάλωτα ἔχειν, εὐθὺς ἐπορεύετο ὡς ἐπισκέψαιτο τὸν Γαδάταν ὅπως ἔχει ἐκ τῆ τραύματος. Πορευομένων δ' αὐτῷ ἤδη ὁ Γαδάτας ἐπιδεδεμένος τὸ τραῦμα ἀπήντα. Ἰδὼν δὲ ὁ Κύρος αὐτὸν ἦσθη τε καὶ εἶπεν, Εγὼ πρὸς σέ ἦα ἐπισκεψόμενος πῶς ἔχεις. Εγὼ δὲ, εἶπεν ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τὰς θεάς, σέ ἐπαναδρασόμενος ἦα ὁποῖός τις ποτὲ φαίνη ἰδεῖν, ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων· ὅστις ἔτ' οἷδ' ἐγὼ ὅτι νῦν μὲ δεόμενος, ἔτε μὴν ὑποσχόμενός γέ μοι ταῦτα πράξειν, ἔτε μὴν εὖ πεπονθὰς ὑπ' ἐμῆ (εἰς γε τὸ ἴδιον) ἔδ' ὅτιεν, ἀλλ' ὅτι τὰς φίλας σοι ἔδοξά τι ὀνῆσαι, ἔτως ἐμοὶ προδύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ ‡ οἴχομαι, τὸ δ' ἐπὶ σοὶ σέσωσμαι. Οὐ μὰ τὰς θεάς,
ὦ Κύρε,

πρὸς τὴν perperam exhibeant. Mihi verò in primis placet MSti Bodl. lectio; in quo, sub-
iacta particulâ δὲ post καθέρωσι, et continuatâ oratione, sic legitur: ἥδη δὲ μάλα πάντες πιζέ-
μενοι, διὰ τὰ κατατιπρῦχθαι ὑπὸ τῆς πορείας, οἱ τοῦ Γαδάτα ἱππεῖς καθέρωσι τὸν Κύρον, &c.

* Εἰς τε μὲν πάντες, &c.] Leunclavius paulò aliter, ἔστε μὲν πάντες ἱκαντοῖς ἤλαυνον, ἱκαν-
τός καὶ, &c. Nos edit. Stephan. Eton. Ald. Florent. secuti sumus. MS. quidem Bodl.
habet: ὡς πάντες ἱκαντοῖς ἤλαυνον, ἱκαντός καὶ, &c. At in orâ eam, quam damus, lectio-
nem exhibet.

† Φθάσαντες, &c.] Stephano assentior, qui repetendum esse ἀπὸ τοῦ κοινοῦ verbum κατέ-
φυγον putat; alioqui videri posset dicendum fuisse ἐφύεσαν.

‡ Οἴχομαι.] De quo verbo sic Eustath. ad Il. 4. p. 119, λαμβάνεται πτε καὶ ἐπὶ θανάτου
——— ἔχει

ὦ Κύρε, εἰ ἦν οἶος ἔφυν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπαιδοποιησάμην, ἐκ οἶδα εἰ ἐπησάμην παῖδά ποτ' ἂν τοιῆτον περὶ ἐμέ· ἐπεὶ ἄλλες τε οἶδα παῖδας, καὶ τῆτον τὸν νῦν Ασσυρίων βασιλέα, πολὺ πλείω ἤδη τὸν αὐτῆ πατέρα ἀνιάσαντα ἢ σὲ νῦν δύναται ἀνιᾶν. Καὶ ὁ Κύρος πρὸς ταῦτα εἶπεν ὦδε, ὦ Γαδάτας, ἢ πολὺ μείζον παρεῖς θαῦμα, ἐμὲ νῦν θαυμάζεις. Καὶ τί δὴ τῆτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Γαδάτας. Ὅτι τασῆται μὲν Περσῶν, ἔφη, ἐσπέδασαν περὶ σέ, τασῆτοι δὲ Μήδων, τασῆτοι δὲ Ὑρκανίων· πάντες δὲ οἱ παρόντες Ἀρμενίων καὶ Σακῶν καὶ Καδεσίων. Καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο, ἀλλ' ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τέτοις πολλὰ ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοὶ, καὶ πλείστα τῷ αἰτίῳ τῆ καὶ τέττες τοιῆττες εἶναι. Καὶ ὅπως μέντοι ἕς ἐπαινεῖς, τέττες ὦ Κύρε, καὶ ξενίσωμεν καλῶς, δέχῃς τὰ ξένια οἷα ἐγὼ δύναμαι· αἶμα δὲ προσῆγε πάμπολλα, ὥστε καὶ θύειν τὸν βελόμενον, καὶ ξενίζεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα ἀξίως τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμβάντων.

Ὁ δὲ Καδέσιος ἀπιστοφυλάκει, καὶ ἐ μετέσχε τῆς διώξεως· βελόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρόν τι ποιῆσαι, ἔτε ἀνακοινωσάμενος ἔτε εἰπὼν ἔδεν τῷ Κύρῳ, κατέδει τὴν πρὸς Βαβυλῶνα χώραν. Διεσπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτῆ * ἀπιὼν ὁ Ασσύριος ἐκ τῆς ἑαυτῆ πόλεως, ἔ δὴ κατέφυγε, συντυγχάνει μάλα δὴ συντεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτῆ στράτευμα. Ὡς δ' ἔγνω μόνες εἶναι τῆς Καδεσίων, ἐπιτίθεται, καὶ τὸν τε ἄρχοντα τῶν Καδεσίων ἀποκτείνει, καὶ ἄλλες πολλὰς καὶ ἵπ-

— ἐξ οὗ καὶ οἰχόμενος καὶ ἀποικόμενος ὁ θανάγ. Soph. Elect. v. 145, 146.

Ηλ. Νήπιος ὅστις τῶν οἰκτρῶς

Οἰχομένων γονέων ἐπιλάθεται.

Idem, Ajax. v. 1146, 1147.

Τρο.—δεινὸν γ' εἶπας, εἰ καὶ Ζῆς θανάγ.

Με. Οἶδς γὰρ ἐκώζει με, τῷδε δ' οἰχομαι.

Eadem est significatio τοῦ ὑπάγω, Matt. 26. 24. Opera pretium est notare, quali studio consensuque diversæ gentes omnem in mortis mentione δυσφημίαν vitarunt. Hinc enim tum Hebræi tum Arabes suum 𐤇𐤒𐤕, quod propriè abire, proficisci, &c. sonat, ad interitum etiam significandum adhibent. Quomodo Gen. 15. 2. usurpatum esse videtur: 𐤇𐤒𐤕 𐤇𐤒𐤕 𐤇𐤒𐤕 LXX. Interp. ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἄτιμος· h. e. moriar sine liberis: et Gen. 42. 20.

* 𐤇𐤒𐤕 — h. e. et non pereatis. Vide Pl. 48. 11. Ejusdem euphemismi exempla suppeditat etiam lingua Latinâ: nam, Pomp. Festo auctore, abitionem antiqui dicebant mortem. Rem scilicet ingratam mitiori visum est exprimere vocabulo; atque adeo si quem è vitâ decessisse veteres indicarent, dicebant: Fuit, Vixit, Abiit.

* Ἀπιὼν ὁ, &c.] Leunclavio placuit ἀπιὼν ὁ, &c. Nos lectionem damus, quam edita Steph. Eton. Ald. Flor. et MS. Bodl. præ se ferunt. Quin et Zonaras pro nobis facit; qui Annal. lib. 3. c. 20. rem eandem Xenophontéis ferè verbis, uti solet, persequitur: Ἀπιὼν δὲ ὁ Ασσύριος ἐκ τῆς πόλεως εὐ κατέφυγε, συντυγχάνει αὐτοῖς, &c.

πες δὲ πολλὰς λαμβάνει τῶν Καδυσίων, καὶ ἦν ἄγοντες λείαν ἐτύγγανον ἀφαιρείται. Καὶ ὁ μὲν Ασσύριος διώξας ἄχρως ἀσφαλὲς ἄετο εἶναι, ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδύσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀμφὶ δέλην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δὲ ὡς ἤσθετο τὸ γεγονός, ὑπῆντα τε τοῖς Καδυσίοις, καὶ ὄντινα ἴδοι τετραμένον, ἀναλαμβάνων, τῆτον μὲν ὡς Γαδάταν ἀπέπεμπεν, ὅπως θεραπεύοιτο· τὸς δ' ἄλλας συγκατεσκήνε, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔχοιεν συνεπεμελεῖτο, παραλαμβάνων τῶν ὁμοτίμων Περσῶν συνεπιμελητάς· (ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις οἱ ἀγαθοὶ συνεπιπονεῖν ἐδέλσσι) καὶ ἀνιῶμενος μέντοι αὐτὸς ἰσχυρῶς δῆλος ἦν· ὡς καὶ τῶν ἄλλων δειπνόντων, ἡνίκα ἤδη ὥρα ἦν, Κῦρος ἔτι σὺν τοῖς ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς, ἐδένα ἐκὼν ἀτημέλητον παρέλιπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπτης ἐφείρα, ἥ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμπων φανερὸς ἦν τὸς θεραπεύοντας. Καὶ τότε μὲν ἔτως ἐκοιμήθησαν· ἅμια δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύξας συνίναί τῶν μὲν ἄλλων τὸς ἄρχοντας, τὸς δὲ Καδυσίους πάντας, ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες σύμμαχοι, ἀνδρώπινον μὲν τὸ γεγεννημένον πάθος.
 “ Τὸ γὰρ ἀμαρτάνειν ἀνδρώπες ὄντας, ἐδὲν, οἶμαι, Δαυ-
 “ μαστόν. Ἀξιοί γε μέντοι ἐσμέν τῷ γεγεννημένῳ τέττε πράγ-
 “ ματος ἀπολαῦσαι τι ἀγαθόν, τὸ μαθεῖν μήποτε διασπᾶν
 “ ἀπὸ τῆ ὅλης δυνάμιν ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνά-
 “ μειας. * Καὶ ἔχι τέτ', ἔφη, λέγω, ὡς ἐ. δεῖ ποτὲ καὶ
 “ ἐλάσσοι ἐτι μορῶν ἵεναι ὅπως ἂν δέη, ἢ νῦν ὁ Καδύσιος ἄ-
 “ χετο· ἀλλ' ἦν τις † κοινέμενος ὀρμαῖται τῷ ἱκανῷ βοηθῆ-
 “ σαι, ἐστὶ μὲν ἀπατηθῆναι, ἐστὶ δὲ τῷ ὑπομενοντι, ἐξαπα-
 “ τήσαντι τὸς πολεμίους, ἄλλοσε τρέψαι ἀπὸ τῶν ἐξεληλυ-
 “ θότων· ἐστὶ δὲ, ἄλλα παρέχοντα πράγματα τοῖς πολε-
 “ μίοις, τοῖς φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν· καὶ ἔτω μὲν ἐδ'
 “ ὁ χωρὶς ἂν ἀπέσται, ἀλλ' ἐξαρτήσεται τῆς ἰσχύος· ὁ δὲ
 “ ἀπελθὼν μὴ ἀνακοινωσάμενος ὅπως ἂν ἦ, ἐδὲν τι διάφορον
 “ πάσχει ἢ εἰ μόνος ἐστρατεύετο. Ἀλλ' ἀντὶ μὲν τέττε, ἔφη,

* Καὶ οὐχὶ ποῦτ', &c.] Vocem penultimam admonitu edit. Steph. Eton. et Flor. in cæteris prætermisissam, restituiimus. Quam lectionem probat etiam Muræus.

† Κοινούμενος] Editiones Ald. et Flor. κοινόμενος perperam exhibent. Muræus κοινωσάμενος adfert. Sed præferenda videtur ea scriptura, quæ majorem cum κοινόμενος affinitatem habet. Itaque Stephanus et Leunclavius omnino rectè repositus sunt κοινόμενος, quod in MSto Bodl. et edit. etiam Eton. legitur.

“ ἦν θεὸς Δῆλη, ἀμυνέμεθα τὰς πολεμίας ἐκ εἰς μακράν·
 “ Ἀλλ’ ἐπειδὴν τάχιστα ἀριστήσητε, ἄξω ὑμᾶς ἐγὼ ἔνδα τὸ
 “ πρᾶγμα ἐγένετο· καὶ ἅμα μὲν δάψομεν τὰς τελευτήσαν-
 “ τας, ἅμα δὲ δεῖξομεν τοῖς πολεμίοις, ἔνδα κρατῆσαι νο-
 “ μίζουσιν, ἐνταῦθα ἄλλας αὐτῶν κρείττους, ἦν θεὸς Δῆλη·
 “ * καὶ ὅπως γε μηδὲ τὸ χαρίον ἡδέως ὀρώσιν, ἔνδα κατέ-
 “ καινον ἡμῶν τὰς συμμάχους· ἦν δὲ μὴ ἀντεπεξίωσι, † καὶ ὤ-
 “ σωμεν αὐτῶν τὰς κήμας, καὶ δηώσωμεν τὴν χώραν· ἵνα
 “ μὴ ἂ ἡμᾶς ἐποίησαν ὀρώντες εὐφραίνωνται, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν
 “ κακὰ θεώμενοι ἀνιῶνται. Οἱ μὲν ἔν ἄλλοι, ἔφη, ἀριστᾶ-
 “ τε ἰόντες· ὑμεῖς δὲ ὦ Καδῆσιοι, πρῶτον μὲν ἀπελθόντες
 “ ἄρχοντα ὑμῶν αὐτῶν ἔλεσθε ἥπερ ὑμῖν νόμος, ὅστις ὑμῶν
 “ ἐπιμελήσεται σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ἦν τι προσδέησ-
 “ θε· ἐπειδὴν δὲ ἔλησθε καὶ ἀριστήσητε, πέμψατε πρὸς
 “ ἐμὲ τὸν αἰρεθέντα.” Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξαν· ὁ δὲ Κύ-
 “ ρος, ἐπειδὴ ἐξήγαγε τὸ στράτευμα, καὶ κατέστησεν εἰς τά-
 “ ξιν, τὸν ἡρημένον ὑπὸ τῶν Καδουσίων, ἐκέλευσε πλησίον αὐ-
 “ τῷ ἀγειν τὴν τάξιν, ὅπως, ἔφη, ἦν δυνάμεθα, ἀναδαρρύνω-
 “ μεν τὰς ἀνδρας. Οὕτω δὲ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες ἔδαιπτον
 “ μὲν τὰς Καδυσίους, ἐδόξεν δὲ τὴν χώραν. Ποιήσαντες δὲ ταῦ-
 “ τα, ἀπῆλθον τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῆς πολεμίας ἔχοντες πάλιν εἰς
 “ τὴν Γαδάτα.

Ἐννοήσας δ’ ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότες, ὄντες πλησίον
 Βαβυλωνίως, κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτὸς αἰεὶ παρῇ, ἕως
 ὅσας τε τῶν πολεμίων ἀφίη, καὶ τέττας ἐκέλευε λέγειν τῷ Ασ-
 συρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν λέγοντα ταῦτα,
 ὅτι ἔτοιμος εἶη ἑᾶν τὰς ἐργάζομένους τὴν γῆν, καὶ μὴ ἀδικεῖν,
 καὶ καὶ ἐκεῖνος βέλοιοτο ἑᾶν ἐργάζεσθαι τὰς τῶν πρὸς αὐτὸν
 ἀφεστηκόντων ἐργάτας. Καίτοι, ἔφη, σὺ μὲν, ἦν καὶ δύνη
 κωλύειν, ὀλίγους τινὰς κωλύσεις· (ὀλίγη γάρ ἐστι γῆ ἢ τῶν
 πρὸς ἐμὲ ἀφεστηκόντων) ἐγὼ δὲ πολλὴν ἂν σοι γῆν εἰρήνῃ ἐνεργ-
 γὼν εἶναι. Εἰς δὲ τὴν τῷ καρπῷ κομιδὴν, ἦν μὲν πόλεμος ἦ,
 ὁ κρατῶν μὲν, οἶμαι, κομίσεται· ἦν δὲ εἰρήνη γένηται, δηλο-

* Καὶ ὅπως, &c.] Est ἑλληνισμὸς Ἀσσυρίῳ· et subaudiendum videtur πράττομεν, vel aliud ver-
 bum simile. Adverbium autem illud jam supra, lib. 1. p. 16. et lib. 5. p. 169. (ubi ὅπως
 σκοπεῖ vel μελετᾷ σοι subintelligi oportet) et alibi passim ἑλληνιστικῶς usurpatum videre est.

† Καὶ ὤσωμεν, &c.] Sic in libris haec tenus vulgatis scribitur: MS. autem Bodl. repræsentat
 καὶ ὤσωμεν καὶ δηώσωμεν, quod mihi quidem magis arridet.

νότι σὺ, ἔφη. Ἦν μέντοι τίς ἢ τῶν ἐμῶν ὄπλα ἀνταίρηταί σοί, ἢ τῶν σῶν ἐμοί, τέττες, ἔφη, ὡς ἂν δυνάμεδα, ἐκάτεροι ἀμυνέμεδα. Ταῦτα ἐπιστείλας τῷ κήρυκι ἀπέπεμπεν. Οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ἐπεὶ ἤκασαν ταῦτα, πάντα ἐποίουν πείθοντες τὸν βασιλέα συγχωρῆσαι ταῦτα, καὶ ὁτις μικρότατον τῆ πολέμου λιπεῖν. Καὶ ὁ Ἀσσύριος μέντοι, εἴτε ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων πεισθεῖς, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔτω βεληδεῖς, συνήνεσε ταῦτα· καὶ * ἐγένοντο συνδῆκαι, τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δ' ὀπλοφόροις πόλεμον. Ταῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν ἐργατῶν διεπέπρακτο ὁ Κῦρος· τὰς μέντοι νομὰς τῶν κτηνῶν τρεῖς μὲν ἑαυτῇ φίλῃς ἐκέλευσε καταδέσθαι, εἰ βέλοιντο, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ· τὴν δὲ τῶν πολεμίων † λείαν ἤγον ὁπόθεν δύναιντο, ὅπως εἴη ἢ ‡ στρατεία ἡδίων τοῖς συμμάχοις. Οἱ μὲν γὰρ κίνδυνοι, οἱ αὐτοί, καὶ ἄνευ τῆ λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια· ἢ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων τροφὴ καφωτέρα τὴν στρατείαν ἐδόκει παρέχειν.

Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάζετο ὁ Κῦρος ἡδὴ ὡς ἀπὼν, παρῆν ὁ Γαθάτας ἄλλα τε δῶρα πολλὰ καὶ παντοῖα φέρων καὶ ἄγων, ὡς ἂν ἐξ οἴκου μεγάλῃ, καὶ ἵππας γε πολλὰς ἀφελόμενος τῶν ἑαυτῇ ἵππεων, οἷς ἠπιστήκει διὰ τὴν § ἐπιβελην. Ως δ'

* Καὶ ἐγένοντο, &c.] Eadem consuetudo apud Indos belli tempore servari solebat, referente Diodor. Sic. lib. 2. p. 122. Συμβαλλονται δὲ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, καὶ τὰ νόμιμα πρὸς τὸ μετέποτε λιμὸν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς. Παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οἱ πολέμιοι καταφθέροντες τὴν χώραν, ἀγέωργον κατασκευάζουσι· παρὰ δὲ τούτοις τῶν γεωργῶν ἔργον καὶ ἀσέλων ἰωμάτων, οἱ πλησίον παρατάξων γεωργοῦντες ἀνπαύσθηται τῶν κινδύνων εἰσίν. Ἀμφότεροι γὰρ οἱ πολιοῦντες ἀλλήλους μὲν ἀποκτείνουσιν ἐν ταῖς μάχαις, τοὺς δὲ περὶ τὴν γεωργίαν ὄντας ἑῶν ἀβλαβεῖς, ὡς κοινοὺς ὄντας ἀπάντων εὐεργέτας· &c.

† Λείαν ἤγον, &c.] Itā clarè MS. Bodl. editique omnes. Leunclavius autem conjicit legendum et distinguendum sic, τὴν δὲ τῶν πολεμίων, λείαν ἄγειν, videlicet, ἐκίλευσε. Voces verò τὴν δὲ non conjungit cum λείαν, sed illud præcedens nomen hoc modo repetit, τὴν δὲ ἐπικρατείαν τῶν πολεμίων ἐκίλευσε λείαν ἄγειν. Nam alioquin, inquit, hostium prædam abducere, parum convenienter dicitur, et ambiguit. Quod ad mutationem τῶν ἡγόν in ἄγειν adinet, haud præmitenda forsitan est emendatio. At de constructione verborum illi nequaquam adfentior: nam, τῶν πολεμίων λείαν ἄγειν, rectè dicitur, qui prædam de hostibus captam agit. Simili prorsus loquendi modo utitur Herod. lib. 7, c. 8. edit. Oxon. Τί γὰρ ἦν ὄφιλος βαρβάρων, ἀναιρουμένων —; ἢ λείας αἰχμαλώτους ἀπάγειν τῶν ἐχθρῶν, γυμνῶντα καὶ τὰς οὐσίας ἀφαιρούμενον τῶν οἰκίων: ubi, nisi omnia me fallunt, parum feliciter rem gessit Interpres ille sermonis, si diis placet, elegantiae studiosus; quem tamen miro sanè consensu Editores Herod. secuti sunt. At se fassit Pelitianus: et quæ penes, lector, de versione sit arbitrium: Quid enim proderat Barbaros interimi? Quid prædam aut captivos abactos, si suis fortunis Romanæditionis mortales quotidie despoliabantur? — Ego verò locum sic verto: — vel cum captivum hostium prædam abducere, suos qui facultatibus exieret spoliaretque? nec non Thucyd. lib. 6. p. 406. Καὶ Ἀργεῖοι μετὰ ταῦτα ἰσχυρόντες ἐς τὴν Θυρίαντι ὄμορον οὖσαν, λείαν τῶν Λακεδαιμονίων πολὺν ἔλαβον, ἢ, &c. — magnam Lacedæmoniorum prædam ceperunt, &c.

‡ Στρατεία] Itā rectè in edit. Sieph. Etim. et MS. etiam Bodl. scribitur; et paulò post στρατίαν. Ceteri autem libri στρατιά et στρατιὰν perperam exhibent.

§ Επιβελην] Vide supra p. 178.

ἐπλησίασεν, ἔλεξεν ὦδε, Ω Κῦρε, νῦν μὲν σοι ἐγὼ ἄγω ταῦτα, ἵνα ἐν τῷ παρόντι χρῇ αὐτοῖς ἂν τι δέαι. Νόμιζε δ', ἔφη, καὶ τᾶλλα πάντα τὰ ἐμὰ, σὰ εἶναι. Οὔτε γάρ ἐστιν, ἔτ' ἐσται ποτέ, ὅτ' ἐγὼ ἀπ' ἐμῆ φύντι καταλείψω τὸν ἐμὸν οἶκον· ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σὺν ἐμοὶ τελευτῶντι πᾶν ἀποσβῆναι τὸ ἡμέτερον γένος καὶ ὄνομα. Καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, (ὄμνυμί σοι τὲς θεῆς, οἱ καὶ ὁρῶσι πάντα καὶ ἀνέσσω) ἔτε ἄδικον, ἔτε αἰσχρὸν ἐδὲν ἔτ' εἰπὼν ἔτε ποιήσας, ἔπαθον. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων κατεδάκρυσε τὴν αὐτῆς τύχην, καὶ ἐκέτι ἠδυνήθη πλείω εἰπεῖν.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀνέσας, τῷ μὲν πάθας ὥκτειρον αὐτὸν, ἔλεξε δὲ ὦδε, Ἀλλὰ τὲς μὲν ἵππας δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω, εὐνεγτέροις δὲς αὐτῆς, * ἢ οἱ νῦν σοι εἶχον, ὡς ἔοικεν· ἐγὼ τε (ἔ δὴ πάλαι ἐπεθύμην) τὸ Περσῶν ἱππικὸν θάττον ἐκπληρώσω εἰς τὲς μυρίας ἱππέας· τὰ δὲ ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαγαγὼν φύλαττε, ἔφη, ἐστ' ἂν με ἴδῃς ἔχοντα, ὥστε σὲ μὴ ἡττᾶσθαι ἀντιθωρέμενον· εἰ δὲ πλείω μοι δὲς ἀπίοις, ἢ λαμβάνων παρ' ἐμῆ, μὰ τὲς θεῆς ἐκ οἷδ' ὅπως ἂν δυναίμην μὴ αἰσχύνισθαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Γαδάτας εἶπεν, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιστεύω σοι· (ὁρῶ γὰρ σε τὸν τρόπον) φυλάττειν μέντοι ὅρα εἰ ἐπιτήδειός εἰμι. Ἐως μὲν γὰρ φίλοι ἤμεν τῷ Ἀσσυρίῳ, καλλίστη δὴ ἐδόκει εἶναι ἢ τῷ ἐμῷ πατρὸς γητίσις· (τῆς γὰρ μεγίστης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς ἔσα, ὅσα μὲν ὠφελείσθαι ἐστὶν ἀπὸ μεγάλης πολέως, ταῦτα ἀπελαύομεν· ὅσα δὲ ἐνοχλεῖσθαι, οἷκαδε δεῦρο ἀπίοντες τέτων ἐκποδῶν ἤμεν) νῦν δ' ἀπὲι ἐχθροὶ ἐσμεν, † δῆλον ὅτι ἐπειδὴν σὺ ἀπέλθῃς καὶ αὐτοὶ ἐπιβελυσόμεθα, καὶ ὁ οἶκος ὅλος· καὶ οἶμαι, λυπηρῶς βιωσόμεθα, ὅλως τὲς ἐχθρῆς καὶ πλησίον ἔχοντες, καὶ κρείττες ἡμῶν αὐτῶν ὁρῶντες. Τάχ' ἔν ἐΐποις ἂν, καὶ τί δὴ ταῦτα ἐκ ἐνεόθεν πρὶν ἀποστῆναι; Οὔτι, ὦ Κῦρε, ἡ ψυχὴ μου, διὰ τὸ ὑβρίσθαι καὶ ὀργίζεσθαι, ἐ τὸ ἀσφαλέστατον σκοπῆσα διήγεν, ἀλλ' αἰεὶ τῆτο κύεσα, ἅρ' ἄ ποτε ἐσται ἀποτίσασθαι τὸν καὶ θεοῖς ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὅς διατελεῖ μι-

* Η οἱ νῦν, &c.] Sic restituimus partim ex MSto Bodl. editionēque Flor. in quibus scribitur τυχ' ἢ οἱ νῦν, &c. partim ex conjecturā Stephani; qui, re quidem ipsā duce, illud οἱ in οἱ mutandum statuit. In aliis verò libris editis, omisā prorsus voculā istā, legitur, ἢ νῦν σοι, &c.

† Δῆλον ὅτι, &c.] Scriptura hæc est MSti Bodl. editionisq̃ue Etap. eam Stephanus quoque vulgata illi, δηλονότι, hoc loco anteponendam vidit.

τῶν ἐκ ἧν τις τὶ αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἧν τινα ὑποπτεύσῃ βελτίονα ἑαυτῷ εἶναι. Τοίγαρ ἔν, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὢν, πᾶσι πονηροτέροις ἑαυτῷ συμμάχοις χρήσεται. Ἦν δέ τις ἄρα καὶ βελτίων αὐτῷ φανῇ, δάρρει, ἔφη, ὦ Κύρῃ, ἐδέν σε δεήσει τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκείνος ἀρκέσει τῷ μηχανώμενος, * ὥς ἀνέλῃ τὸν αὐτῷ βελτίονα. † Τῷ μέντοι ἐμὲ ἀνιᾶν, καὶ σὺν τοῖς πονηροῖς ραδίως, οἶμαι, κρείττων ἔσται.

Ἀκούσαντι τῷ Κύρῳ ταῦτα ἔδοξεν ἄξια ἐπιμιθείας λέγειν καὶ εὐθύς εἶπε, Τί ἔν, ἔφη, ὦ Γαδάτας, ἐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἐχυρὰ ἐποίησας, ὅπως ἂν σοι εἴη ἀσφαλῶς χρῆσθαι, ὁπόταν εἰς αὐτὰ ἴῃς· αὐτὸς δὲ σὺν ἡμῖν στρατεύῃ, ἵνα ἧν οἱ θεοὶ ὥσπερ νῦν σὺν ἡμῖν ᾖσιν, ἔτός σε φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σὺ τῷτον; Ο,τι δὲ ἡδύ σοι ὄρεᾶν τῶν σῶν, ἢ ὅτῳ συνὼν χαίροις ἔχων, σὺν ἐμοὶ πορεύεσθαι. Καὶ σύ τ' ἂν ἐμοὶ, ὥς γε μοι δοκῶ, πάνυ χρήσιμος εἴῃς, ἐγὼ τέ σοι, ὥς ἂν δύνωμαι, πειράσομαι. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Γαδάτας ἀνέπνευσέ τε καὶ εἶπεν, Ἀρ' ἔν, ἔφη, δυναίμην ἂν συσκευασάμενος φθάσαι, τρεῖν σε ἐξίκασι; βέλομαι γάρ τοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα ἄγειν μετ' ἑμαυτῷ. Ναὶ μὰ Δί, ἔφη, † φθάσεις μέντοι· ἐγὼ γὰρ ἐπισχῆσω ἔστ' ἂν καλῶς σὺ φῆς ἔχειν. Οὕτω δὲ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν, ὃ ἐφύλαξε μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ἃ ὠχυρώσατο, συσκευάσατο δὲ πάντα ὁπόσοις ἂν οἶκος μέγας καλῶς οἰκοῖτο. Ἦγετο δὲ καὶ τῶν ἑαυτῷ τῶν τε πιστῶν, οἷς ἡδετο, καὶ ὧν ἠπίσται πολλὰς, ἀναγκάσας τὰς μὲν αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἄγειν, τὰς δὲ καὶ || ἀδελφὰς, ὥς δεδεμένους τέτοις κατέχοι αὐτὰς. Καὶ τὸν

* Ὡς ἀνέλῃ] Itā editio *Etonensis*. MS. Bodl. paulō aliter, ὥς ἀνιᾶν. Edit. *Flor.* ὥς ἀπολίσσει, quod glossiam prorsus sapit. *Ald.* autem *Steph.* et *Leuncl.* dant ὥς ἂν ἔλῃ. Horum tamen uterque probat, locūque ratio postulat, scripturam quam recepinus. Illud ὥς certē si retineatur, (ut sensus sit, idoneus ad hoc machinandum, donec, &c. tunc) uti rectē notat *Stephanus*, non videbitur dicere ad hoc machinandum, quo videlicet sequitur, quo pacto hominem, &c. sed aliud quidpiam quod præcesserit. Atque nihil in præcedentibus, ad quod illud τῷτον referri queat, inveniemus.

† Τῷ μέντοι, &c.] Sic libri editi pariter et MS. Bodl. *Leunclavio* tamen ea lectio non satisfacit. Sic autem rectius scribi posse putat, τῷ μέντοι, &c. Mihi magis arridet vulgata lectio.

‡ Φθάσεις] Itā MS. Bodl. editique libri omnes, præter unum *Etonensem*, in quo mendosē legitur φθάσης.

§ Εφύλαξε μὲν, &c.] Itā quidem locus hic conspirante editorum exemplarium consensu sollet exprimi. Mihi verō impensis placet hæc *MSti* Bodl. lectio, — ἀπελθὼν, φύλαξε μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ὠχυρώσατο, — suffragante, uti opinor, ipsa *Cyri* oratione; qui suprà paulō Gadatam sic adfatus est, ἐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἐχυρὰ ἐποίησας, — ubi τὰ τείχη φυλακῇ ἐχυρὰ ποιεῖν, idem videtur esse, atque id quod φύλαξε τὰ τείχη ὠχυρώσθαι, hoc in loco significat. Hanc porrō emendationem laudat etiam *Muretus*; nullo tamen, eam unde hauserat, indicato libro.

|| Ἀδελφὰς, &c.] *Aldus* et *Leuncl.* legunt ἀδελφούς; hic tamen in versione suā receptam lectionem

τὸν μὲν Γαδάταν ὁ Κύρος ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔχων ἦει, καὶ ὁδῶν
Φραστῆρα καὶ ὑδάτων καὶ χιλῆ καὶ σίτῃ, ὡς αἰεὶ ἐν τοῖς ἀφθο-
νωτάτοις * στρατοπεδεύοιτο.

Επεὶ δὲ πορευόμενος καθεώρα τὴν τῶν βαβυλωνίων πόλιν,
καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδός, ἣν ἦει, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος φέρειν,
καλέσας τὸν Γαβρύαν καὶ τὸν Γαδάταν, ἡρώτα εἰ ἄλλη ὁδός
εἴη, ὥστε μὴ πάνυ πλησίον ἄγειν τῷ τείχῃ. Καὶ ὁ Γαβρύας
εἶπεν, Εἰσὶ μὲν, ᾧ δέσποτα, καὶ πολλαὶ ὁδοί· ἀλλ' ἔγωγ',
ἔδη, ὥορην καὶ βέλεσθαι ἂν σε νῦν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς
πόλεως, ἵνα καὶ ἐπιδείξῃς αὐτοῖς τὸ στράτευμα, ὅτι σοι ἦδη
πολύ τε ἐστὶ καὶ καλόν· ἐπεὶ καὶ ὅτε ἔλαττον εἶχες, προσῆλ-
ξές τε πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος, καὶ ἐδεῶντο † ὑμᾶς ἔ πολλὰς ὄν-
τις· νῦν δὲ καὶ εἰ παρεσκευασμένος τε ἐστίν, ‡ ὥσπερ πρὸς σέ-
επεν ὅτι παρασκευάσοιτο ὡς μαχόμενος, οἶδα ὅτι ἰδόντι
αὐτῷ τὴν σὴν δύναμιν, πάλιν ἀπαρασκευάστα τὰ αὐτῷ φα-
νέται.

Καὶ ὁ Κύρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Δοκεῖς μοι, ᾧ Γαβρύα,
δυμιάζειν ὅτι ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ πολὺ μείονα ἔχων στρατιὰν ἤλ-
θο, πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσήγαγον· νῦν δὲ πλείω δύναμιν
ἔχων ἐκ ἐδέλω ὑπ' αὐτὰ τὰ τεῖχη ἄγειν. Ἀλλὰ γὰρ μὴ

enim sequitur, quam tum MS. Bodl. tum ceteri libri editi, adficientibus Ga-
brielo et Philopho, praestant. Illud autem ἀδελφούς ab imperitiâ librariorum primò ma-
nere puto, qui cum genus pronominis, ταύταις observassent, nomen antecedens aliquod mascu-
linum generis haud dubiè præcessisse perperam autumarent. Atticorum verò moris est
mutiliis uri pro femininis: Sophoc. Elect. v. 615, 616.

Ἦτες τοιαῦτα τὴν τελευτὰν ὕβρισι,

Καὶ ταῦτα τελεῖσθαι

παρὰ τὴν αἰσίδα. loquitur enim de Electrâ Clytemnestra. Similiter paulò post, Noster: τὰ
γυναι, pro τὰ—Vide tamen, si libet, Cl. Barn. ad Hom. Il. ε. v. 778. et ad Eurip.
Hippi v. 387. Achill. Tat. p. 143. edit. Ludg. Bat. οὐδὲς γυνή. Quamquam hic οὐχὺμα for-
san, quod dicitur, πρὸς τὸ σημεινόμενον locum habere queat; adeò ut ταύταις ad nomen in διδι-
μείνο inclusum, v. g. δισμοῖς, referatur. Haud adsimili modo Noster paulò post adhibet re-
lativum αὐτοῖς—ὥορην καὶ βούλεσθαι ἂν σε νῦν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς πόλεως, ἵνα καὶ ἐπι-
δείξῃς αὐτοῖς τὸ, &c. ubi αὐτοῖς respicit nomen aliquod in voce πόλεως subintellec-tum, v. g.
ἐν τῇ πόλει βαβυλωνίῳ, vel aliud his simile. Conf. Joh. 8. 44. ubi pronomen αὐτοῦ, uti rectè
notat Cl. Blackwall Sac. Class. p. 95. respicit. τοῦ ψεύδους, ex nomine ψεύστης, sub quo
latet, nullo negotio colligendum. Similiter Rom. 10. 3. admonente loci sententiâ, illud αὐτὰ
ad ἐντολάτα τοῦ νόμου (quæ licet non difertè scripserit, voluit tamen Apostolus) referendum
videti

* ἡγετοπεδεύοιτο] Ità rescripsimus admonitu Leunclavii et MSti Bodl. in quo totus hic
locus representatur:—καὶ σίτου, ὡς εἴη ἐν τῷ ἀφθονοτάτῳ στρατοπεδεύοιτο. Rec-
tius et si vel scribas ὡς sine agento, vel in ὡς te mutes, et legas ὡς αἰ, &c. Illum verò
nostram commendationem confirmant Philophus et Gabrielus: qui, in loco vertendo, utuntur
verbis καταπερῆσαι, et καταστῆσαι. In vulgatis hadenùs libris perperam legitur στρατιεύοιτο.

† Τμ] Ità Stephanus et editio Eton. at alii libri minùs, uti quidem videtur, commodè,
ἐμᾶς extent. Vide p. 166.

‡ ὡς περὶ σέ, &c.] Vide supra p. 169.

δαύμαζ,

δαύμαζ, ἔφη· ἔ γάρ τὸ αὐτὸ ἐστὶ προσάγειν τε καὶ * πα-
ράγειν. Προσάγεισι μὲν γὰρ ἅπαντες, ἕτω ταξάμενοι, ὥς ἂν
οἶωνται ἄριστα μάχεσθαι· ἀπάγεισι μὲντοι οἱ σάφρονες ἢ ἂν
ἀσφαλέστατα, ἐχ ἢ ἂν τάχιστα ἀπέλθοιεν. Παρίναι δὲ
ἀνάγκη ἐστὶν ἐκτεταμέναις μὲν ταῖς ἀμάξαις, † ἀνειμένοις δὲ
καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπιπολὺ ταῦτα δὲ δεῖ πάντα
προκεκαλύφθαι τοῖς ὅπλοφόροις, καὶ μηδαμῇ τοῖς πολεμίοις
γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι. Ἀνάγκη οὖν, εἰω
πορευομένων, ἐπὶ λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς τὸ μάχιμον τετάχθαι.
Εἰ ἔν βέλοιντο ἐκ τῆ τείχους ἀδρόοι πη προσπεσεῖν, ὅπη προ-
μίζαιεν, πολλῶ ἂν ἐρρώμενέστερον συμμιγνύοιεν τῶν παριόντων.
Καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευομένοις μακρὰ καὶ αἱ ἐπιβή-
δουαι, τοῖς δ' ἐκ τῆ τείχους βραχὺ πρὸς τὰς ἐγγύς καὶ πρὸς
δραμεῖν καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ μὴ μείον ἀπέχοντες πι-
εῖωμεν, ἢ ‡ ἐφ' ὅσον καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν
πλήθος κατόφονται ἡμῶν, ὑπὸ δὲ τῶν παρυφαισμένων ὅπλων
πᾶς ὄχλος δεινὸς φαίνεται. Ἦν δ' ἄρα καὶ ἕτως ἰόντων ξέει-
ξιάσιν πη, ἐκ πολλοῦ προορῶντες αὐτὰς ἐκ ἂν ἀπαράσκησι
λαμβάνοιμεθα. Μᾶλλον δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἐδ' ἐπιχειρή-
σιν ὁπόταν πρόσω δέοι ἀπὸ τῆ τείχους ἀπίνειναι, ἢν μὴ τῶ ὅω
ὑπολάβωσι τῆ παντὸς κρείττες εἶναι· φοβερὸν γὰρ ἢ ἀποχί-
ρησις. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν, ἔδοξε τε ὀρθῶς τοῖς παρῆσι λ-
γεῖν, καὶ ὁ Γαβρύας ὥσπερ ἐκέλευσεν ἡγεῖτο. Παραμειβ-
μένης δὲ τὴν πόλιν τῆ στρατεύματος, αἰὲ τὸ ὑπολειπόμενον ἰ-
χυρότερον ποιεῖμενος ἀπεχώρει.

* Παράγειν] Gabriellus ex vetusto quodam exemplari adfert ἀπάγειν, pro quā lectione citat ἀπάγουσι, quod mox, paucis interjectis, sequitur. At in hunc locum transfundi seu praecludi significatio aptius quadrat, ut idem valeat, atque illa, παρὰ πόλιν ἀγειν, quae, mutata per tmesin loquendi forma, extant lib. I. p. 48. Quare contra aliorum exemplarium dem nihil muto. De usitata verbi huius apud Tacitos significatione consule quae notavimus lib. 2. p. 73.

† Ἀνειμένοις] Sic ex conspirante Leunclavii Muretique conjectura rescriptimus. Vnde legitur ἀνιερμένοις· cui verbo non subest huic loco apta vis, imò proximè praecedentibus, ἐκτεταμέναις μὲν ταῖς ἀμάξαις, atque adeò Cyri menti, adversa penitus. Ut igitur hanc vicem sibi respondeant, aliud recepi verbum, in quo laxitatis inest, apta loco, significatio.

‡ Εφ' ὅσον καὶ, &c.] Sincera haec est MS. Bodl. et editionis Eton. lectio: quam libri alii, quos vidi, omnes, interpolatam exhibent—ἢ ἐφ' ὅσον κατόφονται ἡμῶν, καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν πλήθος κατόφονται ἡμῶν, &c. Fatetur quidem Steanus, verba haec, κατόφονται ἡμῶν, in codicibus, quibus usus est, veteribus non extare; hisse adeò se potius quàm vulgatis editionibus adfentiri. Camerarius etiam, auctore Stephano et Gabriellus, illa verba in loco interpretando omiserunt, Quocirca credi par est, exempla, quibus isti usi sunt interpretes, ea non agnovisse.

§ Ἐπειώσιν πη] Sic MS. Bodl. Etonensisque editio: cum in cæteris ferè omnibus reperam legatur ἐπειώσιν σιωπῇ, quam lectionem ex errore subortam, illamque adeò, quae damus, germanam existimavit Stephanus.

Επεὶ δὲ πορεύομενος ἔτως ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφικνεῖται πρὸς τὰ μεδούρια τῶν * Ασσυρίων καὶ Μήδων, ὁ Δευτέρω ὤρματο, ἐνταῦθα δὴ † τρία ὄντα τῶν Ασσυρίων φρέρια, ἐν μὲν αὐτῶν τὸ ἀσθενέστατον προσβαλὼν βία ἔλαβε, ‡ τὰ δὲ δύο φρερίω φοβῶν μὲν Κῦρος, § πείδων δὲ Γαδάτας ἔπεισε παραδῆναι τὰς φυλάττοντας. Επεὶ δὲ ταῦτα διεπράξατο, πέμπει πρὸς Κυαζάρην, καὶ ἐπέστελλεν ἥκειν αὐτὸν ἐπὶ τὸ στράτευμα, ὅπως περὶ τῶν φρερίων ὧν εἰλήφεσαν βελεύσαιντο ὅτι χρῆσαιτο, καὶ ὅπως δεασάμενος τὸ στράτευμα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβελος γίγνοιτο ὅτι ἂν δοκοίη ἐκ τέτε πράττειν ἢ δὲ κελεύη, εἰπὲ, ἔφη, ὅτι ἐγὼ ἂν ὡς ἐκεῖνον ἴοιμι στρατοπεδευσόμενος. Ο μὲν δὴ ἄγγελος ἄχετο ταῦτ' ἀπαγγέλλων.

Ο δὲ Κῦρος ἐκέλευσεν ἐν τέτῳ τὸν Γαδάταν τὴν τε Ασσυρίαν σκηνὴν, ¶ ἣν Κυαζάρει οἱ Μῆδοι ἐξεῖλον, ταύτην κατασκευάσαι ὡς κάλλιστα τῇ τε ἄλλῃ κατασκευῇ, ἣν εἶχε, καὶ τὰ γυναῖκε εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶνα τῆς σκηνῆς, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς μεσεργὰς αἵπερ ἐξηρημέναι ἦσαν Κυαζάρει. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπραττον. Ο δὲ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Κυαζάρην, ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἐντεταλμένα, ἀκέσας ὁ Κυαζάρης αὐτῷ, ἔγνω βέλτιον εἶναι τὰ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς μεδουρίοις. Καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι, ἔς μετεπέμψατο ὁ Κῦρος, ἦγον· ἦσαν δὲ μυριάδες τέτταρες τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. Ορῶν ἔν καὶ τέττας πολλὰ

* Ασσυρίων] Itā libri editi, quos vidi, omnes. In MSto Bodl. scribitur tum hīc, tum versu proxime sequenti, Σύρων: eāque lectionem secutus est *Philolphus*. Zonaras quoque, qui Xenophontem solet transcribere, Σύρων bis exhibet *Annal.* lib. 3. c. 20. Nihilominus, minime rejicienda videtur librorum impressorum scriptura.

† Τρία ὄντα τῶν, &c.] Absolutē hoc in loco, ut aliās saepe, ponitur accusandi casus: cujus eūm structuræ ignari essent Librarii Interpretēsque quidam N. T. textum sacrum importunitē temerārunt additamentis. Celebris ille MS. Alex. verba S. Lucæ, *Act.* 26. 3. sic pessimē representat: Μάλιστα γνώστην ὄντα σε τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἔθων τε καὶ ἑλληνιστῶν ἐπιστάμενος διδ, &c. Similiter, vel τοῦ εἰδῶς vel τοῦ ἐπιστάμενος interpolationem secutus Interpres Syrus

vertit, &c. **Διζ** **μαλ** **ου** **μ** **υ** **υ** **Διζ** **Λ** **Λ** Confer *Luc.* 24. 47. *Marc.* 9. 28. *Act.* 7. 21. *Ephes.* 1. 18.

‡ Τὰ δὲ δύο, &c.] Itā restituiimus admonitu tum vetusti exemplaris, quo usus est *Gabrielius*, tum MSti Bodl. qui veram sanē lectionem, scripturæ vitio paululūm deformatam, sic exhibet, τὰ δὲ δύο φρουρίων. Stare quidem potest illud δύο: nam Atticæ notæ lectio est. Malo tamen cum Stephano vulgatam sequi scripturam, Prius legebatur, τῶν δὲ δύο φρουρίων, &c.

§ Πείδων δὲ Γαδάτας ἔπεισε] Hanc loquendi formam, quā verbo participium ejusdem originis additur, *Vorsius* et *Gatakerus* inter eas recensendam phrasen autumârunt, quæ τοῖς ἔξω minùs notæ sunt, quasque aded Scriptores sacri ab Hebræo fronte hauserunt. Utut hæc se res habeat, ex hoc certē loco abundē liquet, phrasin esse ejusmodi, quam ne Attica quidem respueret elegantia. Vide *Heb.* 6. 14. *Act.* 7. 34. *Matt.* 13. 14. *Marc.* 4. 12.

¶ Ἡν Κυαζάρει, &c.] Vide lib. 4. p. 187.

σινόμενες τὴν Μηδικὴν, τέτων αὖ ἐδόκει ἥδιον * ἀπαλλαγή-
ναι μᾶλλον ἢ ἄλλον ὄχλον εἰσδέξασθαι. Ο μὲν δὲ ἐκ Περ-
σῶν ἄγων τὸν στρατὸν, ἐρόμενος τὸν Κυαζάρην, κατὰ τὴν Κύ-
ρην † ἐπιστολὴν, εἴ τι δέοιτο τῷ στρατεύματι, ἐπεὶ ἐκ ἔφη
δεῖσθαι, αὐθημερὸν ἐπεὶ ἤκασε παρόντα Κύρον, ὥχρετο πρὸς
αὐτὸν ἄγων τὸ στρατεύμα.

Ο δὲ Κυαζάρης τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύετο σὺν τοῖς παραμεί-
νασι Μήδων ἱππεύσιν ὥς δ' ἦσθετο ὁ Κύρος προσιόντα αὐτὸν,
λαβαὶν τῆς Πέρσης ἱππέας, πολλὰς ἤδη ὄντας, καὶ τὰς Μήδους
πάντας καὶ τὰς Ἀρμενίους καὶ τὰς Ὑρκανίους, καὶ τῶν ἄλλων
συμμάχων τὰς εὐπιποτάτας τε καὶ εὐοπλοτάτας, ἀπῆντα· καὶ
ἐπιδείκνυσιν τῷ Κυαζάρει τὴν δύναμιν. Ο δὲ Κυαζάρης, ἐπεὶ
εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολλὰς τε καὶ καλὰς ἀγαθὰς συνεπο-
μένους, σὺν ἑαυτῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγη ἀξίαν θεραπείαν,
ἄτιμόν τι ἔδοξεν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἄχος αὐτὸν ἔλαβεν. Ἐπεὶ
δὲ καταβὰς ὁ Κύρος ἀπὸ τῆς ἵππου προσῆλθεν ‡ ὥς φιλήσων
αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κυαζάρης κατέβη μὲν ἀπὸ τῆς ἵππου,
ἀπεστράφη δὲ· καὶ ἐφίλησε μὲν ὁ, δακρυῶν δὲ φανερός ἦν.
Ἐκ τούτου δὲ ὁ Κύρος τὰς μὲν ἄλλους ἀπαντας ἀποστάντας ἐκέ-
λευσεν ἀναπαύσασθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τῆς
Κυαζάρης, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοινίκας τι-
νας, § τῶν τε Μηδικῶν πύλων ὑποβάλλειν ἐκέλευσεν αὐτῷ, καὶ
παδίσας αὐτὸν καὶ παρακαδισάμενος ἤρετο ὧδε·

* Απαλλαγήναι μᾶλλον] Vox ultima in MSto Bodl. non compareret: quod mihi sanè nonni-
hil suspitionis de Librarii movet imperitiâ. Ex variis autem, quæ passim obvia sunt, exemplis
constat, optimos quosque Græciæ Scriptores τὸ μᾶλλον comparativis addidisse vocibus. Eadem
occurrit loquendi ratio, Phil. 1. 23. Hujus autem farinæ exempla suppeditabit Budæus;
imò et Grammatici.

† Ἐπιστολὴν] Ità MS. Bodl. et edit. Steph. Eton. Ald. Flor. aliæque: ut mirari subeat cur
Leunclavius aliisque Xenophontis editor, cui vel errantem utique ducem religio fuit deferere,
contra optimorum codicum fidem, ἐντολὴν reponerent. Mihi suspicio sanè infidet, hos edi-
tores haud satis intellexisse, mandata quoque ἐπιστολάς apud Veteres appellari, Æschyl.

Ἡφαιστε, σοὶ δὲ χρὴ μέλειν ἐπιστολάς.

As σοὶ πατὴρ εἵψου—Prometh. Vinc. v. 3. Schol. Ἐπιστολάς] Ἐντολάς. Eodem prorsus modo
Schol. in Sophoc. Oed. Col. p. 323. edit. H. Steph. in vocem illam exponit. Hesychius: Ἐπι-
στολαί, ἐντολαί, ἐπισταγαί. Thomas Magister: Ἐπιστίλαι, οὐ μόνον τὰ διὰ γραμμάτων, ἀλλὰ
καὶ τὰ αὐτοπροσώπως κεινῆσαι. καὶ ἐπιστολὴ ὡσαύτως.

‡ Ὡς φιλήσων, &c.] Vide quæ notavimus lib. 1. p. 27.

§ Τῶν τε Μηδικῶν, &c.] MS. Bodl. τὸν τε Μηδικὸν πύλον. imperitè. Græcis enim familiare
est, quando aliquid ex universo rei alicujus genere sumptum aut captum dicere volunt, jungere
tunc genitivum isto sensu, per ellipsin voculæ τι, verbis activis. Ælian. H. V. l. 1. c. 5.

— ἐνὶ βαλὼν τῶν ἱερῶν χρημάτων, pro τι ἐκ τῶν, &c. Noster lib. 2. p. 98. καὶ τοιοῦτοι
τοῖς φίλοις τούτου τοῦ ὀλίγου ἀξίου γέλωτος ἐπιδραφίλῳσι pro τι ἐκ τούτου, &c. Similiter
Aristophanes:

— δὸς τῷ Φαλακρῷ

Τῶν τραγαλίων, — Εἰρ. v. 771, et seq.

Εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ; καὶ τί χαλεπὸν ὄρων ἔτω χαλεπῶς φέρεις; Ενταῦθα δὴ ὁ Κυαζάρης ἀπεκρίνατο τοιάδε, Οτι, ἔφη, ὦ Κύρε, δοκῶν γε δὴ, ἐφ' ὅσον ἀνδρώπων μνήμη ἐφικνέεται, καὶ τῶν πάλοι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφυκέναι, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἑμαυτὸν μὲν ὄρῳ ἔτω ταπεινῶς καὶ ἀναξίως ἐλαύνοντα, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπαίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει * μέγαν τε καὶ μεγαλοπρεπῆ παρόντα. Χαὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺ δὲ, ὦ Ζεῦ, χαλεπώτερον ὑφ' ὧν ἡκιστα ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι. Εγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεκάκις ἂν κατὰ τῆς γῆς ἴδιον δύναι, ἢ ὀφθῆναι ἔτω ταπεινός, καὶ ἰδεῖν τὰς ἐμὰς ἐμᾶ ἀμελήσαντας καὶ ἐπεγγελῶντας ἐμοί. Οὐ γὰρ ἀγνοῶ τῷτ', ἔφη, ὅτι ἐ σὺ μᾶ μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ δέλοι ισχυρότεροι ἐμᾶ ὑπαντιάζουσί μοι, καὶ κατεσκευασμένοι εἰσὶν ὥστε δύνασθαι ποιῆσαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς ἢ παθεῖν ὑπ' ἐμᾶ. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν δακρύων· ὥστε καὶ τὸν Κύρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρύων τὰ ὄμματα. Επισχὼν δὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κύρος·

Ἀλλὰ ταῦτά μὲν, ἔφη, ὦ Κυαζάρη, ἔτε λέγεις ἀληθῶς, ἔτε ὀρθῶς γιγνώσκεις, εἰ οἶει τῇ ἐμῇ παρεσσία Μήδης κατεσκευάσθαι ὥστε ἱκανὸς εἶναι σε κακῶς ποιεῖν. Τὸ μέντοι σὲ θυμῶσθαι καὶ φοβεῖσθαι ἐ θαυμάζω· εἰ μέντοι γε δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτοῖς χαλεπαίνεις, παρήσω τῷτο· (οἶδα γὰρ ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκῶν ἐμᾶ ἀπολογεμένους ὑπὲρ αὐτῶν) τὸ μέντοι ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τῷτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἀμάρτημα εἶναι. Ἀνάγκη γάρ, διὰ τὸ πολλὰς μὲν φοβεῖν, πολλὰς ἐχθρὰς ποιεῖσθαι· διὰ δὲ τὸ ἅμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοίαν ἐμβάλλειν. Ὡν ἕνεκα, εὖ ἴσθι, ἐγὼ ἐχὶ ἀπέπεμπον ἄνευ ἑμαυτῆ τέττας, φοβέμενος μή τι γένοιτο διὰ τὴν σὴν ὀργὴν ὅ,τι πάντας ἡμᾶς λυπήσει. Ταῦτα μὲν ἐν συν τοῖς θεοῖς ἐμᾶ παρόντος ἀσφα-

* Μέγαν τε] Vorstius Comment. de Hebraïs. N. T. c. 25. Hebraïsmorum numero adscribendum putat eum vocis μέγας usum, quo non staturam et quantitatem, sed conditionem hominum, Heb. 8. 11. designat. At hæc ultima vocis istius significatio Græcis perquam familiaris est. Libet Xenophontéo huic exemplo alterum ex Aristophane prolatum adjicere:

Εστὶν γὰρ ἡμῖν δεσπότης ἐκτισσὶ,

Ἀνα καθύδαν, ὁ μέγας ὁ ὑπὲρ τοῦ τίγους.

bi Schol. Ο μέγας] Οὐ τῇ ηλικίᾳ, ἀλλὰ τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τῇ σιμνότητι. Σφην. v. 67. et seq.

λῆς ἔξει σοι· τὸ μέντοι σὲ νομίζειν ὑπ' ἐμῷ ἀδικεῖσθαι, τῷτ' ἐγὼ χαλεπῶς πάνυ φέρω, εἰ ἀσκῶν ὅσον δύναμαι τὲς φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν, ἔπειτα τὰναντία τέττε δοκῶ ἐργάζεσθαι. Ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, μὴ ἔτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτὲς αἰτιώμεθα· ἀλλ', εἰ δυνατόν, σαφέστατα κατίδωμεν ὁποῖόν ἐστι τὸ παρ' ἐμῷ ἀδίκημα. Καὶ τὴν ἐν φίλοις δικαιοτατήν * ὑπόδεισιν ἐγὼ ὑποτίθεμαι· ἦν γάρ τι ἐγὼ φανῶ κακὸν πεποιηκώς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἦν μέντοι † μηδὲν φαίνωμαι κακὸν πεποιηκώς, μηδὲ βεβηκώς, εἰ καὶ σὺ αὖ ὁμολογήσεις μηδὲν ὑπ' ἐμῷ ἀδικεῖσθαι; Ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη. Ἦν δὲ δὴ καὶ ἀγαθὸν πεπραχώς σοι δῆλος ὦ, καὶ προθυμέμενος πρᾶξαι ὅποσα πλεῖστα ἡδυνάμην, ἐκ αὖ ἐπαίνε σοι ἄξιός εἴην μᾶλλον ἢ μέμψεως; Δίκαιον γάρ, ἔφη. Ἀγε τοίνυν, ἔφη ὁ Κύρος, σκοπῶμεν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα κατ' ἐν ἑκάστον· ἔτω γὰρ δὴ μάλιστα δῆλον ἔσται ὅ,τι τε αὐτῶν ἀγαθόν ἐστι, καὶ ὅ,τι κακόν. Ἀρξώμεθα δὲ, ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς ἀρχῆς, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ ἀρκύντως ἔχειν. Σὺ γὰρ δήπερ ἐπεὶ ἦσθις πολλὰς πολεμίας ἡδυσισμένους, καὶ τέττες ἐπὶ σε καὶ τὴν σὴν χώραν ἄρμημένους, εὐδύς ‡ ἐπεμπες πρὸς τε τὸ Περσῶν κοινὸν συμμαχος αἰτέμενος, καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ, δεόμενος πειραῖσθαι αὐτόν με ἐλθεῖν ἡγέμενον, εἴ τινες Περσῶν ἴοιεν. Οὐκἔν ἐγὼ ἐπίσθην τε ταῦτα ὑπὸ σῷ, καὶ παρεγεγόμεν, ἄνδρας ἄγων σοι ὡς ἡδυνάμην πλείους τε καὶ ἀρίστους; Ἡλθεες γὰρ ἔν, ἔφη. Ἐν τῷτῳ τοίνυν μοι πρῶτον εἰπέ, ἔφη, πότερον ἀδικίαν ἐμῷ πρὸς σε κατέγνως, ἢ μᾶλλον εὐεργεσίαν; Δῆλον, ἔφη, ὁ Κρυζάρης, ὅτι ἐκ γε τέτων εὐεργεσίαν. Τί γὰρ; ἔφη, ἐπειδὴ οἱ πολέμοιοι ἦλθον, καὶ διαγωνίζεσθαι ἔδει πρὸς αὐτὲς, ἐν τῷτῳ κατενόησάς με ἢ πόνος τινὸς ἀπρστάντα, ἢ κινδύνος φεισάμενον; Οὐ μὲν τὸν Δί, ἔφη, εἰ μὲν δὴ. Τί γὰρ; ἐπεὶ νίκης γενομένης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας, καὶ ἀναχαρησάντων τῶν § πολερίων, παρεκάλεν σε ἐγὼ ὅπως κοινῇ μὲν αὐτὰς

* Τὰ πόττειν ἐγὼ, &c.] MS. Bodl. dat. ὑπόδεισιν ἔχω ὑποτίθεμαι· ἴαν γὰρ τί σε φανῶ, &c. Eandem lectionem ex vetere quodam libro adfert Stephanus: malui tamen vulgatam retinere, quam editi libri praestant omnes. Nec addendum videtur, sed potius subaudiendum, pronomen αὐτῶν, inter τί σε φανῶ.

+ Μηδὲν φαίνωμαι.] In editione Leunclavianâ legitur μηδὲ φαίνωμαι, &c. In MS. Bodl. μηδὲ ὡς φαίνωμαι, &c. At lectionem receptam ceteri libri omnes defendunt.

‡ Επεμπες πρὸς τι, &c.] Vide supra lib. I. p. 30.

§ Πολερίων παρεκάλεον.] Editiones Ald. et Florent. exhibent οὐ ante παρεκάλεον, et notam interrogationis,

αὐτὰς διώκοιμεν, κοινῇ δὲ τιμωροίμεθα, κοινῇ δὲ, * εἴ τι καλὸν καγαθὸν συμβαίνοι, τῷτο καρποίμεθα· ἐν τέτοις ἔχεις τινὰ πλεονεξίαν ἐμῶ κατηγορῆσαι; Ο μὲν δὲ Κυρζάρης πρὸς ταῦτα εἰσίγα· ὁ δὲ Κύρος πάλιν ἔλεγεν ὧδε, Ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τῷτο σιωπᾶν ἡδίων σοι ἢ ἀποκρίνασθαι, τόδε γε, ἔφη, εἰπέ, εἴτι ἀδικεῖσθαι ἐνόμισας ὅτι, ἐπεὶ σοι ἐδόκει οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι τὸ διώκειν, σὲ μὲν † αὐτὸν ἐκ ἀφῆκα τέττε τῷ κινδύνῳ μετέχειν, ἰππέας δὲ τῶν σῶν πέμψαι ἐδεόμην σὲ; εἰ γὰρ καὶ τῷτο αἰτῶν ἡδίκην, ἄλλως τε καὶ προπαρεσχηκῶς ἐμαυτὸν σοι σύμμαχον, τῷτ' αὖ παρὰ σῶ, ἔφη, ἐπιδεικνύσθω. Ἐπεὶ δ' αὖ καὶ πρὸς ταῦτα εἰσίγα ὁ Κυρζάρης, Ἀλλ' εἰ μὴδὲ τῷτ', ἔφη, βέλει ἀποκρίνασθαι, σὺ τῷτο τέντεῦθεν λέγε, εἴτι αὖ ἡδίκην ὅτι σὲ ἀποκριναμένους ἐμοὶ ὡς ἐκ ἂν βέλοιο, εὐθυμαμένους ὄρων ‡ Μήδους τέττε παύσας αὐτὰς ἀναγκάζειν κινδυνεύοντας ἵεναι, εἴτι αὖ σοι δοκῶ τῷτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι ἀμελήσας τῶ ὀργίζεσθαι σοι, ἐπὶ τέτοις πάλιν ἦταν σὲ, § & ἡδεῖν ἔτε σοὶ μείον ὃν δῆναί μοι ἐδέν, ἔτε ῥᾶον Μήδοις ἐπιταχθῆναι ἐδέν· τὸν γὰρ βελλόμενον δῆπερ ἐπεσθαι ἦτησά σε δῆναί μοι. Οὐκᾶν τέττε τυχῶν παρὰ σῶ, ἐδέν ἡνυον εἰ μὴ τέττες πείσαιμι. Ἐλθὼν ἔν ἐπειθον αὐτὰς, καὶ ἐς ἐπεισα τέττες λαβὼν ἐπορευόμην, σὲ ἐπιτρέψαντος. Εἰ δὲ τῷτό γε αἰτίας ἄξιον νομίζεις, ἐδ' ὅτι ἂν δίδως, ὡς ἔοικε, δέχεσθαι παρὰ σῶ ἀναίτιόν ἐστιν. Οὐκᾶν ἐξωρμήσαμεν ἔτως. Ἐπεὶ δ' ἐξήλθομεν, τί ἡμῖν πεπραγμένον & φανερόν ἐστιν; & τὸ στρατόπεδον ἡλώκει τῶν πολεμίων; & τεθνῶσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ ἐλθόντων;

interrogationis post καρποίμεθα. Perperam; nisi quis illud ἐπὶ delendum censuerit. Sed no bis omnino visum est lectionem, quæ consensu auctoritatēque MSti Bodl. et edit. Steph. Leuncl. Eton. nititur, exprimendam curare.

* Εἴ τι καλὸν καγαθόν, &c.] In plerisque libris hætenus editis legitur εἴ τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, &c. Nos libenter MStum Bodl. et Stephanum secuti sumus.

† Αὐτὸν οὐκ ἀφῆκα] In vetustis quibusdam exemplaribus vocula illa negativa, teste Stephano, non invenitur: in iisdem etiam, eodem teste, infinitivum μετέχειν non existat. Cum istis autem exemplaribus nostrum etiam Bodl. conspirat. Hujus tamen in oīa lectio existat ea, quam secuti sumus, quàmque libri teneant omnes. Utraque sanè lectio eundem sensum efficit. Nostra ad verbum sonat, Teipsum hujus Periculi partem subire non permisi. Altera autem (in quā οὐκ et μετέχειν omittuntur) significat, Teipsum hoc discrimine liberaui, quod videlicet adendum tibi alioqui fuisset.

‡ Μήδους τούτους, &c.] Itā restituiimus ex conspirantibus Stephani Leunclaviique conjecturis. Prius Μήδους τούτους legebatur. Pro eo autem quod hic παύσας dicit, antea ἐξαναστήσας dixerat, lib. 4. p. 120.—βουλόμην ἂν ἔγωγε νῦν ἐξῶν Μήδους εὐθυμουμένους, ἐξαναστήσας ἀναγκάζειν κινδυνεύοντας ἵεναι.

§ Σὲ οὐ ἡδεῖν, &c.] Itā editiones Steph. et Eton. In aliis legitur σὲ δ' ἡδεῖν, &c. Sed pro & reponendum εἶ, comparativa μείον et ῥᾶον aperte movent. Stephanus etiam nostram hanc lectionem veter. exemplar. auctoritate confirmatam esse tradit.

Ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων * ἐχθρῶν ἔ πολλοὶ μὲν ὅπλων ἐστέ-
ρηνται, πολλοὶ δὲ ἵππων; Χρήματα γεμὴν τὰ τῶν φερόντων
† καὶ ἀγόντων τὰ σὰ πρότερον, νῦν ὀρεῖς τὰς σὰς φίλους καὶ
ἔχοντας καὶ ἀγοντας, τὰ μὲν σοὶ, τὰ δ' αὐτοῖς ὑπὸ τὴν σὴν
ἀρχήν. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν
χώραν αὐξανομένην ὀρεῖς, τὴν δὲ τῶν πολεμίων, μεικμένην
καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φρέγια ἐχόμενα, τὰ δὲ σὰ, τὰ πρό-
τερον εἰς τὴν Σύρην ἐπιπεράτειαν συγκατασπασθέντα, νῦν τὰ-
ναντία σοι προσκεχωρηκότα· τέτων δὲ εἴτι κακόν σοι ἢ εἴτι
ἀγαθόν, μαθεῖν μὲν ἔγωγε βέλεσθαι ἐκ οἷδ' ὅπως ἂν εἴ-
ποιμι· ἀκῆσαι μέντοι, ἔφη, ἔδεν κωλύει. Ἀλλὰ λέγε ὅτι
γινώσκεις περὶ αὐτῶν. Ο μὲν δὲ Κῦρος ἔτως εἰπὼν ἐπαύσα-
το· ὁ δὲ Κναξάρης ἔλεξε πρὸς ταῦτα τάδε.

Ἀλλ' ὦ Κῦρε, ὡς μὲν ταῦτα ἂ σὺ πεποίηκας κακά ἐστιν,
ἐκ οἷδα ὅπως χρὴ λέγειν· εὐγε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι ταῦτα
τὰ ἀγαθὰ τοιαῦτά ἐστιν οἷα ὅσα πλείω φαίνεται, τοσέτω
μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. Τὴν τε γὰρ χώραν, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν
σὴν ἐβελόμην τῇ ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν, μᾶλλον ἢ τὴν
ἐμὴν ὑπὸ σῷ ὀρεῖν ἔτως αὐξανομένην· σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποι-
εῖντι καλὰ, ἐμοὶ δὲ γε ἐστὶ πῃ ταῦτα ἀτιμίαν φέροντα.
‡ Καὶ χρήματά γε, ἔφη, ἐγὼ ἂν μοι δοκῶ ἥδιον σοὶ δω-
ρεῖσθαι, ἢ παρὰ σῷ λαμβάνειν, ὧν σὺ νῦν ἐμοὶ δίδως· τέ-
τοις γὰρ πλετιζόμενος ὑπὸ σῷ καὶ μάλα αἰσδάνομαι οἷς πε-
νέστερος γίγνομαι. Καὶ τὰς γε ἐμὰς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γε
ἀδικεμένους ὑπὸ σῷ, ἥττον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι, ἢ νυν ὀρεῖν ὅτι
μεγάλα ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ σῷ. Εἰ δὲ σοι ταῦτα, ἔφη,
δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνδυμεῖσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ ταῦτα, ἀλλ' ἐν σοὶ

* Ἐχθρῶν οὐ πολλοὶ] Particula illa negativa hīc quoque, sicut in loco suprà paulò adnotato, in MSto Bodl. et plerisque ex vetustis exemplaribus, quibus Stephanus usus est, non invenitur. Nec verò ejus omīssio sensum quidquam immutat. Palam enim est id significare *nonne*, et responsonem affirmativam postulare. Ideoque, uti rectè observat Stephanus, eā additā non minùs affirmativè hæc dicentur, quàm eā prætermisā.

† Καὶ ἀγόντων] Edit. *Ald. Flor. Leunclav.* aliæque dant ἀγαγόντων. Cujus scripturæ viti-
um ante nos subodoratus est Stephanus; quique adeò ἀγόντων, quod cum φερόντων con-
gruit, ex vet. exempl. reposuit. Quam emendationem constabiliunt etiam MS. Bodl. et
editio *Eton.*

‡ Καὶ χρήματά γε, &c.] Sic partim ex MSto Bodl. partim ex libris editis rescriptimus.
Illud autem manu exaratum exemplar totum hunc locum sic repræsentat: καὶ χρήματα οὕτως
ἂν μοι δοκῶ ἥδιον σοὶ δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ οὕτω λαμβάνειν, ὡς σὺ, &c. Edita paulò aliter eum
expressere: Καὶ χρήματά γε, ἔφη, ἐγὼ ἂν σοι δοκῶ ἥδιον οὕτω δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβά-
νειν, ὧν σὺ νῦν ἐμοὶ δίδως. In illo tum displicet repetitio particulæ οὕτως, tum mutatio articuli
ἂν in ὡς in his, pro σοὶ ante δοκῶ substituere μοι, et οὕτω post ἥδιον in σοὶ mutare visum est.

τρέφας πάντα, καταδέασαι, οἷά σοι φαίνεται. Τί γάρ ἂν, ἔφη, εἴ τις κύνας, ἃς σὺ τρέφεις φυλακῆς ἕνεκα σαυτῆ τε καὶ τῶν σῶν, ταύτας θεραπεύων ἑαυτῷ γνωριμωτέρας ἢ σοὶ ποιήσῃεν, ἃρ' ἂν εὐφραίνοι σε τέτω τῷ θεραπεύματι; Εἰ δὲ τῆτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι, καὶ κείνο κατανόησον· εἴ τις τῶν δὲ θεραπεύοντας, ἃς σὺ καὶ φρενῶς καὶ θεραπείας ἕνεκα κέκτησαι, τέττας ἔτω διαδείξῃ ὥστ' ἐκείναις μᾶλλον ἢ σὲ βέλεσθαι εἶναι, ἃρ' ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χάριν αὐτῷ εἰδείης; Τί δέ; (ὁ μάλιστα ἀνδρωποὶ ἀσπάζονται τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα) εἴ τις γυναικατὴν σὴν ἔτω θεραπεύσειεν ὥστε αὐτὴν φιλεῖν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σέ, ἃρ' ἂν σε τῇ εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφραίνοι; Πολλῆ γ' ἂν, ἔφη, οἶμαι, καὶ δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοῖή σε τέτο ποιήσας. Ἰνα δὲ εἴπω καὶ τὸ μάλιστα τῷ ἐμῷ πάδει ἐμφερὲς, εἴ τις ἃς σὺ ἤγαγες Πέρσας ἔτω θεραπεύσειεν ὥστ' αὐτῷ ἥδιον ἔπεσθαι ἢ σοὶ, ἃρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; Οἶμαι μὲν, ἔ, ἀλλὰ πολυμῶτερον ἂν ἢ εἰ πολλὰς αὐτῶν κατακάνοι. Τί δέ; εἴ τις τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως σε εἰπόντος, Λάμβανε τῶν ἐμῶν ὅποσα ἐδέλεις, εἰ τέτο ἀκέσας οἷχοιτο λαβὼν πάντα ὅποσα δύναιτο, καὶ αὐτὸς μὲν τοῖς σοῖς γε πλαστοίη, σὺ δὲ μηδὲ μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι· ἃρ' ἂν δυναίῃ τὸν τοῖστον ἀμεμπτον φίλον νομίζειν; Νῦν μέντοι ἐγὼ, Κῦρε, εἰ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τοιαῦτα ὑπὸ σὲ δοκῶ πεπονθέναι. Σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις· εἰπόντος ἐμῆ τῶν ἐδέλοντας ἄγειν, λαβὼν ὅχρ' παῖσαν μὲ τὴν δύναμιν, ἐμὲ δὲ ἔρημον κατέλιπες· καὶ νῦν αἰ ἔλαβες τῇ ἐμῇ δυνάμει, ἄγεις δὴ μοι, καὶ τὴν ἐμὴν χώραν αὖξεις σὺν τῇ ἐμῇ δυνάμει· ἐγὼ δὲ δόκῳ, ἐδὲν συναίτιος ὢν τῶν ἀγαθῶν, παρέχειν ἑμαυτὸν * ὥσπερ γυνὴ εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνδράποισι, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις· σὺ μὲν γὰρ ἀνὴρ φαῖνη, ἐγὼ δὲ ἔκ' ἀξίος ἀρχῆς. Ταῦτα ἔν σοι δοκεῖ εὐεργετήματα εἶναι, ὦ Κῦρε; Εὖ ἴσθ' ὅτι, εἴ τι ἐμῆ ἐκείδῃ, ἐδενὸς ἂν ἔτω με ἀποστερεῖν ἐφυλάττεω ὡς ἀξιώματος καὶ τιμῆς. Τί

* Ὡσπερ γυνὴ εὖ, &c.] Itā MS. Bodl. et editi primæ notæ libri. Quare Ald. et Florent. nil moror, in quibus invenies εὖ ποιεῖς. Illud autem ποιεῖν, ex Atticorum consuetudine, patiendi hīc significationem obtinet: sicut ab Aristotele adhibitum esse videtur. Rhetor. l. 2. c. 20. Διὰ ταῦτα καὶ εἰ ἐν ἐμῇ τοῦ ποιεῖν, &c.

γὰρ ἐμοὶ πλέον τὸ τὴν γῆν πλατύνεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀτιμάζεσθαι; ἔ γάρ τοι ἐγὼ Μῆδων ἤρχων διὰ τὸ κρείττων πάντων αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ καὶ αὐτὰς τέτρες ἀξιῖν * ἡμᾶς αὐτῶν πάντα βελτίονας εἶναι.

Καὶ ὁ Κῦρος, ἐτι λέγοντος αὐτῆ, † ὑπολαβὼν εἶπε, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ θεῖε, εἴτι καὶ γὰ σοι πρότερον ἐχαρισάμην, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ὣν ἂν σε δεηθῶ· παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν εἶναι μεμφόμενός μοι· ἐπειδὴν δὲ πείραν ἡμῶν λάβης ὅπως ἔχομεν πρὸς σε, ἣν μὲν σοι φαίνεται τὰ ὑπ' ἐμῆ πεπραγμένα ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ τῷ σῷ πεποιημένα, ἀσπαζομένους τε ἐμῆ σὲ ἀντασπάζω με, εὐεργέτην τε νόμιζε εἶναι· ἣν δ' ἐπὶ θάτερα, τότε μοι μέμφε. Ἀλλ' ἴσως τοι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις· καὶ γὰρ ποιήσω ταῦτα. Τί ἔν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἥ καὶ φιλήσω σε; Εἰ σὺ βέλει, ἔφη. Καὶ ἐκ ἀποστρέφεις με ὥσπερ ἄρτι; Οὐκ ἀποστρέφομαι, ἔφη. Καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλοι, (παῖσι γὰρ ἔμελλεν ὅτι ἐκ τέτων ἔσοιτο) εὐθύς ἡσθησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν. Καὶ ὁ Κυαξάρης δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἀναβαντες ἐπὶ τὰς ἵππους ἡγήντο, καὶ ἐπὶ μὲν τῷ Κυαξάρει οἱ Μῆδοι εἶποντο, (Κῦρος γὰρ αὐτοῖς ἔτως ἐπένευσεν) ἐπὶ δὲ τῷ Κύρῳ οἱ Πέρσαι, ἐπὶ δὲ τέτοισι οἱ ἄλλοι.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ κατέστησαν τὸν Κυαξάρην εἰς τὴν κατεσκευασμένην σκηνὴν, οἷς μὲν ἐπετέτακτο, παρεσκευάζον τὰ ἐπιτήδεια τῷ Κυαξάρει· οἱ δὲ Μῆδοι ὅσον χρόνον σχολὴν πρὸ δείπνου ἡγεῖν ὁ Κυαξάρης, ἤεσαν πρὸς αὐτόν, οἱ μὲν καὶ αὐτοὶ ἀφ' ἐαυτῶν, οἱ δὲ πλεῖστοι, ὡς κεκέλευστο ὑπὸ Κύρου, ὁῶρα ἄγοντες, ὁ μὲν τις, οἶνοχόον καλόν· ὁ δὲ, ὀψοποιόν, ἀγαθόν· ὁ δὲ, ἀρτοποιόν· ὁ δὲ, μεσσηγόν· ὁ δὲ, ἐκπάματα· ὁ δὲ, ἐσθλῆτα καλήν· πᾶς δὲ τις ὡς ἐπιτοπολὺ ἔν γέ

* *ἡμᾶς αὐτῶν*] Vox ultima Spiritu tenui in plerisque libris editis notatur. Nos edit. *Eton*, fecuti fumus, suffragante MSto Bodl. in quo scribitur *ἡμῶν*.

† *ὑπολαβὼν εἶπε*] *Forslius et Gatakerus* observant, novè fieri, quod Sacri Scriptores simul τῷ ἀποκρίνεσθαι et verbo dicendi utantur. At simili modo hic et lib. 2. p. 60. locutus est *Xenoph.* Reponunt illi, verbum *ὑπολαμβάνειν* Auctores adhibere solitos, ubi alius potius post alium loquitur, quàm ubi interrogatus respondet: ut sit quasi *excipere* vel *suscipere sermonem*: id quod verissimum est, atque ex hoc ipso loco Xenophontis maxime liquet. *Εἴτο*: quid tum postea? Forma certè dictionis est eadem; et quid est, cur putent Græcos, qui dicere solent, *ὑπολαβὼν εἶπε*, vel *ἔφη*, ab ἀποκρίσεις εἶπε planè abhorrere? Ubi sufficiebat ἀποκρίνατο, ibi ἀποκρίσεις εἶπε dixere Scriptores Sacri: ita verò vicissim, ubi vox ὑπὸ λαβὴ ad complendam orationem satis erat, ὑπολαβὼν εἶπε vel ἔφη dixerunt οἱ ἔξω.

τι ὧν εἰλήφει ἐδωρεῖτο αὐτῷ· ὥστε τὸν Κυαζάρην μεταγινώσκειν ὥς οὔτε Κῦρος ἀφίστη αὐτὰς ἀπ' αὐτῶ, οὔτε οἱ Μῆδοι ἡττόν τι αὐτῷ προσεῖχον τὸν νῦν ἢ καὶ πρόσθεν.

Ἐπειδὴ δὲ δεῖπνον ἄρα ἦν, καλέσας ὁ Κυαζάρης ἡξίου τὸν Κῦρον, διὰ χρόνου ἰδόντα αὐτὸν, συνδειπνεῖν. Ο δὲ Κῦρος εἶπε, Μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαζάρη. Ἡ ἐχ' ὁρᾷς ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες ἐπηρμένοι πάρεσιν; οὐκουν καλῶς ἂν πρᾶττοιμι, εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν δοκίῃν· ἀμελεῖσθαι δὲ δοκῶντες οἱ στρατιῶται, οἱ μὲν ἀγαθοὶ, πολὺ ἂν ἀδυμότεροι γίγνοιτο, οἱ δὲ πονηροὶ, πολὺ ὑβριστότεροι. Ἀλλὰ σὺ μὲν. ἔφη, ἄλλως τε καὶ ὁδὸν μακρὰν ἤκων, δεῖπνει ἡδὴ καὶ εἴ τινές σε τιμῶσιν, ἀντασπάσῃ καὶ εὐώχει αὐτὰς, ἵνα σε καὶ θαρρήσωσιν· ἐγὼ δὲ ἄπιών, ἐφ' ἅπερ ἔλεγον τρέφομαι· αὖριον δ', ἔφη, πρῶτ' δεῦρο ἐπὶ τὰς σὰς θύρας παρέσονται * πάντες οἱ ἐπικαιριοί, ὅπως βυλευσώμεθα σὺν σοι τί χρὴ ποιεῖν τὸ ἐκ τῆδε. Σὺ δὲ ἡμῖν † ἐμβαλε παρὼν περὶ τήτου, πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεῦσθαι, ἢ καιρὸς ἡδὴ διαλύειν τὴν στρατιάν. Ἐκ τήτε ὁ μὲν Κυαζάρης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχεν· ὁ δὲ Κῦρος, συλλέξας τὰς ‡ ἱκανωτέρους τῶν φίλων καὶ φρονεῖν καὶ συμπράττειν εἴτι θεοί, ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα εὐξάμεθα, σὺν θεοῖς
 “ πάρεσιν ἡμῖν. Οποὶ γὰρ ἂν πορευώμεθα, κρατῶμεν τῆς
 “ χώρας· καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς πολεμίας ὁρῶμεν μεικμένους,
 “ ἡμᾶς δὲ αὐτὰς πλείονάς τε καὶ ἰσχυροτέρας γιγνομένους.
 “ Εἰ δὲ ἡμῖν ἔτι θελήσειαν οἱ νῦν προσγεγόμενοι σύμμαχοι
 “ παραμεῖναι, καὶ πολλῶ ἂν μᾶλλον ἀνύσαι δυνάμεθα καὶ

* Πάντες οἱ ἐπικαίριοι] Hi sunt, quos paulò post dicit ἱκανωτέρους καὶ φρονεῖν καὶ συμπράττειν εἴ τι θεοί. Vide p. 157.

† Ἐμβαλε] Non mihi minus quàm Stephano suspectum est verbum ἐμβαλε absolutè positum. Ità tamen libri omnes, quos quidem vidimus. Alibi sanè plenius dicere solet Noster ἐμβαλεῖν λόγον, p. 68. ἐμβαλεῖν βουλὴν, p. 65. ibidem, ἐμβαλεῖν λόγον. Et ibid. ἐμβαλεῖν ψῆφον; Eodemque modo passim loquitur. Itaque fortan aut λόγον aut βουλὴν aut denique ψῆφον hic deesse dicendum est. Nec tamen omitti post ἐμβαλε accusativum potuisse pertinaciter negaverim; sæpè enim supprimitur βουλή. Iliad β. v. 379.

Εἰ δὲ ποτ' ἔς γε μίαν βουλευσομεν—
 sc. βουλὴν vel συμβουλίαν. Similiter Act. 4. 15. συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, sc. βουλὰς. Euripides plenè—συμβαλεῖν βουλευµατα. Phœniss. v. 700. Aristophanes etiam μεκύνειν absolutè dixit, Lysistr. v. 1134. pro μεκύνειν τὸν λόγον uti Bifolius ad locum monet. Nihilominus existimaverim λόγον post ἐμβαλε librariorum incuriā excidisse; cùm toties alibi accusativum verbo illi adjunxerit Xenophon.

‡ ἱκανωτέρους] MS. Bodl. ἱκανωτάτους. Sed vide sis, p. 118. not. 3.

“ εἴτι βιάσασθαι καιρὸς, καὶ εἴτι πείσαι δέοι. Ὅπως ἔν τὸ
 “ μένειν ὡς πλείστοις συνδοκῇ τῶν συμμάχων, ἐδὲν μᾶλλον
 “ τῷτο ἑμὸν ἔργον ἢ καὶ ὑμέτερον μηχανᾶσθαι. Ἀλλ’ ὥσπερ
 “ καὶ ὅταν μάχεσθαι δέῃ, ὁ πλείστος χειρωσάμενος ἀλκι-
 “ μώτατος δοξάζεται εἶναι, ἔτω καὶ ὅταν περ δέῃ βελῆς, ὁ
 “ πλείστῃς ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας, ἔτος δικαίως ἂν λεκ-
 “ τικώτατός τε καὶ πρακτικώτατος κρίνοιτο ἂν εἶναι. Μὴ
 “ μέντοι ὡς λόγον ἡμῖν ἐπιδειζόμενοι οἷον ἂν εἴποιτε πρὸς ἑκά-
 “ στον αὐτῶν, τῷτο μελετᾶτε, ἀλλ’ ὡς τῇς πεπεισμένους ὑφ’
 “ ἑκάστου, δήλως ἐσομένους οἷς ἂν πράττωσιν, ἔτω παρα-
 “ σκευάζεσθε.” Καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, τέτων ἐπιμελεῖσθε·
 ἐγὼ δὲ, ὅπως ἂν ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἂν ἐγὼ δύναμαι,
 οἱ στρατιῶται, περὶ τῷ στρατεύεσθαι βελεύονται, τέττε πει-
 ράσομαι ἐπιμελεῖσθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 5.

ΤΑΥΤΗΝ μὲν δὴ τὴν ἡμέραν ἔτω διαγαγόντες, καὶ δειπνήσαντες, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῶτ' ἤκου ἐπὶ τὰς Κναζάρης θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. Ἐν ᾧ ἔν' ὁ Κναζάρης ἐκοσμεῖτο, ἀκέων ὅτι πολὺς ὄχλος * ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τέτῳ οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν Καδυσίαις, δεομένους αὐτῷ μένειν, οἱ δὲ, Υρκανίαις, ὁ δὲ τις, Γωβρύαν, † ὁ δὲ τις, Σάκας· Υσταάσπης δὲ Γαδάτην τὸν εὐνέχον προσῆγε, δεόμενον τῷ Κύρῳ μένειν. Ἐνθα δὴ ὁ Κύρος γινώσκων ὅτι ὁ Γαδάτας πάλαι ἀπολώλει τῷ φόβῳ μὴ λυθεῖν ἢ στρατιὰ, ἐπιγελάσας εἶπεν, ὦ Γαδάτα, δῆλος, ἔφη, εἶ ὑπὸ Υσταάσπης τῷδε πεπεισμένος ταῦτα γινώσκεις ἃ λέγεις. Καὶ ὁ Γαδάτας, ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ἔρανόν, ‡ ἀπάμωσεν ἢ μὴν μὴ ὑπὸ τῷ Υσταάσπης ταῦτα πεπεῖσθαι ἃ γινώσκοι. Ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι ἦν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰ ἐμὰ παντελῶς· διὰ ταῦτ', ἔφη, καὶ τέτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, ἐρωτῶν εἰ εἰδεῖν τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς διαλύσεως τῷ στρατεύματι. Καὶ ὁ Κύρος εἶπεν, § Ἀδίκως γὰρ ἐγὼ,

* Ἐπὶ ταῖς θύραις] Vide quæ notavimus p. 140.

† Ὁ δὲ τις, Σάκας.] Ità rescripsimus ex MSto Bodl. suffragantibus versionibus *Gabrielii et Philippi*. Priùs legebatur Σάκας; quod in Σάκας mutandum vidit ante nos *Muretus*.

‡ Ἀπάμωσεν ἢ μὴν] De usu particulæ ἢ μὴν in iurejurando, vide p. 123. not. 3. *Eustathius* ad Hom. Odyss. β'. p. 1450. dicit ἀπομύναται διαφέρειν τοῦ ἐπομύναται κατὰ τοὺς παλαιούς· καθότι ἐπομύναται μὲν ἐστὶ, τὸ καταφατικῶς ἀμύναται δὲ, τὸ ἐν ὀργῇ ἀποφάσκειν. Idem ferè tradit is ll. κ'. p. 809. Hanc *Eustathii* observationem elegantissimi vir ingenii satis dignam censuit, quam Homero nuper in sermonem à se Anglicanum verso subjecerit· at de illo, quod tum *Eustathio* tum *Anglicano* interpreti visum est notatu dignum, inter ea verba discrimine, alia forsan hujus erit sententia, cùm tandem Odyss. β. v. 436. ad examen revocaturus esset: Ὡς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρα πάντες ἀπάμωμον, ὡς ἐκέλευεν. Certè hic ἐπάμωμον adhibendum potiùs fuerat, ista si differentia perpetuò fuisset observanda. Aded nimirum difficile est, vocum Græcarum notiones quàm latè pateant, quibusve potestas earum cuique propria concludatur terminis, definire.

§ Ἀδίκως γὰρ, &c.] *Muretus* legit Ἀδίκως ἄρ' ἐγὼ, &c. à quo accentu tantùm discrepat MS. Bodl. dat enim ἄρα. Sed nihil muto; cùm partic. γὰρ in interrogationibus adhiberi soleat, sive expressè sint, sive tacite.

ὡς ἔοικεν, Ὑστάσπην αἰτιῶμαι. Καὶ ὁ Ὑστάσπης εἶπε, Ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὦ Κύρε, ἀδίκως μὲν δὴ ἐπειδὴ ἔγωγε καὶ ἀντέλεγον Γαδάτα, ὡς ἔχ' οἶόν τέ σοι μένειν, λέγων ὅτι ὁ πατήρ σε μεταπέμποιτο. Καὶ ὁ Κύρος, Τί λέγεις; ἔφη καὶ τῆτο σὺ ἐτόλμησας ἐξενεγκεῖν, εἴτ' ἐγὼ ἐβεβλόμην, εἴτε μή; Μὰ Δί', ἔφη ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπιδυμῶντα ἐν Πέρσαις περιβλεπτον περιελθεῖν, καὶ τῷ πατρὶ ἐπιδείξασθαι ἢ ἕκαστα διεπράξω. Ο δὲ Κύρος ἔφη, Σὺ δὲ ἐκ ἐπιδυμῶν οἴκαδε ἀπελθεῖν; * Μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑστάσπης, ἐδὲ ἀπειμὶ γε, ἀλλὰ μένων στρατηγήσω ἔς τ' ἂν ποιήσω Γαδάταν τετονὶ δεσπότην τῇ Ασσυρίᾳ.

Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔπαιζον σπεδῇ πρὸς ἀλλήλους· ἐν δὲ τῷ τῷ ὁ Κρυζάρης σεμνῶς κεκοσμημένος ἐξῆλθε, καὶ ἐπὶ θρόνῳ Μηδικῷ ἐκαδέζετο. Ὡς δὲ πάντες συνῆλθον ἔς ἔδει, καὶ σιωπὴ ἐγένετο, Κρυζάρης εἶπεν ὦδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, ἴσως ἐπειδὴ παρὰν τυγχάνω, καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρος, εἰκός με ἀρχεῖν λόγῃ. Νῦν ἔν μοι δοκεῖ καιρὸς, ἔφη, εἶναι περὶ τῆς διαλέγεσθαι πρῶτον, πότερον στρατεύεσθαι καιρὸς δοκεῖ εἶναι ἔτι, ἢ διαλύειν ἤδη τὴν στρατιάν· λεγέτω ἔν τις, ἔφη, περὶ αὐτῶ τῆς ἢ γινώσκει. Ἐκ τῆς πρῶτος μὲν εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος, Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐκ οἶδα μὲν ἔγωγε εἴτι δεῖ λόγων, ὅπως αὐτὰ τὰ ἔργα δεικνύει τὸ κράτιστον. Πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα ὅτι ὁρῶ μένοντες πλείω κακὰ ποιῶμεν τῆς πολεμίας ἢ πάσχομεν· ὅτε δὲ χωρὶς ἡμῖν ἀλλήλων, ἐκείνοι ἡμῖν ἐχρῶντο ὡς ἐκείνοις ἢ ἡδιστον, ἡμῖν γεμὴν ὡς χαλεπάτατον. Ἐπὶ τῷ τῷ ὁ Καδέσιος εἶπεν, Ἡμεῖς δὲ τί ἂν λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τῶ οἴκαδε ἀπελθόντες ἕκαστοι χωρὶς εἶναι, ὅπου γε ἐδὲ στρατευσόμενοις, ὡς ἔοικε, χωρίζεσθαι συμφέρει; Ἡμεῖς γὰρ ἐ πολὺν χρόνον δίχα τῶ ἡμετέρῃς πλήθους στρατευσάμενοι, δίκην ἔδομεν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθαι. Ἐπὶ τῷ τῷ Λεγάβαζος, † ὁ συγγενὴς εἶναι ποτὲ φήσας Κύρῳ, εἶπε τά-

* Μὰ Δί', &c.] *Eustathius*, ad locum *Odyss.* supra paulò adpellatum *Aelium Dionysium* laudat auctorem discriminis inter jurandi particulas ἢ et καὶ· cujus ex mente, καὶ πὼν—in *dejurando*; ἢ πὼν—in *negando* cum jurando, adhibetur. Huic accedit etiam *Budaus*, *Comm. 1. G. p. 897*. Uterque verò suos, opinor, passus est manes. Nam istae particulae saepe sunt *simplices* jurandi notae, qualitatēque suam ex orationis serie desumunt: atque adeò particula ἢ affirmationi sociata, affirmativum jusjurandum efficit; negationi autem, negativum. Nolo hic exemplis lectorem obnuere, quia passim occurrit: vide sis tamen quae notavimus, p. 133. et *Devar.* libel. de G. L. particulis.

† Ὁ συγγενὴς, &c.] Vide lib. 1. p. 28.

δε, Εγὼ δὲ, ἔφη, ὦ Κυαζάρη, τοσῶτον διαφέρομαι τοῖς πρόσθεν λέγουσιν· ἔτοι μὲν γὰρ φασιν ὅτι δὲ μένοντας στρατεύεσθαι, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ὅτε οἴκοι ἤμην, ἐστρατεύομην. Καὶ γὰρ ἐβοήθουν πολλάκις, τῶν ἡμετέρων ἀγομένων, καὶ περὶ τῶν σφετέρων φρερίων, * ὡς ἐπιβλευσομένων, πολλάκις πράγματα εἶχον, φοβέμενός τε καὶ φρερῶν· καὶ ταῦτα ἔπραττον τὰ οἰκεία δαπανῶν· νῦν δὲ ἔχω μὲν τὰ ἐκείνων φρερία, καὶ ἐφοβῆμαι ἐκείνης, εὐχαῖμαι δὲ τὰ ἐκείνων, πίνω δὲ τὰ τῶν πολεμίων. Ως ἔν τὰ μὲν † οἴχοι στρατεῖαν ἔσαν, τὰ δ' ἐορτήν, ἐμοὶ μὲν ἐδοκεῖ, ἔφη, διαλύειν τήνδε τὴν πανήγυριν. Ἐπὶ τῷ ὁ Γαβρύας εἶπεν, Εγὼ δ', ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, μέχρι μὲν τῷδε ἐπαιῶ ‡ τὴν τῷ Κύρῳ δεξιάν· εὐδὲν γὰρ ψεύδεται ὧν ὑπέσχετο· εἰ δ' ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, § δῆλον ὅτι ὁ μὲν Ἀσσύριος ἀναπαύσεται, ἐ τίνων ποινὰς ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχειρήσεν ἀδικεῖν καὶ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν, ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μέρει πάλιν ἐκείνῳ δώσω δίκην ὅτι ὑμῖν φίλος ἐγενόμην.

Ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κύρος εἶπεν, “ ὦ ἄνδρες, εὐδ' ἐμὲ λανθάνει ὅτι ἐὰν διαλύωμεν τὸ στρατεύμα, τὰ μὲν ἡμέτερα ἀσθενέστερα γίγνοιτο ἂν, τὰ δὲ τῶν πολεμίων πάλιν αὐξήσεται. Ὅσοι μὲν γὰρ αὐτῶν ὅπλα ἀφῆρηνται, ταχὺ ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵππους ἀπεστέρηνται, ταχὺ πάλιν ἄλλες κτήσονται· ἀντὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων ἕτεροι καὶ ἐφηβήσας καὶ ἐπιγενήσονται· ὥστε || εὐδ' ἰσχυρὸν, εἰ ἐν τάχει πάλιν ἡμῖν πράγματα παρέχειν δυνήσονται. Τί δῆτα ἐγὼ Κυαζάρῃ λόγον ἐκέλευσα ἐμβαλεῖν περὶ καταλύσεως τῆς στρατιᾶς; Εὐ ἴστε, ἔφη, ὅτι φοβέμενος τὸ μέλλον. Ὁρῶ γὰρ ἡμῖν ἀντιπάλους προσιόντας, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὥδε στρατευσόμεθα, ἐ δυνησόμεθα μάχεσθαι. Προσέρχεται μὲν γὰρ δῆπερ χειμῶν, στέγαι δ' εἰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς εἰσὶν, ἀλλὰ μὰ Δία ἐχ' ἵπποις, εὐδ' ἰσχυροῖς, εὐδ' ἐν τῷ δήμῳ τῶν στρατιωτῶν ὧν ἄνευ ἡμεῖς ἐκ ἂν δυνάμεθα

* Ὡς ἐπιβλευσομένων] MS. Bodl. et editio Eton. repræsentant ἐπιβουλευομένων. quam lectionem Philolephus etiam in suo exemplari invenit. Nos Stephanum, Leunclavium, edit. Florent. et Ald. secuti sumus.

† Οἴχοι στρατεῖαν ἔσαν] Vide p. 189. not. 2.

‡ Τὴν τοῦ Κύρου δεξιάν.] Scil. fidem integram: cujus pignus erat, quam mihi porrexit, dextra. Vide lib. 4. p. 123. not. 2.

§ Δῆλον ὅτι] Itā Stephanum secuti rescripsimus. In aliis libris minus rectè δηλονότι conjunctim scribitur.

|| Οὐδ' ἰσχυρὸν] MS. Bodl. οὐδὲν ἰσχυρὸν. quod, opinor, vulgato melius est.

“ στρατεύεσθαι· τὰ δ’ ἐπιτήδεια, ὅπερ μὲν ἡμεῖς ἐληλύθα-
 “ μεν, ὑφ’ ἡμῶν * ἀνάλωται· ὅποι δὲ ἐκ ἀφίγμεθα, διὰ
 “ τὸ † ἡμᾶς φοβεῖσθαι, ‡ ἀνακεκομισμένοι εἰσὶν εἰς ἐρύ-
 “ ματα· ὥστε αὐτὰς μὲν ἔχειν, ἡμᾶς δὲ ταῦτα μὴ δύνασθαι
 “ λαμβάνειν. Τίς ἐν ἔτῳ ἀγαθὸς, ἢ τίς ἔτῳ ἰσχυρὸς,
 “ ὃς λιμῶ καὶ ῥίγει δύναται ἂν μαχόμενος στρατεύεσθαι;
 “ Εἰ μὲν ἐν ἔτῳ στρατευσόμεθα, ἐγὼ μὲν φημι χρῆναι ἐκόν-
 “ τας ἡμᾶς καταλύσαι τὴν στρατιὰν μᾶλλον, ἢ ἄκοντας ὑπ’
 “ ἀμηχανίας ἐξελαθῆναι. Εἰ δὲ βεβλόμεθα ἔτι στρατευσ-
 “ θαι, τὸδ’ ἐγὼ φημι ἔτι χρῆναι ποιεῖν, πειρᾶσθαι ὡς πά-
 “ χιστα τῶν μὲν ἐκείνων ὀχυρῶν ἡμᾶς ὡς πλεῖστα παραιρεῖν,
 “ ἡμῖν δ’ αὐτοῖς ὡς πλεῖστα ὀχυρὰ ποιεῖσθαι· ἐὰν γὰρ ταῦτα
 “ γένηται, τὰ μὲν ἐπιτήδεια πλείονα ἔξωσιν ὁπότεροι ἂν πλείω
 “ δύνανται λαμβάνοντες ἀποτίδυσθαι, πολιορκήσονται δὲ
 “ ὁπότεροι ἂν § ἥσσας ᾖσι. Νῦν δ’ ἐδὲν διαφέρομεν τῶν ἐν
 “ πελάγει πλεόντων· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλέεσι μὲν αἰεὶ, τὸ δὲ
 “ πεπλευσμένον ἐδὲν οἰκειότερον τῷ ἀπλεύστῳ καταλείψουσιν·
 “ Ἦν δὲ φρέξια ἡμῖν γένηται, ταῦτα δὴ τοῖς μὲν πολεμίοις
 “ ἀλλοτριώσει τὴν χώραν, ἡμῖν δὲ || ὑπ’ εὐδίας μᾶλλον ἔσται
 “ πάντα. Ο δὲ ἴσως ἂν τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεήσει
 “ πόρρω τῆς ἑαυτῶν φρερεῖν, μηδὲ τῷτο ὀκνήσητε· Ἡμεῖς
 “ μὲν γὰρ, ¶ ἐπέιπερ ὡς οἴκοθεν ἀποδημεῖμεν, ** φρερεῖσιν
 ὑμῖν

* Ἀνάλωται] MS. Bodl. ἀνήλωται. imperitè. Audi Thomam Magistrum: Ἀνάλωσα καὶ ἀνάλωκα, Ἀττικοί· τὸ δὲ μετὰ αὐξήσεως ταῦτα λέγειν, ὅσον ἀνήλωσα καὶ ἀνήλωκα, κοινόν. Quod vulgus etiam Grammaticorum recentiorum docet.

† Ἡμᾶς] Editiones Eton. et Ald. perperam ὑμᾶς. Nos secuti fumus MStum Bodl. editiones Steph. Leuncl. et Florent.

‡ Ἀνακεκομισμένοι εἰσὶν] Sic rectè MS. Bodl. et primariae notae editiones omnes. In Aldinā verò et Florent. reperitur ἀνακεκομισμένα. Sed neminem ferè latet, passivae formae significationem, activam saepe numero convenire. Sic Noster ipsum hoc adhibet participium, ἀναβ. lib. 4. p. 198. edit. Steph. χωρὶς γὰρ ἄκουσιν ἰσχυρὰ εἰ Τάχχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἔχουσιν ἀνακεκομισμένον.

§ ἥσσας] MS. Bodl. habet καίετους· quod quidem ferri potest, si πολιορκήσονται activè sumatur; sin passivè (quod cum Stephano potius credo) tunc vulgata lectio omnino retinenda fuerit.

|| ὑπ’ εὐδίας] Stephanus scribendum monet ἐπ’ εὐδίας. Eodemque teste, Camerarius in suo vet. exempli. legit ὑπὸ εὐδίας. MS. Bodl. paulò aliter atque cæteri libri, ὑμῖν δὲ ὑπ’ εὐδίας. At nulla, opinor, causa est, cur à receptâ lectione, quam editiones constabiliunt omnes, desciscamus.

¶ Ἐπέιπερ ὡς] MS. Bodl. εἴπερ καὶ ὡς, &c. quod rectius forsan est; si modò εἴπερ inter- preteris ἐκποδῆσιν quāvis quidē (quā de re vide Budæum p. 991.) et ὡς accipias pro οὗτος, quo sensu particula illi melius accentum adposueris: quòd Stephanus etiam hoc in loco faciendum monet.

** Φρερεῖσιν ὑμῖν, &c.] Leunclavius mendosè prorsus, et contra librorum omnium fidem, scribit Φρερεῖσιν ἡμῖν ἀναδημεῖν. Haud exstimaverim doctum illum virum latuisse, ἀνα-
 ὑχομεῖ

“ ὑμῖν ἀναδεχοίμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία τῶν πολεμίων
 “ ὑμεῖς δὲ * τὰ πρόσθια ὑμῖν αὐτοῖς τῆς Ασσυρίας, ἐκεῖνα
 “ κτᾶσθε καὶ ἐργάζεσθαι. Ἦν γὰρ ἡμῖς τὰ πλησίον αὐτῶν
 “ θυνόμεθα φρεσθύντες σώζεσθαι, ἐν πολλῇ ὑμεῖς εἰρήνῃ, οἱ
 “ τὰ πρόσθια αὐτῶν ἔχοντες, βιοτεύετε· ἔ γάρ, οἶμαι, θυ-
 “ νήσονται τῶν ἐγγύς ἑαυτῶν ὄντων κακῶν ἀμελεῖντες τοῖς
 “ πρόσθια ὑμῖν ἐπιβλεῦειν.”

Ὡς δὲ ταῦτα ἐρρήθη, οἱ τε ἄλλοι πάντες ἀνιστάμενοι
 † συμπροθυμήσεσθαι ταῦτ' ἔφασαν, καὶ Κυαξάρης. Γαδά-
 τας δὲ καὶ Γωβρύας καὶ τεῖχος αὐτῶν ἐκάτερος, ἦν ἐπι-
 τρέψωσιν οἱ σύμμαχοι, τειχεῖσθαι ἔφασαν, ὥστε καὶ ταῦτα
 φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπάρχειν. Ο ἔν Κῦρος, ἐπεὶ ἑώρα
 πάντας προθύμους ὄντας πρᾶσσειν ὅσα ἔλεξε, τέλος ἔφη, Εἰ
 τοῖνυν περαίνειν βεβλόμεθα ὅσα ‡ φαμέν χρῆναι ποιεῖν, ὡς
 τάχιστα ἂν δέοι γενέσθαι μηχανὰς μὲν εἰς τὸ καταιρεῖν τὰ
 τῶν πολεμίων τεῖχη, τέκτονας δὲ εἰς τὸ ἡμῖν ὄχυρὰ πυργᾶ-
 σθαι. Ἐκ τέττα ὑπέσχετο μὲν Κυαξάρης μηχανὴν αὐτὸς ποι-
 ησάμενος παρέξειν, ἄλλην δὲ Γαδάτας τε καὶ Γωβρύας, ἄλ-
 λην Τιγράνης· § ἄλλην δὲ αὐτὸς ὁ Κῦρος ἔφατο πειρᾶσθαι
 ποιήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔδοξεν, ἐπορίζοντο μὲν μηχαν-
 νοποιῆς, παρεσκευάζοντο δ' ἕκαστοι εἰς τὰς μηχανὰς ὧν ἔδει·
 ἄνδρας δ' ἐπέστησαν, οἱ ἐδόκεν ἐπιτηδεϊότατοι εἶναι ἀμφὶ
 ταῦτ' ἔχειν.

Κῦρος δ', ἐπεὶ ἔγνω ὅτι διατριβὴ ἔσται ἀμφὶ ταῦτα, ἐκά-

δέχομαι ὑμῖν idem ferè Græcis esse, quod Planco, *recipio vobis*, Cicer. Fam. 10. 17. Sic
 Nolter iterum paulò infra, ἰγώ σοι ἀναδέχομαι, &c.

* Τὰ πρόσθια, &c.] Editiones *Ald. et Florent.* dant τὰ πρόσθια ὑμῖν αὐτοῖς ταῖς Ασσυρίαις,
 &c. Camerarius, teste Stephano, ex suo vetusto codice adfert, ὑμεῖς δὲ τὰ πρόσθια ὑμῖν αὐ-
 τοῖς. τῆς δὲ Συρίας ἐκεῖνα κτᾶσθε καὶ, &c. et intelligit, *Illa jam capta atque occupata loca Sy-
 riae.* Jam supra quidem p. 298. notavimus, pro *Ασσυρίαις* in exemplaribus quibusdam vet. scribi
Σύρων. Atque, ut de aliis taceam locis, paulò infra legimus ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Σύρῳ. Sed
 MS. Bodl. et omnes melioris notæ editiones vulgatae lectionem teneunt.

† Συμπροθυμήσεσθαι | Vetusti duo libri, *Ald. et Florent.* exhibent *συμπροθυμῆσθαι*, quos
 et Budæus *Comment.* pag. 527. secutus est. Sed perperam; ut cuilibet locum adtentis oculis
 circumspicienti perspicuum erit. Rectè Stephanus aliq̃ue ex auctoritate vet. cod. (quibus
 addit MS. Bodl.) *συμπροθυμῆσθαι* reposuerunt.

‡ Φαμέν χρῆναι, &c.] Sic reposuimus ex MSto Bodl. et editione Stephani, suffragantibus
 vetustis exemplaribus huic et Gabrieli visis. In aliis libris non una est hujus loci facies:
Ald. Florent. et Luncel. exhibent *φαμέν, χρῆναι ποιεῖν ὡς τάχιστα, ἢ ἂν δέοι γενέσθαι. Εἰπον.*
 aliq̃ue, *φαμέν, χρῆναι ποιεῖν ὡς τάχιστα ἢ ἂν δέοι, &c.*

§ Ἀλλὴν δὲ αὐτὸς, &c.] Hanc lectionem veteres optimæque notæ editi libri omnes præ-
 stant. *Camerarius*, auctore Stephano, in suo vet. libro invenit αὐτὸς δὲ Κῦρος ἔφη δύο πειρά-
 σθαι, &c. In MS. Bodl. legitur αὐτὸς δὲ Κῦρος ἔφη δύο πειράσθαι ποιήσιν. Et interpretes
 quidem ità locum vertunt, quasi *πειράσθαι* legissent.

Δισε μὲν τὸ στράτευμα ἔνθα ᾔετο ὑγιεινότατον εἶναι καὶ εὐ-
προσδοτάτον ὅσα ἔδει προσκομίζεσθαι ὅσα τε ἐρυμνότητος
προσδεῖτο, ἐποιήσατο ὥς ἐν ἀσφαλεῖ οἱ αἰεὶ μένοντες εἶεν, εἴ-
ποτε καὶ πρόσω τῇ ἰσχύϊ * ἀποστρατοπεδεύσαιντο. Πρὸς δὲ
τέτοις, ἐρωτῶν ἅς ᾔετο μάλιστα εἰδέναι τὴν χώραν, ὁπόθεν
ἂν ὥς πλείστα ὠφελοῖτο τὸ στράτευμα, ἐξῆγεν αἰεὶ † εἰς
προνομὰς, ἅμα μὲν ὅπως ὅτι πλείστα λαμβάνοι τῇ στρατιᾷ
τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δ' ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν
διαπονέμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δ' ὅπως ἐν ταῖς ἀγωγαῖς
τὰς τάξεις ὑπομιμνήσκοντο. Ο μὲν δὲ Κῦρος ἐν τέτοις ἦν.

Εκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ ἀλίσκόμενοι ταῦτ'
ἔλεγον, ὅτι ὁ Ασσύριος οἴχοιτο ἐπὶ Λυδίας, ‡ πολλὰ τά-
λαντα ἀργυροῖς καὶ χρυσίς ἄγων, καὶ ἄλλα κτήματα καὶ
κόσμον παντοδαπόν. Ο μὲν ἔν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν ὑπε-
λάμβανεν ὥς ὑπεκτίθοιτο ἤδη τὰ χρήματα φοβέμενος· ὁ δὲ
Κῦρος, γινώσκων ὅτι οἴχοιτο συστήτων εἴ τι δύναιτο § ἀν-
τίπαλον ἑαυτῷ, ἀντιπαρεσκευάζετο ἐρρωμένως, ὥς μάχης ἔτι
δεῖσιν· καὶ ἐξεπὶ ῥομφαία μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἰππικόν, τὰς μὲν
ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τὰς δὲ τινὰς καὶ παρὰ τῶν φίλων λαμ-
βάνων ἵππες· ταῦτα γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετο, καὶ ἀπεω-
δεῖτο ἑδὲν, ἔτι εἴ τις ὄπλον ἐδίδε καλόν, ἔτι ἐκπον· Κατε-
σκευάζετο δὲ καὶ ἀρμάτα ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἀρμάτων,
καὶ ἄλλοθεν ὁπόθεν δύναιτο. Καὶ τὴν μὲν || Τρωϊκὴν δι-
φρείαν

* Ἀποστρατοπεδεύσαιντο] MS. Bodl. dat ἀποστρατοπεδεύοντο, Camerarii liber vetus
ἀποστρατοπεδεύοντο, quod de Cyro intelligendum sit. Nec male quidem sic procedet loci
sententia, si cum illo dativo τῇ ἰσχύϊ subaudias, uti monuit olim Stephanus, ἅμα vel σύν.

† Εἰς προνομῆς] *Alb. et Florent.* editiones habent αἰεὶ προνομῆς. Budæus etiam *Comment.*
p. 732. mutat paulum, non emendatā, loci scripturā, legit ἐξῆγεν αἰεὶ πρὸς νομῆς. Ipse tamen
libens secutus sum lectionem Mss. Bodl. et editionum *Sicrb. Leuncl. et Eton.* praesertim cum
προνομῆς sit vox apud nostrum alibi usurpata. *Anab. l. i. p. 203.* edit. Steph. ἀλλὰ μοι δοκίει σύν
προνομῆς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, &c. *Ελλην. α. p. 253.* Ἀγὼς ἐκ τῆς δεξιότητος προνομῆς ποι-
εῖται, &c. et ejusdem Hiftor. δ. p. 279. προνομῆς δὲ ποιούμενοι, &c.

‡ Πολλὰ τάλαντα, &c.] Apud Veteres Talentum fuit multiplex. Babylonicum, auctore
Æliano *Hist. V. l. i. c. 22.* valebat 72 minas *Atticas.* De cæteris consule *Jul. Poll. lib. 9. c. 6.*
Waf. de antiq. num. l. 2. c. 18. Bæcon. de Pond. c. 4. Gasp. Eifenschmid. de Pond. et
Mens. Scet. l. c. 4. Notat autem J. Pollux, loco jam adpellato, Homeri teispore minimum
fuisse talenti valorem: id quod vel ex præmiis ludorum quæ apud eum *Iliad. ψ.* ponuntur,
intelligi potest. Tertio enim ponitur Lebes, quarto duo auri talenta.

§ Αντίπαλον ἑαυτῷ] Sic ex MS. Bodl. restitui, aditipulante Stephano. In libris au-
tem hæctenus editis ita legitur et distinguitur locus——ἀντιπαλον, ἑαυτὸν ἀντιπαρεσκευάζε-
το, &c. Vocis autem ἀντίπαλος dativum itidem supra paulo adjunxit Auctor: ὁρῶ γὰρ
ἡμῖν ἀντίπαλους προσόντας, &c. et mox infra: ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσόντα. Porro *Ga-
brielius* etiam ex vetustis scis exemplaribus adfert ἑαυτῷ.

|| Τρωϊκὴν διφρείαν, &c.] Apud Veteres duplex erat pugnandi ratio, quoties curribus prælia
committebant.

φρεϊάν πρόσθεν ἔσαν, καὶ τὴν Κυρηναίων ἐτι νῦν ἔσαν ἄρμα-
 τηλασίαν * κατέλυσεν τὸν γὰρ πρόσθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ
 Μηδία καὶ Συρία καὶ Αραβία καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσία
 τοῖς ἄρμασιν ἕως ἔχρῳντο ὥσπερ νῦν οἱ Κυρηναῖοι. Ἐδοξε δ'
 αὐτῷ, ὃ κράτιστον εἰκὸς ἦν εἶναι τῆς δυνάμεως, ὄντων τῶν
 βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἄρμασι, † τῷτο ἐν ἀκροβολιστῶν μέρει εἶ-
 ναι, καὶ εἰς τὸ κρατεῖν ‡ ἔδεν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι.
 Ἄρματα γὰρ τριακόσια τὲς μὲν μαχομένους παρέχεταί τρια-
 κοσίς, ἵπποις δ' ἔτοι χρῶνται διακοσίοις καὶ χιλίοις· ἡνίο-
 χοι δὲ αὐτοῖς εἰσι μὲν, ὡς εἰκὸς, οἷς μάλιστα πιστεύουσιν § οἱ
 βέλτιστοι, εἰς τριακοσίς· ἔτοι δὲ εἰσιν οἱ ἔδ' ὅτιοι τὲς πο-
 λεμίους βλάπτουσι. Ταύτην μὲν ἐν τὴν διφρεϊάν κατέλυσεν·
 || ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια κατεσκεύασεν ἄρματα τροχοῖς
 τε ἰσχυροῖς, ὡς μὴ ῥαδίως συντρίβηται, ἄξοσί τε μακροῖς·
 ¶ ἦττον γὰρ ἀνατρέπεται πάντα τὰ πλατεῖα· τὸν δὲ δίφρον
 τοῖς ἡνίοχοις ἐποίησεν, ὥσπερ πύργον, ἰσχυρῶν ξύλων· ὕψος δὲ
 τέτων ἐστὶ ** μέχρι τῶν ἀγκῶνων, ὡς δυνανταὶ ἡνιοχεῖσθαι
 * οἱ

committebant: una vetustissima, quam Noster adpellat *Τρωϊκὴν*, quod scilicet temporibus Tro-
 janis fuerit usitata; alia recentior, quam adpellat *Κυρηναίων*, quod Cyrenaisis recepta esset.
Cyrenaisiam eam opinatur esse *Schefferus*, quæ habebat pugnatores perpetuò insistentes curri-
 bus: *Trojanam* verò, quæ desilientes, cùm pugnandum esset. Hanc in rem vide sis *Homer.*
Il. λ'. v. 91, et seq. item *Il.* π'. v. 426, 427. Genus hoc utrumque suffulit Cyrus ob ra-
 tiones à Xenophonte mox adlatas. Fusius de loco hoc et secuturo statim illo, ubi de curribus
 agitur falcatis, Cl. *Schefferus* de re vehic. lib. 2. c. 15. à quo rem in nostram quæ fuerint
 hausimus.

* Κατέλυσεν] Eadem hîc est verbi hujus notio, atque ea quam *Matt.* 5. 17. obtinet. Im-
 meritò igitur *Capellus* spicileg. ad loca quædam N. T. καταλύσαι νόμον per Hebraïsmum dici
 autumasse videtur: quamvis enim respondeat phrasi Hebræorum *הריח לטב*, non tamen
Græciâ statim exulat.

† Τοῦτο ἐν ἀκροβολιστῶν, &c.] Intelligit Noster eos, qui tela solùm emisérunt, nec de curri-
 bus in ulterius et gravius certamen descenderunt. In aliquot libris legitur, τοῦτο μὴ ἐν, &c.
 Sed negationi istî locus hîc omnino nullus est.

‡ Οὐδὲν μέγα] Six ex fide *MSti Bodl.* (cùm quo *Gabriellii* vet. exempl. consentiunt) rescri-
 bendum curavimus; cùm priùs legeretur οὐδὲ μέγα, &c. Nostram verò lectionem vulgatæ
 huic præferendam viderunt *Stephanus* etiam et *Muretus*.

§ Οἱ βέλτιστοι, εἰς, &c.] *Stephanus* dat οἱ βέλτιστοι ἄλλοι δὲ, &c. nec aliter *MS. Bodl.*
Leunclavius, οἱ βέλτιστοι, ἄλλοι δὲ, &c. Nos secuti sumus editiones *Eton. Ald. et Flor.* *Ste-*
phanus etiam, ἄλλοι δὲ, supervacanea esse fatetur, eaque itidem delenda censuit *Muretus*.
Reçêd.

|| Ἀντὶ δὲ τούτου, &c.] Id nempe peculiare fuit, quod hî currus axes haberent longiores,
 et rotas firmiores, quàm bigæ aut quadrigæ communes. Illud quoque animadvertendum est,
 aurigam solum, non propugnatorem insuper aliquem, hos conscendisse currus; hoc enim ge-
 nere quicquid effici debebat, id efficiendum erat, non per homines, sed currus ipsos falcibus
 armatos.

¶ ἦττον γὰρ ἀνατρέπεται, &c.] *Muretus* notat in veteribus libris legi, ἦττον ἂν ἀνατρέ-
 ποιτο. *MS. Bodl.* paulò aliter, ἦσσον γὰρ ἂν ἀνατρέπηται. Sed à lectione vulgatâ minimè
 recedendum censeo.

** Ἐστὶ μέχρι τῶν, &c.] *Philoponus* legisse videtur μέχρι ἀγκῶνων πάντε. At rectius lo-
 cutus

* οἱ ἵπποι ὑπὲρ τῶν δίφρων· τὲς δ' ἡνιόχες ἐδωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. † Προσέθηκε δὲ καὶ δρέπανα σιδήρεα ὡς διτήχια πρὸς τὰς ἄξονας, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροχῶν, καὶ ἄλλα κάτω ὑπὸ τῷ ἄξονι εἰς γῆν βλέποντα, ὡς ἐμβαλέντων εἰς τὰς ἐναντίας τοῖς ἄρμασιν. Ως δὲ τότε Κύρος ταῦτα κατεσκεύασεν, ‡ ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἄρμασι χρῶνται καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλείᾳ χώρᾳ. Ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ κάμηλοι πολλαὶ παρὰ τε τῶν φίλων συνειλεγμέναι, καὶ αἰχμάλωτοι πᾶσαι συνηδροισμένοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἔτι εἰπεραίνετο·

§ Βεβλόμενος δὲ τινα κατάσκοπον πέμψαι ἐπὶ Λυδίας, καὶ μαθεῖν ὅτι πρᾶσσει ὁ Ασσύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτήδειος εἶναι Αράσπας || ἐλθεῖν ἐπὶ τῷτο, ὁ φυλάττων τὴν καλὴν γυναῖκα. Συνεβεβήκει γὰρ τῷ Αράσπᾳ τοιάδε· ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς, ἠναγκάσθη προσενεγκεῖν λόγους αὐτῇ περὶ συνεσίας. Ἡ δὲ ἀπέφησε μὲν, καὶ ἦν πιστὴ τῷ ἀνδρὶ, καίπερ ἀπόντι·

cum ceteri hori exhibent; in quibus πίντι illud non comparet. Eo verò fine fellæ factæ sunt altæ, rotundæ, ac undequaque clausæ, ii quoque currus qui regebant, thoracibus galeisque muniti, ut nulla eorum pars vulneribus pateret; atque adeò obfistentia quævis impunè possent perumpere.

* Οἱ ἵπποι ὑπὲρ, &c.] In libris nonnullis legitur οἱ ἵπποι ὑπὸ τῶν, &c. Nos MS. Bodl. Steph. Leuncl. et vetustas editiones secuti sumus.

† Προσέθηκε δὲ καὶ, &c.] Hæcenus nimirum nudi inermesque erant Persarum currus; quales *Arrianus* *Tactic.* p. 9. ψιλὰ ἄρματα vocat: quo in loco cum nominatim Persicorum currum meminit, sine dubio respexit ad hoc institutum Cyri, ejusque ἄρματα δρεπανηφόρα opposuit φιλοῖς, et hæc *Τρωϊκά*, illa *Περσικὰ* vocavit. Quanquam autem apud Persas aliisque quosdam Asiæ incolæ Cyrus primus veterem immutârît vehiculorum bellicorum formam, currusque falcatos instituerit; tamen haud facîle quisquam dixerit, quis currum istorum cæteros apud Orientis populos primus extiterit auctor, aut quo tempore eos conficiendi ratio primùm fuerit inventa. Ninus, referente *Diodoro Sic.* lib. 2. p. 91. istiusmodi currus habuit. Sed omnino frustrâ est *Cl. Schefferus*, qui (*de re vehic.* lib. 2. p. 193.) Nini ante tempora, tales apud Chananæos fuisse currus ex monumentis sacris se deprehendisse putat. Nam neque in iis, quæ adpellat, locis, neque alibi, opinor, usquam Scriptura falcium ex curribus eminentium meminit: adpellat autem *Jud.* 1. 19. et 4. 3. ubi fanè Versio vulg. Lat. *currus falcatos* perperam exhibet, et in primo loco vertendo mirum in modum LXX. Interp. cespitârunt. At textus Hebræus כרר רכב vertendus est *currus ferri* seu *ferrati*, h. e. ferro tecti, nè facîle confringi aut securibus fecari possent. Hanc interpretationem *Targum Jonath.* et *Nesiones Syr. et Arab.* confirmant.

‡ Οὕτως ἔτι καὶ νῦν, &c.] Hunc vocum istarum ordinem, adprobante *Stephano*, ex *MSto Bodl.* restitimus. Hic autem illud καὶ, quod χρῶνται statim sequitur, abesse maluit. Sed invitis libris omnibus, hujus consilio non paremus. Priùs hic locus sic se habuit, οὕτω καὶ ἔτι νῦν τοῖς, &c.

§ Βεβλόμενος δὲ, &c.] Nominativus βεβλόμενος absolutè hic videtur poni pro βουβλόμενος, nec habere quo referatur. Simili planè modo loquitur *Arrianus* de *Exped. Alex.* lib. 7. p. 287. ed. Gronov. — καὶ ἰδὼν τι ταπεινὸς διακειμένους καὶ ἀκούσας σὺν οἰμωγῇ τῶν πολλῶν βοῶντων, καὶ αὐτῷ προκίεται δάκρυα. pro ἰδόντι καὶ ἀκούσαντι αὐτῷ. Conf. *Act.* 20. 3. ubi ποιήσας ponitur pro ποιήσαντι.

|| Ελθεῖν] Verbum hoc *proficiscendi* significationem hic obtinet; ideoque falluntur ii, qui Hebræorum more Evangelistas locutos esse putant, cum cundi vel *proficiscendi* vim τῷ ἐρχεσθαι tribuerint. Vide *Act.* 28. 14. *Luc.* 2. 44. *Joh.* 6. 17.

(ἐφίλει

(ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς) ἐμέντοι κατηγόρησε τῷ Ἀράσπου πρὸς τὸν Κύρον, ὀκνῆσα-συμβαλεῖν φίλους ἄνδρας. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν * ὑπηρετήσῃν τῷ τυχεῖν αὐτὸν ἐβέλετο, ἠπέιλησε τῇ γυναικί, ὅτι εἰ μὴ βέλοιο ἐκῆσα, ἄκῆσα † ποιήσοι ταῦτα· ἐκ τέττε ἡ γυνή, ὡς ἔδεισε τὴν βίαν, ἐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνῆχον πρὸς τὸν Κύρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. Ο δ' ὡς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ἐπὶ τῷ κρείττονι τῷ ἔρωτος φάσκοντι εἶναι, πέμπει Ἀρτάβαζον σὺν τῷ εὐνούχῳ, καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ, εἰ δύναιτο, οὐκ ἔφη κωλύειν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἀρτάβαζος πρὸς τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, παρακαταθήκην τε ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτῷ λέγων, ἀδικίαν τε καὶ ἀκράτειαν· ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολαλέναι δὲ τῷ φόβῳ μή τι καὶ πάθῃ ὑπὸ Κύρῳ.

Ο ἔν Κύρος καταμαθὼν ταῦτα, ἐκάλεσέ τε αὐτὸν, καὶ μόνος μόνῳ ἔλεξεν, Ορῶ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβέμενόν τε ἐμὲ καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. Παῦσαι ἔν τέτων· ἐγὼ γὰρ δεῖς τε ἀκῶ ἔρωτος ‡ ἠσῆσθαι, ἀνδρώπως τε οἶδα καὶ μάλᾳ φρονίμως δοκῆντας εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἔρωτος· καὶ αὐτὸς δ' ἐμαυτῷ κατέγων μὴ ἂν καρτερεῖν ὥστε συνὼν καλοῖς ἀμελεῖν αὐτῶν. Καὶ σοὶ δὲ § τούτου τοῦ πράγματος ἐγὼ

* Τηρητήσῃν τῷ, &c.] Hæc MSti Bodl. et editionis Eton. est lectio: quam et Stephanus vulgatæ huic———ὑπηρετεῖν, ἀπετύγχανεν αὐτὸν ἐβούλετο, &c. anteferendam censuit. *Muretus* ex conjecturâ legit, ἠπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν ὑπηρετήσῃν, ἀπέτυχεν αὐτὸν ἐβούλετο——— et ita interpretatur, *Postquam autem Araspas, qui eam sibi morem gesturam putabat, spe sua frustratus est.* Ubi verbum ὑπηρετήσῃν ad mulierem, non ad Araspam, referendum statuit. Mihi magis arridet recepta scriptura.

† Ποιήσοι] Sic MS. Bodl. et editio Eton. In cæteris libris ferè omnibus legitur ποιήσοιτο. At Stephanus exemplaria ea sequenda censuit, quæ nostram exhibent lectionem. *Muretus*, conjecturæ nimium indulgens, legit πείσοιτο ταῦτα.

‡ ἠσῆσθαι] Sic editiones Ald. Flor. Steph. Eton. MS. Bodl. ἠττάσθαι. Operarum typographicarum haud dubiè vitio in edit. *Leunclavianâ* legitur ἠσῆσθαι: atque adeò importunum prorsus duxerim, nostrâ de scripturâ quidquam adtulisse, nisi quendam Xenophontis operum editorem, hoc etiam nihili verbum, pro mirâ suâ solitâque fide, è *Leunclavianâ* editione in suam transtulisse viderim.

§ Τούτου τοῦ πράγματος, &c.] Scil. quod amore erga eam tam impotenter arseris. Nempè Græcis πᾶγμα dicitur res quælibet, de quâ sermo ipsis est. Ità mox sequitur, ἐγὼ γὰρ σε συγκατεῖξα τούτῳ τῷ ἀμάχῳ πράγματι, scil. cum *Panthéâ*, ejus pudicitiam nullis precibus expugnare potuisti. Quomodo et *Euripidi* in *Oedipo* apud *Stobæum*, Serm. 7 ἄλλον πάντων δυσμαχότατον γυνή dicitur. Posset quidem ἀμάχον πᾶγμα exponi de amore, quodd' ejus vis sit insuperabilis. Sed verbum συγκατεῖργειν eam interpretationem vix admittit. Insolens enim et durum nimis esse videtur, concludere quem cum amore: et rectè dicatur is, cui mulieris

ἐγὼ αἰτίος εἰμι· ἐγὼ γάρ σε συγκαθεῖρξα τέτα τῷ ἀμαχῷ πράγματι. Καὶ ὁ Αγρασπας ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ὁμοιος εἰ οἷός περ καὶ τᾶλλα, πρῶός τε καὶ συγγνώμων τῶν ἀνδραπίνων ἀμαρτημάτων· ἐμὲ δ', ἔφη, καὶ οἱ ἄλλοι ἀνδρες καταδύεσι τῷ ἄχει. Ως γὰρ ὁ Δρεῖς διῆλθε τῆς ἐμῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφῆδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι προσιόντες συμβελεύουσιν ἐκποδὼν ἔχειν ἐμαυτὸν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σῶ, ὡς ἡδικηκότος ἐμὲ μεγάλα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Εὖ τοῖνυν ἴσθι, ὦ Αγρασπα, ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἷός τ' εἰ ἐμοί τε ἰσχυρῶς χαρίσασθαι, καὶ τὰς συμμάχους μεγάλα ὠφελῆσαι. * Εἰ γὰρ γένοιτο, ἔφη ὁ Αγρασπας, ὅτι ἐγὼ σοι ἐν καιρῷ ἂν γενοίμην αὐτῷ χρήσιμος. Εἰ τοῖνυν, ἔφη, προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐδέλοισ εἰς τὰς πολεμίας ἐλθεῖν, οἶμαι ἂν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν πολεμίων. Εἰ γὰρ ναι μὰ Δι', ἔφη ὁ Αγρασπας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὡς σὲ πεφρυγῶς λόγον ἂν παρέχοιμι. Ελθοῖς ἂν τοῖνυν, ἔφη, ἡμῖν, πάντα εἰδὼς τὰ τῶν πολεμίων οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βελευμαίων κοινωνὸν ἂν σε ποιᾶντο, διὰ τὸ πιστεύειν ὥστε μηδὲ ἐν σε λεληθέναι ὧν βελόμεθα εἰδέναι. † Ως πορεύσομαι ἔν, ἔφη, ἡδὴ νυνί· καὶ γὰρ τέτο, ἴσθι, ἐν τῶν πιστῶν ἔσται, τὸ δοκεῖν με ὑπὸ σῶ μελλήσοντά τι παθεῖν ἐκπεφευγῆναι. Ἡ καὶ ἀνύσῃ, ἔφη, ἀπολιπεῖν τὴν καλὴν Πάνθειαν; Δύο γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς. Νῦν τέτο πεφιλοσόφηκα μετὰ τῶ ἀδίκῃ σοφιστῇ τῷ Ερωτῶς. Οὐ γὰρ δὴ μία γε ἔσα,

hæc adservandæ cura demandata est, cum eâ conclusus. Haud alio sensu vox *πρᾶγμα* usurpata est apud *Arrianum* Comment. de Epiet. disput. l. I. c. II. — *ἡρώτησεν εἰ καὶ τίνα εἴη αὐτῷ καὶ γυνή. τοῦ δ' ὁμολογησαντος, προσετίθετο, πῶς τί οὖν χρεῖ τῷ πράγματι;* ab eodem lib. 3. c. 3. *παραγμῶν δὲ dicitur puella.* Neque absurdum est, vocem *πρᾶγμα*, quæ locum in *æθιονίῳ* ferè alias obtinet, à nativâ nonnunquam fede ad *res animatas* migrare; cum et *χρῆμα*, ejusdem ferè notionis vocabulum, ad cervam transferatur, lib. I. p. 29. ad quem locum vide quæ notavimus.

* Εἰ γὰρ γένοιτο, &c.] Dubitat *Stephanus*, utrùm verba hæc optativè, an interrogativè ante sumenda; utrum vulgata lectio servanda sit, an ἢ γὰρ ejus in locum substituenda. Ipse quidem locum rectè se habere, et *εἰ γὰρ* optantis esse, cenfeo. Simili planè modo easdem particulas adhibet *Lucianus* in *Promethæo*: p. 63. *εἰ γὰρ γένοιτο ταῦτα.* Nec aliter *Homerus* *Odyss. γ' v. 205.*

Αἱ γὰρ ἐμοὶ τοσσόν δι βίῃ δύνανται παραβῆναι.

Τισσέναι, &c.

Ubi aut ex mente *Etymologici* M. dicitur pro *εἰ*, significante *ut*, *utinam*. Atque ita si illud apud *Virgilium* sumendum videtur:

Si nunc se nobis ille aureus arboræ ramus

Offendat nemore in tanto! — *Æn.* l. 6. v. 187.

† Ως πορεύσομαι] *Muretus* legendum cenfet — *εἰδέναι*. Καὶ ὡς πορεύσομαι, &c. Sed nec *autulus* videtur locus, et ab omnibus, quos vidi, libris, ista abest particula *οὐ*.

ἄμα

ἅμα ἀγαθὴ τέ ἐστι καὶ κακὴ, ἐδ' ἅμα καλῶν τε καὶ αἰσχυρῶν ἔργων ἔρα, καὶ ταυτὰ ἅμα βέλεται τε καὶ οὐ βέλεται πράττειν· ἀλλὰ * δῆλον ὅτι δύο ἐστὸν ψυχὰ, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράττεται· ὅταν δὲ ἡ πονηρὰ, τὰ αἰσχυρὰ ἐπιχειρεῖται. Νῦν δὲ, ὡς σὲ σύμμαχον ἔλαβε, κρατεῖ ἡ ἀγαθὴ καὶ πάνυ πολὺ. Εἰ τοίνυν καὶ σοὶ δοκεῖ πορεύεσθαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα καὶ κείνοις πιστότερος ᾖ· ἐξάγγελλέ τε αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν, ἔτω τε ἐξάγγελλε, ὡς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σὲ λεγόμενα ἐμποδῶν μάλιστ' ἂν εἴη ὧν βέλονται πράττειν. Εἴη δ' ἂν ἐμποδῶν, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι ἐμβαλεῖν περὶ τῆς ἐκείνων χώρας· ταῦτα γὰρ ἐκόντες, ἥττον ἂν παντὶ σθένει ἀδρόζοιτο, ἕκαστός τις φοβέμενος καὶ περὶ τῶν οἴκοι. Καὶ μένε, ἔφη, παρ' ἐκείνοις ὅτι πλείστον χρόνον· ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν, ὅταν ἐγγύτατα ἡμῶν ᾖσι, ταῦτα μάλιστα ἡμῖν καιρὸς εἶδέναι ἔσται. Συμβέλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάττεσθαι ὅπῃ ἂν δοκῇ κράτιστον εἶναι· ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς, εἶδέναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἔτω τετάχθαι αὐτοῖς· μετατάσσεσθαι γὰρ ὀκνήσῃσι· καὶ ἦν πῃ ἄλλη μετατάττωνται, ἐξ ὑπογῦς ταραζόνται. Αῤῥάσπας μὲν δὲ ἔτως ἐξελθὼν, συλλαβὰν τῆς πιστοτάτης θέραποντας, καὶ εἰπὼν πρὸς τινὰς οἷα ᾤετο συμφέρειν τῷ πράγματι, ᾤχετο.

Ἡ δὲ Πάνθεια, ὡς ἤσθετο οἰχόμενον τὸν Αῤῥάσπαν, πέμψασα πρὸς τὸν Κῦρον εἶπε, Μὴ λυπᾶ, ὦ Κῦρε, ὅτι Αῤῥάσπας οἴχεται εἰς τὰς πολεμίας· εἰ γὰρ ἐμὲ εἰσῆς πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἐγὼ σοὶ ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺ Αῤῥάσπε πιστότερόν σοι φίλον· καὶ δύναμιν δ' οἶδ' ὅτι ὁπόσῃν ἂν δύνῃται ἔχων παρέσται σοι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ τῆ νῦν βασιλεύοντος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχείρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ' ἀλλήλων· † ὑβριστὴν ἔννομίζων αὐτόν, οἶδ' ὅτι ἀσμένως ἂν πρὸς ἄνδρα οἷος σὺ εἴ ἀπαλλαγείῃ. Ακουσας ταῦτα ὁ Κῦρος κηλεύει πέμπειν πρὸς

* Δῆλον ἔτι, &c.] Vulgè scribitur *δηλονότι*, &c. atque ita sæpè à Librariis peccatum est ; uti jam suprà plus vice simplici notavimus. Vide sis Nostri *ἀπὸ μνημ.* lib. i. ubi de moribus Critiæ Alcibiadisque differit ; qui, quamdiu eum Socrate versabantur, honestè ; posteaquam ab eo diicessissent, turpiter, se gesserunt.

† *ὑβριστὴν*] Hoc ii nomine veniunt, qui injuriam, immerenti cuilibet oblatam, insolentia et effrenatâ cumulant violentiâ. Confer ejusdem vocis usum, Rom. i. 30.

τὸν ἄνδρα· ἡ δ' ἐπεμψεν. Ὡς δ' ἔγνω ὁ Αβραδάτης τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, καὶ τὰλλα δὲ ἥσθετο ὡς εἶχεν, * ἄσμενος πορεύεται πρὸς Κῦρον, ἵππας ἔχων ἀμφὶ τὰς δισχί-
 λους. Ὡς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον, εἰπὼν ὅς ἦν. Ο δὲ Κῦρος εὐθὺς ἄγειν κελεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὡς δ' ἰδέτην ἀλλήλους ἡ γυνὴ καὶ ὁ Αβραδάτης, ἡσπάσαντο ἀλλήλους ὡς εἰκὸς ἐκ δυσελπίστων. Ἐκ τούτων δὴ λέγει ἡ Πάνθειά τῃ Κύρῃ τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοίκτισιν. Ο δὲ Αβραδάτης ἀκέσας εἶπε, Τί ἂν ἔν ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάνθεια, χάριν Κύρῳ ὑπὲρ τε σὲ καὶ ἑμαυτῆ ἀποδιδόην; Τί δὲ ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ πειρώμενος ὁμοῖος περὶ ἐκείνον εἶναι οἷός περ καὶ ἐκείνος περὶ σέ;

Ἐκ τούτων δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Αβραδάτης· καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτῆς εἶπεν, Ἀνδρῶν σὺ εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κύρε, ἐκ ἔχω τί μείζον εἶπω, ἢ ὅτι φίλον σοι ἑμαυτὸν δίδωμι καὶ θεράποντα καὶ σύμμαχον· καὶ, ὅσα ἂν ὀρῶ σε σπεδάζοντα, συνεργός σοι πειράσομαι γίνεσθαι ὡς ἂν δύνωμαι κρᾶτιστος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐγὼ δὲ δέχομαι· καὶ νῦν μὲν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ δειπνεῖν· αὐτίς δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δεήσει σὲ σκηνῆν σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις.

Ἐκ τούτων ὀρῶν ὁ Αβραδάτης σπεδάζοντα τὸν Κῦρον † περὶ τὰ θρεπανηφόρα ἄρματα καὶ περὶ τὰς ‡ τεθωρακισμένους ἵππους τε καὶ ἱππέας, ἐπειρᾶτο συντελεῖν αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν ἄρματα ἐκ τῆς ἱππικῆς τῆς ἑαυτῆς, § ὅμοια ἐκείνῳ· αὐτὸς δὲ ὡς ἡγησόμενος αὐτῶν ἐπὶ τῷ ἄρματος παρεσκευάζετο. Συνεζεύξατο δὲ τὸ ἑαυτῆς || ἄρμα τετράρυμόν τε καὶ ἐξ ἵππων ὀκτώ·

* Ἀσμενος πορεύεται] Vide p. 177. not. 5.

† Περί τὰ θρεπανηφόρα, &c.] Vide p. 206.

‡ Τεθωρακισμένους, &c.] Hujusmodi equites *Cataphractos* adpellatos *Servius* adnotat ad *Æneid.* lib. 11. v. 710, et seq.

Spumantēque agitabat equum, &c.

Cataphracti autem dicuntur equites qui et ipsi ferro muniti sunt, et equos similiter munitos habent. *Athenæus* lib. 5. p. 194. Τελευταία δ' ἦν ἡ κατάφρακτος ἵππος, οἰκίως τῇ προσηγορίᾳ, τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνδρῶν ἰσχυρασμένων τοῖς ὅπλοις. Vide porro quæ notavimus lib. 3. p. 168. et *Arriani Tact.* p. 53. edit. *Scheff.*

§ Ὅμοια ἐκείνῳ] Sic libri, quos vidi, omnes. Sed, ut nihil dissimulem, non possum non probare conjecturam *Mureti*, qui reponendum censuit ἴμοια τοῖς ἐκείνου, ut et paulò inferiùs ἴμοια τοῖς Κύρου. Attamen contra editorum et MSS. fidem id mutationis inducere nolui.

|| Ἄρμα τετράρυμόν] Locum hunc expressit *Philostratus Icon.* lib. 2. de *Panthis.* Paul' post

ὀκτώ· ἡ δὲ Πάνθεια ἡ γυνὴ αὐτῆ ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων χρυσὲν τε αὐτῷ θάρακα ἐποίησατο καὶ χρυσὲν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περιβραχιόνια· τὰς δ' ἵππους τῷ ἄρματος χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκευάσατο. Αβραδάτης μὲν ταῦτα ἔπραττε. Κύρος δὲ ἰδὼν τὸ τετράρyman αὐτῷ ἄρμα, κατενόησεν ὡς οἷόν τε εἶη καὶ ὀκτάρyman ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἄγειν τῶν μηχανῶν τὸ κατώτατον οἶκημα· ἦν δὲ τοῦτο τριόργυνον μάλιστα ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς τροχοῖς.
* Τοιοῦτοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκολοθεῖντες ἐδόκεν αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπικουρία γειέσθαι τῇ ἑαυτοῦ φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει. Ἐποίησε δὲ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμους καὶ ἐπάλξεις· ἀνεβίβαζε δὲ ἐπὶ τῶν πύργων ἕκαστον ἄνδρας εἴκοσιν.

Ἐπεὶ δὲ πάντα συνεστήκει αὐτῷ τὰ περὶ τὰς πύργους, πείραν ἐλάμβανε † τῷ ἀγωγίμῳ· καὶ πολὺ ῥᾶον ἤγε τὰ ὀκτὼ ζεύγη τὸν πύργον καὶ τὰς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας, ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ζεύγος. Σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε τάλαντα ‡ ἦν ζεύγει· τῷ δὲ πύργῳ, ὥσπερ τραγικῆς σκηπῆς, τῶν ξύλων πάχος ἐχόντων καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὅπλων, τέτων ἐγένετο ἑλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἑκάστῳ ζεύγει τὸ ἀγώγιον. Ὡς δ' ἔγνω εὐπορον εἶσαν τὴν ἀγωγὴν, παρεσκευάζετο ὡς ἅμα ἄζων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι· νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν, ἅμα σωτηρίαν τε εἶναι καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐδαιμονίαν.

Ἡλθον δὲ ἐν τέτῳ τῷ χρόνῳ καὶ δ' παρὰ τῷ Ἰνδῷ χρήματα ἄγοντες, καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ ὅτι ὁ Ἰνδὸς ἐπιστέλλει ταιάδε, “ Εγὼ, ὦ Κύρε, ἡδομαι ὅτι μοι ἐπήγγειλας ὧν ἐδέε· καὶ

post Noster de ὀκταρῷ Cyri curru loquitur, qui tractus erat ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν. Unde discimus, in Veterum curribus, temones singulos singulis respondisse jumentorum paribus. Temones autem istos non juxta se positos, alios dextros, alios sinistros; sed alios post alios, ostendit contra *Salmasium* Schefferus de re vehic. lib. 1. c. 12. Ex hoc forsitan loco suam πρό- λυμμα hausit *Arrianus*, cujus p. 10. mentionem facit.

* Τοιοῦτοι δὲ πύργοι] De turribus istiusmodi consule *Veget.* lib. 4. c. 17, 18, et *Steinweibii* Comment. ad locum.

† Ἀγωγίμου] In editis libris sic scribi solet: in MSto Bodl. paulò aliter——πύργους ἐλάμβανε τοῦ ἀγωγίου πείραν. Stephanus fuscipatur ἀγωγίου reponi debere; præsertim cum ἀγώγιον mox sequatur. Sed alia est hujus vocis potestas, alia ἀγωγίμου, quam si substantivè sumus, sic satis commodè verba exponas: experiebatur quàm facilè aut quàm ratione vehi ea possent.

‡ Ἡν ζεύγει· τοῦ δὲ, &c.] Sic reposuimus ex editione *Eton.* et MSto Bodl. in quo veræ lectionis vestigia satis adparent; dat enim——ἦν ζεύγη· τοῦ δὲ, &c. Priùs vulgo legebatur——ἦν ζευγίστου δὲ, &c.. De tribus autem scenarum generibus, *Tragicis* scil. *Comicis* et *Satyricis*, vide sis *Vitruv.* de *Archit.* lib. 5. c. 8.

§ Παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ, &c.] Vide supra, lib. 3. p. 101.

“ * βέλομαί σε ξένος εἶναι, καὶ πέμπω σοι χρήματα· καὶ ἄλλων δέη, μεταπέμπε. Επέσταλται δὲ τοῖς παρ’ ἐμῆ
 “ ποιεῖν ὅτι ἂν σὺ κελεύῃς.” Ἀκέσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε,
 Κελεύω τοίνυν ὑμᾶς, τὰς μὲν ἄλλας μένοντας ἔνθα κατεσκη-
 νήκατε, φυλάττειν τὰ χρήματα, καὶ ζῆν ὅπως ὑμῖν ἡδιστόν
 ἐστι· τρεῖς δέ μοι † ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τὰς πολεμίας, ὥς
 παρὰ τῷ Ἰνδῷ περὶ συμμαχίας, καὶ τὰ ἐκεί μαδόντες,
 ὅτι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὥς τάχιστα ἀπαγγεῖλατε
 ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ· καὶ ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετή-
 σητε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἶσομαί τέ τε, ἢ ὅτι χρήματα
 πάρεστε ἄγοντες. Καὶ γὰρ οἱ μὲν δέλοις εἰοικότες κατὰσκο-
 ποι ἔδεν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπαγγέλλειν, ἢ ὅσα πάντες
 ἴσασιν· οἱ δὲ τοῖστοι οἷοί περ ὑμεῖς ἄνδρες πολλάκις καὶ τὰ
 βελεύματα καταμανθάνουσιν. Οἱ μὲν δὲ Ἰνδοὶ, ἀκέσαντες
 ἡδέως καὶ ξενισθέντες τότε παρὰ Κῦρον, συσκευασάμενοι τῇ
 ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ‡ ὑποσχόμενοι ἢ μὴν καταμαδόντες
 ὅσα ἂν δυνῶνται πλεῖστα ἐκ τῶν πολεμίων, ἥξειν ὥς δυνατόν
 τάχιστα.

Ο δὲ Κῦρος τὰ τε ἄλλα πρὸς τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο
 μεγαλοπρεπῶς, ὥς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν § ἐπινῶν πράττειν·
 ἐπιμελεῖτο δὲ ἑ μόνον ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν
 ἐνέβαλλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανέν-
 ται καὶ εὐοπλότατοι καὶ ἵππικώτατοι || καὶ ἀκοντιστικώτατοι
 καὶ τοξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. Ταῦτα δὲ ἐξειργάζετο
 ἐπὶ τε τὰς θήρας ἐξάγων, καὶ τιμῶν τὰς κρατίστες ἐκασταχῇ·
 καὶ τὰς ἄρχοντας δὲ ἕς ἑώρα ἐπιμελεμένους τέ τε, ὅπως οἱ αὐ-

* Βούλομαι σου ξένος, &c.] Antiquitus in Oriente, uti nec hodie, exceptis paucis *Kervan-ferais*, ut loquuntur, non erant diverforia, quibus exciperentur peregrini. Conf. Gen. 19. 2. Judic. 19. 15. et seq. Hinc hospitiorum contrahendorum mos: quod amicitiae genus non pri-
 vati modo, sed et reges, viri principes, et civitates colere solebant, vel parandae potentiae
 vel stabiliendae causā. Vide init. lib. 5. *Stuck.* Antiq. conviv. 1, 27. et *Tomassin.* de tesser.
 hospit.

† Ἐλθόντες] Vide p. 206. not. 5.

‡ Ὑποσχόμενοι ἢ μὴν] Ornamenti loco istae, in iurejurando et sponsione, solent adhiberi
 particulae. Exemplis parco; quibus pleni sunt omnes Atticorum Scriptorum libri. Vide sis
 tamen lib. 4. p. 123. not. 3.

§ Ἐπινῶν] In vulgatis quidem editionibus et MSto Bodl. legitur ὑπονοῶν: eam verò lec-
 tionem libens secutus sum, quam vetusta, Gabriellus quæ vidit, exemplaria suppeditant;
 quàmque Stephanus etiam è vetere quodam adfert probatque.

|| Καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ, &c.] Ità MS. Bodl. editiones *Steph. Leuncl. Eton.* aliæque.
Alcina verò καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι, non habet; nec eā Gabriellii agnoscit
 versio.

τῶν κράτιστοι ἔσονται στρατιῶται, καὶ τέττας ἐπαινῶν τε πα-
ράξυνε καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς ὅ,τι δύναιτο. Εἰ δέ ποτε θυ-
σίαν ποιοῖτο καὶ εορτὴν ἄγοι, καὶ ἐν ταύτῃ * ὅσα πολέμῳ
ἕνεκα μελετῶσιν οἱ ἄνθρωποι, πάντων τέτων ἀγῶνας ἐποίει,
καὶ ἅθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδε, καὶ ἦν πολλὴ εὐ-
θυμία ἐν τῷ στρατεύματι.

Τῷ δὲ Κύρῳ σχεδὸν τι ἡδὴ ἀποτετελεσμένα ἦν ὅποσα ἐβέ-
λετο ἔχων στρατεύεσθαι, πλὴν τῶν μηχανῶν. Καὶ γὰρ οἱ
Πέρσαι ἰππεῖς ἔκπλεα ἡδὴ ἦσαν εἰς τὰς μυρίας· καὶ τὰ ἄρ-
ματα τὰ δρεπανηφόρα, ἃ τε αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἔκπλεα ἡδὴ
ἦν εἰς τὰ ἑκατόν· ἃ τε Αβραδάτης ὁ Σέσιος ἐπεχείρησε κα-
τασκευάζειν ὅμοια τοῖς Κύρῳ, καὶ ταῦτα ἔκπλεα ἦν εἰς ἄλλα
ἑκατόν. Καὶ τὰ Μηδικὰ δὲ ἄρματα ἐπεπέικει Κύρος Κυα-
ξάρην † εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωϊκῆς
καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἔκπλεα καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα
ἑκατόν. Καὶ ἐπὶ τὰς καμήλας δὲ ἐκτεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες
δύο ἐφ' ἑκάστην τοξόται. Καὶ ὁ μὲν πλείστος στρατὸς ἔτῳς
εἶχε τὴν γνώμην, ὡς ἡδὴ παντελῶς κεκρατηκώς, καὶ ἔδεν ὄντα
τὰ τῶν πολέμιων.

Επεὶ δὲ ἔτῳ διακειμένων ἦλθον οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολέμιων,
‡ ἔς ἐπεπόμφει Κύρος ἐπὶ κατασκοπῇ, καὶ ἔλεγον ὅτι Κροῖσος
μὲν ἡγεμὼν καὶ στρατηγὸς πάντων ἡρημένος εἴη τῶν πολέμιων,
θεδογμένον δ' εἴη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ δυνά-
μει ἕκαστον παρῆναι, χρήματα δὲ εἰσφέρειν πάμπολλα,
ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθωμένοις ἔς δύναιντο, καὶ δωρεμένοις
οἷς δέοι· ἡδὴ δὲ καὶ μεμισθωμένοις εἶναι πολλὰς μὲν § Θρα-
κῶν μαχαιροφόρους, Αἰγυπτίους δὲ προσπλεῖν· καὶ ἀριθμὸν
ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας || σὺν ἀσπίσι ταῖς ποδήρεσι, καὶ

* Ὅσα πολέμῳ, &c.] Confer. lib. 1. p. 62. et lib. 2. p. 86, et seq. unde Onesander ea ferē omnia eliciuisse videtur, quae Strateg. cap. 10. tradit praecepta.

† Τὸν αὐτὸν τρόπον, &c.] Sic MS. Bodl. et editiones Ald. Etton, allæque. Stephanus au- tem et Leunclavius ταῦτον, etiam post τὸν τρόπον exhibent; quod tamen ipsis supervacaneum esse visum est, ut ex notā ei adpositā constat.

‡ Οὗς ἐπεπόμφει, &c.] Vide p. 212.

§ Θρακῶν μαχαιροφόρους] Eandem Thracibus armaturam tribuit Thucydides lib. 2. p. 144. || Σὺν ἀσπίσι ποδήρεσι] Inusitatā clypeorum magnitudine insignes erant Aegyptii. Max. Tyrius sub initium statim Dissert. 5. — ἐπιόντες αὐτοῖς βαοβαρκικοῦ στόλου, ἵππου Μηδικῆς, ἀρμάτων Περσικῶν, ἀσπίδων Αἰγυπτίων — Clypeis hisce haud itā forsan dissimilis erat is, quem Homerus, Il. β'. v. 389. adpellat ἀσπίδα ἀμφιβρότην, i. e. τὴν πανταχόθεν τὸν βρο- τὸν, ὃ ἴσται, τὸν ἄνθρωπον, περιέχουσαν καὶ σκίπουσαν. Itā Scholiastes ad locum, nec aliter Eu- statius, p. 243.

δόρασι μεγάλοις, (οἷά περ καὶ νῦν ἔχεις) καὶ ποσίσι· προσ-
 πλεῖν δὲ καὶ Κυπρίαν στρατεύμα ἔτι, παρῆναι δὲ ἤδη καὶ
 Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ Λυκάονας καὶ
 Παφλαγόνας καὶ Καππαδόκας καὶ Αἰαρίδας καὶ Φοίνικας,
 καὶ σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τὸς Ἀσσυρίους· καὶ Ἰωνας δὲ
 καὶ Αἰολέας, καὶ σχεδὸν πάντας τὸς Ἕλληνας τὸς ἐν τῇ Ἀσίᾳ
 ἐποικῆντας σὺν Κροῖσῳ ἠναγκάσθαι ἔπεσθαι· πεπομφέναι δὲ
 Κροῖσον καὶ εἰς Λακεδαιμόνα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι
 δὲ τὸ στρατεύμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, προΐεναι δὲ
 μέλλειν αὐτὰς εἰς * Οὐβαῖρρα, (ἐνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν
 † ὑπὸ βασιλείᾳ βαρβάρων τῶν κάτω Συρίας) καὶ ἀγορᾶν
 πᾶσι παρηγγέλλαι ἐνταῦθα κομίζεσθαι· σχεδὸν δὲ τούτοις
 ταυτὰ ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι· (ἐπεμελεῖτο γὰρ ὁ Κῦρος,
 ὅπως ἀλίσκοιντο παρ' αὐτῶν ἐμελλε πύσεσθαι τι· ἐπεμπε δὲ
 καὶ δούλοις εἰκότας κατασκόπες, ὡς αὐτομόλους·) Ως ἔν
 ἤκεισε ταῦτα ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐν φροντίδι τε ἕκαστος
 ἐγίγνετο, ὥσπερ εἰκὸς, ἡσυχαιτέροί τε ἢ ὡς εἰώθασιν διεφείτων,
 παῖδες τε οἱ πολλοὶ ἐπ' αὐτῷ ἐφαίνοντο· ‡ ἐκυκλοῦντό τε, καὶ
 μεστὰ ἦν πάντα ἀλλήλους ἐρωτῶντων περὶ τέτων καὶ διαλεγο-
 μένων. Ως δὲ ἤσθετο ὁ Κῦρος φόβον διαδέοντα ἐν τῇ στρατιᾷ,
 συγκαλεῖ τὸς τε ἄρχοντας τῶν στρατευμάτων, καὶ πάντας
 ὁπόσων ἀθυμούντων βλάβη ἐδόκει τις γίγεσθαι, καὶ πειθυ-
 μουμένων ὠφέλεια. Προεῖπε δὲ τοῖς ὑπηρεταῖς, καὶ ἄλλος εἰ

* Οὐβαῖρρα] Legitur etiam Οὐμβαῖρρα, et Θυμβραῖα, et Θουμβραῖαν, et Θυμβραῖδα, Philadelphus vertit, Thymbraiam; Gabrieliis, Thymbrara. Tot huiusce nominis scripturae variantes, divinandi cuiquam periti gratiam forsitan artem suam ostentandi occasionem obtulerint. Nos in lectione acquiescendum vulgatā censuimus; cum ex Geographiae monumentis haud fatiscit, nomen quodvis aliud potiori jure locum hunc sibi vindicare posse.

† Τὰς βασιλείας, &c.] Itā MS. Bodl. et libri editi ferē omnes. Monet autem Leunclavius in Eudensi libro legi, — βαρβάρων τῆς κάτω Ἀσίας. Unde reponendum colligit, τῆς κάτω Συρίας. Et satis commodē quidem illud κάτω recipit articulum. Sed omnibus libris aliis reclamantibus nihil muto.

‡ Εκυκλοῦντο] Itā editiones Steph. Leunclav. Ald. quibus suffragatur etiam Gabrieliis. In aliis verō libris invenitur ἡσυχάζοντο. At cuius hunc locum propius intuenti, multo aptius ei verbum esse ἐκυκλοῦντο videbitur. Cur enim, uti rectē quaerit Stephanus, post παῖδες οὐ πάντες ἐφαίνοντο Xenophon ἡσυχάζοντο τε addidisset? Commodē verō verbum illud alterum cum iis, quae statim sequuntur, junxit, ut significaret, in circulos passim congregatos militēs eā de resermones jactāsse. Sic ἀναβ. 5. p. 225. ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά. Ut enim Latini circulum vel coronam, multitudinem hominum in circulum (i. e. orbem) collectorum, adpellant: sic κύκλον Xenophon usurpavit, lib. Παιδ. 7. Περσῶν κύκλον μέγαν, εἶπε, &c. Vide etiam, ἀναβ. 1. p. 241. ubi κύκλος (ut κυκλοῦμαι hoc in loco) adhibetur de militibus itidem aegrē quidam ferentibus.

τις βέλοιοτο τῶν ὀπλοφόρων * προϊστασθαι ἀκουσόμενος τῶν λόγων, μὴ κωλυεῖν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγὼ τοι ὑμᾶς συνεκάλεσα, ἰδὼν τι-
 “ νας ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πάν-
 “ τοῖς πεφοβημένοις ἀνδράποισ. Δοκεῖ γάρ μοι θαν-
 “ μαστόν εἶναι, εἴ τις ὑμῶν, ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι λέγονται
 “ συλλέγεσθαι, δέδοικεν, ὅτι δὲ ἡμεῖς πολὺ μὲν πλείους συ-
 “ νειλέμεθα νῦν, ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνας, πολὺ δὲ ἄμεινον
 “ σὺν θεῷ παρεσκευάσμεθα νῦν, ἢ πρόσθεν. † ταῦτα δὲ
 “ ὀρῶντες ἔθαρρετε. Ὡς πρὸς θεῶν, ἔφη, τί δὴτ' ἂν ἐποιή-
 “ σατε οἱ νῦν δεδοικότες, εἰ ἡγγελλόν τινες τὰ παρ' ἡμῖν νῦν
 “ ὄντα, ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσίοντα; καὶ πρῶτον μὲν
 “ ἡκέετε, ἔφη, ὅτι οἱ πρόσθεν νικήσαντες ἡμᾶς ἔτοι πάλιν
 “ ἔρχονται, ἔχοντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἣν ποτε νίκην ἐκτήσαντο·
 “ ἔπειτα δὲ, οἱ τότε ἐκκόψαντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν
 “ τὰς ἀκροβολίσσεις, νῦν ἔτοι ἔρχονται, καὶ οἱ ἄλλοι ὅμοιοι
 “ τέτοις πολλαπλάσιοι. ἔπειτα δὲ ὥσπερ ἔτοι ὀπλισάμενοι
 “ τὰς πέζας τότε ἐνίκων, νῦν ἔτως καὶ οἱ ἰππεῖς αὐτῶν παρε-
 “ σκευασμένοι πρὸς τὰς ἰππέας προσέρχονται· καὶ τὰ μὲν τόξα
 “ καὶ ἀκόντια ἀποδοδοκιμάκασιν, παλτὸν δὲ ἐν ἰσχυρότερον
 “ ἕκαστος λαβὼν, προσελαύνειν διανενόηται, ὥς ἐκ χειρὸς τὴν
 “ μάχην ποιησόμενος· ἔτι δὲ ἄρματα ἔρχεται, ἃ ἔχ' ἔτως
 “ ἐστήξεται ὥσπερ πρόσθεν ἀποστραφέντα ὥς εἰς φυγὴν,
 “ ἀλλ' οἳ τε ἵπποι εἰσὶ ‡ κατατεθρακισμένοι οἳ ἐν τοῖς
 “ ἄρμασιν, οἳ τε ἡνίοχοι ἐν πύργοις ἐστᾶσι ξυλίνους, § τὰ
 “ ὑπερέχοντα ἅπαντα συνεστεγασμένοι θώραξι καὶ κρά-
 “ νεσι· δρέπανά τε σιδηρᾶ || περὶ τοῖς ἄξιοι προσήμωσται,

* Προϊστασθαι] MS. Bodl. dat προϊστασθαι quod tamen contra cæterorum librorum fidem non recipiendum videtur.

† Ταῦτα δὲ ὀρῶντες, &c.] Leunclavius exhibet ταῦτα δὴ ὀρῶντες οὐ θαρρεῖτε; positâ scil. post θαρρεῖτε interrogationis notâ: quam tamen abesse malim. Nec, libris ferè omnibus reclamantibus, mutandum erat δὲ in δὴ.

‡ Κατατεθρακισμένοι, &c.] Vide p. 107.

§ Τὰ ὑπερέχοντα] Itâ MS. Bodl. et libri editi, quos quidem vidi, omnes. At Stephanus, pro ὑπερέχοντα, legi etiam ὑπάρχοντα testatur: quod perperam fieri nemo, opinor, non videt. Frustrâ enim quæviserit aliquis participii ὑπάρχοντα notionem, loco quæ fit huic apta. At ὑπερέχοντα partes corporis aptissimè designat eas, quæ extra currum prominerent.

|| Περὶ τοῖς ἄξιοι, &c.] Editio Ald. dat πρὸς τοῖς ἄξιοι, &c. quod forsitan ferri potest. Sed non est cur à receptâ lectione, quam tum MS. tum editiones principes stabiliunt, recedamus. Camerarius autem, teste Stephano, in suo libro, non προσήμωσται, sed προσήλωται, (i. e. olavis adfixas esse) invenit: quod σχέλιον esse rectè statuit Leunclavius.

“ ὡς ἐλθόντες καὶ ἔτοι εὐθύς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων·
 “ πρὸς δ' ἔτι κάμηλοί εἰσιν αὐτοῖς, ἐφ' ὧν προσελθῶσιν, * ὧν
 “ μίαν ἐκάστην ἐκατὸν ἵπποι ἐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἰδόντες· ἔτι
 “ δὲ πύργους ἔχοντες προσίασιν, ἀφ' ὧν τοῖς μὲν αὐτῶν ἀρή-
 “ ξουσιν, ὑμᾶς δὲ βάλλοντες καλύψουσιν ἐν τῇ ἰσοπέδῳ μά-
 “ χεσθαι· εἰ δὴ ταῦτα ἡγγελλέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις
 “ ὄντα, οἱ νῦν φοβέμενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελ-
 “ λομένων, ὅτι Κροῖστος μὲν ἤρηται τοῖς πολεμίοις στρατηγός,
 “ ὃς τοσέτω Σύρων κακίαν ἐγένετο, ὅσα Σύροι μὲν μάχῃ ἡτ-
 “ τηθέντες ἔφυγον, Κροῖστος δὲ ἰδὼν ἡττημένους, ἀντὶ τῆ ἀρή-
 “ γειν τοῖς συμμάχοις, φεύγων ὤχετο. Ἐπειτα δὲ διαγγελ-
 “ λεται δῆπερ ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ πολέμιοι ἐκ ἱκανοὶ ἡγῶνται
 “ ἡμῖν εἶναι μάχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθῶνται ὡς ἄμεινον μα-
 “ χομένους ὑπὲρ σφῶν, ἢ αὐτοί. Εἰ μὲντοι τισὶ ταῦτα μὲν
 “ τοιαῦτα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα φαῦλα,
 “ τέτρε ἐγὼ φημι χρῆναι, ὧ ἄνδρες, ἀφείναι εἰς τὸς ἐναν-
 “ τὶς· πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖεν ἢ πα-
 “ ρόντες.”

Ἐπεὶ ταῦτα εἶπεν ὁ Κύρος, ἀνέστη Χρυσάντας ὁ Πέρσης,
 καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ω Κύρε, μὴ θαύμαζε εἰ τινες ἐσκυδρῶπα-
 σαν ἀκέσαντες τῶν ἀγγελλομένων· ἐ γὰρ φοβηθέντες ἔτω
 διετέδησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες· ὥσπερ γε ἔφη, εἰ τινῶν βε-
 λομένων τε καὶ οἰομένων ἤδη ἀριστήσιν, ἐξαγγελθεῖν τί ἔργον,
 ὃ ἀνάγκη εἴη πρὸ τῆ ἀρίστες ἐξεργάσασθαι, † ἐδεῖς δ' ἂν,
 αἶμαι, ἡσθεῖν τῷτο ἀκέσας· ἔτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ἡδὴ οἰό-
 μενοι πλετήσιν, ἐπεὶ ἡκέσαμεν ὅτι ἐστὶ τι λοιπὸν ἔργον, ὃ δεῖ
 ἐξεργάσασθαι, συνεσκυδρωπάσαμεν, ἐ φοβέμενοι, ἀλλὰ
 πεποιῆσθαι ἂν ἤδη καὶ τῷτο βελόμενοι. Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ ἐ
 περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιέμεθα, ὅπως σίτος πολὺς καὶ πρόβατός
 ἐστί, καὶ φοῖνικες οἱ καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ περὶ Λυδίας,
 ἔνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θά-
 λαττα δὲ προσκλύζει, καδ' ἦν πλείω ἔρχεται ἢ ὅσα τις ἐά-
 ρακεν ἀγαθὰ· ταῦτα, ἔφη, ἐννοέμενοι, οὐκέτι ἀχδόμεθα,
 ἀλλὰ θάρρυνμεν ὡς μάλιστα, ἵνα θᾶπτον καὶ τούτων

* Ὡν μίαν ἐκάστην, &c.] Idem ferè tradit Herodotus lib. 1. c. 80.

† Οἰδεῖς δ' ἂν] Ita MS. Bodl. et editio Eten. In cæteris deest particula δὲ post οἰδεῖς.

* τῶν Λυδίων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν. Ο μὲν ἔτιω εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες ἡσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπήνεσαν.

Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κύρος, Ω ἄνδρες, δοκεῖ μοι καὶ ἰέναι ἐπ' αὐτὰς ὡς τάχιστα· ἵνα πρῶτον μὲν αὐτὰς φθάσωμεν ἀφικόμενοι ἢν δυνάμεδα, ὅπερ τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται· ἔπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θάττον ἴωμεν, τοσῶτον μείω μὲν τὰ παρόντα αὐτοῖς εὐρήσομεν, πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. Εγὼ μὲν δὴ ἔτιω λέγω· εἰ δέ τις ἄλλως πως γιγνώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι ἢ ῥᾶον ἡμῖν, διδάσκέτω. Επεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν πολλοὶ ὡς χρῶν εἶη ὅτι τάχιστα πορεύεσθαι ἐπὶ τὰς πολεμίας, ἀντέλεγε δὲ ἐδείς, ἐκ τῆς δὴ ὁ Κύρος ἤρχετο λόγῳ τοιοῦτο·

“ Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα καὶ
 “ τὰ ὅπλα οἷς δεήσει χρῆσθαι, ἐκ πολλῆς ἡμῖν σὺν θεῷ πα-
 “ ρεσκεύασται· νῦν δὲ τὰ ἐπιτήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν συσκευά-
 “ ζεσθαι αὐτοῖς τε ἡμῖν, καὶ ὅποσοις τετράποσι χρώμεδα,
 “ μὴ μεῖον εἴκοσιν ἡμερῶν. Εγὼ γὰρ λογιζόμενος εὐρίσκω
 “ πλείονων ἢ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδὸν, ἐν ἣ ἐδὲν
 “ εὐρήσομεν τῶν ἐπιτηδείων· ἀνεσκεύασται γὰρ, τὰ μὲν ὑφ'
 “ ἡμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων ὅσα ἐδυναντο. Συσκευά-
 “ ζεσθαι ἔν χρῇ σῖτον μὲν ἱκανόν· († ἄνευ γὰρ τῆς ἐτε
 “ μάχεσθαι ἔτε ζῆν δυνάμεδα ἂν) οἶνον δὲ τοσῶτον χρῇ
 “ ἔχειν ἕκαστον, ὅσος ἱκανὸς ἔσται ἐδίσσαι ἡμᾶς αὐτὰς ὑδρο-
 “ ποτεῖν· πολλὴ γὰρ ἐστὶ τῆς ὁδοῦ αἰνονος, εἰς ἣν ἐδ' ἂν πάνυ
 “ πολὺν οἶνον συσκευασώμεδα, διαρκέσει. Ως ἔν μὴ ἐξα-
 “ πίνης αἰνονοι γενόμενοι νοσήματι περιπίπτωμεν, ὥδε χρῇ
 “ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ νῦν εὐδὺς ἀρχώμεδα πίνειν ὕδαρ·
 “ τῷτο γὰρ ἤδη ποιεῖντες ἐ πολὺ μεταβαλῆμεν. Καὶ γὰρ
 “ ὅστις ἀλφιτοσιτεῖ, ὕδατι μεμιγμένην αἰεὶ τὴν μάζαν ἐσ-
 “ δίει· καὶ ὅστις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδευμένον τὸν ἄρτον.
 “ Καὶ τὰ ἐφθὰ δὲ πάντα μεθ' ὕδατος τῆς πλείστου ἐσκεύα-
 “ σται. Μετὰ δὲ τὸν σῖτον εἰ οἶνον ἐπιπίνοιμεν ἐδὲν μεῖον
 “ ἔχουσα ἢ ψυχὴ ἀναπαύσεται. Επειτα δὲ καὶ τῆ μετὰ τὸ

* Τῶν Λυδίων] Mallet Porus τῶν Λυδίας. Verum huic conjecturae libri, quos vidi, omnes repugnant.

† Λιν γὰρ τοῦτου, &c.] Simile Homericum illi:

Ἀλλὰ πάσασθαι ἀναχθῆ βοῆς ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιοῦς

Σίτου καὶ οἴνου· τὸ γὰρ, μένος ἐστὶ καὶ ἐλπίς. — II. τ'. v. 160, et seq.

“ δεῖπνον

“ δέϊπνον ἀφαιρῆν χρῆ, ἕως ἂν * λάθωμεν ὑδροπότοι γενό-
 “ μενοι. Ἡ γὰρ κατὰ μικρὸν † μετὰλλαξις πᾶσαν ποιεῖ
 “ φύσιν ὑποφέρειν τὰς μεταβολάς· διδάσκει δὲ καὶ ὁ θεός,
 “ ἀπάγων ἡμᾶς μετὰ μικρὸν ἐκ τῆ χειμῶνος εἰς τὸ ἀνέ-
 “ χεσθαι ἰσχυρὰ θάλαπῃ, καὶ ἐκ τῆ θάλαπες εἰς τὸν ἰσχυρὸν
 “ χειμῶνα· ὃν χρῆ μιμεμένους, εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν προειδισμέ-
 “ νες ἡμᾶς ἀφικνεῖσθαι. Καὶ τὸ τῶν στρωμάτων δὲ βάρος
 “ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ‡ καταδαπανᾷτε· τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια
 “ περιττεύοντα ἐκ ἀχρηστα ἔσται· στρωμάτων δὲ ἐνδεηθέντες
 “ μὴ δαίσητε ὥς ἐχ’ ἡδῶς καδευδήσετε· εἰ δὲ μὴ, ἐμὲ αἰ-
 “ τιᾷσθε. Ἐσθῆς μέντοι ὅτῳ ἔστιν ἀφθονωτέρα παρῆσα,
 “ πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ κάμνοντι ἐπικυρεῖ. Οὔσα δὲ
 “ χρῆ συνεσκευάσθαι, ὅσα ἐστὶν ὀξεία ἐπιπλείστον, καὶ θρι-
 “ μῆα καὶ ἀλμυρα· ταῦτα γὰρ ἐπὶ σίτον τε ἄγει καὶ ἐπι-
 “ πλείστον ἀρκεῖ. Οταν δ’ ἐκβαίνωμεν εἰς ἀκέραια, ὅπερ
 “ ἡμᾶς εἰκὸς ἦδη σίτον λαμβάνειν, χειρομύλας χρῆ αὐτόθεν
 “ παρασκευάσασθαι, αἷς σιτοποιησόμεθα· τῆτο γὰρ κεφό-
 “ τατον τῶν σιτοποιηκῶν ὀργάνων. Συνεσκευάσθαι δὲ χρῆ καὶ
 “ ὧν ἀσθενεῖντες θεόνται ἄνθρωποι· τέτων γὰρ ὁ μὲν ὄγκος
 “ μικρότατος, ἣν δὲ τύχη τοιάδε γένηται, μάλιστα § δεήσει.
 “ Ἐχειν δὲ χρῆ καὶ ἱμάντας· τὰ γὰρ πλείστα καὶ ἀνδρώ-
 “ ποις καὶ ἵπποις ἱμάσιν ἥρτηνται ὧν κατατριβομένων καὶ
 “ καταρρήγνυμένων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἣν μή τις ἔχη περιζυγά.
 “ Οσσις δὲ πεπαίδευται καὶ παλτὸν ζύσασθαι, ἀγαθὸν καὶ
 “ ξυήλης μὴ ἐπιλαδέσθαι. Ἀγαθὸν δὲ καὶ ρίνην φέρεσθαι·
 “ ὁ γὰρ λόγχην ἀκονῶν, ἐκείνος καὶ τὴν ψυχὴν τι παρακονᾷ.
 “ Ἐπεισι γὰρ τις αἰσχύνῃ, λόγχην ἀκονῶντα, κακὸν εἶναι.
 “ Ἐχειν δὲ χρῆ καὶ ξύλα περίπλεα καὶ ἄρμασι καὶ ἀμά-
 “ ξiais· ἐν γὰρ πολλαῖς πράξεσι πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπα-
 “ γορεύοντα εἶναι. Ἐχειν δὲ δεῖ καὶ τὰ ἀναγκαϊότατα ὄργανα

* Λάθωμεν] Sic scripsimus admonitu Stephani et Mureti. Camerarius et Gabriellus quoque lectionem hanc in libris suis extare testantur, eamque addo in loco vertendo feruntur. Vulgo obtinet μάθωμεν.

† Μετάλλαξις] MS. Bodl. παράλλαξις, Stobæus ἐπάλλαξις, et ita legere mallet Stephanus, propositione ὑπὸ neficio quid latens, ut ait ipse, et occultum significante; quasi dicat, mutationem paulatim fieri, et ita ut vix à nobis sentiat. Mihi vulgata placet lectio: ceteraliquis addo inter glossemata numerandas esse opinor.

‡ Καταδαπανᾷτε] Hanc lectionem Philadelphus et Gabriellus in iis, quibus usi sunt, exemplaribus invenere. Vulgo legitur καταδαπανᾶται. Pro quo Stephanus et Muretus καταδαπανᾷτε reponendum monuerunt. Recte.

§ Διήσει] Editio Ald. habet διήσειν. Camerarius διήσειν in suo vet. libro extare dicit. Attamen nec huic nec illi auscultandum.

ἐπὶ ταῦτα πάντα· ἔ γὰρ ἀπανταχῆ χειροτέχναι παραγί-
 νονται· τὸ δ' ἐφ' ἡμέραν ἀρκέσον ὀλίγοι τινὲς ἔχ' ἱκανοὶ
 ποιῆσαι. Ἐχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμην καὶ σμινύην κατὰ
 ἄμαξαν ἐκάστην, καὶ κατὰ τὸ νωτοφόρον δὲ ἀξίνην καὶ
 δρέπανον· ταῦτα γὰρ καὶ ἰδία χρήσιμα ἐκάστω, καὶ ὑπὲρ
 τῆ κοινῆ πολλάκις ἀφέλιμα γίνεται. Τὰ μὲν ἔν εἰς τρο-
 φὴν δέοντα οἱ ἡγεμόνες τῶν ὀπλοφόρων ἐξετάζετε * τῆς ὑφ'
 ὑμῖν αὐτοῖς. ἔ γὰρ δεῖ παρίεναι ὅτε ἂν τις δέηται
 τῶν ἡμεῖς γὰρ τῶν ἐνδεεῖς ἐσόμεθα. Οσα δὲ
 καὶ τὰ ὑποζύγια κελεύω ἔχειν, ὑμεῖς οἱ τῶν σκευοφόρων
 ἄρχοντες ἐξετάζετε, καὶ τὸν μὴ ἔχοντα κατασκευάζεσθαι
 ἀναγκάζετε. Ὑμεῖς δ' αὖ οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες,
 ἔχετε μὲν ἀπογεγραμμένους παρ' ἐμῆς τῆς ἀποδοδοκιμασ-
 μένης καὶ τῆς ἐκ τῶν ἀκοντιστῶν, καὶ τῆς ἐκ τῶν τοξοτῶν,
 καὶ τῆς ἐκ τῶν σφενδονητῶν· τέτρες ἔν χρὴ τῆς μὲν ἀπὸ τῶν
 ἀκοντιστῶν πέλεκυν ἔχοντας ξυλοκόπον ἀναγκάζειν στρα-
 τεύεσθαι, τῆς, δ' ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, σμινύην, τῆς δ' ἀπὸ
 τῶν σφενδονητῶν, ἄμην· τέτρες δ' ἔχοντας ταῦτα, πρὸ τῶν
 ἄμαξων κατ' ἴλας πορεύεσθαι, ὅπως, ἢν τι δέη ὁδοποιῆαις,
 εὐδὺς ἐνεργοὶ ᾗτε· καὶ ἐγὼ ἢν τι δέωμαι, ὅπως εἰδῶ ὁπό-
 θεν δεῖ λαβόντα τέτοις χρῆσθαι. Αἶψα δὲ καὶ τῆς ἐν τῇ
 στρατιωτικῇ ἡλικίᾳ ζὺν τοῖς ὀργάνοις χαλκίας τε καὶ τέκ-
 τονας καὶ σκυτοτόμους, ὅπως ὁπόσα ἂν δέηται καὶ τοιᾶντων
 τεχνῶν ἐν τῇ στρατιᾷ, μηδὲν ἐλλίπῃται. Οὔτοι δὲ ὀπλο-
 φόρες μὲν τάξεως ἀπολελύσονται, ἀ δ' ἐπίστανται τῷ βε-
 λομένῳ μισθῷ ὑπηρετῶντες, ἐν τῷ τεταγμένῳ ἔσονται. Ἦν
 δὲ τις καὶ ἔμπορος βέλεται ἔπεσθαι πωλεῖν τι βεβλόμενος,
 † τῶν μὲν προειρημένων ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· ἢν δὲ
 τι πωλῶν ἀλίσκηται, πάντων στέρησεται. Ἐπειδὴν δ' αὖ-
 ται παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι, πωλήσει ὅπως ἂν βέληται·
 ὅστις δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλείστην ἀγορὰν παρέχων φαίνη-
 ται, ἕτος καὶ παρὰ τῶν συμμάχων καὶ παρ' ἐμῆς δάσων

* τῷ ὑμῖν] Vulgò, ἐφ' ὑμῖν. Haud cunctanter tamen alteram illam præpositionem, adstipulante Leunclavio, reposui. Facilis erat error, levis mutatio.

† τῶν μὲν προειρημένων, &c.] Stephano suspectus est hic locus, quòd in eo idem permitti et vetari videatur. At satis, opinor, exsurget idonea et par sibi loci sententia, si infinitivum ἔχειν pro imperativo poni, uti fit, statuamus; et intelligamus, Cyrum dare quidem mercatoribus exercitum sequendi licentiam, nolle tamen ab iis quidquam vendi, ante exitum dierum, quibus ad victum necessaria miles ipse adferre iussus esset.

“ καὶ τιμῆς τεύζεται. Εἰ δέ τις χρημάτων προσδεῖσθαι νομί-
 “ ζει εἰς ἐμπολὴν, γνωστῆρας ἐμοὶ προσαγαγὼν καὶ ἐγγυητὰς,
 “ ἢ μὴν * πορεύεσθαι σὺν τῇ στρατιᾷ, λαμβανέτω ὧν ἡμεῖς
 “ ἔχομεν. Εγὼ μὲν δὴ ταῦτα προαγορεύω· εἰ δέ τις τί καὶ
 “ ἄλλο θεὸν ἐνορᾷ, πρὸς ἐμέ σημαίνετω. Καὶ ὑμεῖς μὲν
 “ ἀπιόντες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ δύσομαι ἐπὶ τῇ ὁρμῇ.
 “ ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔχη, σημανῶμεν. Παρεῖναι
 “ δὲ χρὴ ἅπαντας τὰ προειρημένα ἔχοντας εἰς τὴν τεταγμένην
 “ χώραν, πρὸς τὰς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. Ὑμεῖς δὲ, ὧ ἡγεμό-
 “ νες, τὴν ἑαυτῶν ἑκάστος τάξιν εὐτρεπισάμενος, πρὸς ἐμέ
 “ πάντες συμβαλεῖτε, ἵνα τὰς ἑαυτῶν ἑκάστοι χώρας κατα-
 “ λάβητε.”

Ἀκέσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο· ὁ δ' ἐδύετο.
 Ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν, ὥρματο σὺν τῷ στρατεύματι καὶ
 τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐξεστρατοπεδεύσατο ὡς δυνατὸν ἐγγύ-
 τατα, ὅπως εἴ τις τί ἐπιλεησμένος εἴη, μετέλθοι, καὶ † εἴ
 τις τινὸς ἐνδεόμενος γνοίη, τῷτο ἐπιπαρασκευάσαιτο. Κυαζά-
 ρης μὲν ἔν τῶν Μήδων ἔχων τὸ τρίτον μέρος, κατέμενε, ὡς
 μὴδὲ τὰ οἴκοι ἔρημα εἴη. Ο δὲ Κύρος ἐπορεύετο ὡς ἐδύνατο
 τάχιστα, τὰς ἰππείας μὲν πρώτας ἔχων, καὶ πρὸ τέτων διερευ-
 νητὰς καὶ σκοπὰς αἰεὶ ἀναβιβάζων ἐπὶ τὰ πρόσθεν εὐσκοπέ-
 τατα· μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὅπου μὲν πεδινὸν
 εἴη, πολλοὺς ὁρμαδοὺς ποιούμενος τῶν ἀμαξῶν καὶ τῶν σκευ-
 οφόρων· ‡ ὅπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη εἴ τι τῶν σκευοφό-
 ρων ὑπολείποιτο, οἱ προστυγχάνοντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέλοντο,
 ὡς μὴ κωλύοιντο πορεύεσθαι. Οπου δὲ στενοτέρα εἴη ἡ ὁδὸς,
 διὰ μέσου ποιέμενοι τὰ σκευοφόρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπορεύοντο
 οἱ ὀπλοφόροι καὶ εἴ τι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι
 αὐτῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο. Ἐπορεύοντο δὲ ὡς τὰ πολλὰ

* Πορεύεσθαι] Editio Eton. habet πορεύεσθαι, nec malé. Cum tamen melioris notæ libri editi et MS. Bodl. πορεύεσθαι repræsentent, non muto.

† Εἴ τις τινὸς, &c.] Ità rectè editio Eton. In cæteris est, εἴ τις τὸ ἐνδεόμενος, quod mendosè legi pro τινὸς, &c. vidit olim Stephanus.

‡ Ὅπισθεν δὲ, &c.] Budæus, teste Stephano, post ἐφεπομένη notandam σιγὰν, deinde post εἴ τι addendam particulam δι censuit. Et istam quidem distinguendi rationem exhibet editio Ald. sed rectè animadvertit Stephanus, hæc verba, ὅπισθεν δὲ φάλαγξ ἐφεπομένη, nec cum præcedentibus connecti, nec idoneum aliquem sensum efficere posse. MS. Bodl. dat—ἀμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων· εἴ τις δὲ ὑπολείπειτο, &c. quæ lectio haud ità dissimilis est ei, quam margini editionis suæ adscriptam probat Stephanus, —ἀμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων· εἴ τι ὑπολείπειτο, προστυγχάνοντες, &c.

αἱ τάξεις παρ' ἑαυταῖς ἔχουσαι τὰ σκευοφόρα· ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἕκαστον ἵεναι, εἰ μὴ τι ἀναγκαῖον ἀποκαλύοι. Καὶ σημείον δὲ ἔχων τοῦ ταξιάρχου ὁ σκευοφόρος ἠγείτο γνωστὸν τοῖς τῆς ἑαυτῶν τάξεως· ὥστε ἄνδρῳ ἐπορεύοντο, ἐπεμελῆντο τε ἰσχυρῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ ὡς μὴ ὑπολείποντο. Καὶ οὕτω ποιοῦντων, οὔτε ζητεῖν ἔδει ἀλλήλους, ἅμα τε παρόντα ἅπαντα καὶ παύτερα ἦν, καὶ θᾶσσον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται.

Ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἐδόξαν ἐν τῷ πεδίῳ ὄραν ἀνδράπες λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ὑποζύγια δὲ ἑώρων ἕτερα τοιαῦτα ἄγοντά τε καὶ νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω αὐτοῖς φορῶντες ἐδόκεν καταμανθάνειν μετεωρίζομενον ἢ καπνὸν ἢ κονιορτόν· ἐκ τέτων ἀπάντων ἐγίγνωσκον ὅτι εἴη πε πλησίον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. Εὐθὺς ἔν πέμπει ὁ σκοπάρχης τινὰ ἀγγελοῦντά ταῦτα τῷ Κύρῳ. Ο δὲ, ἀκέσας ταῦτα, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ἐπὶ ταύταις ταῖς σκοπαῖς, ὅτι ἂν αἰεὶ καινὸν ὄρωσιν, ἐξαγγέλλειν· τάξιν δ' ἐπεμψεν ἰππέων εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐκέλευσε πειραδῆναι συλλαβεῖν τινὰς τῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἀνδράπαν, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ ὄν. Οἱ μὲν δὴ ταχθέντες τῷτο ἔπραττον· αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτῷ κατεχώριζεν, ὅπως παρασκευάσαιντο ὅσα ὤετο χρῆναι πρὶν πάνυ ὀμῶς εἶναι. Καὶ πρῶτον μὲν ἀριστῶν παρηγύησεν, ἔπειτα δὲ μένοντας ἐν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἡρίστησαν συνεκάλεσε καὶ ἰππέων καὶ πεζῶν καὶ ἀρμάτων τὲς ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τὲς ἄρχοντας καὶ τῶν ἀρμαμαζῶν. Καὶ ἔτοι μὲν συνήεσαν· οἱ δὲ, καταδραμόντες εἰς τὸ πεδίον, συλλαβόντες ἀνδράπους ἤγαγον. Οἱ δὲ ληφθέντες ἀνερωτῶμενοι ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἔλεγον ὅτι ἀπὸ τῶ στρατοπέδου εἶεν, * προεληλύθοιεν δὲ οἱ μὲν ἐπὶ χιλὸν, οἱ δ' ἐπὶ ξύλα, παρελθόντες τὰς προφυλακάς· διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τῶ στρατῷ σπάνια πάντα εἶναι. Καὶ ὁ Κύρος, ταῦτα ἀκέσας, Πόσον δ', ἔφη, ἄπεστιν ἐνδένδε τὸ στράτευμα; Οἱ δ' ἔλεγον,

* Προεληλύθοιεν δὲ οἱ, &c.] Vulgò, προεληλύθοιεν δὲ ἐπὶ χιλὸν, οἱ, &c. Sed rectè conjectit Leunclavius deesse οἱ μὲν, ante ἐπὶ χιλὸν, cui respondet οἱ δ' ἐπὶ ξύλα. De hâc emendatione Leunclavio adfentitur etiam Stephanus. Vide p. 161. not. 2. ubi adlata est felix ejusdem Leunclavii conjectura de ἄλλους μὲν ἀμίσθο ante ἄλλους δὲ, quod ibidem sequitur.

ὡς δύο * παρασάγγας· Ἐπὶ τέτοις ἤρετο ὁ Κῦρος, Ἡμῶν δ', ἔφη, λόγος τις ἦν παρ' αὐτοῖς; Ναὶ μὰ Δί', ἔφασαν, καὶ πολὺς γε· ὡς ἐγγὺς ἦδη ἦτε προσιόντες. Τί ἔν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἥ καὶ ἔχαιρον ἀκόντες; (τέτο δ' ἐπήρετο τῶν παρόντων ἕνεκα.) Οὐ μὰ Δία, εἶπον ἐκείνοι, εἰ μὲν δὴ γε ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἡνιῶντο. Νῦν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, τί ποιῆσιν; Ἐκτάττονται, ἔφασαν· καὶ χθές δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν τὸ αὐτὸ τέτο ἔπραττον. Ο δὲ τάττων, ἔφη ὁ Κῦρος, τίς ἐστίν; Οἱ δὲ ἔφασαν, αὐτός τε Κροῖσος, καὶ σὺν αὐτῷ Ἕλληνας τις ἀνὴρ, καὶ ἄλλος δὲ τις Μῆδος· ἔστος μέντοι ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ' ὑμῶν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι αὐτὸν γένοιτο, ὡς ἐγὼ βέλομαι.

Ἐκ τέττε τὲς μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς δὲ τὲς παρόντας ὡς λέξων τί ἀνῆγετο. Ἐν τέττῃ δὲ παρῆν ἄλλος αὖ παρὰ τῆ σκοπάρχου, λέγων ὅτι ἰππέων τάξις μεγάλη ἐν τῷ πεδίῳ προφαίνοιτο· καὶ ἡμεῖς μὲν, ἔφη, εἰκάζομεν ἐλαύνειν αὐτὰς βελομένους ἰδεῖν τόδε τὸ στράτευμα. Καὶ γὰρ πρὸ τῆς τάξεως ταύτης ἄλλοι ὡς τριάκοντα ἰππεῖς † συχνῶς προσελαύνουσι, καὶ μέντοι κατ' αὐτὰς ἡμᾶς· ἴσως βελόμενοι λαβεῖν, ἣν δύνωνται, τὴν σκοπὴν· ἡμεῖς δὲ ἐσμεν ‡ μία δεκάς οἱ ἐπὶ ταυτῇ τῇ σκοπῇ. Καὶ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε § τῶν περὶ αὐτὸν αἰεὶ ὄντων ἰππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπὴν ἀδήλους τοῖς πολεμίοις ἀτρεμίαν ἔχειν. Οταν δ', ἔφη, ἡ δεκάς ἡ ἡμετέρα λείπῃ τὴν σκοπὴν, ἐξαναστάντες ἐπίδεσθε τοῖς ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν σκοπὴν. Ὡς δ' ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης τάξεως, ἀντέξελθε σὺν, ἔφη, ὦ Ὑστάσπα, τὴν χιλιόστυν τῶν ἰππέων λαβάν, καὶ ἐπιφάνηθι ἀντίος τῇ τῶν πολεμίων τάξει. Διώξεις δὲ μηδαμῇ εἰς ἀφανὲς, ἀλλ' ὅπως αἰσκοπαί σε διαμένουσιν ἐπιμεληθεῖς πάριδι. Ἄν δ' ἄρα ἀνατείνοντες τὰς δεξιὰς προσελαύνουσιν ὑμῖν τινὲς, δέχεσθε φιλιῶς τὲς ἀνδρας.

* Παρασάγγας.] Vide p. 80.

† Συχνῶς προσελαύνουσι, &c.] Itā editiones Steph. Leunclav. Ald. In MSto Bodl. legitur συχνὸν προσελαύνουσι καὶ μέντοι, ἔφη, καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς, &c. in editione Eton. συχνῶς προσελαύνουσι, &c. Sed recepta placet lectio.

‡ Μία δεκάς, &c.] *Aeneas*, vetustissimus *Taflicorum* scriptor, ternos minimū ἡμεροσκόπους *speculatum* mitti praecipit, εἰς τὴν μὴ τοὺς τυχόντας, ἀλλ' ἐμπείρους πολέμου, ὅπως, &c. *Comment. Taf* c. 6. Idem eodem loco monet, χρῆναι ἡμεροσκόπους πρὸ τῆς πόλεως καθιστάσαι ἐπὶ τῷ τόπῳ ὃν ἡλῶ καὶ ὡς ἐκ πλείστου φαινομένην. Conf. Nostri verba, p. 220.

§ Τῶν περὶ αὐτὸν, &c.] Vide quae notavimus, p. 190.

Ὁ μὲν δὴ Υστάσπας ἀπιὼν ἀπλίζετο· οἱ δὲ ὑπῆρέται
 ἤλαυνον εὐθύς, ὡς ἐκέλευσεν. Ἀπαντᾷ δ' αὐτοῖς * καὶ δὴ
 ἐντὸς τῶν σκοπῶν Ἀράσπας σὺν τοῖς Δεράπασιν, ὁ πεμφθεὶς
 πάλαι † κατὰσκοπος, ὁ φύλαξ τῆς Σασιδος γυναικός. Ὁ
 μὲν ἔν Κῦρος, ‡ ὡς εἶδεν, ἀναπηδήσας ἐκ τῆς ἑδρας ὑπήντα
 τε αὐτῷ καὶ ἐδέξιζτο· οἱ δ' ἄλλοι, ὥσπερ εἰκός, μηδὲν εἰδότες,
 ἐκπεπληγμένοι ἦσαν τῷ πράγματι· ἕως ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἄνδρες
 φίλοι, ἤκει ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. Νῦν γάρ ἤδη πάντας ἀνδρώ-
 πας δεῖ εἰδέναι τὰ τέττε ἔργα. Οὗτος ἔτε αἰσχρῶ ἡττηθεὶς
 ἔδενος ᾤχετο, ἔτε ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμῶ πεμφθεὶς,
 ὅπως ἡμῖν μαδῶν τὰ τῶν πολεμίων, σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγεί-
 λειεν. Ἀ μὲν ἔν ἐγὼ σοι ὑπεσχόμην, ᾧ Ἀράσπα, μέμνημαί
 τε καὶ ἀποδώσω σὺν τέτοις πᾶσι. Δίκαιον δὲ καὶ ὑμᾶς
 ἅπαντας, ᾧ ἄνδρες, τέττον τιμᾶν ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα· ἐπὶ γὰρ
 τῷ ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ ἐκινδύνευσε καὶ αἰτίαν ὑπέσχετο, ἢ
 ἐβαρύνετο. Ἐκ τέττε δὴ πάντες ἡσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν καὶ
 ἐδεξιοῦντο. Εἰπόντος δὲ Κῦρος ὅτι τέττων μὲν ἄλις εἴη, Ἀ δὲ
 καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγῶ ᾧ Ἀράσπα· καὶ
 μηδὲν μείζον τῶ ἀληθές τὰ τῶν πολεμίων. Κρεῖττον γὰρ,
 μείζονα οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν, ἢ μείω ἀκέσαντας μείζονα
 εὐρίσκειν.

Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὡς σαφέστατά γ' ἂν εἰδείην,
 ἐποίουν. συνεξέταττον γὰρ ὁ παρὼν αὐτός. Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη
 ὁ Κῦρος, ἔ τὸ πλῆθος μόνον οἶσθα, ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν
 αὐτῶν. Ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὡς δια-
 νοῶνται τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ
 πλῆθος ἡμῖν πρῶτον εἰπὲ ἐν κεφαλαίῳ. Ἐκεῖνοι τοίνυν, ἔφη,
 πάντες τεταγμένοι εἰσὶν ἐπὶ τριάκοντα τὸ βάδος καὶ πεζοὶ καὶ

* Καὶ δὴ] *Muretus* legit ἥδη. Idem nos aliàs de hâc reponendâ monuit particulâ. Vide p. 84. Sed nihil muto, re ipsâ non postulante, contra librorum omnium fidem.

† Κατὰσκοπος, ὁ, &c.] Sic editiones *Leuncl. et Eton.* quibus accedit etiam *Budæus*. In cæteris libris perperam legitur κατὰσκοπος, ἢ φύλαξ, &c. *Stephanus* ipse tandem vidit disjunctivam istam hâc locum non habere particulam; cum non alterutrum, sed utrumque, de Ἀρασπᾷ verè dici possit; atque adeò articulum reponendum censet. Vide p. 157, et 208. Infra paulò de Ἀρασπᾷ loquens *Panthéa* dicit—ὁ ἐμὲ φυλάτταν.

‡ Ὡς εἶδεν] MS. Bodl. ὡς ἤκουσεν, quam lectionem expresseit in versione suâ *Philadelphus*. Sed nostram illam hâc potiore iudico.

§ Παρὼν αὐτοῖς.] Vulgata est hæc lectio: aliam verò minimè aspernandam præbent MS. Bodl. et editio *Aldina*, nempe—παρὼν αὐτοῖς. Sed vide p. 222, lin. 8, 9, et 10.

ἰππεῖς, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων· ἔτοι δ' * ἀπέχεσιν ἀμφὶ τὰ τετταράκοντα στάδια· πάνν γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν ὥστε εἰδέναι ὁπόσον κατεῖχον χωρίον. Οἱ δ' Αἰγύπτιοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπὲ πῶς εἰσι τεταγμένοι· ὅτι εἶπας, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. Τότες δ' οἱ μυριάρχοι ἔταττον εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τὴν μυριοστὴν ἐκάστην· τῷτον γὰρ σφίσι καὶ οἶκοι νόμον ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων. Καὶ ὁ Κροῖσος μέντοι μάλα ἄκων συνεχώρησεν αὐτοῖς ἔτω τάττεσθαι· ἐβέλετο γὰρ ὅτι πλεῖστον † ὑπερφαλαγγῆσαι τῷ σὲ στρατεύματος. Πρὸς τί δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, τῷτο ἐπιθυμῶν; Ως ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τῷ περιττῷ κυκλωσόμενος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ‡ Ἀλλ' ἔτοι ἂν εἰδέϊεν, εἰ οἱ κυκλέμενοι κυκλωθεῖεν. Ἀλλ' ἂ μὲν παρὰ σὲ καιρὸς μαθεῖν ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς δὲ χρῆ, ὦ ἄνδρες ἔτω ποιεῖν· § νῦν μὲν, ἐπειδὴν ἐνδένδε ἀπέλδητε, ἐπισκέψασθε καὶ τὰ τῶν ἵππων καὶ τὰ ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα· (πολλάκις γὰρ μικρὰ ἐνδεία καὶ ἀνῆρ καὶ ἵππος καὶ ἄρμα ἀχρεῖον γίνεται) αὖριον δὲ πρῶτ', ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, πρῶτον μὲν χρῆ ἀριστῆσαι καὶ ἄνδρας, καὶ ἵππους, ὅπως ὅτι ἂν πράττειν καιρὸς αἰεὶ ἦ, μὴ τότε ἡμῖν ἐνδέρῃ· ἔπειτα δὲ σὺ, ἔφη, ὦ Αῤῥάσπα, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε, ὥσπερ καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυρίαρχοι ἥπερ νῦν ἔχετε· ὁμῶς γὰρ τῷ ἀγῶνος ὄντος, ἐδενὶ ἄρματι ἔτι καιρὸς τῆς ἵππου μεταζευγνύναι. Παραγγείλατε δὲ τοῖς ταξιάρχαις, καὶ λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίστασθαι, εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον. Οὗ δὲ λόχος ἦν ἕκαστος εἰκοσιτέτταρες.

Καὶ τις εἶπε τῶν μυριάρχων, Καὶ δοκεῖμέν σοι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανῶς ἔξειν, εἰς τοσάυτας τεταγμένοι, πρὸς ἔτω βαθεῖαν φάλαγγα; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Αἰ δὲ βαδύτεροι φάλαγγες, ἢ ὥς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων, τί σοι δοκεῖσιν, ἔφη,

* *Ἀπέχουσιν ἀμφὶ*] *Suspectus est hic locus Criticis; quorum alii reponunt ἔχουσιν, alii κατεχουσιν, alii ἰπέχουσιν.* Leunclavium auctorem agnoscit ultimum hoc verbum; quod mihi non displicet, cum proximè ad vulgatam lectionem accedat, et commodè significare possit, *occupare 40 stadia*, quemadmodum statim subijcit *Αἰσπας—εἰδέναι ὁπόσον κατεῖχον χωρίον.*

† *ὑπερφαλαγγῆσαι*] *Consule indicem vocum ad rem militarem spectantium.*

‡ *Ἀλλ' οὗτοι, &c.*] *Pro οὗτοι placet Leunclavio scribere οὗτοι, parvâ, quod ad scripturam adinet, magnâ, quod ad sensum, mutatione.* Receptam ille quidem lectionem in loco vertendo sequitur, sed in notis se longè malle ait, *ἀλλ' οὗτοι ἂν, &c.* ut dicatur, *nequâquam scire poterint.* Verum fatis apta videtur ea lectio, quam in omnibus inveni libris, atque adeo excudendam curavi.

§ *Νῦν μὲν, ἐπειδὴν, &c.*] *Monita tradit Agamemnon his ferè similia, Il. β. v. 381, et seq.*

* τὰς πολεμίους βλάπτειν ἢ τὰς συμμάχους ὠφελεῖν; Ἐγὼ μὲν γάρ, ἔφη, τὰς εἰς ἑκατὸν τέττας ὀπλίτας εἰς μυρίας ἂν βελοῖμην μᾶλλον τετάχθαι· ἔτω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις μαχοίμεθα. Ἐξ ὅσων μέντοι ἐγὼ τὴν φαλαγγα βαδυνῶ, οἶομαι ὅλην ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσκειν αὐτὴν ἑαυτῇ. Ἀκοντιστὰς μὲν ἐπὶ τοῖς θωρακοφόροις τάξω, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκοντισταῖς τοξότας. Τέττας γὰρ † πρῶτοστάτας μὲν τίς ἂν τάττοι, οἱ καὶ αὐτοὶ ὁμολογῶσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός; Προβεβλημένοι δὲ τὰς θωρακοφόρους μενεσί γε· καὶ οἱ μὲν ἀκοντίζοντες, οἱ δὲ τοξεύοντες ὑπὲρ τῶν πρόσθεν πάντων λυμάνονται τὰς πολεμίους. Ὅτι δ' ἂν κακουργῇ τις τὰς ἐναντίας, δηλονότι παντὶ τέτῳ τὰς συμμάχους κερδίζει. Τελευταίους μέντοι στήσω τὰς ἐπὶ πᾶσι καλεσμένους. Ὡς περ γὰρ οἰκίας ἔτε ἄνευ λιθοβολημάτων ὀχυρῆ ἔτε ἄνευ τῶν στέγην ποιοούντων ὄφελος, ἔτως ἐδὲ φάλαγγος ἔτε ἄνευ τῶν πρώτων ἔτε ἄνευ τῶν τελευταίων, ἢν μὴ ἀγαθοὶ ᾖσιν, ὄφελος ἐδέν. Ἀλλ' ὑμεῖς τε, ἔφη, ὡς παραγγέλλω τάττεσθε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν πελταστῶν ἄρχοντες ἐπὶ τέτοις τὰς λόχους ὡσαύτως καθίστατε· καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν, ἐπὶ τοῖς πελτασταῖς ὡσαύτως. Σὺ δὲ ὅς τῶν ἐπὶ πᾶσιν ἄρχεις, τελευταίους ἔχων τὰς ἀνδρας, παραγγέλλε τοῖς ἑαυτῆ ἑφορᾷν τε ἐκάστῳ τὰς κατ' ἑαυτὸν, καὶ τοῖς μὲν τὸ δέον ποιεῖσιν ἐπικελεύειν, τοῖς δὲ ‡ κακυνομένοις ἀπειλεῖν ἰσχυρῶς· ἢν δὲ τις στρέφεται, προδιδόναι θέλων, θανάτῳ ζημιῶν. Ἐργον γὰρ ἐστὶ τοῖς μὲν πρωτοστάταις θαρρύνειν τὰς ἐπομένους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ· ὑμᾶς δὲ δεῖ, τὰς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένους, πλείω φόβον παρῆχειν τοῖς κακοῖς τὰ ἀπὸ τῶν πολεμιῶν. Καὶ ὑμεῖς μὲν ταῦτα ποιεῖτε. Σὺ δὲ ὦ Ἀβραδάτα, ὅς ἄρχεις τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς, ἔτω ποίει ὅπως τὰ ζεύγη τὰ τὰς ὑπηρετίας καὶ τὰς πύργους φέροντα ἔψεται ὡς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος. Σὺ δ', ὦ Δαῖχε, ὅς

* Τοὺς πολεμίους, &c.] Illud ὠφελεῖν, quod hanc sententiam claudit, omnino delendum censet Muretus: quippe quod, ejus ex mente, totam sententiam corrumpit. Huic non accedo; cum nec inepta sit vulgata lectio, et omnium nitatur librorum consensu.

† Πρωτοστάτας μὲν τίς, &c.] Alius est harum vocularum tam in MSto Bodl. quam in libris editis ordo, — πρωτοστάτας μὲν ἂν τις τάττοι. Ipse verò, ex admonitu Budai, Stephani, Mureti, aliorum, enclit. τίς in interrogativum mutavi, et particula ἂν praepositui.

‡ Κακυνομένοις] Camerarius, auctore Stephano, non κακυνομένοις sed μαλακυνομένοις in suo vet. lib. scriptum invenit. In cæteris verò omnibus cum receptum exstet verbum, nihil mutò.

ἄρχεις τῶν * σκευοφόρων ἄρμαμαζῶν, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοῖστον στρατόν· οἱ δ' ὑπηρεταὶ σὲ ἰσχυρῶς κολαζόντων τὰς προϊόντας τῆ καιρῷ ἢ λειπομένους. Σὺ δ', ὦ Καρδῆχε, ὅς ἄρχεις τῶν ἄρμαμαζῶν αἱ ἄγασσι τὰς γυναῖκας, κατὰστησον αὐτάς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. Επόμενα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ πλήθους δόξαν παρέξει, καὶ ἐνεδρεύειν † ἡμῖν ἐξουσία ἔσται, καὶ τοῖς πολεμίοις, ἣν κυκλῆσθαι βέλωνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει ποιεῖσθαι· ὅσα δ' ἂν μείζον χωρίον περιβάλλωνται, τοσέτω αὐτὰς ἀσθενεστέρας ἀνάγκη γίνεσθαι. Καὶ ὑμεῖς μὲν ἔτω ποιεῖτε· σὺ δὲ, ὦ Αρτάβαζε, καὶ Αρταγέρσα, τὴν χιλιοστὴν ἐκάτερος τῶν σὺν ὑμῖν ἐπὶ τέτοις ἔχετε πεζῶν. Καὶ σὺ ὦ Φαρνῆχε καὶ Ασινδάτα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοστὴν, ἥς ἐκάτερος ὑμῶν ἄρχει, μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ' ὅπισθεν τῶν ἄρμαμαζῶν ἐξοπλίσθητε κατὰ ὑμᾶς αὐτὰς· ἔπειτα πρὸς ἡμᾶς ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. Οὕτω δὲ δεῖ ὑμᾶς παρεσκευασθαι, ὡς πρῶτες δεῖσιν ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ σὺ δὲ, ‡ ὁ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὅπισθεν τῶν ἄρμαμαζῶν ἐκτάττα· ποίει δ' ὅτι ἂν σοι παραγγέλλῃ Αρταγέρσας. Ὑμεῖς δ' οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες διακληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν ὑμῶν πρὸς τῆς φάλαγγος, τὰ μετὰ ἑαυτῷ ἐκατὸν ἔχων ἅρματα καταστησάτω· αἱ δ' ἕτεραι ἐκατοστῦες τῶν ἁρμάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιᾶς στοιχῆσα, ἐπέσθω τῇ φάλαγγι § ἐπὶ κέρως, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. Κύρος μὲν ἔτω διέτασεν·

Αβραδάτης δὲ ὁ Σάσων βασιλεὺς εἶπεν, Εγώ σοι, ὦ Κῦρε, ἐδελείσιος ὑφίσταμαι τὴν κατὰ πρόσωπόν τῆς ἀντίας φάλαγγος τάξιν ἔχειν, εἰ μὴ τι σοι ἄλλο δοκεῖ. Καὶ ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος, ἐπήρето τὰς ἐπὶ τοῖς ἄλ-

* Σκευοφόρων ἄρμαμαζῶν] Itā editiones Ald. Steph. et Eton. In aliis verò, necnon in MSto Bodl. deest vox ultima. Haud itā malè. Nam ἑλλειπτικῶς aliàs à Nostro adhibetur σκευοφόροις, pro σκευοφόροις ἁρμαζα Hist. Græc. lib. 3. p. 293. et ab Æliano Hist. Varia lib. 9. c. 30. ubi vide quæ hæc de ellipsi notat. cl. Perizonius.

† ἡμῖν] Editio Eton. dat ὑμῖν, quam et lectionem exhibet Leunclavius, licet in versione sua nostram illam, cæterorum librorum consensu firmatam, sequatur.

‡ Σὺ δὲ ὁ, &c.] Sic rescripsimus editionem Eton. suffragante Stephano, secutl. Vulgò scribitur ὁ ἄρχων. Sed antea dixit, ὑμεῖς οἱ ἄρχοντες, non ὁ ἄρχων, et infra paulò ὑμεῖς δ' οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες, non ὑμεῖς δ' ὁ τῶν, &c.

§ Ἐπὶ κέρως] Vulgò, ἐπὶ κέρως. Parum interest, utro tandem modo legas: nam sua utriusque fortissimè constat auctoritas. Nos MSto Bodl. et Stephano paruius.

λοις ἄρμασι * Πέρσας, Η καὶ ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἀπεκρίναντο ὅτι εὖ καλὸν εἴη ταῦτα ὑφίστασθαι, διεκλήρωσεν αὐτὰς, καὶ ἔλαχεν Ἀβραδάτης ἥπερ ὑφίστατο, καὶ ἐγένετο κατὰ τὰς Αἰγυπτίους. Τότε μὲν δὴ ἀπionτες, καὶ ἐπιμεληθέντες ὧν προεῖπον, ἐδειπνοποιῶντο, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραία πρωὶ μὲν ὁ Κῦρος ἐδύετο· ὁ δ' ἄλλος στρατὸς ἀριστήσας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος ἐξαπλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὥπλιζον δὲ καὶ ἵππους † προμεταπιδίοις καὶ προστερνιδίος· καὶ τὰς μὲν μονίπυκας παραμηριδίοις, τὰς δ' ἐπὶ τοῖς ἄρμασι, παραπλευριδίοις· ὥστε ‡ ἥστραπτο μὲν χαλχῶ, § ἦνδρει δὲ φοινίκισι πᾶσα ἡ στρατιά.

Καὶ τῷ Ἀβραδάτῃ δὲ τὸ τετράεργον ἄρμα καὶ ἵππων ὀκτὰ παγκάλως ἐκεκόσμητο. Ἐπεὶ δ' ἐμελλε || τὸν λινῆν θώρακα, ὃς ἐπιχώριος ἦν αὐτοῖς, ἐνδύεσθαι, προσφέρει αὐτῷ ἡ Πάνδεια χρυσὴν κράνος, καὶ περιβραχιόνια, καὶ ψέλλια πλατέα περὶ τὰς καρπὰς τῶν χειρῶν, καὶ χιτῶνα πορφυρεῖν, ποδήρη, ¶ στολιδωτὸν τὰ κάτω, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῇ. Ταῦτα δὲ ἐποίησατο, λάθρα τῷ ἀνδρὶ ἐκμετρησαμένη τὰ ἐκεῖνος ὅπλα. Ο δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε, καὶ ἐπήρετο τὴν Πάνδειαν, Σὺ δὴ περ, ὧ γύναι, συγκόψασα τὸν σαυτῆς κόσμον τὰ ὅπλα μοι

* Πέρσας, Η καὶ] Sic Stephanus; nec aliter MS. Bodl. nisi quod η, pro θ, librarii festinantis vitio repræsentet. Vulgò scribitur, εὖ καὶ.

† Προμεταπιδίοις, &c.] Equos pariter ac equites tegumentis muniri solitos, quæ à partibus, quas tegebant, erant nominata, tradit J. Pollux lib. 1. c. 10. Vide p. 210. initium lib. 7. et Arr. Tacit. p. 14.

‡ Ὡστε ἥστραπτο] Sic editiones Flor. Ald. Steph. Leuncl. In aliis quidem editis et MSto Bodl. activâ formâ legitur ἥστραπτε. Quod malim. Ità ferè Noſter ἀναβ. α. p. 156. — τὰχα δὴ καὶ χαλκὸς τις ἥστραπτε, καὶ, &c.

§ Ἦνδρει δὲ φοινίκισι, &c.] Adi sis A. Gell. lib. 2. c. 26. ubi sermones de coloribus vocabulifque eorum agitantur.

|| Τὸν λινῶν θώρακα] Linteis sive lineis loriceis pro thoracibus esse usos veteres, nōrunt omnes: sed quomodo illæ fierent, & quâ ratione linum induresceret, ut etiam ferro resisteret, hoc verò nōrunt non omnes. Fiebant autem linei thoraces operâ atque artificio coactiliario-rum et πιλοποιῶν, qui linum aceto vel austero vino, cui sal esset adjectum, probè macerabant; deinde ità cogeant, ut soliditatem ac crassitiem linteî octies, decies, aut sapius in se com-plicati haberet. Hæc ferè Casaubono debemus; qui rationem thoraces illos conficiendi ex Nicetæ Choniata libro 1. de imperio Isaaci Angeli, p. 191. edit. Wolf. in animadv. suas in Sueton. lib. 7. p. 202. edit. in fol. transulit. Vide sis etiam Homer. Il. β. v. 529. et 830. ubi minor ille Ajax et Amphius λινωθήρες adpellantur. Quos locos adspicit Plinius, Nat. Hist. lib. 19. c. 1. Consule etiam Lipsii de milit. Rom. lib. 3. dial. 6.

¶ Στολιδωτὸν τα, &c.] Rugæ illæ, quæ in vestium fimbriis de industriâ ad ornatum iis ali-quem conciliandum, formantur, στολιδῶς auctore Polluce, solent vocari. Unde στολιδωτοὶ χιτῶνες dicuntur, qui in rugas hujusmodi et plicaturas contrahuntur. Vide, si libet, Salmas. in Pall. Tertul. p. 334. et J. Poll. lib. 7. c. 13.

ἑποίησω; Μὰ Δί', ἔφη ἡ Πάνθεια, τόν γε πλείστε ἄξιον· σὺ γὰρ ἔμοιγ', ἦν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῆς οἷος ἐμοὶ δοκεῖς εἶναι, μέγιστος κόσμος ἔση. Ταῦτα δὲ λέγσασα ἐνέδουε τε τὰ ὅπλα, καὶ λανθάνειν μὲν ἐπειράτο, * ἐλείβετο δὲ αὐτῇ τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὦν ἀξιοδέατος ὁ Ἀβραδάτης ὠπλίσθη τοῖς ὅπλοις τέτοις, ἐφάνη μὲν κάλλιστος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τῆς φύσεως ὑπαρχέσης· λαβὼν δὲ παρὰ τὴν ὑψηλότητα τὰς ἡνίας, παρεσκευάζετο ὡς ἀναβησάμενος ἥδη ἐπὶ τὸ ἄρμα. Ἐν δὲ τῷ ἡ Πάνθεια, ὑποχωρῆσαι κελεύσασα τὰς παρόντας πάντας, ἔλεξεν, “ Ἀλλ' ὅτι μὲν, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ “ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν αὐτῆς ἄνδρα μείζον τῆς ἑαυτῆς “ ψυχῆς ἐτίμησεν, οἷμαί σε γινώσκειν ὅτι καὶ ἐγὼ μία “ τέτων εἰμί. Τί ἔν με δεῖ καδ' ἐν ἑκάστον λέγειν; τὰ γὰρ “ ἔργα οἷμαί σοι πιθανώτερα παρεσχῆσθαι τῶν νῦν λεχθέντων “ λόγων. Ὅμως δ' ἔτως ἔχσασα πρὸς σε, ὥσπερ σὺ οἶσθα, “ ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν, ἥ μὴν ἐγὼ βέλεσθαι “ ἂν † μετὰ σὲ ἄνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένης κοινῇ γῆν ‡ ἐπίεσας- “ θαι μάλλον, ἢ ζῆν μετ' αἰσχυνομένης αἰσχυνομένη· ἔτως “ ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυτὴν ἡξίωκα. Καὶ “ Κύρω δὲ δοκῶ μεγάλην τινὰ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με “ αἰχμάλωτον γεγενημένην καὶ ἐξαιρεθεῖσαν ἑαυτῇ, ἔτε με “ ὡς δέλην ἡξίωσε κεκτῆσθαι, ἔτε ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτίμῳ “ ὀνόματι· διεφύλαξε δὴ σοι ὥσπερ ἀδελφεῖ γυναικῶ λαβόν, “ Πρὸς δὲ καὶ ὅτε ὁ Ἀράσπας ἀπέστη αὐτῇ, ὁ ἐμὲ φυλάττων,

* Ελείβετο δὲ αὐτῇ] Vulgò αὐτῆς. Gabriellus nostram lectionem ex vetusto quodam adfert exemplari, cui libris obsecutus sum. Nam eodem prorsus modo Noster de Panthéa dixit, p. 154. Ἀλλὰ δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα καταστάζοντα. Similiter Hesiodus loquitur, de apro dentes acunte,

— ἄφρος δὲ περὶ στόμα μαστιχῶντι

λείβεται. — Scut. Herc. v. 389.

Rectè verò notat Stephanus Nostrum hîc Homericum loquendi genus bellè παραποιήσασθαι. Sic autem Poëtarum princeps, cùm alibi passim, tum *Odys.* θ. v. 531, et seq.

ὣς Ὀδυσσεὺς ἱλαίνων ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἵβει.

Ἐνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανι δάκρυα λείβων.

† Μετὰ σοῦ, &c.] Editio *Eton.* operarum, opinor, vitio, habet κατὰ σοῦ. Aliam verò lectionem in illo Camerarii libro exstare tradit Stephanus μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένου. Nil muto. Cæterum (quod Stephanus etiam indicat) illud ipsum loquendi genus retinere videmus Xenophontem in Abradatæ morte, lib. 7. sub init. ubi de Abradatâ et aliis qui cum eo ceciderunt, dicitur, καὶ οὗτοι μὲν ἑαυτοῖς ἀνδρὶς ἀγαθοῦ γενομένου, κατεκίπησαν.

‡ Ἐπίεσασθαι] Scribitur etiam ἐπιπίεσασθαι, perperam. MS. Bodl. et optimæ quæque notæ editiones receptam lectionem tuentur. Dicitur autem (utî Stephanus ante nos observavit) poetiçâ quâdam audaciâ ἐπίεσασθαι γῆν, i. e. ἐμμερε terram, qui terrâ conditur, quasi cā ἐπιπίεσται.

“ ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἴ με ἐάσειε πρὸς σε πέμψαι, ἥξειν αὐτῷ
 “ σὲ πολὺ Ἀράσπε πιστότερον καὶ ἀμείνονα.”

Ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ἀβραδάτης * ἀγασθεὶς τοῖς
 λόγοις, καὶ δίγαν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ἀναβλέψας εἰς τὸν
 ἔρᾶν, ἐπεύξατο· Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, δός μοι φανῆναι
 ἀξίῳ μὲν Πάνδειας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κῦρε φίλῳ τῷ ἡμᾶς
 τιμήσαντος. Ταῦτα εἰπὼν, κατὰ τὰς θύρας τῷ ἄρματι
 δίφρῳ ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἄρμα. Ἐπεὶ δὲ ἀναβάντος αὐτῷ
 κατέκλεισε τὸν δίφρον ὁ ὑψηλός, ἐκ ἔχρσα ἡ Πάνδεια πῶς
 ἂν ἔτι ἄλλως ἀσπᾶσαιτο αὐτὸν, κατεφίλησε τὸν δίφρον· καὶ
 τῷ μὲν προῆι ἤδη τὸ ἄρμα, ἡ δὲ λαθῶσα αὐτὸν συνεφείπετο,
 ἕως ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἀβραδάτης εἶπε, Θάρρει
 Πάνδεια, καὶ χαῖρε, καὶ ἄπιθι ἤδη. Ἐκ † τέττε δὴ οἱ εὐ-
 νῆχοι καὶ αἱ θερᾶπαιναὶ λαβῆσαι αὐτὴν ἀπῆγον εἰς τὴν
 ἐρμάμαξαν, καὶ κατακλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ.
 Οἱ δὲ ἄνδρες, καλῶ ὄντος τῷ θεάματος τῷ Ἀβραδάτῃ καὶ
 τῷ ἄρματι, ἐπὶ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν πρὶν ἢ
 Πάνδεια ἀπῆλθεν.

Ὡς δ' ἐκεκαλλιερέκει μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ παρετέ-
 τακτο αὐτῷ ὥσπερ παρήγγειλε, ‡ κατέχων σκοπὰς ἄλλας πρὸ
 ἄλλων, συνεκάλεσε τὰς ἡγεμόνας, καὶ ἔλεξεν ὧδε· “ Ἄνδρες
 “ φίλοι καὶ σύμμαχοι, τὰ μὲν ἱερὰ ἡμῖν οἱ θεοὶ φαίνεσιν,
 “ οἷά περ ὅτε τὴν πρόσθεν νίκην ἔδοσαν· ὑμᾶς δ' ἐγὼ βέλο-
 “ μαι ἀναμνήσαι ὧν μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐδυ-
 “ μότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα ἵεναι. Ἡσκήκατε μὴν γὰρ τὰ εἰς

* Ἀγασθεὶς τοῖς, &c.] In Florentinā editione scribitur ἀγασθεὶς αὐτὴν, et in veteribus aliquot libris, Stephano teste, ἀγασθεὶς τοὺς λόγους αὐτῆς. Nostra verò lectio MSti Bodl. principum editionum et Zonara consensu nititur.

† Ἐκ τούτου δὴ, &c.] Itā MS. Bodl. et primæ notæ editiones omnes: in Aldinā legitur. Ἐκ τούτου δὴ ——— καὶ κατεκλιναν, καὶ κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. J. Pollux, lib. 10. c. 12. paulò aliter hunc locum exhibet, ——— καὶ κατέκλιναν, καὶ κατεκάλυψαν τὴν σκηνήν. Hanc lectionem veram esse et opportunam, eandemque aded in ipso Xenophonte reponendam existimavit quidam Pollucis enarrator. Hic nimirum, non mulierem ipsam ab ancilliῳ hac operam scenā, sed impostā muliere, scenam ipsam obtectam fuisse, putat. Huic ut accedam, in a u m m inducere nequeo: nam ipse si quid iudico, magis commodè mulierem ipsam, velo. liq. 10 scenā, in quā jam decumbebat, obducto, quā scenam, obtectam dicamus. Quare non Xenophontem ex Polluce, sed Pollucem ex optimis Xenophonticis exemplaribus emendandam censeo.

‡ Κατέχων σκοπὰς] Sic libri, quos vidi, omnes: nec aliter, meā quidem sententiā, scribendum. Attamen Leunclavius testatur reperiri in quibusdam καὶ ἔχων σκοπὰς, in quo si transpositio fiat, ut sit ἔχων καὶ σκοπὰς, rectius legi putat.

“ τὸν πόλεμον πολὺ μᾶλλον τῶν πολεμίων, * συντέτραφθε
 “ δὲ καὶ συντέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἢ ἡ χρόνον ἢ οἱ
 “ πολεμίοι, καὶ συννενικήκατε μετ’ ἀλλήλων· τῶν δὲ πολε-
 “ μίων πολλοὶ μὲν † συνήττηνται μετ’ αὐτῶν· οἱ δὲ ἀμάχητοι
 “ ἑκατέρων, οἱ μὲν τῶν πολεμίων, ἴσασιn ὅτι προδότας τὰς
 “ παραστάτας ἔχουσιν. ὑμεῖς δὲ οἱ μετ’ ἡμῶν, ἴστε ὅτι μετὰ
 “ θελόντων τοῖς συμμάχοις ἀρῆγειν μαχεῖσθε. Εἰκὸς δὲ
 “ ‡ τὰς μὲν πιστεύοντας ἀλλήλοις ὁμονοῶς μάχεσθαι μένον-
 “ τας· τὰς δὲ ἀπιστῶντας ἀναγκαῖον βελεύεσθαι πῶς ἂν
 “ ἕκαστοι τάχιστα ἐκποδῶν γένοιντο. Ἰωμεν δὴ, ὦ ἄνδρες, ἐπὶ
 “ τὰς πολεμίας, ἄρματα μὲν ἔχοντες ὀπλισμένα πρὸς ἄοπλα
 “ τὰ τῶν πολεμίων, ὥς δ’ αὐτῶς καὶ ἱππέας καὶ ἱππας ὀπλισ-
 “ μένας πρὸς ἀόπλους, ὥς ἐκ χειρὸς μάχεσθαι. Πεζοῖς δὲ
 “ τοῖς μὲν ἄλλοις οἷοις καὶ πρόσθεν μαχεῖσθε· Αἰγύπτιοι δὲ
 “ ὁμοίως μὲν ὀπλισμένοι εἰσὶν, ὁμοίως δὲ τεταγμένοι· τὰς τε
 “ γὰρ ἀσπίδας μείζους ἔχουσιν, ἢ ὥς ποιεῖν τι § καὶ ὄρᾶν
 “ τεταγμένοι δὲ εἰς ἑκατὸν δῆλον ὅτι καλύσσειν ἀλλήλους
 “ μάχεσθαι, πλὴν πάνυ ὀλίγων. || Εἰ δὲ ὠθῶντες ἐξώσειν
 “ πιστεύσεσιν, ἵπποις αὐτὰς πρῶτον δεήσει ἀντέχειν, ¶ καὶ
 “ σιδήρῳ ὑφ’ ἵππων ἰσχυριζομένων. Ἦν δέ τις αὐτῶν καὶ
 “ ὑπομένη, πῶς ἅμα δυνήσεται ἵππομαχεῖν τε καὶ φαλαγ-
 “ γομαχεῖν καὶ πυργομαχεῖν; Καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν πύργων
 “ ἡμῖν μὲν ἐπαρήξουσι, τὰς δὲ πολεμίας παίοντες ἀμνηχανεῖν
 “ ἀντὶ τῆς μάχεσθαι ποιήσεσιν. ** Εἰ δὲ τίνος ἔτι ἐνδεῖσθαι
 “ δοκεῖτε, πρὸς ἐμὲ λέγετε· σὺν γὰρ θεοῖς ἐδενὸς ἀπορήσομεν.
 “ Καὶ εἰ μὲν τις εἰπεῖν τι βέλεται, λεξάτω· εἰ δὲ μὴ,

* Συντέτραφθε, &c.] Rectè Cyrus commodis atque opportunitatibus ad rem benè gerendam annumerat summam inter suos domi militiaeque conjunctionem. Vide quæ notavimus, lib. 2. p. 58.

† Συνήττηνται μετ’, &c.] Ità reposuimus ex MSto Bodl. adstipulante Leunclavio; cui tamen adhuc integrior visa est libri Budensis scriptura talis, συνήττηνται μετ’ ἑαυτῶν.

‡ Τοὺς μὲν, &c.] Editio Stephani, operarum, opinor, vitio dat, Εἰκὸς δὲ τοὺς δὲ, &c.

§ Καὶ ὄρᾶν.] Muretus quibusdam in libris legi testatur, καὶ πρόσρᾶν. Haud malè. Sed cæteris, quod vidi, non suffragantibus, nihil muto.

|| Εἰ δὲ ὠθῶντες.] Ita MS. Bodl. edit. Leuncl. et Elon. Aldus et Stephanus dant εἰ δὲ τῶν ὠθῶντες: quod hic mendosè scribi vidit; atque adeò expungendæ particulæ τῶν, vel in τῶν mutandæ auctor est.

¶ Καὶ σιδήρῳ ὑφ’, &c.] Sic ex MSto Bodl. reposuimus; suffragantibus Gabrichio, Philelpho, aliisque interpretibus. Priùs legebatur, καὶ σιδήρῳ ὑφ’ ἵππων ἰσχυριζομένων: quod cùm Laurentio minùs placuit, sic ille locum refinxit καὶ ἵπποις σιδήρῳ ἰσχυριζομένοις. Perperam.

** Εἰ δὲ τίνος, &c.] In Florentinâ editione legitur εἰ δὲ τι ἐνδεῖσθαι, item οὐδὲν ἀπορήσομεν: utrumque perperam. Vide p. 220. not. 2.

“ ἐλθόντες πρὸς τὰ ἱερά, καὶ προσευξάμενοι οἷς ἐθύσαμεν
“ θεοῖς, ἵτε ἐπὶ τὰς τάξεις· καὶ ἕκαστος ὑμῶν ὑπομιμνησ-
“ κέτω τῆς μεθ’ ἐαυτῆ ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεικνύτω τις
“ τοῖς ἀρχομένοις ἐαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς, ἄφοβον δεικνὺς καὶ
“ σχῆμα καὶ πρόσωπον καὶ λόγους.”

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ζ'.

ΟΙ μὲν δὴ, εὐζάμενοι τοῖς θεοῖς, ἀπῆσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς * ἀμφ' αὐτὸν προσήνεγκαν οἱ θεράποντες ἐμφαγεῖν καὶ ἐμπιεῖν, ἔτι ἔσιν ἀμφὶ τὰ ἱερά. Ο δὲ Κύρος, ὥσπερ εἶχεν ἐστηκώς, ἀπαρξάμενος ἡρίστα, καὶ μετεδίδω αἰεὶ τῷ μάλιστα δεομένῳ· καὶ σπείσας καὶ εὐζάμενος, ἔπιε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ περὶ αὐτὸν ἕτως ἐποίησιν. Μετὰ δὲ ταῦτα αἰτησάμενος Δία πατρῶον ἡγεμόνα εἶναι καὶ σύμμαχον, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. Ωπλισμένοι δὲ πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κύρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, χιτῶσι φοινικοῖς, † θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, ‡ παλτῶ κρανεῖνῳ ἐνὶ ἑκάστος· § οἱ δὲ ἵπποι προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις καὶ παραπλευριδίοις χαλκοῖς. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ παραμηρίδια ἦν τῷ ἀνδρὶ. Τοσῶτο δὲ μόνον διέφερον τὰ Κύρου ὅπλα, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐπέχριστο τῷ χρυσοειδεῖ χρώματι, τὰ δὲ Κύρου ὅπλα ὥσπερ κάτοπτρον ἐξέλαμπεν. Ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, καὶ ἔσθη ἀποβλέπων ἥπερ ἐμελλε πορεύεσθαι, βροντὴ δεξιὰ ἐφ-δέγχετο· ὃ δ' εἶπεν, Εὐφόμεδά σοι, ὦ Ζεῦ μέγιστε. Καὶ ὠρμαῖα μὲν, ἐν δεξιᾷ ἔχων Χρυσάνταν τὸν ἵππαρχον καὶ τὴν ἱππέας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ, Αῤασάμβαν καὶ τὴν πεζέας. Παρηγγύησε

* Ἀμφ' αὐτὸν] Editiones *Ald.* et *Eton.* ἀμφ' αὐτὸν, mendosé: alia et *MStus* etiam *Bodl.* receptam scripturam recte præstant. At ver. 8. recte scribitur ἀμφ' αὐτὸν pro ἀμφ' ἑαυτὸν.

† Θώραξι χαλκοῖς, &c.] De armis antiquitus ex ære conflatis passim Veteres tam Historici quam Poëtæ. Mitto Homeri et Virgīlii testimonia notissima. *Herodotus* de Massagetis, lib. 1. c. 215. χρυσῶ δὲ καὶ χαλκῶ τὰ πάντα χρίονται. Οσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμᾶς καὶ ἀρτίους καὶ σαγάρεις, χαλκῶ τὰ πάντα χρίονται.

‡ Παλτῶ κρανεῖνῳ] In *MSto* *Bodl.* παλτῶ κράνει, in editione *Eton.* ——— κρανίῳ. Receptam lectionem edit. *Stephan.* *Leuncl.* et *Ald.* tuentur. Eodem modo scribitur Ἑλλήν. γ' p. 292. edit. *Steph.* οἱ δὲ Πέρσαι, κράνεῖνα παλτὰ ἔχοντες, ———

§ Οἱ δὲ ἵπποι, &c.] Vide p. 227. n. 2.

δὲ παρορᾶν πρὸς τὸ σημεῖον, καὶ ἐν ἴσῳ ἔπεσθαι * ἦν δ' αὐτῶν τὸ σημεῖον, αἰτὸς χρυσῆς ἐπὶ θόρατος μαχεῖ ἀνατεταμένος. Καὶ νῦν δὲ ἔτι τῆτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. Πρὶν δὲ ὁρᾶν τὰς πολεμίους, εἰς τρεῖς ἀνέπαυσε τὸ στράτευμα.

Ἐπεὶ δὲ † προεληλύθεισαν ὡς εἴκοσι σταδίς, ἤρχοντο ἤδη τὸ τῶν πολεμιῶν στράτευμα ἀντιπροσίων παρορᾶν. Ὡς δ' ἐν τῷ καταφανεῖ πάντες ἀλλήλοις ἐγένοντο, ‡ καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἐκατέρωθεν ὑπερφαλαγγῆντες, στήσαντες τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα (ὅτι γάρ ἐστιν ἄλλως κυκλῆσθαι) ἀπέκαμpton εἰς κύκλῳ, ὅπως ὥσπερ γάμμα ἐκατέρωθεν τὴν ἑαυτῶν τάξιν ποιήσαντες, πάντοθεν ἅμα μάχονται. Κύρος δὲ ὁρῶν ταῦτα, εἰδὼν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὡσαύτως ἠγάετο. Κατανοῶν δὲ ὡς πρόσω τὸν καμπτήρα ἐκατέρωθεν ἐποίησαντο, περὶ ὃν κάμptonτες ἀνέτεινον τὰ κέρατα, Ἐννοεῖς, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἔνθα τὴν ἐπικαμπὴν ποιεῖται; Πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε· πολὺ γάρ μοι δοκῶσιν ἀποσπᾶν τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. Ναὶ μὰ Δί, ἔφη ὁ Κύρος, καὶ ἀπὸ γε τῆς ἡμετέρας. Τί δὴ τῆτο; Δηλονότι, ἔφη, φοβέμενοι μὴ, ἢ ἐγγὺς ἡμῶν γένηται τὰ κέρατα, τῆς φάλαγγος § ἔτι πρόσω ἔσης, ἐπιδάμεθα αὐτοῖς. Ἐπειτα, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δυνήσονται ὠφελεῖν οἱ ἕτεροι τὰς ἐτέρας, ἔγωγε πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; Ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κύρος, ὅτι ἡνίκα ἂν γένηται τὰ κέρατα ἀναβαίνοντα κατ' || ἀντιπέρας τῶν πλαγίων τῆς ἡμετέρας στρατεύματος, στραφέντες ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάντοθεν ἡμῖν προσίασιν, ὡς ἅμα πάντοθεν μαχόμενοι. Οὐκ ἔν, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εὖ σοι δοκῶσι βελεύεσθαι;

* Ἡν δ' αὐτῶν τὸ, &c.] Persis regale hoc signum: ita quoque Noster in rebus Cyri minoris, sub finem, lib. 1. exp. p. 160. Καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν, αἰτὸν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πελτῆς, ἐπὶ ξύλου ἀνατεταμένον. Vide sis Suidam in voce χρυσὸν Philost. in Heroicis, cap. de Themistocle, et Q. Curt. lib. 3. c. 3. Verisimile mihi videtur, Romanos à Persis aquilæ in militiâ signum accepisse. Vide Lips. de Mil. Rom. lib. 4. dial. 5.

† Ἐπεὶ δὲ προεληλύθεισαν] Hæc edit. Steph. et Eton. lectio est: in aliis scribitur, ἐπεὶ δὲ προσεληλύθεισαν. MS. Bodl. sic ferè additâ quâdam voculâ locum repræsentat: ἐπεὶ δὲ ἤδη προσεληλύθεισαν.

‡ Καὶ ἔγνωσαν] Legitur et ἔγνωσθησαν, teste Stephano. Sed rectè se habet vulgata lectio; nec inusitata est huiusmodi verbi γνώσκω constructio. Exempla quo minùs proferam, prohibent Grammaticorum curæ. Noster ipse, ut sæpè aliàs, ita infra paulò simili modo loquitur, ἔπειδ' ἂν γινῶσιν ἀπιστοῦμενοι.

§ Ἐτι πρόσω] Ità reposuimus admonitu MSti Bodl. Stephani et Mureti. Eandem etiam scripturam ex suis Gabrieliis aufert exemplaribus. Priùs erat ἐπιπρόσω.

|| Κατ' ἀντιπέρας] Scribitur etiam καταντιπέρας. Est autem hoc ex genere τῶν διττολογουμένων: quibus addas licet ἔξ ἑναντίας, quod infra paulò occurrit.

Πρὸς γε ἃ ὀρῶσι· πρὸς δὲ γε ἃ ἔχ' ὀρῶσιν, ἔτι κάκιον, ἢ εἰ κατὰ
 πέρας προσήεσαν. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ὦ Ἀρσάμα, ἡγῆ περὶ
 ἡρέμα, ὥσπερ ἐμὲ ὀρᾷς· καὶ σὺ, ὦ Χρυσάντα, ἐν ἴσῳ τέτῳ
 τὸ ἱππικὸν ἔχων συμπαρέπε. Ἐγὼ δὲ ἄπειμι ἐκεῖσε ὅθεν μοι
 δοκεῖ καιρὸς εἶναι ἀρχεσθαι τῆς μάχης· ἅμα δὲ παριῶν ἐπισ-
 κέβομαι ἕκαστα πῶς ἡμῖν ἔχει. Ἐπειδὴν δὲ ἐκεῖ γένωμαί,
 ὅταν ἤδη ὁμῶς προσιόντες ἀλλήλοις γινώμεθα, παιᾶνα ἐξάρξω,
 ὑμεῖς δὲ ἐφέπεσθε. Ἡνίκα δ' ἂν ἡμεῖς ἐγχειρῶμεν ταῖς πολε-
 μίοις, αἰσθήσεσθε μὲν (ἐ γὰρ, οἶμαι, ὀλίγος θόρυβος ἔσται),
 ὁρμήσεται δὲ τηλικαῦτα Ἀβραδάτης ἡδὴ σὺν τοῖς ἄρμασιν εἰς
 τὰς ἐναντίας· ἔτω γὰρ αὐτῷ εἰρήσεται· ὑμᾶς δὲ χρὴ ἔπεσθαι
 ἔχομενες ὀτιμάλιστα τῶν ἀρμάτων· ἔτω γὰρ μάλιστα τοῖς
 πολεμίοις τεταραγμένοις ἐπιτεσέμεθα. Παρέσομαι δὲ καὶ
 ἐγὼ, ἢ ἂν δύνομαι τάχιστα διώκων τὰς ἀνδρας, ἢν οἱ θεοὶ
 ἐθέλωσι.

Ταῦτα εἰπὼν, * καὶ σύνδημα παρεγγυήσας, ΖΕΥΣ
 ΣΩΤΗΡ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ, ἐπορεύετο. Μεταξὺ δὲ τῶν
 ἀρμάτων καὶ τῶν θωρακοφόρων διαπορευόμενος, ὁπότε προσ-
 βλέψειε τινὰς τῶν ἐν ταῖς τάξεσι, τοτὲ μὲν εἶπεν ἂν, ὦ ἄνδρες,
 ὡς ἡδὺ ὑμῶν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι. Τοτὲ δ' αὖ ἐν ἄλλοις
 ἂν ἔλεξεν, Ἀρα ἐννοεῖτε, ἄνδρες, ὅτι ὁ νῦν ἀγὼν ἐστὶν ἐ μόνον
 περὶ τῆς τήμερον νίκης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πρόσθεν ἢν ἐνίκη-
 σατε, καὶ περὶ πάσης εὐδαιμονίας; Ἐν ἄλλοις δὲ προσιῶν εἶπεν,
 ὦ ἄνδρες, τὸ ἀπὸ τῆδε ἐδὲν ποτε θεὸς αἰτιατέον ἔτι ἔσται·
 παραδεδώκασι γὰρ ἡμῖν πολλὰ τι καὶ ἀγαθὰ κτήσασθαι.
 Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἀγαθοὶ γενώμεθα. Κατ' ἄλλας δ' αὖ
 τοιάδε, ὦ ἄνδρες, εἰς τίνα ποτ' ἂν καλλίονα ἔρανον ἀλλήλους
 παρακαλέσασθαι, ἢ εἰς τόνδε; Νῦν γὰρ ἔξεστιν ἀγαθοῖς
 ἀνδράσι γενομένοις πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν.
 Κατ' ἄλλας δ' αὖ, Ἐπίστασθε μὲν, οἶμαι, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν
 ἅθλα πρόκειται τοῖς νικῶσι μὲν, διώκειν, παίειν, κατακαίνειν,
 ἀγαθὰ ἔχειν, καλὰ ἀκέειν, ἐλευθέρους εἶναι, ἀρχεῖν τοῖς δὲ
 κακοῖς δηλονότι τὰναντία τέτων. Οὔστις ἔν' ἑαυτὸν φιλεῖ μετ'
 ἐμῶ μαχίσθῳ· ἐγὼ γὰρ ἐδὲν κακὸν, ἐδ' αἰσχρὸν ἐκὼν εἶναι.

* καὶ σύνδημα, &c.] Vide p. 115. n. 2.

* προσήσομαι. Οπότε δ' αὖ γένοιτο κατὰ τινος τῶν πρόσθεν συμμαχεσαμένων, εἶπεν ἄν, Πρὸς δὲ ὑμᾶς τί δεῖ λέγειν, ὦ ἄνδρες; ἐπίστασθε γὰρ οἷαν τε οἱ ἀγαθοὶ ἐν ταῖς μάχαις ἡμέραν ἄγχι, καὶ οἷαν οἱ κακοί.

Ὡς δὲ ἀπὼν κατὰ Αβραδάτην ἐγένετο, ἔστη καὶ ὁ Αβραδάτης παραδὲς τῷ ὑφηνόχῳ τὰς ἡνίας προσῆλθεν αὐτῷ· προσέδραμον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πλησίον τεταγμένων καὶ πεζῶν καὶ ἄρματηλατῶν. Ο δ' αὖ Κύρος ἐν τοῖς παραγεγεννημένοις ἔλεξε τοιάδε· Ο μὲν Θεός, ὦ Αβραδάτα, ὥσπερ οὐ ἤξις, συνηξιώσέ σε καὶ τὲς σὺν σοι πρωτοστάτας εἶναι τῶν συμμάχων· σὺ δὲ τῷτο μέμνησο, ὅταν δέῃ σε ἡδὴ ἀγωνίζεσθαι, ὅτι Πέρσαι οἳ τε θρασυόμενοι ὑμᾶς ἔσονται, καὶ οἱ ἐψόμενοι ὑμῖν, καὶ ἐκ ἑάσοντες ἐρήμους ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ ὁ Αβραδάτης εἶπεν, Αλλὰ τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Κύρε, καλῶς ἔχει· ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ με, † ὅτι τὰ μὲν τῶν πολεμίων κέρατα ἰσχυρὰ ὄρῳ ἀνατεινόμενα καὶ ἄρμασι καὶ παντοδαπῇ στρατιᾷ· ἡμέτερον δ' ἐδὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντιτίτταται ἢ ἄρματα· ὥς· ἐγώ γ', εἶφη, εἰ μὴ ἔλαχον τήνδε τὴν τάξιν, ἡσχυρόμην ἂν ἐνθάδε ὦν· ἔτω πολὺ μοι δοκῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι. Καὶ ὁ Κύρος εἶπεν, Αλλ' εἰ τὰ παρὰ σοὶ καλῶς ἔχει, θάρρει ὑπὲρ ἐκείνων· ἐγὼ γάρ σοι, σὺν θεοῖς, ἔρημα τῶν πολεμίων τὰ πλάγια ταῦτα ἀποδείξω. Καὶ σὺ μὴ πρότερον ἐμβαλλε τοῖς πολεμίοις, † διαμαρτύρομαι, πρὶν ἂν φεύγοντας τέτεις, ἔς νῦν φοβῇ, θεάσῃ (τοιαῦτα δ' ἐμεγαληγόρει, μελλέσης τῆς μάχης γίνεσθαι· ἄλλως δ' ἐ μάλα μεγαλήγορος ἦν) ὅταν μέντοι τέτεις ἰδὼς φεύγοιτας, ἐμέ τε ἡδὴ παρεῖναι νόμιζε, καὶ ὄρμα εἰς τὲς ἀνδρας· καὶ σὺ γὰρ τότε τοῖς μὲν ἐναντίοις κακίστοις ἂν χρήσαιο, τοῖς δὲ μετὰ σαυτῷ, ἀρίστοις. Αλλ' ἕως ἐστί σοι σχολή, ὦ Αβραδάτα,

* Προσήσομαι.] In MSto Bodl. et edit. *Flor.* legitur *προήσομαι*. Et sanè facillimo hæc vitio tam apud librariorum, quam typothetas locum commutant. Vulgatam lectionem rectè ceteri libri præstant.

† Ὅτι τὰ μὲν τῶν, &c.] Sic rectè editiones *Ald.* et *Eton.* In MSto autem Bodl. et editis quibusdam libris post μὲν statim sequitur *πλάγια*: quod delendum vidit Muretus, et tam Stephanus quàm Leunclavius minùs probârunt.

† Διαμαρτύρομαι.] Haud alienum, opinor, erit, ἔμφασιν hujus verbi, à Stephano sic evolutam, notare: *Interpositis veluti testibus denuntio: Denuntio adhibitis testibus, qui, si malè res tibi secus facienti cesserit, tuâ id culpâ accidisse testificentur.* In sententiam Paulinam, 1 Tim. 5. 21. aptè quadrare videtur ista verbi illius explicatio: nam sequitur statim ibi *testium* *mentio*.

πάντως παρελάσας παρὰ τὰ σαυτῆ ἄρματα, παρακάλει τῆς
 σύν σοι εἰς τὴν ἐμβολὴν, τῷ μὲν προσάπτε παραδάρρυνων, ταῖς
 δ' ἐλπίσιν ἐπικεφίζων. Ὅπως δὲ κράτιστοι * φανῆσθε τῶν
 ἐπὶ τοῖς ἄρμασι, φιλονεικίαν αὐτοῖς ἐμβαλλε· καὶ γὰρ, εὖ
 ἴσθι, ἦν τὰδε γίνεσθαι, πάντες ἐρῶσι τοιοῦτον μὴδὲν εἶναι
 κερδαλεώτερον ἀρετῆς. Ο μὲν δὴ Αβραδάτης ἀναβάς παρή-
 λαυσε, καὶ ταῦτα ἐποίει.

Ο δ' αὖ Κῦρος παριὼν, ὡς ἐγένετο πρὸς τῷ εὐανύμῳ, ἔνθα
 Ὑστάσπας τῆς ἡμίσεως ἔχων ἦν τῶν Περσῶν ἱππέων, ὀνομάσας
 αὐτὸν, εἶπεν, Ω Ὑστάσπα, νῦν ὁρᾷς ἔργον τῆς σῆς ταχυεργίας·
 νῦν γὰρ, ἦν φθάσωμεν τῆς πολεμίας κατακτανόντες, εἰδὲς
 ἡμῶν ἀποθανεῖται. Καὶ ὁ Ὑστάσπας ἐπιγελάσας εἶπεν,
 Ἀλλὰ περὶ μὲν † τῶν ἐξ ἐναντίας ἡμῖν μελήσει· τῆς δ' ἐκ
 πλαγίης σὺ ἄλλοις πρόσταξον, ὅπως μὴδ' ἔτοι σχολάζωσι.
 Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐπὶ γε τέττας ἐγὼ αὐτὸς ἀπέρχομαι.
 Ἀλλ', ὦ Ὑστάσπα, τόδε μέμνησο· ὅτι ἂν ἡμῶν ὁ θεὸς νίκη
 διδῶ, ἦν τι περ μὲν πολέμιον, πρὸς τὸ μαχόμενον αἰεὶ συμ-
 βάλλωμεν. Ταῦτα εἰπὼν προῆει. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ πλευρὸν
 προῖων ἐγένετο, καὶ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν ταύτῃ ἁρμάτων,
 πρὸς τέτον ἔλεξεν, Εγὼ δὲ ἔρχομαι ὑμῖν ἐπικερέσων· ἀλλ'
 ὁπόταν αἰσθῆσθε ἡμῶς ἐπιτιθεμένους ‡ κατ' ἄκρων, τότε καὶ
 ὑμεῖς πειρᾶσθε ἅμα διὰ τῶν πολεμίων ἐλαύνειν· πολὺ γὰρ ἐν
 ἀσφαλεστέῳ ἔσεσθε, ἔξω γινόμενοι, ἢ ἔνδον ἀπολαμβανόμενοι.
 Ἐπεὶ δ' αὖ παριὼν ἐγένετο ὅπισθεν τῶν ἁρμαμαζῶν, Ἀρταγέρ-
 σαν μὲν καὶ Φαρνῆχον ἐκέλευσεν, ἔχοντας τὴν τε τῶν πεζῶν
 χιλιοστὺν καὶ τὴν τῶν ἱππέων, μένειν αὐτῆ. Ἐπειδὴν δὲ, ἔφη,
 αἰσθάνηθε ἐμῆ ἐπιτιθεμένους τοῖς κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, τότε
 καὶ ὑμεῖς τοῖς κατ' ὑμᾶς ἐπιχειρεῖτε· μαχεῖσθε δ', ἔφη, πρὸς
 § κέρας, ὥσπερ ἀσθενέστερον στράτευμα γίνεσθαι, φάλαγγα
 δ' ἔχοντες,

* Φανῆσθε] Itā in omnibus, quos vidi, libris scribitur. Ego verò Porto adfentier, qui vel
 Φανίσθε per diphthongum circumflexam scribendum putat, ut sit futuri 2. med. Φανούμαι, εἴ,
 ἵται, vel Φάνησθε, προπαροξύτονως, ut sit subjunctivus aor. 2. med. parum usitati, ἐφανόμενι
 ου, ἴτο, unde subjunct. ἵαν φάνωμαι, η, ηται, &c.

† Τῶν ἐξ ἐναντίας] Scribitur etiam unā voce ἐξἐναντίας, quā de re vide quæ diximus, p. 233.
 not. 5. Simili modo loquitur Evan. Act. II. 2. — οἱ ἐκ περιτομῆς, et Apōstolus, Gal. iii.
 7, 9.

‡ Κατ' ἄκρων] MS. Bodl. κατ' ἄκρων. Atque itā legit Muretus. Vulgatam tamen scrip-
 turam mutaram nolin.

§ Κέρας, ὥσπερ, &c.] Vulgata est hæc lectio, doctis meritò suspecta. Budæus, auctore
 Stephano, pro ὥσπερ substitucundum censebat ὥστε, quā fere lectionem interpretes plerique
 expressere.

δ' ἔχοντες, ὥσπερ ἰσχυρότεροι ἂν εἴητε. Καὶ εἰςὶ μὲν, ὡς ὁρᾶτε, τῶν πολεμίων ἱππεῖς οἱ ἔσχατοι πάντως δὲ πρότε πρὸς αὐτὰς τὴν τῶν καμῆλων τάξιν, καὶ εὖ ἴστε ὅτι καὶ πρὶν μάχεσθαι γελοῖς τὰς πολεμίας θεάσεσθε.

Ο. μὲν δὴ Κύρος ταῦτα διαπραξάμενος, ἐπὶ τὸ δεξιὸν παρεῖν· ὁ δὲ Κροῖσος, ναμίσας ἤδη ἐγγύτερον εἶναι τῶν πολεμίων τὴν φάλαγγα, σὺν ἧ αὐτὸς * ἐπορεύετο, ἢ τὰ ἐπανατεινόμενα τὰ κέρατα, ἦρε τοῖς κέρασι σημεῖον, μηκέτι ἄνω πορεύεσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ στραφῆναι. Ὡς δ' ἔστησαν πάντες πρὸς τὸ τῷ Κύρῳ στρατεύμα ὁρῶντες, ἐσήμαινεν αὐτοῖς πορεύεσθαι πρὸς τὰς πολεμίας. Καὶ ἔτω προσήεσαν τρεῖς φάλαγγες ἐπὶ τὸ Κύρῳ στρατεύμα· ἡ μὲν μία, κατὰ πρόσωπον· τὰ δὲ δύο, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιόν, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐάνυμον· ὥστε πολὺν φόβον παρεῖναι πᾶσιν τῇ Κύρῳ στρατιᾷ. Ὡσπερ γὰρ μικρὰ † πλινθίον ἐν μεγάλῳ τεθὲν, ἔτω καὶ τὸ Κύρῳ στρατεύμα πάντοθεν περιείχετο ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἱππεύσι, καὶ ὀπλίταις, καὶ πελτοφόροις, καὶ τοξόταις, καὶ ἄρμασι, πλήν ἐξόπισθεν. Ὁμῶς δὲ καὶ ὁ Κύρος ἐπεὶ παρήγγειλε, ἐστράφησαν πάντες ἀντιπρόσωποι τοῖς πολεμίοις· καὶ ἦν μὲν πανταχόθεν πολλὴ σιγὴ ὑπὸ τῷ τὸ μέλλον ὀκνεῖν. Ἡνίκα δὲ ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς ἤδη εἶναι, ἐξῆρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. Μετὰ δὲ τῷ τῷ ‡ Εὐαλίῳ τε ἅμα ἐπηλάλαξαν, καὶ ἐξανίσταται ὁ Κύρος, καὶ εὐθὺς μὲν μετὰ τῶν ἱππέων λαβὼν πλαγίως τὰς πολεμίας, ὁμοσε αὐτοῖς τὴν ταχίστην συνεμίγνυν· οἱ δὲ πεζοὶ αὐτῷ συνεταγμένοι ταχὺ ἐφείποντο,

expressère. Stephanus ipse quidem hæret; cæteri prorsus silent editores. Rectius, ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, legas, si prius illud ὥσπερ mutes in ἥπερ. Sic Arrianus exp. lib. i. c. 6. οἱ δὲ ἀπροσδόκητοί τε ἐπισπεύοντες καὶ φάλαγγι κατὰ κέρα, ἥπερ ἀσθενεστάτοις αὐτοῖς, &c. Idem c. 14. ἀτάκτως τε σὺν καὶ κατὰ κέρα, ἥπερ ἀσθενέστατον, ἐκβαίνουσιν ἐπικεύσονται, &c. Nimirum, in vetere militiâ plurimum periculi erat (ut rectè Jac. Gronovius ante nos observavit) in lateribus ac cornibus; et pænè pars et auspicium erat victoria, potuissè cornu adgredi. Cùm ergo hac Nostri et Arriani loca inter se sint affinia, emendationi meæ sua, opinor, satis constet ratio. Lucem his dabunt ea, quæ mox sequuntur, p. 238. lin. 1, et seq.

* Επορεύετο, ἢ τὰ, &c.] Hanc lectionem ex vetusto quodam exemplari Gabrieli adfert; quam et Camerarii liber vetus, teste Stephano, habebat. His omnino parandum censéo. Vulgò perperam legitur ἐπορεύετο, ἐπανατεινόμενα, &c. et ἐπορεύετο, καὶ ἐπανατεινόμενα.

† Πλινθίον] Quid sit Ταττίσις, vocab. milit. index docebit.

‡ Εὐαλίῳ τε, &c.] More nempe Veterum in præliis recepto, quo marti sub initium pugnae solemnis *Pæan* à militibus canebatur. Vide p. 97. not. 2. et Nostrium ἀναβ. ἀ. p. 157. et é. p. 205. De *Euyalio* audi quæ *Bisetus* ex *Eustath.* comment. in *Hom.* protulit: Εὐνάλιος, ἐπὶ τὸν Ἀρεῶς παρὰ τὸ ἐνῶν, τὸ φρονεῖν ἢ παρὰ τὸ ἐναῶν, τὸ φρονεῖν. Ἀρεῶς δὲ Εὐνάλιος ἐπικλήθη διὰ τὸ φρονεῖν Εὐνάλιον τὸν Ὁράκα, μὴ ἐβλήσαντα αὐτὸν ξεινάσθαι. Τινὲς δὲ τὸν Ἀρεῶν καὶ τὸν Εὐνάλιον τὸν αὐτὸν εἶναι νομίζουσιν· τινὲς δὲ τοῖς διαφόροις εἶναι λέγουσι. Quæ de re lege *Dionys. Halic.* Antiq. Rom. lib. 2. c. 48. et *Aristoph.* εἰρ. v. 456.

καὶ περιεπτύσσοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥστε πολὺ ἐπλεονέκτεν. Φάλαγγι γὰρ κατὰ κέρας προσέβαλλον· ὥστε ταχὺ ἰσχυρὰ φυγὴ ἐγένετο τοῖς πολέμοις.

Ὡς δ' ἥσδετο ὁ Ἀρταγέρσης ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κῦρον, ἐπιδίδεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ εὐώνυμα, προεῖς τὰς καμήλας, ὥσπερ Κῦρος ἐκελευσεν. Οἱ δὲ ἵπποι αὐτὰς ἐκ πάνυ πολλῆς ἐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔκφρονες γιγνόμενοι ἔφευγον, οἱ δ' ἐξήλλοντο, οἱ δ' ἐνέπιπτον ἀλλήλοισι. * Τοιαῦτα γὰρ πάσχεσιν οἱ ἵπποι ὑπὸ καμήλων. Ο δὲ Ἀρταγέρσης συντεταγμένους ἔχων τὰς μεθ' ἑαυτῆς, ταραττομένοις ἐπέκειτο τεταγμένους· καὶ τὰ ἄρματα δὲ τὰ τε κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον ἅμα ἐνέβαλλε. Καὶ πολλοὶ μὲν τὰ ἄρματα φεύγοντες ὑπὸ τῶν κατὰ κέρας ἐπομένων ἀπέδνησκον, πολλοὶ δὲ τέτρες φεύγοντες, ὑπὸ τῶν ἀρμάτων ἠλίσκοντο.

Καὶ ὁ Αβραδάτης δὲ ἐκέτι ἐμελλεν, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἀναβόησας, Ἄνδρες φίλοι, ἔπεσθέ μοι, † ἐνίει, εἰδὲν φειδόμενος τῶν ἵππων, ἀλλὰ ἱξαιματῶν καταπολὺ τῷ κέντρῳ. Συνεξώρμησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἀρματηλάται· καὶ τὰ μὲν ἄρματα ἔφευγεν αὐτὰς εὐδύς, τὰ μὲν καὶ ἀναλαβόντα τὰς ‡ παραβάτας, τὰ δὲ καὶ ἀπολιπόντα. Ο δὲ Αβραδάτης ἀντικρὺ δὲ αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων φάλαγγα ἐμβάλλει· συνεισέβαλον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἐγγύτατα τεταγμένοι. Πολλαχόθι μὲν ἔν καὶ ἄλλοθι δῆλον, ὥς ἐκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φάλαγξ, ἢ ὅταν ἐκ φίλων συμμάχων ἡδροισμένη ᾗ, καὶ ἐν τέτῳ δὲ ἐδήλωσεν. Οἱ μὲν γὰρ ἐταῖροί τε αὐτῆς καὶ § ὁμοτράπεζοι

* Τοιαῦτα γάρ, &c.] Vide quæ notavimus, p. 215. necnon *Ælian de Animal. lib. 3. c. 7. et Polyæn. lib. 7. c. 6.*

† Ενίει, οὐδὲν, &c.] Totum hunc locum sic representat MS. Bodl. — ἐπισθε ἐνίει οὐδὲν φειδόμενος τῶν ἵππων, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἱξαιματῶν τῷ κέντρῳ. In edit. *Eton.* sic legitur et distinguitur: — ἐπισθε μοι, ἐνίει, οὐδὲν φειδόμενος, τὸν ἵππον, ἀλλὰ, &c. Nos Aldum, Stephanum et Leunclavium secuti sumus. Nec suspectum esse debet ἐνίει sine adjectione positi; cūm eodem modo plus vice simplici adhibeantur ἐμβάλλειν et συνεισβάλλειν in hoc ipso loco. Itaque nec cum Camerario τῶν ἵππων, in τοὺς ἵππους, nec cum Stephano in τὸν ἵππον, mutaverim.

‡ Παραβάτας] Hos *J. Pollux* παραβάτας vocat; quod eodem recidit. Similiter *Homerus. ψ. ver. 132.*

Αν δ' ἴβαν ἐν δίφροις παραβάται, ἐνίοχοι τε· ubi illi à Scholi. dicuntur, οἱ ἐπὶ τῶν ἀρμάτων συμπολεμοῦντες· τούτοις, κύριοι τῶν ἀρμάτων. Consulte eruditif. episc. Oxon. *Archæol. Græc. lib. 3. c. 3.*

§ Ὀμοτράπεζοι] Hi regibus in peniculis maxime fideles esse consueverunt; neque ferè unquam eos deserébant. Sic Noster lib. 1. ἀναβ. p. 157. πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελιφθσαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. Et ejusdem lib. p. 159. — πάντες οἱ παρ' αὐτοῦ φίλοι καὶ συντράπεζοι μαχόμενοι ἀπίθανον ὑπὲρ Κύρου.

συνεισέβαλον· οἱ δὲ ἄλλοι ἡνίοχοι, ὥς εἶδον ὑπομένοντας πολλῶ
 στίφει τὰς Αἰγυπτίους, ἐξέκλιναν κατὰ τὰ φευγοντα ἄρματα,
 καὶ τέτοις ἐφείποντο. Οἱ δὲ ἅμφι Αβραδάτην, ἥ μὲν ἐνέβα-
 λον, αἷτε ἔδυναμένων * διαχωρῆσαι τῶν Αἰγυπτίων (διὰ τὸ
 μένειν τὰς ἐνδεν καὶ ἐνδεν αὐτῶν) τὰς μὲν ὀρθὰς τῇ ρύμῃ τῇ
 τῶν ἵππων παίοντες ἀνετρέποντο, τὰς δὲ πίπτοντας κατηλόων,
 καὶ αὐτὰς καὶ ὅπλα καὶ ἵππους καὶ τροχάς. Οὔτε δὲ ἐπιλά-
 βοιτο τὰ δρέπανα, πάντα βία διεκόπτετο, καὶ ὅπλα καὶ
 σώματα. Ἐν δὲ τῷ ἀδιηγῆται τῷ ταράχῳ, ὑπὸ τῶν παντο-
 दाπῶν σωρευμάτων ἐξαλλομένων τῶν τροχῶν, ἐκπίπτει ὁ Αβρα-
 δάτης, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συνεισβαλόντων· καὶ ἔτοι μὲν ἐνταῦθα,
 ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, κατεκόπησαν καὶ ἀπέθανον· οἱ δὲ
 Πέρσαι † συνεπισπόμενοι, ἥ μὲν ὁ Αβραδάτης ἐνέβαλε καὶ οἱ
 σὺν αὐτῷ, ταύτῃ ἐπεισπεσόντες, τεταραγμένους ἐφόνευσαν· ἥ δὲ
 ἀπαθείς ἐγένοντο οἱ Αἰγύπτιοι, (πολλοὶ δὲ ἔτοι ἦσαν) ἐχώρουν
 ἐναντίοι τοῖς Πέρσαις.

Ἐνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν καὶ δοράτων καὶ ξυστῶν καὶ μαχαι-
 ρῶν ἐπλεονέκτεν μέντοι οἱ Αἰγύπτιοι παὶ πλήθει καὶ τοῖς
 ὅπλοις. Τὰ τε γὰρ δόρατα ἰσχυρά τε καὶ μακρὰ, (ἀ ἔτι
 καὶ νῦν ἔχουσι) ‡ αἱ τε ἀσπίδες πολὺ μᾶλλον τῶν Περσῶν
 καὶ τῶν γέρρων καὶ στέγασσι τὰ σώματα, καὶ πρὸς τὸ ὠθεῖσ-
 θαι συνεργάζονται, πρὸς τοῖς ὤμοις ἔσαι. Συγκλείσαντες ἔν-
 τας ἀσπίδας ἐχώρουν καὶ ὦθεν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐκ ἐδύναντο
 ἀντέχειν, αἷτε ἐν ἄγκραις ταῖς χερσὶ τὰ γέρρα ἔχοντες, ἀλλ'
 ἐπὶ πόδα ἀνεχάζοντο παίοντες καὶ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ ταῖς
 μηχαναῖς ἐγένοντο. Ἐπεὶ μέντοι ἐνταῦθα ἦλθον, ἐπαίοντο
 αὖθις οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν πύργων· καὶ οἱ ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐκ
 εἴων φεύγειν ἔτε τὰς τοξότας ἔτε τὰς ἀκοντιστάς, ἀλλ'
 ἀνατεταμένοι τὰς μαχαίρας ἠνάγκαζον καὶ τοξεύειν καὶ
 ἀκοντίζειν. Ἦν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος
 ὅπλων καὶ βελῶν παντοδαπῶν, πολλὴ δὲ βοή, τῶν μὲν ἀνακα-

* Διαχωρῆσαι] Itā MS. Bodl. et editi libri, quos vidi, omnes. Leunclavius ex libro Budensi adfert διαχάσασθαι· quod levi mutatione factā (scribendo nempe διχάσασθαι), hoc loco reponendum pro διαχωρῆσαι censet. Sed nihil mutandum.

† Συνεπισπόμενοι] Rectè sic edit. Eton. aliaque. Stephanus, Leunclavius, Aldus et MS. Bodl. exhibent συνεπισπόμενοι.

‡ Αἱ τε ἀσπίδες, &c.] Vide quæ notavimus, p. 213. necnon ἀνακ. lib. i. p. 156. ubi de Ægyptiorum scutis eadem ferè tradit Noster.

λέντων ἀλλήλους, τῶν δὲ παραπειλευομένων, τῶν δὲ θεῶς ἐπικαλερμένων.

Εν δὲ τῷ Κῦρος διώκων τὰς κατ' ἑαυτὸν, παραγίνεται. Ὡς δὲ εἶδε τὰς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας ἐωσμένες, ἤλγησέ τε, καὶ γνὺς ὅτι ἐδαμῶς ἂν δάκτον σχοίη τὰς πολεμίους τῆς * εἰς τὸ πρόσθεν προσδεῖ, ἢ εἰ εἰς τὸ ὀπίσθεν περιελάσειεν αὐτῶν, παραγγείλας ἑπιστάει τοῖς μετ' ἑαυτῆ, περιήλαυνεν εἰς τὸ ὀπίσθεν· καὶ εἰσπεσόντες παίεισιν ἀφορῶντας, καὶ πολλὰς κατακαίνουσιν. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ὡς ἤσθοντο, ἐβόων τε ὅτι ὀπίσθεν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐστρέφοντο ἐν ταῖς πληγαῖς. Καὶ ἐνταῦθα δὴ φύρδην ἐμάχοντο καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς. Πεπτωπῶς δέ τις ὑπὸ τῷ Κῦρῳ ἵππῳ, καὶ πατέμενος παίει εἰς τὴν γαστέρα τῇ μαχαίρᾳ τὸν ἵππον αὐτῆ· ὁ δὲ ἵππος πληγεὶς, σφαδάζων ἀποσείεται τὸν Κῦρον. † Ενταῦθα δὴ ἐγνω ἂν τις ὅς ἐστιν ἄξιον εἶη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ τῶν ἀρχομένων. Εὐδὺς γὰρ ἀνέβησαν τε πάντες, καὶ προσπεσόντες ‡ ἐμάχοντο· ἐώθεν, ἐώθεντο· ἔπαιον, ἐπαίοντο. Καταπηδήσας δέ τις ἀπὸ τῶ ἵππου τῶν τῷ Κῦρῳ ὑπηρετῶν, ἀναβάλλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἑαυτῆ ἵππον. Ὡς δὲ ἀνέβη ὁ Κῦρος, κατεῖδε πάντοθεν ἤδη παιομένους τὰς Αἰγυπτίους· καὶ γὰρ Ὑστάσπας ἤδη παρῆν σὺν τοῖς Περσῶν ἱππέεσι, καὶ Χρυσάντας. Ἀλλὰ τέττες ἐμβαλεῖν μὲν ἐκέτι εἶα εἰς τὴν φάλαγγα τῶν Αἰγυπτίων, ἐξώθεν δὲ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐκέλευεν. Ὡς δὲ ἐγένετο περιελαύνων παρὰ τὰς μηχανάς, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναβῆναι ἐπὶ πύργον τινὰ κατασκέφασθαι § εἴ πῃ καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πολεμίων καὶ μάχοιτο. Ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, κατεῖδε μεστὸν τὸ μεδίον ἵππων,

* Εἰς τὸ πρόσθεν, &c.] Sic reposuimus admonitu MSti Bodl. necnon Stephani, Leunclavii et Mureti. Vulgò, εἰς τὸ πρόσθεν προσόδου, εἰ μὴ εἰς τὸ, &c. Ald. edit. — εἰ εἰς τὸ, &c. Flor. ἢ εἰς τὸ, &c. quibus ex depravatis lectionibus oritur ista tandem, quam suppeditat MS. Bodl. In hoc verò exemplari legitur προσόδου pro προσδου. Qui error talis est, quales antea, lib. 2. p. 61. notavimus.

† Ενταῦθα δὴ, &c.] Onofander, c. 1. de eligendo Imper. Οἷνα γὰρ ἄνθρωποι φιλοῦσιν αὐτομάτω διακίνας ἐμπύπτω, τοῦτω ταχὺ μὲν ἐπιστάττοντι τίθενται, λήγοντι δὲ οὐκ ἀπιστοῦσιν, κινδυνεύοντι δὲ συνεργάζονται.

‡ Ἐμάχοντο· ἐώθεν, &c.] Nullus hic particulis copulativis est locus: dimovet harum moras, ut incitato pugnantium furori accommodatam fundat orationem. Similis est verborum elegantia simul et celeritas, *Hist. Græc.* lib. 4. p. 304. et *Orat. de Agisil.* p. 334. edit. Steph. Vide *Dionys. Longin.* de Sublim. Sect. 19.

§ Εἴ πῃ καὶ ἄλλο, &c.] Aliam lectionem, teste Stephano, adfert Camerarius: — καὶ ἄλλοι μίνον τῶν πολεμίων, quæ recta si esse debeat, etiam μάχοιτο mutandum in μάχοιντο. Sed malim vulgatam scripturam retinere, et subaudire μέρος τάγμα, vel στίφος. Quamquam Stephanus aut ex his unum aliquod, aut aliud neutrius generis nomen, similem significationem habens, non relictum esse subaudiendum, sed potius omissum, putat.

ἀνδρώπων, ἀρμάτων· φευγόντων, διωκόντων· κρατέντων, * κρα-
τεμένων· μένον δ' ἑδάμῃ ἐδὲν ἔτι ἡδύνατο κατιδεῖν, πλὴν τῶν
Αἰγυπτίων. Οὗτοι δὲ ἐπειδὴ ἠπορεύετο, κύκλω πάντοθεν
ποιησάμενοι, ὥστε ὁρᾶσθαι τὰ ὄπλα, ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν
ἐκάθητο· καὶ ἐποίει μὲν ἐδὲν ἔτι, ἑπασχον δὲ πολλὰ καὶ
δεινά.

Αγασθεῖς δὲ ὁ Κῦρος αὐτὰς, καὶ οἰκτεῖρων ὅτι ἀγαθοὶ
ἄνδρες ὄντες ἀπόλιντο, ἀνεχώρισέ τε πάντας τὰς περιμαχο-
μένους, καὶ μάχεσθαι ἐδύνα ἔτι εἶα. Πέμπει δὲ πρὸς αὐτὰς
κῆρυκα, ἐρωτῶν πότρεα βέλονται ἀπολέσθαι † πάντες ὑπὲρ
τῶν προδεδωκότων αὐτὰς, ἢ σωθῆναι ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκῶντες
εἶναι. Οἱ δ' ἀπεκρίναντο, Πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν, ἄνδρες
ἀγαθοὶ δοκῶντες εἶναι; Ο δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν, Οτι ἡμεῖς
ὑμᾶς ὁρῶμεν μόνους καὶ μένοντας καὶ μάχεσθαι δέλοντας.
Αλλὰ τέντεῦθεν, ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι, τί καὶ καλὸν ἂν
ποιῶντες σωθείημεν; Καὶ ὁ Κῦρος αὖ πρὸς τῷτο εἶπεν, Εἰ τῶν
τε συμμάχων μηδὲνα προδόντες σωθείητε, τὰ τε ὄπλα ἡμῖν
παράδόντες, φίλοι τε γενήμενοι τοῖς αἰρεμένοις ὑμᾶς σῶσαι,
ἔξον ἀπολέσαι. Αἰέσαντες ταῦτα ἐπήρουντο, Ἦν δὲ γενόμενά
σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; Απεκρίνατο ὁ Κῦρος,
Εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν. Επηρώτων πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι, Τίνας
εὐεργεσίαν; Πρὸς τῷτο εἶπεν ὁ Κῦρος, Μισθὸν ὑμῖν δοῖην
πλείονα ἢ νῦν ἐλαμβάνετε, ὅσον ἂν χρόνον πόλεμος ἦ· εἰρήνης
δὲ γενομένης, τῷ βελομένῳ ὑμῶν μένειν παρ' ἐμοὶ χώραν τε
δῶσω καὶ πόλεις καὶ γυναῖκας καὶ οἰκέτας. Αἰέσαντες
ταῦτα οἱ Αἰγύπτιοι, τὸ μὲν ἐπὶ Κροῖσον συστρατεύειν, ἀφελεῖν

* Κρατουμένων· μένον δὲ, &c.] Hæc est MSti Bodl scriptura; nisi quod exhibeat——πλὴν
τῶν Αἰγυπτίων. At rectius, opinor, tollas articulum τῶν: quod si retineas, subaudiendum
erit τάγμα, στίφος, aut aliud his adfñe nomen. Libri hactenus vulgati——κρατουμένων·
τῶν μὲν πολέμων, φευγόντων· τῶν δ' ἑαυτοῦ, κρατούντων· κρατουμένων, &c. Ista verba τῶν
μὲν πολέμων, φευγόντων· τῶν δ' ἑαυτοῦ κρατούντων, manum interpolatoris sapiunt, qui claris
lucem adferre vellet. Cui enim iam dubium esse poterat, utri fugerent, utri vincerent? Ubī
autem posteriore loco legitur κρατουμένων, quin μένον legi debeat, nemo dubitaverit, qui
meminerit, ὅτι ἔδοξε τῷ Κυρῷ ἀναβῆναι ἐπὶ σύρρον τινὰ κατασκέψασθαι εἴ πῃ καὶ ἄλλο τι μένει
τῶν πολέμων, καὶ μάχων. Gabrielus quoque et Philadelphus μένον in vetustis eorum exem-
plaribus invenerunt. Muretus denique, sive conjecturā, sive veteris alicujus, ab eo non
memorati, exemplaris auctoritate fretus, totum hunc locum sic emendandum vidit. Huic
verò de iis, quæ statim sequuntur, refingendis in hunc modum, Οὗτοι δὲ ἐπειδὴ ἠπορεύετο,
κύκλω πάντοθεν ὁρᾶσθαι τὰ ὄπλα, ὑπὸ, &c. non adsentior. Fatendum tamen
est, isti quoque mutationi nonnihil favere MStum Bodl. qui dat——ἠπορεύοντο, πάντοθεν
κύκλω ποιησάμενοι.

† Πάντες ὑπὲρ] Itā restituiamus admonitu exemplaris Gabrielis visi: adstipulantibus Stephano,
Mureto, et Philapho. Prius erat, πάντες ὑπὸ τῶν, &c.

σφίσιν ἐδέχθησαν· (* τέτω γὰρ μόνῳ συγγιγνώσκεισθαι ἔφασσαν) τὰ δ' ἄλλα συνομολογήσαντες, ἔδωσαν πίστιν καὶ ἔλαβον. Καὶ οἱ Αἰγύπτιοί τε οἱ καταμείναντές τότε, ἔτι καὶ νῦν βασιλεῖ πιστοὶ διαμένεσι. Κῦρός τε πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε, τὰς μὲν ἄνω, αἱ ἔτι καὶ νῦν πόλεις Αἰγυπτίαν καλοῦνται, Λάρισσάν τε καὶ Κυλλήνην, παρὰ † Κύμην, πλησίον θαλάσσης, αἷς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. Ταῦτα διαπραζάμενος ὁ Κῦρος, ἡδὴ σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Θυρίβαροις.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῶν μὲν πολεμίων Αἰγύπτιοι μόνον εὐδοκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ τὸ Παρσῶν ἱππικὸν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι· ὥστε καὶ νῦν διαμένει ἡ ὅπλισις, ἣν τότε Κῦρος τοῖς ἱππεῦσι κατεσκεύασεν. Εὐδοκίμησε δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὰ θρεπνηφόρα ἄρματα· ὥστε καὶ τέτω ἔτι καὶ νῦν διαμένει τὸ πολεμιστήριον τῷ αἰεὶ βασιλεύοντι. Αἱ μέντοι κάμηλοι ἐφόβην μόνον τῆς ἵππου, ἡ μέντοι κατέκαινόν γε οἱ ἐπ' αὐτῶν ἱππεῖς, ἐδ' αὐτοὶ γε ἀπέθνησκον ὑπὸ ἱππέων· ἐδὲις γὰρ ἵππος ἐπέλαζε. Καὶ χρήσιμον μὲν ἔδοκει εἶναι· ἀλλὰ γὰρ ὅτε τρέφειν ἐδὲις ἐδέλει καλὸς κἀγαθὸς κάμηλον ὥς ἐποχεῖσθαι, ὅτε μελετᾶν ὥς πολεμήσων ἀπὸ τέτων· Οὕτω δὲ ἀπολαβεῖσαι πάλιν τὸ ἑαυτῶν σχῆμα, ἐν τοῖς σκευοφόροις διάγχι. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον, δειπνοποιησάμενοι καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, ὥσπερ ἔδει, ἐκοιμήθησαν.

† Κροῖστος μέντοι εὐδὺς ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε σὺν τῷ στρα-

* Τούτω γὰρ μόνῳ, &c.] Itā libri ad hunc diem editi; nec aliter MS. Bodl. nisi quòd vitiosè repræsentet γιγνώσκεισθαι pro συγγιγνώσκεισθαι. Muretus, abdicatâ receptâ hæcenus scripturâ legendum censet, τοῦτο γὰρ μόνον συγγιγνώσκετε ἔφασσαν, Hujus unius, inquebant, rei nobis gratiam facite, hanc veniam date. Nec prorsus improbanda nobis est hæc interpretatio; recundum quam τούτω μόνῳ, vel τοῦτο μόνον ex mente Mureti, ad rem, non ad personam, referuntur. Nofim tamen συγγιγνώσκεισθαι in συγγιγνώσκειτ' mutatum; cūm in præcedentibus Aegyptii Cyrum solum per internuntios adloquuntur, Ακοῦσαντες ταῦτα ἐπήρουντο, Ἦν δὲ γινώσκεις σὺ φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; Sed Philadelphus etiam et Gabrielus hunc locum ita acceperunt, quasi hoc modo legissent: prior vertit, hanc unam veniam sibi dari postulârunt: hic, hanc molō veniam, &c. Ad verbum magis interpreteris: in hoc enim solo sibi veniam dari dixerat, i. e. in hac unâ re.

† Κυμνή.] Gabrielius, Cymen; cūm debuisset, Cymen. Verūm gravius in hoc vertendo nomine tum Xenophonis cæteri omnes, tum Strabonis, Herodoti, aliorūque interpretes hallucinati sunt; cūm id passim vertant Cyma. Hos merito castigat Laur. Theod. Gronovius Marmor. Busf. c. 24. Stephanus Byz. Κύμη, πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος, &c. Mela de Asia, lib. 1. c. 18. Primam urbem a Myrino conditore Myrinam vocant: sequentem Pelops statuit, vielo Oenomaos reversus ex Græciâ: Cymen nominavit, pulsus qui habitârunt, dux Amazonum Cyme Plin. H. N. 1. 5. c. 30. de eadem regione loquens, conjungit itidem Larissam, Cymen, Marianam. Lege et Herodot. lib. 1. c. 149. Strab. lib. 13. p. 923. I. v. lib. 37. c. 11. Vellei. 1. 1. c. 4.

† Κροῖστος μέντοι, &c.] Vide sis Herodot. lib. 1. c. 77.

τεύματι· τὰ δ' ἄλλα φύλα ὅποι ἐδύνατο προσωτάτω ἐν τῇ
 νυκτὶ τῆς ἐπ' οἶκον ὁδῷ ἕκαστος ἀπεχώρει. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα
 ἐγένετο, εὐδὺς ἐπὶ Σάρδεις ἦγεν ὁ Κῦρος. * Ὡς δ' ἐγένετο
 πρὸς τῷ τείχει τῷ ἐν Σάρδεσι, τὰς τε μηχανὰς ἀνίστη ὡς
 προσβαλὼν πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ κλίμακας παρεσκευάζετο.
 Ταῦτα δὲ ποιῶν κατὰ τὰ ἀποτομώτατα δοκῆντα εἶναι τῶν
 Σαρδιανῶν ἐρύματα, τῆς ἐπίσεως νυκτὸς ἀναβιβάζει Χαλδαίους
 τε καὶ Πέρσας. Ἠγήσατο δ' αὐτοῖς ἀνὴρ Πέρσης, δῆλος
 γεγεννημένος τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τινὸς Φερσῶν, καὶ καταμε-
 μαθηκῶς κατὰ βασιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνά βασιν τὴν αὐτήν.
 Ὡς δὲ ἐγένετο τῆτο δῆλον ὅτι εἶχετο τὰ ἄκρα, πάντες δὲ
 ἔφευγον οἱ Λυδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν ὅπη ἠδύνατο ἕκαστος. Κῦρος
 δὲ ἄρτι τῇ ἡμέρᾳ εἰσῆί εἰς τὴν πόλιν, καὶ παρήγγειλεν ἐκ
 τῆς τάξεως μηδὲνα κινεῖσθαι. Ο δὲ Κροῖσος κατακλειςάμενος
 ἐν τοῖς βασιλείοις, Κῦρον ἐβόα· ὁ δὲ Κῦρος τῇ μὲν Κροίσῳ
 φύλακας κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν πρὸς τὴν ἐχομένην
 ἄκρην, ὡς εἶδε τὸς μὲν Πέρσας φυλάσσοντας τὴν ἄκρην ὥσπερ
 ἔδει, † τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὅπλα ἔρημα, (καταδεδραμῆκεσαν
 γὰρ ἀρπασόμενοι τὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν) εὐδὺς συνεκάλεσεν αὐτῶν
 τὸς ἄρχοντας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἀπίνειν ἐκ τῆ στρατεύματος
 τάχιστα. Οὐ γὰρ ἂν, ἔφη, ἀνασχοίμην πλεονεκτῆντας ὄσων
 τὸς ἀτακτῆντας. Καὶ εὖ μὲν, ἔφη, ἐπίστασθε ὅτι παρυσ-
 κευαζόμεν ἐγὼ ὑμᾶς τὸς ἐμοὶ συστρατευομένους πᾶσι Χαλ-
 δαίοις μακαριστὸς ποιῆσαι· νῦν δ', ἔφη, μὴ θαυμάζετε, ἢν
 τις καὶ ἀπίσιν ὑμῖν κρείττων ἐντύχη. Ἀκέσαντες ταῦτα οἱ
 Χαλδαῖοι ἔδεισάν τε καὶ ἰκέτευον παύσασθαι ὀργιζόμενον, καὶ
 τὰ χρήματα πάντα ἀποδώσειν ἔφασαν. Ο δὲ εἶπεν ὅτι ἔδεν
 αὐτῶν δέοιτο. Ἀλλ' εἴ με, ἔφη, βέλεσθε παύσασθαι ἀχρό-

* Ὡς δ' ἐγένετο] Leunclavius et alius, (quem exemplar illius, vitii imitabilē, solet decipere) exhibent, ὁ δ' ἰγένετο, &c. re ipsā reclamante, invitūque adeo ceteris libris, quos vidi, omnibus.

† Τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων, &c.] Muretus hæc verba sic vertenda censet, Chaldeorum autem tentoria desertant. Vult enim ὅπλα dici non arma tantum, sed eum quoque locum, in quo milites tendunt, in quo consistunt interquiescendi causā. Hanc vocis istius interpretationem locis aliquot adductis, in quibus ὅπλα εἶσθαι dicuntur milites, eum locum sibi sumunt, ubi consistant, confirmare nititur. Quæ verò adducit loca, exitant ἀναβ. lib. 4. p. 190, 192, et passim alibi. Quibus, si libet, addas licet quæ occurrunt apud Dionys. Halic. Antiq. Rom. lib. 3. c. 57. lib. 9. c. 23. et sæpè alibi. Nec quiquam, opinor, negaverit τὰ ὅπλα εἶσθαι pro στρατοπεδεύεσθαι apud Historicos Græcos passim usurpari. At quâ ratione hinc effici possit, ὅπλα per se posita pro tentoriis accipi debere, haud equidem video. Quàm rectè igitur vocem istam sic exposuit Muretus, aliorum fuit iudicium.

μενον, ἀπόδοτε πάντα ὅσα ἐλάβετε τοῖς διαφυλάξασι τὴν ἀκρην. Ἦν γὰρ αἰσθάνονται οἱ ἄλλοι στρατιῶται ὅτι πλεονετῆσιν οἱ εὐτακτοὶ γενόμενοι, πάντα μοι καλῶς ἔξει. Οἱ μὲν δὲ Χαλδαῖοι ἔτῳς ἐποίησαν, ὥς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος· καὶ ἔλαβον οἱ πειδόμενοι πολλὰ καὶ παντοῖα χρήματα· ὁ δὲ Κῦρος καταστρατοπεδεύσας τὰς ἑαυτῷ ὅπως ἐδόκει τὸ ἐπιτηδεύτατον εἶναι * τῆς πόλεως, μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις παρήγγειλε καὶ ἀριστοποιεῖσθαι.

Ταῦτα διαπραξάμενος, ἀγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Κροῖσον. Ὁ δὲ Κροῖσος ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, Χαῖρε, ὦ δέσποτα, ἔφη· τῷτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχειν τὸ ἀπὸ τῷδε δίδωσί σοι, καὶ ἐμοί, προσαγορεύειν. Καὶ σύ γε, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐπείπερ ἄνδρες ποιεῖσμεν ἀμφοτέροι. Ἀτὰρ, ἔφη, ὦ Κροῖσε, † ἂρ' ἂν τι μοι ἐδεήσαιο συμβελεῦσαι; Καὶ βεβλόμην γ' ἂν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀγαθὸν τι σοι εὖρεῖν· τῷτο γὰρ ἂν οἶμαι ἀγαθὸν καὶ μοι γενέσθαι. Ἀκυσσον τοίνυν, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γὰρ ὄρῳ τὰς στρατιώτας πολλὰ πεπονηκότας, καὶ πολλὰ κεκινδυνεύκότας, καὶ νῦν νομίζοντας πόλιν ἔχειν ‡ τὴν πλεσιωτάτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μετὰ Βαβυλῶνα, § ἀξίῳ ὠφελῆθῆναι τὰς στρατιώτας. Γινώσκω γὰρ, ἔφη, ὅτι εἰ μὴ τινα καρπὸν ληφόνται τῶν πόνων, ἔ δυνήσομαι αὐτὰς πολὺν χρόνον πειδομένους ἔχειν.

* Τῆς πόλεως, &c.] Itā rectè Stephanus edidit. Vulgò scribitur, — τῆς πόλεως μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, παρήγγειλεν ἀριστοποιεῖσθαι. Sed et Leunclavius vidit eo quo reposuimus modo rectius scribi; mutatā scilicet distinctione et copulā καὶ adjecclā, quam, teste Leunclavio, Budensis etiam liber habet.

† Ἀρ' ἂν τι, &c.] Lege Herodot. lib. I. c. 88, et seq.

‡ Τὴν πλεσιωτάτην, &c.] Cyrus reconditis iis potiri jam incipit thesauris, quos Deus per Prophetam *Istiam*, c. xlv. v. 3. ei se daturum olim promiserat. Alterā scilicet ex opulentissimis, quotquot usquam gentium fuerunt id ætatis, urbibus expugnatā, mox alteram, somno vinoque sepultam, pari invasurus est successu. Herodot. I. 1. c. 29. Σάρδεις ἀκμάζουσαι πλούται. Strabo lib. 13. T. 2. p. 928. Αἱ δὲ Σάρδεις πόλις ἐστὶ μεγάλη, &c. et eod. lib. p. 930, 931. Plin. H. N. lib. 5. c. 29. Celebratur (Lydia) maximè Sardibus in latere Tmolii montis. Vide Polyæn. lib. 7. c. 6. Accidit autem hæc Sardium expugnatio an. M. 3456. P. J. 4166. ante æram Christ. 548.

§ Ἀξίῳ ὠφελῆθῆναι, τοῖς, &c.] Itā MS. Bodl. et edit. Leuncl. Ald. Eton. aliæque, Eandem lectionem *Philadelphus* in suo etiam libro invenit. *Gabrielius* ex suis exemplaribus hanc scripturam adfert — ὠφελῆθῆναι γινώσκω γὰρ, &c. quam secutus est Stephanus. Miror tamen hunc de omnis vocibus istis, τοῖς στρατιώταις, contra plurimum librorum fidem, nē unum quidem addidisse verbum. *Mureto* quoque vulgata displicet scriptura; atque adeo pro τοῖς scribendum αὐτοῖς, et vocem στρατιώτας delendam censet. Utunque verò vocum istarum, τοῖς στρατιώταις, ingrata videatur repetitio, eas tamen temerè sublatis nolum. Rectè enim Cl. *Hombergius* ad Joh. v. 36. notat, Auctoris ejusmodi repetitione uti, cū persona vel res, de quā loquuntur, per interjectionem plurium commutatum, remotior est; quo casu, plerumque solemus verbum αὐτοῖς vel pronomēn aliud demonstrativum adhibere ad indicandam rem, de quā loquimur, *Ellii*. V. H. I. 8. c. 9. Ἀρχίλαον — Κρατίδας — ἀτίκτινε τὸν Κρατίδην, ὁ Κρατίδας Ἀρχίλαον. Idem. I. 9. c. 4. ἐξηλοσύνησιν δὲ Πολυκράτης, ὅτι τὸν Σμερδῖον — καὶ ἀτίκτινε τὸν ταῖδα ὁ Πολυκράτης. Vide etiam I. 10. c. 22.

Διαρπάσαι μὲν ἔν' αὐτοῖς ἐφεῖναι τὴν πόλιν ἔβόλομαι· τὴν τε γὰρ πόλιν νομίζω ἅμα διαφθαρεῖναι, ἔν' τε τῇ ἀρπαγῇ εὖ οἶδ' ὅτι * οἱ πονηροὶ πλεονεκτήσειαν ἄν. Ἀκέσας ταῦτα ὁ Κροῖσος ἔλεξεν, Ἀλλ' ἐμὲ, ἔφη, ἔασον λέξαι πρὸς ἕς ἂν ἐγὼ Λυδῶν ἐδέλω, ὅτι διαπέπραγμαί παρὰ σὲ μὴ ποιῆσαι ἀρπαγὴν, μηδὲ εἶσαι ἀφανισθῆναι παῖδας καὶ γυναῖκας· ὑπεσχόμην δὲ σοι ἀντὶ τέτων ἢ μὴν παρ' ἐκόντων Λυδῶν ἔσεσθαι πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ γαδόν ἐστιν ἐν Σάρδεσιν. Ἦν γὰρ ταῦτα ἀκέσῳσιν, † οἶδ' ὅτι ἄξῃσι πᾶν ὅ,τι ἐστὶν ἐνθάδε καλὸν κτῆμα ἀνδρὶ καὶ γυναικί· καὶ ὁμοίως εἰς νέωτα πολλῶν καὶ καλῶν πάλιν σοι πλήρης ἡ πόλις ἔσται. Ἦν δὲ διαρπάσης, καὶ αἱ τέχνηαι σοι, ἃς πηγὰς φασι τῶν καλῶν εἶναι, διεφθαρμέναι ἔσονται. ‡ Εἴξεστι δὲ σοι ἰδόντι ταῦτα, ἐλθόντι ἔτι καὶ περὶ τῆς ἀρπαγῆς βελεύσασθαι. Πρῶτον δὲ, ἔφη, ἐπὶ τὰς ἐμὰς θησαυρὺς πέμπε, καὶ παραλαμβάνέτωσαν οἱ σοὶ φύλακες παρὰ τῶν ἐμῶν φυλάκων. Ταῦτα μὲν δὴ ἅπαντα ἔτω συνήνεσε ποιεῖν ὁ Κῦρος, ὥσπερ ἔλεξεν ὁ Κροῖσος·

Τὰδε δέ μοι, ἔφη, πάντως, ὦ Κροῖσε, λέξον, πῶς ἀποβέβηκε τὰ ἐκ τῆς § ἐν Δελφοῖς χρηστηρίᾳ· σοὶ γὰρ δὴ λέγεται πάνυ τετραπεῦσθαι ὁ Απόλλων, καὶ σὲ πάντα ἐκείνῳ πειδόμενον πράττειν. Εβελόμην δ' ἂν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔτως ἔχειν· νῦν δὲ πᾶντα τὰναντία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πράττων || προσηνέχθην τῷ Απόλλωνι. Πῶς δέ; ἔφη ὁ Κῦρος, δίδασκε· πάνυ γὰρ παράδοξα λέγεις. Οτι πρῶτον μὲν, ἔφη, ἀμελήσας ἐρωτᾶν

* Οἱ πονηροὶ πλεονεκτήσειαν ἄν] MS. Bodl. οἱ πονηρότατοι. Sed positivum et superlativum pro se invicem usurpari docent passim Grammatici. Confer. Matt. xxii. 36. ubi frustra sunt *Maldonatus*, et *Vorsius* Philol. Sacr. par. 2. p. 3, et seq. qui *μεγάλη*, pro *μεγίστη*, per Hebraïsmum poni putant. Sententiam verò ipsam illustrant hæc verba *Demosthenis*: Ἰτακὸν γὰρ ἡ πονηρία, καὶ τολμηρόν, καὶ πλεονεκτικόν, καὶ τὸναντίον ἡ καλοκαγαθία ἡσύχιον, καὶ ὀκνηρον, καὶ βραδύ, καὶ δεινὸν ἐλαττωθῆναι. Orat. pri. in *Aristogeit.* p. 831, 832. edit. Francf.

† Οἶδ' ὅτι ἄξῃσι] Vulgò, ἄξουσι. Quo modo cum parum commodè scribi videret *Stephanus*, adijciendum φέροντες vel ἄγοντες, vel utrumque putabat. Mihi verò mutatione unius literæ rectius huic loco consuli posse visum est. Nec aliter restituendum ante nos monuerunt *Leunclavius* et *Muretus*.

‡ Εἴξεστι δὲ σοι] In MSto Bodl. reperitur, Εἴξεσαι, &c. quod reponendum, delendumque ἐλθόντι, quod mox sequitur, censet *Muretus*. Sed nobis haud ità displicet vulgata lectio, ut eam contra aliorum librorum fidem immutarem.

§ Ἐν Δελφοῖς] *Delphi*, oppidum nobilissimum *Phocidis*, templo (quod *Agamedes* et *Trophonius* exædificavisse traduntur *Ciceroni Tuscul. disp.* lib. 1. c. 47.) et oraculis celeberrimum. De situ urbis et primâ templi structurâ vide *Pausan.* in *Phocicis* p. 618, 619. Phæbum à *Constantino* tandem M. ex adyto suo extractum fuisse, tripode *Constantinopolin* lato, tradit *Socrates* *Histor. Eccles.* lib. 1. c. 16.

|| Προσηνέχθην τῷ, &c.] *Elegans* loquen li genus est *προσηνέσθαι τινι*, pro *versari cum aliquo* et *se ποιόν τινα εἰ φράζερε*. Vide *Heb.* xii. 7. ubi *phrasis* hujusce vis plerisque latuit *Interpretes*.

τὸν θεὸν εἴ τι ἐδεόμην, * ἀπεπειρώμην αὐτῷ εἰ δύναίτο ἀληθεύειν. Τῷτο δὲ μὴ ὅτι ὁ θεός, ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ καὶ γαδοὶ, ἐπειδὴν γινῶσιν ἀπιστῆμένοι, ἔ φιλεῖσι τὰς ἀπιστῆντας. † Επεὶ μέντοι ἔγνων καὶ μάλα ἄτοπα ἐμῷ ποιῆντος, καὶ πρόσω Δελφῶν ἀπέχοντος, ἔγω δὴ πέμπω περὶ παίδων. Ο δὲ μοι τὸ μὲν πρῶτον ἐδ' ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ δ' ἐγὼ ‡ πολλὰ μὲν πέμπων ἀναθήματα χρυσᾶ, πολλὰ δ' ἀργυρᾶ, πάλμπολλα δὲ θύων, ἐξίλασάμην ποτὲ αὐτὸν, ὡς ἐδόκεν, τότε δὴ μοι ἀποκρίνεται ἐρωτῶντι τί ἂν μοι ποιήσαντι παῖδες γένοιντο· ὁ δὲ εἶπεν ὅτι ἔσοιντο. Καὶ ἐγένοντο μὲν, (ἐδὲ γὰρ ἐδὲ τῷτο ἐψεύσατο) γενόμενοι δὲ ἐδὲν ὤνησαν. Ο μὲν γὰρ, κωφὸς ὢν διετελεῖ· ὁ δὲ, ἄριστος γενόμενος, ἐν ἀκμῇ τῷ βίῳ ἀπώλετο. Πιεζόμενος δὲ ταῖς περὶ τὰς παῖδας συμφοραῖς, πάλιν πέμπω, καὶ ἐπερωτῶ τὸν θεὸν τί ἂν ποίῃν τὸν λοιπὸν βίον εὐδαιμονέστατα διατελέσαιμι· ὁ δὲ μοι ἀπεκρίνατο, § ΣΑΥΤὸν ΓΙΝΩΣΚΩΝ, ΕΥΔΑΙΜΩΝ, ΚΡΟΙΣΕ, ΠΕΡΑΣΕΙΣ. || Εγὼ δὲ ἀκούσας τὴν μαντείαν ἥσδην· ἐνόμιζον γὰρ τό γε ῥᾶστόν μοι αὐτὸν προστάζαντα, τὴν εὐδαιμονίαν διδόναι. Ἀλλὰς μὲν γὰρ γινώσκειν τὰς μὲν οἶόν τ' εἶναι, τὰς δ' ἔ· ἑαυτὸν δὲ ὅστις ἐστὶ, πάντα τινὰ ἐνόμιζον ἄνθρωπον εἶδέναι. Καὶ τὸν μετὰ ταῦτα δὴ χρόνον, ἕως μὲν εἶχον ἡσυχίαν, ἐδὲν ἐνεκάλειν μετὰ τὸν τῷ παιδὸς θάνατον ταῖς τύχαις. Επειδὴ δὲ ἀνεπέσδην ὑπὸ τῷ Ἀσσυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς στρατεύεσθαι, εἰς πάντα κίνδυνον ἤλθον· ¶ ἐσώδην μέντοι ἐδὲν κακὸν λαβών. Οὐκ αἰτιῶμαι δὲ ἐδὲ, τάδε τὸν θεόν. Επεὶ γὰρ ἔγνων ἑμαυτὸν μὴ ἱκανὸν ὑμῖν μάχεσθαι, ἀσφαλῶς σὺν τῷ θεῷ ἀπῆλθον, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν ἐμοί. Νῦν δ' αὖ πάλιν ὑπὸ τε πλέτε τῷ παρόντος διαδρευπτόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν δεομένων με προστάτην γενέσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν δώρων ὢν

* ἀπεπειρώμην αὐτῷ, &c.] Lege *Herodot.* lib. 1. 47 et 48.

† Επεὶ μέντοι ἔγνων] Itā rescriptum ex consentientibus Stephani et Leunclavi conjecturis. Præus legebatur ἔγνω.

‡ Πολλὰ μὲν, &c.] Vide sis *Herodot.* lib. 1. c. 50, 51. et de Cræsi filijs c. 43. 85. necnon *A. Gell.* lib. 5. c. 9.

§ ΣΑΥΤΟΝ, &c.] Vim præcepti istius, γινῶθι σαυτὸν, in hunc modum interpretatur Cicero *Tusc. disp.* lib. 1. c. 22. *Nosce animum tuum*, h. e. explora et considera tuam imbecilitatem. Vide porro, si tanti sit, quæ de eodem præcepto congestit *Stobæus* serm. 21.

|| Εγὼ δὲ ἀκούσας, &c.] Legitur etiam ἐπεὶ δὲ ἀκούσας, vel ἐπεὶ δὲ ἠκούσα. Sed Stephanum opinor sequendum duxi; qui pro lectionibus istis, ex vet. exempl. auctoritate substituit, ἐγὼ δὲ ἀκούσας. Eandem lectionem ex vetustis suis exemplaribus adiecit *Gabrieli*us.

¶ Εσώδην μέντοι, &c.] Lege, si placet, *Diogen.* Sic, lib. 13. p. 151.

εἰδίδοσάν μοι, καὶ ὑπ' ἀνθρώπων, οἳ με κολακεύοντες ἔλεγον ὡς εἰ ἐγὼ ἐδέλομαι ἄρχειν, πάντες ἂν ἐμοὶ πείθοιντο, καὶ μέγιστος ἂν εἴην ἀνθρώπων· ὑπὸ τοιούτων δὲ λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς εἶλοντό με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προστάτην τῷ πολέμῳ, ὑπεδεξάμην τὴν στρατηγίαν, ὡς ἱκανὸς ἂν μέγιστος γενέσθαι· ἀγνοῶν ἄρα ἑμαυτὸν, ὅτι σοι ἀντιπολεμεῖν ἱκανὸς ᾤμην εἶναι, πρῶτον μὲν ἐκ θεῶν γεγονότι, ἔπειτα δὲ διὰ βασιλέων πεφυκότι, ἔπειτα δ' ἐκ παιδὸς ἀρετὴν ἀσκήντι· * τῶν δ' ἐμῶν προγόνων ἀκῶ τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα ἅμα τε βασιλέα καὶ ἐλευθέρων γενέσθαι. Ταῦτ' ἔν ἀγνοήσας, δικαίως, ἔφη, ἔχω τὴν δίκην. Ἀλλὰ νῦν δ', ἔφη, ᾧ Κῦρε, γινώσκω μὲν ἑμαυτὸν· σὺ δ' ἔτι δοκεῖς ἀληθεύειν τὸν Απόλλω, ὡς εὐδαιμόνων ἔσομαι γινώσκων ἑμαυτόν; Σὲ δ' ἐρωτῶ διὰ τῆτο, ὅτι ἄριστ' ἂν μοι δοκεῖς εἰκάσαι τῆτο ἐν τῷ παρόντι· καὶ γὰρ δύνασαι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Βελήν μοι δὸς περὶ τῆτο, ᾧ Κροῖσος· ἐγὼ γὰρ σε ἐννοῶν τὴν πρόσθεν εὐδαιμονίαν, οἰκτεῖρω τέ σε, καὶ ἀποδίδωμι ἥδη γαναϊκά τε ἔχειν, ἣν εἶχες, καὶ τὰς θυγατέρας (ἀκῶ γάρ σοι εἶναι) καὶ τὰς φίλας, καὶ τὰς δεράποντας, † καὶ τράπεζαν σὺν οἴαπερ ἐζήτε· μάχας δέ σοι καὶ πολέμους ἀφαιρῶ. Μὰ Δία μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κροῖσος, σὺ ἐμοὶ ἔτι βελεύς ἀποκρίνασθαι περὶ τῆς ἐμῆς εὐδαιμονίας· ἐγὼ γὰρ ἥδη σοι λέγω, ἣν ταῦτά μοι ποιήσης ἢ σὺ λέγεις, ὅτι ἦν ἄλλοι τε μακαριωτάτην ἐνόμιζον εἶναι βιοτήν, καὶ ἐγὼ συνεγίνωσκον αὐτοῖς, ταύτην καὶ ἐγὼ νῦν ἔχων διάζω. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, ‡ Τίς δὲ ὁ ἔχων ταύτην τὴν μακαρίαν βιοτήν; Ἡ ἐμὴ γυνή, εἶπεν, ᾧ Κῦρε· ἐκείνη μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν μαλακῶν καὶ εὐφροσυνῶν πασῶν ἐμοὶ τὸ ἴσον μετεῖχε· φροντίδων δὲ ὅπως ταῦτα ἔσται, καὶ πολέμους καὶ μάχης ἔμετῃν αὐτῇ. Οὕτω δὲ καὶ σὺ δοκεῖς ἐμὲ κατασκευάζειν, ὥσπερ ἐγὼ ἦν ἐφίλειν μάλιστα ἀνθρώπων· ὥστε τῷ Απόλλωνι ἄλλα μοι δοκῶ χάρις, τῆρια ὀφειλήσειν. Ἀκῶσας δὲ ὁ Κῦρος τὰς λόγους αὐτῆς,

* Τῶν δὲ ἐμῶν, &c.] An. M. 3286. J. P. 3996. ante ær. Christ. 718. ab Heraclidis Lydorum regnum ad Croesi genus, qui vocabantur Mermnadæ, translatum est. Gygem, (cujus abnepos erat Croesus) Candaulis Heraclidarum novissimi satellitem, vitam simul et regnum huic eripuisse tradit Herodotus lib. I. c. 7, et seq. Et regiarum pecudum pastorem fuisse Gygem in lib. 2. de Repub. haud longè ab initio adfirmat Plato.

† Καὶ τράπεζαν] Hoc vocabulo victus significatur etiam Aët. vi. 2.

‡ Τίς δὲ ἐ, &c.] Ità libri, quos vidi, omnes. Gabriellus in suis invenit exemplaribus, Τίς δ' ἦν ἔχων——et mox, Ἐκείνη πᾶρ τῶν μὲν ἀγαθῶν, &c. quas lectiones probat Stephanus.

ἔδιδούμασε μὲν τὴν εὐθυμίαν· * ἤγετο δὲ τοιοῦτον ὅσοι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο· εἴτ' ἄρα καὶ χρήσιμόν τι νομίζων αὐτὸν εἶναι, εἴτε καὶ ἀσφαλέστερον ἔτως ἡγάμενος. Καὶ τότε μὲν ἔτως ἐκοιμήθησαν·

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ καλέσας ὁ Κῦρος τὰς φίλους καὶ τὰς ἡγεμόνας τῆ στρατεύματος, τὰς μὲν αὐτῶν ἔταξε τὰς θησαυρὰς παραλαμβάνειν, τὰς δ' ἐκέλευσεν, ὅποσα παραδοίῃ Κροῖσος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν ὅποια ἂν † οἱ μάγοι ἐξηγῶνται, ‡ ἔπειτα τὰ ἄλλα χρήματα παραδεχομένους, ἐν ζυγιάστοις στήσαντας ἐφ' ἀμαζῶν ἐπισκευάσαι, καὶ διαλαχόντας τὰς ἀμάζας κομίζειν ὅποιπερ ἂν αὐτοὶ πορεύωνται· ἵνα ὅποι καιρὸς εἴη, διαλαμβάνοιεν ἕκαστοι τὰ ἄξια. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίησαν·

Ὁ δὲ Κῦρος καλέσας τινὰς τῶν παρόντων ὑπηρετῶν, Εἶπατε μοι, ἔφη, εἰράκε τίς ὑμῶν Ἀβραδάτην; Δαυμάζω γάρ, ἔφη, ὅτι πρόσθεν δαμίζων ἐφ' ἡμᾶς, νῦν ἐδαμῆ φαίνεται. Τῶν δ' ὑπηρετῶν τις § ἀπεκρίνατο ὅτι, ὦ δέσποτα, ἐζῆ, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπέδανεν, ἐμβαλὼν τὸ ἄρμα εἰς τὰς Αἰγυπτίους· οἱ δ' ἄλλοι, πλὴν τῶν ἐταίρων αὐτῆς, ἐξέκλιναν, ὥς φασιν, ἐπεὶ τὸ στίφος εἶδον τὸ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ νῦν γε, ἔφη, λέγεται αὐτῆς ἡ γυνή, ἀνελομένη τὸν νεκρὸν, καὶ ἐνδεμένη εἰς τὴν ἀρμάμαζαν, ἐν ἣ περ αὐτὴ ὠχεῖτο, προσκεκομικέναι αὐτὸν ἐνθάδε πη πρὸς τὸν Πανκταλὸν ποταμόν. Καὶ τὰς μὲν εὐνέχες καὶ τὰς θεράποντας αὐτῆς ὀρύττειν φασὶν ἐπὶ λόφῳ τινὸς θήκην τῷ τελευτήσαντι· τὴν δὲ γυναῖκα λέγασιν ὡς κἀδηται χαμαὶ, κεκοσμηκυῖα οἷς εἶχε τὸν ἄνδρα, τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἔχουσα ἐπὶ τοῖς γόνασι. Ταῦτα ἀκέσας ὁ Κῦρος || ἐπαΐσατο ἄρα τὸν μηρόν, καὶ εὐδὺς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, λαβὼν χιλίδας

* ἤγετο δὲ, &c.] Sapiientis hoc imperatoris consilium memoratur etiam in *Valefi* excerptis ex *Diodor.* p. 241. et ex *Nic. Damasc.* p. 454. et 462.

† Οἱ μάγοι, &c.] Vide p. 147.

‡ ἔπειτα τὰ] Vide p. 142. not. b. Sic infra pauld——πρῶτον μὲν ἑστία ἴθυσιν, ἔπειτα Διὶ, &c.

§ Ἀπεκρίνατο ὅτι, &c.] Vide quæ notavimus p. 162.

|| Ἐπαΐσατο ἄρα τὸν, &c.] Dolentis signum: vide *Jer.* xxxi. 19. *Ezek.* xxi. 12. *Homerus* II. μ'. v. 162.

Δὴ ῥα τότε ἤμωζεν τε καὶ ὃ πεπλήγετο μηρῷ
Ἀσιος Τρτακίδης——

Idem. *Odyss.* v. v. 198.

Ὡς μωζεν τ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὃ πεπλήγετο μηρῷ
Χερσὶ καταπηνήσσ' ἰλοφουρόμενος——

ἱππέας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸ πάθος. Γαδάταν δὲ καὶ Γωβρύαν ἐκέλευσεν ὅ,τι δύναιτο λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρῶ φίλων καὶ ἀγαθῶ τετελευτηκότι, μεταδιώκειν· καὶ ὅστις εἶχε τὰς ἐπομένους ἀγέλας καὶ βῆς καὶ ἵππους, εἶπε τέτῳ καὶ ἄλλα πρόβατα πολλὰ ἐλαύνειν ὅποι ἂν αὐτὸν πυνδάνηται ὄντα, ὡς ἐπισφαγεῖν τῷ Αβραδάτῃ.

Επεὶ δὲ εἶδε τὴν γυναῖκα * χαμαὶ καθήμενην καὶ τὸν νεκρὸν κείμενον, ἐδάκρυσέ τε ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ εἶπε, Φεῦ ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχὴ, οἴχη δὴ ἀπολιπὼν ἡμᾶς· καὶ ὅμως ἐδεξιζέτο αὐτὸν, καὶ ἡ χεὶρ τῆς νεκρῆς ἐπηκολέσθησεν· ἐπακούοτο γὰρ κοπίδι † ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Ο δὲ, ἰδὼν, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἤλγησε· ‡ καὶ ἡ γυνὴ δὲ ἀνωδύρατο, καὶ δεξιμένη δὴ παρὰ τῆς Κύρης ἐφίλησέ τε τὴν χεῖρα, καὶ πάλιν ὡς οἶόν τ' ἦν προσήρμοσε· καὶ εἶπε, Καὶ τᾶλλα τοι, ὦ Κύρη, ἔτως ἔχει. Ἀλλὰ τί δεῖ σε ὀρᾶν; Καὶ ταὐτ' ἔφη, οἶδ' ὅτι δι' ἐμέ εἴχ' ἥκιστα ἔπαθεν, ἴσως δὲ καὶ διὰ σέ, ὦ Κύρη, ἐδδὼν ἦττον. Ἐγὼ τε γὰρ ἡ μωρὰ πολλὰ διεκελευόμην αὐτῷ ἔτω ποιεῖν, ὅπως σοι φίλος ἄξιός λόγος φανείη· αὐτός τε οἶδ' ὅτι ἔστος ε' τῆτο ἐνενόει § ὅ,τι πείσοιτο, ἀλλὰ τί ἂν σοι ποιήσας

* Χαμαὶ καθήμενην] Vide supra p. 154. not. 4.

† Τπὸ τῶν, &c.] Leunclavius libri Budensis scripturam hanc sequutus est, ἀποκούοτο γὰρ κοπίδι ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Ipse tamen et Stephanus una viderunt genitivum, non dativum, hic locum habere. Itaque Leunclavius quidem potius ὑπὸ του, quàm illud ὑπὸ τῶν scribendum censet: Stephanus, vel retinendam vulgatam scripturam, vel reponendum——— ὑπὸ του τῶν, &c. i. e. ὑπὸ τίνος τῶν, &c. quòd articulum τῶν haud faciliè prætermissum fuisse judicet. Sed, παρὰ γ' ἡμοι κριτῇ, receptam illi lectionem frustra folicitarunt: cùm satis commodè ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων manus abscissa dicatur, quæ ὑπὸ τίνος τῶν Αἰγυπτίων erat abscissa. Simili plane modo supra loquitur Gobryas lib. 4. p. 236. de Neriglissso Assyriorum rege; ἐπεὶ δὲ ἐκείνος μὲν τέθνηκεν ὑφ' ἑμῶν.

‡ Καὶ ἡ γυνὴ δὴ ἀνωδύρατο, &c.] Haud ità dissimilem Cornelia dolentis imaginem representat Lucanus, l. 9. v. 109, et seq.

Sic ubi fata, caput ferali obducit amictu,

Decrevitque pati tenebras———

——— sævumque arētē complexa dolorem,

Perfruitur lacrimis, et amat pro conjuge luctum.

Panthéam autem argumentum Epici carminis fecerat Soterichus Poëta ἐπόποιος, ut narrat Suidas ad v. Σωτήριχος.

§ Ὅ,τι πείσοιτο] Exstat hæc lectio, Leunclavio teste, in libro Budensi; cujus etiam in MSto Bodl. haud obscura remanent vestigia; exhibet enim πῆσοιτο, haud penitendam sanè scripturam; nam legitur et πείσομαι et πῆσομαι in futuro verbi, πᾶσχω. Quæ verò Stephanus de hoc πείσοιτο tanquam à πείσθαι formato congescit, ἀπροσδιόνυσσα omninò sunt. In libris vulgatis pessimè scribitur ὅ,τι ποίησοιτο. Nostram lectionem ipsa loci sententia flagitat, orationisque tuetur series; nam sic illa modò, οἶδ' ὅτι δι' ἐμέ οὐχ ἥκιστα ἔπαθεν, &c. eam etiam ex suis exemplaribus adfert Gabriellus, et recipiendam monet Muretus. Sed, exemplum ejusdem prorsus orationis seriei et locutionis, dubitationem quod omnino tollat, ex ipso adferam Xenophonte: ——— ὡς μὴ τούτο μόνον ἐνοῶνται τί πιστεύονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολλοί, &c. exped. lib. 3. p. 177. edit. Steph.

χαρίζαιτο.

χαρίσαιοτο. Καὶ γὰρ ἔν, ἔφη, αὐτὸς μὲν ἀμέμπτως τετελευτήκειν, ἐγὼ δ' ἡ παρακελευομένη, ζῶσα παρακάδημαι. Καὶ ὁ Κῦρος χρόνον μὲν τινα σιωπῇ κατεδάκρυσεν, ἔπειτα δὲ ἐφθέγγετο, Ἀλλ' ἔτος μὲν δὴ, ὦ γύναι, ἔχει τὸ κάλλιστον τέλος· νικῶν γὰρ τετελεύτηκε· σὺ δὲ λαβῆσα τοῖσδε ἐπικόσμει αὐτὸν τοῖς παρ' ἐμῆ· (παρῆν δὲ Γαβρύας καὶ ὁ Γαδάτας πολὺν καὶ καλὸν κόσμον φέροντες) ἔπειτα δ' ἔφη, ἴσθι ὅτι ἐδὲ τὰ ἄλλα ἄτιμος ἔσται, ἀλλὰ καὶ τὸ μνήμα πολλοὶ χάσασιν * ἀξίως ὑμῶν, καὶ ἐπισφαγήσεται αὐτῷ ὅσα εἰκὸς ἀνδρὶ ἀγαθῷ. Καὶ σὺ δὲ, ἔφη, ἐκ ἔρημος ἔση, ἀλλ' ἐγὼ σε καὶ σωφροσύνης ἕνεκα καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ τὰλλα τιμήσω, καὶ συστήσω ὅστις ἀποκομιεῖ σε ὅποι ἂν αὐτῇ ἐδέλῃς· μόνον, ἔφη, δήλωσον πρὸς ὄντινα χρήξεις κομισθῆναι. Καὶ ἡ Πάνδεια εἶπεν, Ἀλλὰ θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐ μὴ σε κρύψω πρὸς ὄντινα βέλομαι ἀφικέσθαι.

Ο μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν ἀπήει, κατοικτεῖρων τὴν τε † γυναῖκα, οἷα ἀνδρὸς στεροῖτο, καὶ τὸν ἄνδρα, οἷαν γυναῖκα καταλιπὼν ἐκέτ' ὄφοιτο. Ἡ δὲ γυνὴ τὰς μὲν εὐνέχας ἐκέλευσεν ἀποστήναι· (ἕως ἄν, ἔφη, τόνδε ἐγὼ οὐδύρωμαι ὡς βέλομαι) τῇ δὲ τροφῷ εἶπε παραμένειν, καὶ ἐπέταξεν αὐτῇ, ἐπειδὰν ἀπόδάνη, περικαλύψαι αὐτὴν τε καὶ τὸν ἄνδρα ἐν ἐνὶ ἱματίῳ. Ἡ δὲ τροφὸς πολλὰ ἱκετεύεσα μὴ ποιεῖν τῆτο, ἐπεὶ ἐδὲν ἦνυε, καὶ χαλεπαίνεσαν ἑάρα, ἐκάδητο κλαίουσα. Ἡ δὲ ἀκινάκη πάλαι ‡ παρεσκευασμένη, σφάττει ἑαυτὴν, καὶ ἐπιθεῖσα ἐπὶ τὰ στήνα τῷ ἀνδρὶ τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀπέδνησκεν. Ἡ δὲ τροφὸς ἀναλοφύρατό τε καὶ περιεκάλυπτεν ἄμφω, ὥσπερ ἡ Πάνδεια ἐπέστελλεν. Ο δὲ Κῦρος, ὡς ἦσθετο τὸ ἔργον τῆς γυναικὸς, ἐκπλαγεῖς, ἔεται εἴ τι δύναιτο βοηθῆσαι. § Οἱ δὲ εὐνῆχοι,

* *Ἀξίως ὑμῶν*,] Vulgò, *ὑμῶν*. ex *dignitate nostrā*. Sed Leunclavio Stephanoque libens accedo, qui potius legendum putant *ἀξίως ὑμῶν*, ex *dignitate vestrā*; scil. Abradatae et Panthææ. Hæc autem invicem permutari solere pronomina, neminem exemplaribus Græcis versandis adfuetum latet.

† *Γυναῖκα, οἷον ἀνδρὶς*, &c.] Gemina huic exstat locutio apud Platonem, sub fin. *Phæd.* de morte Socratis loquentem. ὥστε ἱγκαλυφάμενος ἀπὸ κλαίου ἱμασίου· οὐ γὰρ δὴ ἐκὶνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἱμασίου σύνην, οἷον ἀνδρὸς ἐταίρου ἱστιερούμενος εἶην. ubi *λογιζόμενος*, vel quid simile, ex mente Budæi, subaudiendum.

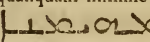
‡ *Παρασκευασμένη*] Stephanus legit, *παρασκευασμένην*, alterâ illâ voce in marginem rejectâ. Nos MStum Bodl. editiones *Ald.* *Leuncl.* *Étén.* aliâque sequuti sumus.

§ *Οἱ δὲ εὐνῆχοι*] Notum est, apud Orientis reges frequentes fuisse Eunuchos, quos primùm Gynæceis prefecerunt, deinde etiam omnis generis honoribus onârunt. Hinc factum, ut nomen

εὐνέχοι, ἰδόντες τὸ γεγεννημένον, τρεῖς ὄντες, σπασάμενοι
κἀκείνοι τὰς ἀκινάκας, ἀποσφάττονται, ἔπερ ἔταξεν αὐτὰς
ἐστηκότες. * Καὶ νῦν τὸ μνήμα μέχρι τῆ νῦν τῶν εὐνέχων
κεχῶσθαι λέγεται καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἀνω στήλῃ, τῷ ἀνδρὸς καὶ
τῆς γυναικὸς ἐπιγεγραῖφθαι φασὶ τὰ ὀνόματα, Σύρια γραμ-
ματα· κάτω δὲ εἶναι τρεῖς λέγσει στήλας, καὶ ἐπιγεγραῖφθαι,
† ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ. Ο δὲ Κῦρος, ὡς ἐπλησίασε τῷ πά-
θει, ἀγασθεὶς τε τὴν γυναῖκα καὶ κατολοφυράμενος ἀπῆει·
καὶ τέτων μὲν ἧ εἰκὸς ἐπεμελήθη, ὡς τύχοιεν πάντων τῶν
καλῶν, καὶ τὸ μνήμα ὑπερμέγεθες ἐχώσθη, ὡς φασιν.

Εκ δὲ τέττε στασιάζοντες † οἱ Κᾶρες καὶ πολεμῶντες πρὸς
ἀλλήλους, ὅτε τὰς οἰκῆσεις ἔχοντες ἐν ἔχυροῖς χωρίοις, ἐκά-
τεροι ἐπεκαλῶντο τὸν Κῦρον. Ο δὲ Κῦρος αὐτὸς μένων ἐν
Σάρδεσι μηχανὰς ἐποιεῖτο καὶ κρίες, ὡς τῶν μὴ πειδομένων
§ ἐρεῖψαν τὰ τεῖχη· || Ἀδύσιον δὲ ἄνδρα Πέρσῃν, καὶ τᾶλλα

8κ

nomen illud tralatitio significatu, *aulicum et praefectum regium*, quanquam minimè exfectum, significaret. Quò spectat, quòd Act. viii. 27. ὁ εὐνούχος à Syro dicatur, i. e. πιστὸς ab officio, nempe (ut benè ad eum locum Cl. de Dien) non verò à corporis vitio. Potiphar certè, qui eadem voce, Gen. xxxvii. 36. et xxxix. 1. à Syro interpr. designatur, vir fuit; quippe qui uxorem habuerit.

* Καὶ νῦν τὸ, &c.] Vitiosa esse hæc, καὶ νῦν τὸ μνήμα μέχρι τοῦ νῦν τῶν, &c. atque adeò post μέχει, temerè illa τοῦ νῦν, repetita de superioribus, irrephile putat Leunclavius. Eidem, μέχει τῶν εὐνούχων, nihil aliud est, quàm si dicas, usque ad locum quo eunuchi se jugulârunt. Camerarius eandem, teste Stephano, lectionem quam Leunclavius recipiendam censuit, ex suo exemplari adfert; et in annotationibus ita locum vertit *Atque nunc monumenti tumulus extare dicitur, ad eunuchos, seu eunuchorum monumenta, pertinens: at in ipsâ libri interpretatione, lectionem quam habemus sic reddit, Et nunc monumenti eunuchorum tumulus ad bodiernum usque diem extare dicitur.* Gabriellus quoque eodem ferè modo vulgatam, quam sequutus est, lectionem reddit. Stephanus aut sibi displicere μέχει τοῦ νῦν, cùm præcedat νῦν: sed nec mutationem illam; μέχει τῶν εὐνούχων, probat. Priùs illud νῦν, ut mihi quidem videtur, rectius forsan mutatum fuerit, quàm posterius unà cum articulo τοῦ sublatum. An igitur legendum, Καὶ μὴν τὸ μνήμα μέχρι τοῦ νῦν τῶν, &c.

† ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ] Ità MS. Bodl. et editiones Ald. Leuncl. Eton. aliæque. Stephanus perperam exhibet εὐνούχων, quòd haud dubiè σχόλιον est; quo significatur, sceptrigeros Xenophonti esse eunuchos. Vide quæ modò dicta sunt not. 1. Leunclavius se coram vidisse ait, Constantinopoli ad portam Osmaneam eunuchos in illius Sultani fœra, verè *sceptruchos* sive *sceptrigeros* esse, more de Persis hoc antiquissimo à Turcis usurpato. Gestant enim sceptrâ, quæ dignitatis ei officiorum insignia sunt, ut apud Romanos, fasces, apud Græcos imperatores Christianos recentiores, baculi, qui linguâ Græcorum *σκήπτρων* adpellationem habent. Hæc autem in Pandectæ rerum Turcicarum Leunclaviano pluribus declarata videre licet, cap. 173 et 199.

‡ Οἱ Κᾶρες, &c.] De quibus ità Pomp. Mela, lib. 1. c. 16. *Genus usque eo quondam armorum pugnaeque amans, ut aliena etiam bella mercede ageret. Hic castella aliquot sunt, &c.* Vide Herodot. lib. 1. c. 171. Hoc autem bellum civile inter Caras ortum est, ex Usserii mente, anno ante aram Christianam 547.

§ Ερεῖψαν] Sic rectè MS. Bodl. et editiones principes. In Florent. edit. legitur ἐρεῖψων, non sine aperto mendo: mendosè itidem Ald. repræsentat *τερεῖψων* pro *ερεῖψων*. Sed ob initia literarum affinitatem facillimus Grammatologo fuit lapsus. Liber Budensis. Leunclavio teste, pro *ερεῖψων* exhibet *κατερεῖψων*.

|| Ἀδύσιον] Hoc nomen pro vulgato illo Καδούσιον, adiacentibus Camerario, Stephano et Leunclavio,

ἐκ ἄφρονα ἐδ' ἀπόλεμον, καὶ πάνυ δὴ εὐχαριν, πέμπει ἐπὶ τὴν Καρίαν, στράτευμα δὲς· καὶ Κίλικες δὲ καὶ Κύπριοι πάνυ προδύμως αὐτῷ συνεστράτευσαν. Ὡν ἕνεκα ἐδ' ἔπεμπε πώποτε Πέρσῃ σατράπην ἔτε Κιλικῶν ἔτε Κυπρίων, ἀλλ' ἦρκεν αὐτῷ αἰεὶ οἱ ἐπιχώριοι βασιλεύοντες. * δασμὸν μέντοι ἐλάβανε, καὶ στρατείας, ὁπότε δέοιτο, ἐπήγγελλεν αὐτοῖς. Ο δὲ Ἀδῆσιος ἄγων τὸ στράτευμα ἐπὶ τὴν Καρίαν ἦλθε, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν Καρῶν παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, ἑτοιμοὶ ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τείχη, ἐπὶ κακῷ τῶν ἀντιστασιαζόντων. Ο δὲ Ἀδῆσιος πρὸς ἀμφοτέρους † ταυτὰ ἐποίει· δικαιοτέρα τε ἔφη λέγειν τέτλες ὁποτέρους διαλέγοιτο, λαθεῖν τε ἔφη δεῖν τὲς ἐναντίες φίλεις σφᾶς γενομένους, ὥς δὴ ἔτω μᾶλλον ἐπιπεσὼν ἀπαρασκευοῖς τοῖς ἐναντίοις. Πιστὰ δ' ἡξίε γενέσθαι, καὶ τὲς μὲν Κᾶρας ὁμόσαι ἀδόλως τε δέξασθαι εἰς τὰ τείχη σφᾶς, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ Κύρῃ καὶ Περσῶν. αὐτὸς δὲ ὁμόσαι θέλειν ἀδόλως ἵεναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀμφοτέροις λάθρα ἐκατέρων νύκτα συνέδετο τὴν αὐτὴν, καὶ ἐν ταύτῃ ‡ εἰσῆλατο εἰς τὰ τείχη, καὶ παρέλαβε τὰ ἐρύματα ἀμφοτέρων. Ἀμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ καδεζόμενος εἰς τὸ μέσον σὺν τῇ στρατιᾷ, ἐκάλεσεν ἐκατέρων τὲς § ἐπικαίρις. Οἱ δὲ, ἰδόντες ἀλλήλους, ἡχθῆσαν, νομίζοντες ἐξηπατῆσθαι ἀμφότεροι. Ο μέντοι Ἀδῆσιος ἔλεξε τοιάδε, Εγὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὥμοσα ἀδόλως εἰσιέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Εἴπερ ἔν ἀπολῶ ὁποτέρους ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσεληλυθέναι Καρῶν· ἦν δὲ εἰρήνην ὑμῖν ποιήσω καὶ ἀσφάλειαν ἐργάζεσθαι ἀμφοτέροις τὴν γῆν, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι. || Νῦν δὲ χρῆ

Leunclavio, ambiguitatis vitandæ gratiâ reposuimus. Nam Καδύσιος in hoc etiam ipso opere passim gentis est nomen.

* Δασμὸν μέντοι, &c.] Confer Herodot. lib. 3. c. 90, et seq.

† Ταυτὰ] Itā scripsimus, Stephani et Leunclavii editiones sequuti: in aliis minùs rectè legitur ταῦτα.

‡ Εἰσῆλατο] Verbum hoc, quod in MSto Bodl. et in omnibus ferè editis libris comparèt, temerè ex textu fustulit tandem Leunclavius, ejusque in locum substituit εἰσῆλθεν. Mureto εἰσῆλθεν melius visum est. Equidem utrumque σχῶλον pro germanâ lectione amplexum esse arbitror. Προσῆμοια enim sunt ista: εἰσῆλθιν, ἐπῆλθιν—εἰσπεπῆθηκεν, (en vocabulum nostrum huic planè cognatum!) &c. J. Poll. lib. 9. c. 8. Nec, opinor, frustrà fuerit is, qui in verbo εἰσάλλεσθαι elegantem quandam ἐποτυπώσεως vim quassiverit; quâ (ut rectè Stephanus et Portus) insignem rei peractæ celeritate significare, et sub aspectum penè subjicere voluit Auctor. Equitum certè in tali re celer aded solet ingressus esse, ut *insilire* etiam dici queant.

§ Ἐπικαίριος] Vide supra p. 157.

|| Νῦν δὲ χρῆ] Editi libri in marginibus exhibere solent Νῦν οὖν χρῆ. Sed nihil muto. Nam ἂν pro ὅ nonnunquam ponitur, commodèque aded reddi potest, *ergo*, igitur. Vide etiam dicta ad p. 100. not. 3.

ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπιμίγνυσθαι τε ἀλλήλοις φιλικῶς, ἐργάζεσθαι τε τὴν γῆν ἀδεῶς, διδόναι τε τέκνα λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων· ἣν δὲ παρὰ ταῦτα ἀδικεῖν * τὶς ἐπιχειρῇ, τέτοις Κῦρός τε καὶ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. Ἐκ τέττε πύλαι μὲν ἀνεωγμέναι ἦσαν τῶν τειχῶν, μεστοὶ δὲ αἱ ὁδοὶ πορευομένων παρ' ἀλλήλους, μεστοὶ δὲ οἱ χῶροι ἐργαζομένων· ἐορτὰς δὲ κοινῇ ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐφροσύνης πάντα πλέα ἦν. Ἐν δὲ τέτῳ ἦκον οἱ παρὰ Κυρε, ἐρωτῶντες † εἴ τι στρατιᾶς προσδέοιτο ἢ μηχανημάτων· ὁ δὲ Ἀδῆσιος ἀπεκρίνατο ὅτι καὶ τῇ παρέσῃ ἔχει ἀλλαχόσε χρῆσθαι στρατιᾷ· καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἀπῆγε τὸ στράτευμα, φρερὲς ἐν ταῖς ἁκραις καταλιπών. Οἱ δὲ Κᾶρες ἐκέτευν μένειν αὐτὸν· ἐπεὶ δ' ἐκ ἤδελεν, ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κῦρον, δεόμενοι πέμψαι Ἀδῆσιον σφίσι σατρέαπην.

Ο δὲ Κῦρος ἐν τέτῳ ἀπεστάλκει Ὑστάσπην, στράτευμα ἄγοντα ἐπὶ ‡ Φρυγίαν τὴν περὶ Ἑλλάσποντον. Ἐπεὶ δ' ἦκεν ὁ Ἀδῆσιος, μετέγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν ἥπερ ὁ Ὑστάσπης προῶχετο, ὅπως μᾶλλον πείθοιντο τῷ Ὑστάσπῃ, ἀκέσαντες ἄλλο στράτευμα προσίόν. Οἱ μὲν ἔν Ἑλλήνεσσι οἱ ἐπὶ θαλάττῃ οἰκῶντες, πολλὰ δόντες δῶρα, διεπράξαντο ὥστε εἰς μὲν τὰ τεῖχη βαρβάρους μὴ δέχεσθαι, δασμὸν δὲ § ἀποφέρειν, καὶ στρατεύειν ὅπῃ Κῦρος ἐπαγγέλλοι. Ο δὲ τῶν Φρυγῶν βασιλεὺς παρεσκευάζετο μὲν ὡς καδέξων τὰ ἐρυμνὰ καὶ ἐπεισόμενος, καὶ παρήγγελλεν ἕτως· ἐπεὶ δὲ ἀφίσταντο αὐτῷ οἱ ὑπαρχοί, καὶ ἔρημος ἐγίνετο, τελευτῶν εἰς χεῖρας ἦλθεν Ὑστάσπης, ἐπὶ τῇ Κύρε δίκη. Καὶ ὁ Ὑστάσπης καταλιπών ἐν ταῖς ἁκραις ἰσχυρὰς Περσῶν φρερὰς, ἀπῆει ἄγων σὺν τοῖς ἑαυτῷ καὶ Φρυγῶν πολλὰς ἱππέας καὶ πελταστάς. Ο δὲ Κῦρος

* Τὶς ἐπιχειρῇ, τοῦτοις, &c.] A singulari ad pluralem numerum subita Noſtro perquam familiaris est transitio. Conf. i Tim. ii. 15. de cujus commatis structurâ vide Cl. Blackwall *Classic. Sacr.* p. 91.

† Εἴ τι στρατιᾶς, &c.] Ità rectè editiones *Leuncl. et Eton.* In aliis, atque in MSto etiam Bodl. perperam legitur *στρατιᾶς*. Iſtæ autem voces invicem sæpè permutantur. Vide ſis p. 184.

‡ Φρυγίαν τὴν περὶ, &c.] Scil. minorem; quæ regnum *Aſſenaz* Jer. li. 27. vocatur, uti quidem cenſet *Eruditif. Bochartus*, *Georg. Sacr.* l. 3. c. 9. Phrygiani autem illam in Cypri poteſtatem ab *Hyltaſpâ* et *Aduſio* redactam fuiſſe tradit *Uſſerius* anno ante æram Chriſtianam 546.

§ Ἀποφέρειν] Legitur etiam *ὑποφέρειν*. Minus, opinor, rectè. Nam receptum verbum paſſim in re ſimili ſolet adhiberi: ſic ſuprà lib. 4. p. 239. *δασμὸν τε τῆς χώρας ὅστις ἐρεον ἐκρίνῃ, σοὶ ἀπείσω*, et infra paulò: *Προστίτε δὲ, Βαβυλωνίους μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι καὶ τοὺς ἱαμαῖς ἀποφέρειν*, &c. *Zonaras* quoque lectionem noſtram rutinet.

ἐπέστελλε Λακκίῳ, συμμίζαντα πρὸς * Τσάσπην, τὰς μὲν ἐλομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα, σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν· τὰς δ' ἐπεδυμήσαντας πολεμεῖν, τῶν ἀφελομένων τὰς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα, σφενδόνας ἔχοντας πάντας κελεύειν ἐπισθαι. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίησαν.

Κῦρος δὲ ὠρμᾶτο ἐκ Σάρδεων, φρερὰν μὲν περὶ ἡν καταλιπὼν πολλὴν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον δὲ ἔχων, ἄγων δὲ πολλὰς ἀμάξας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων. Ἦκε δὲ καὶ ὁ Κροῖσος γεγραμμένα ἔχων ἀκριβῶς ὅσα ἐν ἐκάστη ἦν τῇ ἀμάξῃ· καὶ διδὼς τῷ Κύρῳ τὰ γράμματα, εἶπε, Ταῦτα, ἔφη, ἔχων, ὦ Κῦρε, εἴσῃ τὸν τε ὀρθῶς ἀποδιδόντα ἃ ἄγει, καὶ τὸν μὴ. Καὶ ὁ Κῦρος ἔλεξεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς, ὦ Κροῖσε, προνοῶν· ἐμοί γε μέντοι ἄξιον τὰ χρήματα οἷον καὶ ἔχειν αὐτὰ ἄξιόν ἐστιν ὥστε ἢν τι καὶ κλέψωσι, τὰ ἐαυτῶν κλέψονται. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως εἰδέειν τῶν ἐπιτροπῶν † οἳ τε σῶα αὐτοῖς ἀποδιδόειν, οἳ τε μὴ. Ἦγε δὲ καὶ Λυδῶν ἕς μὲν ἑώρα καλλωπιζομένους καὶ ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ ἄρμασι, ‡ καὶ πάντα πειρωμένους ποιεῖν ὅτι ὦντο αὐτῷ χαριεῖσθαι, τούτους μὲν σὺν τοῖς ὅπλοις· ἕς δὲ ἑώρα ἀχαρίστως ἐπομένους, τὰς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε Πέρσαις τοῖς πρώτοις συστρατευσαμένοις, τὰ δὲ ὅπλα κατέκαυσε· § σφενδόνας δὲ καὶ τέτρες ἠνάγκασεν ἔχοντας ἐπισθαι. Καὶ πάντας δὲ τὰς ἀόπλους τῶν ὑποχειρίων γενομένων σφενδονᾶν ἠνάγκαζε μελετᾶν, || νομίζων τοῦτο τὸ ὄπλον ¶ δουλικώτερον εἶναι. σὺν μὲν γὰρ ἄλλῃ

* Τσάσπην] Itā in editis libris legi solet: in MSto Bodl. est Τσάσσαν. Et rectius forsitan à terminatione in as. Cum autem alibi occurrant Τσάσπην, Τσάσπης, Τσάσπη, nihil mutandum; sed inconstantiam veterum exemplarium exprimendam potius censuimus.

† Οἳ τε σῶα, &c.] Sic restituimus ex admonitu Stephani, Leunclavii et Gabrielli; qui uno ore testantur lectionem, quam recepinus, in vetere quodam libro comparere. Vulgo utrobique legitur εἴτε, &c.

‡ Καὶ πάντα πειρωμένους, &c.] Hæc lectio Leunclavio non placet: nam illud ὅτι, inquit, non respondet præcedenti πάντα, nisi certo quodam respectu. Scribendum itaque censet εἴτε, hoc modo, πάντα πειρωμένους ποιεῖν, εἴτε ὦντο, &c. Sed nil mutandum. Vide dicta p. 162. not. 2.

§ Σφενδόνας δὲ καὶ, &c.] Respicit, opinor, quæ modò præcesserant, l. 4. Quod cum Interpretes non animadverterunt, vim particularium δὲ καὶ sententiæque aded loci minus adsequuntur videntur.

|| Νομίζων ταῦτο πᾶσι, &c.] In omnibus Veterum præliis Funditores militasse, auctor est Ilegit. lib. 1. c. 16. In bello etiam Trojano, Homerus II. v. 600.

Σφενδόν, ἢν ἄρα οἱ θηράτων ἔχει ποιεῖν λαόν.

Servile autem hoc armorum fuisse genus testatur ad istum locum Eustathius, his verbis: θηράπων δὲ ὅπλον αὕτη (σφενδόν) οὐ μὴν ἦρατος, εἰδὲ γὰρ ἔχον.

¶ Δουλικώτερον] MSt. Bodl. δουλικώτατον. Atque itā J. Pollucem regisse putat Stephanus, cum

ἄλλη δυνάμει μάλα ἐστίν, ἔνθα ἰσχυρῶς ὠφελῆσι σφενδονῆται παρόντες· αὐτοὶ δὲ καὶ ἑαυτὰς ἐθ' ἂν οἱ πάντες σφενδονῆται μείνειαν πάνυ ὀλίγας ὁμοσεῖοντας σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχοις.

* Προῖων δὲ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος, κατεστρέψατο μὲν Φρύγας τὰς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, κατεστρέψατο δὲ Καππαδόκας, ὑποχειρίδας δὲ ἐποίησατο Ἀραβίτας· ἐξώπλισε δὲ ἀπὸ πάντων τῶν Περσῶν μὲν ἱππέας ἔμειον ἢ τετρακισμυρίους, πολλοὺς δὲ ἱππεὺς τῶν αἰχμαλώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμάχοις διέδωκε· καὶ πρὸς Βαβυλῶνα ἀφίκετο † παμπόλλας μὲν ἱππέας ἄγων, παμπόλλας δὲ τοξότας καὶ ἀκοντιστάς σφενδονήτας δὲ ἀναρίθμους. Ἐπεὶ δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ἦν ὁ Κύρος, ‡ περιέστησε μὲν πᾶν τὸ στράτευμα περὶ τὴν πόλιν, ἔπειτα αὐτὸς περιήλαυε τὴν πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ἐπικαιρίοις τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ κατεδείκασατο τὰ τείχη, ἀπάγειν παρεσκευάσατο τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δὲ τις αὐτόμολος εἶπεν ὅτι ἐπετίθεσθαι μέλλοιεν αὐτῷ, ὁπότε ἀπάγοι τὸ στράτευμα· καταθεωμένοις γὰρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τείχους ἀσθενὲς ἐδόκει εἶναι ἡ φάλαγξ. Καὶ ἐδὲν θάυμαστον ἦν ἕως ἔχειν· § περὶ γὰρ πολὺ τεῖχος κυκλεμένους ἀνάγκη ἦν ἐπ' ὀλίγον τὸ βιάσθαι γενέσθαι τὴν φάλαγγα. Ἀέσας ἔν ὁ Κύρος ταῦτα, σταὺς κατὰ μέσον τῆς αὐτῆς στρατιᾶς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, παρήγγειλεν, ἀπὸ τῆς ἅκρας ἐκατέρωθεν τὰς ὀπλίτας ἀναπτύσσοντας τὴν φάλαγγα ἀπέναι παρὰ τὸ ἐστηκὸς τῆς στρατεύματος, ἕως γένοιτο ἐκατέρωθεν τὸ ἅκρον καὶ ἑαυτὸν

cum Xenophontem usurpasse δουλικώτατον scripsit l. 2. c. 8. Sed locum hunc respexerit, necne, Pollux, incertum est. Imò verò planè non respexisse videtur; cum (utì rectè observat Cl. Jungermannus) ille Auctorum ipsa verba solet ferè adferre, nullo casu vel modo mutata. In MSto verò Bodl. est δουλικώτατον, in Polluce, δουλικώτατος. Vide porro quæ notavimus de istorum graduum permutatione, p. 118.

* Προῖων δὲ τὴν, &c.] Lege Jer. li. 11. 27, 28. xxv. 14. et l. 9. 41. Isai. xiii. 1, 2, &c. Hanc expeditionem Usserius ponit ad an. M. 3465. J. P. 4175. ante æram Christ. 539.

† Παμπόλλους μὲν ἱππίας, &c.] Conf. Jer. li. 27. l. 9, 14, 29, 42. Isa. xiii. 3. 18. In his aliisque modò citatis capitibus, insignia extant de obsidione excidiòque Babylonis loca; quæ ex historiâ Xenophontea lucem accipiunt, eique vicissim auctoritatem et fidem adiungunt.

‡ Περιέστησε μὲν] In editione Ald. legitur περιέστη μὲν, mendosè. Cæteri libri, quos vidi, omnes receptam scripturam præstant.

§ Περὶ γὰρ πολὺ, &c.] Solinus Polyhist. c. 56. Babylon urbs est sexaginta millia passuum circumitu patens. Iisdem ferè verbis urbis hujus amplitudinem describit Plinius N. H. lib. 6. c. 26. Nec aliter Herodotus lib. 1. c. 178. qui formâ τετράγωνον, quadratam dixit, cujus quodlibet latus 120 stad' contineat, totus ambitus 480, quæ ipsa sunt 60 Plinii et Solini passuum millia. Sed varietatem in ambitu reliquisque dimensionibus lectori apud Diod. Sic. l. 2. p. 95. Strab. l. 16. p. 1072. Curt. l. 5. c. 1. videndam relinquo. His addas licet Cellar. Geogr. Antiq. l. 3. c. 16. Bochart. Geogr. Sacr. l. 4. c. 13. et Prideau. connex. Hist. V. et N. T. ad an. 570.

καὶ κατὰ τὸ μέσον. Οὕτως ἔν ποιόντων, οἳ τε μένοντες εὐδὺς
 θάρραλεώτεροι ἐγίγνοντο, ἐπὶ διπλάσιον τὸ βάρους γιγνόμενοι·
 οἳ τ' ἀπίοντες, ὡσαύτως θάρραλεώτεροι· εὐδὺς γὰρ οἳ μένοντες
 αὐτῶν, πρὸς τοῖς πολεμίοις ἐγίγνοντο· Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι
 ἐκατέρωθεν συνῆψαν τὰ ἄκρα, ἔστησαν ἰσχυρότεροι γεγενη-
 μένοι, οἳ τε ἀπεληλυθότες, διὰ τὰς ἔμπροσθεν, οἳ τ' ἔμπροσ-
 θεν, διὰ τὰς ὀπίσθεν προσγεγενημένους. Ἀναπτυχθείσης δ'
 ἔτω τῆς φάλαγγος, ἀνάγκη * τὰς πρώτας ἀρίστες εἶναι καὶ
 τὰς τελευταίας, ἐν μέσῳ δὲ τὰς κακίστας τετάχθαι· ἢ δ'
 ἔστω ἔχουσα τάξεις, καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐδόκει εὐ παρεσ-
 κευάσθαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ φεύγειν. Καὶ οἳ ἱππεῖς δὲ † καὶ
 οἳ γυμνῆται οἳ ἀπὸ τῶν κεράτων, αἰεὶ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο τῷ
 ἀρχοντος τοσάτῳ ὅσῳ ἡ φάλαγξ βαθυτέρα ἐγίγνετο ἀναδιπλε-
 μένη. Ἐπεὶ δὲ ἔτω συνεσπειράθησαν, ἀπήεσαν, ἕως μὲν ἐξικ-
 νεῖτο, τὰ βέλη ἀπὸ τῆς τείχους, ἐπὶ πόδα· ἐπεὶ δὲ ἔξω βελῶν
 ἐγένοντο, στραφέντες, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγα βήματα προϊ-
 όντες ‡ μετεβάλλοντο ἐπὶ ἀσπίδα, καὶ ἴσταντο πρὸς τὸ τεῖχος
 βλέποντες· ὅσῳ δὲ προσωτέρω ἐγίγνοντο, τοσῶδε μανώτερον
 § μετεβάλλοντο. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐδόκεν εἶναι, ξυνεῖρον
 ἀπίοντες ἕς τε ἐπὶ ταῖς σκηναῖς ἐγένοντο.

Ἐπεὶ δὲ κατεστρατοπεδεύσαντο, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τὰς
 ἐπικαιρίδας, καὶ ἔλεξεν, Ἄνδρες συμμαχοί, τεθεάμεθα μὲν
 κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ, ὅπως μὲν ἂν τις || τείχη ἔστω
 ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ προσμαχόμενος ἔλοι, ἐκ ἐνορᾶν μοι δοκῶ·

* Τὸς πρώτους ἀρίστους, &c.] Idem præcipitur lib. 3. memorab. sub initium: καὶ γὰρ ἐν τῷ
 πολέμῳ τοὺς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάττειν, καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν δὲ μέσῳ τοὺς χειρίστους,
 ἵνα ἡ μὲν αὐτῶν ἄγανται, ὑπὸ δὲ τῶν ὀθύνται. Dispositionem hanc Fab. Quintil. lib. 5.
 c. 12. Homericam appellat; respicitque Il. 2. v. 297, et seq. ubi Nestor

Ἰσπῆας μὲν πρῶτα σὺν ἱπποισιν καὶ ὄχλοις,
 Περσεὺς δ' ἐξοπίθεν στήσιν πολέας τε καὶ ἰσθλοὺς,
 Ἐκὸς ἔμην πολέμοιο· κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσω,
 Ὀφρα καὶ οὐκ ἰθὺλον τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ.

Hanc nimirum exercitum instruendi rationem Rhetores in argumentorum dispositione solent
 imitari. Quâ de re vide Quintil. dicto loco, et Cic. de Orat. 1. 2. c. 77. Idem de gruib.
 refert Ælianus de Animal. 1. 3. c. 13.

† Καὶ οἳ γυμνῆται οἳ, &c.] Itâ editiones Ald. Eton. et Steph. In Leucl. aliisque omittitur
 posterior hic articulus: quem quidem retinet MS. Bodl. priore illo omisso, et γυμνῆται pro
 γυμνῆται representat.

‡ Μετεβάλλοντο ἐπὶ, &c.] Consule Indic. Tacticum.

§ Μετεβάλλοντο] Muretus conjicit melius legi posse ἰβάλλοντο. Mihi magis placet vulgata
 lectio. De variis autem conversionibus vide sis Ælian. c. 24.

|| Τείχη οὕτως ἰσχυρὰ, &c.] Idem ferè est quod Jerem. tradit li. 53. 58. Apud Historicos
 quidem omnes decantata est muri hujus latitudo: tanta quæ erat, ut quadrigæ inter se occur-
 rentes sine periculo commcare possent. At de murorum et turrium altitudine inter auctores
 minime convenit. Vide sis tamen quos supra pauld citavimus p. 255.

ὅσω δὲ πλέονες ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει εἰσὶν, * ἐπεὶ περ εἰ μάχονται ἐξιόντες, τοσάτω ἂν θάττον λιμῶ αὐτὰς ἡγεῖμαι ἀλῶναι. Εἰ μὴ τινα ἐν ἄλλον τρόπον ἔχετε λέγειν, τῷ πολιορκητέῳ φημὶ εἶναι τὰς ἀνδρας. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν, † Οὐδὲ ποταμὸς, ἔφη, ἔτος εἰ διὰ μέσης τῆς πόλεως ρεῖ, πλάτος ἔχων πλεῖον ἢ ἐπὶ δύο στάδια; Ναὶ μὰ Δι', ἔφη ὁ Γαβρύας· καὶ βάθος γε ὡς ἐδ' ἂν δύο ἄνδρες, ὁ ἕτερος ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ ἐστηκώς, τῷ ὕδατος ὑπερέχοιεν ὥστε τῷ ποταμῷ ἐτι ἰσχυρότερα ἐστὶν ἢ πόλις ἢ τοῖς τείχεσι. Καὶ ὁ Κύρος, Ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἑώμην ὅσα κρείττω ἐστὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως· διαμετρησαμένους δὲ χρὴ ὡς τάχιστα ‡ τὸ μέρος ἕκαστον ἡμῶν, ὁρῦντεν τάφρον ὡς πλατυτάτην καὶ βαθυτάτην, ὅπως ὅτιελαιχίστων ἡμῖν τῶν φυλάκων δέοι. Οὕτω δὲ κύκλῳ διαμετρήσας περὶ τὸ τεῖχος, ἀπολιπὼν ὅσον τύσσεσι μεγάλαις ἀπὸ τῶ ποταμοῦ, ὥρυσεν ἑνδεν καὶ ἑνδεν τῶ τεύχεος τάφρον ὑπερμεγέδη, καὶ τὴν γῆν ἀνέβαλλον πρὸς ἑαυτὰς. Καὶ πρῶτον μὲν πύργους ἐπὶ τῷ ποταμῷ ὠκοδόμει, § φοίνιξι θεμελιώσας εἰ μείον ἢ || πλεθριαίοις· (εἰσὶ γὰρ καὶ μείζονες ἢ

* Επεὶ περ οὐ μάχονται, &c.] Vide Jer. li. 30.

† Οὐδὲ ποταμὸς, &c.] *Euphrates*, scilicet: ejus de ortu cursuque haud una est Historicorum et Geographorum sententia. Ipsos, si libeat, adeas: nempe *Strab.* l. 11. p. 791, et seq. *Plin. Hist. Nat.* l. 5. c. 24. *Mel.* l. 3. c. 8. *Ptolem.* l. 5. c. 13. et *Salm.* ad *Selin.* c. 37. neque enim verbis Auditorum inter se dissentientium describendis implere chartam tempusque terrere consentaneum est. Tradunt quidem ferè omnes, fluvium Babylonem interluisse; quod de ramo quodam ejus intelligendum esse videtur. Capta autem erat Babylon ab illâ extremitate, quâ Euphrates in eam influit. Lege *Jerem.* li. 31.

‡ Τὸ μέρος ἕκαστον ἡμῶν] Ità rescriptus admonitu partim MSti Bodl. partim editorum librorum: quorum alii dant, τὸ μέρος ἕκαστον ὑμῶν. alii, τὸ μέρος ἕκαστον ἡμῶν, quod Stephanus placet.

§ Φοίνιξι θεμελιώσας] *Strabo* l. 16. p. 1074. Ψιλή γὰρ ἡ χώρα, καὶ θαμνώδης ἢ πολλή, πλὴν φοίνικος· οὗτος δὲ πλεῖστος ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, πολλὸς καὶ ἐν Σούσις, καὶ ἐν τῇ παραλίᾳ Περσίδι.—Eandem hanc regionem palmis frequentibus constam esse testatur etiam *Diod. Sic.* l. 2. p. 136.

|| Πλεθριαίοις] Interpretes Xenophontis, Herodoti, Diodori Siculi, aliorumque Historicorum πλῆθρα Græcorum, Latine jugera minùs accurate reddere confueverunt, Plinium, opinor, vel Poëtas imitati. Confer *Plin.* N. H. l. 36. c. 12. cum *Herodot.* l. 2. c. 124, et seq. et *Mela* l. 1. c. 9. ubi de Pyramidum dimensionibus agitur. Deinde lege *Homerum*, *Odys.* λ'. v. 575. et seq. de *Tityo*: et de eodem, *Lucret.* l. 3. v. 1001. *Virgil.* *Æneid.* 6. v. 596. *Tibul.* l. 1. eleg. 3. *Ovid.* *Metam.* l. 4. v. 456, et seq. quibus in locis *Homeri* πλῆθρα sive πλῆθρα à Latinis Poëtis καταχρηστικῶς καὶ ὑπερβολικῶς in jugera verti videre est. Et his quidem ignoscendum, quando *plethra* Latinis non sit usitata, nec vox æquè sonans, ac *jugera*. Sed risum sanè haud tenuerit quisquam, cum interpretes etiam *Homeri* aliorumque viderit, eandem inauspicatò sibi vindicasse licentiam, atque adeò immanè quantum vel Græcorum auxisse mendacia. *Plethrum* autem, teste *Suidâ*, centum pedes; *jugerum*, ducentos quadraginta continet, ex *Quintil.* mente *Instit. Or.* l. 1. c. 10. *Suidæ* accedit *Phavorinus*; qui locum etiam hunc citans, ait, Ξενοφῶν φησὶ φύεσθαι ἐν Βαβυλῶνι πλεθριαίους (reponendum, opinor, ex *Xenoph.* et *Suidâ*, πλεθριαίους φοίνικας. Confer *Cl. Bernard.* de mens. et pond. l. 3. p. 125. et doctiss. *Perizon.* ad *Ælian.* V. H. l. 3. c. 1.

τοσῶτοι τὸ μῆκος πεφυκότες. * καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρους ἄνω κυρτῶνται, ὥσπερ οἱ ὄνοι οἱ κανδήλιοι) τῆς δ' ὑπετίθει τῆς ἑνεκα, ὅπως ὀτιμάλιστα εἰκοι πολιορκῆσαι παρασκευαζόμενα, ὥς εἰ καὶ διαφύγοι ὁ ποταμὸς εἰς τὴν τάφρον, † μὴ ἀνέλοι τῆς πύργου. Ανίστη δὲ καὶ ἄλλες πολλὰς πύργους ἐπὶ τῆς ἀμβολάδος γῆς, ὅπως ὀτιπλεῖστα φυλακτήρια εἴη. Οἱ μὲν δὲ ταῦτ' ἐποίεν· οἱ δὲ ἐν τῷ τείχει † κατεγέλων τῆς πολιορκίας, ὥς ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια πλεονῇ εἴκοσιν ἐτῶν. Ἀκέσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, τὸ στράτευμα δὲ κατένειμε εἰς δώδεκα μέρη, ὥς μῆνα τῷ ἐνιαυτῷ ἕκαστον τὸ μέρος φυλάξον. Οἱ δ' αὖ Βαβυλώνιοι, ἀκέσαντες ταῦτα, πολὺ ἔτι μᾶλλον κατεγέλων, || ἐννοούμενοι εἰ σφᾶς Φρύγες καὶ Λύκιοι καὶ Αῤῥάβιοι καὶ Καππαδόκαι φυλάξοιεν, ἔς σφίσιν ἐνόμζον πάντας εὐμενεστέρας εἶναι ἢ Πέρσαις. Καὶ αἱ μὲν τάφροι ἤδη ὀρωρυγμέναι ἦσαν.

Ο δὲ Κῦρος, ἐπειδὴ ¶ ἑορτὴν τοιαύτην ἐν Βαβυλῶνι ἤκειεν εἶναι, ἐν ᾗ πάντες Βαβυλώνιοι ὅλην τὴν νύκτα πίνεσι καὶ κωμάζουσιν ἐν ταύτῃ, ἐπειδὴ τάχιστα συνεσκότασε, λαβὼν πολλὰς ἀνδράπων, ἀνεστόμωσε ** τὰς τάφρους τὰς πρὸς τὸν ποταμόν,

* Καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι, &c.] A. Gellius N. A. l. 3. c. 6. Aristotelem et Plutarchum auctores laudans, hæc de vi et naturâ palmæ arboris, narrat: Si super palmæ arboris lignum magna pondera imponas, ac tam graviter urgeas onerisque, ut magnitudo oneris sustineri non queat; non deorsum palma cedit, nec intra fluitur, sed adversus pondus resurgit, et sursum nititur recurvatque. Strabo l. 15. p. 1063. Ἴδιον δὲ τι πάσχειν τὴν φοινικίαν δοκόν, στερῆαν γὰρ οὖσαν παλαιουμένην, οὐκ εἰς τὸ κάτω τὴν ἑδοσαν λαμβάνειν, ἀλλ' εἰς τὸ ἄνω μέρος κυρτεῖσθαι τῷ βάρει, καὶ βέλτερος ἀνέχειν τὴν ὀροφὴν. Vide sis etiam Plin. N. Hist. l. 13. c. 4. et l. 16. c. 42. et Plutarch. Sympol. lib. 8. προβλ. δ.

† Μὴ ἀνέλοι] Hanc lectionem ex Camerarii exemplari adducit Stephanus, quam veram esse censet: et ipse quidem in textu pro vulgatâ illâ μὴ ἀνέλοι reponendam curavi. Muretus testatur in libris veteribus legi μὴ ἀνέλοιτο.

† Κατεγέλων τῆς πολιορκίας, &c.] Audire juvabit, quid istâ de urbe tradit Q. Curtius l. 5. c. 1. Ac nē totam quidem urbem testis occupaverunt; per 90 stadia habitatur: — cetera serunt coluntque, ut si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrarent. Confer Herod. l. 1. c. 178.

§ Κατένειμε εἰς δώδεκα, &c.] Vulgò deest præpositio εἰς, quam vel subaudiendam, vel per imprudentiam à typographis præteritam censuit Portus. Patitur ea quidem interdum ellipsin; sed maxime apud Poëtâs, et post verba motum ad locum significantia. Itaque reponenda potius quàm subintelligenda videtur; præsertim cūm, Mureto teste, in libris veteribus inveniat.

|| Εννοούμενοι εἰ, &c.] Particulam hanc pro ὅτι nonnunquam accipit annotavit Budæus Comm. G. I. p. 978. adlatis ex Demosthene exemplis. Ejus autem in hujusmodi sensu usus, Devotario iudice, proprius est dubiis rebus de quibus tamen credamus, pro certis tamen adfirmare non possumus. Vide tamen quæ notavimus p. 142. Confer. Aët. xxvi. 8. ubi frustra est Grotius, qui ei pro ὅτι ad modum Hebræi ON poni ait.

¶ ἑορτὴν τοιαύτην, &c.] Hoc de Festo agitur Daniel v.

** Τὰς τάφρους τὰς, &c.] Itâ editiones Ald. Eton. Leuncl. Stephanus exhibet τάφρους τὰς οὖσας, &c. additâ tamen huic participio vocis suspectæ notâ. Quod autem ad rem ipsam attinet,

ποταμόν. Ως δὲ τῆτο ἐγένετο, τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί· ἡ δὲ διὰ τῆς πόλεως τῷ ποταμῷ ὁδὸς πορεύσιμος ἀνδράποισ ἐγίγνετο. * Ως δὲ τὸ τῷ ποταμῷ ἔτας ἐπερσύνετο, παρηγγύησεν ὁ Κῦρος Πέρσαις χιλιάρχοις καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων, εἰς δύο ἄγοντας τὴν χιλιοστὺν παρῆναι πρὸς αὐτόν, τὲς δ' ἄλλας συμμάχας κατ' ἐρὰν τέτων ἐπεισδαί, ἥπερ πρόσθεν τεταγμένους. Οἱ μὲν δὲ παρήσαν· ὁ δὲ, καταβιβάτας εἰς τὸ ξηρὸν τῷ ποταμῷ τὲς ὑπηρετάς καὶ πεζὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορεύσιμον εἴη τὸ ἔδαφος τῷ ποταμῷ. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν ὅτι πορεύσιμον εἴη, ἐνταῦθα δὲ συγκαλέσας τὲς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἔλεξε τοιαῦτα·

“ Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ποταμός ἡμῖν παρακεχώρηκε τῆς εἰς
 “ τὴν πόλιν ὁδῷ· ἡμεῖς δὲ θαρρύντες † εἰσώμεν εἴσω, ἐννοέ-
 “ μενοι ὅτι οὗτοι ἐφ' οὓς νῦν πορευσόμεθα, ἐκείνοί εἰσιν οὓς
 “ ἡμεῖς καὶ συμμάχας πρὸς ἑαυτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐγρηγορό-
 “ τας ἅπαντας καὶ νήφοντας, καὶ ἐξωπλισμένους καὶ συντε-
 “ ταγμένους ἐνικῶμεν· νῦν δ' ‡ ἐπ' αὐτὲς ἴωμεν ἐν ᾧ πολλοὶ
 “ μὲν αὐτῶν καθεύδουσι, § πολλοὶ δ' αὐτῶν μεθύουσι, πάντες
 “ δὲ ἀσύντακτοί εἰσιν· ὅταν δὲ καὶ αἰσθῶνται ἡμᾶς ἐνδον
 “ ὄντας, || πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν ἀχρεῖοι ἔσονται, ὑπὸ
 “ τῷ ἐκπεπληχθῆναι. Εἰ δὲ τις τῆτο ἐννοεῖται, ὃ δὴ λέγεται·
 “ φοβερὸν εἶναι τοῖς εἰς πόλιν εἰσιῶσι, μὴ ἐπὶ τὰ τέγη ἀνα-
 “ βάντες βάλωσιν ἐνδον καὶ ἐνδον, τῆτο μάλιστα θαρρεῖτε·
 “ ἡ γὰρ ἀναβῶσί τινες ἐπὶ τὰς οἰκίας, ἔχομεν σύμμαχον

net, quâ de hoc agitur in loco, vide omnino *Jer.* l. 24, 38. li. 32, 36. ubi manifestè adludicatur ad aquas Euphratis à Cyro in paludem Nitocris abducendas. Conferre juvabit *Herod.* l. I. c. 191. et *Polyan.* l. 7. c. 6. Refertur ab *Usserio* ad annum M. 3466. J. P. 4176. ante ær. Christ. 538.

* Ως δὲ τὸ τοῦ] Eadem prorsus ellipticè loquendi ratione utitur *Mat.* xxi. 21. — οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς, &c. Sic autem loqui amant auctores, quoties indicare volunt, quod alteri quocunque modo accidit.

† Εἰσώμεν εἴσω, &c.] Hæc sincera est edit. *Eton.* lectio, quæ in margine *MSti* quoque *Bodl.* comparet. In cæteris libris legitur — εἰσώμεν, μηδὲν φοβεύμενοι· εἴσω, ἐννοούμενοι, &c. At *Stephanus* rectè verba hæc, μηδὲν φοβεύμενοι, ex margini adscripto scholiō irrepsisse putat: ibi enim participium *θαρρύντες* iis expositum fuerat.

‡ Ἐπ' αὐτοὺς ἴωμεν, &c.] In editione *Ald.* perperam scribitur ἴωμεν in reliquis existat recepta scriptura: aliam tamen tam *Stephanus* quàm *Leunclavius* margini adscripsere, nimirum εἴμεν: quam hic in loco vertendo sequitur.

§ Πολλοὶ δ' αὐτῶν, &c.] *Muretus* ex libris suis adfert πολλοὶ δ' ἂν μεθύουσι. Sed contra cæterorum omnium fidem nihil mutandum. Vide *Jerem.* li. 39. 57.

|| Πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον, &c.] Lege *Isa.* xiii. 7, 8. xxi. 2, 3. *Jer.* l. 35, 36, 43. li. 30.

“ Δεὸν * Ἡφαιστον. † Εὐφλεκτα δὲ τὰ πρόθυρα αὐτῶν,
 “ Φοῖνικος μὲν αἱ θύραι πεποιημέναι, ἀσφάλτῳ δὲ ὑπεκκαύ-
 “ ματι κεχρησμένοι. Ἡμεῖς δ’ αὖ πολλὴν δάδα ἔχομεν, ἣ
 “ ταχὺ πολὺ πῦρ τέξεται, πολλὴν δὲ πίτταν καὶ στυππεῖον,
 “ ἃ ταχὺ παρακαλεῖ πολλὴν φλόγα· ὥστε ἀνάγκη εἶναι ἢ
 “ ‡ φεύγειν ταχὺ τὸς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἢ ταχὺ κατακεκαῦσ-
 “ θαι. Ἀλλ’ ἄγετε, λαμβάνετε ὅπλα· ἡγήσομαι δὲ ἐγὼ
 “ σὺν τοῖς θεοῖς. Ὑμεῖς δ’, ἔφη, ὦ Γαδάτα καὶ Γωβρύα,
 “ δείκνυτε τὰς ὁδούς· ἴστε γάρ· ὅταν δὲ ἐντὸς γενώμεθα, τὴν
 “ ταχίστην ἄγετε ὃ ἐπὶ τὰ βασιλεία.” Καὶ μὲν, ἔφασαν
 οἱ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν, ἐδὲν ἂν εἴη θάυμαστον, εἰ εἶεν ἄκλει-
 στοὶ αἱ πύλαι αἱ τῆ βασιλείας· ἐν κάρῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις
 πᾶσα εἶναι τῇδε τῇ νυκτί. Φυλακῇ μέντοι πρὸ τῶν πυλῶν
 ἐντευξόμεθα· ἔστι γὰρ αἰεὶ τεταγμένη· || Οὐκ ἂν ἀμελεῖν
 δέοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ’ ἵεναι, ἵνα ἀπαρασκευάσως ὡς μάλιστα
 λάβωμεν τὸς ἄνδρας.

* Ἡφαιστον] Vox origine orientalis, quæ Doricè scribitur Ἀφαιστος, i. e. ἩΦΗΗΣΤΗΣ
 ἄφηςτο, pater seu inventor ignis; quia, ut Græci fabulantur, ἔφειρε πῦρ, καὶ τέχνας δὲ τῶν
 ἐκ πυρὸς ὀπώσας. Hinc ignis etiam ipse Ἡφαιστος à Græcis nuncupatur. Ità Τzetζ. chil. 10.
 histor. 335.

Εκ τοῦ Ἡφαιστοῦ τοιγαροῦν τοῦ πῦρ ἐφευρηκότος.

Ἡφαιστον καὶ τὸ πῦρ φημὲν, τῷ εὐρετῇ ἐπίσης.

Vulcani appellatio ad voces תְּבַל תַּיִן Tubal Cain, Gen. iv. 22. proximè accedit: atque adeo
 haud sine causâ viri docti statuerunt Vulcanum esse Tubal Cain.

† Εὐφλεκτα δὲ, &c.] Strabo lib. 16. p. 1073, et seq. de Babyloniâ: Διὰ δὲ τὸν τῆς ὕλης
 σπᾶνιν, ἐκ φοινίκων ξύλων αἱ οἰκοδομαὶ συντελοῦνται, καὶ δοκοῖς καὶ στύλοις· περὶ δὲ τοὺς στύλους
 στρέφοντες ἐκ τῆς καλάμης σχοῖνια περιτιθέασιν· εἴτ’ ἐπαλείφοντες κρώμασι καταγράφουσι· τὰς
 δὲ θύρας ἀσφάλτῳ &c.

‡ Φεύγειν ταχὺ τοὺς ἀπὸ, &c.] Leunclavius αὐτοὺς, pro τοὺς, quod in omnibus reperitur
 libris, reponendum censet. Sed ferri tamen potest vulgata lectio, ut eodem modo dicatur hic
 φεύγειν ταχὺ τοὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, quo dictum est ἀναβ. ε. p. 206. Εφευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ
 σούτων τῶν οἰκιῶν.

§ Ἐπὶ τὰ βασιλεία. Καὶ, &c.] Inter has voces—————βασιλεία. Καὶ, &c. aliqua defi-
 derari tam Stephanus quàm Leunclavius aliquando suspicati sunt. Tandem utrique magis pla-
 cuit et distinctionis et scripturæ verborum, quæ mox sequuntur, mutatio. Duas itaque lec-
 tiones hæc Stephanus ex conjecturâ proponit: prima,—τοῦ βασιλείου, ὡς ἐν κώμῳ δεῖ. καμά-
 ξει γὰρ ἡ πόλις πᾶσα τῇδε, &c. altera,—τοῦ βασιλείου, ὡς ἐν κώμῳ. ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ
 πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε, &c. Hoc postremo fere modo Muretus etiam totum huic locum
 legendum putavit—οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν, εἰ καὶ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου εἶεν,
 ὡς ἐν κώμῳ. ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι, τῇδε τῇ νυκτί. Minus sanè mihi grata est
 ista repetitio—ὡς ἐν κώμῳ. ἐν κώμῳ γὰρ, &c. quare præ cæteris aridet Leunclavii, locum
 ita refigentis, conjectura: οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν, εἰ καὶ εἰεν ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου.
 ὡς ἐν κώμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε τῇ νυκτί. Quin et Camerarius lectionem hanc
 nonnihil confirmat, qui in vet. suo libro totum locum sic legi annotat. οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν,
 εἰ καὶ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου εἶεν. καμδοκεῖ γὰρ ἡ πόλις πᾶσα τῇδε, &c. At
 verò novum est illud καμδοκεῖ, et haud dubiè πονηροῦ κόμματος. Hujus autem ipsius con-
 vivii mentio est Danielis v. Vide Isai. xiv. Vulgò legitur οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν. καὶ γὰρ
 ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου· ὡς ἐν κώμῳ δοκεῖ γὰρ ἡ, &c.

|| Οὐκ ἂν ἀμελεῖν, &c.] Ità libri, quos vidi, omnes. Muretus autem legit, οὐκ ἄρα μέλλειν
 ἀεῖ. Nec, opinor, male.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐρρήθη, ἐπορεύοντο· τῶν δὲ ἀπαντῶντων οἱ μὲν ἀπέδνησκον παιόμενοι, οἱ δ' ἔφευγον * πάλιν εἴσω, οἱ δ' ἐβόων. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν συνεβόων αὐτοῖς, ὡς κωμασταὶ ὄντες καὶ αὐτοὶ· καὶ † ἰόντες ἢ ἐδύναντο ὡς τάχιστα ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἐγένοντο. Καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτα τεταγμένοι κεκλησμένας εὐρίσκεισι τὰς πύλας τῆ βασιλείᾳ· οἱ δ' ἐπὶ τὰς φύλακας ταχθέντες ἐπεισπίπτουσιν αὐτοῖς ‡ πίνουσι πρὸς φῶς πολὺ, καὶ εὐδὺς § ὡς πολέμιοι ἐχρῶντο αὐτοῖς. Ὡς δὲ κραυγὴ καὶ κτύπος ἐγίγνετο, αἰσθόμενοι οἱ ἔνδον τῆ θορύβου, || κελεύσαντος τῆ βασιλέως σκέψασθαι τί εἴη τὸ πρᾶγμα, ἐκδέσσι τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γαδάταν ὡς εἶδον τὰς πύλας χαλῶσας, εἰσπίπτουσι, καὶ τοῖς πάλιν φεύγουσιν εἴσω ἐφεπόμενοι, καὶ παίοντες ἀφικνεῖνται ¶ πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἡδὴ ἐστηκότα αὐτὸν καὶ ἐσπασμένον ὃν εἶχεν ἀκινάκην εὐρίσκεισι. Καὶ τῶτον μὲν οἱ σὺν Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχειρῶντο· καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δὲ ἀπέδνησκον, ὁ μὲν, προβαλλόμενός τι, ὁ δὲ, φεύγων, ὁ δὲ γε, καὶ ἀμυνόμενος ὅτῳ ἐδύνάτο. Ο δὲ Κύρος διέπεμπε τὰς τῶν ἰππέων τάξεις κατὰ τὰς ὁδούς· καὶ προεῖπεν, εἰς μὲν ἔξω λαμβάνοιεν κατακαίνεον, τὰς δ' ἐν ταῖς οἰκίαις

* Πάλιν εἴσω, &c.] Leunclavius in Camerarii libro rectius scriptum putat, ἔφευγον πάλιν εἴσω. quod mihi quidem non parum placet. Nam, ut taceam aliorum omnium librorum auctoritatem, de vulgata lectionis sinceritate dubitationem tollant omnem ea, quæ paulò post sequuntur: καὶ τοῖς πάλιν φεύγουσιν εἴσω, &c. Vide Jerem. li. 38.

† ἰόντες ἢ ἐδύναντο ὡς, &c.] In editione Eton. deest illud ὡς post ἐδύναντο: et ita quidem secundum vulgarem loquendi formam dicendum videtur; scil. vel ἢ ἐδύναντο τάχιστα sine ὡς: vel scribendum ὡς ἐδύναντο τάχιστα sine ἢ. Ita Nolter αναβ. δ. p. 194. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἰδοὺ πορευτέον εἶναι, ἢ δύναντο τάχιστα, &c. Fieri tamen potest, inquit Stephanus, ut ἐκ τοῦ παραλλήλου utrumque positum fuerit. Nisi fortè dicamus distinguendum post ἢ ἐδύναντο, ut ὡς τάχιστα cum sequentibus connectatur. Hanc sanè distinguendi rationem sequuntur Camerarius et Gabriellus; eidemque favet Zonaras, apud quem sic legitur et distinguitur, ὡς ἐδύναντο, τάχιστα ἐπὶ, &c. Sed MS Bodl. et editiones Ald. Steph. et Leuncl. receptam lectionem et distinguendi rationem constabulant.

‡ Πίνουσι πρὸς φῶς] Hoc in loco φῶς denotat ignem: quem igitur Hammondus et Catakerus putant esse Hebraicum, Marc. xiv. 54. nullus est. Hesychius, φῶς, τὸ πῦρ καὶ ἡ χάρα. Forfan, ἡ ἰσχύρα. Locus autem hic egregiè facit ad illustrandum vaticinium Jeremia de Babylonius, quos, ubi incaluisse, trucidatum iri ait cap. li. 39. Verè ergo incaluerant et vino et igne ingenti. Conf. v. 57.

§ Ὡς πολέμιοι, &c.] Muretus legit, πολέμοις. Sed rectius, opinor, MS. Bodl. et editi libri, πολέμιοι. Nam prius συνεβόων αὐτοῖς ὡς κωμασταὶ ὄντες, nunc tandem, quales reverà fuerant, ostendunt.

|| Κελεύσαντος τοῦ βασιλέως, &c.] Conf. Isai. xlv. 1.

¶ Πρὸς τὸν βασιλέα, &c.] Scil. Belsazarum; qui et Nabonnidus à Berofo, Labynitus ab Herodoto vocatur. Vide Isa. xlii. 14, 15. xli. 2, 3, 4. xlv. 1. et seq. Din. v. 30. Jer. xiv. 12, 13, 14. l. li. passim. Anno autem M. 3466. J. P. 4176. ante eam Christianam 538. Babylonicum imperium eversum erat, atque ad Medos et Persas victores, prout à Prophetis prædictum erat, translatum. Confer Berofum apud Josph. contra Api. l. 1. c. 20. et Euseb. Præpar. Evang. l. 9. c. 40.

κηρύττειν τὰς Συριστὶ ἐπισταμένους ἔνδον μένειν· εἰ δέ τις ἔξω ληφθεῖη, ὅτι θανατώσοιτο. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας ἤκον· καὶ θεὸς μὲν πρῶτον προσεκύνην ὅτι τετιμωρημένοι ἦσαν τὸν ἀνόσιον βασιλέα, ἔπειτα δὲ Κύρος κατεφίλην καὶ χεῖρας καὶ πόδας, * πολλὰ δακρύνοντες ἅμα χαρᾷ καὶ εὐφραϊνόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἦσαν οἱ τὰς ἄκρας ἔχοντες ἐαλωκυῖάν τε τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα, παραδιδόασιν καὶ τὰς ἄκρας. Οὗτος δὲ Κύρος τὰς μὲν ἄκρας εὐδὺς παρελάμβανε, καὶ φρενάρχας τε καὶ φρερᾶς εἰς ταύτας ἀνέπεμπε· τὰς δὲ τεθνηκότας θάπτειν ἐφῆκε τοῖς προσήκουσι· τὰς δὲ κήρυκας κηρύττειν ἐκέλευσεν, ἀποφέρειν πάντας τὰ ὅπλα Βαβυλωνίους· ὅπως δὲ † ληφθήσοιτο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προηγόρευον ὥς πάντες οἱ ἔνδον ἀποθάνουσι. Οἱ μὲν δὲ ἀπέφερον· ὁ δὲ Κύρος ταῦτα μὲν εἰς τὰς ἄκρας κατέθετο, ὥς εἴη ἔτοιμα εἴ τι ποτὲ δεοὶ χρῆσθαι. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πρῶτον μὲν τὰς μάγας καλέσας, ὥς δορυαλῶτες τῆς πόλεως ἔσης, ἀκροθίνια τοῖς θεοῖς καὶ τεμένη ἐκέλευσεν ἐξελεῖν· ἐκ τῆς δὲ καὶ οἰκίας διεδίδα καὶ ἀρχεῖα τέτοις, ὥς περ κοινωνὸς ἐνόμιζε τῶν καταπεπραγμένων· ‡ ὅπως δίνειμεν, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τὰ κράτιστα τοῖς ἀρίστοις. Εἰ δέ τις οἴοιτο μείον ἔχειν, διδάσκειν προσιόντα ἐκέλευε. Προεῖπε δὲ, Βαβυλωνίους μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, καὶ τὰς δασμὸς ἀποφέρειν, καὶ θεραπεύειν τέττας οἷς ἕκαστοι αὐτῶν ἐδόθησαν· Περσας δὲ καὶ τὰς κοινωνήσας, καὶ

* Πολλὰ δακρύνοντες, &c.] De lacrimis gaudio expressis sic Philo, περὶ ἀποικ. p. 412. ed. nov. Par. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς χορευταῖς τῆς ἀρετῆς σφαδάζειν καὶ δακρύνειν ἔθος ἢ τὰς τῶν ἀφρόνων ἰδυρομένοις συμφορὰς, ἢ διὰ περιχάρειαν γίνεται δι' αὐτὴν, ὅταν ἀλγέα ἀγαθὰ μηδὲν προσδοκῆντα ποτὲ, αἰφνιδίον ὁμοθῶσαντα πλημυρῇ, &c. Suetonius lib. 2. p. 29. edit. Casaub. fol. tradit, Augustum etiam Messallae, cum ex mandatis Senatūs P. Q. R. patrem patriae salutanti, lacrimantem respondisse. Quem ad locum simile exemplum adduxit Casaubonus, de lacrimis magni principis Ptolemæi ex lætitiâ manantibus; qui, Josepho auctore, cum adlata recenset i. Judæa Legis Dei sacra volumina venerabundus tractaret, eoque nomine Deo O. M. gratias ageret: faultâ omnium qui aderant acclamatione dilaudatus, lacrimas non tenuit. Josephus eleganter: ἐκβοσάντων δ' ὑφ' ἐν τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων, γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι' ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα προῦπται. φύσει τῆς μεγάλης χαρᾶς πασχούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. Antiq. Jud. 1. 12. c. 2. p. 516. edit. Oxon. Idem expressit Sophocles Elect. v. 912.

Χαρὰ δὲ πίκμη καὶ εὐδὺς ὅμμα δακρύνει. Consule Scholi. Et ejusd. Trag. v. 1243, 1244.

κατὰ συμφορὰς τοῖς μοι

Γιγνόμεναι ἐστὶν δάκρυον θυμάτων ἀπο.

† Ληφθήσοιτο] Libens hanc scripturam amplexus sum, quam Stephanus ex vet. quodam libro adfert, et reponendam etiam censet. Prius erat, ληφθήσονται.

‡ Ὅπως δίνειμεν] Gabrielius ex vetustis suis exemplaribus adfert, οὕτως δὲ δίνειμεν. Sed cum MS. Bodl. et libri editi, quos vidi, omnes vulgatam lectionem tueantur, nihil muto. Infra quoque sub init. lib. 8, occurrit locus, ubi oratio nullius particulæ vinculo connectitur.

τῶν συμμάχων ὅσοι μένειν ἤρξαντο παρ' αὐτῶ, ὡς δεσπότης ἐν ἔλαβον προηγόρευε διαλέγεσθαι.

Ἐκ δὲ τῆς ἐπιθυμῶν ὁ Κῦρος ἤδη κατασκευάσασθαι καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεῖ ἡγείτο πρέπειν, ἔδοξεν αὐτῷ τῆς συν τῇ τῶν φίλων γνώμῃ ποιῆσαι, * ὡς ὁτίηκιστα ἂν ἐπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς φανείη. Ὡς ἐν ἐρηχανᾶτο τῆτο· ἅμα τῇ ἡμέρᾳ στὰς ὅπῃς ἐδόκει ἐπιτήδειον εἶναι, προσεδέχετο τὸν βελλόμενον λέγειν τί, καὶ ἀποκρινόμενος ἀπέπεμπεν. Οἱ δ' ἄνθρωποι, ὡς ἔγνωσαν ὅτι προσδεχοίτο, ἦγον ἀμήχανοι τὸ πλῆθος· καὶ ὠδυσμένων περὶ τῆ προσελθεῖν, μηχανῇ τε πολλῇ καὶ μάχῃ ἦν. Οἱ δὲ ὑπηρεταί ὡς ἡδύναντο διακρίναντες, † προσείσαν. Ὅποτε δὲ τις καὶ τῶν φίλων διωσόμενος τὸν ὄχλον προφανείη, προτείνων ὁ Κῦρος τὴν χεῖρα προσήγετο αὐτὸς, καὶ ἔτως ἔλεγεν, Ἄνδρες φίλοι, ‡ περιμένετε ἕως τὸν ὄχλον διωσόμεθα· ἔπειτα δὲ κατ' ἡσυχίαν συγγενησόμεθα. Οἱ μὲν δὲ φίλοι περιέμενον, § ὁ δ' ὄχλος πλείων καὶ πλείων ἐπέρρει, || ἕως παρέφθασεν ἐσπέρα γενομένη πρὶν τοῖς φίλοις αὐτὸν σχολάσαι καὶ συγγενέσθαι. Οὕτω δὲ ὁ Κῦρος λέγει, Ἀρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν καιρὸς διαλυθῆναι· αὐριοι δὲ πρῶτ' ἔλθετε· καὶ γὰρ ἐγὼ βέλομαι ὑμῖν τὶ διαλεχθῆναι. Ἀκέσαντες ταῦτα οἱ φίλοι, ἄσμενοι ὥχοντο ἀποδέοντες, δίκην

* Ὡς ὁτίηκιστα ἂν, &c.] Sic teponendum monuit olim *Muretus*. Cui non invitatus parati. Vulgò scribitur ὁτίηκιστα ἀνεπιφθόνως. Leunclavius legendum putat ὁτίηκιστα ἐπιφθόνως. Sed ultro ferè sefe offert, quam amplèxi fumus, scriptura.

† Προσίεσαν] In vulgatis codicibus legitur προσῆσαν. Sed Stephanum secutus sum, quia unius literæ mutatione locum feliciter restituit: et similem recepti verbi notavit usum *ἀναβ.* δ'. p. 194. Οἱ οὖν πάλαι ἦκοντες, καὶ πῦρ καίοντες, εὐ προσείσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ἐψίζοντες, &c.

‡ Περιμένετε] In *MSto Bodl.* et editione *Ald.* legitur παραμένετε, et mox infra παρεμένον. Editio ista dat quoque ὡς διωσόμεθα. Sed omninò rectè manu illud exaratum exemplar, et principes editiones scripturam verbi hujus receptam exhibent.

§ Ὁ δ' ὄχλος πλείων καὶ, &c.] Pari orationis elegantia simul et vi τὸ μάλλον iterat *Ἀποστόλος Philip.* i. 9. Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ᾖ τι μάλλον καὶ μάλλον περισσεύῃ.

|| ἕως παρέφθασεν] Suspicetur fortasse quispiam, inquit Stephanus, pro ἕως παρέφθασε legendum ἕως περὶ ἐφθασεν. Sed quidni Xenophontem hic Homericō verbo, ut aliis alibi, uti dicamus? Ab Homero autem præpositionem παρὰ pro præpositione πρὸ usurpari hoc in verbo constat ex *Il.* κ' v. 346.

—εἰδ' ἅμμε παραφθῆισι ποδίσσιν.

Sic ejusd. *Il.* ψ' v. 515.

Κέρδισιν, οὔτι τάχει γε παραφθάμενος Μενέλαον.

Et *χ'* v. 197.

Τοσσάκι μιν προστάριεν ἀποστρέψασκε παραφθᾶς

Πρὸς πιδίον γ'.

Ubi Eustathius παραφθᾶς exponit προφθᾶς.

δεδοκότες

δεδωκότες * ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. Καὶ τότε μὲν ἔτις ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὕστεραίᾳ ὁ μὲν Κῦρος † παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον· ἀνδράπων δὲ πολὺ πλείον πλῆθος περιειστῆκει βελομένων προσιέναι, καὶ πολὺ πρότερον ἢ οἱ φίλοι παρῆσαν. Ο ἔν Κῦρος περιστῆσάμενος τῶν ξυστοφόρων Περσῶν κύκλον μέγαν, εἶπε μὴδὲνα ‡ παρίεναι ἢ τὰς φίλους τε καὶ ἄρχοντας τῶν Περσῶν τε καὶ τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον αὐτοὶ, ἔλεξεν ὁ Κῦρος αὐτοῖς τοιαῦτα· “ Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς “ μὲν θεοῖς ἐδὲν ἂν ἔχοιμεν μέμφασθαι, τὸ μὴ ἔχῃ μέχρη “ τῆδε πάντα ὅσα εὐχόμεθα καταπεπραχέναι· εἰ μὲντοι τοιῶ- “ τον ἔσται τὸ μαγάλα πράσσειν, ὥστε μὴ οἶόν τε εἶναι “ μῆτε ἀμφ' αὐτὸν σχολὴν ἔχειν, μῆτε μετὰ τῶν φίλων εὐ- “ φρανθῆναι, ἐγὼ μὲν χαίρειν ταύτην τὴν εὐδαιμονίαν κελεύω. “ Ἐνενοήσατε γὰρ, ἔφη, καὶ χθὲς δήπε, ὅτι ἔωδεν ἀρξάμε- “ νοι ἀκχεῖν τῶν προσιόντων, ἐκ ἐλήξαμεν πρόσθεν ἐσπέρας· “ καὶ νῦν ὁρᾶτε τέττες, καὶ ἄλλας πλείονας τῶν χθὲς παρόν- “ των, ὥς πράγματα ἡμῖν παρέξοντας. Εἰ οὖν τις τούτοις “ ὑφέξει ἑαυτὸν, λογίζομαι μικρὸν μὲν τι ὑμῖν μέρος ἐμῷ “ μετεσόμενον, μικρὸν δὲ τι ἐμοὶ ὑμῶν· ἐμαυτῷ μὲντοι σαφῶς “ οἶδ' ὅτι ἐδ' ὅτιῃν μοι μετέσται. Ἐτι δ', ἔφη, καὶ ἄλλο “ ὁρῶ γελοῖον πρᾶγμα. Ἐγὼ γὰρ δήπε ὑμῖν μὲν ὥσπερ εἰκὸς “ διάκειμαι· τέττων δὲ τῶν § περιεστηκότων ἢ τινα ἢ ἐδέϊα “ οἶδα, || καὶ ἔτοι πάντες ἔτω παρεσκευασμένοι εἰσὶν, ὥς, ἢν “ νικῶσιν ὑμᾶς ἀθῆντες, πρότερον ἂ βέλονται ὑμῶν παρ' ἐμῷ “ διαπραζόμενοι. Ἐγὼ δὲ ἤξιεν τέττες, εἴ τις τὶ ἐμῷ δέοιτο, “ θεραπεύειν ὑμᾶς τὰς ἐμὰς φίλους ¶ δεομένους προσαγωγῆς.

* Τὸ πάντων] Itā rectē editio *Flon.* adficientibus Stephano, Leunclavio et MSto Bodl. Similiter ἀναβ δ. p. 194. Ὅσοι δὲ, ὅτε τοσπότερον ἀπῆσαν, τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, ὑπὸ τῆς αἰθρίας δίκην εἰδόνταν. Vulgò, ἀπὸ πάντων.

† Παρῆν εἰς τὸ, &c.] Id est ἐν τῷ, &c. Nam hæ præpositiones invicem permutantur. Vide *Mar.* ii. 1. *Joh.* i. 18. Nisi quis dicat hīc παρίεναι motū significationem, ut alibi, habere; quo sensū, postulat post se εἰς, πρὸς, ἐπὶ, vel adverbium *ad locum*.

‡ Παρίεναι ἢ, &c.] Particula ἢ hic idem esse videtur, quod εἰ μὴ. Sic *Joh.* xiii. 10. Ο λελούμενος οὐ χρεῖαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ———.

§ Περιεστηκότων ἢ τινα, &c.] Stephanus suspicatur Xenophontem scripsisse, ἢ ἕνα τινὰ, ἢ οὐδένα, unum duntaxat, aut etiam neminem. Est quidem insolens loquendi genus; quod libri tamen omnes præstant.

|| Καὶ οὗτοι, &c.] Kai hic commodè reddi posse videtur, tamen, attamen: quomodo etiam sumi potest *Joh.* i. 10, 11.

¶ Δεομένους] Sic reposui ex MSto Bodl. adficiente Stephano. Referendum autem est hoc participium ad τευτους. Prius erat δέοιμος.

“ Ἰσως ἂν ἔν εἴποι τις, τί δῆτα ἔχ ἔτως ἐξ ἀρχῆς παρεσκευ-
 “ ασάμην, ἀλλὰ παρείχον ἐν τῷ μέσῳ ἑμαυτόν. Οτι τὰ
 “ τῆ πολέμου τοιαῦτα ἐγίγνωσκον ὄντα, ὥς μὴ ὑστερίζειν δέον
 “ τὸν ἄρχοντα * μῆτε τὸ εἰδέναι ἃ δεῖ, μῆτε τὸ πράττειν ἃ
 “ ἂν καιρὸς ᾗ· τὰς δὲ σπανίους ἰδεῖν στρατηγὰς πολλὰ ἐνό-
 “ μιζον ὧν δεῖ πρᾶχθῆναι παρίεναι. Νῦν δ' ἐπειδὴ ὁ φιλο-
 “ πονάτατος πόλεμος ἀναπέπαυται, δοκεῖ μοι καὶ ἡ ἐμὴ
 “ ψυχὴ ἀναπαύσεώς τινος ἀξιῖν τυγχάνειν. Ως ἔν ἐμῇ
 “ ἀπορῥητος, ὅτι ἂν τύχοιμι ποιῶν ὥστε καλῶς ἔχειν τὰ τε
 “ ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἄλλων ὧν ἡμᾶς δεῖ ἐπιμελεῖσθαι,
 “ συμβελεύετω τις ὅτι ὅρᾳ συμφορώτατον.”

Κῦρος μὲν ἔτως εἶπεν· ἀνίσταται δ' ἐπ' αὐτῷ Ἀρτάβαζος
 ὁ συγγενὴς ποτε φήσας εἶναι, καὶ εἶπεν, Ἡ καλῶς, ἔφη, ἐποίη-
 σας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τῆ λόγου. Εγὼ γὰρ, ἔτι νέος μὲν ὄντος
 σε πάνυ ἀρξάμενος ἐπεθύμην φίλος γενέσθαι, ὁρῶν δέ σε ἐδὲν
 δεόμενον ἐμῇ, κατώκνεν σοι προσίεναι. Επεὶ δὲ ἔτυχες ποτε
 καὶ † ἐμῇ δεηθεὶς προθύμως ἐξαγγεῖλαι πρὸς Μήδης τὰ
 παρὰ Κυαζάρης, ἐλογιζόμην, εἰ ταῦτα προθύμως σοι συλλά-
 βοιμι, ὥς οἰκεῖός τέ σοι ἐσοίμην, καὶ ἐξέσοιτό μοι διαλέ-
 γεσθαι σοι ὁπόσον ἂν χρόνον βελοίμην. Καὶ ἐκεῖνα μὲν δὴ
 ‡ ἐπράχθη, ὥστε σε ἐπαινεῖν. Μετὰ δὲ τῷτο Ὑρκάνιοι μὲν
 πρῶτοι φίλοι ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ μάλα § πεινώσι συμμαχῶν·
 ὥστε μονὸν ἔκ ἐν ταῖς ἀγκάλαις περιφέρομεν αὐτὰς ἀγαπῶντες.
 Μετὰ δὲ τῷτο, ἐπεὶ ἔαλω τὸ πολέμιον στρατόπεδον, || ἔκ,
 οἶμαι, σχολή σοι ἦν ἀμφ' ἐμὲ ἔχειν· καὶ ἐγὼ σοι συνεγίνωσκον.
 Ἐκ δὲ τῆς Γαβρύας ἡμῖν φίλος ἐγένετο, καὶ ἐγὼ ἔχαιρον·
 καὶ αὖτις Γαδάτας ¶ καὶ δὴ ἔργον σε ἦν μεταλαβεῖν. Επεὶ
 γε μέντοι καὶ Σάκαι καὶ Καδῆσιοι σύμμαχοι ἐγεγέννητο,

* Μῆτε τὸ εἰδέναι, &c.] Utrobique τοῦ Xenophontem scripsisse putat Stephanus. Fatetur tamen vulgatum tolerari posse scripturam: “quam sanè retinendam censeo.

† Εμοῦ δεηθεὶς, &c.] Vide p. 120, et seq.

‡ Επράχθη ὥστε, &c.] Stephano credibile videtur scriptum fuisse, οὕτως ἐπράχθη ὥστε, vel ἱπράχθη οὕτως ὥστε. Sed, meâ quidem sententiâ, οὕτως illud satis commodè subaudiri potest. Sic ἀπομν. l. i. p. 417. edit Steph. Εἰσὶ τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας ὥστε καὶ, &c. i. e. οὕτως εἰσὶ, ὥστε, &c.

§ Πεινώσι συμμαχῶν] Metaphoricè hic πεινᾶν, ut διψᾶν supra, pro vehementer desiderare adhibetur. Vide sis Matt. v. 6. et quæ notavimus, p. 152.

|| Οὐκ, οἶμαι, σχολή σοι, &c.] Hanc restituiimus lectionem ex Gabrielii exemplaribus: adfentientibus Stephano et Mureto: quorum ille emendationem hanc veteris exemplaris auctoritate confirmatam invenit. Prius legebatur, οὐκ οἶμαι σχολήν σο εἶναι.

¶ Καὶ δὴ, &c.] Suspicio legendum ἦν. Nisi quis istî voculæ vim hujus tribuere velit. Vide p. 85. not. i.

θεραπεύειν εικότως ἔδει τέτρε· καὶ γὰρ ἔτοί σε ἰδεράπειον.
 Ως δ' ἤλθομεν πάλιν ἐνθεν ὠρμήθημεν, ὄρῶν σε ἀμφ' ἵππεσ
 ἔχοντα, ἀμφ' ἄρματα, ἀμφὶ μηχανάς, ηγέμην, ἐπεὶ ἀπὸ τέτε
 σχολάσαις, τότε δὲ καὶ ἀμφ' ἐμὲ ἔξεν σχολήν. Ως γε μέντοι
 ἤλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία, τὸ πάντας ἀνδράπτεσ ἐφ' ἡμᾶς συλλέ-
 γασθαι, ἐγὶ γνωσκον ὅτι ταῦτα μέγιστα εἶη· εἰ δὲ ταῦτα καλῶς
 γένοιτο, εὖ ἤδη ἐδόκεν εἶδέναι ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθονία τῆς
 ἐραῆς καὶ τῆς σῆς συνεσίας. Καὶ νῦν δὴ νενικήκαμεν τε τὴν
 μεγάλην μάχην, καὶ Σάρδεϊς καὶ Κροῖσον ὑποχέειον ἔχομεν,
 καὶ Βαβυλῶνα ἡρῆκαμεν, καὶ πάντας κατεστράμμεθα· καὶ
 * μὰ τὸν Μίδρην ἐγὼ τοι ἔχθες, εἰ μὴ πολλοῖς διεπύκτευσα,
 ἔκ ἂν σοι ἐδυνάμην προσελθεῖν. Επεὶ γε μέντοι † ἐδεξιόσω
 με, καὶ παρὰ σοι ἐκέλευσας μένειν, ἤδη περίβλεπτος ἦν, ὅτι
 μετὰ σὲ ἄσιτος καὶ ἄποτος διημέρευον. Νῦν ἔν, εἰ μὲν ἔσται
 πῇ ὅπως οἱ πλείεστε ἄξιοι γεγενημένοι πλείστον σε μέρος
 ‡ μεδέξομεν· εἰ δὲ μὴ, πάλιν αὖ ἐγὼ ἐδέλω παρὰ σὲ ἐξαγ-
 γέλλειν ἀπιέναι πάντας ἀπὸ σὲ πλὴν ἡμῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς φίλων.
 Ἐπὶ τέτῳ ἐγέλασε μὲν ὁ Κῦρος καὶ ἄλλοι πολλοί· Χρυσάντας
 δὲ ἀνέστη ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὡδε·

“ Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσθεν, ὦ Κῦρε, εικότως ἐν τῷ φανερῷ
 “ σαυτὸν παρεῖχες, δι' αὐτὸς αὐτὸς εἶπες, καὶ ὅτι ἐχ' ἡμᾶς
 “ σοι μάλιστα ἦν θεραπευτέον. Ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἡμῶν
 “ αὐτῶν ἕνεκα παρῆμεν· τὸ δὲ πλῆθος ἀνακτᾶσθαι ἔδει ἐκ
 “ παντὸς τρόπου, ὅπως ὀτήθιστα συμπαεῖν καὶ συγκινδυνεύειν
 “ ἡμῖν ἐδέλαιν. Νῦν δ' ὅς ἐπειδὴ ἐχ' ἔτα τρόπος μόνον ἔχεις,

* Μὰ τὸν Μίδρην] *Hesychius*, Μίερας, ὁ ἥλιος παρὰ Πέρσαις. Sic et *Strabo* lib. 15. p. 1064. *Τιμῶσι* (Πέρσαι) δὲ καὶ Ἥλιον, ἐν καλοῦσι Μίδραν. De origine *Mithrae* vide *Indic. Etymolog.*

† Εδεξιόσω] MS. Bodl. et editiones *Ald. Etton.* aliaque habent, ἐξιδιώσω· pro quo *Leunclavius* ex *Budenii* libro reposuit ἰδεξιόσω. *Stephanus* etiam hoc verbum tandem in contextum recepit, adficientibus *Philadelpho* et *Gabrieli*; quorum alter vertit, *dextra me apprehendisti*; alter, *me manu apprehendisti*. Et *Gabrieli* quidem exemplaria lectionem receptam agnoscunt.

‡ Μεδέξομεν· εἰ δὲ] Post μεδέξομεν MS. Bodl. et libri vulgati ferè omnes εἴ ἔχει perperam exhibent. In *Aldina* quidem editione voces istae non comparent; in cæterarum contextum ex marginali quodam scholio haud dubiè irreperunt. Utitur enim hic ellipsi, quæ peculiari nomine αἰώπησης, παρασιώπησης, vel etiam ἀναπαύδοτον vocatur; cuius schematis exempla claros apud scriptores passim occurrunt. *Noster* hujus historiae lib. 8. p. 140. Καὶ νῦν ἐὰν μὲν Κῦρος βούληται· εἰ δὲ μὴ, — ubi vide quæ notavimus. Idem ἀναβ. ζ. p. 246. Εἰ μὲν τι σὺ ἔχεις, ὦ Μηδόσαδης, πρὸς ἡμᾶς λέγειν· εἰ δὲ μὴ — *Tlucyd.* sub. init. l. 3. p. 149. edit. Ox. Καὶ ἦν μὲν ἔμβαθ' ἡ πύριον· εἰ δὲ μὴ, — Ubi vide *Scholias*. Ab exemplis Poëtarum me continet; quippe pluribus, opinor, non opus erit. Porro hæc de emendatione *Stephanus* et *Muretus* nobis adficientur.

§ Ἐπειδὴ οὐχ οὕτω, &c.] *Muretus* legit, Νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐ ταύτους μόνον ἔχεις. Sed nihil mutandum censet: nam vulgata lectio et elegans est et planè Attica.

“ ἀλλὰ

“ ἀλλὰ καὶ ἄλλες ἀναγκᾶσθαι δύνασαι, ἔς καιρὸς εἴη.
 “ ἥδη καὶ οἰκίας σὲ τυχεῖν ἄξιον ἢ τί ἀπολαύσαις ἂν τῆς
 “ ἀρχῆς, εἰ μόνος ἄμοιρος εἴης ἐστίας, ἢ ἔτε ὀσιώτερον χωρίον
 “ ἐν ἀνδράποισ, ἔτε ἥδιον, ἔτε οἰκειότερόν ἐστιν ἔδεν; Ἐπειτα
 “ δ', ἔφη, ἐκ ἂν οἶει καὶ ἡμᾶς αἰσχύνεσθαι, εἰ σὲ μὲν ὀρῶμεν
 “ ἔξω καρτερεῖντα, αὐτοὶ δ' ἐν οἰκίαις εἴημεν, καὶ σὲ δοκοίη-
 “ μεν πλεονεκτεῖν;” Ἐπεὶ δὲ Χρυσάντας ταῦτα ἔλεξε, συνη-
 γόρευον αὐτῷ * κατὰ ταῦτα πολλοί. Ἐκ τῆς δὲ εἰσέρχεται
 εἰς τὰ βασιλεια, καὶ τὰ ἐκ Σάρδεων χρήματα ἐνταῦθ' οἱ
 ἄγοντες ἀπέδοσαν. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Κύρος, πρῶτον μὲν
 Ἑστία ἔδυσεν, ἔπειτα Διὶ βασιλεῖ, καὶ εἴ τιτι ἄλλω θεῷ οἱ
 μάγοι ἐξηγῶντο. Ποίήσας δὲ ταῦτα, τὰ ἄλλα ἥδη ἤρχετο
 διοικεῖν.

Ἐννοῶν δὲ τὸ αὐτῷ πρᾶγμα, ὅτι ἐπιχειροίη μὲν ἄρχειν πολ-
 λῶν ἀνδράπων, παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πόλει τῇ μεγίστῃ
 τῶν Φανερῶν, αὕτη δὲ ἔτις ἔχει αὐτῷ, ὥς ἂν πολεμιοτάτῃ
 γένοιτο ἀνδρὶ πόλιν· ταῦτα δὲ λογιζόμενος, φυλακῆς περὶ τὸ
 σῶμα ἡγήσατο δεῖσθαι. Γινῆς δ' ὅτι ἐδαμῶ ἀνδρες εὐχει-
 ρωτότεροί εἰσιν ἢ ἐν σίτοις καὶ ποτοῖς καὶ λυτῶ καὶ κοίτῃ καὶ
 ὕπνῳ, ἐσκόπει τίνας ἂν ἐν τέτοις περὶ ἑαυτὸν πιστοτάτους ἔχοι.
 Ἐνόμισε δὲ μὴ ἂν γινέσθαι ποτὲ πιστὸν ἀνδρῶπον, ὅστις ἄλλον
 μᾶλλον φιλήσει τῷ τῆς φυλακῆς δεομένῳ. Τὰς μὲν ἔν ἔχοντας
 παῖδας ἢ γυναῖκας συναρμολόγους, ἢ παιδικὰ, ἔγνω φύσει
 συνηναγκάσθαι ταῦτα μάλιστα φιλεῖν· τὰς δὲ εὐνέχας ὁρῶν
 πάντων τέτων στερομένης, ἡγήσατο τέτλης ἂν περὶ πλείους
 ποιεῖσθαι οἵτινες δύνανται πλετίζειν μάλιστα αὐτὸς, καὶ
 βοηθεῖν εἴ τι ἀδικοῦντο, καὶ τιμὰς περιάπτειν αὐτοῖς· † τέτλης
 δὲ εὐεργετῶντα ὑπερβάλλειν αὐτὸν ἔθνεα ἡγεῖτο δύνασθαι.

* Κατὰ ταῦτα] Idem iterum frustra receptam improbat scripturam; cum malit κατὰ ταῦτα.

† Τοίτους δὲ εὐεργιτοῦντα, &c.] Itā rectē editiones Steph. et Eton. Ceteri quidem libri variant: sed recepta tamen lectionis vestigia ostendunt haud obscura. In MSto Bodl. et edit. Ald. et Flor. legitur, εὐεργιτοῦντα ὑπερβάλλειν αὐτὸν οὐδὲν ἂν ἡγεῖτο, &c. In vet. codic. quos citat Stephanus, εὐεργιτοῦντας ὑπερβάλλειν αὐτὸν οὐδὲν ἡγεῖτο, &c. Ubi, ut οὐδὲν pro οὐδὲν ἂν rectē, itā εὐεργιτοῦντας pro εὐεργιτοῦντα pravē scriptum in illis, cum Stephano existimo. Quare hic οὐδὲν quidem retinendum, sed εὐεργιτοῦντας rejiciendum, et in ejus locum εὐεργιτοῦντα reponendum censuimus: unde sensus exoritur, qui cum praecedentibus optimē convenit: ut videlicet (Stephani sunt verba) dicat Xenophon Cyrum hoc considerasse, eunuchos eum à quo potissimum opes et auxilium sperent, solere praeter omnibus aliis colere et observare; quare non dubium esse quin ipse, cui tanta beneficiis eos prosequendi facultas esset, ut nemini mortalium major, coli observarique ab illis et in pretio supra omnes alios haberi posset. At si quis εὐεργιτοῦντας retinere vellet, οὐδὲν in plurali scribendum esset.

Πρὸς δὲ τέτοις, ἄδοξοι ὄντες οἱ εὐνῆχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνδράποισ, καὶ διὰ τῆτο δεσπότης ἐπιμέρεα προσδέονται· ἐδεῖς γὰρ ἂν ἦν, ὅστις ἐκ ἂν ἀξιώσειεν εὐνέχης πλεον ἔχειν ἐν παντί, εἰ μὴ τι ἄλλο κρεῖττον ἀπείργοι· δεσπότη δὲ πιστὸν ὄντα ἐδὲν καλύει πρωτεύειν καὶ τὸν εὐνῆχον. Ο δ' ἂν μάλιστά τις οἰηθείη, ἀνάκλιδας τὰς εὐνέχας γίνεσθαι, ἐδὲ τῆτο ἐφαίνετο αὐτῷ. Ἐτεκμαίρετο δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ζῶων, ὅτι οἱ τε ὑβρίσται ἵπποι ἐκτεμνόμενοι, τῇ μὲν δάκνειν καὶ ὑβρίζειν ἀποπαύονται, πολεμικοὶ δὲ ἐδὲν ἦττον γίνονται· οἱ τε ταῦροι ἐκτεμνόμενοι, τῇ μὲν μέγα φρονεῖν καὶ ἀπαιδεῖν ὑφίενται, τῇ δ' ἰσχύειν καὶ ἐργάζεσθαι ἐ στερίσκονται· καὶ οἱ κύνες δὲ ὡσαύτως, τῇ μὲν ἀπολείπειν τὰς δεσπότας ἀποπαύονται ἐκτεμνόμενοι, * φυλάττειν δὲ καὶ εἰς θήραν ἐδὲν κακίως γίνονται. Καὶ οἱ γε ἄνθρωποι ὡσαύτως ἡμετέστεροι γίνονται, στερισκόμενοι ταύτης τῆς ἐπιθυμίας, ἐ μέντοι ἀμελέστεροί γε τῶν προστασσομένων, ἐδ' ἥσσόν τι ἱππικῶν, ἐδὲ ἥσσόν τι ἀκοντιστικοί, ἐδὲ ἥσσον φιλότιμοι. Κατάδηλοι δὲ γίνονται καὶ ἐν τοῖς † πολέμοις καὶ ἐν ταῖς θήραις ὅτι ἔσωζον τὸ ‡ φιλόνηκον ἐν ταῖς ψυχαῖς. Τῇ δὲ πιστοὶ εἶναι, ἐν τῇ φθορᾷ τῶν δεσποτῶν μάλιστα βάσανον ἐδίδοσαν· § ἐδένες γὰρ πιστότερα ἔργα ἐπεδείκνυντο ἐν ταῖς δεσποτικαῖς συμφοραῖς τῶν εὐνέχων. Εἰ δὲ τι ἄρα τῆς τῇ σώματος ἰσχύος μειῶσθαι δοκῇσιν, ὁ σίδηρος ἂν ἰσοῖ τὰς ἀσθενεῖς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς ἰσχυροῖς. Ταῦτα δὲ γινώσκων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν θυρωρῶν, πάντας

* Φυλάττειν δὲ καὶ, &c.] Sic in MSto Bodl. et vulgatis codicibus legitur. At duplex hæc orationis forma Stephano minùs placuit; atque adeò sibi gratum fuisset ait ex *Gabrielio* intelligere, in vet. exempl. φυλάττειν δὲ καὶ τηρεῖν inveniri. Sed lectionem vulgatam, quæ tot librorum consentientium auctoritate nititur, temerè mutata nolum; præsertim cum apud Auctores non defint exempla constructionis subitò variatæ. Noster hujus histor. l. 8. πολλοὶ μὲν οἰκίται σῖτον αἰτούσι, πολλοὶ δὲ πνύν. Vide Hom. *Odys.* τ'. v. 64. *Thucyd.* l. 6. p. 399. διὰ μῆκος τε πλοῦ, καὶ ἀπορίας φυλακῆς πόλεων, &c. Et lib. 7. p. 466. ed. Oxon. ἅμα δὲ ὑπὸ τῆς θαλασσιπρίας, καὶ τοῦ πνύν ἐπιθυμίας. *Herodot.* lib. 4. c. 109. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρεῖνται καὶ Γελωνοὶ· οὐδὲ διαίτα ἡ αὐτή. Vide sis Cl. Blackwall *Sacr. Class.* p. 85. et confer *Luc.* i. 55. vii. 11.

† Πολέμοις] Hanc lectionem ex Camerarii libro adfert Stephanus, et recipiendam putat: eum quo sentiunt etiam Leunclavius et Muretus. Editio autem *Eton.* dat πολέμοις: libri alii, πολέμοις.

‡ Φιλόνηκον] Sic in MSto Bodl. et editis plerisque libris scribitur; *Etonensis* verò dat φιλόνηκον; quæ quidem vox optimè respondet ei quod modò dixit; οὐδὲ ἥσσον φιλότιμοι, eamque si recipias, sententia erit hæc: *Inesse animis eorum studium vincendi alios.* Sed in bonam quoque partem nonnunquam accipitur vox recepta; sicut et φιλονικία p. 236. et aliæ ejusdem originis passim apud hunc ipsum Auctorem.

§ Οὐδένες γὰρ, &c.] Hinc nomen apud Syros traxere supra p. 250. notatum. *Herodot.* l. 8, c. 105. Παρὰ τοῖσι Βαβυλῶνισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι, πιστίος ἔνεκα τῆς πάσης, τῶν ἐνερχίων. Vide supra p. 250.

τὰς περὶ τὸ ἑαυτῆ σῶμα θεραπευτῆρας, ἐποίῃσατο εὐνέχως. Ηγησάμενος δὲ ἔχ' ἱκανὴν εἶναι τὴν φυλακὴν ταύτην πρὸς τὸ πληθὺς τῶν δυσμενῶς ἐχόντων, ἐσκόπει τίνας τῶν ἄλλων ἂν πιστοτάτους περὶ τὸ βασιλείον φύλακας λάβοι. Εἰδὼς ἔν Πέρσας τὰς οἰκοί, κακοβιωτάτους μὲν ὄντας διὰ πένιαν, ἐπιπονώτατα δὲ ζῶντας διὰ τὴν τῆς χώρας τραχύτητα, καὶ διὰ τὸ αὐτεργὲς εἶναι, τέττας ἐνόμιζε μάλιστα ἂν ἀγαπᾶν τὴν παρ' ἑαυτῷ δίαίταν. Λαμβάνει ἔν τέτων μυρίας * δορυφόρους, οἱ κύκλῳ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐφύλαττον περὶ τὰ βασίλεια, † ὁπότε ἐπὶ χώρας εἴη· ὁπότε δὲ ἐξίοι πρ, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τεταγμένοι ἐπορεύοντο. Νομίσας δὲ καὶ Βαβυλῶνος ὅλης φύλακας δεῖν εἶναι ἱκανὲς, εἴτ' ἐπιδημῶν αὐτὸς τυγχάνοι, εἴτε καὶ ἀποδημῶν, κατέστησε καὶ ἐν Βαβυλῶνι φρερὲς ἱκανὲς· μισθὸν δὲ καὶ τέτοις Βαβυλωνίαις ἔταξε παρέχειν, βεβλόμενος αὐτὰς ὡς ἀμηχανωτάτους εἶναι, ὅπως ὅτιταπεινότατοι καὶ εὐκαδεκτότατοι εἴεν. Αὕτη μὲν δὴ περὶ αὐτόν τε φυλακὴ καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε κατασταθεῖσα, καὶ νῦν ἔτι ἔτως ἔχουσα διαμένει. Σκοπῶν δ' ὅπως ἂν καὶ ἡ πᾶσα ἀρχὴ κατέχοιτο, καὶ ἄλλη ἔτι προσγίγνοιτο, ἡγήσατο τὰς μισθοφόρους τέττας ε' τοσῆτον βελτίονας τῶν ὑπηκόων εἶναι, ὅσον ἐλάττονας· τὰς δ' ἀγαθὰς ἀνδρας ἐγίγνωσκε συνεκτέον εἶναι, οἵπερ σὺν τοῖς θεοῖς τὸ κρατεῖν παρέσχον, καὶ ἐπιμελητέον ὅπως ‡ μὴ

* Δορυφόρους] Cognati regis, qui stolam Medicam gestabant, Doryphori vocabantur. Persæ enim stolam Medicam Doryphoricam adpellabant, ut *Ælian.* lib. 1. Hist. V. c. 22. auctor est *Αἰχμολόγοι* quoque passim à Græcis Auctoribus dicti sunt, ideò quòd hastati essent. Vide *Q. Curt.* l. 3. c. 3.

† Ὅποτε ἐπὶ χώρας, &c.] Hæc editionis *Stephanianæ* et libri *Camerariani* lectio est: quam *Leunclavius* (qui lectionem vulgò receptam istam ὁπότε ἔσω παύσειν sequitur) censet nihil aliud esse, quàm *Scholiolum*, declarando verbo inusitatis παύσειν: atque adeò vehementer in *Stephanum* invehitur, qui eam in textum reciperet. At quo tandem modo phrasis, ἐπὶ χώρας εἴη possit esse *Scholium* verbi παύσειν, cum quo nil præter literas quasdam commune habet, haud equidem video. Nec inusitatum dici debet verbum, quod passim apud Historicos occurrit. Istam sanè significationem si fructes, quam *Leunclavius* ei tribuit, fatendum erit. παύειν esse, inusitatum aded, ut vix ac nè vix quidem inveniri possit. Nam de eo dici solet, qui, cum ægotaverit, melius se habere, qui ex morbo recreari, qui convalescere incipiat *Hesychius*, παύσαι, τὸ ἐκ νόσου ἀναλαβεῖν. παύσας, ὑγιάντας, ἀνασφάλτας. *Harpocration*, παύσας, ἀπὸ τοῦ ῥάως χεῖν ἐκ τῆς νόσου. Vide *J. Pol.* l. 3. c. 21. Itaque si verba ista, ἐπὶ χώρας εἴη, *scholium* sunt, cum *Stephano* potius crediderim ea unius tantum verbi, viz. ἐπιχωριαῖοι, *scholium* esse. Sed quam apta sic huic loco recepta lectio, ipsa verborum mox sequentium, εἰ δὲ ἐξίοι πρ, ostendit antithesis. Quid enim rationi magis consentaneum (verba sunt *Stephani*) quàm ut *In ipsâ regione esse*, et *Ab ipsâ regione exire*, sibi opponantur? Eandem etiam confirmant illa duo antitheta, quæ paucis interjectis subjunguntur ἐπιδημῶν et ἀποδημῶν.

‡ Μὴ ἀνήσωσι] Hæc libri *Camerariani* lectio est; quam adficientibus *Stephano*, *Mureto*, et *Leunclavio* amplexi sumus. Notandum tamen est, à verbo ἀνίημι formari aorist. 1. ex grammaticis præceptis, ἀνήκα, non autem ἀνήσα: quapropter vel cum *Porto* rectius legas, μὴ ἀνήσωσι: vel, quod mallet, μὴ ἀνῶσι. Sic paulò post adhibet ἀνῆ eum eodem accusativo ἄσκησιν. Prius erat μηνύσαι.

ἀνῆλθωσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἀσκησιν. Ὅπως δὲ μὴ ἐπιτάττειν αὐτοῖς δοκοίη, ἀλλὰ γνόντες καὶ αὐτοὶ * ταῦτα ἀρίστα εἶναι, ἕως ἐμμένονέν τε καὶ ἐπιμελοῖντο τῆς ἀρετῆς, συνέλεξε τὰς τε ὁμοτίμους καὶ πάντας ὅποσοι ἐπικαίριοι ἦσαν, καὶ ἀξιοχρεώτατοι αὐτῷ ἔδοκον κοινοῦναι εἶναι καὶ πόνων καὶ ἀγαθῶν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγίστη
 “ χάρις, ὅτι ἔδωσαν ἡμῖν τυχεῖν ὧν ἐνομιζομέν ἀξιοὶ εἶναι.
 “ Νῦν μὲν γὰρ δὴ ἔχομεν καὶ γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν,
 “ † καὶ οἵτινες ταύτην ἐργαζόμενοι θρέψουσιν ἡμᾶς· ἔχομεν
 “ δὲ καὶ οἰκίας, καὶ ἐν ταύταις κατασκευάς. Καὶ μηδεὶς
 “ γε ὑμῶν ἔχων ταῦτα νομισάτω ἀλλότρια ἔχειν· νόμος γὰρ ἐν
 “ πᾶσιν ἀνδρῶποις αἰθιός ἐστιν, ὅταν πολεμέντων πόλις ἀλῶι,
 “ τῶν ἐλόντων εἶναι καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ
 “ χρήματα. Οὐκ ἐν ἀδικίᾳ γε ἔξετε ὅτι ἂν ἔχοιτε, ἀλλὰ
 “ φιλανδρωπία ἐκ ἀφαιρήσεσθε ἣν τι ἑᾶτε ἔχειν αὐτὰς. Τὸ
 “ μέντοι ἐκ τῆδε ἕως ἐγὼ γινώσκω, ὅτι εἰ μὲν τρεφόμεθα
 “ ἐπὶ ῥαδιουργίᾳ καὶ τὴν τῶν κακῶν ἀνδράπων ἡδυπάδειαν
 “ (οἱ νομίζουσι τὸ μὲν πονεῖν ἀθλιώτατον, τὸ δὲ ἀπόνως βιο-
 “ τεύειν ἡδυπάδειαν) ταχὺ ἡμᾶς φημὶ ὀλίγας ἀξίας ἡμῖν
 “ αὐτοῖς ἔσεσθαι, καὶ ταχὺ πάντων τῶν ἀγαθῶν στερήσεσ-
 “ θαι. Οὐ γὰρ τοι τὸ ἀγαθὸς ἄνδρας γενέσθαι, τῆτο
 “ ἀρκεῖ ὥστε καὶ διατελεῖν ὄντας ἀγαθὸς, ἢ μή τις αὐτῷ
 “ διὰ τέλους ἐπιμελῆται· ἀλλὰ ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι
 “ ἀμεληθεῖσαι μείονος ἀξίαι γίνονται, καὶ τὰ σώματά
 “ γε αὐτὰ εὖ ἔχοντα, ὅποταν τις αὐτὰ ἀνῇ ἐπὶ ῥαδιουργ-
 “ γίᾳ, πονήρως πάλιν ἔχει· ἕτω καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ
 “ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀλκὴ, ὅποταν τις αὐτῶν ἀνῇ τὴν ἀσκη-
 “ σιν, ἐκ τῆς εἰς τὴν πονηρίαν πάλιν τρέπεται. Οὐκ ἐν δὲ
 “ μέλλειν, εἴδ' ἐπὶ τὸ αὐτίκα ἡδὺ προΐεναι αὐτὰς. † Μίγα
 “ μὲν

* Ταῦτα ἀρίστα.] Itā reposuimus ex MSto Bodl. Vulgò, ταῦτα ἀρίστοι. Nostræ emendationi favent Leunclavius et Philadelphus, qui vertunt. hæc esse optima. In eodem manu exarato exemplari pariter ac editioni Ald. pro ἡμμένονιν, quod statim sequitur, legitur συμ-
 μινονιν.

† Καὶ οἵτινες, &c.] De constructionis mutatione vido quæ supra notavimus p. 418.

† Μίγα μὲν γὰρ, εἶμαι, &c.] Probè Augustus: Ἀκούσας ὅτι Ἀλέξανδρος δύο καὶ τριάκοντα γιγνῶνς ἰππὶ κατιστραμμένος τὰ πλείστα, διηπόρει τί ποιήσει τὸν λοιπὸν χρόνον, ἰδανύμαζεν εἰ μὴ μῆζον Ἀλέξανδρος ἔργον ἡγίτω τοῦ κτήσασθαι μεγάλῃν ἡγεμονίαν, τὸ διατάξαι τὴν ὑπάρχουσαν. Plutarch. apotheg. p. 207. Et Florus lib. 2. c. 17. Plus est, inquit, provinciam retinere, quam fuscere. Cum quibus concinunt Poëtæ:

“ μὲν γὰρ, οἶμαι, ἔργον καὶ τὸ ἀρχὴν καταπρᾶξαι, πολὺ δ’
 “ ἔτι μείζον, τὸ λαβόντα διασώσασθαι. Τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν,
 “ πολλάκις τῷ τόλμῳ μόνον παρασχομένῳ ἐγένετο· τὸ δὲ
 “ λαβόντα κατέχειν, ἐκείτι τῷτ’ ἄνευ * σωφροσύνης, ἐδ’ ἄνευ
 “ ἐγκρατείας, ἐδ’ ἄνευ πολλῆς ἐπιμελείας γίγνεται. Αἰσχρὸν γιγ-
 “ νώσκοντας, νῦν πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἀρετὴν ἢ πρὶν τὰδε τὰ-
 “ γὰρ κτήσασθαι· εὖ εἰδότες ὅτι † ὅταν πλεῖστά τις ἔχη,
 “ τότε πλεῖστοι καὶ φθονῶσι καὶ ἐπιβελεύουσι καὶ πολέμιοι γίγ-
 “ νονται, ἄλλως τε καὶ παρ’ ἀκόντων τὰ τε κτήματα καὶ τὴν
 “ θεραπείαν, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχη. Τὰς μὲν ἔν θεῶς οἶεσθαι
 “ χρὴ σὺν ἡμῖν ἔσεσθαι· ἡ γὰρ ἐπιβελεύσαντες ἀδίκως ταῦτα
 “ ἔχομεν, ἀλλ’ ἐπιβελεύδέντες ἐτιμωρησάμεθα. Τὸ μέντοι
 “ μετὰ τῷτ’ κράτιστον, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευαστέον· τῷτ’
 “ δέ ἐστι, τὸ βελτίονας ὄντας τῶν ἀρχομένων, ἀρχεῖν ἀξιῶν.
 “ Θάλπες μὲν ἔν καὶ ψύχες, καὶ σίτων καὶ ποτῶν, καὶ
 “ πόνων καὶ ὕπνου ἀνάγκη καὶ τοῖς δέλοις μεταδιδόναι· μετα-
 “ δίδοντας γε μέντοι πειρᾶσθαι δεῖ ἐν τέτοις πρῶτον βελτίονας
 “ αὐτῶν φαίνεσθαι. ‡ Πολεμικῆς δ’ ἐπιστήμης καὶ μελέτης
 “ παντάπασιν ἡ μεταδοτέον τέτοις, ἧς τινες ἐργάτας τε ἡμε-
 “ τέρες καὶ δασμοφόρους βελόμεθα κτήσασθαι, ἀλλ’ αὐτὰς
 “ δεῖ τέτοις τοῖς ἀσκήμασι πλεονεκτεῖν, γινώσκοντας ὅτι
 “ ἐλευθερίας ταῦτα ὄργανα καὶ εὐδαιμονίας οἱ θεοὶ τοῖς
 “ ἀνθρώποις ἀπέδειξαν· καὶ ὥσπερ γε ἐκείνους τὰ ὅπλα ἀφῆ-
 “ ρήμεθα, ἔτις ἡμᾶς αὐτὰς δεῖ μὴ τῶν ὅπλων ποτ’ ἐρήμους
 “ γίγνεσθαι· εὖ εἰδότες ὅτι τοῖς αἰεὶ ἐγγυτάτω τῶν ὅπλων
 “ ἔσι, τέτοις καὶ οἰκειότατά ἐστιν ἂν βέλωνται. Εἰ δέ
 “ τις τοιαῦτα ἐννοεῖται, τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος καταπρᾶξαι ἂν

Plus est servasse repertum,

Quam quassisse novum.

¶ Claudi. in pri. conf. Stil. l. 2. v. 326, et seq.

Nec minor est virtus, quam querere, parva tueri :

Casus inest illic ; hic erit artis opus.

Ovid. l. 2. de arte Am. v. 13. et seq.

* Σωφροσύνης] A Leunclavio aliisque interpretibus redditur temperantia. Ipse Stephanus potius auscultandum cenfeo ; qui σωφροσύνην hīc, ut supra paulō, prudentiam esse animadvertit ; præsertim cū præcedat audacia ; atque hæc velut per antithesin inter se committantur : contra verò, post σωφροσύνην, si temperantiam significet, haud necessaria sed supervacanea potius adjectio ἐγκρατείας sit.

† Όταν πλεῖστά τις, &c.] Sophocleum : Ajax. v. 157.

Πρὸς γὰρ τὸν ἔχοντα ὁ φθόνος ἔρπει.

‡ Πολεμικῆς δ’ ἐπιστήμης, &c.] Consilium est victoris retinendi, quæ sit adeptus, prudentissimū. Lege Polyæn. lib. 7. 6. 4. et Dierx. Hal. Antiq. Rom. l. 7. c. 9.

“ ἐπεδυμᾶμεν, εἰ ἔτι δέήσει καρτερεῖν καὶ πεινῶντας καὶ
 “ διψῶντας καὶ ἐπιμελομένους καὶ πονῶντας; Εκείνο δὲ κατα-
 “ μαθεῖν, ὅτι τοσέτω τάγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει, ὅσῳ ἂν
 “ μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ’ αὐτὰ ἀπίοι (* οἱ γὰρ πόνοι
 “ ὄφον τοῖς ἀγαθοῖς) ἄνευ δὲ τῆς δεόμενον τυγχάνειν τινός,
 “ ἔδεν ἔτω πολυτελῶς παρασκευασθεῖν ἂν, ὥσθ’ ἡδὺ εἶναι.
 “ Εἰ δὲ ὧν μὲν μάλιστα ἄνθρωποι ἐπιδυμᾶσιν, ὁ δαίμων
 “ ἡμῖν ταῦτα συμπαρεσκεύακεν, ὥς δ’ ἂν ἡδίστα ταῦτα
 “ φαίνοιτο, αὐτός τις αὐτῷ ταῦτα παρασκευάσει, ὁ τοιῆτος
 “ ἀνὴρ τοσέτω πλεονεκτῇσι τῶν ἐνδεστέρων βίᾳ, ὅσῳ πεινήσας
 “ τῶν ἡδίστων σίτων τεύζεται, καὶ διψήσας τῶν ἡδίστων ποτῶν
 “ ἀπολαύσεται, καὶ δεηθεὶς ἀναπαύσεως, ἡδιστον ἀναπαύ-
 “ σεται. Ὡν ἕνεκα φημὶ χρῆναι νῦν ἐπιταδῆναι ἡμᾶς εἰς
 “ ἀνδραγαδίαν, ὅπως τῶν τε ἀγαθῶν ἢ ἄριστον καὶ ἡδιστον
 “ ἀπολαύσωμεν, καὶ ὅπως τῆς πάντων χαλεπωτάτης ἀπειροῦ
 “ γενώμεθα. Οὐ γὰρ τὸ μὴ λαβεῖν τὰ ἀγαθὰ ἔτω χαλε-
 “ πόν, ὥσπερ τὸ λαβόντα στερηθῆναι, λυπηρόν. Εὐνόησατε
 “ δὲ καὶ ἐκεῖνο, τίνα πρόφασιν ἔχοντες ἂν προειλόμεθα κακίονες,
 “ ἢ πρόσθεν, γενέσθαι. Πότερον ὅτι ἀρχομεν; Ἀλλ’ ἐ δὴ πᾶς
 “ τὸν ἀρχοντα τῶν ἀρχομένων πονηρότερον προσήκει εἶναι.
 “ Ἀλλ’ ὅτι εὐδαιμονέστεροι δοκῶμεν νῦν ἢ πρότερον εἶναι;
 “ Ἐπειτα τῇ εὐδαιμονίᾳ φήσει τις τὴν κακίαν † ἐπιπρέπειν;
 “ Ἀλλ’ ὅτι ἐπεὶ κεκτήμεθα θάλας, τέχας κολάσομεν, ἢ
 “ πονηροὶ ὦσι; Καὶ τί προσήκει αὐτὸν ὄντα πονηρὸν πονηρίας
 “ ἕνεκα ἢ βλακειάς ἄλλας κολάζειν; Εὐνοεῖτε δ’ ἔτι καὶ
 “ τῆστο, ὅτι τρέφειν μὲν παρεσκευάσμεθα πολλὰ καὶ τῶν
 “ ἡμετέρων οἴκων φύλακας καὶ τῶν σωμάτων· αἰσχρὸν δὲ πῶς
 “ ἐκ ἂν εἴη, ‡ εἰ δὴ ἄλλας μὲν δορυφόρους τῆς σωτηρίας οἰησό-
 “ μεθα χρῆναι τυγχάνειν, αὐτοὶ δὲ ἡμῖν αὐτοῖς ἐ δορυφορή-

* Οἱ γὰρ πόνοι, &c.] Huc Pindaricum illud referri potest:

Εἰ πόνος ἦν, τὸ τελεπὸν πλέον πεδέρχεται.

Nem. ζ'. v. 109.

Cui sententiam Orpiani libet adjungere:

——— πόνος δ’ ἄμα σίρψις ὀπηδεῖ.

Κυνηγ. α. v. 54.

Vide sis lib. I. p. 32. et quæ ibi notavimus.

† Ἐπιπρέπειν] Ità optime legit Muretus: quam emendationem confirmat Philoſophus, locum sic vertens: idèd dicit aliquis vitium felicitatem decere. In vulgatis autem libris scribitur ἐπιτρέπειν.

‡ Εἰ δὲ ἄλλους] Gabrielius ex suis vetustis exemplar. adfert εἰ δ’ ἄλλους: quam sequendo, genitivus τῆς σωτηρίας non jungetur cūm δορυφόρους, sed cum τυγχάνειν, quod non pro esse accipietur, sed pro consequi. Sic certè δορυφορήσμεν, uti monuit Stephanus, in altero membro sine adjèctione ponitur. MS. Bodl. et cæteri libri lectionem vulgatam præstant.

“ σομεν; Καὶ μὴν εὐ γε δεῖ εἰδέναι ὅτι ἐκ ἔστιν ἄλλη φυλα-
 “ κὴ τοιαύτη, οἷα αὐτόν τινα καλὸν καὶ γαδὸν ὑπάρχειν τῷτο
 “ γὰρ δεῖ συμπαρομαρτεῖν τῷ δ' ἀρετῆς ἐρήμῳ ἐδὲ ἄλλο
 “ καλῶς ἔχειν ἐδὲν προσήκει. Τί ἔν φημι χρῆναι ποιεῖν, καὶ
 “ πῶ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν, καὶ πῶ τὴν μελέτην ποιεῖσθαι; Οὐ-
 “ δὲν καινόν, ὧ ἄνδρες, ἐρῶ· ἀλλ' ὥσπερ ἐν Πέρσαις ἐπὶ τοῖς
 “ ἀρχείοις οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, * ἔτω καὶ ἡμᾶς φημι χρῆ-
 “ ναι ἐνθάδε ὄντας τὰς ὁμοτίμους † πάντας, ἅπερ καὶ ἐκεῖ
 “ ἐπιτηδεύειν, καὶ ὑμᾶς γὰρ ἐμὲ ὁρῶντας κατανοεῖν παρόντας,
 “ εἰ ἐπιμελόμενος ὦν δεῖ θιάζω· ἐγὼ τε ὑμᾶς κατανοῶν θεά-
 “ σομαι, καὶ ἔς ἂν ὁρῶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπιτηδεύον-
 “ τας, τέττες τιμήσω. Καὶ τὰς παῖδας δὲ, οἳ ἂν ἡμῖν
 “ γίγνωνται, ἐνθάδε ‡ παιδεύωμεν· αὐτοὶ γὰρ βελτίονες
 “ ἐσόμεθα, βελλόμενοι τοῖς παισὶν ὥς· βέλτιστα παραδείγ-
 “ ματα ἡμᾶς αὐτὰς παρέχειν· οἳ τε παῖδες ἐδ' ἂν εἰ βέλαιντο
 “ ῥαδίως πονηροὶ γένοιτο, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν μήτε ὁρῶντες
 “ μήτε ἀκρόντες· ἐν δὲ καλοῖς καγαδοῖς ἐπιτηδεύμασι διημε-
 “ ρεύοντες.”

* Οὕτω καὶ ἡμᾶς] Legitur etiam ὑμᾶς. Minus, opinor, commodè.

† Πάντας] Ità MS. Bodl. et editi omnes, præter unum *Etonensem*, in quo legitur πάντα: quomodo Stephanus etiam scriptum fuisse suspicatur.

‡ Παιδεύωμεν] Leunclavianæ editionis lectio est; quam Stephanus etiam vet. lib. auctoritate confirmatam esse, atque adedò vulgatis illis παιδεύομεν et παιδεύσομεν præferendam agnoscit. Eidem placet ἐνθάδε cum γίγνωνται potius quàm cum παιδεύωμεν jungere.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Η'.

ΚΥΡΟΣ μὲν ἔν ἔτῳ εἶπεν· ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυσάν-
 τας, καὶ εἶπεν ὧδε. “ * Ἀλλὰ πολλάκις μὲν δὴ,
 “ ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοτε κατενόησα ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς ἐδὲν
 “ διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. Οἳ τε γὰρ πατέρες προνοῶσι
 “ τῶν παίδων, ὅπως μὴ ποτε αὐτὲς τὰγαθὰ ἐπιλείψει, Κῦ-
 “ ρὸς τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβελεύειν ἡμῖν ἀφ' ὧν μάλιστα ἂν
 “ εὐδαιμονῶντες διατελοῖμεν. Ο δέ μοι δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ
 “ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι, τῷτο ἐγὼ πειράσομαι τὲς μὴ εἰδότας δι-
 “ δάξαι. Ἐνοήσατε γὰρ δὴ, τίς ἂν πόλις πολεμία ὑπὸ μὴ
 “ πειδομένων ἀλοίη; τίς δ' ἂν φιλία ὑπὸ μὴ πειδο-
 “ μένων † διαφυλαχθεῖη; ποῖον δ' ἂν ἀπειθόντων στρά-
 “ τευμα νίκης τύχοι; πῶς δ' ἂν μᾶλλον ἐν μάχαις ἡττῶντο
 “ ἄνθρωποι, ἢ ἐπειδὴν ἄρξωνται ἰδίᾳ ἕκαστος περὶ τῆς αὐτῆς
 “ σωτηρίας βελεύεσθαι; τί δὲ ἂν ἄλλο ἀγαθὸν τελεσθεῖη
 “ ὑπὸ τῶν μὴ πειδομένων τοῖς κρείττοσι; ποῖαι δὲ πόλεις νο-
 “ μίμως ἂν ‡ οἰκηθεῖεν; ἢ ποῖοι οἴκοι σωθείησαν; πῶς δ' ἂν
 “ νῆες ὅποι δεῖ ἀφίκοιντο; Ἡμεῖς δὲ ἂν νῦν ἀγαθὰ ἔχομεν, διὰ
 “ τί ἄλλο μᾶλλον κατεπράξαμεν, ἢ διὰ τὸ πείθεσθαι τῷ
 “ ἄρχοντι; Διὰ τῷτο γὰρ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ταχὺ μὲν
 “ ὅποι ἔδει παρεγινόμεθα, ἀδρόοι δὲ τῷ ἄρχοντι ἐπόμενοι,

* Ἀλλὰ πολλάκις μὲν, &c.] Regem bonum esse patriæ patrem, agnoscunt omnes. Sic Ulysses apud Poëtam :

Λαῶν, οἷσιν ἄνασσει, πατὴρ δ' ὡς ἡπίος ἦν.

Odyf. ε. v. 12.

Et in Charondæ Legibus, apud Stobæum, principes sibi subiectis præsumunt, καθάπερ τέκνων ἰδίων. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factâ, profitetur Tullius rex, apud Dionys. Halicarn. lib. 4. Antiq. Rom. c. 36. Τίς μὲντοι τῶν πρὸ ἱεροῦ βασιλείων οὕτω μέτριοις ἐν ἱευσίᾳ διατίλισσι, καὶ φιλόφρωντος πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ πρῶτος υἱὸς αὐτοῦ χρώμενος :

† Διαφυλαχθεῖη] Stobæus, διακισθεῖη: deinde, ἀπειθῶν στράτευμα. Sed non audiendus est. Nam apta satis est vulgata lectio, et libris, quos vidi, omnibus confirmata: nisi quod edit. Ald. mendose det διαφυλαχθείη.

‡ Οἰκηθεῖν] Sic ex conjecturâ reponendum censuimus, adprobante Stephano; qui loci sententiam vocem passivam postulare vidit. Hæc certè voce paulò post in re simili utitur Xenophon, cùm dicit—πόλις οἰκίζεται. Prius erat οἰκίσαι.

“ ἀνυπό-

“ ἀνυπόστατοι ἡμεν, τῶν δ' ἐπιταχθέντων ἔδεν ἡμιτελές κα-
 “ τελείομεν. Εἰ τοίνυν * μέγιστον ἀγαθὸν τὸ πειθαρχεῖν
 “ φαίνεται εἰς τὸ καταπράττειν † τὰγαθὰ, εὖ ἴστε ὅτι αὐτὸ
 “ τῷτο καὶ εἰς τὸ διασῶζειν ἃ δεῖ μέγιστον ἀγαθὸν ἐστὶ.
 “ Καὶ πρόσθεν μὲν δὴ ‡ πολλοὶ ἡμῶν ἤρχον, ἔθενός δ' ἤρχο-
 “ μεν· νῦν δὲ κατεσκεύασθε ἔτω πάντες οἱ παρόντες, ὥστε
 “ ἄρχετε οἱ μὲν πλειόνων, οἱ δὲ μειόνων. Ὡς περ τοίνυν αὐ-
 “ τοὶ ἀξιώσετε ἀρχεῖν τῶν ὑφ' ὑμῖν, ἔτω καὶ αὐτοὶ παιδά-
 “ μεθα οἷς ἂν ἡμῖν καθήκοι. Τοσῷτον δὲ διαφέρει ἡμᾶς
 “ δεῖ τῶν δέλων, ὅσον οἱ μὲν δέλοι, ἄκοντες τοῖς δεσπόταις
 “ ὑπηρετῶσιν· ἡμᾶς δὲ, εἴπερ ἀξιῶμεν ἐλεύθεροι εἶναι, ἐκόν-
 “ τας δεῖ ποιεῖν ὅ,τι πλείστου ἀξίον φαίνεται εἶναι. Εὐρῆ-
 “ σετε δὲ, ἔφη, καὶ ἔνθα ἄνευ μοναρχίας πόλις οἰκεῖται,
 “ τὴν μάλιστα τοῖς ἄρχεσιν ἐδέλυσαν πεῖθεσθαι, ταύτην
 “ ἡκιστα τῶν πολεμίων ἀναγκαζομένην ὑπακχεῖν. Παρῶμιν
 “ τε ἔν, ὥς περ Κύρος κελεύει, ἐπὶ τῷδε τὸ ἀρχεῖον, ἀσκῶμέν-
 “ τε δι' ὧν μάλιστα δυνησόμεθα κατέχειν ἃ δεῖ, παρέχωμιν
 “ τε ἡμᾶς αὐτὰς χρῆσθαι Κύρῳ ὅ,τι ἂν δέη. Καὶ τῷτο γὰρ
 “ εὖ εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἔ μὴ δύνηται Κύρος εὐρεῖν ὅ,τι αὐτῶ
 “ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ χρήσεται, ἡμῖν δὲ ἔ· ἐπεὶ περ τὰ γε αὐτὰ
 “ ἡμῖν συμφέρεи, καὶ οἱ αὐτοὶ εἰσιν ἡμῖν πολέμιοι.”

Επεὶ δὲ ταῦτα εἶπε Χρυσάντας, § ἔτω δὴ καὶ ἄλλοι ἀνί-
 σταντο πολλοὶ καὶ Περσῶν καὶ τῶν συμμάχων συνερχόμενοι· καὶ
 ἔδοξε τὰς ἐντίμους ἀεὶ παρεῖναι ἐπὶ δύρας, καὶ παρέχειν αὐ-
 τὰς χρῆσθαι || ὅ,τι βέληται ἕως ἂν ἀφίῃ Κύρος. Ὡς δὲ

* Μέγιστον ἀγαθὸν τὸ πειθαρχεῖν, &c.] Itā ferè *Æschylus* obedientiam matrem felicitatis
 esse dixit :

Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς ἐμπραξίας

Μήτηρ, — Εἴπα ἰπὶ Θ:β. v. 230.

† Τὰγαθὰ, &c.] Editi ferè omnes et MS. Bodl. — τὰγαθὰ, οὕτως εὖ, &c. At vox pe-
 ultima non comparet in editione *Eton*. nec in *Stobæo* : ideoque de eā tollendā *Stephano* ad-
 sentior.

‡ Πολλοὶ ἡμῶν ἤρχον, &c.] Aliam lectionem in exemplaribus suis invenit *Gabrielius* ; ni-
 mirum hanc — ἤρχον μὲν οὐδενός· ἤρχοντο δὲ· quam ille in loco vertendo sequitur, et
 probat *Stephanus*. Mihi quidem ista lectio satis videtur elegans ; nolo tamen vulgatam
 loco movere, cum neque quidquam sit in eā vitii, et ab omnibus, quos vidi, libris confirmetur.

§ Οὕτω] Non est hoc loco particula similitudinis, sed idem ferè sonat, quod *tunc*. Hoc
 sensu adhibetur etiam *Act.* xx. II.

|| Ο,τι βούληται ἕως, &c.] In *Ald. Flor.* et aliis vulg. cod. posita est hypostigme post βού-
 ληται, non autem post ἀφίῃ : at contrā *Budæus* post verbum βούληται eam expunxit, et po-
 suit post ἀφίῃ. hoc faciens (opinor) nè quis verbi βούληται alium nominativum quaereret,
 quàm Κύρος. Ego verò cum *Stephano* (cujus ista sunt verba) neutro in loco interpungere
 tutius existimavi, cum utrumque verbum referatur ad Κύρος : pro ὅ,τι βούληται Κύρος, ἕως
 ἂν ἀφίῃ.

τότε ἔδοξεν, ἔτω καὶ νῦν ἔτι ποιῶσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες· * Θερραπέυουσι τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. Ως δ' ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται Κῦρος καταστησάμενος εἰς τὸ διαφυλάττειν αὐτῷ τε καὶ Πέρσαις τὴν ἀρχήν, ταῦτα καὶ οἱ μετ' ἐκείνον βασιλεῖς νόμιμα ἔτι καὶ νῦν διατελῶσι ποιῶντες. Οὐτῷ δ' ἔχει καὶ ταῦτα ὥσπερ καὶ τᾶλλα· † ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης βελτίων γένηται, καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττεται· ὅταν δὲ χείρων, φαυλότερον. Εφοίτων μὲν ἔν ἐπὶ τὰς θύρας Κῦρος οἱ ἔντιμοι σὺν τοῖς ἵπποις καὶ ταῖς αἰχμαῖς, συνδόξαν πᾶσι τοῖς ἀρίστοις τῶν συγκαταστρεφάμενων τὴν ἀρχήν. Κῦρος δ' ἐπὶ μὲν τᾶλλα καθίστη ἄλλους ἐπιμελητάς, καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ προσόδων ἀποδεκτῆρες, καὶ δαπανημάτων δοτῆρες, καὶ ἔργων ἐπιστάται, καὶ κτημάτων φύλακες, καὶ τῶν εἰς τὴν δίαιταν ἐπιτηδεῶν ἐπιμεληταί· καὶ ἵππων δὲ καὶ κυνῶν ἐπιμελητάς καθίστη, ἔς ἐνόμιζε καὶ ταῦτα τὰ βοσκήματα βέλτιστ' ἂν παρέχειν αὐτῷ χρῆσθαι. Οὓς δὲ συμφύλακας τῆς εὐδαιμονίας οἱ ᾤετο χρῆναι ἔχειν, τέτρες ὅπως ὡς βέλτιστοι ‡ ἔρονται, ἐκέτι τέτε τὴν ἐπιμέλειαν ἄλλοις προσέταττεν, ἀλλ' αὐτῷ ἐνόμιζε τέτο ἔργον εἶναι. Ἥδει γὰρ ὅτι, εἴ γε μάχης ποτὲ δεῆσοι, ἐκ τέτων αὐτῷ καὶ § παραστάτας καὶ ἐπιστάτας ληπτέον εἶη, σὺν οἷσπερ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ ταξίαρχος δὲ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐγίγνωσκεν ἐκ τέτων καταστατέον εἶναι. Εἰ δέοι δὲ καὶ στρατηγῶν πρὸς ἄνευ αὐτῷ, ἦδει ὅτι ἐκ τέτων πεμπτέον εἶη· καὶ πόλεων δὲ καὶ ὅλων ἐθνῶν φύλαξι καὶ σατράπαις ἦδει ὅτι τέτων τισὶ χρηστέον, καὶ πρέσβεις γε τέτων τινὰς πεμπτέον· ὅπερ ἐν τοῖς μεγίστοις ἡγεῖτο εἶναι εἰς τὸ ἄνευ πολέμου τυγχάνειν || ὧν δέοιτο. Μὴ ὄντων μὲν ἔν, οἷων δέῃ, δι' ὧν αἱ μέγιστα καὶ πλεῖστα πράξεις ἐμελλον εἶναι, κακῶς ἡγεῖτο τὰ αὐτῷ ἔξειν· εἰ δ' ἔτοι εἶεν, οἷος δέοι, πάντα ἐνόμιζε καλῶς ἔσεσθαι. Ἐνέδου μὲν

* Οἱραπιεύουσι τὰς, &c.] *Budeus legit Θερραπέουσι γὰρ τὰς, &c. Camerarius, Stephano restitit. Θερραπέουσι τι ex suo exempli. adfert. Sed vide dicta p. 262.*

† Ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης, &c.] *Pauci enim (verba sunt Ciceronis, de leg. l. 3. c. 14.) atque admodum pauci, bonore et gloria amplificati, vel corrumpere mores civitatis, vel corrigere possunt. Seneca Thyest. v. 213.*

Rex velit bonesta, necq. non eadem volet.

‡ Ἔρονται.] MS. Bodl. ἔτοιγο. Sed nil mutandum videtur.

§ Παραστάτας καὶ, &c.] *Confule Indic. vocab. nilit.*

|| ὧν δέοιτο.] Sic recte, opinor, reposuit Leunclavius, cum ab aliis legeretur δέοντο. Nam ea, quae modo praecesserant, ad Cyrum ipsum praecipue spectant.

οὖν, ἔτω γνῆς, εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν ἐνόμιζε δὲ τὴν αὐτὴν καὶ αὐτῷ * ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. Οὐ γὰρ ὥστο οἷόν τε εἶναι, μὴ αὐτόν τινα ὄντα οἷον δεῖ, ἄλλως παρορμῶν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα.

Ὡς δὲ ταῦτα διανοήθη, ἡγήσατο σχολῆς πρῶτον δεῖν, εἰ μέλλοι δυνήσεσθαι τῶν κρατίστων ἐπιμελεῖσθαι. Τὸ μὲν οὖν προσόδων ἀμελεῖν ἔχ' οἷόν τε ἐνόμισεν εἶναι, προνοῶν ὅτι πολλὰ καὶ τελεῖν ἀνάγκη ἔσοιτο εἰς μεγάλην ἀρχήν· τὸ δ' αὖ, πολλῶν κτημάτων ὄντων, ἀμφὶ ταῦτα αἰεὶ αὐτὸν ἔχειν ἥδει ὅτι ἀσχολίαν παρέξει τῆς τῶν ὅλων σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. Οὕτω δὴ σκοπῶν ὅπως ἂν τὰ τε οἰκονομικὰ καλῶς ἔχοι, καὶ ἡ σχολὴ γένοιτο, κατενόησέ πως τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν. Ὡς γὰρ τὰ πολλὰ, δεκάδαρχοι μὲν δεκάδων ἐπιμέλονται, λοχαγοὶ δὲ δεκαδάρχων, χιλίαρχοι δὲ λοχαγῶν, μυριάρχοι δὲ χιλιάρχων· καὶ ἔτῳς ἐδείς ἀτημέλητος γίγνεται, ἐδ' ἦν πάντων πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων ὧσι· καὶ ὅταν ὁ στρατηγὸς βέλῃται χρῆσασθαι τι τῇ στρατιᾷ, ἀρκεῖ ἦν τοῖς μυριάρχοις παραγγεῖλη. Ὡς περ ἐν ταῦτα ἔχει, ἔτῳ καὶ ὁ Κύρος συνεκεφαλαιώσατο τὰς οἰκονομικὰς πράξεις· ὥστε καὶ τῷ Κύρῳ ἐγένετο ὀλίγοις διαλεγόμενον † μηδὲ τῶν οἰκείων ἀτημελήτως ἔχειν· καὶ ἐκ τούτου ἤδη σχολὴν ἦγε πλείω ἢ ἄλλως μιᾶς οἰκίας καὶ μιᾶς νεὼς ἐπιμελέμενος. Οὕτω δὲ καταστησάμενος τὰ αὐτῷ, ἐδίδαξε καὶ τὰς περὶ αὐτὸν ταύτῃ τῇ καταστάσει χρῆσθαι. Τὴν μὲν δὴ σχολὴν ἔτω κατεσκευάσατο ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτόν.

Ἦρχετο δ' ἐπιστατεῖν τῷ οἴκῳ δεῖ εἶναι τοὺς ‡ κοινῶνας. Πρῶτον μὲν, ὅποσοι ὄντες ἱκανοὶ ἄλλων ἐργαζομένων τρέφεσθαι, μὴ παρεῖεν ἐπὶ τὰς θύρας, τέτῳς ἐπιζήτει νομίζων

* Ἀσκησιν εἶναι, &c.] Stephanus legendum esse dicit εἶναι δεῖν. alioquin εἶναι interpretandum esset *impositam esse*, vel simili quopiam modo. Quā de re illi adfuerint.

† Μηδὲ τῶν] Legitur etiam, teste *Gabriellio*, μηδὲν. *Ald.* pessimè dat μὴ δέ. Loci sententia congrua videtur vulgata lectio.

‡ Κοινῶνας] *Camerarius* in suo exempli legi testatur *κοινωνίης*. Sed vox illa haud dubiè est *Xenophontèa*; quam in sequentibus mox iteratam reperies, cuiusque *κοινωνός* glossa fuit. *J. Poll.* Οἱ κοινωνοί, ait, *Ξενοφώντος* ἴδιον. At ei saltem cum *Πίνδαρῳ* communis est ista vox:

κοινωνίην παρ' ἐν-

θυτάτω, Πυθ. γ' v. 50.

Itaque fallitur Stephanus, qui hominem dici *κοινῶνα* non putat: sed *κοινῶνα* vult. esse *sodalitium*, itidemque *κοινῶνας* *sodalitia*: sub quibus tamen fatetur intelligi posse *ipsoz sodales*, seu eos, qui *sodalitii* societate sunt conjuncti. Adposuere *Hesychius* Κοινῶνας exponit κοινωνούς. Rectè igitur *Portus* vocabulum Κοινῶν putat ποιητικόν εἶναι, et denotare *socium*, *familiarē*, et eum, qui rerum aliquarum nobiscum est participes.

τῆς μὲν παρόντας ἐκ ἂν ἐδέλειν ἔτε κακὸν ἔτε αἰσχροὺς ἐδὲν ἂν πράττειν, καὶ διὰ τὸ παρὰ ἄρχοντι εἶναι, καὶ διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι ὀρῶνται, ὅτι πράττοιεν, ὑπὸ τῶν βελτίστων· οἱ δὲ μὴ παρῆεν, τέτρες ἡγείτο ἢ ἀκρατεῖα τινί, ἢ ἀδικία, ἢ ἀμελείᾳ ἀπειναι. Τῷτο ἔν πρῶτον ἡγΗΣάμενος, προσηνάγκαζε τῆς τοιάτης παρῆναι· * τῶν γὰρ παρ' ἐαυτῶ μάλιστα φίλων ἐκέλευσεν ἂν τινα ἀντιλαβεῖν τὰ τῷ μὴ φοιτῶντος, φάσκοντα λαμβάνειν τὰ ἑαυτῷ. Ἐπεὶ ἔν τῷτο γένοιτο, ἦκον ἂν εὐδύς οἱ στερόμενοι, ὡς ἡδίκημένοι. Ο δὲ Κύρος πολὺν μὲν χρόνον ἐκ ἐσχόλαζε ποῖς τοιάτοις ὑπακύνειν· ἐπεὶ δὲ ἀκύνειεν αὐτῶν, πολὺν χρόνον ἀνεβάλλετο τὴν διαδικασίαν. Ταῦτα δὲ ποιῶν ἡγείτο προσεδίξειν † αὐτῆς θεραπεύειν, ἦττον δὲ ‡ ἐχθρῶς, ἢ εἰ αὐτὸς κολάζων ἡνάγκαζε παρῆναι. Εἰς μὲν διδασκαλίας τρόπος ἦν αὐτῶ οὗτος τῷ παρῆναι· ἄλλος δὲ, τὸ τὰ ῥᾶστα καὶ κερδαλεώτατα τοῖς παρῆσι προστάττειν· ἄλλος δὲ, τὸ μηδὲν ποτε τοῖς ἀποῦσι νέμειν. Ο δὲ δὴ § μέγιστος τρόπος τῆς ἀνάγκης ἦν, εἴ τις τούτων μηδενὸς ὑπακούοι, ἀφελόμενος ἂν τοῦτον ἂ ἔχοι, ἄλλῳ ἐδίδκε, ὃν ᾤετο δύνασθαι ἂν ἐν τῷ δέοντι παρῆναι· καὶ οὕτως ἐγένετο αὐτῷ φίλος χρησιμὸς ἀντὶ ἀχρήστε. (Ἐπιζητεῖ δὲ καὶ ὁ νῦν βασιλεὺς ἦν τις ἀπῆ, οἷς παρῆναι καδῆκει.) Τοῖς μὲν δὲ μὴ παροῦσιν οὕτω. || προσεφέρετο.

Τοὺς δὲ παρέχοντας ἑαυτοὺς ἐνόμισε μάλιστ' ἂν ἐπὶ τὰ

* Τῶν γὰρ παρ' &c.] Variant hic inter se libri ferè omnes. MS. Bodl. habet τῶν γὰρ ἐκέλευσεν ἀντιλαβεῖν. Editio Ald. τὸν γὰρ παρ' ἑαυτῶ μάλιστα φίλων, ἐκέλευσεν ἀντιλαβεῖν. Flor. Steph. et Leuncl. τῶν γὰρ ἐκέλευσεν ἂν τινα λαβεῖν. Nos lectionem editionis Eton. à Steph. probatam, nec à Manuscripti Bodl. fide prorsus alienam, damus.

† Αὐτοὺς θεραπεύειν.] Stephanus Xenophontem scripsisse putat, αὐτὸν θεραπεύειν, aut αὐτὸς ἑαυτὸν θεραπεύειν. Sed quo minùs huic accedam, librorum, quos vidi, omnium prohibet auctoritas.

‡ Ἐχθρῶς] Hæc est lectio MSti Bodl. et libri Camerariani. Priùs erat ἐχθροῦς, quod sine adjuncto εἶναι, aut aliquo alio infinitivo stare non posse vidit Stephanus. Nostram autem lectionem Leunclavius etiam in loco vertendo sequitur.

§ Μέγιστος τρόπος τῆς, &c.] Stephanus timiditatem suam damnat, quòd non ausus sit post τρόπος interpungere; quippe putat genitivum ἀνάγκης cum τρόπος jungi non debere: sed cum μέγιστος τρόπος subaudiendum ex præcedentibus, τοῦ προσεβίξειν αὐτοὺς θεραπεύειν: ad quem μέγιστον τρόπον Noster dicit Cyrum τὴν ἀνάγκην adhibuisse. Quòd si intelligeret, inquit Stephanus, hunc necessitatis modum fuisse maximum, oporteret alios necessitatis modos præcedere, quorum hunc maximum esse censeret: cùm tamen illos ejusmodi esse non dixerit, imò etiam διδασκαλίαν unum illorum habuisse. Hæcenus ille. Dicendum forsàn est, cæteros etiam modos (licet iis vox ἀνάγκη disertè non sit adjuncta) minorem saltem aliquem necessitatis gradum inferre; atque adeò modum hunc, ultimo loco memoratum, non incommodè dici potuisse maximum.

|| Προσεφέρετο] Vide dicta p. 245. not.

καλὰ καὶ ἀγαθὰ παρορμῶν ἔργα, * ἐπεὶ περ ἄρχων ἦν αὐτῶν, εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιδεικνύειν πειρῶτο τοῖς ἀρχομένοις πάντων μάλιστα κεκοσμημένον τῇ ἀρετῇ. Αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἐδόκει καὶ διὰ τοὺς γραφομένους νόμους, βελτίους † γιγνομένοις ἀνθρώποις· τὸν δὲ ἀγαθὸν ἄρχοντα, βλέποντα νόμον ἀνθρώποις ‡ ἐνόμιζεν, ὅτι καὶ τάττειν ἱκανός ἐστί, καὶ ὁρᾷ τὸν § ἀτακτῆντα καὶ κολάζειν. Οὕτω δὲ γιγνώσκων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ τῆς θεῆς μᾶλλον ἐπεδείκνυν ἑαυτὸν ἐκπονῶντα ἐν τέτῳ τῷ || χρόνῳ, ἐπειδὴ εὐδαιμονέστερος ἦν. Καὶ τότε πρῶτον κατεστάθησαν οἱ μάγοι ὑμνεῖν τε αἰεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τῆς θεῆς, καὶ θύειν ἅν' ἐκάστην ἡμέραν οἷς ¶ οἱ μάγοι θεοῖς εἴποιεν. Οὕτω δὲ τὰ τότε κατασταθέντα ἔτι καὶ νῦν διαμένει παρὰ τῷ αἰεὶ ὄντι βασιλεῖ. Ταῦτα ἔν πρῶτον ἐμιμῶντο αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, νομίζοντες καὶ αὐτοὶ εὐδαιμονέστεροι ἔσεσθαι, ἣν θεραπεύωσι τῆς θεῆς, ὥσπερ ὁ εὐδαιμονέστατός τε ὢν καὶ ἄρχων· καὶ Κύρῳ δ' ἂν ἡγάγντο ταῦτα ποιῶντες ἀρέσκειν.

Ο δὲ Κύρος τὴν τῶν μεθ' αὐτῆς εὐσέβειαν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ἐνόμιζε, ** λογιζόμενος †† ὥσπερ οἱ πλεῖν αἰρέμενοι μετὰ

* *Επεὶ περ ἄρχων ἦν, &c.*] Vulgò, *ἐπεὶ περ ἄρχων αὐτῶν*: sed vocula ἦν ex *Gabriellii, Mureti, et Camerarii* vet. libris (quibus etiam editio *Stephaniana* adimplatur) erat adjecta.

† *Γιγνομένοις*] Itā MS. Bodl. et editiones *Ald. et Steph.* Aliæ *γινόμενους* exhibent: *Muretus* etiam testatur in vet. libris legi *γινόμενους ἂν τοὺς ἀνθρώπους*.

‡ *Ενόμιζεν*] Hæc est editio *Leunclavianæ* lectio, quam et *Stephanus* recipiendam censuit. Vulgò legitur *ἐνόμιζεν*. Cæterum de re ipsâ lege *Cic. de leg. l. 3. c. 13.*

§ *Ατακτοῦντα*] Sic propriè dici militem, qui ordinem deserit, atque officium suum non facit, pervulgatum est. Eadem est ratio vocis illi adfinis, quâ utitur *Apostolus 1 Thess. v. 14.* ubi à malis militibus, οἳ οὐ μένουσιν ἐν τάξει, petitâ translatione, ἀτακτους vocat eos, qui *Christi* et *Apostolorum* præceptis dicto audientes non erant, quosque adeò, tanquam imperator, corripi jubet. Conf. 2 *Thess. iii. 7.* ubi ἀτακτεῖν (sumptâ itidem ab iis metaphorâ, qui militiæ munia non, uti decet, obeunt) de iis omnibus dicitur, qui aliter, quàm ipsorum vitæ ratio atque honestas requirit, se gerunt.

|| *Χρόνῳ, ἐπειδὴ, &c.*] In *Ald. et Flor.* edit. ἐπεὶ δὲ εὐδαιμονίστερον ἦν: in *Eton.* ἐπεὶ δὲ εὐδαιμονίστερος ἦν: ut hæc alius sententiæ sint principium; cum tamen contrâ claudere præcedentem debeant, sed non sine aliqua mutatione: nimirum scribendo, ἐπειδὴ εὐδαιμονίστερος ἦν, ut restituiumus ex vet. *Gabriellii* libris et editione *Stephanianâ*. Quibus ferè accedunt *Camerarii* liber et MS. Bodl. qui dant ἐπεὶ εὐδαιμονίστερος ἦν. *Leunclavius* etiam sic reponendum et distinguendum vidit.

¶ *Οἱ μάγοι*] Duram esse vocum istarum repetitionem, haud sine causâ iudicavit *Stephanus*. Minus etiam suavis est vocis *θεοῖς* sonus, cum modò præcesserant *θεοῖς*. Hanc tamen lectionem libri, quos vidi, omnes præstant. Itaque nihil loco temerè moverim; sed retinendo οἱ μάγοι in posteriori etiam loco, aut deesse verbum inter καὶ et θύειν (sive id sit ἐνομίσθη, sive κατέστη, sive aliud hujusmodi) aut sub κατεστάθησαν relictum esse subaudiendum κατιστάθη, cum *Stephano* existimaverim.

** *Λογιζόμενος*] Hoc participium adferens *Camerarius* elocutionem hanc sive ab *Auctore* sive à librario concisam esse ait: at rectè *Stephanus* nullam hîc concisionem esse putat, sed perinde accipit ac si dictum esset, τὸν αὐτὸν ἔχων λογισμόν, ὅντιν οἱ πλεῖν αἰρούμενοι μετὰ τῶν ὀσιβῶν.

†† *Ὡςπερ οἱ πλεῖν, &c.*] Egregia sunt in eam rem apud *Auctores* testimonia, quæ loco huic illustranda

μετὰ τῶν εὐσεβῶν μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν ἡσεβηκέναι τὶ δοκέντων. Πρὸς δὲ τέτοις ἐλογίζετο, εἰ πάντες οἱ κοινῶνες Θεοσεβεῖς εἶεν, ἥττον ἂν αὐτὸς ἐδέλειν περὶ τε ἀλλήλης ἀνόσιόν τι ποιεῖν καὶ περὶ αὐτὸν, εὐεργέτης νομίζων εἶναι τῶν κοινῶνων. Εμφανίζων δὲ καὶ τῆτο, ὅτι περὶ πολλῶ ἐποιεῖτο μηδὲνα μῆτε φίλον ἀδικεῖν μῆτε σύμμαχον, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἰσχυρῶς ὀρῶν, μᾶλλον καὶ τὰς ἄλλας ᾗ ἐτ' ἂν τῶν μὲν αἰσχυρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι, διὰ τῆ δικάει δ' ἐδέλειν * πορίζεσθαι. Καὶ αἰδῆς δ' ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον πάντας ἐμπιπλάναι, εἰ αὐτὸς φανερός εἴη πάντας ἕτως αἰδέμενος, ὥς μὴτ' εἰπεῖν ἂν μῆτε ποιῆσαι μηδὲν αἰσχυρόν. Ετεκμαίρετο δὲ τῆτο ἕτως ἔξιν ἐκ τῆδε μὴ γὰρ ὅτι ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ ἕς ἔ φοβῆνται, μᾶλλον τὰς αἰδεμένους αἰδῶνται τῶν ἀναιδῶν οἱ ἄνδρες καὶ γυναῖκες δὲ, ἃς ἂν αἰδεμένας αἰσθάνωνται, ἀνταιδεῖσθαι μᾶλλον ἐδέλυσιν ὀρῶντες. Τὸ δ' αὖ πείθεσθαι ἕτω μάλιστα ἂν ᾗτο ἔρμονον εἶναι τοῖς περὶ αὐτὸν, εἰ τὰς ἀπροφασίστως παιδομένους φανερός εἴη μᾶλλον τιμῶν τῶν τὰς μεγίστας ἀρετὰς καὶ ἐπιπονωτάτας δοκέντων παρέχεσθαι. Γινώσκων δ' ἕτω καὶ ποιῶν διετέλει. Καὶ σωφροσύνην δ' αὐτῶ ἐπιδεικνύς, μᾶλλον ἐποίει καὶ ταύτην πάντας ἀσκεῖν. Οταν γὰρ ὀρῶσιν, ᾧ μάλιστα ἔξεστιν ὑβρίζειν, τῆτον σωφρονῶντα, ἕτω μᾶλλον οἱ γε ἀσθενέστεροι ἐδέλυσιν ἔδὲν ὑβρίστικὸν ποιεῦντες φανεροὶ εἶναι. † Διήρει δὲ αἰδῶ καὶ σωφροσύνην τῇδε, ὥς τὰς μὲν αἰδεμέ-

illustrando haud parum infervire possint. Huc pertinet locus *Æschyli* longè pulcherrimus: in, *Ἐπτά ἐπὶ Θηβαίς*, v. 603. et seq. postquam dixit Eteocles,

Φεῦ τοῦ ξυναλλάσσοντος ὀνίθεος βροτοῖς
Δίκαιον ἄνδρα τοῖσι δυσσεβεστέροις.

tribus verbis interjectis, addit:

Ἡ γὰρ ξυνισθὰς πλοῦν εὐσίβης ἀνὴρ
Ναύτησι θερμοῖς καὶ πανουργίᾳ τινί.
Ὀλωλιν ἀνδρῶν σὺν θιοπτύσῳ γένει.

Quocum concinit *Horatiana Musa*, lib. 3. od. 2.

— — — — — *vetabo, qui Cereris sacrum*
Vulgârit arcane, sub hisdem
Sit trabibus, fragilèmq; mecum
Solvat phaselum. Sæpè Dis Jupiter
Neglectus, incesso addidit integrum.

Vestores utique, si qua horribilis mare vexaret procella, causam ejus adtribuere solebant impietati alicujus eorum, qui in navi erant. Exemplum nobile in *Jonâ* i. 5. et seq. itidèmq; in *Diagorâ*, *Cic. de Nat. D. l. 3. c. 37.* Vide, si libet, *Æli. H. V. l. 8. c. 5. Philostr. l. 5. c. 20. Diog. Laërt. lib. 1. segm. 86.*

* *Πορίζεσθαι.*] Legitur etiam, testibus Stephano et Mureto, in libris quibusdam vet. *πορεύεσθαι*. Eadem lectio margini MSti Bodl. est adscripta: cum quâ receptum verbum non commutaverim. Ille verò διὰ τοῦ δικαίου dicitur τὰ κέρδη πορίζεσθαι, qui πορίζεται τὴν τῆς δικαιοσύνης ἑδὼν πορεύομενος. Ità Stephanus.

† *Διήρει δὲ αἰδῶ, &c.*] Confer *1 Tim. ii. 9.* ubi quas Apostolus virtutes in mulieribus requirit, easdem et *Epicletus*, et quidem iidem ferè verbis *Enchir. c. 62.*

ως, τὰ ἐν τῷ φανερῷ * αἰσχροὺς φεύγοντας· τὰς δὲ σώφρονας, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀφανεί. Καὶ ἐγκράτειαν δὲ ἔτω μάλιστα ἂν ᾔετο ἀσκεῖσθαι, εἰ αὐτὸς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ † ὑπὸ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἐλκόμενον ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ προπονεῖν ἐδέλοντα πρῶτον σὺν τῷ καλῷ τῶν εὐφροσυῶν. Τοιγαρῶν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων εὐταξίαν, ὑπεικόντων τοῖς ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. Ἐπένως δ' ἂν ἐκεῖ ἐδύνατο ἔτε ὀργιζόμενον κραυγῇ οὔτε χαίροντα ὑβριστικῶς γέλωτι· ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτὸς ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ζῆν. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιεῖντες καὶ ὀρῶντες ἐπὶ θύραις διήγον.

Τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕτως ἀσκεῖν ταῦτα ᾔετο χρῆναι· ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ‡ ἀρίστην ἀσκήσιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. Καὶ γὰρ ἐπὶ πόλεως ἐν παντοδαποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδείκνυσι, διὰ το θηρίοις φεύγουσιν ἔπιδεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἱππῶν ἐνεργοὺς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὴν τοῦ λαμβάνειν § φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. || Καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλασσαν καὶ λιμὸν καὶ δίψαν δύνασθαι φέρειν, ἐν ταῦτα μάλιστα προσείδιζε τοὺς κοινῶνας. Καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλείαν ταῦτα ποιεῖντες διατελεῖσιν. Οἱ μὲν ἔν ἐκ ᾧ εἴς τὸ προσήκειν ἐδεῖτο ἀρχῆς, ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς προσι-

* Αἰσχροὺς φεύγοντας] Camerarius, teste Stephano, in suo exempli. post αἰσχροὺς scriptum esse ἴσως dicit. Sed cum aptam ex ea, quam habemus, lectione sententiam eliciamus, non est cur quidquam adjiciamus. Si tamen addendum quid esset, inquit Stephanus, nulla convenientior esse adiectio posset, quam particula μένον post αἰσχροὺς vel post ἐν τῷ φανερῷ. Sed quid si illud ἴσως (pergit Stephanus) in libri illius contextum ex margine irrepsit, cum aliquis fortasse μένον deesse annotasset? Fieri enim potuit ut, cum aliquis, ἴσως λείπει μένον, scripsisset, tandem ἴσως tantum superfuerit, aut certe animadvertum fuerit, et ex margine translatum in contextum. Haec enim ille: acutius, opinor, quam verius. Sed mihi religio erat, insigni acedо divinationis specimine lectorem fraudare.

† Τὸ τῶν παραυτίκα, &c.] Vide quae notavimus lib. I. p. 31.

‡ Ἀρίστην ἀσκήσιν] Noster Κοινη. sub initium: Εγὼ μὲν οὖν παραίνω τοῖς νέοις μὴ καταφρονεῖν κνηγισιῶν—— ἐκ τούτων γὰρ γίνονται τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθὰ, εἰς τε τὰ ἄλλα, &c. His similia passim in eodem libello, necnon hujus hist. I. I. p. 13. reperire est.

§ Φιλοτιμίαν, &c.] Leunclavius sic locum vertit——propter studium honoris et cupiditatem capiendi. At φιλοτιμία rectius, opinor, hoc loco simpliciter reddas, Studium, Contentio. qualis nimirum eorum est, qui obnixē contendunt, ut honorem et laudem sibi ex re quapiam consequantur. Eadem ejusdem vocis est significatio, p. 282, —ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐμβαλλεν, ὥτας ἕκαστος ἀριστος φανήσεται Κύρῳ.

|| Καὶ τὴν, &c.] Plutar. in Philopem. p. 357. de militari instituto victūque: τὰ δὲ πάσης μὲν πλάνης ἔμπροσθα, καὶ πάσης ἀναμαλίας προσήκον εἶναι, μάλιστα δὲ φέρειν βλάβος μὲν ἐνδεῖαν εἰδόμενα, βλάβος δὲ ἀγρυπνίαν. Ad Nottrum sub finem Κοινηται. Stephanus legi testatur, Καὶ πρὸς πόνους καὶ ψύχην καὶ θάλασσαν, καὶ πρὸς τὸ λιμὸν καὶ δίψαν δύνασθαι φέρειν. Ad id etiam, ex Camerarii libro additum πρὸς ἐγκράτειαν. Sed nihil muto.

ρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι ἔτις ἀσκήν τες περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπίνει καὶ τὴν ἐγχεράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. Καὶ γὰρ ἐπὶ Δῆραν τες μὲν ἄλλας ἐξῆγεν, ὁπότε * μὴ μένειν ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη, οἴκοι ἐδήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις Δηρία τρεφόμενα· καὶ ἔτε αὐτὸς ποτε † πρὶν ἰδρῶσαι δεῖπνον ἡρέετο, ἔτε ἵπποις ἀγυμνάστοις σῖτον ἐνέβαλλε· συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν Δῆραν τες περὶ αὐτὸν σκηπτέχης. Τοιγαρὲν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκείνων, διὰ τὴν αἰεὶ μελέτην. Παράδειγμα μὲν δὴ τοιοῦνδε ἑαυτὸν παρείχετο. Πρὸς δὲ τέτῳ, καὶ τῶν ἄλλων ἔστινας μάλιστα ὀρώη τὰ καλὰ, διώκοντας, τέτῳ καὶ δώροις καὶ ἀρχαῖς καὶ ἑδραῖς καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλλεν, ὅπως ἕκαστος ἀριστος φανήσοιτο Κύρῳ.

Καταμαθεῖν δὲ τῷ Κύρῳ δοκῶμεν, ὡς ἐ τέτῳ μόνῳ ἐνόμιζε χρῆναι τες ἀρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέρειν, τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ καταγοητεύειν ᾧετο χρῆναι αὐτὰς. Στολὴν τε γῆν εἴλετο τὴν Μηδικὴν αὐτὸς τε φορεῖν, καὶ τες κοινῶνας ταύτην ἐπίσειεν ἐνδύεσθαι· αὐτὴ γὰρ αὐτῷ συγκρούτειν ἐδόκει, εἴ τις τί ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίστης καὶ μεγίστους ἐπιδεικνύναι τες φορεῖντας. Καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν, ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν ἐστὶ καὶ ὑποτιθεμένους τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι ἢ εἰσὶ. Καὶ ‡ ὑποχρίεσθαι δὲ τες ὀφθαλμοὺς προσίετο, ὡς εὐοφθαλμότεροι φαίνοντο ἢ εἰσὶ· καὶ ἐντριβέσθαι, ὡς εὐχρῶτεροι ὀρώντο ἢ πεφύκασιν. Εμελέτησε δὲ καὶ ὡς μὴδὲ πτύοντες μὴδὲ ἀπομυττόμενοι φανεροὶ εἶεν· μὴδὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ Δεῶν μὴδενος, § ὡς ἐδὲν θαυμάζοντες. Πάντα δὲ ταῦτα ᾧετο φέρειν

* Μὴ μένειν, &c.] Leunclavius marginalem hanc lectionem in vertendo hoc loco sequitur: ὁπότε μὴ μένειν οἴκοι· ἀνάγκη: et ea quæ statim sequuntur verba sic distinguit:—ὁπότε ἀνάγκη εἴη οἴκοι, ἐδήρα, &c. Quod ad lectionem illam attinet, vox sanè οἴκοι subaudienda potius, quàm textui, contra libròrum omnium fidem, inferenda videtur: nec mihi Leunclaviana distinguendi ratio æquè placet, atque illa quæ in edit. Steph. Eton. cæterisque ferè omnibus obtinet: quàmque adeò recepimus. De re ipsâ vide quæ notavimus p. 15.

† Πρὶν ἰδρῶσαι, &c.] Idem ferè de Cyro minore tradit Noster in libro qui inscribitur Οἰκονομ. p. 484. edit. Steph. Οἰκονομὶ σοι τὸν Μίδον, (Lystrandum adloquitur Cyrus) ὅταν περ ἰδρῶσαι, μὴ πᾶντοσι διπνήσαι, πρὶν ἰδρῶσαι, ἢ τῶν πολιτικῶν τι, ἢ, &c.

‡ Τποχρίεσθαι δὲ, &c.] Ex more scilicet Medorum ac περυστῶν apud alias etiam gentes. Vide quæ hæc de re notavimus p. 10.

§ Ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες] Zenonis placitum erat, teste Laërt. l. 7. § 123. τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν.

φέρειν τι εἰς τὸ δυσκαταφρονητοτέρως φαίεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. Οὓς μὲν δὴ ἀρχειν ᾤετο * χρῆναι δὲ ἑαυτῷ, ἔτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ καὶ τῷ σεμνῶς προεστάναι αὐτῶν· ἔς δ' αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δαλεῦν, τέτρες ἔτε μελετᾶν τῶν ἐλευθερίων πόνων ἐδένα παρῶρμα, ἔτε ὅπλα κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν· ἐπεμελεῖτο δ' † ὅπως μήτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοί ποτε ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μελετημάτων. Καὶ γὰρ ὁπότεν ἐλαύνουεν τὰ θηρία τοῖς ἵππευσιν εἰς τὰ πεδία φέρεσθαι σῖτον εἰς θῆραν τέτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἐλευθέρων ἐδενί· καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἤγεν αὐτὸς πρὸς τὰ ὕδατα, ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. Καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστε, ἀνέμενεν αὐτὸς ἔστ' ἂν φάγοιεν τι, ὥς μὴ ‡ βελιμιῶεν· ὥστε καὶ ἔτοι αὐτὸν, ὥσπερ οἱ ἀρίστοι, § πατέρα ἐκάλεν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν ὅπως ἀναμφιλόγως αἰεὶ ἀνδράποδα διατελοῖεν. Τῇ μὲν δὴ ὅλη Περσῶν ἀρχῇ ἔτω τὴν ἀσφάλειαν κατεσκεύαζεν.

Ἐαυτῷ δὲ, ὅτι μὲν ἐχ' ὑπὸ τῶν καταστραφέντων κίνδυνος εἴη παθεῖν τι, ἰσχυρῶς ἐδάρρει· (καὶ γὰρ ἀνάλκιδας ἡγεῖτο εἶναι αὐτὸς, καὶ ἀσυντάκτους ὄντας ἐώρα, καὶ πρὸς τέτοις ἐδὲ ἐπλησίαζε τέτων ἐδείς αὐτῷ ἔτε νυκτὸς ἔτε ἡμέρας) ἔς δὲ κρατίστες τε ἡγεῖτο, καὶ ὠπλισμένους καὶ ἀδρόους ὄντας ἐώρα, καὶ

θαυμάζειν. Pythagoras etiam hunc fese ex philosophiâ fructum percepisse professus est τὸ, μηδὲν θαυμάζειν. *Plutarch. περὶ τοῦ ἀκούειν*, pag. 44. Hinc *Horat. l. i. ep. 6.*

Nil admirari prope res est una, Numici,

Solâque, quæ possit facere et servare beatum.

At Platoni in *Theæteto* p. 155. et *Aristot. τῶν μετὰ τὰ φυσ. l. i. c. 2.* τὸ θαυμάζειν ἐστὶ ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας, et μάλα φιλοσόφου πάθος. Verum conciliari poterunt, quæ tantum inter se pugnare videntur, sententiæ; si de tirone philosopho, Platonem et Aristotelem, de veterano sapientiæ jam apicem summum affecuto, priores illos loqui statuerimus.

* Χρῆναι δὲ ἑαυτῷ, οὕτω] Ita edit. *Steph. Leuncl. Aldl.* In quibusdam libris ponitur distinctio post χρῆναι. non recte: sed de quo tamen lectorem non celandum existimavi.

† Ὅπως μήτε, &c.] Ità rescripsimus ex MSto Bodl. Prius legebatur ὅπως μήποτ' ἄσιτοι, &c.

‡ Βελιμιῶεν] *Suidas*: Βουλιμιῶν. τὸ παρ' ἡμῶν λιμώττειν. Ξενοφῶν δὲ βουλιμιῶν λέγει τὸ τὸν στόμαχον ἐπιδάκνυσθαι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. *Phavorinus*: βουλιμιῶ, μεγάλως λιμώσκει. Id verò morbi genus, quod Græci βουλιμον adpellant, ità describit *Galen. De sin. Med. p. 262.* T. 2. Βούλιμος ἐστὶ διάθεσις, καθ' ἣν ἐπιζήτησις ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων γίνεται τροφή. Εκλύονται δὲ καὶ καταπιπτονσί, καὶ ἀχειροῦσι καὶ καταψύχονται τὰ ἄκρα, θλίβονται τε τὸν στόμαχον, καὶ ὁ σφυγμὸς ἐπ' αὐτῶν ἀμυδρὸς γίνεται. Vide quæ de hoc verbo notavit *Cl. Jungermannus ad Poll. l. 2. segm. 217.* *Gell. l. 16. c. 3.*

§ Πατέρα ἐκάλεν] *Herodotus l. 3. c. 89.*—λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖς μὲν ἦν κἀπηλος· Καμβύσης δὲ, δεσπότης· Κύρος δὲ, πατήρ. Ο μὲν, ὅτι ἐκαπήλυσεν πάντα τὰ πρῆγματα· ὁ δὲ, ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ δόλιγρος· ὁ δὲ, ὅτι ἡπιὸς τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμχανήσατο. Hic nimirum mores referebat Ulyssis, qui πατήρ (ut *Homerus* plus vice simplici) ὡς ἡπιὸς ἦεν. Eisdem horum omnium appellations, ab *Herodote* hausitas, recenset etiam *Thémistius* *orat. 19. p. 233.* post. edit.—Πέρσαι καλῶς Κύρον μὲν, πατέρα· Καμβύσης δὲ, δεσπότην· Δαρεῖον δὲ, κἀπῆλον ἐπωνόμαζον. Tangit et *Julianus* *orat. i pag. 9.* ubi vide eruditissimus *Il-lustris. Ex Spanhemii* observationes.

πὲς μὲν αὐτῶν ἦδει ἱππέων ἡγεμόνας ὄντας, τὰς δὲ, πεζῶν πολλὰς δὲ αὐτῶν καὶ φρονήματα ἔχοντας ἡσθάνετο ὥς ἱκανὸς ὄντας ἀρχεῖν· καὶ τοῖς Φύλαξι δὲ αὐτῷ ἕτοι μάλιστα ἐπλησίαζον, καὶ αὐτῷ δὲ Κύρῳ τέτων πολλοὶ πολλάκις συνεμίγνυσαν· (ἀνάγκη * γὰρ ἦν, ὅτι καὶ χρῆσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς) ὑπὸ τέτων ἔν καὶ κίνδυνος ἦν αὐτὸν μάλιστα παθεῖν τι κατὰ πολλὰς τρόπους. Σκοπῶν ἔν ὅπως ἂν αὐτῷ καὶ τὰ ἀπὸ τέτων ἀκίνδυνα † γένοιτο, τὸ μὲν περιελεῖσθαι αὐτῶν τὰ ὅπλα καὶ ἀπολέμεν ποιῆσαι, ἀπεδοκίμασε, καὶ ἀδίκον ἡγόμενος καὶ κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τῷτο νομίζων· τὸ δ' αὖ μὴ προσέειπαι αὐτῷ, καὶ τὸ ἀπιστέντα φανερόν εἶναι, ἀρχὴν ἡγήσατο πολέμου· ἐν δ' ἀντὶ πάντων τέτων ἔγνω καὶ κρατίστον εἶναι πρὸς τὴν αὐτῷ ἀσφάλειαν καὶ κάλλιστον, εἰ δύναίτο ποιῆσαι τὰς κρατίστους ἐαυτῷ μᾶλλον φίλος ἢ ἀλλήλοις. Ως ἔν ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι δοκεῖ ἡμῖν ἐλθεῖν, τῷτο πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

Πρῶτον μὲν γὰρ διὰ παντὸς αἰετὶ τῷ χρόνῳ Φιλανδραπίαν τῆς ψυχῆς ὥς ἡδύνατο μάλιστα ἐνεφάνιζεν· ἡγούμενος, ὥσπερ εἰ ῥαδίον ἐστι φιλεῖν τοὺς μισεῖν δοκοῦντας, εἰδ' εὐνοεῖν τοῖς κακονόοις, ἔτω καὶ τοὺς γνωσθέντας ὥς φιλοῦσι, καὶ εὐνοοῦσιν εἰ ἂν δύνασθαι μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλεῖσθαι ἡγεμένων. Ἐως μὲν ἔν χρήμασιν ἀδυνατώτερος ἦν εὐεργεῖν, τῷ τε προνοεῖν τῶν συνόντων καὶ τῷ προπονεῖν, καὶ τῷ συνηδόμενος μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φανερός εἶναι, συναχδόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τούτοις ἐπειρᾶτο τὴν φιλίαν θηρεύειν· ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο αὐτῷ ὥστε χρήμασιν εὐεργετεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γινῶναι, πρῶτον μὲν, ὥς εὐεργέτημα ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους οὐδέν ἐστιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς δαπάνης ἐπιχαριτώτερον, ἢ σίτων καὶ ποτῶν μετάδοσις. Τῷτο δ' ἔτω νομίσας, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν αὐτῷ τράπεζαν συνέταξεν, ὅπως οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τούτοις

* Γὰρ ἦν, ὅτι καὶ, &c.] Sic edit. Leuncl. Elton. aliaque: nec aliter scribi voluit Stephanus. Ald. habet *χειρῆσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς*. Sed μέλλω cum präterito infinitivi perperam jungitur. MS. Bodl. turbat hęc omnia: quippe exhibet *εἰ τι χερῆσθαι ἔμελλως*. Idem liber, itemque edit. Ald. et Flor. paulò infra dant *χειρῆσθαι τι πλείστοις*, ubi reponendum est *καὶ χρῆσθαι πλείστοις*.

† Γίνονται] Ità MS. Bodl. et edit. Ald. Steph. Leuncl. In aliis quibusdam legitur *γένοιτο*, quibus accedit exemplar Gabrieliū vīsum. Parum refert utrum tandem modo legas: nam apud Auctores sæpè nomina neutra pluralia cum verbo plurali iuncta reperias. Noster lib. I. pag. 46. in eadem etiam periodo diversis adhibuit numeros: *ἐν τοῖς πολέμοις τὰ κατὰ κηχανήματα εἰδοκίμη· ταῦτα γὰρ μᾶλλον καὶ ἱερατάων δύνανται*—Confer Joh. x. 27.

ὅμοια αὖ * παρατίθειτο αὐτῷ, ἱκανὰ παμπόλλοις ἀνδρά-
ποις· ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα, πλὴν οἷς αὐτὸς καὶ
οἱ σύνδειπνοι χρῆσαιντο, διεδίδε οἷς αὖ ἐβούλοιο τῶν φίλων
μνήμην ἐνδείκνυσθαι, ἢ φιλοφροσύνην. Διέπεμπε δὲ καὶ τέ-
τοις εἰς ἀγασθείη ἢ ἐν φυλακαῖς, ἢ ἐν θεραπειαῖς, ἢ † ἐν
αἰστισιν οὖν πράξεσιν· ἐνσημαινόμενος τῷτο, ‡ ὅτι ἐχὶ λανθάν-
οι χαρίζεσθαι βεβλόμενος. Εἴμα δὲ καὶ τῶν § οἰκετῶν ἀπὸ
τῆς τραπέζης ὁπότε τινὰ ἐπαινέσειε· καὶ τὸν πάντα δὲ σῖτον
τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν ἐπετίθετο, οἴόμενος ὥσπερ
καὶ || τοῖς κυσὶν ἐμποιεῖν τινα καὶ τῷτο εὐνοίαν. Εἰ δὲ καὶ
θεραπεύεσθαι τινας βέλοιο τῶν φίλων ὑπὸ πολλῶν, καὶ τέ-
τοις ἐπεμπε ἀπὸ τραπέζης· καὶ νῦν γὰρ ἔτι οἷς ἂν ὀρώσι πεμ-
πόμενα ἀπὸ τῆς βασιλείας τραπέζης, τέτοις πάντες μᾶλλον
θεραπεύεσι νομίζοντες αὐτοὺς ἐντίμους εἶναι, καὶ ἱκανοὺς δια-
πράττειν ἣν τι δέονται. Ἐπὶ δὲ καὶ οὐ τοῦτων μόνον ἕνεκα τῶν
εἰρημένων εὐφραίνει τὰ πεμπόμενα παρὰ βασιλείας, ἀλλὰ τῷ
ἔντι καὶ ἡδονὴ πολὺ διαφέρει τὰ ἀπὸ τῆς βασιλείας τραπέζης.
Καὶ τῷτο μέντοι ἔτως ἔχειν ἐδέν τι θαυμαστόν· ὥσπερ γὰρ
καὶ ἄλλαι τέχναι διαφερόντως ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν
ἐξεργασμέναι εἰσὶ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ παρὰ βα-
σιλεῖ σῖτα πολὺ διαφερόντως ἐκπεπόνηται. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς
μικραῖς πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ποιεῖσι κλίνην, θύραν, ἄροτρον, τρά-
πεζαν· (πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς ἔτος καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ ἀγαπᾷ
ἦν καὶ ἔτως ἱκανὸς αὐτὸν τρέφειν ἐργοδότας λαμβάνη· ἀδύ-

* Παρατίθειτο] Sic in omnibus, quos vidi, libris scriptum legitur. *Portus* reponendum dicit vel παρατίθειτο vel παρατίθειτο, accentu in præcedentem, syllabam ob verbi compositionem retracto. Sed nihil muto: nam legitur simplex θέμην, θέτο, θέτο, pro θέμην, θέτο, θέτο. nec quid causæ est, cur eadem etiam compositi forma non obtineat.

† Ἐν αἰστισιν οὖν, &c.] Hanc lectionem, levi mutatione factâ, ex MSto Bodl. reposuimus; nam in eo scribitur ἐν αἰς τισιν οὖν. In *Ald.* et *Flor.* edit. habes ἐν ταῖς τισιν οὖν: in aliis ἐν αἰστισιν οὖν: in *Steph.* et *Leuncl.* ἐν ἄλλαις τισὶ, &c. At Stephanus Budæum nobiscum facere in annot. testatur: atque ipse aded sic, uti reposuimus, legendum se putare fatetur.

‡ Ὅτι οὐχὶ λανθάνοι, &c.] MS. Bodl. ὅτι οὐκ ἂν λανθάνοιεν, in marg. οὐχὶ λανθάνοιεν. Edit. *Ald.* et *Flor.* οὐχὶ λανθάνοιεν χαρίζεσθαι βουλόμην: sed Stephanus, Leunclavius alique (ex vet. etiam cod. auctoritate) lectionem receptam rectè sunt amplexi.

§ Οἰκετῶν ἀπὸ τῆς, &c.] Οἰκέται qui dicantur, docebit p. 122. n. *

|| Τῶς κυσὶν] In edit. *Flor.* legitur τοῖς κυσὶν: at in *Ald.* *Steph.* *Leuncl.* cæterisque, quas vidi, omnibus, necnon in MSto Bodl. τοῖς κυσὶν. Illam lectionem sequitur *Philephus*: hanc tamen Stephanus pro verâ habendam rectè judicavit. Etiam ferocissimas quasque beluas (verba sunt *Porti*) vocum blanditiis et ciborum illecebris ita lenimus, ut innatam feritatem quodammodo exuere, et quandam mansuetudinem induere videantur, ut fe nobis arbitratu nostro tractandas faciliè permittant. Quid mirum igitur, si de canibus idem hoc loco dicatur; qui solent, herilem mensam circumstantes, expectare, dum aliquid sibi ex eâ proiciatur?

νατον ἔν πολλὰ τεχνώμενον ἄνδρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν) ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πόλεσι, διὰ τὸ πολλὰς ἐκάστω δέϊσθαι, ἀρ. κεῖ καὶ μία ἐκάστω τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι· πολλάκις δὲ ἐθ' ὅλη μία, ἀλλ' ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα. Εἰσι δὲ ἔνθα καὶ ὑποδήματα ὁ μὲν νευρορράφων μόνον, τρέφεται, ὁ δὲ, σχίζων· * ὁ δὲ χιτῶνας μόνον συντέμνων, ὁ δὲ γε, τέτων ἔθ' ἐν ποιῶν, ἀλλὰ συντιθεῖς ταῦτα. Ἀνάγκη ἔν τὸν ἐν βραχυτάτῳ διατρέβοντα ἔργῳ, τῆτον καὶ ἄριστα † διηναγκάσθαι τῆτο ποιεῖν. Τὸ αὐτὸ δὲ τῆτο πέπονθε καὶ τὰ ἀμφὶ τὴν δαίταν. Ω μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνην στρώνῃσι, τράπεζαν κοσμεῖ, μάττει, ὅψα ἄλλοτε ἄλλοῖα ποιεῖ, ἀνάγκη, οἶμαι, τέτῳ ὥς ἂν ἕκαστον προχωρῇ, ἕτως ἔχειν· ὅπερ δὲ ἱκανὸν ἔργον ἐνὶ ἔφειν κρέα, ἀλλὰ ὀπτᾶν, ἀλλὰ δὲ ἰχθὺν ἔφειν, ἀλλὰ ὀπτᾶν· ἄλλὰ ἄρτους ποιεῖν, καὶ μὴδὲ τέτες παντοδαπὰς, ἀλλὰ ἀρκεῖ ἂν ἐν εἶδος εὐδοκιμῆν παρὰσχη· ἀνάγκη, οἶμαι, ταῦτα ἕτῳ ποιέμενα, πολὺ διαφερόντως ἐξεργάσθαι ἕκαστον. Τῇ μὲν δὲ τῶν σίτων θερσπεῖα τοιαῦτα ποιῶν πολὺ ὑπερεβάλετο πάντας·

Ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θερσπεύων πολὺ ἐκράτει, τῆτον νῦν διηγῆσομαι· πολὺ γὰρ διενεγκὼν ἀνδρώπων τῷ πλείστας προσόδους λαμβάνειν, πολὺ ἔτι πλέον διήνεγκε τῷ πλείσται ἀνδρώπων θωρεῖσθαι. Κατῆρξε μὲν ἔν τέτῳ Κῦρος· διαμένει δὲ ἔτι καὶ νῦν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ πολυθωρία. Τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλεσιώτεροι ὄντες φανεροὶ ἢ Περσῶν βασιλεῖ; Τίς δὲ κοσμῶν κάλλιον φαίνεται στολαῖς τῆς περὶ αὐτὸν ἢ βασιλεύς; ‡ Τίνος

* Ὁ δὲ χιτῶνας, &c.] Aut ταῦτα (quod mox sententiam claudit) aut χιτῶνας mendosè legi arbitrat̃ur Stephanus: sed hoc quàm illud suspectum magis habet. Nam ei hic accus. χιτῶνας locum occupare videtur alius cujusdam, qui ad τὰ ὑποδήματα pertineat. Ait idem suspicionem suam augere participium συντίμων: quòd, se judice, verisimile sit non mindus id περὶ τῶν ὑποδημάτων dixisse Xenophontem, quàm duo præcedentia νευρορράφων et σχίζων. At cùm Xenophon jam participium σχίζων adhibuerat; haud consentaneum est, uti mihi quidem videtur, ut illud alterum partic. συντέμνων de eadem re statim ingereret. J. Pollux certè lib. 7. c. 20. περὶ ὑποδημάτων loquens, hæc ipsa Xenophontis verba citat, et ad σχίζων sistit. Quare nihil mutandum, sed ταῦτα ad ea omnia quæ præcesserant, sive ὑποδήματα, sive χιτῶνας respiciant, referendum censeo.

† Διηναγκάσθαι] Aliam scripturam Camerarius è suo vet. libro depromptam exhibet, nimirum διενέγκασθαι: quod reddit excellere. Sed διενέγκασθαι pro excellere, sicut dicitur διενίγκαι, meritò veretur Stephanus ut aliquo scriptoris hujus exemplo defendi possit.

‡ Τίνος δὲ] Stephano placet hæc lectio, Τὰ τίνος δὲ ὄψα, eodem sensu manente, sed articulo ornatus aliquid adjiciente. Verùm de mutandâ scripturâ non sum sollicitus, ubi nec libri (quos videre contigit) variant, nec necessitas ulla vel Auctoris consuetudo et indolet id requirit.

δὲ δῶρα γιγνώσκεται ὥσπερ ἓν τῶν βασιλέως, * ψέλλια καὶ στρεπτοὶ καὶ ἵπποι χρυσοχάλινοι; οὐ γὰρ δὴ ἕξεστιν ἐκεῖ ταῦτα ἔχειν ὧ ἢ μὴ βασιλεὺς δῶ. Τίς δ' ἄλλος λέγεται δῶρων μεγέθει ποιεῖν αἰρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἀντ' ἀδελφῶν, καὶ ἀντὶ πατέρων καὶ ἀντὶ παίδων. Τίς δ' ἄλλος ἐδυνάσθη ἐχθρὸς ἀπέχοντάς πολλῶν μηνῶν ὁδὸν τιμωρεῖσθαι, ὡς Περσῶν βασιλεὺς; Τίς δὲ ἄλλος, καταστρεφάμενος ἀρχὴν, ὑπὸ τῶν ἀρχομένων † πατὴρ καλούμενος ἀπέθανεν, ἢ Κῦρος; Τοῦτο δὲ τέκνομα δῆλον ὅτι εὐεργετῆνός ἐστι μᾶλλον ἢ ἀφαιρεμένος. Κατεμάδομεν δὲ ὡς καὶ τὸς βασιλέως καλεσμένους ‡ ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βασιλέως ὧτα οὐκ ἄλλως ἐκθήσατο ἢ τῷ δωρεῖσθαι τε καὶ τιμᾶν. τὸς γὰρ ἀπαγγείλαντας ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πεπύσθαι, μεγάλως εὐεργετῶν, πολλοὺς ἐποίησεν ἀνδρώπους καὶ ὠτακουστῆν καὶ κατοπτεύειν τί ἂν ἀγγείλαντες ὠφελήσειαν βασιλέα. Ἐκ τούτου δὴ καὶ πολλοὶ ἐνομίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ καὶ πολλὰ ὧτα. § Εἰ δέ τις οἶεται ἓνα αἰρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλεῖ, ἐκ ὁρθῶς οἶεται. ὀλίγα γὰρ εἰς ἂν ἴδοι καὶ εἰς ἀκέσειε· καὶ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ ἀμελεῖν ἂν παραγγελλόμενον εἴη, εἰ ἐνὶ τῷ προστεταγμένον εἴη. πρὸς δέ, καὶ ὄντινα γιγνώσκοιεν ὀφθαλμὸν ὄντα, τῷτον ἂν εἰδεῖεν ὅτι φυλάττεσθαι δεῖ. Ἀλλ' ἐχ' ἕτως ἔχει, ἀλλὰ τῷ φάσκοντος ἀκῆσαι τι ἢ ἰδεῖν ἄξιον ἐπιμελείας παντὸς βασιλεὺς ἀπέει. Οὕτω δὴ πολλὰ μὲν βασιλέως ὧτα, πολλοὶ δὲ ὀφθαλμοὶ νομίζονται· καὶ φοβῶνται πανταχῇ λέγειν τὰ μὴ

* Ψέλλια καὶ, &c.] *Versum in oratione fieri, multò fadissimum est, totum: sicut etiam in parte, deforme;* inquit. *Quintil. Instit. Orat.* l. 9. c. 4. Plurimos tamen, praesertim hexametros, in orationis tractu profaeti scriptores effudere. Imò *Quintilianum* ipsum in eandem compositionis incuriam, quam in aliis acriter perstringit, incidisse notat. *Cl. Marklandus* epist. crit. p. 14. ————— *utendum* (verba sunt *Fabii* Institut. *Orat.* l. 1. c. 6.

planè sermone, ut numme, cui publica forma est.

Similiter *Cicero*, ad *Att.* l. 2. ep. 18. *Displaceo mihi, nec sine summo scribo dolere.* Et in principio orat. *Archiane*: si qua, inquit, exercitatio dicendi, in quâ me non inferior mediocriter esse versatum:

Plura si desideres exempla, *Bircovium* adi ad *Dionys.* *Hal.* T. 2. p. 51. v. 39. edit. *Oxon. et Barth.* Adv. l. 8. c. 21. l. 11. c. 16. Conf. *Jac.* i. 17. ubi *Apostolum* integrum hexametrum adhibuisse notavit *Cl. Blackwallus*; quem vide sis ad *Sacr. Class.* p. 151.

† Πατὴρ καλούμενος] Vide quæ paulò suprâ notavimus, p. 283.

‡ Ὀφθαλμοὺς καὶ, &c. *Suidas*, Ὀφθαλμοὺς βασιλέως, ἀντὶ τοῦ μίγα δυνάμενος παρὰ βασιλεῖ. Οὕτω δὲ ἐκάλουν τοὺς σατράπας, δι' ὧν πάντα ὁ βασιλεὺς ἐπισκοπεῖ· ὡς βασιλέως ὧτα, τοὺς ὠτακουστὰς, δι' ὧν ἀκούει τὰ πραττόμενα ἐκάστῳ πανταχῶ.

§ Εἰ δέ τις οἶεται, &c.] In *Camerarii* libro scriptum esse testatur *Stephanus*, εἰ δὲ τινὲς ᾤοντο et versu eodem, οὐκ ὁρθῶς οἰονται. Sed utrobique ᾤοντο aut οἰονται scribendum monet *Stephanus*, et quidem hoc potius quàm illud. At vulgata mihi placeat lectio, neque adeo eam cum illis commutare velim.

σύμφορα βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτῷ ἀκρόντος, καὶ ποιεῖν αὐτῷ μὴ σύμφορα, ὥσπερ αὐτῷ παρόντος. * Οὐκὲν ὅπως μνησθῆναι ἂν τις ἐτόλμησε πρὸς τινὰ περὶ Κῦρος φλαυρόν τι, ἀλλ' ὥς ἐν ὀφθαλμοῖς πᾶσι καὶ ὥσιν βασιλέως, τοῖς αἰεὶ παρῆσιν, ἕτως ἕκαστος διέκειτο. Τὸ δὲ ἕτω διακείσθαι τὰς ἀνθρώπους πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ μὲν ἔκ οἷδ' ὅτι ἂν τις αἰτιάσαιτο μᾶλλον ἢ ὅτι μεγάλα ἤδελεν ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν.

Καὶ τῷ μὲν δὴ μεγέθει δῶρων ὑπερβαλεῖν, πλεσιώτατον ὄντα, οὐ θαυμαστόν· τῇ δὲ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα περιγενέσθαι, τῷτο ἀξιολογώτερον. Εκείνος τοίνυν λέγεται κατάδηλος εἶναι μηδενὶ ἂν ἕτως αἰσχυρθεῖς ἠττώμενος, ὥς φίλων θεραπείᾳ. Καὶ λόγος δὲ αὐτῷ ἀπομνημονεύεται, ὥς λέγοι † παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθῆ καὶ βασιλέως ἀγαθῆ· τὸν τε γὰρ νομέα ‡ χρῆναι ἔφη, εὐδαιμονα τὰ κτήνη ποιῆντα, χρῆσθαι αὐτοῖς (ἢ δὴ προβάτων εὐδαιμονία) τὸν τε βασιλέα ὡσαύτως εὐδαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιῆντα, χρῆσθαι αὐτοῖς. Οὐδὲν ἔνθα θαυμαστόν, εἴπερ ταύτην εἶχε τὴν γνώμην, τὸ φιλονείκως ἔχειν πάντων ἀνθρώπων θεραπείᾳ περιγίγνεσθαι.

Καλὸν δὲ ἐπίδειγμα καὶ τῷτο λέγεται Κῦρος ἐπιδειξάμενος, ὅτε ἐνεδίετο αὐτὸν ὥς διὰ τὸ πολλὰ διδόναι πένης ἔσοιτο, ἐξὸν αὐτῷ θαυραρὲς χρυσῷ § πλείστους ἐνὶ γε ἀνδρὶ ἐν τῷ οἴκῳ καταδέσθαι. Καὶ τὸν Κῦρον λέγεται ἐρέσθαι, Καὶ πόσα ἂν ἦδη οἶμι μοι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυ-

* Οὐκὲν ὅπως, &c.] Rectè monet Stephanus, vel οὐκὲν scripsisse Xenophonem, vel in οὐκὲν inclusisse negativam particulam, quam ὅπως sibi præfigi postularet; perinde ac si dixisset οὐχ ὅπως οὐν.

† Παραπλήσια ἔργα, &c.] Vide sis quæ suprà notavimus p. 1. His. ex J. Poll. segm. 249. lib. 1. libet addere, ποιμένα, αἰπόλον, βοσκόν, συβώτην. ἵπποφορβὸν communi omnes nomine dici νομῆς, quod ante nos notavit etiam Cl. Bos in Diss. de Etymol. Græcâ. Ποιμήν autem (ὁ τῶν προβάτων ἡγούμενος, uti dicto loco J. Pollux) ductâ ex pastoritii regique muneris similitudine quadam metaphorâ, passim à Scholi. in Homer. exponitur βασιλεὺς. Ex eadem ratiōnis notione, quæ voci huic subiecta est, Ecclesiæ Præfæcti in Sacris Literis comparantur ποιμένες, et ποιμαίνειν dicuntur Ecclesiam. Vide Act. xx. 28. 1 Pet. v. 2. Hinc Christus Dominus, Rex Regum, summus Ecclesiæ Præfæctus, vocatur ὁ ποιμὴν ὁ μέγας Heb. xlii. 20. et ἀρχιποιμὴν 1 Pet. v. 4. Cyrus etiam ipse, cui hanc Xenophon tribuit sententiam, Pastor Domini appellatur Isai. xlv. 28.

‡ Χρῆναι ἔφη] In Camerarii libro post χρῆναι scriptum est ἄρα: quæ particula aliquid ornatus adjicit, sensum non mutat. Eadem est ratio articuli τὰ ante τίνος διὰ δῶρα, uti notavit Stephanus.

§ Πλείστους ἐνὶ γε, &c.] Ab interpretibus nonnullis ἐνὶ, pro μόνῳ minùs rectè accipitur. Illis autem verbis significari monuit Stephanus, plures esse quàm usquam, qui quidem unius tantummodò viri sint. Alioqui enim licuisset et aliis plurimos domi thesauros recondere, quî negare Xenophon potuisset?

σίον, ὥσπερ σὺ κελεύεις, ἐξ ὅτε ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμί; Καὶ τὸν Κροῖσον * εἰπεῖν, Πολὺν τινα ἀριθμόν. Καὶ τὸν Κύρον πρὸς ταῦτα, Ἀγε δὴ, φάναι, ὦ Κροῖσε, συμπεμφον ἄνδρα σὺν Υστάσπα τέτῳ, ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. Σὺ δὲ, ὦ Υστάσπα, ἔφη, περιελθὼν πρὸς τὰς φίλεις, λέγε αὐτοῖς ὅτι δέομαι χρυσίαις πρὸς πρᾶξιν τινα. (καὶ γὰρ τῷ ὄντι προσδέομαι) καὶ κέλευε αὐτὰς, ὅποσα ἂν ἕκαστος δύναιτο, πορίσαι μοι χρήματα· γράψαντας δὲ καὶ κατασημηγημένους δῆναι τὴν ἐπιστολὴν τῷ Κροῖσε φεράποντι φέρειν. Ταῦτα δὲ ὅσα ἔλεγε καὶ γράφας καὶ καὶ σημηνάμενος, ἐδίδε τῷ Υστάσπα φέρειν πρὸς τὰς φίλεις, ἐνέγραψε δὲ πρὸς πάντας, καὶ Υστάσπαν ὡς φίλον αὐτῷ δέχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ περιηλθε καὶ ἤνεγκεν ὁ Κροῖσε φεράπων τὰς ἐπιστολάς, ὁ δὲ Υστάσπας εἶπεν, ὦ Κύρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλουσίῳ χρῆσθαι· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρειμι δῶρα, διὰ τὰ σὰ γράμματα. Καὶ ὁ Κύρος εἶπεν, Εἴς μὲν τοίνυν καὶ ἕτος ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὦ Κροῖσε· τὰς δὲ ἄλλας καταδεῶ, καὶ λόγισαι πόσα ἐστὶν ἔτοιμα χρήματα, ἣν τι δέωμαι χρῆσθαι. Λέγεται δὲ λογιζόμενος ὁ Κροῖσος πολλαπλάσια εὐρεῖν, ἢ ἔφη Κύρῳ ἂν εἶναι ἐν τοῖς θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνέλεγεν. Ἐπεὶ δὲ τὸτο φανερόν ἐγένετο, εἰπεῖν λέγεται ὁ Κύρος, Οἷός, φάναι, ὦ Κροῖσε, ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ † θησαυροί; Ἀλλὰ σὺ μὲν κελεύεις με, παρ' ἐμοὶ αὐτὰς συλλέγοντα, φθονεῖσθαι τε δι' αὐτὰς καὶ μισεῖσθαι, καὶ φύλακας αὐτοῖς ‡ ἐφιστάντα μισθοφόρους, τέτοις πιστεύειν· ἐγὼ δὲ, τὰς φίλεις πλεσίαις ποιῶν, § τέτῳ μοι νομίζω θησαυρὸς καὶ φύλακας ἅμα ἐμῷ τε καὶ τῶν ἡμετέρων

* Εἰπεῖν, Πολόν, &c.] *Distinctionem inter voces istas tollit Leunclavius et locum sic redidit, Ibi Cræsus indicasse magnam quandam summam. De quâ sive vertendi sive interpungendi ratione illi non adsentior. Nam verba ista Πολόν τινα ἀριθμόν, non ad εἰπεῖν pendent, sed potius respiciunt ea, quæ modò protulerat Cyrus, Καὶ πόσα ἂν ἤδη, &c. quasi respondisset Cræsus, Πολόν τινα ἀριθμόν ἂν ἤδη σὺ μοι χρῆματτονεῖναι, εἰ, &c.*

† Θησαυροί;] In edit. *Eton.* post vocem istam rectè ponitur interrogationis nota; quod Stephanus etiam fieri oportere vidit monuitque. Sic etiam p. 156. *ὥς ὡς* interrogativè poni videre est. Infinitivos autem illos, εἰπεῖν et φάναι. Nostrium *ἐν παραλλήλῳ* hoc loco posuisse, tametsi nullus moneat, animadvertet lector.

‡ Εφιστάντα μισθοφόρους, &c.] In *Ald. et Flor.* non post *μισθοφόρους* posita est interpunctio, sed post *ἐφιστάντα*. Atqui consentaneum esse videtur, ut *μισθοφόρους* cum *φύλακας* conjungamus, sicut *φρουροὺς μισθοφόρους* statim post legimus. Rectè hæc monuit Stephanus, cui editiones primæ notæ omnes adscriptulantur.

§ Τούτους μοι νομίζω, &c.] In eâ quoque magnus ille Macedonum rex erat sententiâ; de quo sic Theop.: Ἀλέξανδρος—ἰσχυρθεὶς ὑπὸ τινος, πού ἔχει τοὺς θησαυροὺς. Ἐν τούτοις, ἔφη, δεῖξας τοὺς φίλους. *Prægm.* c. 5. p. 73. edit. Scheff. Pulchrè etiam Theodota illa: Εὐάντις, ἔφη, φίλος μοι γινόμενος εὖ ποιεῖν ἐθέλη, οὐτὸς μοι βίος ἐστί. *Memorabil.* lib. 3. haud procul à fine.

ἀγαθῶν πιστοτέρους εἶναι, ἢ εἰ * φρενὲς μισθοφόρους ἐπεστη-
 σάμην. Καὶ ἄλλο δέ σοι ἐγὼ· ἐγὼ γάρ, ὦ Κροῖσε, ὃ μὲν οἱ
 θεοὶ δόντες εἰς τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνδράποισι, ἐποίησαν ὁμοίως
 πένητας πάντας, τέττα μὲν ἐδὲ αὐτὸς δύναμαι περιγενέσθαι,
 ἀλλ' εἰμὶ ἄπληστος καὶ γὰρ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, χρημάτων τῇ
 δέ γε μέντοι διαφέρειν μοι δοκῶ τῶν πλείστων, ὅτι οἱ μὲν,
 † ἐπειδὴ τῶν ἀρκέντων περιττὰ κτήσονται, τὰ μὲν αὐτῶν κα-
 τορύττεσι, τὰ δὲ κατασῆπσι, τὰ δὲ ἀριθμοῦντες καὶ με-
 τρῶντες καὶ ‡ ιστάντες καὶ διαψύχοντες καὶ φυλάττοντες
 πράγματα ἔχουσι, καὶ ὅμως ἔνδον ἔχοντες αὐτὰ ἔτε ἐσθίεισι
 πλείω ἢ δύνανται φέρειν, (διαρράγειεν γὰρ ἂν) ἔτ' ἀμφιέν-
 ρυνται πλείω ἢ δύνανται φέρειν, (ἀποπνιγέειεν παρ' ἂν) ἀλλὰ
 τὰ περιττὰ χρήματα πράγματα ἔχουσιν. Εγὼ δὲ ὑπηρετῶ
 μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ὀρέγομαι αἰεὶ πλείονων· ἐπειδὴ δὲ κτήσω-
 μαι, ἃ ἂν ἴδω περιττὰ ὄντα τῶν ἐμοὶ ἀρκέντων, τέτοις τάς
 τ' ἐνδείας τῶν φίλων § ἐξακῆμαι, καὶ πλατίζων καὶ εὐεργε-
 τῶν ἀνδράπων εὐνοίαν ἐξ αὐτῶν κτῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ
 τέτων καρπῆμαι ἀσφάλειαν καὶ εὐκλειαν· ἃ ἔτε κατασῆπε-
 ται, ἔτε ὑπερπληρῶντα λυμαίνεται· ἀλλὰ ἡ εὐκλεία, ὅσῳ
 ἂν πλείων ᾖ, τοσούτω καὶ μείζων καὶ καλλίων καὶ κεφοτέρα
 φέρειν γίγνεται, πολλάκις δὲ καὶ τὰς φέροντας αὐτὴν κεφο-
 τέρους παρέχεται. Ὅπως δὲ καὶ τοῦτο εἰδῆς, ἔφη, ὦ Κροῖσε,
 || ἐγὼ οὐ τὰς πλείστα ἔχοντας, καὶ φυλάττοντας πλείστα,
 εὐδαίμο-

* Φρενοὺς μισθοφόρους] Vox ultima in quibusdam libris, teste Stephano, deest; quam tamen omnino retinendam censeo. In MSto certè Bodl. et editis libris, quos vidi, omni- bus exstat.

† Επειδὴ τῶν ἀρκέντων, &c.] Confer. 1 Tim. vi. 10.

‡ Ιστάντες, &c.] Quæ verbi ἵσταιμι hoc in loco vis est, eandem illi, γνώμην ἔχον, rectè tribueris Matt. xxvi. 15. Ibi quidem ἵστησαν Vulgatus et Erasmus vertunt constituerunt: rectiùs Beza, appenderunt; cum quo faciat etiam Erasmus Schmidius. Nec enim tantum pacti ita fuerunt cum Judæ, sed paratam pecuniam adpenderunt et præstiterunt; quandoquidem paucis diebus post, Jesu jam condemnato, eam retulit, et in templo ad pedes ἀρχιερέων et τριβυτέρων abiecit, Matt. xxvi. 4, 5. Hanc interpretationem confirmat textus Hebræus Zacch. xi. 12. nam ἵστησαν Evangelistæ respondet τῷ ἱερῷ Prophetæ: verbum autem ἱρῷ redditur libavit, ponderavit, adpendit. Accedit huc, quod LXX. Interp. in hoc ipso adti- mandi saluatoris nostri negotio ἵστησαν posuerunt pro ἱερῷ adpenderunt. Scilicet argentum olim non numerari, sed adpendi et ponderari consueverat. Neque huic interpretationi obstat, quod Marcus utitur verbo ἱσχυρίσασθαι xiv. 11. Agit enim Marcus (verba sunt Beza) de ipsâ proditiōis primâ pactiōe: Matthæus verò de pecuniæ pactæ secutâ numeratiōe.

§ Εξακῆμαι] Optimè sic legendum monuerunt Budæus et Stephanus. Hic autem illius suumque pariter iudicium ab exemplari Camerariano confirmari testatur. Eandem lectiōnem ex veteribus quibusdam libris adfert etiam Muretus. Priùs legebatur ἐξακοῦμαι.

|| Εγὼ οὐ τοὺς πλείστα, &c.] Sententiam hanc expressit Horatius Od. 4, 9, 45. Verbis adducendis tempero: quippe sunt notissima. Egregiè Quintilianus Instit. Orat. I. 3. c. 7. Sed omnia, quæ extra nos bona sunt, quæque hominibus forte obtigerunt, non idè laudantur, quod habuerit quis ea, sed quod his honestè sit usus. Nam divitiæ, et potentia, et gratia, cum plurimum civium

εὐδαιμονεστάτης ἡγεῖμαι· (οἱ γὰρ τὰ τεῖχη φαλάττοντες, ἕτως ἂν εὐδαιμονέσθ'· ἅτοι εἴησαν· πάντα γὰρ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι φυλάττεσιν) ἀλλ' ὅς ἂν κτᾶσθαι τε πλείστα δύνηται σὺν τῷ δικαίῳ, * χρῆσθαι τε πλείστοις σὺν τῷ καλῷ, τῆτον ἐγὼ εὐδαιμονεστάτον νομίζω † καὶ τὰ χρήματα. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ φανερός ἦν ὥςπερ καὶ ἔλεγε πρῶτων.

Πρὸς δὲ τέτοις, κατανοήσας τὲς πολλὰς τῶν ἀνδράπων, ὅτι ἦν μὲν ὑγιαίνοντες διατελῶσι, παρασκευάζονται ὅπως ἔξωσι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ κατατίθενται τὰ χρήσιμα εἰς τὴν τῶν ὑγιαίνοντων δίαιταν· ὅπως δὲ, ἦν ἀσθενήσωσι, τὰ σύμφορα παρέσται, τέττα εἰς πᾶν ἐπιμελεμένους ἰώρα· ἔδοξεν οὖν καὶ ταῦτα ἐκπονήσαι αὐτῷ, τὰς τε ἰατρὰς τὰς ἀρίστους συνεκομίσασθαι πρὸς αὐτόν, ‡ τῷ τελεῖν ἐδέλαιν, καὶ ὅποσα ἢ ὄργανα ἔφη τις ἂν αὐτῷ χρήσιμα γενέσθαι, ἢ φάρμακα, ἢ σῖτα, ἢ ποτὰ, οὐδὲν τούτων ὅτι οὐχὶ παρασκευάσας ἐδησαύριζε παρ' αὐτῷ. Καὶ ὅποτε δὲ τις ἀσθενήσῃ τῶν θεραπεύεσθαι ἐπικαιρίων, ἐπεσκόπει, καὶ παρῆχε πάντα ὅτ' ἔδει· καὶ τοῖς ἰατροῖς δὲ χάριν ἡδεῖ, ὅποτε τις ἰάσαιτό τινα, § τῶν παρ' ἐκείνους λαμβάνων. Ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμνηχανᾷτο πρὸς τὸ πρωτεύειν παρ' οἷς ἐβέλετο ἑαυτὸν φιλεῖσθαι.

Ὡν δὲ προηγόρευέ τε || ἀγῶνας καὶ ἄθλα πρῆτίθει, φιλονεικίας ἐμποιεῖν βουλόμενος περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ταῦτα τῷ μὲν Κύρῳ ἔπαινον παρῆχεν, ὅτι ἐπεμέλετο ὅπως

virium dent, in utramque partem certissimum faciunt morum experimentum: aut enim meliores propter hæc, aut pejores sumus. Nec prætermittendus est elegantissimus Pindari locus:

Οὐ μὲν πλοῦτος ἀρεταῖς

Διδαιδαλμένος,

Φίρει τῶν

Ἀσθῆς ἀρίστος, ἀλαθινὸν

Ἀνδρὶ εἶργος. — Ολυμπ. β'. v. 96. et seq.

Cæterum Stephano in *App. de Dial. Att.* incertum videtur, utrum interpunctio ante, an post πλείστα illud alterum collocari debeat. Ipse quidem, Leunclavius et Gabriellus fecutus, rectius post πλείστα distinctionem poni puto. *Budeus* Com. L. G. p. 395. post φυλάττοντας interpunctionem collocavit, et πλείστα cum εὐδαιμονεστάτου; junxit: quod factum nollem.

* χρῆσθαι] MS. Bodl. et edit. *ἄλδ. χρῆσθαι*. Errorum huic planè geminum supra notavimus p. 284.

† Καὶ τὰ χρήματα] Familiaris admodum tam poetis quàm aliis Scriptoribus Atticis est ellipsis præpositionis κατὰ. Nostr. lib. I. p. 4. — ἴδους μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλοφρονέστατος, pro κατ' εἶδος, κατὰ ψυχὴν. Sic. I. Cor. x. 33. Καθὼς πᾶν πάντα πᾶσιν ἀρίστων. Miror itaque hoc loco hæsisse *Portum*, nec vidisse præpositionem κατὰ facillè, et ex genio linguæ Græcæ, subaudiri potuissè.

‡ Τῷ τελεῖν, &c.] Lectionem hanc, à Stephano ex Camerarii libro adlatam, adstipulantibus Leunclavio, Gabriello, et margine MS. Bodl. vulgatæ huic τῷ τε λείγειν ἐδελαιν, præferendam censui. Et enim ex his verbis quæ commoda possit elici sententia, non video: cum ea, quam recepinus, scriptura neque adeò longè à fide cæterorum exemplarium recedat (nam demptis duabus tantum literis exoritur) et sensum non ineptum fundat. *Athenæo*, lib. 2. c. 3. τελεῖν itidem est, τὸ δαπανᾶν. Fortasse tamen adhuc etiā ἐπιστοχία locus est; atque aliud quidpiam reponi debet, quod nunc quidem non adsequimur.

§ Τῶν παρ' ἐκείνων, &c.] Vide quæ notavimus p. 190.

|| Ἀγῶνας καὶ ἄθλα, &c.] Confer p. 40. et quæ *Onofander* c. 10. ex Nostro hauste tradit.

ἀσκοῖτο ἡ ἀρετὴ· τοῖς μέντοι ἀρίστοις οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔριδας καὶ φιλονεικίας ἐνέβαλλον. Πρὸς δὲ τέτοις, ὥσπερ νόμον κατεστήσατο ὁ Κῦρος, ὅσα διακρίσεις δέοιτο, εἴτε δίκη εἴτε ἀγωνίσματι, τοὺς δεομένους διακρίσεις συντρέχειν τοῖς κριταῖς. Δῆλον ἔν ὅτι ἐστοχάζοντο μὲν οἱ ἀνταγωνιζόμενοί τι ἀμφοτέροι τῶν κρατίστων καὶ τῶν μάλιστα φίλων κριτῶν· ὁ δὲ μὴ νικῶν τοῖς μὲν νικῶσιν ἐφθόνηι, τὸς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίνοντας ἐμίσει· ὁ δ' αὖ νικῶν, τῷ δικαίῳ προσεποιεῖτο νικᾶν, ὥστε χάριν οὐδενὶ ἡγεῖτο ὀφείλειν. Καὶ οἱ πρωτεύειν δὲ βεβλόμενοι φιλία παρὰ Κῦρῳ, ὥσπερ ἄλλοι ἐν πόλεσιν, καὶ οὗτοι ἐπιφθόνως πρὸς ἀλλήλους εἶχον· ὥσθ' οἱ πλείονες ἐκποδὰν ἐβούλοντο ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον γενέσθαι μᾶλλον ἢ συνέπραξαν ἂν τι ἀλλήλοις ἀγαθόν. Καὶ ταῦτα μὲν δεδήλωται, ὡς ἐμνηχανᾶτο τοὺς κρατίστους αὐτὸν μᾶλλον πάντας φιλεῖν ἢ ἀλλήλους.

Νῦν δὲ ἤδη διηγησόμεθα ὡς τὸ πρῶτον ἐξήλασε Κῦρος ἐκ τῶν βασιλείων· καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἐξελάσεως ἡ σεμνότης ἡμῖν δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν μεμνηχανημένων τὴν ἀρχὴν μὴ εὐκαταφρόνητον εἶναι. Πρῶτον μὲν οὖν πρὸ τῆς ἐξελάσεως εἰσκαλέσας πρὸς αὐτὸν τὰς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, δίδωκεν αὐτοῖς τὰς Μηδικὰς στολὰς· (καὶ τότε Πέρσαι πρῶτον Μηδικὴν στολὴν ἐνέδυσαν) διαδούς τε, ἅμα τὰδε ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ἐλάσαι βούλοιο εἰς τὰ * τεμένη τὰ τοῖς θεοῖς ἐξηρημένα, καὶ θύσαι μετ' ἐκείνων. Πάρεστε οὖν, ἔφη, ἐπὶ τὰς θύρας κοσμηθέντες ταῖς στολαῖς ταύταις, πρὶν ἥλιον ἀνατέλλειν, καὶ καθίστασθε ὡς ἂν ὑμῖν Φεραύλας ὁ Πέρσης ἐξαγγεῖλῃ παρ' ἐμοῦ· καὶ ἐπειδὰν, ἔφη, ἐγὼ ἡγῶμαι, ἔπεσθε ἐν τῇ ῥηθείᾳ χώρᾳ. Ἦν δ' ἄρα τινὶ δοκῇ ὑμῶν ἄλλῃ κάλλιον εἶναι ἢ ὡς ἂν νῦν ἐλαύνωμεν, ἐπειδὰν πάλιν ἔλθωμεν, διδασκέτω με· ὅπῃ γὰρ ἂν κάλλιστον καὶ ἄριστον ὑμῖν δοκῇ εἶναι, ταύτη ἕκαστα δεῖ καταστήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ τοῖς κρατίστοις δίδωκε τὰς καλλίστας στολὰς, ἐξέφερε δὴ καὶ ἄλλας Μηδικὰς στολὰς· (παμπόλλας γὰρ παρεσκευάσατο, ἐδὲν φειδόμενος οὔτε πορφυρίδων ἔτε † ὀρφνίωνων, ἔτε φοινικίδων, ἔτε καρυνκίνων ἱματίων) νείμας δὲ τέτων τὸ μέρος ἐκά-

* Τεμένη] Hesychius: Τεμένη, ναὶ, ἄλση, ἢ τὰ ἀφαιρισμένα κατὰ τιμὴν χωρία. Τίμενος, πᾶς ὁ μιμησιζόμενος πόσις τινὶ εἰς τιμὴν, ἢ ἡρὸν καὶ βῆμος, ἢ ἀπονημένῳ θεῷ, ἢ βασιλεῖ.

† Ὀρφνίωνων] Plato in Tim. p. 68. ὀρφνίωνων χρωμα fieri dicit, ὅταν λευκῷ καὶ ἰσχυρῷ καὶ μέλανι μιμηγμένοις καθέσθαι τι, μᾶλλον συγχεσθὶ μέλαν. Et J. Poll. lib. 7. segm. 69. (qui hunc fortè locum Xenophontēum tetexi:) τὰ δὲ μέλανα ἱμάτια, ὀρφνιὰ ἰκαλουν.

στὰ τῶν ἡγεμονῶν, ἐκέλευσεν αὐτὰς τέτοις κοσμεῖν τὰς αὐτῶν φίλους, ὥσπερ, ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμοῦ. Καὶ τις τῶν παρόντων ἐπῆρετο αὐτὸν, Σὺ δὲ, ᾧ Κύρε, ἔφη, πότε κοσμήσῃ; Ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Οὐ γὰρ νῦν, ἔφη, δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι ὑμᾶς κοσμῶν; Αμέλει, ἔφη, ἢν δύνωμαι ὑμᾶς τὰς φίλους εὖ ποιεῖν, ὅποιαν ἂν ἔχων στολὴν τυγχάνω, ἐν ταύτῃ καλὸς φανῆμαι. Οὕτω δὲ οἱ μὲν, ἀπελθόντες, μεταπεμπόμενοι τὰς φίλους ἐκόσμεν ταῖς στολαῖς.

Ὁ δὲ Κύρος, νομίζων Φεραύλαν τὸν ἐκ τῶν δημοτῶν καὶ συνετὸν εἶναι καὶ φιλόκαλον καὶ εὐτακτον, καὶ τῷ χαρίζεσθαι αὐτῷ ἐκ * ἀμελεῖν, ὅς ποτε καὶ περὶ τῷ τιμᾶσθαι ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν συνεῖπε· τῷ δὲ καλίστας συνεβλεύετο αὐτῷ πῶς ἂν τοῖς μὲν εὖνοις κάλλιστα ἰδεῖν ποιοῖτο τὴν ἐξέλασιν, τοῖς δὲ δυσμενεσι φοβερῶτατα. Ἐπεὶ δὲ σκοπέντοιν αὐτοῖν τὰ αὐτὰ ἔδοξεν, ἐκέλευε τὸν Φεραύλαν ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν ἔτω γένηται αὖριον ἢ ἐξέλασις, ὥσπερ ἔδοξε καλῶς ἔχειν. Εἰρήκα δὲ, ἔφη, ἐγὼ πάντας πείθεσθαι σοι περὶ τῆς ἐν τῇ ἐξέλασει τάξεως· ὅπως δ' ἂν ἡδίων παραγγέλλοντός σε ἀκῶσι, φέρε λαβάν, ἔφη, χιτῶνας μὲν τετρασὶ τοῖς τῶν δορυφόρων † ἡγεμόσιν κάσας δὲ τέσδε τὰς ἐφιππείας, τοῖς τῶν ἰππέων ἡγεμόσιν δὲ, καὶ τῶν ἀρμάτων τοῖς ἡγεμόσιν ἄλλας τέσδε χιτῶνας. Ὁ μὲν δὲ ἔφερε λαβάν· οἱ δὲ ἡγεμόνες ἐπεὶ ἰδοιεν αὐτὸν, ἔλεγον, Μέγας δὲ σύ γε, ᾧ Φεραύλα, ὅποτε γε καὶ ἡμῖν τάξεις αἱ ἂν δέοι ποιεῖν. Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Φεραύλας, ἢ μόνον γε, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ συσκευοφορήσω· νῦν γὰρ φέρω τὰδε δύο κάσα, τὸν μὲν σοι, τὸν δὲ ἄλλῳ· σὺ μέντοι τέτων λάβε ὁπότερον βέλει. Ἐκ τέττε δὲ ὁ μὲν λαμβάνων τὸν κάσαν τῷ μὲν φθόνῳ ἐπελέληστο, εὐθύς δὲ συνεβλεύετο αὐτῷ, ὁπότερον λαμβάνοι. Ὁ δὲ ‡ συμβελεύσας ἂν ὁπότερος βελτίων εἴη, καὶ εἰπὼν, Ἦν μὲ κατηγορήσῃς ὅτι αἰρεσίν

* Αμελεῖν, ὅς ποτε, &c.] *Gabriellii exemplaria*, ἀμελεῖ· quod sanè melius convenit cum iis, quæ antecesserunt. Vide p. 69.

† ἡγεμόσιν κάσας δὲ, &c.] Sic ex *J. Poll.* et sequentibus paulò infra reponendum: is autem l. 7. *segt.* 68. hæc habet; κάσας (*scr.* κάσας) δὲ ἰππικούς· Ξενοφῶν ἐξηκεῖν ἐν τῇ Παιδείᾳ. In his verbis satis liquet eum hunc Xenophontis locum respicere, atque ad eò lectionem receptam confirmare. Adde huc quod statim sequitur, νῦν γὰρ φέρω τὰδε δύο κάσα, *MS.* Bodl. καλίστας δὲ τοῖςδε τοῖς, &c. unde, duabus abjectis literis, nostra exoritur scriptura. Stephanus etiam et Leunclavius sic reponendum monuerunt; cum prius legeretur, καλίστας δὲ τοῖς ἐφιπ· et καλίστας καὶ τοῖς, &c.

‡ Συμβουλεύσας ἂν, &c.] Suspensa est hæc oratio, quæ hoc tandem modo (si quid mutandum sit) absoluta fiat, Ὁ δὲ συμβουλεύσεν, ὁπότερος ἂν βελτίων εἴη, εἰπὼν, &c. vel, (quod malim) Ὁ δὲ συμβουλεύσας ὁπότερος ἂν βελτίων εἴη, εἰπεν, &c. Sic p. 254, διδούς τῇ Κύρῳ τὰ ἡραμματα, εἶπε, ταῦτα, &c. Stephanus et Leunclavius etiam particulam αὖ post ὁπότερος poni debere putant,

σοι δέδωκα, εἰσαυθὺς ὅταν διακονῶ, ἐτέρῳ χρήσῃ μοι διακόνῳ. Ο μὲν δὲ Φεραύλας ἔτω διαδὺς ἢ ἐτάχθῃ, εὐθὺς ἐπεμελεῖτο τῶν εἰς τὴν ἐξέλασιν ὅπως ὡς κάλλιστα ἔξει.

Ηνίκα δὲ ἡ ὑστεραία ἦκε, καθαρὰ μὲν ἦν πάντα πρὸ ἡμέρας, * στοῖχοι δὲ εἰστήκεσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι ἴστανται ἢ ἂν βασιλεὺς μέλλῃ ἐλαύνειν· ὧν ἐντὸς οὐδενὶ ἐστὶν εἰσιέναι τῶν μὴ τετιμημένων· μαστιγοφόροι δὲ καδέστασαν, οἳ ἔπαιον εἴ τις ἐνοχλοῖη. Εστασαν δὲ πρῶτον μὲν τῶν δορυφόρων εἰς τετρακισχίλις, † ἐμπροσθεν τῶν πυλῶν εἰς τέτταρας· δισχίλιοι δὲ ἐκατέρωθεν τῶν πυλῶν. Καὶ οἱ ἵππεῖς δὲ πάντες παρῆσαν καταβεβηκότες ἀπὸ τῶν ἵππων, ‡ καὶ διειρκότες τὰς χεῖρας διὰ τῶν κανδύων, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι διείρκειν ὅταν ὀρᾷ βασιλεὺς. Εστασαν δὲ Πέρσαι μὲν ἐκ δεξιᾶς, οἱ δὲ ἄλλοι σύμμαχοι ἐξ ἀριστερᾶς τῆς ὁδοῦ, καὶ τὰ ἄρματα ὡσαύτως τὰ ἡμίσεα ἐκατέρωθεν. Επεὶ δὲ ἀνεπετάνυντο αἱ τῆ βασιλείας πύλαι, πρῶτον μὲν ἦγοντο τῷ Διῷ ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας, καὶ § οἷς τῶν ἄλλων θεῶν οἱ μάγοι ἐξηγῶντο· || πολὺ γὰρ οἶονται Πέρσαι χρῆναι τοῖς περὶ τὰς θεὰς μᾶλλον τεχνίταις χρῆσθαι ἢ περὶ τᾶλλα. Μετὰ δὲ τὰς βῆς ἵπποι ἦγοντο, δῦμα τῷ Ἠλίῳ· μετὰ δὲ τὰς ἐξήγετο ἄρμα λευκὸν, χρυσάζυγον, ἐστερμμένον, Διὸς ἱερόν· μετὰ δὲ τόδε, Ἠλὶς ἄρμα λευκὸν, καὶ τῷτο ἐστερμμένον, ὥσπερ τὰ πρόσθεν· μετὰ δὲ τῷτο, ἄλλο τρίτον ἄρμα ἐξήγετο, Φοι-

* Στοῖχοι.] Budæo sic scribenti unā cum Stephano adfentior: præfertim cum pro hac scripturā faciat etiam MS. Bodl. Vulgò *στήχοι*.

† Εμπροσθεν τῶν] Libri plerique omnes, *ἐμπροσθεν δὲ τῶν*, &c. Sed rectè Stephanus expungit particulam *δὲ*, adfentiente etiam *Gabriellii* exemplari.

‡ Καὶ διειρκότες, &c.] Itā omnino legendum, cum mox sequatur *διείρουσι*, Edit. *Ald. et Flor.* *διειρκότες*, quod verisimile est pro *διειρκότες*, malè positum esse, præfertim cum *η* non habeat, sub scriptum. *Flor.* quidem et *Eton.* habent in posteriore loco *διειροῦσιν*, non *διείρουσιν*: cum tamen *διείρειν*, non *διειρῖν*, dici constet. Quòd si quis malis vulgatum *διειρκότες*, sub *η* ponat *ι*, et *διείρουσιν* in *διείροισιν* mutet necesse est. Nostræ verò emendationi favent Stephanus et Leunclavius. Porro, in vertendo hoc loco à mente Auctoris aberrasse priores videntur Interpretes: cum alius vertit, *cum manus per candyas extraxissent*: alius, *sublatis manibus per candyas*; alius *translatis manibus per amictus*: Leunclavius tandem, *exertis per candyas manibus*. Hunc magis apto quàm cæteros vocabulo usum esse existimat Stephanus: ipse malim cum *Briffonio*, *infertis*; hoc enim voluit Xenophon, in *candyas* manus inseruisse eos, in quos rex oculos conjiciebat. Hujus observationis meminit etiam Noster *Ελλην. β'*, non longè ab initio; ubi *Autobasacen* ac *Mitræum* non alià de causâ à *Cyro* minore interfectos fuisse narrat, quàm quòd ei obvii facti, manus intra manicam non contraxissent; id quod facere soleant coram rege tantum; ut ibidem tradit, Vide sis *Casaub.* notas in *Æneam*, p. 93.

§ Οἷς τῶν ἄλλων, &c.] Libri quidam veteres, teste Mureto, habent καὶ οἷς ἄλλοις θεοῖς: ex quibus sensus idem efficitur; nec quid mutationis inducendum.

|| Πολὺ γὰρ] Itā optime MS. Bodl. exemplaria *Gabriellii* et *Mureto* visa, et editio Stephaniana. In cæteris perperam legitur πολλοὶ γὰρ, &c.

κίσι καταπεπταμένοι οἱ ἵπποι, * καὶ πῦρ ὀπίσθεν αὐτῷ ἐπ' ἰσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἶποντο φέροντες. Ἐπὶ δὲ τέτοις, ἤδη αὐτὸς ἐκ τῶν πυλῶν πρέφαινετο ὁ Κῦρος ἐφ' ἄρματος, ὁρῶν ἔχων τὴν τιάραν, καὶ † χιτῶνα πορφυρεὴν μεσόλευκον, (ἄλλα δ' ἐκ ἔξῃστι μεσόλευκον ἔχειν) καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν ‡ ἀναξυρίδας ὑσγίνοβαφεῖς, καὶ κἀνδυν ὀλοπόρφυρον. Εἶχε δὲ καὶ § διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ· καὶ οἱ || συγγενεῖς δὲ αὐτῷ τὸ αὐτὸ τέτο σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τέτο ἔχουσι. ¶ Τὰς δὲ χεῖρας ἔξω τῶν χειρῶν εἶχε. Παρῶχεῖτο δὲ αὐτῷ ἡνίοχος μέγας μὲν, μείων δ' ἐκείνῃς, εἴτε καὶ τῷ ὄντι, εἴτε καὶ ὁπασῇ· μείζων δὲ ἐφάνη πολὺ Κῦρος. Ἰδόντες δὲ πάντες ** προσεκύνησαν, εἴτε καὶ ἄρξαι τινὲς κεκελευσμένοι, εἴτε καὶ ἐκπλαγέντες τῇ παρασκευῇ, καὶ τῷ δόξαι μέγαν τε καὶ καλὸν φανῆναι τὸν Κῦρον. Πρὸςθεν δὲ Περσῶν ἐδεῖς Κῦρον προσεκύνει. Ἐπεὶ δὲ προῆι τὸ τῷ Κῦρι ἄρμα, προηγῶντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δορυφόροι, παρείποντο δὲ οἱ δισχίλιοι ἐκατέρωθεν τῷ ἄρματος· ἐφείποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτῆχοι ἐφ' ἵππων, κεκοσμημένοι, σὺν τοῖς παλτοῖς, ἀμφὶ τὰς τριακοσίους. Οἱ δ' αὖ τῷ Κῦρι τρεφόμενοι ἵπποι παρήγοντο χρυσοχάλινοι, †† ραβδατοῖς ἱματίοις καταπεπταμένοι, ἀμφὶ τὰς διακοσίους· ἐπὶ

* Καὶ πῦρ ὀπίσθεν, &c.] Erat hic facer ignis, de quo *Amm. Marcel.* lib. 23. c. 6. Ferunt, ait, (de Magis loquitur) si iustum est credi, etiam ignem calitis lapsum, apud se sempiternis fossilis custodiri: cuius portionem exiguam, ut faustam, praeisset quondam Aethiicis regibus dicunt.

† Χιτῶνα πορφυρεὴν, &c.] Vestis hac (ut ex *J. Poll.* et *Hesychio* constat) σαράνης à Persis vocata erat. *Hesych.* Σάρασις, Περσικὸς χιτῶν, μεσόλευκος. Vide *Poll.* lib. 7. *segm.* 61. Apud utrumque σαράνης pro σάρασις reponendum censuit Doctissim. *Rehdanus* in *Diff.* de vet. Ling. Persicā. Vim vocis μεσόλευκος expressisse videtur *Curtius* l. 3. c. 3. ubi de Darii cultu sic loquitur: Cultus regis inter omnia luxuriā notabatur: purpurea tunica medium albam intextum erat. Redditur etiam semialbus.

‡ Ἀναξυρίδας ὑσγίνοβαφεῖς] *Hesychius* et *Suidas* ἀναξυρίδας interpretantur φημινάλια καὶ βεράκια. *J. Poll.* τὰς δὲ ἀναξυρίδας καὶ σκελεὰς καλοῦσι. *Hesychius* autem σκελεὰς interpretatur τὰ τῶν σκελῶν σκεπάσματα. *Eustathius* etiam in *Ili.* α. p. 22. Ἀναξυρίς, αἶε, τὸ παρὰ Ῥωμαίοις βεράκιον δηλοῖ. Leuncivius pro ὑσγίνοβαφεῖς (quod in *MSto* Bodl. edit. *Ald. Steph.* aliusque comparat) sequitur βυσσιννοβαφεῖς: *Philelphus*, νισσιννοβαφεῖς. Sed nihil muto, *Hesychius* verò color, Auctore *Plinio* H. N. l. 9. c. 42. ē coccino purpureoque seu Tyrio fuit mixtus. Nomen, (ut ad *Plinium* notat *Harduinus*) traxisse ab ὕσγη videtur, quae *Suidas* herba est tingendis adhiberi solita lanis. Τσγη, inquit, εἶδος βοτάνης· καὶ ὑσγίνοβαφῆς χιτῶν, ὃ ὑπὸ τῆς ὕσγης βεβαμμένος.

§ Διάδημα] Insigne regum etiam apud Persas, quod capiti imponebatur.

|| Συγγενεῖς] Vide quæ de his notavimus p. 28.

¶ Τὰς δὲ χεῖρας, &c.] Locum hunc respicit *J. Poll.* l. 2. *segm.* 151. Ἀπὸ χειρῶν δὲ, καὶ χειρῶν, παρὰ Ξενοφῶντι. Idem l. 7. *segm.* 62. χυρῖδες δὲ, τὰ περὶ ταῖς χερσίν. Noster *Hijl. Græc.* l. 2. κόρην nominat. quam hic χερῖδα. Vide sis dicta p. 298. not. 3.

** Προσεκύνησαν] Verbum hoc Latini modò adorare, modò venerari interpretati sunt. *Corn. Nepos*, vitæ *Conan.* c. 3. necesse est, si in conspectum ejus (regis Persiarum) veneris, venerari regem, quod προσκυνεῖν illi vocant. Vide quæ notavimus p. 138.

†† Ραβδατοῖς ἱματίοις] li: *MSto*. Bodl. et vulgatis plerisque, ῥάβδῳ τοῖς ἱματίοις. Sed *Stephanus*,

ἐπὶ δὲ τέτοις δισχίλιοι ξυστοφόροι· ἐπὶ δὲ τέτοις, ἵππεῖς οἱ
 πρῶτοι γενόμενοι, μύριοι, εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τεταγμένοι,
 ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Χρυσάντας· ἐπὶ δὲ τέτοις μύριοι ἄλλοι Περ-
 σῶν ἵππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Υστάσπας·
 ἐπὶ δὲ τέτοις ἄλλοι μύριοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Δα-
 τάρμας· ἐπὶ δὲ τέτοις ἄλλοι, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Γαδάτας· ἐπὶ
 δὲ τέτοις Μῆδοι ἵππεῖς, ἐπὶ δὲ τέτοις Αρμένιοι, μετὰ δὲ τέ-
 τες Τρῳάριοι, μετὰ δὲ τέττες Καδῆσιοι, ἐπὶ δὲ τέτοις Σάκαι.
 Μετὰ δὲ τὸς ἱππέας ἄρματα ἐπὶ τεττάρων τεταγμένα· ἡγεῖτο
 δὲ αὐτῶν Αρταβάτης Πέρσης.

Πορευομένοι δὲ αὐτῷ, παρείποντο πάμπολλοι ἄνθρωποι ἔξω
 τῶν σημείων, δεόμενοι Κύρου ἄλλος ἄλλης πράξεως. Πέμπας
 ἦν πρὸς αὐτὸς τῶν σκηπτάρχων τινὰς οἱ παρείποντο αὐτῷ τρεῖς
 ἑκατέρωθεν τῷ ἄρματος αὐτῷ, τέττε ἕνεκα τῷ διαγγέλλειν
 ἐκέλευσεν εἰπεῖν αὐτοῖς, εἴ τις τί αὐτῷ δέοιτο, διδάσκειν τῶν
 ὑπάρχων τινὰ ὅτι τις βέλοιοτο, ἐκείνους δὲ ἔφη πρὸς αὐτὸν
 ἔρεῖν. Οἱ μὲν δὴ ἀπίοντες εὐθὺς κατὰ τὸς ἱππέας ἐπορεύοντο,
 καὶ ἐβλεύοντο τίνι ἕκαστος προσίοι. Ο δὲ Κύρος ἔς ἐβού-
 λετο μάλιστα δεραπεύεσθαι τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἀνδρώπων,
 τέττες, πέμπων τινὰ, πρὸς αὐτὸν ἐκάλει κατ' ἕκαστον, καὶ
 ἔλεγεν αὐτοῖς ἕτως, Ἦν τις ὑμᾶς διδάσκη τι τέτων τῶν παρε-
 πομένων, ὃς μὲν ἂν μηδὲν δοκῇ ὑμῖν λέγειν, μὴ προσέχετε
 αὐτῷ τὸν νῦν· ὃς δ' ἂν δικαίῳ δεῖσθαι δοκῇ, εἰσαγγέλλετε
 πρὸς ἐμὲ, ἵνα κοιῇ βλεψόμενοι * διαπράττοιμεν αὐτοῖς. Οἱ
 μὲν δὴ ἄλλοι, ἐπεὶ καλέσειεν, ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντες ὑπήκα-
 ον, συναύζοντες τὴν ἀρχὴν τῷ Κύρῳ, καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι
 σφόδρα πείθοιντο.

Δαϊφάρνης δὲ τις ἦν, σολοικότερος ἄνθρωπος τῷ τρόπῳ, ὃς
 ᾤετο, εἰ μὴ ταχὺ ὑπακῆοι, ἐλευθερώτερος ἂν φαίνεσθαι.

phanus et Leunclavius rectè reposuerunt *ράβδωσι* pro *ράβδῳ τοῖς*. Hanc emendationem
Philolpheus et *Gabrielius* confirmant: quorum alter habet, *amidiβύςque virgatis strati*, alter,
virgatisque strati frogulis. *Ράβδωσι* autem *ἱμάτια* adpellantur *virgite vestes* et *virgata saga*
vi: sagulá, qualia *Virgilius* *Æn.* 8. v. 660. *Gallis* tribuit:

Virgatis lucent sagulis—

A. Polluce l. 7. segm. 53. memorantur αἱ ἐν τοῖς χιτῶσι πορευαὶ *ράβδοι*.

* *Διαπράττοιμεν αὐτοῖς*] Ità MS. Bodl. et editi libri, quos vidi, omnes. *Stephanus* ex
Camerarii libro adfert, *προσάγειτι* πρὸς ἐμὲ, et *διαπράττωμι*. Hoc pro *διαπράττοιμεν* sub-
 stituendum censet; ut *προσάγειτι*, inquit, pro *προσαγγέλλειτι* (voluit opinor, *εἰσαγγέλλειτι*;
 nam alterum illud in nullo, quod sciam, exemplari legitur) substituere minimè necesse est.
 Sed potest et recepta prioris verbi scriptura tolerari. De mutatione numeri singularis (quo in
 antecedentibus usus erat) in plurativum αὐτοῖς vide p. 253. not. 2.

Αἰσθόμενος ἔν ὁ Κύρος τῆτο, πρὶν προσελθεῖν αὐτὸν καὶ δια-
 λεχθῆναι αὐτῷ, ὑποπέμψας τινὰ τῶν σκηπτέχων, εἰπεῖν ἐκέ-
 λευσε πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐδὲν ἔτι δεοίτο· καὶ τολοιπὸν ἐκ ἐκάλει.
 * Ως δ' ὁ ὕστερον κληθεὶς αὐτῷ πρότερος αὐτῷ ὑπήκασε, προ-
 σήλασεν ὁ Κύρος, καὶ ἵππον αὐτῷ ἔδωκε τῶν παρεπομένων,
 καὶ ἐκέλευσε τῶν σκηπτέχων τινὰ συναπαγαγεῖν αὐτῷ ὅπε
 κελεύσειε. Τοῖς δὲ ἰδῶσιν ἐντιμὸν τι τῆτο ἔδοξεν εἶναι, καὶ
 πολὺ πλείονες ἐκ τέττε αὐτόν ἐδεράπευον ἐνδρώπων. Επεὶ δὲ
 ἀφίκοντο πρὸς τὰ τεμένη, ἔδυσαν τῷ Δι', καὶ ὠλοκαύτωσαν
 τὰς ταύρας· ἔπειτα τῷ Ἡλίῳ, καὶ ὠλοκαύτωσαν τὰς ἵππους.
 Ἐπειτα Γῇ· σφάζαντες, ὡς ἐξηγήσαντο οἱ μάγοι, ἐποίησαν·
 ἔπειτα δέ, ἤρωσι τοῖς Συρίαν ἔχουσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, κα-
 λῆ ὄντος τῆ χωρίας, ἔδειξε τέρμα ὡς ἐπὶ πέντε σταδίων χωρίας,
 καὶ εἶπε κατὰ φυλαὶς ἀνὰ κράτος ἐπαῦθα ἀφεῖναι τὰς ἵπ-
 πους. Σὺν μὲν ἔν τοις Πέρσαις αὐτὸς ἤλασε, καὶ ἐνίκα· πολὺ
 μάλιστα γὰρ ἐμεμελήκει αὐτῷ ἵππικῇ. Μήδων δὲ Αρταβά-
 τῆς ἐνίκα· (Κύρος γὰρ αὐτῷ τὸν ἵππον ἐδεδάκει) Σύρων δὲ,
 ὁ προστατῶν Ἀρμενίων δὲ, Τιγράνης Ὑρκανίων δὲ, ὁ υἱὸς
 τῆ ἱππάρχου· Σακῶν δὲ, ἰδιώτης ἀνὴρ, † ἀπέλιπεν ἄρα τῷ
 ἵππῳ τὰς ἄλλας ἵππους ἐγγὺς τῷ ἡρίσει τῆ δρόμου. Εὐδὰ
 δὴ λέγεται ὁ Κύρος ἐρέσθαι τὸν νεανίσκον, εἰ δεῖξαιτ' ἂν βα-
 σιλείαν ἀντὶ τῆ ἵππου. Τὸν δ' ἀποκρίνασθαι, ὅτι βασιλείαν
 μὲν ἐκ ἂν δεξαίμην, χάριν δὲ αὐτῷ ἀγαθῶ καταδέσθαι
 δεξαίμην ἂν. Καὶ ὁ Κύρος εἶπε, Καὶ μὴν ἐγὼ δεῖξαι σοι
 δέλω ἐνθα † καὶ μὴν μύων βάλῃς, ἐκ ἂν ἀμάρτοις ἀνδρὸς ἀγα-
 θῆ. Πάντως τοίνυν, ὁ § Σάκας ἴφη, δεῖξόν μοι· ὡς βαλῶ

γε

* Ως δ' ὁ ὕστερον, &c.] *Camerarius*, testibus *Stepiano* et *Leunclavio*, loci hujus aliam ex libro suo scripturam adfert; nimirum hanc, ὁ δὲ ὕστρος κληθεὶς αὐτοῦ, πρότερος αὐτῷ προσήλασε· καὶ ὁ Κύρος ἵππον αὐτῷ ἔδωκε quæ *Camerario* et *Leunclavio* placet; mihi non item. Nam illud ὑπήκουσε omnino retinendum censeo, quo magis luculenter discrimen inter mores utriusque hominis exprimitur. *Daipharnes* ille, σοδοικότερος ἀνθρώπου τῷ τρέπον, exultimabat, εἰ μὴ ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτορος ἂν, &c. Hunc latæ indolis adolescentem, tenuit nulla mora vocatum: atque adeo cùm statim ὑπήκουσε, Cypus ipse, ut benevolentiam suam erga eum declararet, aliόθεν ad ejus obedientiam imitandum incitaret, προσήλασε, καὶ ἵππον, &c.

† Απέλιπεν ἄρα, &c.] Victorum hic interrupta sit enumeratio; ad quam tandem, disputatione haud ita brevi interjectâ, redit *Noëter* p. 343. Hoc ideo notavi, ut iis obviam irem censuris, quæ Scriptores Sacros sæpe vexant; et loquiores, quæ haud raræ *Paulinâ* præsertim in oratione adparent, parentheses importunè tangunt.

† Καὶ μὴν μύων] Liber *Eudensis*, καὶ καμμύων, paulò post autem tertium habemus καταμύων: pro quo forsan, inquit *Leunclavius*, reponendum sit καμμύων. Sed nihil muto.

§ Σάκας ἴφη, δεῖξόν, &c.] Libri alii alio modo locum hunc representant. *Alid.* et *MS. Bodl.* § Σάκας ἴφη ἀπὸ λήμεις δεῖξόν μοι, ὡς βαλῶ γε ταύτη τῇ βάλῃ ἀνελών. *Steph.* et *Leuncl.* pro

γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη ἀνελόμενος. Καὶ ὁ μὲν Κύρος δείκνυσιν αὐτῷ ὅς τε ἦσαν πλείστοι τῶν φίλων· ὁ δὲ καταμύων ἱσὶ τῇ βώλῳ, καὶ παρελαύνοντος Φεραύλα τυγχάνει· ἔτυχε γὰρ ὁ Φεραύλας* παραγγέλλων τι τεταγμένον παρὰ τῷ Κύρῳ· βληθεὶς δὲ ἐδὲ μετεστρέφη, ἀλλ' ᾤχετο ἐφ' ὅπερ ἐτάχθη. Αναβλέψας δὲ ὁ Σάκας, ἐρωτᾷ τίνας ἔτυχεν. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἰδενὸς τῶν παρόντων. Ἀλλ' ἐ μέντοι, ἔφη ὁ νεανίσκος, τῶν γε ἀπόντων. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κύρος, σύ γε ἐκείνῃς τῷ παρὰ τὰ ἔρματα ταχὺ ἐλαύνοντος τὸν ἵππον. Καὶ πῶς, ἔφη, ἐ μεταστρέφεται; Καὶ ὁ Κύρος ἔφη, Μαινόμενος γάρ τις ἐστίν, ὡς ἔοικεν. Λέσας δὲ ὁ νεανίσκος ᾤχετο σκεψόμενος τις εἴη καὶ εὕρισκε τὸν Φεραύλαν γῆς τε κατάπλεων τὸ γένειον καὶ αἵματος· ἰσχυρὰ γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς ρίνος βληθέντι. Ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, ἤετο αὐτὸν εἰ βληθείη. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, Ὡς ὁρᾷς. Δίδωμι τοίνυν σοι, ἔφη, τῷτον τὸν ἵππον. Ὁ δ' ἐπῆετο, Ἀντὶ τῆς; Ἐκ τῆς δὴ διηγείτο ὁ Σάκας τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλος εἶπε, Καὶ οἶμαί γε ἐχ' ἡμαρτηκέναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν. Ἀλλὰ πλεσιωτέρῳ μὲν ἂν, εἰ ἐσωφρόνεις, ἢ ἐμοί, ἐδίδας· † νῦν δὲ κἀγὼ δέξομαι ἐπεύχομαι δὲ, ἔφη, τοῖς θεοῖς, οἵ περ μὲ ἐποίησαν βληθῆναι ὑπὸ σῶ, δὲναί μοι ποιῆσαι μὴ μεταμέλειν σοι ‡ τῆς ἐμῆς

pro ἀνελόν iterum exhibent ἀνελόμενος. *Eten.* alique ἀνελόμενος in posteriori quoque loco agnoscunt, altero illo aute διέξον prorsus ubi lato. *Camerar.* ὁ Σάκας ἔφη, διέξον μοι ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη ἀνελόμενος. Hæc mihi præter cæteras omnes ridet scriptura. Sed accipe quæ Stephanus ad hunc locum diligenter adnotavit: Minimè dubium est, *inquit*, quin partic. ἀνελόμενος alterutro è loco expingi debeat: satius autem fuerit è posteriore expungere, cum ibi ἀνελόμενος non possit esse ἵππον ἀνέλωμαι (quomodo enim, cum eam jam ostendat, ταύτην dicens?) sed accipiendum sit pro ἢ ἀνελόμενον. Quem tamen usum hæc participia habere non solent, tali præsertim loco adhibita. Verùm huic incommode mederi etiam poterimus, si hanc lectionem libri Camerarii sequamur, ὁ Σάκας ἔφη, διέξον μοι ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη ἀνελόμενος. Nec vedò in hæc lectione movere quenquam debet verbi ἔφη repetitio: nam aliis in locis repeti videmus, ubi duriorẽ ejus repetitionem judicare possumus; cum hic prius ἔφη videri possit respicere ad illud tantùm διέξον μοι: posterius autem ἔφη, adjunctum habens participium ἀνελόμενος, ac illa verba, ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ: quasi hic non continuato sermone hæc omnia dixerit, sed posteriora verba post aliquod temporis intervallum addiderit, sublatò è terrâ lapide.

* Παραγγέλλων τι, &c.] Camerarius in illo suo libro scriptum docet, non τι τεταγμένον sed τακτικόν, et παραγγέλλειν ᾧ τινί, item ὑπὸ Κύρου non παρὰ Κύρου. Sed Leunclavius rectè statuit illud τι τακτικόν ὑπὸ Κύρου, esse glossam alicujus recentioris declarantis alterum τι τεταγμένον. Solent enim, *inquit*, Græci posteriores uti voce τακτικά, non solum de rebus militariibus, verùm etiam de mandatis in genere, quæ aliquem ad ordinem spectant.

† Νῦν δὲ] Valet hic ἀλλά, ἀλλὰ γάρ, vel ἄλλ' ὅμως. Exemplum suppeditat *Demetrius*, quæ alibi frustra quaesiveris.

‡ Ἰπὸ ἐμῆς. &c.] Leunclavius vitiosè sic scribi, et reponi, contra librorum fidem, debere statuit,

ἡμῆς δωρεῆς. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, ἀπέλα ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἑμὸν ἵππον· αὐτῷ δὲ ἐγὼ παρέσομαι πρὸς σέ. Οἱ μὲν δὴ ἔτω διηλλάξαντο· * Καθεσίαν δὲ ἐνίκα Ραθονίης. Αφίει δὲ καὶ τὰ ἄρματα κατ' ἕκαστον· τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἐδίδε βῆς τε, ὅπως ἂν δύσαντες ἐστιῶντο, καὶ εκπώματα. Τὸν μὲν ἔν βῆν ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸ νικητήριον, τῶν δὲ κπωμάτων τὸ αὐτῷ μέρος Φεραύλα ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ τὴν ἐκ τῆ βασιλείας ἔλασιν † διαταγεῦσαι. Οὕτω ἢ ἡ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἔλασις, ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ βασιλείως ἔλασις· πλὴν τὰ ἱερὰ ἄπειστιν, ὅταν μὴ Δύη. Ως δὲ ταῦτα τέλος εἶχεν, ἀφικνεῖνται πάλιν ἐς τὴ πόλιν, καὶ ἐσκήνωσαν οἷς μὲν ἐδόθησαν οἰκίαι, κατ' οἰκίας οἷς δὲ μὴ, ἐν τάξει.

Καλέσας δὲ καὶ ὁ Φεραύλας τὸν Σάκαν τὸν δόντα τὴν ἵππον, ἐξένιζε· καὶ τὰλλα τε παρεῖχεν ἑκπλεω, καὶ ἐπὲ ἐδε-
δειπνήκεσαν, τὰ ἐκπώματα αὐτῷ, ἃ ἔλαβε παρὰ Κύρου, † ἐκπιμπλὰς πρῆπινε καὶ ἐδωρεῖτο. Καὶ ὁ Σάκας ὄρων τολ-
λὴν μὲν καὶ καλὴν στραμνὴν, πολλὴν δὲ καὶ καλὴν κατα-
σκευὴν, καὶ οἰκέτας δὲ πολλὰς, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Φεραύλα,
ἢ καὶ οἰκοὶ τῶν πλεσίων ἦσθα; Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπε,
Ποίων πλεσίων; τῶν μὲν ἔν σαφῶς § ἀποχειροβιῶτων. Εἰς
γά;

statuit, μὴ μεταμίλειν σοὶ πῆσδι σῆς δωρεῆς. Non enim, inquit, hoc Pheraulis, sed illius Sa-
cæ, Pherauli datum, munus erat. Sed fallitur, opinor, vir doctus, catoroqui διανοίης εὐκ-
αστόχον. Nam τῆς ἡμῆς δωρεῆς valet τῆς μοὶ δοθείσης δωρεῆς. Sic Noster supra p. 91.
Φιλία τῇ ἡμῇ, pro eo quod est φιλία τῇ εἰς ἡμέ. Similiter Plato in Gorgia: Καὶ μοι μὴδὲν
ἐχέεισθης· εὐνοία γὰρ ἐστὶν τῇ σῇ. H. e. pro eâ amicitia, quâ in te adfactor. Vide Budai Comm.
G. L. p. 31.

* Καθεσίαν δὲ, &c.] Vide dicta ad p. 301.

† Διαταγεῦσαι.] Libri plerique, διατάξαι: margines, διαταγεῦσαι, quod rectè, opinor, Leunclavius in textum restituit. Noster Ελλην. ε. haud longè ab initio, plus vice simplici utitur verbo ταγεῖν, quod significat, munus ordinatoris rerum præcipui gerere: ac ταγεῖσθαι, regi et administrari per ταγὸν. h. e. per imperatorem constituentem omnia: sic adpellatum apud Theffalos, velut ordinatorem rerum; cujus officium Xenophonti ταγεία est, cùm dicto libro ait, κατασκευάσατο τὴν ταγείαν τυραννίδι ὁμίαν. Hinc igitur est illud compositum δια-
ταγεῖσαι, quo significatur, aliquid eximio cum imperio τοῦ ταγοῦ, vel Imperatoris, aut præ-
fecti sumpti, constituere ac ordinare. Cum autem mihi uisum esset, interpretatus est aliquis per aliud verbum διατάξαι ordinare: quod quia scriptoribus librariis notius erat, in
contextum, loco alterius insolentioris verbi, receptum fuit. Hæc ferè in suis notis Leuncla-
vius: quorum confirmandorum causâ, vide sis Æschylum in Prometheus vincito, v. 96. et in Persis, v. 23.

‡ Εκπιμπλὰς] Itâ MS. Bodl. et edit. Ald. Leuncl. et aliæ. Legitur etiam ἐμπιμπλὰς; aut
ἐπιπλὰς.

§ Αποχειροβιῶτων.] Interpretatur Jf. Pollux, l. 2. σημ. 150. ὁ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶν. Idem, l. 7. σημ. 7. ἀποχειροβιῶτος; inter eas ponit voces, quæ minus recipiuntur. Ad istum ta-
men Pollucis locum doctus quidam rectè notavit, Lucianum voce ἀποχειροβιῶτος; uti in
Σαπφίῳ: cui adicienda Noëri, Αττικωτάτου certè, auctoritas. Imò verò ante utroque illos

γὰρ τοι ὁ πατήρ τὴν μὲν τῶν παίδων παιδείαν, γλίσχρας αὐ-
 τὸς ἐργαζόμενος καὶ τρέφων, ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μειράκιον
 ἐγγιγνόμεν, ἰδυνάμενος τρέφειν ἀργὸν, εἰς ἀγρὸν ἀπαγαγὼν,
 ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. Ἐνθα δὲ ἐγὼ ἀντέτρεφον ἐκείνῳ ἕως
 ἕξῃ, αὐτὸς σκάπτων καὶ σπείρων * μάλα μικρὸν γῆδιον, ἔ-
 μέντοι πονηρὸν γε, ἀλλὰ πάντων δικαιοτάτον· ὅτι γὰρ ἂν
 λάβοι σπέρμα, καλῶς καὶ δικαίως ἀπεδίδεδε αὐτό τε καὶ τό-
 κον ἐδένε· πολὺν ἤδη δὲ ποτε ὑπὸ γενναιότητος καὶ διπλά-
 σια ἀπέδωκεν ὧν ἔλαβεν. Οἴκοι μὲν ἔν ἕως ἔγωγε ἔζων-
 ῶν δὲ τὰντα πάντα, ἃ ὄρεῃς, Κῦρός μοι ἔδωκε. Καὶ ὁ Σά-
 κας εἶπεν, Ω μακάριε σύ τὰ τε ἄλλα, καὶ αὐτὸ τῆτο ὅτι
 ἐκ πένης πλείσιος γεγέννησαι· πολὺ γὰρ οἶομαί σε καὶ διὰ
 τῆτο ἥϊον πλετεῖν, ὅτι † πεινήσας χρημάτων πεπλήθηκας.
 Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Ἡ γὰρ ἔτῳς, ὦ Σάκα, ὑπολαμβά-
 νεις, ὡς ἐγὼ νῦν τοσέτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκτημαι; Οὐκ
 οἶσθαι, ἔφη, ὅτι ἐσθίω μὲν καὶ πίνω καὶ καθεύδω ἐδ' ὅτιεν
 νῦν ἥϊον ἢ τότε, ὅτε πένης ἦν; Οἱ δὲ ταῦτα πολλὰ ἐστί,
 τοσῆτον κερδαίνω, πλείω μὲν φυλάττειν δεῖ, πλείω δὲ ἄλλοις
 διωμέειν, ‡ πλείονα δὲ ἐπιμελέμενον πράγματα ἔχειν.
 Νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ πολλοὶ μὲν οἰκέται σῆτον αἰτέουσι, πολλοὶ δὲ
 πείν, πολλοὶ δὲ ἰμάτια· οἱ δὲ ἰατρῶν δέονται· ἡκεὶ δὲ τίς
 ξῆ τῶν προβάτων λελυκαμένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν κατα-
 κεκρημνισμένα, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεπτωκέναι τοῖς κτήνεσιν·
 ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη ὁ Φεραύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν

ea usus est Herodotus, lib. 3. c. 42.—ἐγὼ τόνδε ἔλυν, οὐκ ἰδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν καί τι-
 ῶν ἀποχειροβίωτος.

* Μάλα μικρὸν, &c.] Insigni usus pleonasmō sic locutus est Noster. Haud multum autem
 à locutione Xenophontēā discrepat Ciceroniana illa, *minute interrogatiunculae*, quæ occurrit
 in *proem*. *Paradox*.

† Πεινήσας χρημάτων] Vide quæ notavimus p. 152 et 265.

‡ Πλείονα δὲ ἐπιμελούμενον.] MS. Bodl. *πλείονων*, quod et margines editorum librorum ex-
 hibere solent, et agnoscit *Stobæus*. Sed nihil mutandum: quippe nunc hoc nunc illo casu
 gaudet *ἐπιμελούμαι*. Noster *Ἑλλην.* i. p. 331. edit. *Steph.* Ο μὲν οὖν *Φυλλίδας* τὰ τε ἄλλα
ἐπιμελεῖτο, &c. Idem *ἀπορρην.* lib. 2. sub finem: καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπιμελεῖτο. *Steph-*
phano iudice, eleganter diceretur, *πλείονα δὲ πλείονων ἐπιμελούμενον*, &c. ut utraque retine-
 retur lectio. *Mihi recepta Magis placet.*

§ Ἡ τῶν προβάτων, &c.] *Λελυκαμένα* *Hesychius* exponit *λυκόσπαστα*. Miratur, nec in-
 iuriat, *Stephanus* nullo ex vet. lib. aliam huius loci γερὰν adferri: nam quomodo, inquit
 ille *κατακεκρημνισμένα* tolerari potest? Certè ut ἡ *προβάτων λελυκαμένα* dixit, subaudiens
τινά, sic videtur dicendum fuisse, ἢ τῶν βοῶν *κατακεκρημνισμένους*, subaudiendo *τινάς*: aut
 numero singulari *κατακεκρημνισμένον*, reliquendo subintelligendum *τινά*. Idem in *Theauro*
L. G. in verbo *κατακεκρημνίζω*, legit *κατακεκρημνισμένον*. Mihi verò cum minus *Stephani*
placeant suspiciones, aliâ adgrediar viâ. An igitur dicendum, utrobique, et cum *λελυκαμένα*
 et cum *κατακεκρημνισμένα*, subintelligi debere *ζώματα*? Nam *σῶμα* (quod tribuitur tam
 animantibus quam inanimatis) de iis, quæ naturâ sunt animata, dicitur etiam cum sunt mortua.

πλείω λυπεῖσθαι ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα ἔχειν. Καὶ ὁ Σάκας, Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφη, * ὅταν σῶα ᾦ, πολλὰ ὄρων, πολλαπλάσια ἐμῷ εὐφραίνειν. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Οὐ τοι, ὦ Σάκα, ἔως ἡδὺ ἐστὶ τὸ ἔχειν χρήματα, ὥς ἀνιστρεφὲς τὸ ἀποβάλλειν. Γνώσῃ δ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· τῶν μὲν γὰρ πλετύντων ἐδὲς ἀναγκάζεται ὑφ' ἡδονῆς ἀγρυπνεῖν, τῶν δὲ ἀποβαλλόντων τί ἐδένα ἂν ἴδοις δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπῃς. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας, ἐδέ γε τῶν λαμβανόντων τί νυστάζοντα ἐδένα ἂν ἴδοις ὑφ' ἡδονῆς. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις· εἰ γὰρ τοι τὸ ἔχειν † ἔως, ὥσπερ τὸ λαμβάνειν, ἡδὺ ᾦν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονία οἱ πλείοι τῶν πενήτων. Καὶ ἀνάγκη δέ τοι ἐστίν, ἔφη, ὦ Σάκα, τὸν πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν καὶ εἰς θεῶς, καὶ εἰς φίλους, καὶ εἰς ξένους ‡ ὅστις ἐν ἰσχυρῶς χρήμασιν ἡδεταί, εὖ ἴσθι τέττον, καὶ δαπανῶντα, ἰσχυρῶς ἀνιᾶσθαι. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας· ἀλλ' ἐκ ὃ ἐγὼ τέττων εἰμί, ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονίαν τέττο νομίζω, τὸ, πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν. Τί ἐν, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὁ Φεραύλας; ἐχὶ σύ γε αὐτίκα μάλα εὐδαίμων ἐγένε, καὶ ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν γὰρ, ἔφη, ταῦτα πάντα κέκτησο, καὶ χρῶ ὅπως βέλει αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένον τρέφε, καὶ ἔτι εὐτελέστερον ἢ ξένον· ἀρκέσει γὰρ μοι, ὅτι ἂν καὶ σὺ ἔχῃς, || τέττων μετέχειν. Παίζεις, ἔφη ὁ Σάκας. Καὶ ὁ Φεραύλας ὁμῶς εἶπεν, ἦ μὴν σπουδῇ λέγειν. Καὶ ἄλλα γέ σοι, ὦ Σάκα, προσδιαπράξομαι παρὰ Κύρου, μήτε θύρας τὰς Κύρου θεραπεύειν, μήτε στρατεύεσθαι. Ἀλλὰ σὺ μὲν πλετῶν οἴκοι ¶ μένε· ἐγὼ δὲ ταῦτα ποιήσω καὶ ὑπὲρ σε καὶ ὑπὲρ ἐμῶ· καὶ ἐάν τι ἀγαθόν

* Ὅταν σῶα ᾦ, πολλὰ, &c.] Horatiano illi haud abfimile:

— At mibi plaudo

Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.

† Ὅπως, ὥσπερ] In editione Steph. malè scribitur οὕτως ὥστε, pro quo ὥστε vel ὥστε (quod ceteri libri, quos vidi, omnes habent) reponendum monet ipse Stephanus.

‡ Ὅστις οὖν] Pro οὖν Stobaeus habet γὰρ. Stephanus neutram aptum hñc locum particulam habere putat; eique aded in loco hoc interpretando visum est adhibere adverbium atqui; nimirum sic: — facere sumptus necesse est: atqui eum qui valdè pecuniis delectatur, valdè etiam, &c. Mihi tum lectio tum interpretatio vulgò recepta placet.

§ Ἐγὼ πύτων οἶμι] Simili modo loquitur Apostolus 1 Tim. i. 20. Ὡς ἐστὶν Τιμίαιος καὶ, &c. Ità 2 Tim. i. 15.

|| Τούτων μετέχειν] Stephanus legit τούτου, contra librorum, quos vidi, omnium fidem. Ipse nihil mutandum cenfeo. Simili infra paulò utitur, εἴ τι καὶ δεξιὴ λαβεῖν, μηδὲν τούτων, &c. Vide etiam p. 300.

¶ Μίν] Stephanus μινί. cui ab omnibus iterum, quos vidi, libris reclamatum est. Margines

ἀγαθὸν προσλαμβάνω διὰ τὴν Κύρην Θεραπείαν, ἢ καὶ ἀπὸ στρατείας τινός, οἷσω πρὸς σέ, ἵνα ἔτι πλείονων ἀρχῆς· μόνον, ἔφη, ἐμὲ ἀπόλυσον ταύτης τῆς ἐπιμελείας· ἦν γὰρ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τέτων, ἐμοὶ τέ σε οἶομαι πολλὰ καὶ Κύρῳ χρήσιμον ἔσεσθαι. Τέτων ἔτω ῥηθέντων, ταῦτα συνέθεντο, καὶ ταῦτα ἐποίησιν. Καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο εὐδαίμων γεγενῆσθαι, ὅτι πολλῶν ἤρχε χρημάτων· ὁ δ' αὖ ἐνόμιζε μακαριώτατος εἶναι, ὅτι ἐπίτροπον ἔξει σχολὴν παρέχοντα πράττειν, ὅτι αὖ αὐτῷ ἡδὺ εἶη.

Ἦν δὲ τῇ Φεραύλᾳ ὁ τρόπος φιλέταιρός τε, καὶ Θεραπεύειν οὐδὲν ἡδὺ αὐτῷ οὕτως ἐδόκει εἶναι οὐδ' ὠφέλιμον, ὥς ἀνδράπους. Καὶ γὰρ βέλτιστον πάντων τῶν ζώων ἡγεῖτο ἀνδρῶπον εἶναι καὶ εὐχαριστότατον, ὅτι ἐώρα τοὺς τε ἐπαινουμένους ὑπὸ τινός, ἀντεπαινοῦντας τέττες προθύμως, τοῖς τε χαριζομένοις πειρωμένους ἀντιχαρίζεσθαι· καὶ ἔς γνοῖεν εὐνοϊκῶς ἔχοντας, τέτοις ἀντευνοῦντας· καὶ ἔς εἶδεῖν φιλῶντας αὐτῆς, τέττες μισεῖν ἔδυναμένους· καὶ γονέας δὲ πολὺ μᾶλλον ἀνθεραπεύειν πάντων τῶν ζώων ἐδέλοντας καὶ ζῶντας καὶ τελευτήσαντας· τὰ δ' ἄλλα πάντα ζῶα καὶ ἀχαριστότερα καὶ ἀγνωμονέστερα ἀνδράπων ἐγίγνωσκεν εἶναι. Οὕτω δὴ ὅ,τε Φεραύλας ὑπερήδετο, ὅτι ἐξέσοιτο αὐτῷ, ἀπαλλαγέντι τῆς τῶν ἄλλων κτημάτων ἐπιμελείας, * ἀμφὶ τὴν φίλῃς ἔχειν ὅ,τε Σάκας, ὅτι ἔμελλε πολλὰ ἔχων πολλοῖς χρήσεσθαι. Εφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φεραύλαν, ὅτι προσέφερε τι αἰεὶ· ὁ δὲ, τὸν Σάκαν, ὅτι παραλαμβάνειν πάντα ἤθελε, καὶ αἰεὶ πλείονων ἐπιμελέμενος, ἔδεν μᾶλλον αὐτῷ ἀσχολίαν παρεῖχε. Καὶ ἔτοι μὲν δὴ ἔτω διήγον·

Θύσας δὲ καὶ ὁ Κύρος, † καὶ νικητήρια ἐστιῶν, ἐκάλεσε τῶν φίλων οἱ μάλιστ' αὐτὸν αὔξειν τε βουλόμενοι φανεροὶ ἦσαν καὶ τιμῶντες εὐνοϊκώτατα. Συνεκάλεσε δὲ αὐτοῖς καὶ Αρ-

gines quidem edit. Lancel. et Eton. lectionem Stephanianam agnoscunt; agnoscunt et versiones quædam. Sed quod verbum contextus exhibet, id mihi (non aliud quodvis in margine latens) latinè reddendum videtur.

* Ἀμφὶ τοὺς φίλους] Ità MS. Bodl. et ex iis quædam exemplaribus, quibus Stephanus et Gabrieli usq. sunt. Vulgo, ἀμφὶ τοὺς ἄλλους φίλους. At aliorum certè amicorum haud in Editione Ald. commodè fieret hîc mentio; cùm non de amicis jam antea, sed de facultatibus, sermo erat. Itaque vocem ἄλλους delendam rectè monuerunt Stephanus et Muretus.

† Καὶ νικητήρια ἐστιῶν] Deest in edit. Ald. καὶ ante νικητήρια, quod cateræ cum MSs Bodl. rectè præstant. Simili modo loquitur Plutarchus in Phocio. Νικήσαντος δὲ, (Phocum vult Phocionis f. in Panathen. victoris) καὶ πολλῶν αἰτιμυῖαν ἐστῆσαι τὰ νικητήρια, &c. epulum victorialis præbere.

τάβαζον τὸν Μῆδον, καὶ Τιγράνην τὸν Αἰρμένιον, καὶ τὸν Ὑρ-
 κάνιον ἱππαρχον, καὶ Γαβρύαν. Γαδάτας δὲ τῶν σκηπτέ-
 χων ἤρχεν αὐτῶ, καὶ ὅπῃ ἐκεῖνος διεκόσμησεν, ἡ πᾶσα ἔνδον
 δαίαιτα καθειστήκει· καὶ ὁπότε μὲν συνδειπνοῖεν τινες, ἐδ' ἐκά-
 διζε Γαδάτας, ἀλλ' ἐπεμελεῖτο· * ὁπότε δὲ αὐτοὶ εἶεν, καὶ
 συνεδείπνει· ἦδετο γὰρ αὐτῶ ξυνάν· ἀντὶ δὲ τέτων πολλοῖς
 καὶ μεγάλοις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῷ Κύρῳ· διὰ δὲ Κύρον, καὶ ὑπ'
 ἄλλων. Ως δ' ἦλθον οἱ κληθέντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐχ' ὅπως
 ἔτυχεν ἕκαστον ἐκάδιζεν, ἀλλ' ὃν μὲν μάλιστα ἐτίμα, παρὰ
 τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ὡς εὐεπιβλευτοτέρα ταύτης ἔσσης ἢ
 τῆς δεξιᾶς· τὸν δὲ δεύτερον παρὰ τὴν δεξιάν, τὸν δὲ τρίτον
 πάλιν παρὰ τὴν ἀριστερὰν, τὸν δὲ τέταρτον παρὰ τὴν δεξιάν·
 καὶ ἦν πλείονες ὥσιν, ὡσαύτως. Σαφηνίζεσθαι δὲ ὡς ἕκαστον
 ἐτίμα, τῷτο ἐδόκει αὐτῶ ἀγαθὸν εἶναι· ὅτι ὅτε μὲν οἴονται
 οἱ ἄνθρωποι τὸν κρατιστεύοντα † μῆτε κηρυχθῆσεσθαι μῆτε
 ἄθλα λήψεσθαι, δῆλοί εἰσιν ἐνταῦθα ἐ φιλονείκως πρὸς ἄλ-
 λήλους ἔχοντες· ὅπως δὲ μάλιστα πλεονεκτῶν ὁ κράτιστος φαί-
 νεται, ἐνταῦθα ‡ προθυμώτατα φανεροὶ εἰσιν ἀγωνιζόμενοι
 πάντες. Καὶ ὁ Κύρος δὲ ἔως ἐσαφηνίζε μὲν τὰς κρατιστεύ-
 οντας παρ' ἑαυτῶ, εὐδὺς ἀρξάμενος ἐξ ἔδρας καὶ παραστά-
 σεως. Οὐ μέντοι ἀδάνατον τὴν ταχδεῖσαν ἔδραν κατεστή-
 σατο ἀλλὰ νόμιμον ἐποίησατο, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις προβῆναι
 εἰς τὴν τιμιωτέραν ἔδραν, καὶ, εἴ τις ῥαδιουργοίῃ, ἀναχωρῆ-
 σαι, εἰς τὴν ἀτιμοτέραν. Τὸν δὲ πρωτεύοντα ἐν ἔδρᾳ ἡσχύ-

* Ὅποτε δὲ αὐτοὶ, &c.] Sic optimè MS. Bodl. ejus margini σχόλιον hoc adscriptum est, μόνοι δίχα ἐτέρων. Rectè: nam αὐτοὶ supè valet solus. Eustathius ad Il. ε. v. 254. αὐτὸς ἴτω exponit μόνος ἐλθέτω. Aristoph. Αἰσχρ. v. 503. Αὐτοὶ γὰρ ἐσμὲν, S li sumus. Ferè ut Plautus Cist. Act. 2. sc. 2. v. 25. Nos sumus, pro nos sumus scilicet. Sed scriptores etiam profaici nobis exempla suppeditant Ælian. H. V l. 7. c. 13. de Agésilæo, τὸν τείβονα περιβαλόμενος αὐτὸν, solo amictus pallio attrito. Dionys. Hal. Antiq. Rom. l. 3. c. 23. αὐτὰ δὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐρῶ, pro μόνᾳ τὰ ἀναγκαῖα. Hæc de emendatione mihi adfuerunt Muretus, Camerarius, et Gabriellus, quorum libri MSS. Bodleiano nostro accedunt. Eandem et Stephanus scripturam probat; sed nonnihil veretur, ut idoneo aliquo exemplo confirmari possit usus iste αὐτὸς pro μόνος: idèque suspicatur μόνοι αὐτὰ scriptum fuisse. Sed peritissimum linguæ Græcæ virum frustra fuisse docent, opinor, exempla modò adlata. Prius autem legebatur, ὁπότε δὲ μὴ αὐτοὶ εἶεν.

† Μῆτε κηρυχθῆσεσθαι, μῆτε, &c.] Vide quæ notavimus pag. 36. Virtus quippe laudata crescit: atque, ut præclare cecinit Pindarus,

Αὐξεται δ' αἶσα, χλω-
 ραῖς ἱέραις ὡς ὅτε δένδρον αἰσ-
 σι, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀρεταῖς ἐν δίκαιοις

Τε, πρὸς ὕψος αἰδέεσθαι. — Nem. h. v. 68, et seq.

‡ Προθυμώτατα] MS. Bodl. φρονιμώτατα. Edit. Ald. φρονιμώτατα. Ego verò cum Ste-
 phano, Leunclavio, aliisque pro receptâ lectione sentio. Nam qui certant προθυμώτατα, illi
 μάλιστα φιλονείκως πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι.

νετο μὴ πλείστα καὶ ἀγαθὰ ἔχοντα παρ' αὐτῷ φαίνεσθαι. Καὶ ταῦτα δὲ * ἐπὶ Κύρῳ γενόμενα, ἕως ἔτι καὶ νῦν διαμένοντα αἰσθανόμεθα.

Επεὶ δὲ ἐδείκνυν, ἐδόκει τῷ Γαβρύα τὸ μὲν πολλὰ ἕκαστα εἶναι, ἐδὲν δαυμαστὸν παρ' ἀνδρὶ πολλῶν ἀρχοντι· τὸ δὲ τὸν Κύρον, ἕτω μεγάλα πράττοντα, εἴ τι ἡδὺ δόξειε λαβεῖν, † μὴδὲν τέτων μόνον καταδαπανᾶν, ἀλλὰ ἔργον ‡ ἔχειν δεόμενον τούτου κοινωνεῖν τοὺς παρόντας. Πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων ἐστὶν οἷς ἑώρα πέμποντα ταῦτα αὐτὸν, οἷς ἡσθεῖς τύχοι· ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, καὶ τὰ πάντα πολλὰ ὄντα διαπετόμφει ὁ Κύρος ἀπὸ τῆς τραπέζης, εἶπεν ἄρα ὁ Γαβρύας, Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ Κύρε, πρόσθεν μὲν ἡγάμεν τέτῳ σε πλείστον διαφέρειν ἀνθρώπων, τῷ στρατηγικώτατον εἶναι· νῦν δὲ θεὸς ὁμνυμι, ἥ μὴν ἐμοὶ δοκεῖν πλεον σε διαφέρειν § φιλανθρωπία ἢ στρατηγία. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κύρος· καὶ μὲν δὴ καὶ ἐπιδεικνῦναι τὰ ἔργα πολὺ ἥδιον φιλανθρωπίας ἢ στρατηγίας. Πῶς δὴ; ἔφη ὁ Γαβρύας. Οτι, ἔφη, τὰ μὲν, κακῶς ποιεῖντα ἀνθρώπους, δεῖ ἐπιδείκνυσθαι, τὰ δὲ, εὖ.

Εκ τέτῳ δὴ, ἐπεὶ ὑπέκρινον, ἤρετο ὁ Ὑστάσπας τὸν Κύρον, Ἀρ' αὖν, ἔφη, ὦ Κύρε, ἀχθεσθεῖς μοι εἴ σε ἐροίμην ὁ βέλομαί σε πυθέσθαι; Ἀλλὰ ναὶ μὰ τὰς θεάς, ἔφη, τὲναντίον τέτῳ, ἀχθοίμην ἄν· σοι, εἰ αἰσδοίμην σιωπῶντα ἃ ἂν βέλοιο ἐρέσθαι. Λέγε δὴ μοι, ἔφη, ἥδη πῶποτε καλέσαντός σε ἐκ

* Ἐπὶ Κύρῳ.] Itā Luc. iv. 27. Ἐπὶ Ελισσαίου, *etate Elisei*, quo tempore is prophetae munere functus est. Confer Ael. xi. 28.

† Μὴδὲν τούτων] Sic ex MSto. Bodl. edit. *Eton*. aliisque restituimus. *Aldus*, *Stephanus* et *Leunclavius* perperam legunt μὴδὲν τούτων. *Stephanum* quidem haud diū illudit error; reponendumque adeo τούτων is tandem adnotavit. De ratione structuræ, quā τούτων ad εἴ τι relatum est vide supra p. 253. not. 1.

‡ Ἐχειν δεόμενον τούτου, &c.] MS. Bodl. τὸν δεόμενον τοῦ κοινωνεῖν. Edit. *Ald.* inverfo articulo ordine ἔργον ἔχειν τοῦ δεόμενον τὸν κοινωνεῖν. Quodd si ponamus artic. τὸν ante δεόμενον (legendo itidem τούτου κοινωνεῖν; non τοῦ κοινωνεῖν.) intelligendum erit non ipsum Cyrum operam hanc sumere; sed alium, quem ad eos suo nomine rogandos mitteret. Sed malim vulgatam verborum scripturam retinere, eaque ad Cyrum ipsum enixè et instantè eos rogare solitum referre. *Gabrielius* longè diversam scripturam adfert, nimirum hanc—ἔργον ἔχειν τῶν ἰδομένων τοῦ κοινωνεῖν, &c. quam meritò rejicit *Stephanus*, tum quodd retinendo etiam τῶν ἰδομένων, dicendum fuisse videatui, ἔργον ἔχειν δεόμενον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἰδομένων κοινωνεῖν, &c. tum quodd ἰδομαι activam habere significationem soleat.

§ Φιλανθρωπία] Vox φιλανθρωπία passim à *Leunclavio* redditur *clementia*. At quā de causā *humanitas* ei minùs esset probata, nequeo hariolari: nisi forsan eum *A. Gellii* fefellerat auctoritas; qui l. 13. c. 16. *humanitatem* non id esse tradit, quod vulgus existimat, quodque à Græcis φιλανθρωπία dicitur, &c. Sed errare *Gellium* abundè docet ipse (ad quem inauspicatò provocat) *Cicero*: apud quem usurpari solet vox *humanitas* non solum pro *eruditione*, *institutione*que in bonas artes, sed etiam pro *facilitate*, *lenitate*, *mansuetudine*, *comitate*, *benignitate*, &c. Vide *Gellii* ipsius locum memoratum, et quæ ibi notavit *Cl. Gronovius*.

ἤλθον; * Εὐφήμει, ἔφη ὁ Κῦρος. Ἀλλ' † ὑπακούων σχολῇ
 ὑπήκουσα; Οὐδὲ τῆτο, Προσταχθεὶν δέ τι ἤδη σοι ἐκ
 ἔπραξα; Οὐκ αἰτιῶμαι, ἔφη. Ο δὲ πράττοιμι, ἔστιν ὅτι,
 πώποτε οὐ προθύμως, ἢ οὐχ ἡδομένως πράττοντά με κατέγ-
 νως; Τῆτο δὴ πάντων ἥκιστα, ἔφη ὁ Κῦρος. Τίνος μὴν ἔνεκα,
 ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὧ Κῦρε, Χρυσάντας σε ἔτρεψεν, ὥστε
 εἰς τὴν τιμιωτέραν ἐμῶ ἔδραν ἰδρυθῆναι; Η λέγω; ἔφη ὁ
 Κῦρος. Πάντως, ἔφη ὁ Υστάσπας. Καὶ σὺ αὖ ἐκ ἀχθε-
 σθῆσθαι μοι ἀκούων τάληθῃ; Ησθήσομαι μὲν οὖν, ἔφη, ἢν εἰδῶ
 ὅτι ἐκ ἀδικῆμαι. Χρυσάντας τοίνυν, ἔφη, ἐτοσί πρῶτον μὲν
 ἐκ κλῆσιν ἀνέμενον, ἀλλὰ πρὶν καλεῖσθαι παρῆν τῶν ἐμετέρων
 ἔνεκα. ἔπειτα δὲ, ἐκ τὸ κελεύόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐ-
 τὸς γνοίῃ ἀμεινον εἶναι πεπραγμένον ἡμῖν, τῆτο ἔπραττεν.
 Οπότε δ' εἰπεῖν τι θεοὶ εἰς τὰς συμμάχους, ἃ μὲν ἐμὲ ὥετο
 πρέπειν λέγειν ἐμοὶ συνεβέβλευν. ἃ δὲ ἐμὲ αἰσδοίτο βεβλόμενον
 μὲν εἰδέναι τὰς συμμάχους, αὐτὸν δὲ με αἰσχυρόμενον περὶ
 ἑμαυτῶ λέγειν, ταῦτα ἔως λέγων ὡς ἑαυτῶ γνῶμην ἀπεφαί-
 νετο. ὥστ' ἐν γε τῆτοις τί κωλύει αὐτὸν καὶ ἐμῶ ἐμοὶ κρείττονα
 εἶναι; Καὶ ἑαυτῶ μὲν αἰεὶ φησι πάντα τὰ παρόντα ἀρκεῖν,
 ἐμοὶ δὲ αἰεὶ φανερός ἐστι σκοπῶν τί ἂν προσγενόμενον ὀνήσειεν.
 ἐπὶ τε τοῖς ἐμοῖς καλοῖς μᾶλλον ἐμῶ ἀγάλλεται καὶ ἡδεται.
 Πρὸς ταῦτα ὁ Υστάσπας εἶπε, Νῆ τὴν Ἡραν, ὧ Κῦρε, ἡδο-
 μαί γε ταῦτά σε ἐρωτήσας. Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος.
 Οτι καὶ γὰρ πειράσομαι ταῦτα ποιεῖν. ἐν μόνον, ἔφη, ἀγνοῶ,
 πῶς ἂν εἶην δηλὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς. πότερον
 κροτεῖν δεῖ τῶ χειρὶ, ἢ γελᾶν, ἢ τί ποιεῖν. Καὶ ὁ Αρτάβα-
 ζος εἶπεν, Ορχεῖσθαι δεῖ τὸ Περσικόν. Ἐπὶ τῆτοις μὲν δὴ
 γέλως ἐγένετο.

Προϊόντος δὲ τῶ συμποσίε, ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο,
 Εἰπέ μοι, ἔφη, ὧ Γωβρύα, νῦν ἂν δοκοίης ἡδῖον τῶνδὲ τῶ τὴν
 θυγατέρα δέναι, ἢ ὅτε τὸ πρῶτον ἡμῖν συνεγένε; Οὐκᾶν, ἔφη
 ὁ Γωβρύας, καὶ γὰρ τάληθῃ λέγω; Νῆ Δί, ἔφη ὁ Κῦρος,
 ὡς ψεύδεις γε ἐδεμίᾳ ἐρώτησις δεῖται. Εὖ τοίνυν, ἔφη, ἴσθι

* Εὐφήμει] Q. d. (interprete Stephano) Absit, ut te minus morigerum fuisse dicas. Idem illud verbum Cicero Sen. 14. locum quendam Platonis Resp. l. 1. haud longè ab initio interpretatus, vertit *Dii meliora*: nisi quis cum Langio aliisque malit *Dic meliora*. Elegantiorē certè vulgatam esse lectionem arbitror.

† Ὑπακούων σχολῇ ὑπήκουσα] Similis ejusdem verbi geminatio reperitur apud Aet. vii. 34. ἰδὼν εἶδον τὴν, &c. et Heb. vi. 14. Ἡ μὴν εὐλογῶν εὐλογῆσά σε, καὶ πληρύνων πληθυνῶ σε. Vide pag. 189. not. 4.

ὅτι νῦν ἂν πολὺ ἥδιον. Ἡ καὶ ἔχouis ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴπειν
 διότι; Εἰπαγε. Λέγε δὴ. Ὅτι τότε μὲν ἐάρων τῆς πόνους
 καὶ τῆς κινδύνους εὐδυμῶς αὐτὲς φέροντας, νῦν δὲ ὁρῶ αὐτὲς
 * τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως φέροντας. Δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε,
 χαλεπώτερον εἶναι εὐρεῖν ἄνδρα τὰγαθὰ καλῶς φέροντα ἢ τὰ
 κακά· τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην
 τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ηκεσας, ὦ Ὑστά-
 σπα, Γωβρύς † τὸ ῥῆμα; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· καὶ ἐὰν πολ-
 λὰ τοιαῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλον με τῆς θυγατρὸς μνη-
 στήρα λήψεται, ἢ ἐὰν ἐκπάσματα πολλά μοι ἐπιδεικνύῃ. Ἡ
 μὲν, ἔφη ὁ Γωβρύς, πολλὰ γέ μοι ἐστὶ τοιαῦτα συγγε-
 γραμμένα, ἃν ἐγώ σοι εὖ φρονήσω, ἣν τὴν θυγατέρα μὲ ‡ γυ-
 ναῖκα λαμβάνῃς· τὰ δὲ ἐκπάσματα, ἔφη, ἐπειδὴ ἐκ ἀνέχεσ-
 δαί μοι φαίνῃ, ἐκ οἷδ' εἰ Χρυσάντα τέτω § δάσω, ἐπεὶ καὶ
 τὴν ἑδραν σε ὑφῆρπασε. Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ Ὑστά-
 σπα, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ παρόντες, ἣν ἐμοὶ λέγῃτε, ὅταν τις
 ὑμῶν γαρμεῖν ἐπιχειρήσῃ, γνώσεσθε ὁποῖός τις καὶ γὰρ συνεργός
 ὑμῖν ἔσομαι. Καὶ ὁ Γωβρύς εἶπεν, Ἦν δέ τις ἐκδῆναι βέ-
 ληται θυγατέρα, πρὸς τίνα δεῖ λέγειν; Πρὸς ἐμέ, ἔφη ὁ
 Κῦρος, καὶ τέτο· πάνυ γὰρ, ἔφη, δεινός εἰμι ταύτην τὴν

* Τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως, &c.] Gravis admodum sententia: quàmque quotidiana veram esse docet experientia. Itaque non sine causâ Horatius:

————bene ferre magnam

Difce fortunam.

Carm. lib. 3. Ode 27. Et lib. 2. Ode 3.

Æquam memento rebus in arduis

Servare mentem; non secus ac bonis

Ab infolenti temperatam

Latitiâ, ———

Multis utique fortune filii contingere videmus id, quod Tantalos contigisse tradit Pindarus; apud quem hæc canuntur:

————Εἰ δὲ δὴ τιν' ἄν-

δρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτίμα-

σαν, ἣν Τάνταλος οὔτος. Ἀλλὰ γὰρ κατὰ

πίψαι μέγαν ὄβρον οὐκ ἔδυ-

νάσθη· κόρην δ' ἔλαυν

Ἄταν ὑπεροπλον,

Τάν οἱ, &c. ——— Olymp. i. v. 85. et seq.

† Τὸ ῥῆμα] H. e. τὸν λόγον; nam plura Gobryas dixerat. Eodem modo vox adhibetur illa Luc. ii. 50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα αὐτοῦ, &c. Confer. Luc. xx. 20. ubi λόγος existat, pro quo paulò post v. 26 ῥῆμα legitur. Similiter fanè verbum apud Auctores Latinos pro integro sæpe sermone, sive oratione ponitur. Terent. And. i. 5. 6. M. Miseram me, quod verbum audiō? ubi verbum Donatus ἀξίωμα interpretatur. Sed exempla passim obvia sunt.

‡ Γυναῖκα λαμβάνῃς] Eadem locutione utitur Luc. xx. 29, 30.

§ Δάσω] Ità liber Budensis, Leunclavio auctore. Gabriclius adfert δῶ, quod Stephanus placet. Horum certè utrumvis rectè vulgato illi δῶς anteferas. Nam primam locus personam postulat: cum non in potestate Hystaspæ pocula essent ista, sed Gobryæ: cuius hæc ipsa verba sunt.

τέχνην. Ποίαν; ἔφη ὁ Χρυσάντας. Τὸ γινῶναι ὅποιος ἂν γάμος ἐκάστῳ συναρμόσειε. Καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη, Λέγε δὴ πρὸς τῶν θεῶν, ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἶε συναρμόσειν κάλλιστα. Πρῶτον μὲν, ἔφη, μικράν· μικρὸς γὰρ καὶ αὐτὸς εἶ· ἢν δὲ μεγάλην γαμήσειας, ἢν ποτε βέλη αὐτὴν ὀρθὴν φιλήσαι, προσάλλεσθαί σε δεήσει ὥς τὰ κυνάρια. Τέτο μὲν δὴ, ἔφη, ὀρθῶς προνοεῖς· καὶ γὰρ εἴδ' ὅπως τις ἀλτικός εἰμι. Ἐπειτα δ', ἔφη, σιμὴ ἂν σοι ἰσχυρῶς συμφέροι. Πρὸς τί δὴ αὖ τέτο; Οὔτι, ἔφη σὺ γρυπὸς εἶ· πρὸς ἓν τὴν σιμότητα σάφ' ἴσθι ὅτι ἡ γρυπότης ἄριστα προσαρμόσειε. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὥς καὶ τῷ εὐ δεδιπνηκότι, ὥσπερ καὶ ἐγὼ νῦν, ἀδειπνος ἂν συναρμόζοι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· τῶν μὲν γὰρ μεστῶν γρυπὴ ἢ γαστήρ γίγνεται, τῶν δὲ ἀδειπνων, σιμὴ. Καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη, Ψυχρῷ δ' ἂν, πρὸς τῶν θεῶν, βασιλεῖ ἔχοις ἂν εἰπεῖν ποία τις συνοίσει; Ἐνταῦθα μὲν δὴ ὅ,τε Κῦρος ἐξεγέλασε, καὶ οἱ ἄλλοι ὁμοίως· Γελώντων δὲ ἅμα εἶπεν ὁ Ὑστάσπας, Πολύ γε, ἔφη, μάλιστα τέττε σε, ὦ Κῦρε, ζηλῶ ἐν τῇ βασιλείᾳ. Τίνος; ἔφη ὁ Κῦρος. Οὔτι δύνασαι καὶ ψυχρὸς ἂν γέλωτα παρέχειν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, * Ἐπειτα ἐκ ἂν πρίαίό γε παμπόλλε ὥστε σοι ταῦτα εἰρησθαι, καὶ ἀπαγγελλῆναι παρ' ἧ εὐδοκιμεῖν βέλει, ὅτι ἀστεῖος εἶ; Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἔτω διεσκάπτετο.

Μετὰ δὲ ταῦτα Τιγράνη μὲν ἐξήνεγκε γυναικίον κόσμον, καὶ ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ θῆναι, ὅτι ἀνδρείως συνεστρατεύετο τῷ ἀνδρί. Ἀρταβάζω δὲ χρυσὲν ἔκπαμα· τῷ δὲ Ὑρκανίῳ ἵππον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκ'· Σοὶ δὲ, ἔφη, ὦ Γαβρύα, δώσω ἄνδρα τῇ θυγατρὶ. Οὐκ ἔν ἐμὲ, ἔφη ὁ Ὑστάσπας, δώσεις, ἵνα καὶ τὰ συγγράμματα λάβω. Ἡ καὶ ἔστι σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἐσία ἁξία τῶν τῆς παιδός; Νῆ Δί', ἔφη, πολλαπλασίον μὲν ἢν χρημάτων. Καὶ πῃ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἔστι σοι αὕτη ἡ ἐσία; Ἐνταῦθα, ἔφη, ὅσπερ καὶ σὺ κάθησαι, φίλος ἂν ἐμοί. Ἀρκεῖ μοι, ἔφη ὁ Γαβρύας· καὶ εὐδὺς ἐκτείνας τὴν δεξιάν, Δίδε, ἔφη, ὦ Κῦρε· δέχομαι γάρ. Καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν τὴν τῷ Ὑστάσπας δεξιάν, ἔδωκε.

* Ἐπειτα] Hanc lectionem Camerarii et Gabrielii exhibent exemplaria, necnon MS. Bodl. in margine; eamque adeo adfuerunt Stephano et Leunclavio, libens amplexus sum. Vulgò, ἐπὶ οὗκ, &c.

τῷ Γαβρύᾳ· ὁ δὲ ἐδέξατο. Ἐκ δὲ τότε πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκε δῶρα τῷ Υστίασπᾳ, ὅπως τῇ παιδί πέμψει· Χρυσάνταν δ' ἐφίλησε προσαγαγόμενος. Καὶ ὁ Αρτάβαζος εἶπε, Μὰ Δί, ἔφη, ᾧ Κῦρε, ἐχ' ὁμοίᾳ γε χρυσῇ ἐμοί τε τὸ ἔκπωμα δέδωκας καὶ Χρυσάντα τὸ δῶρον. Ἀλλὰ καὶ σοί, ἔφη, δώσω. Ἐπῆρετο ἐκεῖνος, Πότε; Εἰς τριακοστὸν, ἔφη, ἔτος. * Ὡς ἀναμεινῶντος, ἔφη, καὶ ἐκ ἀποθανεμένους, ἔτω παρὰσχευάζε. Καὶ τότε μὲν δὴ ἔτως ἔληξεν ἡ σκηνή· ἐξανισταμένων δ' αὐτῶν ἐξαγέσθη καὶ ὁ Κῦρος, καὶ ἑυμπεπῆμεν αὐτὸς ἐπὶ τὰς θύρας.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰς ἐφελεσίς συμμάχους γενομένους ἀπέπεμπεν οἵκαδε ἐκάστας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν οἰκεῖν ἐβέλοντο παρ' αὐτῶν· τέτοις δὲ χώραν καὶ οἴκους ἔδωκε, καὶ νῦν ἔχουσιν οἱ τῶν † καταμεινάντων τέτων τότε ἀπόγονοι· πλείστοι δ' εἰσὶ Μήδων καὶ Υρκαίων· τοῖς δ' ἀπὸ τῶν δωρησάμενος πολλὰ, καὶ ἀμέμπτως ποιησάμενος καὶ ἄρχοντας καὶ στρατιώτας, ἀπεπέμψατο. Ἐκ τότε δὴ δίδωκε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν στρατιώταις τὰ χρήματα ὅσα ἐκ Σάρδεων ἔλαβε· καὶ τοῖς μὲν μυριάρχοις καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπῆρέταις ἐξαίρετα ἐδίδε πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ, τὰ δ' ἄλλα διένειμε· καὶ τὸ μέρος ἐκάστῳ δὲ τῶν μυριάρχων, ἐπέτρεψε· αὐτοῖς διανέμειν ὥσπερ αὐτὸς ἐκεῖνοις διένειμεν. Ἐδίδουσιν δὲ τὰ μὲν ἄλλα χρήματα, ἄρχων ἄρχοντας τὰς ὑφ' ἑαυτῷ δοκιμάζων· τὰ δὲ τελευταῖα οἱ ἐξάδαρχοι, τὰς ὑφ' ἑαυτοῖς ἰδιώτας δοκιμάσαντες, πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ ἐδίδουσιν· καὶ ἔτω πάντες εἰλήφεσαν τὸ δικαίον μέρος. Ἐπειδὴ δὲ εἰλήφεσαν τὰ τότε δοθέντα, οἱ μὲν τινες ἔλεγον περὶ τῆς Κύρου τοιάδε, Ἡ περ αὐτός γε πολλὰ ἔχει, ‡ ὅπως γε καὶ ἡμῶν ἐκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν. Οἱ δὲ τινες αὐτῶν ἔλεγον, Ποῖα πολλὰ ἔχει; ἐχ' ὁ Κῦρος τρόπος τοιοῦτος § οἷος χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ διδὼς μᾶλλον ἢ κτῶ-

* Ὡς ἀναμεινῶντος, &c.] Le inclavins sic ista vertit: "Tu verò sic te parato," ait *Hystaspas*, &c. Sed recte monuit *Portus* hoc *Artabazo* potius tribuendum esse: quod ea, quæ modo præcesserint, ve ba satis demonstrant.

† Καταμεινάντων τούτων] *G. brili* exemplar pronomen hoc non habet: et hinc quidem, absque ulli sensû detrimento, abesse potest.

‡ Οπου] Eadem est vocula hujus vis 2 *Pet.* ii. 11. quod ante nos observavit. *Cl. Blackwallus*.

§ Οἷος] Ità *Gabriellii* et *Camerarii* exemplaria: quam lectionem vulgatæ illi ὅπως anteponendam censuit *Stephanus*, et ipse haud custanter recepi. Οἷος enim respondet illi τοιοῦτος, sive expresso, (ut in hoc loco) sive subaudito, ut ἄπομν. β' sub finem: οὐ γὰρ ἦν οἷος ἀπὸ παιτὸς κροτάριν. *Muretus* legit οἷς.

μενος ἤδεται. Αἰσθανόμενος δὲ ὁ Κῦρος τέτρε τὰς λόγους καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτῶ, συνέλεξε τὰς φίλους τε καὶ τὰς ἐπικαιρίους ἅπαντας, καὶ ἔλεξεν ὧδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, ἰώρακα μὲν ἤδη ἀνδράπες, οἱ βέλονται, “ δοκεῖν πλείω κεντῆσθαι ἢ ἔχουσιν, ἐλευθεριώτεροι ἂν οἴομε- “ νοι ἔτω φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκῶσιν, ἔφη, ἔτοι τέμπαλιν “ ἔβελονται ἐφέλκεσθαι· τὸν γὰρ πολλὰ δοκῶντα ἔχειν, μὴ “ κατ’ ἀξίαν τῆς ἐσίας φαίνεσθαι ὠφελῶντα τὰς φίλους, ἀνε- “ λευθερίαν ἐμοίγε δοκεῖ περιάπτειν. Εἰσὶ δ’ αὖ, ἔφη, οἱ “ λεληθέναι βέλονται ὅσα ἂν ἔχωσι· πονηροὶ ἔν καὶ ἔτοι “ τοῖς φίλοις ἐμοίγε δοκῶσιν εἶναι· διὰ γὰρ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ “ ὄντα, πολλάκις θεόμενοι ἐκ ἐπαγγέλλεσιν οἱ φίλοι τοῖς “ ἐταίροις, ἀλλ’ ἀπατῶνται. Ἀπλεστώτε δέ μοι, ἔφη, ὁ- “ κεῖ εἶναι τὸ τὴν δύναμιν φανερὰν ποιήσαντα, ἐκ ταύτης “ ἀγωνίζεσθαι περὶ καλοκαγαθίας. Καὶ γὰρ ἔν, ἔφη, βέ- “ λομαι ὑμῖν, ὅσα μὲν οἷόν τ’ ἐστὶν ἰδεῖν τῶν ἐμοὶ ὄντων, “ δεῖξαι· ὅσα δὲ μὴ οἷόν τε ἰδεῖν, διηγῆσασθαι.” Ταῦτα εἰπὼν, τὰ μὲν ἐδείκνυε πολλά τε καὶ καλὰ κτήματα· τὰ δὲ δὲ κείμενα ὡς μὴ ῥάδια εἶναι ἰδεῖν, διηγεῖτο· τέλος δὲ εἶπεν ὧδε, “ Ταῦτα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἅπαντα δεῖ ὑμᾶς ἐδὲν μᾶλ- “ λον ἐμὰ ἡγεῖσθαι ἢ καὶ ὑμέτερα· ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ταῦτα “ ἀδρόϊζω ἔθ’ ὅπως αὐτὸς καταδαπανήσω, ἔθ’ ὅπως αὐτὸς “ κατατρίψω· (ἔ γὰρ ἂν δυναίμην) ἀλλ’ ὅπως ἔχω τῷ τε “ αἰεὶ ὑμῶν καλὸν τι ποιεῖντι διδόναι, καὶ ὅπως ἢν τις ὑμῶν “ τινὸς ἐνδεῖσθαι νομίση, πρὸς ἐμὲ ἐλθὼν λάβῃ ἔἴ ἂν ἐνδεὴς “ τυγχάνῃ ὢν.” Καὶ ταῦτα μὲν ἔτως ἐλέχθη.

Ἡνίκα δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ ἐν Βαβυλῶνι ὡς καὶ ἀποδημεῖν, συνεσκευάζετο τὴν εἰς Πέρσας πορείαν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγειλεν· ἐπεὶ δὲ ἐνόμισεν ἱκανὰ ἔχειν ὢν ᾗετο δεήσεσθαι, ἔτω δὴ ἀνεζεύγνυε. Διηγησόμεθα δὲ καὶ ταῦτα, ὡς πολὺς στόλος ὢν, εὐτάκτως μὲν κατεσκευάζετο, καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο, κατεχωρίζετο δὲ ταχὺ ὅπως δέοιτο. Ὅπως γὰρ ἂν στρατοπεδεύηται βασιλεὺς, σκηναὶ μὲν δὴ ἔχον- τες πάντες οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατεύονται καὶ δέρους καὶ χειμῶνος. Εὐθύς δὲ τῷτο ἐνόμιζε Κῦρος, πρὸς ἑὸν βλέπεσθαι ἴστασθαι τὴν σκηνήν· ἔπειτα ἔταξε πρῶτον μὲν πόσον δεῖ ἀπο- γιπόντας σκηνῶν τὰς δορυφόρους τῆς βασιλικῆς σκηνῆς· ἔπειτα

σιτοποιοῖς μὲν χώραν ἀπέδειξε τὴν δεξιάν, ὀψαποιοῖς δὲ τὴν ἀριστεράν, ἵπποις δὲ τὴν δεξιάν, ὑποζυγίοις δὲ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀριστεράν· καὶ τᾶλλα δὲ διετέτακτο, ὥστε εἰδέναι ἕκαστον τὴν ἑαυτῷ χώραν καὶ μέτρω καὶ τόπων. Οταν δὲ ἀνασκευάζωνται, συντιθῆσι μὲν ἕκαστος σκεύη οἷσπερ τέτακται χρῆσθαι, ἀνατίθενται δ' αὖ ἄλλοι ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ὥστ' ἅμα μὲν πάντες ἔρχονται οἱ σκευαγωγοὶ * ἐπὶ τὰ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πάντες ἀνατιθέασιν ἐπὶ τὰ ἑαυτῷ ἕκαστος. Οὕτω δὲ ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρχεῖ μιᾷ τε σκηνῇ καὶ πάσαις ἀνηρῆσθαι. Ὡσαύτως ἕτως ἔχει καὶ περὶ † κατασκευῆς. Καὶ περὶ τῷ πεποιῆσθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐν καιρῷ, ὡσαύτως διατέτακται ἑκάστοις τὰ ποιητέα· καὶ διὰ τῆτο ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρχεῖ ἐνί τε μέρει καὶ πᾶσι πεποιῆσθαι. Ὡσπερ δὲ οἱ περὶ τὰ ἐπιτήδεια θεράποντες χώραν εἶχον τὴν προσήκυσαν ἕκαστοι, ἕτω καὶ οἱ ὀπλοφόροι αὐτῷ ἐν τῇ στρατοπεδεύσει χώραν τε εἶχον τὴν τῇ ὀπλίσει ἑκάστη ἐπιτηδείαν, καὶ ἥδεσαν ταύτην ὅποια ἦν, καὶ ‡ εἰς ἀναμφισβήτητον πάντες κατεχωρίζοντο. § Καλὸν μὲν γὰρ ἡγεῖτο ὁ Κῦρος καὶ ἐν οἰκίᾳ εἶναι ἐπιτηδεύμα τὴν εὐδημοσύνην· (ὅταν γὰρ τίς τε δέηται, δῆλόν ἐστιν ὅπως δεῖ ἐλθόντα λαβεῖν) πολὺ δὲ ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιωτικῶν φυλῶν εὐδημοσύνην εἶναι, ὅσα τε ὀξύτεροι οἱ καιροὶ τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρήσεων, καὶ μείζω τὰ σφάλματα ἀπὸ τῶν ὑστεριζόντων ἐν αὐτοῖς· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν καιρῷ παραγινόμενων πλείους || ἄξια ταῦτα τὰ κτήματα ἑώρα γινόμενα ἐν τοῖς πολεμικοῖς· διὰ ταῦτα ἔν καὶ ἐπεμέλετο ταύτης τῆς εὐδημοσύνης μάλιστα. Καὶ αὐτὸς μὲν δὲ πρῶτος ἑαυτὸν ἐν μέσῳ κατετίθετο τῷ στρατοπέδῳ, ὡς

* Ἐπὶ τὰ τεταγμένα, &c.] Stephano in mentem venit esse legendum, ἐπὶ τὰ τεταγμένα, &c. quam correctionem adprobo.

† Κατασκευῆς. Καὶ, &c.] Sic MS. Bodl et editi libri, quos vidi, omnes: Stephano tamen hæc orationis structura displicuit, et ita tandem emendanda visa est: ὡσαύτως οὗτος ἔχει καὶ περὶ κατασκευῆς, καὶ περὶ τοῦ πεποιῆσθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐν καιρῷ. ὡσαύτως γὰρ διατέτακται ἑκάστοις τὰ ποιητέα. Parva quidem est mutatio, sed aded apta, ut si vel unus præiret codex, in contextu mihi exprimenda videretur.

‡ Εἰς] Edit. Ald. ἐπ' ἀναμφ. malè. MS. Bodl. ἐς et paulò infra ἐς Πέρσας ἐπορεύετο. Utrobique Atticè.

§ Καλὸν μὲν γὰρ, &c.] Quemadmodum et Hesiodus Ἐργων καὶ ἡμ. v. 471, et seq.

— εὐδημοσύνη γὰρ ἀρίστη

Θνητοῖς ἀνθρώποις· κακοδημοσύνη δὲ κακίστη.

In edit. Ald. et MS. Bodl. perperam legitur εὐθυμοσύνην.

|| Ἀξια ταῦτα τὰ, &c.] In edit. Ald. non compareret ταῦτα. quod et MS. Bodl. in margine tantum agnoscit, nec loci postulat sententia.

ταύτης τῆς χώρας ἐχυρωτάτης ὕσης· ἔπειτα δὲ τὰς μὲν πιστοτάτας, ὥσπερ εἰάδει, περὶ ἑαυτὸν εἶχε, τέτων δὲ ἐν κύκλῳ ἐχομένους ἰππείας τ' εἶχε καὶ ἀρματηλάτας. Καὶ γὰρ τέττας ἐχυρᾶς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅτι σὺν οἷς μάχονται ὅπλοις ἔδεν πρόχειρον ἔχοντες τέτων στρατοπεδεύονται, ἀλλὰ πολλὰ χρόνον δέονται εἰς τὴν ἐξόπλισιν, εἰ μέλλουσι χρησίμως ἐξοίσειν. Ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἐν ἀριστερᾷ αὐτῶν τε καὶ τῶν ἰππέων πελτασταῖς χώρα ἦν· τοξοτῶν δ' αὖ χώρα ἢ πρόσθεν ἦν καὶ ὀπισθεν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἰππέων. Οπλίτας δὲ καὶ τὰς τὰ μεγάλα γέρρα ἔχοντας κύκλῳ πάντων εἶχεν, ὥσπερ τεῖχος· ὅπως καὶ εἰ θεοὶ τι ἐνσκευάζεσθαι τὰς ἰππείας, οἱ μονιμώτατοι πρόσθεν ὄντες παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τὴν καθόπλισιν. Ἐκάδευδον δὲ αὐτῶν ἐν τάξει ὥσπερ οἱ ὀπλῖται, ἔτω δὲ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται· ὅπως καὶ ἐκ τῶν νυκτῶν, εἰ θεοὶ τι, ὥσπερ καὶ οἱ ὀπλῖται παρεσκευασμένοι εἰσὶ παίειν τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, ἔτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταί, εἴ τινες προσίοιεν, ἐξ ἐτοίμου ἀκοντίζοιεν καὶ τοξεύοιεν ὑπὲρ τῶν ὀπλιτῶν. Εἶχον δὲ καὶ σημεῖα πάντες οἱ ἄρχοντες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς· * οἱ δὲ ὑπηρεῖται, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ σώφρονες ἴσασι μὲν καὶ τῶν πλείστων τὰς οἰκήσεις, μάλιστα δὲ τῶν ἐπικαιρίων· ἔτω καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις τάς τε χώρας τὰς τῶν ἡγεμόνων ἡπίσταντο οἱ Κύρες ὑπηρεῖται, καὶ τὰ σημεῖα ἐγίγνωσκον αἱ ἐκάστοις ἦν· ὥστε ὅτε δεοίτο Κύρος, ἐκ ἐζήτην, ἀλλὰ τὴν συντομωτάτην ἐφ' ἑκάστον ἔδεν. Καὶ διὰ τὸ εἰλικρινῆ ἑκάστα εἶναι τὰ φῦλα, πολὺ μᾶλλον ἢν δῆλα καὶ ὁπότε τις εὐτακτοίη, καὶ εἴ τις μὴ πράττοι τὸ προσταττόμενον· οὕτω δὲ ἔχόντων, ἡγεῖτο, εἴ τις ἐπιδεῖτο νυκτὸς ἢ ἡμέρας, ὥσπερ ἂν εἰς ἐνδραν εἰς τὸ στρατόπεδον τὰς ἐπιτιθεμένους ἐμπίπτειν. Καὶ τὸ τακτικὸν δὲ εἶναι ἔτῃ μόνον ἡγεῖτο εἴ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα εὐπάρως δύναιτο, ἢ βαδύναι, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ ὀπισθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὁρῶς ἐξελίζαι· ἀλλὰ καὶ διασπᾶν, ὁπότε θεοὶ, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ τιθεῖναι γε τὸ μέρος ἑκάστον ὅπως μάλιστα ἐν ἀφελείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύ-

* Οἱ δὲ ὑπηρεῖται ——— οἱ Κύρου ὑπηρεῖται,] Vide supra dicta de repetitione vocis στρατιώτας, p. 244.

νειν δὲ ὅπως φθάσαι δέοι· πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα * τακτικῶς ἄνδρὸς ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ἐπεμελεῖτο τέτων πάντων ὁμοίως· καὶ ἐν μὲν ταῖς πορείαις πρὸς τὸ σύμπικτον αἰεὶ διατάτταν ἐπορεύετο, ἐν δὲ τῇ στρατοπεδεύσει ὡς τὰ πολλὰ ὥσπερ εἴρηται χατεχώριζεν.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι γίνονται κατὰ τὴν Μηδικὴν, τρέπεται ὁ Κῦρος πρὸς Κρυζάρην. Ἐπεὶ δὲ ἡσπάσαντο ἀλλήλους, πρῶτον μὲν δὲ ὁ Κῦρος εἶπε τῷ Κρυζάρει ὅτι οἶκος αὐτῷ ἐξηρημένος εἴη ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἀρχεῖα, ὅπως ἔχη, καὶ ὅταν ἐκείσε ἔλθῃ, ὡς εἰς οἰκεῖα κατὰγασθαι· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα δῶρα ἔδωκεν αὐτῷ πολλὰ καὶ καλὰ. Ὁ δὲ Κρυζάρης ταῦτα μὲν εἰδέξατο, προσέπεμψε δὲ αὐτῷ τὴν θυγατέρα στέφανόν τε χρυσὸν καὶ ψέλλια φέρεσαν, καὶ στρεπτόν καὶ στολὴν Μηδικὴν ὡς δυνατὸν καλλίστην. Καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστεφάνε τον Κῦρον· ὁ δὲ Κρυζάρης εἶπε, Δίδωμι δέ σοι, ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὴν ταύτην γυναῖκα, ἐμὴν ἔσαν θυγατέρα· καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ ἐγήμε τὴν τῷ ἐμῷ πατρὸς θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἐγένε· αὕτη δὲ ἐστίν ἢ σὺ πολλάκις, παῖς ὢν, ὅτε παρ' ἡμῖν ἦσθα, ἐτιδηνήσω· καὶ ὁπότε τις ἐρωτῇ αὐτὴν τίνι γαμοῖτο, ἔλεγεν ὅτι Κῦρος· ἐπιδίδωμι δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ φερνὴν Μηδίαν τὴν πᾶσαν· ἐδὲ γάρ ἐστί μοι ἄρρην παῖς γνήσιος. Ὁ μὲν ἔτως εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίνατο, Ἀλλ', ὦ Κρυζάρη, τό τε γένος ἐπαινᾷ καὶ τὴν παῖδα, καὶ δῶρα· βέλομαι δὲ, ἔφη, σὺν τῇ τῷ πατρὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆς μητρὸς ταῦτά σοι συναινέσαι. Εἶπε μὲν ἔτως ὁ Κῦρος· ὅμως δὲ τῇ παιδί πάντα ἐδώρῃσατο ὅποσα ἔμετο καὶ τῷ Κρυζάρει χαριεῖσθαι· Ταῦτα δὲ ποιήσας, εἰς Πέρσας ἐπορεύετο.

Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ Περσῶν ὁρίοις ἐγένετο πορευόμενος, τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα αὐτῷ κατέλειπεν, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο, † ἱερεῖα μὲν ἄγων ὡς πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ δύνειν τε καὶ ἐστιᾶσθαι· δῶρα δ' ἦγεν οἷα μὲν ἔπρεπε τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δὲ ἔπρεπε ταῖς ἀρχαῖς καὶ γεραντέροις καὶ τοῖς ὁμοτίμοις πᾶσιν· ἔδωκε δὲ

* Τακτικοῦ ἀνδρὸς] Eos antiqui vocabant τακτικούς, qui ea, quæ ad acierum instruendum scientiam pertinent, vel scriptis tradebant, vel usu ipso alios edocebant. Vide, si libet, quæ notata sunt à doctif. Casaub. ad titulum *Æneæ* comment. polior. et ab *Arerio* ad præf. *Æliæ tacticæ*.

† *ἱερεῖα*] Vide sis quæ notavimus p. 23.

καὶ πᾶσι Πέρσαις καὶ Περσίσιν ὅσα περ καὶ νῦν ἔτι θῶδ' ἴδωσιν
ὅταν περ * ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς Πέρσας. Εἰ δὲ τῷτε
συνέλεξε Καμβύσης τῆς γεραιτέρης Περσῶν καὶ τὰς ἀρχάς,
οἵπερ τῶν μεγίστων κύριοι εἰσι· παρεκάλεσε δὲ καὶ Κύρον, καὶ
ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες Πέρσαι, καὶ σὺ ὦ Κύρε, ἐγὼ ἀμφοτέροις ὑμῶν
“ οἰκότως εὖναι εἰμί· ὑμῶν μὲν γὰρ βασιλεύω· σὺ δὲ, ὦ
“ Κύρε, παῖς ἐμὸς εἶ. Δίκαιος ἔν εἰμί, ὅσα γιγνώσκων
“ δοκῶ ἀγαθὰ ἀμφοτέροις, ταῦτα εἰς τὸ μέσον λέγειν. Τὰ
“ μὲν γὰρ παρελθόντα ὑμεῖς μὲν Κύρον ἠῤῥήσατε, στράτευμα
“ δόντες, καὶ ἄρχοντα τέττε αὐτὸν καταστήσαντες· Κύρος
“ δὲ ἡγόμενος τέττε σὺν θεαῖς εὐκλεεῖς μὲν ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι,
“ ἐν πάσιν ἀνδράποισ ἐποίησεν, ἐντίμως δ' ἐν τῇ Ασίᾳ πάσῃ·
“ τῶν δὲ συστρατευσαμένων αὐτῷ τῆς μὲν ἀρίστες καὶ πεπλῆ-
“ τικε, τοῖς δὲ πολλοῖς μισθὸν καὶ τροφὴν παρεσκεύακεν·
“ ἵππικόν δὲ καταστήσας Περσῶν, πεποίηκε Πέρσαις καὶ
“ πεδίων εἶναι μετεσίαν. Ἦν μὲν ἔτι καὶ τολοιπὸν ἔτω γιγ-
“ νώσκητε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἵτιοι ἀλλήλοις ἔσσεσθε· εἰ
“ δὲ ἢ σὺ, ὦ Κύρε, ἐπαρθεῖς ταῖς παρῆσαις τύχαις, ἐπι-
“ χειρήσεις καὶ Περσῶν ἀρχεῖν ἐπὶ πλεονεξία, ὥσπερ τῶν
“ ἄλλων, ἢ ὑμεῖς, ὦ πολῖται, φθορήσαντες τέττω τῆς δυνάμεως,
“ καταλύειν πειράσεσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εὖ ἴστε ὅτι
“ ἐμποδὼν ἀλλήλοις πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔσσεσθε. Ως οὖν
“ μὴ ταῦτα γίγνηται, ἀλλὰ τὰγαθὰ, ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη,
“ δύσαντας † ὑμᾶς κοινῇ, καὶ θεὸς ἐπιμαρτυραμένους συν-
“ δέσθαι, σὲ μὲν, ὦ Κύρε, ‡ ἢν τις ἢ ἐπιστρατεύηται χώρα
“ Περσίδι, ἢ Περσῶν νόμους διασπᾶν πειρᾶται, βοηθήσειν
“ παντὶ σθένει· ὑμᾶς δὲ, ὦ Πέρσαι, ἢν τις ἢ ἀρχῆς Κύρον

* Ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς, &c.] Rectè dicitur rex Persarum ἀφικεῖσθαι, ἔξιναι, ἐλαύνειν εἰς Πέρσας, quando ex Aulâ suâ et urbe regiâ prodit in publicum, in agrum et regionem populi sui. Quin ita plônè (uti CL Perizon. notavit) etiam privati cives ex ædibus suis in Forum et Concionem Atheniensium prodeuntes dicuntur *Æt.* H. V. lib. 2. c. 16. *παρελθόντες εἰς τοὺς Ἀθηναίους*. Eâ verò potissimum de causâ Noster Alique sæpè dicunt, *regem Persarum in Persida profectum esse*, vel, *venisse εἰς Πέρσας*, quòd hic neutiquam habitavit semper in Perside, sed plerumque extra eam, modò Susis, modò Ecbatanis, modò Babylone, rariùs Persèpoli.

† Τμᾶς] MS. Bodl. ἡμᾶς, quod Leunclavius in loco vertendo exprimit. Malim lectionem vulgatam sequi.

‡ Ἦν τις ἢ ἐπιστρατεύηται] Hunc verborum ordinem restituendum rectè monuerunt Stephanus et Leunclavius. Priùs particula ἢ perperam post ἐπιστρατεύηται posita erat.

“ ἐπιχειρῇ καταπαύειν, ἢ * ἀφίστασθαι τις τῶν ὑποχειρίων,
 “ βοηθήσει καὶ ὑμῖν αὐτοῖς καὶ Κύρῳ κατ’ ὅ,τι ἂν ἐπαγ-
 “ γέλλῃ. Καὶ ἕως μὲν ἂν ἐγὼ ζῶ, ἐμὴ γίγνηται ἢ ἐν Πέρ-
 “ σαις βασιλείᾳ· ὅταν δ’ ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον ὅτι Κύρῳ,
 “ ἔαν ζῇ. Καὶ ὅταν μὲν ἔτος † ἀφίκηται εἰς Πέρσας, ὅσῳ
 “ ἂν ὑμῖν ἔχοι, τέτον θυεῖν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἅπερ νῦν ἐγὼ
 “ θυῶ· ὅταν δ’ ἔτος ἐκδημος ᾖ, καλῶς ἂν οἶμαι ὑμῖν ἔχειν,
 “ εἰ ἐκ τῆ γένεος ὅς ἂν δοκῇ ὑμῖν ἄριστος εἶναι, ἔτος τὰ τῶν
 “ θεῶν ἀποτελοίῃ.” Ταῦτα εἰπόντος Καμβύσῃ, συνέδοξε
 Κύρῳ τε καὶ τοῖς Περσῶν τέλεσι· καὶ συνδόμενοι ταῦτα τότε,
 καὶ θεὸς ἐπιμαρτυράμενοι, ἔτω καὶ νῦν ἔτι διαμένεσσι ποιῆντες
 πρὸς ἀλλήλους Πέρσαι τε καὶ βασιλεῖς. Τέτων δὲ πραχθέν-
 των, ἀπῆει ὁ Κύρος·

Ὡς δ’ ἀπὶ αὐτῶν ἐγένετο ἐν Μήδοις, συνδόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῇ
 μητρὶ, γαμῆ τὴν Κυαζάρου θυγατέρα, ἧς ἔτι καὶ νῦν λόγος
 ὡς παγκάλῃ γενομένης. (Εἰσι δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν ὡς
 τὴν τῆς μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημεν· ἀλλὰ γραῦς ἂν καὶ παντά-
 πασιν † ἦν ἡ παῖς.) Γήμας δὲ, εὐθύς ἔχων ἀνεζεύγνυνεν.
 Ἐπεὶ δ’ ἐν Βαβυλωνίᾳ ἦν, § ἐδόκει αὐτῷ σατράπας ἡδὴ πέμπειν
 ἐπὶ τὰ κατεστραμμένα ἔδνη. Τὲς μέντοι ἐν ταῖς ἀκρίαις
 φεβράρχες, καὶ τὲς χιλιάρχες τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλακῶν,
 ἐκ ἄλλῃς ἢ ἑαυτῶν ἐβέλετο ἀκείνῃ· ταῦτα δὲ προεωρᾶτο, ἐννοῶν
 ὅπως, εἴ τις τῶν σατραπῶν ὑπὸ πλῆτε καὶ πλήθους ἀνδρῶπων

* ἀφίστασθαι τις, &c.] Leunclavius scribendum censuit ἢ ἀφίστασθαι τι τῶν ὑποχειρίων, vel ἀφίστασθαι τινος τῶν, &c. ut sua, inquit, verbo ἀφίστασθαι conflict significatio. Sed nil mutandum: nam ἀφίσταμαι (unde ἀφίστασθαι) est d. ficio, d. f. do à fide: at ἀφίστημι (à quo ἀφίστασθαι minimè formatum esse, talem certè virum non latuit) est abfistere ficio, ad defec- tionem sollicito, &c.

† ἀφίκηται εἰς, &c.] Vide p. 317.

‡ Ἡ ἢ παῖς.] Vox παῖς ponitur etiam (Hesychio teste) ἀντὶ παρθένου. Itaque Leunclavius et Gabriellus rectè eam verterunt virgo. Ille autem aliam lectionem (ex ipsius opinor, con- jecturâ profectam) margini editionis suæ adscribendam curavit; nimirum hanc: — ἦν οὐ παῖς. quæ Stephano valdè apta esse videtur. Ego certè, si loco movenda sit vulgata lectio, malim cum Mureto reponere ἄταις pro ἡ παῖς. nihil enim obitare videtur, quo minus ἄταις, perinde atque ἄτοκος, sit κοινὸν ὄνομα τῆς τε μηκέτι τικτούσης, καὶ τῆς μηδόλως, uti loquitur J. Pollux, lib. 3. §. 15.

§ Ἐδόκει αὐτῷ σατράπας, &c.] Quod de Cyro hoc loco Noster, id propheta Daniel (Babylone, ut videtur eruditiss. Ussurio, hoc tempore cum Cyro in Mediam profectus) de Cyaxare tradit, vi. 1. Commune forsitan erat utriusque principis decretum: Cyrus enim regiones, Medicarum, quibus præfectus fuerat, copiarum operâ subactas, ad Cyaxaris ditionem se adjecisse professus est lib. 5. p. 194. idèoque ejus consilio, in superiori illo congressu (de quo vide p. 197.) adhibito, satrapiarum eam distributionem Cyrum instituisse, ut credamus par est. Ità ferè Artaxerxes ille ad annum M. 3466. P. J. 4176. ante æram Christ. 538.

ἔξυβρίσειε, καὶ ἐπιχειρήσειε μὴ πείθεσθαι, εὐδὺς * ἀντιπάλους ἔχοι ἐν τῇ χώρᾳ. Ταῦτ' ἔβελόμενος προᾶξαι, ἔγνω συγκαλέσαι πρῶτον τοὺς ἐπικαιρίους, καὶ προειπεῖν, ὅπως εἶδεῖν, † ἐφ' οἷς ἴασι· οἱ ἰόντες· ἐνόμιζε γὰρ ἔτο ράδιον φέρειν ἂν αὐτές. Ἐπεὶ δὲ κατασταίῃ τις ἄρχων, καὶ αἰσθάνοιτο ταῦτα, χαλεπῶς ἂν ἐδόκεν αὐτῷ φέρειν, νομίζοντες δὲ ἑαυτῶν ἀπιστίαν ταῦτα γενέσθαι. Οὕτω δὲ συλλέξας, λέγει αὐτοῖς τοιαύδε·

“ Ἄνδρες φίλοι, εἰσὶν ἡμῖν ἐν ταῖς κατεστραμμέναις πόλεσι
 “ φερεοὶ καὶ φερέαρχοι, ἔς τότε κατελίπομεν· καὶ τούτοις
 “ ἐγὼ προστάξας ἀπῆλθον ἄλλο μὲν οὐδὲν πολυπραγμονεῖν,
 “ τὰ δὲ τέιχη διασώζειν. Τέττες μὲν ἔν ἐ παύσω τῆς ἀρχῆς,
 “ ἐπεὶ καλῶς διαπεφυλάκασι τὰ προσταχθέντα· ἄλλους δὲ
 “ σατράπας πέμψαι μοι δοκεῖ, οἵτινες ἄρξῃσι τῶν εἰοικεντων,
 “ καὶ τὸν δασμὸν λαμβάνοντες τοῖς τε φερεοῖς δώσῃσι μισθόν,
 “ καὶ ἄλλο τελέσῃσιν ὅτι ἂν δέη. Δοκεῖ δὲ μοι καὶ τῶν
 “ ἐνθάδε ὑμῶν οἷς ἂν ἐγὼ πράγματα παρέχω, πέμπων πράξ-
 “ οντάς τι ἐπὶ ταῦτα τὰ ἔδνη, χώρας γε νέμεσθαι καὶ οἴκας
 “ ἐκεῖ· ὅπως δασμοφορῇται αὐτοῖς δεῦρο, ὅταν τε ἴωσιν ἐκεῖσε,
 “ εἰς οἰκῆα ἔχῃσι κατὰγεσθαι.” Ταῦτα εἶπε, καὶ ἔδωκε πολ-
 “ λοῖς τῶν φίλων κατὰ πάσας τὰς καταστραφείσας πόλεις οἴκους,
 “ καὶ ὑπηκόας· καὶ ἔτι νῦν εἰσι τοῖς ἀπογόνοις τῶν τότε λαβόντων
 “ αἱ χώραι καταμένεσσαι, ἄλλαι ἐν ἄλλῃ γῇ, αὐτοὶ δὲ οἰκῇσι
 “ παρὰ βασιλεῖ. “ Δεῖ δὲ, ἔφη, τῆς ἰόντας σατράπας ἐπὶ
 “ ταύτας τὰς χώρας, τοῖς τε ὑμᾶς σκοπεῖν οἵτινες ὅτι ἂν ἐν
 “ τῇ γῇ ἐκάστη καλὸν ἢ ἀγαθὸν ἦ, μεμνήσονται καὶ δεῦρο
 “ ἀποπέμπειν ὥς μετέχωμεν καὶ οἱ ἐνθάδε ὄντες τῶν πανταχῶς
 “ γιγνομένων ἀγαθῶν· καὶ γὰρ ἦν τι πρὸ δεινὸν γίγνηται,
 “ ἡμῖν ἔσται ἀμυντέον.” Ταῦτ' εἰπὼν, τότε μὲν ἔπαυσε τὸν
 “ λόγον· ἔπειτα δὲ ἔς ἐγίγνωσκε τῶν φίλων ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις

* Ἀντιπάλους ἔχοι ἐν, &c.] MS. Bodl. εὐδὺς ἀντίπαλον ἔχουσιν τὴν χώραν. Camerarii liber ἀντίπαλα. Utique anteferenda videtur vulgata lectio.

† Ἐφ' οἷς ἴασι] Similiter ἐπὶ in hac significatione tertio casui jungitur *Mat.* xxvi. 50. Non erat igitur, cur eruditif. *C. saui onus* improbare vulgatam nitius commatis scripturam ἐφ' ᾧ πάρεσι; et alteram illam ἐφ' ᾧ πάρεσι mallet, quam colex *Alexand.* aliique à doctif. *Christ.* *Wofio* memorati, repræsentant. Inauspicatò certè ad *Xenephontem* provocat vir doctissimus, quò suam stabiliret opinionem: Noīter enim, et nūc et illà sæpè usus structurâ, nunc quarto casui, nunc tertio præpositionem jungit istam. Sic *I. 2. v. 110.* ἐφ' οἷς τι ἐπιτερόμεθα, &c. *I. 27. p. 252* ἐπ' ἀγαθῶν παρῆναι. *I. 8.* infra ἐφ' ᾧ Κύρις αὐτὰ, &c. Alterius constructionis exempla ultro se ubique ferè offeunt.

ἐπιθυμύοντας ἵεναι, ἐκλεζάμενος αὐτῶν τὰς δοκυνταίς ἐπιτη-
 δειοτάτης εἶναι, ἔπεμπε σατράπας, εἰς Αῤαβίαν μὲν, * Με-
 γάρυβον· εἰς Κεῖππαδοκίαν δὲ, Αῤταβιάταν· εἰς Φρυγίαν δὲ
 τὴν μεγάλην, Αῤτακάμαν· εἰς † Λυκίαν δὲ καὶ Ἰωνίαν,
 Χρυσάνταν· εἰς Καρίαν δὲ, Ἀδέσιον, ὥσπερ ἦταν· εἰς Φρυ-
 γίαν δὲ τὴν παρ' Ἑλλήσποντον, καὶ Αἰολίδα, Φαρνέχον.
 Κιλικίας δὲ καὶ Κύπρου καὶ Παφλαγόνων ἐκ ἔπεμψε Πέρσας
 σατράπας, ὅτι ἐκόντες ἐδόκεν αὐτῶ συστρατεύεσθαι ἐπὶ Βα-
 βυλῶνα· δασμοὺς μέντοι συνέταξεν ἀποφέρειν καὶ τούτους. Ὡς
 δὲ τότε Κύρος κατεστήσατο, ἔτι καὶ νῦν βασιλέως εἰσὶν
 αἱ ἐν ταῖς ἀκραις φυλακαὶ, καὶ οἱ χιλίαρχοι τῶν φυλακῶν
 ‡ ἐκ βασιλέως εἰσὶ καθεστηκότες, καὶ παρὰ βασιλεῖ ἀπογε-
 γραμμένοι. Προῖπε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκπεμπομένοις § σατράπαις,
 ὡς δυνατόν, ἕσα ἰώρων ποιῆντα αὐτόν, πάντα μιμεῖσθαι· πρῶ-
 τον μὲν ἱππέας καδιστάναι ἐκ τῶν συνεπομένων Περσῶν καὶ
 συμμάχων, καὶ ἄρματῆλάτας· ὅποσοι δ' ἂν γῆν καὶ ἀρχεῖα
 λάβωσιν, ἀναγκάζειν τέττας ἐπὶ θύρας ἵεναι, καὶ σωφροσύνης
 ἐπιμελεσμένους, παρέχειν ἑαυτοὺς τῷ σατράπῃ χρῆσθαι, ἣν τι
 δέχεται· παιδεύειν δὲ καὶ τὰς γιγνομένους παῖδας ἐπὶ θύρας,
 ὥσπερ παρ' αὐτῶ· ἐξάγειν δὲ ἐπὶ τὴν θῆραν τὸν σατράπην τὰς
 ἀπὸ θυρῶν, καὶ ἀσκεῖν αὐτόν τε καὶ τὰς σὺν ἑαυτῷ τὰ πολε-
 μικά. “ Ὅς δ' ἂν ἐλοῖ, ἔφη, κατὰ λόγον τῆς δυνάμεως
 “ πλεῖστα μὲν ἄρματα, πλείστους δὲ καὶ ἀρίστους ἱππέας
 “ ἀποδεικνύη, τῆτον ἐγὼ, ὡς ἀγαθὸν σύμμαχον καὶ ὡς
 “ ἀγαθὸν συμφύλακα Πέρσαις τε καὶ ἐμοὶ τῆς ἀρχῆς,
 “ τιμήσω. Ἐστωσαν δὲ παρ' ὑμῖν καὶ || ἔδραις, ὥσπερ παρ'
 “ ἐμοὶ, οἱ ἀριστοὶ προτετιμημένοι· καὶ τράπεζα, ὥσπερ ἡ
 “ ἐμὴ, τρέφεσσα μὲν πρῶτον : οὐκέτας, ἔπειτα δὲ, καὶ ὡς
 “ φίλοις μεταδιδόναι, ἱκανῶς κεκοσμημένη· καὶ ὡς τὸν καλόν

* Μεγάρυβον] Edit. Elzev. Μεγάρυζον. nec aliter veteres quidam legerunt interpretes. Sed hoc monuisse fat est.

† Λυκίαν.] Legitur etiam Λυδίαν. Supra quoque p. 258. pro Λύκιο in quibusdam libris scribitur Λυδοί. Lectionem vulgatam utrobique retinendam puto.

‡ Ἐκ βασιλέως, &c.] Eadem est praepositionis istius vis apud Job. vi. 65.

§ Σατράπαις, ὡς δυνατόν ὅσα, &c.] Sic reposuimus ex conjectura Leunclavii; cui nonnihil favet Gabrielii vet. exempl. ὅσα ἰώρων exhibentis auctoritas. Legebatur antea — σατράπαις ὅσα δυνατόν ἰώρων ποιῶντα, &c.

|| Ἐδραις] Sic corrigendum ex iis quae pauld infra leguntur, p. 321. πάντες δὲ οἱ ἀριστοὶ τῶν παρόντων ἰδραὶς προτετιμῆνται. Vulgò scribitur ἔδραι. Camerarii liber hanc offert lectionem : ἔσσαν οἱ παρ' ὑμῖν καὶ ἰδραι, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ προτετιμῆνται; cui receptam nemo non, opinor, antefereundum videt.

“ τι ποιεῖντα καὶ ἑμέραν ἐπιγεραίρειν. Κτᾷσθε δὲ καὶ
 “ παραδείσας, καὶ θηρία τρέφετε, καὶ μήτε αὐτοὶ ποτε ἄνευ
 “ πόνου σίτον παράδεσθε, μήτε ἵππους ἀγυμνάστοις χόρτον
 “ ἐμβάλλετε· οὐ γὰρ ἂν δυναίμην ἐγὼ εἰς ὧν ἀνδρωπίνῃ
 “ ἀρετῇ τὰ πάντων ὑμῶν ἀγαθὰ διασώζειν, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ
 “ μὲν ἀγαθὸν ὄντα σὺν ἀγαθοῖς τοῖς παρ’ ἐμῶ ὑμῶν ἐπικερσον
 “ εἶναι· ὑμᾶς δὲ ὁμοίως αὐτὰς, ἀγαθὰς ὄντας, σὺν ἀγαθοῖς
 “ τοῖς μετ’ ὑμῶν ἐμοὶ συμμάχας εἶναι. Βελοίμην δ’ ἂν ὑμᾶς
 “ καὶ τῆτο κατανοῆσαι, ὅτι τέτων ὧν νῦν ὑμῶν παρακελεύομαι,
 “ οὐδὲν τοῖς δούλοις προστάττω· ἃ δ’ ὑμᾶς φημι χρῆναι
 “ ποιεῖν, ταῦτα καὶ αὐτὸς πειρᾶμαι πάντα πράττειν. Ὡςπερ
 “ δ’ ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι, ἔτω καὶ ὑμεῖς τὰς ὑφ’
 “ ὑμῶν ἀρχὰς ἔχοντας μιμεῖσθαι ὑμᾶς διδάσκετε.”

Ταῦτα δὲ Κύρως ἔτω τότε τάξαντος, ἔτι καὶ νῦν τῷ αὐτῷ
 τροπῷ πᾶσαι μὲν αἱ ὑπὸ βασιλεῖ φυλακαὶ ὁμοίως φυλάτ-
 τονται, πᾶσαι δὲ αἱ τῶν ἀρχόντων δύσαι ὁμοίως δεραπεύονται,
 πάντες δὲ οἱ οἴκοι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκῶνται·
 πάντες δὲ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἑδραῖς προτετίμηνται, πᾶσαι
 δὲ αἱ πορεῖαι συντεταγμέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰσι, πᾶσι
 δὲ συγκεφαλαῖνται πολλὰ πράξεις ὀλίγοις ἐπιστάταις.
 Ταῦτα δ’ εἰπὼν ὡς χρὴ ποιεῖν ἐκάστας, καὶ δύναμιν ἐκάστῳ
 προσθεῖς, ἐξέπεμπε, καὶ προεῖπεν ἅπασιν παρασκευάζεσθαι
 ὡς εἰς νέωτα στρατείας ἐσομένης, καὶ ἀποδείξεως ἀνδρῶν καὶ
 ὅπλων καὶ ἵππων καὶ ἀρμάτων. Κατενόησαμεν δὲ καὶ τῆτο
 ὅτι Κύρως κατὰρξαντος, ὡς φασι, καὶ νῦν ἔτι διαμένει· ἐφοδεύει
 γὰρ ἀνὴρ κατ’ ἐνιαυτὸν αἰὶ στρατεύμα ἔχων· ὅς, ἢν μὲν τις
 τῶν σατραπῶν ἐπικερίας δέηται, ἐπικερεῖ· ἢν δὲ τις ὑβρίζη,
 σωφρονίζει· ἢν δὲ τις ἢ δασμῶν φορᾶς ἀμελῇ, ἢ τῶν ἐνοίκων
 φυλακῆς, ἢ ὅπως ἡ χώρα ἐνεργὸς ἦ, ἢ ἄλλο τι τῶν τεταγ-
 μένων παραλίπη, ταῦτα πάντα κατευτρεπίζει· ἢν δὲ μὴ
 θύνηται, βασιλεῖ ἀπαγγέλλει· ὁ δὲ ἀκῶν βελεύεται περὶ τῶ
 ἀτακτεντός· καὶ οἱ πολλάκις λεγόμενοι ὅτι βασιλέως υἱὸς
 καταβαίνει, βασιλέως ἀδελφός, βασιλείος ὀφθαλμός, καὶ
 ἐνίοτε ἐκ ἐκφαινόμενοι, ἕτοι τῶν ἐφόδων εἰσὶν· ἀποτρέπεται
 γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ.

Κατεμάδομεν δὲ αὐτῶ καὶ ἄλλο μηχανήμα πρὸς τὸ μέγε-
 θος τῆς ἀρχῆς, ἐξ ᾧ ταχέως ἡσθάνετο καὶ τὰ πάμπολυ ἀπέ-
 χοντα

χοντα ὅπως ἔχοι. Σκεψάμενος πὰρ πόσῃν ἂν ὁδὸν ἵππους κατανύτοι τῆς ἡμέρας ἐλαυνόμενος ὥστε διαρκεῖν, ἐποίησατο ἵππωνας τοσῶτο διαλείποντας, καὶ ἵππους ἐν αὐτοῖς κατέστησε, καὶ τὰς ἐπιμελεσμένους τέτων καὶ ἀνδρὰ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα, καὶ παραδιδόναι, καὶ παραλαμβάνειν τὰς * ἀπειρηκότας ἵππους καὶ ἀνδρώπας, καὶ ἄλλους πέμπειν νεαλεῖς. Ἔστι δ' ὅτε ἐδὲ τὰς νύκτας φασὶν ἴστασθαι ταύτην τὴν πορείαν, ἀλλὰ τῷ ἡμερινῷ ἀγγέλῳ τὸν νυκτερινὸν διαδέχεσθαι. Τέτων δὲ ἔτω γιγνομένων, † φασὶ τινες δᾶττον τῶν γεράνων ταύτην τὴν πορείαν ἀνύτειν ‡ εἰ δὲ τέτο ψεύδονται, ἀλλ' ὅτι γε τῶν ἀνδρωπίνων § πεζῇ πορείῳν αὕτη ταχίστη, τέτο ευδηλον. Αγαθὸν δὲ, || ὡς τάχιστα ἕκαστον αἰσθανόμενον, ὡς τάχιστα ἐπιμελεῖσθαι.

Ἐπεὶ δὲ περιῆλθεν ὁ ἐνιαυτὸς, συνήγειρε στρατιὰν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ λέγεται αὐτῷ γενέσθαι εἰς δώδεκα μὲν ἵππων μυριάδας, εἰς δισχίλια δὲ ἄρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἐξήκοντα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνεσκευάσατο αὐτῷ, ¶ ἄρμα δὴ ταύτην τὴν στρατείαν, ἐν ᾗ λέγεται καταστρέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ** Συρίαν εἰσβάντι οἰκεῖ μέχρις ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μετὰ δὲ ταῦτα ἢ εἰς Αἴγυπτον στρατεία λέγεται γενέσθαι, καὶ καταστρέψασθαι Αἴγυπτον. Καὶ ἐκ τέττε τὴν ἀρχὴν ὥριζεν αὐτῷ πρὸς ἑὸν μὲν, ἢ ἐρυθρὰ θάλαττα.

* Ἀπειρηκότας ἵππους καὶ ἀνθρώπους, &c.] In libris vulgatis non exstant καὶ ἀνθρώπους: quæ tamen verba fuere in exemplaribus Philolphi et Gabrielio visis reperta; atque adeo haud cunctanter à me, adficientibus Stephano et Leunclavio, restituta.

† Φασὶ τινες] Non φασὶ τινες, sed φασὶ τινας, à Leuncl. redditum, quod aptius ei visum est: mihi non item. Ceterum de cursoribus istis vide Herodot. l. 8. c. 98. et Suid. ad v. Ἀγγαροι.

‡ Εἰ δὲ τοῦτο——ἀλλὰ, &c.] Similiter ἀλλὰ post ei loco tamen usurpatur 2 Cor. xiii. 4. Col. ii. 5.

§ Πεζῇ πορείῳν] Scilicet ad differentiam τῶν κατὰ θάλασσαν: perinde atque πεζοὶ apud auctores opponi solent τοῖς ναυμαχοῦσι, et πεζὴ δύναμις τῇ ναυτικῇ. Similiter pedibus ire, est terrâ ire apud Cassir. B. C. l. 2. c. 23. et apud Cicer. in Vatin. c. 5. pedibus iter conficere et navigare opponuntur.

|| Ὡς τάχιστα ἕκαστον] Stephanus scribendum arbitrat̃ur ἐκάστου, aut ἐκάστων, utrumlibet in neutro genere. Sed nihil muto.

¶ Ἄρμα δὴ ταύτην, &c.] Ità MS. Bodl. et libri editi, quos vidî, omnes. Liber Budensis, teste Leunclavio, habet ταύτην τὴν στρατιὰν ἔχων, in ᾗ λέγεται, &c. Ipse malim quidem cum Stephano retinere vulgatam lectionem, et statim post ἄρμα δὴ adicere præpositionem εἰς, vel ἐπὶ: sic l. 14. p. 33. ἄρμας ἐπὶ τὴν στρατείαν. Quod omnino faciendum; nisi cuiquam visum fuerit ἄρμα transitive sumere.

** Συρίαν εἰσβάντι] Ex eodem libro Budensi Leunclavius etiam adfert probatque Συρίαν ἐκβάντι: cui vulgata tamen scriptura mihi neutiquam postponenda videtur. Verba enim de eo possunt intelligi, qui ingressus Syriam, ultra eam ad mare usque rubrum pergit.

πρὸς ἄρκτον δὲ, ὁ Εὐξείνιος πόντος· πρὸς ἐσπέραν δὲ, Κύπρος καὶ Αἴγυπτος· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπία. Τέτων δὲ τὰ πέρατα τὰ μὲν διὰ θάλασσης, τὰ δὲ διὰ φύχου, τὰ δὲ διὰ ὕδατος, τὰ δὲ δι' ἀνδρίαν δυσοίκετα. Αὐτὸς δ' ἐν μέσῳ τέτων τὴν δίαίταν ποιησάμενος, * τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διήγεν ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ τὰς μῆνας· (αὕτη γὰρ ἀλγεινή ἡ χώρα) τὸν δὲ ἀμφὶ τὸ ἔαρ, τρεῖς μῆνας ἐν Σέσσις· τὴν δὲ ἀκμὴν τῆς θερίας, δύο μῆνας ἐν Εὐβοιτάνοις· ἔτω δὲ ποιῶντ' αὐτὸν λέγῃσιν ἐν ἑαρινῷ θάλαπαι καὶ φύχει· διάγειν αἰεὶ. Οὕτω δὲ διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, ὥς πᾶν μὲν ἔθνος μενοεικτεῖν ἐδόκει, εἰ μὴ Κύρῳ πέμφειεν ὅτι καλὸν αὐτοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἢ φύοιτο, ἢ τρέφοιτο, ἢ τεχνῶτο· πᾶσα δὲ πόλις ὡσαύτως· πᾶς δὲ ἰδιώτης πλέσιος ὢν ὥστε γενέσθαι, εἴ τι Κύρῳ χαρίσασαιτο· καὶ γὰρ ὁ Κύρος λαμβάνων παρ' ἐνόστων ὧν ἀφιδούαν εἶχον οἱ διδόντες, ἀντεδίδωκε ὧν σπανίζοντας αὐτὲς αἰσθάνοιτο.

Οὕτω δὲ τῇ αἰῶνος προκεχωρηκός, μάλα δὲ πρεσβύτης ὢν ὁ Κύρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας † τὸ ἑβδομον ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς. Καὶ ὁ μὲν πατήρ καὶ ἡ μήτηρ πόλαι δὴ, ὥσπερ εἰκός, ἐτετελευτήκεισαν αὐτῷ· ὁ δὲ Κύρος ἐδυσε τὰ νομιζόμενα

* Τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν, &c.] Quod Cyri institutum reliqui deinceps Persarum reges ferè secuti sunt. Nolter ἀναβ. γ. sub finem: ἡ δὲ πρὸς ἑω, ἐπὶ Σούσας τε καὶ Εὐβάταναι φέροι, ἐνθα θερίζειν καὶ ἐκρίζειν λέγεται βασιλεύς. Plutarch. de exil. p. 604. Καίτοι τοῦτοι Περσῶν βασιλεῖας ἐμακάριζον, ἐν Βαβυλῶνι τὸν χειμῶνα διάγοντας· ἐν δὲ Μηδίᾳ, (Ecbatani's nempe) τὸ θέρος· ἐν δὲ Σούσις, τὸ ἥριστον τοῦ ἔαρος. Apud eundem, Diogenes etiam suas Athenis Corinthum, et Corintho Thebas migrationes infutitum illi adfimilasse dicitur, de profecti. virt. p. 78. παρὲς βαλεῖ τοῖς βασιλείας, ἔαρος μὲν ἐν Σούσις, καὶ χειμῶνος ἐν Βαβυλῶνι, θέρος δ' ἐν Μηδίᾳ διαπορεύεται. Hinc apud Aristot. Meteorol. p. 203. T. I. Edit. Oxon. μετανάσσει τινὲς βασιλεῖς, — καὶ πλάνηται. Aelianus quidem de Animal. l. 10. c. 6. de Persarum rege loquitur tanquam θερίζοντος μὲν ἐν Σούσις, χειμῶντος δὲ ἐν Εὐβατάνοις. At locum esse corruptum, legendumque ibi commutatis verbis, θερίζοντα μὲν ἐν Εὐβατάνοις, χειμῶντα δὲ ἐν Σούσις, animadvertit post doctiss. Briffonium illustriss. Ezech. Spanhemius Observ. ad Jul. orat. 1. p. 126. Miror autem neque hunc neque illum apud Strabonem idem ferè dici, atque id quod ex Aeliano addulerunt, animadvertisse: is enim lib. 11. p. 795. sic scribit, καὶ ἦν τὰ Εὐβάταναι χειμῶνι τοῖς Πέρσαις. mox, καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς Παρθυσίαν βασιλεύει τὴν αὐτὴν παρέχεται χρεῖαν τε, καὶ ἀσφάλειαν. Idem tamen l. 16. pag. 1079. tradit, Ecbatana regibus Parthorum ætiva agentibus sedem esse. Confer, si libet, Dion Chrysost. orat. 6. p. 86. Athen. l. 12. c. 1. p. 513.

† Τὸ ἑβδομον, &c.] Gabrielius ex vetust. exempl. adfert τὸ ἑβδομον ἤδη ἐπὶ, &c. nec male. Veteres quidam Interpretes cum parum locum hunc acceperint, verteruntque adeo τὸ ἑβδομον anno septimo, insignes quosdam temporum et annalium scriptores (nominatim Torni illi ad an. M. 3494. Petavium de Doctr. Templ. l. 10. c. 15. Prideauxium ad an. 530.) in errorem induxerunt. Hi enim, Nostro Cyrop. l. 8. auctore citato, adfirmant, Cyrum anno imperii sui septimo occubuisse. At certe Xenophontem à Petavio saltem attentius lectum esse oportuit, priusquam ad auctoritatem ejus in Historiâ fidemque imminuendam fuerat adgressus. Τὸ ἑβδομον Græcis idem est quod Latinis septimum: similiter τὸ τρίτον, τὸ πέταρον, τὸ πέμπτον sonant tertium, quartum, quintum. Quare docti illi vihi perperam ex hoc loco (neque enim alium, opinor, ullum ad sententiam suam trahere potuerunt) Xenophontem septem annos Babylonis regni Cyro tribuisse, collegerunt. Hæc de re plura forsan alibi.

ιερά, καὶ τῇ χορῇ ἡγήσατο Πέρσαις κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διέδωκεν, ὥσπερ εἰώθει. Κοιμηθεῖς δ' ἐν τῷ βασιλείῳ, ὄναρ εἶδε τοιοῦνδε· ἔδοξεν αὐτῷ προσελθῶν * κρείττων τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον, εἰπεῖν, συσκευάζε, ὦ Κύρε· ἦδη γὰρ εἰς θεὸς ἄπει. Τῷτο δὲ ἰδὼν τὸ ὄναρ ἐξηγέρθη, καὶ σχεδὸν ἔδόκει εἰδέναι ὅτι τοῦ βίου ἡ τελευταῖα παρρηΐα. Εὐθύς ἔν λαβὼν ἱερεῖα, ἔδυε Διὶ τε πατρὶω καὶ Ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς † ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς Πέρσαι θύουσιν, ὧδε ἐπευχόμενος· “ Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε, καὶ πάντες θεοὶ, δέχεσθε “ τὰδε, καὶ τελεστήσῃε πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων, καὶ “ χαριστήρια, ὅτι ἐσημῆνατέ μοι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν ἔρانيοις “ ‡ σημείοις καὶ ἐν οἶανοις καὶ § ἐν φήμαις ἃ τ' ἐχρῆν ποιεῖν “ καὶ ἃ ἔκ ἐχρῆν. || Πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις ὅτι καὶ γὰρ ἐγγύ- “ νωσκον τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν, καὶ οὐδεπώποτε ἐπὶ ταῖς “ εὐτυχίαις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα. Αἰτῆμαι δ' ὑμᾶς “ δῆναι καὶ νῦν παισὶ μὲν καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις καὶ πατρίδι “ εὐδαιμονίαν· ἐμοὶ δὲ, οἷόν περ αἰῶνα δεδάκατε, τοιαύτην “ καὶ τελευταίην δῆναι.” Ο μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, καὶ οἴκαθε ἐλθὼν ἔδοξεν ἡδέως ἀναπαύσεσθαι, καὶ κατεκλιθῆ. Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι προσιόντες λέσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον. Ο δ' ἔλεγεν ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο. Οἱ δ' αὖ τεταγμένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, δεῖπνον παρετίθεσαν· τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο, διψῆν δ' ἔδόκει, καὶ ἔπινεν ἡδέως. Ως δὲ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συνέβαινεν αὐτῷ ταῦτα καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τὰς παῖδας· οἱ δ' ἔτυχον συνηκολαζήκοτες αὐτῷ, καὶ

* Κρείττων] Præter vulgarem significationem, *Deum* etiam notat, aut rem, in quâ vis inest major aliqua. Plato in *Sophistâ* p. 216. τάχ' οὖν ἂν καὶ σοὶ τις οὗτος τῶν κρείττωνων συνίποιτο. *Plutarch* in *Pyrrho* p. 399. τοῦτο τοῦς βαρβάρους ἐπέσχε τοῦ πρόσω χωρεῖν, ὡς τινα τῶν κρείττωνων θαυμάσαντας. *Lucian* in *Symp.* ed. *Amst.* p. 636. ἐδεξιόυντο ὡς τινα τῶν κρείττωνων, ut *horum quæpiam exceperunt*: non verò ut verterat ille, ut *quæpiam ex præstantioribus*, &c. *Aristid.* παρθν. T. I. p. 96. edit. *Oxon.* ὅτι τῆς Ἑλλάδος ἐστὶν ἔρμα ὑπὸ τῶν κρείττωνων πίπτειμην, &c. Sic Auctores alii. *Hesychius*, οἱ κρείττονες, οἱ θεοί. Cui loquendi modum *lucem* fânerare videtur *Xenophon*, pleniori hâc usus oratione, κρείττων τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον. De divinis ἐπιφανείαις vide quæ differuit *Cl. Cleric.* ad *Gen.* xii. 7.

† Ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς, &c.] Pro ὡς Πέρσαι θύουσι. *Stephano* placet ἐφ' ὧν Πέρσαι θύουσι. Sed nihil muto.

‡ Σημείοις] In MS. Bodl. et editione *Alm.* non compareret vox ista: quam tamen genuinam esse ostendit vel hic locus p. 33. Ὅτι μὲν, ὦ παῖ, θεοὶ Ἰλιῷ τε καὶ εὐμνείῃς πέμποντοί σε, καὶ ἐν ἱεροῖς δῆλον καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις.

§ Ἐν φήμαις] Vox φήμη, inquit *Eusebius* ad II. κ'. p. 799. οὐ τὴν ἀπλῶς ἀνθρωπίνην δηλοῖ καλίαν, ἀλλὰ τινα θειοτάραν, δηλωτικὴν τοῦ μέλλοντος.

|| Πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις, &c.] Oratio rarissimi apud τοὺς ἔξω exempli; quæque Christiana digna fuerit nomine. Phrasis ista, ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα, haud ita longè distedit à locutionibus Apostolicis *Rom.* xii. 3, 16. 1 *Cor.* iv. 6.

όντες ἐν Πέρσαις. Εκάλεσε δὲ καὶ τὰς φίλους, καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς· παρόντων δὲ πάντων, ἤρχετο τοιῷδε λόγῳ·

“ * Παῖδες ἔμοι, καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, ἔμοι μὲν
 “ τῷ βίῃ τὸ τέλος ἤδη πάρεστιν· (ἐκ πολλῶν τῷτο σαφῶς
 “ γιγνώσκω) ὑμᾶς δὲ χρῆ, ὅταν τελευτήσω, ὥσπερ εὐδαίμονος
 “ ἔμῃ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν πάντα. Εγὼ γὰρ παῖς τε ἂν,
 “ τὰ ἐν παισὶ νομίζόμενα καλὰ, δοκῶ κεκαρπῶσθαι· ἐπεὶ τῷ
 “ ἤβησα, τὰ ἐν νεανίσκοις· τέλειός τε ἀνὴρ γεγόμενος, τὰ ἐν
 “ ἀνδράσι. Σὺν τῷ χρόνῳ τε προϊόντι αἰεὶ συναυξανομένην
 “ ἐπιγιγνώσκειν ἐδόκεν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν ὥστε καὶ τέρμῳ
 “ γῆρας ἐδεπώποτε ἡσθόμην τῆς ἐμῆς νεότητος ἀσθενέστερον
 “ γιγνόμενον, καὶ ἔτ' ἐπιχειρήσας ἔτ' ἐπιθυμήσας οἶδα ὅτι
 “ ἡτύχησα. Καὶ τὰς μὲν φίλους ἐπείδον δι' ἔμῃ εὐδαίμονας
 “ γενομένους, τὰς δὲ πολεμίας ὑπ' ἔμῃ δαλωθέντας· καὶ τὴν
 “ πατρίδα πρόσθεν ἰδιωτεύσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, νῦν προτετιμη-
 “ μένην καταλείπω ὣν τ' ἐκτησάμην ἐδὲν οἶδα ὅτι οὐ διεσω-
 “ σάμην. Καὶ τὸν μὲν παρελθόντα χρόνον ἔπραττον ἔτως,
 “ ὥσπερ ἡυχόμην· φόβος δὲ μοι συμπαρομαστῶν μή τι ἐν τῷ
 “ ἐπίοντι χρόνῳ ἢ ἴδοιμι ἢ ἀκῶσαιμι ἢ πάθοιμι χαλεπὸν, ἐκ
 “ εἶα τελέως μέγα φρονεῖν, ἐδ' εὐφραίνεσθαι ἐκπεπταμένως.
 “ Νῦν δ' ἢν τελευτήσω, καταλείπω μὲν ὑμᾶς, ὧ παῖδες,
 “ ζῶντας, ὥσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι· καταλείπω δὲ
 “ πατρίδα καὶ φίλους εὐδαιμονοῦντας· ὥστε πῶς ἐκ ἂν ἐγὼ
 “ δικαίως μακαρίζομενος τὸν αἰεὶ χρόνον μνήμης τυγχάνοιμι;
 “ Δεῖ δὲ καὶ τὴν βασιλείαν μὲ ἤδη σαφηνίσαντα καταλιπεῖν·
 “ ὥς ἂν μὴ ἀμφίλογος γενομένη πράγματα ὑμῖν παράσχη.
 “ Εγὼ δὲ νῦν φίλων μὲν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὁμοίως, ὧ παῖδες·
 “ τὸ δὲ προβελεύειν καὶ προηγείσθαι ἐφ' ὅτι ἂν καιρὸς δοκῇ
 “ εἶναι, τῷτο προστάττω τῷ προτέρῳ γενομένῳ, καὶ πλειόνων
 “ κατὰ τὸ εἶκός ἐμπείρω. Επαιδεύθην δὲ καὶ αὐτὸς ἔτως ὑπὸ
 “ τῆσδε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέρας πατρίδος, τοῖς πρεσβυτέροις,
 “ ἔ μόνον ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ πολίταις, καὶ ὁδῶν καὶ δάκνων
 “ καὶ λόγων ὑπείκειν· καὶ ὑμᾶς δὲ, ὧ παῖδες, ἔτως ἐξ
 “ ἀρχῆς ἐπαίδευσαν, τὰς μὲν γέραιτέρους προτιμαῖν, τῶν δὲ
 “ νεωτέρων προτετιμηθῆναι· ὥς ἐν παλαιὰ καὶ εἰδισμένα καὶ
 “ ἔνομα λέγοντος ἔμῃ, ἔτως ἀποδέχεσθε. Καὶ σὺ μὲν, ὧ

* Παῖδες ἔμοι, καὶ, &c.] Cum gravi hac et planè admirabili oratione Ciceronis Catonem
 παρ'· praefertim: quæ sub ænema exstant, conferre juvabit.

“ Καμβύση, τὴν βασιλείαν ἔχει, θεῶν τε δίδόντων καὶ ἐμῶ,
 “ ὅσον ἐν ἐμοί· σοὶ δὲ, ὦ Ταναοζάρη, σατράπην εἶναι δίδωμι
 “ Μήδων τε καὶ Ἀρμενίων, * καὶ τρίτων Καδουσίαν ταῦτα δὲ
 “ σοι δίδως, νομίζω ἀρχὴν μὲν μείζω καὶ τένομα τῆς βασι-
 “ λείας τῷ πρεσβυτέρῳ καταλιπεῖν, εὐδαιμονίαν δὲ σοι ἀλυ-
 “ ποτέραν. Οποίας μὲν γὰρ ἀνδραπίνης εὐφροσύνης ἐπιδεῆς
 “ ἔση ἔχοντων· ἀλλὰ πάντα σοι τὰ δοκῶντα ἀνδράπες εὐφραί-
 “ νειν παρέσται. Τὸ δὲ δυσκαταπρακτοτέρων ἐρεῖν, καὶ τὸ
 “ πολλὰ μεριμνᾶν, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἔχειν,
 “ κεντριζόμενον ὑπὸ τῆς πρὸς τὰ μὲν ἔργα φιλοεικίας, καὶ
 “ τὸ ἐπιβελεύειν καὶ τὸ ἐπιβελεύεσθαι, ταῦτα τῷ βασι-
 “ λεύοντι ἀνάγκη σὲ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν· ἃ, σάφ’ ἴσθι,
 “ † τῷ εὐφραίνεσθαι πολλὰς ἀσχολίας παρέχει. ‡ Οἷσθα
 “ μὲν ἔν καὶ σὺ, ὦ Καμβύση, ὅτι ἐτόδε τὸ χρυσὲν σκῆπ-
 “ τρον τὸ τὴν βασιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ’ οἱ πιστοὶ
 “ φίλοι σκῆπτρον βασιλεύσιν ἀληδέστατον καὶ ἀσφαλδέστατον.
 “ Πιστὲς δὲ μὴ νόμιζε δὲ φύσει φύεσθαι ἀνδράπες· (πᾶσι
 “ γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοντο, ὥσπερ καὶ τᾶλλα τὰ
 “ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ || φαίνεται) ἀλλὰ τὲς πιστὲς

* Καὶ τρίτων Καδουσίαν] MS. Bodl. τρίτον. Si quid mutationis inducendum sit, malletm
 τρίτας. Filio huic Cyni, natu minori apud Ctesiam nomen est Ταναοζάρης; quem, eodem
 auctore, Cyrus ἐπέστητι διασπῆν βακτριάν καὶ τῆς χώρας, καὶ Χοραμίων, καὶ Παρθίων, καὶ
 Καρμανίων. Sed hic quæ narrare solet, vix capiunt fidem.

† Τῷ εὐφραίνεσθαι] Verba hæc in Edit. Alti, non exstant: omnino tamen retinenda viden-
 tur, cum præcellerit ἀλλὰ πάντα σοι τὰ δοκῶντα ἀνδράπες εὐφραίνειν παρέσται.

‡ Οἷσθα μὲν ἔν, &c.] Gabrieliæus et Leunclavius marginalem hanc lectionem sequuntur
 ἴσθι μὲν ἔν, &c. quæ quidem fortis apta est; sed, libris omnibus reclamantibus, in contextum
 non recipienda. Libet autem adducere *Michæse* Sallustiani verba; ut videat lector, illam
Crispi orationem, quam *divinam* vocat *Ælius Spartianus*, sententiarum gravitati, ex *Xeno-*
phonte sumptarum, omnem ferè, quam habet, laudem debere. Nunc, quoniam mihi natura
finem vite facit, per hanc dextram, per regni fidem moneo, obtestorque, uti hos, qui tibi genere
 propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas: neu malis alienis adungere, quàm sanguine
 conjunctos retinere. Non exercitus, neque thesauri, præfida regni sunt, verùm amici, quos ne-
 que armis cohere, neque auro perare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicos,
 quàm fratres fratri? aut quem alienum fidem invenies, si tuis hostis fueris, &c. Bell. Jugurth.
 cap. 10.

§ Φύσει ὡς εἶναι] MS. Bodl. φύσει in margine tantùm agnoscit, editi libri in contextu exhibent.
 Suspectam locutionem hanc habet Stephanus; cui tamen similem in *Philem*. Reliq. ex incert.
 Comæd. videre est:

Μὲν τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, δίσποτα,
 Αὐτοὶ δὲ αὐτοῦς, ἢ πιφυκε τῇ φύσει.

v. 198, et seq.

Quin et eadem hæc phrasis apud Xenophontem supra invenitur lib. 5. p. 159. ubi vox utraque
 in contextu MSi Bodl. comparat.

|| Φαίνεται] Ità scribendum curavimus, Leunclavius, adf. ntiente *Mureto*, sequenti. Priùs
 legebatur φαίνεσθαι, quod ferri non potest; nisi tandem aliquod inveniat exemplar, quod
 ἴσθι, vel ὡς εἶναι, aut tale quid cum cæteris verbis parenthesi includat. Ibidem, non τοὺς
 πιστοῦς, sed τοὺς μὲν πιστοὺς legit *Stobæus*: cui particule respondeat δὲ, quæ est ante
 κτῆσις. Illam tamen voculam μὲν post τίθεσθαι, quam post τῶν, rectius, iudice Stephano,
 posueris.

“ τίθεσθαι

“ τίθεσθαι δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ· ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν ἐστὶν ἐδα-
 “ μῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. Εἰ ἔν
 “ καὶ ἄλλες τινὰς πειράσῃ συμφύλακας τῆς βασιλείας
 “ ποιῆσθαι, μῆδαμὸδεν πρότερον ἄρχε ἢ ἀπὸ τῆ ὁμόδου
 “ γενομένης. Καὶ πολῖταί τοι ἄνθρωποι ἀλλοδαπῶν οἰκειό-
 “ τεροι, καὶ σύσσιτοι ἀποσκήνων· * οἱ δὲ ἀπὸ τῆ αὐτῆς
 “ σπέρματος φύντες, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς τραφέντες,
 “ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὖξηθέντες, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων
 “ ἀγαπώμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα
 “ προσαγορεύοντες, πῶς ἔ πάντων ἔτοι οἰκειότατοι; Μὴ ἔν
 “ αἱ οἱ θεοὶ ὑφῆγηται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελφοῖς, μά-
 “ ταια ποτὲ ποιήσῃτε, ἀλλ’ ἐπὶ ταῦτα εὐδὺς οἰκοδομεῖτε
 “ ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ ἔτως αἰεὶ ἀνυπέβλητος † ἄλλοις
 “ ἔσται ἡ ὑμετέρα φιλία. Ἐαυτῇ τοι κηδεῖται ὁ προνοῶν
 “ ἀδελφῇ· τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς μέγας ὢν, ἔτω καλόν, ὥς
 “ ἀδελφῷ; τίς δ’ ἄλλος τιμῆσεται δὴ ἄνδρα μέγα δυνάμενον
 “ οὕτως, ὥς ἀδελφός; τίνα δὲ φοβήσεται τις ἀδικεῖν, ἀδελφῇ
 “ μεγάλῃ ὄντος, ἔτως ὥς τὸν ἀδελφόν; Μήτε ἔν θάττον
 “ μῆδεις σε τέτῳ ὑπακέτω, μήτε προθυμότερον παρέστω·
 “ οὐδενὶ γὰρ οἰκειότερα τὰ τέτε ἔτε ἀγαθὰ, ἔτε δεινὰ, ἢ
 “ σοί. Ἐννόει δὲ καὶ τάδε, τίνι χαρισάμενος ἐλπίσαις ἂν
 “ μειζόνων τυχεῖν ἢ τέτῳ; τίνι δ’ ἂν βοηθήσας ἰσχυρότερον
 “ σύμμαχον ἀντιλάβαις; τίνα δ’ αἰσχιον μὴ φιλεῖν ἢ τὸν
 “ ἀδελφόν; τίνα δὲ ἀπάντων κάλλιον προσιμᾶν ἢ τὸν ἀδελ-
 “ φόν; Μόνος τοι, ὦ Καμβύσῃ, πρῶτε ὄντος ἀδελφῇ παρ’
 “ ἀδελφῷ, ἐδὲ φθόνος παρὰ τῶν ἄλλων ‡ ἐφικνεῖται. Ἀλ-
 “ λὰ πρὸς θεῶν πατέρων, παῖδες, τιμᾶτε ἀλλήλους, εἴ τι
 “ καὶ τῆ ἐμοὶ χαρίζεσθαι μέλει ὑμῖν· § ἔ γάρ ὀψαίς τε
 “ γε σαφῶς δοκεῖτε εἰδέναι, ὥς ἐδὲν ἔσομαι ἐγὼ ἔτι ἐπειθᾶν
 “ τῇ ἀνδρωπίνῃ βίᾳ τελευτήσω· ἐδὲ γὰρ νῦν τοι τὴν γ’ ἐμὴν

* Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ, &c.] Lege quæ cum Charecrate differit Socrates Memor. l. 2. p. 433.

† Ἀλλοις] MS. Dodl. et edit. *Ald. ἀλλήλοις*, cui receptam omnino proutulerim.

‡ Εφικνεῖται] Ità edit. Eton. et Stobæus. Vulgò scribitur ἀφικνεῖται: quod si retineatur, ἀδελφῷ πρῶτον ὄντος vel πρῶτον γενέσθαι, genitivus erit absolutus. Sed rectius Stephano iudice, ἐφικνεῖται cum genitivo ἀδελφῷ jungatur, pro eo quod est ἀπασθαι.

§ Οὐ γὰρ δήπου, &c.] Ab hoc loco, usque ad ἐλευθερεῖται, p. 328. Cicero Xenophontem est interpretatus, Senecæ, c. 22. Sed Latīna à Græcis longius interdum discedunt: quod non miraberis, si quàm liberè et alios Scriptorum aliorum locos sit interpretatus, consideraveris. Lege (nam tanti est) quæ apud Platonis *Phædon*. Socrates suprema vitæ die de immortalitate animarum differuit.

“ ψυχὴν ἐωρᾶτε, ἀλλ’ οἷς διεπράττετο, τέτοις αὐτὴν ὡς
 “ ἔσαν κατεφωρᾶτε. Τὰς δὲ τῶν ἀδίκων παθόντων ψυχὰς
 “ ἔγω κατενόησατε οἷος μὲν φόβος τοῖς μισαιφόνοις ἐμβάλ-
 “ λασιν; οἷος δὲ παλαμναῖος τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμπεσι; Τοῖς δὲ
 “ φθιμένοις τὰς τιμὰς διαμένειν ἔτι ἂν δοκεῖτε, εἰ μηδενὸς αὐτῶν
 “ αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν; Οὗτοι ἔγωγε, ὦ παῖδες, ἐδὲ τῆτο
 “ πώποτε ἐπέισθην, ὡς ἡ ψυχὴ, ἔως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώματι
 “ ᾖ, ζῇ· ὅταν δὲ τέτρε ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν. Οὐδὲ γὰρ ὅτι
 “ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρόνον ᾖ ἡ ψυχὴ,
 “ ζῶντα παρέχεται. Οὐδέ γε ὅπως ἄφρων ἔσται ἡ ψυχὴ,
 “ ἐπειδὴν τῷ ἄφρονος σώματος δίχα γίνηται, ἐδὲ τῆτο πέ-
 “ πεισμαι· ἀλλ’ ὅταν ἀκράτος καὶ καθαρός ὁ νῆς ἐκκριθῇ,
 “ τότε καὶ φρονιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι. Διαλυομένους δὲ
 “ ἀνδρώπας, δῆλόν ἐστιν ἕκαστα ἀπρόντα πρὸς τὸ ὁμόφυλον,
 “ πλὴν τῆς ψυχῆς· αὕτη δὲ μόνη ἔτε παρεῖσα ἔτε ἀπείσα
 “ ὀρᾶται. * Ἐννοήσατε δὲ, ἔφη, ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῷ
 “ ἀνδρωπίνῳ θανάτῳ ἐδὲν ἔστιν ὕπνῃ· ἡ δὲ τῷ ἀνδρώπῃ ψυχὴ
 “ τότε δήπῃ δειοτάτῃ καταφαίνεται, καὶ τότε τί τῶν μελ-
 “ λόντων προορᾷ· τότε γὰρ, ὡς ἔοικε, μάλιστα ἐλευθερεῖται.
 “ † Εἰ μὲν ἔν ἕτῳς ἔχει ταῦτα, ὥστερ ἐγὼ οἶμαι, καὶ ἡ
 “ ψυχὴ καταλείπει τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καται-
 “ δέμενοι ποιεῖτε ἃ ἐγὼ δέομαι· εἰ δὲ μὴ ἕτῳς, ἀλλὰ μένεσα
 “ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναποθνήσκει, ἀλλὰ θεός γε τὸς
 “ αἰεὶ ὄντας, καὶ πάντ’ ἐφορῶντας, καὶ πάντα δυναμένους, οἷ
 “ καὶ τὴν τῶν ὅλων τήνδε τάξιν συνέχεσιν ‡ ἀτριβῇ καὶ

* Ἐννοήσατε δὲ, &c.] Leunclavius legit *ἐννοήσατε*, vertitque *animadvertitis*. At lectionem vulgatam, quam MS. Bodl. et ceteri præstant libri, mallem. Similiter Plato sub finem *Apolog.* Socr. mortem cum somno comparat: quem et Cicero mortis imaginem adpellat. His adde quæ apud Cic. de *Divin.* l. 1. c. 30. existant.

† Εἰ μὲν οὖν οὕτως, &c.] Non à verbis tantum Xenophontis, sed etiam à sensu longissime recedit Ciceroniana loci hujus interpretatio, quæ sic se habet: *Quare si hæc ita sunt, sic me colitote ut deum.* At verò nequitiam consentaneum est, Deorum sibi honores cum optare principem, qui cum ceteras virtutes, tum pietatem etiam egregie colebat.

‡ Ἀτριβῇ καὶ ἀγήρατῳ] Hæc libri Budensis est lectio, quam in contextum recepit, reddiditque expressit Leunclavius. Idem rectè statuit, verba hæc prorsus esse Xenophonticæ, atque adeò sic scripta reperiri ἀπομν. δ. p. 467. καὶ δ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἴσται, καὶ αἰεὶ μὲν χρωμένους ἀτριβῇ τε καὶ ἀγήρατῳ παρέχων, βῆττον δι νυκτὸς ἀνομαρτήτως ὑπηρετοῦντα, &c. Hic περὶ τάξεως τῶν ὅλων, ista profert, illic περὶ κόσμου τῶν ὅλων, quæ sunt eadem scilicet. Quamvis autem ex loco adlato satis, opinor, constet emendationis ratio, tamen vox ἀγήρατος etiam Xenophonticæ est, et hæc loco stare potuit; adhibetur autem in *Hierone* medio ferè pro *inviolatus*. Sequenti lineâ habet idem liber ὑπὸ πάχους: quod vix admittendum; cum Cicero quoque, hunc locum interpretans, *pulchritudinem* agnoscat à Xenophonte scriptam, non *celeritatem*. Legitur etiam συγκερατῶσι pro συνέχουσι. Ac hoc et Xenophonteum esse, et retinendum ex loco *Mæmor.* l. 4. modò indicatò abundè liquet. Vulgò scribitur, ἀτριβῇ καὶ ἀγήρατον καὶ, &c.

“ ἀγήρατον

“ ἀγῆρατον καὶ ἀναμάρτητον, καὶ ὑπὸ κάλλους καὶ μεγέθους
 “ ἀδιήγητον, τέτρες φοβέμενοι, μήτε ἀσεβῆς μηδὲν, μηδὲ
 “ ἀνόσιον, μήτε ποιήσητε, μήτε βελεύσητε. Μετὰ μέντοι
 “ θεῶς, καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος τὸ αἰεὶ ἐπιγιγνόμενον
 “ αἰδεῖσθε· ἐ γὰρ ἐν σκότῳ ὑμᾶς οἱ θεοὶ ἀποκρύπτονται,
 “ ἀλλ’ ἐμφανῇ πᾶσιν ἀνάγκη αἰεὶ ζῆν τὰ ὑμέτερα ἔργα· ἃ
 “ ἦν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων φαίνεται, δυνατὲς
 “ ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναδείξει· εἰ δὲ ἐς ἀλλήλους
 “ ἀδικόν τι φρονήσετε, ἐκ πάντων ἀνθρώπων τὸ ἀξιώπιστοι
 “ εἶναι ἀποβαλεῖτε. Οὐδεὶς γὰρ ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναίτο
 “ ὑμῖν, εἰ ἐπ’ αὐτῷ προδυμοῖτο, ἰδὼν ἀδικέμενον τὸν μάλιστα
 “ φιλῖα προσήκοντα. Εἰ μὲν ἔν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδάσκω
 “ οἷς χρὴ πρὸς ἀλλήλους εἶναι· * εἰ δὲ μὴ, καὶ παρὰ τῶν
 “ προγεγενημένων μανθάνετε· αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία.
 “ Οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διαγεγένηνται φίλοι μὲν γονεῖς παισὶ,
 “ φίλοι δὲ ἀδελφοῖς· ἥδη δὲ τινες τέτων καὶ ἐναντία ἀλλή-
 “ λοις ἔπραξαν· ὁποτέρους ἂν ἔν αἰσδάνησθε τὰ πραχθέντα
 “ συνενεγκόντα, ταῦτα δὴ αἰρέμενοι, ὁρῶς ἂν βελεύοισθε.
 “ Καὶ τέτων μὲν ἴσως ἥδη ἄλλις. Τὸ δ’ ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες,
 “ ὅταν τελευτήσω, μήτε ἐν χρυσῷ θῆτε, μήτε ἐν ἀργύρῳ,
 “ μηδὲ ἐν ἄλλῳ μηδενί· ἀλλὰ τῇ γῇ ὡς τάχιστα ἀπόδοτε.
 “ Τί γὰρ τέτε μακαριώτερον, τῆ γῇ μιχθῆναι, ἢ πάντα
 “ μὲν τὰ καλὰ, πάντα δὲ τὰ γαδὰ φύει τε καὶ τρέφει;
 “ Εγὼ καὶ ἄλλως φιλάνθρωπος ἐγενόμην, καὶ νῦν ἡδέως ἂν
 “ μοι δοκῶ κοινωνησαὶ τῆ εὐεργετήντος ἀνθρώπου. Ἀλλὰ
 “ γὰρ ἥδη, ἔφη, ἐκλιπεῖν μοι φαίνεται ἡ ψυχὴ ὀδυνερα, ὡς
 “ ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεται † ἀπολιπῆσα. Εἴ τις ἔν ὑμῶν ἢ
 “ δεξιᾶς βέλεται τῆς ἐμῆς ἄψασθαι, ἢ ὄμμα τέρμον ζῶντος
 “ ἔτι προσιδεῖν ἐδέλει, προσίτω· ὅταν δ’ ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι,
 “ αἰτῶμαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἐτ’ ἀνθρώπων τέρμον σῶμα
 “ ἰδέτω, μηδ’ αὐτοὶ ὑμεῖς. Πέσσας μέντοι πάντας καὶ τές
 “ συμμάχους ἐπὶ τὸ μνήμα τέρμον παρακαλεῖτε, συνησθησο-
 “ μένους ἐμοὶ ὅτι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἥδη ἔσομαι, ὡς μηδὲν ἂν ἔτι
 “ κακὸν

* Εἰ δὲ μὴ, &c.] Vide dicta, p. 266. not. 3.

† Απολιπῶσα] A Gabriello adfertur ἀπολείπουσα, quod mihi probatum esset, modò ut præcedens illud ἐκλιπεῖν in ἐκλείπειν mutare liceat.

‡ Ἦν μηδὲν ἔτι ὦ.] Præclare quidem multa de animorum immortalitate tum alii in philosophiâ nobiles, tum maxime Noster et alterum illud Scholæ Socraticæ lumen, differuerunt; nec tamen

“ κακὸν παθεῖν, μήτε ἢν μετὰ τῷ θεῷ γένωμαι, μήτε † ἢν μη-
 “ δὲν ἔτι ὧ· ὅποσοι δ’ αὖν ἔλθωσι, τέτρες εὖ ποιήσαντες ὅποσα
 “ ἐπ’ ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται, ἀποπέμπετε. Καὶ τῷτο, ἔφη,
 “ μέμνησθέ με τελευταῖον, Τὰς φίλας εὐεργετῶντες, καὶ
 “ τὰς ἐχθρὰς δυνήσεσθε κολάζειν. Καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι
 “ παῖδες, καὶ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε ὡς παρ’ ἐμῷ καὶ
 “ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε.” Ταῦτ’
 εἰπὼν καὶ πάντας δεξιωσάμενος, συνεκαλύψατο, καὶ ἔτως
 ἐτελεύτησεν.

* Οτι μὲν δὴ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ τῷ
 Κύρῳ βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ †. Ωρίσθη
 μὲν πρὸς ἑω τῇ † ἐρυθρᾷ θαλάττῃ· πρὸς ἄρκτον δέ, τῷ Εὐξ-
 εῖνῳ πόντῳ· πρὸς ἐσπέραν δέ, Κύρῳ καὶ Αἰγύπτῳ· πρὸς
 μεσημβρίαν δέ, Αἰθιοπίᾳ. Τοσαύτη δὲ γενομένη, μιᾷ γνώμῃ
 τῇ Κύρῳ ἐκυβερνᾶτο, καὶ ἐκεῖνός τε τὰς ὑφ’ ἑαυτῷ ὥσπερ
 ἑαυτῷ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐδεράπευεν, οἳ τε ἀρχόμενοι Κύρου
 ὡς πατέρα ἐσέβοντο. Ἐπεὶ μὲντοι Κύρος ἐτελεύτησεν, εὐδὺς
 μὲν αὐτοὶ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐδὺς δὲ πόλεις καὶ ἔθνη
 ἀφίσταντο, πάντα δ’ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. Ως δ’ ἀληθῆ
 λέγω, ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. Οἶδα γὰρ ὅτι πρό-
 τερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ’ αὐτῷ καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πε-
 ποιηκόσιν εἴτε ὄγκας ὁμόσαιεν, ἡμπεδον, εἴτε δεξιὰς δοῖεν,
 ἐβεβαίεν. Εἰ δὲ μὴ τοῖςτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον,

tamen horum quisquam (ut cum Ciccone loquar) quasi Pythius Apollo, certa ut essent, et
 fixa, quae dixit: sed probabilia cunctis conjecturae sequentes: ultra enim quod progredierentur,
 quam ut veri viderent similia, non habuerunt. Certa dicant ii tandem soli, quorum mentes
 Evangelii collustrantur lumine, quique dicti sunt de nomine salutis aeternae Ducis simul et
 Auctoris Christi, φωτίζαντες ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου. Incertum etiam obscurâ
 de animo post mortem remansuro spe pendere Socratem, jam ferme morientem, apud Plato-
 nem, Apolog. extremâ, videre est.

* Οτι μὲν δὴ καλλίστη, &c.] De regni hujus amplitudine vide p. 2. 2 Ephem. xxxvi. 23. et
 Ephem. i. 1.

† Ωρίσθη μὲν πρὸς] Gabriellii exempl. Ωρίσθη πρὸς ἑω μὲν τῇ, &c. et aptius quidem ibi vide-
 tur collocari particula μὲν, sicut et δέ, quae ei respondet, post ἄρκτον ponitur. Muretus scri-
 bendum innotet, Ωρίσθη μὲν γὰρ, &c. Sed mallet Gabriellii libro auscultare.

† Ερυθρᾷ θαλάττῃ] Geminum illud mare, quod Rubrum dicere Latini, Graeci Erythraeum à
 rege Erythra, aut (ut alii) solis repercussu talem reddi colorem existimantes: alii ab arenâ terrâ-
 que, alii tali aqua ipsius naturâ; in quos dividatur sinus: quorum aliter Persicus appellatur;
 aliter, Arabicus. Haec sive Mela l. 3. c. 8. et post cum Plinius H. N. l. 6. c. 24. Aliorum
 Auctorum, qui de maris istius adpellatione disputarunt, nominibus citandis tempero. Sic
 autem, ut mittamus ambages, adpellatum fuisse hoc mare ab Esauo, qui Edom, recte docuit
 olim eruditissimus Fullerus miscel. sacri. 4. 20. Edom enim Hebraei rubrum vocant, quem
 Graeci Ερυθρὸν vocaverint; eodem modo, quo Cephan Petra, Thomam Didymum interpretati
 sunt. Lege Prideaux ad an. 740. qui hanc rubri maris nomenclaturae rationem amplexus est
 et pluribus exposuit.

* ἔδ' ἂν εἰς αὐτοῖς ἐπίστευεν, ὥσπερ ἔδδ' νῦν πιστεύει ἔδδ' εἰς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσται ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· ἔτως ἔδδ' τότε ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν † σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί· νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐνεχείρισαν ἑαυτὰς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλὰς. Πολ- λοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. ‡ Πολὺν δὲ καὶ τῇδε χεῖρονες νῦν εἰσι. Πρόσθεν μὲν γὰρ εἴ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλο τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, ἔτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι· § νῦν δὲ καὶ ἦν τις, ὥσπερ Λεομίδης, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους || παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπὼν, καὶ τὰς μεγίστας ὄγκους παραβάς, βασιλεὺς δόξῃ τι σύμφορον ποιῆται, ἔτοί εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς γεραίρομενοι. Ταῦτα ἔν ὄρῳντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ἐπὶ τὸ ἀσεβεῖς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν. ¶ Οὔτοις τινες γὰρ ἂν οἱ προστάται ὧσι, τοιᾶτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτὰς

* Οὐδ' ἂν εἰς αὐτοῖς ἐπίστευεν] Delet hæc omnia Muretus: non temerè. Nam neque in omnibus exemplaribus existant, et iis omisissis bellè procedit sensus. Sed quia (Stephani sunt verba) οὐδὲ τότε ἐπίστευσαν non statim sequitur post εἰ δὲ μὴ, &c. quispiam fortassis illa verba tanquam subaudienda, in margine libri sui annotaverat, quæ in contextum postea irrepererunt. At de si pervacaneâ verborum apud hunc Nostrum repetitione, vide quæ notavimus in Add. ad p. 2. et p. 244.

† Σὺν Κύρῳ &c.] Intellige Cyrum minorem, de cujus ἀναβάσεως sive expeditione Xenophon scripsit libros septem.

‡ Πολὺν δὲ καὶ τῇδε] Ità reposui ex conjecturâ; ut sit dativus adverbialiter positus. Emendationem hanc confirmant quæ pau. ò infra leguntur, ἀξιμιστότεροι δὴ νῦν ἢ πρόσθεν παύτῃ γεγνησται: et mox, Εἰς γεμὴν χορήματα τῇδε ἀδικώτεροι. MS. Bodl. et edit. Ald. habent πολλοὶ δὲ καὶ τῇδε. Ferri quidem potuit τῷδε, ut sit pro κατὰ τῷδε: sed non dubium est, quin πολλοὶ ex vicino πολλοὶ manaverit, pro πολὺ. Nam Xenophon non dicit multos ex illis, χεῖρονες, i. e. deteriores esse factos, sed hoc in genere de omnibus profert: nec verò simpliciter χεῖρονες, sed πολὺ χεῖρονες: quin et paulò pōst adverbio πολὺ non contentus, τῷ παντὶ dicit, duobus in locis. Editiones autem Steph. Leuncl. dant πολὺν δὲ καὶ τῷδε χεῖρονες: Eten. alique rectius πολὺν δὲ καὶ τῷδε, &c.

§ Νῦν δὲ καὶ ἦν τις, ὥσπερ, &c.] Ità MS. Bodl. et editi libri, quos vidi, omnes: quibus aditipulatur Philolophus. Librorum margines, versionesque tam Leunclavii quàm Gabrielli aliud quoddam agnoscunt periodi membrum, cui locum inter τις et ὥσπερ Λεομίδης tribuunt: sic nimirum in iis legitur νῦν δὲ ἦν τις, ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀρμένια·ζανην προδόν, καὶ ὥσπερ Λεομίδης, &c. quæ forsân à librarii cuiusdam manu profecta sunt, cui viri exemplum, huic in improbitate gemini, in margine notare placuit.

|| Παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ] Ità rectè MS. Bodl. et principes editiones. In Ald. Flor. atque aliis legitur παρὰ τῷ Αἰγυπτίων, quasi subaudiendum esset βασιλεῖ. Sed Auctoris consuetudo pro receptâ statlectione: nam sic τὸν Ἀρμένιον, pro τὸν Ἀρμένιον βασιλέα, dicit: sic τὸν Ἀσσυρίον, regem Assyriorum; sic τὸν Πέρσην, regem Persarum, adpellat.

¶ Οὔτοις τινες, &c.] Eandem sententiam, quam apud Platonem scriptam esse ait, his verbis exprimit Cicero. l. 1. Famil. ep. 2. Quales in republicâ principes essent, tales reliquos solere esse cives. Apud Laërtium etiam lib. 7. segm. 7. Antigonus in epistola ad Zenonem: Οἱ ἄλλοι οὐδὲ ἐργόμμενοι §, ταυτοῦτος εἰκὸς ὡς ἐπιστοπολὺ γίγνεσθαι καὶ τοὺς ὑποσταγμένους. Nec mirum; quoniam, auctore Lycopio, ipsi se homines in regis, velut unci exempli mores formant: lib. 1. c. 21.

* ἐπιτοπολὺ γίγονται. † Ἀδεμιστότεροι δὴ νῦν ἢ πρόσθεν ταύτη γεγέννηται.

Εἰς γεμὴν χρήματα, τῇδε ἀδικώτεροι· ἔ γάρ μόνον τὰς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τοὺς οὐδὲν ἡδίκηκότας συλλαμβάνοντες ἀναγκάζεσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν· ὥστε ἐδὲν ἦττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκῶντες τῶν πολλὰ ἡδίκηκότων φοβῶνται· καὶ εἰς χεῖρας ἐδ' ἔτοι ἐδέλυσσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, ἐδὲ γὰρ ἀδροΐζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατείαν θάρρῳσι. Τοιγαρὲν ὅστις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης ὅπως ἂν βέλωνται, διὰ τὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεῶς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνδρώπας ἀδικίαν. Αἱ μὲν δὴ γινώμαι ταύτῃ τῷ παντὶ χεῖρες νῦν, ἢ τὸ παλαιόν, αὐτῶν.

Ὡς δὲ ἐδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται, ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τῷτο διηγῆσομαι. ‡ Νόμιμον γὰρ δὴ ἦν αὐτοῖς, μήτε πτύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι (δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα, ἔ τῷ ἐν τῷ σώματι ὑγρῷ φειδόμενοι, ἐνόμισαν, ἀλλὰ βεβλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἰδρωτός τὰ σώματα στερεῖσθαι) νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πτύειν μηδὲ ἀπομύττεσθαι ἔτι διαμένει, τὸ δὲ πονεῖν ἐδαμῶς ἐπιτηδεύεται. Καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλη τῇ ἡμέρᾳ χερῶντο καὶ εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι. νῦν γεμὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τῷ σίτῃ ἡνίκα περ οἱ πρωϊαίτατα ἀριστῶντες, μέχρι τέτς ἐσθίουσιν καὶ πίνοντες διάγασιν, ἔς τε περ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι.

Ἦν δὲ αὐτοῖς νόμιμον μηδὲ προχοῖδας εἰσφέρεισθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες § τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἦττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρεισθαι ἔτι αὖ διαμένει, τοσῶτον δὲ πίνουσιν ὥστε ἀντὶ τῷ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὴν μηκέτι δύνανται ὀρθόμενοι ἐξιέναι.

Ἀλλὰ μὴν καὶ κεῖνο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον, τὸ μεταξὺ πορευο-

* *Ἐπιτοπολὺ*] *Malim* ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ut in quibusdam exemplaribus scribi solet. *Me* tamen non fugit, τῷ ἐπιτοπολὺ, sine ὡς præcedente, eundem usum solete tribui.

† *Ἀδεμιστότεροι δὴ*] *Vulgo* scribitur *δι*, cuius in locum alteram illam particulam ex vet. *Gabrieli* exempli. adfuerit *Stephano*, reposui. Cum verò hæc superiorem sermonem claudant, res ipsa mutationem hanc postulat.

‡ *Νόμιμον γὰρ ἦν, &c.*] Vide lib. 1. p. 9. lib. 6. p. 231.

§ *Τὸ μὴ ὑπερπίνειν, &c.*] Similiter de *Lycurgo* *Noëter*: Καὶ μὴν τοῦ πότου ἀποπαύσας τὰς οὐκ ἀναγκαίαις πόσις, αἱ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας, ἐφῆκεν ὅποτε διψῶν ἄκατος πίνειν. *Lacedæmon. Rep.* p. 396.

μένεις μήτε ἐσθίειν, μήτε πίνειν, μήτε τῶν διὰ ταῦτα ἀναγκαίων μηδὲν ποιεῖντας φανερὰς εἶναι· νῦν δ' αὖ τὸ μὲν τέτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς μέντοι πορείας ἔτι βραχείας ποιεῖνται, * ὥς μὴδ' ἂν ἔτι θαυμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαυτάκις ἐξήσαν, ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ † ἵπποις γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦττες τῷ οἴνῳ ἐγένοντο, ἐκέτι ὁμοίως ἔτε αὐτοὶ ἐξήσαν, ἔτε τὲς ἄλλας ἐξηγον ἐπὶ τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵτινες φιλόπονοι γενόμενοι καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτὰς ἵππεῦσιν ἅμα θηρῶεν, φθονεῖντες αὐτοῖς δῆλοι ἦσαν, καὶ ὥς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσην.

Ἀλλὰ τοι καὶ τὲς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι ἐπὶ ταῖς θύραις, ἔτι διαμένει· τὸ μέντοι τὰ ἵππικὰ μανθάνειν καὶ μελετᾶν, ἀπέσβηκε, διὰ τὸ μὴ ἶέναι ὅπως ἂν ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. Καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες ἀκρόντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς ‡ δίκας δικαίως δικαζόμενας, ἐδόκεν μανθάνειν δικαιοσύνην, καὶ τῷ παντάπασιν ἀνέστραπται· σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας ὁπότεροι ἂν πλείον διαδῶσιν. § Ἀλλὰ καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τὰς δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῶντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέχοντο· νῦν δὲ εἰκόμασι ταῦτα διδασκομένοις ὅπως ὀτιπλεῖστα κακοποιῶσιν· ἐδαμῆ γένε πλείους ἢ ἐκεῖ ἔτε ἀποθνήσκουσιν, ἔτε διαφθεύονται ὑπὸ φαρμάκων.

Ἀλλὰ μὴν καὶ θρύπτικώτεροι πολὺ νῦν, ἢ || ἐπὶ Κύρῳ, εἰσί. Τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ ἐκ Περσῶν παιδείᾳ καὶ ἐγκρατεῖᾳ ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων στολῇ καὶ ἀβρότῃ· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ

* Ὡς μὴδ' ἂν ἔτι, &c.] Suspicatur Stephanus scriptum fuisse, ὥς μὴδ' ἂν ἔτι θαυμάσαι, &c. vel cum apostropho, μὴδ' ἂν, &c. ex qua lectione facillior etiam fuerit lapsus in μὴδ' ἂν. Huic equidem libens accedo.

† Ἴπποις γυμνάσια] Forſan eis γυμνάσια. nisi quis præpositionem istam ἐλλείπειν, et subaudiendam relinqui statuere malit.

‡ Δίκας δικαίως, &c.] Inſigne ſubematis, quod Græci παρηγμῖνον vocant, exemplum. Hoc fere lumine ſuum illuſtrârunt orationem Scriptores Sacri: Apoc. xiv. 2. Καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαριδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. Jud. 15. — καὶ ἐξελέγξαί πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, — Rom. xii. 3. — μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν· ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, — Latinis Rhetoribus ſubema hoc conjugatum eſt. De iis verò, quæ maximè ad ornatum orationis pertinent, Ciceronem audi differenti De Orat. l. 3. c. 52. et ſeq. et confer orationem Xenophonteam, in quâ mox ſynonymos adhibentur ἀβρότης, μαλακία, θρύψις.

§ Ἀλλὰ καὶ] Orationis incremento ſimiliter inſerviunt iſtæ particulae Luc. xvi. 21. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες, &c.

|| Ἐπὶ Κύρῳ] Vide dicta pag. 308. not. i.

Περσῶν καρτερίαν περιορῶσιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν διασώζονται. Σαφηνίσαι δὲ βέλομαι καὶ τῇ δρύϊν αὐτῶν. Εκείνοις γὰρ * πρῶτον μὲν τὰς εὐνάς ἔ μόνον ἀρκεῖ μαλακῶς † ὑποστρώνυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλινῶν τὰς πόδας ἐπὶ ταπίδων τιθένασιν, ὅπως μὴ ἀντερείδῃ τὸ δάπεδοι, ἀλλ' ὑπέικωσιν αἱ τάπιδες. Καὶ μὴν τὰ πεττόμενα ἐπὶ τράπεζαν, ὅσα τε πρόσθεν εὔρητο, οὐδὲν αὐτῶν ‡ ἀφήρηται, ἀλλὰ τε αἰεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται καὶ ὅσα γε ἄσάυτως· καὶ γὰρ καινοποιητὰς ἀμφοτέρων τέτων κέκτηνται. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῇ χειμῶνι ἔ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ § περὶ ἄκραις ταῖς χερσὶ χειρίδας θασείας καὶ δακτυλίδεας ἔχουσιν. Ἐν γεμὴν τῷ θέρει· ἐκ ἀρκέσιν αὐτοῖς ἔδ' αἱ τῶν δένδρων, ἔδ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαί, ἀλλ' ἐν ταῦταις ἑτέρας σκιὰς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς || παρεστᾶσι. ¶ Καὶ μὴν ἐκπώματα ἦν μὲν ὡς πλεῖστα ἔχουσι, τέτω καλλωπίζονται· ἦν δ' ἐξ ἀδίκης φανερώς ἢ μεμηχανημένα, ἔδὲν τῷτο αἰσχύνονται· πολὺ γὰρ ἠϋξῆται ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχυροκέρδεα.

Ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπιχώριον αὐτοῖς μὴ ὀρεᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις, ἐκ ἄλλης τινὸς ἕνεκα ἢ τῆ ὡς ἱππικωτάτες γίνεσθαι· νῦν δὲ στρώματα πλεῖω ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἱππῶν ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν· ἔ γὰρ τῆς ἱππείας ἕως, ὥσπερ τῆ μαλακῶς καθεῖσθαι, ἐπιμέλονται. Τὰ γεμὴν πολεμικὰ πῶς ἐκ εἰκότως νῦν τῷ παντὶ χεῖρες, ἢ πρόσθεν, εἰσίν; οἷς ἐν μὲν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον, οἶμαι, ὑπῆρχε τὰς μὲν τὴν γῆν ἔχοντας, ἀπὸ ταύτης ἱππότας παρέχεσθαι, οἱ δὲ καὶ ἐστρατεύοντο· τὰς

* Πρῶτον μὲν, &c.] Hanc lectionem tuentur libri, quos vidi, omnes: quibus accedit etiam *Athenaeus* l. 12. c. 2. Margines librorum exhibere solent *πρῶτον μὲν εὐκίτι τὰς εὐνάς*, &c. in quā lectione rectē Stephanus post *εὐνάς* veniendum esse putat ad verbum *ἀρκεῖ*, omisis illis vocibus *ἔ μόνον*. In eā autem, quam habemus, lectione, vox tantum *μόνοι* ei supervacanea esse videtur.

† *Υποστρώνυσθαι*] MS. Bodl. dat. *ὑποστρόνυσθαι*, eadēque scriptura apud Athenaeum, loco modo citato, reperitur. Sed nihil mutō.

‡ *Ἀφήρηται*] Stephanus ex editionibus quibusdam *Athenai* auferat *ἀφήρηται*, rectēque monet in vet. cod. legi *ἀφήρηται*, quam scripturam exhibet postrema Auctoris iūti editio, l. 12. c. 2.

§ *Περὶ ταῖς*] In MS. Bodl. et edit. *Ald.* deest illa praepositio: quam tamen rectē alii libri, suffragante *Athenaeo*, retinent.

|| *Παρεστᾶσι*] Ita MS. Bodl. et exemplaria edita. Stephanus suo in *Athenaeo* invenit *παριστάσι*. At rectius, opinor, in postremā editione scribitur *παριστάσι*.

¶ *Καὶ μὴν ἐκπώματα, &c.*] Verba haec citat *Athenaeus* l. 11. c. 3. nonnulli, uti sit, mutata: semper pro *ἐξ ἀδίκης*, habet *ἐξ ἀδίκων*, et τῷτο ante *αἰσχύνονται* prorsus omittit.

δὲ φρεσίντας, * εἰ δέοι στρατεύεσθαι πρὸ τῆς χώρας, μισθοφόρους εἶναι· νῦν δὲ τὰς τε θυρωρὰς καὶ τὰς σιτοποιὰς, καὶ τὰς ὀψοποιὰς, καὶ οἰνοχόους, καὶ λατροχόους, καὶ παρατιθέντας καὶ ἀναισθύντας, καὶ κατακοιμίζοντας καὶ ἀνιστάντας, καὶ τὰς κοσμητὰς οἱ ὑποχρεῖσσι τε καὶ ἐντρέιβουσιν αὐτὰς, καὶ τὰ ἄλλα ῥυθμίζουσι, τέτρες πάντας ἱππέας οἱ δυνάσται πεποιήκασιν, ὅπως μισθοφορῶσιν αὐτοῖς. Πλήθος μὲν ἔν καὶ ἐκ τέτων φαίνεται, ἔ μέντοι ὄφελός γε ἔδεν αὐτῶν εἰς πόλεμον· δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· κατὰ τὴν χώραν γὰρ αὐτῶν ῥᾶον οἱ πολέμοιοι ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται. Καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τῷ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύσας, † θωρακίσας δὲ καὶ αὐτὰς καὶ ἵππους, καὶ ἐν παλτὸν ἐκάστω δὲς εἰς χεῖρας, ὁμόθεν τὴν μάχην ἐποιεῖτο· νῦν δὲ ἔτε ἀκροβολίζονται ἔτι, ἔτ' εἰς χεῖρας συνιόντες μάχονται.

Καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις, ὥσπερ ἐπὶ Κύρῳ, τὴν μάχην ποιησόμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἵναι· ‡ δ' ἔτοι ἐδέλεσιν. Οὐδὲ γε τοῖς θρεπανηφόροις ἄρμασιν ἔτι χρῶνται, § ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποίησατο. Ο μὲν γὰρ, τιμαῖς αὐξήσας τὰς ἡνιόχους, καὶ ἀγαθὰς ποιήσας, εἶχε τὰς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλόντας· οἱ δὲ νῦν ἐδὲ γινώσκοντες τὰς ἐπὶ τοῖς ἄρμασιν, § οἶονται σφίσιν ὁμοίως τὰς ἀνασκήτους τοῖς ἡσκηκόσιν ἔσεσθαι. Οἱ δὲ, ὁρμῶσι μὲν, πρὶν δ' ἐν τοῖς πολέμοιοις εἶναι, οἱ μὲν, || ἐκόντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται· ὥστ' ἄνευ ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλεῖον κακὰ τὰς φίλων ἢ τὰς πολέμιους ποιεῖ. Ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ γινώσκουσιν οἷα σφίσι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίστανται, καὶ ἐδεῖς ἔτι ἄνευ τῶν Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, ἔτε ὅταν ἀλλήλοισι πολεμῶσιν, ἔτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρα-

* Εἰ δέοι στρατεύεσθαι, &c.] In libris plerisque distinctio ponitur post στρατεύεσθαι, quæ mihi quidem à Leunclavio rectius posita videtur post χώρας.

† Θωρακίσας δὲ, &c.] Vide quæ supra notavimus p. 227. not. 2.

‡ Εφ' ᾧ] Vide dicta p. 319. not. 2.

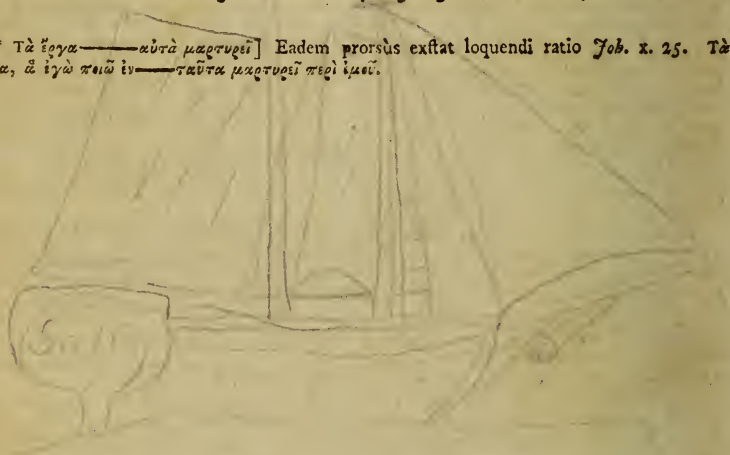
§ Οἶονται σφίσι, &c.] At ab his diversa longè tum veterum Perfarum, tum Romanorum et instituta et fata adeò exsisterunt. Illi nempe probè intellexerunt, quantum (Vergilii sunt verba lib. I. c. 13.) exercitatus miles in exercitu sit melior. Nulla enim alià re videmus (inquit Auctor modò laudatus) Populum Romanum orbem subegisse terrarum, nisi auctorum exercitum, disciplinā castrorum, usque militari. Sub initium Operis.

|| Ἐκόντες] Ità MS. Bodl. et ceteri libri, quos vidi, omnes. Mihi verò reponendum videtur ἀκόντες: quod Aulus etiam, siue conjecturâ fretus, siue veteris alicujus libri auctoritate, monuit.

τεύωνται· ἀλλὰ καὶ πρὸς τέττας ἐγνώκασι μεθ' Ἑλλήνων τὰς πολέμους ποιεῖσθαι.

Εγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἅπερ ὑπεδέμην ἀπειργάσθαι μοι. Φημί γάρ, Πέρσας καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς, καὶ ἀσεβεστέρας περὶ θεῶς, καὶ ἀνοσιωτέρας περὶ συγγενεῖς, καὶ ἀδικωτέρας περὶ τὰς ἄλλας, καὶ ἀνανδροτέρας τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν, ἢ πρόσθεν, ἀποδεδεῖχθαι· εἰ δέ τις τάναντία ἐμοὶ γιγνώσκει, * τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὐρήσει αὐτὰ μαρτυρεῖντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

* Τὰ ἔργα——αὐτὰ μαρτυρεῖ] Eadem prorsus exstat loquendi ratio Job. x. 25. Τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν——ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

A D D E N D A.

Compiled by George Bethune BA

P. I. — ΕΝΟΦΩΝΤΟΣ, &c. Vulgarem Inscriptionem retinui, quam MS. Bodl. præstat: quidam libri repræsentant ΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΤΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΟΚΤΩ.

Ibid. l. 6. *Aristides* in lib. *περι ἀφελουῶς λόγου* locum hunc sic repræsentat: *κἄν ὁποσοιοῦν ἀρχοντες διαγίνωνται*: scil. omisâ voce *χρόνον*. Hæc lectio *Leunclavio* probata est, *Stephano* non item: qui vocem illam in omnibus, quæ ipsi videre contigit, exemplaribus inveniri testatur; eam tamen subaudiendam sæpè relinqui observat, sed præcipuè genitivum *χρόνου* cum *ἀφ' οὗ*, vel *ἐξ οὗ*, et cum *ἐκ τούτου*: interdum etiam adjecti à Nostrò, cum *ἀφ' οὗ* p. 8. cum *ἐκ τούτου* p. 9. In aliis autem casibus vocem illam ellipsin etiam pati solere ostendit Cl. *Lamb. Bos* in libello de *Ellipsi Græc.* Cæterùm hîc loci *χρόνον* retinendum censo: neque enim quisquam, opinor, unius *Aristidis*, aut potius Rhetoris istius exemplaris, auctoritatem, omnium Operis hujus exemplarium fidei præferendam existimaverit. Sunt etiam, qui pro *διαγίνωνται* reponant *διηγίνοντο*. Sed non sunt audiendi; minùs etiam ex Græcæ Linguae consuetudine est *διηγίνοντο*, præcedente particulâ *κἄν*: sed vel *εἰ καὶ διηγίνονται*, vel *κἄν διαγίνωνται* huic linguae familiare esse dicere notavit *Stephanus*.

Ibid. l. 8. *Εδοκῶμεν καταμεμαθηκέναι*, non *καταμεμαθήκαμεν*. Nostrò mirè placuisse videtur hoc loquendi genus: cui quandam modestiæ significationem inesse fatendum est. Paulò pòst, p. 2. *ἔδοκῶμεν ὁρᾶν*, non *ἔωρῶμεν*. Sic verò et *Q' con.* p. 495. *ἔπειτ' γὰρ καταμεμαθηκέναι δοκῶ ὅτι*, &c. In eodem lib. p. 497. *πονηροῦ μὲν δισπότου οἰκίας οὐ δοκῶ χρηστοῦς καταμεμαθηκέναι*. In eod. extremâ p. 499. *ικανῶς δοκῶ καταμεμαθηκέναι*.

Ibid. l. 10. Pro πάντῃ omnes ferè libri veteres, quos *Stephano* videre contigit, habent *πάνυ τι*. edit. *Florant.* *πάνυ τι* repræsentatur; *Ald.* πάντι, quod constat quidem esse depravatũ; sed utrũq; ex *πάνυ τι* (vel potius πάντι conjunctè scripto) an ex πάντῃ detortum sit, hoc verò incertum est. Quòd si πάντῃ loco sit movendum, pro eo reposuerim *πάνυ τι* potius quàm *πάνυ τοι*: cum multo plures loci *πάνυ τι* quàm *πάνυ τοι*, non apud hunc Nostrum solum, sed etiam apud cæteros Scriptores Atticos habeant. Vulgatam verò lectionem idcirco retinendam duxi, quod in eodem jam veris Xenophon *πάνυ* adhibuerat,

Ibid. l. 10. In MSto Bodl. et aliis quibusdam, teste *Stephano*, antiquis exemplaribus *καθ' ὁμοίαν* non existat. Sed rectè eam vocem

retinueris: neque enim voluisse Xenophontem dicere generaliter *χρῆσθαι*, sed *χρῆσθαι πειθομένους*, ex sequentibus liquet; in quibus animantia bruta hominibus magis esse morigera dicit, quàm sint ipsi homines illis qui in eos imperium obtinent.

Ibid. l. 18. Apud Scriptores Atticos τὸ *ἐκείνος* cum suo substantivo sæpè reticetur ante artic. postposit. ornatũs et brevitatis gratiâ: plena sententia est, *ἀπ' ἐκείνωνται τε ἀπ' ἐκείνων παραγμύτων, ἀφ' ὧν ἂν αὐτὸς*, &c. Sic in *Epist.* ad *Heb.* V. 8. integrè diceretur: *ἔμαθεν ἀπ' ἐκείνων, ὧν vel ἀπ' αὐτοῦ* — et *Phil.* IV. II. *ἐν οἷς εἰμι*, — pro *ἐν ἐκείνοις* scil. *κτήμασιν*, *ἐν οἷς*, &c.

Ibid. l. 20. Edit. *Ald.* pro *νομίαις* perperam dat *νομῆς*: quam cùm accusativi istius scripturam in depravato aliquo exemplari Xenophontéo deprehenderat *Helladius* ille apud *Photium* Bibl. p. 1590. Nostrum statim non satis idoneum esse Atticisimũ auctorem temerè pronuntiavit.

Ibid. l. penult. *Stephanus* malebat *τὸν νομίαν* cum *ἀγέλην*, ut cum *ἀγέλαι* posuit *τοὺς νομίαις*. Cui emendationi exemplar aliquod testimonium perhibere ait.

P. 2. l. 10. *Μετανοεῖν, μὴ οὐτε* eodem modo dicitur, quo p. 197. *ὥστε τὸν Κυαζάρην μεταγινώσκειν ὡς οὐτε Κῦρος*, &c. Dicitur porò *μετανοεῖν* illo in loco is, qui *μετανοῶν ἐνθυμείται*, seu *διανοεῖται*, i. e. *mutatâ sententiâ cogitat*. Ità ferè *Stephanus*: qui et Xenophontem ἀποφρατικῶς loquutum esse, ut Interpretes voluere, non putat; sed has voculas *μη οὐκ ἔ*, verbo *μετανοεῖν*, aut *μεταγινώσκειν*, aut alii ejusmodi subjunctas, hominis ἀποφρατικῶς loquentis esse dicit: neque aliter intelligendum esse hunc locum, quàm si dixisset, *μη ποτε οὐκ ἔ τῶν ἀδυνάτων*, &c. At oratio ἀποφρατικὴ μὴ εἶναι vel οὐκ εἶναι postulâsse. Cæterùm illa sermonis forma ἀποφρατικὴ, de re etiam, quam quis minimè in dubium vocandam putet, optimè modestiæ Xenophonticæ convenit.

Ibid. l. 15. *Καὶ ὅμως ἥδιον*, &c. Otiosa planè hæc & mendi suspecta sunt *Stephano*. At verò non modò librorum omnium consensu, sed Auctoris etiam nostri consuetudine confirmata sunt. Ejusdem enim rei repetitionem ferè talem videas licet lib. I. p. 25. lib. 7. p. 244. lib. 8. p. 331.

Ibid. l. 22. Pòst ἀπονομῖν *Stephano* subaudire placet ἴδιον *ἐκαστον ἀρχοντα ἔχειν*: eam tamen probat interpretandi rationem, quam sequuti sumus; perinde videlicet ac si Xenophon scripsisset, *καὶ περὶ τῶν ἄλλων δι' ὡσαύτως ἴδιον ἀπονομῖν*.

Ibid. l. 24. In MSto Bodl. et aliis quibusdam

dam libris, quos vidit *Stephanus*, post *ῥαυτός* additum est *ούτως*, quod ceteri veteres codices non agnoscunt. Possit tamen hæc lectio *ῥαυτός* *ούτως* utcumque defendi, dicendo *ἐν παραλλήλῳ* copulata esse hæc adverbia; sicut et *τυχὸν ἴσως*, *πάλιν αὖτις*, atque alia multa copulari videmus. Quin et p. 34. l. 4. pro *ῥαυτός*, in MSto Bodl. necnon aliis quibusdam, teste *Stephano*, vetustis libris scriptum est *ῥαυτός* *ούτως*.

P. 4. l. 12. Οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ, &c. *Stephanus* ita hæc verba reddit: *Ha autem leges publici boni curam ita videntur suscipere, ut à suo eam initio (vel, capite) repetant.* Quasi diceret, has leges majore, quam cæteras, providentiâ in publicorum commodorum curam incumbentes, inde hujus initium, unde necesse est (scil. à rectâ civium in tenerâ ætate institutione) sumere. Hic, eodem iudice, sensus est, qui è nostrâ lectione elici non solum potest sed etiam debet. Porro ait idem se aliquando suspicatum esse, *Xenophontem* verbo *ἄρχεσθαι* aliquid adjunxisse, et vel *ἄρχεσθαι* *ἔνθεν δέ*, (sive *ἔνθεν δέ*, *ἄρχεσθαι*) vel *καλῶς ἄρχεσθαι*, vel *φρονίμως ἄρχεσθαι*, vel tale quid scripsisse. Tandem aliam lectori commendat scripturam, quam ex vet. *Vincentii Olsbrai* libro et *Stobæo* elicit; nimirum hanc: Οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τοῦ κοινῶ ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενοι, οὐκ ἔνθεν ἔνθεν ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται: vel *ἔνθεν ἔνθεν ἐν ταῖς*, &c. Huic certè scripturæ favent vestigia *Gabrielii* exemplaria, quæ pro *οὐκ ἔνθεν*, &c. dant *οὐκ ἔνθεν*, *ἔνθεν αἱ πλείσται πόλεις ἄρχονται*.

Ibid. l. 16. *Gabrielius* in vet. exempl. pro *ἐπιτάττουσι* invenit *ἐπιτα προστάττουσιν*: quod et *Muretus* probat.

Ibid. MS. Bodl. *καὶ ἀρπάζειν*.

Ibid. De subitâ transitione à singulari numero ad plurativum lege dicta ad lib. 7. p. 253.

Ibid. l. 20. MS. Bodl. et *Stobæus* habent *ἐπαντίθων*. Sed nostram lectionem eâ commutare nolim. Nam ut *ἐπιτιθέναι τιμωρίαν* vel *δικήν* dicitur potius quam *ἐπανατίθηναι*, ita *Xenophon* haud dubium est quin maluerit dicere *ἐπιτιθέναι*, *ζημίαν* quam *ἐπανατίθηναι* *ζημίαν*.

Ibid. l. 21. Non *ῥαυτός* legitur apud *Stobæum*, sed *ῥαυτός*. Elegans autem est hoc loquendi genus, et cùm aliis Auctoribus tum huic Nostro familiarissimum *τοιοῦτο οἶος*, cum infinitivo, aut etiam *οἶος* sine *τοιοῦτο*.

Ibid. l. 27. Pro *παιδευμένων* *Leunclavius* rectius scribi censet *παιδευμένους*: quippe de instituendis, ex illius inente, non de institutis, hic agitur. Nihil muto.

P. 5. l. 2. Non dubito quin hæc, quæ parentifici inclusa sunt, mendî suspecta multis jam fuerint, multis futura sint: sed si tale omnium genus loquendi apud *Platonem* existare seiant. Ita *Stephanus*. Rem sanè mihi gratissimam fecisset vix *ὀυκίσσιν*, si phrasa

istam Platonice quo quis loco reperire posset, indicasset. Forsan illum voluit, quem in *Phædro* notavi, scil. ubi dicit *διελθεῖν μέρη, pro dividendo facere partes.* Sed *Herodoti* exemplo melius, opinor, defendi possit loquutio *Xenophontis*: is autem de consilio regis *Lydorum* fame laborantium verba faciens, l. 1. c. 94. *ούτοι δὲ*, ait, *τὸν βασιλέα αὐτῶν, δύο μοῖρας διελόντα ἑαδὴν πάντων, κληῶσαι*, &c. pro— *διελόντα ἑαδὴν πάντας εἰς δύο μοῖρας.*

Ibid. l. 12. MS. Bodl. et *Stobæus* hic *πείθειν*, at in versu proximè sequenti *παράχειν* habent. Atqui una est eademque loci utriusque ratio: nec quid mutationis inducendum.

Ibid. l. 20. *Stobæus* perperam *μανθάνουσι διάγειν*: et lineâ proximè sequente *ἐπὶ τοῦτο*.

Ibid. l. 26. Pro *οἶον εἰκός* legitur etiam *οἶον δὲ εἰκός*. Sed particula *ἰστα* ornatui tantum servire hic potest: illo autem *οἶον* aptius huic loco esse *ἔν* censuit *Stephanus*.

Ibid. l. 28. *Μισοῦσι μὲν ἀλλήλους*, &c. Lectionem, quam recepi vetustiorum etiam *Gabrielii* exemplarium auctoritate confirmatam tandem juveni.

P. 6. l. 11. *Stobæus* habet particulam *καὶ* ante *τοὺς προσβυτέρους*, non ante *πειθαμένους*. Quam lectionem libenter cum *Stephano* sequor; alioqui enim legendo *καὶ* *πειθαμένους* videretur aliquid post *ἰσχυρῶς* desiderari, nimirum secundum *καὶ* cum alio participio. Cæterum occasionem huic transpositioni particulæ *καὶ* dedisse videtur quod legitur proximè præcedenti versu *καὶ* *πείθεσθαι*.

Ibid. l. 17. Pro *ἄρτον* *Stobæus* habet *ἄρτους*, cui exemplaria quædam, *Stephanus* quæ vidit, additipulantur: ille autem non itidem *σίτα* legit, (ut in ipsâ scriptura est) verum *σίτον*.

Ibid. l. 20. Cùm præcedat *ἔξ*, scribendum putat *Stephanus* *ἢ ἰστὰ καὶ δίκαια*. Sed alius exstat locus p. 22. vulgatæ qui scripturæ fidem faciat.

P. 7. l. 4. Apud *Stobæum* scriptum est *δὴν* τὴ ὑπὲρ κοινῶ.

Ibid. l. 5. Pro *ἐξάγει τὴν ἡμίσιαν*, &c. legitur etiam *τὰς ἡμισίας φυλακὰς καταλείπει*. In edit. Fler. *τὰς δὲ ἡμισίας*, &c. At hæc particula *δὲ* aut expungenda est, aut præcedere oportet eam, quam in contextum recepimus, lectionem; ut utramque conjungendo, ita legatur, *ἐξάγει τὴν ἡμίσιαν τῆς φυλακῆς, τὰς δὲ ἡμισίας φυλακὰς καταλείπει*. Vel, ut *Mureto* placuit, *ἔαν δὲ ἐξῇ ὁ βασιλεὺς, ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλὰκις τοῦ μηνός, τὴν μὲν ἡμίσιαν ἐξάγει τῆς φυλακῆς, τὴν δὲ ἡμίσιαν καταλείπει*. Videtur tamen *Stephano* alterum horum esse supervacaneum, cùm alterum ex altero per consequens satis intelligatur. *Ald.* edit. pro *φυλακῆς* pessimè dat *φυλακῶς*: *Stobæus* *φυλάς*. Hæc autem scriptura (*Stephano* iudice) ratione non caret; præsertim cùm dixerit initio p. 5. *ὁδοῖκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διηγρηται*, et (quod magis ad rem facere videtur)

videtur) dicturus sit p. 8. αἱ δ' αὖ μένουσαι φυλαὶ διατρίβουσι μελιτώσαι, &c.

P. 7. l. 7. *Stobaeus*, τόξα, καὶ παρὰ φαρύγγαν ἐν κολῳ, &c.

Ibid. l. 12. Apud eundem post ἀληθεστάτη legitur αὐτοῖς.

Ibid. l. 17. MS. Bodl. pro θήγεσθαι habet θάλπεισθαι: sed omnino retinenda est vulgata lectio, non tantum quod *Stobaei* auctoritate confirmetur, sed etiam quod ut hic θήγεσθαι τὴν ψυχὴν, sic p. 53. τὰς ψυχὰς θήγειν: et p. 54. θήγειν τὸ φρόνημα. Quinetiam in *Oecop.* ἀκονῶν τὰς ψυχὰς legimus; et lib. hujus Operis 6. p. 218. ὁ γὰρ λόγῃ ἀκονῶν, ἐκείνους καὶ τὴν ψυχὴν τι παρακονῶ.

Ibid. l. 19. Quidam liber, teste *Stephano*, partic. τὴ habet ante ἄπιστοι, deinde τῶν ἐν τῷ πολέμῳ, absque participio παρόντων. In eodem, iis, quae hic interjecta sunt, omisissis, sequitur καὶ θηρῶντες οὐκ ἂν ἀριστήσιν, ἂν μὴ τὴ δέηση ἢ σφίρου ἔνεκα ἐπικαταμείναι, ἢ ἄλλως ἐβελήσωσι διατρέψαι περὶ τὴν θήραν. τὸ αὖ ἀριστον τοῦτο διπν. Cum hoc libro consentit ferè MS. Bodl.

Ibid. l. ult. Pro ἔχωνσιν habet *Stobaeus* ἐσθίωνσιν, quod mavult *Stephanus* ob sequens πίνωσιν. At nihil muto. *Ciceronis* certè auctoritate vulgata lectio munita est. *Tusq. Diss.* l. 5. c. 34.

P. 8. l. 1. *Athenaeus* hæc ita mutavit verba, duos, opinor, locos in unum commiscendo: Καὶ ὁ θαυμασιὸς Ξενοφῶν, inquit, φησὶ ἡδὺ μὲν μάζαν καὶ κάδομα φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ, ἀρυσσάμενον ἐκ ποταμοῦ, διψῶντα πίνειν, l. 4. c. 14. *Stobaeus* autem nostræ lectioni adfinitur.

Ibid. l. 3. habet ἐμάνθανον, et versu sequenti δημόσιοι τοῦτοις ἀγῶνις.

Ibid. l. 7. *Leunclavius* et *Portus* scribendum censent, εὐπιστότατοι. Quâ de re vide quæ notavimus, p. 56.

Ibid. l. 10. Post ἀρχαὶ apud *Stobaeum* legitur πᾶσαι.

Ibid. l. 11. Apud eundem habes, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα τάχους καὶ ἰσχύος ἔργα ἰστί. At si nostram lectionem ἄλλο τι retineamus, (nec est cur rejiciamus) subaudiendum fuerit, inquit *Stephanus* ἐκείνων ante ἔσα, quam subauditionem novam non esse apud hunc auctorem ostendit quæ in *Addendis* hîc notavimus ad p. 1. l. 18.

Ibid. l. 12. Legenda aut saltem intelligenda hæc esse monet *Stephanus* τὰ ἐν τοῖς ἐρήβοις δέκα ἔτη. Sic infra: Ἡδὲ γὰρ καὶ ὁ Κύριος, διατετελεκώς τὰ ἐν τοῖς ἐρήβοις δέκα ἔτη ἐν τοῖς ἀνδράσιν ἦν.

Ibid. l. 21. Pro ἀγχίμαχα legitur apud *Stobaeum* ἀγχεμα; sed nostra lectio in dubium vocari non potest: nam et p. 255. scriptum est, ὁμοίαι ἰόντας σὺν ἄλλοις ἀγχεμάχοις. Sunt autem ὅπλα ἀγχίμαχα arma, quibus εἰς χεῖρας συμπίσσωμεν τοῖς πολεμοῖς: (ut verbis *Xenophontis* utar) at verò arcubus, jaculis, paltis, fundis, aliisque hujusmodi ἐπιπρω-

τάτω παχύντες μαχόμεθα, ut idem loquitur alibi.

P. 9 l. 4. *Steph.* scribendum putat ἐπ' ἀνίμεν: propterea quod *Nofter* ad hunc usque locum de se in plurali numero loquitur esse. Locis huc citatis non est opus: peti possint ab hujus Operis præmio, cum initio *Laced. Polit. Symposii*, necnon libelli περὶ προσόδων collato. Emendatio sanè hæc specie quâdam rationis niti videtur, sed exemplarium auctoritate caret.

Ibid. l. 12. Rectè *Cl. Jungermannus* νεανισκῆσθαι in *J. Poll.* l. 2. segm. 20. pro νεανιστεῖσθαι, quod ejus in locum irrepperat, reposit.

Ibid. l. 13. MS. Bodl. οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς ἐρήβοις. Quæ mihi placet lectio. *Stephanus* etiam et *Leunclavius* pro ἂν ex versione *Philopoli* αὖ reponendum censuerunt.

Ibid. l. 18. Apud *Stobaeum* legitur διεληλυθότις.

Ibid. l. 20. Mavult *Stephanus* pluralem numerum neutrius generis μαρτύρια.

P. 10. l. 8. ὁρῶν δὴ, &c. Interjectâ parenthesis longiusculâ, iteratur hæc ὁρῶν δὴ: sic et *Astr.* vii. 35. iteratur τοῦτον, quâ de re vide *Cl. Blackwall. Class. Sacr.* p. 64.

Ibid. l. 14. *Hermogenes* hunc locum citans scribit ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος, ὦ μῆτερ. Sed tamen et continuo post initio orationis collocatur ὦ μῆτερ.

P. 11. l. ult. Suspiciatur *Stephanus* noni καταπλῆ, sed πλῆα scriptum fuisse; genitivum etiam, qui sordes significaret, præcessisse, ejusque locum à præpositione κατὰ fuisse occupatum.

P. 12. l. 12. Non μητέρα, sed πατέρα, legit *Philophrus*: perperam. Loquitur enim de honore, qui tum exhiberi solet: exhiberi autem patri, qui aberat, non posset.

Ibid. *Muretus* legendum putat, τοιαῦτα ἐπιπτεῖν, ὡς, &c. quod equidem non improbo.

Ibid. l. 18. Idem legit μηδὲν πω ὑποπτήσων, non μηδέπω.

P. 13. l. 11. *Gabriellii* etiam exemplaria habent ἀρυσάντες ἀπ' αὐτῆς.

P. 15. l. 8. Mavult *Stephanus* ὁπότιαν ἂν βούλῃ, sicut pauld ante dixit ὁπόσοις ἂν βούλῃ, et pauld post dicit, ὅσα ἂν βούλῃ, habentque hî loci futurum, sicut et ille: quin etiam in præcedenti versu eodem dictum est modo οὕτως ἂν αὐτὸς ἐβέλῃς, cum futuro itidem. Mihi placet hæc emendatio.

Ibid. Eod. versu *Gabriellii* libri et *Muretus* nobis adfentiuntur de reponendo ἔπειτα τὰ τι, &c.

P. 16. l. 5. *Muretus* legit Καὶ τοι, φάνει, non τῶνον.

Ibid. l. 25. Lege ψυχῇ, quam et MS. Bodl. exhibet. Quidam libri τόχῃ.

P. 17. l. 3. Edit. *Aldi* et *Juntæ* ante μόντα negativam habent particulam μὴ, quam rectè *Stephanus* sensum depravare censuit.

MS. Bodl. (si tamen id dignum est de quo admonēam) habet ἀποπέμφει.

Ibid. l. 7. MS. Bodl. ἀνικήσατο in contextu: in margine, ἀνέστητο. Illud, opinor, à librario alicuius huius explicandi gratiā, margini primū adscriptum fuit; deinde, genuinā lectione rejectā, in textum receptum. Verbum autem ἀνικήσατο eandem habere significationem, quam ἀνέστητο minimè dubium esse sinunt cum alii plerique loci, tum verò proximè sequentis paginæ linea 8va, ubi habemus ἀνικήσατο τὸν Ασινάην.

Ibid. l. ult. Legimus apud Stobæum ἀλλὰ πρῶτος τις καὶ φιλοστοργία, ὥστ' ἐπιθύμει ἀν τις ἐπιπλείω ἀκούσαι αὐτοῦ. Sed omnino retinenda est nostra lectio: nam in hac comparatione illud faciei νεωρὸν magis ἀπλότητι quàm πρῶτῳ respondere rectè censuit *Stephanus*. Quin et ἐτι πλείω eidem magis placet quàm ἐπιπλείω, quod alioqui mutandum esset in ἐπιπλείων: hoc enim potius quàm illud adverbialiter ponitur.

P. 18. l. 6. Postquam locum hunc emendāssē, *Leunclavius* tandem vidi mihi de eādē articuli mutatione adfentiri. Idem porrò dicit προσιτῶς loco suo temerè motum eidem restitui debere hoc modo, τὸ πᾶσι προσπίπτειν προσιτῶς, οὐκ ἐτι ὁμοίως εἶχεν. Quod equidem non improbo.

Ibid. l. 21. Suspensit *Stephanus* eis ante ταῦτα deesse. Lege scripta p. 77. not. 1.

Ibid. l. 17. Pro παρομι *Stephanus* haud immerito scribendum esse contendit παρίει, à παρίημι quod sonat prateribat, à tergo relinquerat; valet autem hic superabat. Video tamen à Grammaticis, duplicem verbi παρίημι derivationem (scil. vel à παρὰ et ἵμι, vel à παρὰ et ἦμι) sequutis, παρήμι etiam reddi accedebat, superabat.

P. 19. l. 6. Legitur etiam δυσχερῶν et δυσχεριῶν. Sed nostram lectionem satis confirmat sequens accusativus δυσχωρίας: quin et *Philadelphus* eam sequutus est.

P. 22. l. ult. Pro πέντε ἢ ἑκαδίκια mavult *Stephanus* πέντε ἢ εἴς καὶ δίκια. Sed vide modò dicta ad p. 6. l. 20.

P. 24. l. 3. Si scribas ἐκίλεισι conveniet cum ἀφῆκε. *Stephanus*.

Ibid. l. 13. *Leunclavius* locum sic restituendum et distinguendum ait, οὗτοι οἰόμενος οὕτως, ὡς ἐπιθύμει, αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. *Stephanus* ex conjecturā ὡς οὗτοι ἡδόμενος, sive ὅσον οὗτοι ἡδόμενος. Canterus οὗτοι ἰώμενος. Sed frustra tum se tum locum hunc torfisse missi videntur viri eruditi.

Ibid. l. 24. *Harpocritus* legit ἐπὶ πονηρῶν ἰπαριῶν ὀχοῦνται, quod verbum cum ἄγουσι jungi, nisi interjectā copulā, non posse rectè observat *Stephanus*: alioqui in participium ὀχοῦμαι mutandum esset, quod idem mavult. Porrò πονηρὰ ἰπαρία dicit eleganter (diminutivo ad maiorem contemptum utens), eādē formā, quā p. 156. l. 26. μοχληρὰ ἀνθρώπων.

P. 25. l. 2. *Muretus* pro ἐπ' αὐτοὺς legia ἰφ' αὐτοὺς.

Ib. in notis post longa esse videatur, adde: Nota sunt Senis Comici, qui dormire non poterat:

ΙΟΥ, ἰού.

Ο Σὺ βασιλεῦ, τὸ χρεῖμα τῶν νυκτῶν, ὅσον Ἀπέρατον; οὐδέποθ' ἡμεῖρα γινήσεται.

Ibid. l. 5. MS. Bodl. exhibet fut. 1. ἰλάσω. Sed nihil mutè.

Ibid. l. 10. *Muretus* pro ἡγήτο ταχίως, reponit ἡγήτο τάξως.

Ibid. l. 17. In libello περὶ ἑρμηνείας *quid Demetrii Phalerei* nomen præfert, bis comparatio hæc citatur: prior locus ἀπικρος non habet, in posteriore reperitur: sed utrobique ἐπὶ κάτρον legitur, quod *Stephano* placet.

Ibid. l. 20. MS. Bodl. πανοσιμένους, et mox p. 25. l. 20. προσημῆσαντες: idem liber ἀνείης, et l. 22. καὶ ἰσχυρὰν φυγὴν τοῖς πολέμοις ἰσχυρῶς κατεῖχεν ἐπ' αὐτοῖς: omnino depravatè. Nec meliùs in quibuscumque libris legitur φωνὴν pro φυγὴν, et ἰσχυρὰν τὴν φυγὴν τοῖς πολέμοις καθὼς εἶχεν ἰποίει.

P. 26. l. 19. MS. Bodl. ἐγγένητο. *Stephano* magis placet ἱγίετο.

Ibid. l. 27. *Muretus* mavult ὁ πατήρ τε ἄρχοιτο.

P. 27. l. 10. Vel referendum est hoc δηλῶν ad λέγεται, quod extrinsecus adsumatur (nam non minùs rectè dicitur λέγεται Κύρος τοῦτο ποιῆσαι, quàm λέγεται Κύρον τοῦτο ποιῆσαι) vel scribendum erit δηλοῦντα, si nempe hic subaudienda ex præcedentibus essent illa duo vocabula αὐτὸν φασί.

Ibid. l. 11. Participiorum istorum conjunctio pleonasmum prae se fert haud vitio carentem: cui tamen geminum ferè suppeditat *Demosthenes* Olynth. 3. p. 38. ὁμοίως καὶ παραπλησίως ἑβί copulans. *Ammonius* quidem inter λαβεῖν et διέξασθαι distinctionem hanc statuit: λαβεῖν μὲν ἔστι, inquit τὸ κρίμενον τὴ ἀνελίσθαι. Διέξασθαι δὲ, τὸ διδόναι ἐκ χείρος. At non hic tantum locus, sed et alia apud Auctores multa frivola esse hanc distinctionem ostendunt. Interpretes, excepto *Philopho*, omnes Xenophontem ista tanquam synonyma conjunxisse hæcenus existimaverunt. Ipse potius cum *Stephano* crediderim λαβόντας dici simpliciter qui sumpsissent quod in manus tradebatur; at verò διέχμενους, qui in accipiendi ea se grata habere, et beneficentiam ea tradentis agnoscere ostendissent.

Ibid. l. 15. *Gabriellii* exempl. ὡς σὲ ἡδίων, καὶ μῆ, &c.

P. 28. l. 20. Pro παρίσται αὐτοῖς *Muretus* legit αὐδῆς.

P. 29. l. 6. Sic in omnibus, quos vidi, libris scriptum est: quā de re monendum censuit etiam *Stephanus*, quoniam cum hic dativo jungatur verbum ὑποπτήσω, p. 35. accusativo jungitur.

Ibid. l. 22. MS. Bodl. Ἰνδὸς καὶ πρὸς Κάρου καὶ Κίλιναι, &c. Et eo forsitan modo scriptum

Scriptum à Nostro fuisse dicendum est: nisi mavis cum *Stephano* καὶ πρὸς Ἰνδοὺς δὲ καὶ Κίλικας.

P. 30. l. 6. MS. Bodl. παρασκευὴν τῶν συνισταμένων ὑφ' ἐαυτὸν.

Ibid. l. 7. MS. Bodl. et *Gabriellii* exempl. ἀντικατασκευάζετο.

Ibid. l. 13. MS. Bodl. ἐν τοῖς τελείαις ἀνδράσιν ἦν: cui *Philolphi* suffragatur versio.

Ibid. l. 18. Hæc verba ἴδωσαν προσελίσθαι ex scholio irrepsisse suspicatur *Stephanus*. Sed supervacaneam verborum repetitionem apud Nostrium reperiri novum non est. Vide, si libet p. 2. lin. 16. p. 244. l. 19. p. 330. l. 23. Vel igitur in vulgatâ lectione adquirecendum, vel dica istis locis omnibus impingenda est. In MSto autem Bodl. sic se habet locus: διακοσίω ἐκάστῳ τέσσαρας ἔδωκαν προσελίσθαι, καὶ τούτους, ἐκ τῶν ἐροτίμων γίνονται μὲν δι' οὗτοι χίλιοι τῶν δ' αὖ χίλιοι τούτων ἐκάστῳ ἑταῶν ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν δέκα μὲν πελταστὰς προσελίσθαι, δέκα δέ, &c. Eandem etiam scripturam et ordinem verborum ex libris, quos ipse vidit, adfert *Stephanus*.

P. 31. l. 7. *Muretus* delendum monet illud ἡμῶς, ut suavior exoriatur oratio: sed non audiendus est, cum supervacanea pronominum repetitio sit Atticis Scriptoribus perquam familiaris.

Ibid. l. 16. MS. Bodl. ἀλλ' ὡς———ἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφρανούμενοι: atque hoc fanè modo Noster aliàs loqui solet: ut p. 159. ἡ γὰρ ψυχὴ, ἔφη, οὐχ ὡς βουλευσασα παρεσκευασταί, ἀλλ' ὡς ποιήσουσα ὅτι ἂν παραγέλλῃς: et p. 264. οὕτω παρεσκευασμένοι εἰσιν, ὡς διαπραχόμενοι. Sed et p. 198. junxit participio futuri temporis, (accusativo absoluto utens pro genitivo) cum scribit, ἀλλ' ὡς τοὺς πεπεισμένους ὑφ' ἐκαστου, δῆλους ἐσομένους οἷς ἂν πρᾶττωσιν, οὕτω παρασκευάζεσθαι.

Ibid. l. ult. *Stephanus* scribere se malle ait, εὐ σπείρας καὶ εὐ φυτεύσας, cum alioqui præiens tempus pro præterito accipere oporteat. Ut autem, inquit, de mutandâ hæc lectione cogitare audeam facit quod p. 34. l. 22. (ubi sermo hic repetitur) pro σπείροντας *Stobæus* legit σπείραντας. At cum utrobique vulgata lectio librorum consensu nitatur, nihil muto.

P. 32. l. 26. *Muretus* legit πιστεύω τε, &c. *Gabriellii* exempl.———τῇ πίστει τῇ ἡμετέρῃ, καὶ, &c.

P. 33. l. 3. MS. Bodl. Ἀλλὰ μὲν καὶ ἐκείνο αἰμαὶ ἡμῶς βαρεῖν, &c. *Stephano* placet ante βαρεῖν ponere infinitivum δεῖν, quod quidem representant *Gabriellii* exemplaria. In iisdem legitur etiam τὰ τῶν θεῶν, in versu sequenti: cui lectioni adstriplatur *Philolphi*.

Ibid. l. 14. In edit. *Stephanianâ* deest πατρώῃ, quam tamen vocem MS. Bodl. cæterique libri rectè præstant.

Ibid. l. 18. Edit. *Flor.* ὡς οὐδὲν ἄλλο ἀσσενα τὰ τοῦ, &c. t rectè se habet vulgata lectio, quam et MS. Bodl. et omnes, quos

consulendi copia fuit *Stephano*, codices MSd confirmant.

Ibid. l. 28. Pro εἰς in MSto Bodl. edit. *Ald.* et *Flor.* legitur ἦς. Ex dictandi, opinor, more manavit error: cum librarius vicinitate soni deceptus, hoc pro illo imperitè scriberet. Elegantissimâ autem illâ loquendi formâ usus est Noster p. 15. l. 3.

P. 33. l. 32. MS. Bodl. pro ὅπως γ' ἂν, &c. habet ἂν ἂν ἦλεν οἱ θεοὶ ὄντες: ἡμῖν συμβουλεύειν θάλωσιν, ὅσον δύναμαι κατὰ τὸν σὸν λόγον διατελῶ, &c. in margine ἐπὶ τ' ἂν ἦλεν———διατελέσω. *Stephanus* autem notat ea exemplaria, quæ ἐπὶ τῶν habent, etiam διατελῶ habere. Malim vulgatam lectionem retinere, quam sequendo sic accipimus, διατελέσω ἐπιμελούμενος ὅπως ἂν οἱ θεοὶ ἦλεν, &c. ἐβέλωσι: quod idem valebit, ac si dixisset διατελέσω ἐπιμελούμενος τοῦ τοὺς θεοὺς ἦλεν ἡμῖν ὄντας συμβουλεύειν ἐβέλιν. At si alteram illam lectionem, videlicet, ἂν ἂν, sequamur, subaudiendum erit ἐκείνων, ut sit διατελέσω ἐπιμελούμενος ἐκείνων ἂν ἂν οἱ θεοὶ ἡμῖν συμβουλεύειν ἐβέλωνιν: qui dixerat illi pater, γινώσκων τὰ παρὰ τῶν θεῶν συμβουλευόμενα, τούτοις πείθοιο.

P. 34. l. 1. Pro πρακτικώτερος habent quidam codices, teste *Stephano*, πραγματικώτερος, sed non sine apertio mendo. Nam significare vult *Xenophon* illum, qui magis idoneus sit ad impetrandum, vel qui facilius impetret. Retineamus itaque πρακτικώτερος, ut perinde fit ac si dixisset παρὰ τῶν θεῶν ῥᾶδιν διαπραχέται, sicut alibi loquitur: et p. 34. dicit, contrarium significare volens, ἀπρακτὴν et ἀπυχεῖν.

Ibid. l. 3. Citat hunc locum *Plutarchus* ἐν τῷ περὶ εὐθυμίας p. 465. sed ejus sententiam duntaxat, non ipsa verba. proferens.

Ibid. l. 8. Edit. *Flor.* πρὸς τοὺς θεοὺς ὄντας οὕτως διακείμενος: quæ lectio mala sit lectio, bonæ tamen, *Stephano* iudice, vestigia retinet: ex eâ enim, inquit, hanc facere possumus, ἡδίων μὲν ἔρχη πρὸς θεούς, ὡς πρὸς φίλους τοὺς ὄντας οὕτω διακείμενος. Hanc autem lectionem ut pro bonâ habent idem, faciunt quæ sequuntur. Πάνν μὲν οὖν ὡς πρὸς φίλους μοι τοὺς θεοὺς ὄντας οὕτω διάκειμαι. Neque tamen quam adfert ex conjecturâ lectionem itâ probat, ut alteram improbet: imò verò hoc addit, posse etiam retineri δεησάμενος, cum cæteris quæ dixit: si nimirum itâ scribatur, ἔρχη πρὸς τοὺς θεοὺς δεησόμενος, ὡς πρὸς φίλους σοὶ ὄντας οὕτω διακείμενος.

Ibid. l. 11. MS. Bodl. habet πρᾶσσειν, quod ex *Stobæo* etiam adlatum probat *Stephanus*: cum infinitivi, inquit, cæteri sint præfentis itidem, non futuri temporis: nec cum movet particula ἂν ante διάγειν, quippe quæ, nisi expurgetur, in αὐτὸ mutari possit. Hanc autem veram esse loci sententiam exilimitat, *Memnysive* quæ aliquando sturcibus de cæcis, quæ dii peritis rectius agere quàm imperitis decerunt, vel concesserunt? In quâ interpreta-

tionem sequitur eam, quam reponendam censet, lectionem, scil. *ὡς ἀπερ*, non *ὡς ἀπερ* et verbum *δεδάκασιν* cum *πράσσειν* jungit, aliquod etiam vinculum ad hæc cum præcedentibus iungenda exterius adsumens: ita enim vertit ac si scriptum esset—*ἰδόντες ἡμῖν περὶ ἐκείνων ὡς ἀπερ δεδάκασιν*, &c. Lege quæ dicta sunt p. 34. not. I.

P. 34. l. 16. MS. Bodl. *μνήμημαι μέντοι ποταῦτα*, &c.

Ibid. l. 17. *Stobæus* habet, *καὶ οἷα δὲ προστίθεντα αὐτῶν, ὡς οὐδὲ*, &c.

Ibid. l. 19. A MSto Bodl. abest *τοξέειν* illud secundo loco positum: sicut et *σῖτον*, l. 22.

Ibid. l. 22. Apud *Stobæum* legitur *σπείραντας*, quod magis probat *Stephanus*, ut diximus adnotatione in l. ult. p. 31. quam confulat.

P. 25. l. 5. *Gabrieli*us ex suis etiam libris adfert *ἐπίστασθαι*.

P. 36. l. 1. *Muretus* pro *νῦν* legit *νῦν*, et exponit *αὐτὸν τὸν Κυζάρην*. A Poëticis sanè vocibus *Xenophon* non abhorret, tamen vix adduci possum, ut credam cum hîc *Doricè* loquutum esse.

P. 36. l. 14. *Stephano* cum *μή τι πάθῃ* videtur subaudiendum potius *ὑπὸ τῶν πολεμίων*, quam *ὑφ' ἡμῶν*.

Ibid. l. 21. Pro *μᾶλλον Stobæus* habet *μάλιστα*: apud eundem sequentium mox verborum et ordo et scriptura nonnihil mutantur.

Ibid. l. 24. Pro *πιστικωτέρους Stobæus* habet *πιστικωτάτους*. In notâ de hâc voce post—*ἀ πείθειν derivatum*, adde, Hoc sensu *Plato* in *Gorgiâ* ῥητορικὴν esse ait *πειθὺς δημιουργὸν διὰ λόγων*, deinde subjungit esse *πιστικὴν, αὐ διδασκαλικήν*.

P. 37. l. 7. Legitur in edit. *Flor.* τὸν δ' ἔχοντα, &c. At tum MS. Bodl. tum ceteri libri editi rectius τὸ δ' ἔχοντα representant.

Ibid. l. 9. MS. Bodl. *πειρῶσθαι τίσασθαι*, ἔπειτ' ἀμελεῖν τοῦ περιζῆσθαι, &c. in margine vulgata comparat lectio, cum quâ optimè convenit quod statim sequitur, ἔπειτα ἀμελεῖν τοῦ περιζῆν.

Ibid. l. 17. Edit. *Al.* habet ἦ ante *μνήμηαι*, at *Flor.* minimè, sicut nec vetustî codices, *Stephanus* quos vidit.

Ibid. Pro ὅτε MS. Bodl. dat ὅτι, quod *Stephano* placet, licet illud quoque ferri posse fateatur.

Ibid. l. 26. Mutationi τοῦ δέχου in δέχσον fidem faciunt quæ exitant p. 97. *πορηγύησι τοῖς*: *Περσῶς παρασκευάζουσαι, ὡς αὐτίκα δέχσον πειθώειν*, &c. *Aluricus* legit, ὡς δέχσον καὶ τούτων ὑπὲρ τῆς στρατιῆς τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι.

Ibid. l. 28. MS. Bodl. *ἐπὶ ἡμῶν αὐτῶν πάλιν* ἢ *τινας σίχνας ὑδάτιν, αἷς τῶν*, &c. quam eo præsertim nomine lectionem probat *Stephanus*, quod vocem ἔκαστα omittit: futurus tamen idem illam aliquo modo tolerari posse, accipiendo pro *ἰν ἐκάστοις*.

Ibid. l. 30. *Gabrieli*us, *ἀν οἱ σύμμαχοι γίνονται*.

P. 38. l. 7. *Stobæus* habet τὸ τέλος et τί ποτε. At in quibusdam exemplaribus, quæ vidit *Stephanus*, legitur ἢ τί ποτε.

Ibid. l. 9. MS. Bodl. *ἀποκρίνομαι*.

Ibid. l. 10. In margine MSti Bodl. legitur τί ἐπὶ ὄφιλος στρατηγία τακτικῶν, &c. ubi vox penultima in dandi casu scribenda esset *στρατηγία*.

Ibid. l. 12. MS. Bodl. *εἰρημίνας*, et hoc sanè participium rectè convenit cum lectione p. 37. l. penult. annotatâ: adeo ut cui illa placeat, eidem hæc displicere non debeat lectio.

Ibid. l. 15. Apud *Stobæum* legitur *ἐπηρόμην*: in editis quibusdam libris *ἐπερομῖνον δι μου*. Sed tum hæc tum illa malè se habet lectio, vulgata rectè.

Ibid. l. 16. *Stobæus* non habet εἶναι post *νομίζομένης*, cum quo convenit MS. Bodl.

P. 39. l. 21. Legit *Stobæus* *πολεμίοις κακὰ ποσύνουσιν*, consentientibus MSto Bodl. et aliis quibusdam, *Stephano* quos videre contigit. Ac certè verbum hoc, alioqui ποιητικώτερον, usurpat *Noster* et infra, citra compositionem, p. 132 et 259. Idem *Stobæus* pro *ἑαυτῇ* habet *ἑαυτοῖς*, et pro *ἄργον* legit *ἄργην*: quibus de scripturis ei non adsentitur MS. Bodl.

Ibid. l. 24. *Stobæus* legit *πλείστα γὰρ ἐσθίει ἡ στρατιά*. *Brodeus*, *πλείστα γὰρ ἐπὶ τῇ στρατιά, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμωμένη*, καὶ οἷς ἂν λάβῃ *δαψιλεύματα* χρωμένη. *Muretus* in quibusdam exempl. legi testatur *ὁρμώμενα*, quod verbum cum planè nihili sit, ex eo factum esse putat *ὁρμώμενα*. Idem levi mutationi factâ, melius legi posse censet, *ἀπορούμενα*, ut hoc dicat *Cambyfes*, *Milites solere quidem, ubi urget inopia, parvo ac tenui victu esse contentos: s. d. eosdem, ubi copia est, quasi exploratum habeant, fore ut nunquam possint egere, solitos largè ac liberaliter præsentibus ac paratis frui, nihil de futuro cogitantes: ideoque diligenter hoc imperatori ipsi providendum*.

P. 40. l. 2. MS. Bodl. *ὥστε οὐ ποτε ἄργειν δέξῃ στρατιάν*: in margine scribitur *προσῆκει*.

Ibid. l. 9. MS. Bodl. *ἀγῶνας ἂν τις* cui adimplatur *Stobæus*. In eodem MSto paulò post ita legitur, *μάλιστα ἂν ποιεῖν εἴ ἀσκήσθαι ὥστε ἕκαστα, ἐπὶ τοῖς δέοις, ἔχειν*, &c.

Ibid. l. 15. Reponendum *Stephano* videtur εἰς γι τοῦ προθυμίας: cui adfentior.

Ibid. l. 17. *Stobæus*, *ἀλλὰ μὲν, ἔρη*.

Ibid. l. 19. MS. Bodl. *ἥπερ*, quod adverbialiter sumi potest pro *καθάπερ*. Legitur etiam, teste *Stephano*. *οἷα περ*, ut sit adverbium itidem.

Ibid. l. 24. MS. Bodl. *ἐργασθαι*: rectius in margine *φειδισθαι*. Itâ *Noller* p. 45. *μὴ φείδου ὑπάσκειν*.

Ibid.

P. 40. l. 26. MS. Bodl. pro παρόμνησιν habet παρακείμενιν.

P. 41. l. 2. *Gabriellii* exempl. Επὶ δ' ἐν: nec alter MS. Bodl.

Ibid. l. 19. Legitur etiam πάνυ ται: et in quibusdam exemplaribus, teste *Stephano*, πάνυ, sine adjectione ullā reperitur. Vide annotationem in p. 1. l. 11.

Ibid. l. 22. Pro ἀνυστιμώτερον *Leunclavius* adfert ἀνυστικώτερον et ἀνυστικώτερον: quæ, quod magis usitata videantur, *Portus* ad marginem receptæ vocis interpretandæ gratiâ, fuisse notata putat. Idem rectè vulgatarum lectionem stabilire nititur adlato hoc *Plutarchi*, ἐν τῷ πρὸ παιδὸν ἀγωγῆς, p. 2. loco: Καταμάθοις δ' ἂν ὡς ἀνυσμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλει καὶ τόνον ἐστὶ.

Ibid. l. 25. Citat hic opportunè *Portus* elegantes *Æschyli* versus, de *Amphiarao* vate scriptos ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις: v. 598, et seq.

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει, βαδίσαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος
Εἴ τις τὰ κενὴ βλαστάνει βουλευμένα.

P. 42. l. 14. MS. Bodl. βέλτιον παραχρῆναι, ἂν omisso; pro quo *Stobæus* habet ἂν ut παραχρῆναι ἂν pro παραχρῆσθαι acciperetur.

Ibid. l. 18. Apud *Stobæum* scribitur ὄλλον ὄτι, distinctis verbis. Indicavimus autem alia quædam loca, in quibus cūm δηλονότι conjunctim scriptum sit, meliùs divisè scriberetur ὄλλον ὄτι.

Ibid. l. 24. MS. Bodl. καὶ φοβοῦμενιν.

Ibid. l. 30. Pro κατ'ερώτερον rectiùs scribi putat *Leunclavius* κατ'επιχώτερον. Κατ'επικὸς autem Glossario vet. *Cyrrilliano* est tolerans. Sic etiam *Xenophon* in primo *Memor.* p. 711. edit. *Leuncl.* hoc usus est: πρὸς πάντας ποινὴς κατ'επικώτατος. Hæc mihi placet emendatio.

P. 43. l. 3. MS. Bodl. βενέ, ἔτι ἂν ποιῇ enim quo consentiunt codices *Stephaniani*. Habet *Stobæus*, ἔτι ἂν ποτε ποιῇ.

Ibid. l. 19. Pro ἂν apud *Stobæum* legitur αὖ: sicut et apud eundem supra p. 42. l. 30. pro οὐ invenitur ἐβ.

Ibid. l. 21. Tertiam personam εἴη, non secundam εἴης, *Camerarius* in suo vet. libro, *Stephano* auctore, invenit. Sed particula τις interdum huic loquendi generi adhibetur: ut hic etiam locum haberet post ἂν: ita scribendo, εἴς ἂν τις δικαιοτάτος τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ εἴη.

P. 44. l. 13. In *Ald.* et *Flor.* legitur δύνασθαι, eodemque modo p. 43. l. 24. Quæ utrobique scriptura nullā potest ratione defendi.

P. 45. l. 18. *Stephanus* deesse putat particulam δὲ post φανερός, aut certe post δυσχαρίαις: ut scribatur, καὶ φανερός δὲ σοὶ ὄντας, &c. vel certe καὶ ἐν δυσχαρίαις δὲ οὗτους γινωσκόμενος, &c. Idem autem particulā illā opus esse arbitratur, quod mutetur orationis forma; nec, ut dixit λαμβάνειν, refertens ad μηχανῶν, καὶ etiam addat ὑποδύχασθαι, sed ὑποδύξθαι.

P. 45. l. 22. *Muretus* legit καὶ ἡμᾶς τοῖς πολέμοις, καὶ ἡμῖν τοὺς πολέμιους πασχειν.

P. 46. l. 16. *Muretus* verbum εὐδοκίμει semel positum satis esse putat, atque adeo ἐ priorē loco delendum.

Ibid. l. 18. Idem hæc ita legenda putat, μηδὲν ἄλλο ἢ μετενέγκης ἐπ' ἀνθρώπους τὰς μηχανὰς, ὡς καὶ ἐπὶ τοῖς πάνυ μικροῖς, &c. cui verborum ordini nonnihil facit MS. Bodl. Habet enim μηδὲν ἄλλο ἢ μετενέγκοις ἐπ' ἀνθρώπους τὰς μηχανὰς, &c.

Ibid. Lege quæ existant in lib. 3. *Memor.* p. 456. edit. *Steph.*

P. 47. l. 3. *Muretus* legit, ἔλεον τὰ μαγίδια πρὸ τοῦ τὰ πετεινὰ φυγεῖν.

Ibid. l. 9. Ne quis οἱ λαγῶ, pro communi οἱ λαγοί, i. e. οἱ λαγοί scribendum existimet, ut p. 49. ἔλεω pro ἔλαω: audiendus erit *Eustathius*, qui hâc de re paucis ista tradit, λαγοὶ καὶ λαγῶ ἐπὶ εὐθείας πληθυντικῆς ἀμφοτέρω ἐσὶν ἐν χρήσει.

Ibid. l. 10. *Budæus* Comm. Gr. L. p. 46. ex *Demost.* exemplum adfert, in quo ἴνα cum indicativo juncta est; scil. ἴν' ἐδδόνουν, ἀντὶ τῶν ἴνα δόξαιμαι. MS. Bodl. dat ἐμπεσῶν συνδέει: atque ita ferè *Gabriellii* exempl. Sed nihil mutandum.

P. 48. l. 10. *Muretus* mavult ἄλλος.

Ibid. l. 13. Idem, μάθς δέ μοι.

Ibid. l. 21. Idem, legit ιδιώται.

P. 50. l. 5. Idem, pro αἰδῖς, legit αὖ τῷς.

Ibid. l. 11. MS. Bodl. εἰ ἄγοι στρατεύματα &, l. 12. διςμυρίους μὲν γι.

P. 51. l. 16. MS. Bodl. ἐμβάλοι: & rectè quidem legeretur ἐμβάλλαι, ut p. 57. ἐπὶ τοῖς ποσέοις. Nisi fortè quis ἐμβάλλαι retinere, sed εἰδῶσι in εἰδῶσι cum *Mureto* mutare, malit.

P. 52. l. 4. MS. Bodl. σχεδὸν non habet: quod suspitioni locum dare possit, vocem illam ex scholio in textum irrepsisse. Me verò, quo minùs eam delendam moneam, impediunt exempla apud *Scriptores Atticos* sanè crebra vocum ἐν παραλλήλῳ positarum veluti λίαν πάνυ, & πάνυ σφόδρα, item μάλα σφόδρα, πάλιν αὖθις, seu πάλιν αὖ, &c. quæ passim occurrunt.

P. 54. l. 24. Hæc omnia, καὶ εἰ τε χεῖρονες ἡμῶν ἐστί, *Muretus* delenda censuit; quippe quæ redudent, & librorum consensu careant. Ea quidem non agnoscent *Gabriellii* exemplaria. Per errorem forsitan huc erant translata ex eo, quod paulò post sequitur: καὶ εἰ τι χεῖρους ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε.

P. 55. l. 21. In editis quibusdam libris & MSto Bodl. scribitur ἰκανός, ut ad *Budæo* *Stephanô*que reponentibus ἰκανῶς, laud invitatus accedo.

P. 56. l. 16. *Leunclavius* tum περπαδούχων hoc loco, tum quod infra legitur περπατάδας, vitio a esse arbitratur: hæc autem *Xenophon* tēa esse statuit, scil. περπατάδας & περπατάδουχους. Sic enim scriptum in textu *Xenophon* tēis reperit l. 7. *Hist. Græc.* p. 625. edit. sua. Idem pro δεικέρων reponendum δεκα-
δερκῶν

δαρχῶν censet. In MSto Bodl. & aliis vet. cod. teste *Stephano*, nunc *πεντάδες* existat, nunc *πεντάδες*, item *πεντάδαρχοι* & *πεντάδαρχοι*, *δεκάδαρχοι* & *δεκάραχοι*. Inter hæc verò postrema vocabula discrimen ejusmodi statuit *Leunclavius*, ut *δεκάραχος* intelligamus esse *decemviros*, quemadmodum *τρίαρχοι* sunt *Dionii Cassio* & aliis, *principes triumviri*; (de quibus sanè decemviris nihil hîc apud *Xenophontem* agitur) *δεκάδαρχους* autem, sicut *Hesychius* loquitur, τῶν δεκάδων ἡγέμονας, *decuriarum duces, principes*, seu *præfectos*, qui huc pertinent. Librorum in his vocibus representandis inconstantia tum à dictandi more, tum à scribendi compendiis facile manare potuit. Pro *δεκάραχων* equidem libens reponerem *δεκαδαρχῶν*: cætera locum per me licet, teneant.

P. 56. l. ult. *Muretus* legit *ἐπιβεβασται*.

P. 58. l. 16. *Muretus* & *Gabriellii* exempl. nobis de reponendo *πρῶται* pro *πρῶτας* adsciuntur.

Ibid. l. ult. *Muretus* delet *ᾧσι*, & legit *ἰανῶν κατέχιν*.

P. 59. l. ult. *Gabriellii* exempl. οἱ ἱταῖροι.

P. 60. l. 22. *Philæphus* legit *περιέφερο*: quod probat *Muretus*. Ipse malim cum *Stephano* *περιέφερι*, subaudiendo nominativum *μάγιστρος*, ut paulò ante dictum fuit, ὅτι δὲ τὸ δεύτερον εἰσῆς περιώσων. Ibid. MS. Bodl. habet in τούτοι, pro τασούτοι.

Ibid. l. ult. *Muretus* mavult, οὐδὲν ἔτι διόσθαι.

P. 61. l. 3. Pro τοῦ ἱμβάπτεσθαι, legit τοῦ ἱμβάμματος.

Ibid. l. 11. Idem legit *δυσκόλοις*. Sed lectio, quam recepinus, *Gabriellii* etiam exempl. auctoritate confirmata est.

P. 64. l. 11. MS. Bodl. — εἶναι, ἢ τοῦ ἴσου τὸν τι, &c.

Ibid. l. 25. Quidam libri habent ἴσον. At MS. Bodl. edit. *Steph.* & *Eton.* rectè ἴσων exhibent.

P. 65. l. 7. Idem libri, pro νῦν ἱμβαλεῖν, habent διὺν ἱμβαλεῖν. Nos MStum Bodl. edit. *Steph.* & *Eton.* libenter sequuti sumus.

Ibid. l. 19. Pro τοιοῦτους ἀνθρώπους, ὅσων καὶ νῦν ὅς λίγαι, *Leunclavius* scribendum arbitratur, τοιοῦτους ἀνθρώπους οἷους καὶ νῦν, &c.

P. 70. l. ult. Pro ἴμεν, *Muretus* melius reponi posse putat ἴμεν.

P. 71. l. 2. Quidam libri, Μάλισσα, ὡς ἀνδρῆς, &c. Sed particulam δι MS. Bodl. *Gabriellii* exempl. & edit. *Eton.* rectè exhibent: eandem etiam *Stephanus* & *Muretus* recipiendam monuerunt.

Ibid. l. 24. Pro præfenti συναγορεύοντες. *Stephanus* reponendum censet futurum συναγορεύοντες.

Ibid. l. 31. Pro ἰς τὰς διέξας. *Stephanus* accusativum deesse censet, qui ad ἔχοντας referatur: scil. vel μάκαριστον vel κοινὸν vel σάκεον. Mihi locus integer esse videtur.

P. 72. l. 2. *Gabriellius* etiam ex suis exempl. adfert ἴστιν οἱ.

Ibid. l. 10. *Stephanus* mavult βαλόντας.

P. 71. l. 1. ὅστιρον in *Gabriellii* exempl. invenitur δεύτερον.

Ibid. l. 6. Edit. *Steph.* *Leuncl.* aliæque dant οὔτοι δὲ οἱ, &c. Receptam lectionem confirmant MS. Bodl. *Gabriellii* exempl. & edit. *Eton.*

P. 73. l. 13. *Muretus* legit τῆς προτάτης διδασκαλίας.

Ibid. l. ult. MS. Bodl. habet καλίσους.

Ibid. pro παρῇ, *Gabriellius* adfert παρίη.

P. 74. l. 23. *Muretus* legendum monet simpliciter, ὥσπερ ἴφη: & illud καὶ τῇ ἄλλῃ delendum.

P. 75. l. 2. Vulgò perperam scribitur ταῦτα. Emendationem nostram probant *Stephanus* & *Muretus*.

P. 76. l. 21. MS. Bodl. & *Gabriellii* exempl. ἐκείνου δέ, εἰ δέσθε, ἰλθόντες, &c.

P. 77. l. ult. *Gabriellius* etiam adfert αὐτῶ.

P. 78. l. 21. Pro πολλάκις δὴ *Muretus* legit πολλάκις ἥδη.

P. 79. l. 1. Idem legit ἥδη δύο ἡμέρας.

Ibid. l. 3. *Asiæ* optimè hîc accipi posse censet *Stephanus* pro ἀνέλθοις, i. e. adscendas: idèoque non dissolvi debere in ἀν τοῖς.

Ibid. l. 5. Legitur etiam ὅπου. MS. Bodl. εἴπου.

Ibid. l. 9. *Muretus* legit, ἰμπερων ἐπὶ τὸν Κουζάρην ἤτει.

P. 79. l. 11. Edit. *Leuncl.* aliæque, προσεληλυθότος. At rectè MS. Bodl. *Gabriellii* exempl. & editi quidam libri προσεληλυθότος.

P. 81. l. 9. In *Gabriellii* etiam exempl. invenitur λαβών.

P. 82. l. 3. *Gabriellii* exempl. τὸν δῆρα.

P. 84. l. 21. Edit. *Leuncl.* aliæque perperam προσόντες exhibent: geminum huic errorem notavimus ad p. 79. l. 9.

P. 86. l. 19. *Stephano* placet, nec immeritò quidem, *Philæphi* lectio ἰδοὺ.

P. 87. l. 4. Vide *Y. Poll.* l. 7. segm. 50.

P. 90. l. 7. MS. Bodl. *δασμὸν*, quam lectionem expressit *Philæphus*. Sed nostram lectionem huic loco aptiorem esse satis, opinor, liquet.

Ibid. l. 27. MS. Bodl. & *Gabriellii* exempl. dant αὐτοῖς. *Muretus* mavult αὐτῶ.

P. 91. l. 15. Lectio, quam recepinus, *Gabriellii* exempl. auctoritate confirmata est.

P. 92. l. 14. Eadem exemplaria dant etiam ἰμῶλθαι.

P. 93. l. ult. In iisdem exempl. reperitur ἀθροιστίως.

Ibid. *Stephano* iudice, rectius legeretur ποιόνται. Sed neque quidquam vitii est in lectione vulgatâ, & auctoritate MS. Bodl. aliorumque librorum munita est.

P. 96. l. 18. Quidam libri μάλα κίχνηται. Sic p. 110. μαλακίζονται: & p. 126. μαλακίζονται.

- P. 96. l. 26. Legitur etiam *λίγοντο*.
 Ibid. l. 29. *Muretus*, pro *λίγη* ἢ τὰ, legit *λίγιστα*.
 P. 97. l. 16. Quidam scribunt *ἱουμόν τι*.
 P. 98. l. 23. *Flor.* edit. *Χαλδαῖοι γούν, οἱ οὐδὲ ἱκανόντο πάποτε πολλοί, &c.*
 Ibid. l. 29. Legitur etiam *ἀπεφῆναμεν*. Sed receptam lectionem rectè MS. Bodl. edit. *Eton.* et libri quidam alii repræsentant.
 Ibid. l. 30. *Muretus* legit, *μὴ ἀποδιδόντες, οἱ καὶ ἀποδιδόντες*.
 P. 99. l. 10. Idem delet præpos. *παρά*.
 P. 100. l. 2. In *Gabriellii* etiam exempl. receptam exstare lectionem inveni.
 Ibid. l. 5. *Philelphus* pro *ἀν* legit *αὐ*: quod mavult *Stephanus*.
 Ibid. l. 15, 16. *Gabriellii* quoque exempl. habent *ὅτι, ante οὕτως*. Vide quæ de istâ particulâ notavimus p. 162.
 P. 103. l. 24. *Gabriellii* exempl. *τῶν χειμάτων*.
 Ibid. l. 26. Idem adfert etiam *ἀγαινοτο*.
 P. 106. l. 13. *Gabriellii* exempl. *πολὺ γὰρ μάλλον καὶ, &c.* nec aliter MS. Bodl.
 P. 109. l. 17. *Muretus* legit *προσσυπισχύνονται*: et locum sic exponit, Dii non tantum pugnam commissum iri, &c. sed salutem præterea nobis atque incolumitatem pollicentur.
 P. 110. l. 27. *Muretus* legit *ἐφορμῶντες*.
 P. 112. l. 10. Suspiciatur *Stephanus* legendum hic potius esse *ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦν*: ut p. 136. habetur, *οἱ μὲν δὲ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν*. Sed vulgatam lectionem satis tueri videntur quæ exstant p. 111. l. 7.
 P. 113. l. 7. *Gabriellii* etiam exempl. recepta lectio confirmata est.
 P. 114. l. 5. In ejusdem exempl. exstat etiam *δεῖ* ante *διατιθεῖναι*.
 Ibid. l. 12. Eadem exempl. habent *αὐτοῖς*.
 P. 115. l. ult. Eadem exempl. *ἐναντίους; & lin.* proximè seq. *ἀρμάτων*.
 P. 116. l. ult. *Muretus* legendum monet *ἐξέκλιναν*.
 P. 118. l. 4. *Muretus* legit *φυλακὰς δὲ, cum quo facit MS. Bodl.*
 P. 124. l. 4. *Εὐνοηθέντες; & paucis interjectis; — tandem l. 8. — πάντα ἐνθροονμένοις ἰδοῦν, &c.* Hanc verborum constructionem perpendant velim ii, quibus nulla non displicet syntaxeos apud Sacros Scriptores usitata variatio.
 P. 128. l. ult. *Gabriellius* etiam adfert *ἀσυντονάτα*.
 P. 129. l. 20. Idem *κατιληφῆσθαι ἂν, διὰ, &c.*
 P. 130. l. 12. Idem *ἀξιώσουσι: & lin. seq. συμφέροι*.
 Ibid. l. 16. Idem *γινώσκω μὲν, Ib. l. penult. τινὰ* deest in *Gabriellii* exempl.
 P. 131. l. 3. Pro *ποτι* legit *ποι*.
 P. 138. l. 9. *Muretus* legit *καὶ ἥδη*.
 P. 139. l. 2. *Gabriellius* *διάγειτε: & infra l. 8. ἐντίθετε*.

- P. 140. l. 10. *Muretus* legit, *ὅσπερ ὁμοῖς ἦν καὶ ἀγνόμων*.
 Ibid. l. 22. Idem *αὐτῶ*.
 Ibid. l. 23. Idem *τῷ μῆδ' εἰπεῖν*.
 P. 141. l. 12. Idem *καλίσας ὁ Κύρος τὰ, &c.*
 P. 144. l. 1. Idem *ἦν τὰς εὔ, &c.*
 P. 145. l. 11. Idem *ἀπῆγον*.
 P. 146. l. 12. *Muretus* legit *ὅπου οἰκῆται, Cum ea vendiderint, alia adducant, ubicunque nos castra metati erimus*.
 Ibid. l. 24. Idem legit *ἀλλήλοις. Ib. Gabriellius* in τούτῳ αὐτῷ.
 P. 148. l. 23. Idem locum hunc sic legendum censet: *ἐπὶ δὲ τοῦς πεζοῦς, τῶν ὁμοτίμων ἱκαστον ἀνθ' ἑαυτοῦ καθιστάναι ἄλλον ἀρχοντα. Οἱ μὲν δὲ, &c.* Voces τῶν ὁμοτίμων sine causâ geminatas, & ex fine periodi delendas putat.
 P. 149. l. 19. *Muretus* legit *παρεκάλισεν ἀνείς*.
 Ibid. l. 21. Idem legit *εἶναι καὶ ὁ μὲν, &c.*
 P. 150. l. 2. Pro *οὕτως*, forsan legendum *οὕτος*.
 P. 151. l. 19. *Gabriellius*, adfert *ἐλθουσέμενοις*.
 Ibid. l. 26. Idem *οἱ μόγοι*.
 P. 152. l. 11. Idem *ὁ αἰὶ μάλιστα*.
 P. 153. l. 14. Ejusdem libri eum MSto Bodl. consentiunt.
 P. 157. l. 25. Ejusdem libri *εἴ γε μὴ, &c.*
 P. 158. l. 4. Idem adfert *ῥοκανίους*.
 P. 159. l. 4. *Camerarius*, teste *Stephano*, in suo legit exemplari *συγγιγνῆται. At Stephanus*, si ab *ἐγγίνεσθαι* discedendum sit, non minus libenter *ἐγγιγνῆται* legerit quàm *συγγιγνῆται*.
 P. 163. l. ult. *Muretus* legit *συσσίτων*.
 P. 169. l. 26. Idem legit *ὅπως ἂν αὐτὸς λέγη, συνῆτε*.
 P. 171. l. 14. *Gabriellius* adfert *ὡς ἦκουσεν* sine *δεῖ*.
 Ibid. l. 18. Idem *ἡλθε: & l. seq. Κύρου*.
 Ibid. l. 20. *Muretus* delet *ὁ εὐνοῦχος, ut* minimè necessarium.
 P. 173. l. 25. *Gabriellius* etiam adfert *δοκῶμαι*.
 P. 175. l. 12. Idem *ἐπὶ τούτοις Σάκαι ἄγρετε*.
 P. 179. l. ult. Ejusdem exempl. consentiunt cum MSto Bodl.
 P. 182. l. 25. In ejusdem exempl. reperitur *κοινονοῦμιμος*.
 P. 184. l. 4. *Muretus* vult *ἐσῆνον, pro ἐπείουον*.
 P. 185. l. 13. *Gabriellius* etiam adfert *ἢ οὐ νῦν, &c.*
 P. 188. l. 14. *Muretus* legit *ἀνιθεῖν*.
 P. 193. l. 16. *Gabriellius* adfert *οἱ αὐτῷ ἦδιν*.
 P. 194. l. 8. In *Flor.* edit. aliisque illâ posterioribus legitur *συγκυρεῦντα, non συγκατασπασθέντα, ut in Ald. in vet. exempl. habetur*.
 P. 195. In notis, post exemplum ex *Arif-*

telete adlatum, hæc adde: Quin & Noster simili prorsus modo loquitur ἀναβ. β. p. 166. edit. *Steph.* ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρίχοντες ὑμᾶς αὐτοὺς εἰ ποιεῖν, i. e. qui superioribus temporibus ipsius beneficia non fuisset aspernati.

P. 197. l. 15. *Camerarius* teste *Stephano*, παρσιόμυθα legit, quod cum βουλευσάμεθα convenit. *ibid.* MS. Bodl. πάντες non ante αἰ ἐπικαίρειοι, sed post βουλευσάμεθα habent.

P. 198. l. 10. Legitur etiam δήλους εἶναι οἷς ἂν, &c. Sed longe potiore alteram scripturam existimat *Stephanus*, ut sit accusativus absolutus, more Attico, pro genitivo.

P. 204. l. 17. *Gabriellus* etiam adfert ἰαυτῶ.

P. 206. l. 7. Idem eundem servat vocum istarum ordinem, & καὶ post χρόνται delet.

P. 208. In notis col. 2. post εἶδε, utinam. adde, Τὸ εἰ ἀντὶ τοῦ εἶδε καὶ ἐν τῷ περὶ λόγῳ ἐν χρήσει ἐστίν. *Moscopolus*.

P. 209. l. 10. Commode parentheses nota una, iudice *Stephano*, ante posterius εἴη, altera post οἷας poneretur.

P. 210. l. 6. Non per imprudentiam ἰδέσθην, hic cum simplici i positum fuit, sed ex aliquot veterum codicum auctoritate: cum tamen aliqui scribi solet εἶδον, εἶδες, &c. cum ei, in prosā. *Stephanus*.

P. 215. l. 20. Legi ἀκον ἰδία in suo vet. exempl. annotat *Camerarius*, tanquam contemptibus loquente de hostium telis Cyro. *Idem*.

P. 218. l. 16. Non compositum χυρομύλας, sed simplex μύλας, *Camerarius* in suo vet. libro exitare ait.

P. 220. l. 2. *Lipsius*, ad *Senecæ* ep. 39. Xenophontem γνωστήρα cum Latinorum notore componit: eumque adhiberi solere ait, ubi de statu aut qualitate cuiuspiam dubitatur. *Clarif. J. Pollucis* editor illos γνωστήρας dictos existimat, qui res, de quibus agebatur, cognoscebant; ut de veritate, si quis falleret, testimonium dicere possent: junguntur itaque hoc loco ἐγγυηταῖς, ut utrique aded rei confirmandæ sint adhiberi. Hanc interpretationem non improbo.

P. 224. l. 12. *Muretus*, pro εἰ οἱ, legit μὴ οἱ.

P. 225. l. 7. *Camerarius* ex vet. suo libro adfert προστάταις, pro πρωτοστάταις: sed hoc retinendum rectè putat *Stephanus*, præsertim cum parvo intervallo præcesserit, accus. πρωτοστάταις.

P. 239. l. 7. *Camerarius* legit ἵπποις καὶ ποροχοῖς.

P. 240. l. 5. In *Flor.* legitur ὅωτον ἔχοι ἢ τοὺς, &c. ubi perperam ἔχοι ἢ pro σχοῖν positum est. At verò *Aldus* rectè quidem ἔχοι in σχοῖν mutavit, sed malè particulam ἢ retinuit.

Ibid. l. 12. *Longinus* libelli περὶ ὕψους § 25. hæc habet: Όταν γεμῇ τὰ περιηλυθότα τοῖς χρόνοις εισάγης ὡς γινόμενα καὶ παρόντα, οὐ δὴ γνησιν ἐπὶ τὸν λόγον, ἀλλ' ἐπαγάνειν πῦγμα πωλείς: deinde in exemplum adsumit locum

hunc Xenophontem, quocum confer quæ apud *Virgil.* exstant *Æneid.* lib. 11. v. 637.

Ibid. l. 24. *Gabriellus* adfert τινὰ, καὶ, &c.

P. 243. l. 18. Video sanè in uno atque altero *Thucydidis* loco, vocem ἄλλα etiam ab *Æ.* Porro exponi, statio, in quâ militum manus pernoctabat: & in *Versione*, locus, ubi armati excubias agere solebant. Quare mihi jam amplectenda videtur à *Mureto* adlata interpretatio, nisi quis vocem istam aliter apud *Thucydidem* reddendam judicaverit.

P. 245. l. 21. *Muretus* legit ἐβουλόμην γ' αὖν, &c.

P. 249. l. 4. Idem ex veteribus libris adfert καὶ ἄμα πρόβατα: cum quibus convenit MS. Bodl.

Ibid. l. 5. Scriptum esse πυνθάνωνται in suo exempl. dicit *Camerarius*: quod etiam retinere & interpretari maluit.

P. 250. l. 13. Idem ex illo exemplari adjicit πρὸς ἐμὶ post δήλωσον: de quâ adjectione ei non libenter adsentior, tum quòd necessaria non sit, tum etiam quòd Xenophontem potius dicturum fuisse putari δήλωσόν μοι, vel δήλωσον ἐμοί: hoc præsertim loco, ad vitandam præpositionis πρὸς repetitionem *Stephanus*.

Ibid. l. ult. Legitur etiam ἴστο, & quidem adsentiente *Camerarii* quoque libro, ut ipse testatur *Stephanus*.

P. 255. l. 12. *Gabriellii* exempl. dant πειρίσσης μὲν πρῶτον, &c.

P. 262. l. 17. Ἀκροβίνια selectam ex prædæ cumulo partem, sonare docet Auctor Etymol. M. cum ἀκροβίνον exponit ἄκρον, τουτίστιν, ἄριστον θινός, ἥγουν σωρόν. Et passim, apud Scriptores Græcos, eam obtinet significationem. Vide, si libet, quæ notavit Cl. *Clericus* in sect. 1. *Jo. Seldeni* Dissert. de *Decimis*.

P. 270. l. ult. *Gabriellii* exemplar. dant ἀμειν.

P. 277. l. penult. *Muretus* ex vet. libris adfert πρώτον μὲν οὖν.

P. 283. l. 3. Ex *Camerarii* libro deprompta fuit hæc scriptura, καὶ μεμελέτηκε σμηνὺς προ—

P. 299. l. 7. *Diadema* idem cum *cidari* fuisse censet *Vir doctif. Hadr. Relandus*, in *Dissert. de vet. Ling. Pers.* Hæc autem redimiculum erat, vel fascia, quæ caput cingebat, & aliquando ipsi tiaræ superaddebatur. Vox ex Chaldaicâ כְּתוּרִיךְ quæ cingulum, redimiculum, διάδημα notat, derivata videtur: & hinc est, quod non *Kídaeis* solum sed et *κίταρις* & *κίδαρις* scribatur. Porro *Diadematis* nomine Auctores Græcos *Cidarin* designasse, ex *Arriano* cum *Diodoro Sic.* collato constat: cum quam ille lib. 4. c. 7. κίδαριν Περσικὴν vocat, hic Περσικὸν διάδημα dicit, lib. 17. p. 549. *Cidaris* quidem & *Tiara* vocabula promiscue usurpari solent, ut ex *Polluce* l. 7. segm. 58. & *Hesychio* liquet. At illa non tam genus pilei est, quàm ornamentum pilei acuminati,

minati, qualis tiara erat. Indè verò forsan pileus ipse *Cidaris* adpellatus est, quòd maximam pileorum partem id ornamenti genus occuparet. Rectè *Lucianus* etiam in *Votis*, p. 880: & in *Piscatore*, p. 213. *tiaram* à *diadēmate* distinguit.

P. 314. l. 10. *Gabrielii* exemplar. ὡσαύτως δὲ οὕτως.

Ibid. l. 21. *Stephanus* non indignam consideratione γράφῃ illam censet, quam *Camerarius* ex illo suo exemplari depromptam adfert, nempe φύλων, solo accentu à nostrâ differentem.

P. 315. l. 13. *Gabrielii* exemplar, οὕτως καὶ, omisâ particulâ δὲ.

P. 325. l. 27. *Stephanus* legit Εγὼ οὖν φιλωμὴν, &c. Sed MS. Bodl. & alii libri vulgatam rectè præstant.

P. 326. l. 17. Post πιστοὺς *Stobæus* habet ἀσφαλιστάτους: quam scripturam ex iis, quæ præcedunt, esse factam, non autem *Xenophon*team esse rectè censet *Stephanus* cum sequatur etiam ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς absque illâ adjectione.

INDEX PRIMUS,

Sive, VOCABULORUM ad REM MILITAREM spectantium.

EXPLICATIO.

I. ARMA tam ad tegendum corpus quàm ad lædendum comparata.

AKONTION. Hoc genus hastæ minimum brevissimumque fuit. *Hesychius*; Ἀκόντιον, δοράτιον, μικρὰ λόγχη.

Ἀσπίς, *Clypeus*, viminibus aliquando contextus: unde dicitur ab *Hesychio* ἰσίου: item ex corio sæpè, nonnunquam etiam ex ligno consiebat. Vide *Archæol. Græc.* l. 3. c. 4.

Γέρρον aut γέρρα, *Scutum* erat quadratum, rhombum referens. Vox est origine Persicâ,

Δόρυ, *Lancea*, cujus hastile ligneum erat, ac temporibus Heroicis vulgò fraxineum. Cuspis, Græcis αἰχμή, ex metallo aliquo fiebat. *Archæol. Græc.* ibid.

Θώραξ, duabus constat partibus, quarum una tergum, altera pectus tegēbat. *Archæol. Græc.* ibid.

Θυρεός, oblongus erat, & introrsum ferè vergebat: videtur idem esse ac ἄσπις κοίλη ἐπερομήκης, cujus meminit *J. Poll.* l. 1. *segi.* 134. Vide *Leon.* c. 5. par. 3. & c. 6. par. 25.

Κοπίς, Referebat *Ensem Falcatum* Romanorum.

Μάχαιρα, *Gladium* nonnunquam, sæpiùs cultri majoris genus, quo cæsim, non punctim, feriebant, significat. *Hesychius*, Μάχαιρα, ξίφος καὶ παραζώνη, καὶ οἷς ἀποκρίσται τὰ ποδάρτα, καὶ ζῶα ἑρπιά πολυπόδα. Lege *Hom.* II. γ'. v. 271, & seq. ubi pro cultro majore sumitur, & apertius à ξίφει distinguitur.

Ξίφος, ensis, qui antiquitùs ab humero pendebat. Unde *Homerus*, II. β'. v. 45.

Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόπλον. *Archæol. Græc.* ibid.

Παλτόν, *Suidas*, Παλτά, τὰ δέματα, *Hesychius*—ἀκόντια, λόγχαι.

Σάγαρις ab *Hesychio* exponitur πελίκιον μονόστομον. Amazonum, teste *Xenoph.* ἀναβ. l. 4. p. 194. gestamen erat.

Σφινδόνη, *fundus*, ab incolis (ut quidam volunt) insularum Balcarum inventa. Vulgares levitèrque armati milites hoc armorum genere uti solebant. Vide notata p. 254.

II. Varia Militum nomina.

Ἀκροβολισταί, qui ad manus baud veniebant, verùm missilibus hostes eminus petebant. *Æli.* c. 2. *Arri.* p. 15.

Ἱπποτοξόσαι, *Q. Curtio* l. 5. c. 4. sunt sagittarii equites. Ipsum vocabulum Græcum adhibet *Cæsar*, de B. G. l. 3. c. 4. Eo utitur & *Hirtius*, de B. Afr. c. 19. Et ipsum quidem nomen satis indicat, quales ii fuere milites: viz. equites qui arcubus utebantur. *Æli.* c. 2. *Arri.* p. 15.

Ευστοφόροι (qui & δοροφόροι, & κοντοφόροι nuncupantur) erant, qui ex equis hastis solis contivæ cum hostibus cominùs pugnabant. *Arri.* p. 15. *Suid.* *Æli.* cap. 2. *Lexic. milit.*

Οπλίται, gravis armature milites; thoracibus, clypeis sive scutis prælongis, item gladiis & hastis instructi. *Suidas*, *Arri.* p. 10. *Æli.* c. 2.

Πελασται, medium ferè locum inter τοὺς φιλοὺς & τοὺς ὀπλίτας tenebant: quippe quorum armatura, *Æliano*, c. 2. & *Arriano*, p. 12. auctoribus, βαρύτερα μὲν ἐστὶ τῶν φιλῶν, κορυφώτερα δὲ τῶν ὀπλιτῶν. A minoribus autem clypeis, qui πέλται vocantur, nomen mutuati sunt. Πέλτη, autem, juxta *Suidam* & Auctorem Indicis vocum militarium, μικρότερος ἐστὶν ἀσπίδος, καὶ κορυφή.

Ψιλοί, levis armature milites, qui thorace, clypeo, ocreis, galeaque destituti pugnabant, sagittis, spiculis, lapidibus fundisque, hostem eminus laceßentes, ad rem verò cominùs gerendam minime apti. *Arr.* pag. 11. *Æli.* c. 2.

III. Variæ divisiones ac dispositiones Exercitùs, necnon etiam nomina Præfectorum & munia.

Στρατιά dicebatur totus exercitus, pedites equitèrque complectens.

Μέτωπον, sive πρῶτος ζυγός, *frons*.

Πρωτοστάτης, sive ἡγεμὼν vocatur, qui primam in fronte cæterisque deinceps in locis stationem obtinuit. *Æli.* c. 6. *Arri.* p. 21.

Επιστάτης, qui post illum statim locum naçtus est: adeo ut quilibet ordinis versus, τοῦ λόχου στίχος, ex πρωτοστῆς & ἐπιστῆς alternè collocatis compositis sit, *Arri.* p. 21. *Æli.* c. 5.

Παραστάτης, qui in jugo alii adjungitur; ut cùm primus *Lochagus* *Lochago* secundo à latere aditat; *Epistates* primus *Epistata* secundo, atque sic deinceps. *Arri.* p. 23. *Æli.* c. 6. Ab *Orbicio* dicitur παραστάται, qui rectè

rectâ lineâ ab unâ alâ ad alteram extenduntur.

Οὐρά, sive ἔσχατος ζύγος, postrema acies.

Οὐραγός, sive ὀπισθοφύλαξ, ejus dux; cuius erat agmen cogere, & curare nè ullus militum ex ordinibus cederet, aut ad hostes transfugeret.

Πεμπάς agmen quinque militum erat.

Πεμπάδαρχος, ejus dux.

Δεκάς, agmen decem militum.

Δεκάδαρχος, ejus dux; & sic de cæteris inferioris ordinis ducibus, qui ab agmine sive numero militum, quibus quisque præerat, nomina vulgò sortiebantur.

Λόχος, octo, aliquando decem, interdum duodecim, nonnunquam etiam sexdecim militibus constabat. Ità ferè *Æli.* c. 4. & *Arri.* p. 18. quorum uterque in ultimo acquiescit numero. At juxta Xenophontem ipsum, lib. 6. p. 224. λόχος ἢ ἑκαστος εἰκοσιτίσσαις. Interdum dicitur στίχος.

Λοχαγός, ejus dux.

Τάξις, apud hunc Nostrum viros centum complectebatur; quippe λόχοις quatuor constabat; λόχῳ verò unicuique Noster viginti quatuor milites, duce inter eos non numerato, tribuit: proinde, si suum cuique λόχῳ ducem adjunxeris, quatuor λόχοι centum virorum numerum, sive τάξιν, efficient.

Ταξίαρχος, ejus præfectus.

Κήρυξ, qui imperatoris mandata voce altâ proferebat.

Σύνταγμα, duas τάξεις, sive CC milites, complectebatur. *Ælianus* quidem, c. 9. huic agmini ducentos quinquaginta sex milites tribuit; quippe qui τάξιν agmen virorum CXXVIII. esse statuit.

Χιλιαρχία, mille virorum agmen: secundum *Ælianum*, c. 9. MXXIV.

Χιλιαρχος, ejus præfectus.

Μυριαρχία decem χιλιαρχίαις constat.

Μυρίαρχος, ejus præfectus.

Φάλαγξ, sumitur aliquando pro agmine viginti octo millium; sed perfecta φάλαγξ sexdecim millium trecentorum octoginta quatuor virorum numerum adæquabat. Varii alii numeri hoc nomine efferuntur, quòd non rarò usurpatur pro toto peditatu, & generatim pro quovis militum agmine. *Archæol. Græc.* l. 3. c. 6.

Μήκος φάλαγγος, denotat longitudinem, aut primum phalangis ordinem, qui ab unius alæ extremitate ad extremam alteram porrigitur. *Ælian.* c. 7. *Arri.* p. 23.

Βάθος φάλαγγος, ejus est latitudo, quæ à fronte ad extremam aciem porrigitur. *Æli.* ibid. *Arri.* p. 24.

Ζυγεί φάλαγγος, dicebantur ordines in longitudinem dispositi.

Στίχῳ, Versus, quorum desumpta est à latitudine mensura.

Ζυγείν dicuntur, qui recto ordine in longitudinem dispositi & inter se conjuncti consistunt. *Æli.* c. 25. *Arri.* p. 25.

Στοιχεῖν—qui rectâ serie in latitudinem dispositi, & æqualia à *Lochago* ad *Uragum* inter se servantes spatia consistunt. *Æli.* c. 25. *Arri.* p. 25.

Επιμαρπής φάλαγξ, Lunam dimidiam referebat, alis retrorsum versis, dum media acies in hostem tendebat, aut vice versâ. *Æli.* c. 46. *Archæol. Græc.* l. 3. c. 6.

Τετραπλάγγις, intelligitur, cum utroque phalangis cornu hostes circumdamus. *Æli.* c. 49. *Arri.* p. 70.

Πύκνωσις, cum acies rarior in spatium angustius contrahitur, secundum longitudinem & latitudinem.

Πλάσιον, dicitur phalanx, cum ab omnibus lateribus acies instruitur figurâ oblongâ: cuiusque longitudo latitudinem superat. *Arri.* p. 69. *Æli.* c. 48.

Πλίνθιον, agmen, cujus figura quadrata est & æquilatera. *Æli.* c. 41. *Arri.* p. 69. *Plinibii* etiam oblongi meminit *Polyenus*, l. 3. c. 10. § 7.

Επαγωγὴ intelligitur de continuâ serie armatorum, qui in eandem figuram alii post alios sunt dispositi; atque ità faciunt iter, ut frons agminis subsequenter ad *uragos* præcedentis pertineat. *Æli.* c. 35. *Arri.* p. 65, & 66.

Παραγωγὴ est, cum tota phalanx incedit, ejusque duces non secundum versus sed jugâ, vel à dextris incedunt (quæ dextra *paragoge* dicitur) vel à sinistris, & quæ dicitur sinistra. *Arri.* p. 66. *Æli.* c. 36.

Εν μετώπῳ ἄγειν, &c. exercitum rectâ fronte & benè compositâ ducere.

Εἰς δύο λόχους ἄγειν, agmen in versus duo dispositum ducere.

Κλισίς ἐπὶ δόρυ, inclinatio, sive motus in latus dextrum, *Arri.* p. 54. *Æli.* c. 24. dextris quippe hastas regere solebant.

Κλισίς ἐπὶ ἀσπίδα, est ad sinistram conversio: quòd clypeum eâ manu tenebant. *Arri.* p. 54. *Æli.* c. 24.

Μεταβολή, est duplex conversio manum versus eandem, quâ tergum miles eò convertit, quòd prius adspèctum direxerat. *Æli.* c. 24. *Arri.* p. 55.

Εἰς ὄρεον ἀποδύνααι, seu ἐπὶ ὄρεον ἀποκαταστῆσαι, eò reverti, unde prius sese moverat. *Æli.* c. 25. *Arri.* p. 57.

Εξλιγμός, erat exercitus evolutio, in quâ singuli milites, alii post alios ordine incedentes à fronte ad tergum & vice versâ, necnon ab uno latere ad alterum migrabant. De evolutionum differentiâ, & modis quibus fiunt, vide *Æli.* c. 26, 27. & *Archæol. Græc.* l. 3. c. 6.

INDEX SECUNDUS,

IN QUO

RES MEMORABILES

EXHIBENTUR.

A

ABRADATAS Susorum rex, p. 227.
 ejus magnanimitas, 226. forte ei obve-
 nit, ut Ægyptiis opponeretur, *ibid.* ab
 uxore splendide armatur, 227, 228. ipse
 sollicitudo pro exercitu Cyri, 235. pugnat,
 238. interimitur, 239. lugetur, 249. ei ho-
 norificè parentatur, 251.
 Actiones principum latere non possunt, 326.
 puræ et justæ potentes efficiunt, *ibid.*
 Aduſus artificiosè Carum controversiam com-
 ponit, 253. Caræ satrapa, 319.
 Ægyptiis strenui, 241, 242. Persas cogunt pedem
 referre, 240. à Cyro tandem ipsi coguntur
 pedem referre, *ibid.* Cyro se dedunt, modò
 nè adversus Cræsum militent, 241.
 Æqualitas apud Persas, 16
 Aglaidas, morosus, 63
 Amittere acerbius quàm non acquirere, 272
 Amor num sit quiddam voluntarium? 156
 de eo differitur, 208
 Anima immortalis, 328
 Animalia castrata non sunt inutilia, 267
 Apum erga regem suum studium, 159
 Aquila aurea Persis regale signum, 233. dex-
 tra, bonum omen, 50, 79
 Araspas ab amore credit se superari non posse,
 155. à quo tamen superatur, 206. à Cyro
 clementer tractatur, 207. ut transfuga Assy-
 rium adit, 209. ad Cyrum revertitur, 223.
 hostium consilia detegit, 224.
 Armeniorum propensum in Cyrum studium,
 103
 Armenius ad Cyrum descendit, 85. ipsius cum
 Cyro colloquium, 86. hæret, 87. quot co-
 pias habeat, quot pecunias, 92. à Cyro
 libens multatur, *ibid.* rebellandi occasionem

captat, 77. à Cyro ad officium reducitur,
 92. ad eum nuntius à Cyro mittitur, 83.
 Cyro gratias agit, 98.
 Artabatas Cappadociæ satrapa, 320
 Artabazi de bello sententia, 201. ejusdem
 querela, 265.
 Artacamas Phrygiæ maj. satrapa, 323
 Artagerſes integris ordinibus perturbatos ur-
 get, 238
 Artes bonorum fontes, 245
 Ascia, lima, lora, in bello necessaria, 218
 Asiatici impii & injusti, 331. ebrii, 332. bonis
 invident, 333. judicant secundum eos qui
 plura largiuntur, *ibid.* venenis se mutuò
 petunt, *ibid.* ipsorum mollities, 334. hyeme
 manus tegunt, *ibid.* quos militiæ addi-
 cant, 335. qualis apud ipsos curruum fal-
 catorum usus, *ibid.* non sine Græcis mili-
 tant, *ibid.* in bellum euntes pretiosa sua-
 secum ferunt, & quare, 132.
 Assyriorum ejulationes in fugâ suorum, 117
 Assyrii audacter è castris prodeunt, 111
 Assyrii exercitus quantus, 51. ejus filius uxo-
 rem ducturus venatur in confinio Medo-
 rum, 23. ex agro Medico prædas agit, *ibid.*
 ab Astyge et Cyro impeditur, 25.
 Assyrii foisâ se cingunt, 107. mœore pressi,
 117. fugiunt, *ibid.*
 Assyrii regis ad suos exhortatio, 111
 Assyrio Cyrus duellum offert, 169
 Assyrius de Medis debilitandis cogitat, 29
 Assyrius in Lydiam proficiscitur, 204
 Astyagis mors, 29

B

Babylon à Cyro capitur, 261
 Babyloniorum fines invadit Cyrus, 168
 Babylone

Babylone degebat Cyrus hyeme, 323
 Bell'a dversus Assyrios initium, 30
 Bellum non temere movendum, 48
 Bona & mala edificanda, 44

C

Cadusi Assyrio infensi, 165. alacriter cum
 Cyro militant, 172.
 Cadusius temerè excurrrens occiditur, 181,
 &c.
 Cambyfes filium instruit, 33, &c. Cyrum et
 Persas perpetuò inter se devincit, *ibid.* &
seq.
 Cameli duntaxat equas terrent & fugant, 238,
 242.
 Candys, Persica vestis, 300
 Cares discordes Cyrum implorant, 251. ab
 Adusio pacificantur, 253.
 Castra quomodo locanda, 102
 Chaldaei bellicosi, 96. rapto vivunt, 101. præ-
 datores mutantur, 243.
 Chrysantes ambit eques fieri, 134. timidita-
 tem exercitûs elevat, 216. quid de obsidendâ
 Babylone senserit, 257. suadet ut Cyrus
 sibi donum paret, 266. ejus laus, 309. Ly-
 ciæ et Ioniciæ satrapa, 320.
 Colloquia Cyri cum suis, 59, & *seq.*
 Conditionis potioris captatio in bello magni
 est monumenti, 211
 Contentio inter milites non sine fructu, 55
 Convictis integrarum centuriarum magni usus,
 58
 Cræsus anxius, noctu fugit, 117, 128. Cyrum
 adgreditur, 237. Sardes fugit, 243. ad Cy-
 rum adducitur, 244. Apollinem tentat, 245.
 consulit, *ibid.* responsum ab illo habet, 246.
 ipse uxor verè beata, 247. Cyro tradit li-
 bellos opum suarum, 254.
 Cunctatio in bellis perniciofa, 104
 Currus falcati à Cyro, Abradatâ, Cyaxare
 confecti, 213. in bello valdè utiles, 242.
 Currus quatuor temonum, & equorum octo,
 211
 Cyaxares Astyagi patri succedit, 29. auxilia
 petit à Persis & à Cyro, 30. offenditur,
 quod Cyrus noluerit magnificè vestiri, 75.
 negat persequendos hostes, 121. ebrius, 139.
 in Cyrum & Medos irâ fremit, 140. Medos
 revocat, sed incausum, *ibid.* & *seq.* ad Cy-
 rum pergit, 190. ipse invidia, *ibid.* oscu-
 lum Cyri respuit, *ibid.* ac de eo conqueri-
 tur, 191. invidiam animi sui prodit, 194.
 variis exemplis Cyrum in culpâ esse vult
 ostendere, 195, & *seq.* de bello cum Cyro
 consultat, 200. machinam se fabricaturum
 pollicetur, 203. cum tertiâ Medorum parte
 domi remanet, 220.
 Cyrus imperandi peritus, 1. cæteris regibus
 præstantior, 2. quas nationes subegerit, *ibid.*
 externis metum, suis sibi gratificandi stu-
 dium injicere valuit, 3. ipse parentes, 4.
 perpulcher erat et perhumanus, *ibid.* disci-
 plinæ & honoris studiosissimus, *ibid.* ipse

educatio, *ibid.* & *seq.* æqualibus universis
 præstabat, 9. ipse de pulchritudine avi et
 patris judicium, 10. de cœnâ Medicâ, 11.
 liberalitas erga de se benè meritos, 12.
 offensâ in Sacam, 13. quid de vinosis senserit,
ibid. apud avum Astyagem manet, 14. &
 cur, *ibid.* judex dictus, non benè judicat,
 15. ipse humanitas & liberalis ambitio,
 17. in avum pietas, *ibid.* loquacitas, *ibid.* in
 adolescentiâ mores ac studia, 18. venandi
 cupiditas, *ibid.* Sacam non amplius odit, 19.
 ipse temeritas in venatione, *ibid.* in bello,
ibid. ferit cervam, 25. aprum, 20. utramque
 feram Astyagi offert, *ibid.* ipse verecundia,
 21. ingeniosè quod cuperet exponit, *ibid.*
 & *seq.* armatur, 24. Assyrios invadit, 25.
 à patre revocatur, 26. ab omnibus diligitur,
 27. eum osculatur cognatus quidem, 28.
 cujus operâ utitur, 120. in patriam redit,
 29. auxiliariis Persarum copiis ad Cyax-
 arem ducendis præficitur, 30. ejus pietas,
 32. instruitur à patre, 33, & *seq.* ad Cyax-
 arem cum exercitu venit, 50. curat fabri-
 cari arma Persis, ut cominus possint pug-
 nare, 53. suos milites exerget, 55. illos
 docet ac instruit, *ibid.* suos, nisi sudassent,
 prandere non sinebat, 58. quos ad cœnam
 invitabat, & quare, 59. quibus colloquiis
 utebatur, 60. ipse solertia in militum ani-
 mis excitandis, 74. ad Cyaxarem venit,
 Indorum legatis adpulsis, 75. se purgat
 Cyaxari, quòd noluerat magnificè vestiri,
ibid. Armenium invadit, 79, & *seq.* nun-
 tium ad eum mittit, 83. eum cum uxore,
 liberis, ac opibus capit, 85. caduceatorem
 ad Armenium mittit, *ibid.* illum cogit ut
 in se sententiam dicat, 86, & *seq.* benignè
 cum Armenio agit, 91, & *seq.* Chaldæorum
 montes vult occupare, 96. Chaldæos detur-
 bat de jugis montium, 97. in quibus castel-
 lum exstruit, *ibid.* Chaldæos benignitate suâ
 sibi amicos reddit, 98. pacem inter Chaldæos
 & Armenios facit, 99, & *seq.* ad Indum
 mittit qui pecunias petat, 102. laudis & glo-
 riæ cupidus, 102. ut ab Armeniis exceptus,
ibid. copias ac pecunias Cyaxari mittit,
 103. ipse liberalitas, *ibid.* exercitum in
 hosticum educendum censet, 104. pulcher-
 rimè instruit, *ibid.* Cyaxari auctor est, ut
 in hostem eatur, 105. Diis sacrificat, 106,
 109, & *seq.* ipse solertia in castris locan-
 dis, 108. prælio se parat, *ibid.* Cyaxare pru-
 dentior, 109, 112. transfugas Assyrios au-
 dit, 113. in Assyrios tendit, 114. tesseram
 militarem dat, præna canit, 115. ipse
 exercitus alacriter in Assyrios tendit, *ibid.*
 militum ipse ardor in conflictu, 116. vic-
 toria, *ibid.* suos à castrorum oppugnatione
 revocat, 117. hostes ad pugnam provocat,
 118. erga deos hominèque gratus, *ibid.*
 hostes vult persequi, 120. callidè Cyaxarem
 fallit, 122. cum Hyrcaniis pacificetur, 124.
 impensè à Medis diligitur, *ibid.* 125. pro-
 digio confirmatur, 151. Hyrcanios excipit,

126. iterum victoriâ potitur, 128. arma ab hostibus dedita cremari iubet, 129. ut com-
meatus abundet prospicit, 130. ad tempe-
rantiam suos hortatur, 131. divisionem pec-
niarum permittit Medis, Hyrcaniis ac
Tigrani, *ibid.* Persicum equitatum parat,
133. & *seq.* captivos liberat, 138. quibus
conditionibus, *ibid.* quo pacto fures interc-
piebat et transfugas, 139. alium exercitum
è Persiâ arcessit, 142. nuntium Cyaxaris
prudenter adloquitur, *ibid.* curat per suos
nè Medi ipsum deserant, 143. ad Cyaxa-
rem scribit, 144. de prædâ dividendâ agit,
145. equos Assyriorum Persis curat dari,
147. Diis, Cyaxari & Medis partem prædæ
curat dari, 147, 151. ingenuos in liberta-
tem vindicat, eosque in militum numero
habet, 148. Gobryæ pollicetur, se ipsius
filii necem ulturum, 151, 162. mulierem
musicæ peritam, ipsi quæ fuerat selecta,
Medo cuidam petenti donat, 152. Araspæ
tradit adservandam Panthæam, & taberna-
culum, 153. ipsis vetum in gratiam de se
benè meritorum, 159. ad Gobryam tendit,
160. in cuius castellum ingreditur, 161.
pecunias sibi à Gobryâ oblatas ejus filiz
donat, 162. Gobryam convivam habet, 163.
quàm providens, 164, 165. Babyloniorum
fines invadit, 168. in Gobryam liberalitas,
169. Gobryam ad regem Assyrium mittit,
ut eundem ad duellum provocet, *ibid.* Ga-
datam amicum sibi facit, 171. exercitum
suum expeditissimum reddit, 174. duces &
præfectos exercitus sui nominatim compels-
tatos instruit, 173, & *seq.* ipsius industria
singularis in nocturno itinere, 178. Gadatz
suppetias fert, 179. in suos merita transfert,
quæ sibi erant debita, 181. erga Cadusios
misericordiam, *ibid.* eos consolatur, 182. eorum
eandem ulciscitur, 183. agricolis parcendum
censet, *ibid.* equitatum Persicum auget,
185. Babylonem rursus adit, 187. prope
ad mœnia copias non ducit, & cur, *ibid.* &
seq. Assyriorum castella capit, 187. Cyaxa-
rem arcessit, 189. ei se purgat, 191. ipsius
querelas abruptit, 196. cum eo redit in
gratiam, *ibid.* delicatam cenam respuit,
197. expeditionem vult continuari, *ibid.* ab
omnibus suis rogatur ut maneat, 199. joca-
tur, *ibid.* cum Cyaxare de bello consultat,
200. sententiam dicit, 201, & *seq.* castra
metatur in loco saluberrimo, 203. Assyrii
consilium solum intelligit, 204. currus novos
excogitat, usu veterum sublato, *ibid.* & *seq.*
camelos congregat, 206. curat ut Araspas,
veluti transfuga, Assyrium accedat, 208.
Abradatam benignè excipit, 210. octojuges
curres facit, 211. ab Iudo pecunias accipit,
curatque, ut nonnulli eorum, qui illas ad-
tulerant, Assyrium adeant speculandi causâ,
212. contentionem inter amicos excitat,
quò strenuiores fierent, *ibid.* suis terrorem
eximit, 214, & *seq.* suis auctor est ut abste-
reant, 217. adversus hostes pergit, 220.

ad pugnam se comparat, 221. captivos As-
syrios interrogat, *ibid.* Araspam redeuntem
excipit, 223. exercitum suum instruit, 224.
& *seq.* suos ad virtutem hortatur, 234. præ-
liatus adversus maximas hostium copias,
237. dum Ægyptios urget, equo decidit,
240. non finit Ægyptios ampliùs à suis
cædi, 241. illis ignoscit, *ibid.* & *seq.* Laris-
sam & Cyllenem illis habitandas dat, 242.
Sardes capit, 243. Chaldaeos prædæ cupidos
multat, *ibid.* Cræsum ad se adduci iubet,
244. Sardes non vult diripi, 245. à diis
ortus, & à puero ad virtutem exercitatus,
246. Cræso habere permittit uxorem &
universam familiam, sed ei pugnas & bella
adimit, 247. thesauros à Cræso accipit,
248. Abradatæ mortem rescit, *ibid.* eam-
que deplorat, 249. monumentum ipsi
& Panthææ & eunuchis erigit, 251. à Cræso
libellos opum accipit, 254. eos, qui in pò-
testatem suam venerant, funditores facit,
255. multas regiones subigit, *ibid.* Babylo-
nem rursus adit, *ibid.* suis cavet à Babylo-
niorum incursione, *ibid.* ipsius de obsidendâ
Babylone consultatio, 257. fossam circa
Babylonem agit, ac turres erigit, 258. Ba-
bylonem capit, & quo artificio, *ibid.* & *seq.*
curat ut Babylonii agros colant, 262. ma-
jestatem regiam ut sit consequutus, 263.
aditum se convenire volentibus præbet,
ibid. sacrificat Vestæ, Jovi, aliis, 267. eu-
nuchos censet corpori suo custodiendo ap-
tissimos, & quare, *ibid.* Persas sibi satellites
legit, 249. hortatur suos ad liborem, tem-
perantiam & fortitudinem, 270. stabile im-
perium constituit, 276. eorum & canum
curam quibus commiserit, *ibid.* quid quis-
que ex suis posset, noverat, *ibid.* curat ut
sui frequenter sibi ad portas adsint, 278.
suorum pietatem sibi utilem credit, 279.
suos blanditiis demulcet, 282. vestitum
Medicum sibi & suis aptat, 283. servos ut
habet, *ibid.* quo pacto se gesserit erga eos,
quos sibi subjecerat, 284, & *seq.* ipsius be-
nignitas, *ibid.* plurima suis largiebatur, 285,
pater adpellatus, 292. opes suas Cræso de-
monstrat ab amicis promptè collectas, 293.
diis inservit & amicis dicit, 294, & *seq.*
medicos colligit & medicamenta præparat,
295. cupiebat potius à suis amari, quàm ut sui
se invicem anarent, 296. quo pacto è regiâ
proventus est, *ibid.* suis vestes & saga donat,
297, & *seq.* sacrificat, 301. quando eum
sui primum venerati sunt, 298. sacra re
sacra ad epulum victoriæ amicos invitat,
306. quomodo convivas collocat, 307. à
Gobryâ laudatur, 308. cur Chrysaentem
Hyllaspæ prætulit, *ibid.* jocatur in re
connubiali, 310, & *seq.* suis varia dona
impertit, 311. ordinis valde studiosus, 314.
præcipuè in castris, *ibid.* Cyaxarem adit,
316. qui ei filiam suam offert, *ibid.* Persam
adit, ubi à Cambyse perpetuò Persis devin-
citur, *ibid.* & *seq.* Cyaxaris filiam uxorem
ducit,

ducit, 318. Iatrapas mittit ad nationes subactas, 319. quid eis injunxerit, 320, & *seq.* equos veredarios disponit, 322. quàm numerosum exercitum habuerit, *ibid.* quas provincias subegerit, *ibid.* quibus locis hyeme, vere, æstate degerit, 323. omnibus carus, *ibid.* ipse in Persiam postremus adventus, *ibid.* divinitus de morte monetur, 324. diis sacrificat, *ibid.* regnum inter duos filios partitur, 326. illòsque sanctè monet, *ibid.* & *seq.* corpus suum vult terræ reddi, 329. prohibet nè quis corpus suum post mortem videat, *ibid.* moritur, 330. Ipse regnum quantum, *ibid.* post mortem ipse filii dissident, urbes & nationes deficient, *ibid.*

Cyri cum patre Cambyse dissertatio de munere imperatorio rectè obeundo, 33, & *seq.* cum Cyaxare colloquium de militum armis, 52. Oratio ad exercitum suum in Mediam profectum, 67, & *seq.* ad milites suos jam dimicatuuros cum Assyriis, 109. ad eosdem post pugnam, 118. ad exercitum congressurum cum copiis confederatis Cræsi aliorumque principum, 126. ad cohortium præfectos, fugatis jam copiis confederatis, 130. ad eosdem de parando equitatu Persico, 132. ad captivos quosdam, 138. ad milites post reditum Indorum in Lydiam missorum, 214, & *seq.* ad duces ante pugnam cum Cræso, 234, & *seq.* ad Persarum fociorumque principes, post captam Babylonem, 264. ad *duosque* Persicos, 270, & *seq.* ejus epistola ad Cyaxarem, 144. ejus jam moribundi oratio, 324. ejus instituta de imperio suo rectè administrando, 276, & *seq.* de itinere regio expediendo, 313. de castris metandis, 314. cum Cræso ejus colloquium de beneficentiâ & liberalitate, 292. ejus precatio, de morte instante admoniti, 324. ejus imperium quosnam habuit limites, 322, 323.

D

Daiphames cunctanter Cyrum adit, 300
Desidia facit ut corpora & mentes malè se habeant, 270
Dii in omnibus consulendi, 42, 48. omnia norunt, *ibid.*
Diligamur ut à nostris, quid faciendum, 42
Divitum molestiæ, 305, & *seq.*
Docentur aliter adulti atque pueri, 45
Dolabra, falx, farculum, ligo, in bello necessaria, 219

E

Ecbatanis æstate degebat Cyrus, 323
Equestres copię noctu tumultuosæ, 108
Equi camelos fugiunt, 238. veredarii, 322. qui iter volatu gruum celerius conficiunt,

ibid. equos Assyriorum Persis dari cupit Cyrus, 204. equus multum valet oculis & auribus, 136.

Eunuchi corporibus regum custodiendis aptissimi, 268
Exercitus via facillima, celerissima, 83. exercitus Cyri sollicitus ob immensam Assyriorum multitudinem, 214. exercitus nunquam debet esse otiosus, 39, & *seq.*

F

Fabri tignarii, ærarii, & futores, usui in bello, 219
Falx, &c. in bello necessaria, *ibid.*
Fames & frigus adversarii potentissimi, 201
Forum castrense non violandum, 131. liberale apud Persas, 5. ipse divisio, *ibid.*
Fratrum concordie fructus, 327, & *seq.*
Fuga in bello quàm damnosa & ignominiosa, 111 & *seq.*

G

Gadatas ad Cyrum deficit, 171. de agro suo sollicitus, 172. proditur à quodam ex suis, 178. in insidias delabitur, 179. vulneratur, *ibid.* Cyro gratias agit, 282. fortunam suam deplorat, 185, & *seq.* munitis castellis Cyrum comitatur, 186. machinam se fabricaturum pollicetur, 203. domui Cyri præest, 307.
Gobryas ad Cyrum venit, 149. queritur de crudelitate Assyrii, *ibid.* & *seq.* ipse filium Assyrius occidit, 150. Cyrum orat, ut filii necem ulciscatur, 151. magnificè Cyrum & suos excipit, 162. cum Cyro cœnat, 163. Græci tributum Cyro pendunt, 253. perfidè à Persis habiti, 331. Græci milites in pretio, 331.
Greges pastoribus suis obsequentiores, quàm homines magistratui, 1

H

Hippocentauri, 136
Homo animantium optimus & gratissimus, 306
Honorati ad portas, 276
Hostium copię quantæ sint explorandum, 51
Hyrcanii sese Cyro offerunt, 136, & *seq.* cum ipso fœdus ineunt, 123. ipsi præeunt, 123. ad ipsius castra transiunt, 126.
Hyrcanius enicitur, ut Medi apud Cyrum maneat, 159
Hyrtaspas Cyri sententiam adprobat, 131. exercitum in Phrygiam Hellesponto finitimam ducit, 253. Gobryæ filiam in matrimonium ducit, 311.

I

Ignis in bello ubi excitandus, 107
Imperare res difficillima, 1. opus arduum, 35
Imperatoriâ de re precepta, 37, & *seq.* 45, 47, & *seq.*
Imperator nomina suorum tenere debet, 171. 461

sibi subjectis pejor esse non debet, 272.
nunquam debet armis destitui, 271. impe-
ratoris boni munus, 164.

Impérium parari potest audaciâ solâ, retineri
verò non sine temperantiâ, continentia, &c.
271

Indi Cyro subjecti, 3. eorum rex legatos mit-
tit ad Cyaxarem, 76. Cyro pecunias mittit,
211. has qui adtulerant à Cyro in Lydiam
mittuntur, *ibid.*

Ingrati apud Persas multantur, 6
Judicandum secundum leges, 17

L

Labores fortibus sunt obsonii loco, 272

Leges eos flere cogunt, quos ad justitiæ cultum
erudiunt, 63

Leomithres suos Ægyptio dat obfides, 331

Liberorum institutio, 273

Lux clarissima Cyro & exercitui cælo data,
125

Lydi à Cyro devicti, 3

M

Magi quando constituti ad sacrificia, &c. 279

Mandane Aftyagis Medorum regis filia, Cyri
mater, 4

Matrimonium Cyrus sine parentum consensu
contrahere respuit, 316

Medi volunt cum Cyro manere, 159. Cy-
axari dant munera, 196. eorum erga Cy-
rum studia, 124.

Megabyzus Arabiæ satrapa, 319

Mercatores in bello, & quid illis prescribatur,
219

Metus supplicium gravissimum, 90

Miles obediens laudandus, contumax punien-
dus, 41, & *seq.*

Militaribus exhortationibus quid tribuendum,
113

Milites non ex civibus eligendi, sed undique,
66. militum malorum remotio quàm utilis,
67

Modestia, &c. eorum qui ad Cyri regiæ por-
tam versabantur, 280, 281.

Molæ manuales parandæ, 218

Morti somnus simillimus, 328, & *seq.*

O

Obsonia acida, acria & salsa sunt in bello po-
tiora, 218. obsonii loco fortibus sunt la-
bores, 272

Ordo Cyri exercitus in itinere, 220, & *seq.*
ordo in ejusdem agmine eximius, 313.

P

Panthea Abradatæ Susorum regis uxor, à

Cyro capta, 153. ad Araspâ adamatur, qui
ei vim minatur, de quo per Eunuchum
Cyrum certiolem facit, 156, 206, & *seq.*
curat ut Abradatæ maritus ad Cyrum de-
ficiat, 209, & *seq.* maritum ornat, 228.
quo occiso, sese jugulat, 250.

Parendum magistratui, 274, & *seq.* sponte,
275.

Pastoris et regis similitudo, 292

Peccat qui per ignorantiam, ei ignoscendum, 93

Pecuniæ in bello necessariae, 77

Persæ apud matres non educantur, 4. eorum
de pueris instituta, 6. de ephebis, 7. de adul-
tis, 8. de senioribus, *ibid.* natio in 12 tribus
distributa, 5. eorum temperantia, 6, 164,
& *seq.* in venatione abstinentia, 7. arma, 8.
numerus, 9. rex sapè venationem exit, 7. re-
gio montosa, 10. Persæ in Scholis Justitiæ
instituti omnium honorum sunt capaces;
qui verò non ità instituti sunt, ab honoribus
arcentur, 4, & *seq.* osculantur cognatos
abeuntes, vel quos ex aliquo temporis inter-
vallo conspiciunt, 28. apud eos ætatum
initia & fines, 6, 8, & *seq.* eis panis est pro
cibo, hasturum pro obsonio, aqua pro
potu, 6. Persæ equites præstantissimi, 242.
eis non licet ritibus aureis uti, nisi sibi illa
à rege data sint, 295. Persis sibi satellites
legit Cyro, 269. Persæ degeneres, Cyro
mortuo, 330. *vide Asiatici.*

Pharnucus Phrygiæ et Æolidis satrapa, 319

Pheraulæ indeoles, 306. cum eo deliberat Cy-
rus de prodeundi ratione, 297. ejus studium
in parendo mandatis Cyri, 302. Sacam di-
tat, 305. divitibus temnit, 306, & *seq.*

Phœnices à Cyro subacti, 3. Phryges itidem
utrique, *ibid.*

Phrygiæ rex capitur, 253

Pompa Cyri è regiâ prodeuntis, 296, & *seq.*

Potu ac cibo commoveri belluinum, 163

Prædæ intentus, non miles, sed sarcinarius
calo, 127

Præmia largiendi ratio qualis optima, 66

Princeps bonus, lex oculis prædita, 279

Proventus cura non negligenda, 277

Prudens sit, qui prudens dici vult, 41

R

Regio incolas habens, magni pretii possessio,
137

Regis boni & pastoris boni opera similia, 292.

regum multi sunt oculi, multæ aures,
291. regis filius, frater, oculus, qui, 321.

Religio omnia præcedat, 48

S

Sacæ cum Cyro non convenit, 13, & *seq.* con-
venit, 18.

Sacæ & Cadusii Assyrio infensi, 165. alacriter
cum Cyro militant, 171.

Sacæ

Sacæ & Pheraulæ mutua dona, 302, & seq.
 Sacrificia varia Cyri, 301
 Sambaulas deformem amat militem, quod
 strenuus esset, 67, & seq.
 Sardes à Cyro capiuntur, 243. qui non vult
 eas diripi, 245.
 Satrapæ à Cyro instituti, 318
 Servi quomodo à Cyro habiti, 283
 Silentium in bello necessarium, 175
 Somnus morti simillimus, 328, & seq.
 Speculatores Cyri, 220
 Stratagemata varia, 45, 46, & seq.
 Subjectis sibi omnibus qui simul succentet,
 minus consultè se gerit, 192
 Sues in protegendâ sobole animosæ, 121
 Susis vere debebat Cyrus, 323

T

Tigranes maximus natu Armenii regis filius,
 85. patre capto, ad Cyrum ultro accedit,
ibid. patris causam agit, 87, & seq. ipsius
 præceptor à patre occisus, 93. præclarum
 uxoris responsum, 95.

Tanaoxares Cyri filius Medorum, Armie-
 niorum et Cadusiorum Satrapa constituitur
 à patre morituro, 326
 Tonitru dextrum bonum omen, 232

U

Venatio quantum ad rem militarem addiscen-
 dam, 7, 281
 Venenis plurimi apud Persas extingui solent,
 333
 Verecundi quæ palam, moderati etiam quæ
 occultè fiant, turpia fugiunt, 280. vere-
 cundi pluris sunt quàm inverecundi, *ibid.*
 Vexillum Persicum quale, 233
 Via facillima, celerrima, 82
 Vim vi repellere iustum, 32
 Virtus ad ardua ducit, 65. laudata crescit,
 32. virtute præstare, optimum præsidium,
 273. virtutis expers aliis virtutem indere
 nequit, 277. virtutis fructus quærendus, 31.
 Vita non fugâ, sed virtute servatur, 117
 Urbes magnæ præstantissimos habent artifices,
 286

INDEX Locorum Novi Testamenti à Xenophonte lucem fenerantium.
Collectore GUL. BOWYER, Typographo meritissimo.

MATT.

- C**AP. I. 18. Μνηστεισίσης γὰρ, *nempe*,
p. 109.
— III. 9. μὴ δόξετε λέγειν, i. e. μὴ λέγετε.
Vid. et Luc. VIII. 18. Act. XVI. 13. p. 3.
— 7. ἐρχόμενους ἐπὶ τὸ βάπτισμα, i. e. ἐνεκα
τοῦ βαπτισθῆναι—p. 5.
— IV. 3. εἶπε, *jussit*, p. 81.
— 16. τοῖς καθημένοις—*φῶς*, ἀντίειλεν αὐ-
τοῖς—p. 15.
— V. 6. διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, p. 152,
265.
— V. 17. καταλῦσαι νόμον,—p. 205.
— VIII. 4. τὸ δῶρον, *ILLUD donum quod*—
p. 86.
— IX. 18. Ὅτι post verba dicendi, et pas-
sim, p. 162.
— XI. 2. πέμφας—εἶπεν,—p. 27.
— XIV. 4. ἔξιστί σοι ἔχειν αὐτὴν,—
p. 30.
— XVIII. 19. γενήσεται αὐτοῖς, *consequen-*
ter—p. 143.
— XXIII. 34. ἐξ αὐτῶν μαστιγάσει TE,
sub *τινάξει*—p. 79.
— XXVI. 24. υἱὸς ἀνθρώπου ὑπάγει, *peritit*
—p. 181.
— XXVII. 23. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν,
quodnam—p. 155.
— XXII. 36. ἐντολὴ μεγάλη pro μεγίστη,
—p. 245.
— XXI. 21. οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς—
p. 259.
— XXVI. 15. ἔστησαν, *appenderunt*—
p. 294.
— XXVI. 50. ἰφ' ᾧ παρῇ, p. 319.

MARC.

- II. 23. ἤρξατο εὖδὸν ποιεῖν, et
— VI. 7. ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν,—
p. 3.
— II. 1. δι' ἡμερῶν, *multis interjectis diebus*,
p. 28.
— VII. 18. τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον,—
p. 39.
— VII. 25. ἮΣ εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς,
p. 15.
— X. 26. καὶ τίς δύναται, *inter. Equis?*
p. 39.
— XII. 38. στολὴ, non vox Hellenistica,
p. 10.
— XIV. 54. φῶς, *ignis*, p. 261.
— XV. 44. ἰδαύμασιν εἰ ἦδη τίθηκε,
p. 142.

LUCAS.

- I. 55. πρὸς τοὺς πατέρας, τῇ Ἀβραάμ,
καὶ τῇ σπέρματι αὐτοῦ, constructione sub-
ito variata, p. 268.
— II. 50. τὸ ῥῆμα, *sermo*, p. 310.
— II. 15. οἱ ἄνθρωποι οἱ ἁγίοις, p. 24.
— IV. 27. ἐπὶ Ελισαίου, *atque Elisæi*,
p. 308. Act. XI. 28,
— V. 4. ἐπαύσατο κελῶν, p. 14.

Cap. V. 14. παρήγγειλεν μηδενὶ εἰπῆν—ἀλλὰ
δεῖξον, p. 28.

- VIII. 18. ὁ δοκεῖ ἔχειν, i. e. ὁ ἔχει, p. 3.
— X. 6. ὁ υἱὸς εἰρήνης, *artic. indefinite*,
p. 139.
— XIII. 9. Κἄν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰ δὲ
μήγῃ—post καρπὸν sub. ἀθήσεις, p. 140.
— XIV. 31. ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντήσαι,
pro μετὰ, p. 48.
— XVI. 21. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες, p. 333.
— XIX. 4. προδραμὼν ἔμπροσθεν, p. 126.
— XX. 10. ἐν καιρῷ ἀπέστειλε, *tempore*
opportuno, p. 19.
— XX. 20. ῥῆμα—λόγος, p. 310.
— XX. 27. οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ
εἶναι, p. 64.
— XX. 29, 30. γυναῖκα λαμβάνειν, p. 310.
— XXI. 34. αἰφνίδιος ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα, *adj.*
pro adv. p. 177.
— XXIV. 17. σκύθρωπί, non vox Hel-
lenistica, p. 22.

JOANNES.

- I. 11. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν
οὐ παρέλαβον, *tamen*, p. 264.
— I. 18. ἐκείνος ἐξηγήσατο mysteria ejus
edocuit, p. 147.
— I. 18. ὁ ἄν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς,
p. 264.
— IV. 7. δός μοι πειν, p. 138.
— IV. 43. ἀπῆλθεν εἰς τὴν, *scilicet* p. 6.
— V. 36. τὰ ἔργα ἃ ἔδωκε—αὐτὰ τὰ ἔργα
p. 244.
— VI. 65. δίδεται EK τοῦ πατρὸς, p. 320.
à patre.
— VI. 66. ἐκ τούτου, *ex eo tempore*, et ex
ca causa, p. 36.
— VIII. 44. ὁ ψευστὴς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ,
p. 25. scilicet ψεύδους, *ex nomine ψεύστης*,
sub quo latet.
— X. 25. τὰ ἔργα ἃ ποίῳ—ταῦτα μα-
τυροῖ, p. 336.
— X. 27. τὰ πρόβατα ἀκολουθοῦσί μοι,
neutra plur. cum verbo plur. p. 284.
— XIII. 10. οὐ χρεῖαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας.
pro εἰ μὴ, p. 264.
— XV. 7. αἰτήσθαι, καὶ γενήσεται ὑμῖν,
consequimini, p. 143.

ACTA APOST.

- I. 4. ἠκούσατέ μου, *à me*, p. 28, 33, 34.
— I. 21, 22. Hyperbaton, p. 149.
— I. 11. Ἄνδρες Γαλιλαῖ, p. 54.
— II. 27. εἰς ἄδου, sub. οἶκον, p. 70.
— III. 13. ἐδόξας τὸν παῖδα αὐτοῦ, i. e.
υἱόν, p. 10.
— III. 21. ὃν δὲ οὐρανὸν μὲν δεῖξασθαι, non
frequente δὲ, p. 142.
— IV. 15. συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, sub.
βουλὰς, p. 197.
— V. 32. Καὶ τὸ Ἡνεῦμα δὲ τὸ ἄγειν,—καὶ
οἱ, *quinetioni*, ut et 2 Tim. III. 12. p. 41.
— VI. 2. διακατεῖς τραπέζαις, *videlicet*, p. 247.

Cap. VII. 34. ἰδὼν εἶδον, p. 189, 309.

— VIII. 27. εὐ οὐχος, *δυνατός Κανδάκης*, praefectus regius, licet non exfectus, p. 251.

— X. 20. ἀλλ' ἀναστὰς κατὰβηθι, *itaque, quin*, p. 32.

— X. 33. καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος, p. 21.

— XI. 2. οἱ ἐκ περιτομῆς, p. 236.

— XII. 20. τρέφεισθαι. αὐτῶν τὴν χάριν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς, sub. χάρις, p. 8.

— XVI. 13. οὗ ἐνομιζέτο προσευχὴ εἶναι, pro οὗ ἦν, p. 3.

— XIX. 35. p. 109.

— XX. 3. Ποίησας μῆνας τρεῖς—μέλλοντι ἀνάγεισθαι, pro ποίησαντι, p. 206.

— XX. 11. Ἀναβὰς δέ, καὶ κλάσας—οὕτως ἐξῆλθεν, *tunc*, p. 275.

— XXIV. 23. ἰπνεχτεῖν, *res necessarius subministrare*, p. 36.

— XXVI. 3. γνώστην ὄντα σε, accus. absolute ponitur, p. 189.

— XXVI. 8. τί ἀπίστον κρίνεται—εἰ δ' Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει, *quod*, p. 258.

— XXVIII. 14. ἐρχεσθαι, *proficisci*, p. 206. ROM.

— I. 30. ὑβριστής, *insolenter injurius*, p. 209.

— III. 28. λογιζομένα, *persuasissimum habeo*, p. 35.

— X. 5. αὐτὰ—refer ad ἐντάλματα τοῦ νόμου, p. 187.

— XII. 3, 16. μὴ ὑπερφερονῖν, p. 24. I COR.

— IV. 6. ἵνα μὴ φουσιῶσθε, in indic. p. 47. & 13.

— X. 33. πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, p. 295.

— XV. 15. ἐμαρτυρήσασιν κατὰ Θεοῦ, de Deo, p. 9.

— II. 13. ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν, p. 6.

— IV. 17. παραυτίκα—ἐλαφρον τῆς ἐλπίδος, p. 31.

— XIII. 4. εἰ ἰσταυρόσθ—ἀλλὰ ζῷ, *tamen*, p. 322.

— III. 7. 9. οἱ ἐκ περιτομῆς, p. 236. GALAT.

— II. 1. Hyberbaton, p. 149.

— II. 18. προσαγωγὴν πρὸς τὸν πατέρα, p. 12.

— IV. 13. τελεὶς ἀνὴρ, p. 4.

— V. 33. ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα, sub. ἐράτω, p. 16, 183. PHILIP.

— I. 9. μάλλον καὶ μάλλον, p. 263.

— I. 23. μάλλον κρείσσον, ib. COLOSS.

— II. 5. Εἰ δὲ—ἀλλὰ, *tamen*, p. 322.

I THESSAL.

Cap. V. 14. ἀτάκτους, p. 279.

I TIM.

— I. 3. ἵνα παραγγείλῃς, sub ὅτω πείσῃς, p. 16.

— I. 20. ἂν ἔστιν Ὑμναιος, & 2 TIM. I. 15. p. 305.

— II. 9. καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίᾳ, p. 280.

— II. 15. σωθήσεται—ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, p. 253.

— IV. 15. Ταῦτα μέλιστα, p. 7.

— V. 21. διαμαρτύρομαι, *adhibitis testibus denuntio*, p. 235.

— V. 9. μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα γηγνῖα, p. 8.

2 TIM.

— II. 4. ἵνα παραστολογήσαντι ἀρέσῃ, p. 110. Ad HEBRÆOS.

— VI. 14. ἡ μὴν, p. 125.

— VIII. 11. ὥς μεγάλου αὐτῶν, *conditione*, p. 191.

— XII. 7. ὥς υἱὸς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός, p. 245. *versatur*.

— XII. 17. οὐχ εὖτε τόπον μετανόας, p. 2. Ep. JACOBI.

— I. 17. Πᾶσα δόσις, &c. Hexameter, ut Cic. Dion. Hal. Quintil. &c. p. 291.

1 PETRI.

— III. 18. προσάγειν τῷ Θεῷ, p. 12.

2 PETRI.

— II. 11. ὅπου ἄγγελοι—μειζόνες ὄντες ἐὸ φέρονσι, *cum tubercas*, p. 312.

— I. 5. καὶ αὐτὸ τοῦτο, sub. διὰ, p. 28.

JUDÆ.

— 8. σάρκα μὲν—κυριότητα δὲ, p. 2.

— 15. ἀσεβεῖς—ἀσεβείας—ἀσέβησαν, p. 333. APOCAL.

— VIII. 4. ἀνέβη ὁ καπνὸς ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, sub. συν, p. 19.

Nom. absolute, Matt. XII. 36. Luc. XXI. 6. John VI. 39. et passim, p. 51.

Compar. pro superl. Matt. XI. 11. XVIII. 1. I Cor. XIII. 13. p. 120.

Ei utinam, p. 208. Vid. Luc. XII. 49. XI. 42. XXII. 42.

Ei δὲ μὴ, p. 266, 329.

ἵνα, ut, cum indicativo, I Cor. IV. 6. p. 47. αὐτὸς redundat post verba. Matt. IV. 16.

VIII. 1. Marc. VII. 25. p. 15.

ἐξ αὐτῶν pro τινὲς ἐξ αὐτῶν, Matt. XXIII. 34. Luc. XI. 49. XXI. 16. & passim.

ἢ τι τὸν Κυαζέστην τῶν νωπύρων, p. 79.

ἔτι redundat post verba dicendi, p. 162.

Verbo participium ejusdem originis additur, Heb. VI. 14. Act. VII. 34. Matt. XIII. 14. Mar. IV. 12. p. 189.

ERRATA.

Page 9. Not. 2. *pro* p. 6. *lege* p. 3.

12. 3. c. 3. c. 2.

46. 1. p. 85. p. 42.

56. 2. p. 14. p. 8.

60. 2. p. 35. p. 23.

67. 1. p. 5. p. 3.

ibid. 1. p. 33. p. 17.

77. 2. p. 45. p. 29.

108. 1. p. 124. p. 80.

117. 1. p. 134. p. 87.

121. 1. p. 25. p. 16.

122. 1. p. 42. p. 28.

125. 3. p. 142. p. 71.

128. 3. p. 133. p. 85.

140. 1. p. 16. p. 10.

141. 1. p. 40. p. 26.

146. 1. *post* lib. 2. p. 83.

149. 1. *Neriglissoro: lege* de quo vide sis p. 119.

153. 1. *pro* p. 41. *lege* p. 27.

155. 1. p. 135. p. 87.

156. 1. *post* lib. 3. p. 105.

158. 3. *pro* p. 42. p. 28.

160. 1. p. 235. p. 148.

164. *con. post* occurrere, *lege* cujus exempla *suprà*

paulò, p. 140 & 158, notavimus.

Page 170. Not. 1. *post* p. 1051. *lege* Vide quæ notavimus p. 120.

Page 177. Not. 4. *pro* p. 256. *lege* p. 162.

189. 5. p. 187. p. 147.

193. 3. p. 120. p. 122.

197. 3. p. 118. p. 120.

ibid. 2. p. 65. p. 64.

ibid. 2. ibid. p. 65.

ibid. 3. p. 118. p. 120.

201. 3. p. 123. p. 125.

208. *con.* p. 29. p. 19.

212. 3. p. 123. p. 125.

213. 1. p. 62. p. 40.

ibid. 1. p. 86. p. 56.

214. 3. p. 241. p. 214.

249. 1. p. 154. p. 153.

253. 4. p. 239. p. 151.

254. 3. p. 162. p. 117.

255. *con.* p. 118. p. 120.

270. 2. p. 418. p. 268.

285. 4. p. 122. p. 124.

300. 1. not. 2. not. 1.

307. 2. p. 36. p. 64.

326. 4. p. 159. p. 158.

XENOPHONTIS

DE

CYRI INSTITUTIONE.

LIBER PRIMUS.

SUBIIT aliquando nos cogitatio, quot Democratix ab iis everfæ fuerint, qui alio quodam reipublicæ ftatu, potiùs quàm populari, uti vellent; quotque item Monarchiæ, quotque Oligarchiæ à populo jam sublata: et quot tyrannidem adgreffi, eorum alii quidem vel ftatim prorsùs fint *de imperio* dejecti, alii verò, fi modo imperium, quantumcunque id *tandem* fuerit ad tempus, retinere valuerint, in admiratione fint, tanquam qui et fapientes fuerint et felices viri. Quin et multos animadvertiffè videbamur, quorum alii quidem in privatis ædibus famulos vel complures, alii verò perpaucos haberent; cùm tamen iidem domini nè his quidem paucis in omnibus poffent uti obedientibus. Ad hæc autem cogitabamus, et bubulcis in boves, et in equos illis, qui eos pascunt, effe imperium, omnèsque adeò pastores qui vocantur, poffe eorum, quibus præfint, animalium dominatores jure exiftimari: atque videre videbamur greges hofce omnes libentiùs paftoribus parere, quàm principibus fuis homines. Greges enim illi et pergunt quocunque eos pastores dirigant, et per ea pascuntur loca, in quæ eos dimittant, et ab iis abftinent, à quibus eos arceant: quinetiam fructibus, qui ex eis proveniunt, pastores ità, ut ipfi voluerint, uti fiunt. Jam verò nullum unquam gregem adversùs pastores coiviffè accepimus, quò vel minùs eis pareret, vel fructu uti non permetteret; imò etiam omnibus aliis infestiores sunt greges, quàm iis, qui et in eos imperium habent, et ex iis capiunt commoda: homines verò contra nullos magis confurgunt, quàm quos imperium in fe moliri fenferint. Hæc igitur cùm in animo verfaremus, ità de iis ftatuimus, eà effe hominem naturâ, ut facilius illifit aliis omnibus animantibus, quàm hominibus, imperare. Sed poftquam cogitavimus Cyrum exftitiffè Perfam, qui permultos quidem homines, permultas civitates, permultasque nationes fibi habuerit obfequentes, tum verò mutatâ fententiâ coacti fumus exiftimare, quod imperare hominibus neque in impoffibilem fit neque diffcilem factu numero, modò quis peritè id agat. Cyro certè quidem novimus libenter paruiiffe alios, qui complurium dierum, alios, qui etiam menfium, iter ab eo diftarent, alios item, qui nullo unquam tempore illum adfpexerant, alios demum, qui benè noverint nè fore quidem ut viderent; ac nihilominus tamen ei obedire voluerunt. Is etenim ufque adeò cæteris regibus antecelluit, tum iis qui paternos principatus accepiſſent, tum iis qui ipſi per fe acquiſiſſent, ut Scythia quidem, quamvis permagnus fit Scytharum numerus, nullam aliam gentem ditioni ſuæ ſubjicere poſſit, ſatis verò ſibi ducat, ſi in ſuam imperium tenere perfeveret; et Thrax in Thracas, et Illyricus in Illyricos; quod ipſum de reliquis itidem nationibus audi-

mus: nam in Europâ quidem gentes etiam nunc suis aiunt legibus vivere et minimè confociatas esse: Cyrus autem, cùm nationes Asiæ suis similiter legibus utentes accepisset, cum exiguâ Persarum manu profectus, Medis Hyrcaniisque non invitis præfuit: subegit verò Syros, Assyrios, Arabas, Cappadocas, Phrygas utroque, Lydos, Caras, Phœniceæ, Babylonios: imperavit etiam et Bactriis et Indis et Cilicibus; et Sacis itidem et Paphlagonibus et Mariandynis, aliisque compluribus gentibus, quarum nè nomina quidem quis possit referre. Atque Græcos Asiæ incolentes, Cyprios quoque et Ægyptios, cum ad mare descendisset, in potestatem suam redegit. His igitur imperavit gentibus, quibus neque cum ipso, neque inter se, lingua erat communis: et tamen potuit tantum terrarum *nominis* sui terrore pervadere, ut omnes percelleret, nemòque adversùs ipsum quidquam moliretur: ac tantum omnibus gratificandi sibi desiderium injicere valuit, ut semper ipsius arbitrio regi cuperent. Tot autem nationes *sibi* devinxit, quot vel percurrere operosum fuerit, quocunque quis ire à regia cœperit, sive ad orientem, sive ad occidentem, sive ad septentriones, sive ad meridiem. Nos quidem certè, cùm sit hic vir admiratione dignus, dispeximus, quo tandem genere ortus, quali præditus ingenio, quâve institutus disciplinâ, adèò in hominibus imperandis excelluerit. Quæcunque igitur de illo et audivimus et percepisse videmur, hæc enarrare conabimur.

AC Cyrus quidem patre natus esse dicitur Cambyse, Persarum regem: (Cambyses autem hic Persidarum genere natus erat; at Persidæ à Perseo nomen habent;) matre verò consentitur fuisse Mandane; quæ quidem Mandane erat Astyagis, Medorum regis, filia. Fuisse autem Cyrus naturâ fertur, atque hoc etiam tempore à barbaris decantatur, specie quidem pulcherrimus, animo verò humanissimus, disciplinæ studiosissimus, et honoris cupidissimus: adèò ut laudis gratiâ laborem omnem perferret, omnèque adiret periculum. Animi certè indole ac formâ tali ornatus fuisse traditur: quinetiam secundùm Persarum leges institutus est. Hæ autem leges à curâ publici commodi initium sumere videntur: nec eodem modo, quo pleræque civitates, curam illam auspicantur. Etenim plurimæ civitates unicuique liberos suos, prout ipse voluerit, educare permittentes, atque ipsis senioribus pro arbitrio vitam agere, eis præscribunt nè furerentur, nè rapiant, nè in domum aliquam vi ingrediantur, nè quem injustè percutiant, nè adulterium committant, nè magistratûs imperium detrescent, et reliqua itidem his consimilia: quòd si quis in horum aliquo delinquat, pœnas in eum statuerunt. At Persicæ leges *hoc* advertentes, diligenter curant ab initio tales nè sint cives, qui pravam aliquam fœdâmvæ rem appetant. Curant autem hoc modo: Est illis forum quod vocatur Liberale, ubi et regia, et aliæ magistratuum ædes sunt extructæ. Hinc venalia quæque, et circumforanei atque eorum clamores et ineptiæ alium in locum sunt reiectæ; nè horum turba cum decoro illorum ordine, qui sunt instituti, misceatur. Est autem hoc ipsum forum, ad palatia situm, in quatuor partes divisum; quarum una pueris est attributa, altera ephebis, tertia viris, quarta iis, qui jam militares annos confecerint. Atque lege ad sua loca singuli horum adsunt, pueri quidem et viri, primâ luce; seniores verò, quando cuique commodum sit, exceptis diebus statutis, quibus oportet eos adesse. At ephebi cubant etiam ad palatia cum gymniciis armis, præter eos qui uxorem habent:

habent: hi autem nè requiruntur quidem, nisi denuntiatus fuerit, ut adsint; nec tamen sæpius abesse decorum est. Harum autem cuique partium duodecim sunt præsides; (nam et duodecim tribus Persæ sunt divisi) et pueris quidem præsunt delecti quidam ex senioribus, qui optimos eos reddituri videantur: ephebis autem, ex viris, qui hos effecturi optimos existimentur: et viris, qui eos reddituri putenter paratissimos ad ea exequenda, quæ a summo magistratu constituta fuerint et imperata: sunt etiam seniorum præsides delecti, qui idèd præsunt, ut ipsi quoque sua persolvant officia. Quæ verò cuique ætati faciendæ præcipiantur, enarrabimus, quò magis perspicuum fiat, qualem adhibeant curam, ut cives sint quàm optimi.

Pueri igitur ad scholas ventitantes, in iustitiâ discendâ versantur; aiunt-que illos hujus rei causâ venire, quemadmodum apud nos qui literis discendis operam dant. Horum verò præsides maximam dièi partem in jure dicendo consumunt. Fiunt etenim inter pueros quoque quemadmodum inter viros, accusationes mutuæ, et de furto, et de rapinâ, et de vi, et de fraude, et de maledictione, et de aliis, uti par est. Quosunque autem in horum aliquo deliquisse noverint, eos puniunt. Castigant etiam quosunque injustè *alios* accusasse deprehenderint. Ac iudicium de eo quoque exercent crimine, cujus causâ homines quàm maximè quidem se invicem oderunt, in jus verò minimè vocant, *scilicet* ingratitudine; et quemcunque cognoverint posse referre gratiam, qui tamen non refert, hunc etiam severè admodum puniunt. Arbitrantur enim ingratos et Deos imprimis, et parentes, et patriam, et amicos negligere. Ingrati autem animi vitium maximè comitari videtur impudentia: etenim hæc ad turpia quæque dux maxima esse videtur. Temperantiam quoque pueros docent: ad temperantiam verò discendam plurimum id eos adjuvat, quod ipsos etiam seniores vident totos dies temperanter vitam agere. Docent porrò eos magistratibus parere: quam item ad rem multum confert, quòd et seniores magno studio magistratibus obtemperare cernunt. In cibo etiam ac potu continentes esse docent: ad quod item præstandum, id magnoperè conducit, quòd vident seniores ipsos non prius ventris causâ discedere, quàm præsides eos dimiserint; quodque non apud matrem pueri, sed apud præceptorem, vescuntur, quando id eis præsides significârint. Ferunt autem domo pro cibo quidem, panem, pro obsonio, nasturtium: ad potandum verò, si quis sitiat, cothonem, ut de fluvio hauriant. Ad hæc sagittare discunt et jaculari. Et quidem ad sextum septimùmve ac decimum ætatis annum hæc agunt pueri: ex eo autem tempore ad ephebos abeunt. Hi rursus ephebi hoc modo degunt:

Decem annis, postquam ex pueris exceßerint, cubant quidem circa palatia, quemadmodum jam dictum est, cùm civitatis custodiendæ, tum exercendæ temperantiæ gratiâ: (videtur enim hæc ætas potissimum curâ indigere) ac interdiu etiam magistratibus utendos se præbent, si quid agendum sit pro republicâ: et si tempus ita postulet, omnes circa palatia morantur: cùm verò rex venatum exit, id quod sæpius unoquoque mense facit, dimidiam custodiâ partem educit. Habeant autem exeuntes oportet arcus cum pharetrâ, ac copidem in vaginâ, vel securim: præterea scutum, et palta duo, ut et alterum emittant, et altero, si sit opus, cominus utantur. Idcirco autem venatui publicè dant operam, et rex, perindè ac in bello, se ducem eis præstat, venatûrque ipse, et, ut alii venentur, curam adhibet, quòd videtur hæc verissima esse bellicæ dis-

ciplinæ exercitatio. Etenim assuefacit diluculò surgere, et frigora calorèsq; perferre; itineribus quoque exercet atque cursu; necessarium etiam est feram, ubicunque occurrerit, sagittâ, jaculòque petere. Sæpè etiam acui animum in venatione necesse est, cùm valentior aliqua bestia contrà sese objecerit: ferire enim propiùs accedentem oportet, et ab irruente cavere; adeòque haud facilè invenias, quid in venatione desideretur eorum quæ fiunt in bello. Exeunt autem in venationem, prandium secum ferentes copiosius quidem, ut par est, quàm sit puerorum, alioqui simile. Ac dum venantur, nequaquam prandeant: sed si quid opus fuerit feræ causâ præstolari, aut aliter venationi immorari velint, prandium id cœnati, postridie rursùs ad cœnam usque venantur; amboque hos dies pro uno supputant, quòd unius diei cibum consumant. Hoc autem faciunt consuefcenti causâ, ut, si quid facto opus fuerit in bello, id etiam præstare possint. Quicquid verò, qui hâc sunt ætate, venando ceperint, id hi obsonium habent; sin minùs, nasturtium. Si quis autem eos existimat injucundè, edere cùm nasturtium solum adhibeant ad panem, vel bibere injucundè, cùm aquam potent, recordetur is, quàm suavis sit maza panisque ei qui esuriens edit, et quàm dulcis sit aqua ei qui sitiens bibit. Ac tribus quæ domi manent operam consumunt tum in cæteris artibus, quas pueri didicerunt, colendis, tum in sagittis jaculòque mittendis; atque in his summâ contentione assiduè se exercent. Sunt etiam publica horum certamina, et præmia proposita: et in quacunque tribu plurimi sint peritissimi et fortissimi et fidelissimi, non modò eum, qui in præsentì eorum est præses, laude et honore afficiunt cives, sed illum etiam qui eos, dum adhuc pueri essent, instituit. Utuntur verò magistratus his qui remanent ephebis, si quid vel præsidio fuerit opus, vel investigandi fuerint malefici, vel comprehendendi latrones, vel etiam aliud quidpiam eorum agendum fuerit, quæ sunt roboris aut celeritatis opera. Hæc igitur agunt ephebi. Sed postquam hos decem annos compleverint, ad viros transeunt.

A quo autem tempore ex ephebis excefferunt, hi rursùs annos quinque et viginti ità degunt: Primum quidem, quemadmodum ephebi, magistratibus utendos se præbent, si horum quidquam postulet reipublicæ ratio, quæ per eos effici possint, qui et jam prudenti sint animo et integris adhuc viribus. Sicubi verò militatum exire oportuerit, non jam arcus, qui hâc ratione instituti sunt, nec palta in expeditione gerant; sed arma quæ ἀρχιμαχα vocantur, thoracem nimirum circa pectora, et scutum in sinistrâ, quemadmodum Persæ pingi solent; in dextrâ, gladium vel copidem. Et magistratus quidem omnes ex his constituuntur, præterquam puerorum magistri. At postquam hos quinque ac viginti annos exegerint, fuerint sanè hi annos ampliùs paulò quinquaginta nati: tunc verò transeunt in eorum ordinem, qui et sunt, et appellantur, seniores. Et seniores quidem hi non ampliùs extra patriam militant, sed domi manentes, tum publica omnia tum privata exercent judicia. Etiam capitis supplicia decernunt illi, iidemque magistratus omnes eligunt: ac si quis, vel inter ephebos, vel inter viros, in eorum aliquo deliquerit, quæ legibus constituta sunt, tribuum præsides unumquemque deferunt, et ex aliis qui voluerint. Seniores verò, re cognitâ, ordine movent: et qui ordine motus est, reliquum vitæ tempus infamis traducit.

Ut verò clariùs pateat universa Persarum reipublicæ ratio, paulò altius rem repekam; nunc enim, propter ante dicta, quàm paucissimis exponi poterit. Persæ dicuntur esse circiter centum viginti millia: horum nemo lege

lege ab honoribus ac magistratibus arcetur, sed licet Persis omnibus ad publicas justitiæ scholâs liberos suos mittere. Et quidem qui possunt liberos in otio alere, mittunt; qui non possunt, non mittunt. Iis autem, qui apud publicos magistros instituti sunt, licet inter ephebos juvenilem ætatem transigere; hæc verò ratione non edoctis interdictum est. Et qui inter ephebos continenter ea, quæ leges jubent, peregerint, his licet in virorum societatem transire, magistratuumque ac honorum esse participes: qui verò contrà vel inter pueros vel inter ephebos tempus suum non exegerint, ad virorum classem non admittuntur: qui porrò inter viros vitam reprehensioni minimè obnoxiam degerint, seniorum ii in ordinem cooptantur. Ità igitur hi constituuntur seniores, qui omnis inter honesti confecerunt: estque hæc reipublicæ ratio, quâ utentes, putant se posse optimos evadere. Quin hoc etiam tempore testimonia extant et moderati eorum victûs, et laborum, quos cibi digerendi causâ suscipiunt. Turpe enim hæc etiam tempestate apud Persas habetur exspuere, nasum emungere, et statûs videri plenos: turpe item ducitur, si quis ire quôquam conspiciatur vel meiendi, vel aliûs hujusmodi rea causâ. Hæc autem facere non possent, nisi et modico uterentur victu, et humores laborando consumerent, ità ut ii aliò quopiam secederent. Et hæc quidem habemus, quæ de Persis omnibus dicamus: nunc Cyri res gestas, cujus gratiâ narratio instituta est, exponemus, à puritâ ejus initio sumpto.

Cyrus ad annos usque duodecim, aut paulò plus, hæc erat disciplinâ institutus, antecelluitque omnibus æqualibûs tum celeriter, quæ oporteret, discendo, tum præclare singula ac viriliter exequendo. Ex eo autem tempore filiam suam accersivit Astyages, ejusque filium: hunc enim videre percupiebat, quòd pulchrum eum esse ac bonâ præditum indole audiret. Et venit ipsa Mandane ad patrem, Cyrum quoque filium secum perducens. Et simul ac pervenisset, Cyrusque Astyagem matris patrem esse cognovisset, continuò ut puer erat à naturâ pio erga parentes affectu, et eum amplexatus est, veluti si quis jam olim unâ educatus, jamque olim amans amplexaretur, et cùm eum videret oculorum pigmentis, colore infrieto, ascititiisque comis ornatum, ut Medorum ferebat consuetudo, (hæc enim omnia Medica sunt, et purpureæ tunicæ, et candyes, et torques ad collum, et armillæ ad manus; apud Persas verò domi degentes, hoc etiam tempore multò tum vestes sunt viliores, tum victus tenuiores) cùm videret, ergo, avi ornatum, intuens in eum, O mater, inquit, quàm pulcher meus est avus! Matre verò eum interrogante, uter pulchrior ipsi videretur, paterne, an ille; respondit utique Cyrus, Persarum quidem, ô matur, longè pulcherrimus est pater meus, Medorum verò, quotquot equidem vidi cùm in viis tum ad portas, multò formosissimus est hic meus avus. Astyages autem vicissim eum amplexatus, et pulchrâ stolâ induit, et torquibus armillisque honestavit atque ornavit: ac si quò equitaret, eum in equo, cui aureum esset frenum, circumducebat, quemadmodum et ipse proficisci consueverat. At Cyrus, ut qui puer erat elegantiae honorisque studiosus, delectabatur stolâ; et cùm equitare disceret, mirum in modum lætatus est: nam in Persiâ, eò quòd difficile est, tum equos alere, tum equitare, cùm montosa sit regio, vel videre equum rarissimè datur. Cùm verò cœnaret Astyages unâ cum filiâ & Cyro, vellètque puerum quàm suavissimè cœnare, ut domestica minùs desideraret, apponebat ei paropsidas omnifariæque condimenta et fercula. Ibi Cyrum dixisse ferunt, Quantum, ave, tibi est in cœnâ negotii, si tibi necessarium sit ad omnes istas patellas manus extendere, et

epulas hæc omnigenas degustare! Quid? inquit Aftyages, Nonne hæc tibi videtur cœna multò elegantior quàm Persica? Cyrum autem ad hæc respondisse ferunt, Nequaquam, ave; sed longè simplicior apud nos ac rectior est ad explendam famem via, quàm apud vos. Nam panis et caro nos ad hoc deducunt: vos eodem quidem, quò nos, tenditis, sed per multas quasdam ambages fursum deorsumque vagantes, vix eò tandem pervenitis, quò nos jamdudum venimus. Verùm, ô fili, dixit Aftyages, haud ægrè circum hæc vagamur: sed et tu, si gustaveris, inquit, senties hæc esse suavia. At verò vel te ipsum, ave, aiebat Cyrus, hæc epulas fastidire video. Et Aftyagem interrogasse *ferunt*; unde, fili, conjecturam capiens, hoc ais? Quòd te, inquit, video, cùm panem tetigeris, nullâ re manum abstergere: cùm verò horum aliquid attigeris, statim ad mantilia manum purgas, quasi molestè admodum feras, quòd istis plena fuerit. Ad hæc subdidit Aftyages; si ergò ità, fili, sentis, carnibus saltem vescere, quò strenuus adolescens domum redeas. Simulque hæc locutus, multas ei tam ferarum quàm circum animalium carnes adferri jussisse perhibetur. Cyrus autem, cùm eam carniū copiam vidisset: Num, inquit, ave, das mihi has omnes carnes, ut iis pro arbitrio utar? Profectò, inquit ille, *has* ego tibi *do*, fili. Ibi Cyrum aiunt inter avi ministros acceptas carnes distribuisse, cùm simul hæc ferè unicuique diceret; Hoc tibi quidem *do*, quòd alacri animo me doces equitare: Tibi hoc, quòd paltum mihi dedisti: (nam hoc ego nunc habeo) Tibi verò, quod avo præclarè servis: Tibi quoque, quòd matrem meam honore prosequeris: atque ità fecisse eum fertur, quoad omnes, quas acceperat, carnes distribuisset. Sacæ verò, inquit Aftyages, pincernæ, quem ego maximo in honore habeo, nihilne das? Sacas autem is et pulcher erat, et eoungebatur munere, ut eos, quibus Aftyage convento opus esset, adduceret, et, quos adducere minùs opportunum ipsi videtur, arceret. Tum Cyrus, ut puer nihil adhuc veritus, temerè interrogavit, Cur, ave, tanto istum in honore habes? Cui Aftyages dixit jocabundus, Nonne vides, inquit, quàm bellè quamque venustè pocillatoris munus obeat? Et horum sanè regum pincernæ vinum eleganter miscunt, et perpolitè infundunt, ac tribus digitis phialam vehentes præbent, offeruntque ità, ut hausturo poculum commodissimè capiendum porrigant. At ille, jubeto, inquit, ave, Sacam mihi quoque poculum tradere, ut et ipse tibi potum bellè miscens te mihi, si possim, conciliem. Atque is dare jussit. Cyrus autem cùm accepisset, ità sedulo poculum eluit, quemadmodum Sacam fecisse viderat: jam etiam vultu ità composito, seriò venustèque quòdammodò phialam avo porrexerat atque tradidit, ut multum matri ac Astyagi risum concitaret. Atque ipse etiam Cyrus effusè ridens ad avum exiit, simulque eum osculans dixit, Periisti, Sacæ; ego te de munere dejiciam: nam et in cæteris pincernæ officio præclariùs, quàm tu, fungar, et vinum non ipse ebibam. Regum enim pincernæ cùm phialam tradant, aliquantum vini cyatho ex eâ haustum, in sinistram manum infundentes, absorbent: eâ quidem de causâ, ut, si venenum infuderint, nihil hoc ipsis prosit. Tum verò joculari pergens Aftyages inquit, Cur, Cyre, cæteris in rebus Sacam imitans, vinum non absorbuisti? Quòd profectò metueram, ait, nè venena essent in cratere mista. Etenim cùm tu amicos in natalitiis convivio exceperis, planè deprehendi venenum vobis eum infudisse. At quonam pacto, inquit ille, tu, fili, hoc intellexisti? Quòd profectò videbam, inquit, vos et mente et corpore titubare. Primum enim, quæ nos pueros facere non sinitis, ea ipsi faciebatis. Nam omnes simul clamabatis, cùm vosmet mutuo planè non

intelligeretis: quin et ridiculè admodùm canebatis; et cùm eum qui caneret minimè audiretis, jurabatis tamen optimè canere. Et cùm quisque vestrùm robur suum prædicaret, postquam saltaturi exsurgebatis, non modò non ad numerum saltare, sed nè erecti quidem stare, poteratis. Eratisque penitùs obliti, et tu, quòd rex esses, et alii, quòd tu *ipsum* princeps. Et quidem ego tunc primùm didici, æqualitèr loquendi licentiam hoc utique esse, quod vos eo tempore faciebatis: nunquam enim tacebatis. Et Astyages ait, At pater tuus, fili, cùm bibit, nonne inebriatur? Non profectò, inquit. Quomodo ergo agit? Sitire definit: nec aliud quidquam mali patitur: non enim, opinor, ave, Sacas ei pocula ministrat. Ibi mater ait, Quid verò causæ est, cur Sacam usque adedò oppugnes? Quoniam profectò, inquit Cyrus, eum odi: nam me sæpiùs ad avum occurrere percipientem, impurissimus iste prohibet. Sed obsecro, te, inquit, ave, da mihi ut triduum ego imperium in ipsum exerceam. Et Astyages ait, Quàm vero ratione ei imperitares? Respondit autem Cyrus, Stans equidem, quemadmodum iste, in aditu, deinde ubi ad prandium vellet ingredi, dicerem, nondum fieri posse ut prandio interesset: nam cum quibusdam de seriis rebus agit. Post ubi ad cœnam veniret, dicerem, quòd lavatur. Sin magno edendi desiderio teneretur, dicerem, eum esse apud mulieres; donec hunc ego ità cruciem, ut ipse me cruciat, ab aditu ad te prohibens. Talia quidem illis oblectamenta in cœnâ præbebat: interdù verò, si quâ re aut avum aut avunculum indigere preciperet, haud facile erat ut aliorum quisquam in eâ peragenda ipsum anteverteret: mirifice enim lætabatur Cyrus, si quâ in re eis gratificari posset.

At cùm jam Mandane reditum ad virum suum pararet, orabat eam Astyages, Cyrum ut relinqueret. Ea verò respondit, se velle quidem patri in omnibus gratificari, veruntamen difficile esse existimare, puerum invitum relinquere. Tum verò ad Cyrum ait Astyages, O fili, si apud me manseris, primùm quidem in me adeundo Sacas tibi non imperabit, sed in tuâ erit potestate, ad me, quandocunque volueris, accedere; et quo sæpiùs accefferis, eo majorem, inquit, tibi gratiam habebō. Deindè, equis meis uteris, et aliis quotcunque volueris; et cum abibis, duces tecum quos ipse volueris. Insuper verò, in cœnâ, ad id quod intra mediocritatem consistere tibi videbitur, quamcunque libebit viam tenebis. Præterea, et quæ nunc in hortis sunt feras tibi do, et alias cujusque generis colligam, quas tu, cùm primùm equitare didiceris, agitabis, et tum sagittis tum jaculis, quemadmodùm grandes viri consuevère, prosterne. Collusores porrò tibi pueros præbebo; et alia quæcunque mihi velle te dixeris, nunquam non impetrabis. Hæc cùm dixisset Astyages, interrogavit Cyrum mater, manere ne vellet, an abire. Hic autem nihil cunctatus est, sed celeriter, velle se manere, respondit. Rursus verò à matre interrogatus, quamobrem; dixisse perhibetur, Quoniam domi quidem, mater, æqualium et sum et videor esse præstantissimus, sive sagittis sive jaculis mittendis; hîc autem probè novi me meis æqualibus equitando inferiorem esse, id quod, certò scias, mater, ait, me vehementer torquet. Quod si me hîc reliqueris, et equitare didicero, cùm quidem apud Persas fuero, puto me illos pedestrium certaminum peritos facilè superaturum: cùm verò huc ad Medos venero, bonorum equitum factus præstantissimus eques, avo auxilia ferre conabor. At justitiam, inquit mater, quomodo hîc, fili, addisces, cùm tui illinc sint magistri? Responditque Cyrus, Equidem hanc, mater, accuratè calleo. Qui id tibi cognitum est? inquit Mandane. Quoniam me magister, ait, ut qui justitiam

titiam perfectè jam tenerem, vel aliis me iudicem constituit. Atque adeò, inquit, quâdam aliquando in lite plagas accepi, utpote qui minùs rectè iudicâssam. Erat autem causa huiusmodi: Puer grandis, qui parvam habebat tunicam, alium parvum puerum, cui magna erat tunica, exiit; ac suam quidem illi circumdedit, illius autem ipse vestem induit. Ego igitur horum causam iudicans, statui ambobus esse melius, ut uterque tunicam sibi congruentem haberet. At hîc me verberavit magister, qui diceret ità faciendum esse, siquando de eo quod congrueret iudex essem constitutus; cùm verò iudicandum fuerit, utrius esset tunica, hoc, inquit, considerandum esset, quæ possessio iusta sit; utrum ut is qui vi abstulit haberet, an qui à se factam, emptamve possideret. Deindè subiciebat id esse iustum, quod legibus constitutum esset; quod verò contra leges, violentum. Quare secundùm legem jubebat sententiam semper esse à iudice ferendam. Ità ego sanè, mater, ait, jura omninò accuratè calleo: quòd si quid fortè prætereà mihi opus fuerit, avus, inquit, hic meus id me insuper docebit. Atqui, fili, inquit, non eadem iustitiæ ratio apud avum et apud Persas est consensu pari recepta. Hic enim omnium apud Medos se dominum constituit; apud Persas verò id iustum ducitur, æquo ut quisque jure cum cæteris vivat. Ac tuus adeò pater primus ex præscripto præstat, quæ præstat civitati: præscripta etiam accepit: ac norma ei, non animi libido, sed lex est. *Cave igitur*, nè flagris cæsus pereas, cùm domi fueris, si redeas, pro regiâ, tyrannicam disciplinam ab hoc edoctus, cujus quidem *discipline* hoc proprium est, ut statuatur, plus oportere unum quàm alios omnes habere. At iste certè pater tuus, inquit Cyrus, aptior est omninò, mater, ad, docendum ut minus, quam ut plus, quis habeat. Annon vides, ait, eum Medos omnes minus habere docuisse quàm se? Quare noli metuere, nè pater hicce tuus vel me, vel alium quenquam ità edoctum à se dimittat, ut plura, quàm alii, possidere studeat.

Huiusmodi quidem multa loquebatur Cyrus: tandemque, mater abiit, remansit Cyrus, ibique educabatur. Et quidem in æqualium suorum consuetudinem brevi se insinuavit ità, ut familiariter iis uteretur; brevique sibi eorum patres cùm visendo devinxit, tum manifestè ostendendo se filios eorum valdè diligere: adeò ut si quâ in re regis ope indigerent, filios Cyrum rogare juberent, ut id sibi conficeret. Cyrus autem, quicquid eum rogarent pueri, pro humanitate suâ gloriæque cupiditate, illud supra omnia spectabat, ut effectum daret. Atque Astyages ipse, quicquid ab eo Cyrus peteret, recusare nihil poterat, quo minùs ei gratificaretur. Etenim cùm ægotârat, nunquam ab avo discedebat, neque plorare unquam desinebat: ac palam omnibus indicavit se valdè pertimescere, nè moreretur avus. Noctu enim si quâ re Astyages indigeret, primus sentiebat Cyrus, et omnium impigerrimus exiliebat subministraturus omnia quæ grata fore putaret: adeò ut Astyagem penitùs sibi devinxerit.

Et erat quidem Cyrus paulò fortasse loquacior, partim ob institutionem, quòd à magistro et eorum quæ fecerat rationem reddere cogeretur, et ab aliis accipere, quoties jus diceret; partim quòd, cùm discendi studiosus esset, de multis ipse rebus solebat eos, quibuscum erat, interrogare, quomodò se haberent; et ad ea quæcunque alii ab ipso quærerent, ob ingenii acumen, continuò respondebat: ità ut ex his omnibus loquacitas ei colligeretur. Sed quemadmodum in corporibus, quotquot in adolescentiâ grandes facti sunt, apparet tamen in iis juvenile quiddam, quod annorum paucitatem arguit; ità quoque ex

Cyri loquacitate non audacia perlucebat, sed simplicitas et magna quædam ad amorem propensio: ut ex eo quis plura adhuc audire magis optaret, quàm tacenti adesse. Postquàm verò tempus eum, unà cum auctâ corporis mole, ad ætatem produserat, quâ pubertatem jam attingeret, tum paucioribus quidem verbis, vocêque sedatori utebatur, atque recundiæ adèd plenus erat, ut etiam erubesceret, cum obuius fieret senioribus; nec jam ampliùs catulorum illum morem, quo nempe omnibus similiter assultando solent alludere, temerè itidem retinuit. Atque ità quietior sanè fiebat, at in congressibus omnino pergratus. Nam quæcunque inter æquales sæpenuerò solent esse certamina, in his non ad ea socios suos provocabat, quæ se meliùs tenere noverat, sed in quibus se inferiorem esse certò sciret, eorum auctor erat, se meliùs illis facturum inquiens. Jamque adèd in equos insilire incipiebat, vel jacula, vel sagittas ex equis emissurus, cùm necdum equo aptè insidere admodùm sciret: quòd si vinceretur, ipse sibi plurimùm ridens illudebat. Et cùm, propterea quòd superaretur, haudquaquam defugeret ea agere in quibus fuerat inferior, sed assiduè in experiendo versaretur, si rursùs posset eadem peritiùs facere, brevi quidem assequutus est, ut equitando par esset æqualibus; brevi etiam, ob rei studium, à tergo *eosdem* reliquit: brevi denique feras quæ in hortis erant, persequendo, feriendo, interimendo confecit; ità ut Astyages undè feras ei colligeret ampliùs non haberet. Cyrus autem cùm sensisset, non posse *avum*, tametsi cuperet vivas sibi feras præbere, ità eum sæpe alloquebatur, Quid opus est, ave, tibi molestiam in conquirendis feris creari? Si modò me cum avunculo venatum emiseric, putaverim, quasunque feras videro, eas te mihi alere. Cùm autem vehementer cuperet ad venationem egredi, non ampliùs ità, ut cùm puer esset, efflagitare poterat, sed cunctantiùs avum adibat. Et quæ antea Sacæ vitio vertebat, quòd eum ad avum non admitteret, in iis jam sibi ipse fiebat Sacas: non enim adibat, nisi prævidisset, an esset tempestivum: Sacamque rogabat, omnino sibi significaret, quando accedendi tempus opportunum esset, et quando non esset; itaque jam Sacas eum, perinde atque omnes alii, mirificè diligebat.

Postquam igitur cognovit Astyages vehementer eum extra hortorum septa venari cupere, emittit eum unà cum avunculo, et custodes simul mittit in equis ætate provectiores, qui eum a locis impeditis servarent, atque à ferocioribus bestiis, si qua appareret. Cyrus igitur alacri animo comites percunctatus est, quibusnam feris appropinquandum non esset, quæve oporteret audacter insequi. Hi autem dicebant, urfos complures olim qui propiùs ad eos accefferant dilaniâsse, itemque leones et apros et pardos: cervas autem, et capreas, et oves sylvestres, et asinos silvestres, nihil nocere. Addebant et illud, impedita loca nihilo minùs quàm bestias esse cavenda; multos enim aliquando unà cum ipsis equis per prærupta loca precipites corruisse. Hæc sanè Cyrus omnia promptè disciebat: ut verò cervam exilientem vidisset, oblitus omnium quæ audierat, insequabatur, nihil aliud spectans, quàm quòd fugeret. At equus ejus nescio quomodo profiliens concidit in genua, parumque abfuit quin et illum de collo præcipitaret: verùm enimverò Cyrus cum quâdam difficultate inhæsit, et equus exsurrexit. Postquam autem in planitiem venit, cervam jaculo vibrato sternit, pulchram sanè bestiam magnamque. Ipse igitur gaudio exsiliabat: at custodes cùm adequitassent, cum objurgabant, indicabantque quantum in periculum devenisset: et ad avum rem se delaturos aiebant. Itaque Cyrus, cùm ex equo descendisset, constitit,

constitit, ad hæc audiens angebatur. Sed ubi clamorem exaudisset, in equum rursus, entheo tanquam furore actus, infiliit: et cum primum aprum ex adverso irruentem cerneret, obviam equum incitat; jaculorque peritè contorto, frontem ferit, aprumque prostravit. Ibi verò eum avunculus etiam, visâ ejus audaciâ, reprehendit. At ille tamen ab eo ita reprehendente petiit, ut quæcunque ipse cepisset *animalia*, ad avum afferre ac ei dare se permetteret. Avunculum autem dixisse ferunt. At si te *hæc* insequutum esse sentiat, non te solum, sed me etiam, qui permiserim, objurgabit. Etiam verberet, inquit ille, siquidem ita volet, postquam hæc ei dederim. Quin tu quoque, ait, avuncule, si libet, quodvis supplicium de me sumito, modò hoc mihi gratificeris. Et Cyaxares sanè tandem inquit, Ut voles, facito: quippe tu jam quidem rex noster esse videris. Atque ita Cyrus, illatis feris, et dabat avo, et se has illi venatum esse dicebat. Jacula verò non ille quidem ostendebat, cruenta tamen ibi deposuerat, ubi avum ea visurum putabat. Astyages autem inquit, Libenter equidem, fili, accipio, quæcunque mihi donas; sed horum tamen nullius sic egeo, ut tibi *propterea* periculum adeundum sit. Et Cyrus ait, Si ergo tu non eges, obsecro te, ave, ea mihi da, ut inter æquales distribuam. Sume verò, fili, respondit Astyages, et hæc, et ex aliis quæcunque volueris, et inter quos tibi visum fuerit, distribue. Itaque Cyrus ea sumpta et pueris dabat, et simul dicebat;

O pueri, ut certè nugabamur, cum feras illas in septis hortorum venaremur: simile enim mihi quidem esse videtur, quemadmodum si quis ligata animalia venaretur. Primum enim in angusto erant loco; deinde tenues et scabiosæ: et alia quidem earum clauda erat, alia mutila. Sed quæ in montibus feræ sunt et pratis, quàm sunt pulchræ, quàm magnæ, quàm nitidæ visæ! Atque cervæ quidem, tanquam volucres, ad cælum saltu tollebantur: apri verò, quemadmodum fortes viros *facere* dicunt, adversi propè ferebantur: et præ latitudine fieri non posset, ut ab iis aberrares: pulchriores denique, ait, mihi quidem hæ *bestiæ* videntur esse vel mortuæ, quàm vivæ illæ septis inclusæ. Num verò, inquit, vos etiam parentes venatum ire permetterent? Et faciliè quidem, aiunt illi, si Astyages jubeat. Et Cyrus inquit, Quis igitur vestri apud Astyagem mentionem fecerit? Quisnam, dixerunt illi, magis ad persuadendum te fuerit idoneus? At profecò, inquit, ego quidem qui homo factus sim nescio: neque enim avum alloqui possum, neque jam amplius ex æquo quasi jure respicere. Quòd si tantum pudori *huic meo* accesserit, ~~creor~~ inquit, nè hebes fatuusque omnino sum. At puerulus cum essem, in loquendo acerrimus esse videbar. Tum dicebant pueri, Malè comparatam rem narras, si nè nostrâ quidem causâ, ubi quid opus fuerit, quicquam agere poteris, sed, quod in te est, id nobis ab alio quodam necessariò sit petendum. Hæc cum audisset Cyrus, animo angebatur; et cum tacitus abiisset, scque ipse ad audendum hortatus esset, ingressus est, re secum deliberatâ, quâ ratione avum quàm minimâ cum molestiâ alloqueretur, sibi que ac pueris, quæ peterent, conficeret. Sic igitur orsus est:

Dic mihi, inquit, ave, si famulorum quis anserit, et eum prehen-
deris, quid de eo factururus sis? Quid aliud, ait, quàm ut vinculum opus
facere cogam? At si sponte suâ ad te redierit, quid facies? Quid
aliud, inquit, quàm ut eo verberibus cæso, nè hoc iterum faciat, post-
hac ut antea rursus utar? Tempus ergo tibi fuerit, inquit Cyrus, pa-
rare quo me verberes, quippe qui consilium inierim quâ ratione au-
fugiam,

fugiam, adsumptis ad venandum meis æqualibus. Et Aſtyages, Perbellè, inquit, feciſti, qui prædixeris: ex ædibus enim ne te moveas veto. Nam bella res fuerit, inquit, ſi, carunculæ gratiâ, filiæ meæ filium evagari ſinam. Hæc cùm audiſſet Cyrus, parebat ille quidem ac manebat: ſed cùm mœſtus eſſet, triſtique vultu, perpetuò ſilebat. Aſtyages autem, ubi cum vehementiùs dolore affici intellexerat, volens ei rem gratam facere, venatum proſciſcitur: & multis peditibus equitibusque, ac pueris etiam, coactis, feriſque in loca equitabilia compulſis, magnam venationem inſtituit. Quin & ipſe regio cum apparatu præſens, vetuit ferire quenquam, priuſquam Cyrus feriendo ſatiatus eſſet. At Cyrus *eum alios* prohibere non paſſus eſt; Sed ſi vis, inquit, ave, jucundè me venari, ſine omnes meos æquales infequi & certare, ut quiſque optimè poſſit. Tum verò permiſit Aſtyages; itanſque ſpectabat decertantes contra feras, ſtudioſeque *inter ſe* contententes, perſequentesque, & jaculantes. Atque Cyrus delectabatur, qui præ voluptate ſilere non poſſet, ſed generoſos tanquam catulus, clamorem ederet, cùm feræ appropinquaret, & unumquemque nominatim appellans exhortaretur. Valdè etiam gaudebat, cùm eum hunc quidem deridere, illum verò ſine ullâ prorsùs invidiâ laudare ſentiebat. Tandem, diſceſſit Aſtyages multas feras ſecum habens. Jamque aded venatione illâ delectatus eſt, ut ſemper, quoties quidem lice-ret, cum Cyro exiret, aſſumptis tum multis aliis, tum pueris, Cyri gratiâ. Et hoc ſanè modo maximam temporis partem traducebat Cyrus, omnibus voluptatis quidem ac boni alicujus auctor, mali autem nemini.

Cùm verò circiter quindecim ſedecimve annos haberet, regis Aſſyriorum filius, uxorem ducturus, ipſemet id temporis venari cupivit. Itaque quòd audiret in ſuis ac Medorum ſinibus plurimas eſſe feras, quippe quas nemo propter bellum venaretur, iſtuc exire impendiò voluit. Ut igitur tutò venaretur, & equites & peltaſtas complures aſſumpſit, qui feras è locis ſilveſtribus in culta planâque depellerent. Cum autem eò perveniſſet ubi caſtella ipſius erant & cuſtodia, ibi cœnam parari juſſit, ut qui poſtridiè manè venaturus eſſet. Et cùm jam adveſperafceret, ex urbe veniunt qui cuſtodia priori ſuccederint, tam pedites quàm equites. Quapropter ipſe numeroſus addeſſe viſus eſt exercitus, cùm binæ quidem unà eſſent cuſtodia, multique, quos ipſe ſecum duxerat, equites peditesque. Itaque re deliberatâ ſtatuit optimum eſſe Medorum ex agro prædas agere; atque ità tum venationis opus illuſtrius viſum iri, tum magnam animalium copiam futuram exiſtimavit. Manè igitur ſurgens, exercitum educit; ac pedites quidem in ſinibus confertos relinquit, ipſe verò cum equitatu ad caſtella Medorum provectus, optimos ſecum habens atque plurimos equites, ibi ſubſtitit, nè Medorum præſidiarii milites *ſuis* contra eos qui populabundi diſcurrerent auxilium ferrent; idoneos autem *quosdam* tributim dimiſit, ut alii aliò diſcurrerent: atque *hos* corripere juſſit quicquid habuerit quiſque obvium, & ad ſe abigere. Et hi quidem hæc agebant.

Cùm autem Aſtyagi nuntiatum eſſet, hoſtes jam eſſe in *ipſius* agro, ipſe etiam cum illis quos ſecum habuit, opis ferendæ cauſâ ad limites excurrit; quod & filius itidem fecit cum equitibus qui tum fortè aderant; aliisque omnibus auxilio ut venirent imperavit. Cùm verò vidiffent magnum Aſſyriorum multitudinem ſimul inſtructam, & equites quietem agentes, ſubſtiterunt etiam Medi. Cyrus autem videns alios quoque totis viribus ad opem ferendam egredi, egreditur & ipſe

ipse auxilium laturus, tum primum arma indutus, nondum *id fore* ratus: tanto ea induendi desiderio flagravat. Erant enim perpulchra sanè, atque ipsi bellè congruentia, quæ avus ei ad *legendum* corpus facienda curaverat. Ità igitur armatus, equo *ad alios* advectus est. Et eum cùm vidisset Astyages, miratus ille quidem est cujus jussu veniret: sed tamen ei dicebat, ut apud se maneret. Cyrus autem, cùm conspexisset multos equites adversos, interrogabat, Num isti, inquit, ave, hostes sunt, qui equis quietè insident? Hostes profectò, ait *is*. Num & illi, qui huc illuc cursant? Et illi sanè. At enimverò, inquit, ave, ignavi esse videntur, & ignavis *insidere* equulis, qui nostras tamen res diripiunt: itaque nostrum aliquos oportet impetum in eos facere. At non vides, fili, inquit, quanta equitum turma constitit instructa? qui, si nos in illos irruamus, ipsi nos iterum subeundo intercipient: nobis verò nondum satis copiarum adest. Verùm si tu maneat, inquit Cyrus, & eos qui subsidio veniunt adsumas, metuent hi, neque se movebunt: illi verò qui *res nostras* auferunt prædam mox dimittent, ubi quosdam impetum in se facere viderint.

Hæc cùm protulisset, visus est Astyagi aliquid dicere. Et simul admiratus & prudentiam ejus & vigilantiam, filium jubet assumptâ equitum manu in eos ducere, qui prædam agerent. Ego verò, inquit in hos, si contrà te se commoverint, impetum faciam: aded ut animum nobis attendere cogantur. Itaque Cyaxares, robustissimis & equis & viris assumptis, *in hostem* fertur. Ac Cyrus, ut *hos* cum impetu exeuntes vidit, statim unà se proripit: atque ipse primus celeriter ducebat, & Cyaxares sanè subsequebatur, atque alii non procul erant relictî. Eos autem ut appropinquantem viderunt ii qui prædas agebant, continuò relictis rebus in fugam sese conjiciebant. At qui circa Cyrum erant *hos* subeundo intercipient, & quoscunque assequerentur statim feriebat, & in primis Cyrus: quotquot autem declinato cursu eos antevertendo effugerant, hos à tergo persequebantur, nec intermittebant, sed ex eis quosdam ceperunt. Sicut autem canis generosus, inexpertus, temerè in aprum fertur, ità & Cyrus ferebatur, solum *hoc* videns ut captum feriret, ac nihil aliud prospiciens. Hostes verò, cùm suos laborantes cernerent, agmen promoverunt, arbitrati fore ut ii persequi desisterent, postquam ipsos contrà irruere vidissent. At Cyrus nihil propterea de *contentione* remittebat, sed præ gaudio avunculum inclamans, insequebatur; &, acriùs urgens, hostes in effusam fugam vertebat. Cyaxares quidem subsequebatur, patrem fortassè reveritus; & cæteri quoque sequebantur, cùm promptiores, tali in rerum statu, sicut ad persequendum, etiam illi qui non admodum in adversos hostes animosî sunt. At Astyages, cum hos quidem inconsideratè persequi videret, hostes verò confertos instructosque occurrere, sollicitus & de filio & de Cyro, nè in paratos incompositè delapsis adversi quid accideret, in hostes confestim duxit. At hostes rursus, ut viderunt Medos se promovisse, intentis alii paltis, alii arcibus, constitunt, quòd fore putarent ut & illi subsisterent, ubi ad teli jactum pervenissent, quemadmodum plerumque facere consueverant. Nam ad hoc usque intervallum, cùm *vel* quàm proximè ad alteros alteri accederent, contra se mutuò provehebantur, ac sæpè ad vesperam usque missilibus procul sese invicem adpetebant. At postquam & suos fugâ ad se ferri cernerent, & Cyrum cum suis propè à tergo ipsos insequentem, & Astyagem cum equitatu esse jam intra teli jactum, inclinant & fugiunt. Illi verò, utpote qui è propinquo persequebantur,

multos

multos summis adnixa viribus ceperunt; & quoscunque prehenderent, tam equos quam viros, feriebant, et quotquot caderent interimebant; neque prius consistere quam ad Assyriorum peditatum pervenissent. Hic verò, nè majores aliquæ subessent insidiæ veriti, substiterunt. Tum igitur Astyages suos reduxit, equestri victoriâ magnoperè lætatus; nec quid de Cyro diceret habebat: quòd *illius* quidem facinoris ipsum auctorem fuisse sciret, sed audaciâ furem animadverteret. Etenim tum cæteris domum abeuntibus, solus ille nihil aliud quam eos qui cecidissent circumæquitando spectabat: adeoque ii, quibus id negotii datum erat, vix eum *inde* abstractum ad Astyagem deduxerunt, qui *quidem* eos ipsos, qui se adducerent, sibi prætereundum studebat, quòd avi vultum ad conspectum sui sæviorem factum cerneret. Et hæc quidem apud Medos contigerunt: & Cyrum cum alii omnes in ore, sermone, & cantilenis habebant; tum Astyages, apud quem vel antea erat in honore, jam stupefactus eum suspiciebat.

Hæc verò Cambyfes, Cyri pater cum audisset, gaudebat ille quidem; at ubi accepisset eum viri jam obire munia, revocavit, ut patria Persarum instituta absolveret. Et quidem Cyrum dixisse fertur, abire se velle, nè quid pater ægrè ferret, & civitas *de se* quereretur. Quare visum est Astyagi necesse esse eum dimittere. Ibi igitur cum & equos illi, quos ipse voluit sumere, donasset, atque alias res omnigenas comparasset, dimisit, tum quòd eum amaret, tum quia magnum in eo spem haberet, virum fore idoneum & ad afferendum amicis adjumentum, & ad molestiam inimicis exhibendam. Abeuntem verò Cyrum universi, & pueri, & æquales, & viri, & senes, equis vestì, atque *adè* Astyages ipse, deducebant; ac neminem omnium fuisse dicunt quin lacrymans reverterit. Et Cyrum quoque ipse multis cum lacrymis discessisse traditum est. Et multa eum inter æquales munera distribuisse ferunt, de iis *nempe* quæ ipsi dederat Astyages; ac demùm, exutâ quam habebat stolâ Medicâ cuidam *hanc* dedisse, indicio quod erat se hunc in primis diligere. At illos, cum sumpsissent libentique animo accepissent munera, ad Astyagem *ea* detulisse fertur; Astyagemque recepta itidem ad Cyrum referenda curasse; hunc autem in Mediam denuò *ea* cum his verbis remisisse, Si me vis, ave, iterùm ad te pudore minimè confusum venire, finito habere si quid'ego cuipiam largitus sum: atque his auditis Astyagem fecisse, quemadmodùm Cyrus nuntiari jusserat.

Quòd si mentio sermonis blanditias pueriles spirantis sit facienda, fertur cum Cyro abire, & à se invicem discederent, cognatos ore Cyrum, more Persico, osculatos dimisisse; (etenim hoc etiam tempore id faciunt Persæ) virum autem quendam Medum, admodùm *sane* probum & honestum, longo tempore Cyri pulchritudinis amore fuisse perculsum; & cum cognatos eum osculantes videret, subitisse; alii verò postquam abiissent, accessisse ad Cyrum, dixisseque, Me solum ex cognatis, Cyre, non cognoscis? Quid, dixisse Cyrum? Num & tu cognatus es? Maximè, respondisse *illum*. Idcirco utique, dixisse Cyrum, me defixis oculis intuebaris: videor enim hoc te sæpius facere animadvertisse. Enimverò cum nunquam non te accedere vellem, profectò, ait, me pudebat. At non oportuit, dixisse Cyrum, *pudore te deterreri*, cum cognatus esses: simulque cum accessisset eum osculatus est. Et Medum, accepto osculo, interrogasse *fertur*, Estne & Persis in more osculari cognatos? Maximè, dixisse *Cyrum*, cum saltem & intervallo temporis alii alios videant, vel à se invicem aliquò discedant. Tempus igitur tibi fuerit, inquit Medus, me iterum ut osculeris; jam enim, uti vides, abeo. Atque ita cum

cùm Cyrus denuò eum osculatus esset, dimisit, atque ipse etiam abiit. Cumque illi nondum longam viam *alter ab altero* digressi essent, ecce Medus sudante equo revertitur. Quem cùm vidisset Cyrus, Num quid eorum, inquit, es oblitus, quæ *mibi* dicere velles? Non profecto, ait; sed temporis ex intervallo venio. Brevi quidem, herclè, mi cognate, dixit Cyrus. Quì brevi, dixit Medus? Nonne nôsti, inquit, Cyre, mihi perlongum esse videri tempus, quo vel conniveo, quòd te talem interea non adspiciam? Ibi verò & risisse Cyrum *fertur* post priores lacrymas, & illum abire, bonoque esse animo iussisse, brevi enim se ipsis adfuturum: itaque si voles, *ait*, tibi licebit oculis me non conniventibus intueri.

Cyrus igitur hoc modo ad Persas reversus, annum adhuc inter pueros egisse perhibetur. Ac primùm quidem eum illudebant pueri, ut qui apud Medos delicatè vivere edoctus venisset. At postquam eum & comedere suaviter, quemadmodùm ipsi *solebant*, & bibere vidissent, & si quando festo die lautius injiceretur epulum, eum *aliis* potius de portione suâ largiri, quàm quid amplius requirere sensissent; atque adeò ad hæc, in cæteris etiam rebus omnibus eum ipsis longè præstare animadvertissent; tum enimverò contrà æquales eum reverebantur. At postquam, cursu hujus institutionis absoluto, jam ad ephebos transit, inter hos item maximè excellere visus est, & exercendo quæ oportebat, & tolerando quæ opus erat, et seniores reverendo, & magistratibus parendo.

Procedente verò tempore moritur apud Medos Astyages; & Cyaxares Astyagis filius, matrisque Cyri frater, Medorum imperio potitus est. Rex autem Assyriorum, cùm Syros omnes, gentem non parvam, subegisset, Arabum regem imperio suo subjecisset, subditos jam & Hyrcanios haberet, Bactriosque obsideret, existimavit, si Medorum vires debilitasset, faciliè *se* finitimis omnibus imperaturum: hæc enim natio inter vicinas alias potentissima esse videbatur. Itaque nuntios ad subditos suos universos, & ad Cræsum Lydorum regem, & ad *regem* Cappadocum, & Phrygas utrosque, ad Caras, ad Paphlagonas, ad Indos etiam, & ad Cilicas mittit, & Medos Persasque apud illos in invidiam & crimen vocat, cùm diceret magnas esse has fortesque gentes & *viribus consiliisque* conjunctas, & affinitatibus mutuis devinctas, easdemque omninò inter se *itâ* conspirasse, ut periculum esset, nisi quis eas antevertendo debilitaret, nè nationes alias adortæ singulas *omnes* everterent. At illi, partim his verbis persuasi, partim muneribus ac pecuniis adducti, harum enim magna ei aderat copia, societatem belli cum eo ineunt. Cyaxares verò Astyagis filius, cùm & insidias eorum & apparatus adversus se conflatum animadverteret, statim & ipse quæcunque poterat parabat, & nuntios in Persiam tum ad rempublicam, tum ad Cambysem qui sororem ipsius in matrimonio habebat, & in Persiâ regnabat, legavit. Atque etiam ad Cyrum mittebat, rogans eum daret operam, ut si quos Persarum respublica missura esset milites, eorum ipse veniret imperator. Jam etiam Cyrus, exactis decem inter ephebos annis, in virorem numerum erat adscitus. Itaque Cyro *munus* suscipiente, seniores consiliarii imperatorem eum ad expeditionem Medicam deligunt. Et potestatem ei fecere ducentos de eis qui *ἐμπόται* vocantur allegendi: horum verò ducentorum unicuique permiserunt, ut quatuor viros ejusdem ordinis adsciret: ità hi mille fiunt: horum autem mille unicuique concesserunt, ut ex Persarum plebe decem peltastas, funditores decem, decem sagittarios allegeret. Atque hoc modo sagittariorum decem millia, peltasta-

rum decem millia, funditorum decem millia confecta sunt; præter hos autem erant mille illi. Tantus igitur Cyro datus est exercitus. At ille cum primùm electus esset *imperator*, à diis primùm est auspicatus; sacrificque litatis, tum *demum* ducentos illos adscivit. Postquam verò & horum singuli quatuor legissent, eos convocavit, & hæc primùm ad eos verba tunc fecit Cyrus:

“ Allegi vos equidem, viri amici, non qui nunc primùm *vos* probaverim, sed qui viderim vos indè usque à pueritiâ ea, quæ civitas honesta censet, studiosè facere: protinusque ab iis abstinere, quæ illa turpia esse ducit. Quibus verò de causis & ipse munus hoc non invitè susceperim, & vos advocaverim, vobis exponere libet. Majores ego nostros nihilo nobis deteriores fuisse animadverti; quippe qui se nunquam non in iis, quæ virtutis studia ducuntur, exercuerint. Quid tamen emolumenti tales qui essent vel Persarum civitati publicè, vel sibi privatim acquisiverint, hoc nequaquam perspicere possum. Atqui ego quidem arbitror nullam ab hominibus virtutem coli, ut qui probi evaserint, nihilo meliore sint conditione quàm inertes: sed qui à voluptatibus in præsentia oblati abstinent, non, ut ulla unquam gaudia percipiant, hoc faciunt, sed ut in posterum propter hanc continentiam multiplici gaudio fruantur, ita se comparant: quique dicendi vi student excellere, non, ut ornate dicendi finem nunquam faciant, hoc meditantur, sed quod forè sperant ut, cum dicendi facultate in suam multos homines sententiam adduxerint, multa magnâque assequantur commoda: iique itidem qui res bellicas tractant, non, ut pugnare nunquam desinant, hunc laborem sustinent, sed quòd hi quoque arbitrantur, si peritiam rei militaris adepti sint, multas se opes, multam felicitatem, magnos honores tum sibi tum patriæ acquisituros. Quòd si qui studiosè in his versati, per negligentiam sese senectute imbecilles reddi siverunt, priusquam fructum ex eis aliquem perceperint, illis ejusmodi quidpiam usu venisse mihi quidem videtur, ac si quis agricola, postquam peritus esse studisset, bene ferendo, bene item plantando, cum tandem fructus ex his colligere oporteat, eos minimè comportatos, in terram rursus decidere patiat. Si quis itidem athleta multum postquam laboris hauserit, et idoneus ad victoriam adipiscendam evaserit, in certamen nunquam descenderit, neque is mihi quidem jure liberandus dementiae culpâ videtur. At nobis, viri, idem nequaquam usu veniat; sed cum ipsimet nobis consciû sumus, indè usque à pueritiâ nos et in honestarum et laudabilium actionum studiis exercitatos esse, eamus in hostes, quos ego, quippe qui spectaverim, certò scio adversum vos pugnandi rudes esse. Nequaquam enim idonei sunt præliatores, qui vel sagittandi, vel jaculandi, vel equitandi sunt periti, labores verò perferre si quando oporteat, hic deficiant; verùm hi quod ad labores attinet, rudes sunt; neque ii certè, qui vigilandum cum sit, vigiliis succumbunt; sed et hi rudes sunt, somnum quod attinet: neque ii sanè, qui ad hæc quidem præstanda sint idonei, ignari verò quomodò se et erga socios et hostes gerere oporteat; sed et hos maximarum disciplinarum rudes esse constat. At vos opinor nocte, perindè atque alii die, uti potestis: labores autem ad jucundè vivendum duces esse existimatis; fame tanquam obsonio omninò utimini; aquæ potum faciliùs quàm leones ipsi fertis; pulcherrimam denique omnium pos-

“ sessionem

“ sessionem et bellatoribus aptissimam in animos vestros condidistis;
 “ quippe qui laude magis quam omnibus aliis rebus gaudetis. Laudis
 “ autem amatores necesse est ejus *adipiscendæ* gratiâ laborem omnem,
 “ omne periculum libentissimè subire. Quòd si hæc ego de vobis, aliter
 “ ac sentiam, dico, memet ipsum fallo: nam si contigerit ut vosmet
 “ tales non præstetis, in me quicquid defuerit recidet. Verùm et ex-
 “ perientiâ, et benevolentia erga me vestrâ, et hostium amentia *fretus*
 “ confido, bonas hæc spes me non frustraturas. Fidentibus igitur
 “ animis profisciscamur, præsertim cùm hòc procul à nobis absit, ut
 “ aliena per injuriam appetere videamur. Hostes enim nunc adve-
 “ niunt, qui primi bello lacescunt; amici verò nos ad opem ferendam
 “ arcessunt. Quid ergò vel justius est quàm vim propulsare, aut ho-
 “ nestius quàm amicis opitulari? At verò eâ vos de causâ non paulò
 “ fidentiores esse arbitror, quòd *nimirum* diis minimè neglectis ex-
 “ peditionem hanc parem. Nam cùm multùm mecum versemini,
 “ non modò res magnas, sed etiam parvas aggredientem, initium à
 “ diis semper *me* facere novistis. Tandem, ait, Quid pluribus verbis
 “ opus est? At vos lectis quidem assumptisque viris, cæterisque rebus
 “ paratis, ad Medos pergite: ego verò ad patrem reverss, *eo* utique
 “ *jam* profisciscor, quò de rebus hostium quàm celerrimè quales eæ sint
 “ edoctus, quicquid potero vobis parem, ut quàm præclarissimè, deo
 “ juvante, dimicemus.” Et illi quidem hæc agebant.

Cyrus autem domum reversus, precatusque Vestam patriam, et Jo-
 vem patrium, cæterosque deos, in expeditionem profectus est: eumque
 pater etiam deducebat. Ac postquam domo egressi essent, fulgura to-
 nitruaque fausta ei oblata fuisse perhibenter. Quæ cùm apparuissent,
 alio præterea nullo captato augurio perrexere, quasi neminem maximi
 dei signa latere possent.

Cyrum verò progredientem pater hujusmodi verbis alloqui cœpit;
 Quòd quidem, fili, dii te propitii atque benigni dimittunt, cùm ex sa-
 crificiis constat tum cœlestibus signis: id quod et ipse etiam nôsti. Hæc
 ego enim te de industriâ edocui, ut nè per alios interpretes deorum
 consilia intelligeres, sed ipse *ea*, et quæ videnda sint videns, et quæ
 audienda audiens, cognosceres, et ab hariolis non penderes, qui te,
 si vellent, decipere possent, alia dicentes quàm quæ divinitus por-
 tenderentur: néve rursùs, si quando hariolus non adesset, quid de
 signis divinis statuendum esset ambigeres; sed vaticinandi arte perci-
 piens quæ divinitus consulerentur, eisdem obtemperares. Et Cyrus
 quidem, pater, inquit, ut dii propitii nobis consulere velint, quantum
 potero ex oratione tuâ nunquam non curabo. Memini enim ex te ali-
 quando audisse, meritò illum etiam à diis, quemadmodùm et ab homi-
 nibus aliquid faciliùs impetrare, qui non tunc *denum*, cùm adducitur
 in angustias, aduletur, sed cùm felicissimâ utitur fortunâ, tunc deorum
 maximè meminerit: et amicorum etiam aiebas eodem modo habendam
 esse curam. Ergo jam, fili, inquit, libentiùs deos accedis supplicaturus,
 propter illa *tua in eis colendis* studia: et speras te magis ea quæ petieris
 consecuturum, quòd tibi sic conscius esse videries ut qui nunquam eos
 neglexeris. Sanè quidem, pater, inquit, sic erga deos sum affectus ut qui
 mihi amici sint. Quid enim, fili, inquit, meministin’ illa, de quibus inter
 nos aliquando conveniebat? *nimirum*, ea quæ dii largitii sunt, homines
 si didicerint meliùs facturos, quam si eorum sint imperiti; et si operen-
 tur, plus effecturos, quàm si sint otiosi; et si curam adhibeant, securiùs

vitam acturos, quàm si horum sint negligentes; adeòque præbentes se ipsos quales oportet; sic nobis videbatur oportere quoslibet bona à diis petere. Profectò, inquit Cyrus, memini quidem ex te hæc audisse: et sanè necesse erat huic tuo sermōni assentiri. Etenim novi te dicere solitum, nè fas quidem esse à diis petere vel eos, qui equitandi artem non didicerint, ut equestri prælio victoriam adipiscantur: vel eos, qui sagittare nesciant, ut sagittandi peritos sagittando superent: vel gubernandi rudes precari, ut naves gubernando servant: vel eos, qui frumentum non serant poscere, bonum ut sibi nascatur frumentum: vel denique eos, qui, in bello sibi non caveant, salutem petere: huiusmodi enim omnia esse contra leges divinas: eos verò, qui ea quæ non fas sit precantur, par esse aiebas æquè à diis optata non consequi, atque ab hominibus nihil impetrare eos, qui ea quæ legibus adversantur rogant. Illorum verò, fili, ait, oblitusne es, quæ aliquando inter nos argumentando concludebamus? fat magnum scilicet ac præclarum esse hominis opus, si quis studio suo perficere possit, ut et ipse insigniter honestus probusque evadat, et ut *omnium* ad victum necessariorum affatim sit tum ipsi tum familiæ. Jam verò, cum hoc adeò magnum opus esset, scire etiam hominibus aliis præesse, ut omnia ad victum necessaria illis abundè suppetant, et tales ut sint omnes quales oportet, id sanè nobis admirandum esse videbatur. Profectò memini, pater, inquit, hoc quoque te dicere: itaque mihi simul videbatur, ingens arduumque esse opus, rectè imperare. Et nunc quidem ait, idem de his mihi videtur, cum ad ipsum munus imperatorium respiciens mecum ipse considero. Cum verò in alios homines intuens perspexerim, quales sint qui in imperio permanent, et quales qui nobis adversarii futuri sunt, omninò mihi turpe videtur, huiusmodi quosdam formidare, ac non libentur ad certamen cum iis ineundum procedere; quos ego, inquit, intelligo, ab amicis hisce nostris initio facto, existimare, oportere principem à *sibi* subiectis in eo differe, ut et sumptuosius cænet, et domus plus auri habeat, et diutius dormiat, et omninò magis otiosè quàm subditi degat. Ego autem, ait, arbitror, principem non desidiosè vitam agendo à subditis distare debere, sed et *rebus suis* alacri animo prospiciendo et laboribus studiosè tolerandis. At verò, fili, inquit *ille*, sunt quædam, in quibus non cum hominibus certandum est, sed cum ipsis rebus, quas *quidem* haud facile est commodè superare. Ac primum quidem nōsti, inquit, nisi exercitus commeatum habeat, imperium tuum statim ruiturum. Atqui hæc, pater, inquit, Cyaxares præbiturum se dicit omnibus hinc proficiscentibus, quotquot fuerint. Ergò tu, fili, ait, iter ingrederis his opibus quæ sunt apud Cyaxarem confusus? Sic, equidem, inquit Cyrus. Quid autem? ait, nostin' quantæ sint illi *opes*? Minimè profecto, inquit Cyrus. Et hisce tamen incertis, ait, fretus es? Quòd autem multis tibi erit opus, atque magnos etiam alios *sumptus* jam necesse est impendere, illud non vides? Video, inquit Cyrus. Quòd si ergò deficiat illum sumptus suppeditanti copia, vel etiam sciens fallat, quomodò tibi sese res exercitus habuerint? Certe non benè. Cæterum tu, pater, ait, si quam parandæ *copiæ* rationem quæ à me quoque possit adferri perspicis, *eam mihi*, dum adhuc in regione pacatà sumus, exponito. Hoc, fili, quæris, ait, ecqua possit abs te etiam copiæ parandæ ratio proficisci? A quonam verò magis convenit copiæ parandæ rationem adinveniri, quàm ab eo qui exercitui præsit? Tu verò cum *iis* pedestribus

copiis hinc discedis, quas, sat scio, cum aliis longè majoribus non commutares: equitatus autem Medorum, qui sanè est præstantissimus, tibi belli socius erit. Quam ergò nationem finitimam putas, et gratificandi studio, et damni metu, non *omnia* vobis subministraturam? Quæ *quidem* te communiter cum Cyaxare considerare oportet, nè quid unquam eorum vos deficiat, quæ adesse debeant; atque etiam assuescendi causâ reditus rationem excogitare. Hoc verò maximè omnium mihi memineris, ne unquam rationem res necessarias comparandi excogitare differas, donec ipsa te cogerit necessitas: sed cum maximè *rebus omnibus* abundes, tunc potius *aliquam* ante inopiam excogita. Nam et magis consequeris *ab illis*, à quibus petes, cum non indigere videaris, et præterea culpâ apud milites tuos vacabis: hæc autem ratione magis etiam ab aliis reverentiam consequeris: et si quos copiis *tuis* vel juvare volueris vel lædere, impensius, dum res necessarias habebunt milites, tibi navabunt operam: et oratione, mihi crede, magis ad persuadendum aptâ te tunc usurum, cum maximè etiam demonstrare poteris te et ad juvandum et ad lædendum esse idoneum. At *Cyrus*, pater, inquit, cum aliis de causis præclare mihi hæc omnia dicere videris, tum etiam quod quæ modò milites accepturi sunt, eorum nemo mihi istorum *nomine* gratiam sit habiturus: (sciunt enim quibus conditionibus Cyaxares eos ad belli societatem accersat) quicquid verò præter promissa illa quis accipiet, id et honori *sibi* ducent, et consentaneum est maximam pro eo largienti gratiam *eos* habituros. Qui autem copias habeat, quibus et beneficia in amicos conferens ab iis vicissim ipse commodi aliquid percipere possit, possit et experiri ut si quos habeat hostes ab iis aliquid *sibi* acquirat, negligens ut is deinde sit in comparandis opibus, an minùs, inquit, hoc turpe putas, quàm si quis cum agros habeat, habeat operarios iis colendis idoneos, nihilominus terram incultam sinat esse inutilem? Itaque sic de me sentias *velim*, ait, nunquam me in conquiendis rebus exercitui necessariis fore negligentem, nec in amicorum, nec in hostium regione.

Quid vero, fili, ait, an *et* aliorum, quæ nobis aliquandò videbantur necessariò non spernenda esse, meministi? Quidni meminerim, inquit? quandò ego ad te argenti petendi causâ veniebam, quod ei perfolverem qui *se* arte imperatoriâ me instituisse diceret; tu verò simul *id* mihi dans, hoc ferè modo me interrogabas, Num, aiebas, fili, vir iste, cui mercedem adfers, in *explicandis* imperatoris officiis ullam etiam de ratione domesticæ rei administrandæ mentionem fecit? nihilo sanè minùs milites rebus ad victum necessariis indigent, quàm qui domi sunt famuli. Cum verò ego tibi, vera dicens, respondissem, illum hæc de re nè quidquam sanè memorâsse, rursùm ex me quærebas, ecquid mihi de bonâ *corporis* valetudine ac robore differuisset; uti de quibus imperatorem, non secus ac de munere imperatorio, sollicitum esse oporteat. Hoc etiam cum negâssem, me rursùm interrogabas, ecquam me procurandi rationem docuisset, ut socii in quolibet munere militari præstantissimi evadant. Hoc quoque à me denegato, denuò percunctatus es, numquid me erudiisset quo pacto possem exercitui alacritatem injicere; quippe qui diceres in omni *suscipiendo* opere inter alacritatem et abjectionem animi discrimen esse maximum. Ubi hoc etiam abnuissem, sciscitatus es tu rursùm, num quæ sermone præcepta tradidisset de conciliandâ exercitus obedientiâ, quâ quis potissimum ratione *id* possit efficere. Cum verò de hoc quoque nihil omninò esse dictum pateret, postremò interrogabas, quid tandem docendo disciplinam imperatoriam *se* mihi tradere diceret. Tum autem respondi ego, rationes instruendi exercitus. Risisti *hæc* tu

quidem.

quidem, et singulis *istis* propositis, mihi percurrando *ostendisti*, exercitûs instruendi artem militibus nihil prodesse, absque rebus ad victum necessariis. Quid autem absque firmâ valetudine? Quid absque illarum artium scientiâ, quæ ad belli usum sunt inventæ? Quid absque obedientiâ? Cûmque adedò perspicuum mihi fecisti, rationem aciei instruendæ exiguam quandam esse muneris imperatorii partem, atque ego rogâssem, an tu idoneus esses qui me quidpiam horum doceres, ut abirem hortatus es et illis cum viris differerem qui rei imperatoriæ periti haberentur, *déque ipsis* percunctarer quo pacto horum singula fierent. Ex eo igitur tempore cum illis ego versatus sum, quos in primis esse harum rerum prudentes audiebam. Ac de victu quidem, mihi persuasum est satis id futurum, quod Cyaxares nobis sit præbiturus: de bonâ verò valetudine, quòd et audirem et viderem tum civitates eas, quæ quò benè valeant operam dant medicos eligere, tum imperatores militum gratiâ medicos educere, ità et ego, postquam mihi munus hoc mandatum fuit, statim in hujus rei curam incubui: et opinor, ait, pater, viros *me* artis medicæ admodum gnaros necum habere. Ad hoc pater respondit, Verùm, fili, inquit, medici, quos dicis, isti, quemadmodum sunt vestium laceratarum sarcinatores quidem, ità et ipsi tum demùm, cûm aliqui in morbum inciderint, medentur iis: at ea quæ tibi incumbet bonæ valetudinis cura *eo quod exercent medici officio* præclarior erit; hoc enim tibi curæ esse oportet, ne exercitus omninò in morbos incidat. Et quânam viâ, pater, ait, incedens, hoc præstare potero? Nimirum si diutius in eodem loco sis mansurus, primùm negligendum tibi non erit ut castra in regione ponas salubri; quod quidem faciliè adsequêris, si curæ tibi fuerit. Etenim nunquam loqui desinunt homines tam de morbidis locis quàm salubribus: testes autem evidentes his utrisque adsunt, tum corpora tum colores. Deindè, regiones considerare non satis erit, sed ad memoriam revocare debes quò pacto studeas tui ipsius curam gerere, ut rectè valeas. Et Cyrus inquit, Primùm quidem, herclè, operam do nē unquam nimium me repleam; nam grave et molestum est: deindè qui intrârunt *cibos* laborando digero: ità enim mihi videtur et valetudo magis permanere firma, et robur accedere. Ità igitur, fili, inquit, et aliorum curam agere oportet. Num et otium, pater, ait, militibus ad exercenda corpora suppetet? Imò verò, respondit pater, non modò *otium erit*, sed etiam necessitas *id postulat*. Nam certè oportet exercitum, si officio suo sit satisfactorius, nunquam desinere vel hostibus damna vel sibi ipsi commoda adferre. Etenim difficile est vel unum hominem otiosum ali; multò etiam difficilior, fili, est, totam familiam; omnium verò difficillimum, exercitum otiosum alere. Plurima enim sunt in exercitu quæ comedunt, quæque tenui admodum *commeatu instructa in bellum* feruntur, et quæcunque ceperint, iis largissimè utuntur: idcirco nunquam convenit exercitum esse otiosum. Dicis tu, pater, inquit, ut mihi videtur, quemadmodum iners agricola nulli sit usui, ità et imperatorem desidem nulli esse usui. Atqui ego quidem imperatorem, ait, industrium polliceor (nisi quis deus obset) id præstaturum ut et rebus necessariis milites abundant, et corporibus sint quàm optimè affectis. Verùm enimverò quod ad exercitationem, ait, singularum rerum bellicarum attinet, arbitror, si quis certamina quædam singulis indicat, et præmia proponat, eum maximè effecturum ut in singulis benè exercitati evadant, ità ut, ubi opus fuerit, iis paratis uti possit. Optimè dicis, fili, inquit: nam hoc si feceris, certò scias, ordines *te militum*, tanquam choros, in iis quæ officii ratio postulat, semper occu-

patos spectaturum. At verò, inquit Cyrus, ad alacritatem militibus injiciendam nihil mihi magis idoneum esse videtur, quàm bonas posse spes in animis hominum excitare. Verùm, fili, ait, hoc sanè tale est, ac si quis in venatione canes eadem semper inclamet voce, quâ, cum feram videt, *utitur*. Nam primùm quidem, sat scio, alacriter obediunt: tunc frequenter eas decipiat, tandem, nè tum quidem obsequuntur ei, cum *feram* verè conspiciens clamando hortetur. Sic etiam se habet spei *excitandæ* ratio: si sæpius quis injectâ bonorum expectatione fallat, is ad extremum, etiam cum veras spes afferat, persuadere non potest. Iis utique *imperatorem* ipsum dicendis, quæ non certò sciverit, abstinere, fili oportet; at alii si nonnunquam *ea* dicant, idem *quod ipse* *volet* efficiant: suam verò incitationem ad summa pericula fide quàm maximè dignam servare oportet. At enimverò, pater, inquit Cyrus, et mihi rectè dicere videris, et sic *facere* me magis juvat. Atqui quâ ratione fieri possit ut obedientes sint milites mihi, pater, nequaquam ignorare videor. Tute enim hoc me statim à puero docebas, cum tibi ipsi parere cogeres; deindè magistris *me* tradidisti, atque illi quoque idem hoc agebant. Deindè, cum jam inter ephebos versati sumus, præfectus noster hujus ipsius rei curam enixè admodum agebat; quin leges etiam pleræque videntur mihi hæc duo maximè docere, imperare *scilicet* et esse sub imperio. Quapropter equidem de his cogitans, in omnibus videre mihi videor hortamen ad obediendum efficacissimum id esse, si is qui dicto audiens est et laude et honore, contumax autem et ignominiâ et supplicio, afficiatur. Ad efficiendum sanè, inquit, ut necessitate *coactus* quis pareat, hæc, fili, via est: verùm ad id quod hoc multò melius est, ut *nempè* ultrò pareant homines, alia via est magis compendiaria. Nam quemcunque existimant seipsis in iis *consciendis* quæ sibi sint utilia prudentiorem, huic homines libentissimè parent. Hoc autem ita se habere, cum in multis aliis, tum certè in ægrotantibus licet animadvertere, qui libentissimo animo id præcepturos arcessent quod faciendum sit; itidemque in mari, gubernatoribus perquam libentur parent, qui unâ navigant; quos item arbitrentur aliqui meliùs quàm se vias nòsse, ab iis nè sint à tergo relictì totis viribus enituntur; cum autem futurum putant uti ex obedientiâ detrimenti quid capiant, *tum verò* nec suppliciis admodum cedere, nec donis excitari volunt. Neque enim donâ quisquam suo damno libens accipit. Dicis tu, pater, ait, nihil ad hoc, ut *suos* quis obsequentes habeat, efficacius esse, quàm ut sibi subiectis prudentior videatur. *Dico id* equidem, inquit. At quo pacto, pater, possit aliquis opinionem ejusmodi de se quàm primùm exhibere? Nulla est, inquit, fili, via magis compendiaria, quàm ut, quibus in rebus prudens videri volueris, in iis *severè* prudens sis. Quòd si hæc singulatim consideres, vera me dicere intelliges. Nam si, bonus agricola cum non sis, bonus videri velis, vel eques, vel medicus, vel tibicen, vel aliud quidpiam, quàm multa machinari tibi opus fuerit, ut *talis* videare, cogita. Et si quidem tum multis te ut laudent persuaseris, quò *hanc* de te opinionem excites, tum præclaros ad horum quælibet apparatus acquisiveris, jam *sic demùm* eris deceptor, et paulò post, ubi periculum *tui* feceris, in fraude deprehensus etiam eris, et præterea vanus videberis. Prudens autem in eo quod profuturum est quò quispiam pacto reverà fiat? Nimirum si ea, inquit, fili, quæcunque discendo cognosci possunt, didiceris, quemadmodum aciei instruendæ artem jam didicisti: quæcunque verò, nec ab hominibus disci possunt,

nec providentiâ humanâ prospici, *de iis* si per vaticinationem, à diis certior factus fueris, cæteris prudentior eris: si *denique*, quod ut fiat fatius esse intellexeris, id ut fiat curam adhibueris. Id enim *faciendum* curare, quod *feri* oporteat, prudentioris est viri, quàm negligere. At verò ad conciliandam eorum quibus præsumus benevolentiam (quod quidem ego in maximis duco) eadem *est* haud dubiè via, quâ *utendum est illi* qui ab amicis diligi cupiat. Dandam enim operam puto ut palàm sit beneficus. Sed hoc quidem, fili, difficile est, posse semper, quoscunque velit quispiam, beneficiis afficere: ut verò unà gaudere videatur, si quid eis prosperè eveniat, et unà dolere si quid adversi, et prompto esse animo dubiis eorum rebus unà succurrendis, et sollicitus nè quâ in re labantur, et studiosè providere nè infelici successu rem gerant, in his magis quodammodò oportet socium *te* præbere. Jam verò in rebus gerendis, si per æstatem sint *gerendæ*, oportet imperatorem palàm se solis maximè patientem exhibere; sin per hyemem, frigoris: et si laborandum sit, laborum: nam hæc omnia ad consiliandum eorum quibus quis præsit amorem conducunt. Dicis tu, pater, inquit, oportere imperatorem omnia tolerantius pati quàm eos qui sunt sub *ejus* imperio. Id utique dico, inquit. Tu tamen, fili, ait, bono sis animo: certò enim hoc scias, labores eosdem similibus corporibus, imperatoris *scilicet* et privati, æquè graves non esse; sed ipse honos labores nonnihil leviores facit imperatori, et quòd intelligat, minimè latere, quicquid *ipse* agat. Ubi verò, pater, res necessarias jam habeant milites, rectè valeant, labores perferre possint, in bellicis artibus exercitati sint, et obnixè strenui videri cupiant, et *denique* facere imperata quàm detrectare ipsis sit jucundius, nonnè jam tum sapere tibi quis videretur, si cum hoste quàm primùm configere vellet? *Ità* profectò, inquit, si quidem superiori conditione sit futurus: sin minùs, ego certè quanto et meliorem me esse existimaverim, et meliores mecum habere, tanto magis caverem: quemadmodùm et alia, quæ à nobis plurimi æstimanda esse putemus, ut quàm maximè in tuto sint, operam damus. At quâ potissimùm ratione possit quis, pater, meliori esse quàm hostes conditione? Non herclè, inquit, non jam de levi, fili, neque simplici re percontaris: sed certò scias oportere eum qui præstaturus hoc sit, et insidiatorem esse, et mentis suæ occultatorem, et fraudulentum, et veteratorem, et furem, et raptorem, et in quâvis re plus quàm hostes habendi appetentem. Et Cyrus ad ea ridens ait, Dii boni, qualem esse me virum, tu, pater, oportere dicis! Qualis, inquit, si fueris, fili, et iustissimus sis et legum observantissimus. At què sit, ait, ut, pueri cum essemus et ephebi, his contraria nos doceretis? Immò, inquit, etiam nunc profectò, erga amicos *utique* et cives: hostes verò ut lædere possitis nonnè nòstri multas vos didicisse nequitas? Minimè equidem, pater, inquit. Cur egò, ait *ille*, sagittare discebatis? Cur, jaculari? Cur, fues agrestes retibus et foveis fallendo captare? Cur, cervos pedicis et laqueis? Cur cum leonibus et uris et pardis non æquo Marte pugnabatis, sed aliquâ semper conditione superiori adversùs hæc *feras* certare nitebamini? Annon animadvertis hæc omnia nequitas esse, et fraudes, et dolos, et melioris conditionis captationes? *Sunt* herclè, inquit Cyrus, adversùs feras quidem; at hominum quenquam si modò decipere velle viderer, multas *me* plagas accipere *solitum* novi. Neque enim sagittis, opinor, *pater* inquit, neque jaculo hominem vobis ferire permisimus, sed scopum petere docebamus; non, quidem ut in præsens noceretis amicis, verùm si quando bellum obortum sit, etiam ho-

mines istu certo ferire possetis. Atque adeò fallaciis utendi et meliorem aliquam conditionem præripiendi ratione non in hominibus vos institui-
mus, sed in feris, nec his *quidem artibus* ut amicos læderetis; at si quandò bellum sit obortum, neque in his inexercitati essetis. Atqui pater, inquit, si utraque scitu sunt utilia, tam benè quam malè facere hominibus, hæc etiam utraque erant in hominibus docenda. Fertur utique, fili, ait *ille*, tempore majorum nostrorum virum quendam fuisse puerorum magistrum, qui nimirum iustitiam pueros doceret, quemadmodum tu quoque jubes, et iniustitiam; non mentiri; et mentiri; non fallere, et fallere; non calumniari, et calumniari, non *aliis* præripere commodum, et præripere. Distinguebat etiam quænam horum erga amicos, quæ adversus inimicos facienda essent: atque adeò progressus ulterius hæc docebat, amicos decipere, *ipsorum* bono quidem, iustum esse; et amicorum res, *ipsorum* quidem bono, furari. Hæc qui docebat pueros ad ea inter se faciendâ exercuerit etiam necesse erat; quemadmodum et in luscâ circumveniendi rationem Græcos docere aiunt, atque etiam exercere pueros ut inter se hoc facere possint. Itaque cùm nonnulli naturâ essent ingeniosi et ad scitè decipiendum, et ad *aliis* aliquid scitè præripiendum, ac fortassè etiam ad lucrandi studium non inepti essent, nec ab amicis quidem abstinebant, quò minùs eis aliquid præripere conarentur. Factum est igitur indè decretum, quo nunc etiam utimur, ut simpliciter docerentur pueri, quemadmodum servos docemus erga nos veraces esse, et non fallaciis uti, nec furari, nec quidquam *alicui* plus habendi desiderio eripere: si *quid* autem contra hæc facerent, ut castigarentur; quò *nimirum* mansuetiores, his moribus adfuefacti, cives existerent. At postquam eâ essent ætate, quâ tu jam nunc es, *tunc sanè iis* et iura adversus hostes *servanda* tutò tradi posse putabant. Non enim ampliùs *eo* efferrì posse videmini, ut cives feri evadatis, cùm *itâ* simul nutriti et educati essis, ut vos mutudè revereamini: sicuti de rebus venereis ad valdè juvenes verba non facimus, nè accedente ad vehementem eorum libidinem audaciâ, immodicè huic *libidini* indulgeant juvenes. Itâ profectò, inquit *Cyrus*: quapropter me, ceu serò accedentem ad discendum rationes illas præripiendi commoditates, pater, docere, si quid habes, nè recusato, quò ego meliori sim, quàm hostes, conditione. Igitur enitere, inquit, quantum potes, ut cum tuis instructis hostes non instructos deprehendas; et cum armatis, inermes; et cum vigilantibus, dormientes; et abs te conspectos, cùm ipsi te non videant; et ut difficultatibus locorum impeditos, ipse in loco munito constitutus, excipias. Et quonam modo pater, inquit, possit aliquis hostes in huiusmodi erroribus deprehendere? Quoniam, fili, ait, multa talia cùm vobis tum hostibus accidere necesse est. Nam utrosque cibum sumere necesse est, utrosque etiam somnum capere, ac manè ad *factu* necessaria simul ferè omnibus secedendum est; et viis, qualescunque fuerint, talibus uti necesse est: quæ te omnia considerantem oportet, ubi quidem vos maximè imbecillos esse animadverteris, ibi summâ cautione uti: ubi verò posse senseris hostes facillimè opprimi, ibi potissimùm eos adoriri. Num verò in his duntaxat, ait *Cyrus*, meliori esse conditione licet, an etiam in quibusdam aliis? In *aliis*, et sanè multò magis, inquit, fili: nam in his quidem plerumque omnes cautiones adhibent accuratas, quippe quas necessarias esse intelligant. Qui verò hostibus fallendis operam dant, possunt *eos*, et injectâ fiduciâ, incautos opprimere; et concessâ se insequendi facultate, eorum ordines perturbare; et cùm fugâ *simulatâ* paulatim

paulatim in difficilia loca perduxerint, ibi aggredi. Oportet autem te, fili, inquit, qui hæc omnia discendo callere cupis, non, quæcunque didiceris, his solis uti, sed ipsum etiam machinationum esse adversus hostes opificem: quemadmodum et musici non iis tantum, quos didicere, modis utuntur, sed alios etiam facere conantur. Ac vehementer quidem cum in musicis quæ nova sunt et florida probantur, tum verò multò magis in rebus bellicis novæ machinationes laudantur: hæ enim facilius hostes decipere possunt. Quodd si tu quidem, fili, ait, nihil aliud in homines transferas, quam eas molitiones quas vel adversus bestias minutas admodum excogitabas, nonne te, inquit, plurimum in rationibus quibus hoste superior evadas, inveniendis profecturum putas? Nam tu quidem hyeme surgens sævissimâ, ad captandas aves noctu ire solebas; et priusquam aves se commoverent, jam eis erant abs te posita in hunc finem retia, et quem moveras locus erat immoto persimilis: quædam autem tibi aves erant ita edoctæ, ut tuis quidem commodis servirent, sui verò generis aves in fraudem pellicerent: ipse in insidiis ita te abdebas, ut illas tu quidem cerneres, ab illis verò cerni non posses; curam etiam adhibuisti, ut volucres prius trahendo anteverteres, quam fugerent. Rursus autem adversus leporem, quodd is in tenebris pastum quærat, interdiu verò fugit, canes alebas, quæ eum odoratu investigarent. Quoniam verò, postquam fuerit inventus, celeriter in fugam se conjiceret, canes alias habebas ad eum vestigiis persequendo capiendum institutas. Quodd si et has effugerent lepores, edoctus eorum meatus, et ad quæ potissimum loca fugere soleant, in illis retia visu difficilia tendebas, ut dum concitatè fugeret, illapsus in ea lepus, ipse se in ea indueret. Atque uti nè hinc etiam aufugeret, speculatores ejus quod accideret constituebas, qui è propinquo celeriter adcurrendo supervenirent illi: et tu quidem ipse à tergo clamorem ad leporem usque pervenientem tollens, ita territabas eum, ut improvidè *procurrens* caperetur: eos autem, quos ab anteriori parte in insidiis collocatos silere jusseras, latere faciebas. Quamobrem, ut aiebam antea, si hujusmodi quædam adversus homines etiam moliri volueris, haud equidem scio, an ullum ex hostibus *superstitem* relicturus sis. Quodd si aliquando necessitas obveniat, ut et in æquo campi, et Marte aperto, et armatis utrisque prælium conferendum sit, in hoc certè, fili, rerum statu, adjumenta quibus superiores evadamus, multò antè comparata, plurimum valent. Hæc autem esse dico, cum corpora militum probè fuerint exercitata, animique probè exacuti sint, et militates artes probè excultæ. Præterea hoc etiam certò scias necesse est, quoscunque censeas æquum esse tibi parere, eos item omnes existimatuos æquum esse, ut tu rebus eorum consulas. Nunquam igitur curam abjicias, sed noctu provideas quid subiectos imperio tuo facere velis, ubi dies advenerit; interdiu verò, quò pacto se res nocturnæ quàm optimè sint habituræ. Quà verò ratione oporteat exercitum ad pugnam instruere, quò pacto vel interdiu vel noctu, vel per angustas vel latas, vel per montosas vel campestres vias ducere: quò pacto metari castra, quò pacto nocturnas diurnasve excubias constituere, quò pacto ad hostes accedere vel ab hostibus recedere, quò pacto propter urbem hostilem iter facere, quò pacto exercitum ad murum adducere vel abducere, quò pacto saltus vel fluvios transire, quò pacto à copiis equestribus vel à jaculatoribus vel à sagittariis cavere: et si quidem tibi exercitum in cornua explicatum ducenti se ostendant hostes, quâ ratione eis sit obliſtendum; et si tibi eum phalangis in morem instructum ducenti ex aliâ quâvis parte, quàm à fronte, appareant, quò

paſſio ducendus ſit in eos exercitus; quâ quis ratione poſſit quid hoſtes rerum agant cognoscere, vel tu quid inſtituas hoſtes minimè ſciant: hæc, *inquam*, omnia quid ego tibi commemorem? Nam et quæcunque ego noveram, audiviſti ſapiùs; et præterea ſi qui horum aliquid callere videbantur, eorum neminem neglexiſti nec imperitus evaſiſti. Quapropter ad *quælibet*, opinor, eventa his uti oportet *monitis*, quæcunque ex iſis tibi quovis tempore ex uſu potiſſimum fore videbuntur. Hæc etiã ex me, ſili, mæximi ſane momenti diſcito: nunquam vel ipſe ſolus, vel cum exercitu, contra quàm ſacra monent et auguria, periculum adieriſ; illud cogitanſ, homines conjecturis nixos res gerandas ſuſcipere, et planè neſcioſ eſſe unde boni aliquid ſit iſiſ eventurum. Id quod ex iſiſ rerum eventibus intelligas licet. Multi enim iſique ſapientiſſimi habiti, civitatibus perſuaſerunt, ut bellum adverſus eos moverent, à quibus illi, qui *alios* invadere perſuaſi fuerant, ſunt deleti. Multi multos et privatos homines et reſpublicas ad majora provexerunt, à quibus promotis graviffima mala paſſi ſunt. Multi, cum eos, quibus amicis uti poterant, collatiſ in iſſos et acceptiſ beneficiiſ, fervorum quàm amicorum loco habere maluerint, iſdem pœnas dedere. Multi vitã junctã cum partiſ *alicujus* poſſeſſione *conjunctã* non contenti, cum omnia ſuã in poteſtatem redigere cuperent, idcirco iſiſ etiã quæ poſſidebant exciderunt: multi *denique* aurum tantopere votis *omnium* expetitum adepti, ob hoc *iſſum* periẽre. Itaque humana quidem ſapientia nihilo magis quod optimũ eſt deſigere novit, quàm ſi quis ſortibus ductiſ, hoc agat, quod ei ſortè obtigerit. Verũ dii, ſili, immortales omnia norunt, præterita, et præſentia, et quiſ ſingulorum futurus ſit exitus: et hominibus eos conſulentiſ, quibus *quidem* ſunt propitii, quæ ſuſcipienda vel non ſuſcipienda ſint, antè ſignificant. At non omnibus eos conſulere velle, minime mirũ *videri debet*; neque enim neceſſitate ſunt coacti illorũ cãm gerere, quos *benevolentia ſua complecti* nolint.

AC talia quidem differentes Perſidiſ uſque fines pervenẽre: cum autem aquilã dextra iſiſ viſa præcederet, deos et heroas precati terræ Perſidiſ præſideſ, ut ſe propitii benignique dimitterent, fines itã demũ tranſierunt. Poſtquam verò tranſiſſent, rursũ deos precati ſunt Mediæ terræ præſideſ, uti ſe propitii benignique exciperent. Hiſ peractiſ, mutuò ſe complexi, ut par erat, ad Perſas pater rursũ revertēbat, Cýrus in Mediam ad Cyaxarem proficiſcebat. Cum autem ad Cyaxarem Medorum in regione perveniſſet Cýrus, primũ ſe, ut par erat, mutuò complexi ſalutarunt: deinde Cýrum interrogabat Cyaxares, quantum exercitũ duceret. Cýrus autem, triginta quidem millia; inquit, qui et antehã mercede conducti ad vos venire conſueverunt: præter hoſ ex eorum etiã ordine qui *ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς* vocantur qui nullo unquam tempore domo ſunt egreſſi, alii *quidam* adveniunt. Quàm multi? ait Cyaxares. Numeruſ ſanẽ te, inquit Cýrus, cum *eum* audieris, non admodũ delectabit; verũ illud tecum reputes *velim*, paucos hoſcet qui *ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς* appellantur, in ceteroſ Perſas, multi ſint licet, facilẽ imperium obtinere. Verũ, inquit, numquid iſiſ tibi opus eſt? an ſine cauſã timuiſti, neque veniunt hoſteſ? Immo *veniunt* illi proſecto, ait, et multi quidem. Qui hoc conſtat? Quod cum multi, inquit, indẽ veniant, aliuſ alio modo, omneſ tamen eadem referunt. Eſt ergo nobiſ

cum viris certandum. *Id* utique *poscit* necessitas, ait *Cyaxares*. Cur igitur, inquit Cyrus, non mihi dixisti, si nōsti et hostium copiam, quæ adveniunt, quantæ sint, et item nostræ? ut cognitis ambabus, quo pacto optimè bellum geramus, pro earum ratione deliberemus. Audi verò, inquit Cyaxares:

Cræsus quidem ille Lydus ducere fertur equites decies mille, peltastas et sagittarios plures quadraginta millibus. Artamam autem, magnæ Phrygiæ principem, equitum circiter octo millia, hastatos cum peltastis non pauciores quadraginta millibus ducere perhibent: Aribæum, Cappadocum regem, equites ad sex mille, sagittarios et peltastas haud pauciores triginta millibus: Maragdum Arabem, et equites ad decies mille, et currus ferè centum, et funditorum ingentem quandam copiam. De Græcis verò, qui Asiam incolunt, nihil dum certi est allatum, an sequantur, *necne*: eos autem qui è Phrygiâ sunt, propter Hellepontum sitâ, Gabæo *sese* conjuncturos aiunt, qui ad Caystri planitiem sex millia equitum habet, peltastas circiter decies mille. Caras verò, et Cilices, et Paphlagonas, licet arcissiti sint, non sequuturos aiunt. Quod autem ad Assyriam attinet, qui et Babylona, et reliquam Assyriam possidet, ducturum *eum* equidem arbitror, equites non pauciores viginti millibus; currus, sat scio, non plures ducentis; pedites vero, *ut* opinor, permultos: *sic* certè consuevit, cùm fines nostros invadit. Dicis tu, inquit Cyrus, hostium equites esse ad sexagies mille, peltastas verò et sagittarios plures ducentis millibus. Age verò, quem tuarum copiarum ais esse numerum? Medorum, inquit, sunt equites plures decem millibus; peltastæ et sagittarii in nostrâ utique *regione* fortassè fuerint sexagies mille. Ab Armeniis, inquit, qui nobis sunt finitimi, equitum millia quatuor aderunt, peditum viginti millia. Dicis tu, inquit Cyrus, equites nostros tertiâ parte equitatus hostium esse minores, pedites verò dimidiam circiter *eorum peditatus* partem. Quid igitur? ait Cyaxares, paucosne addeò Persas esse arbitraris, quos ducere te dicis? Verùm nobis, inquit Cyrus, an præterea milite sit opus, nec ne, posthac deliberabimus: mihi autem, inquit, quæ sit singulorum pugnæ ratio exponito. Propè omnium, ait Cyaxares, est eadem, Nam illorum et nostri *milites* sagittarii sunt et jaculatores. Cùm ergò, ait Cyrus, hujusmodi fiat arma, eminùs pugnare necesse erit. Necesse sanè *erit*, ait Cyaxares. Hic igitur, inquit Cyrus, illorum *erit* victoria, qui *numero* plures fuerint: multò enim citiùs à pluribus pauci, vulneribus confecti, perierint: quàm à paucis plures. Si ergo, Cyre, inquit, sic se res habeat, quid aliud melius quis reperire possit, quam ad Persas uti mittamus, et simul eos doceamus, calamitatem ad Persas penetraturam, si Medis adversi quid acciderit, simulque majorem exercitum postulemus? At hoc quidem, inquit Cyrus, certò scias, nos multitudine hostes non superaturos esse, etiamsi Persæ universi veniant. Quid igitur aliud, *quod* melius hoc *sit*, vides? Equidem, inquit Cyrus, si essem qui tu, quàm primùm Persis omnibus huc venientibus *ejusmodi* fabricanda curarem arma, qualibus instructi veniunt è nostris iis, qui *ὀπότεροι* appellantur. Ea verò sunt, lorica circum pectus, in manu levè scutum, in dextrâ copis vel securis: hæc si paraveris, efficies ut nobis cum hostibus congredi tutissimè liceat, et hostibus *ipsis* foret optabilius fugere, quàm subsistere. Ac nos quidem ipsos, ait, adversus eos collocamus qui subsistent: ex iis autem quicunque fugerint, hos vobis et equitibus adtribuimus, ut eis nec fugere yacet, nec converti. Cyrus quidem ad hunc modum disseruit: et Cy-

axari visus est rectè dicere, *isque adèd* nullam de pluribus arcessendis mentionem faciebat amplius, sed arma, de quibus modò dictum, parabat. Ac *ea* cùm propè jam parata essent, Persarum aderant ὁμότμοι, ducentes eum qui à Persis *mittebatur* exercitum. Ibi tum Cyrus hæc, iis convocatis, verba fecisse perhibetur :

“ Ego vos quidem, amici, cùm sic et ipsos armatos, et animis paratos viderem, ut qui manus cum hostibus conferturi essetis, Persas verò, qui vos sequuntur, ejusmodi armis instructos animadverterem, “ ut *in hostem* pugnare, nisi *ab eo* quàm longissimè collocati, non possent, veritus sum nè, si pauci consisteretis, et belli fociis destituti in “ magnam hostium multitudinem incideretis, adversi quid vobis eveniret. Jam verò et corpora, inquit, virorum haud culpanda *vobiscum* “ *unà* adducentes adestis; et illis arma nostris similia futura sunt. Ut “ autem eorum exacuuntur animi, *ex scilicet nostræ erunt partes*. Est “ enim ejus qui cum imperio est, non seipsum modò bonum præbere, “ sed eorum etiam quibus præest curam gerere, ut illi quàm optimi “ evadant.” In hunc modum *Cyrus* quidem loquutus est : ii verò gavisii sunt omnes, quòd se plures in pugnâ socios habituros arbitrarentur ; unus autem ex iis hujusmodi etiam verba fecit :

“ Equidem fortassè, ait, mira *quædam* proferre videbor, si consilium “ *Cyro* dare velim, ut aliquid pro nobis dicat, cùm arma sumpserint “ ii quos belli socios habituri sumus. At enim sentio, inquit, eorum “ orationes quibus et ad beneficium præstandum et ad lædendum maxima est facultas, plurimùm in audientium animos penetrare : tales “ etiam si munera largiantur, licèt viliora sint iis quæ à paris conditionis “ hominibus *offeruntur*, tamen ea pluris æstimant accipientes, Jam “ verò Persæ, inquit, multò majori jucunditate afficientur, *Cyrus* eos “ si cohortatus fuerit, quàm nostra illis adlatura esset cohortatio : et in “ eorum qui ὁμότμοι appellantur ordinem cooptati, *beneficium* hoc stabilius sibi fore existimabunt, si et à filio regis et ab imperatore proficiscatur, quàm si à nobis ad hunc ipsum *gradum* promoverentur. “ Neque verò illa abesse debent quæ nostri sunt muneris : sed omninò “ quovis modo virorum animos exacuere oportet. Quicquid enim “ illorum virtuti accesserit, id è re nostrâ fuerit.” Itaque *Cyrus* armis in medio depositis, atque omnibus Persarum militibus convocatis, hujusmodi orationem habuit :

“ In eadem, Persæ, nobiscum regione vos et nati estis et educati ; “ et corpora quidem nostris nihilo deteriora habetis, animòsque *adèd* “ ut nostris nihilo ignaviores habeatis consentaneum est. Tales autem “ cùm sitis, in patriâ quidem pari nobiscum conditione non eratis, non “ quòd à nobis indè repulsi essetis, sed quòd vobis victum quæritare “ necesse esset. At nunc ut hæc quidem *omnia quæ ad vitam sunt necessaria* vobis suppetant, mihi curæ erit, diis juvantibus : vobis autem “ licet, siquidem *inà* libuerit, sumptis qualia nos gestamus armis, etiam si “ nobis aliquâ in re deteriores sitis, idem nobiscum *pugnæ* periculum “ adire : et si quid indè præclari et eximii obtigerit, paria nobiscum “ *præmia*, tanquam qui iis digni fueritis, consequi. Enimverò tempore “ antea, vos quoque sagittarii et jaculatores, quemadmodùm et nos, “ fuistis ; quod si in *sagittis jaculisque* mittendis minùs quàm nos periti “ eratis, minimè mirum *id videri debet* ; neque enim vobis his *artibus* “ studiosè operam dare, perindè ac nobis, otium erat. At in hoc “ armaturæ genere, nihilo nos potiores vobis erimus. Nam unicuique “ aptus

“ aptus erit thorax circa pectus, in *lævâ manu* scutum, quod omnes gestare
 “ conuevimus, in dextrâ gladius vel securis, quâ feriendi *nobis* erunt
 “ hostes, minimè verentibus nè ictus nostri aberrent. Quid igitur est
 “ in his, quo alius nostrum alium præstare possit, præter audaciam?
 “ quam vos non minorem quàm nos exhibere decet. Nam et victoriam
 “ expetere, quæ bona ac præclara omnia parat et conservat, cur nos
 “ magis quàm vos deceat? Et cur *victrici* potentiâ, quæ facultates
 “ devictorum omnes victoribus donat, nobis opus esse magis quàm vobis,
 “ rationi sit consentaneum? Tandem dixit, Audistis omnia : arma
 “ omnia cernitis; *iis* qui indiget, ea capiat, noménque apud cohortis
 “ præfectum profitendo in eundem nobiscum ordinem abscribatur : cui
 “ verò mercenarii *militis* locum tenere sat est, is servilibus armis maneat
 “ *indutus* :” Hæc Cyri verba fuerunt : Quæ cùm audissent Persæ, jure
 se arbitrabantur omnem *deinde* ætatem in rerum inopiâ et egestate acturos,
 si invitati ut pares fuscipiendo labores eadem consequerentur *præmia*,
 non paruissent : itaque omnes nomina *sua* sunt professi, omnesque *ad* eò
 arma acceperunt.

Interea verò dum hostes adventare dicerentur, nec dum tamen ad-
 essent, Cyrus suorum corpora ad robur exercere nitebatur, et *eos* quæ
 ad disciplinam militarem pertinent docere, et ad res bellicas animos
 acuere. Ac primum quidem acceptis à Cyaxare ministris, imperavit
eis ut singulis militibus abundè omnia, quibus opus esset, parata suppe-
 ditarent : quod cùm ita curâset, nihil aliud ipsis *militibus agendum*
 reliquit, quam ut in rebus bellicis *se* exercerent ; quippe qui illud sibi
 videretur animadvertisse singulis *nimirum* eos in rebus effici præstantissi-
 mos, qui misso facto plurimum studio, ad unam rem animum converterent :
 Quin etiam ex ipsis rebus ad bellum pertinentibus sublatâ sagittandî jac-
 landique exercitatione, hoc solum illis *agendum* reliquit, ut gladio et
 scuto et thorace *instructi* pugnarent. Itaque statim sic eorum præpa-
 ravit animos, ut vel cominus cum hostibus congregiendum *statuerent*,
 vel fatendum *se* nullius in bello momenti socios esse : hoc autem fateri
 grave *est illis*, qui aliam nullam ob causam ali se nôrunt, quàm uti pro
 iis pugnent qui victum præbent. Præterea, cum ei in mentem veni-
 ret homines in iis multò libentiùs *se* exercere, de quibus contentiones
 cum æmulatione conjunctæ inter ipsos nascantur, certamina earum re-
 rum omnium indixit illis, in quibus exerceri milites utile esse judi-
 caret. Erant autem hæc, quæ indicebat : gregario *militi*, ut præfectis
 se obedientem exhiberet, ad labores impigrum, ad subeunda pericula,
 ordine *tamen* servato, promptum, peritum rerum militarium, in armis
 elegantia studiofum et in hujusmodi rebus omnibus laudis avidum :
 quinque virorum præfecto, ut et ipse boni *militis* gregarii more se ge-
 reret, et quinionem, pro virili, talem exhiberet : decurioni, ut decu-
 riam : manipuli itidem ductori, manipulum : cohortis itidem præfecto ;
 itidemque aliorum præfectorum unicuique, tum ut ipse reprehensione
 vacaret, tum daret operam ut suo sub imperio *constituti* duces, ipsi vi-
 cissim eos quibus præsent in officio continerent. Præmia verò propone-
 bat, cohortium quidem præfectis, ut qui cohortes optimas reddidisse
 viderentur, tribuni fierent : ut autem ex manipulorum præfectis ii,
 qui manipulos effecisse optimos viderentur, eorum in loca succederent,
 qui fuissent præfecti cohortium : ut decuriones itidem optimi, in eorum
 loca substituerentur, qui manipulorum præfecti fuissent : et quinque
 virorum præfecti, in decurionum itidem : gregariorum autem *militum*
 præstantissimi, in eorum *substituerentur loca* qui quinque virorum fuif-

fent præfedi. His verò præfectis omnibus hoc aderat, ut primùm ab iis quibus præerant colerentur; deindè honores etiam alii, singulis convenientes, unà accedebant. Quin et majores spes laude dignis ostendebat, si qua secuturo tempore fortuna melior affulserit. Totis etiam cohortibus, totisque manipulis victoriæ præmia promisit; decuriis itidem et quinionibus, si præfectis *suis* obedientissimi comperti essent, et in iis quæ sunt prædicta se libentissimè exercerent. Erant autem illis *ejusmodi* præmia victoriæ *constituta*, qualia multitudini sanè conveniunt. Et hæc quidem erant præscripta, atque in his se exercebant milites. Tabernacula, quod numerum attinet, *tot* eis instruxit, quot erant præfecti cohortium; magnitudine verò *tantâ*, ut singulis cohortibus capiendis sufficerent: cohors autem ex centum viris constabat. Atque hoc modo centuriatim in tabernaculis degebant. Ex *tali* autem contubernio hoc ei videbantur ad futurum certamen percepturi commodi, quod eodem se modo ali mutq̃d cernerent; neque deterioris conditionis prætextui locus erat, ut quis *eo nomine* remissiùs ageret, et alius alio adversus hostes ignaviùs se gereret. Hoc etiam commodi ipsi videbantur ex contubernio consequuturi, quòd hinc *faciliùs* se mutud cognoscerent. Nam ex eo quod se nòssent inter se, majorem in omnibus verecundiam excitari arbitrabatur: ignoti verò qui sunt, quemadmodum ii qui in tenebris versantur, ad segnitiam aliquantum procliviores esse videntur. Videbantur etiam ei ad accuratam ordinum cognitionem contubernio magnoperè juvari. Nam præfecti cohortium perindè sub se dispositas cohortes habebant, ut cùm procedant in cohorte singuli: manipulorum item ductores, manipulos: decuriones itidem decurias: et quinque virorum præfecti, quiniones. Ordines autem accuratè cognitos habere, utile admodum ei videbatur esse, tum ut nè perturbarentur, tum ut, siquando perturbarentur, citiùs *in ordinem* restitui possent: quemadmodum sanè et lapides et ligna, quæ coagmentanda sunt, utcunque fuerint disiecta, facilè quis coagmentare possit, si qua habeant indicia, quæ manifestum faciant, cujus eorum unumquodque sit loci. Hoc porrò ipsi videbantur ex convictu capturi commodi, ut minùs alii alios deserere vellent; quòd videret etiam bestias, quæ unà pascuntur, miro sui desiderio teneri, si quis eas à se invicem divellat.

Hoc quoque Cyro curæ erat, ut nunquam, nisi priùs sudassent, ad prandium cœnâmve accederent. Nam vel eos in venationem eductos ad sudorem usque exercebat, vel ejusmodi ludos excogitabat, qui sudorem elicerent; vel si qua etiam res ipsi fortè agenda esset, ità se ducem in eâ agendâ præbuit, ut absque sudore non redirent. Hoc enim et ad excitandam edendi dulcedinem, et ad bonam valetudinem, et ad laborum tolerantiam utile putabat. Quin ad hoc etiam conducere labores arbitrabatur, ut inter se mansuetiores essent, propterea quòd et equi eisdem labores inter se sustinentes, placidiùs eodem stare loco consueverint. In hostes sanè redduntur animosiores, qui sibi ipsis conscii sunt, quàm egregiè se *simul* exercuerint.

Cyris autem tabernaculum sibi instruendum curavit, quod eorum capax esset, quos ad cœnam invitaret. Et invitabat plerumque cohortium præfecto, quos si vis in esset opportunum: nonnumquam ex manipulorum præfectis et decurionibus et quinque virorum præfectis quosdam; quosdam etiam aliquando ex militibus; aliquando etiam quinionem totam, totam decuriam, totum manipulum, cohortem *denique* totam invitabat. Invitare autem atque *eos* honore excipere solebat, cùm cerneret aliquos ejusmodi quiddam fecisse, quod ab omnibus fieri volebat. Semper verò

verò et ipsi et ad cœnam invitatis eadem apponebantur dapes. Et exercitûs etiam ministris æquas semper partes distribuendas curabat: nam castrenses illos ministros non minùs honore dignos existimabat, quàm præcones ac legatos. Etenim fideles hos esse debere putabat, rerûmque quæ ad milites pertinent peritos, et intelligentes, quin etiam gnavos, et celeres, et impigros, et intrepidus. Præterea autem censebat Cyrus, ea ministris *ipsis* inesse debere, quæcunque viris qui optimi habentur adsint, et huic sese adsuëfacere, ut nullum opus detrectent, sed existiment decere se omnia agere quæcunque jusserit imperator.

Cyrus certè quidem semper operam dabat, ut, cùm in eodem tabernaculo unà essent, et jucundissimi simul sermones, et qui ad præclarum aliquid *eos* incitarent, injicerentur. Itaque hunc etiam aliquando in sermonem incidit: Num, viri, ait, cæteri *illi propterea* nobis aliquantò inferiores esse videntur, quòd eâ, quâ nos, non sunt disciplinâ instituti? an nihil à nobis different, neque in congressibus, neque cùm dimicandum erit cum hostibus? Et Hytaspes suspiciens dixit, At quales quidem in hostes futuri sunt, egò certè nondum scio; veruntamen in *familiarè* consuetudine ex iis quidam, profectò, morosi jam videntur. Nuper quidem, inquit, Cyaxares ad singulas cohortes animantium corpora mittebat, et unicuique nostrum tres aut plures carnis, quæ circumferebatur, portiones obvenerunt. Et coquus quidem à me exorsus est, cùm primâ *eam* circuitione circumferebat; cùm autem secundò ingrederetur ut circumferret, jussi ego *eum* ab ultimo ordiri, et vice versâ circumferre. Ibi tandem militum quidem in mediâ coronâ discumbentium exclamans, Nulla profectò, ait, hîc est æqualitas, si à nobis, qui sumus in medio, nemo unquam incipiet. Quod ego cùm audissem, molestè tuli, videri *medios* deteriori esse conditione, ac eum ad me statim arcessivi. Paruit in hoc ille mihi perquam modestè. Cùm autem ea quæ circumferebantur ad nos pervenissent, quippe quibus ultimo sanè loco sumendum esset, minimæ partes relictæ erant; tum ille palàm visus est magno mœrore affici, et secum ipse, O iniquam *meam* fortunam, qui jam huc sum arcessitus! Et ego aiebam, Nè sis sollicitus: statim enim à nobis incipiet, ac tu primus capies quod maximum erit. Et *coquus* interim tertium circumferebat, quod *solum* sanè circumferendum restabat: atque ille secundo post me sumebat loco. Cùm autem tertius *etiam* sumpisset, et visus est *huic* majorem suâ portionem accepisse, id quod sumserat abjicit, velut aliud sumpturus. At coquus, qui eum nihil quicquam obsonii egere putaret, abiit atque *aliis* fercula priùs adferebat, quàm ille aliud sumpisset. Hîc enimverò usque adedò graviter hunc casum tulit, ut, cùm absumptum esset quod acceperat obsonium, etiam quod ei reliquum erat intinctûs, stupefactus *jam* iratûsque fortunæ, id præ impatientiâ everteret. Id quidem cùm proximus nobis manipuli præfectus videret, manibus complofis ridens gaudebat. Ego verò, inquit, tussire me simulabam; neque enim ipse risum continere possem. Ejusmodi sanè, inquit, Cyre, quendam è sociis tibi *nostris* ostendo. Hic omnes quidem, ut par erat, riserunt. Et alius quidam ex cohortium præfectis.

Hic quidem, Cyre, inquit, in morosum ita, ut videtur, incidit. Ego verò, postquam tu nos rationes ordinum à te edoctos dimisisses, ac jussisses atque quisque suam cohortem ea doceret, quæ abs te didicissemus, atque ita ipse, *inquam*, quemadmodum et alii fecêre, discedens *abs te* manipulum unum erudiebam. Et cùm manipuli præfectum loco primo statuissem, ac
post

post hunc quidem strenuum *quendam* juvenem collocâssem, cæterósque, quo quemque loco *disponendum* putabam, stans deinde ab anteriori parte, versúsque manipulum respiciens, cùm opportunum mihi visum esset, progredi jussi. At *protinus* juvenis ille progressus ante manipuli præfectum, prior incedebat. Quod ego cùm viderem, Quid, inquam, agis, homo? Et ille, Progredior, ait, quemadmodum tu jubes. Atqui ego, inquam, non te solum, sed omnes, progredi jubebam. Id ille cùm audisset, ad *socios* manipulares conversus, Annon auditis, ait, jubentem omnes progredi? Tùm viri omnes manipuli præfectum prætergressi, ad me venerunt. Cùm autem manipuli præfectus eos priorem in locum redire vellet, stomachabantur, et dicebant, Utri parendum erit? Jam enim hic progredi jubet, ille vetat. At ego hæc æquo ferebam animo, et cùm de integro in suum quemque locum restituisssem, nè quis se posteriorum prius commoveret, edicebam, quàm anterior præcederet; sed unum hoc spectarent omnes, ut anteriorem sequerentur. Quidam verò in Persiam profecturus cùm ad me veniret, et abs me postularet, ut epistolam *ei* darem, quam domum *mittendam* scripseram; atque ego cùm juberem manipuli præfectum (is enim quo loco sita esset epistola nôrat) ad epistolam *eam* adferendam currere; ille quidem cursui se dabat: juvenis autem ille manipuli præfectum, cum ipso thorace copidéque, sequebatur: reliquus item univêrsus manipulus, illum intuens, unà currebat: atque *adèò* viri venêre epistolam ferentes. Sic *demum*, inquit, meus quidem manipulus omnia accuratè tenent abs te *imperata*. Ac alii quidem, ut par erat, de hoc epistolæ satellitio ridebant. Cyrus autem inquit, O Jupiter disque omnes, quales tandem, *quales* viros socios habemus! quos tam levi sanè cultu demereri liceat, ut multorum ex iis amicitia exiguo etiam obsonio conciliari queat: nonnulli autem adèò sunt ad obedientiam propensi, ut, priusquàm nôrint quid sit imperatum, pareant. Ego quidem haud scio, quales tandem potiùs optandum sit, quàm ut hujusmodi quis habeat milites. Et Cyrus quidem simul ridens, hoc modo milites collaudabat.

Erat autem fortè in tabernaculo quidem ex præfectis cohortium, Aglaïtadas nomine; vir, quod ad mores adtineret, ex asperiorum numero: is in hunc ferè modum loquutus est; Tûne, inquit, Cyre, vera istos hæc narrare putas? Quid igitur, inquit Cyrus, mentiendo quærunt? Quid aliud, inquit, nisi quodd risum movere volunt? cujus rei causâ et narrant hæc, et sese ostentant. Tum Cyrus, Bona verba, *quæso*, ait: nè hos ostentatores appellaveris. Nam mihi quidem nomen *ἀλαζών* iis inditum fuisse videtur, qui se et ditiores esse simulant et magis strenuos, quàm sint, quique pollicentur ea se præstatueros, quibus ipsi præstandis non sufficiant; idque, si pateat ipsos *hæc* accipiendi aliquid et quæstus causâ facere. Qui verò risum *aliis* secum versantibus, neque lucri sui, neque detrimenti auditium, neque ullius adèò damni causâ movent, quid causæ est cur hi non urbani ac faceti justius quàm ostentatores appellentur? Atque in hunc sanè modum Cyrus eos, qui risum excitaverant, defendebat. Rursus autem manipuli præfectus ille, qui rem eam narraverat quam lepidè fecit manipulus, inquit, Certè quidem, Aglaïtada, si te ad fletum commovere conati essemus (quemadmodum nonnulli tam carminibus quàm orationibus miserabilia quædam commenti lacrimas ciere nituntur) vehementer nos reprehendisses; cùm nunc quidem licèt et ipse noveris velle nos te exhilarare, minimè autem lædere, ità tamen contumeliosè nos habes. Et jure quidem *id* profectò, ait Aglaïtadas:

das: nam qui risum amicis excitat, videtur is mihi sanè quiddam efficere longè minoris æstimandum, quàm qui eos inducit, ut sedentes plorent. Et tu quoque, si rectè rem perpenderit, me vera dicere invenies. Nam fletu et patres filios temperantes reddere conantur, et magistri puerorum animos bonis disciplinis imbuere: leges etiam dum eò cives adigunt ut sedentes plorent, ad iustitiam eos impellunt: illos verò qui risum excitant, an dicere possis vel corporibus aliquid adferre commodi, vel animos ad rei privatæ publicæve administrationem magis idoneos efficere? *Hystaspes* deindè sic fermè loquutus est; Tu, inquit, *Aglaïtada*, si me audias, in hostes illud magni æstimandum audacter impendes, et efficere conaberis illi ut sedentes plorent: nobis autem, ait, et amicis hisce *tuis* risus aliquid, vilis illius rei, omninò largieris. Nam *hujus* apud te magnam repositam esse copiam scio: neque enim ipse usu eum absumpsisti, neque amicis sanè, neque hospitibus libens ridendi materiam præbes: adeò ut nihil prætexere possis quo minùs risum nobis impertias. Et *Aglaïtadas*, Tunc etiam *Hystaspa*, inquit, ex me risum elicere conaris? Ibi tum manipuli præfectus inquit, Demens fuerit profectò *id utique si conaretur*: nam ex te quidem, opinor, ignem faciliùs quis excusserit, quàm risum elicuerit. Hic quidem et alii, qui ingenium illius nòssent, riserunt, et leniter subrisit etiam *Aglaïtadas* ipse. Ac *Cyrus* eum exhilaratum videns, Iniquè agis, inquit, manipuli præfecte, quòd dum *huic* ut rideat persuades, nobis maximà gravitate virum corrumpis, præfertim, ait, qui adeò risui sit infestus. Et hæc quidem hic finem habuerunt. *Chrystantas* verò deinceps hujusmodi verba fecit:

Ego quidem, *Cyre*, vósque omnes qui adestis, inquit, cogito, nobiscum nonnullos pluris, minoris alios, faciendos *domo* profectos esse: si quid autem prosperè evenerit, omnes hi æquales portiones consequi postulabunt. At ego quidem nihil in rebus humanis inæqualius esse duco, quàm ignavum et fortem æqualibus *præmiis* haberi dignos. Ad hoc subjecit *Cyrus*, An igitur, per deos, optimum, viri, fuerit hâc de re ad exercitum referre, utrum placeat, si quid de laboribus boni deus dederit, æquales facere omnium partes, an consideratis cujusque factis, ad horum rationem honores cuique proponere? Et quid opus est, inquit *Chrystantas*, de hoc *ad exercitum* referre, ac non edicere potiùs ità te facturum esse? Annon tu et certamina indixisti, ait, et *constituisi* præmia? At profectò, subjecit *Cyrus*, hæc illis non sunt similia. Nam quæcunque *hâc* in expeditione acquirant, ea, ut arbitror, communia sibi fore putabunt: imperium verò *hâc* in expeditione *summum* fortassis etiam domestico jure mihi deberi existimant: itaque si prefectos ego constituo, nihil, opinor, me contra jus fasque agere putant. Num putas, inquit *Chrystantas*, fore ut vulgus, postquam convenerit, sciscat, nè æquales singuli portiones consequerentur, sed præstantissimos *quosque* cum honoribus tum præmiis maximè augendos esse? Equidem *sic* arbitror, ait *Cyrus*, tum quia vos mihi adfensuri estis, tum quòd turpe fuerit recusare quo minùs is qui et plurimum laboris sustinet et plurimum reipublicæ utilitatis adfert, etiam maximis *quibusque* dignus habeatur potiaturque. Arbitror autem, inquit, vel ignavissimis commodum visum iri, *viros* fortes potiori esse *quam ceteros* conditione. Et *Cyrus* quidem eorum etiam causâ qui *δρόνους* appellantur decretum hoc fieri volebat. Nam et hos magis strenuos futuros existimabat, si intelligerent, iudicio de ipsis ex operibus facto, se præmia digna consequuturos.

Quapropter

Quapropter ei opportunum videbatur, hoc tempore hâc de re suffragium inire, cum et ii qui *ὀφύται* vocantur hanc vulgi æqualitatem reformidabant. Itaque iis quoque placuit qui in tabernaculo *tunc* aderant, de hoc referendum esse, ac unumquemque his patrocinari debere aiebant, qui virum *sc* perhiberi vellet.

Et quidam è præfectis cohortium subridens dixit, Enimverò ego, inquit, quendam *mediâ* etiam de plebe novi, qui nobis adfentietur, non itâ temerè *servandam* esse æqualitatem. Hunc autem interrogabat alius, quemnam diceret. Et respondit is, Est, profectò, quidam mihi contubernalis, qui in omnibus plus aliis habere quærit. Tum alius rursum interrogabat eum, Num et laborum? Minimè verò, inquit, at hîc sanè in mendacio sum deprehensus. Semper enim a quo admodum fert animo, in laboribus, et cæteris huiusmodi, plus alium habere, qui velit. At ego quidem statuo, viri, inquit Cyrus, tales homines, qualem jam iste narrat, si quidem strenuum atque obedientem exercitum habere velimus, numero copiarum *nostrarum* eximendos esse. Nam militum plerique mihi *sic comperati* esse videntur, ut sequantur, quacunque quis duxerit: ducere verò, ut opinor, viri strenui ac præclari conantur, ad res præclaras et honestas, improbi, ad improbas. Atque aded plurimum sæpè mali homines consequuntur assensum, quàm probi. Nam improbitas per voluptates in præsentia se offerentes procedens, harum utitur ope ad multos persuadendos ipsi uti adfentiantur: virtus autem in ardua ducens, non admodum pollet in hominibus ad se illicò temerèque adtrahendis; præsertim si sint alii, qui è diverso ad declivem mollèmq; viam cohortentur. Idcirco si qui ex ignavia laborumque detrectatione solum sint mali, eos equidem arbitror, veluti fucos, sumptus tantum damnum sociis inferre: qui rursus mali sunt in laboribus socii, in commodis autem *suis* captandis vehementes atque impudentes, hi etiam duces se ad *facta* præbent improba; sæpè enim efficere possunt, ut præcipua commoda improbitati cedant: quare omnino sunt homines ejusmodi nobis eximendi. Neque verò vobis circumspiciendum est, quâ ratione de civibus ordines repleatis: sed quemadmodum equos, qui optimi, non qui vestra in patria sint nati, quæritis, sic et homines ex omnibus sumite, quoscunque vobis et roboris, et ornamentum plurimum adlaturos existimabitis. Mihi autem hoc quoque testimonio est, id nobis utile futurum; quod neque celer possit esse currus, cujus equi sunt tardi, nec bene instructus, si conjuncti sint *equi* malè instructi: neque domus quidem rectè administrari potest, quæ improbis utatur famulis: immò etiam minùs detrimenti accipit, si careat famulis, quàm si ab injustis perturbetur. Pro certo autem, amici, habeatis, inquit, submotis malis *militibus*, non id modò *nos* commodum inde percepturos, mali quod aberunt, sed illi etiam qui nobiscum manebunt, quotquot sanè pleni jam improbitatis esse ceperunt, rursus ab eâ se repurgabunt; boni autem cum malos ignominia notatos viderint, multò alacrius virtuti adhærescent. Et ille quidem sermonem hunc habuit: ab amicis autem omnibus comprobata hæc erant, atque *aded* ab iis res sic instituta est.

Atque hîc rursum Cyrus joculari cœpit. Nam cum animadvertisset è præfectis manipulorum quendam ad cœnam secum unâ ducere, juxtaque se inter discumbendum retinere, hominem et hirsutum et deformem admodum, manipuli præfecto nominatim compellato, sic *cum* affatus est; Num et tu, Sambaula, inquit, in morem Græcorum, hunc accumbentem tibi adolescentulum, quia formosus sit, circumducis? Profectò, inquit

quirit Sambaulas, et hujus consuetudine et aspectu delector. Hæc autem ubi contubernales audissent, *in eum* oculos convertere: et cum faciem hominis supra modum deformem vidissent, riserunt omnes. Et quidam, Quo tandem facto, quæso, inquit, Sambaula, vir hic te *sibi* devirxit? Respondit ille, Ego vobis, profecto, viri, dicam. Quoties eum sive noctu, sive interdum vocavi, nunquam mihi neque occupationem prætexuit, neque pedetentim; sed cursum perpetuum paruit: quoties item ut aliquid faceret imperavi, nihil eum vidi unquam sine sudore facere. Quin et reliquos *mibi* duodecim tales effecit, non verbis, sed re demonstrando, quales esse oporteat. Tum quidem ait, Tu verò, talis cum sit, non eum oscularis, ut cognatos *soles*? Et ad hoc respondit deformis ille, Non profecto, ait: nam minimè est laborum amans: quippe si me osculari vellet, omnium hoc ei exercitationum loco esset. Et talia quidem partim ridicula partim seria, tum dicebantur in tabernaculo tum gerebantur. Tandem, ubi tertiam peregrissent libationem, et à diis bona præcati essent, convivio soluto cubitum iverunt. Postridiè autem Cyrus omnes cœgit milites, et hujusmodi orationem habuit:

“ Propè, amici, à nobis abest certamen: adventant enim hostes. “ Victoriæ autem præmia, si quidem nos vicerimus, hæc *nobis futura* “ constat, ut et hostes et bona eorum omnia nostra sint: sin ipsi contrà “ vincamur (nam et ità loqui et ità *fieri* posse fingere oportet) itidem “ *nostra* superatorum bona omnia victoribus præmia semper sunt propo- “ sita. Sic ergo vobis existimandum est, homines belli societate junctos, “ cum apud se singuli statuunt, nihil ex sententiâ successurum, nisi quis- “ que suo se loco præbuerit alacrem, multa brevi et præclara gesturos: “ nihil enim eorum quæ peragenda sunt per socordiam ab iis negligetur: “ cum verò quisque cogitaverit, alium fore rem qui gerat pugnetque, “ licet ipse segniter agat, hujusmodi, inquit, homines universos, pro “ certo habeatis, adversa simul omnia statim invasurâ. Atque ipse deus “ sic quodammodò constituit: *is enim* illis, qui sibi imperare nolint, ut “ bona laboribus acquirant, alios dat, qui imperent. Nunc ergo, ait, “ surgat hic aliquis, deque hoc ipso verba faciat, utro modo virtutem “ apud nos magis exultam iri existimet, si is, qui plurimum et laboris “ et periculorum adire velit, plurimum etiam honoris consequuturus “ sit, an *verò* si nihil referre sciamus ignavum esse *quenquam*; quippe “ omnes pariter aqualia sumus consequuturi præmia.” Tum verò “ surgens Chrysfantas, unus ex eorum numero qui *θύεττοι* appellantur, “ vir neque *statura* magnus, neque specie robustus, sed excellens pruden- “ tiâ, in hunc modum loquutus est:

“ Equidem arbitror, Cyre, ait, te de hoc *ad nos* retulisse, non quòd “ in animo cogitares æquali portione fortes et ignavos debere potiri, “ sed uti experiaris an quisquam sit, qui ipsum indicare velit, cogitare “ se, *fore* ut, tametsi nihil ipse pulchrè præclarè faciat, paucem eorum “ portionem capiat, quæ alii virtute *sua* comparaverint. Ego verò, in- “ quit, neque sum pedibus celer, neque manibus robustus; et futurum “ intelligo, ut iudicio ex iis de me facto, quæ meo corpore geram, neque “ primum, neque secundum, neque, opinor, millesimum, immò fortè “ neque decies millesimum locum habiturus sim. At hoc quoque certò “ futurum scio, ut si viribus præstantes fortiter res gerendas capeverint, “ mihi etiam tantum boni alicujus obveniet, quantum æquum fuerit: “ sin autem et ignavi nihil fecerint, et fortes robustique animis minùs “ fuerint alacres, vereor, inquit, nè potiùs alteriùs cuiusdam rei, quàm “ boni

"boni *allicujus*, partem, eamque majorem, quam ipse velim, habiturus sim." Et hunc quidem in modum loquutus est Chryfantas. Post eum autem surrexit Pheraulas, Persa, qui è plebe erat, Cyro quodammodò jam consuetudine domesticâ familiaris acceptusque vir, habitu corporis haud indecoro, animo viro degeneri nequaquam similis, atque orationem hanc habuit :

"Ego quidem, Cyre, ac vos Persæ, inquit, quotquot adestis, existimo nos omnes jam æquis conditionibus ad virtutis certamen contendere. Quippe consimili nos omnes victu curare corpora, et omnes eadem consuetudine dignos haberi fruique, et eadem nobis omnibus *virtutis* decora proposita esse, video. Nam iis ut pareamus, qui cum imperio sunt, communiter *omnibus* est propositum : et quisquis hoc sine recusatione in conspectu omnium præstat, hunc à Cyro honore affici video : itidem fortiter adversus hostes se gerere, non huic convenit, illi non *convenit*, sed et hoc jam antè judicatum est omnibus honestissimum esse. Nunc verò, inquit, etiam pugna nobis monstrata est, quam homines ego universos à naturâ nôsse video, quemadmodum et aliorum quælibet animalium aliquam pugnam nôrunt, non per alium quenquam, atque ipsam naturam, edocta : verbi gratiâ, bos cornu ferire *novit* ; equus, ungulâ ; canis, ore ; aper, dente. Atque omnia hæc *animalia* ab iis *sibi* cavere nôrunt, à quibus maximè cavendum est ; idque ad nullius unquam magistri *ludum* profecta. Ego etiam statim à puero nôram ei *aliquid* objicere, à quo me percussum iri putâram ; ac si nihil aliud haberem, manus prætendens, quantum poteram percutientem impediebam : atque hoc faciebam cum *non modò* non docerer, sed etiam ob id ipsum vapularem, si *quid* objicerem. Gladium porrò statim puer adhuc, ubi vidissem, arripiebam, nè hoc quidem, quo pactoprehendus esset, sub alio quoquam, quam *ipsâ* naturâ, ut ego censeo, edoctus. Et hoc quidem certè faciebam cum prohiberer, non docerer : quemadmodum et alia *quædam* sunt quæ, patre licet matrèque veterer, facere *tamen* à naturâ cogebar. Ac gladio, profectò, cædebam quicquid clanculum poteram. Neque enim naturâ solùm insitum erat, sicut incedere et currere, sed superquam quod ingenitum erat, etiam suave mihi hoc facere videbatur. Quandoquidem igitur hæc, inquit, *nobis* dimicatio restat, in quâ plus animorum alacritas quam ars effectura est, cur non libenter adversus hosce, qui dicuntur *ὁπότεροι*, certamen suscipiamus ? cum sanè paria virtutis præmia sint *utrisque* proposita, at nos non item res paris pretii objicere periculo sciamus ; sed illos vitam honoratam, quæ jucundissima, quæ unica : nos autem laboriosam quidem *illam*, sed inhonoratam, quam equidem molestissimam duco. Maximè autem, viri, hoc me ad *suscipiendum* læto animo adversus hosce certamen excitat, quod Cyrus iudex erit, qui non ex invidiâ judicat ; at quod per deos jurans affirmo, Cyrus mihi videtur, quoscunque fortiter se gerere animadvertat, nihilo minùs quam se ipsum diligere : his certè quidem eum video, quicquid habeat jucundiùs dare, quam apud se retinere. Et sanè novi, inquit, istos *ὁπότερους* elatis esse animis, quòd instituti sint et ad famem, et ad sitim, et ad frigus tolerandum ; cum ipsi parum noverint, nos etiam his à magistro potiori, quam ipsos, institutos esse. Nullus enim est necessitate potior horum magister, quæ nos hæc vel accuratè admodum tenere docuit. Et hi quidem

" ad

“ ad labores sese armis ferendis exercuere, quæ ita sunt ab omnibus hominibus excogitata, ut gestatu sint commodissima: nos verò, inquit, sub magnis oneribus et incedere cogebamur et currere: ut mihi iam armorum gestamina similia videantur alis quàm oneribus. Quamobrem, Cyre, inquit, hæc scito, me et in certamen descensurum et, qualis qualis tandem fuero, pro merito præmiis ornari postulaturum. Et vos, viri plebei, hortor ad pugnam hanc adversus bene instructos hosce magnâ contentione suscipiendam: quippe nunc hi viri in populari certamine sunt capti.” In hunc modum dixit Pheraulas: surrexerunt autem et alii complures, qui utriusque sententiam defendebant. Itaque decretum erat quemque pro merito ornandum, et Cyrum *constituendum* esse iudicem. Et hæc quidem ita cesserunt.

Cyrus autem aliquando totam cohortem unâ cum ejus præfecto ad cœnam vocavit, quod vidisset eum divisam in duas partes cohortem utrinque ex adverso ad conflictum instruxisse, gestantibus quidem utriusque loricas et scuta in manibus sinistris; in dextras verò parti dimidiæ ferulas crassas dederat, alteram glebas sublatas ejaculari jusserat. Hoc modo cum instructi starent, iis pugnae signum dabat. Ibi quidem hi glebas ejaculabantur, et de iis aliqui tum loricas tum scuta feriebant, alii femur etiam tibiâsq. Ubi verò cominus pugnam conferebant, tum illi qui ferulas gestabant aliorum quidem femora, manus aliorum, nonnullorum etiam feriebant furas; et eorum qui ad glebas tollendas se deorsum inclinassent, cervices et dorsa feriebant. Tandem *adversarios* in fugam conversos persequiebantur ii qui ferulas gestabant, illos multo cum risu lusûque cædentes. Verum et alteri vicissim sumptis ipsi quoque ferulis, eodem illos modo tractârunt, qui glebas jaculabantur. Cyrus autem hæc admiratus, tum *nempe* præfecti cohortis solers inventum, tum militum obedientiam, quod simul exercerentur, simul se ipsos exhilararent, atque etiam quod illi, qui Persarum armaturam imitati essent, vincerent: his ergo delectatus, ad cœnam eos invitavit; cumque in tabernaculo quosdam ipsorum videret, quorum aliâ tibia, manus aliâ obligata esset, quid ipsis accidisset rogabat. Illi se glebis ictos aiebant. Ille quærebat iterum, utrùm postquam congressi fuissent, an cum procul essent. Respondabant illi, tum *id se perpeffos* cum procul essent: at postquam cominus congressi fuissent, ludum fuisse pulcherrimum aiebant ii qui ferulas gestabant. Illi verò contrâ qui ferulis erant concisi, non ludum sibi sanè videri clamabant cominus feriri: simulque plagas in manibus et cervicibus, atque etiam in facie nonnulli ostendebant, quas ab iis accepissent qui gestarent ferulas. Ac tum quidem, sicuti par erat, sese mutuo ridebant. Postridiè verò totus campus hominibus hos imitantibus plenus erat: semperque *adde*, cum non aliud quidquam magis ferium tractarent, hoc ludo utebantur.

Alium verò aliquando videns cohortis præfectum ducentum cohortem à fluvio ad prandium singulis singulos sequentibus, et cum tempus ipsi esse videbatur, jubentem secundum manipulum promovere in frontem, et dein tertium, et quartum: cum autem in fronte jam manipulorum duces essent, mandabat in binos *explicatum* manipulum ducerent: deinde igitur decuriones in frontem promovebant: rursus cum opportunum ipsi visum esset, imperabat in quaternos *explicatum* manipulum ducerent: atque ita quinque virorum duces etiam procedebant, ut in quaternos manipulus *explicatus* iret: postquam verò ad tabernaculi fores perventum esset, tum signo dato jubens ut rursus singulatim in-

cederent, manipulum primum introducebat, et alterum jubebat hunc à tergo sequi; et cùm tertio itidem, quartoque præcepisset, ducebat intrò: atque ità cùm eos introduxisset, eodem iussit ordine discumbere, quo ingressi essent: hunc ergò Cyrus admiratus, et ob mansuetudinem, et disciplinam, et diligentiam, hanc quoque unà cum præfecto cohortem ad cœnam invitavit. Cùm autem alius quidam cohortis præfectus ad cœnam vocatus adesset, Meam verò, inquit, cohortem ad *tuum hoc* tabernaculum, Cyre, non invitas? atqui *illa* quoties ad cœnam venit, hæc omnia facit; et ubi finis convivio fiat, extremos ultimi manipuli ductor *suum* manipulum educit, qui *quidem* postremos habet primo ad pugnam loco dispositos: deindè post hos extremus alterius manipuli ductor, similisque ratione et tertius et quartus; ut etiam quando necesse sit ab hostibus pedem referre, sciant, quo pacto recedere oporteat. Postquam verò in curriculo constitimus, ubi deambulamus, cùm quidem versùs ortum progredimur, ego præire soleo, et primus manipulus primum habet locum, at alter suum, et tertius et quartus, ac manipulorum decuriæ, et quiniones, donec ego jubeam: cùm verò versus occidentem progredimur, *tum* et extremi ductor agminis et *cum eo* postremi primo loco sunt in habitu duces. Ac nihilominus parent mihi qui proficiscor ultimus, ut et sequi et præire pari cum obedientiâ consuescant. Et Cyrus, inquit, Hocine semper facitis? Profectò, respondit ille, quoties cœnam instruimus. Vos igitur, inquit, *ad cœnam* voco, partim quòd et in accedendo et in abeundo studiosè servatis ordines, partim quòd *illud* et interdiu et noctu *facitis*, partim quòd et corpora deambulando exercetis, et animos docendo meliores redditis. Quandoquidem igitur omnia duplicia facitis, æquum est vobis etiam duplex epulum præberi. Minimè profectò, ait cohortis *illius* præfectus, uno quidem die; nisi nobis duplices etiam ventres dabis. Ac tum quidem hoc pacto finem hujus convivii fecère. Postridiè autem Cyrus illum ordinem, quemadmodum dixerat, et sequenti die vocavit. Quæ cùm cæteri animadverterent, omnes deinceps eos imitabantur.

Cùm autem Cyrus aliquando *militem* universum in armis lustraret et instrueret, à Cyaxare venit nuntius, qui diceret ab Indis legatos adesse: Quapropter te quamprimùm *ad se* venire jubet *Cyaxares*. Quin et vestem, inquit nuntius, pulcherrimam à Cyaxare tibi fero: te enim quàm ornatissimè splendidissimèque advenire cupit: quippe quia Indi spectaturi sunt, quo cultu accedas. Hæc cùm audisset Cyrus, imperavit præfecto cohortis loco primo in acie constituto, ut in fronte confisteret, cohorte singulatim ductâ, latus ipse dextrum tenens: et iussit hunc eadem secundo imperare, et per omnes sic *imperata* tradi iussit. Illi dicto audientes et celeriter quidem *hæc* imperant, et celeriter imperata faciunt: brevique tempore frons ad ducentos, (tot enim erant cohortium præfecti) altitudo *agminis* ad centum habuit. Cùm jam *hoc ordine* constitissent, eos ità sequi iussit, ut ipse præcederet: et mox citato gradu præcedebat. At ubi viam, quæ ad regiam tendebat, arctiorem esse animadvertisset, quàm ut omnes in fronte progredi possent, iussis primis *in ordine* millenis militibus ità *se* sequi, ut collocati fuerant, alterisque hos à tergo sequi, et cæteris *deinceps* omnibus eodem servato ordine *procedere*, ipse sine intermissione præibat, alique milleni milites *totidem* precedentes à tergo sublequebantur. Ministros etiam duos ad viæ aditum misit, qui, quid factò opus esset, si quem fugeret, significarent. Cùm autem

Cyaxaris

Cyaxaris ad portam pervenissent, præfecto primæ cohortis imperat, sic cohortem instrueret, ut ejus altitudo duodenos contineret, præfectos autem duodenum militum propter regiam in fronte constitueret; atque eadem secundo jubet imperari, et sic deinceps omnibus. Atque hæc illi quidem faciebant: *Cyrus* autem ipse ad Cyaxarem veste *indutus* Persicâ ambitionem minimè indicanti ingressus est. Et Cyaxares eum cum vidisset, celeritate quidem delectabatur, at vilitate vestis offensus erat, dixitque, Quid hoc, Cyre, est? cujusmodi rem facis, qui habitu tali in conspectum Indorum venis? Ego verò te quàm splendidissimum conspici volebam: nam hoc mihi ornamento fuisset, *te*, meæ sororis filium, quam magnificentissimè ornatum conspici. Et Cyrus ad hæc respondit, Utro te modo, Cyaxares, magis ornâsem, si purpurâ indutus, adhibitis armillis, et torquatus, tibi mandanti lentè paruissèm, an nunc *potius*, cum tali tantoque *stipatus* exercitu, tam velociter, honoris tui causâ, tibi pareo, sudore et celeritate cum ipse ornatus *adsum*, tum te orno, et cæteros *etiam* tibi tantoperè obsequentes exhibeo? Cyrus sanè hæc dixit; Cyaxares autem eum rectè dicere arbitratus, Indos introduci jussit. Indi verò ingressi se missos à rege Indorum aiebant, et jussos interrogare, quâ de re bellum inter Medos et Assyrium *susceptum* esset; ac te *quidem* postquam audissemus, *nos* ad Assyrium quoque proficisci, et de his ipsis ab illo etiam percunctari jussit: tandem verò utrique vestrum nuntiare, regem Indorum dicere, se juris *et æqui* ratione habitâ, statutum ab illo cui fieret injuria. Ad hæc respondit Cyaxares, Me igitur audite, nullâ nos omninò injuriâ Assyrium afficere: quid ipse dicat, profecti *ad eum* exquirite. Cyrus autem, qui aderat, Cyaxarem interrogavit, *et*, Num ipse etiam, inquit, dicam quod sentio? Et Cyaxares *eum loqui* jussit. Vos igitur, ait, Indorum regi hæc nuntiate, (nisi quid aliud Cyaxari videatur) dicere nos, si quam à nobis *sibi* factam injuriam dicat Assyrius, ipsum nos Indorum regem judicem eligimus. His illi auditis abierunt. Cum autem egressi essent Indi, Cyrus ad Cyaxarem hujusmodi sermone cœpit uti:

Equidem *ad te*, Cyaxares, veni, non multas *mecum* pecunias meas domo ferens; quæ autem *mibi* erant, earum exiguum admodum summam reliquam habeo; quippe qui in milites, ait, *eas* expendim: ac tu forsan miraris, quo pacto expendim, eos cum tu alas. *Verum* certò scias, inquit, me non aliter eas expendisse, quàm præmiis tribuendis et largiendo, quoties aliquem militum suspicerem. Nam mea hæc sententia est, inquit, omnes, quoscunque *sibi* quis fideles adjutores quacunque in re gerendâ efficere velit, suavius esse benè tum dicendo tum faciendo potius *ad ejusmodi munus* excitare, quàm offendendo et cogendo: et quos quidem in rebus bellicis adjutores *sibi* alacres quispiam conciliare velit, eos omninò et dictis bonis et factis captandos arbitror. Amicos enim, non inimicos, oportet esse, qui sine excusatione *tergiversatione*que in bello focii futuri sint, nec in secundis imperatoris rebus invidi, nec in adversis futuri sint proditores. Hæc igitur ego cum ita *apud animum* statuta habeam, pecuniis mihi pluribus opus esse puto. Cæterum ad te in omnibus respicere, quem sumptus graves facere intelligo, mihi absurdum videtur; communiter autem tibi et mihi providendum arbitror, nè te pecuniæ deficiant. Nam tibi si abundè suppetant, scio mihi quoque facultatem fore accipiendi, cum opus erit; præsertim si *eas* in ejusmodi quandam usum accipiam, in quem quod expensum fuerit tibi etiam majus commodum adlaturum est. Nuper igitur audire de

te memini, Armenium te nunc contemnere, qui hostes adversum nos adventare audiat; ac neque copias mittere, neque tributum debitum adferre. Nimirum, inquit, facit hæc ille, Cyre: ut equidem dubius sum animi, utrum mihi melius sit bello *eum* adgredi et ad cogendum vires *nostras* conferre, an expediat in præsens missum eum facere, nè hunc etiam hostem cæteris illis adjungamus. Et Cyrus interrogabat, Num verò domicilia ejus munitis in locis *sita sunt*, an iis, quæ facilè adiri possint? Domicilia quidem *ejus*, respondit Cyaxares, non admodum munitis in locis *sita sunt*; nam illam ego rem non neglexi; sunt tamen montes, in quos si se recipiat, statim *sic* tutus esse possit, ut nec ipse in potestatem alicujus redigi possit, nec quæcunque in illos clam subvehenda curaverit, nisi quis *eum* diutius ibidem hærendo obsideat, quemadmodum pater meus olim fecit. Tum Cyrus hæc verba facit, Si autem mittere me voles, *tantâ* equitum manu mihi adjunctâ, quanta sufficere videatur, arbitror *me*, diis juvantibus, effecturum ut et copias mittat, et tributum tibi pendat: immò præter hæc spero confore ut nobis sit, quàm nunc est, amicior. Et Cyaxares inquit, Ego quoque spero illos ad te libentiùs accessuros, quàm ad nos. Nam quosdam ex ipsius liberis tecum *olim* venari solitos audio, iique adeò fortassis ad te rursus accesserint: eorum verò quibusdam in potestatem *tuam* redactis, omnia confici ex animi nostri sententiâ possint. Nempè, inquit Cyrus, tibi conducere videtur, nostra hæc ut celentur consilia? Imò certè *hoc pacto*, ait Cyaxares, et facilè ipsorum aliquis in potestatem *nostram* venerit, et si quis in eos impetum faciat, minùs paratos deprehenderit. Audi igitur, inquit Cyrus, si aliquid dicere tibi videbor. Ego quidem sæpè cum omnibus, qui mecum sunt, Persis, ad tuæ Armeniorumque regionis fines venatus sum, atque etiam aliquando quibusdam equitibus hinc è numero sociorum *nostrorum* adsumptis, *illuc* accessi. Ergo minimè suspectus fueris, ait Cyaxares, si his consimilia facias: sin autem majores copiarum conspiciantur, quàm quibus uti ad venandum consuevisti, id demum suspitioni locum dederit. At licet, inquit Cyrus, causam quandam ad persuadendum haud parum aptam et hic prætexere; et si quis famam istò deportet, velle me magnam venationem instituire, et si palam, ait, equites *ego* abs te petam. Optimè dicis, inquit Cyaxares: ego verò tibi non volam præter modicos quosdam dare, quasi qui ad castella Assyriæ finitima profecturus sim. Nam revera quidem, inquit, mihi in animo est *illò* proficisci, ut ea quàm munitissima reddam. Tu verò tuis cum copiis ubi progressus fueris, ac jam biduum venando consumpseris, mittam tibi quot suffecerint equites peditisque de iis qui apud me collecti sunt, quos ubi acceperis, statim pergas; ipse verò cum reliquis copiis, nè procul à vobis absum, enitar; ut, sicubi opportunum fuerit, conspiciendum me præbeam.

Hoc igitur modo Cyaxares quidem statim et equites et pedites ad castella cogebat, atque etiam currus cum commeatu eâ, quæ ad castella *duce-*
ret, viâ præmittebat. Cyrus autem, profectionis causâ, confestim rem divinam faciebat, ac simul mittit qui à Cyaxare de equitibus *aliquos* peterent, Ille verò, licèt admodum multi sequi vellent, non multos tamen ei concessit. Et Cyaxare jam cum copiis equitum peditumque viâ, quæ ad castella ducebat, progresso, Cyro sacra de suscipiendâ in Armenium expeditione auspicata fuerunt; itaque ergò *suos* educit, quasi se ad venandum parâsset. Et cum jam iter faceret, mox primo in agro exsurgit

lepus: et aquila dextra advolans, cū leporem fugientem despexisset, iruens percussitque eum, correptumque sustulit, et cū proximum in collem deportasset, pro libidine prædā usa est. Cyrus hoc quidem signo viso, delectatusque est, et Jovem regem adoravit, et ad eos qui aderant dixit, Hæc, sanè nobis, viri, venatio prospera, volente Deo, futura est. Cū autem ad fines perventum esset, statim, more suo, venabatur: ac peditum quidem equitūque vulgus ordine ante ipsum procedebant, ut adventu suo feras excitarent: præstantissimi verò quique tam peditum quàm equitum hinc indè constiterunt, excitatāsque feras et exceperunt, et insecuti sunt, atque multos et apros, et cervos, et capreas, et asinos silvestres ceperunt; sunt enim hæc etiam tempestate illis in locis multi asini. At venatione tandem intermissa, propius ad Armeniorum fines delatus, cœnam instrui iussit: ac postridiè rursū venari cœpit, eos ad montes progressus, quos adpetebat. Postquam autem rursū *venandi* finem fecisset, cœnavit. Cū verò exercitum à Cyaxare *nissum* adventare sentiret, ad eos clam misit qui edicerent, ut abs se ad duarum fere parasangarum intervallum cenarent; providebat enim futurum ut hoc *ipsum* ad fallendum *bestem* conduceret: postquam verò cœnassent, ut ipsorum præfectus ad se veniret, præcepit. Cœnā autem peractā, præfectos *ad se* vocabat; qui cū advenissent, in hunc modum loquutus est:

“ Armenius antehæc quidem, amici, Cyaxari et societate junctus
 “ fuit et *ejus* imperio subiectus: nunc verò spreto, postquam hostes *eum*
 “ invadere senserit, *Cyaxare*, neque copias nobis mittit, neque tributum
 “ illud *debitum* persolvit: itaque jam *nobis* venandus est, si *quidem* pote-
 “ rimus. Ac mihi sanè res in hunc modum gerenda videtur: Tu, Chry-
 “ santa, postquam modicum somnum ceperis, dimidiā Persarum qui
 “ sunt nobiscum sumptā parte, *viam* montanam ingreditor, et mon-
 “ tes occupato, ad quos eum, cū aliquem metuuit, confugere aiunt.
 “ Duces ipse tibi dabo. Atque hos sanè montes etiam nemorosos esse
 “ perhibent, ut spes sit vos minimè conspectum iri: si tamen ante exer-
 “ citum expeditos homines, qui et numero et vestimentis sint latronibus
 “ similes, præmiseris, *nimirum* hi, si quibus ex Armeniis occurrerint, eos
 “ partim comprehendendo impedire poterunt, nè quod indicium faciant;
 “ partim quos comprehendere nequiverint, absterritos procul arcendo,
 “ nè totum exercitum videant, obstabunt; idèdque *de vobis* tanquam
 “ latrunculis consilium capient. Ac tu quidem ita facito: ego verò cum
 “ primā luce peditum *alterā* cum parte dimidiā, et universis cum equiti-
 “ bus campettri itinere ad regiam rectā proficiscar. Et si quidem *se nobis*
 “ opposuerit, patet, pugnam necessariò conferendam esse; sin campo se
 “ subduxerit, cursu *nobis* persequendum esse constat: ad montes si *deni-*
 “ *que* fugerit, hinc scilicet, tui fuerit muneris eorum, qui ad te perve-
 “ nient, neminem dimittere. Perindè scilicet atque in venatione *velim*
 “ existimes, nos quidem eos fore qui indagabunt, te autem illum qui
 “ sit ad plagas. Quamobrem memineris, obstruenda prius esse iti-
 “ nera, quàm feræ se loco moveant. Quin et occulti sint necesse est,
 “ quicunque ad ea collocati fuerint, si *quidem ad se* adcurrentes *fe-*
 “ *ras* nolint avertere. Verūm, Chrysanta, inquit, ita jam nè fece-
 “ ris, quemadmodum nonnunquam venandi studio *consuevisisti*: nam
 “ insomnis totam sæpe noctem in hoc negotio exigis: at nunc mi-
 “ liti modicè cubandi facultas est concedenda, ut somno *obrepenti*
 “ reluctari possint. Neque verò tu, quia montes pererras ducem

“*via* nullum habens, sed quâcunque feræ præcefferint, hâc infes-
 “qui soles, neque *tu, inquam*, nunc etiam per loca penetratu diffici-
 “lia sic iter feceris; sed impera ducibus, ut, nisi aliqua longè bre-
 “vissima via fuerit, per facillimam ducant. Nam exercitui via fa-
 “cillima celerrima est. Nève *item*, quia tu montes cursu pervar-
 “gari es adsuëfactus, *jam quoque* curriculò præveris, sed festina-
 “tione mediocri præito, ut sequi te possit exercitus. Commodum
 “etiam fuerit, quoddam ex robustissimis et *in primis* alacribus inter-
 “dum cohortandi causâ subsistere: ubi autem cornu processerit, incita-
 “mentum erit ad festinandum, si præ *his* gradatim incedentibus, omnes
 “*illi* currere videantur.”

Ac Chrystantas quidem hæc cùm audisset, ad elationem incenso Cyri
 mandatis animo, acceptis ducibus, abiit; et cùm iis, qui profecturi cum
 ipso erant, facienda imperâset quieti se dedit. Cùmque tantum som-
 ni cepissent, quantum ad mediocritatem satîs esse videbatur, ad montes
 perrexit. Cyrus autem, cùm dies illuxisset, nuntium ad Armenium
 præmisit, cui prius indicârat, ut in hunc modum *hominem* adloqueretur:
 Cyrus, Armenie, hic agas imperat, ut quamprimùm *ad ipsum* cum
 tributo exercitûque venias. Quodd *si* te interroget, ubi sis, vera dicito,
esse me nimirum in montibus. Sin roget, an et ipse veniam, hîc quoque vera
 dicito te *nempe* nescire. Sin quot numero simus quærat, jube tecum
 aliquem mittat, ac *rem* cognoscat. Itaque nuntium Cyrus cum his
 mandatis misit; quodd existimaret hoc modo *se* humaniùs *facturum*, quàm
 si nihil prædicens pergeret. Ipse verò quàm optimè cùm ad perficiendum
 iter, tum etiam ad pugnandum, si foret opus, instructis suis, progredie-
 batur. Militibus autem edixit nè quenquam injuriâ adficerent: ac si
 quis Armeni in aliquem obvium haberet, et bono esse animo juberet,
 et ut is qui vellet, ad ea loca, quibus *ipsi* essent, res venales adveheret,
 si quis esculenta aut potulenta vendere cuperet.

ET Cyrus quidem hæc agebat: Armenius autem, cùm de nuntio
 mandata Cyri audisset, perterritus est; quodd cum animo *sup*
 cogitaret se injustè facere, qui et tributum pendere desineret, et
 non mitteret exercitum. Maximè verò metuebat, quodd futurum erat
 ut manifestum *er*et, se fecisse initium fruendæ regis, quodd ad propul-
 sandos hoies illa sufficeret. Has sanè ob causas omnes trepidans,
 simul nonnullis in diversas partes dimissis copias suas cogebat, simul
 in montes minorem natu filium Sabarim, et suam atque filii uxorem,
 et filias mittebat; et cum his ornatum quoque apparatûmque maxi-
 mi pretij mittebat, additis etiam qui deducerent. Ipse autem simul
 mittebat, qui specularentur quidnam *rerum* Cyrus ageret, simul Ar-
 menio, qui aderant, instruebat: cùm mox adessent alii, qui Cyrum
 ipsummet appropinquare dicerent: tum verò manum conferere non
 ampliùs ausus, se subducebat. Id cùm eum Armenii facere viderent,
 ad suas eorum quisque ades diffugiunt, ut qui res *suas longius* submo-
 vere vellent. Cyrus autem cùm vidisset canipum discurrentibus et abi-
 gentibus plenum, submisit qui dicerent, nemini eorum qui remane-
 rent se futurum hostem; sin fugientem aliquem caperet, *eum* se pro
 hoste habiturum prædixit. Itaque complures remanebant, cùm non-
 nulli essent qui cum rege se subducerent. At verò qui cum mulieribus
 antecesserant,

antecefferant, in eos cùm incidissent qui erant in monte, clamorem statim ediderunt, et dum in fugam se conjiciunt eorum complures capti sunt. Tandem et filius et uxores, et filiae captæ sunt, iis cum opibus, quasque secum vehebant. Rex autem eorum ubi quæ acciderent sentiret, quod se verteret ambigens, in collem quendam fugâ se recipit. Cyrus item hæc cùm vidisset, collem cum iis, quæ aderant, copiis circumdat, mittitque ad Chrysantam, jubetque eum montis custodiâ relictâ venire. Et Cyro quidem collectus jam aderat exercitus: missi autem ad Armenium caduceatore, sic *eum* interrogabat, Dic mihi, ait, Armenie, utrum istic manens cum fame ac siti pugnare mavis, an in æquum campum descendere, ac nobiscum depugnare? Cum neutris pugnare se velle respondit Armenius. Cyrus iterum misit qui quærerent, Cur igitur istic desides, ac non descendis? Qui quid agendum sit, inquit, ambigo. Sed enim, ait Cyrus, te neutiquam ambigere oportet: nam licet tibi ad agendam causam descendere. Quis autem, inquit, iudex erit? Nimirum is cui Deus potestatem fecit de te pro arbitrio suo, indistâ etiam causâ, statuendi. Hic Armenius, consideratâ necessitate, descendit: ac Cyrus et illo et cæteris omnibus in medium receptis, castra *iis* circumdedit; cùm copias jam *secum* unâ omnes haberet.

Hoc ipso tempore Tigranes, natu maximus Armenii filius, peregrè *rediens* adveniebat, quem Cyrus aliquando socium venationis habuerat: is cùm ea quæ acciderant audisset, statim ad Cyrum *itâ* contendit, uti *tum* comparatus erat. Ubi verò patrem, et matrem, et sorores, et uxorem suam in hostium manus devenisse vidit, ut par erat, illacrymavit. Cyrus autem eum intuitus, comitate in ipsum aliâ nullâ est usus, quàm quod diceret, Opportunè ades, ut iudiciam in patrem *tuum exercendum* præsens audias. Statimque duces tum Persarum tum Medorum convocavit; quin et Armenios arcessivit, si qui eorum dignitatē præstantes aderant; et fœninas, quæ in *harmamaxis* aderant, non repulit, sed *eis* audire permittebat. Cùmque opportunum illi visum esset, dicere orsus est; et, Primum, ait, Armenie, auctor tibi sum, ut in hâc causæ cognitione vera dicas, quod unum illud saltem à te absit, quod odium maximum meretur: nam in mendacio deprehendi, certò scias maximo esse hominibus ad veniam aliquam consequendam impedimento. Præterea, liberi *tui*, inquit, et hæ mulieres, et Armenii qui adsunt, omnium abs te actorum tibi sunt conscii: qui si te senserint alia dicere, quàm quæ facta sint, arbitrabuntur te etiam ipsum extrema tibi met supplicia patiendâ decernere, si veritatem ego rescivero. Tu verò, Cyre, inquit, quodcumque voles interrogato *me nempe* haud dubiè vera dicturum; quidvis *tandem* eâ de causâ mihi evenierit. Dic mihi igitur, inquit, bellumne aliquando cum matris meæ patrè Astyage cæterisque Medis gessisti? Gessi equidem, ait. Victus autem ab ipso, nonne conditiones has accepisti, tributum te adlaturum, et unâ cum ipso militaturum ubicunque denuntiasset, munitionesque non habiturum? Itâ prorsus. Jam ergò quamobrem neque tributum adtulisti, neque misisti exercitum, et munitiones extruere cœpisti? Et ille dixit, Libertatis eram cupidus: nam præclarum mihi visum est et *me* ipsum liberum esse, et libertatem liberis *meis* relinquere. Certè præclarum est, inquit Cyrus, pugnare, nè quis unquam servus fiat: at si quis vel bello victus, vel alio quodam modo in servitutem redactus, id moliri deprehendatur, ut dominorum se potestate eximat, hunc tu, primus mihi dicito, utrum ceu virum bonum et præclarè se gerentem hq-pore afficias, an ut injustè agentem, *eum* si deprehenderis, plectas? Plecto, inquit,

inquit, non enim concedis *mibi* ut mentiar. Responde mihi liquidò, ait Cyrus, singulatim in hunc modum; Si quis cum imperio sit, ac delinquat, utrum esse illum cum imperio pateris, an ejus in locum alium substituis? Alium, inquit, substituo. Quid verò, si magnas habeat opes, divitèrne permittis esse, an ad paupertatem redigis? Eripio, inquit, *homini*, quæ possidet. Si ad hostes etiam cum deficere intelligas, quid facis? Occido, inquit: cur enim potius, mendacii convictus, moriar quàm vera profatus? Ibi quidem Armenii filius hæc ut audivit, detraxit tiaram *capiti*, vestèsque discidit: sæminæ autem, ingenti sublato ejulatu *ora sua* dilaniabant, quasi jam periisset pater, et actum de omnibus ipsis esset. Et Cyrus, indicto silentio, rursus inquit, Esto; tua quidem hæc sunt, Armenie, iura; nobis verò quid secundùm hæc faciendum consulis? Tacebat quidem Armenius, dubius animi, utrum sui necandi consilium Cyro daret, an contraria doceret iis, quæ se facturum fuisse dixerat. At filius ejus Tigranes Cyrum percunctatus, Dic mihi, Cyre, inquit, quando pater hæc videtur, an consilium mihi de eo dare liceat, tibi quod ex usu maximè futurum arbitrer? Et Cyrus, qui animadverterat, quo tempore Tigranes cum ipso venari solebat, sophistam quendam Tigrani familiarem eique magnæ admirationi fuisse, quid tandem dicturus esset audire percipiebat; atque adedò jubebat alacriter, quod sentiret, proferret.

Ego igitur, inquit Tigranes, si tu quacunque pater vel deliberando instituit, vel patravit probas, omninò tibi sum auctor, ipsum ut imiteris: fin tibi videtur omnia peccasse, hoc tibi do consilii, eum ne imiteris. Ergò mininè delinquentem imitabor, ait Cyrus, si quod justum est egero. Ità est, inquit *ille*. Erit igitur animadvertendum, ex tuâ quidem ratione, in patrem *tuum*; siquidem justum est in hominem injustè agentem animadvertere. Utrùm verò, Cyre, melius esse ducis tuo cum cominodo pœnas *te* sumere, an tuo cum detrimento? Nimirum hoc pacto, subjecit Cyrus, supplicio me ipsum adfecero. Atqui tu magnam sanè jacturam facies, ait Tigranes, si tuos tum occidas, cùm tibi quantivis pretii fuerint, tua si sint in potestate. Verùm quí possint homines, inquit Cyrus, maximi tum esse pretii, cùm in improbis facinoribus fuerint depreheni? Si tum, nimirum, sanæ fiant mentis. Nam mihi, Cyre, sic se res habere videtur, sine sanitate mentis nè *quidem cujusvis* alterius virtutis usum ullum esse: (quam enim ad rem, inquit, utatur aliquis *hominis* robusti vel fortis, vel equestris rei periti operâ, si non sit sanâ mente? quem ad rem, divitis? quam ad rem, hominis qui in civitate potentatum obtinet?) at si mentis adsit sanitas, et amicus omnis, utilis est, et omnis servus, bonus. Hoc igitur, inquit, dicis, etiam patrem tuum hoc uno die de infano sanum factum esse hominem. Sanè quidem, ait. Ergo tu sanitatem affectionem esse animi dicis, sicut est ægritudo, non quiddam ex disciplinâ comparandum; nec enim sanè, si prudentem eum fieri oporteat, qui mente sanus sit homo futurus, subito quis ex infano sanus evaserit. Quid autem, Cyre, inquit, nunquam adhuc animadvertisti hominem etiam unum ex infaniâ conantem pugnare cum alio se *viribus* prastantiori, cùm victus esset, mox infaniæ adversus hunc suæ finem fecisse? Nondum item, ait, civitatem *unam* adversus aliam se opponentem vidisti, quæ ubi victa fuerit, confestim huic *alteri* parere, quàm repugnare, mallet? Quam verò, Cyrus inquit, etiam patris *visti* cladem narrans, mentis cum ad sanitatem revocatum esse tantoperè adfirmes? Quòd sibi, profecto,

profec̃to, conscius est, se libertatem adpetendo, ad eam servitutem redactum, in quâ nunquam antehac fuerit: atque etiam nihil eorum perficere potuisse, quæ habenda elam, vel occupanda, vel conficienda per vim existimârat. Te verò scit in iis, in quibus ipsum fallere volueris, ita fefellisse, uti quis cæcos, aut surdos, et nullius planè mentis homines fallat: quæ autem occultanda putâris, ea sic te scit occultâsse, ut quæ loca sibi reservata esse tutissima existimabat, hæc ei tu septa priùs effeceris, quàm ipse persentisceret: celeritate verò tantum eum superâsti, ut è longinquo magno cum exercitu priùs venires, quàm is copias sibi proximas cogeret. Videtúrne igitur tibi, inquit Cyrus, talis etiam clades, quòd nempe homines ipsis alios meliores tandem cognoscant, sufficere ad eos ad sanam mentem reducendos? Multò sanè magis, ait Tigranes, quàm cum pugnâ quis superatus sit. Robore enim inferior interdum, rursus exercito corpore, se pugnam instauraturum putat; et captæ quidem civitates, adscitis belli sociis, cladem acceptam refarciri posse existimant: quos verò aliqui seipsis præstantiores ducunt, iis sæpè nullâ etiam necessitate coacti parere volunt. Videris tu, subjecit Cyrus, non existimare homines petulantes alios se ipsis modestiores noscere; vel fures, illos qui non furantur; vel mendaces, eos qui vera dicunt; vel injustos, eos qui justè agunt: an ignoras, inquit, nunc etiam patrem tuum nos fefellisse, neque pactis inter nos conventis stetisse, quamvis sciret nos nihil quicquam eorum, quæ Astyages pepigit, violâsse? At enim nec ipse id dico, solum hoc homines ad sanam mentem reducere, quòd se meliores nôrint, nisi melioribus etiam pœnas dent, quemadmodum dat nunc pater meus. At tuus certè pater, inquit Cyrus, nihil prorsus mali adhuc est perpeffus: metuit verò, sat scio, nè ultima quæque patiat. Ergò tu quidquam esse existimas, inquit Tigranes, quod homines magis ad servilem animi demissionem dejiciat, quàm vehemens metus? Num ignoras, eos qui ferro cæduntur, quod castigationis genus gravissimum existimatur, tamen adversus eosdem pugnare velle? at quos admodum metuunt homines, eos nè quidem consolantia dicentes verba intueri sustinent? Dicis ergò, inquit, metum gravius cruciari homines, quàm si re ipsâ malo mactentur? Ac tu quidem nôsti, inquit, vera me dicere: scis enim eos qui metuunt nè patriâ exulent, et qui pugnaturi timent nè vincantur, in anxietate versari; itidem qui inter navigandum metuunt, nè naufragium faciant, et qui servitutem ac vincula timent, isti quidem nec cibum nec somnum præ metu capere possunt: at qui jam sunt exules, jam victi, jam servi, nonnunquam etiam magis quàm fortunati homines edere et dormire possunt. Manifestius est etiam in his, quale onus sit metus: quippe nonnulli metuentes nè capti interficiantur, præ metu priùs moriuntur; alii quidem, sese alicundè præcipitando; alii, strangulando; alii, jugulando: usque adedò metus inter omnes res terribiles maximè animos percellit. Ac quo nunc, ait, animo patrem meum esse affectum putas, qui non solum suâ, sed meâ etiam, et uxoris, et omnium liberorum causâ servitutem metuit? Et Cyrus, Mihi quidem, inquit, nequaquam incredibile videtur, eum nunc sic animo affectum esse: verum ejusdem esse hominis arbitror, et secundis rebus insolescere, et adversis subito consternari; et, si veniâ donatus in antiquum statum restituatur, rursus insolenter se efferre, denuoque negotium facessere. Enimverò, Cyre, inquit, delicta nostra adferunt illa quidem causas, quamobrem fides nobis non haberetur: at verò tibi licet castella circumvallare,

et loca munita *occupata* tenere, atque aliud quodcunque voles fidei pignus capere. Et nos sanè, inquit, ii erga te erimus, qui hæc non graviter admodum ferant: nam recordaturi sumus, horum nos auctores existerè. Quòd si ex iis alicui tradito imperio, qui nihil in te deliquerint, fidem ipse non habere videberis, cave nè simul et beneficium præstes, simulque te minimè amicum ducant. Rursus si, dum cavebis nè odio premaris, juga ipsis non imposueris, quò minùs se insolenter gerant, vide nè illi magis etiam quàm nos modò, tibi sint ad mentem sanam revocandi. At ego me profectò, inquit *Cyrus*, ejusmodi minis, quos sciam necessitate *coactos suas mihi* præstare operas, minùs libenter usurum arbitror; quos autem animadvertere viderer, ex benevolentia et mei amore, in id quod factò sit opus *mecum* simul incumbere, hos ego delinquentes etiam laturum me faciliùs existimo, quàm eos qui *me* quidem oderint, cumulatè tamen omnia *sua munera* coacti explere studeant. Ad hæc *Tigranes*, A quibus autem, inquit, amorem tantum unquam consequèris, quantum modò tibi licet à nobis adipisci? Ab illis arbitror, ait *Cyrus*, qui *nimirum* nunquàm ità hostili fuerint *in me* animo; si velim eos beneficio adficere, quemadmodum tu jam, ut in vos beneficium conferam, hortaris. Num, *Cyre*, possis, inquit, quenquam hoc tempore reperire, cui tanta gratificari queas, quanta meo patri? Primum, inquit, si de iis aliquem vivere sinas, qui nullà te affecerint injurià, quam eum existimas tibi hæc de re gratiam habiturum? quid item? si liberos ipsi et uxorem non adimas, quis eo te nomine magis diliget, quàm qui jure sibi *suos* eripi potuisse putat? an verò ullum nòsti, cui gravius, quàm nobis, futurum sit, *se* Armeniorum regnum non obtinere? quapropter etiam hoc, ait, perspicuum est, eum qui molestissimè laturus sit *se* regem non esse, maximam tibi gratiam habiturum, si imperium à te impetraverit. Quòd si etiam tibi curæ est, inquit, ut has res quàm minimè turbatas, ubi discesseris, relinquant, re deliberatà, inquit, utrum *tandem* existimas tranquilliora hîc loci futura omnia, novato imperio, an usitato remanente: quòd si etiam tibi curæ est, ut exercitum amplissimum educas, quem existimas hujus delectum rectiùs habiturum, quàm qui eo sæpiùs est usus? si pecunià quoque tibi sit opus, quos meliùs confecturos hanc putas, quàm qui et novit et habet quicquid facultatum *his in locis* est? *Cyre*, inquit, optime, cave nè nobis amissis, majori teipsum detrimento adicias, quàm quo adficere te pater hic *meus* potuisset. Hujusmodi *quædam* proferebat *Tigranes*:

Cyrus autem hæc audiens mirifice delectabatur, quòd arbitraretur omnia sibi confecta *jam* esse, quæ *Cyaxari* facturum se receperat: nam dixisse meminerat, existimare se futurum ut *Armenius* anicior ipsi, quàm antèa *fuisse*, operà suâ rederetur. Itaque deinceps *Armenium* ipsum percontatus est, Si vobis, inquit, in his moram gesserò, dic mihi, Armenie, quantum missurus es exercitum mecum, quantumque pecuniæ ad hoc bellum conferes? Ad hæc respondens *Armenius*, Nihil, *Cyre*, ait, simplicius nec æquius quod dicam habeo, quàm ut copias *mihi* quæ adsunt omnes ostendam, easque *adèò* ubi tu videris, exercitum quantum tibi visum fuerit abducas, illum autem relinquant, qui regioni nostræ præsidio sit. Itidem de pecuniis æquum est ut quas habeam tibi declarem; tu autem, summâ earum cognitâ, ex iis quantum velis auferas, quantum velis relinquant. Et *Cyrus*, Age verò, inquit, ostendito quantæ tibi sint copiæ, quantumque pecuniæ habeas dicto. Hîc *Armenius*, Equites ergò, inquit, Armeniorum, ferè sunt octies

mille, pedites quadragies mille: pecuniæ verò summa, inquit, cum thesauris, quos reliquit pater, est, ad argentum redacta, tribus talentorum millibus major. Et Cyrus nihil cunctatus, dixit, De exercitu igitur, quandoquidem, inquit, Chaldæi finitimi bellum tibi faciunt, partem dimidiam mihi adjungendam mittito: de pecuniâ verò, pro talentis quinquaginta, quæ tributi nomine pendebas, duplum Cyaxari solvito, *propterea* quòd solutionem neglexeris: mihi autem, ait, mutuo centum altera dato: et pro iis quæ mihi mutuo dederis, ego tibi polliceor, vel alia me, Deo bene juvante, beneficia pluris æstimanda *in te* collaturum, vel ipsam pecuniam dinumeraturum, si quidem potero: sin autem non potero, præstandæ nimirum *pecuniæ* impar esse videar, injustus haud *certe* jure existimari possim. Et Armenius, Obsecro te profecto, Cyre, inquit, ut nè sic loquaris; alioquin, ero tibi fidenti minus animo; sed *velim* existimes, ait, quascunque reliqueris *pecunias*, nihilo minus tuas esse atque illæ sint quas hinc tecum auferas. Esto, inquit Cyrus; verum ut uxorem recipias, quantum mihi pecuniæ dederis? Quantum mihi fuerit *dandi* facultas, inquit. Quid, ut liberos? Pro his etiam, ait, quantum mihi fuerit *dandi* facultas. Ergo jam hæ duplo ampliores fuerint iis quas tu possides. Tu verò Tigranes, inquit, dic mihi quanti redimeres, ut uxorem tibi recipere liceret. (Is autem novus tunc fortè maritus erat, uxoremque summo amore complectebatur.) Equidem, Cyre, inquit, vel animæ pretio meæ redemerim, nè unquam hæc servitutem serviat. Tu igitur, inquit Cyrus, tuam abducito: neque enim eam ego sanè in captivitatem venisse arbitror, quando tu quidem nunquam nos deseruisti. Tu quoque Armenie, tam uxorem quam liberos abducito, nullo pro iis pretio soluto; ut se liberos ad te venire sciant. Ac nunc quidem, inquit, apud nos cœnate; sumptâ verò cœnâ, quò animo vestro libitum erit, discedite. Atque ita manserunt.

Cum autem à cœnâ in tabernaculo versarentur, interrogans Cyrus, Dic mihi, Tigranes, inquit, ubi tandem est vir ille, qui nobiscum venari solebat: tu quidem mihi videbaris eum plurimum admirari. Annon, ait, pater hic meus eum occidit? In quo deprehensum facinore malo? Dicebat me ab ipso corrumpi. At verò, Cyre, adeò præclarus honestusque erat, ut *tum* etiam cum moriturus erat, arcesso mihi diceret, Nè tu patri, Tigranes, inquit, quidquam succenfueris, quòd me morte multaverit: non enim hoc ex malevolentia, sed ignorantia, facit: quæcunque verò per ignorantiam peccant homines, ea omnia præter voluntatem *committi* equidem arbitror. Ac Cyrus hic ait, Hem qualem virum, *indignâ morte peremptum!* Armenius autem in hunc modum loquutus est, Nec illi, Cyre, qui viros alios cum uxoribus suis familiaribus versantes deprehendunt, ob hanc culpam eos interficiunt, quòd minus modestas reddant uxores suas: sed quòd existiment amorem eos sibi debitum præripere, idcirco pro hostibus illos habent. *Itidem* et ipse illi *homini* invidi, quòd facere mihi videretur, ut filius meus ipsum magis quam me admiraretur. Et Cyrus subjicit, Profecto, Armenie, inquit, humanitùs quid deliquisse videris: túque *adeò*, Tigranes, ignoscito patri. Et hujusmodi quidem cum hoc in tempore inter se differuissent et amanter, ut par erat, à reconciliatione, *se mutuo* complexi essent, harmamaxis unâ cum uxoribus consensu, læti *undè venerant* redibant.

Cum

Cùm autem domum venissent, Cyri alius sapientiam, fortitudinem alius, alius mansuetudinem, atque etiam non nemo pulchritudinem ac majestatem commemorabat. Ibi sanè Tigranes uxorem interrogabat, Num et tibi, Armenia, pulcher esse visus est Cyrus? Profecìdò, ait, illum non adspiciabam. At quem vero? inquit Tigranes. Eum profecìdò, qui dicebat animæ suæ pretio se redempturum, nè servitutem ego servirem. Ac tum quidem, ut par erat, rebus hujusmodi transactis quieti unà se dederunt.

Postridiè verò Armenius Cyro universòque exercitui munera tanquam hospitibus misit; ac suis edixit, quibus in militiam eundum erat, ut tertium ad diem adessent: et pecuniam quam poposcerat Cyrus duplicatam dinumeravit. Cyrus autem, acceptâ quam poposcerat summâ, reliquam remisit, simulque interrogavit, uter exercitum ducturus esset, filius, an ipse. Simul autem respondit uterque, pater quidem in hunc modum, Utrumcunque tu jusseris: filius verò sic, Equidem abs te, Cyre, non abero, non si etiam comitari te calonis instar sarcinarii me oporteat. Et Cyrus risu hîc sublato, Et quanti velles, inquit, ut uxor tua sarcinas te gestare audiret? At non opus erit ut audiat, inquit: ducam enim *illam mecum*; adeò ut ipsa videre poterit quidquid ègero. Verùm jam, ait, tempus fuerit, ut collectis vasis ad iter vos accingatis. Existimes *velim*, inquit, nos collectis paratisque iis, quæcunque pater dederit, adfuturos. Ac tum quidem milites more hospitum excepti quieti se dederunt.

Postridiè Cyrus sumpto *secum* Tigra-ne, ac Medorum equitum præstantissimis, deque suis amicis quot commodum *ei* visum esset, regionem obequitans, circumspiciabat, quo loco castellum muniendum esset considerans. Cùmque ad jugum quoddam venisset, Tigranam interrogabat, quinam illi montes essent, unde Chaldæi decurrentes prædas agerent. Monstrat eos Tigranes. Rursum interrogabat, Hi montes sũntne nunc deserti? Minimè verò, inquit, sed eorum speculatores *ibi* semper adsunt, qui cæteris significant quidquid viderint. Quid ergò faciunt, inquit, cùm *aliquid* senserint? Ad juga, inquit, defensionis causâ, pro suis quisque viribus, adcurrunt. Et hæc quidem Cyrus ubi audisset, lustrando *omnia* animadvertibat magnam regionis partem Armeniis propter bellum desertam et incultam esse. Et tum quidem ad exercitum reverterunt, et cùm cõnâssent quieti se dederunt. Postridiè Tigranes ipse paratis rebus suis aderat; atque equitum ei quatuor millia coge-bantur, cum decies mille sagittariis, totidémque peltastis. Cyrus autem, dum *ea copiæ* cogerentur, hostias naëtabat: cùmque sacra ei secunda evenissent, tum Persarum, tum Medorum convocavit duces. Et cùm unà omnes adessent, hujusmodi verba fecit:

“ Hi montes, amici, quos adspicimus, Chaldæorum sunt; eos autem si occupaverimus, et castellum in vertice nostrum fuerit, necesse erit utrique, tam Armenii quàm Chaldæi, erga nos modestè, *ut officii ratio postulat*, se gerant. Et sacra quidem nobis *evenère læta*; humana verò ad hæc perficienda alacritati nihil æquè magno adjumento fuerit, atque celeritas. Nam si montes prius, quàm hostes se colligant, ascenderimus, vel omninò verticem sine *ullo* prælio capiemus, vel cum paucis invalidisque hostibus res nobis erit. Nullus ergò labor facilior, inquit, magisve fuerit periculi expers, quam si nunc in accelerando tolerantés erimus. Itē igitur ad arma. Et vos quidem, Medi, à sinistrâ incedite; vos autem, Armenii, cum parte dimidiâ dextram

“ *tenete*

“ *tenete, cum alterâ parte dimidiâ duces nobis itineris estote ; vos equi-*
 “ *tes, à tergo sequimini, ut nos cohortemini fursûmque protrudatis :*
 “ *quòd si quis remissiozem se præbeat, hoc ut se modo gerat nè permit-*
 “ *tite.*” Hæc cum Cyrus dixisset, præibat, exercitu ità instructo ut
 manipuli recti fierent. Chaldæi verò, postquam fursum tendi cum im-
 petu animadverterunt, et suis statim signa dant, et mutuis clamoribus
 se convocando colliguntur. Cyrus autem *suos ità cohortabatur ; Hi,*
Persæ, nobis signum dant ut properemus. Nam si priores illuc adscen-
derimus, nihil hostium conatus efficere poterunt.

Gestabant autem Chaldæi scuta et palta duo ; iidemque bellicosissimi
 feruntur esse inter ejus regionis incolas: mercede etiam militant, cum
 ipforum operâ quis eget, propterea quòd et bellicosissimi sint et pauperes:
 quippe regio eis montuosa, et cujus exigua pars opulenta est. Cum au-
 tem Cyri milites propius ad juga montium accederent, Tigranes, qui
 unâ cum Cyro ibat, An nôsti, Cyre, ait, mox pugnandum nobis ipsis
 esse? nam Armenii quidem certè hostes *irruentes* sustinere non pote-
 runt. Et Cyrus id se non ignorare respondens, edixit Persis ut se pa-
 rarent, utpote quibus mox insequendum esset, posteaquam Armenii
 suffugientes paulatim hostes, ut prope nos essent, deducerent. Atque
 ità præcedebant quidem Armenii; de Chaldæis autem qui aderant, ubi
 propius Armenii accessissent, celeriter clamore sublato, more suo, cursu
 in eos feruntur: Armenii verò, more *itidem* suo, *impetum illorum* non
 excipiebant. Ubi vero Chaldæi, qui *hos* persequiebantur, viderunt ho-
 mines gladiis instructos adversus se fursum tendere, nonnulli cum ad
 eos propius accesserint statim interfecti sunt, alii in fugam se con-
 jecere, nonnulli etiam eorum capti sunt. Statim autem juga montium
 occupata sunt. Cumque juga ea Cyri milites occupata tenerent, et
 Chaldæorum domicilia despiciebant, et eos ex proximis domiciliis aufu-
 gere animadvertabant. Cyrus autem, cum milites omnes convenissent,
 ut pranderent edixit. Pransi verò cum essent, ipsèque animadvertisset
 locum esse munitum et aquis irriguum, ubi speculæ Chaldæorum erant,
 statim *ibi* castellum exstruere cœpit: Tigranemque jubet ad patrem mit-
 tere, eique ut statim adesset præcipere, et fabros lignarios ac structuræ
 lapideæ peritos, quotquot haberet, secum adduceret. Et nuntius qui-
 dem ad Armenium profectus est: Cyrus autem cum iis qui aderant
 structuræ intentus erat.

Interea verò captivi ad Cyrum victi adducuntur, et nonnulli etiam
 vulnerati. *Hos* ut vidit, statim victos solvi jussit, et vulneratos, ar-
 cessitis medicis, curari præcepit. Deindè Chaldæos *in hunc modum* ad-
 locutus est, non se venisse, quòd illos perditos cuperet, vel bello sibi
 esset opus, sed quòd inter Armenios Chaldæosque pacem facere vellet.
 Prius certè quidem quàm *à nobis hæc* juga tenerentur, scio vos pacem
 minimè expetivisse: nam vestra res in tuto positæ erant, et Armeniorum
 facultates agere et ferre solebatis: nunc verò quo fitis loco perspicitis.
 Itaque vos ego, qui capti estis, domum dimitto, vobisque potestatem
 cæteris cum Chaldæis deliberandi facio, bellumne nobiscum gerere
 velitis, an amicitiam jungere. Bellum quidem si elegeritis, nè sine
 armis huc ampliùs venite, si sapitis: sin pacis egere vos statueritis,
 inermes accedite: ut verò benè res vestra se habeant, si amici fueritis,
 mihi curæ erit. Hæc Chaldæi cum audissent, multis laudibus Cyrum
 profecti, multumque dextram ejus amplexi, domum discesserunt.

Armenius autem, ut à Cyro se arcessi, quasque res ille gereret, au-
 disse,

disset, adsumptis fabris rebûsque aliis, quibuscunque *illi* opus futurum putabat, quàm poterat celerrinè ad Cyrum contendit. Et Cyrum ubi vidit, O Cyre, inquit, quàm paucos futurorum eventus *nos* homines prospicere valentes multa, peragenda suscipimus! Nam et ego nunc libertatem comparare adgressus, in majorem, quàm antehàc unquam, servitutem incidi: postquam verò capti sumus, certò nos periisse rati, majorem nunc, quàm hactenùs unquam, incolumitatem nos adeptos esse manifestum est. Qui enim nunquam multis nos damnis adficere desinebant, hos eo jam in statu esse video, quo ego *hactenus* optabam. Atque hoc scias *velim*, Cyre, inquit, multò me majorem daturum fuisse pecuniam, quàm tu nunc à me acceperis, ut jugis hisce Chaldæi depellerentur: jamque *adeo* cumulatè præstitisti, quæ nobis te beneficia præstaturum pollicebare, cùm pecuniam illam acciperes: itaque prætereà debere nos alias etiam tibi gratias manifestum est, quas sanè nos, nisi improbi simus, pudeat tibi non referre: cui licèt referamus, *tamen* nè sic quidem pro merito quidquam nos facere erga virum *plura* qui in nos contulit beneficia comperiemur. Hæc quidem dixit Armenius:

Chaldæi verò venientes orabant Cyrum ut pacem cum ipsis faceret. Et eos interrogabat Cyrus, Ecquâ de causâ, Chaldæi, aliâ, nunc pacem cupitis, nisi quòd existimetis tutiùs *vos*, pace factâ, quam si bellum geratis, degere posse? quandoquidem nos juga tenemus. Adfensi sunt Chaldæi. Et ille, Quid igitur, inquit, si et alia vobis ex pace accedant commoda? Majori adhuc, aiunt illi, gaudio adficiemur. Quid ergò aliud, inquit, causæ esse arbitremini cur pauperes sitis, nisi quòd fertilis soli penuriâ laboretis? Hoc quoque *illi* adfensi sunt. Quid ergo? inquit Cyrus, velletisne vobis, pendentibus ea quæ cæteri Armenii pendunt, liceret tantum agri Armenii colere, quantum vobis *ipsis* liberet? Si crederemus, aiebant Chaldæi, nullam nobis injuriam illatum iri. Quid tu verò, Armenie? vellésne solum id quod nunc incultum est, cultum reddi, si cultores id, quod apud te in more positum est, penderent? Magno *se* hoc redempturum, ait Armenius: quòd *eâ* ratione reditus longè *sibi* futurus esset auctior. Quid autem vos, inquit, Chaldæi? cùm montes fertiles habeatis, an velletis Armeniis permittere ut iis pro pascuis uterentur, si vobis ii, pascuis qui utentur istis, quod æquum esset, penderent? Adsentiebantur Chaldæi: magnas quippe *se hâc* ratione capturos utilitates, sine ullo *suo* labore dicebant. At tu, inquit, Armenie, vellésne pascuis horum uti, si pro pravo Chaldæis adlato commodo, multò majores ipse utilitates ceperis? Et admodùm *quidem*, ait, si putarem fore, ut pascuis tutò frui liceret. Nempe, ait, tutò *his* truemini pascuis, si vestrum sit quicquid adjumenti ab his jugis peti possit? Adsentiebatur Armenius. At nos profectò, inquiunt Chaldæi, nequaquam tutò non modò istorum, sed nè nostrum quidem agrum culturi sumus, si juga *montium* isti teneant. Quid verò si vobis, inquit, auxilio sint ista juga? *Nimirum* ità, respondent illi, benè nobiscum ageretur. Sed profectò, ait Armenius, non benè nobiscum ageretur, si juga *montium* hi reciperent, præsertim *castello jam* muròque munita. Et Cyrus, Ego igitur sic faciam, inquit; neutris vestrùm hæc juga tradam, sed nos ea custodiemus: ac si vestrùm alteruti auctores injuriæ fuerint, à læsis nos stabimus.

Hæc cùm utrique audissent, collaudârunt, solâque hâc ratione pacem firmam fore dixerunt. Atque his conditionibus fidem dabant accipiebantque

piebântque omnes; atque *inter se* constituebant, ut per utrosque utrisque sua constaret libertas, ut connubia, cultus agrorum, et passionēs utrisque communes essent; ut communibus etiam copiis sese iuvarent, si quis alterutros læderet. Ad hunc modum res tunc confectæ sunt: atque hæc etiam tempestate, pacta hæc inter Chaldæos et eum qui Armeniam tenet id temporis inita, sic manent. Postquam passionēs hæc factæ sunt, statim utrique castellum, quasi quod esset commune, conjunctis alacriter operis exstruunt, et unâ res *in id* necessarias important. Adpetente autem vespērâ, Cyrus utrosque, velut jam amicos, in cœnâ apud se societatem adsumpsit. Iis autem unâ cœnantibus, quidam ex Chaldæis inquit, cæteris quidem suæ gentis omnibus optabilia hæc accidere *pacta*; verùm quidam, *ait*, sunt Chaldæi, qui rapto vivunt, ac terræ neque norint colendæ rationem, neque *adhibere* possint, quippe qui victum bello quærere consueti sunt: semper enim latrocinari solent et stipendia mereri, sæpè quidem apud Indorum regem (is etenim, aiebant, auro abundat) sæpèque etiam apud Astyagem. Et Cyrus inquit, Cur igitur non etiam hoc tempore apud me stipendia faciunt? nam ego *tantum iis* dabo, quantum aliquis alius unquam dedit. Adsensu sunt ei, multosque fore dixerunt, qui *hoc facere* vellent. Et de his quidem *inter eos* ita conveniebat.

Cyrus autem cùm audisset Chaldæos ad Indum sæpè proficisci, recordatus ab hoc venisse *quosdam* ad Medos, qui, quid rerum apud ipsos gereretur, explorarent, eosdemque *deindè* ad hostes etiam abiisse, ut illorum quoque res perspicerent, Indum edoctum volebat ea quæ à se gesta fuissent. Itaque hujusmodi sermonem suscepit: Dicite mihi, Armenie, vósque Chaldæi, inquit, si quem ego meorum ad Indum mitterem, vestrumne aliquos unâ mitteretis, qui et itineris duces ipsi, et adjumento essent in iis ab Indo impetrandis, quæ ipse cupio? nam ego quidem accedere nobis adhuc aliquid pecuniæ velim, ut iis, quibus opus est, stipendia abundè numerare possim, et milites, qui meriti fuerint, honore muneribusque cohonestare: his quidem de causis quàm maximam pecuniæ mihi copiam esse volo. Quamvis autem eis *mihi* opus esse statuam, mihi tamen omninò libet vestris parcere; (nam vos jam in numero amicorum pono) at ab Indo, si daret, libenter acciperem. Itaque nuntius, cui duces vos ut detis atque adjumento sitis hortor, cùm eò venerit, in hunc modum loquetur, Cyrus ad te me misit, Inde; qui pecuniâ sibi opus esse dicit, quòd à Persis alium etiam domo exercitum expectet: (omninò enim expecto, inquit) quapropter si tantum ei miseris pecuniæ, quantum commodè pro felici rerum tuarum successu poteris, ait se, si bonum *rerum* exitum Deus ipsi dederit, studiosè id operam daturum, ut existimes, benè *te rebus tuis* consuluisse, qui sis ipsi gratificatus. Hæc qui à me mittetur nuntius dicet: quos autem vos unâ mitteretis, iis ipsi, quicquid vobis ex usu fore videtur, imperate. Et *pecuniam* quidem, inquit, ab eo si acceperimus, major nobis *illius* copia fuerit; sin minùs, sciemus nullam nos ei gratiam debere, sed, quod ad eum adtinet, licebit nobis omnia è re nostrâ constituere. Hæc Cyrus aiebat, cùm *quidem* existimaret, Armenios Chaldæosque, qui illuc proficiscerentur, talia de se dicturos, qualia omnes ipse homines et de se dicere cupiebat et audire. Ac tum quidem, ubi visum fuisset opportunum, soluto convivio, quieti se dederunt.

Postridiè Cyrus hunc nuntium mittebat, cùm ea omnia, quorum meminerat, mandata ipsi dedisset; et Armenius ac Chaldæi *de suis*

mittebant *eos*, quos et ad conficiendum hoc negotium maximè idoneos arbitrabantur, et ad prædicandum ea de Cyro quæ conveniret. Secundùm hæc, Cyrus, cùm et militibus præfidiariis, quod satis essent, *in eo constitutis*, et rebus omnibus necessariis, castellum absolvisset, Medumque eorum prefectum reliquisset, quem quoddam præficeret, rem Cyaxari maximè gratam facturum se existimabat, discessit, sumptis secum et copiis, quas adduxerat, et iis, quas ab Armeniis acceperat; et iis, quas Chaldæi miserant, hominum ad quatuor millia, qui vel reliquis omnibus præstantiores se arbitrabantur.

Ubi autem in regionis loca culta descendisset, Armeniorum nemo se domi continuit, nec vir, nec fœmina, sed obviam processerunt omnes, de pace læti, *secum* ferentes adducentésque quicquid alicujus pretii quilibet haberet. Atque his Armenius minimè offendebar, quoddam Cyrum magis hoc modo delectatum iri *delato* ab omnibus honore putaret. Tandem et uxor Armenii occurrit, filias ac minorem natu filium secum ducens: ac præter alia munera illud aurum quoque adferebat, quod Cyrus antea accipere noluerat. Hoc Cyrus ubi vidisset, Vos non effecturi estis, inquit, ut mercedis causâ hinc inde proficiscendo benè merear; verùm tu, mulier, abi, istas quas adfers pecunias retine, nec eas posthac Armenio defodiendas dederis: sed filium tuum *potius* his à te quàm pulcherrimè exornatum in militiam mittito: de reliquis autem et marito, et filiabus, et filiis id comparato, quod consecuti quoque ornati elegantius atque jucundius vitam traducatis; ubi verò quisque defunctus erit, satis esto, corpora sub terrâ condere. Hæc cùm dixisset progressus est: Armenius autem, cæteri que homines universi *eum* unâ deducebant, altâ voce appellantes *plurimorum* beneficiorum auctorem, virum illum bonum. Idque *adfiduè* faciebant, donec extra regionem *suam* deduxissent. Armenius verò majorem etiam exercitum ei adjunxit, quippe qui domi pacem haberet. Atque ita Cyrus abiit, non iis solum, quas acceperat, pecuniis locupletatus, sed patefactâ *amabili* morum facilitate ad multò his majores viâ, aded ut *ear*, quoties esset opus, sumere posset. Ac tum quidem in finibus castra metati sunt. Postridiè copias pecuniâsque ad Cyaxarem misit (is autem propè aberat, quemadmodum dixerat;) ipse cum Tigra ac Persarum optimatibus venabatur ubicunque in feras incidissent, atque ita se oblectabat. In Medorum verò regionem cùm pervenisset, suis cohortium prefectis pecunias dedit, quantum *scilicet earum* cuique satis esse arbitrabatur, ut illi etiam haberent unde suos honoris ergo ornarent, si quos admirarentur: existimabat enim, si quisque partem *exercitus sibi mandatam* laude dignam redderet, fore ut totus *exercitus* egregiè comparatus esset. Ipse quoque, si quid uspiam videret quod exercitui posset esse ornamento, id ubi comparasset, dignissimis *quibusque* donabat: quippe qui putaret, quidquid pulchri præclarique haberet exercitus, id omne sibi ornamento esse. Quando autem ea quæ acceperat iis distribuebat, in hunc ferè modum inter cohortium prefectos, et manipulorum duces, et omnes illos, qui apud ipsum erant in honore, locutus est:

“ Lætitia quædam, amici, hoc tempore nobis adesse videtur, tum
 “ quoddam rerum *omnium* copia quædam *nobis* accesserit, tum quoddam ha-
 “ beamus, unde eos quos velimus honore afficere poterimus, et eum
 “ quisque quo dignus fuerit honorem consequatur. Omnino autem
 “ memoriâ nobis retinendum est, cujusmodi studia sunt horum *nobis*
 “ commodorum

“ commodorum causæ: nam si cum animis vestris consideretis, hæc
 “ vos, et vigilando, cùm opus erat, et laborando, et accelerando, et
 “ nihil hosti cedendo, *consequutos* reperietis. Quapropter deinceps
 “ quoque viri fortes sitis oportet, statuatîsque obedientiam, et toleran-
 “ tiam, et laborum, ubi poscit occasio, periculorûmque patientiam,
 “ magnas voluptates, et commoda ingentia adferre.”

Cùm autem Cyrus animadverteret, milites et corporibus ad labores militares perferendos valere, et animis esse ad contemnendum hostem præparatos, peritos etiam eorum esse, quæ abs quoque armaturæ suæ ratio postularet, ac præterea omnes ad parendum prefectis *suis* paratos esse videret; his utique de causis jam aliquid eorum gerere cupiebat, quæ adversus hostes suscipi solent: quippe qui intelligeret, in cunctationibus sæpè ducibus usu venire ut apparatus etiam præclari aliquâ ex parte immutati *labefactique* essent: et cùm præterea videret, complures milites, quorum summa comparebat ambitio in iis de quibus erant inter ipsos certamina, sibi etiam mutud invidere, et hisce de causis quàm primùm eos in hosticum educere volebat; quippe qui sciret pericula communia efficere ut commilitones mutuâ se benevolentia complectantur, quique *adèd* non ampliùs, in eo rerum statu, vel iis quibus ornatissima sunt arma, vel iis qui gloriæ cupidi sunt invident, sed potiùs qui tales sint et collaudant et amanter complectuntur sibi similes, quod *nimirum* eos secum unâ communi utilitati inservire existiment. Primùm igitur exercitum penitus armavit, quàmque poterat pulcherrimè et optimè instruxit: deindè duces decem millium, et tribunos, et cohortium præfectos, et manipulorum ductores convocavit; nam hi nullâ erant necessitate adstricti ut in ordinum militarium numeris recensiti essent: cùmque vel imperatori parendum sit, vel denuntiandum aliquid, nè sic quidem pars ulla rectoris experts relinquebatur, sed reliquæ omnes copię per duodenûm et senûm militum prefectos aptè instruebantur. Postquam verò convenissent ii, quorum presentiam res ipsa postulabat, eis *præter aciem* deductis et quæ præclare se haberent ostendebat, et quâ parte valida essent auxilia singula docebat. Cùmque illos etiam gerendi jam aliquid cupidos reddidisset, eos ad præsens quidem ad ordines redire iussit, et suos quemque *milites* edocere, quæ illos ipse *modò docuerat*, omnibusque militiæ cupiditatem injicere conari, ut alacri maximè animo egréderentur omnes, ac manè Cyaxaris ad portas adesse. Et tunc quidem abeuntes ita fecerunt: postridiè autem primâ luce ii, quibus opportunè rerum agendarum cura committi possit ad portam aderant. Itaque cum iis ingressus ad Cyaxarem Cyrus, hujusmodi orationem exorsus est:

“ Scio quidem ea, Cyaxares, quæ dicturus sum, jampridem tibi
 “ non minùs quàm nobis videri: sed fortassis hæc te proferre pudet,
 “ nè videaris *idèd* mentionem professionis facere, quod graviter feras
 “ te nos alere. Quando tu igitur taces, ego tam tuo quàm nostro
 “ nomine rem exponam. Nobis nimirum omnibus videtur, cùm pa-
 “ rati simus, non tunc *demum* pugnandum esse, cùm hostes in regio-
 “ nem tuam irrumpant, neque *illos* nobis in amicorum agro sedenti-
 “ bus expectandos esse, sed in hosticum quàm primùm eundum esse.
 “ Cùm enim in tuâ nunc simus regione, multis rebus tuis detrimentum
 “ inferimus inviti; at si hostilem in agrum profisciscamur, rebus illorum
 “ cum voluptate incommodabimus. Præterea tu nunc quidem, magno
 “ tuo sumptu, nos alis: sin autem *tuos extra fines* exercitum educamus,

“ ex hostili agro victus nobis erit. Jam verò si majus aliquod nobis
 “ istic periculum, quàm hîc, immineret, fortassis id, quod tutissimum,
 “ eligendum esset. Nunc autem et illi futuri sunt iidem, sive *adèd* hîc
 “ eos expectemus, seu in illorum regionem progressi obviam eis eamus;
 “ et nos iidem pugnam inituri sumus, sive hîc eos cùm nosmet invase-
 “ rint excipiamus, seu adversùs eos profecti pugnam conseramus. Ve-
 “ rùm nos militum animos alacriores multò et firmiores experiemur, si
 “ adversùs eos qui infenso veniunt animo contendamus, et in conspectum
 “ hostium non inviti venire videamur: illi itidem multò nos magis me-
 “ tuent, cùm nos audient non ut formidolosos eorum metu percelli ac
 “ domi desidere, sed adventu *hostium* comperto, iis occurrere, ut quàm
 “ celerrimè pugnam conseramus, et non opperiri dum regio nostra in-
 “ festetur, sed terram eorum antevertendo jam populari. Atqui si illos,
 “ inquit, aliquantùm formidolosiores, et nos ipsos audentiores reddide-
 “ rimus, magnam id ego nobis *singulàremque* commoditatem *adlaturum*
 “ existimo; atque hoc equidem modo nobis minus, hostibus plus periculi,
 “ multò magis *futurum* statuo. Pater quoque *meus* semper dicit, et tu
 “ ais, cæterique *adèd* omnes consentiunt, de prælii iudicium fieri po-
 “ tiùs ex animis quàm corporum viribus.” Ille quidem hanc oratio-
 nem habuit: Cyaxares autem respondit.

Tu verò, Cyre, cæterique *vos* Persæ, vos alere mihi grave esse nè
 suspicemini quidem: sed in hostilem tamen agrum ut progrediamur
 jam mihi quoque ad omnia melius esse videtur. Quando igitur, ait
 Cyrus, in eadem sumus sententiâ, vasa colligamus, et si res divinæ no-
 bis confestim adnuerint, quàm primùm egrediamur. Secundùm hæc
 cùm militibus edixisset Cyrus ut vasa colligerent, rem sacram Jovi
 primùm regi, deinde diis cæteris etiam fecit: potebat etiam ut propi-
 tii benignique *essent*, et exercitui duces bonique adiutores et socii in re
 gerendâ, atque utilium consultores *sibi* adessent. Quin etiam heroas
 Medorum terræ incolas et curatores simul invocabat. Cum autem sacra
 secunda fecisset, et simul omnis ad fines adesset exercitus, tum sanè
 bonis usus avibus hostile solum invasit. Et cùm primùm fines transisset,
 illic rursùs Tellurem etiam libationibus *sibi* propitiam reddidit, et deos
 atque heroas Assyriæ incolas sacrificiis placavit. His peractis, rursùm
 Jovi patrio rem divinam fecit, nec, si quis alius se deorum offerret,
 ullum neglexit.

Postquam verò hæc rectè erant constituta, statim peditibus itinere
 non longo promotis, castra metati sunt: equitatu verò incursione factâ,
 prædam ingentem ac variam comparârunt. Et deinceps etiam castra
 moventes, et rebus necessariis abundantes, et regionem vastantes, hostes
 expectabant. Cùm verò adventare, nec jam amplius decem dierum
 itinere abesse dicerentur, tum Cyrus utique ait, Jam tempus est, Cy-
 axares, ut occurramus, nec *committamus* ut vel hostibus, vel nostris
 metu præpediti videamur, quò minùs adversùs ipsos progrediamur; sed
 palam declaremus, nos non invitè prælium inituros. Hæc cùm Cyaxari
 quoque placerent, ità demum semper instructi tantum quotidie proce-
 debant, quantum ipsis commodum videbatur. Et cœnam quidem sem-
 per luce fumebant, noctu verò ignes in castris non accendebant: verun-
 tamen ante castra accendebant, ut ignis adjumento cernerent quidem,
 si qui noctu accederent, ipsi autem ab accedentibus non cernerentur.
 Sæpenumero etiam post castra, hostium fallendorum causâ, ignes ac-
 cendebant; adèd ut nonnunquam speculatores in primas ipsorum ex-
 cubias

cubias inciderent, rati se procul adhuc à castris abesse, propterea quòd ignes post castra *excitati* essent.

Et Assyrii quidem cum iis quos secum habebant, cùm *jam* exercitus propè ad se invicem accessissent, fossâ se cingebant; quod barbari reges hodièque faciunt, castra quoties metantur: (fossâ *autem* se facillimè ob manuum multitudinem circundant) nôrunt enim copias equestres noctu esse turbulentas difficilèmq; earum esse usum, præsertim si barbaræ sint. Nam equos habent ad præsepia pedibus alligatos: et si quis *adèò* eos invadat, operosum est noctu equos solvere, frænare e operosum, operosum ininternere, operosum induere loricas: et ubi *tandem* equos conscenderint fieri prorsus nequit ut *equites iis* per castra vehantur. His omnibus de causis cùm alii *barbarii* tum illi munimentis se circundant: simul etiam existimant, si in locis sint munitis, se quoque potestatem habere prælii, cùm velint, non committendi. Et hæc quidem dum agerent, alter alteri adpropinquare cœpit. Cùmque *jam* utroque *ad alterum* accedente parasangæ ferè intervallo inter se distarent, Assyrii ità, uti dictum est, castra ponebant, loco quidem fossâ *ductâ* munito, sed aperto: Cyrus autem, *loco*, quantum *sanè* poterat, ab adpectu remotissimo, *sua faciebat castra*, et vicis et tumultis à fronte objectis; in bellis omnia, existimans, subito conspecta, adversariis esse formidabiliora. Et illâ quidem nocte, quemadmodum par erat, utrique constitutis *ante castra* excubiis quieti se dederunt.

Postridiè Assyrius et Cræsus, ducèsque cæteri copias *intra* munitiones quiescere jusserunt: Cyrus autem et Cyaxares instructis suis, tanquam pugnaturi, si hostes accederent, expectabant. Cùm autem *jam* pateret, hostes extra munitionem non prodituros, neque manum illo *quidem* die conferturos, Cyaxares arcessito Cyro et omnibus quos adesse oporteret, in hanc ferè sententiam loquutus est: Nobis, viri, inquit, existimo sic, uti nunc instructi sumus, ad horum munitiones procedendum esse, ac declarandum nos pugnandi cupidos esse. Hoc enim modo, ait, ubi contra nos illi non prodierint, nostri audentiores se in omnibus præbebunt; et hostes, audaciâ nostrâ perspectâ, magis *sibi* metuent. Et huic quidem ità visum erat. At verò Cyrus, Nè per deos, Cyaxares, ità faciamus, inquit. Nam si in conspectum *jam illorum*, quod tu nos hortaris, prodierimus, et in hoc tempore nos accedentes sine ullo metu spectabunt hostes, qui in tuto se esse sciant, ut accidere quid ipsis adversi nequeat; et *deindè*, cùm nullâ re gestâ recedemus, rursus *ii* copias nostras suis multò inferiores numero conspicientes, *eas* contemnent, crastinòque die animis multò firmioribus prodibunt. Nunc autem cùm nos adesse sciant, neque tamen videant, hoc certò scias, non contemptui habent, sed quid tandem hoc sibi velit sollicitè cogitant, atque *etiam*, fac scio inter se colloqui de nobis non desinunt. Ubi verò prodierint, tum *demum* et exhibeamus nos conspiciendos eis, et continuò concurremus oportet, deprehensis iis illic ubi jamdudum cupiebamus. In hunc modum Cyrus cùm loquutus esset, Cyaxaris hæc aliorumque adsensu erant approbata. Et tunc quidem cænati, constitutis excubiis, et multis ante has excitatis ignibus, quieti se dederunt. Postridiè autem manè Cyrus coronatus rem sacram faciebat, et cæteris etiam *Persis*, qui dicti sunt *ῥαϊάριοι*, coronati sacris adessent edixit. Peraçto autem sacrificio convocatis illis, *hanc* orationem habuit:

“ Dii quidem, viri, quemadmodum et aruspices aiunt, et mihi quoque videtur, prælium fore prænuntiant, et victoriam largiuntur, et
“ incolumitatem

" incolumitatem à sacris *captis præsagiis* pollicentur. Me verò pu-
 " deat vos commonefacere *velle*, quales vos in hujusmodi rerum statu
 " esse oporteat: nam vos hæc æquè tenere novi ac meipsum, eadè-
 " que, quæ ipse, studiosè *vos* curasse, audisse, atque *adhuc* etiam adfiduè
 " audire, ut vel alios jure hæc docere possitis. Si tamen *hæc* nondum
 " perspexistis, *me* audite. Ii nempe, quos paulò ante et socios *nobis*
 " adscivimus, et nobis ipsis similes efficere conamur, vobis admonendi
 " sunt, quem ad finem nos aluerit Cyaxares, quæ nostræ fuerint exer-
 " citationes, ad quæ *denu*m eos ità cohortati simus, ut libenti se animo
 " nobis æmulos fore dixerint. Hoc quoque eos admonete, hunc ipsum
 " diem declaraturum esse, quibus quisque præmiis dignus sit. Nam quas
 " res ferò discunt homines, in iis minimè mirum est quosdam admo-
 " nitore egere: sed boni consulendum est, si vel *aliorum* monitu viri
 " fortes esse possint. Atque hæc quidem dum agetis, simul de vobis
 " etiam periculum facietis. Nam qui alios in hujusmodi rerum arti-
 " culo fortiores reddere possit, is sibi quoque procul dubio jam con-
 " scius fuerit, virum se perfectè bonum esse: qui verò hæc sibi soli
 " suggerere potest, atque hoc sibi satis esse ducit, *is* meritò se ex di-
 " midia *tantum* parte perfectum existimet. Eam autem ob rem ego
 " *quidem* hæc ipsis non expono, sed vobis exponenda mando, ut *nimi-*
 " *rum* se vobis quoque probare studeant: vos enim estis eis proximi,
 " suæ *nempe* quisque parti. Fore etiam sciatis *velim*, ait, ut, quamdiu
 " vosmet fiducia plenos eis ostenderitis, cùm hos tum multos alios non
 " verbo, sed re ipsâ fidenti esse animo doceatis." Tandem edixit,
 " coronati pransum irent, peractisque libationibus cum ipsis coronis ad
 " ordines venirent. Hi autem cùm abiissent, agminis extremi duces
 " advocavit, et his vicissim hujusmodi verba fecit.

" Vos, Persæ, et in eorum, qui *ὀπότεροι* appellantur, ordinem co-optati,
 " et delecti *quidam* estis, qui in rebus quidem cæteris præstantissi-
 " mis pares videmini, et per ætatem etiam prudentiores. Itaque lo-
 " cum non minùs honestum, quam ipsi præfecti, tenetis: nam cùm
 " in extremo sitis agmine, viros fortes intuendo eosque cohortando,
 " fortiores etiam efficiatis; et si quis remissior fuerit, hunc itidem
 " observando, *ignaviae indulgere* eum non sinetis. Vobis autem, si
 " cuiquam alii, expedit, victoriâ potiri, tum ob ætatem, tum ob ar-
 " maturæ pondus. Itaque si ii qui primum in acie locum tenent
 " vos inclamando ad sequendum hortati fuerint, ipsis *velim* obtem-
 " peretis: et *videte* nè hæc in parte eis sitis inferiores, *nimirum* in eis
 " vicissim adhortandis, ut majori cum celeritate adversùs hostes præ-
 " cundo ducant. *Nunc* abite, inquit, et pransi cùm eritis, ad ordines
 " unà cum aliis coronati accedite." Et in his quidem rebus Cyri mili-
 " tes occupati erant: Assyrii autem, jam pransi quoque, audacter è *castris*
 " prodibant, et acie instructâ præsentibus animis stabant. Instruebat au-
 " tem eos rex ipse, curru vectus, et verbis hujusmodi cohortabatur:

" Nunc *vos*, Assyrii, viros esse fortes oportet. Jam enim de vitâ
 " vestrà certamen *vobis propositum* est, et de solo in quo estis orti, et
 " de domiciliis in quibus educati, et de uxoribus etiam liberisque, et
 " de bonis quæ possidetis universis. Nam si victoriâ potiti fueritis,
 " horum omnium domini vos, ut antea, futuri estis: sin victi fueritis,
 " certò vos scire volo hostibus isthæc omnia vos tradituros esse:
 " itaque tanquam victoriæ cupidi, constanter pugnam sustinete.
 " Quippe stultum est, eos qui superiores esse velint, cacas corporis

" partes

“ partes et armis ac manibus destitutas per fugam hostibus obvertere.
 “ Stultus item quicumque vitæ cupidus in fugam se convertat; cum
 “ sciat victores quidem servari incolumes, fugientes autem citius inter-
 “ ire quàm resistentes. Est et is stultus qui opum cupidus, vinci se pa-
 “ titur. Nam quis ignorat, victores et suas res conservare, et illorum
 “ præterea quos vicerint fortunis potiri; cum victi et seipsos et omnia
 “ sua simul amittant?” Et hæc quidem agebat Assyrius:

Cyaxares autem ad Cyrum mittebat, qui diceret, in hostes ducendi jam tempus esse: nam si pauci, ait, adhuc illi sunt qui extra munitiones *progressi* sunt, tamen interea dum *ad eos* accedemus, multi erunt: ne expectemus igitur donec *ipsi* plures nobis sint, sed eamus dum adhuc facile superiores eis nos futuros arbitramur. Cyrus contra respondebat, Certò te scire velim, Cyaxares, nisi ex iis plus dimidia pars victa fuerit, dicturos esse, nos multitudinem metuentes paucos è *suis* adgressos esse: ipsique adeò se minimè victos existimabunt; sed aliud tibi prælium subeundum erit, in quo meliùs fortasse *sibi* consuluerint, quàm hoc tempore consulere, quo seipsos nobis offerunt velut è penu promendos, ut cum quanto velimus eorum numero pugnemus. Et nuntii quidem his auditis discesserunt.

Interea Chryfantas Persa venit, et alii nonnulli ex eorum qui *ὁπότεροι* appellantur ordine, qui *secum* transfugas ducebant. Et Cyrus, ut par erat, transfugas *quid* de rebus hostium *adferrent* interrogabat. Illi verò dicebant, armatos jam è *castris* prodire, regemque *ipsum* extra castra *quoque* progressum eos instruere, et cohortatione copiosâ vehementique ad eos uti, quotquot sine intermissione prodirent, uti *quidem* eos qui audissent *illum* adfirmare aiebant. Ibi tum Chryfantas. Quid verò, Cyre, inquit, si et tu, convocatis militibus, eos dum licet cohorteris? si fortè et tu reddas *eos* animosiores. Respondit Cyrus, Nè tibi omninò molestæ sint Assyrii adhortationes istæ, Chryfanta: nam admonitio nulla tam præclara futura est, quæ *homines* minimè fortes eodem, quo *eam* audiverint, die fortes sit effectura; non sagittarios certè, nisi eam artem priùs exercuerint; non jaculatores, nec equites; imò nè id quidem efficiet, ut corporibus ad labores preferendos valeant, nisi *se* priùs exercuerint. Et Chryfantas, Atqui fatis est, Cyre, inquit, si eorum animos cohortando meliores reddideris. Num queat, ait Cyrus, una oratio pronuntiata, eodem die, pudore audientium animos implere, vel à rebus turpibus arcere, et eos monendo adducere, ut laudis gratiâ, laborem omnem, omne periculum subeundem statuunt, ac mentibus *suis* infixum hoc habeant, optabilius *nimirum* esse pugnando mori, quàm fugiendo salutem adipisci. Nonne, si huiusmodi cogitationes, inquit, hominum animis inseri et in iis insidere debeant, leges primùm sint tales oportet, ut earum beneficio viris quidem fortibus honesta et liberalis vita paretur, ignavis verò et plena doloris et minimè vitalis vita præparata immineat? Deinde præceptores, ut arbitror, et magistros eis qui præsint, accedere oportet, qui *exemplo* rectè monstrent doceantque *quæ sint agenda*, hisce *eos* agendis adsuafaciant, donec insitum hoc ipsis fuerit, ut viros *nempe* fortes et laudatos reapse felicissimos existiment, ignavos et infames omnium miserrimos ducant. Sic enim animati esse debent, quotquot disciplinam metu hostili potiore præstaturi sunt. Quòd si quis *militibus* armatis ad pugnam prodeuntibus, quo tempore multi etiam eorum quæ olim didicerant obliviscuntur, tum *dum* verba fundendo possit homines extemplò bellicosos

bellicosos efficere, res *sanè* omnium facillima fuerit, eam virtutem et discere et docere, quæ inter homines maxima est. Nam ego certè, inquit, nè hos quidem, quos jam ducimus et apud nosmetipsos *olim in belli studio* exercuimus, firmos futuros esse polliceri mihi ausim, nisi vos etiam præsentēs intuerer, qui exemplo eis eritis, quales esse oporteat, et suggerere poteritis, si quid oblitī fuerint. Eis verò, qui ad virtutem omninò instituti non sunt, mirum mihi *sanè* videatur, Chryfanta, si quid plus oratio præclarè habita ad fortitudinem profuerit, quàm musicæ imperitis benè cantatum carmen ad musicam *percipiendam*. Hujusmodi quidem illi inter se sermones habebant :

Cyaxares autem denuò per nuntios significat, *Cyrum* perperam facere qui tempus tereret, et non quàm primùm in hostes duceret. Tum verò Cyrus nuntiis respondit, Sciat planè Cyaxares, inquit, nondum tot hostes, quot oporteat, castris egressos esse; atque hoc coram omnibus ei renuntiate: quando tamen illi *sic* videtur, *copias* jam ducturus sum. Hæc loquutus, ad deos precatus, exercitum produxit. Cùmque celerius etiam ducere cœpisset, præibat ipse, milites sequebantur, servatis *illi* quidem ordinibus, quòd et tenerent et studiosè rationem ordines in progrediendo servandi exercuerint; et præsentibus animis, quòd alii alios æmulerentur, quòd corpora *eorum* laboribus adfuefacta et *firmata* essent, quòdque præfecti essent omnes qui primi in acie stabant; et libenter *denique*, quòd prudentiâ valerent: sciebant enim, et jampridem didicerant, tutissimum esse facillimùmque cominùs hostes invadere, præsertim qui sagittarii sint, et jaculatores, et equites.

Cùmque adhuc extra *istum* telorum essent, Cyrus *hanc* tesseram *militibus dari* jussit, JUPITER AUXILIARIS ET DUX. Cùm autem tessera vicissim reddita ad Cyrum rediisset, ibi verò pæana *Διοσκύρων* in laudem decantari solitum exorsus est, et *militēs* universi religiosè magnâ voce unâ canebant: nam in hujusmodi rerum statu, qui religiosi sunt, minùs homines metuunt. Pæane absoluto, *ὁμόθυμοι* qui vocantur unâ pergentes, vultu hilari, et *rite* *tanquam* instituti, oculis in se mutuò conversis, eos qui juxta se, quique post se erant nominatim compellantes, *atque* hæc iterantes verba, Heus viri cari, Heus viri fortes, ad sequendum mutuò se adhortabantur. Eos autem cùm audissent, qui ponè sequebantur, vicissim primos ut præsentibus animis præirent hortabantur. Atque *adèò* totus Cyri exercitus alacritatis, gloriæ cupiditatis, roboris, fiducia, cohortationis, prudentiæ, obedientiæ plenus erat: quod maximè equidem adversariis terribile puto. Apud Assyrios autem ii, qui de curribus ante aciem primi pugnare solebant, cùm jam propiùs accessit agmen Persicum, currus conscenderunt, et ad copias suas recesserunt: sagittarii verò, et jaculatores, et funditores tela sua multò prius emisere quàm *ad hostem* pervenire possent. Ubi autem Persæ irruentes *jam* tela conculcarent, tum Cyrus *ità* loquutus est: Jam, viri fortissimi, celerius *vestrùm* aliquis procedens suū det specimen, et *alii idem* significet. Et illi quidem hoc *aliis* tradiderunt; præ alacritate autem et ardore animi et manum conferendi studio, currere quidam cœperunt: atque adèò tota simul phalanx *eos* curriculò secuta est. Ipse Cyrus etiam gradatim incedere oblitus, cursu præibat; et simul clamabat, Quis sequitur? Quis vir fortis? Quis primus virum prosterneat? Quod illi cùm audissent, hoc ipsum proferebant; adeoque per universos, ut *ipse* cohortari inceperat, *ità* *vox hæc* didita erat; Quis sequetur? Quis fortis? Hoc igitur Persæ cum impetu in congressum ferebantur: hostes
verò

verò non ampliùs subsistere poterant, sed terga vertentes ad munitionem fugâ se recipiebant. Persæ contrâ ad *ipsos castrorum* aditus insequuti, dum illi se protrudendo premerent, multos occiderunt: et in eos, qui in fossam delaberentur, insilientes, viros simul et equos interfecerunt: nam currus quidam in fugâ coacti sunt in fossas decidere. Hæc cùm Medorum etiam cernerent equites, in hostium equitatum iruebant: at hi eorum quoque impetum declinabant. Ibi verò et equorum et hominum persecutio, et cædes utrorumque evenit. Assyrii autem qui intra munitionem supra caput fossæ constiterant, de sagittis et jaculis in eos emittendis, qui *suos* occidebant, nec cogitabant, nec *itâ quidem facere* poterant, cùm ob terribilia *istâ* spectacula, tum propter metum. Cùmque mox etiam animadvertissent quosdam Persas ad munitionis aditus perrupisse, terga vertebant et à partibus *fossarum* editioribus diffugiebant. Ubi verò et Assyriorum et sociorum uxores viderunt etiam in castris jam fugam fieri, clamorem tollebant, discurrebantque *hinc inde* consternatæ, aliæ liberos habentes, juvenili ætate aliæ, vestes discindentes, ora dilaniantes, obsecrantesque eos quibuscunque occurrerent, nè se fugiendo desererent, sed et liberos, et ipsas *uxores*, et seipsos tuerentur. Atque hîc *demum* reges ipsi cum fidissimis ad *castrorum* aditus constiterunt, conscensis eminentioribus locis, et pugnabant ipsi, et alios cohortando excitabant. Cyrus autem ubi quid ageretur animadvertit, veritus nè si etiam intrò vi perrumperent, pauci cùm essent a multis detrimenti aliquid caperent, extra telorum ictus pedem referrent, dictòque audientes essent, edixit. Ibi tum agnovisset aliquis *Persas*, qui *ὀμότιμοι* appellantur, etiam *itâ* institutos, ut oporteret: nam et ipsi celeriter parebant et aliis *idem* celeriter denuntiabant. Cùmque *jam* extra telorum ictus essent, suo *eorum quisque* loco constiterunt aptiùs multò, quàm *soleat canentium saltantiumque* cætus, quòd accuratè nòrint quo quemque loco stare oporteret.

D.

CYRUS, ubi paulisper istic cum exercitu constitisset, ac *suos* paratos esse declarâset ad pugnandum, si quis *castris* egredi vellet, exeunte nemine, *suos* eò, quò commodum *ipsi* visum est, abduxit, et castra metatus est: cùmque locâset excubias, et speculatores præmisisset, in medio stans suos convocavit milites, et hujusmodi orationem habuit: “Primùm equidem, Persæ, deos laudibus quàm possum maximis veneror, atque vos omnes *pariter eos*, ut arbitror, *venen-*“
ramini: quippe qui et victoriâ potiti sumus et salute. Et ob hæc quidem diis gratias, quibuscunque rebus possumus, persolvere nos oportet. Vos autem equidem omnes jam collaudo: (nam quæ *jam* gesta res est, cum vestrùm *ea* omnium decore confecta est) verùm ubi ex iis à quibus par est sciscitatus fuero, quibus quisque se dignum præbuit, tunc debitum cuique honorem conabor et verbis et ipsâ re tribuere. De Chryfantâ verò cohortis præfecto mihi proximo percontari alios non necesse habeo, cùm ipse nòrim qualem se præbuit. Nam alia quidem, quæcunque vos etiam omnes *fecisse* arbitror, præstitit: et cùm ego pedem referre jussi, compellato nominatim ipso, etsi gladium sustulerat ille, ut percussurus hostem, statim *tamen* mihi paruit,
“eoque

“ eoque omisso quod facturus erat, ut iusseram fecit: nam et ipse
 “ suos abduxit, et aliis *idem faciendum* studiosè admodum, significavit:
 “ adeò ut priùs extra teli jactum cohortem collocaret, quàm hostes
 “ animadverterent, nos pedem referre, quàmque arcus tenderent, et
 “ palta in nos ejacularentur: unde fit ut et ipse illæsus sit, et milites
 “ suos per obedientiam incolumes præset. Alios autem *quosdam*,
 “ inquit, vulneratos video, de quibus, ubi consideravero quo tempore
 “ vulnera acceperint, tum *demum* sententiam *meam* aperiàm. Chrysan-
 “ tam verò, et in rebus bellicis strenuum et prudentem, et ad accipi-
 “ endum imperium et imperandum idoneum, in præsentia quidem
 “ honore tribunatûs adficio; et cum Deus aliquid etiam aliud boni
 “ largietur, nè tunc quidem ejus obliviscar. Quin vos etiam univer-
 “ sos, ait, admonitos volo: nam quæ modò in hac pugna vidistis, ea
 “ vobis in animis vestris nunquam non cogitanda sunt, ut ipsi semper
 “ statuatis, utrùm virtus an fuga vitam magis conservet, et utrùm ii
 “ qui pugnare volunt, faciliùs se *pugnæ* discrimine defunctos præsent,
 “ an illi qui *pugnare* nolunt, et cujusmodi voluptatem adferat victoria:
 “ de his enim optimè jam statuere possitis, cùm et periculum vosmet
 “ ipsi feceritis, et res *ipsa* recens gesta sit. Atque hæc si usque animo
 “ verferitis, ait, meliores evasuri estis: nunc, ut deo cari, et fortes, et
 “ prudentes viri, cœnam instruite, diis libate, pœana præcinite, simul
 “ ut fiat id quod denuntiatus est providete.”

Hæc cùm dixisset, equo conscenso provectus est: atque ubi ad Cy-
 axarem venisset, et cum eo communem *ex gratulatione mutuâ*, ceu
 par erat, voluptatem cepisset, quæque gererentur ibi vidisset, ac num
 aliquâ ipsi re opus esset rogâisset, suum ad exercitum reiectus est. Et
 Cyri quidem milites posteaquam cœnati essent, et excubias locâssent,
 uti conveniebat, quieti se dederunt. Assyrii verò, quorum nimirum
 et princeps, et cum eo ferè fortissimus quisque occubuerat, universi
 animis concidebant, multi etiam eorum ex caltris noctu diffugiebant.
 Hæc autem cùm Crœsus cæterique eorum socii viderent, animis
 deficiebant: nam erant omnia quidem dira: maximum verò morro-
 rem omnibus præbebat, quod ea natio, quæ in exercitu principatum
 teneret, penè alienatâ esse mente videbatur: itaque castra deserunt, et
 noctu discedunt. Ubi verò illuxisset, et castra hostium à militibus vacua
 cernerentur, mox Cyrus Persas primos *ed* traducit: ab hostibus autem
 multæ oves, bovèsque multi, multa etiam bonis multis referta plaustra
 relicta erant: deinde Medi quoque qui erant cum Cyaxare jam *in ea*
 transferunt omnes, ibique prandium parârunt. Cùm autem pransi es-
 sent, Cyrus suos cohortium prefectos convocavit, et in hunc modum
 loquutus est: Qualia, viri, quantaque bona, divinitus nobis oblata,
 dimittere videmur? Jam enim videtis ipsi, metu nostrî permotos
 hostes in fugam se coniecisse: qui autem munitionibus, in quibus
 erant, desertis fugam capiunt, hos quonam modo possit existimare
 quisquam substitutos, ubi nos in planitie viderint? Qui nos item
 minimè sustinuerunt, cùm nec dum experti nos essent, quo pacto
 nunc sustinebunt, cùm et victi, et multis à nobis incommodis adfecti
 sunt? Et quorum fortissimi *quique* occiderunt, quomodo illorum vi-
 lissimi nobiscum pugnare velint? Et *hic* quidam, Cur igitur non quàm
 celerrimè, inquit, *eos* persequimur, cùm tanta nobis bona manifestè
 adeò offerantur? Respondit ille, Quoniam equis adhuc nobis opus est:
 hostium enim qui præstantissimi sunt, quos nobis commodum maximè
 esset

esset vel capere vel occidere, *domum* equis vestī redeunt: quos deorum ope nos in fugam quidem vertere potuimus, at non *sumus* ad eos persequendo capiendos idonei. Cur igitur, inquit, non Cyaxarem accedis, atque hæc ipsi exponis? Et ille, Vos ergò, ait, omnes unà me sequimini, ut omnibus nobis hæc placere videat. Tum verò universi *Cyrum* sequebantur, et quæ viderentur ad rem, quam postulabant, accommodata dicebant.

Et Cyaxares, partim quòd illi *hæc de re* sermonem primi injecissent, *iis* quasi subinvidebat: partim, rectè se fortasse facturum existimabat, si rursùm periculum non adiret: (nam et ipse hilaritati se tunc dedebat, et de cæteris Medis complures hoc ipsum facere videbat) itaque in hunc modum respondit, “Enimvero, Cyre, vos Persas *omnium* hominum maximè id operam dare, ut insatiabili nullius voluptatis cupiditate teneamini et oculis et auditu compertum habui: mihi verò multò magis expedire videtur, maximâ continenter frui voluptate. Quid autem voluptatem hominibus majorem adfert, quàm prospera fortuna, quæ *quidem* hoc tempore nobis obtigit? Si ergò, cùm prosperâ utamur fortunâ, prudenter eam conservemus, in vitâ fortassè beatâ sine periculis senescere possimus: sin hæc minimè satiati, aliam ex aliâ persequi conabimur, videte, nè idem nobis accidat, quod accidisse multis in mari dicitur, ut, proptereâ quòd bonâ usi sint fortunâ, finem navigandi facere nollent, donec *navfragio* interirent; itidemque multis, qui victoriam adepti, dum alteram expeterent, priorem etiam amiserunt. Nam si hostes, pauciores cùm nobis essent, in fugam se dederunt, fortassè et persequi pauciores tutum esset: nunc verò consideres *velim*, cum quantulâ ipsorum parte *nos* omnes congressi vicerimus; cæteri autem pugnâ abstinebant; quos si ut pugnent non cogemus, et nostrum et sui ipsorum ignari, propter imperitiam et animi mollietiam discedent: sin animadvertent, nihilo se minùs in periculo fore, si abeant, quàm si resistant, *vide*, nè cogamus eos ut etiam præter animi sententiam fortiter se gerant. Nam scire debes, non magis illorum uxores ac liberos capiendi te cupidum esse, quàm illi servandi sint *cupidi*. Etiam suos cogitata, posteaquam conspectæ sunt, cum prole *sua* fugere, tametsi multæ numero sint: cùm verò quis de pullis earum venetur aliquem, non *jam* ampliùs, nè si una quidem sit, fugit, sed eum qui capere conatur invadit. Nunc quidem cùm sese in munitionem incluserint, potestatem nobis fecere velut è penu quodam promendi et pugnandi cum tanto eorum numero, quanto nobis visum esset: at si latâ in planitie ad ipsos accedemus, divisisque copiis, discent, partim nobis à fronte, quemadmodum modò *accidit*, obsistere, partim ab latere uno, partim ab altero, partim etiam à tergo; vide, nè, cuique nostrum multis et oculis et manibus futurum sit opus. Prætereâ nolim equidem, inquit, cùm Medos nunc hilaritati indulgere videam, *eos* surgere jussos ad periculosum iter cogere.”

Et Cyrus respondens, Neminem verò coëgeris, inquit; sed illos da tantum, qui me libentes sequuntur: et fortassis ità redibimus, ut tibi et amicis hisce tuis singulis adferamus ea, quæ grata omnibus futura sunt. Copias enim hostium *confertim* omnes nos certè non persequemur; (nam quo pacto eas adsequi possimus?) verùm si quid vel avulsum ab exercitu nacti erimus, vel à tergo relictum, *id* ad te redeuntibus adducemus. Cogita verò, inquit, nos etiam, quoniam tu rogabas, longo venisse itinere, tibi uti sem gratiam faceremus: itaque te vicissim nobis gratificari æquum est, ut

et *ipsi* aliquo cum emolumento domum redeamus, et omnes ad thesaurum tuum non respiciamus. Hic Cyaxares, At verò, si quis, inquit, libens te sequatur, equidem tibi gratiam quoque habiturus sim. Mitte igitur mecum quendam de *tuis* hisce fide dignis, qui tu quæ jufferis exponat. Agè verò, inquit, quemcunque horum volueris accipe. Ibi fortè *Medus* ille aderat, qui aliquando cognatum se Cyri dixerat, et osculum *ab eo* tulerat. Subjiciens itaque mox Cyrus, Sufficit, inquit, hic mihi quidem. Et is ergò te sequatur, ait: Túque adedò dicito, ait, ut eat cum Cyro qui volet. Atque ità recepto *Cyrus* ad se homine exivit. Cùmque egressus esset, statim dixit Cyrus, Jam sanè tu declarabis verúmne sis loquutus, cùm te diceres voluptatem ex adspèctu mei capere. Nequaquam verò à te discedam, inquit *Medus*, si hoc *quidem* dicis. Et Cyrus, Ergòne cæteris, ait, *hæc* prompto animo expones? Ille interpolito jurejurando, Profectò, inquit, donec efficiam, ut etiam tu me libenter adspicias. Tum demùm missus à Cyaxare, cùm alia *Medis* prompto animo denuntiavit, tum etiam addidit, se sanè à viro præstantissimo et pulcherrimo, atque *etiam*, quod maximum esset, à diis oriundo, abesse nolle.

Dum hæc à Cyro geruntur, divinitus quodammodò *accidit* ut ab Hyrcaniis nuntii venirent. Sunt autem Assyriis finitimi Hyrcanii, natio non *illa quidem* magna: quocirca etiam imperio Assyriorum subiecti erant: equites verò *idonei* et tunc habebantur, et adhuc habentur: idcirco utebantur operâ ipsorum Assyrii, quemadmodum Lacedæmonii Sciritarum; nec in laboribus, nec periculis eis parcentes. Et quidem eo ipso tempore jusserant eos, qui erant equites circiter mille numero, extremum tueri agmen, ut si quid à tergo periculum instaret, id illi ante se subirent. Hyrcanii autem, utpote qui ultimo loco iter facturi erant, etiam currus suos et domesticos ultimos habebant. Nam pleræque nationes Asiaticæ expeditionem suscipientes familiam secum unà ducunt; et in hæc quidem expeditione Hyrcanii morem hunc servabant. Cumque ad animos eis accidisset, cujusmodi incommodis ad Assyriis afficerentur, et horum principem mortem occubuisse, victos ipsos esse, magnum metum invasisse exercitum, socios animum abjecisse defecissequæ; hæc cùm secum ipsi cogitarent, visum est opportunè defectionem hoc tempore fieri posse, si *cum ipsis* Cyri exercitus *hostes* unà adoriri vellet. Atque *adedò* nuntios ad Cyrum mittunt; hujus enim nomini à prælio maxima celebritas accefferat. Qui autem missi erant, exponunt Cyro, jure se Assyrios odisse, ac si hoc tempore eos adgredi vellent, se quoque socios et duces ipsis itineris futuros: simul commemorabant etiam quo loco res hostium essent, utpote qui eum quàm maximè ad expeditionem *hanc* suscipiendam excitare cupiebant. Et Cyrus eos interrogans, An existimatis, inquit, nos adhuc eos adsequuturos, priusquam intra munitiones se recipiant? nam hoc *ipsum* nos magni infortunii loco ducimus, quod clam nobis aufugerint. Hæc verò dicebat, quòd eos magnificentissimè de se sentire veilet. Illi autem responderunt, postridiè etiam manè fieri posse, si expediti pergerent, ut *eos* adsequerentur: præ turbâ enim et plaustris eos lentè iter facere: ac præterea, inquirunt, quippe quòd nocte superiore vigilassent, jam paululùm progressi castra metati sunt. Et Cyrus inquit, Ergòne pignus quo fidem dictis faciatis aliquod habetis, quod nos doceat, vera vos dicere? Obsides, inquirunt, actutùm *hinc* profecti nocte adducere volumus: tu modò quoque diis testibus *tuam* nobis adstringe fidem, et dextram da, ut ea ad alios etiam adferamus, quæ abs

acceperimus. Secundùm hæc fidem iis dat, omninò se, ea si præstent quæ pollicentur, illos et amicorum et fidorum *hominum* loco habiturum, ut deteriori apud se conditione non essent, quàm vel Persæ vel Medi. Atque hæc etiam tempestate videre est, et fidem Hyrcaniis haberi et eosdem magistratus gerere, quemadmodùm qui de natione Persarum et Medorum *isdem* digni videntur esse.

Cyrus, posteaquam cœnatam esset, copias eduxit, cùm adhuc luce-
ret, iussitque Hyrcanios operiri, ut unà proficiscerentur. Ac Persæ quidem universi, ceu par erat, statim *castris* egrediebantur, et Tigranes *itidem* suis cum copiis; Medorum autem alii, quòd pueri cum Cyro puero amicitiam contraxerant, prodire; alii, quòd cum eo in venationibus consuetudine congressi, mores ipsius admirati fuissent; alii, quòd gratiam ipsi haberent, qui metum eis ingentem depulisse videretur; alii, spe conceptâ, quòd Cyrus virum se virtute præditum præberet, eum etiam felicem valdeque magnum aliquando futurum: alii verò, si qua in se, dum apud Medos educaretur, contulerat beneficia, pro his vicissim eam rem gratam facere volebant; (et multis *sanè* multa comoda, quæ ejus erat humanitas, apud avum confecerat) multi etiam, cùm Hyrcanios cernerent, et rumor esset diditus, *hos* ad multa bona *eis* duces futuros, illâ ipsâ de causâ proficiscebantur, ut aliquid consequerentur. Atque ità *factum*, ut et Medi prope universi prodirent, extra eos, quicunque Cyaxari forte erant contubernales; hi enim, cum subiectis imperio suo, manebant. Cæteri omnes lætis alacribusque animis illinc profecti sunt, utpote qui non coacti, sed sponte suâ gratificandique studio prodirent. Cùm verò jam egressi essent, primùm Medos adiit, iisque collaudatis precatus est, maximè quidem ut dii propitii et ipsis et sibi duces essent, deinde ut et ipse gratiam iis pro hoc studio referre posset. Tandem pedites præituros dixit, utque cum equis ipsi sequerentur imperavit: ac ubi vel requiescerent vel in itinere subsisterent, præcepit iis ut ad se quidam equis adveherentur, ut quid pro tempore quolibet fieri oporteret cognoscerent.

Secundùm hæc iussit Hyrcanios præire. Et illi interrogantes, Cur non expectas, inquit, donec obsides adducamus, ut et tu fidei pignoribus à nobis *prius* acceptis progrediaris? Cyrus *ibi* respondisse fertur, Equidem cogito, inquit, nostris in animis manibusque nostris fidei nos omnes habere pignora. Sic enim instructi *nobis* videmur, ut, verâ si dicatis, nobis adsit beneficiis vos adficiendi facultas: sin fraude uti velitis, ità nos comparatos existimamus, ut minimè nos in potestate vestrâ, sed vos potius in nostrâ, diis volentibus, futuri sitis. Et verò Hyrcanii, ait, quia postremo loco vestros proficisci dicitis, ubi eos videritis, significate nobis illos esse vestros, iis uti parcamus. Hæc cùm audissent Hyrcanii, et præeundo itineris se duces præstabant, quemadmodùm mandârat, et animi robur admirabantur; neque jam Assyrios, neque Lydos, neque socios ipsorum ampliùs metuebant, sed *hoc unum* nè Cyrus omninò parum in ipsis momenti situm existimaret, sive *ei* adessent sive abessent.

Cùm autem, iis progredientibus, nox adpetiisset, traditum est, Cyro et exercitui lucem clarissimam cœlo datam fuisse, *quo factum* ut in animis omnium *quidam* horror erga numen divinum, et in hostes confidentia nasceretur. Et quia expediti celeritèrque pergerent, mirum non est si magnum confecissent iter, atque *adèd* cum *ipso* crepusculo prope ab Hyrcaniorum copiis aberant. Id cùm nuntii animadvertissent, Cy-
rum

rum docent, hos esse suos: nam *hoc* et indè se intelligere aiebant, quòd essent ultimi, et de ignium multitudine. Tum eorum alterum ad ipsos mittit, jubétque dicere, ut si *quidem* essent amici, quàm celerrimè sublatis dextris occurrerent. Quosdam etiam suorum unà mittit, *quibus* præcipit Hyrcaniis dicerent, futurum ut ipsi eodem se gererent modo, quo eos ad se ferri viderent. Atque ità nuntius alter apud Cyrum manet, alter ad Hyrcanios equo provehitur.

Intereà verò, dum quid Hyrcanii facturi essent considerabat Cyrus, exercitum subsistere iussit; et eum adequitant principes Medorum et Tigranes, et quid faciendum sit interrogant. Ille autem dicit iis, Agmen hoc proximum Hyrcaniorum est, et ad eos nuntiorum alter abiit, cùmque hoc de nostris aliqui, monituri *eos*, ut si *quidem* amici sint, sublatis dextris occurrant omnes. Quapropter si hoc modo accesserint, dextras eis suo quisque loco porrigite, simúlque animum ipsis addite: sin arma expedierint, aut fugam moliantur, date operam, ait, nè quis ex *hostium* primis hisce supersit. Hujusmodi quædam præcipiebat Cyrus; Hyrcanii verò nuntios cùm audissent et gravissi sunt, et equis *celeriter* consensis adfuerunt, dextras, uti denuntiatus fuerat, protendentes: et Medi ac Persæ dextras vicissim iis porrigebant, atque bono eos animo esse jubebant. Deinde Cyrus, Nos quidem, inquit, Hyrcanii, vobis jam fidem habemus; ac vos etiam eodem modo erga nos adfectos esse oportet. Verùm hoc primùm nobis dicite, quantum hinc distet *is locus* ubi hostium principes, et totæ eorum sunt copiæ. Responderunt illi, paulò majus intervallum esse parasangâ. Hic Cyrus, "Agite, ergò, " inquit, Persæ, Medi, et vos Hyrcanii, (nam vos etiam tanquam auxiliare et socios adloquor) certò *nos* scire oportet, eo res nostras esse in " loco, ut si molliter remissequè agamus, gravissima quæque *mala* nobis " eventura sint: (nòrunt enim hostes quarum rerum causâ huc advenerimus: " sin totis viribus irruentes, fortiter, animosèque hostes adgrediemur, " illicò videbitis, eorum, fervorum fugitivorum more qui reperiuntur, " alios supplicare, alios fugere, alios nè ad hæc quidem posse animos " intendere. Nam victi nos adspicient, et neque fore ut adventemus existimantes, neque in ordines dispositi, neque ad pugnam parati deprehendentur. Quamobrem si suaviter et cœnare et noctem " *hanc* exigere et vivere deinceps volumus, nè demus eis deliberandi " otium, neque parandi quidquam quod ipsis ex usu sit, et nè omnino " animadvertendi quidem quòd homines simus; sed non nisi scuta, et " copidas, et secures, et plagas venisse putent. Et vos quidem, Hyrcanii, ait, vosmet nobis prætendendo, antecedit, quòd vestris armis conspectis quàm longissimo tempore hostes fallere possimus. Verùm ubi ad hostium ego copias pervenero, cohortem equitum apud me singuli relinquit, ut eorum operâ, si quid opus fuerit, *ipse* apud exercitum manens utar. Vos autem qui principes estis et ætate provectiores, ordinibus servatis conferti procedite, si sapitis, ut nè in confertas *hostium* copias delapsi per vim repellamini; junioribus persequendi potestatem facite; iique *adèò* *hostes* occidant: nam id tutissimum hoc fuerit tempore, ut ex hostibus quàm paucissimos supersites relinquamus. Quòd si accadat (id quod multis usu venit, qui rerum potiuntur) nos evertamus *ipsorum* fortunam, cavendum erit, nè ad prædam nos conferamus: nam qui hoc facit non ampliùs vir est *et miles*, sed sarcinarius calo, atque hunc *adèò* uti mancipium tractare cuivis licet. Illud autem sciamus oportet, victoriâ nihil esse quæstuosius.

“ quæstuosius. Nam qui victor est, is simul omnia corripit, et viros,
 “ et mulieres, et opes, et regionem simul universam. Ad hæc unicum
 “ illud videte, ut victoriam conservemus: quippe quâ etiam raptor
 “ ipse continetur. Hoc quoque inter persequendum memineritis, ut
 “ ad me dum adhuc lucebit, redeatis: nam postquam tenebræ acce-
 “ serint, neminem amplius admissuri sumus.”

Hæc loquutus unumquemque suos ad ordines dimisit, simulque edixit, *ad suos* cum venissent, decurionibus suis hæc quisque significarent: (nam quia in fronte decuriones erant, audire poterant) decurionum verò quemque juberent *eadem* decuriæ suæ denuntiare. Secundum hæc antecedeabant Hyrcanii, ipse cum Persis medium *agmen* tenens iter faciebat; equitēsque in utrumque latus, ceu par erat, instructos collocavit. Cum autem illuxisset, hostium alii obstupuerunt eis quæ cernebantur, alii jam *quid* ageretur, animadvertabant; alii *comperta* nuntiabant, vociferabantur alii, alii solvebant equos; alii vasa colligebant, alii de jumentis arma dejiciebant, alii armis se instruebant; alii in equos insiliebant, alii frenos eis injiciebant; alii in vehicula uxores imponebant; alii res maximi pretii sumebant, tanquam *eas* conservaturi, deprehendebantur alii, qui hujusmodi res defodiebant; maxima verò pars in fugam ruebat. Alia etiam multa variâque *tunc* fecisse eos existimandum est; extra *illud unum*, quod nemo pugnabat, sed sine prælio peribant. Cræsus autem Lydorum rex, et mulieres, quòd æstas esset, noctu haramaxis præmiserat, ut in frigore facilius iter facerent, et ipse cum equitatu subsequebatur. Eadem etiam Phrygem illum fecisse perhibent, qui *sitæ* ad Hellespontum Phrygiæ imperabat. Verùm ubi fugere quosdam et ad se jam pervenire senserunt, comperto quid fieret, etiam ipsi summâ virium contentione fugerunt. Cappadocum autem regem et Arabum, qui prope adhuc erant, et inermes subsistebant, Hyrcanii trucidant. Qui verò interficiebantur, maximâ ex parte Assyrii erant et Arabes: nam quòd in suâ *jam* essent regione, lentissimè progrediebantur. Ac Medi quidem et Hyrcanii hujusmodi quædam, inter persequendum, qualia victores *facere* consentaneum est, patrabant. Cyrus autem equites apud se relictos castra circumequitare jussit, et si quos armatos exire viderent, *eos* occidere: remanentibus verò præconem edicebat, ut quicumque milites hostium vel equites essent, vel peltastæ, vel sagittarii, arma colligata adferrent, equis ad tabernacula relictis: hæc autem quicumque non faceret, mox capite plecteretur: et cum strictis copidibus in ordine circumsteterunt. Itaque ii, quibus erant arma, unum in locum *illa* asportata abjiciebant, ubi *Cyrus* jusserat; et ea quidem concremabant illi, quibus hoc negotii dederat.

Cyrum autem cogitatio subit, se neque esculentis neque potulentis instructos venisse, sine quibus nec ulla suscipi expeditio; nec fieri quicquam aliud queat. Et cum consideraret quo pacto hæc et celerrimè et rectissimè parari possent; animadvertit, omnibus militantibus opus esse quodam, cui et tabernaculum curæ foret, atque ut res necessariæ militibus *in id* intrantibus paratæ essent. Itaque sentiebat verisimile esse id maximè temporis illos in castris deprensos esse, quòd in apparandis rebus *corporibus curandis* necessariis occuparentur: per præcones igitur edixit, ut procuratores *castrenses* omnes adessent, et sicubi procurator nullus esset, maximus natu è tabernaculo *veniret*: ei verò qui non pareret gravissima quæque indixit. Illi autem, cum etiam dominos *jussis* obtemperare cernerent, statim paruerunt. Et cum adessent, primum sedere

sedere iussit illos, quibus esset plus quàm in duos menses in tabernaculo commeatus. Hos cùm adspexisset, rursùs *sedere* iussit quibus esset in *unum* mensem *commeatus*: ibi tum ferè omnes simul federunt. Cùmque hæc comperisset, his eos verbis adlocutus est, “ Agite
 “ verò, inquit, ô viri, quicumque vestrùm mala exossi estis, et boni
 “ quidpiam à nobis consequi cupitis, promptis animis operam date,
 “ ut quolibet in tabernaculo cibi ac potùs plus duplo paratum sit
 “ et dominis et famulis, quàm quotidie parare consuevistis: quin et
 “ alia parata sint omnia facite, quæcunque dapes effectura sint lautas;
 “ quippe mox aderunt, utricunque vicerint, æquùmque putabunt esse,
 “ ut res omnes necessarias adfatim habeant. Itaque scire vos volo è
 “ re vestrà futurum, si viros sine querelis exceperitis.” Hæc illi cùm
 audissent, magno studio imperata faciebant. *Cyrus* autem convocatis
 cohortium præfectis hujusmodi quædam verba fecit:

“ Scimus jam licere nobis, amici, ante absentes socios prandium
 “ sumere, cibisque adeò studiosè admodum paratis ac potu uti: ve-
 “ rùm mihi non videtur hoc prandium magis nobis profuturum, quàm
 “ si pateat socios nobis curæ fuisse, neque tantas nobis vires additurum
 “ esse hoc convivium, quantæ *nobis accessuræ sunt*, si socios *ad nos juvan-*
 “ *dos* alacres reddere possimus. Quòd si eos qui jam persequuntur
 “ et interficiunt hostes nostros, et, si quis *adhuc* resistit, dimicant, us-
 “ que adeò negligere videbimur, ut etiam, prius quàm cognoverimus
 “ quid rerum agant, nos pransos esse constet, *vereor* ne manifesti si-
 “ mus turpitudinis, et, sociis destituti, vires nostræ debilitentur. At eo-
 “ rum curam gerere qui et labores perferunt et pericula adeunt, ut ad-
 “ ventantes *scilicet* res habeant necessarias, hoc *verò* epulum multò nos
 “ magis exhilaraverit, meâ quidem sententiâ, quàm si statim ea quæ
 “ gulæ grata sunt faciamus. Etiam *hoc* cogitatis *velim*, ut illos maximè
 “ revereri non debeamus, *tamen* nè sic quidem vel satietati unquam vel
 “ temulentiae nos indulgere consentaneum esse: necdum enim confeci-
 “ mus ea quæ volumus, sed eâ jam omnia curam quæ requirunt *et di-*
 “ *ligentiam*, in ipso sunt articulo. Nam in castris hostes habemus nu-
 “ mero plures nobis ipsis, eosque solutos; à quibus forsan adhuc *cavere*
 “ nos convenit, et *eosdem* custodire, ut sint qui nobis res necessarias pa-
 “ rent. Absunt præterea à nobis equites, qui sollicitudinem, quonam sint
 “ in loco, adferent; ac si redeant, mansurine sint nobiscum. Quapropter,
 “ viri, meâ quidem sententiâ, cibis ejusmodi hoc tempore potùsque no-
 “ bis est sumendus, cujusmodi quis existimet ad hoc maximè idoneum,
 “ ut nec somno, nec dementia repleamur. Scio itidem magnam in
 “ *hisce* castris pecuniæ copiam esse, de quâ non ignoro fieri posse ut
 “ nos, (utut illa nobis sit cum iis, qui nobiscum eam cepère, communis)
 “ quantum voluerimus, avertamus; verùm non quæstuosius hoc ego
 “ futurum arbitror, si *hanc ipsi* sumamus, quàm si justos illis nos de-
 “ clarantes, ratione hæc id comparemus, ut nos majori quàm modò
 “ benevolentia complectantur. Etiam pecuniarum, inquit, divisionem
 “ Medis et Hyrcaniis et Tigrani, postquam advenerint, permittendam
 “ arbitror: ac si minus quoque nobis tribuerint, *id ipsum* in lucro ponen-
 “ dum esse: nam ob hæc lucra libentiùs nobiscum manebunt. Nos hoc
 “ quidem tempore proprii commodi rationem habere, opes nobis brevi
 “ temporis spatio duraturas conciliaverit: verùm his neglectis illa parare
 “ undè divitiæ nascuntur, hoc *nimirum*, meo iudicio, nobis nostrisque
 “ omnibus opes magis perennes suppeditare possit. Arbitror autem,
 “ ait,

“ ait, propterea domi quoque nos et ad gulam et ad quæstus intem-
 “ pestivi cupiditatem frænandam adsuæfactus, ut iis, cum usus veniat,
 “ commodè possimus uti: quibus autem in rebus melius quàm in præ-
 “ sentibus, edere queamus disciplinæ specimen, equidem non video:”

Hoc quidem modo dixit *Cyrus*: ejusque orationem *Hyftaspas* Persa, unus ex ὁμοτίμων numero, hujusmodi verbis comprobavit: Absurdum nempe fuerit, Cyre, nos in venatione quidem sæpenumerò ciborum ab usu toleranter abstinere, quâdam uti ferâ potiamur eâque forsan parvi admodum pretii; at in coratu solidas venandi opes, si nobis ea patiamur esse impedimento, quæ pravis quidem hominibus dominantur, sed bonis cedunt, nos haud videri, quòd minimè nos deceat, facere. Et ita quidem *Hyftaspas Cyri* verba adprobavit; cæterique omnes his adfensi sunt. Et *Cyrus*, Agite ergo, inquit, quando de his eadem est *omnium* nostrum sententia, mittite de *suo* quisque manipulo viros quinque in primis graves, qui *per castra* circum-euntes collaudent eos, quoscumque res necessarias parare viderint; in negligentes autem nihilo parcius quàm si ipsorum essent domini, animadvertant. Et hæc quidem illi faciebant.

Medorum verò quidam, cum partim plaustra, quæ è *castris hostium* dudum excefferant, rebus quibus indigebat exercitus referta, adseque-rentur et reverti coëgissent, adveſti sunt; partim *harmamaxas* interceptas cum præstantissimis mulieribus, quas vel *conjuges* legitimas, vel concubinas formæ causâ viri secum duxerant, *ad castra* adducebant. Nam hoc etiam tempore Asiatici omnes cum exercitum in expeditionem educunt, ita solent educere, ut res maximi pretii secum sumant, quippe aiunt se pugnandi fore avidiores, eæ si res adsint, quas carissimas habent: has enim animosè defendendi necessitatem sibi imponi dicunt. Et fortasse quidem ita se res habet; fortassis etiam hæc, voluptati uti indulgeant, faciunt.

Cyrus autem, cum Medorum et Hyrcaniorum facinora cerneret, *ipse* sibi suisque quasi succensebat, quòd alii hoc ipsos tempore vigore quodam superare viderentur, atque aliquid etiam adquirere, ipsi verò loco ab exercendâ industriâ remotiori hæerere. Etenim qui prædam abducebant, monstratis Cyro rebus iis quas adferebant, rursum cæteros persequuturi *hostes* aveſti sunt: hæc enim uti facerent, imperatum sibi suis à præfectis aiebant. Quæ tametsi *Cyrum* morderent, suis tamen ille locis singula reponebat; convocabat autem denuò cohortium præfectos, et cum ibi constitisset, unde exaudiri quæ dicerentur possent, hæc protulit:

“ Arbitror ego, amici, vos omnes animadvertere, bona ingentia Persis
 “ universis cessura, maximâque adeò nobis, ceu par est, quorum acqui-
 “ runtur operâ, si *quidem* illa quæ nobis sunt jam ostentata obtinueri-
 “ mus: verum quo his pacto potiri queamus, cum virium satis ad ea
 “ comparanda nobis non suppetat, nisi proprius Persis equitatus fuerit,
 “ equidem non video. Nam velim vobis in mentem veniat, ait, nos
 “ Persas instructos armis esse, quibus hostes cominùs *nobiscum* congressos
 “ in fugam vertere posse videmur: at ubi jam eos in fugam verteri-
 “ mus, quosnam vel equites, vel sagittarios, vel peltastas, vel jacula-
 “ tores fugientes aut capere possumus, aut interficere, cum nulli nobis
 “ sint equi? Quinam itidem contra nos tendere formident, ac male-
 “ ficiis nos vexare, sive sagittarii, sive jaculatores, sive equites, cum
 “ certò sciant nihil iis *imminere* periculi, nè à nobis magis quàm

“ à confitis arboribus detrimenti quid accipiant? Quòd si hæc ità se ha-
 “ beant, annon manifestum est, ait, illos equites qui modò nobiscum
 “ sunt, existimare universa hæc quæ capta sunt, non minùs sua esse
 “ quàm nostra; Imò profectò magis etiam fortasse. Et jam sanè hæc
 “ uti sic se habeant necessarium est. At verò si nos equitatum pare-
 “ mus nihilo horum *equitatu* deteriore, annon nobis omninò per-
 “ spicuum est, futurum, ut et adversùs hostes ea sine his geramus, quæ
 “ cum his modò gerimus, et ut hos *ipso*s erga nos modestiores expe-
 “ riamur? nam cum vel adesse vel abesse velint, minùs curæ nobis erit,
 “ si nobis *ipsis etiam* absque his facultas res conficiendi nostras abundè
 “ suppetat. Esto. Nemo certè, ut opinor, contra hanc sententiam re-
 “ pugnando dubitare possit, quin omninò præstet, Persas proprium sibi
 “ equitatum parare. Sed illud forsàn vobiscum animo cogitatis, quo pacto
 “ consieri hoc possit. Consideremus itaque, si *quidem* equitatum insti-
 “ tuere velimus, quid nobis adsit, quidque desit. Sunt igitur hi *nobis* equi
 “ multi numero, capti in castris; *sunt* item frena quibus regi solent, cæ-
 “ teraque omnia quibus ad usum equorum opus est. Quin et illa nobis
 “ suppetunt, quibus eques uti debet, *nimirum* loricae, munimenta corpo-
 “ rum, et palta, quibus et ejaculandis et retentis uti possumus. Quid ergò
 “ reliquum? Viris nempè *nobis* opus est. Atqui hoc potissimùm habemus:
 “ nihil enim æquè nostrum est, atque nosmet nobis *ipsis* sumus. At
 “ dixerit fortasse quispiam, nos imperitos esse. Ità profectò res est: ne-
 “ que enim illorum quisquam, qui jam periti sunt, priusquam disceret,
 “ peritus erat. Verùm quis objecerit, eos, pueri dum essent, didicisse.
 “ Utrùm verò in pueris an in viris prudentiæ plus est ad discendum ea
 “ quæ dictantur et monstrantur? quibus, postquam didicerint, ad exer-
 “ cendum *ea*, magis idonea corpora sunt, pueris an viris? At verò
 “ tantum nobis est ad discendum otii, quantum nec pueris, nec aliis
 “ viris: neque enim sagittandi nobis discenda est ars, sicut pueris;
 “ nam hanc jam ante tenemus: neque jaculandi; cum illam *quoque*
 “ calleamus: nec item *nobis accidit*, quod hominibus cæteris, quibus
 “ negotia partim agrorum cultura, partim artificia, partim aliæ do-
 “ mesticæ res exhibent; nobis ad tractandam rem militarem non
 “ otium duntaxat est, sed etiam necessitas *imponitur*. At verò non
 “ hic est, quod in aliis multis rebus ad bellum necessariis, quæ sunt
 “ illæ quidem difficiles, sed utilitatem adferunt: annon equitatio ju-
 “ cundior est in itinere quàm pedibus incedere? in festinatione autem,
 “ nonne jucundum est celeriter, si sit opus, amico adesse; celeritèrque,
 “ vel hominem vel feram, si poscat usus, insequendo intercipere?
 “ Illud autem nonne commodum est, quodcunque armorum genus
 “ ferendum sit, id equum unà portare? nimirum idem est, et habere
 “ *ista* et unà gestare. Quod verò maximè quis vereri possit, nè, si
 “ necesse fuerit in equo prius nos prælii periculum subire, quàm hoc
 “ *equitandi* munus accuratè teneamus, tum demum neque pedites am-
 “ pliùs simus, neque satis idonei equites; nec hoc *ipsum* adedò omninò
 “ est explicatu difficile: nam ubicunque voluerimus, nobis statim lice-
 “ bit peditibus dimicare: quippe equitandi artem edocti, nihil eorum,
 “ quæ ad artem pedestris pugnae pertinent, dediscemus.” Cyrus qui-
 “ dem hanc orationem habuit: et Chrysantas ejus sententiam adprobans,
 “ in hunc modum loquutus est:

“ Equidem, inquit, usque adedò equitandi artem discere cupio, ut
 “ existimem me hominem volatilem fore, si eques factus fuero. Nam
 “ modò

“ modò satīs mihi certē fuerit, si cum aliquo currere pariter adgressus,
 “ solo *eum* capite antevertam; et si feram prætercurrentem videam, itā
 “ contento cursu prævertere possim, ut prius eam vel jaculo vel sagittā
 “ feriam, quā procul admodum evaserit: at eques si factus fuero,
 “ virum interimere tanto ex intervallo potero, quanto à me fuerit con-
 “ spectus: et feras persequens, partim eas potero cominūs interceptas,
 “ partim quasi stantes jaculando ferire: nam si duo velocia sint, et pro-
 “ pius tamen ad se invicem accedant, stantium instar erunt. Ego verò,
 “ inquit, maximè *omnibus* ex animalibus hippocentaurus, si qui fuerunt,
 “ admirari soleo; quòd et humanā prudentiā consilium caperent prius,
 “ et quod opus esset manibus efficerent, et equi celeritatem et robur
 “ haberent ad id capiendum quod fugeret, et prosterendum quod
 “ subsisteret: hæc igitur omnia et ipse factus eques, in me conferam.
 “ Mente quidem humanā providere cuncta potero, manibus arma ge-
 “ ram, persequar equo, equique *tandem* robore adversarium proster-
 “ nam: neque tamen, ut hippocentauri, concretus equo adligabor;
 “ atqui hoc certē melius est, quā à naturā *equo* adhærescere. Nam
 “ hippocentaurus equidem ignorasse arbitror, quo pacto multis com-
 “ moditatibus ab hominibus inventis uti oporteret, quòque pacto mul-
 “ tis rebus jucundis, quas equis natura concessit, frui conveniret: ego
 “ verò, si equitare didicero, cum equo infederò, quæ hippocentauri
 “ sunt nimirum perficiam; cum descendero, quemadmodum reliqui
 “ homines, cœnabo, et vestiar, et dormiam: quare quid aliud futurus
 “ sim, quam hippocentaurus qui dividi et rursum componi poterit?
 “ Ero præterea, inquit, hæc etiam in parte meliori conditione quā
 “ hippocentaurus; nam oculis ille duobus prospiciebat, et auribus dua-
 “ bus audiebat; ego verò quatuor oculis in explorando utar, et auri-
 “ bus quatuor præsentiam: aiunt enim equum etiam oculis multa pro-
 “ spicientem hominibus indicare, et significare *itidem* multa quæ auribus
 “ ipse prius percipiat. Itaque me, ait, illorum in numerum adscribe,
 “ qui equitare cupiunt.” Et nos quoque, profectò, inquiunt reliqui
 omnes. Tum verò Cyrus, Quid igitur? ait, quandoquidem nobis
 hæc mirificè probantur, legemne nobis ipsis feremus, ut turpe sit quen-
 quam eorum, quibus equos ego suppeditavero, peditem in profec-
 tione conspici, sive *adeò* magnum, sive parvum iter faciendum sit?
 ut omninò nos hippocentaurus esse arbitrentur homines. Ad hunc
 ille modum *eos* interrogabat; idque simul omnes *illi* adsenſi sunt:
 quo fit, ut hunc ipsum Persæ morem inde usque ab eo tempore
 teneant, et è Persis nemo elegantioribus usquam pedes incedere, suā
quidem sponte, conspiciatur. Et his quidem illi sermonibus intenti
 erant:

Cum verò jam meridies præteriisset, adveſti sunt equites Medi et
 Hyrcanii, secum tum equos tum viros captivos ducentes: quotquot enim
 arma tradiderant, eorum neminem occiderant. Cum autem advenissent,
 primùm eos interrogabat Cyrus, an omnes sibi salvi essent: cum hoc
 illi significassent, deinde quid rerum gessissent, quærebat. Illi res à se
 gestas exponebant, et quā fortiter singula magnificè prædicabant. Om-
 nia autem ille, quæ dicere volebant, libenter audivit; deindè etiam eos
 hunc in modum collaudavit; Satis certè adparet, inquit, vos fortiter vos-
 met gessisse: nam ea *jam* vestra species est, ut et grandiores, et pulchriores,
 et aciores visu sitis, quā prius. Deindè autem, quantum itineris con-
 fecissent, interrogabat, et an incolæ regio haberet. Dicebant illi, lon-

gum se iter *per magnam ejus partem* perequitando confecisse, totâque regionem habere incolas, et esse refertam et ovibus, et capris, et bobus, et equis, et frumento, et bonis omnibus. Duo nobis, inquit, curanda sunt, tum ut superiores simus iis, qui hæc possident, tum ut illi maneant: nam, quæ incolas habet regio magni pretii possessio est; eadêque si ab hominibus deserta sit, bonis etiam ipsis destituta est. Scio quidem trucidatos à vobis eos, qui se defendebant, rectèque adeò à vobis id factum: (nam hoc victoriam in primis conservat) qui autem *arma* tradiderunt, eos captivos fecistis: quos si *quidem* dimittimus, facturi hoc, ut equidem aio, nostro cum commodo sumus. Primum enim neque caveri ab his neque custodire nos eos necesse fuerit, neque cibos eis parare: (non enim certè fame eos necabimus) deindè etiam, his dimissis, pluribus captivis utemur. Nam si regione potiti fuerimus, omnes ejus incolas captivos habebimus: magisque *adeo* cæteri, cum hos vivos dimissosque videbunt, mansuri sunt, et parere potius volent, quàm prælio decernere. Hæc mea quidem sententia est: si quid aliud quisquam melius viderit, proferat. Quæ cum audissent illi, facienda hæc consentiebant. Itaque Cyrus advocatos captivos his verbis aloquitur: “ Animas *vestras*, inquit, viri, “ conservastis, *eo ipso* quod paruistis; ac si deinceps vos ita gesseritis, “ nihil prorsus mali vobis accidet, præterquam quòd idem, qui antehac, “ vobis non imperabit: incoletis autem domos easdem, et idem solum “ exercebitis, et cum iisdem mulieribus habitabitis, et liberis vestris, uti “ modò, imperabitis. Neque tamen adversus nos, neque quenquam ali- “ um, pugnabitis; ac si *quis* alius injuriam vobis intulerit, nos *ipsi* pro “ vobis pugnabimus. Nè quis verò militiam vobis imperet, ad nos arma “ deferre: eaque qui detulerint, pacem, et cætera, quæ dicimus, sine “ fraude habebunt: quotquot autem *arma* bellica non deposuerint, “ adversus eos expeditionem continuò suscepturi sumus. Quòd si quis “ vestrùm benevolo se ad nos animo accedere, et agere quid *nostrâ cau-* “ *sâ*, nòsque docere ostenderit, hunc nos ut bene de nobis prome- “ rentem atque amicum, non ut servum, tractabimus. Hæc igitur, ait, “ et vos ipsos scire volo, et cæteris denuntiare. Quòd si quidam, ait, “ nobis hæc statuentibus, parere noluerint, adversus eos nos ducite, “ ut nobis in illos, non illis in nos sit imperium.” Hæc cum dixisset, *eum* illi adorârunt, sèque *adeò* præstaturos hæc dixerunt.

Cumque illi discessissent, Tempus jam fuerit, inquit Cyrus, ô Medi et Hyrcanii, ut nos cœnemus omnes: res autem necessarias vobis studio quo potuimus maximo paravimus. Ite ergo, nobisque partem parati panis dimidiam mittite: nam satîs pro utrisque paratum est; obsonii verò ac potûs nihil mittite: hæc enim ipsi, quantum satis est, parata habemus. Vos autem, Hyrcanii, inquit, deducite ipsos ad tabernacula, principes quidem ad maxima, (*ea* verò nòstis) cæteros, ut visum fuerit commodissimum: quin et ipsi cœnate ubi jucundissimum vobis fuerit; nam tabernacula *vobis* integra sunt; et in his etiam parata sunt omnia, sicut et istis. Illud utrique scitote, nocturnas excubias nos obituros esse, quòd ea, quæ foris sunt, adtinet; vos ea, quæ in tabernaculis, sunt, ipsi curate, atque in iis arma ponite: necdum enim illi qui sunt in tabernaculis, nobis amici sunt. Et Medi quidem Tigranisque milites lavabant, (*omnia* enim parata erant) mutatisque vestibus cœnabant: ipsorum etiam equi necessaria habebant: mittebantque Persis dimidiam panis partem singulis: at neque obsonium neque vinum miserunt, quòd Cyri milites hæc habere

habere putarent, quia *is* horum ipsis affatim esse dixerat. Cyrus vero hæc dixerat, *Persis* famem esse pro obsonio, potum autem, qui de præterfluente amne *hauriretur*. Et Cyrus quidem prebitâ Persis cœnâ, cum tenebræ jam essent, complures eorum, quinos ac denos, dimittebat; eosque circum castra se occultare iussit, quippe qui existimaret simul custodiam *hoc modo* fore, si quis extrinsecus accederet; simul futurum, ut si quis extra *castra* pecunias ferens aufugeret, caperetur: atque ita *quidem* accidit: nam et aufugiebant multi, et multi fuere capti. Cyrus autem pecunias quidem eos tenere, qui *hos* cepissent, linebat; homines verò interfici iussit: quo factum est, ut deinceps nè si cuperes quidem, quenquam noctu abeuntem reperisses. Et Persæ quidem hoc modo debebant: Medi verò et potabant, et epulabantur, et tibiaram cantu semet oblectabant, et omni hilaritate ad satietatem usque fruebantur: nam ejusmodi multa capta fuerant, ut vigilantibus, quod agerent, minimè deesset.

Medorum verò rex Cyaxares, eâ nocte quâ Cyrus abierat, et ipse cum contubernalibus ebrius erat veluti re benè gestâ, et Medos cæteros in castris, exceptis paucis, adesse putabat, quod ingentem strepitum audiret: nam Medorum domestici, quippe quia domini discessissent, cum omni licentiâ potabant et tumultuabantur, præsertim quòd ab Assyriorum exercitu vinum et alia hujusmodi multa acceperant. Cùm autem illuxisset, atque ad portam nemo veniret præter eos qui cum ipso cœnati fuerant, audirétque castra Medis et equitibus esse vacua, et egressus ipse rem ita se habere cerneret: tum verò et in Cyrum et in Medos irâ fremebat, quòd se relicto solo discessissent: statimque jubet, uti sanè crudelis et amens fuisse perhibetur, quendam ex iis qui aderant, equitibus suis *secum* sumptis, quàm celerrimè ad copias Cyrum secutas proficisci, atque hæc dicere, Ego sanè nè te quidem, Cyre, arbitrabar adeò imprudens consilium de me capturum fuisse: si tamen ea Cyri esset sententia, minimè vos saltem, Medi, voluisse sic me solum relinquere *putâram*. Jam verò, Cyrus si quidem volet, *veniat*: sin minùs, vos saltem quàm celerimè adeste. Hæc mandata *ad Medos perferenda* dedit nuntio. Is autem qui proficisci iussus erat, Ego verò, domine, ait, quonam modo illos inveniam? Quonam, inquit *Cyaxares*, modo Cyrus istique adeò qui eum secuti sunt, *illos invenerunt* adversùs quos profecti sunt? Quoniam profectò, ait, quosdam Hyrcanos ab hostibus defecisse audio, cùmque huc venissent, duces se Cyri copiis præbentes abiisse. Hæc cùm audisset Cyaxares, multò etiam magis Cyro succensebat, qui hæc ei non indicâset; majorique studio ad Medos mittebat, quòd eum *copiis* nudaret: quin etiam gravioribus cum minis, quàm antea, Medos *ab eo* avocabat: eique etiam qui missus erat minas intendit, si non hæc vehementer acriterque exponeret.

Et ille quidem qui missus erat, cum suis centum ferè equitibus, proficiscebatur: *id ipsum*, quòd non et ipse cum Cyro discessisset, agere ferens. Cùmque iter pergerent, ac viæ semitâ quâdam tritâ dividerentur, oberrârunt; neque prius ad Cyri exercitum pervenêre, quàm in Assyrios quosdam *à castris* digressos incidissent, atque eos ut sibi duces essent vi coëgissent: atque ita *demum* conspectis ignibus, eò, circa mediam noctem, pervenerunt. Cùm verò ad castra accessissent, excubitores eos, quemadmodùm mandatum à Cyro fuerat, ante lucem non intromiserunt. Die verò jam illucescente, Cyrus primùm arcescit magis, diis ea, quæ in more essent, ob res adeò prosperas, feligi iussit.

jussit. Et ii quidem in his erant occupati: ille autem, convocatis iis qui *ούρτοι* appellantur, dixit, Multa bona, viri, deus nobis ostendit: at nos, Persæ, pauciores hoc tempore sumus, quàm ut nostrâ in potestate tenere possimus. Nam sive ea, quæcunque laboribus nostris adepti fuerimus, non conservabimus, rursus erunt aliena; sive ex nostris quosdam ipsis custodes eorum quibus potiti sumus relinquamus, statim nullas nobis esse vires manifestum erit. Quamobrem mihi videtur, cuidam è vobis quamprimum in Persiam eundum esse, qui doceat ea quæ à me dicuntur, et exercitum quàm celerrimè mitti jubeat, si quidem Persæ et imperium et fructum Asiæ suam in potestatem venire cupiant. Ito ergò tu, qui natu maximus es, inquit, ac postquam eò veneris, hæc exponito; tum autem, mihi curæ futurum, ut militibus, quos miserint, ubi ad me pervenerint, alimenta suppetant. Vides ipse quidem ea, quæ habemus, eorûmque nihil celato: ex quibus quidnam *potissimum* in Persiam mittendo, ut par et legibus consentaneum est fecero, deos quod adinet, patrem *meum*; quod rempublicam, magistratus, interroga. Etiam spectatores eorum quæ gerimus, et explicatores eorum de quibus interrogaturi sumus, *huc* mittant. Ac tu quidem, ait, ad iter te collectis rebus necessariis parato, manipulûmque, qui te deducat, tecum sumito.

Secundùm hæc Medos arcessit, cùm simul Cyaxaris nuntius adesset, et coram omnibus iram ejus adversus Cyrum et minas adversus Medos indicaret, tandemque diceret, mandare *Cyaxarem* ut Medi discederent, etiamsi Cyrus manere vellet. Et Medi quidem cùm hæc nuntii verba audissent, filebant; tum consilii inopes quo pacto arcessenti non parerent, tum metuentes quemadmodum minanti obtemperarent, præsertim quòd illius crudelitatem nôssent. Cyrus autem, Minimè miror equidem, ait, nuntie Medi quæ, Cyaxarem et de nobis et de seipso valdè timere, cùm multos id temporis hostes viderit, et quid nos agamus ignoret: verùm ubi senserit, complures hostium periisse, fugatos universos, primum metuere desinet, deindè agnoscet minimè se jam desertum esse, cùm amici hostes ipsius interimunt. At verò quoniam modo reprehensione digni sumus, cùm de ipso benè promereamur, neque hæc quidem de nostrâ sententiâ temerè faciamus? sed ego illum suasi ut mihi permetteret, vobis adsumptis egredi: vos autem non ut cupidi profectionis, an exeundum esset, interrogâstis, atque ità jam huc pervenistis: at ab illo prodire jussi, si cui vestrûm grave non esset. Quapropter hæc ira, sat scio, secundis *hisce* rebus mitigabitur, et urâ cum desinente metu abibit. Ac tu quidem modò, nuntie, quia labore defatigatus es, quietem capito: nos autem Persæ, quia sic hostes adfuturos expectamus, ut vel pugnent vel imperium accipiant, ordines quàm elegantissimè instructos habeamus: nam ità si conspiciamur, fortasse citius ea sumus effecturi quæ desideramus. Tu verò princeps Hyrcaniorum, ait, *hic* opperire militûmque tuorum ducibus impera, ut suos armis penitus instruendos curent. Cùm autem his peractis Hyrcanius accessisset, inquit Cyrus, *In hoc* ego, Hyrcanie, delector, quod animadverto, te non solum ità nobis adesse ut amicitiam re declares, sed etiam indicia mihi præbere perspicacis, quâ præditus es, prudentiæ. At nunc quidem nobis eadem conducere perspicuum est: nam et mihi sunt hostes Assyrii, et tibi jam infestiores sunt quàm mihi: quare sic nostrûm utrique consultandum est, ut eorum sociorum, qui jam nobis adsunt, nemo deficiat; et alios quoque, si possumus, nobis adjungamus. Audisti verò
Medum

Medum equites advocare; hi autem si discedant, quo pacto nos pedites soli manebimus? Sic igitur et mihi et tibi agendum est, ut hic ipse qui *Medos* advocat, nobiscum manere velit. Tu igitur repertum aliquod ei tabernaculum tradito, ubi commodissimè degat, et omnia, quibus opus fuerit, habeat; ego verò sum operam daturus, ut opus aliquod ei imperem, quod libentiùs suscepturus sit, quàm *hinc* abiturus: quin etiam cum ipso de bonis iis differito, quæ spes sit amicis omnibus eventura, si benè gerantur ea quæ fieri oporteat: hæc verò ubi feceris, ad me redito. Itaque abiit Hyrcanius quidem ut Medum ad tabernaculum deduceret: et qui in Persiam profecturus erat, paratus aderat: ei Cyrus mandavit, ut Persis diceret quæ oratione superiori sunt indicata, Cyaxari verò literas redderet. Volo autem ait, tibi recitare, quæ mea continet epistola: quò et scias ea et profitearis, si quis te de his interroget. Hæc autem epistolæ inerant:

“CYRUS CYAXARI SALUTEM. Nos neque te solum
 “reliquimus, (nemo enim tunc ab amicis destitutus est, cum hostes
 “*per eos* vincit) nec verò propterea quod abs te discessimus in peri-
 “culo te nos constituisse arbitramur: sed quantò longiùs abs te ab-
 “sumus, tantò tibi nos plus securitatis præstare existimamus. Nam
 “qui proxime amicos desident, non iis maximè securitatem adferunt,
 “sed qui hostes longissimè repellunt, ii potiùs amicos extra periculum
 “collocant. Considera verò qualem me cum sis erga te expertus, ip-
 “sèque *vicissim* qualem erga me te præbeas, de me tandem quæris.
 “Equidem auxilio qui tibi sint socios adduxi, non quot tu ut *veni-*
 “*rent* persuasisti, sed quàm ego plurimos potui: tu mihi, dum *adhuc*
 “amicâ in regione essem, tot concessisti, quot persuadendo, *me ut*
 “*sequerentur*, adducere possem; et nunc cum in hostili sim agro, non
 “eos, qui *redire* velint, sed universos avocas. Itaque tunc quidem
 “arbitrabar me vobis utrisque gratiam debere, at nunc me tui qui-
 “dem oblivisci cogis, et illis qui me securi sunt omnem referre gra-
 “tiam studere. Verùm *facere* non possum, ut tibi similis sim: sed
 “hoc ipso tempore copiarum causâ missò in Persiam nuntio, mandatum
 “dedi, ut quotquot ad me venturi sunt, si eorum operâ tibi sit opus,
 “antequam ad nos veniant, iis tibi sit potestas, non ut ipsi voluerint,
 “sed uti tu voles, utendi. Consilium autem tibi do, quanquam ipse
 “junior, nè quæ concesseris auferas; ut nè inimicitia tibi gratiarum
 “loco debeantur: nec minitabundus arceas, cum aliquem ad te cele-
 “riter venire velis: nec simul te solum esse dixeris, et multis minite-
 “ris, nè doceas eos nihili te facere. Nos autem ut adsumus operam
 “dabimus, ubi primùm ea confecerimus, quæ facta cum fuerint et tibi
 “et nobis ex æquo fructuosa fore censemus. Vale.”

Hanc ei *epistolam* reddito, et de quocunque horum te interrogârit, id ita se habere dicito, prout in *epistolâ* scriptum est. Nam et de Persis
itidem tibi mando, prout scriptum est. Atque hunc quidem his verbis
 adlocutus, traditâ epistolâ, dimisit: adjecto mandato, ut ita festinaret,
 quemadmodum expedire noverat celeriter uti adesset.

Secundùm hæc armatos jam omnes tam Hyrcanios quàm Tigranis mi-
 lites spectabat: Persæ quoque armis erant instructi: jam etiam finitimi
 quidam *ei se dedentes* equos adducebant, et adferebant arma: *hos* ille palta
 eum in locum, ubi et cæteros antea, jussit abjicere, eaque *illos* concrema-
 re, quibus id negotii datum erat, ipsi quibus non egerent; equos autem
 ut illi in castris remanentes custodirent, qui *eos* adduxerant, præcepit,

donec aliquid eis significatum esset; et convocatis præfectis equitum et Hyrcaniorum, hujusmodi orationem habuit :

“ Nè mirum vobis sit, amici et socii, inquit, quod vos sæpè con-
 “ voco : nam cùm res præsentēs novæ sint, earum multæ ordine *adhuc*
 “ carent ; quæ verò ordinata non sunt, ea semper negotia facessere ne-
 “ cessè est, donec in *suum quæque* locum delata fuerint. Et multa jam
 “ sunt bona nobis bello capta, et viri præterea *qui in nostram potestatem*
 “ *venerunt* : quoniam verò neque scimus ipsi, quænam horum cujusque
 “ nòstrum sint, neque hi novère quis eorum cujusque sit dominus, *idcirco*
 “ non admodum multos quidem ex eis videre est officium facere, sed om-
 “ nes ferè ambigere, quid abs se fieri oporteat : quapropter ut nè hæc sit
 “ rerum nostrarum ratio, vos ista *singulis quæ eis propria sint dividendo*
 “ discernite : et cùm quidem tabernaculum aliquis adeptus est, satis et es-
 “ culentis instructum, et potulentis, et ministris, et stragulâ, et *aliâ* veste,
 “ rebûsque cæteris quæ requiruntur ut in tabernaculo militari commodè
 “ degi possit, huc ut quid aliud accedat non opus est, nisi ut is qui *illud*
 “ nactus est, sciat horum sibi curam, tanquam suorum, gerendam esse : qui
 “ verò in ea divertit tabernacula quibus pleraque defunt, vos his inspectis,
 “ quod deest supplete. Multa etiam fore scio quæ supersint : nam ho-
 “ stibus omnia fuère copiosiora quàm pro multitudine nostrâ. Venerunt
 “ etiam ad me Assyriorum regis aliorumque dynastarum quæstores, qui
 “ apud se aurum signatum esse dixerunt, de tributis quibusdam mentio-
 “ nem facientes : itaque per præconem imperate, ut isthæc ad vos om-
 “ nia deferant, ubicunque confederitis; et terrorem ei incutite qui, quod
 “ imperatum est, non fecerit : vos autem ea cum acceperitis, duplum
 “ quidem equiti, pediti simplum distribuite; ut habeatis, si quibus vobis
 “ præterea opus fuerit, undè etiam *ea* emere possitis. Forum verò cas-
 “ trense, inquit, præconis jam voce edicite, ut nemo violet, útque cau-
 “ pones ac mercatores vendant merces quisque suas venales; et has ubi
 “ vendiderint, alias advehant, quò castra nostra sint frequentia.” Et
 “ hæc illi quidem statim per præconem edicebant : Medi verò et Hyrcanii,
 “ Quo pacto nos, inquit, absque te ac tuis hæc distribuerimus ? Cyrus
 “ autem hæc *ipsorum* verba ità excepit; “ Eanè vestra, viri, sententia est,
 “ inquit, ut quicquid *tandem nobis* agendum fuerit, rebus omnibus nos
 “ omnes interesse oporteat; neque satis ego facturus sim vobis, agens
 “ pro vobis quod usus postulet, neque vos, pro nobis; Et quam aliâ
 “ ratione plus habituri simus negotii, et minus effecturi, quàm istâ ?
 “ At videte, ait : nos enim hæc vobis custodivimus, et vos credidistis à
 “ nobis esse rectè custodita; vos verò vicissim distribuite, et nos crede-
 “ mus vobis, rectè vos distribuisse : ac nos rursus aliis in rebus operam
 “ dabimus ut quiddam, in commune profuturum, peragamus. Videte
 “ enim, ait, nunc primùm quot nobis partim adsint equi, partim addu-
 “ cantur : hos utique ità si relinquemus ut nemo infideat, neque quid-
 “ quam nobis proderunt, et ob curam iis impendendam negotium nobis
 “ exhibebant : sin equites eis imponemus, eâdem operâ tum negotiis
 “ molestis liberabimur, tum viriam nobis ipsis accessionem faciemus.
 “ Atqui si alii sunt, quibus eos detis, et quibuscum (si sit opus) pericula
 “ libentiùs adeatis, quàm nobiscum, *nimirum* illis *eos* date : sin nos in pri-
 “ mis auxilios qui vobis præstò sint habere vultis, nobis *eos* date. Ète-
 “ nim modò cùm *ad hostes* absque nobis provecti, prælii discrimen adi-
 “ retis, magnum nobis metum iniecidis, nè quid adversi vobis accideret;
 “ atque etiam magnum nobis pudorem incussistis, quòd ibi non adesse-

“ mus,

“ mus, ubi vos *aderatis*: verùm si equos accipiemus, secuturi vos sumus;
 “ ac si quidem unà *vobiscum* ex equis pugnantes majori usui esse videbimur,
 “ cùm ita se res habet, faciemus ut alacritatem nostram minimè deside-
 “ retis: sin pedites cùm fuerimus opportuniùs vobis adfuturi videamur,
 “ proclive fuerit descendere, statimque *adèd* vobis pedites aderimus; e-
 “ quos autem quibus tradamus, excogitabimus.” *Cyrus* in hunc modum
 locutus est: illi autem responderunt, At nos, *Cyre*, neque viros habemus,
 quos equis hisce imponamus, neque, si haberemus, cùm tu hæc velis, aliud
 iis *quæ velles* præferremus. Atque adèd nunc, inquit, equos accipe, et
 quod tibi optimum factu videtur facito. Ego verò accipio, inquit, adèd-
 que nos, quod felix faustumque sit, efficiamur equites; et vos, quæ com-
 munia sunt, dividatis. Ac primùm quidem, ait, diis secernite quodcun-
 que magi *secernendum* præscripserint; deindè *Cyaxari* seligite, quæ quòd
 selegeritis maximè rem gratam vos ipsi facturos arbitramini. Et illi ri-
 su facto, mulieres formosas *huic* deligendas aiebant. Ergò et mulieres,
 inquit, deligite, et quidquid aliud vobis visum fuerit. Postea verò
 quàm illi selegeritis, *Hyrcanii*, facite, quantum potestis, ut omnes hi
Medi, qui me ultrò sequuti sunt, nihil habeant quod querantur. Et vos
 item, *Medi*, primos hosce socios nostros honoribus præmiisque orname,
 quò rectè se consuluisse rebus suis existiment, cùm nostræ se amicitiae
 adjungerent, Etiam de omnibus partem nuntio tribuite qui à *Cyaxare*
 venit, tum ipsi, tum iis quos secum habet: atque etiam hunc obsecrate
 ut nobiscum maneat, id quod et mihi simul probari *dicite*: ut cùm reci-
 tiùs singula intellexerit, vera *Cyaxari* renuntiare possit. *Persis* autem,
 ait, qui mecum sunt, quæcunque vobis præclare instructis supersint,
 ea sufficient: quippe nos, inquit, in deliciis non admodùm educati sum-
 us, sed *duriter ac rusticorum fermè* more: itaque nos fortassis etiam ir-
 risissetis, si quid splendidius nobis adtribueretur; sicuti futurum scio,
 inquit ut equis insidentes multum vobis risum moveamus; et *fortassis*,
 ut arbitror, ait, etiam in terram decidentes.

Secundùm hæc illi ad *prædæ* divisionem accessère, de equitatu hoc
 admodùm ridentes: et *Cyrus* arcessitis cohortium præfectis præcepit equos
 uti reciperent, et instrumenta equestria, cum equisonibus; et numero *qui-*
dem inito eos acciperent, pares *videlicet militum* singulorum numero,
 qui sortitò cohorti cuique obvenirent. Ipse etiam *Cyrus* per præconem
 pronuntiari iussit, ut si quod in *Assyriorum*, aut *Syrorum*, aut *Arabum*
 exercitu mancipium esset, vel è *Mediâ*, vel *Persîâ*, vel *terrâ* *Bactrianâ*,
 vel *Cariâ*, vel *Ciliciâ*, vel *Græciâ*, vel aliundè vi abductum, se con-
 spiciendum exhiberet. Hoc autem audito præconio, multi se libenter
 in conspectum dedère: et ille, cùm ex eorum numero selegisset, qui
 formâ præstabant, iis, liberi cùm jam essent, arma esse gestanda dixit,
 quæ ipsis daturus erat: sibi autem curæ futurum aiebat, res uti necessa-
 rias haberent. Simul eos ad præfectos cohortium deducens, *iisdem*
 commendavit; et præcepit, ut scuta ac gladios exiles, eis darent, his ut
 instructi equitatum sequerentur; atque ut pro *iisdem* commeatum, per-
 inde ac pro *Persis* suis, acciperent: ipsi verò *cohortium præfecti* lorice
 hastilibusque instructi semper equis veherentur; atque ipse primùm hoc
 facere orsus est: ac singuli suo loco præfectum alium ex ordine *ὑποτίμων*
 peditibus qui de numero *iisdem ὑποτίμων* erant constituerent.

Et in his quidem rebus cùm illi occupati essent, interea *Gobryas*
Assyrius, senex, equo vectus, cum equestri famulatu aderat: gestabant
 autem omnes arma equestria. Et illi quidem quibus datum hoc erat
 negotiū

negotii ut arma reciperent, *eos* hastilia tradere jubebant, ut ea perinde atque *arma* cætera comburerent. Gobryas autem, velle se primum videre Cyrum, ait: itaque ministri cæteros quidem ipsius equites reliquerunt, et ad Cyrum Gobryam deducunt. Is ubi Cyrum conspexit, his verbis usus est: "Equidem, domine, natione sum Assyrius; et
 "castellum munitum habeo, et regioni amplæ dominor; et equos circiter mille regi Assyriorum exhibere solebam, et illi *quidem* carus eram, ut qui maximè: sed quando interfectus ille à vobis erat, vir
 "sanè fortis et bonus, illiusque filius rerum modò potitur, inimicissimus mihi, ad te venio, et ad genua tibi supplex accido: tradoque me tibi servum et belli socium, ac te rogo ut me ulciscaris; teque pro eo ac possum filium *mihi* adopto. Nam nulla mihi est jam proles mascula. Quem enim solum habebam *filium*, formâ, domine, et virtute præstantem, et amantem mei et cum honorem mihi deferentem, quo filius patrem persequendo beare possit, hunc rex ille *qui nunc Assyriæ dominatur*, arcessitum ab illius temporis rege, hujus patre, ut qui vellet filio meo filiam suam *uxorem* dare; (atque ego quidem eum ita dimittebam, ut elato essem animo, qui nimirum filium meum regis filie maritum visurus essem) hanc, *inquam*, rex iste rerum qui nunc *potitur*, ad venationem invitavit, et potestatem ei fecit venandi totis viribus, quod longè se illo meliorem equitem duceret; itaque venatus est cum eo tanquam amico: cùmque in conspectum prodissset ursa, et uterque hanc insequeretur, iste modò princeps emissio jaculo aberravit; (quod utinam nè unquam accidisset) at meus ille filius, telo coniecto, (quod minimè factum oportuit) ursam sternit. Et tunc quidem ille licèt graviter rem ferret, invidiam tamen occultè repressit: cùm autem leone fortè excitato hic rursus aberrasset, (quod ei accidisse mirum, ut mea fert opinio, videri non debuit) filius verò meus ictu denud non aberrante leonem confecisset, diceretque, Profectò bina emisi jacula, quo sub alterum statim emissio, et utrâque vice feram prostravi: tum verò sceleratus ille non amplius invidiam cohibuit, sed à *manibus* cujusdam ex comitibus ereptâ cuspide, et in pectus adactâ, meo illo unico caroque filio animam abstulit. Ego verò miser mortuum, pro sponso retuli, et natu adeò grandis filium optimum, dilectissimum, cujus vestire genas jam prima inceperat lanugo, sepelii: at interfector ille, quasi inimicum aliquem peremisset, neque poenitentiam agere visus est unquam, neque pro atroci *hæc* facinore terrâ conditum honore ullo dignatus est. Pater sanè ejus et misertus mei fuit, et palam declaravit, se quoque casum meum lugere. Itaque, si ille viveret, nunquam ego ad te cum ipsius damno venissem: (nam multis amici muneribus erga me functus est; et à me *vicissim* ipsi inservitum est) quoniam verò ad interfectorem filii mei pervenit imperium, non equidem animo in illum unquam esse benevolo possim, nec ipse me unquam, sat scio, amicum duxerit. Scit enim quæ mens in eum mea sit, meque adeò antehac hilariter vivere solitum, *misera* nunc orbitate adfectum esse, senectutemque in luctu degere. Quapropter tu si me receperis, et aliqua mihi filii cari *mortem* per te ulciscendi spes offeratur, etiam reviviscere mihi videbor, neque vitam amplius cum dedecore traham, neque mortem me cum luctu obitutum puto." Sic ille cùm locutus esset, respondit Cyrus.

Si constet ea te sentire, Gobrya, quæ nobis narras, et te supplicem recipio,

cipio, et de interfessore *illo* me pœnas sumpturum, diis juvantibus, polliceor. Verùm dic mihi, ait, si tibi hæc præstemus, et castella retinere te sinamus, et regionem, et arma, et potestatem cum quâ fuisti hætenùs, quidnam tu pro his in nos officii conferes? Ille verò dixit, Castella, ubi voles, tradam tibi in domum: et tributum, quod illi ex agro *meo* pendebam, ad te deferam: et ubi necesse fuerit expeditionem suscipere, tuo cum exercitu meæ quoque regionis vires in eam unà educam. Præterea mihi, inquit, filia est, *eaque* virgo, quam unicè diligo, ætate jam nubili, quam me antehac quidem regi rerum nunc potienti putabam conjugem *futuram* educare: verùm ipsa me nunc filia, largo cum fletu, suppliciter orat, nè se fratris interfectori tradam; atque mea quoque hæc est *ea de re* sententia. De hæc etiam tibi nunc permitto ut ita consulas, quemadmodum me de te consulere manifestum sit. Itaque Cyrus, His conditionibus, ait, ego verè et ex animo meam tibi do, tuamque accipio, dextram; dii nobis testes funto. Actis his rebus, Gobryam arma retinentem abire iussit; et sciscitatus est, quantum itineris ad ipsum esset, quoddè venire vellet. Et ille, Si cras manè, inquit, proficiscaris, postridiè apud nos pernoctare poteris. Itaque Gobryas, itineris duce relicto, discessit:

Et Medi jam aderant, qui ea quæ magi diis feligenda dixerant, magis tradiderunt; Cyro pulcherrimum selegerant tabernaculum, et mulierem Sufanam, quæ omnium quas habuit Asia formosissima fuisse perhibetur, et duas mulicæ peritissimas; secundo autem loco, Cyaxari *quæ istis erant* secunda: aliorumque hujusmodi, quibus ipsis opus erat, supplementum sibi sumpserunt, ut rei nullius indigi militarent: nam magna erat omnium copia. Quin et Hyrcanii acceperunt ea, quibus ipsis opus erat: et Cyaxaris quoque nuntium ad æquam cum cæteris partem admiserunt: tabernacula verò, quæ supererant, Cyro, tradiderunt, ut ea Persæ haberent. Nummos tum se distributuros aiebant, ubi collegissent universos; eosque *adèò deinde* distribuerunt.

Et hæc illi quidem egerunt dixeruntque: Cyrus autem Cyaxari *selecta* eos accipere et custodire iussit, quos ei maximè familiares esse nôrat: ac mihi quæ datis, inquit, libens accipio: utetur autem his vestrum quilibet, qui eis potissimum indigebit. Et Medus quidam musicæ studiosus, Ego verò, inquit, cùm audirem vespere musicas istas mulieres, quas tu nunc habes, voluptatem audiendo percepi; ac si *quidem* harum unam mihi dederis, in castris versari quàm domi manere, jucundius esse existimabo. Ego verò, subjecit Cyrus, hanc tibi dono, et majorem tibi videor habere gratiam, qui à me petieris, quàm tu mihi, qui *eam* acceperis: usque adèò vobis gratificari sitio. Atque ita quidem mulierem accepit is qui petierat.

E.

CYRUS autem arcessito Araspe Medo, (qui erat ei à puero familiaris, et cui vestem quoque Medicam exuens, cùm in Persiam discederet ab Aftyage, dederat) ei præcepit, ut sibi et mulierem et tabernaculum adservaret: erat autem *mulier* hæc, Susorum regis Abradata uxor: quo verò tempore capta erant Assyriorum castra, maritus

ritus ejus in castris fortè non adfuit, sed ad Bactrianorum regem legatus abierat: miserat autem eum Assyrius societatis ineundæ gratiâ; huic enim cum Bactrianorum rege hospitium intercedebat: hanc igitur, donec *eam* ad se reciperet, Araspen adservare jussit. Et Araspes, cùm hoc ei mandatum esset, *Cyrum* interrogans, Vidistîne, inquit, mulierem hanc, Cyre, quam me servare jubes? Non profectò, ait Cyrus. Ego vero, inquit, *Araspes hanc vidi*, cùm *eam* tibi seligerem: ac sanè cùm tabernaculum ejus primùm ingrederemur, *eam* non agnovimus: (nam et humi sedebat, et circum *eam* ancillæ *sedebant* omnes: et vestem quidem famularum vestibus similem habebat) cùm autem studio cognoscendi quænam esset hera, circumspicereamus universas, mox alias omnes excellere visa est, tametsi federet, et velata terram intueretur. Postquam verò surgere *eam* jussimus, consurrexere cum eâ quæ circum *eam* erant omnes: tum verò præstabat *hæc*, primùm, majestate, deindè, vigore, et formæ venustate, et speciei decore, licèt habitu humili induta constitisset. Etiam lacrimas videre erat ei manantes per vestes partim, partim ad ipsos usque pedes. Cùmque natus maximus inter nos diceret, Bono animo sis, mulier: nam *tametsi* virum tuum tum corporis tum animi bonis ornatum audiamus, tamen viro te modò feligimus, quem certò scias neque formæ pulchritudine illi cedere, neque ingenio, neque potestate: sed, nos uti quidem arbitramur, si quisquam alius, Cyrus admiratione dignus est, cujus tu deinceps eris. Id ubi mulier audivit, veste superiori abscissâ ejulare cœpit; ancillæque unâ vociferatæ sunt. Hic autem maxima faciei ejus pars adparuit, collum etiam et manus adparuerunt: sciasque adedò, Cyre, inquit, tam mihi quàm aliis omnibus, *eam* qui adspexerant, visum esse, nunquam vel natam esse, vel in Asiâ talem ex mortalibus extitisse mulierem: sed enim, ait, omninò tu *eam* spectabis. Et Cyrus, Imò verò multò minùs, inquit, si talis est qualem tu prædicas. Quid ità? inquit adolescens ille. Quia si nunc, ait, postquam de te audivi *eam* esse formosam, persuaderi mihi patiar, ut ad spectandum *illam* abeam, cùm non in otio prorsus sim, vercor nè multò citiùs illa mihi rursùm persuadeat, ut spectatum redeam; ac deindè neglectis fortasse rebus iis quæ mihi gerendæ sunt, oculis in illam fixis desideam.

Et adolescens risu sublato, Existimâsne, Cyre, inquit, formam humanam tantum habere virum, ut nolentem cogat facere, quod *factu* non sit optimum? Si verò vim hanc, inquit, naturâ, habeat forma, omnes eodem modo cogeret. Ignem, inquit, adspice, ut omnes itidem urat; (nam talis à naturâ est) at ex formosis, alios amare solent *homines*, alios non: et alius alios *amores habet*. Est enim, ait, hæc res in voluntate posita, et unusquisque quos vult amat. Ac primùm quidem neque frater sororem, sed alius *eam*, amat; neque pater filiam, sed alius *eam*, *amat*. Etenim metus et lex satis ad coercendum amorem valent. At verò si lex, inquit, lata esset, ut qui non comedunt, non esuriant, et qui non bibunt, non sitiant, utque nec hyeme algeant, nec æstate caleant, his in rebus ut homines parerent lex nulla posset efficere: sunt enim à naturâ hæc comparati, ut his cedant. Amare verò, in voluntate positum est: siquidem unusquisque amat quæ sibi conveniunt, ut vestes et calceos. Qui sit igitur, inquit Cyrus, si voluntarium quiddam est amor, ut *amandi* finem facere non liceat, cùm quis velit? Atqui vidi ego, inquit, qui præ dolore, quem ex amore percipiebant, flerent, et iis, quos amabant, servirent; tametsi, priusquàm amarent, servitutem

rem valdè malam arbitrarentur; quique multa largirentur, quibus haud ità commodè carere poterant; *tum* qui optarent ut *amore* non secus atque morbo quodam alio liberarentur, neque tamen liberari possent, sed validiore quādam necessitate fuisse constrictos, quàm si ferro vincti fuissent. Quin et se *suis* amoribus valdè et inaniter obsequiosos exhibent; ac nè quidem aufugere conantur, cùm ejusmodi habeant mala, sed etiam amores *suos*, nè aufugiant aliquid, observant.

Et adolescens ad hæc, Faciunt verò, quæ dicis, ait: sunt nimirum hujusmodi homines, inquit, focordes; quocirca, uti opinor, semper etiam mori optant, ut miseri; cùmque rationes è vitâ excedendi sint innumeræ, non *tamen* excedunt. Et illi sanè ipsi furari quoque conantur, et ab alienis haud abstinere: verùm ubi quid rapuere vel furto subtrahere, nonne vides ipse, inquit, te primùm, tanquam si nemo necessitate coactus furtum faceret, furantem rapientemque accusare, neque veniam dare, sed pœnam sumere? Sic quidem certè, ait, neque formosi se amare cogunt homines, nec ea adpetere quæ adpetenda non sunt: sed miseri stolidique homunciones ab omnibus, utique, cupiditatibus superantur, ac deinde culpam in amorem conferunt: at honesti probique viri, etsi et aurum, et equos bonos, et mulieres formosas expetant, tamen ab his omnibus facilè semet abstinere possunt, ut prater æquum ea non adtingant. Ego quidem certè, inquit, quamvis hanc conspexerim, perque mihi venusta visa sit, tibi tamen adsum, et equito, et cætera quæ mei sunt officii præsto. Ità profectò, inquit Cyrus; fortasse enim discessisti citiùs et ante id tempus, quo naturâ solet amor machinis suis homines occupare. Nam fieri potest, ut etiam ignem quis tangens non statim uratur, et ligna non statim *flammâ conceptâ* fulgent: ego tamen nec ignem ultrò tangere, nec formosos adspicere, soleo. Nè tibi quidem consulo, Araspa, inquit, ut oculos formosis *diutius* immorari finas: nam ignis quidem *non nisi* tangentes urit, at formosi etiam eos, qui è longinquo spectant, adeo accendunt, ut amore flagrent. Bono sis animo, Cyre, ait, nequaquam *enim* futurum, ipse uti adedò captus sim, nè quidem si nunquam *hanc* spectare desinam, ut aliquid, fieri quod non oporteat, admittam. Rectissimè, inquit, ais; atque adedò *hanc mihi* adservato, inquit, quemadmodum te jubeo, ejusque curam gerito: nam fortasse mulier hæc oblatâ aliquando occasione magno nobis usui fuerit. Et tum quidem his dictis à se invicem discesserunt:

Adolescens autem ille, tum quòd eximiâ pulchritudine mulierem videret, tum quod ejus excellentem bonitatem animadverteret, tum autem quòd eam coleret, sèque ei gratificari putaret, tum etiam quòd illam non ingratham esse sentiret, sed quæ vicissim per famulos suos curam adhiberet, ut *ad se* introeunti necessaria suppeterent, et, si quando ægrotaret, nihil ut ei deesset: ex his omnibus *factum est*, ut amore caperetur; nec mirum aliquid ei fortassis accidit. Atque hæc quidem hoc modo gerebantur. Cum autem Cyrus et Medos et *cæteros* socios ultrò secum manere vellet, convocavit omnes, qui ad negotium quod erat agendum opportuni erant; et ubi convenissent, hujusmodi verba fecit:

“ Equidem, Medi vósque omnes qui adestis, certò scio, non ob
 “ penuriam pecuniæ vos mecum egressos esse, nec quòd existima-
 “ retis in hoc Cyaxari in servitum iri: sed quia mihi hoc gratificari,
 “ méque honore prosequi velletis, libitum est vobis mecum et noctur-
 “ num iter ingredi et adire pericula. Quas ob res vobis equidem
 “ gratiam habere *debeo*, ni injustus esse *velim*, necdum tamen pro me-
 “ ritis

“ ritis vestris referendi facultatem habere mihi videor. Et hoc quidem
 “ minimè pudet dicere; illud verò, Si mecum manseritis, referam, il-
 “ lud utique *inquam*, dicere mihi pudor esset; (nam existimarem vi-
 “ deri posse, me dicere hæc eam ob causam, ut libentiùs apud me re-
 “ manere velletis) at pro illo hæc dico; Ego nempe apud vos, etiamsi
 “ nunc Cyaxari morem gerendò discefferitis, id efficere conabor, si
 “ quid prosperè gesserò, ut vos ipsi me laudetis. Non enim ipse qui-
 “ dem *jam* discedo; sed Hyrcaniis, quibus et jusjurandum et dextram
 “ dedi, fidem præstabo, neque unquam committam ut hos prodidisse
 “ convictus sim. Atque etiam facere conabor, nè Gobryam, qui
 “ modò et munitiones et regionem et copias nobis tradidit, unquam
 “ itineris ad me *suscepti* pœniteat. Quod denique maximum est, cùm
 “ dii tam manifestè bona nobis largiantur, et metus eorum, et pudor
 “ retinere me debet, quo minùs relictis his temerè discedam. Ego
 “ quidem certè, inquit, ità sum facturus: vos verò, quod vobis visum
 “ fuerit, facite: et mihi, vestra quæ sententia sit, indicate.” Hæc ejus
 verba fuerunt:

Is autem, qui Cyri se cognatum esse dixerat aliquando, primus ad
 hæc respondens, Ego verò *mea quæ sit sententia dicam*, rex, inquit:
 (nam regem sanè naturâ nihilo te minùs extitisse arbitror, quam
 ille *rex est*, qui dux apum in alveo nascitur. Illi enim semper apes
 ultro parent; ac quocunque loco manserit, ab eo nulla earum discedit;
 quòd si aliquò prodierit, nullà ipsum deserit: nam mirificus eis amor
 illius obtemperandi imperio innascitur. Eodem propè modo erga te
 quoque mihi hi homines adfecti esse videntur. Namque ubi à nobis in
 Persiam proficiscebare, quisnam Medorum vel juvenis vel senex à te ab-
 fuit, quo minùs te sequeretur, donec Astyages nos *ad se* reverti jussit.
 Postquam verò è Perside nobis subsidio profectus es, videmus iterum
 amicos tuos propè omnes te sponte suâ sequi. Cùm rursùs expeditio-
 nem in hæc loca suscipere cupivisti, omnes te Medi libentes secuti
 sunt. Et nunc adedò sic adfecti sumus, ut te quidem præsentem, tametsi
 in hostico versemur, simus animosi, absque te domum reverti metua-
 mus) itaque cæteri quid facturi sint, ipsi exponent; ego verò, Cyre,
 atque illi qui meâ in potestate sint, manebimus apud te; te intuendo
quævis sustinebimus, te nos beneficiis adficiēte *nihil non* toleranter
 feremus.

Post hæc Tigranes ita loquutus est, Nolim mireris, ait, Cyre, quod
 taceam: animus enim meus non ad consultandum paratus est, sed ad fa-
 ciendum quicquid imperaveris. Hyrcanius autem, Dicerem equidem,
 Medi, inquit, si jam discederetis, numinis id *alicujus* voluntate fieri,
 quod valdè beatos vos fieri non sineret: humanæ enim mentis judicium
 quod adtinet, quis se vel ab hostibus fugientibus averteret, vel arma his
 ea tradentibus non caperet, vel eosdem se cum rebus suis dedentes non
 reciperet? præsertim cùm ejusmodi ducem habeamus, qui mihi videtur
 (quod juratus deos omnes testor) beneficiis in nos conferendis magis quàm
 seipso locupletando delectatus. Tum deinde Medi omnes hæc dixerunt,
 Tu nos edaxisti, Cyre; domumque *adedò* reverti ubi tibi visum erit com-
 modum, tecum nos abducito. Cyrus autem hæc cùm audisset, votum
 hoc adjecit, Te verò, maxime Jupiter, oro, fac ut eos qui honore me pro-
 sequuntur, beneficiis superem. Deinde præcipit ut cæteri quidem lo-
 catis excubiis corpora curarent, Persæ verò tabernacula distribuerent,
 equitibus *nempe* ea quæ his convenirent, peditibus quæ his suffice-
 rent

rent, ut etiam res ità constituerent, ut universi, qui in tabernaculis essent, necessaria conficerent, ac Persis ad ordines *ipforum* adferrent, et equos *eis* curatos exhiberent; Persis autem nihil aliud negotiū esset, quàm uti res bellicas elaborarent. Hoc modo diem hunc exegerunt:

Manè autem cū surrexissent, iter ad Gobryam ingressi sunt, Cyrus quidem equo vestrus, cum Persarum equitibus, qui jam ad duo millia excreverant: hos sequebantur qui scuta et copidas eorum habebant, numero *eis* pares. Itidem exercitus reliquus instructus iter faciebat. Præcepit autem Cyrus, uti quisque famulis suis novitiis futurum diceret, ut quisque eorum vel post agminis extremi custodes conspiceretur, vel ante frontem, vel ab utrovis latere extra eos qui essent in ordine deprehenderetur, pœnas daret. Postridiè circa vesperam ad castellum Gobryæ perveniunt, et munitionem quàm firmissimam vident, et in mœnibus parata omnia, quæ ad propulsandos hostes erant aptissima: quin etiam boves multos, permultūque pecus subter munitiones adductum cernebant. Gobryas autem nescit qui Cyrum hortaretur, ut equo circumvestus despiceret, ubinam accessus esset facillimus; atque etiam ex fideis quosdam hominibus intrò ad se mitteret, ut renuntiarent ei, quæ intus vidissent. Itaque Cyrus re ipsâ videre volens, num alicubi castellum capi posset, an Gobryas mendax esse deprehenderetur, undique obequitabat, et omnia munitiona videbat esse, quàm ut *ei* accedere quis posset: illi verò quos Cyrus ad Gobryam miserat, renuntiant ei, tantam intus bonorum esse copiam, quanta in hominum ætatem, de suo *quidem* judicio, eos qui intus essent minimè defectura videretur. Et Cyrus quidem secum cogitabat, quænam illæ res essent: cū Gobryas ipse ad eum egreditur, et omnes quotquot intus erant educit, alios quidem ferentes vinum et farinas; alios verò agentes boves, et sues, oves, capras; et si qua *haberent* esculenta, eorum omnium satis magnam copiam adferebant, ut totus qui cum Cyro erat exercitus benè cœnaret. Itaque ii, quibus id negotiū datum erat, distribuebant hæc et cœnam adparabant. Gobryas autem, postquam omnes ejus milites *ex castello* essent egressi, Cyrum ingredi jussit eo modo quem arbitraretur ipse tutissimum. Cyrus igitur præmissis speculatoribus copiisque, tandem et ipse ingreditur. Cūque esset ingressus, portas tenens apertas, amicos omnes et præfectos militum advocabat. Postquam hi *jam* intus erant, Gobryas depromptis pateris aureis, et gutturniis, et urnulis, et omnis generis ornamentis, et immensâ quâdam daricorum vi, et universis rebus pulchris, ad extremum etiam filiâ (quæ quidem erat admirandâ formâ et proceritate, habitu verò lugubri propter mortem fratris) productâ, dixit. Pecunias hæc tibi trado, Cyre; ac filiam hanc *tibi* committo, ut de eâ, sicut ipse voles, statuas. Obsecramus verò te supplices, ego quidem etiam antea, ut filii, hæc verò nunc, ut fratris ultor sis.

Ad hæc respondit Cyrus, Equidem tibi tunc etiam pollicitus sum, me ultorem tibi, si minimè mendax esses, pro viribus futurum: nunc verò cū te veracem jam videam, reus sum promissi; quin et huic polliceor eadem hæc me diis juvantibus facturum. Ac pecunias quidem istas, inquit, accipio, et huic puellæ, atque illi, cum quo nuptura est, eas dono. Unum verò munus abs te accipiens discedam, pro quo nè quidem ea quæ in Babylone sunt, ubi *sanè* plurima sunt, nec quæ sunt uspiam, pro illo *inquam* tu quod mihi donasti, libentiùs habiturus sim ac discessurus, Et Gobryas miratus quid tandem illud es-

set,

set, ac suspicatus an filiam diceret, interrogavit. Quid istud est, Cyre? Et respondens Cyrus, Multos arbitror esse homines, ait, Gobrya, qui nec impii, nec iniusti esse velint, ac sponte suâ nè quidem mentiantur aut fallant: sed quia nemo potestati eorum permittere voluerit nec magnam pecuniæ vim, nec regnum, nec castella munita, nec liberos amari dignos, *ed fit* ut prius moriantur, quàm quales sint cognosci possit: tu verò, cùm mihi jam castella munita, et omnis generis opes, et copias tuas, et filiam dignam *sanè* quam sibi quis adquirat, in manus traderis, fecisti ut apud omnes homines constet, eum me esse, qui nec in hospites impius esse velim, nec pecuniæ causâ iniustus, nec in servandis pactis, quod me quidem volente fit, fallax. Igitur hujus ego tibi, sat scito, donec vir iustus ero, et, talis quoddam esse videar, laudem ab hominibus consequar, nunquam obliviscar; sed omnibus te rebus honestis *bonisque* vicissim ornare conabor. Neque verendum est tibi, inquit, filiam quod adtinet, nè viro sis cariturus, qui hâc dignus sit: nam multi mihi præstantesque sunt amici, quorum quisquis *tandem* hanc duxerit, an tantas sanè habiturus sit pecunias, quantas tu largiris, vel etiam alias eis multò plures, dicere nequeo: te verò certò scire volo, esse quosdam inter eos, qui ob pecunias quas tu largiris, nè tantillo quidem magis te sint admiraturi: me autem hoc tempore suspiciunt *beatumque prædicant*, et omnes deos precantur, ut iis aliquando demonstrare liceat, se quoque nihilo minùs quàm me, fideles amicis esse, hostibus nunquam cessuros, dum vitâ fruuntur, nisi numen obftet: virtuti verò et exilimationi bonæ, nè Syrorum quidem et Assyriorum omnia bona, tuis addita, prætulerint: tales viros certò scias hîc jam confedissee. Hic cùm adrisisset Gobryas, Per deos immortales, inquit, indica mihi, Cyre, ubinam illi sint, quò petam ut mihi per te liceat horum aliquem fumere generum. Nihil profectò, ait *Cyrus*, opus fuerit ex me sciscitari, sed si nos sequaris, poteris ipsemet etiam alteri quemlibet horum ostendere.

Hæc loquutus, Gobryæ dextram prehendit, et surgens abiit, suòque omnes eduxit: cùmque multum *eum* Gobryas rogasset, intus uti cœnaret, noluit; sed in castris cœnavit, et Gobryam sibi in cœnâ socium adhibuit. Cùm autem super toro herbarum frondiùmque discubisset, sic eum interrogavit, Dic mihi, Gobrya, inquit, utrùm existimas plura tibi esse stramenta, quàm cuique nostrum? Et ille, Vobis profectò, inquit, plura sunt tum stragula, tum lecti; et domus sanè vestra longè amplior est, quàm mea; quibus terra quidem et cælum domûs usum præbent; tot vobis etiam lecti sunt, quot supra terram cubilia: prætereà non quas pecus gerit lanas, pro stragulis habetis, sed quæcunque virgulta tum montes tum campi submittunt. Ac Gobryas quidem tunc primùm apud eos cœnans, cùm ciborum qui adponerentur vilitatem cerneret, se suòsque multò liberaliùs illis degere iudicavit. At postquam eorum in vescendo moderationem animadverterat; (in nullo enim neque cibo neque potu, Persa, *disciplinâ patriâ* liberaliter institutus, *sic* vel oculis commotus manifestò deprehensus fuerit, vel rapacitate, vel animo, minùs ut *rerum suarum* providus sit, quàm si cibo capiendò non intentus esset: sed ut homines equestres, proptereà quòd in equis non perturbantur, inter equitandum et cernere, et audire, et dicere possunt quod oportet; ità et illi par esse censeunt, ut prudentes se ac moderatos in vescendo palàm præbeant; ac prorsus canipum belluinumque ducunt, à cibis et potu commoveri) atque se-

cum reputaverat etiam eos de rebus ejusmodi se mutuo interrogare, de quibus jucundius esset interrogari quam non *interrogari*, et falsè quædam dicere, quibus perstringi jucundius esset quam non *perstringi*; quæque jocerentur, à contumeliâ longè abesse, longè ab actione quavis turpi, longè *demum* à mutuâ animorum irritatione; *his igitur consideratis, mutatâ tandem sententiâ, Persas se suisque liberaliùs degere putabat.* Maximum verò ei visum est, quod cum in expeditione essent, nemini eorùm qui periculum idem adibant, plura putarent adponenda; sed epulum id lautissimum ducerent, si eos, quos belli socios habituri essent, quàm optimos efficerent. Cùm autem Gobryas domum iturus surgeret, dixisse perhibetur, Non ampliùs, Cyre, miror nos copiam majorem poculorum, et vestium, et auri possidere, quàm vos; sed vobis tamen minoris æstimandos esse. Quippe nobis curæ est, ut copiâ illorum adfluamus; vos *id* eniti studiosè mihi videmini, ut ipsi sitis quàm præstantissimi. Hæc cùm dixisset *Gobryas*, subjecit Cyrus, Age, Gobrya, fac adhis eras manè cum equitibus armatis, ut copias tuas inspiciamus, simulque per tuam nos regionem ducas, ut sciamus, quæ pro amicorum, quæ pro hostium rebus nos habere oporteat. Et tunc quidem his dictis, uterque ad sua discessit.

Cùm autem dies illuxisset, aderat cum equitibus Gobryas, ac præibat. At Cyrus, velut eum facere par est, qui cum imperio sit, non solum itineri faciendo intentus erat, sed inter progrediendum considerabat, fierine aliquâ ratione posset, ut hostes imbecilliores redderentur, ipsi firmiores. Itaque arcessito Hyrcanio et Gobryâ, (hos enim in primis ea scire putabat, quibus sibi cognitis opus esse existimabat) Equidem arbitror, inquit, amici, me, si cum vobis, fidis *sociis*, de hoc bello consultem, nequaquam erraturum: vobis enim magis etiam cogitandum esse video, quàm mihi, nè superior nobis evadat Assyrius. Nam mihi, inquit, in his si frustrâ fuero, fortassis aliud non deerit perfugium; à vobis autem, si superior hic evaserit, omnia quæ possidetis alienatum iri video. Etenim meus hostis est, non quòd me oderit, sed quòd sibi non expedire arbitratur, nos magnos esse; eaque *una* causa est, cur bellum nobis faciat: at vos et odit, et adfectum se à vobis injuriâ ducit. Ad hæc respondit uterque, et sibi curæ esse eadem exequi, utpote qui scirent illa *quæ Cyrus dicebat*, et solliciti etiam essent, quis rerum præsentium futurus sit exitus.

Ibi tum sic orsus est *dicere*, Velim mihi significetis, ait, an vos solos Assyrius existimârit esse hostili in eum animo? an aliùm quendam infestum ei novistis? Imò, inquit Hyrcanius, infestissimi profectò ei sunt Cadusii, gens magna admodum et robusta: Sacæ porrò, nobis finitimi, qui multis ab Assyrio incommodis adfecti sunt; nam et illos, æquè ac nos, conatus est in potestatem suam redigere. Ergò existimatis, ait, jam libenter hos utrosque nobiscum invasuros Assyrium; Imò etiam acriter, inquiunt, si quo modo se nobiscum conjungere possent. At quid obstat, ait, quo minùs *se nobis* conjungant? Nimirum Assyrii, dixère, ea ipsa gens, per quam nunc iter facis. Cùm hæc audisset Cyrus, Quid enim? inquit, Gobrya, nonne tu adolescentem hunc, qui modò regno potitur, gravis cujusdam arrogantiae superbiæque accusas? Talem nempe eum, ait Gobryas, expertus sum. Utrùm tandem, inquit Cyrus, in te solum se talem præbuit, an etiam erga quosdam alios? Profectò, inquit Gobryas, erga multos etiam alios. At quibus contumeliis imbecilliores adficiat, quid adinet dicere? etiam viri cujusdam longè me potentioris

tentioris filium, qui etiam illius sodalis, sicut meus filius, erat, com-
potantem apud se comprehendit et castravit, *idque* propterea, quem-
admodum nonnulli adfirmârunt, quod ipsius concubina eum à formæ
præstantiâ laudaverat, eamque beatam dixerat, quæ ejus esset uxor
futura; ut autem iste nunc ait, quod ejus concubinæ pudicitiam ten-
tâset. Ille quidem jam eunuchus est, et, patre mortuo, imperium ob-
tinet. Ergò, inquit *Cyrus*, existimas hunc quoque nos libenter con-
specturum, si *nos* arbitraretur opem sibi laturos? *Id* quidem certè sat
scio, ait Gobryas: verùm difficile, Cyre, est, ejus in conspectum veni-
re. Quid ità? inquit *Cyrus*. Quia si quis cum eo conjungere se velit,
eum necesse est præter ipsam Babylonem transire. Quid hoc tandem,
ait *Cyrus*, difficultatis habet? Quia profectò, inquit Gobryas, scio co-
pias ex eâ multò his, quas tu nunc habes, majores prodiisse: atque
adeò certò scias *velim*, hanc ipsam ob causam minùs Assyrios ad te
nunc et arma adferre, et equos adducere, quàm antea, quod exercitus
tuus exiguus esse visus sit iis, qui eum conspexerunt; et iste *quidem* jam
increbuit rumor; mihiq; *adeò* consultius esse videtur, ut cautè pro-
fisciscamur.

Hujusmodi *quædam* cùm ex Gobryâ *Cyrus* audisset, ei sic respon-
dit; Rectè, Gobrya, mihi dicere videris, qui *nos* de itinere quàm tu-
tissimè faciendo moneas. Mihi verò *negotium hoc* consideranti nulla
tutior itineris faciendi ratio ad animum accidit, quàm si ipsam ad Ba-
bylonem tendamus; si *quidem* ibi robur hostium maximum est. Nam
multos isthic esse asseris ipse: et si fidentibus quoque sint animis, etiam
terribiles nobis erunt, ut equidem arbitror. Et quidem si nusquam
nos conspiciant, sed nos, propterea quod eos metuamus, delitescere
existiment, certò futurum scias, inquit, ut metu liberentur, quem
conceperunt, pròque hoc tanto major iis innascatur fiducia, quanto
nos diutius non conspexerint: sin autem in eos jam pergemus, multos
inveniemus plorantes adhuc illos, qui à nobis interfecti sunt; multos,
quibus erunt obligata vulnera, quæ à nostris acceperunt; omnes deni-
que memoriâ hujusce *nostrî* exercitûs audaciam, et fugam calamitatè-
que suam adhuc tenentes. Scire autem te volo, Gobrya, sic compa-
ratum esse, ut plerique mortales, cùm fiduciæ pleni sunt, eâ sint ani-
morum elatione, quæ sustineri nequeat: verùm ubi sibi metuunt,
tanto majori horribiliorque formidine teneantur, quanto plures nu-
mero fuerint. Nam de multis et adversis rumoribus *is terror* eis ad-
auctus adest, de multis et acerbis rebus, de multis etiam tristibus ex-
animatisque vultibus collectus est; adeò ut ob magnitudinem *terroris*
hujus facilè fieri nequeat, ut vel ille verbis extinguatur, vel in hostem
ducendo robur animis addatur, vel *ab eisdem* abducendo, militum
spiritus excitentur: sed quanto magis eos hortere præsentibus ut sint
animis, tanto se gravioribus in periculis esse putant. Jam verò illud
etiam quo se pacto habeat, accuratè consideremus. Nam si deinceps in
rebus bellicis *apud eos* futuræ sunt victoriæ, qui majorem hominum tur-
bam adnumerabunt, rectè tu nobis metuis, et nos reapse in periculo ver-
samur: sin, ut antea, sic etiam nunc, ex virtute dimicantium pendet
præliorum exitus, haud frustra fueris, si fidenti sis animo: nam diis ju-
vantibus multò plures apud nos invenies, qui pugnare velint, quàm apud
illos. Ut verò etiam fidentiori sis animo, hoc quoque *tecum* cogita:
sunt nempe hostes jam multò etiam minores, quàm essent, antequam à
nobis fuere victi; multò etiom minores, quàm cùm aufugerunt: nos
autem et majores nunc sumus, cùm vicerimus: et firmiores, cùm no-
bis

bis vosmet adjunxeritis: noli enim nè tuos quidem jam aspernari, quando nobiscum sunt; nam cum victoribus certò scire debes, Gobrya, etiam eos, qui sequuntur exercitum, fidentibus animis pergere. Nè id quidem te lateat, inquit, posse hostes hoc etiam tempore nos videre: sed terrorem eis majorem conspecti nequaquam incutiemus, quàm si adversùs ipsos progrediamur. Cùm igitur hæc mea sit sententia, Babylonem nos rectà ducito.

Itaque sic pergentes, die quarto ad fines agri Gobryæ pervenerunt. Cùmque jam esset in hostico, constitit instructisque apud se retinuit tum pedites tum equites, quot ipsi sufficere viderentur: reliquis equitibus excurrendi potestatem fecit, præcepitque ut armatos occiderent, reliquos cum pecudibus, quascunque cepissent, ad se deducerent. Jussit et Persas cum cæteris excurrere; eorùmque adèd multi redierunt qui ex equis deciderant, multi etiam qui prædam amplissimam adducerent. Præda autem cùm adesset, convocatis Medorum Hyrcaniorumque principibus et Persis qui *gobryas* appellantur, sic eos adloquutus est: Gobryas, amici, nos universos hospitio exceptos liberaliter habuit. Itaque si, postquam diis, inquit, ea quæ in more sunt selegerimus, et reliquo exercitui, quantum satès erit, prædam aliam huic largiamur, rectè sanè facturi sumus, ut statim constet, conari nos benè *de nobis* promerentes *vicissim* benefaciendo vincere. Hoc ubi audissent, omnes *id* quidem comprobabant, laudibus celebrabant omnes: quin et unus hujusmodi quiddam protulit, Omnino, Cyre, inquit, hoc nobis faciendum est. Nam meâ quidem sententiâ, Gobryas nos mendicos quosdam esse arbitratus est, quia daricis onusti non venimus, nec aureis è pateris bibimus: at si hoc fecerimus, agnoverit sanè, posse homines etiam absque auro liberales esse. Ite igitur, inquit, atque ubi diis debita magis tradideritis, et quæ exercitui suffecerint selegeritis, cætera Gobryæ arcessito date. Quamobrem acceptis illi rebus omnibus quibus opus erat, cætera Gobryæ dederunt.

Secundùm hæc ad ipsam Babylonem progressus est Cyrus, instructo exercitu eodem modo, quo *instructus* pugnæ tempore fuerat. Cùm verò Assyrii contrà non prodirent, Gobryam Cyrus *eis* adequitare et dicere jussit, etiam seipsum cum rege dimicaturum, si ille *quidem* egressus pro regione dimicare vellet: sin regionem *suam* non defenderet, necessariò victoribus parendum *sciret*. Et Gobryas quidem ed, unde tutò liceret *dicere*, profectus, hæc dixit: is verò quendam prodire jussit, qui in hunc ferè modum responderet: Sic ait dominus tuus, Gobrya, Non me pœnitet, quod filium tuum interfeci, sed quod præter ipsum non etiam te occiderim. Quòd si pugnare velitis, ad diem *ab hoc* trigessimum venite: nunc nobis haud vacat; jam enim adparatui *bellico* damus operam. Gobryas autem ait, Utinam nullus tibi sit unquam hujusce rei pœnitentiam agendi finis: manifestum enim est, te ab illo tempore, quo ejus te pœnitentia cepit, à me cruciari. Itaque Gobryas Assyrii responsa ad Cyrum referebat; quæ cùm hic audisset, copias abduxit; et arcessito Gobryâ, Dic mihi, ait, annon tu aiebas existimare te futurum, ut ille castratus ab Assyrio nobiscum se conjungeret? Equidem *hoc*, ait, certò mihi persuasum habeo: nam multa jam *pridem* nos inter nos liberè colloquuti sumus. Quando igitur, *inquit* Cyrus, commodum tibi videtur, eum accedito; ac primùm quidem sic facito, quemadmodùm ille tibi significabit; ubi verò in congressum ejus veneris, si quidem animadvertes eum no-

bis amicum esse velle, hoc sanè moliendum erit, ut clam sit, eum nobis amicum esse: nec enim aliquis in bello amicos ullâ ratione aliâ pluribus beneficiis adfecerit, quàm si hostis esse putetur; nec inimicos ullâ ratione aliâ pluribus quis adfecerit detrimentis, quàm si amicus esse videatur. Novi equidem, ait Gobryas, id vel empturum Gadatam, ut magno aliquo malo regem hunc Assyriorum adficere posset: sed nobis etiam considerandum est, quid possit. Dic igitur, ait Cyrus, an in castellum hoc, quod est an e regionem hanc, quod *ipsi* dicitis contra Hyrcanios et Sacas excitatis muris munitum esse, ut belli *tempore* propugnaculo huic regioni sit; *in hoc*, inquit, *castellum* existimas admissum iri à præsidii præfecto eunuchum illum, si cum copiis accedat? Prorsus, inquit Gobryas, si quidem haud suspectus, uti nunc est, ad eum veniat. Ergo, ait *Cyrus*, quàm minimè suspectus fuerit, si ego castella ipsius adoriar, tanquam ea capere velim, et ille totis viribus defendat: et capiam ego quiddam, quod ipsius sit, ille contra vel quosdam alios nostrum capiat, vel etiam nuntios eos qui mittentur à me ad illos, quos regi Assyriorum infectos esse dicitis: *ex his* qui capti fuerint, ad exercitum se proficisci dicant, ut scalas ad castellum *illud* deportent: eunuchus autem, his auditis, adesse se simulet, velut hæc indicaturum. Et Gobryas, Si res ità geratur, ait, certò scio recepturum eum, atque etiam rogaturum, ut secum maneat, donec tu recedas. Ergo, ait Cyrus, si semel castellum ingrediatur, an nostram illud in potestatem redigere possit? Ità videtur, inquit Gobryas, siquidem intus ille adparando juvet, ac tu foris impetu vehementiori exercitum admoveas. Ito igitur, inquit Cyrus; et enitere *castratum* ut *istum* hæc edoceas et re confectâ nobis præsidio sis: fidem verò neque dederis neque ostenderis ei majorem illâ quam à nobis ipse accepisti.

Secundùm hæc discessit Gobryas: et eum cùm animo gaudenti videret eunuchus, omnibus de rebus *cum eo* consensit et pactus est ut oportuit. Cùmque renuntiasset *Cyro* Gobryas, videri sibi apud eunuchum *certa jam* et firma esse omnia quæ mandasset; tum deinde postero die Cyrus copias admovebat, Gadatas contra *pro suis* propugnabat: castellum autem à *Cyro* captum, id erat, quod Gadatas jusserat *oppugnari*: nuntios autem, quos Cyrus miserat, et quò proficisci deberent præmonuerat, alios Gadatas elabi sivit ut copias adducerent, et scalas adferrent; de iis verò quos cepit quæstione in multorum præsentia habitâ, cùm audisset, ad quæ proficisci se dicerent, statim rebus *ad iter* adparatis, tanquam hæc enuntiaturus, noctu profectus est. Tandem cùm ei fides habita esset, velut opem laturus castellum ingreditur: ac primùm quidem unâ cum castelli præfecto *omnia* pro viribus adparabat; posteaquam verò Cyrus accessit, castellum *Gadatas* occupat, usus ad hoc etiam captivorum de Cyri copiis operâ. Quod cùm confectum esset, statim Gadatas eunuchus rebus in eo constitutis ad *Cyrum* egreditur, cùmque eum more adorasset, Gaudere, inquit, te Cyre jubeo. Gaudeo verò, subjecit *ille*: nam tu cum diis non solum me jubes, sed etiam cogis gaudere. Nam planè scias, magni me facere, quod sociis hîc *nostris* castellum hoc pacatum relinquo: tibi, verò, Gadata, inquit, liberorum quidem, uti videtur, procreandorum facultatem ademit Assyrius, amicos parandi facultatem non abstulit: sed velim tibi persuadeas, te nos hoc facto *tibimet* amicos fecisse; cum, si potuimus, haudquaquam deteriores in ope tibi ferendâ esse conabimur, quàm si filios, vel nepotes haberes. Hujusmodi verba fecit *Cyrus*:

Atque hic Hyrcanius, qui jam primùm animadverteret quid esset gestum, adcurrit ad Cyrum; prehensâque ejus dextrâ, inquit, O ingens tu bonum amicis Cyre, quantam ut diis gratiam *modò* debeam effecisti, quod tibi me conjunxerunt. Jam verò abito, inquit Cyrus, et recepto *in potestatem tuam* castello, cujus causâ me *tantoperè* complecteris, ita res ejus componito, nationi ut vestræ maximo sit comodo, et reliquis sociis, inque primis, ait, huic Gadatæ, qui captum id nobis tradit. Quid igitur? inquit Hyrcanius, an ubi Cadusii Sacæque venerint, et cives mei, hunc etiam vocabimus, ut omnes, ad quos res pertinet, in commune consulamus, quo pacto maximâ cum utilitate nostrâ castello fruamur? Hæc Cyrus etiam comprobavit: cùmque convenissent, ad quos castelli cura pertinebat, hoc consilii ceperunt, ut communiter ab iis custodiretur, quibus expediret illud habere pacatum, quod ipsis belli tempore propugnaculo esset, ac munimento Assyriis objecto. Id ubi factum esset, multò alacrius et Cadusii, et Sacæ, et Hyrcanii militiæ societatem amplectebantur; coactûsque hinc est exercitus, ex Cadusiis, ad vices mille peltastæ, equitûmque circiter quatuor millia; de Sacis, decies mille sagittarii, et ad duo hippotoxotarum millia: et Hyrcanii pedites, quot poterant, cæteris adjiciendos emiserunt; equitûmque numerum ad duo millia expleverunt; nam domi antehac major equitum pars relicta erat, quod Cadusii et Sacæ hostes Assyriorum essent. At toto illo tempore, quo sedebat hic Cyrus, ut castelli res constitueret, multi Assyriorum, qui his locis erant vicini, equos adducebant, multi deferebant arma, quod jam finitimos omnes metuerent.

Ad Cyrum deinde accedit Gadatas, et nuntios ad se venisse dicit, *qui narrarent*, Assyrium, posteaquam de castello inaudisset, graviter *molestèque* tulisse, seque ad incursionem in ipsius Gadatæ agrum faciendam parare; Quamobrem si me, Cyre, dimiseris, ait, *saltem* tueri munitiones enitar, res utique cæteras minoris facio. Et Cyrus, Si ergo jam discesseris, inquit, quando futurus es domi? Tertio *sanè* die, inquit Gadatas, meâ in regione cænabo. An et Assyrium istic, ait Cyrus, offensurum te jam arbitraris? Sat quidem certè scio, inquit Gadatas: *tantò magis* enim festinabit, quanto tu abiisse longius videris. Verùm ego, subjecit Cyrus, quoto die, cum copiis eò pervenire possim? Ad hoc respondet Gadatas, Magnas tu jam, domine, copias habes, nec poteris meum ad domicilium minori quàm sex septemve dierum spatio pervenire. Tu ergo, inquit Cyrus, eò quàm celerrimè proficiscitor: ego pro viribus iter faciam. Discessit igitur Gadatas: Cyrus autem omnes sociorum principes convocavit; et multi jam ac præclari fortèsque viri videbantur adesse; apud quos adedò orationem habuit Cyrus:

“ Pæfecit ea, socii, Gadatas, quæ nobis omnibus magni æstimanda videbantur; et quidem priùs quàm ullo à nobis beneficio esset adfectus. Nunc verò Assyrius in fines ejus incursionem facere nuntiatur, qui nimirum eâdem vult operâ supplicium de eo sumere, propterea quod magnum se ab eo detrimentum accepisse putet; et illud fortassis etiam cogitat, si nihil ex ipso mali iis accidat, qui ad nos desciunt, et qui cum ipso stant à nobis delentur, par esse creditu, brevissimo tempore secum velle stare neminem. Jam ergo, viri, præclarum quiddam facere videbimur, si alacribus animis opem Gadatæ tulerimus, homini benè *de nobis* promerenti: et justè simul fecerimus si gratiam referamus: et verò etiam, meâ sententiâ, rebus nostris rectè consuluerimus. Nam si nos palam omnibus eniti videbimur, ut eos, qui nos lædunt, lædendo

“vincamus, et benè merentes beneficiis superemus; consentaneum est, talibus ex causis futurum ut multi se nobis amicos adscribi velint, et nemo inimicum esse cupiat: sin Gadatam negligere videamur, quibus verbis, per deos *immortales*, aliis persuaserimus, ut nobis gratificentur aliquid? quì nosmet ipsos audeamus laudare? quì possit aliis quis nostrum coram intueri Gadatam, si ab eo beneficiis, tot *nempe* “*ipsi* numero, uno ab homine, eoque tali quì sit in statu, superemur?” In hunc modum dixit *Cyrus*: eaque consenserunt omnes acriter esse facienda.

Agite igitur, inquit, quandò hæc vobis etiam placent, relinquamus apud jumenta et vehicula, quì quàm maximè sint ad iter cum his faciendum idonei: Gobryas iis præfectus sit, eosque præcedat: est enim peritus itinerum, et ad *quævis* alia idoneus: nos, ait, cum valentissimis tum equis tum viris, trium dierum commeatu instructi, pergamus: quanto autem levius et vilius nos oneraverimus, tanto sequentibus *hisce* diebus *proximis* jucundius et pransuri, et cœnaturi, et dormituri sumus. Nunc verò, inquit, iter hoc modo instituamus: Primum tu Chrysanta thoracatos ducito, (quandò plana et lata via est) cohortium præfectis omnibus in fronte constitutis; quippe conferti, et celerrimè et tutissimè iter fecerimus. Hæc de causâ thoracatos præire jubeo, quòd exercitus ea pars sit maximè gravis. Gravissima verò si præeant, facilius omnia sequantur necesse est, quæ expeditiora sunt: cùm verò pars expeditissima noctu præeat, mirum non est divelli copias: id enim quod primâ est in acie aufugit. Post hos, ait, Artabazus Persas, qui peltastæ sunt et sagittarii, ducat: post eos Andramias Medus, peditatum Medicum: post eos, peditatum Armeniorum, Embas: post eos, Artuchas Hyrcanios: post eos, Thambradas peditatum Sacarum: post eos, Damatas Cadusios. Atque omnes hi sic ducant, ut cohortium præfectos in fronte habeant, peltastas ad dextram, ad lævam agminis sui sagittarios: nam si hoc modo incedant, etiam paratiores quemlibet ad usum fuerint. Post hos, inquit, calones *cum impedimentis* omnium sequantur; eorumque præfecti dent operam ut omnes vasa omnia sarcinâsque colligant prius et componant, quàm somnum capiant, ac manè cum impedimentis ad locum constitutum adsint, et compositis sequantur. Post calones, inquit, Persas equites Madatas Persa ducat, et is etiam centuriones equitum in fronte habeat: centurio autem *quilibet* cohortem ducat singillatim, perinde atque peditum præfecti *faciunt*. Post hos Rambacas Medus equites item suos; et post eos, tu, Tigranes, tuas equestres copias: et *deinde* reliqui etiam equitum præfecti *ducant eos*, cum quibus ad nos quisque venit: post hos vos, Sacæ, ducite: ultimi quemadmodum venerunt, ita etiam copias ducant, Cadusii; tûque eorum ductor studiosè curam gerito, in hoc quidem tempore, omnium qui postremo sunt in agmine, neque permittito ut quisquam tuos sequatur equites. Date verò etiam operam vos præfecti, et omnes qui sapitis, ut cum silentio progrediamini: quippe noctu magis auribus quàm oculis singula tum percipitur agi oportet: quin et multò majoris res est negotii sedatûque difficilior, si noctu perturbatio incidat, quàm interdiu: quapropter et silentium teneri, et ordines servari necesse est. Nocturna verò excubie, inquit, quoties noctu caltra vobis erunt movenda, semper quàm brevissimæ constituendæ sunt et frequentes; nè cui vigiliæ in excubiis, si diuturniores sint, in itinere noceant; cùm autem proficiscendi tempus erit, cornu signum est dandum. Vos denique rebus iis, quas quemque habere oportet,

oportet, instructi, ad viam Babylonem versùs *ineundam* adeste: quisquis autem progredi cœperit, semper à tergo *iter facientem* ad sequendum hortetur.

Secundùm hæc ibant ad tabernacula, et inter eundum colloquebantur inter se, quantum memoriâ valeret Cyrus, quàm multos *ad officii munera* instrueret, quo modo nominatim adpellatis *suis* præciperet. At Cyrus hoc studiosè faciebat: nam ei perquam mirum videbatur, eorum qui sordidas exercent artes, tenere suæ quemque artis instrumentorum adpellationes, et medico quoque tum instrumentorum tum medicamentorum omnium quibus utitur, nota esse nomina; imperatorem verò tam stolidum esse, ut ducum sub se nomina ignoraret, quibus ei tanquam instrumentis necessariò esset utendum, et cùm quid occupare, et cùm custodire, et cùm *aliquibus* animos addere, et cùm terrere vellet. Quinetiam si quem honore adlicere aliquando vellet, ei decorum esse videbatur, ut nominatim *hunc* compellaret. Prætereà existimabat, eos, qui se principi notos esse arbitrantur, tum magis expetere, ut præclarum aliquid gerentes conspicerentur, tum studiosè magis curare, ut ab omni se turpi facinore abstinere. Hoc ei quoque stolidum esse videbatur, *imperatorum*, cùm aliquid geri vellet, ità præcipere, quemadmodùm domini quidam domi suæ imperant, Eat aliquis ad aquam, ligna quis findat: nam cùm hoc modo *negotium aliquod famulis* mandatum est, mutuo se respicere putabat omnes neminemque imperata facere; et omnes in culpâ esse, neque tamen quenquam vel ob culpam pudore adfici, vel sibi metuere, quòd ea cum multis ipsi communis esset: his de causis cùm *aliquid* imperaret, nominatim adpellabat omnes. Atque hæc Cyri erat de his sententia:

Milites verò tum cœnati, locatis excubiis, et necessariis rebus omnibus collectis *compositisque*, quieti se dederunt. Nocte autem mediâ signum cornu datum est. Cùmque Cyrus Chrysantæ dixisset, illum in itinere mansurum ante exercitum, secum sumptis qui circa eum erant ministris, egrediebatur; et paulò post aderat Chrysantas, thoracatos ducens. Huic itaque Cyrus datis ducibus itineris, sensim ut procederet, præcepit, donec nuntius adesset, in viâ omnes esse: ipse autem eodem in loco consistens, quemlibet advenientem ordine progredi jubebat, cunctantem verò missis nuntiis arcessebat. Cùmque omnes essent in itinere, ad Chrysantam misit equites, qui dicerent, Omnes jam in viâ sunt; quare celerius ducito. Ipse profectus equo ad partem anteriorem, tacitus ordines inspectabat; et quos compositè et cum silentio videbat incedere, ad eos adequitans, quinam essent interrogabat: et cùm cognovisset, *eos* collaudabat: sin quosdam tumultuari animadverteret, compertâ causâ, motum sedare nitebatur.

Unum modò curæ ejus nocturnæ *exemplum* exponendum restat, quod ante copias universas pedites *quosdam* expeditos *eosque* non multos præmisit, qui conspicerentur à Chrysantâ, et eum conspicerent, ut auribus captando, et alio quodam modo si persentiscere aliquid possent, Chrysantæ significarent, quidquid opportunum esse videretur: *suis* autem et his erat præfectus, hos qui instruebat: et si quid esset narratu dignum, significabat; sin autem, indicando minimè molestus erat. Et *hâc* quidem nocte iter hoc fecerunt: cùm verò illuxisset, quosdam Cadusiorum equites, proptereà quod eorum pedites ultimi pergerent, apud eosdem reliquit, nè ab equitibus hi nudi progredirentur: reliquos in anteriorem partem provehi jussit, quòd et hostes in

eâ essent parte: ut si quid uspiam ei se opponeret, cum instructo suo robore dimicaret; sive aliqui conspecti essent, qui fugerent, ut quàm expeditissimè persequeretur. Erant etiam apud eum semper instructi, si persequendum esset, qui persequi deberent, et qui apud eum manere: universos autem ordines dissolvi nunquam patiebatur. Hoc modo Cyrus exercitum ducebat: neque tamen ipse uno tantum loco utebatur, sed alias alibi circumvectus inspectabat, ac si quo *suis* esset opus, *id* curabat. Atque ita quidem exercitus Cyri pergebat.

In equitatu verò Gadatæ quidam ex potentibus viris, cùm eum ab Assyrio defecisse videbat, arbitrabatur se, si quid illi accidisset, omnia quæ possideret Gadatas ab Assyrio impetraturum; itaque quendam de iis qui sibi fidi erant ad Assyrium mittit, et eunti mandat, ut, si jam in agro Gadatæ Assyriorum copias offenderet, diceret Assyrio, posse ab eo et Gadatam et qui essent cum illo capi, si *quidem* insidias *illi* tendere vellent. Prætereâ indicare iussit, quem copiarum numerum Gadatas duceret, quòdque Cyrus eum non comitaretur; viam quoque quâ accessurus esset indicavit. Dedit etiam famulis suis mandata, quo fidei plus haberetur ei, ut castellum, quod in agro Gadatæ possidebat, Assyrio cum universis in eo rebus traderent: se venturum quoque aiebat, occiso Gadatâ, si quidem posset; sin autem, veile se tamen deinceps cum Assyrio facere. Is verò, cui datum hoc erat negotii, cùm equitando quàm fieri poterat celerrimè ad Assyrium pervenisset, et cuius rei causâ veniret, exposuisset: auditâ re, castellum ille mox occupat, et cum magno equitum numero et *multis* curribus in vicis *illie* frequentibus insidias locavit. Gadatas, cùm propè ab his vicis abesset, exploratum quosdam præmittit. Assyrius, ut exploratores advenire animadvertit, curros duos trêsvē, cum paucis equitibus, prodire et fugere jubet, quasi qui et terri et numero pauci essent. Hæc cùm exploratores viderent, et ipsi persequerentur, et Gadatæ signum dederunt. Is deceptus totis viribus insequitur. Assyrii cùm Gadatam capi jam posse putarent, statim ex insidiis surgunt. His Gadatæ milites conspectis, ut par erat, fugiunt: illi contra, quemadmodum fieri solet, insequerentur. Atque hîc Gadatæ is qui struxerat insidias eum ferit, et à vulnere quidem letali aberrat; sed isto *tamen* humero, vulnus ei infixit. Hoc cùm patrâisset, discedit, ut persequentibus se conjungeret: agnitus autem quis esset, alacriter unâ cum Assyriis equo concitato, regem in persequendo juvat. Atque hîc quidem illi scilicet quibus erant equi tardissimi ab iis capiebantur, qui velocissimos haberent: cùmque jam equites Gadatæ omnes valdè premerentur, quòd itinere confecti essent, Cyrum cum exercitu advenientem conspiciunt: credique adeò par est eos *tunc* tanquam in portum ex tempestate cum gaudio voluptatèque adpulisse. Cyro primùm res admirationi erat, verùm ubi quid ageretur animadvertit, quamdiu quidem omnes adversi ferebantur, et ipse copias instructas in eos ducebat: cùm autem hostes eo, quod erat, cognito, in fugam versi sunt, ibi tum Cyrus illos, quibus hoc negotii dederat, persequi iussit, et ipse cum cæteris subsequeretur, prout expedire putabat. Ibi verò et currus capti sunt, de quorum nonnullis aurigæ delabebantur, partim dum converterentur, partim aliis modis; aliqui etiam in potestatem ab equitibus intercepti venêre. Interficiunt etiam cùm alios multos, tum illum ipsum qui Gadatam vulnerârat. Pedites verò Assyrii, qui tunc forè Gadatæ castellum obsidebant, partim in illam munitionem, quæ à Gadatâ defecerat, fugâ

se recipiunt; partim, antevertendo in magnam quandam Assyrii regis urbem *se conferunt*; in quam et ipse cum curribus et equis confugerat.

His rebus confectis, Cyrus in regionem Gadatæ recedit; et cum eos quos oportuit captivis operam dare jussisset, confectum pergit Gadatæ visendi causâ, *cognoscendique* quo pacto se *is* ex vulnere haberet. Illi autem pergenti Gadatas obligato jam vulnere occurrit. Eum Cyrus ut vidit, gavisus est dixitque, Ad te iam visurus quæ valeres. Ego verò, inquit Gadatas, iterum te profectò spectatum veni, ut videam quæ vultus tui, tali animo præditi *viri*, species sit; qui cum ipse nesciam quâ nunc in re mei indigeas, neque mihi sanè hæc te facturum promiseris, nec adfectus ullo à me vel tantillo sis beneficio privatim, sed *ideò duntaxat* quod tibi visus sum amicis aliquid utilitatis adferre, usque adedò alacriter opem tulisti, ut jam me quod adtinet, perierim; quod te, salvus sim. Per deos *immortales*, Cyre, etiam si talis essem qualis initio natus sum, liberòsque procreâssem, haud scio an filium sic erga me adfectum unquam habiturus fuerim: nam et alios *aliorum* filios novi et hunc ipsum Assyriorum modò regem, multò plus doloris *molestiæque* patri suo adtulisse, quàm tibi jam adferre possit. Ad hæc Cyrus sic respondit, Multò, Gadata, majori certè miraculo prætermisso, me jam admiraris. Et quidnam illud est? ait Gadatas. Quod, inquit, tot Persæ tibi navârunt operam, tot Medi, tot Hyrcanii; atque adedò quotquot adsunt Armenii, Sacæ, Cadusii. Et Gadatas adjecto voto, Verùm his, ait, ô Jupiter, multa dii bona largiantur, et illi qui auctor est ut et hi tales sint. Ut tamen eos, quos tu, Cyre, laudas, egregiè hospitio excipiamus, accipe hæc munera, qualia *quidem* ipse dare possum: simulque permulta adduxit, ut et rem sacram facere, qui vellet, posset, et universus exercitus hospitio exciperetur, pro dignitate illarum rerum, quæ et præclarè gestæ erant et præclarè successerant.

Cadusius autem extremi custos erat agminis, nec hostium persequendorum particeps: qui *tamen* cum et ipse vellet facinus illustre quoddam edere, neque communicatâ re cum Cyro, neque ad eum delatâ in regionem Babylonem versùs excurrit. Dispersis verò ipsius equitibus, rex Assyrius cum ex urbe suâ, quod confugerat, proficisceretur, cum instructis egregiè copiis occurrit. Cumque solos esse hos Cadusios percepisset, impetum in eos facit, et tum Cadusiorum principem interficit, tum multos alios: quin et complures Cadusiorum equos capit, quâunque illi fortè tunc agebant prædam, aufert. Et Assyrius quidem *Cadusios* eò usque persequutus, quod tutum esse putabat, reversus est: Cadusii verò primi ad castra circa vesperam salvi pervenerunt. Cyrus ubi rem, sicuti gesta fuerat, cognovit, et obviam Cadusiis prodiit, et quem vulneratum videret, *eum* recipiens, ad Gadatam mittebat, ut curaretur; cæteros in eodem tabernaculo collocabat, studiosèque cum aliis *et ipse* dabat operam ut eis necessaria suppeterent, adsumtis in partem curationis *hujus* nonnullis de Persis qui *ἰατροὶ* appellantur; (nam in hujusmodi rebus *viri* boni libenter operas suas conjungunt) ipse verò gravem etiam præferabat dolorem: adedò ut cœnantibus aliis, cum jam *cœnandi* tempus erat, Cyrus etiam tum cum ministris ac medicis neminem suâ quidem sponte neglectum relinqueret, sed vel ipse suis oculis inspiciebat *omnes*, vel, ipse si hoc perficere non posset, palam mitteret qui *eorum* curam gererent. Ac tum quidem ita se quieti dederunt: primâ autem luce cum per præcones reliquorum quidem duces, Cadusios verò universos convenire jussisset, talia quædam verba fecit:

“ Humanum

“ Humanum est, focii, nobis quod accidit. Nam eos, homines qui
 “ sint, errare, minimè, meâ quidem sententiâ, mirum est. Verum
 “ par est fructum nos ut aliquem ex eo quod contigit capiamus, *ni-*
 “ *mirum* uti discamus copias, hostium quæ sint copiis imbecilliores, ab
 “ exercitu toto nunquam avellendas esse. Neque hoc dico, ait, non
 “ debere *aliquem* etiam minori cum agmine illuc unquam proficisci
 “ quò, sit opus, quàm illud fuerit, cum quò Cadusius modò exiit :
 “ sed si quis re cum illo communicatâ, qui satis virum ad opem
 “ ferendam habeat, egreditur, fieri quidem posse ut decipiatur ; at
 “ *illud etiam* fieri posse, ut is qui remanet, hostes fallendo ab iis, qui
 “ egressi sunt, avertat : quin et alia hostibus negotia facessendo, ami-
 “ cos in tuto collocare potest : atque ita fiet, ut nè quidem is, qui seor-
 “ sùm fuerit à cæteris, absit ; sed ab *exercitûs* robore pendeat : qui verò
 “ discesserit, neque *cum aliquo* communicaverit quò iturus sit, illi nihil
 “ diversi accidit, quàm si solus expeditionem susceperit. At enim pro
 “ *facinore* hoc, volente deo, hostes brevi ulciscemur. Sed cum primùm
 “ pransi fueritis, eò vos ego ducam ubi res est gesta ; simulque mortuos
 “ sepeliemus, simul hostibus, si deus volet, ostendemus, illic alios ipsi
 “ esse potiores, ubi se superiores evasisse censent ; atque etiam *efficiemus*,
 “ ut nè locum quidem illum libenter intueantur, nostros ubi focios in-
 “ teremerunt : sin adversi non prodierint, incendemus eorum vicos, a-
 “ grumque populabimur ; nè lætitiâ ex conspectu eorum, quæ in nos
 “ patrârunt, capiant ; sed intuentes mala propria mœrore adiciantur.
 “ Itaque vos, inquit, alii pransum ite : vos autem Cadusii, primùm hinc
 “ digressi, more vestro vobis aliquem ipsi in principem eligite, qui cum
 “ diis ac nobis vestri curam gerat, ubicunque opus fuerit : *hunc* ubi dele-
 “ geritis ac pransi fueritis, delectum ad me mittite.” Atque hæc illi fe-
 “ cerunt : Cyrus autem postquam copias eduxisset, suumque illi, qui à Ca-
 “ dusiis fuerat delectus, in acie locum tribuisset, iussit *eum* propter se *suorum*
 “ aciem ducere, Quò illorum, inquit, si quidem poterimus, rursus ex-
 “ citemus animos. Atque ita *quidem* proficiscebantur : cùmque *ad locum*
 “ pervenissent, et Cadusios sepeliiebant, et agrum populabantur. His rebus
 “ confectis, commeatum ex hostico secum ferentes, in *regionem* Gadatz
 “ reversi sunt.

Cum autem ad animum *Cyro* accidisset, futurum, ut qui ad se defe-
 “ cerant, quòd prope Babylonem essent, miserè adligerentur, nisi præ-
 “ sens ipse semper adesset, idcirco tum eos, quotquot ex hostibus di-
 “ mittebat, Assyrio dicere iussit, tum ipse caduceatorem misit qui ad eum
 “ hæc deferret : se *nempe* paratum agricolis parcere, nullâque *hos* adli-
 “ cere injuriâ, si *quidem* et ille eorum, qui ad se defecerant, agricolis,
 “ suas ut operas facerent, permittere vellet. Ac tu quidem, ait, etiam si
 “ prohibere possis, non nisi paucos prohibebis : (nam eorum, qui ad me
 “ defecerunt, exiguus est ager) ego verò permitterem, amplam tibi re-
 “ gionem cultam esse. Quod autem ad fructus colligendos adinet, si qui-
 “ dem bellum fuerit, is qui potentior est, meâ sententiâ, *hos* colliget : sin
 “ pacem *inter nos* fecerimus, tu scilicet *colliges*, ait. Si quos verò vel me-
 “ orum adversus te arma sumperit, vel tuorum adversus me, ab his, in-
 “ quit, pro virili pœnas uterque reposcemus. His cum mandatis cada-
 “ ceatorem dimisit. Assyrii verò, cùm hæc audissent, omni studio à rege
 “ contendebant, ut in his *Cyro* accederet, ac quàm minimum belli reli-
 “ quum faceret. Assyrius verò, sive quòd ei gens sua persuaserat, sive
 “ quod ipse sic vellet, hæc comprobavit : pactisque *adde* convenit, ut cum
 “ agricolis,

agricolis pax esset, cum armatis bellum. Hæc igitur de agricolis perfecit Cyrus; jumentorum quidem pascua amicos suos, si vellent, in ditione suâ collocare jussit; hostium verò prædam agebant undecunque poterant, ut militia sociis jucundior esset. Nam tametsi commineatus pararetur nullus, tamen eadem pericula *proposita erant*: at militiam leviores efficere videbatur alimenta ex hostium regione *quærendi ratio*.

Cùm autem Cyrus se jam ad discessum pararet, aderat Gadatas cùm alia dona multa variâque adferens adducensque, velut ex amplâ copiosâque domo, tum permultos equos suis equitibus ademptos, quibus *jam* propter *illas* insidias fidem non habebat. Ubi proprius accessisset, ita loquutus est, Hæc ego jam ad te adduco, Cyre, ut iis in præsentî si quid opus sit utaris. Existimes verò, inquit, *velim*, etiam alia, mea quæ sunt, esse tua. Quippe nemo est, nec erit unquam, cui ex me nato domum ego meam relicturus sim: sed necesse est, inquit, me moriente, mecum et genus nostrum et nomen extinguî. Atque hæc, Cyre, sum perpeffus, ait, (deos juratus testor, qui et vident et audiunt omnia) cùm tamen nihil injustum, nihil turpe, neque dixerim, neque fecerim. Simulque hæc dicens, suam cum lacrimis deploravit fortunam, neque loqui plura potuit.

Quibus auditis Cyrus calamitatem ejus miseratus, atque his verbis usus est, Equidem equos, ait, accipio: tuæ enim utilitati consulam, hominibus eos dando majori te benevolentiam prosequentibus, quam quorum modò erant, uti *quidem* adparet; et Persicum equitatum (id quod jamdudum expetiverim) celeriter explebo ad decem equitum millia: reliquas autem pecunias opesque tecum avectas servato, inquit, donec *tantum* me habere videris, ut remunerando te non sim inferior: quòd si ita abeas ut plura mihi des, quam à me acceperis; nescio profectò, quo pacto *facere* possim, ut pudore non adficiar. Ad ea Gadatas, Equidem hæc tibi credo, ait: (nam ingenium tuum video) verum confideres, an *satis* ad hæc conservanda sim idoneus. Etenim quamdiu Assyrio amici eramus, paterna sanè possessio pulcherrima esse videbatur; (quippe cùm ab urbe maximâ Babylone prope ablit, quæcunque commoda ex urbe amplâ percipi possunt, hisce *omnibus* fruebamur; quæcunque autem molestiam *nobis* exhibere poterant, ab his domum huc profecti longè aberamus) nunc cùm inimici simus, manifestum est, ubi tu discesseris, futurum, ut et nobis et toti domui *nostræ* insidiæ struantur; atque *adòd*, meâ sententiâ, vitam cum dolore *miseriâque* degemus, qui et omninò vicinos habituri simus hostes, eosque nobis ipsis potentiores conspecturi. Fortassè dixeris, cur ista non cogitârim prius, quam desicerem? Quia, Cyre, animus meus propter acceptam injuriam et iram, non quod esset tutissimum considerabat, sed hoc perpetuò parturiebat; ecquando licebit ulcisci hominem et diis et hominibus invisum, qui non desinit odisse, non si quis eum ladat, sed si quem se præstantiorem suspicetur. Itaque, uti opinor, cùm malus ipse sit, omnes *etiam* se deteriores socios habebit. Quòd si quis *inter hos* eo præstantior visus fuerit, certus esto, Cyre, nequaquam tibi adversus *ejusmodi* virum egregium dimicandum esse, sed illius industria ad hoc machinandum sufficiet, quoniam *videlicet* pacto se præstantiorem è medio tollat. Verum ut mihi molestus sit, *in eo*, quamvis mali *ignavi*que sibi adiut focii, facilè superior est, ut opinor, futurus.

Hæc cùm Cyrus audisset, visus est ei digna consideratione dicere: atque *adòd* statim, Quid ergò, inquit, Gadata, nonne castella præsidiiis muniti,

isti, quò tutò iis uti tibi liceat, cùm ea fueris ingressus; ipse verò *nonne* nobiscum es in expeditione, ut si dii perinde ac modò nobiscum fuerint, hic te metuat, non tu ipsum? Quin tu, tecum habens quidquid tuorum adspectu tibi iacundum sit, aut cujus consuetudine delecteris, mecum proficiscitor. *Nimirum* et tū mihi, ut equidem arbitror, admodum usui fueris, et esse tibi ego conabor, ut potero. Hæc Gadatas cùm audisset, respiravit ac dixit, Num possim res meas citiùs colligere, quàm tu discedas? nam et matrem, ait, mecum abducere volo. Poteris, inquit, profectò citiùs: etenim subsistam, donec tibi commodum esse dixeris. Itaque digressus inde Gadatas, castellis quæ communierat, unà cum Cyro præsidia imposuit, et omnia quibus ampla domus instrui commodè posset, collegit. Præterea suorum complures secum abducebat, tum fidos, quibus delectabatur, tum quibus dissidebat; quorum alios cogebat secum uxores ducere, alios forores, ut his *quasi vinculis* eos constrictos teneret. Itaque Cyrus cum Gadatâ iisque qui circum se essent, abibat; qui et index ei viarum esset, et aquarum, et pabuli, et frumenti, ut castra semper locis in uberrimis haberet.

Cùm verò pergens iter Babyloniorum urbem adspiceret, atque ei via, quâ incedebat, ducere propter ipsa urbis mœnia videretur, accessit Gobryâ Gadatâque, aliâne via esset interrogabat, ut tam prope ad mœnia *copias* non ducerent. Et Gobryas, Sunt, inquit, domine, permultæ quidem viæ: sed existimabam equidem te quàm proximè jam ad urbem iter facere velle, quò ipsis commonstrares exercitum tibi nunc et magnum esse et præclarum: nam cùm etiam tibi minor esset, ad murum ipsum accessisti, et vos *illi* haud multos numero spectabant: nunc autem tametsi paratus sit *Affyrius*, tibi quemadmodum dixit ipsum ad pugnandum se parare, scio futurum ut, si *copias* tuas conspexerit, imparata rursùs ipsi sua videantur.

Ad hæc Cyrus ait, Videris mihi, Gobrya, mirari, quòd id temporis, quo multo cum minori exercitu veni, ad ipsa usque mœnia duxerim; nunc majoribus copiis instructus *eas* ducere sub muros nolim. Verùm nè mireris, ait; non enim idem est adducere, et præterducere. Omnes enim sic instructas *copias* adducunt, uti se quàm optimè pugnâtes arbitrantur; at qui sapiunt, sic adducunt, ut quàm tutissimè, non quàm celerimè abscedant. In prætereundo autem exporrigi plaustra necesse est, et impedimenta quoque catara multùm laxari: atque hæc omnia armatis prætentis tegi oportet, nec uspiam impedimenta hostibus ab armis nuda conspici. Sic utique procedentibus *copiis*, necesse est aptos pugnæ milites juxta debiles et imbecillos collocari. Si ergo velint ex munitione conferti *hostes* in aliquos *prætereuntes*, impetum facere, ubicunque tandem manus conferent, multò validiores erunt in conflictu, quàm qui prætereunt. Et iis quidem, longo qui procedunt agmine, etiam subsidia non nisi longo ex intervallo mitti possunt: qui verò munitione *se erumpunt*, brevi spatio ad illos qui prope absunt et excurrere possunt, et rursùs abscedere. Quod si intervallo non minori interjecto præteribimus, quàm quanto nunc extensis ordinibus procedimus, multitudinem *illi* nostram conspicient, et omnis multitudo propter arma adtexta formidabilis adparet. Quòd si nobis hoc modo incedentibus aliquo loco erumpent, quia multò eos ante prospicimus, imparati minimè deprehendemur. Quin potius, viri, inquit, nè quidem adgredientur, cùm ipsis procul à muro recedendum erit, nisi se cum universis copiis *suis* futuros toto exercitu *nostro* superiores existimaverint: nam receptus res est plena formidinis.

midinis. Hæc cùm dixisset, visus est iis qui aderant rectè dicere, et Gobryas, ità uti iusserat, præibat. Cùmque præteriret urbem exercitus, inter abscedendum Cyrus postremum semper agmen firmiùs efficiebat.

Postquam autem hoc modo pergens insequentibus ad Assyriorum Medoràmque fines pervenit, unde initium expeditionis fecerat, ubi cùm tria essent Assyriorum castella, unum eorum quod erat infirmissimum vi adortus cepit; *reliqua* duo castella, Cyro metum incutiente, suadente Gadatà, perfectum est ut custodes dederent. His rebus confectis, ad Cyaxarem mittit, atque uti ad exercitum veniret per epistolam petit, quò et de castellis captis quid esset agendum deliberarent, et quò exercitum *ipso* contemplatus, de cæteris etiam rebus consilium daret quid deinceps agendum arbitraretur: quòd si iusserit, ait, dicito me ad ipsum venturum et *istic* castra locaturum. Atque nuntius, hæc qui exponeret, abibat:

Cyrus interea Gadatæ mandat ut tabernaculum Assyrii, quod Cyaxari Medi selegerant, cum adparatu reliquo, quem habebat, instrueret elegantissimè; tum utramque mulierem in conclave tabernaculi muliebri deduceret, et cum his *etiam* *alters* illas musicæ peritas, quæ Cyaxari selectæ fuerant. Atque hæc illi quidem exsequebantur. Qui verò missus erat ad Cyaxarem, cùm mandata exposuisset, his Cyaxari auditis visum est potiùs, ut *istic* in finibus maneret exercitus. Nam et Persæ, quos Cyrus arcessiverat, aderant: qui *quidem* erant numero quadragies mille sagittarii et peltastæ. Quamobrem cùm videret hos etiam magnum Medorum agro detrimentum adferre, libentiùs his quoque liberari velle videbatur, quàm ut aliam turbam *in agrum suum* admitteret. Et cùm quidem is, qui è Persià copias *hæc* ducebat, Cyaxarem interrogaret, quemadmodùm Cyrus præceperat, an *hoc* ipsi opus esset exercitu, atque is sibi opus esse negaret, eodem die Cyrum ubi prope abesse audierat, ad eum exercitum *secum* ducens abibat.

Cyaxares postridiè cum iis, qui secum manserant, equitibus Medis, iter est ingressus: cùmque eum Cyrus advenire sensit, sumptis *secum* et Persicis equitibus, qui jam multi erant, et Medis omnibus, et Armeniis et Hyrcaniis, et reliquorum sociorum equis et armis instructissimis, obviam prodiit: atque *adèò* Cyaxari copias spectandas exhibuit. Cyaxares autem, ubi multos et egregios fortèsq; viros in Cyri comitatu conspexit, secum verò et exiguam et parvi ducendam famulorum manum; *id* sibi dedecori esse putavit, *adèoque* dolor eum invasit. Cùmque Cyrus ex equo descendisset, ac de more osculaturus ipsum accederet, Cyaxares descendit quidem ex equo, sed sese avertit; nec *eum* osculatus est, sed lacrimas palam profudit. Tum verò Cyrus alios quidem omnes secedere iussit et quiescere: ipse dextrà Cyaxaris prehensâ, de viâ sub palmas quasdam eum abduxit, et stragula *quædam* ei Medica substerni iussit, *in quæ* cùm eum collocasset et adsedisset *ipse*, sic interrogavit:

Dic mihi, per deos *immortales*, inquit, avuncule, quamobrem mihi irasceris? et quid rei molestæ vides, quod usque adèò seîs graviter? Hic Cyaxares huiusmodi quædam respondit, Quia cùm, Cyre, existimer inde usque ab omni hominum memoriâ tum majoribus *jam* olim *regibus* tum patre rege procreatus esse, atque *etiam* ipse rex habear, me quidem adèò vilem indignumque in modum advehi conspicio, te verò meis cum famulis cæterisque copiis magnum et magnificum adesse. Atque hæc, meâ sententiâ, vel ab hostibus pati grave est; sed multò,

prò Jupiter, gravius ab illis, à quibus hæc *quæquam* perpeſſum eſſe minimè decebat. Equidem arbitror eſſe ſatius decies ſub terram condi, quàm adedò vilem me conſpici, meòſque mei negligentes, me irridentes cernere. Neque enim hoc, ait, ignoro, non te ſolum me majorem eſſe, ſed mihi etiam ſervos meos, me potentiores, occurrere, atque ità paratos eſſe, ut faciiliùs me lādere poſſint quàm à me lādi. Atque hæc dum proferret, multò etiam magis eum ſuperabant lacrimæ: adedò ut Cyrum etiam ed pertraheret, ut oculi ejus lacrimis implerentur. Cùm autem paulum ſe cohibuiſſet, ità Cyrus loquutus eſt:

Hæc verò, Cyaxàres, nec verè dicis, nec reſtè judicas, ſi Medos arbitraris, ipſe quòd hic adſim, ſic inſtructos eſſe, ut ad te lādendum ſatis virium habeant. Te ſanè et irāſci et in metu eſſe non miror: utrùm verò jure an injuriā eis ſuccenſeas, id *equidem* omittam: (quippe novi te graviter laturum, ſi me pro eis cauſam dicere audias) ſed enim virum, qui cum imperio ſit, ſubjectis ſibi pariter omnibus ſuccenſere, magnum equidem errorem arbitror. Eſt enim neceſſe, multos inimicos fieri, cùm quis terrorem multis incutit; *neceſſe* etiam, ut concordiam eis omnibus injiciat, cùm quis omnibus ſuccenſet. Illis de cauſis, me certò ſcias *velim* hos *ad te* ſine me non remiſſiſſe, quòd metuerem nè quid ob iracundiam tuam accideret, quod nobis univerſis dolorem adferret. Itaque deùm ope nullum hæc tibi me præſente periculum creabunt: quòd exiſtimas injuriā te adfectum à me eſſe, id graviter admodum fero, ſi dum pro virili laboro ut in amicos plurima beneficia conferam, contrarium facere videar. Verùm enimverò, inquit, nè noſmet ipſos adedò temerè criminemur; ſed, ſi fieri poteſt, planiſſimè videamus qualis illa ſit à me *illata* injuria. Atque ego *quidem* aequiſſimam inter amicos conditionem propono: nam ſi me conſtat mali quidquam feciſſe, injuſtum me fatebor; ſi me nihil amiſiſſe maleficii manuſtum ſit, ac nè cogitaſſe quidem, annon et ipſe viciſſim fatebere, nullā te adfectum à me injuriā? Id verò neceſſe fuerit, ait. Quòd ſi autem manuſtum ſit etiam boni me auctorem exiſtiſſe tibi, ſtudioſeque in id incubuiſſe, ut quàm plurima beneficia poſſem, in te conferrem; annon potiùs laude tibi dignus habear, quàm reprehentione? Æquum ſcilicet, ait. Age igitur, inquit Cyrus, conſideremus ſingillatim omnia quæ à me geſta ſunt; ſic enim maximè perſpicuum erit, quid in iis boni ſit, quid mali. Ordiamur autem ab hoc, ait, principio, ſi et tibi ſufficere videtur. Tu nimirum cùm animadverteres multos coiviſſe hoſtes, et quidem adverſus te tuamque regionem *domo* progreſſos eſſe, illicò tum ad Perſas publicè miſiſti copias auxiliares petiitum, tum ad me privatim, rogans ut operam darem quò venire ipſe, copiarumque Perſicarum, ſi quæ *ad te* irent, ductor eſſem. Annon in his abs te perſuaſus ſum, adſuique viros ducens numero quàm potui maximo, coſcēnque præſtantiſſimos? Veniſti verò, inquit. Ergo, ait, mihi primùm dicitò, utrùm in hoc injuriam adverſum te meam deprehenderis, an potiùs beneficium? Manuſtum eſt, inquit Cyaxares, ex his beneficium *me tuum cognoviſſe*. Quid verò? inquit, ubi venerunt hoſtes, et dimicandum adverſus eos erat, an tum animadvertiſti me vel laborem ullum detrectaſſe, vel peperciſſe periculo? Non profeſſò, ait, non equidem. Quid? ubi deùm ope victoria penes nos ſtetit, hoſtēsque *jam* cederent, atque ego te rogarem ut communibus eos copiis inſequeremur, communi operā ulciſceremur, communem denique, ſiquid bene feliciterque eveniret, ex eo fructum caperemus: in his an me accuſare poſſis,

possis, quasi proprii emolumenti plus æquo cupidum? Ad hæc quidem Cyaxares subticuit: Cyrus autem rursùm ità loquutus est, Quando tibi ad hoc tacere potiùs libet, quàm respondere, id mihi dicito, adfectúmne te sis arbitratus injuriã quòd, cùm tibi tutum non esse videretur persequi, te quidem ipsum periculi hujus participem fieri non sum passus, sed ut equites mihi quosdam de tuis mitteres, rogavi? num enim id abs te petens injustè fecerim, præsertim qui jam ante me tibi socium belli prebuissèm, hoc abs te, inquit, demonstretur. Ad hæc itidem cùm taceret Cyaxares, At si nè ad hoc quidem inquit, respondere vis, illud deinceps dicito, an injurius fuerim quòd, cùm tu mihi responderes nolle te, qui Medos hilaritati operam dare videres ab hâc revocatos cogere *tunc* ad professionem cum periculo conjunctam: an, *inquam*, videar molestum aliquid tibi fecisse, quod irasci tibi noluerim, sed post hæc rursùm abs te id petiverim, quo sciebam nihil à te mihi dari posse levius, nihil Medis imperari facilius: rogabam enim ut eos mihi dares, qui sequi vellent. Atqui hoc cùm abs te impetrâssèm, perfeci nihil, extra quàm his *ut me sequerentur* persuadendo. Itaque eos accessi, persuasi, iisque quibus persuaseram adsumptis abii, tuo permissu. Quòd si hoc meritò culpandum existimas, nè quidem culpâ vacat, uti videtur, aliquid abs te accipere, quod dederis. Sic igitur profecti sumus. At postquam discessimus, quid gestum à nobis est, quod *omnibus* notum non sit? annon hostium castra capta sunt? annon plures eorum interfecti sunt, qui contra te venerant? Quin et ex vivis hostibus annon multi spoliati sunt armis, equis multi? Fortunas verò eorum qui antehac ferebant et agebant res tuas, jam vides amicos tuos tenere et *secum* adferre partim tibi, partim tibi qui tuo *tamen* imperio subiecti sunt. Quod verò omnium maximum est et præclarissimum, vides ditionem tuam ampliorem fieri, hostium imminui: *vides* hostium castella teneri, ac tua, quæ avulsa Syri antea suam in potestatem redegerant, nunc è contrario tibi cessisse: an horum aliquid perniciosum tibi, an aliquid bonum sit, cognoscere *me* velle, equidem haud scio quomodo dixerim; quo minùs tamen audiam, nihil impedit. Quare dic, quæ tua de his sententia sit. Et hæc quidem cùm dixisset Cyrus, finem fecit: Cyaxares verò hæc ad ista respondit.

Nescio, Cyre, qui dici possit, ea quæ tu fecisti, mala esse: verùm scire te volo, inquit, hæc bona ejusmodi esse, ut quanto plurium speciem habent, tanto magis mihi sunt oneri. Nam malim equidem ditionem tuam, inquit, copiis meis ampliorem facere, quàm videre tali modo abs te augeri meam; quippe tibi hæc gerenti honesta sunt, mihi quodammodo ignominiam inurunt. Etiam opes, ait, tibi me donare malim, quàm abs te accipere, quæ tu nunc mihi das: nam iis abs te locupletari me planè sentio, quibus *ipse* pauperior fio. Atque eos sanè, meo qui sunt imperio subiecti, si modicã quãdam abs te adfectos injuriã viderem, minùs, meâ sententiã, dolerem, quàm nunc, ubi magnis à te beneficiis adfecti sunt. Quòd si tibi, inquit, hæc absque judicio iniquéque cogitare videar, non ea in me, sed in te conversa omnia, qualia tibi videantur, considera. Quid enim, ait, si quis canes, quos tu aleres custodiæ tuæ tuorumque causâ, *tales* commodè curando reddat, *ut* ipsum magis quàm te nôrint; an te hoc curationis genere delectaturus sit? Quòd si exiguum hoc tibi videtur, illud etiam considera; si quis tuos à *familiã* ministros, quos tu tum præsidii tum obsequii *tibi* præstandi causâ *tecum* habes, ejusmodi efficiat, ut illius esse malint quàm tui; an pro hoc beneficio gratiam ei

sis habiturus? Quid verò? (quod *unum* amore maximo complectantur homines, et curæ in primis ut sibi proprium habent) si quis uxorem tuam sic obsequiis demereretur, ut eam *tandem* sui magis, quàm tui, amantem efficeret; num hoc te beneficio delectaret? Longè secùs, meâ quidem, ait, sententiâ, res se habere videretur: imò fat scio injuriam eum hoc facto maximam tibi illaturum. Ut autem quod simillimum est ei, mihi quod accidit, dicam, si quis Persas eos, quos tu ad nos duxisti, sic demereretur, ut ipsum libentiùs quàm te sequerentur, an eum in amicorum numero haberes? Equidem arbitror, *talem non duceres, sed infestiores*, quàm si multos eorum occideret. Quid? si amicus quispiam tuus, te amanter dicente, Accipe de rebus meis, quantum voles, posteaquam id audisset, omnia, quæ posset acciperet et discederet, tuisque adedò rebus ditatus esset is, cùm tu nè modicum quidem earum fructum perciperes; an posses expertem culpæ amicum hunc existimare? Nunc verò abs te, Cyre, si non hæc, tamen his similia perpeßsum me arbitror. Nam vera narras; cùm ego dixissem, *licere tibi sequi* volentes tecum ducere, copiis meis omnibus acceptis discessisti, mèque solum reliquisti: jam autem quæ mei exercitus operâ cepisti, adfers sanè mihi, ac meam copiis meis ditionem auges: atqui ego, nullius boni tecum auctor, instar feminae me *offerre* videor et exhibere, ut beneficia tum ab aliis hominibus, tum etiam ab his imperio meo subjectis accipiam: tu viri speciem habes, ego indignus *videor* imperio. Hæcine tibi, Cyre, videntur esse beneficia? Certò scias, ulla mei si te cura angeret, in primis tibi cavendum, ut nullâ re minùs me spoliare, quàm auctoritate ac dignitate. Nam quid *ex eo* mihi accedit, si regio *mea* dilatetur, ipse *per ignominiam* contemptui sim? nec enim *idcirco* Medorum ego potitus sum imperio, quòd *unus* præstantior universis essem; sed potiùs quia ducerent ipsi nos in omnibus se meliores esse.

Et Cyrus, eo adhuc loquente sermonem suscipiens, Per deos *immortales*, inquit, avuncule, si quid ego tibi antehac feci, gratum quod esset, etiam tu hæc mihi gratificare, quæ à te petam: finem *scilicet* de me querendi hoc tempore facito; ubi verò periculum nostrum feceris, quo pacto erga te finis adfecti, si quidem tibi consluerit, ea quæ sunt à me gesta, tui boni causâ facta esse, me amplectentem te vicissim amplectere, beneque de te promeritum existima: sin aliter, tum demùm de me queritor. Fortassis, ait Cyaxares, rectè dicis: atque equidem hoc faciam. Quid igitur? ait Cyrus, an etiam te osculabor? Si voles, inquit. Neque me averfaberis, ut modò? Non averfabor, ait. Itaque Cyrus eum est osculatus. *Quod* cùm Medi, Persæ, et cæteri viderent, (erant enim omnes solliciti quid de his futurum esset) statim adfecti lætitiâ et exhilarati sunt. Cyaxares autem et Cyrus consensu equis præibant, Cyaxarémque Medi sequebantur, (sic enim nutu Cyrus eis significarat) Persæ Cyrum, post deinde alii *sequebantur*.

Ubi verò ad castra pervenisent, Cyaxarémque in tabernaculum paratum collocassent, *ii* quibus hoc datum erat negotii, necessaria ei parabant: et Medi, quamdiu ante carnem otiosus erat Cyaxares, adibant eum, nonnulli etiam sponte suâ, plerique ex mandato Cyri, dona ferentes; alius, bellum pocillatorem; alius, bonum coquum; alius, pistorem; alius, musicæ artificem; alius, pocula; vestem alius elegantem: maximâ *quidem* ex parte quilibet unum quiddam eorum, quæ ceperat, ei donabat: adedò ut Cyaxares, mutatâ sententiâ *tandem* agnosceret, neque Cyrum eorum

ab; se animos avertisse, neque ipsum minùs quàm ante Medos observare.

Cùm autem cœnæ tempus adpetiisset, Cyrum arcessivit Cyaxares ac rogavit; ut, quando jam eum ex longo temporis intervallo videret, secum cœnaret. *Cui* Cyrus, Nè me jufferis, inquit, Cyaxares. Annon vides, hos omnes qui adsunt, à nobis impulsos adesse? Quamobrem non rectè fecero, si hos negligens; voluptati meæ indulgere videar: quippe ubi se negligi putant milites, tum fortes qui sunt, multò minùs alacres evadunt, improbi multò petulantiores. Verùm tu, qui præsertim, ait, longo itinere confecto advenisti, cœnato jam: et si qui te colunt, eos vicissim complectere epulisquæ accipito, ut per eos bono sis animo: ego verò ad ea me convertam, quæ dixi: cras autem manè, inquit, hîc ad portam tuam omnes, rebus qui sunt conficiendis idonei, aderunt; ut tecum deliberemus, quidnam deinceps agendum sit. Tu verò præfens de hoc ad nos referto, videaturne ampliùs bellum esse gerendum, an opportunum sit jam exercitum dimittere. Post hæc Cyaxares cœnabat: Cyrus autem convocatis amicis, qui maximè et ad intelligendum, et ad navandum operam, si quid usus postularet, idonei erant, hujusmodi orationem habuit:

“ Quæ primùm optavimus, amici, ea deorum benignitate nobis ad-
“ sunt. Quo enim cunque tandem pergimus, *hostium* agro potimur: et
“ verò etiam hostes imminui videmus, cùm nos et numero et robore au-
“ geamur. Quod si manere nobiscum velint focii, qui ad nos jam acces-
“ ferunt, multò etiam magis *ea omnia quæ aggrediemur* perficere poterim-
“ mus, sive quid vi peragendi sit opportunitas, sive quid persuadendo sit
“ obtinendum. Quapropter non magis mei quàm vestri muneris fuerit
“ moliri, ut maximæ sociorum parti nobiscum manere placeat. Quem-
“ admodum verò, cùm pugnandum est, is qui plurimos capit, fortis-
“ simus existimatur; ità qui plurimos nostram in sententiam addu-
“ cit, cùm consilium ineundum est, is jure tam dicendi quàm agen-
“ di peritissimus habeatur. Neque tamen in hoc vos exercueritis, ut
“ orationem nobis ostentetis, quâ usuri ad quemque sitis; sed ità *eos*
“ parate, ut se persuasos à quolibet vestrùm factis declarent.” Ac
vobis quidem hæc, inquit, curæ sint: ego pro meâ virili curare cona-
bor, ut milites à comœatu instructi, de expeditione deliberent.

CUM hoc modo diem hunc exegissent, cœnassentque, quieti se dederunt: postridiè autem manè ad Cyaxaris portam focii omnes conveniunt. Itaque dum Cyaxares ornaretur, qui audiret magnam multitudinem ad portam adesse, intereà ad Cyrum amici adducebant, alii quidem Cadusios, rogantes uti maneret; alii, Hyrcanios; Gobryam hic, ille, Sacas; Gadatam eunuchum adducebat Hytaspes, orantem Cyrum, uti maneret. Ibi Cyrus, qui Gadatam jam dudum interiisse nôset præ metu nè exercitus dimitteretur, cum risu ait, Manifestum est, Gadata, te ab hoc Hytaspè persuasum ea sentire quæ dicis. Et Gadatas, sublati ad cælum manibus, jurejurando negavit ab Hytaspè sibi persuasa hæc esse, quæ sentiret: Sed scio futurum, inquit, ut vos si discedatis, meæ res prosùs perierint: proptereà, inquit, ad hunc egomet adivi, ut interrogarem num sciret quæ tua de copiis dimittendis esset sententia. Et Cyrus inquit, Ergo injustè in Hytaspem,

ut *quidem* adparet, culpam ego confero. Profectò, Cyre, ait Hytaspes, injustè: nam ego sanè Gadatæ etiam contradicebam, fieri non posse, ut maneat, quòd arcessi te à patre dicerem. Tum Cyrus, Quid ais? inquit: et tu hoc efferre ausus es, sive ego vellem, sive non? Ego verò, inquit: nam te nimis quàm cupere video, conspicuum in Persiâ circumire, ac patri demonstrare, quo pacto singula peregeris. At tu, subjecit Cyrus, non es domum redeundi cupidus? Non profectò, inquit Hytaspes, nec discedam sanè; sed *hic* manens imperatorio fungar munere, donec Gadatam hunc Assyrii dominum fecero.

Hujusmodi quædam illi dum seriò inter se jocarentur, interea Cyaxares augustè ornatus prodiit, inque Medico folio confedit. Cùmque jam convenissent omnes quos oportebat, et silentium factum esset, Cyaxares in hunc modum locutus est, Quia præsens, socii, et Cyro major natu sum, par fortassis est me priore loco verba facere. Equidem arbitror, ait, nunc tempus esse, ut de eo primùm differamus, utrum adhuc commodum esse videatur, bellum geri, an copias jam dimitti: itaque de hoc ipso dicat aliquis sententiam suam. Tum primus Hircanius dixit, Equidem nescio, socii, num verbis sit opus, ubi res ipsæ quod optimum est demonstrant. Omnes enim intelligimus, plus hostibus detrimenti nos adferre, dum unà manemus, quàm ipsi accipiamus: quo verò tempore alii ab aliis sejuncti eramus, agebant illi nobiscum, prout ipsis jucundissimum, nobis sanè gravissimum erat. Post hunc Cadusius, Nos autem quid dicamus, ait, de eo, ut domum hinc profecti separatim singuli vivamus, cùm nè militantibus quidem, ut adparet, conducat sejunctionem fieri? Nimirum nos, cùm non magno temporis spatio seorsum à copiis universis militarem, pœnas dedimus, quemadmodum et ipsi nôstis. Post hunc Artabazus, qui se cognatum Cyri aliquando dixerat, hæc protulit, Ego verò, ait, hætenùs, Cyaxares, ab his qui ante me dixere dissentio: aiunt nempe hi oportere nos hic manentes in expeditione versari; ego autem dico me, domi cùm essem, in expeditione versatum esse. Nam sæpè ad vim arcendam adcurrebam, cùm res nostræ *ferrentur et agerentur*; atque etiam de castellis nostris, uti quibus insidiæ fruerentur, sæpè negotium mihi exhibitum est, cùm et metuerem et in præsidio essem; atque hæc meo sumptu faciebam; nunc castella eorum teneo, et ipsos non metuo, et de iis quæ hostium sunt tum epulor tum bibo. Itaque tanquam si vita domestica militia sit; hæc verò militaria, feriæ, conventum hunc equidem, ait, celebrem minimè dimittendum arbitror. Post hunc Gobryas ait, Ego verò, socii, hætenùs Cyri dextram laudo: nihil enim eorum non præstitit, quæ promisit; at si ex hac regione discesserit, manifestum est, Assyrium quietem habiturum, nec pœnas earum injuriarum quas vobis inferre conatus est, nec illorum quæ in me patravit, luiturum: ego autem vicissim ei pœnas iterum dabo, quòd vestræ amicitiae me adjunxerim.

Post omnes hos Cyrus inquit, “ Nec ego sum, viri, nescius futurum, “ ut si copias dimittamus, nostræ quidem imbecilliores reddantur, hostium verò res rursùm incremento augeantur. Nam quibuscunque “ ipsorum arma sunt adenta, ii celeriter alia facturi sunt: quicunque “ spoliati sunt equis, celeriter alios *sibi* de integro comparabunt: pro “ interfectis alii pubescent et *iis* succedent: adeò ut minimè mirum “ *videri debeat*, si celeriter nobis rursùm negotia facessere poterunt. Cur “ igitur ego Cyaxari, ut de copiarum dimissione ad vos referret, auctor “ fui? ”

“ fui? Nempe quia quod futurum est metuo. Video enim adversarios
 “ nobis *eos* adventare, cum quibus nos, hoc si modo in expeditione
 “ versamur, dimicare non poterimus. Nam hyems utique adpetit, ac
 “ tametsi testa nos habeamus, non tamen equis *ea*, non ministris, non
 “ militum vulgo *suppetunt*; sine quibus bellum *hosti* facere non poterim-
 “ mus: commeatus autem, iis in locis in quæ nos venimus, à nobismet
 “ absumptus est; quo non accessimus, nostri metu in munitiones sub-
 “ vexerunt *hostes*: adedò ut ii hunc habeant, nos capere non possimus.
 “ Quis ergo tam fortis, quisve tam robustus, ut adversus famem et frigus
 “ pugnando bellum gerere possit? Quapropter si hoc modo militaturi
 “ sumus, aio nos ultrò dimittere potiùs exercitum debere, quàm invitos
 “ à difficultate rerum profligari. Sin *hæc* in militiâ perseverare volu-
 “ mus, sic nobis agendum esse censeo, ut quàm celerrimè loca munita
 “ quàm plurima hostibus adimere conemur, ac nobismet quàm plurima
 “ munire: nam si ita fiat, commeatus majorem habituri sunt copiam,
 “ qui majorem rapere copiam et recondere poterint; et obsidebuntur,
 “ qui fuerint *ex alterutris* inferiores. Jam verò nihil inter nos et in
 “ mari navigantes discriminis est: quippe navigant illi quidem semper;
 “ sed nihilo magis partem *maris jam* navigatam sibi propriam relin-
 “ quunt, quàm quæ ipsis enavigata non est. At si castella nobis acces-
 “ serint, ab hostibus ea regionem alienabunt, nobisque omnia magis
 “ erunt in tranquillo. Quod verò nonnulli vestrùm fortasse metuerint,
 “ nè procul à patrio *solo* collocentur in prædidiis, id minimè vobis for-
 “ midandum est. Nos enim qui sic *quoque* domo peregrinantes absumus;
 “ loca nos hostibus proxima custodituros vobis recipiemus: vos Assyriæ
 “ loca vobismet finitima possidete et colite. Nam si nos ea, quæ ab ipsis
 “ prope absunt tueri custodiendo poterimus, altâ vos in pace, qui loca
 “ possidete procul ab ipsis *diffita*, victuri estis: neque enim, ut arbi-
 “ tror, neglectis malis sibi proximis, insidiari vobis procul remotis po-
 “ terunt.”

Hæc ubi dicta fuerunt, cum alii omnes surgentes in ea operas suas
 et *studia* promptis se animis collaturos aiebant, tum etiam Cyaxares.
 Gadatas verò et Gobryas munitionem uterque se exstructuros aiebant,
 si potestatem ejus sibi facerent socii; ut etiam illæ sociis essent ami-
 cæ. Cyrus ergò, cum videret omnes animis esse promptis ad ea om-
 nia quæ dixisset facienda, tandem ait, Quod si igitur perficere, quæ-
 cunque dicimus conficienda esse, volumus, quam primùm machinas
 parari necesse est ad muros hostium demolandos, et fabros qui mu-
 nitiones nobis excitent. Tum verò Cyaxares machinam se fabricaturum
 et suppeditaturum pollicitus est, aliam Gadatas et Gobryas, aliam Ti-
 granes; aliam Cyrus ipse curaturum se uti conficeret aiebat. His de-
 cretis, machinarum structores conquirebant, et adparabant singuli quæ
 ad machinas requirerentur; nonnullos etiam *operi* præciebant, qui ad
 hæc curanda maximè viderentur esse idonei.

Cyrus verò, quod animadverteret hæc sine morâ perfectum non iri,
 eo loco castra metatus est, quem putabat saluberrimum esse, et propter
 illa quæ advehi oporteret, accessu facillimum; et quæcunque munitione
 adhuc indigebant, sic perficiebat, ut quovis tempore qui remanerent,
 in tuto essent, quamvis cum *exercitus* robore aliquando castris motis
 longiùs *ipse* cæterique ab iis abscederent. Præterea, interrogans eos,
 quos regionem maximè cognitam habere putabat, quibus ex locis ex-
 ercitus plurimum emolumenti capere posset, *sues* semper pabulatum
 eduxit,

eduxit, tum ut res exercitui necessarias maximâ copiâ pararet, tum ut rectius valerent et robusti essent, itineribus exercitati, tum etiam ut inter ducendum ordinis servandi recordarentur. His in rebus Cyrus erat occupatus:

Et Babylone verò transfugæ & captivi narrabant, Assyrium multa auri argentique talenta secum ferentem opesque alias et omnis generis ornamenta, in Lydiam esse profectum. Quamobrem militum vulgus suspicabatur, adductum metu jam pecunias eum *alibi deponendas ex regione suâ* clam exportasse: Cyrus verò, qui hominem intelligeret eâ de causâ discessisse, ut si quam posset adversariorum sibi manum conflaret, et ipse presenti se animo parabat, tanquam prælium adhuc ineundum esset: explebat quoque Persarum equitatum, partim à captivis, partim ab amicis acceptis equis: nam hæc ab omnibus accipiebat, neque rejiciebat eorum quidquam, siue quis arma *ipsi* elegantia daret, seu equum. Præterea currus parabat cum de iis quos ceperat, tum undecunque poterat. Ac currum quidem rationem superiori tempore Troiæ usitatum, & aurigationem, quâ hodieque Cyrenæi utuntur, sustulit & *abrogavit*: nam superiori tempore Medi & Syri & Arabes & omnes Asiatici curribus sic utebantur ut nunc Cyrenæi. Existimavit autem Cyrus, partem exercitus eam quam esse præstantissimam sit verisimile, cum fortissimi *quique* sint in curribus, velut vicem explere, neque magnum aliquod ad victoriam momentum adferre. Nam trecenti currus pugnantes quidem suppeditant trecentos, equis hi mille ducentis utuntur; iis præterea aurigæ sunt, uti par est, quibus *illi* optimi in exercitu maximè fidunt, ad trecentos: at hi sunt ii qui nihil proflus hostibus detrimenti adferunt. Hanc igitur curruum *agendorum* rationem sustulit; proque eâ bello aptos urrus instruxit, & rotis firmis, ut nè faciliè comminuerentur, & axibus ngis: quippe minis everti solent omnia quæ lata sunt: fellam verò aurigis Bruxit, veluti turrim, ex lignis firmis; atque harum *fellarum* altitudo usque ad *aurigæ* cubitos *pertingebat*, ut equi supra fellas habenis regi possent; aurigæ verò *ipsos* totos, exceptis oculis, loriceis armavit. Præterea falces ferreas duum ferè cubitorum ad axes ab utrâque rotarum parte adposuit, & alias infra sub axem, quæ terram respicerent; tanquam his in adversos cum curribus impetum facturis. Atque ut Cyrus id temporis hæc instituit, sic etiam hæc tempestate curribus *hisce* utuntur ii qui regis in ditione degunt. Habebat etiam permultas camelos tam ab amicis collectas, tum omnes *illas*, quæ captæ fuerant, congregatas. Et hæc quidem ita peragebantur:

Cum autem in Lydiam speculatorem quendam mittere vellet, ac quid rerum Assyrius ageret cognoscere, visus ei fuit idoneus, qui eò hanc ad rem proficisceretur, illius formosæ fœminæ custos, Araspas. Nam huic Araspæ hujusmodi quiddam evenerat; cum mulieris *ejus* amore captus esset, coactus est eam adpellare de consuetudine. At negabat illa quidem, viroque *suo* fida erat, tameti abesset: (quippe vehementer eum amabat) non tamen Araspam apud Cyrum accusabat, amicos inter se committere verita. Sed ubi Araspas existimans has momentum aliquod ad ea, quæ volebat, consequenda adlaturas, mulieri minas intendisset, ni libens faceret, invitam esse facturam; tum verò mulier, ut quæ vim verita fuerit, *rem* non amplius occultat, sed ad Cyrum eunuchum mittit, ei que mandat ut exponat omnia. Is autem ubi rem audivit, edito risu de homine qui ab amore se *nuper* in victum dixisset, Artabazum cum eunucho mittit, et Araspæ dicere jubet,

bet, vim quidem tali scœminæ adferri non debere, quo minùs autem persuadeat, si posset, non se vetare. Et Artabazus, cùm ad Araspam venisset, conviciis eum proscindebat, cùm mulierem illam depositum adpellans, tum ipsi impietatem, injustitiam, incontinentiam obijciens: aded ut Araspas quidem præ dolore multas profunderet lacrimas, pudore opprimeretur, atque etiam metu exanimaretur, nè quid ipsi gravius à Cyro accideret.

Cyrus igitur hæc ubi cognovisset, arcessivit eum, et solus cum solo locutus est. Video te, inquit, Araspa, metuere me, et maximo pudore addici. Verùm de his desiste; nam audio equidem deos etiam ab amore victos fuisse, et non ignoro, qualia ab amore iis etiam hominibus, qui prudentes admodùm viderentur, acciderint: atque etiam ipse de meipso animadverti ità me continentem non esse, ut si cum formosis unà sim, mihi neglectui sint. Quin hujus ego tibi rei sum auctor; quippe qui te cum illà re inexpugnabili concluderim. Et Araspas sermonem suscipiens, Enimverò tu Cyre, inquit, in his etiam sic te geris, ut in aliis; qui et clemens sis et delictis humanis ignoscas: me verò cæteri homines mœrore obruunt. Nam ex quo rumor de calamitate meâ vulgatus est, inimici mihi insultant; amici *me* convenientes, ut è medio me propriam, consulunt; nè quid à te mihi accidat, ut qui magnum *quoddam* scelus admiserim. Et Cyrus, Atqui certò scias, inquit, Araspa, posse te per hanc *hominum de te* opinionem admodùm gratam mihi rem facere, et socii utilitates maximas adferre. Utinam verò fiat, inquit Araspas, aliquà ut in re tibi rursùs opportunè commodum. Quòd si ergo volueris, ait, simulare quasi me fugias, atque ad hostes transire, arbitror fore ut ab hostibus tibi fides habeatur. Profectò, inquit Araspas, scio futurum equidem, ut etiam per amicos rumor excitetur, quasi te fugerim. Itaque nobis redires, ait, rebus omnibus hostium cognitis: quin etiam arbitror ità tibi fidem habituros, ut et rationum et consiliorum *suorum* te participem facturi sint; aded ut nihil latere te possit eorum omnium quæ nos, scire cupimus. Proficiscar igitur nunc jam, inquit *Araspas*: nam scire debes, etiam hoc unum fidei argumentum fore, quod effugisse videbor, cùm jam tibi supplicium daturus essem. An & formosam, inquit, Panthéam relinquere poteris? Duæ mihi nimirum, Cyre, ait, certè sunt animæ. Hanc philosophiam didici modò apud improbum illum sophistam, Amorem. Nam una sanè si esset anima, non et bona simul esset et mala, neque res simul honestas et turpes amaret, neque simul eadem et vellet et nollet facere: sed manifestum est, duas esse animas, et ubi quidem penes *animam* bonam imperium est, honestæ conficiuntur res; ubi verò penes malam, res suscipiuntur turpes. Nunc, quia te socium *et adiutorem* nacta est, anima bona viribus, et longè quidem, superior est. Quòd si ergo, inquit Cyrus, tibi quoque hoc iter instituendum videtur, sic erit agendum, ut apud illos etiam majorem habeas fidem: *nimirum* eis enuntiato quæ à nobis gerantur, et *quidem* sic enuntiato, ut quæ abs te dicentur, maximo sint ipsis impedimento ad ea quæ facere voluerint. Fuerit autem impedimento, si nos dixeris adparatum facere, ut alicubi agrum ipsorum invadamus: nam si hæc audient, minùs *collatis* viribus universis in unum se congregabunt locum, metuente quolibet domesticis etiam rebus. Maneto etiam, inquit, apud ipsos quàm diutissimè: nam maximè nobis opportunum fuerit ea rescire quæ faciant, ubi proximè à nobis aberunt. Iis porrò sis auctor, ut aciem, quocunque modo fuerit optimum, instru-

ant;

ante; cùm enim tu discefferis, qui nòsse ipsorum quomodo acies structa sit videre, necesse erit ut eandem ordinum rationem retineant: nam verebuntur aciem mutare; ac si quo alio modo eam sunt mutaturi, subito perturbabuntur. Et hoc quidem modo digressus Araspas, sumptis secum fidissimis famulis, et ad quosdam prolatis iis, quæ ad negotium *conficiendum* profutura putabat, discessit:

Panthéa verò, cùm discessisse Araspam sensisset, ad Cyrum misit qui diceret, Nè tibi molestum sit, Cyre, quod Araspas ad hostes transferit; nam si potestatem mihi feceris ad maritum mittendi meum, recipio tibi, venturum amicum longè tibi Araspâ fideliozem; atque etiam scio futurum, ut tibi cum quantis maximis poterit copiis adsit. Etenim hujus quidem regis, qui modò imperat, pater ei amicus erat: at is qui jam rerum potitur etiam conatus est aliquando me ac maritum meum divellere: quamobrem sat scio, cùm eum insolenter injurium *esse* existimet, libenter ad virum talem, qualis tu es, discefferit. Hæc ubi Cyrus audisset, *ei* mandat ut ad maritum mittat: quod quidem illa fecit. Cùm verò ab uxore signa cognovisset Abradates, atque etiam animadverteret, qui cæterarum rerum status esset, libens ad Cyrum cum duobus circiter equorum millibus profectus est. Ad Persarum verò speculatores ubi pervenisset, mittit ad Cyrum, et quisnam esset significat. Cyrus statim deduci hominem ad uxorem jubet. Cùm autem hæc et Abradates se mutudò vidissent, *ipsi* inter se complexi sunt, uti par erat, ex insperato. Deinde Panthéa Cyri sanctitatem, temperantiam et commiserationem erga se commemorat. Quibus Abradates auditis ait, Quid igitur faciam, Panthéa, quo gratiam Cyro cùm tuo tum meo nomine referam? Quid aliud, inquit Panthéa, quàm ut perinde erga ipsum te gerere coneris, atque se ipse erga te gessit?

Post hæc ad Cyrum venit Abradates; cùmque ubi conspexit, prehensâ ipsius dextrâ, Pro iis, ait, beneficiis, Cyre, quibus nos adfecisti, non habeo quod dicam majus, quàm quod amicum me tibi, et ministrum, et socium trado: et quacunque in re strenuam te navare operam viderim, in eâ conabor operam tibi meam exhibere quàm potero præclarissimam. Et Cyrus, Ego verò accipio, inquit; ac nunc te quidem dimitto, ut cum uxore cœnes; deinceps autem tibi etiam meo, cum tuis ac meis amicis, tabernaculo utendum erit.

Secundùm hæc cùm Cyrum Abradates videret falcatorum curruum, ac tum equorum tum equitum thoracatorum studio teneri, operam dabat, ut ex equestribus copiis suis ad centum ei currus conficeret, similes ipsius curribus; ac seipsum etiam parabat ut in curru dux eorum esset. Junxit autem currum suum *itâ*, ut è temonibus quatuor et equis octo *constaret*: uxor verò ejus Panthéa de facultatibus ipsius loricam ei auream, et auream galeam confecit, itémque brachiorum tegumenta; equos autem curru junctos, totos æreis tegumentis instruxit. In his quidem faciendis occupatus erat Abradates. Cyrus autem currum ejus cum temonibus quatuor intuitus, animadvertit fieri posse currum etiam octo temonum, ut octo boum jugis machinarum infima veheretur structura: et aberat hic *currus* cum rotis à terrâ tribus ulnis. Hujusmodi turres si cum ordinibus sequerentur, videbantur ei et phalangi suæ magno fore adjumento, et hostium aciei magno damno. Etiam structuris in hisce tum circuitus fecit tum propugnacula; et in turrim quamlibet viginti viros imposuit.

Postea verò quàm omnia, quæ ad currus pertinebant, ipsi essent confecta,

fecta, periculum vecturæ fecit; et multò facilius octo illa juga turrim cum *impositis* in eam militibus trahebant, quàm unum jugum id omne ferret, quod ei ex impedimentis imponebatur. Nam jugo impedimentorum onus, *quod* ferè talenta quinque ac viginti *æquabat*, imponi solebat; at cùm in turri materia tragicæ scenæ crassitudinem haberet, et viri essent viginti et arma, fiebat ut hæc in unumquodque jugum oneris minus *plauistro vehendi*, quàm talenta quindecim, conficerent. Postquam animadvertit facilem hanc esse vehendi rationem, parabat sese ut turres unà cum exercitu duceret; quippe qui in bello captationem conditionis potioris existimaret et salutis, et justitiæ, et prosperitatis esse *plenam*.

Id temporis etiam illi venêre, qui pecuniam ab Indo adferebant; ac ei renuntiârunt, Indum talia *quædam ipses* mandata ad eum perferenda dedisse. "Gratum mihi est, Cyre, te mihi significasse, quibus tibi rebus opus esset; atque mihi tecum hospitii jus esse volo, et pecunias tibi mitto: quòd si aliis tibi sit opus, mitte qui ad te ferant. Præterea mandatam est iis, qui à me ad te *veniunt*, ut quicquid tu iusseris faciant." Quæ cùm audisset Cyrus, Præcipio igitur, ait, ut vestrùm alii iis in tabernaculis hîc remanentes in quæ vos recepistis, harum pecuniarum custodes sint, et quo ipso modo jucundissimum sit vitam degant; tres autem vestrùm ad hostes profecti, quasi *adsint* ab Indo societatis ineundæ gratiâ, et edocti illic omnia, quæ dicant faciântque, quamprimùm et mihi et Indo renuntient: atque in his si mihi egregiam operam navabitis, majores etiam hoc nomine vobis habebo gratias, quàm quòd pecunias adtuleritis. Etenim speculatores servis similes nihil aliud quod sciant renuntiare possunt, quàm quæ nota sunt universis: at ejusmodi viri quales vos estis, sæpenumerò etiam consilia perdiscunt. Quæ cùm Indi libenter audissent et hospitio tunc à Cyro liberaliter accepti fuissent, paratis compositisque rebus suis, postridiè proficiscebantur, sanctè polliciti se, ubi de hostibus quantum maximè liceret, didicissent, quàm fieri posset celerrimè redituros.

Cyrus autem cùm alia parabat ad pugnam magnificè, ut erat sanè vir talis, qui nihil exiguum gerere cogitaret, tum non solùm ea curabat, quæ focii censuissent, sed etiam contentionem inter amicos mutuam excitabat, ut eorum singuli armati pulcherrimè et equitandi, et jaculandi, et sagittandi peritissimi, laborumque patientissimi conspicerentur. Atque hæc effecit, tum ad venationes eos educendo, tum præstantissimos ubique *præmiis* et honoribus ornando: quin et præfectos eos, quos videret studiosè operam dare, ut milites ipsorum quàm optimi essent, partim collaudando exacuebat, partim eis gratificando quacunque in re posset. Quòd si rem sacram aliquando faceret festumve diem ageret, tum quoque eorum omnium, quæ homines belli causâ exercent, certamina instituebat et præmia victoribus magnificè largiebatur; multaque addeò jam erat in exercitu hilaritas.

Erant autem Cyro perfecta jam propemodùm omnia, quibus in expeditione uti volebat, extra machinas. Etenim Persicorum equitum numerus ad decem millia plenè jam excreverat; et falcati currus, quos ipse paraverat, centenarium jam numerum explebant; ii etiam, quos Abradates ille Susius Cyri curribus similes parandos susceperat, centum alios plenè efficiebant. Etiam Cyaxari Cyrus auctor fuerat, ut currus Medicos ad eundem modum ex Trojanâ Lybicâque curruum formâ immutaret; qui et ipsi erant omnino ad centenos numero alios. Præterea
delecti;

delecti erant pro camelis milites, in singulas duo sagittarii. Et maxima quidem pars exercitus hoc erat animo, quasi qui omnino jam vicissent, et *quasi* hostium adparatus nullius essent momenti :

Cum autem, illis sic adfectis, Indi ab hostibus rediissent, quos Cyrus speculandi causâ miserat, ac dicerent, Cræsum electum esse ducem et imperatorem omnium hostium; et decretum, ut omnes reges socii, suis quisque cum copiis universis, adessent; ut maximam pecunie summam conferrent, eamque impenderent ad milites conducendos, quoscunque possent, et ad danda munera, quibus oporteret: præterea conductos jam permultos esse Thracas machærophoros, Ægyptios navigiis advehi; atque *hos* aiebant esse numero ad centum viginti mille, cum scutis ad pedes usque pertinentibus, hastisque magnis, (quales etiam nunc habent) et copidibus: Cypriorum quoque copias navigiis advehi, jamque adesse Cilicas omnes et Phrygas utrosque, et Lycaonas, et Paphlagonas, et Cappadocas, et Arabas, et Phœnicas, et cum Babylonio rege Assyrios; Iones etiam et Æolenses, propèque Græcos omnes Asiam incolentes Cræsum sequi coactos esse: Cræsum porro societatis ineundæ causâ legatos etiam Lacedæmonem misisse; exercitum *ipsum* propter Pæctolum amnem cogi, ac progressuros *deinde* eos ad Thybarra verius, (ubi nunc quoque barbari Syriæ inferioris incolæ, qui sub regis imperio sunt, cogi solent) omnibusque denuntiatum esse, ut res venales eò conferrent: eadem propè captivi etiam dicebant: (dabat enim operam Cyrus, ut caperentur *aliqui*, de quibus nonnihil exquirere posset; atque etiam mittebat speculatores fervorum specie, tanquam si transfagæ essent.) Hæc igitur cum Cyri exercitus audisset, et sollicitus esse quisque cœpit, uti consentaneum erat, et lento magis incedebant gradu, quam consuevissent; magnaque pars eorum non admodum hilaris cernebatur: præterea in circulis congregabantur, et omnia plena erant se mutuò interrogantium de his rebus, et colloquentium. Cyrus autem, ubi metum pervagari exercitum animadvertit, tum copiarum præfectos convocat, tum eos omnes, qui si dejectis essent animis, damnum; si alacribus, utilitatem adlaturi viderentur. Prædixit etiam ministris, ut si quis alius quoque ex armatis adflare vellet, orationem auditurus, ne prohiberent. Ubi convenissent, in hæc sententiam locutus est:

“ Convocavi ego vos, focii, quia nonnullos vestrum video, postea-
 “ quam ab hostibus venere nuntii, similes admodum hominibus esse
 “ perterritis. Equidem miror, quenquam vestrum formidine corrip-
 “ quia dicantur hostes colligi; quod verò multò majore numero nos
 “ jam collecti sumus, quàm id temporis, cum eos vinceremus, et
 “ multò nunc dei ope, quàm antea, melius instructi, *adeoque* hæc cum
 “ videatis, non fidentibus *potius* vos esse animis. Dii *immortales*, ait,
 “ quid facturi tandem fuissetis, qui jam metu estis perculsi, si qui nun-
 “ tium attulissent, quæ nunc apud nos, hæc nobis adversa adventare?
 “ et primum andiretis, inquit, eos, qui prius nos vicissent rursùm ve-
 “ nire, victoriam in animis habentes, quam aliquando adepti essent;
 “ deinde eos, qui tum et sagittariorum et jaculatorum velitationes fre-
 “ gissent, nunc advenire, aliosque his similes multò plures: præterea
 “ quemadmodum hi tunc armati vicissent pedites, sic nunc equites ipso-
 “ rum instructos ad equites accedere; ac rejectis arcubus et jaculis,
 “ et accepto quemque palto uno *eoque* firmiore, apud animum statuisse
 “ adequitare, ut cominus pugnam ineat; venire item currus, qui non
 “ ita constituendi sint aversi velut ad fugam, sicut prius, sed tum equos
 “ in

" in curribus cataphractos esse, tum aurigas in turribus ligneis stare,
 " quorum partes *corporis* eminentes omnes loriceis ac galeis testæ sint;
 " et falces ferreas ad axes aptatas esse, quo et illi statim in adversa-
 " riorum ordines impetum faciant: præter hæc habere ipsos came-
 " los, quibus advehantur, quorum unum *vel* centum equi videre non
 " sustineant; adventare item eos cum turribus, de quibus sint opem
 " laturi suis, et vos ejaculando impedituri, quo minùs in plani-
 " tie dimicetis: hæc igitur si quis vobis nuntiaret hostibus adesse,
 " quid tandem facturi essetis, qui jam in metu estis? quando *adèò*
 " *perturbamini* adlatis nuntiis, Cræsum hostes imperatorem legisse, qui
 " tanto Syris ignavior fuit, ut cum Syri prælio victi fugerent, Cræsus
 " victos esse videns, quibus opem, ut sociis, ferre debbat, fugâ se
 " subduceret. Deinde nuntiatur sanè hostes ipsos se non idoneos *ac paræ*
 " arbitrari, qui nobiscum pugnent, sed alios conducere, quasi pro eis
 " meliùs illi præliaturi sint, quàm ipsimet. Si quibus tamen hæc ità
 " cum se habeant terribilia videntur esse, nostra verò frivola, hos
 " equidem aio, viri, ad hostes ablegandos esse: nam multò magis nobis
 " profuerint, si cum illis sint, quàm si nobis adsint."

Hæc ubi Cyrus dixisset, Chryfantas ille Persa surrexit, et in hunc
 modum loquutus est: Nè tibi, Cyre, mirum sit, quosdam auditis hisce,
 quæ nuntiantur, tristes visos esse: quippe non propter metum sic ad-
 fecti fuere, sed propter indignationem: perinde ac, inquit, si aliquibus
 jam et prandere cupientibus et existimantibus id futurum, opus aliquod
 denuntietur, quod necesse sit ante prandium absolvi, neminem, opinor,
 hoc audito delectatum iri: sic et nos quidem, qui fore jam putabamus
 ut opes consequeremur, posteaquam audivimus restare quoddam opus
 quod absolvendum sit, vultus *nostros* contraximus, non qui metu percel-
 leremur, sed illud etiam vellemus effectum esse. Verùm enim verò quia
 non de Syriâ solùm dimicabimus, ubi magna est frumenti copia, et
 pecudes et palmæ frugiferae, sed etiam de Lydiâ, in qua vini, sicorum, olei
 magna est copia, et quam mare adluit, quo bona plura, quàm quis-
 quam viderit, advehuntur: hæc, inquit, cogitantes, non *jam* ampliùs
 indignamur, sed quàm maximè confirmatis animis sumus, ut quam pri-
 mùm etiam istis Lydiæ bonis fruamur. In hunc ille modum loquutus
 est: socii autem universi sermone delectati sunt *eùmque* probârunt.

Et Cyrus, Equidem, ait, arbitror quàm celerrimè adversus eos per-
 gendum esse; ut primùm ipsos *èd* veniendo antevertamus, *si* quidem po-
 terimus, ubi commeatum colligunt: deinde quanto celerius iverimus,
 tanto pauciora eis adesse, plura abesse inveniemus. Equidem ità cen-
 seo: quòd si quis vel tutius vel faciliùs *aliquid* aliâ ratione *facturos* nos
 sentit, *janè id* doceat. Cum autem multi in eandem sententiam con-
 currentes dicerent, necessarium esse ut quàm celerrimè in hostes perge-
 rent, ac nemo contradiceret, tum verò Cyrus hujusmodi orationem est
 orsus:

" Jam dudum, socii, tum animi, tum corpora, tum arma quibus
 " utendum erit, ope dei nobis parata sunt: nunc verò commeatus
 " ad iter comportandus est, et nobis ipsis et quibuscunque utimur
 " quadrupedibus, *isque* non minor quàm viginti dierum. Etenim con-
 " siderando reperio, pluriùm quàm quindecim dierum fore viam, in
 " quâ nihil commeatûs inveniemus: nam avecta sunt, partim à nobis
 " partim ab hostibus, quæcunque potuerunt. Quamobrem cibi quan-
 " tum satis sit nobis comparandum est; (nam absque hoc nec præliari.
 " nec

nec vivere possimus) et vini tantum habere quemvis oportet, quantum
 satis fuerit ad consuefaciendum nos ut aquam bibamus: nam magna
 viæ pars vino caret, in quam si vel plurimum vini comportemus,
 non tamen *illud* suffecerit. Quare nè, si subito vinum nos deficiat,
 in morbos incidamus, sic faciendum erit: ad cibum jam statim
 aquam bibere incipiamus: nam hoc si jam fecerimus, mutationem
 non magnam sentiemus. Etenim quicumque polentâ vescitur, is sem-
 per mazam aquâ mistam; qui pane vescitur, aquâ subactum panem,
 comedit. Quin et elixa omnia plurimâ cum aquâ parantur. Post
 cibum verò si vini potus accedat, nihilo deterius habens animus ad-
 quiescet. Deinde de illo etiam, quod à cenâ sumitur, detrachere
 oportebit *aliquid*, donec imprudentes quodammodo aquæ potiores evada-
 mus. Nam quæ mutatio paulatim declinando fit, ea facit ut quæ-
 libet natura mutationes ferat: id quod deus ipse nos docet, qui pau-
 latim ab hyeme nos ad perferendum vehementes calores abducit, et
 ab æstu ad acrem hyemem: quem imitando pervenire ad id, quod
 necesse est, *jam* ante consuefacti debemus. Quin et stragulorum pon-
 dus in res necessarias insumite: necessaria enim si supersint, non
 erunt inutilia; at stragulis si carueritis, nè metuatis quin suaviter
 dormituri sitis; sin minùs, me culpate. Vestis verò cui adsit abun-
 dantior, permultum et rectè valenti et ægrotanti prodest. Obsonia
 comportanda sunt, quæcunque maximè acida, et acria, et falsa
 fuerint, nam hæc ad cibum invitant et quàm diutissimè sufficiunt.
 Posteaquam verò ad integra loca pervenerimus, ubi consentaneum est
 frumentum nos jam tandem capturos; jam inde manuales molæ pa-
 randæ erunt, quibus panem conficiamus: nam id ex illis instru-
 mentis, quibus sit panis, levissimum est. Præterea comparari oportet
 etiam illa, quibus homines infirmæ valetudinis indigent: nam
 horum moles est perexigua, et si talis fortuna sit, *eis* maximè opus
 erit. Oportet etiam habere lora: nam plurima tum hominibus tum
 equis loris adligata sunt; quibus attritis et fractis cessare necesse est,
 nisi vincula quis habeat. Quicumque autem et paltum polire didicit,
ei utile fuerit ascia non oblivisci. Profuerit etiam limam ferre:
 nam qui hastam acuit, is animum quoque præterea nonnihil exacuit.
 Inest enim *hic* pudor quidam, eum ignavum esse, qui hastam acuit.
 Oportet autem lignorum etiam habere copiam et curribus et plaustris:
 nam multis in negotiis *et operibus*, necesse est multa quoque deficere.
 Præterea habere oportet instrumenta maximè necessaria ad hæc omnia;
 non enim ubique adsunt opifices: quod autem in diem satis fuerit,
 ad id efficiendum pauci quidam non sufficiunt. Oportet etiam sarcu-
 lum et ligonem in curru quovis habere, et in *jumento* dossuario do-
 labram et falcem; nam hæc et cuicque privatim usui sunt, et pub-
 licè frequentur utilitatem adferunt. Et quibus quidem ad cibos
 opus est, de iis vos duces militum gravis armaturæ illos interrogate,
 qui vobis parent: non enim prætermittendum est quidquam horum,
 quod quis indigere poterit; nam eorum indigi nos erimus. Quæ-
 cunque verò jumenta habere jubeo, vos impedimentorum præfecti
 inquirete, et qui non habet, hunc ad parandum *ea* cogite. Vos
 autem, qui vias *exercitui* sternentibus præestis, habetis à me descriptos
 eos qui ex jaculatoribus, et sagittariis, et funditoribus rejehti sunt:
 hos itaque cogere oportet, ex jaculatoribus quidem qui sunt rejehti,
 ut sumptâ securi lignum ad secandum aptâ militent; qui ex sagit-

"tariis, ligone; qui ex funditoribus, sarculo: hos porrò iis instructos
 "cogere oportet, ante plaustra turmatim incedere, ut si quid opus sit mu-
 "niendâ viâ, statim opus adgrediamini; et ipse sciam, si mihi aliquo-
 "rum opera necessaria sit, unde ad usum meum mihi sumendi sint.
 "Ducam verò *nobiscum* et fabros ærarios militaris ætatis, et fabros lig-
 "narios, et futores, cum instrumentis *suis* ; ut quacunque in re hujus-
 "modi etiam artificii opus sit in exercitu, nihil deficiat. Et hi qui-
 "dem ab armatorum *militum* ordinibus erunt soluti, quæ autem sciunt,
 "mercede ei ministrantes qui velit, erunt in constituto *loco*. Quodd
 "si quis etiam mercator sequi *castra* voluerit, ut aliquid vendat, *is* il-
 "lorum dierum, quos antè significavimus, commeatum habere *debet*:
 "sin aliquid vendere deprehendatur, omnibus spoliabitur. Posteaquam
 "verò dies hi præterierint, quo pacto volet, vendet: et quisquis è
 "mercatoribus quàm maximè rerum venalium forum augere videbi-
 "tur, is et à fociis, et à me munera et honores consequetur. Quod si
 "quis existimat, pecuniâ sibi ad coëmptionem rerum opus esse, is illis
 "quibus notus est, quique spondeant futurum, ut cum exercitu profi-
 "ciscatur, adductis, quam nos habemus accipiat. Atque hæc quidem
 "prædico: si quis verò aliud quidpiam, quod factò sit opus, perspicit,
 "mihi significet. At vos quidem *hinc* digressi vasa colligite: ego pro-
 "fectionis causâ rem sacram faciam; cum verò res divinæ rectè se
 "habebunt, signum dabimus. Debent autem adesse omnes cum iis
 "quæ prædicta sunt, ad locum constitutum, apud duces suos. Vos
 "verò, duces, ubi suum quisque ordinem instruxeritis, ad me conve-
 "nietis omnes, ut suos singuli locos percipiatis."

His illi auditis, *ad iter* sarcinis compositis se comparabant: *Cyrus*
 verò rei divinæ dabat operam. Ubi verò sacrificia benè se habue-
 runt, cum exercitu progredi cœpit: ac primo quidem die metatus est
 castra loco, quàm potuit, proximo, ut si quis alicujus rei esset obli-
 tus, eam quæreretur, et si quis esse sibi aliquâ opus animadverteret, eam
 etiam sibi compararet. Et Cyaxares quidem cum tertiâ parte Me-
 dorum remansit, ut domi solitudo non esset. *Cyrus* quàm celerri-
 mè poterat, faciebat iter, equites quidem primo loco constituens, et
 ante hos exploratores et speculatores anteriora semper in loca, quæ
 ad speculandum essent commodissima, præmittens: post hos agebat im-
 pedimenta, multos, ubi quidem planities esset, plaustrorum et impedi-
 mentorum globos faciens: *hos* cum à tergo sequeretur phalanx, si quid
 impedimentorum à tergo relinqueretur, præfecti qui *in ea* inciderent
 curabant, ut in progressu non impedirentur. Ubi verò angustior erat
 via, milites armati receptis in medium impedimentis, hinc et illinc in-
 cedebant; ac si quid impediret, milites ad hæc constituti *in eo* curam
 adhibebant. Plerumque verò sic cohortes iter faciebant, ut apud se *sua*
 haberent impedimenta: omnibus enim qui impedimentis ferendis ope-
 ram dabant imperatum erat, ut quisque propter cohortem suam progre-
 deretur, nisi quid rei necessariæ vetaret. Atque is etiam cui sarcinarum
 vectura curæ erat præibat, signum centurionis sui habens, quod militi-
 bus ejusdem cohortis notum esset: itaque catervatim faciebant iter, et
 vehementer intentus erat quilibet, nè qui suorum à tergo relinqueren-
 tur. Quod cum facerent, necesse non erat ut se mutuo quærerent, et
 omnia præstò magisque salva erant, et ea quibus esset opus citiùs mi-
 lites habebant.

Cæterum speculatores antegressi cum viderentur in planitie videre ho-
 mines

mines, qui et pabulum et ligna fumerent, et adspicerent itidem iumenta, quæ ejusmodi alia portarent atque *interim* pascerentur; et remotiora loca intuendo, animadvertere sibi viderentur, vel fumum vel pulverem in sublime ferri; de his omnibus intelligebant, hostium copias alicubi esse in propinquo. Itaque speculatorum præfectus statim quendam mittit, qui Cyro ista nuntiaret. Is autem ubi hæc audiisset, mandavit illis, ut iis ipsis in speculis manerent, ac quicquid semper novi conspicerent, *sibi* renuntiarent: præterea equitum cohortem ulterius misit, mandavitque darent operam ut quosdam illorum qui erant in planitie comprehenderent, quò certius id quod esset cognoscere possent. Ac illi quidem, id quibus negotii datum erat, hoc faciebant; Cyrus ipse copias reliquas ibidem disponebat, ut præpararent ea quibus opus esse arbitrabatur, antequam omnino congrederentur. Ac primum quidem edixit uti pranderent, deinde ut suis in ordinibus manerent ac providerent quod imperaretur. Pransi autem cùm essent, equitum, pedum, curruum duces, atque etiam machinarum, impedimentorum, harmamaxarum præfectos convocavit. Et hi quidem convenerunt: ii verò *interea* qui in planitiem excurrerant, homines comprehensos adducebant. Cùmque à Cyro interrogarentur ii, qui capti erant, aiebant se *hostium* ex castris esse, ac processisse partim pabulatum, partim lignatum, prætergressos primas excubias: etenim propter exercitus multitudinem rara esse omnia. Et Cyrus his auditis, Quanto, inquit, intervallo hinc exercitus abest? Parasangas ferè duas, aiunt illi. Post hæc eos interrogans Cyrus, An de nobis erat, inquit, apud ipsos aliquis rumor? Erat profectò, inquiunt, et quidem magnus: nimirum vos adventare et prope jam adesse. Quid igitur? ait Cyrus, cùm *id* audirent, an gaudebant? (hoc autem eorum, qui aderant, causâ quærebat.) Non profectò, respondent illi, non sanè gaudebant, sed admodum etiam angebantur. Jam verò, ait Cyrus, quid agunt? Instruuntur, inquiunt; atque in hoc ipso tum heri tum nudiustertius occupati fuerunt. Et quis eos instruit, ait Cyrus? Croesus ipse, inquiunt, et cum eo Græcus quidam, et alius quidam Medus: hic quidem à vobis venisse transfuga dicebatur. Verum ò maxime Jupiter, inquit Cyrus, utinam eum capiam, uti cupio.

Secundùm hæc captivos abduci jussit, et ad eos qui aderant, quasi dicturus aliquid, se convertit. Interea quidam alius à speculatorum aderat præfecto, qui magnum equitum agmen in planitie conspici dicebat: ac nos quidem, inquit, suspicamur eos provehi studio contemplandi hunc exercitum. Nam ante hanc turmam alii equites ferè triginta celeriter advehuntur, et quidem nos ipsos versùs; fortasse quòd speculam hanc, si quidem possint, occupare velint: nos autem in istâ speculâ tantummodò decem sumus. Et Cyrus nonnullos equites ex iis quos semper circum se habebat, provedos sub ipsam usque speculam clam hostibus immotos ibi consilire jussit. Ubi verò, ait, decuria nostra speculam deseruerit, tum vos ex insidiis exsurgite, eosque invadite, qui speculam conscenderint. Atque ut vos magna illa non lædat turma, egredere tu, inquit, adversus hos, Hystaspa, equitibus mille adsumptis, et in conspectum hostilis agminis adverso agmine prodi. Nequaquam verò persequaris eos usque ad loca tibi non perspecta, sed ubi curaveris ut tuæ constanter maneant speculæ, progreditor. Quòd si qui porrectis dextris ad vos advehantur, eos amanter excipite.

Hystaspas itaque discedens arma sumebat; et Cyri statim ministrum, quem

quemadmodum imperârat, avehebantur. Illis autem Araspas cum familiis
 cis ipsas etiam speculas occurrit, is qui dudum explorator missus fuerat,
 Susiæ mulieris custos. Et Cyrus quidem, eum ut vidit, exiliens de sella
 progressus est ei obviam et dextrâ *hominem* excepit: cæteri, qui nihil
horum scirent, re *istâ* erant obstupefacti, ut par est *credi*; donec Cyrus
 ait, Vir ad nos optimus venit, amici. Nam scire jam omnes homines
 hujus oportet facinora. Hic neque ullâ re turpi victus, neque formi-
 dine mei permotus discessit; sed à me missus, ut hostium rebus cognitis
 quo loco essent, certò nobis renuntiaret. Tibi quidem, Araspa, quæ
 sum pollicitus, et memini et præstabo cum his omnibus. Vos autem
 omnes etiam æquum est, milites, hunc, ut virum fortem, honore pro-
 sequi: nam commodi nostri causâ tum periculo se obtulit, tum *sceleris*,
 quo premebatur, culpam sustinuit. Tum verò Araspa omnes salu-
 tantes amplectebantur, et dextris excipiebant. Cùm autem dixisset
 Cyrus, satis jam istorum esse; Quæ autem scire nos ex re nostrâ fuerit,
 inquit, narra nobis Araspa, neque res hostium præter veritatem exte-
 nua. Nam melius fuerit, *nos* arbitratos majora, *deinde* minora videre,
 quàm auditis minoribus, majora reperire.

Enimverò, inquit Araspas, operam dedi ut rem quàm certissimè cog-
 noscerem: nam præfens unâ cum aliis aciem eorum instruxi. Tu igitur,
 inquit Cyrus, non *eorum* modò numerum, verùm etiam aciei rationem
 tenes? Teneo profectò, inquit Araspas, atque *etiam* quo pacto prælium
 inire cogitent. Tu tamen, ait Cyrus, primùm nobis *eorum* multitudi-
 nem summatim exponito. Sunt igitur illi, inquit, omnes et pedites et
 equites instructi ad tricenos in altitudinem, exceptis Ægyptiis: occu-
 pant autem hi ferè spatium quadraginta stadiorum: mihi, enim, inquit
 admodum curæ fuit, ut quantum loci occuparent scirem. Ægyptii
 verò, ait Cyrus, quo pacto instructi sint, dicito: aiebas enim, exceptis
 Ægyptiis. Nimirum hos denùm millium præfecti ità instruebant, ut
 quælibet denùm millium acies in centenos esset ab omni parte disposita:
 nam domi quoque sibi hanc ordinum legem esse dicebant. Cræsus sanè
 perquam invitus eis concessit ut hoc modo instruerentur; quippe pha-
 langem suam sic extendere volebat, ut tuùm ultra exercitum quàm lon-
 gissimè porrigeretur. At quamobrem, ait Cyrus, id cupiebat? *Ea*
 profectò *de causâ*, ut exsuperante copias tuas multitudine circumdaret.
 Et Cyrus ait, At viderint isti, nè dum circumdare volunt, *ipsimet* cir-
 cumdentur. Sed enim quæ ex te didicisse *nostram* erat in rem, audivi-
 mus: vobis autem ità, viri, faciendum est: nunc quidem, posteaquam
 hinc abieritis, tum equorum arma, tum vestra inspicite; (nam sæpe-
 numero exiguâ re deficiente, et vir, et equus, et currus inutilis red-
 datur) cras autem manè, dum sacram ego rem peragam, primum et
 viris et equis vescendum erit, ut quidquid fieri semper opportunum
 fuerit, nihil nobis desit quo minùs id conficiamus: deinde tu, inquit,
 Araspa, cornu dextrum tene, uti nunc tenes, ac cæteri *itidem* denùm
 millium præfecti *servate* quem nunc locum obtinetis; nam ubi prope
 adest certamen cùm sit conferendum, non juncti jam equi ullo in curru
 commodè mutari possunt. Denuntiate verò cohortium præfectis et
 ductoribus manipulorum, ut in phalange consistent, singulis manipulis
 densis ad duos. Erant autem *isti* manipuli singuli *militum* viginti qua-
 tuor.

Et quidam è denùm millium præfectis, An videmur tibi, Cyre, in-
 quit, si *quidem* in tot ordinati simus, adversùs tam densam phalangem
 suffecturi?

fuffecturi? Et Cyrus, Denfiores quæ sunt phalanges, ait, quàm ut armis ad hoftes poffint pertingere, quid tibi videntur hoftibus adferre damni, fociis quid commodi? Equidem, ait, hos in centenos ordinatos gravis armaturæ milites mallem in decies millenos effe difpofitos: nam hoc modo cum pauciffimis dimicaremus. At quo militum numero phalangis meæ conftabit altitudo, futurum arbitror, ut tota strenua reddatur, et ad opem mutuò ferendam prompta. Jaculatores quidem poft loricatos difponam, et poft jaculatores, fagittarios. Quis enim eos in acie primâ conftituat, qui fateantur ipfi nullam fe cominùs pugnam fuftinere poffe? At fi loricatos ante fe *hoftibus* oppofitos habeant, fuftinent: et illi quidem tela vibrando, hi fagittas emittendo fuper omnes ante *collocatos*, hoftibus perniciem facient. Quocunque autem maleficio hoftes quis infestat, eo nimirum omni focios fublevat. Poftremos verò collocabo, qui omnium ultimi vocantur. Nam quemadmodum domus nec fine lapidum lectorum compofitione firmâ, nec abfque iis qui tectum faciunt, ullam ad rem utilis eft, fic neque phalangis vel abfque primis vel abfque ultimis, fi strenui non fuerint, ullus eft ufus. At veftros ordines, uti præcipio, inftuite; ac vos peltatarum præfecti poft hos, *veftros* itidem manipulos difponite; vósque *præfecti* fagittariorum, itidem poft peltastas. At tu, qui præfectus es ultimis omnium, extremâ efto in acie cum tuis, eisque præcipe, ut quifque fuos refpiciendo obfervet, et officium facientes adhortetur, ignaviores minitabundus acriter increpet: quòd fi quis tergum vertat, prodendi confilio, *eum* morte multet. Eft enim eorum qui principe conftituti funt loco munus, ut fequentes verbis et factis animofos efficiant: vos autem, qui poft omnes eftis collocati, *etiam* metum hoftili majorem ignavis incutere debetis. Ac vos quidem hæc facite. Tu verò Abradata, qui præfectus es iis quibus machinæ curæ funt, fic fac, ut vehicula jugalia, quæ miniftros ac turres vehunt, quàm proximè phalangem fequantur. Tu, Dauche, qui præfectus es farcinariis *harmamaxis*, poft turres copias ejufmodi omnes ducito; et miniftri tui vehementer in eos animadvertant, qui *vel* intempeftivè præcefferint vel à tergo manferint. Tu, Carduche, qui *harmamaxis* mulieres vehentibus es præfectus, poftremo eas loco poft impedimenta conftitue. Nam fi hæc omnia fequantur, et multitudinis opinionem præbebunt, et infidias fruendi facultatem nobis fuppeditabunt, et cogent hoftes, fi *quidem* circumdare nos velint, ut majorem ambitum faciant: quanto autem majus fpacium circumdando complectantur, tanto neceffe eft imbecilliores fiant. At vos quidem ita facite: tu verò Artabaze, et tu Artagerfa, uterque mille pedites, ex his qui vobifcum funt, poft hos habete. Túque Pharnuche, et tu Afadada, equites illos mille, quibus præeftis uterque, nè in phalange unâ cum cæteris difponite, fed armis vofmet pone *harmamaxas* feorfum ipfi inftuite: deinde cum ducibus cæteris ad nos accedite. Sic autem paratos vos effe oportet, quafi primi prælium fitis inituri. Tu quoque illorum qui in camelos funt *impofiti* præfecte, pone *harmamaxas* locum obtineto; et quidquid Artagerfas imperârît, facito. Vos autem curruum duces, cum sortem duxeritis, cui veft୍ରum id forte obvenerit, is ante phalangem fuos centum curruum conftituat: de cæteris curruum centuriis altera quidem ad latus dextrum exercitus procedens, phalangem ad cornu fequatur, ad lævum altera. Sic *adèò* Cyrus omnes disponebat:

Abradatas autem Suforum rex, Ego, Cyre, ait, ultro in me recipio, ut hunc è regione phalangis advertæ locum obtineam, nifi quid aliud

tibi videtur. Et Cyrus hominem admiratus dextrâ prehendit, ac Persæ qui cæteris erant in curribus interrogabat, An et vos hæc conceditis? Illis respondentibus, honestum non esse, hæc permittere; rem forte discernendam ipsis proposuit, et Abradatae sorte id obvenit, quod ipse in se recipere statuerat, atque adeò Ægyptiis oppositus fuit. Ac tum quidem cum discessissent et curâssent ea, de quibus prædixerant, cœnabant, et constitutis excubiis quieti se dabant. Postridiè manè Cyrus rem divinam faciebat: reliquus verò exercitus cum pransus esset ac libâssent armabant se et *instruebant* multis et elegantibus tunicis, multis et elegantibus loriceis et galeis: equos etiam frontalibus et pectoralibus armabant: et equitum quidem equos illis armis, quæ femora; curribus verò junctos armis illis, quæ latera tegerent; adeò ut totus exercitus ære fulgeret, et florido vestium punicearum colore niteret.

Erat et Abradatae currus temonum quatuor et equorum octo pereleganter exornatus. Cumque jam thoracem more patrio lineum induere vellet, adfert ei Panthæa galeam auream et tegumenta brachiorum, et armillas latas circum internodia manuum, et purpuream tunicam, ad pedes usque demissam, extremâ in orâ rugatam, et cristam hyacinthino colore tinctam. Hæc illa fecerat, clam viro mensurâ armorum ejus diligenter initâ. Quibus ille conspectis miratus est, et Panthæam interrogavit, Tunc verò, *mea* uxor, ornatu tuo confisso hæc mihi arma confecisti? Non profectò, ait Panthæa, *ornamento* illo, quod maximi pretiū est: nam tu, si quidem talis etiam aliis videaris, qualis esse mihi videris, maximo mihi fueris ornamento. Hæc dicens armis eum induebat, et quanquam id occultare conaretur, lacrimæ tamen ei per genas manabant.

Abradatas autem jam ante spectatu dignus, posteaquam his armis erat instructus, pulcherrimus adparebat et maximè liberali formâ præditus, quippe qui talis esset etiam à naturâ: cumque ab aurigâ inferiore habenas accepisset, jam se parabat ut in currum ascenderet. Ibi tum Panthæa, secedere jussis omnibus qui aderant, dixit, “ Enimverò, Abradata, si quæ mulier unquam maritum suum pluris quàm suam æstimavit animam, agnoscere te arbitror etiam me harum unam esse. Quid ergo necesse est omnia singillatim commemorare? nam factis ea me tibi præstitisse existimo, quæ plus apud te fidei mereantur, quàm verba à me nunc prolata. Sed enim tametsi hoc sim erga te animo, quem ipse nôsti, jurata tamen et meum et tuum amorem sanctè testor, malle me tecum, strenuè cum te gesseris, terrâ simul obrui, quàm cum infami et ipsam infamem vivere: usque adeò equidém et te et meipsam honestissimis quibusque dignos judicavi. Quin etiam Cyro, meâ sententiâ, magnas quasdam gratias debemus, quòd redactam me ad captivæ fortunam et sibi selectam, nec ut servilis scæminam conditionis, nec ut liberam sub ignominioso nomine possidendam censuerit; sed posteaquam me accepit, tibi tanquam fratris uxorem custodiverit. Præterea, cum Araspas, custos ille meus, ab ipso diceret, pollicita sum ei, si mihi facultatem ad te mittendi concederet, venturum te ad ipsum longè Araspâ tum fidiorem tum meliorem.”

Hæc illa proloquuta est: cujus verbis mirificè delectatus Abradatas, et caput ejus tangens, sublati ad cælum oculis, precatus est; Tu verò, Jupiter maxime, fac ut dignum me Panthæâ maritum, et amicum Cyro dignum ostendam, qui nobis honorem habuit. Hæc loquutus, per fores sellæ curulis in currum ascendit. Et cum inferior auriga, post ejus

ejus adscensum, sellam *istam* occlusisset, Panthéa, quæ aliâ ratione non posset amplius ipsum amplecti, sellam est osculata: et Abradata quidem jam præcedebat currus, atque illa clam eo subsequēbatur, donec conversus Abradatas, eâ conspectâ, dixit, Bono sis animo Panthéa, et salve, et abi jam. Tum deinde eunuchi atque ancillæ receptam eam ad *harmamaxam* deduxerunt, et in lecto compositam tentorio texerunt. Homines verò, tametsi et Abradatas et currus *ejus* pulchrum sanè spectaculum exhiberent, priùs *tamen* eum contemplari non potuere, quàm Panthéa discessisset.

Cùm autem Cyrus ritè rem divinam fecisset, et *jam* instructus esset exercitus, uti mandârat, speculis aliis ante alias collocatis, duces convocavit, atque hujusmodi verba fecit: “Dii nobis, amici ac socii, sacrificia *talia* ostendunt, qualia cùm victoriam *nobis* illam priorem largiti sunt: ego verò commonefacere vos eorum volo, quæ si memoriâ teneatis, longè meâ *quidem* sententiâ fitis ad prælium alacrius accessuri. Nam bellicis in rebus multò magis quàm hostes estis exerciti; multò etiam diutius quàm hostes, eodem simul in loco et educati estis et instructi, et victoriâ simul estis potiti: at ex hostibus multi cum iisdem ipsis victi sunt: qui autem ex utrâque parte prælii nondum interfuerunt, eorem quotquot in hostium *exercitu* sunt, nō runt socios sibi adstare desertores: vos verò qui à nobis estis, cum iis alcam prælii vos subituros nostis, qui fociis opem ferre cupiant. Est autem consentaneum, concordibus animis in pugnâ substitutos eos, qui mutuò sibi fidunt; qui verò diffidunt, hos consultare necesse est, quo pacto singuli quamprimùm se subducere possint. Eamus igitur in hostes, viri, cum armatis curribus adversus hostium *currus* inermes; itidémque cum equitibus et equis armatis adversus inermes cominùs pugnaturi. Adversus pedites pugnaturi estis, quorum alii quidem tales sunt quales antehac *estis experti*: Ægyptii autem eodem armati sunt modo, eodémque ordine in acie dispositi sunt: nam majores habent clypeos, quàm ut efficere aliquid et cernere possint: et in centenos ordinati, manifestum est fore, ut alii alios quo minùs pugnare possint, paucis admodùm exceptis, impedian. Quòd si nos impellendo protrusuros se crediderint, primùm equi eis sustinendi erunt; et ferrum, cui robur ab equis accedit. Jam si quis illorum etiam *non cedendo* subsistet, quo pacto simul et adversus equitatum et phalangem, et turres pugnare poterit? Nam in turribus collocati nostri, nobis auxilio futuri sunt, et hostes feriendo, potiùs ut de suis rebus desperent, quàm præliantur, efficient. Quòd si re quapiam vobis adhuc opus esse putatis, ad me referte: nam diis adjuvantibus nulla res nobis deerit. Si quis etiam dicere aliquid volet, dicat; sin autem, ad rem divinam profecti, ac deos precati, quibus rem sacram fecimus, ad ordines vosmet conferte: et vestrùm quisque suos eorum commonefaciat, de quibus ego vos *admonui*; atque adèd subjectis sibi quilibet intrepidum et gestu, et vultu, et oratione semet ostendendo, imperio se dignum demonstrat.”

ILLI igitur, precati deos, ad ordines abierunt: et ministri Cyro atque iis qui cum ipso erant, in re sacrâ faciendâ adhuc occupatis, cibum ac potum adtulere. Cyrus autem *itâ*, uti constiterat, libatis

tis cibis prandebat, et semper ei, qui maximè indigeret, impertiebat: cùmque libationes et preces peregisset, *tum ipse* bibit, tum cæteri, qui circum eum erant, similiter fecerunt. Secundum hæc implorato Jove patrio, ut dux et socius esset, equum adscendit, *idemque* eos, qui circa ipsum erant, facere iussit. Erant autem omnes illi cum Cyro, iisdem armis instructi, quibus ipse Cyrus; tunicis puniceis, loriceis æreis, æreis galeis, cristis albis, gladiis, et uno corneo quisque palto: equi tegumentis frontium, et pectorum, et laterum æreis *muniti erant*: ejusdem generis tegumenta equitis *cujusque* femora muniebant. In hoc autem duntaxat uno Cyri à reliquis differebant arma, quodd reliqua colore aureo illita erant; at Cyri arma instar speculi resplendebant. Posteaquam conscendit equum, ac substitit ut respiceret quâ perrecturus esset, tonitru dextrum insonuit: et illè, Sequemur, ait, te, maxime Jupiter. Tum progredi cœpit, Chrysantâ equitum præfecto cum equitibus, dextrum; Arasambâ cum pedestribus copiis latus lævum obtinentibus. Præcepit etiam ut ad signum respicerent, et æquali gradu sequerentur: erat autem ei signum aquila aurea in hastâ sublimi extensa. Et hodie signum hoc à rege Persarum adhuc retinetur. Priùs verò quàm in hostium conspectum venirent, ter exercitum quiescendo refecit.

Ubi stadia circiter viginti processissent, hostium copias adventantes contra se jam cernere cœperunt. Cùmque *jam* se mutuo conspicerent, et hostes animadvertissent ipsorum longiùs *quàm Persarum* phalangem ab utrâque parte exporrectam esse, suam ubi stitissent phalangem, (nec enim aliter circumdare liceat) inflexerunt *eam* ad intercipiendum in medio hostem, ut instructo agmine suo utrinque instar literæ *gamma*, undique simul dimicaret. Quæ Cyrus tametsi videret, nihilo tamen magis *itinere* decessit, sed eodem modo præibat. Cùm autem animadvertet, procul *ab ipsis* utrinque flexum fieri, quo cornua flectendo extendebant, Animadvertitis, inquit, Chrysanta, ubi *hostes* inflexionem instituant? Prorsus, ait Chrysantas, atque *adeò* miror sanè; cornua enim, meâ *quidem* sententiâ, longè à suâ phalange abstrahunt. *Sic est* profectò, ait Cyrus, ac longè etiam à nostrâ. Cur id? Nimirum, ait, metuunt nè, si cornua nobis propiora sint, phalange procul adhuc remotâ, impetum in eos faciamus. At quî poterunt deinde, inquit Chrysantas, aliis alii adjumento esse, cùm tam longè à se invicem absint? Manifestum est, inquit Cyrus, fore ut ubi cornua è regione laterum exercitûs nostri adscendendo constiterint, quasi in phalangem conversi pariter ex omni parte nos adgrediantur, simul undique adversum nos pugnaturi. Ergone tibi, inquit Chrysantas, rectè hoc consilii capere videntur? *Rectè*, ad ea *quod adtinet*, quæ prospiciunt, inquit: ad ea verò, quæ non prospiciunt, etiam pejus *sibi consulunt*, quàm si adversis cornibus nos invaderent. Sed tu, Arasama, inquit, peditatum quietè ducito, sicuti me *præire* vides: ac tu, Chrysanta, pari cum hoc gradu copias equestres ducens sequitor. Ego verò illuc habeo, unde mihi commodum videtur ordiri prælium: et simul in transitu singula considerabo, quo pacto nobis *istâ* se habeant. Illuc ubi venero, cùm congressuri jam inter nos erimus, præana exordiar, ac vos subsequimini. Quando autem manus cum hostibus nos conferturi simus, *facile vos* sentietis, (quippe tumultus, opinor, haud exiguus futurus est) ac tum Abradates cum curribus in adversarios impetum faciet: sic enim ipsi significabitur: vos autem sequi oportebit quàm maximè contiguos curribus: nam hoc modo in hostes

plurimum perturbatos incidemus. Adero etiam ipse, et quàm celerimè potero, diis volentibus, eos persequar.

Hæc loquutus, cùm tesseram *militarem* hanc dedisset, JUPITER SERVATOR ET DUX, progressus est. Cùmque inter currus et loricatoros pergeret, quoties aliquos eorum qui in ordinibus erant adspiceret, aiebat modò, Quàm jucundum est, viri, vestros intueri vultus? Modò apud alios dicebat, An intelligitis, viri, certamen jam *propositum* esse non solum de hodiernâ victoriâ, sed etiam de eâ quam prius obtinuistis, et de felicitate universâ? Apud alios autem procedens aiebat, Deinceps nunquam dii nobis accusandi erunt, commilitones: nam facultatem concessêre multa et egregia nobis acquirendi. At nos, milites, fortiter nosmet geramus. Rursus alios hujusmodi verbis *adfatus est*. Quasnam ad communes epulas lautiores alii alios invitare possemus, quàm ad has ipsas? Nam modò facultas *vobis* est, si viri fortes esse volueritis, multa et egregia *commoda* in vos mutuò conferendi. Rursus alios, Nôstis, opinor, milites, proposita jam esse præmia; vincentibus quidem, ut persequantur, feriant, occidant, bona possideant, præclare audiant, liberi sint, imperent; ignavis autem, his contraria scilicet. Quisquis ergo seipsum diligit, mecum prælium ineat: nam ego nihil ignaviæ, nihil turpitudinis volens admittam. Rursus ubi ad quosdam accessisset, qui prælio superiori interfuissent, aiebat, Ad vos verò, milites, quid verbis opus est? nôstis enim qualem diem *viri* fortes in præliis agant, et qualem ignavi.

Cùm autem discedens ad Abradatam accessisset, restitit: et Abradates habenis inferiori aurigæ traditis, adiit eum; et alii etiam ex eis, qui prope *ab ipso* in acie collocati erant, tum pedites tum curruum agitadores, *ad eum* adcurrabant. Rursus apud hos, cùm jam advenissent, in hanc sententiam dixit Cyrus; Deus, Abradata, quemadmodum tu petebas, te tuosque dignos censuit, qui sociorum in acie primi staretis: tu verò hoc memineris, ubi jam tibi præliandum erit, Persas eos futuros qui vos et spectabunt et sequentur, neque committent, ut auxilio destituti dimicetis. Et Abradates ait, Equidem res nostras, Cyre, rectè se habere existimo: verùm latera me sollicitum habent, quòd hostium cornua video porrigi firma tum propter currus, tum propter omnis generis copias; his autem nihil nos opposuimus aliud quàm currus: quapropter me sanè, nisi forte locus hic mihi obtigisset, ejus puderet; adedò mihi planè tutissimè *hic* esse videor. Et Cyrus, Si res apud te rectè habent, inquit, bono sis animo quod illos adtinet: nam ego, deùm ope, tibi palam hæc hostium latera nudabo. Téque obtestor, ne prius in hostes impetum facias, quàm hos *ipsos*, quos modò metuis, fugere cernas: (hujusmodi autem verba Cyrus magnificè jactabat, instante pugná: cùm cæteroqui non admodum jactabundus esset) ubi verò fugientes hos conspexeris, *tum* et me jam adesse putato, et impetum in hostes facito: quippe tunc adversarios ignavissimos, et tuos fortissimos experieris. Enimverò dum tibi vacat, Abradata, currus tuos utique prætervectus, cohortare tuos ad impressionem *in hostes faciendam*, ac partim *eis* vultu animos addito, partim spe sublevato. Atque uti præstantissimi omnium, qui sunt in curribus, videamini; æmulationem ipsis injicito: nam certò scias, dicturos omnes deinceps, si hoc fiat, virtute nihil esse fructuosius. Itaque consensu curru prætervehebatur Abradatas, et hæc faciebat:

Cyrus autem progrediens, cùm ad lævam pervenit, ubi Hytaspas erat

erat cum equitatûs Perfici parte dimidiâ, eò nominatim compellato, ait, Vides jam, Hyſtaſpa, tuâ *dignum* opus in rebus conficiendis celeritate: nam ſi modò antevertemus hoſtes interficiendo, nemo noſtrûm peribit. Et Hyſtaſpas eum riſu ait; Enimverò de iis, qui ex adverſo ſunt, curæ nobis erit: tu autem de illis, qui ſunt à latere, aliis mandata dederis, ut nè iſti ſint otioſi. Equidem ad hos, ait Cyrus, ipſe pergo. Tu tamen hoc memineris, Hyſtaſpa: cuicumque noſtrûm *tandem* victoriam deus conceſſerit, ſi quid alicubi *reliquum* ex hoſtibus manſerit, ſemper cum iis, qui pugnabunt, manus conferendas eſſe. His diſtis, procedebat. Cùmque progrediendo ad latus veniſſet, et ad præſectum curruum, qui iſtic erant, *ſic* eum adlocutus eſt, Equidem vobis operam laturus venio: vos ubi ſenſeritis nos ad partes extremas *hoſtem* invadere, tum et ipſi per hoſtes unâ perrumpere conamini: nam tutiores multò futuri eſtis, ſi extra *progreſſi* fueritis, quàm ſi *ab iis* in medio intercipiàmini. Poſtquam autem pergendo ponè *harmamaxas* venit, præcepit, ut Artagerſas et Pharnuchus, cum mille peditibus ac totidem equitibus, ibidem manerent. Ubi verò, inquit, me animadverteritis eos, qui ad dextrum cornu ſunt, adoriri, tunc et ipſi vobis oppoſitos invadite: pugnabitis autem, ait, adverſus cornu, quo loco imbecillior eſt exercitus, et phalangem habebitis, ut firmiores ſitis. Sunt etiam, uti videtis, equites hoſtium ultimi; adverſus hos omnino camelorum ordines immittite, nec dubitetis fore ut prius hoſtes ridiculos conſpiciatis, quàm manus conſeratis.

His Cyrus peractis, ad latus dextrum ſe contulit: Cræſus autem ratus jam phalangem, cum quâ ipſe procebebat, ab hoſtibus abeſſe propiùs quàm illa cornua quæ protendebantur, ſignum extulit quo cornua monerent, nè longiùs fuſſum progredierentur, ſed eo ſe loco converterent. Cùmque ſubſiſterent omnes, et Cyri copias intuerentur, ſignum iis dedit, ut in hoſtes pergerent. Hoc modo tres phalanges adverſus exercitum Cyri tendebant; una, ex adverſo; ex *reliquis* altera ad dextrum latus, ad lævum altera: adeò ut totus Cyri exercitus magno in metu verſaretur. Nam ſicuti exiguus laterculus, in magno collocatus, ſic Cyri copię cingebantur undique ab hoſtium equitibus, et gravis armaturæ militibus, et peltæſtis, et ſagittariis, et curribus, extraquàm à tergo. Sed ubi tamen Cyrus imperavit, omnes ore adverſo in hoſtes ſe converterunt: et erat altum ubique ſilentium præ futuri *eventûs* formidine. Cùm autem Cyro jam tempus eſſe videretur, prænam exorſus eſt, et univerſus exercitus ſimul inſonuit. Deinde *Enyalium* altâ voce conclamabant, et Cyrus erumpit, ſtatimque cum equitibus hoſtes adgreſſus ex obliquo, quamprimùm cum eis manum conſeruit: pedites autem eum ſervatis ordinibus ſuis celeriter ſubſequebantur, et *hoſtibus* hinc atque inde circumfundebantur, ut multò jam potiori, quàm illi, eſſent conditione. Nam cum phalange in cornu impreſſionem faciebant: quo factum eſt, ut celeriter vehemens hoſtium fuga fieret.

Artagerſes ut Cyrum jam rem adgreſſum animadvertit, et ipſe ad ſiniſtrum latus *hoſtes* invadit, præmiſſis camelis, quemadmodum Cyrus jufferat. Hos equi magno admodum ex intervållo non expectabant, ſed alii conſternati fugiebant, alii ſaltu efferebantur, alii in ſe invicem iruebant. Nam ſolent equis talia *quædam* à camelis accidere. Artagerſes autem ſuos ordinatos retinens, perturbatos urgebat integris ordinibus: et currus, qui ad dextram et lævam erant, ſimul inmittebat.

Et multi quidem, cum currus fugerent, ab iis qui cornu *directo* sequebantur, sunt interempti; multi cum hos fugerent, à curribus intercipiebantur.

Et Abradates haud ampliùs cunctatus est, sed cum altà voce clamasset, Sequimini me, amici, equos immittebat in hostes, cum *quidem* iis minimè parceret, sed ità stimulo foderet, ut multo sanguine respergerentur. Cum hoc etiam cæteri curruum agitatores eruperunt: et *oppositi* quidem currus hos statim fugiebant, partim receptis qui ex eis pugnarent, partim relictis. Abradates autem rectà per eos in Ægyptiorum phalangem impetum facit: illi quoque unà cum eo irruebant, qui proximè collocati erant. Et quidem cum aliunde sæpè perspicuum est, non esse firmiorem phalangem, quàm quæ ex amicis militonibus est collecta, tum illud hoc tempore manifestum fecit *hæc phalanx*. Nam et sodales ipsius et mensæ participes ejusdem *hostes* unà cum ipso sunt adgressi: alii aurigæ cum viderent Ægyptios agmine denso impetum sustinere, currus fugientes versùs deflexerunt, et illos insecuti sunt. Qui verò circa Abradatam erant, quà quidem irruerant, quia Ægyptii divisi cedere non poterant, (omnibus utrinque suo loco manentibus) equorum impetu stantes impellendo everterunt, cadentes contuderunt, *nec ipsos tantummodò, sed et ipsorum* arma, et equos, et rotas. Quidquid autem falces corripuissent, id totum violento concidebatur impetu; siue arma essent, siue corpora. Atque in hoc inenarrabili tumultu, rotis propter multiplices acervos exsultantibus, *curru* excidit Abradates, atque illorum alii qui cum ipso in hostes impetum fecerant: et hi quidem hìc, officio functi virorum fortium, *vulneribus* concisi interierunt: at *hos* unà secuti Persæ, cum eo loco, quo Abradates *hostem* cum suis invaserat, irruissent, perturbatos occidebant: quà verò parte cladis expertes fuerant Ægyptii, (et erant hi multi numero) rectà tendebant adversùs Persas.

Ibi tum atrox pugna hastis, jaculis, gladiis *committebatur*: et Ægyptii sat è tam numero quàm armis superiores erant. Etenim hastæ ipsis erant firmæ ac longæ, (quas nunc etiam gestant) et clypei multò, quàm vel lorice vel scuta *Perfarum viminea*, magis et corpora tegunt, et ad propellendum aliquid adjumenti adferunt, humeris adfixi. Quamobrem clypeis confertis procedebant, ac propellebant. Persæ verò *eorum impetum* sustinere non poterant, quippe qui manibus extremis scuta tenebant, sed pedetentim cedebant, cum et *alios* ferirent ipsi et ferirentur, donec sub machinas se receperunt. At eò cum venissent, vicissim Ægyptii de turribus feriebantur: et ultimi omnium neque sagittarios neque jaculatores fugere sinebant, sed iis intentatis gladiis et sagittas et tela emittere cogeant. Erat autem ingens hominum cædes, ingens armorum telorumque omnis generis strepitus, ingens vociferatio, aliis mutò sibi inclamantibus, aliis cohortantibus, aliis deos implorantibus.

Interea Cyrus *hostes* sibi oppositos persequens, advenit. Cùmque Persas loco pulsos vidit, indoluit; et animadvertens nullà ratione citiùs hostes inhiberi posse, quo minùs progredierentur ulterius, quàm si ad eorum terga circumveheretur, imperat iis quos secum habebat, uti se sequerentur, et ad *ipsorum* terga circumvehitur: cùmque irruissent averfos cædunt, ac multos perimunt. Quod cum Ægyptii sentirent, hostes à tergo esse clamabant, et inter ipsos ictus se vertebant. Tum verò et pedites et equites promiscuè præliabantur. Et quidam,

quidam, cùm subter equum Cyri cecidisset et conculcicaretur, gladio ventrem equi ferit: equus autem faucibus, cùm pedes variè iactaret, Cyrum excutit. Tum perspicere potuisset aliquis, quanti sit æstimandum, principem à sibi subiectis diligi. Nam statim universi clamorem sustulerunt, impetùque facto pugnabant: pellebant, pellebantur: feriebant, feriebantur. Quidam autem ex Cyri ministris cùm ex equo desiliisset, eum in equum suum sustulit. At Cyrus ubi conscendisset, undique jam Ægyptios cædi vidit: nam Hytaspas cum equitatu Persarum jam aderat, itemque Chrysantas. Verùm hos in Ægyptiorum phalangem ampliùs irruere non sivit, sed extrinsecùs sagittas ac tela emitte re iussit. Posteaquam autem circumvectus ad machinas pervenit, visum est ei quandam in turrim adscendere, quò circumspiceret, an alicubi aliæ quoque hostium copiæ subsisterent ac præliarentur. Ut adscendit, campum refertum vidit equis, hominibus, curribus: fugientibus, persequentibus: vincentibus, succumbentibus: *ex hostium verò copiis* nusquam ampliùs aliam, quæ subsisteret partem conspiciere poterat, præter Ægyptios. Hi cùm summas in angustias adducti consilii planè inopes essent, undique facto circulo, ut arma conspicerentur, subter clypeos confederunt; et faciebant *illi* quidem nihil ampliùs, multa verò graviùsque perpetiebantur.

Cyrus eos admiratus, et præ misericordiâ dolens viros fortes interire, omnes, qui undique *adversus eos* dimicabant, pedem referre iussit, nec ulli ampliùs ut *in eos* pugnaret concessit. Missio etiam caduceatore, interrogavit eos, utrùm omnes interire vellent propter eos, à quibus proditi fuissent, an servari *bonâ* cum existimatione, viros *se* esse fortes. *Ad hæc* illi responderunt, Quo pacto possimus esse salvi cum existimatione *bonâ*, viros nos fortes esse? Et Cyrus iterum, Quia nos, ait, vos solos conspiciamus, qui et subsistant, et dimicare velint. Quid verò deinceps, aiunt Ægyptii, rectè etiam agendo servari possimus? Ad hoc rursùm Cyrus, Si nemine, inquit, sociorum prodito, salutem consequamini, arma cùm nobis tradideritis, et eorum amplexi fueritis amicitiam, qui vos conservare malunt, cùm liceat interimere. His illi auditis, rursùm interrogant, Si tuam amplexi fuerimus amicitiam, quas ad res uti nobis voles? Beneficia, respondit Cyrus, conferre et vicissim accipere *volo*. Quærebant iterum Ægyptii, Quæ beneficia? Ad hoc Cyrus, Stipendium vobis, ait, illo majus dederò, quod nunc accipitis, quamdiu bellum geretur; pace verò factâ, cuicunque vestrùm mecum manere libuerit, ei et agros, et oppida, et uxores, et famulos donabo. His auditis oraverunt Ægyptii, *hoc unum* exciperetur, nè adversus Cræsum cum eo militarent: (quippe quòd illi soli se ignoscere dicerent) de cæteris iis *cum Cyro* convenit, dederuntque *adèd* et acceperunt fidem. Et qui tunc manserunt Ægyptii, nunc quoque regis in fide permanent: deditque Cyrus eis urbes in regione superiori, quæ hâc etiam tempestate urbes Ægyptiorum adpellantur, et Larissam et Cyllenem, propter Cymen, haud procul à mari, quas etiam nunc illorum posterì possident. His rebus confectis, Cyrus jam sub ipsas noctis tenebras reversus, Thyribaris castra locavit.

In hoc autem prælio soli ex hostibus Ægyptii gloriam consequuti sunt, et ex iis qui cum Cyro erant, equestres Persarum copiæ visæ sunt esse præstantissime: adèd ut illa nunc etiam armatura duret, quâ tunc equites à Cyro instructi fuere. Prætereà currus illi falcati vehementer erant comprobati: adèd ut hoc etiam tempore bellicum illud curruum genus apud quemque *Persarum* regem vigeat. At caneli equis terrori

duntaxat fuerunt: neque verò ipsis insidentes ex equitibus quenquam interemerunt, neque ii ab equitibus occisi erant: nullus enim *ad eos* equis propriis accedebat. Idque *tum* quidem utile esse visum est; sed nemo tamen virorum fortium et egregiorum vel alere camelum vult, ut eo vehatur; vel ad pugnandum ex his semet exercere. Itaque receptâ formâ suâ *cultûque pristino*, inter impedimenta *jam* degunt. Et Cyri quidem milites, ubi cœnâssent et excubias constituissent, uti par erat, quieti se dederunt.

At Crœsus statim Sardes cum exercitu profugit: cæteræ nationes, quàm remotissimè quisque poterat, in itâ domum quæ duceret viâ, nocte eâ dicedebant. Cùm autem illuxisset, Cyrus confestim Sardes versùs suos duxit. Atque ubi ad Sardium mœnia pervenit, et machinas erexit quasi facturus in muros impetum, et scalas paravit. Ea dum faceret, ut in munitiones Sardianorum, quâ parte maximè præruptæ videbantur, sequenti nocte Chaldæi ac Persæ adscenderent, effecit. His ductor erat Persa quidam, qui cujusdam ex arcis custodibus præfidiariis servus fuerat, et descensum ad flumen et ascensum itidem didicerat. Cùm cognitum esset arcem esse occupatam, Lydi omnes à muris diffugerunt quò quisque poterat. Cyrus primâ luce oppidum ingressus est, et nè quis sese ex loco moveret, edixit. Crœsus autem, seipso in regiâ incluso, Cyrum inclamabat: at Cyrus Crœsum qui custodirent reliquit: ipsèque ad arcem occupatam profectus, cùm Persas arcem, ut oportebat, custodire videret, Chaldæorum verò arma sola *conspiceret* (quòd illi ad diripienda ex aribus bona excurrissent) mox præfectos eorum convocavit, eisquæ ut ab exercitu quamprimùm discederent, præcepit. Non enim, ait, tolerare possim, ut qui ordines deserunt, majoribus quàm alii commodis potiantur. Et vos quidem, ait, certò scire volo, in hoc me fuisse, ut vos qui signa mea sequimini, tales efficerem, quos universi Chaldæi felices prædicarent: verùm jam vobis minimè mirum videatur, si quis vobis hinc etiam discedentibus viribus potior occurrat. Hæc Chaldæi cùm audissent, metu percussim orabant ut irasci desineret; aiebântque se res opesque omnes velle restituere. Ille his sibi non opus esse dixit: Sed si me vultis, ait, ab indignatione desistere, date omnia, quæcunque cepistis, illis qui arcis in custodia mansêre. Nam si milites cæteri animadvertent, eos qui ordines servârunt, majora consequi commoda, præclarè se meæ res habebunt. Itaque Chaldæi sic, uti Cyrus edixerat, fecerunt; et qui obedienter sese gesserant, magnam rerum opumque variarum copiam consequuti sunt: Cyrus autem, cùm castra pro militibus suis metatus esset eo urbis loco, quî maximè opportunus ei videbatur, eos in armis manere ac prandere iussit.

His perfectis, Crœsum ad se adduci præcepit. Et Crœsus ubi Cyrum vidit, Salve, inquit, domine: hoc enim *nomine* tibi ut deinceps fruaris tribuit fortuna; mihi, ut *eo te* adpellem. Salve tu quoque, ait, Crœse; quandoquidem homines ambo sumus. Verùm, Crœse, inquit, velisne mihi consilium dare? Etiam, Cyre, inquit, aliquid boni tibi reperire velim: nam idem arbitrarer etiam mihi fructuosum fore. Audi ergo, Crœse, inquit: quia video milites multis laboribus perfunctos, multisque versatos in periculis nunc etiam putare se urbe *totius Asiæ*, post Babylonem, opulentissimâ potitos; æquum judico, ut aliquid utilitatis ad eos perveniat. Nam futurum intelligo, ut nisi quem laborum suorum fructum percipiant, dicto eos audientes diu non sim habiturus. Sed urbem tamen eis diripiendam concedere non est animus: nam et

urbs,

urbs, meâ sententiâ, prorsûs interiret, et in direptione plurimum utilitatis caperent, qui maximè sunt improbi. Quæ ubi Crœsus audisset, Me verò dicere finito Lydis, ait, quibus ego voluero, impetrâsse me abs te, nè direptio fiat, nève permittatur ut liberi et conjuges ab eorum conspectu abstrahantur: pròque hoc tibi pollicitum esse, futurum omnino, ut Lydi tibi libentes offerant, quidquid Sardibus pulchrum et præclarum sit. Nam si hæc audierint, adlaturos scio quidquid pulchræ rei vir aut mulier hic habuerit: itidémque alterum in annum multis ac pulchris rebus iterum urbs tibi referta erit. Quòd si *eam* diripueris, etiam artificia tibi, quæ bonòrum fontes esse perhibent, perierint. Præterea licet tibi, postquam hæc intuitus sis, *huc* etiam redire deque direptione consultare. Primum autem, inquit, ad meos thesauros mitto, atque *hos* à custodibus meis tui custodes accipiant. Et hæc quidem omnia sic fieri censuit oportere Cyrus, uti Crœsus dixerat:

At ista mihi, Crœse, inquit, omnino memorato, quonam evaserint, quæ Delphico *tibi* sunt oraculo prodita: nam fertur *is* Apollo admodum abs te cultus, tèque *fertur* omnia sic agere, ut illi obtemperes. Vellem, inquit, Cyre, sic comparatæ res essent: nunc verò eum me Apollini exhibui, qui contraria omnia statim ab initio facerem. Quomodo verò? ait Cyrus, edoce: nam valdè *quidem* mira refers. Primum, ait, posthabitâ curâ interrogandi deum si quâ re mihi opus esset, periculum feci, an vera respondere posset. At non solum deus, inquit, sed homines etiam honesti ac boni, cum fidem non haberi sibi animadvertint, laud amant diffidentes. Cum verò animadverterem absurdè admodum me agere, ac procul Delphis abessẽ, mitto de liberis interrogatum. Ille mihi primum nè respondit quidem: ubi verò missis multis donariis aureis, argenteis etiam multis, permultisque cæsis hostiis, tandem eum aliquando placavi, uti *quidem* ipse arbitrabar, tunc mihi quærenti quid faciendum esset, ut liberi mihi nascerentur: respondit ille, habiturum me liberos. Ac nati quidem mihi sunt, (quippe nec in hoc mentitus est) sed nati nulli usui fuere. Nam alter *eorum* mutus mansit; alter, qui præstantissimus extitit, in ipso ætatis flore periit. Cum his liberorum calamitatibus premerer, iterum mitto, deumque interrogo, quid à me fieri oporteret, ut id quod esset vitæ reliquum exigere felicissimè possem: respondit ille mihi, SI TE NOSCÂS, CRÆSE, VITAM FELICITER TRANSIBIS. Hoc audito oraculo, gavisus sum: arbitrabar enim eum felicitatem mihi tribuere, rem facillimam imperando. Nam alios partim cognosci posse, partim non: quis verò sit ipsemet, quemlibet hominem scire putabam. Omnisque aded deinceps tempore, quamdiu quietem colui, nihil erat post mortem filii, quamobrem casus fortuitos culparem. Verum posteaquam ab Assyrio sum persuasus, ut expeditionem adversus vos susciperem, omnis generis adii pericula; nec ullo tamen accepto malo servatus sum. Ac nè de his quidem deum incuso. Nam ubi me ad pugnandum adversus vos idoneum non esse animadverti, tutò, dei ope, tum ipse tum mei *mecum* evasimus. Sed rursùm nunc deliciis opulentiae præsentis diffluens, et obeorum preces qui me rogabant ut eis præessẽ, et ob illa munera quæ mihi donabant, et illorum hominum operâ, qui mihi adfutando futurum dicebant ut omnes mihi parerent, et *omnium ego* mortalium maximum evaderem, modò cum imperio esse vellem; ejusmodi *inquam* verbis inflatus, ubi reges omnes undique belli me præsidem legerant, suscepi manus imperatorum, quasi essem is, qui maximus eva-

dere possem; meipsum certè ignorans, qui bello adversus te gerendo parem me tibi arbitrarer, primùm ex diis genito, deinde regibus orto, atque etiam à puero ad virtutem exercitato: at ex majoribus meis eum, qui primus regno potitus est, audio simul et regnum et libertatem esse consequutum. Hæc ergo cùm ignoraverim, meritò, inquit, pœnam subeo. Nunc autem, Cyre, inquit, meipsum nosco: an tu verò adhuc veracem Apollinem existimas, qui beatum me fore dixit, si meipsum nôsses? Te autem proptereà interrogo, quòd optimè conjecturam mihi de hoc facturus in præsentia videris: potes enim id facere. Et Cyrus, Da verò mihi, inquit, de hoc consilium, Cræse: nam ego tecum in animo considerans felicitatem tuam pristinam, misericordiâ moveor erga te, conjugémque tibi jam habere permitto, quam habuisti; et filias (audio enim esse tibi *quasdam*) et amicos, et famulos, et mensam, quali *hactenus* estis usi: pugnas autem et bella tibi adimo. Ergo, ait Cræsus, nihil tu profectò amplius deliberes, quid mihi de meâ felicitate respondeas: etenim ipse jam tibi dico, si hæc, quæ *nunc* ais, feceris, fore ut quam alii vitam beatissimam ducere solent, etiam me adficiente, hanc modò consequutus agam. Et Cyrus, Quis, ait, beatæ istius vitæ compos est? Uxor mea, inquit, Cyre: nam illi tecum pars æqua bonorum, et mollitiarum, et gaudiorum fuit; curarum verò quo pacto hæc contingerent, et belli et pugnae nihil tecum ei commune fuit. Ac tu quoque me talem efficere velle videris, qualem ego illam quam *omnium* hominum maximè diligebam: adeò ut Apollini *etiam* alia munera, quibus me gratum ei præbeam mox debere mihi videar. His Cræsi verbis auditis, Cyrus *in eo* tranquillitatem animi est admiratus: deinceps *ille*, quocunque Cyrus proficisceretur, *unà* ducebatur; sive adeò proptereà quòd eum ad aliquam rem utilem esse putaret, seu quòd ità tutiùs arbitraretur. Ac tum quidem hoc modo quieti se dederunt:

Postridiè Cyrus amicis et ducibus copiarum convocatis, eorum alios quidem constituit qui thesauros acciperent, aliis præcepit, ut de iis pecuniis, quasunque Cræsus traderet, primùm diis seligerent; quas magi *seligendas* præscriberent; deinde reliquas pecunias acceptas in arcis locarent ac plaustris imponent, *iisdémque* plaustris sorte distributis *secum eas* portarent, quocunque proficiscerentur ipsi; ut opportuno tempore, *sua* singuli pro meritis acciperent. Et hi quidem ista exsequebantur:

Cyrus autem quibusdam ex ministris qui aderant arcessitis, Dicite mihi, ait, an aliquis vestrùm Abradatam vidit? miror enim, quod antehac frequenter nos accedere solitus, modò nusquam adpareat. *Ei* quidam ex ministris respondit, *Is*, domine, non vivit, sed in pugna mortuus est, cùm in Ægyptios currum suum immisisset; cæteri, sodalibus ejus exceptis, declinârunt, uti *quidem* perhibetur, posteaquam Ægyptiorum agmen conspexissent. Et uxor ipsius, inquit, jam mortuum sustulisse dicitur, atque impositum in *harmamaxam*, quâ ipsa vehi solita est, adtulisse huc aliquòd ad Pactolum fluvium. Aiunt et eunuchos et famulos ipsius quodam in tumultu conditorium mortuo fodere; et uxorem humi sedere, quæ maritum rebus iis ornârit, quasunque habuerit, ejusque caput *impositum* genibus teneat. Hæc ubi Cyrus audivit, femur sanè *suum* percussit, statimque in equum ubi insiliisset, sumptis *secum* equitibus mille, ad *tristem illum* casum advehitur. Gadatæ verò Gobryæque mandat, ut *secum* sumerent quidquid ornamenti mortuo viro

amico

amico et forti conveniret, statimque subsequerentur: et si quis greges et boves et equos secum duceret, mandabat ut alias etiam pecudes eò multas ageret, ubicunque se resciret esse, quo mactari apud Abradatam possent.

Ut humi sedentem mulierem vidit et jacentem mortuum, lacrimas ob casum *tristem* profudit, ac dixit, Heu fortem ac fidam animam, abiisti ergo nobis relictis: simul dextram mortui prehendit, atque ea subsequuta est; quippe quæ ab Ægyptiis copide fuisset amputata. Cyrus *id* cum vidit, multò etiam majori dolore adfectus est: mulier autem ejulare cœpit, acceptamque à Cyro manum osculabatur, et rursus *loco eam*, uti quidem poterat, accommodavit; dixitque, Etiam cætera, Cyre, sic se habent. Verùm quid attinet *ea* te adspicere? Atque hæc, ait, scio propter me maximè ipsi accidisse, ac fortassis etiam propter te, Cyre, nihilo minùs. Etenim stulta ego multis eum cohortata sum, efficeret, ut amicum in aliquo numero habendum tibi se declararet: et ipse *scio*, non quid sibi accideret, cogitabat; sed quibus facinoribus editis tibi gratificaretur. Quamobrem ipse quidem, inquit, extremum vitæ diem ità morte confecit, ut de eo nemo conqueri possit, ego verò hortatrix ei viva hîc adsideo. Cyrus aliquamdiu cum silentio lacrymas fudit, deinde dixit, Hic verò, mulier, finem præclarissimum fortitus est; nam victor diem obiit supremum: tu vero hæc à me accipito, quibus eum ornes: (nam Gobryas Gadatâsque *jam* aderant, copiosum et elegantem ferentes ornatum) deinde scito, inquit, nè quidem alios honores ei defuturos, sed et monumentum *illi* complures ex dignitate vestrà aggesto tumulo conficient: et mactabuntur ei quæcunque viro forti æquum est *mactari*. Tu quoque deserta, inquit, non eris, sed ego te propter pudicitiam virtutisque *tuas* cæteras cum aliis rebus colam, tum *alicui* commendabo, qui te quocunque voles deportabit: tantùm, ait, indicato ad quem deportari te cupias. Et Panthæa, securo sis animo, inquit, Cyre, nequaquam te celabo, ad quem pervenire velim.

Cyrus hæc loquutus discessit, tum mulieris misertus, quæ virum talem amisset, tum viri, qui relictam uxorem talem non ampliùs adspiceret. Mulier autem eunuchos secedere jussit; (donec istum ego, inquit, ex animi sententiâ lamentando deflevero) nutrici dixit ut *secum* maneret eidemque præcepit, ut se, mortem ubi occubuisset, et virum unâ veste velatos obtegeret. Nutrix multis eam precata suppliciter, nè id faceret, cum nihil proficeret, ipsamque videret indignari, sedit lacrimans. Tum *mulier*, quæ acinacem dudum *ad hoc* paratum haberet, seipsam jugulat, et capite in mariti pectus imposito moritur. Nutrix cum ejulatu ambos obtegit, quemadmodum Panthæa jusserat. Cyrus autem ubi mulieris facinus rescivit, exterritus, accessit, si quid auxilii ferre posset. Eunuchi, qui tres erant, cum quid factum esset viderent, et ipsi strictis acinacibus, quo eos loco stare jusserat, stantes se jugulârunt. Et nunc *quoque* monumentum *istorum* usque ad eunuchos aggesto tumulo porrigi dicitur: ac superiore quidem in columnâ hujus viri et mulieris hujus nomina feruntur inscripta literis Syriacis; inferiùs autem columnas esse tres aiunt, et eis inscriptum, SCEPTUCHORUM. Cyrus ubi propiùs ad *illum tristem* casum accessisset, et admiratus *istam mulierem* et lamentis prosequutus, discessit: fuitque, ceu par erat, ei curæ, præclara ut illis omnia contingerent; ingénsque *adèò* monumentum, ut perhibent, aggesto tumulo factum fuit.

Secundùm hæc cùm factionibus Cares armisque adeò inter se contenderent, utpote qui domicilia munitis in locis haberent, utrique Cyrum implorabant. Cyrus autem ipse Sardibus manens machinas fabricabatur et arietes, ut eorum, qui parere nollent, mœnia solo æquaret: Aduſium verò Persam, hominem cæteroqui nec imprudentum reive militaris rudem, ac valdè etiam elegantis ingenii, cum exercitu in Cariam mittit; perlibenter autem tum Cilices tum Cyprii ejus in hâc expeditione signa sequuti sunt. Quæ causa fuit cur nullum satrapem Persicum Cilicibus et Cypriis unquam miserit, contentus semper indigenis eorum regibus: tributum tamen *ab istis* exigebat; et militiam, cùm erat opus, eis imperabat. Aduſius autem qui ducebat exercitum, posteaquam in Cariam pervenit, aderant ab utrâque Carum parte *quidam*, parati eum *suas* intra munitiones, ad contrariæ factionis detrimentum, recipere. Aduſius erga utroſque faciebat eadem: cùm diceret illos, quibuscum loquebatur, æquiora proponere, et clam adversarios haberi oportere amicitiam cum ipsis initari, quasi hoc pacto magis imparatos adversarios adgressurus esset. Præterea fidem *utrinque* dari petebat, et à Caribus quidem jusjurandum dari, se absque dolo *malo*, et Cyri Persarumque bono, intra munitiones Persas admissuros: ipsum autem jurare velle, se absque dolo *malo*, et quidem admittentium commodo, munitiones ingressurum esse. Hæc ubi confecisset, cum utrisque noctem clam alteris eandem pactus est, atque eâ in castella invecſus est, et munitiones amborum recepit. Cùm autem illuxisset, in medio cum exercitu confedit, et *in concionem* ex utrâque parte *ad res componendas* opportunos vocavit. Illi, se mutuo intuiti, graviter rem tulère, qui partem utramque dolo circumventam existimarent. Aduſius verò in hanc sententiam verba fecit, Jurjurando vobis ego, viri, fidem adstrinxi, ingressurum vestra me castella sine dolo *malo* et eorum commodo qui me admitterent. Quamobrem si alterutros vestrùm evertere velim, *ipse* me damno Carum hæc ingressum esse statuam: sin pacem inter vos conciliavero, et utrisque *confecero*, ut agrum tutò colere possitis, vestrâ cum utilitate vobis adesse me arbitrabor. Oportet igitur ex hoc die vos amicè mutuo misceri commercio, et agros colere sine metu, et inter liberos hinc inde matrimonia contrahi: quòd si contra hæc injuriam facere conatus fuerit aliquis, iis et Cyrus et nos hostes erimus. Ibi tum et portæ castellorum erant apertæ, et itinera plena congregientium inter se, et agri pleni cultoribus: festos dies communiter agebant, et pacis ac lætitæ cuncta erant plena. Interea *quidam* à Cyro veniunt, qui Aduſium interrogarent, ecquo exercitu alio vel machinis egeret: *quibus* Aduſius respondit, se præfenti exercitu etiam alibi uti posse; ac simul cum hisce verbis copias abduxit, relictis in arcibus militibus præſidiariis. Cares autem supplices orabant ut maneret; *quod cùm facere* nollit, missis ad Cyrum *ſuis* rogabant, ut Aduſium sibi satrapam mitteret.

Cyrus Hyſtaſpam interim ablegarat, qui exercitum in Phrygiam Helleſponto ſinitimam duceret. Posteaquam autem Aduſius venit, sequi Cyrus eum cum exercitu jussit, quâ Hyſtaſpes præceſſerat, ut Hyſtaſpæ magis parerent, ubi audiſſent alias etiam copias accedere. Græci quidem certè maris accolæ, multis muneribus datis, id consecuti sunt, ut intra mœnia barbaros admittere neceſſe non haberent, sed tributum *tamen* penderent, et militatum irent quo Cyrus juſſiſſet. Phrygum verò rex se parabat quasi loca munita tueri nec imperata facere vellet, atque ità *ſe facturum* denunciabat: sed postquam constituti sub ipsius imperio præfecti

præfecti ab eo defecerunt, et solus est relictus, tandem in manus Hytaspæ venit, causâ Cyri iudicio permisâ. Hytaspas relictis in arcibus firmis Perfarum præfidiis, discessit, secum præter suos Phrygum complures tum equites tum peltastas ducens. Cyrus autem Adusio mandata dederat, ut postquam se cum Hytaspâ conjunxisset, Phrygas eos, qui partes suas amplexi fuissent, armatos adduceret; qui verò bellum gerere studuissent, illis et equos adimerent et arma, omnesque cum fundis sequi juberent. Hæc illi quidem exsequebantur.

Cyrus autem Sardibus movit, numerofo istic peditum præsidio relicto, Cræsum secum retinens, et multa multis variisque opibus onusta plaustra ducens. Accessit autem Cræsus ad Cyrū, ferens accuratè descripta, quæcunque singulis essent in plaustris, easque scripturas Cyro tradens ait, Has, Cyre, si habeas, scies, quinam rectè sit redditurus quæ vehit, et qui non rectè. Et Cyrus, Facis tu quidem probè inquit, Cræse, qui provideas: sed mihi sanè has vehent opes, qui digni sunt ut etiam eas possideant; adeò ut si quid suffurabuntur, sua suffurabuntur. Dum hæc diceret, amicis et præfectis scripturas istas tradidit, ut scirent quinam ex iis, quibus essent eæ res creditæ, salvas et integras redderent, qui non redderent. Ducebat etiam secum Lydos, quibus esse curæ cerneret elegantiam armorum et equorum et curruum; et quos eniti videret ut omnia facerent quibus ipsi gratificaturos se putabant, hos secum armatos ducebat; quos autem cerneret gravatè sequi, eorum equos Persis, qui primi cum eo militatum profecti fuerant, tradidit, et arma combussit: hos verò etiam fundis instructos sequi coëgit. Quin et omnes inermes ex iis qui ejus in potestatem venerant, ad usum fundarum exercere se coëgit, quòd hoc armorum genus maximè servile duceret: est enim ubi funditores, si copiis aliis adsint, mirum quantum utilitatis adferunt; ipsi verò seorsum, nè quidem omnes, quotquot sint, funditores, admodum paucos iis cum armis, quibus cominus pugnatur, congressos sustinuerint.

Cum autem viâ Babylonem ducente progrediretur, subegit Phrygas illius majoris Phrygiæ, subegit Cappadocas, Arabas in potestatem redegit: quorum omnium armis Persas equites instruxit, non pauciores quadragies millibus; multos verò captivorum equos in socios etiam universos distribuit: Babylonemque venit permagno cum equitatu, permultis cum sagittariis et jaculatoribus, cum funditoribus autem innumeris. Cumque jam apud Babylonem Cyrus esset, exercitum omnem circum urbem constituit, deinde cum amicis et iis, qui è fociis ad res agendas opportuni erant, urbem ipse circumvectus est. Postquam muros contemplatus esset, ab urbe copias abducere parabat; cum transfuga quidam ex urbe egressus ait, *Babylonios* ipsum adoriri velle, quando copias abdukturus esset: nam de muro phalangem hanc despectantibus, inquit, visa est imbecilla esse. Nec quidem id ita se habuisse mirum erat: quia enim murum amplum circumdarent, necesse erat phalangem ad exiguam densitatem redigi. Hæc igitur Cyrus cum audisset, stans in medio exercitus sui, cum iis quos circum se habebat, præcepit ut gravis armaturæ milites ab utrâque extremitate phalangem explicantes abirent propter eam exercitus partem quæ subsisteret, donec utraque extremitas ad se atque ad medium perveniret. Id cum facerent, tum iis qui subsistebant fiducia quædam continuò accedebat, quòd duplicata jam esset aciei densitas: tum illis quoque fiducia similiter accedebat, qui abscedebant: mox enim illi qui subsistebant, prope ab hostibus aberant. Cum autem progrediendo

progrediendo extremitates utrinque conjunxissent, consistere *jam* facti firmiores, tum qui abscesserant, propter anteriores; tum anteriores, propter eos qui à tergo accesserunt. Hoc modo explicatâ phalange, necesse est primos et ultimos fortissimos esse, ignavissimos in medio collocari: aciesque hunc in modum constituta et ad dimicandum, et ad prohibendam fugam instructa commodè videbatur. Præterea equites et levis armaturæ milites qui à cornibus *procedebant*, semper eò propius ad imperatorem accedebant, quo phalanx duplicata densior efficiebatur. Cum hoc sese modo conglobassent, pedetentim *inde* recedebant, quò tela de muro pertinebant: cùmque extra telorum ictus essent, conversi, ac primùm quidem modicos passus progressi, statum mutabant clypeum versùs, atque ità *consistebant*, ut murum intuerentur; quanto autem longius abscederent, tanto rariùs siebat mutatio. Posteaquam in tuto sibi esse videbantur, *conserti* continuòque ordine recedebant, donec ad tabernacula pervenirent.

Ubi jam in castris essent, Cyrus eos quos oporteret, convocavit et *hunc* sermonem habuit, Urbem, socii, undique contemplati sumus; atque equidem quo pacto quis adeò firmos et excelsos muros oppugnando capere possit, videre mihi non videor: quanto autem plures homines in urbe sunt, quando ad pugnandum non exeant, tanto citiùs fieri arbitror, ut fame in potestatem redigantur. Nisi igitur aliquem alium, quem proponatis, modum habetis, hoc *ipso nobis* istos expugnandos esse aio. Et Chryfantas inquit, Hiccinè fluvius per mediam urbem labitur, cujus latitudo stadia duo superat? Ità profectò, ait Gobryas; ac tanta *quoque* profunditas ejus est, ut nè duò quidem viri, alter alteri licèt institerit, supra aquam extare possint; quo fit ut fluvio sit urbs etiam munitior, quàm mœnibus. Et Cyrus, Missa faciamus hæc, ait, Chryfanta, quæ viribus nostris potiora sunt; adhibitâ verò mensurâ, quamprimùm fossâ latissima profundissimâque nobis erit ducenda, pro parte cuique suâ, quò paucissimis custodibus nobis sit opus. Sic igitur undique circa murum *spatia* dimensus, relicto à flumine intervallo, quantum sufficeret magnis propugnaculis, ingentem fossam circum murum undique duxit, terramque *adeò illi* seipfos versùs egresserunt. Ac primùm quidem turres propter flumen extruebat, palmis fundatas, quarum non minor erat, quàm *pletbri* altitudo: (*ibi* nascuntur enim, quæ hâc majorem etiam in longitudinem excrescunt; palmæ verò cùm *aliquo* premuntur pondere, sursum incurvantur, quemadmodum et asini clitellarii) has autem *palmas operi* propterea subjecit, ut quàm maximè videretur id facere, quod solent qui ad urbem obsidendam sese comparent: ut tametsi flumen in fossam dilaberetur, ipsas turres non everteret. Etiam multas alias turres supra terram egressam excitabat, ut quàm plurima essent excubi-
arum loca. Et has quidem illi res agebant; qui autem in muro stabant, obsidionem *hanc* irridebant, quòd iis esset commeatus in annos plus viginti. Quæ Cyrus cùm audisset, in partes duodecim exercitum divisit, ut pars quælibet, unum anni mensem in excubiis esset. Babylonii rursum, his auditis, multò etiam magis irridebant, qui cogitarent secum, Phrygas et Lycios et Arabas et Cappadocas futuros contra se in excubiis, quos omnes arbitrabantur animis erga se magis esse benevolis, quàm erga Persas. Ac fossæ quidem ductæ erant.

Cyrus verò, cùm audisset celebrari Babylone festum *quendam* ejusmodi diem, quo Babylonii omnes nocte totâ potarent et commissarentur, eo die, cùm primùm in vesperasceret, magnâ hominum multitudine
adhibitâ,

adhibitâ, fossarum ostia fluvium versûs aperuit. Hoc cûm factum esset, aqua noctu in fossas manabat; et alveus fluvii p̄r urbem *tendens*, hominibus pervius esse cœpit. Id ubi de flumine hoc modo *ei* successisset, Persicis Cyrus et equitum et peditum tribunis imperat, mille suos in binos explicatos ducendo apud se adessent; reliqui focii hos à tergo sequerentur, instructi quemadmodum priûs. Et hi quidem aderant; cûm ille, in siccam fluminis partem ministris suis, tam peditibus quàm equitibus immisiss, ut explorarent an vadum fluminis permeari possit imperavit. Posteaquam illi posse permeari renuntiârunt, tum verò peditum equitûmque ducibus convocatis, hujusmodi verba fecit;

“ Flumen *hoc* nobis, amici, viam in urbem concessit: *eam* nos animis
 “ præsentibus et *omni timore vacuis* ingrediamur, nobiscum ipsi reputan-
 “ tes, hos, quos adgressuri nunc sumus, eos esse, quos à fociis libi ad-
 “ junctis instructos et omnes vigilantes et sobrios, armatos et in acie
 “ dispositos vicimus: jam verò adversûs eos tendamus quo tempore
 “ multi eorum dormiunt, multi sunt ebrii, universi denique inordinati:
 “ cûm autem et nos intus esse senserint, multò magis etiam, quàm nunc,
 “ inutiles futuri sunt, quia exanimati erunt. Ac si hæc in mentem
 “ alicui venit, quod sanè fertur esse formidilofum urbem intransitibus,
 “ nè testis illis conscensis hinc inde tela *in nos* conjiciant, id *ipsum*
 “ maximè vobis animos addat: nam si qui conscendent ædes, adjutor
 “ nobis est deus Vulcanus. Sunt verò eorum vestibula crematu facilia;
 “ cûm januæ palmarum è materiâ fabricatæ sint, et bitumine illitæ,
 “ quod ignem facilè concipit. Nobis autem et faces plurimæ sunt,
 “ quæ incendium ingens citò parient, et copia picis ac stuppæ, quæ
 “ citò magnam flammam eliciunt: adeò ut vel celeriter necesse sit hos
 “ ex ædibus aufugere, vel celeriter exuri. Verùm agite, arma capite;
 “ diis equidem juvantibus præibo. Vos autem Gadata et Gobrya, de-
 “ monstrate *nobis* itinera; cûm ea vobis sint cognita: et ubi jam intus
 “ erimus, quamprimùm ad regiam ducite.” Atqui, aiebant illi qui
 erant cum Gobryâ, non mirum fuerit, si quidem nec portæ ipsius regię
 clausæ sint; urbs enim tota videtur hâc nocte commissationi esse intenta.
 Sed in excubias tamen ante *regiæ* portas incidemus; quòd eæ semper
 istic collocentur. Non negligenda res est, ait Cyrus, sed eundum, ut
 eos quàm maximè imparatos offendamus.

Hæc ubi dicta fuerunt, pergebant: si qui autem eis obviam venirent,
 partim cæsi peribant, partim intrò fugâ se recipiebant, partem clamorem edebant. Qui verò circa Gobryam erant, eosdem cum illis clamores edebant, velut ipsi quoque commissatores: et pergentes quâ celer-
 rime *progredi* poterant, ad regiam perveniunt. Et hi quidem Gobryæ Gadatæque adjuncti portas regię clausas inveniunt; qui verò adversûs *regiæ* custodes ire iussi fuerant, magno cum impetu irruunt in eos ad ignem largum potantes, statimque hostili cum eis more agunt. Orto autem clamore ac strepitu, cûm ii, qui erant intus, tumultum sentirent, et inspicere rex juberet, quid illud esset rei, apertis aliqui portis procur-
 runt. Cûm portas ii, qui circa Gadatam erant, patefactas conspicerent, irruunt, et illos rursûs fugientes intrò insequuti, ac ferientes ad regem perveniunt; eûmque jam erectum cum acinace, quem strictum tenebat, inveniunt. Hunc Gadatæi et Gobryani numero plures opprimunt; atque ii etiam, qui cûm ipso erant, perierunt; alius, cûm aliquid objiceret; alius, cûm fugeret; alius, cûm se quacunque re poterat tueretur. Cyrus autem cohortes equitum per vias *passim* dimittebat;

et

et edicebat, ut quos extra *domos* deprehenderent, occiderent; utque ii, qui linguæ Syriacæ periti erant, denuntiarent illis qui *adhuc* in ædibus essent, ut intus manerent: quod si quis foris deprehenderetur, eum morte multandum. Et hi quidem hæc exsequebantur.

Gadatas autem et Gobryas acceperunt; ac deos primum venerati sunt, quod de impio rege pœnas sumpserant; deinde manus et pedes Cyri deosculabantur, cum præ gaudio, simul et lacrimas copiose profunderent et lætitiæ signa darent. Posteaquam illuxisset ac fenissent illi, qui arces tenebant, tum urbem esse captam, tum regem occisum, arces etiam tradunt. Cyrus eas statim occupat, et præsidiorum magistros cum militibus prædianiis in illas immittit: mortuos sepeliendi potestatem propinquis facit; et præcones *palam* prædicare iussit, ut omnes Babylonii arma deferrent: in quacunque verò domo arma deprehenderentur, in eâ denuntiabant omnibus esse moriendum. Et illi quidem arma deportabant: quæ Cyrus in arces deposuit, ut in promptu essent, si quando eis esset utendum. Hæc ubi peracta fuerunt, primum arcessitis magis, quia bello capta urbs esset, præcepit, ut diis primitias manubiarum et fana seligerent: postea tum *alias* domos tum principum ædificia dividebat in eos, quos illorum, quæ gesta fuerant, socios existimabat: atque hoc modo distribuit, uti dudum fuerat decretum, optima *quæque* præstantissimis. Quod si putaret aliquis sibi minus obtigisse, mandabat ut accedens *id ipsum* doceret. Edixit etiam, Babylonii agros esse colendos, et tributa pendenda, et iis obsequia præstanda quibus singuli traditi essent: Persas verò et *Persarum* participes, et quotquot ex focis apud eum remanere vellent, iussit tanquam dominos, cum iis quos *sibi traditos* acceperant, loqui.

Secundum hæc cupiens jam Cyrus etiam se parare, quamadmodum decere regem existimaret, id de amicorum sententiâ faciendum statuit, ut quàm minimâ cum invidiâ et rariùs conspiceretur et augustiori specie. Id igitur ita effecit: primâ luce stabat in loco, quo putabat esse commodum, et admittebat *quemlibet* aliquid dicere volentem; ac postquam respondisset, dimittebat. Cum autem intellexissent homines, *Cyrum eos* expectare, infinita multitudo ad eum confluit: *jamque* conveniendi *ejus* causâ *semet* impellentium molitiones et rixæ multiplices erant. Ministri autem *ipsum* adhibito discrimine, prout poterant, accedendi potestatem faciebant. Quod si aliquando quispiam ex amicis impellendo disiectâ *hominum* turbâ in conspectum *Cyri* prodiret, tum verò manum protendens istos adtrahebat, et ita dixit, Expectate, amici, donec turbam hanc dimoveamus; ac deinde per otium congregiemur. Expectabant igitur amici; et turba major usque adfluebat, donec opprimeret eum vespere, priusquam nactus esset otium in amicorum congressum colloquiumque veniendi. Itaque dicebat Cyrus, Modò quidem, viri, tempus est discedendi: cras manè adeste; nam est quod vobiscum colloquar. His auditis, libenter amici discedebant curriculum, rebus omnibus necessariis multati. Ac tum quidem ita quieti se dederunt:

Postridiè Cyrus ad eundem locum aderat: quem *jam* multò major hominum adire volentium turba circumstabat, qui multò priùs etiam, quàm illi amici, advenerant. Cyrus igitur Persis hastas gestantibus ambitu magno circum se collocatis, neminem admitti iussit, præter amicos et Persarum sociorumque principes. Illi verò cum convenissent, huiusmodi Cyrus ad eos orationem habuit; “ Nihil est, amici ac focii, “ quod de diis queramus, quasi non perfecimus hætenus omnia,

quæcunque liceret optare: sed enim si hujusmodi quiddam est res magnas gerere; ut neque possis ipsi tibi vacare, neque cum amicis hilariter vivere, beatitatem sanè hanc equidem valere jubeo. Nam et heri utique animadvertitis, inquit, à primâ nos aurorâ cœpisse audire accedentes, neque defuisse ante vesperam: et nunc videtis hos, atque alios multò plures iis qui heri aderant, præstò esse, ut nobis negotia facestant. Itaque si quis istis se submittere velit, equidem cogito, exiguâ parte vobis mei copiam fore, et mihi vestri: mei sanè ipsius mihi, fat scio, nè tantilla quidem erit copia. Præterea rem, inquit, aliam quoque ridiculam animadverto. Nam equidem ita sum erga vos adfectus, ut par est: at eorum, qui nos circumstant, vel unum aliquem vel neminem novi; et hi tamen omnes ita parati sunt, ut, si vos impellendo vincant, priores etiam vobis à me, quæ voluerint, impetraturi sint. Ego verò æquum arbitrarer hos, si quis à me petere aliquid vellet, amicos meos vos obsequio demereri, atque orare ut eos adduceretis. Fortasse dixerit quispiam, cur ita non ab initio me comparaverim, sed omnibus in medio me potius exhibuerim. Nimirum animadvertebam res bellicas ejusmodi esse, ut imperatorem non oporteat esse postremum vel intelligendis iis quæ necesse est, vel gerendis quæ usus postulat: et imperatores, si rarò conspicerentur, existimabam prætermittere multa, quæ fieri debuerant. Nunc posteaquam bello maximi laboris confecto quiescimus, etiam meus animus æquum censet, ut requiete aliquâ potiatur. Quare cùm ipse ambigam quid mihi faciendum sit, ut res nostra et aliorum, quos curæ nobis esse oportet, rectè se habeant, consulat in medium aliquis, quid maximè commodum fore perspiciat.”

Hæc Cyri verba fuerunt: post eum surgens Artabazus, qui se aliquando cognatum Cyri dixerat, profecto, ait, rectè factum abs te, Cyre, qui hæc de re dicere cœperis. Nam equidem, te admodum juvene cœpi amicitiam tuam expetere, sed cùm te mei non egere viderem, adire te sum veritus. Postquàm verò me fortè rogâsses, ut quæ Cyaxares mandârat studiosè Medis exponerem, mecum ipse cogitabam, si prompto te juvissem in illis animo, futurum me tibi familiarem, mihi quæ aded datum iri copiam colloquendi tecum, quamdiu vellem. Et sunt illa quidem sic effecta, ut laudem apud te invenerint. Deinde primum amplexi sunt amicitiam nostram Hyrcanii, cùm socios admodum desideraremus: aded ut tantum non eos in ulnis præ caritate gestaremus. Postea cùm hostium castra capta essent, non tibi, oppinor, otium erat, mihi ut operam dares; atque ipse tibi ignoscebam. Deinde Gobryas nobis amicus accessit, idque aded gaudebam: itidemque Gadatas; unde factum ut difficile esset te aliquâ ex parte frui. Cùm verò Sacæ et Cadusii societatem nobiscum coïssent, hi tibi meritò erant colendi; quippe qui et ipsi te colerent. Posteaquam autem eò reversi sumus, unde perfectionis initium factum erat, quia te videbam occupatum instruendis equis, curribus, machinis, existimabam te, ubi hæc curâ liberatus esses, otium habiturum ut mihi quoque operam dares. Sed ubi nuntius ille terribilis venit, homines universos contra nos colligi, maxima esse illa intelligebam; quæ si prosperè cederent, certò me jam scire putabam, fore magnam inter nos ambos consuetudinis mutæ copiam. Nunc tandem et ingenti prælio victoriam adepti sumus, et Sardes cum Cræso nobis subiectas tenemus, et Babylonem cepimus, et omnia nostram in potestatem redegitur: nec heri tamen, per Mithrem, accedere te potuissim.

tuissem, nisi cum multis luctatus fuisset. Verum ubi me dextrâ prehendiſti, et apud te manere jussiſti, jam tum in oculis omnium eram, qui sine cibo ac potu totum apud te diem transigerem. Nunc igitur, si quo fieri modo potest, ut qui plurimum *tibi* commodaverimus, plurimum te fruamur, *benè est*: sin autem, rursus ego nuntiabo verbis tuis, ut omnes à te discedant, exceptis nobis, qui amici ab initio *tui* fuimus. Ibi tum et Cyrus et complures alii risere; Chrysantas autem Persa surrexit, atque in hunc modum loquutus est:

“ Antehac, Cyre, meritò te oculis omnium exhibebas, cum illis
 “ de causis quas ipse exposuisti, tum quòd nos ii non eramus, quos
 “ tu colere maximè deberes. Quippe nos etiam nostrâ ipsorum causâ
 “ tunc aderamus; at necesse erat, ut quovis pacto multitudinem tibi
 “ conciliares, ut quàm libentissimè nobiscum eosdem suscipere labores, et eadem adire pericula vellet. Nunc cum non modò talis sis,
 “ sed etiam conciliare possis alios, quos opportunum fuerit, æquum
 “ est ut jam tibi quoque domus contingat: alioqui quem ex imperio
 “ fructum perciperes, si solus foci exors esſes, quo nullus neque sanctior
 “ fundus est inter homines, neque gratior, neque magis noster
 “ et *peculiaris*? Præterea, inquit, non adfici nos etiam pudore putas
 “ si te videamus foris toleranter vivere, nos in ædibus degere, ac
 “ videri conditione, quàm tua sit, potiori?” Hæc cum Chrysantas protulisset, ejus de his sententiam multi tuebantur. Tum deinde Cyrus regiam ingreditur, et qui pecunias ex Sardibus advexerant, hinc eas trahebant. Cum autem ingressus esſet, primùm Vestæ rem sacram fecit, deinde Jovi regi, et si cui alteri deo magi sacrificandum *ſuis è ritibus* indicarent. His peractis, jam alia cœpit administrare.

Cumque in mentem ei veniret, quid in se negotii suscepisset, qui multis hominibus imperare niteretur, et habere domicilium in urbe inter illustres amplissimâ institueret, quæ sic adfecta in eum esſet, ut urbs alicui maximè infesta: cum hæc, *inquam*, expenderet, corporis sibi custodiâ opus esse existimavit. Quòd item sciret homines opprimi facilius non posse, quàm inter vescendum, bibendum, lavandum, in cubili et somno, circumspiciebat quosnam in his sibi maxime fidos habere posset. Arbitrabatur autem non posse fidum hominem unquam esse, qui alium magis amaret, quàm illum qui *ejus* custodiâ indigeret. Quamobrem illos, qui haberent liberos vel conjuges genio congruentes, vel amores *alios*, naturâ *ferè* cogi judicabat ad eos maximè diligendos: at eunuchos omnibus his carere cernens, maximi facturos putabat illos, qui ipsos locupletare plurimum possent, et auxilio defendere, si injuriis adſicerentur, et honoribus ornare: à quo autem beneficiis in hos conferendis ipse superari posset, neminem fore censebat. Præterea, cum ignobiles et *pretii nullius* sint apud homines cæteros eunuchi, hanc ipsam ob causam domino indigent, qui suppetias eis ferat: quippe nemo fuerit, quin potior esse velit in omnibus eunucho, si non obſtet aliquid, cui vires sint majores: jam qui domino fidelis est, nihil impedit, quo minùs is locum principem teneat, licèt eunuchus sit. Quod verò maximè quis existimet eunuchos imbelles effici, nè id quidem *Cyro* videbatur. Huic autem argumento erant anamalia quoque cætera; siquidem *feroces* et insolentes equi si caſtrentur, desinunt illi quidem mordre ac insolentes esse, sed nihilominùs ad res bellicas idonei sunt: et tauri si caſtrentur, ex ferociâ et contumaciâ remittunt aliquid, sed robore tamen et viribus ad laborandum haud destituuntur: eodémque modo

canes castrati non ampliùs dominos illi quidem deferunt, sed ad custodiam et venationem nihilò redduntur deteriores. Sic et homines magis sedati sunt, ubi hæc cupiditas eis est exempta; neque tamen negligentiores sunt in exsequendis iis quæ imperantur, neque minùs ad equitandum vel jaculandum idonei, neque minùs honoris cupidi. Imò tum in bellis tum in venationibus manifestè declarant, in animis ipsorum quoddam contentionis studium superesse. Documenta verò fidelitatis in dominorum interitu maxima dedere: nulli enim *alii* magis spectatæ fidei facinora designârunt in dominorum suorum calamitatibus, quàm eunuchi. Quodd si fortè nonnihil de viribus corporis existimetur in eis decedere, ferrum *tamen* imbecillos in bello robustis exæquare valet. Hæc igitur cùm animadverteret, factò ab janitoribus initio, illos omnes quibus corporis sui curam committebat, ex eunuchis delegit. Quodd etiam existimaret non sufficere custodiam hanc adversùs eorum multitudinem, qui hostiliter adfecti essent; circumspiciebat, quos è cæteris maximè fidos regiæ custodes sumeret. Quodd ergo sciret Persas domi *relictos* pessimè propter inopiam visitare, laboresque totâ vitâ sustinere gravissimos, tum ob agri *Persici* asperitatem, tum quodd opus ipsi faciant; hos potissimùm istam vivendi apud se rationem amplexuros arbitratus est. Itaque decies mille satellites hastatos ex his sumit, qui et noctu et interdiu in excubiis undique circum regiam essent, quândocunque in *ipsâ* regione esset; quândò verò prodiret, hinc et illinc instructi *circum ipsum* incederent. Quia verò existimabat etiam toti Babylo ni custodes, qui *ad eam tenendam* sufficerent, imponi debere; sive *adeò* ad urbem esset ipse, sive esset peregrè, idoneum in Babylone quoque præsidium constituit; cui stipendium etiam à Babylo niis numerari iussit, quodd eos quàm maximè inopes esse vellet, ut quàm abjectissimi fierent, ac in officio contineri facillimè possent. Et hæc quidem, quæ tunc et circum ipsum et Babylone collocata fuit custodia, nunc etiam in eodem statu manet. Preterea cùm consideraret, quo pacto universum imperium conservari, atque etiam aliquâ principatûs alterius accessione augeri posset, existimabat stipendiarios non tam superiores esse reliquis sibi subiectis, quàm numero inferiores: ideòque viros fortes secum retinendos iudicabat, qui diis juvantibus sibi potentiam istam conciliâssent; et curandum, ut virtutis exercitationem non intermitterent. Nè verò videretur hoc eis imperare, sed ut ipsi censerent hæc esse optima, et *in eis* perseverarent, ac virtutem studiosè colerent, tum Persas illos, qui *θύται* vocantur, convocavit, tum omnes quotquot pro tempore commodum esset, quique viderentur imprimis idonei, ut tam in laborum quàm commodorum societatem admitterentur. Ubi convenissent, orationem ejusmodi habuit:

“ Maximam diis gratiam habemus, quodd ea nobis adipisci concesserint, quibus arbitramur nos esse dignos. Est enim jam nostrâ in potestate solum amplum ac fertile, nec defunt, qui hoc colendo nos alent: sunt etiam nobis ædes, et eæ quidem instructæ. Nec est cur quisquam vestrûm hæc possidens, aliena se possidere existimet: est enim æterna lex inter omnes homines, captâ eorum urbe qui bellum *aliis* faciunt, tam corpora illorum qui sunt in urbe, quàm fortunas in eorum potestatem venire, qui urbem capiunt. Quamobrem injustè non possidebitis, quæ tenetis; sed si quid hostes retinere permiseritis, id quoque quodd non abstuleritis, clementiæ vestræ acceptum referre debebunt. Quod verò attinet ad illa, quæ agenda deinceps erunt, hæc mea sententia est, si deflectamus ad desidiam et vitam ig-

“navorum *hominum* voluptariam, (qui laborem pro re miserrimâ, vitam
 “laboris expertem pro voluptariâ ducunt) citò nos equidem nobis ipsis
 “aio parum utiles futuros, adeoque bona hæc universa citò amissuros.
 “Neque enim viros fortes fuisse sufficit ad hoc, ut fortes permaneant,
 “nisi quis assidue diligentiam, ut talis sit, adhibeat; sed ut artes etiam
 “alia, ubi neglectæ sint, minùs æstimantur, et ut ipsa corpora benè
 “adfecta, cum in desidiam solvantur, malè se rursùm habere incipiunt;
 “sic et prudentia, et continentia, et fortitudo, cum quis exercitationem
 “horum remittit, exinde rursus ad improbitatem deflectunt. Non
 “igitur *per inertiam* cessandum nobis, nec in id, quod in præsentia suave
 “est, prorueundum. Quippe magnum equidem aliquid esse arbitror,
 “imperium parare, sed multò majus, id quod sis adeptus, conservare.
 “Nam adipisci sæpè etiam illi contigit, qui audaciam duntaxat adhibe-
 “ret, sed retinere quod adeptus sis, id non jam sine prudentiâ, nec sine
 “continentiâ, nec sine multo studio fieri solet. Quæ cum intelligamus,
 “multò jam magis virtutem exercere debemus, quàm antea, bonis
 “hisce necdum partis; hoc etiam nobis cognito, tum plurimos et invi-
 “dere, et insidiari, et hostes fieri, cum plurima quis possidet; præfer-
 “tim si ab invitis et opes et obsequium, quod nobis usu venit, habeat.
 “Deos quidem certè nobiscum futuros existinandum est: non enim in-
 “sidiis nisi hæc injustè possidemus, sed insidiis petiti pœnas sumpsimus.
 “Quod verò secundùm hoc optimum est, à nobis ipsis parari debet: est
 “autem illud, ut iis, qui nobis subjecti sunt, ipsi meliores, imperio nos
 “dignos æstimemus. Caloris quidem certè et frigoris, et ciborum, et
 “potûs, et laborum, et somni partem servis etiam concedi necesse est;
 “sed ita tamen hæc ipsis impartiri nos oportet, ut declarare nos in his
 “primùm præstantiores eis conemur. Militaris verò scientiæ atque
 “exercitationis omnino nihil cum iis communicandum est, quos habere
 “volumus, ut operis suis nobis interserviant et tributum pendant; sed his
 “exercitiis nos superiores istis esse debemus, atque adeò scire, deos ho-
 “minibus hæc instrumenta libertatis et felicitatis exhibuisse: et quem-
 “admodùm arma istis ademimus, ita nos ipsos nunquam ab armis de-
 “stitui oportet; idque planè habere persuasum, illis *omnia*, quæcunque
 “velint, maximè propria esse, qui quàm proximè ab armis absint.
 “Quod si quis hujusmodi quædam cogitat, quid ergo conducit nobis,
 “quod ea, quæ cupiebamus, perfecimus, si *quidem* adhuc necesse erit
 “famem, sitim, curas, labores tolerare? Nimirum hoc cognosci opor-
 “tet, tantò plus adferre lætitiæ bona, quantò majori labore præce-
 “dente ad ea perveniatur: (labores enim fortibus viris obsonii loco
 “sunt) at absque eo, ut aliquis indigeat ejus, quod consequitur, nihil
 “tam sumptuosè parari possit, ut suave sit. Quòd si in iis comparandis
 “quæ maximè homines expetunt, numen nos adjuvit, et ut eadem quàm
 “suavissima videantur, ipse sibi aliquis paraverit, sanè vir talis in hoc
 “meliori erit conditione, quàm *alii* quibus minùs suppetunt ad victum
 “necessaria, quod esuriens suavissimis cibus vescetur, et sitiens suavis-
 “simo potu fruetur, et requietis egens, suavissimè quiescet. Quapropter
 “equidem censeo debere jam nos contentis viribus bonorum virorum
 “officio fungi, ut bonis quàm optimè suavissimèque fruamur, et quòd
 “omnium est gravissimum non experiamur. Nec enim tam grave ac
 “molestum est, bona non adipisci, quàm acerbum, quæ sis adeptus,
 “amittere. Quin hoc etiam consideretis velim, quam adferre causam
 “possimus, cur nunc potiùs vitam ignaviolem sectemur, quàm antehac.

“ An propterea quòd cum imperio sumus? At certè non convenit,
 “ eum, qui cum imperio sit, subiectis sibi pejorem esse. An quòd esse
 “ jam feliciores videamur, quàm priùs? Et fortunæ prosperæ dicet
 “ aliquis ignaviam decere? An quia servos adepti nunc habemus, in
 “ eos animadvertemus, si fuerint improbi? At quo pacto convenit,
 “ eum, qui sit ipsemet improbus, alios improbitatis aut socordiæ causâ
 “ plectere? Præterea cogitetis velim, instituisse nos multos alere,
 “ tam ædium nostrarum, quàm corporum custodes: at quomodo turpe
 “ non fuerit, nos alios salutis *nostræ* satellites parandos nobis existimare,
 “ ipsos autem nos minimè nobis esse satellites? Atqui certò sciendum
 “ est, non esse ullam aliam talem custodiam, qualis est ista, si quis pro-
 “ bum se et honestum præbeat: hoc enim unâ comitari necesse est: ei
 “ verò, qui virtute destituitur, nec aliud quidquam rectè succedere con-
 “ venit. Quid igitur esse faciendum aio, et ubi virtutem exercendam,
 “ ubi curam *operamque* adhibendam? Nihil, viri, novi proferam: sed
 “ sicut illi, qui *οὐρόνισσι*, adpellantur, in Persiâ degunt ad curias, sic aio
 “ vobis æqualibus dignitate universis, quotquot hic adestis, iisdem stu-
 “ diis operam dandam, quibus et illic occupati fuistis; ac vos quidem
 “ me præsentem intueri debetis et animadvertere, num in iis curandis
 “ assiduus sim, quæ *curari à me* necesse est: atque ego *vicissim* animum
 “ advertens vos contemplabor, et quos *quidem* video præclaris et ho-
 “ nestis rebus operam dare, hos honoribus et præmiis ornabo. Quin-
 “ etiam liberi, qui nobis nascuntur, *liberaliter* hic nobis erunt institu-
 “ endi: nam et ipsi meliores erimus, si liberis *nostris* nos ipsos *tanquam*
 “ exempla longè optima exhibere volumus; et liberi ipsi, etiamsi velint,
 “ non faciliè improbi evadent, quando nihil, quod turpe sit, vel con-
 “ specturi vel audituri sunt, sed in virtutis et honesti studio dies totos
 “ consument.”

HUJUSMODI Cyrus oratione usus est; post quem surrexit Chrysantas,
 “ atque hoc modo loquutus est: “ Equidem aliis etiam in rebus,
 “ viri, animadverti sæpiùs, nihil inter principem et patrem bonum in-
 “ teresse. Nam et patres liberis prospiciunt, nè unquam eos bona de-
 “ ficiant; et Cyrus jam mihi videtur ea nobis consulere, de quibus fe-
 “ licitatem perpetuam maximè consequuturi sumus. Quod autem minùs
 “ mihi, quàm oporteret, declârasse videtur, id equidem ignaros edocere
 “ conabor. Cogitate enim, quænam urbs hostium ab iis capi possit,
 “ qui nolint imperio parere? quæ amicorum *urbs* conservari possit ab
 “ iis, qui nolint imperio parere? qui militum contumacium exercitus
 “ victoriâ potiri possit? quonam modo faciliùs possint in præliis homines
 “ vinci, quàm ubi cæperint seorsum singuli salutis propriæ consilia ca-
 “ pere? quid aliud rei præclaræ perfici possit ab iis, qui se potioribus
 “ haud parent? quæ urbes legitimè administrant? quæve domus ser-
 “ vari queant? quo pacto naves ed perveniant, quò tendunt? Nos *ipse*
 “ ea commoda, quæ modò nobis adsunt, quàm aliâ re magis compa-
 “ ravimus, quàm principi parendo? Nam ità factum est, ut celeriter
 “ et noctu et interdiu, quò erat necesse, perveniremus; et dum totis
 “ copiis principem sequeremur, nemo *vim et* impetum nostrum sustinere
 “ potuerit, eorum denique nihil semiperfectum reliquerimus, quæ *nobis*
 “ erant imperata. Ergo si parere principi maximum esse bonum mani-
 “ festè patet, ad comparandum bona *cætera*, certò sciendum vobis est,
 “ etiam

" etiam idem hoc bonum esse maximum ad conservandum ea, quæ
 " *conservari* necesse est. Et antea quidem multi nobis imperabant, cum
 " nemini nos imperaremus: nunc res omnium, quotquot adestis, sic
 " comparatæ sunt, ut imperetis alii pluribus, alii paucioribus. Quem-
 " admodum igitur æquum existimatis esse, vos potestati vestræ subiectis
 " imperare, sic et ipsi pareamus eis, quibus officii ratio parere nos jubet.
 " Tantum autem inter nos et servos interesse oportet, quod servi quidem
 " iaviti *suas* heris operas exhibent; nos verò si quidem liberi esse volu-
 " mus, sponte nostrâ facere convenit, quod maximè dignum laude vi-
 " deatur. Invenietis autem, inquit, etiam civitatem, quæ unius im-
 " perio non administratur, si magistratibus maximè parere velit, minimè
 " per vim eò posse adigi, ut hostium imperium accipiat. Quare ad
 " hanc, uti Cyrus præcipit, curiam præsto simus, nosque in iis exercea-
 " mus, quibus retinere potissimum queamus ea, quæ *conservari* oportet;
 " et operam Cyro nostram offeramus, ut eâ quamcunque ad rem opus
 " hæc fuerit ipsi, utatur. Nam id quoque scire debemus, non posse
 " Cyrum quidquam reperire, cuius usus ad sua tantum, non etiam ad
 " nostram, commoda pertineat: quandoquidem eadem sanè nobis con-
 " ducant, et iidem nobis hostes sunt."

Quæ ubi Chryfantas dixisset, alii tum Persæ tum socii complures fur-
 gebant, qui hæc oratione suâ quoque comprobarent: estque decretum,
 ut honorati semper ad portas præsto essent, et Cyro suam operam offer-
 rent, quamcunque ad rem illi visum esset, donec eos dimitteret. Quod
 quidem ita, ut tunc decretum fuit, etiam hodièque faciunt ii, qui regis
 imperio in Asiâ parent: dum portas principum officiosè frequentant. At-
 que ut hoc *toto* libro declaratum est, Cyrum sic constituisse imperium, ut
 illud et sibi et Persis conservaret, ita reges eum sequuti nunc quoque con-
 stanter iidem institutis inhærent. Accidit autem in his, quod etiam in
 aliis: cum is, qui præest rerum summæ, *vir aliquantò* melior est, etiam
 sincerius *puriusque* instituta *majorum* observantur; cum deterior *aliquis*,
 segnius. Frequentabant igitur illi honorati cum equis et hastis Cyri
 portas, quando ita decretum erat à præstantissimis virtute et *auctoritate*
viris, qui unâ *cum ipso* imperium *illud* everterunt. Cæterum alios cura-
 tores constituit Cyrus, qui rebus quidem aliis *administrandis* præessent,
 cum et eos haberet qui vestigalia reciperent, et qui sumptuum impensas
 facerent, et præsidēs operum, et facultatum custodes, et rerum ad victum
 necessariarum procuratores: equorum etiam et canum curatores consti-
 tuit, quos existimabat effecturos hæc anamalia suum ad usum accommo-
 datissima. Ut autem illi, quos *secum* habere vellet, in societatem con-
 servandæ felicitatis admittendos, longè optimi evaderent, hanc verò cu-
 ram aliis nequaquam mandabat, sed esse munus hoc suum arbitrabatur.
 Nôrat enim, si pugnandum aliquando esset, ex illorum numero sibi et
parastatas et *epistatas* sumendos esse, cum quibus pericula maxima *essent*
adeunda: itidemque præfectos cohortium tam pedestrium quàm eque-
 strium ex iisdem constituendos esse intelligebat. Quòd si etiam *alii* exer-
 citûs ducibus, præter se, opus esset, ex his *ipsis* mittendos esse sciebat:
 quinetiam nôrat, quorundam ex his operâ utendum esse, ut urbium et
 totarum nationum tum custodes essent, tum satrapæ; ex iisdem quoque
 nonnullis legatorum mandandum esse officium: quod quidem inter res
 maximi momenti ad ea, quæ cuperent, absque bello impetranda duce-
 bat. Quod si quidem tales ii non essent, quales esse conveniret, quo-
 rum operâ maxima plurimâque negotia essent conficienda, malè rebus

suis prospectum fore arbitrabatur: sin si tales essent, quales oporteret, omnia præclare successura putabat. Quâ in sententiâ cum esset, totus in hanc curam incubuit: quin et eandem ipsi virtutis exercitationem utendum existimabat. Nec enim fieri posse putabat, ut qui talis ipse non esset, qualem esse oporteret, is alios ad præclaras et laudabiles actiones incitaret.

Quæ cum apud animum expendiûet, otio primùm esse sibi opus statuit, si *quidem* efficere vellet, uti res eximias curâ complecti posset. Fieri quidem certè haud posse judicabat, ut proventuum curam negligeret, quodd prospiceret necesse fore magnos magno in imperio sumtus facere: rursus autem, cum magnam opum copiam possideret, harum curâ semper ipsum occupari, id verò advocaturum se sciebat à curâ summæ rerum conservandæ. Quare considerans quo pacto et res familiaris rectè administrari, et *ipse* frui otio posset, rei militaris ordinem intuitus est. Nam plerumque decuriones curam decuriarum gerunt, duftores manipularii, decurionum; tribuni, manipulariorum ducum; decem nullum præfecti, tribunorum: atque ita fit, ut sit nemo cujus cura non geratur, tamen valdè multæ sint hominum myriades: cumque vult imperator exercitus operâ uti, satis est, decem millium præfectis mandata dedisse. Quæ igitur horum est ratio, eadem Cyrus etiam res domesticas summam complexus est: quo factum, ut ipso cum paucis colloquente, neque domestica negligenter: atque deinceps ei plus erat otii quàm alii, qui unius domûs vel navis unius curam gereret. Atque ita rebus suis constitutis, suos etiam docuit eadem ratione uti. Et hoc quidem modo tam sibi quàm suis otium paravit.

Cœpit deinde pro præfecti auctoritate curare, ut participes rerum *tales essent*, quales oporteret. Primùm requirebat illos, quotquot aliis opus facientibus victum habere possent, si ad portas præsid non essent: quodd existimaret eos, qui adessent, nihil neque sceleris neque rei turpis admitturos, partim quodd *ipsi* principi adessent, partim quodd intelligerent omnes actiones suas à viris præstantissimis conspici: qui verò non adessent, eos vel intemperantiæ, vel injustitiæ, vel negligentiae causâ putabat abesse. Quamobrem cum hoc primùm existimaret, etiam cogebat tales ut adessent: nam aliquem illorum quos maximè caros habebat, bona ejus, qui *portas* non frequentaret, occupare jubebat ac dicere, suas se res occupare. Hoc cum fieret, statim spoliati veniebant, quasi quibus illata esset injuria. Cyro autem longo tempore non vacabat, ut hujusmodi homines audiret: et posteaquam audierat, diu controversiæ dijudicationem differebat. Quæ cum faceret, arbitrabatur eos se ad observandum *colendumque* adsuafacere; sed minùs odiosè, quàm si ipse poenas irrogando eos adesse cogeret. Hæc una docendi ratio erat, ut adessent: alia, quod facillima et maximè fructuosa præsentibus imperaret: item alia, quod nihil unquam absentibus tribueret. Præcipuus verò cogendi modus erat, ut, si nihil horum aliquem moveret, ei facultates adimeret, ac donaret alteri, quem existimaret posse *sibi* opportunè præsid esse; atque hoc modo amicum utilem pro inutili consequebatur. (Inquiri autem etiam is rex, qui nunc rerum peritur, in eos, qui, cum adesse ex officio debeant, absunt.) Ad hunc sanè modum Cyrus in absentes se gerebat:

Illos autem qui se offerrent *exhiberentque*, maximè se putabat ad præclaras et laudabiles actiones excitaturum, quandoquidem princeps eorum erat, si ipse subiectis imperio declarare se niteretur virtute in primis ornatum. Videbatur enim animadvertere, meliores *quidem* effici homines

etiam legibus scriptis; sed principem bonum arbitrabatur hominibus *esse* legem oculis præditam: quippe qui et ordinando jubere, et ordinis negligentem cernere ac punire posset. Ità cum sentiret, primum se cultus divini magis hoc tempore studiosum declarabat, quia felicius evasisset. Atque tunc primum magi constituti sunt, qui semper cum primâ luce deos hymnis celebrarent, et quotidie sacrificarent diis illis, quibus ipsi sacrificandum dicerent. Ità quidem id temporis constituta nunc permanent apud eum regem, qui quovis tempore rerum pctitur. Imitabantur igitur eum in his primum Persæ ceteri, quod et ipsi beatiore se fore arbitrantur, si deos ita colerent, ut is qui et felicissimus esset et imperaret: præterea futurum putabant ut, si hæc facerent, Cyro placerent.

Cyrus *ipse* suorum pietatem sibi quoque utilem ducebat esse, cum rationem eandem sequeretur, quam illi, qui cum religiosis potius, quam cum iis, qui commisisse aliquid impie videntur, navigare malunt. Præterea secum reputabat futurum ut, si omnes illi rerum participes religiosi essent, minus aliquod nefarium *facinus* tum contra se invicem, tum contra *Cyrum* ipsum designare vellent; qui bene se de iis, quos rerum participes habebat, promeritum esse arbitrabatur. Itidem cum declararet, id maximi se facere, si nec amicus nec socius læderetur, et cum acritur id quod justum esset intueretur, futurum putabat, ut alii quoque se turpibus à lucris magis abstinere, ac ratione justâ rem facere mallent. Etiam *pudore ac* verecundiâ putabat omnes magis impletum iri, si palam ipse declararet, ita se omnes revereri, ut nihil turpe nec diceret nec faceret. Atque hoc ita futurum isto argumento colligebat; nimirum homines, non dicam principem, sed illos etiam quos *alioqui* non metuunt, magis reverentur, si verecundi sint, quam si inverecundi: et mulieres quas esse verecundas animadvertunt, *homines* intuentes vicissim revereri magis volunt. Jam verò parendi studium suis ita maximè constanter mansurum putabat; si eos, qui sine recusatione parerent, in oculis omnium magis ornaret, quam illos, qui *vel* maximas laboriosissimâque virtutes exhibere viderentur. Cumque sic sentiret, *sic* etiam facere perseverabat. Præterea moderationem suam ostendendo efficiebat, ut hæc etiam alii magis exercerent. Nam cum viderent *homines* eum, cui maxima facultas est insolenter agendi, modeste se gerere; minimè volunt imbecilliores *alii* quidquam insolentius palam agere. Sic autem verecundiam ac moderationem cernebat, ut *diceret*, verecundos palam turpia fugere; moderatos, etiam illa quæ occultè *fiant*. Continentiam etiam sic exercitatum iri à *suis* maximè putabat, si ipse declararet, se per occasiones oblatarum voluptatum ab iis quæ honesta et bona essent non abstrahi; sed velle *potius* ante latitias laborem cum honestate *conjunctum* suscipere. Itaque talis cum esset, perfecit ut ad portas magna inferiorum esset modestia, præstantioribus cedentium, magnus erga se invicem pudor et composita morum gravitas. Neminem ibi animadvertisses vel irascentem cum vociferatione, vel insolente risu gaudentem: sed eos adspiciens existimasses reapse ad honesti *decorique* normam vivere. Et his ferè quidem agendis conspiciendisque occupati ad portas vitam degunt:

Cæterum exercitationis bellicæ causâ venatum eos educebat, quos in his exercendos arbitrabatur; quod venationem duceret tum bellicæ rei totius optimam exercitationem esse, tum equestris *longè* verissimam. Nam ad insidendum equis in locis quibuslibet hæc maximè reddit aptos, quod fugientes feræ sequi necesse sit: hæc item strenuos efficit maximè *quovis* ex equis *perficiendo opere*, propter contentionem studiûmque capiendi. Hic etiam

etiam maximè *suos* illos participes adfuefaciebat ad continentiam, et labores, et frigora, et calores, et famem, et sitim tolerandam. Ac nunc quoque tum rex tum qui cum rege vivunt in his faciendis perseverant. Quod igitur arbitraretur nemini convenire imperium, qui non esset subiectis sibi melior, etiam iis, quæ antehac exposuimus, omnibus perspicuum est: *sicut illud* quoque, quod suos in hunc modum exercendo, multò maximè tum ad continentiam tum bellicas artes et exercitationes ipse laborando se consuefaceret. Nam venatum quidem alios educebat, ubi nulla necessitas *domi* manere cogebat: ipse verò etiam cum necesse esset *manere*, domi feras venari solebat, quæ in septis hortorum alerentur: nec vel ipse prius unquam, quàm sudasset, sumebat cœnam; nec equis prius, quàm essent exerciti, pabulum objiciebat: ad hanc venationem sceptrigeros etiam suos invitabat. Itaque multum in omnibus præclaris actionibus *et studiis* ipse præstabat, multum qui cum eo versabantur, ob exercitationem *illam* perpetuam. Atque hujusmodi sanè exemplum ipse se præbuit. Præterea, si quos alios videret maximè rerum honestarum sectatores, eos et donis, et imperiis, et sedendi loco, et omnibus honoribus ornabat: adeò ut omnibus ingens studium injiceret, quò quisque Cyro præstantissimus videretur.

Animadvertisse verò nos in Cyro id quoque putamus, quod non eo duntaxat principes existimârit præstare subiectis sibi debere, ut iis meliores essent; verum etiam illecebris *quibusdam* hos illis deliniendos arbitraretur. Itaque tum sibi vestem Medicam gestandam esse certo judicio statuit, tum *illi suo* participum collegio periuasit, ut eandem induerent: nam si quid in alicujus corpore vitii esset, id vestitus is occultare Cyro videbatur; et illos, qui eum gestarent, quàm pulcherrimos et maximos exhibere. Habent enim hujusmodi calceos, in quibus maximè subjici clam aliquid potest, ut grandiores, quàm sint, esse videantur. *Hoc* etiam admittebat, ut oculis pigmenta quædam sublinerentur, quò viderentur oculos habere pulchriores, quàm essent; et ut fucus infricaretur, quò præditi colore meliori cernerentur, quàm natura concessisset. Ad hæc *eos* exercuit, ut palam nec exspuerent nec emungerent se; nec ad ullam rem spectandam se converterent, quasi nihil admirarentur. Hæc adeò universa putabat aliquid adferre momenti ad hoc, ut subiectorum imperio suo contemptu minimè digni viderentur. Et ad hunc sanè modum eos, quibus beneficio suo magistratus mandandos esse putabat, instruxit; tum exercendo, tum illo ipso, quod eis cum majestate præesset: quos autem ad serviendum instruebat, eos nec ad se in laboribus ullis liberalibus exercendos excitabat, nec habere arma sinebat: studio-sèque dabat operam, nè unquam liberalium exercitationum causâ vel cibo vel potu carerent. Etenim his permittebat, quoties equitibus feras in campos adigerent, ut cibum ad venationem secum sumerent, ingenuorum verò nemini: quando item faciendum erat iter, ad aquas eos, perindè ac jumenta, ducebat. Et cum prandii tempus erat, expectabat eos donec aliquid comedissent, nè fames ingens eos invaderet: quò fiebat ut etiam hi, non aliter ac optimates, eum patrem adpellarent; quòd curam ipsorum gereret, ut semper sine dubio mancipia manerent. Ac totum quidem imperium Persicum hoc modo firmum ut esset *ac stabile*, Cyrus effecit:

At sibi nè quid ab iis, quos in potestatem redegisset, accideret, nihil periculi futurum, valdè animo confidebat: (nam et imbelles eos existimabat, et nullo *inter se* conjunctos ordine videbat, ac præterea nemo il-

lorum propius ad ipsum neque noctu neque interdiu accedebat) quos verò præstantissimos ducebat, et armis instructos, et confertos conspiciebat, ac partim sciebat equitum duces esse, partim peditum: eorūque complures animadvertēbat esse animis elatis, quasi qui ad imperandum essent idonei; quique propius ad custodes ipsius accedere solebant, quorūque multi Cyrum ipsum sæpenumerò convenirent; (quod fieri necesse erat, siquidem operā ipsorum uti vellet) ab his igitur maximè, nè quid ei mali accideret, periculum erat, idque multis modis. Quamobrem dispiciens quo pacto ab iis quoque tutus esset, arma quidem illis adimi et reddi ad bellum ineptos, minimè probavit; quòd esse illud et cum injuriā et cum imperii eversione conjunctum duceret: rursus eos non admittere, ac palam declarare quod fidem eis non haberet, *id belli initium esse* arbitraretur: itaque *hoc* unum istorum omnium loco judicabat et optimum esse ad securitatem suam et honestissimum, si præstantissimos *illos* sibi redderet amiciores quàm inter se ipsos essent. Quo igitur modo pervenisse nobis eò videatur, ut amaretur, exponere conabimur.

Primum quovis tempore quàm poterat maximè humanitatem animi declarabat; cùm existimaret, quemadmodum facile non sit eos diligere, qui odisse videantur, aut malè erga nos adfectos benevolentia complecti, sic fieri non posse ut illi, quorum cognitus sit amor et benevolentia, iis odio sint, qui *se* diligi arbitrentur. Quamdiu certè quidem minùs valeret opibus ad beneficia conferenda, tum illis prospiciendo qui cum ipso versarentur, tum pro iis laborando, et palam declarando se prosperis ipsorum rebus lætari, adversas graviter ferre, venari amorem eorum nitebatur: verum posteaquam hoc adeptus est, ut beneficus esse largiendis opibus posset, animadvertisse nobis videtur, primò quidem beneficium hominibus inter se ex eadem impensâ nullum esse gratius, quàm si quis cibum ac potum impertiatur. Id cùm ità se habere statuisset, primùm de mensâ suâ mandatum dedit, ut quibus ipse cibus vesceretur, iis similes semper sibi adponerentur, permultis hominibus suffecturi: quæcunque verò adponebantur, ea semper omnia, extra illos, quibus ipse atque convivæ vescerentur, distribuebat iis ex amicis, quibus volebat ostendere se eorum meminisse, aut se iis benè velle. Præterea mittebat *cibos* iis, quos *ob diligentiam* in excubiis vel admiraretur, vel in *præstandis* obsequiis, vel aliis in actionibus: *simul* significans, non esse ignotam voluntatem ejus, qui *sibi* gratificari cuperet. *Eodem* etiam honore *ciborum* è mensâ suâ *missorum* domesticos suos adiciebat, quando aliquem laudare vellet: atque etiam cibos omnes horum domesticorum in mensâ suâ adponi curabat, quod putaret hoc eis benevolentiam quandam inditurum, sicut et canibus *usu venire solet*. Quòd si amicos aliquos à multis coli vellet, his etiam *aliquid* de mensâ suâ mittebat; hodièque adeò etiam si quibus de mensâ regis mitti *aliqua* vident, eos universi magis colunt; quòd illos et honoratos esse arbitrentur, et auctoritate valere ad imperandum, si quid ipsis sit opus. Nec his solum de causis, quas indicavimus, lætitiā adferunt quæ à rege mittuntur, sed reapse multum præstant suavitatem, quæ de mensâ regis *veniunt*. Atque hoc sanè ità esse non est mirandum: nam ut aliorum quoque artificiorum opera magnis in urbibus egregiè perficiuntur, sic etiam cibi regii longè præstantius elaborantur. Nam parvis in urbibus iidem spondam, januam, aratrum, mensam fabricantur: (atque sæpenumerò idem etiam domum exstruit, et benè secum agi putat, si hoc modo locatores inveniat operis, unde quod ipsi sufficiat alendo *paret*: fieri certè nequit, ut is, qui multis arti-

ficiis occupatur, omnia rectè faciat) at magnis in urbibus, quia multi singulis egent, vel unum cuique sufficit artificium, ut eo se alat: saepenumero nè unum quidem totum, sed calceos alius viriles, alius muliebres facit. Est ubi alius calceos duntaxat nervis consuendo se alit, scindendo alius; *itidem* alius tunicas tantummodò conscindendo, alius nihil horum faciendo, sed ista componendo. Quamobrem necesse est eum, qui occupatur opere minimè longo, etiam id *quàm* optimè cogi perficere. Hoc ipsum et in victu accidit. Nam cui *unus* et idem lectum sternit, mensam instruit, farinam subigit, aliàs alia obsonia parat, eum necesse est, opinor, sic habere singula, uti cesserunt: verùm ubi negotiū uni satis est, ut elixas carnes coquendas, aliū ut assandas; aliū ut elixos coquendos pisces, aliū ut assandos, curet: aliū ut panes faciendos curet, ac nè hos quidem omnis generis, sed unam ab eo *panis* speciem probatam effici satis est; *tum* verò hæc in hunc modum facta, necesse est, opinione meâ, egregiè admodum esse singillatim perfecta. Et talia quidem cùm institueret, *suos* cibis demerendo longè *Cyrus* omnes superabat:

Ut autem *homines* demerendo aliis etiam rebus omnibus longè præstiterit, id *equidem* modò sum narraturus: nam tametsi mortales cæteros eo ipso excelleret, quod proventus plurimos perciperet; multò *tamen* etiam in hoc magis excelluit, quod unus inter homines plurima largiretur. Atque hoc quidem *itâ* à Cyro cœptum fuit; ac permanet etiam nunc apud *illos* reges multa donandi consuetudo. Quis enim palam opulentiores habet amicos, quàm *habeat* rex Persarum? Quis *illo* rege suos elegantius ornare vestitu videtur? Cujus munera *ejusmodi* esse cognoscuntur, qualia sunt regis *illius* nonnulla, armillæ, torques, equi frenis aureis insignes? non enim illic hæc habere cuiquam licet, cui rex ea non donârit. Quis alius magnitudine munerum efficere dicitur, ut fratribus ipse anteferatur, et parentibus, et liberis? Quis alius hostes suos, multorum mensium itineris intervallo distantes, *sic* ulcisci potuit, ut rex Persarum; Quis alius, cùm imperium *aliorum* evertisset, sic diem extremum obiit, ut à subiectis sibi pater adellaretur, præter *Cyrum*? At nomen illud magis ei tribui qui beneficia confert, quàm qui rapit aliena, constat. Accepimus etiam, *Cyrum* illos, qui et oculi et aures regis adpellantur, non aliâ ratione sibi conciliâsse, quàm munera largiendo et honoribus ornando: quippe dum in eos, qui nuntiabant quæcunque ipsius interesset *in tempore* cognita habere, magna beneficia conferret, efficiebat ut homines multi et auribus id captarent et notaret oculis, quo nuntiato, regi aliquid utilitatis adferrent. Hinc multos esse regis oculos, et aures multas, existimatum fuit. Quòd si quis arbitratur unum regi potiùs expetendum esse oculum, *is* rem non rectè æstimat: nam unus *aliquis* cernere pauca, *pauca* unus audire posset; et quædam quasi negligentia cæteris esset indicta, si uni *tantum* id mandatum esset *officii*: præterea, quemcunque *regis* oculum esse animadvertent, ab eo cavendum scirent. Verùm *itâ* se res non habet, sed audit rex quemlibet, qui se vel audivisse vel vidisse quidpiam dignum quod curæ habeatur adfirmat. Atque *itâ* multæ regis aures, multi esse oculi existimantur: et ubique proferre metuunt ea, quæ regi non conducant, tanquam si audiret ipsemet; et facere quæ non conducant *ei* reformidant, tanquam si præsens ipse adesset. Itaque non modò non ausus est ad quempiam aliquis sinistram Cyri mentionem facere, sed *etiam* *itâ* quilibet adfectus erat, quasi omne quibuscum quovis tempore versaretur, et oculi regis et aures essent. Quòd verò sic in eum adfecti essent homines,

ejus

ejus rei causam equidem ignoro quam potiore quis putet, quàm quòd exiguis ipse meritis beneficia rependere magna vellet.

Ac munerum quidem magnitudine eum superâsse *alios*, mirum non est, cum opulentissimus esset; at verò eum, qui esset regiâ cum dignitate, amicos officiosè studiosèque colendo vicisse, id *sanè* magis prædicari meretur. Enimverò traditum est, eum in nullâ re adedò manifesta pudoris signa dedisse, posteaquam superatus esset, atque in amicorum cultu *et obsequio*. Ac dictum quoddam ejus memoratur, quo similia perhibuerit esse boni pastoris et boni regis opera; nam debere pastorem aiebat, posteaquam jumentis felicitatem conciliâisset, ità deinde illis uti (quæ quidem pecudum esset felicitas) itémque regem, posteaquam civitatibus et hominibus felicitatem conciliâisset, illis uti. Nihil mirum igitur, cum hæc esset in sententiâ, *singulari* contentione conatum esse homines universos officiosè demerendo vincere.

Præclarum certè et illud documentum Cyrus dedisse Cræso perhibetur, cum is futurum admoneret, ut multa largiendo pauper fieret; cui tamen liceret, uni quidem homini, plurimos auri domi suæ thesauros recondere. Quævisse tum Cyrus dicitur, Et quantam pecuniæ summam habiturum me jam fuisse arbitraris, si, quemadmodum tu jubes, aurum collegissem ab eo tempore quo cum imperio sum? Ibi Cræsum dixisse *aiunt*, Ingentem quandam summam. Et subjecisse Cyrum, Age verò, Cræse, mitte quendam cum hoc Hytaspâ, cuicumque fidei plurimum habes. Tu autem, Hytaspâ, inquit, circumito profectus ad amicos, ac dicito mihi quoddam ad negotium esse opus auro; (et reverà mihi *eo* est opus,) et præcipe, copiam pecuniæ mihi quisque suppeditet, quantam possit; scriptamque adeò *de eâ* obsignatamque epistolam Cræsi ministro ferendam tradat. Cùmque hæc, quæcunque dixerat, etiam mandâisset literis atque obsignâisset, dedit *eas* Hytaspæ ad amicos ferendas: et in his scripsit ad omnes, etiam Hytaspam, tanquam amicum suum, exciperent. Is cum circumivisset, et Cræsi minister, literas adferret, inquit Hytaspas, etiam mecum, rex Cyre, tibi agendum erit ut cum divite: nam permultis tibi cum muneribus adsum, propter literas tuas. Et Cyrus, Ergo jam, ait, hic quoque thesaurus unus nobis est, Cræse: cæteros autem considerato, ac subductis rationibus collige, quantæ nobis pecuniæ paratæ sint, si ad usum aliquem eis mihi sit opus. Cræsus initis rationibus multò plures reperisse fertur, quàm habiturum jam in thesauris fuisse Cyrum dixerat, si *eas* collegisset. Quod ubi patuit, dixisse Cyrus traditur, Vidésne, Cræse, mihi quoque thesauros esse? Tu verò me jubes, collectos eos apud me retinendo, invidiæ me atque odio per eos exponere, ac mercenariis custodibus præfictis fidem habere: sed ego amicos à me locupletatos arbitror mihi thesauros esse, custodésque tum mei *ipsius* tum bonorum nostrorum fideliores, quàm si præsidarios mercede conductos eis præficerem. Etiam aliud *quiddam* tibi dicam: ego nempe id, Cræse, quod cum dii indiderint in hominum animos, pariter omnes fecère pauperes, nè ipse quidem vincere possum; sed expleri pecuniis nequeo, perinde atque cæteri: verùm hoc discrimen inter me et alios plurimos esse puto, quod illi, cum pecuniæ copiâ sufficientem superante potiti fuerint, partim eam defodiunt, partim putrescere sinunt, partim numerando, metiendo, ponderando, ventilando, custodiendo sibi negotium facessunt: neque tamen *interea*, dum eam domi habent, plus comedunt quàm ferre possint (dirumperentur enim) neque plures induunt vestes, quàm gestare possint (quòd *alioqui* suffocarentur) sed opes

illæ supervacaneæ negotium *ipsis* exhibent. Ego et diis inservio, et plures semper *opes* adpeto: verum ubi eas comparavi, quas usum mihi sufficientem excedere video, his *ipsis* amicorum penuriæ medeor, et homines ditando ac beneficiis adficiendo benevolentiam ex eis amorémque mihi paro; de quibus securitatis et gloriæ fructum capio: quæ *quidem* neque putrescunt, neque nimium excrescendo vitiantur; sed gloria quo audior est, eo fit major et pulchrior et portatu levior, ac sæpenumerò etiam illos, qui eam gestant, expeditiores reddit. Atque ut hoc quoque scias, Cræse, inquit, non eos ego, qui pecunias plurimas possident, et servant plurimas, felicissimos duco; (hoc enim pacto qui muros custodiunt, felicissimi essent; cum omnia, quæ sunt in urbibus, custodiant) sed qui parare plurimas iuste potest, et plurimis honestè uti, hunc ego felicissimum existimo, etiam opum respectu. Et hæc quidem Cyrus uti verbis proferebat, ita *etiam* in oculis omnium faciebat.

Præterea, cum animadvertisset hominum plerosque, dum bonâ valetudine perpetuò fruuntur, operam dare ut à rebus necessariis instructi sint, et quæ victui rectè valentium usui sint, reponere: verum ut, in morbum si inciderint, utilia suppetant, id *quia* non admodum eis esse curæ cernebat; visum est ei, in his quoque *parandis* operam esse ponendam; atque *adèò* medicos præstantissimos undique collectos secum ducebat, quod sumptus facere vellet; ac quæcunque instrumenta quis utilia esse ipsi diceret, vel medicamenta, vel cibos, vel potum, eorum nihil erat, quod non paratum apud se reconderet. Ac si aliquando quispiam ex iis æger esset, quos curari conveniret, invisebat *eum* et suppeditabat omnia quibus esset opus: etiam medicis gratiam habebat, cum quis fanâset quempiam, sumptâ portione aliquâ eorum, quæ apud ipsum erant *recondita*. Hæc quidem et *alia* huiusmodi multa machinatus est, ut apud eos principatum obtineret, à quibus diligere se volebat:

Quarum autem rerum et certamina Cyrus indicebat et proponebat præmia, cum contentiones inter suos excitare de studiis præclaris et honestis vellet, ex res Cyro laudem adferebant, quod curæ ipsi esset, ut virtus coleretur; præstantissimis sanè *quibusque* certamina hæc, inter ipsos *suscepta*, tum contentiones tum altercationes injiciebant. Præterea, Cyrus quasi legem constituit, ut quæcunque dijudicari necesse esset, sive aliquâ in lite, seu certamine, ad iudices unâ currerent illi quibus dijudicatione opus esset. Itaque manifestum est, adversarios utrosque coniectando respicere solitos ad iudices optimos et *sibi* amicissimos: victus autem victoribus invidebat, et eos, qui sententiam secundum se non tulissent, odio presequabatur: victor contra, jure se vicisse præferebat, adèoque nemini se gratiam debere putabat. Idem qui primas inter amicos Cyri tenere volebant, perinde sibi mutuò invidebant, atque alii *solent*, qui degunt in urbibus: adèò ut plerique vellent alius alium è medio sublatum, potius quàm ut invicem adjuvando commodum aliquod sibi procurarent. Et hæc quidem indicata sunt, *quo pateat*, quibus artibus Cyrus efficere conatus est, ut præstantissimi quique magis ipsum amarent, quàm se mutuò:

Jam verò narrabimus, quo pacto Cyrus primùm è regiâ provectus est: nam hujus ipsius egressûs majestas una nobis videtur ex iis esse artibus, quæ perfecerunt ut imperium ipsius facillè contemni non posset. Primùm igitur, antequam prodiret, arcessitis ad se tam Persis quàm aliis qui essent cum imperio, vestes iis Medicas distribuit: (et amictum sanè Medicum Persæ tunc primùm induerunt) simul, inter distribuendum, dicebat,

bat, velle se provehi ad fana diis selecta, et unâ cum ipsis rem sacram facere. Quamobrem ad Portas adeste, inquit, ornati vestibus istis, prius quàm sol oriatur, et sic consistite, quemadmodum Pheraulas Persa vobis ex me denuntiabit: cùmque ego, inquit, praeceſſero, loco vobis indicato sequimini. Quòd si cui veſtrûm alia quæpiam ratio videbitur elegantior, quàm ea quâ modò prodimus, is illam mihi, cùm redierimus, ostendat: nam uti vobis pulcherrimum optimûmque visum fuerit, ita singula constitui debent. Posteaquam præstantissimis vestes elegantissimas distribuerat, etiam alias vestes Medicas protulit: (perinultas enim parari curaverat, nullis parcens, sive purpurei, seu fusci, seu punicei, seu caryccini coloris vestes essent) has autem singulos inter duces dispartitus, iussit eos amicos suos istis ornare; sicut et ego, inquit, vos orno. Et quidam ex iis qui aderant, eum interrogans, Tu verò, Cyre, ait, quando ornaberis? Cui Cyrus respondens, Annon modò, inquit, ipse vobis ornari videor, dum vos orno? Nimirum, ait, si possim in vos amicos meos esse beneficus quamcunque tandem habeam vestem, in eâ videbor elegans. Atque ita quidem illi digressi amicos arceſſebant ac vestibus istis ornabant:

Cyrus autem, quòd existimaret Pheraulam, hominem cæteroqui plebeium, et ingenio valere, et elegantiae atque ordinis esse studiosum, minimèque negligentem in iis quæ Cyro grata facere posset, et illum ipsum qui aliquando sententiam de singulis pro dignitate ornandis oratione suâ comprobaverat: hunc arceſſit ac cum eo deliberat, quo pacto effecturus esset, ut prodeundi ratio spectatu benevolis pulcherrima, infestis maximè formadabilis esset. Cùmque dispicientibus ipsis eadem visa fuissent, Pheraulam diligenter operam dare jubebat, ut in crastinum ita fieret egredientium equitatio, quemadmodum ipsis pulchrè fieri posse visum esset. Equidem, ait, quod ad ordinem in egressu servandum attinet, omnes tibi parere iussi: verùm ut libentiùs imperanti tibi obtemperent, sumptas, inquit, tunicas has adfer satellitum hastatorum ducibus; atque etiam saga ista equestria ducibus equitum dato, et curruum ducibus alias hasce tunicas. Ac Pheraulas quidem has acceptas proferbat: eum verò duces ubi conspexissent, aiebant, Magnus tu sanè quidam es, cùm nobis etiam sis indicaturus quæ facienda sint. Non profectò, inquit Pheraulas, non id solum, uti quidem videtur, sed unâ sarcinas etiam portabo: non certè quidem duo ista saga adfero, alterum tibi, et huic alterum; tu verò horum utrum volueris accipe. Tum deinde is, qui sagum accipiebat, invidiæ obliviscebatur, statimque ipsum in consilium adhibebat, utrum sumeret. Pheraulas, ubi de meliore sago consilium dedisset, Si me indicaveris, ait, quòd optionem tibi dederim, posthac ubi aliquid administrabo, dissimilem me administrum invenies, Atque in hunc modum Pheraulas his distributis, ut iussus erat, statim curabat ea quæ ad egressum pertinent, ut singula quàm elegantissimè instructa essent.

Postera cùm advenisset dies, liquida prius erant omnia et integra, quàm illuxisset, et ordines ex utrâque viæ parte stabant, quemadmodum jam quoque subsistunt, quâ rex equitaturus est; atque intra hos ordines nemini licet ingredi, qui non sit honoratorum in numero: adstabant et flagellis instructi quidam, qui molestiæ quemvis auctorem cæderent. Ac primùm quidem satellites hastati ad quater mille stabant, ante portas in quaternos explicati: ex utrâque verò portarum parte millia duo. Aderant item equites omnes, et ex equis descenderant, insertis per candyas manibus,

nibus, quemadmodum hâc etiam tempestate *eas* inferunt, quoties ipsos rex adspicit. Stabant verò ad dextram Persæ, focii cæteri ad lævam viæ partem, eodémque modo curruum pars utrinque dimidia. Posteaquam regiæ fores aperirentur, primùm Jovi quaterni pulcherrimi tauri ducebantur, et diis cæteris quibus magi *ducendos suis è ritibus* indicârunt : nam Persæ multo magis existimant divinis in rebus artificum operâ utendum esse, quàm in aliis. Secundùm boves equi ducebantur, *ad sacrificium Soli faciendum* : post eos producebatur currus albus, cum aureo jugo, coronatus, Jovi facer : ponè hunc, Solis currus albus, et is, uti prior ille, coronatus : post illum, currus alius tertius producebatur, cujus equi puniceis *stragulis* contesti erant, et post eum viri quidam sequebantur, qui magno in foco ignem gestabant. Post hos jam Cyrus ipse prodibat in conspectum è portis in curru, cum tiarâ rectâ, et tunicâ purpureâ albo distinctâ (alii verò subalbicantem gestare non licet) et subligaculis circum crura colore hyfgino tinctis, et toto purpureo candye. Habebat et circum tiaram diadema ; idémque insigne cognatis ipsius erat, *sicut* et hoc tempore illud ipsam retinent. Manus extra manicas tenebat. Præter ipsum curru vehebatur auriga, procerus quidem *ille*, sed Cyro tamen minor, sive *hoc* reapse sic esset, seu quocunque modo : multò quidem certè procerior visus est Cyrus. Eum ubi conspexissent, omnes submissè venerati sunt, sive quia fuisset imperatum aliquibus ut *venerationis hujus* initium facerent, seu quòd adparatu fuissent obstupefacti, quòdque procerus et pulcher Cyrus ipse visus esset. Ante id certè tempus Persarum nemo Cyrum *itâ* veneratus fuerat. Cùm autem currus Cyri progredere, præbant quater mille satellites, bis mille ad currus utrumque latus comitabantur ; subsequabantur autem familiares ejus sceptrigeri in equis, ornati, palta gestantes, numero ferè trecenti. Prætereà ducebantur equi frenis aureis insignes, qui Cyro nutriebantur, virgatis vestibibus instrati, ad ducentos : secundùm hos spiculatores bis mille : post eos prîmi facti equites, decies mille, ubique per centenos ordinati, quorum dux erat Chrysfantas : post hos alii decies mille Persici equites, eodem modo instructi, quorum dux erat Hytaspas : post eos itidem alii decies mille, quos Datamas ducebat : post hos alii, duce Gadatâ : post eos *erant* equites Medi, ac post hos Armenii, post illos Hyrcanii, post quos Cadusii, ac post Cadusios Sacæ. Post equites currus *erant* in quaternos ordinati ; quos Artabates Persâ ducabat.

Cùmque *jam* pergeret, homines permulti extra signa adsectabantur, quorum alius aliud quiddam à Cyro petebat. Itaque missis ad eos quibusdam ex sceptriferis, qui terni ab utroque currus latere, nuntiorum perferendorum causâ, comitabantur eum, dici eis jussit, si quid aliquis ab se posceret, is præfectis inferioribus, quodcunque vellet, indicaret, eos autem aiebat rem ad se delaturos. Atque illi quidem discedentes, mox ad equites se convertebant, et quem quisque *potissimum* adiret, deliberabant. Cyrus autem, quos ex amicis coli maximè ab hominibus vellet, eos, misso quodam, ad se singillatim arcessebat, et his verbis compellabat, Si quis istorum, qui adsectantur, vobis aliquid indicârît ; qui quidem nihil dicere videbitur, ei nè adtendite : qui verò justa postulare visus fuerit, *de hoc* ad me referte, ut communi consultatione regeis conficiamus. Et cæteri quidem, vocante Cyro, totis viribus adequantes obtemperabant, *suoque studio* imperium Cyri augebant, et se promptissimos ad parendum demonstrabant :

At Daipharnes quidam erat, horridiori vir indole, qui se, si minùs celeriter

celeriter pareret, visum iri magis liberum existimabat. Id cum animadverteret Cyrus, priusquam accederet, secumque colloqueretur, quendam e sceptrigeris submisit, ac dicere homini iussit, nihil amplius eo sibi opus esse: nec deinceps eum arcessebat. Ut autem is, qui posterior illo vocatus fuerat, prior prae parendi studio accessit, Cyrus *obviam* proventus est, eique equum donavit, ex illorum numero, qui una sequebantur, et ex sceptrigeris quendam iussit deducere quod ille mandasset. Hoc verò qui cernerent, esse putabant honorificum quiddam, ac multò plures deinceps eum colebant. Cum ad delubra pervenissent, sacrum Jovi fecere, tauris integris combustis: deinde Soli, combustis *hic* equis integris. Deinde Telluri mactatis hostiis, id fecere, quod magi docuerant: postea, iis heroibus, qui terram Syriam tenerent. His peractis, quia locus amoenus erat, metam designavit ad stadiorum quinque spatium; edixitque ut tributim hinc equos totis viribus *ad cursum* emitterent. Et ipse quidem cum Persis proventus vicit; quippe cui multò maximè res equestris curae fuerat. Inter Medos Artabates victoriam adeptus est: (huic enim Cyrus equum donaverat) inter Syros is, qui Syris praeerat: inter Armenios, Tigranes: inter Hyrcanios, equitum praefecti filius: inter Sacas autem, privatus quidam, equo suo *hic utique* ceteros à tergo reliquit, propè dimidio spatio curriculi. Atque hinc Cyrus interrogasse juvenem dicitur, an hunc equum commutare cum regno vellet: illum respondisse, Nolle equidem *eum* cum regno commutare, verum gratiam apud virum bonum *pro equo dono dato collocatam* inire non recusarem. Et Cyrus, Equidem, ait, ostendere tibi locum volo, quod si vel conniventibus oculis *aliquid* conjicias, à viro bono non sis aberraturus. Omnino, inquit Sacas ille, ostendito mihi; ut posteaquam glebam hanc sustulero, conjiciam. Tum Cyrus ei demonstrat *locum*, ubi amici ipsius plurimi erant: is verò conniventibus oculis ictu glebae *locum* petit, et Pheraulam adtingit, qui praetervehebatur: nam is fortè quiddam à Cyro imperatum renuntiabat: cumque ictu percussus esset, nè se quidem convertit, sed id aclusus perrexit, quod imperatum erat. Sacas, apertis oculis, quem adtigisset, interrogat. Neminem profecto, ait Cyrus, ex iis qui adsunt. At nè quidem, inquit adolescens *ille*, quenquam absentium. Imò verò, inquit Cyrus, *adtigisti* profecto illum, qui praeter *istos* currus celeriter equum agitat. Qui sit igitur, ait, ut se non convertat? Nimirum furiosus quispiam est, ait Cyrus, uti quidem adparet. His adolescens auditis, quinam is esset, inspecturus ibat; ac Pheraulam reperit, qui mentum cum barbâ terrâ et sanguine plenum haberet: *is* enim percussio è naribus fluebat. Cumque accessisset, an ictu percussus fuisset, interrogavit. Ut vides, respondit ille. Hunc ergo tibi, ait, equum dono. Cujus rei gratia? quærebat Pheraulas. Hic jam Sacas rem narrabat, ac tandem aiebat, Arbitror equidem me à viro bono non aberrasse. Et Pheraulas, Opulentiori, quàm ego sum, ait, si quidem sciperes, *eum* dedisses: sed tamen eum accipiam: deos autem precor, quorum voluntate factum est ut tu me ferires, facultatem mihi dent perficiendi, ut hujus te mihi dati muneris haud poeniteat. Et nunc quidem, ait, hoc equo meo consensu discede: ego verò ad te *mox* redibo. Atque ita quidem *inter se* illi permutatione utebantur: ex Cadusis autem Rathonices vicit. Currus etiam singulos Cyrus ad cursum emitit: omnibus autem victoribus et boves donabat, ut eis mactatis epularentur, et pocula. Etiam ipse quidem certè *victor* bovem, victoriæ primum, accepit; poculorum partem suam Pheraulæ donavit, quia visus esset ipsi processionem è regiâ pulchrè ordinasse.

dinasse. Atque ut ista tunc à Cyro instituta fuit processio, sic etiam hoc tempore processio regis permanet: extra quàm quod absunt victimæ, quoties rem sacram non facit. Posteaquam his esset impositus finis, ad urbem redibant, et quibus ædes erant datæ, *suas* in ædes divertebant; quibus *datæ non erant*, in ordines.

Pheraulas autem arcessitum Sacam, qui equum ei donaverat, hospitio excepit; et cùm alia præbuit adfatim, tum ubi cœnati essent, quæ à Cyro acceperat, impleta propinabat ei donabatque pocula. Sacas verò *iste* cùm copiosam et elegantem vestem stragulam videret, copiosumque et elegantem adparatum, et multos quoque famulos, Dic mihi, Pheraula, inquit, an etiam domi unus ex opulentis eras? Quibus opulentis? ait Pheraulas: ex iis quidem certè qui manibus suis victum quærant. Etenim pater meus suis me laboribus tenuiter alens, in disciplinâ puerili educavit: posteaquam verò adolescens factus sum, quia me in otio non poterat alere, rus abduxit, et opus *illic* facere iussit. Ibi ego sanè vicissim eum, dum viveret, alui tum ipse pastinando tum conferendo agellum perexiguum, non improbum tamen, sed omnium iustissimum: nam quidquid seminis accepisset, id ipsum rectè ac iustè reddebat, ac fœnus non valdè copiosum: atque adeò nonnunquam singulari quâdam naturæ bonitate etiam duplum reddidit ejus quod acceperat. Hoc equidem certè pacto domi vivebam: jam verò hæc universa, quæ vides, Cyrus mihi dedit. Et Sacas *ille*, O te felicem cùm alias ob res, inquit, tum ob id ipsum, quod ex paupere dives factus sis: nam arbitror tibi propterea multò jucundiores esse divitias, quòd cùm pecunias vehementer expeteres, divitias adeptus sis. Et Pheraulas, Itane verò, inquit, existimas, Saca, eo me nunc jucundiùs vivere, quo plura possideam? Nescis, ait, me et edere, et bibere, et dormire nè tantillo quidem nunc suaviùs, quàm eo tempore, quo pauper eram? Hoc lucri istorum copiâ facio, quod plura mihi custodienda sunt, plura inter alios distribuenda, plurium habenda cura cum negotiorum molestiis. Nam multi à me jam famuli cibum petunt, multi potum, multi vestem: egent medicis alii: quidam vel oves à lupis laniatas adfert, vel boves in præcipitium actos, vel morbum pecudes invasisse narrat: adeò ut existimem, ait Pheraulas, plus me jam doloris ex eo percipere, quòd multa possideam, quam priùs, quòd haberem pauca. Profectò, inquit *ille* Sacas, cùm salva sunt, plura cernens, longè majori, quàm ego, voluptate adficeris. Et Pheraulas, Nequaquam, Saca, ait, tam jucundum est, opes possidere, quàm molestum, amittere. Verum autem dicere me intelliges: nam illorum, qui opulenti sunt, nemo præ voluptate vigilare cogitur, at eorum, qui aliquid amittunt, neminem videas, qui præ mœrore dormire possit. Nè quidem profectò eorum etiam quenquam, ait Sacas, qui aliquid accipiunt, præ voluptate dormitantem vides. Vera, inquit, narras: nam si tam jucundum esset aliquid habere, quàm accipere, longè divites pauperibus felicitate præstarent. Enimverò necesse est eum, Saca, qui multa possidet, etiam multa tum in deos, tum in amicos, tum in hospites impendere: quisquis ergo pecuniis vehementer delectatur, eum certò scias, etiam sumptum cùm facit, vehementer angi. At ego non sum profectò, inquit Sacas, ex eorum numero, sed etiam felicitatem *quandam* hanc esse arbitror, ut qui multa possidet, multa etiam expendat. Quid igitur, per deos *immortales*, ait Pheraulas? non tu jam statim admodum felix factus es, et me beàsti? accepta enim hæc, inquit, universa possideto, et utitor iis ex animi sententiâ; me non aliter

atque

atque hospitem pascito, vel etiam vilius quam hospitem; quippe mihi sufficiet illorum esse participem, quæcunque tu habeas. Ludis *verò*, inquit Sacas. Et Pheraulas juratus ait se *ista* seridò dicere. Quin et alia tibi, Saca, insuper à Cyro impetrabo, *ut nempe* neque per obsequium frequentare *te* portas Cyri *necessè sit*, neque militare: sed domi tu mane opulentus; ego hæc et tuâ et meâ causâ faciam: quodd si etiam aliquid boni *vel* Cyro studiosè operam navando præterea consequar, vel ex militiâ quâdam, *id* ad te perferam, quò plura in potestate habeas; tantum, ait, hâc tu me curâ liberato: nam si ab his rebus esse mihi otioso liceat, arbitror te et mihi et Cyro magno usui futurum. His dictis, paciscebantur hæc inter se, atque hæc fecerunt. Ac alter quidem *eorum* se jam felicem factum existimabat, quodd multarum opum dominus esset: alter etiam se felicissimum putabat, quod procuratorem esset habiturus, qui otium ei suppeditaret ad agendum quidquid animo suo collibuisse.

Erat autem ea Pheraulis indoles, ut fodalitiis delectaretur; nec arbitrabatur ex ullius rei cultu tantum voluptatis commodive percipi, quantum ex hominis cultu *et observantiâ*. Nam existimabat hominem inter omnes animantes optimum esse ac gratissimum; quia videret, eos qui ab aliquo laudarentur, vicissim hos studiosè laudare, operamque dare, ut gratificantibus vicissim gratificentur: et quos benevolo *erga se* animo cognoscerent, eos vicissim benevolentiam complecti: quos amare se perspicerent, eos odisse nequaquam posse: parentes denique multò magis obsequiis et cultu demereri velle, quàm cætera animalia, sive illi vivorum essent in numero, seu mortem obiiissent: cæteras verò animantes universas et magis ingratas et minùs beneficii memores esse, quàm homines, sentiebat. Sic igitur et Pheraulas mirificè gaudebat, quodd ipsi, aliarum rerum suarum curâ liberato, amicis operam dandi futura esset facultas; *itidemque* Sacas, quodd multa possidens, multis fruiturus esset. At Sacas quidem *hic* Pheraulam diligebat, quodd semper aliquid adferret: Pheraulas Sacam, quodd accipere omnia vellet; ac tametsi plura semper ei curanda venirent, non tamen *propterea* plus sibi negotii exhiberet. Et hi quidem hoc pacto degebant:

At Cyrus etiam cùm, factâ re sacrâ, victoriam epulo celebraret, illos amicos invitavit, quos apertè constaret et auctum eum maximè velle et animis ei summè benevolis honorem habere. Cum his invitavit et Medum illum Artabazum, et Tigranem Armenium, et equitum præfectum Hyrcanum, et Gobryam. Gadatas autem sceptrigeris ejus præerat, totâque victus ratio domestica sic erat instituta, quemadmodum ille ordinaverat: et quoties cœnabant *apud Cyrum* aliqui, nè sedebat quidem Gadatas, sed *convivi* curam gerebat: at quoties soli essent, et ipse unâ *cum Cyro* cœnabat: delectabatur enim *Cyrus* consuetudine Gadatæ: propter hæc autem à Cyro multis et magnis honoribus adsciebat, ac propter *Cyrum*, etiam ab aliis. Ad cœnam invitati cùm venissent, non fortuitò unumquemque collocabat, sed quem honore maximo dignabatur, ad lævam, quodd hæc insidiis obnoxia magis sit quàm dextra; secundum *ab hoc* ad dextram, tertium rursus ad lævam, quartum ad dextram: ac si plures etiam essent, eâdem ratione *eos collocabat*. Arbitrabatur autem utile esse, quo honore singulos ornaret, planum fieri: *quippe* quia ubi existimant homines, eum qui præstet *aliis* neque præconia neque præmia accepturum, liquidò patet, inter eos æmulationem ibi nullam existere: ubi verò præstantissimi cujusque conditio cernitur esse optima, ibi summâ cum alacritate universi certamina se suspicere declarant. Et

Cyrus

Cyrus quidem hoc modo quoniam apud se maximam essent auctoritate placidum faciebat, exorsus statim a sessionis et assistendi loco. Neque tamen esse *cuique* perpetuum locum volebat eum, quo sedere iussus fuisset; sed lege cavuit, ut præclaris facinoribus progressio fieret ad locum honoratiorem; ac, si quis ignavè nequitèrque se gereret, ad minus honorificum retrocederet. Putabat autem sibi pudendum Cyrus, eum *hominem* qui locum in confessu principem obtineret, non etiam conspici plurimis ab se bonis ornatum. Atque hæc ut Cyri tempore fuerunt *constituta*, ita nunc quoque servari animadvertimus.

Cum cœnarent, minimè visum est Gobryæ mirum, magnam copiam res singulas esse apud hominem multis imperantem: sed id *potius*, quod Cyrus in tantâ rerum magnitudine, si quid suave visus esset consecutus, id non solus absumeret; sed etiam negotium sibi exhiberet rogando, ut *amici* præsentis ejus essent participes. Quinetiam sæpenumerò videbat eum nonnullis amicis absentibus ea mittere, quibus fortè delectatus esset: quo fiebat, ut posteaquam cœnati essent, et omnia, permulta quidem illa, Cyrus ex mensâ huc illuc misisset, Gobryas diceret, Existimabam antehac equidem, Cyre, plurimum eo præstare te *cæteris* hominibus, quod imperatoriæ artis peritissimus esses: at nunc deos juratus testor, videri mihi plus te humanitate quàm imperatoriâ laude excellere. *Sic est* profectò, ait Cyrus; et quidem humanitatis, quàm artis imperatoriæ, opera demonstrare multò est gratius. Quinam *istuc*? ait Gobryas. Quod, inquit, hæc hominibus malefaciendo demonstrare necesse est, illa benefaciendo.

Deinde, cum largius biberent, Cyrum Hystaspas interrogans, Num mihi succensurus sis, ait, Cyre, si te interrogem, quod rescire cupio? Imò verò per deos *immortales*, ait, contra succenserem tibi, si te reticere animadverterem, de quibus interrogare velles. Dic mihi igitur, inquit, an unquam arcessitus abs te, non accessi? Bona verba, subjecit Cyrus. Num verò lentè tibi parui? Nè id quidem. Num aliquid *mihi* abs te imperatum, non effectum dedi? Nihil habeo quod querar, ait. Quid quid autem facerem, eorum *omnium* an aliquid est, quod unquam non alacriter, neque cum voluptate facere me animadverteris? Id verò minimè omnium, ait Cyrus. Quid igitur est, per deos *immortales*, quo Chrysantas te movit, ut sede honoratiori, quàm ego, collocaretur? Dicamne? inquit Cyrus. Omnino, subjecit Hystaspas. Et tu mihi rursùm non succensebis, ubi quod verum est audies? Imò verò voluptatem capiam, inquit, si me nullâ injuriâ adfici sciam. Hic ergo Chrysantas primum, ait, non exspectabat donec arcesseretur, sed rerum nostrarum causâ prius etiam, quàm arcesseretur, aderat: deinde, non id solum *faciebat*, quod imperaretur; sed quidquid animadverteret ipse, quod effectum nobis conduceret, agebat. Quoties autem ad socios aliquid dicendum erat, quæ ejus judicio me dicere decebat, de iis consilium mihi dabat suum; quæ verò præsentisceret me quidem scire socios cupere, sed pudore præpediri, quo minus ipse de me dicerem, ea sic proferebat, quasi suam ipsius sententiam exponeret: atque adedò quid vetat, quo minus in his mihi meipso potior fuerit? Præterea sibi semper ea, quæ adsunt, sufficere ait; mihi verò prospicere semper eum palam est, ecquid accedere possit amplius, quod utilitatem adferat: denique de meis commodis plus lætitiæ ac voluptatis ille capit, quàm ego met *capiam*. Ad hæc Hystaspas, Lator, ita me Juno amet, inquit, me de his te interrogasse. Cur id potissimum? ait Cyrus. Quippe quia et

ipse hæc facere enitar : unum modò, inquit, ignoro, quo *scilicet* pacto efficere possim, ut manifestum sit me tuis commodis gaudere ; utrùm manibus mihi plaudendum, an ridendum, vel quid agendum sit. Et Artabazus, Saltandum tibi est, ait, more Persico. Et hæc quidem *verba* risus consequutus est.

Cùm autem computatio produceretur, Gobryam Cyrus interrogans, Dic mihi, Gobrya, inquit, modòne tibi videare libentiùs horum alicui filiam daturus, quàm id temporis quo primùm nobis consuetudine congressus es ? Nùm et ego, subjecit Gobryas, verum dicam ? *Ità* profectò, ait Cyrus ; quippe nulla interrogatio mendacium desiderat. *Itaque* certò scias, inquit, multò me jam libentiùs *id facturum*. Possisne mihi dicere, ait Cyrus, quamobrem ? Ego verò *possim*. Dic igitur. Quia cernebam eos id temporis tum labores, tum pericula, præsentibus et æquis animis tolerare ; nunc etiam res secundas moderatè ferre video. Arbitror autem, Cyre, difficilius esse reperire hominem qui res secundas, quàm qui adversas, rectè ferat : nam illæ in plerisque insolentiam, hæc modestiam in omnibus, excitant. Et Cyrus, Audivistine, inquit, hoc Gobryæ verbum, Hytaspas ? *Audivi* profectò, ait : ac si *quidem* ejusmodi plura dixerit, multò me magis filiæ procum habiturus est, quàm si multa mihi pocula ostendet. Profectò, inquit Gobryas, multa mihi sunt hujusmodi literis consignata, quæ tibi ego non invidebo, si filiam meam uxorem duxeris : pocula verò, ait, quia mihi non videris admittere, haud scio an Chryfantæ huic dem, quando is sedem etiam tibi surripuit. Enimverò, ait Cyrus, Hytaspas, et cæteri qui adestis, si mihi *rem* indicaveritis, quando quis vestrùm uxorem ducere conabitur, qualis et ipse vobis *in eâ* futurus sum adjutor, cognoscetis. Et Gobryas, Cui verò indicandum erit, inquit, si quis filiam nuptum dare velit ? Etiam illud mihi *significatè*, ait Cyrus : nam hanc artem mirificè calleo. Quam ? ait Chryfantas. Cognoscendi, *inquit*, quod conjugium cuique congruat. Et Chryfantas, Dic ergo, per deos *immortales*, ait, cujusmodi uxorem mihi pulcherrimè congruentem fore arbitreris. Primùm, inquit, parvam : nam et tu parvus es : quòd si grandem ducas, adiliire te necesse fuerit, catellorum more, si fortè rectam osculari velis. Id verò, inquit, rectè abs te providetur : nam nè tantillùm quidem ad saltandum habilis sum. Deinde, ait, sima admodùm tibi adcommoda esset. Cur illud ? Quia tu, inquit, nasum aduncum habes : optimè igitur, certò scias, simæ nasi formæ congruerit adunca. Tùne ais, inquit, benè cænato, quemadmodùm jam ego *sum*, incœnatam fore congruentem ? *Ità* profectò, ait Cyrus ; nam eorum, qui pleni sunt, venter aduncus est ; incœnatorum, sinus. Et Chryfantas, Possisne, obsecro te, inquit, dicere, cujusmodi uxor regi frigido commoda foret. Hic risum et Cyrus edidit, et alii itidem. Quibus simul ridentibus, Hytaspas dixit, Equidem te, Cyre, multò maximè felicem ob hoc in *istò* regno tuo dico. Quid illud est ? ait Cyrus. Quod cùm frigidus sis, risum movere possis. Et Cyrus, Tu verò non magno redimeres, inquit, ut hæc abs te dicta essent, atque illi renuntiaretur, apud quam existimari te velis, quod sis urbanus ? Et hæc ità quidem ultro citròque jactabantur scommata.

Secundùm hæc Cyrus mundum muliebre Tigrani protulit, quem ut uxori daret, præcepit ; quòd ea virili animo militiæ mariti comes fuisset. Artabazo poculum aureum, Hyrcanio equum, cum aliis multis ac pulchris rebus, donavit. Tibi vero, Gobrya, inquit, virum dabo,

cui filiam colloques. Me igitur dabis, ait Hytaspas, ut etiam illa *Gobryæ* scripta consequar. Num tibi sunt, inquit Cyrus, facultates, quæ sint puellæ fortunis dignæ? *Sunt* profectò, ait, et multò quidem majoribus opibus. Et ubinam, inquit Cyrus, has habes facultates? Hic, ait, ubi tu confedisti, qui mihi amicus es. *Id verò* sufficit mihi, subjecit Gobryas: statimque porrectâ dextrâ, Da, Cyre, ait: nam accipio. Et prehensam Cyrus Hytaspæ dextram Gobryæ dedit; et is accepit. Multa deinde et elegantia dedit Hytaspæ munera, quæ puellæ mitteret: Chrysantam verò admotum sibi osculatus est. Et Artabazus, Profectò, Cyre, inquit, non ex eodem auro mihi poculum, et Chrysantæ munus *hoc* dedisti. At enim, ait *Cyrus*, etiam tibi daturus sum. Quando? quærebat ille. Ad annum, inquit, trigessimum. Tu verò sic te parato, ait *Artabazus*, quasi *illud* ipse *tempus* expectaturus sim, nec mortem prius obiturus. Et hoc quidem modo tum illi contubernalium convivio finis est impositus: cùm autem ipsi furgerent, etiam Cyrus surrexit, et eos ad fôres usque prosequutus est.

Postridiè socios, qui sponte se conjunxerant, singulos domum remisit, exceptis iis, qui apud ipsum habere domicilia vellent: his agros et ædes dedit, quas etiam nunc posterì eorum, qui tunc remansêre, possident; sunt autem plurimi ex Medis et Hyrcaniis: cùm discedentibus multa donâset, et perfecisset ut nihil illi, sive præfecti essent sive milites, quererentur, *sic eos* dimisit. Deinde militibus etiam suis pecunias, quasunque ex Sardibus ceperat, distribuit: ac decem quidem millium præfectis et ministris suis eximia *quædam* pro dignitate cujusque largiebatur, cætera *hinc inde* dividebat: et datâ parte *certâ* cuique decem millium præfecto, demandavit iis curam *aliis* distribuendi, quemadmodum illis distribuisset. Ac pecuniæ quidem cæteræ sic distributæ sunt, ut præfectus quisque in præfectos *inferiores*, sibi parentes, explorando inquireret; sex item militibus præfecti, gregariis quibus præerant militibus exploratis, pecunias ultimas cuique pro merito dederunt: atque hoc modo justam universi portionem consecuti sunt. Acceptis autem *pecuniis* hisce tunc distributis, aliqui de Cyro aiebant, Ipse multa certè possidet, cùm tam multa cuique nostrum dederit. Alii dicebant, Quæ sunt *illa* multa quæ possidet? non eo est ingenio Cyrus, ut pecunias velit construere, sed majorem voluptatem dando quàm accipiendo percipit. Hos sermones *hominum*que de se sententias cùm Cyrus animadvertisset, convocatis amicis et omnibus illis, quos interesset arcessiri, in hanc sententiam loquutus est:

“ Vidi equidem nonnullos, amici, qui existimari vellent plura possidere, quàm haberent *reipsa*; quòd hoc modo futurum arbitrarentur, ut magis liberales viderentur: verùm illi vergere mihi videntur in partem institutò suo contrariam: nam eum, qui multa possidere creditur, non pro ratione facultatum amicis palam commodare, *id verò* mihi notam illiberalitatis *ei* imprimere videtur. Rursus alii quantum possideant, cæteros ignorare volunt; qui et ipsi mihi sanè videntur malè de amicis mereri: nam quia facultates eorum ignorantur, sæpè amici egentes sodalibus quid sibi opus sit non significant, sed decipiuntur. Id mihi simplicissimi videtur *hominis* esse, ut oientis facultatibus *suis*, pro earum ratione benignitatis laudem sibi parare contendat. Quamobrem et ipse vobis monstrare volo, quasunque facultates meas videre licet; et quas videre non licet, *eas* oratione vobis exponam.” Hæc loquutus, alias quidem opes, et multas et pulchras, *eis*, commonstrabat; alias verò sic positas, ut faciliè conspici non possent, commemo-

rabat; tandēmq̃ dixit, “Hæc omnia vos nihilo magis mea quàm
 “vestra ducere convenit: nam equidem ea colligo, non ut ipse abfu-
 “mam, nec ut ipse conteram; (quod à me quidem fieri non posset) sed
 “partim ut habeam, quod alicui vestrū quovis tempore præclarum
 “aliquod facinus edenti largiar, partim ut si quis vestrū egere se
 “aliquā re arbitretur, ad me veniat, et quidquid fortè desiderat, acci-
 “piat.” Hæc in hunc modum dicta fuerunt.

Cū autem res ità Babylone constitutas existimaret, ut etiam inde abesse posset, iter in Persiam parabat, cæterisque *idem faciendum* denuntiabat: ac postquam satīs eorum habere se putaret, quibus opus sibi fore existimabat, *Babylone* movit. Nos autem et hæc commemoraturi sumus, quàm *scilicet*, numerosus cū esset exercitus, ordinatè tum *depositis impedimentis* castra metaretur, tum *vasis rursū collectis* castra moveret, celestiterque se quo oporteret loco diserneret. Nam ubicunq̃ castra rex habet, *ibi* quidem omnes qui circa regem esse solent, tentoriis sibi collocatis tam æstate quàm hyemē militant. Statim autem Cyrus hoc instituit, tentorium *nempe* ità figi ut orientem spectaret: deinde primū quanto intervallo à tabernaculo regio abesse satellitum tentoria deberent, constituit; tum locum dextrum iis quibus esset mandata panis conficiendī cura, assignavit; iis, qui obsoniis adparandis operam dabant, sinistrum; equis item dextrum, sinistrum jumentis cæteris: erant *sic* etiam descripta cætera, ut quisque stationem suam tum mensurā tum loco nōset. Cū verò vasa colligunt, quisque vasa illa componit, quorum ipsi assignatus est usus: ac rursū alii jumentis *ea* imponunt: quo fit, ut simul omnes impedimentorum vectores ad ea veniant, quibus vehendis ipsi sunt destinati; et simul quisque suis *jumentis sua* imponat. Ità tempus idem uni tabernaculo et omnibus tollendis sufficit. Eadem est impedimenta deponendi ratio. Præterea singulis est imperatum quid facere debeant, ut omnia necessaria parentur opportunè: idcirco tempus idem et uni parti et omnibus parandis sufficit. Atque uti erat locus ministris singulis hæc necessaria curantibus conveniens, sic et armati milites in metatione castrorum locum illum habebant, qui armaturæ cuius aptus esset, et quis is esset, nōrant, atque *adèd* universi eum sic occupabant, ut minimè de eo ambigerent. Nimirum Cyrus arbitrabatur etiam in familiā præclarum esse studium collocationis aptæ: (nam *hoc modo* si aliquā re quis indiget, planum est quò ire debeat, ut eam sumat) sed multò pulchrius existimabat esse, militares tribus aptè atque ordine disponi, cū in usu rerum bellicarum quanto magis subitæ sunt temporis opportunitates, tanto graviores ab iis *oriuntur* offensiones, qui negligentia suā *et tarditate* eas sibi præripi sinunt: per illos verò, qui maturè adfunt, ea fieri videbat, quæ bellicis in rebus quantivis pretii sunt: his igitur de causis aptæ hujus collocationis erat perstudiosus. Ac primus quidem ipse castrorum in medio se collocabat, quòd is locus esset quàm munitissimus: deinde circum se fideissimos *quosque*, sicut et *alias* consueverat, habebat; atque his orbe factò proximi erant tum equites tum curruum ductores. Etenim arbitrabatur his loco tuto esse opus, quòd ità in castris agant, ut armis illis, quibus *in hostem* pugnant, expedite uti non possint; sed longo tempore ad armandum se indigeant, si *quidem* utiliter efferre *in aciem ea* velint. Parte verò tum ipsius tum equitum dextrā et laevā peltistarum locus erat; sagittariorum tam ante quàm post ipsum, et post equites. Gravis armaturæ milites et qui scuta majora gestabant *suis* omnibus circumdabat, tanquam mutum; ut, si necesse

esset equites separare, maximè statarii milites ante ipsos essent, tutumque spatium eis ad arma capiendâ præberent. Et quemadmodum gravis armaturæ milites, sic et peltastæ et sagittarii somnum instructi capiebant; ut etiam noctu, si quid usus posceret, perinde ac gravis armaturæ milites parati sunt ad feriendos eos qui cominùs invadunt, sic et sagittarii et jaculatores pro gravis armaturæ militibus, si qui *hostes* accederent, promptè sagittis et jaculis suis uterentur. Præterea *certa quædam* signa præfetti omnes ad tabernacula habebant: ministri autem, non aliter ac in urbibus illi, qui frugi sunt et *prudentes*, plurimorum domos nôrunt, et eorum præsertim, quos interest *nôsse*; sic, *inquam*, et Cyri ministri loca ducum in castris, et singulorum signa nôrunt: adeò ut si alicujus operâ Cyrus egeret, *hunc illi* non quærebant, sed viâ quàm maximè compendiariâ ad unumquemque currebant. Et quia singulæ nationes secretæ, minimèque inter se confusæ erant, multò etiam magis patebat, si quis ordinis observans esset, siue, quod esset imperatum, non faceret: atque hoc modo cum essent comparati, futurum arbitrabatur, ut si quis vel noctu vel interdum *suos* adoriretur, in castra *sua*, tanquam in insidias, adgrediendo incideret. Ac tacticum esse non id solum arbitrabatur, si quis extendere phalangem facillè possit, vel densare, vel de cornu in phalangem redigere, vel prout hostes conspecti fuerint dextrorsum, sinistrorsum, à tergo, rectè *eam* explicare; sed etiam posse distrahere, cum necessitas postulat, pertinere ad aciei instruendæ rationem putabat; ac partem quamlibet eo loco collocare, quo plurimum sit profutura: et accelerare cum opus est antevertere: hæc omnia et his similia putabat ejus esse viri qui struendæ aciei peritus esset, atque hæc pariter omnia curæ habebat: ac in itineribus quidem semper ad id quod accideret *aliter atque aliter* ordinatis copiis pergebat; sed in metatione castrorum plerumque illâ, quam diximus, dispositione utebatur.

Cum autem progrediendo Medorum in regionem pervenissent, Cyrus ad Cyaxarem divertit. Cumque se mutuo complexi salutassent, primum Cyrus Cyaxari dixit, domum et curiam ei Babylone selesam esse; ut, cum eò etiam veniret, tanquam in sua divertere posset; deinde munera quoque alia permulta et insignia ei donavit. His Cyaxares acceptis filiam ad ipsum mittit, quæ *ei* coronam auream, et armillas, et torquem, et Medicam vestem quàm fieri potuit pulcherrimam adferebat. Et puella Cyrum coronabat: Cyaxares verò ait, Hanc ipsam tibi, Cyre, uxorem trado, quæ mea est filia: pater quoque tuus patris mei filiam uxorem duxit, quâ tu natus es, atque hæc illa est, cui tu puer sæpenuerò, cum apud nos esses, more nutricis blandiebare: cumque interrogabatur ab aliquo, cuinam esset nuptura, Cyro *se nupturam* respondebat: addo nomine dotis Mediam universam; nec enim mihi soboles sexûs virilis ulla est legitima. Hæc erant Cyaxaris verba: cui *sic* respondit Cyrus, Equidem, Cyaxares, et genus laudo et puellam, et munera: sed in his, inquit, tibi de sententiâ patris ac matris adsentiri volo. Et quanquam hæc ita Cyrus diceret, puellæ tamen omnia donabat, quæcunque grata Cyaxari futura putabat. Atque his peractis, in Persiam iter faciebat.

Cumque pergendo Persarum ad fines pervenisset, copias ibidem cæteras reliquit; ipse cum amicis ad urbem contendit, animantes secum ducens, quæ Persis universis tam ad sacrificia quàm ad epulas sufficerent: munera ferebat etiam qualia patri, matri, amicis cæteris dari deceret; et qualia magistratibus, senioribus iisque omnibus qui *quorūque* adpellantur, convenirent: præterea cunctis in Persiâ viris ac feminis ea largie-

batur,

batur, quæcunque solet hâc etiam tempestate largiri rex, cùm in Persiam venit. Deinde convocatis Cambyfes Persarum senioribus, et illis magistratibus, penes quos *illic* rerum maximarum potestas est, Cyrum etiam arcessivit, et in hanc sententiam dixit :

“ Meritò ego, Persæ, tûque *itidem* Cyre, benevolentia vos complector utroque : nam *ut* rex vobis sum, *ita* tu, Cyre, mihi filius es.
 “ Quamobrem æquum est, me, quæcunque animadvertere mihi videor in rem utrisque futura, in medium ea proferre. Quod enim attinet præterita, vos Cyrum auxistis, cùm exercitu tradito illum etiam ei imperatorem constitueritis : Cyrus ducis munere fungens, diis juvantibus, vobis quidem, Persæ, apud omnes homines celebritatem nominis, et honorem per Asiam universam conciliavit : præstantissimos autem eorum, qui cum eo militârunt, opulentos etiam reddidit ; vulgo *militum* stipendia et victum paravit : quin et Persarum equitatu instructo perfecit, ut etiam loca *plana* et campetria Persæ sibi vindicare possint. Itaque si deinceps etiam in hâc sententiâ perstiteritis, multarum *bonarumque* rerum auctores invicem vobis eritis : sin autem vel tu, Cyre, præsentî felicitique *adèd* rerum statu elatus, perinde Persis imperare tui cum captatione commodi conabere, ut cæteris ; vel vos, cives, potestatis hujus invidi, imperium ipsi abrogare tentabitis, certò scitote *vosmetipsos* mutud vobis in multis et præclaris rebus futuros impedimento. Quapropter ut hæc non accidunt, sed bona *potius*, visum est mihi, posteaquam rem sacram communiter feceritis, deosque fueritis testati, *sic vobis* paciscendum esse, ut tu quidem, Cyre, si quis vel in terram Persidem copias hostiles ducat, vel leges Persarum convellere conetur, omnibus viribus opem feras ; vos verò, Persæ, si quis vel Cyrum imperio spoliare, vel eorum aliquis, qui ejus in potestatem redacti sunt, deficere conetur, tum vobis ipsis tum Cyro, prius denuntiârit, subveniatis. Atque dum equidem vixero, meum esto in Persas imperium ; verum ubi vivendi finem fecero, planum est, illud Cyri fore, si vivet. Et is quidem cùm in Persiam veniet, piè feceritis si pro vobis hostias cadet, quas ipse nunc cædo : ubi verò peregrè aberit, rectè vestra se res habebit, ut arbitror, si is ex familiâ *nostrâ*, qui vobis optimus esse videbitur, rem divinam perfecerit.” Quæ Cambyfes cùm protulisset, eadem tum à Cyro, tum à Persarum magistratibus, *decreto communi facto*, sunt adprobata ; et *quemadmodum* id temporis hæc pacti sunt, deosque contestati, sic et Persæ et rex inter se constanter eadem hoc etiam tempore observant. Atque his rebus peractis, Cyrus discessit :

Cùmque in Mediam pervenisset, de patris matrisque sententiâ Cyaxaris filiam uxorem ducit : quam etiam nunc perhibent fuisse perpulchram. (Nonnulli autem scriptores historiarum aiunt, matris cum eo sororem fuisse nuptam : verum ea virgo fuisset omnino *tunc* anus.) Nuptiis celebratis, mox cùm eâ discessit. Cùmque esset Babylone, visum est ei satrapas jam mittendos esse ad nationes in ditionem redactas. Præsidiorum verò magistros in arcibus, et tribunos eorum militum, qui per regionem in excubiis erant, alteri, quam sibi, parere nobilet : atque hæc *ita* prospiciebat, cùm cogitaret eo pacto futurum ut, si quis satraparum opibus et hominum multitudine fretus insolenter se gereret, imperiûmque detrectare niteretur, mox adversarios *in ipsâ* regione haberet. Hæc igitur facere cùm vellet, primùm convocandos judicabat, quos pro tempore commodum esset, remque his prius exponendam ; ut quas ob causas mitterentur

mitterentur ii, qui mittendi essent, scirent: nam hâc ratione lâturos id æquioribus animis arbitrabatur. Sin præfectus aliquis *jam* constitutus esset, atque hæc *deinde* animadverteret, graviter lâturos arbitrabatur, *velut* existimantes hæc ideò fieri, quòd fides sibi non haberetur. Itaque convocatis iis, hujusmodi quædam loquutus est:

“Sunt nobis, amici, subactis in urbibus et præsidarii milites et eorum præfecti, quos tunc reliquimus: atque his ego discedens præcepi nihil ut aliud curiosè instituerent agere, sed *munitiones et castella* tuerentur. His equidem magistratum non adimam, cùm præclarè quæ *ipsis* erant mandata conservârint; verùm alii mihi satrapæ mittendi videntur, qui *regionum* incolis præsent, acceptoque tributo, tum præsidariis militibus stipendium persolvant, tum quidquid præterea necesse fuerit, perficiant. Etiam mihi videtur, iis, qui è vobis hîc degunt, et quibus ego negotia impono, dum ad obeunda quædam munera ad istas nationes eos mitto, istic et agros et ædes assignandas esse; ut et tributum huc illis adferatur, et cùm eò venerint, suas in ædes possint divertere.” Hæc cùm dixisset, multis ex amicis in omnibus subactis urbibus donabat ædes et quos parentes haberent: atque hâc etiam tempestate posteri eorum, qui tunc *illa* consequuti sunt, in agrorum, quorum alii aliâ in regione siti sunt, possessione permanent: ipsi verò apud regem habitant. “De satrapis autem, inquit, ad regiones illas mittendis, ut ejusmodi sint vobis videndum est, qui meminerint huc etiam mittendum esse quidquid in quovis solo pulchri bonive fuerit: ut etiam nos qui hîc manemus *omnium* bonorum, quæ ubique proveniunt, participes simus: nam si quid uspiam rei terribilis existat, id nobis propulsandum erit.” Hæc loquutus, finem tunc dicendi fecit: ac deinde, quos ex amicis animadverteret eundi cupidos, secundùm conditiones propositas; habito delecto, eos, qui maximè viderentur idonei, satrapas misit, in Arabiam, Megazybum: in Cappadociam, Artabatam: in Phrygiam magnam, Artacamam: in Lyciam atque Ioniam, Chrysantem: in Cariam, Adufium, ut *ipsi* petierant: in Phrygiam, quæ propter Hellespontum sita est, et Æolidem, Pharnuchum. Ciliciæ verò, et Cypro, et Paphlagonibus satrapas Persicos nulos misit, quòd ultro visi essent adversùs Babylonem ejus signa sequi: sed tamen his etiam tributa indixit adferenda. Ut autem Cyrus id temporis constituit, sic etiam nunc arcium præsidia regis *in potestate* sunt, et præsidiariorum tribuni à rege constituuntur, et apud regem descripti *census eorum* exitant. Præterea satrapis omnibus, quos emittebat, edixit, ut omnia, quæcunque se facere viderent, pro viribus imitarentur: primum equites et curruum agitadores ex illis Persis ac sociis qui comitarentur ipsos, instituerent: quicumque verò et agros et palatia consequuti essent, eos ad frequentandam portam cogerent, utque temperantiæ studiosi, satrapæ semet utendos exhiberent, si quid usus posceret: etiam liberos, qui *eis* nascerentur, ad portam educarent *et instituerent*, quemadmodum apud ipsum fieret: itidem satrapam, quos haberet ad portam, venatum edicere debere, ac tum se tum suos ad res bellicas exercere. “Qui autem mihi, ait, pro ratione potestatis *sue* currus plurimos, plurimos etiam præstantissimòsque equites effecerit, hunc ego, tanquam egregium belli socium, et tanquam præclarum custodiæ imperii tum Perfici tum mei adiutorem, honoribus ornabo. Sint apud vos etiam sessionibus, perinde atque apud me, viri præstantissimi præ cæteris honorati: *sit* et mensa, quæ sicut *et* mea, primum domesticos alat:

“deinde

“ deinde, sat bene instructa sit tum ad impertiendum amicis; tum ad
 “ honorem illi exhibendum, qui singulos in dies aliquid præclare geret.
 “ Etiam septa vobis hortorum sunt, ac feras alite, nec ipsi unquam la-
 “ bore nullo præcedente cibum *vobis* adponite, neque pabulum equis
 “ non exercitis objicite: non enim fieri poterit, ut unus ego virtute hu-
 “ manâ vestrum omnia bona tuear; sed necesse est ut ipse, strenuum me
 “ præbendo, cum viris fortibus à me *mittendis*, vobis auxilio sim; ac
 “ vos itidem viros esse fortes *oportet*, et cum vestris, qui et ipsi fortes
 “ sint, belli mihi socios *et adjutores* esse. Velim hoc etiam consideretis,
 “ nihil me horum, ad quæ jam vos cohortor, servis imperare: et quæ
 “ vobis facienda esse aio, hæc ipsemet exsequi omnia studeo. Denique
 “ ut vos ego me imitari jubeo, sic etiam vos illos, qui vestro sub im-
 “ perio magistratus habent, ad vos imitandos instituite.”

Atque hæc uti tum Cyrus instituit, sic etiam hodiè cuncta regis impe-
 rio subjecta præsidia custodiuntur, et omnes magistratuum portæ officiosè
 pari ratione frequentantur, omnésque tum amplæ tum exiguæ domus
 simili modo administrantur: omnes ex iis, qui adsunt, præstantissimi
 sessionibus honoris ergo supra cæteros ornantur; omnia itinera eodem
 modo instituuntur, perque paucos præfectos res multæ brevi compendio
 curantur. His indicatis, quemadmodum se gerere singuli deberent, ac
 manu militum cuique datâ, sic *eos* dimisit, ut prædiceret universis, para-
 rent sese, quod suscipienda in annum proximum esset expeditio, et lus-
 trandi milites, arma, equi, currus. Hoc etiam ab auctore Cyro pro-
 fectum, ut aiunt, nunc quoque servari animadvertimus: obit quispiam
satrapias ditionis Persicæ cum exercitu singulis annis: qui, si satraparum
 aliquis indiget auxilio, fert *ei* auxilium; si quis insolenter se gerit, *eum*,
 sanam ad mentem revocat: quod si quis vel tributa conferenda, vel in-
 colas custodiendos, vel agrum colendum minùs diligenter curat, vel
 aliquid aliud ex iis quæ sunt imperata prætermittat, hæc *ille* corrigit
 omnia: si verò nequeat, regi denuntiat: is ubi rem audit, de eo, qui
spreto imperio se petulanter gerit, deliberat; ac si sæpenumerò, de quibus
 dicitur, regis filius descendit, regis frater, regis oculus, licèt aliquando
 non conspiciantur, circitores illi sunt: nam unusquisque horum revoca-
 tur, undecunque rex jubet.

Etiam aliud quiddam excogitasse Cyrum cognovimus, quod ad magni-
 tudinem imperii *pertinet*, unde celeriter intelligeret, qui etiam rerum
 longè remotarum status esset. Cùm enim considerasset, quantum itineris
 equus agitatione diurnâ conficere viribus integris posset, equorum sta-
 bula parari curavit, quæ tantundem distarent, et in his equos constituit,
 cum illis qui eorum curam gerent: ordinavit et quolibet loco quen-
 dam qui tum ad recipiendum literas adlatas, tum ad tradendum eas
 aliis idoneus esset; quique defatigatos equos et homines exciperet, ac
 alios mitteret recentes. Atque hoc in itinere nè noctu quidem interdum
 cessare eos dicitur, sed nuntio diurno succedere nocturnum. Quæ cùm
 ita sunt, aiunt nonnulli gruum volatu celerius iter *istos* hujusmodi con-
 ficere: quod si verè non dicitur, saltem hoc manifestum est, omnium
 pedestrium itinerum, quæ homines conficiant, hoc velocissimum esse.
 Bonum est autem, ut quamprimùm aliquid animadvertitur, *etiam* cura
 quàm celerimè adhibeatur.

Posteaquam annus præterisset, Cyrus exercitum Babylonem coëgit,
 habuissèque fertur ad centum viginti equitum millia, currus falcatos
 his mille, peditum millia sexcenta. Quo adparatu facto, expeditionem
 illam

illam suscepit, quâ nationes universas sibi subjecisse dicitur, quæ ab ingressu Syriæ ad mare rubrum usque sedes suas habent. Postea suscepta in Ægyptum fertur expeditio, quâ Ægyptum subegerit. Atque adè deinceps imperium Cyri terminabat ad orientem, mare rubrum; ad septentriones, pontus Euxinus; occidentem versùs, Cyprus et Ægyptus; ad meridiem, Æthiopia. Harum autem regionum extremi fines, partim ob calorem, partim propter frigus, partim propter aquam, partim ob aquæ inopiam sunt propemodùm inhabitabiles. Ipse cum in harum medio viveret, hyberno tempore septem menses Babylone degebat; (ista quippe regio tepida est) verno, tres menses Sufis; ipsâ æstate vigente, menses duos Ecbatanis: quod quia faceret, semper in calore frigoreque verno vitam egisse dicitur. Erat autem ea hominum erga ipsum affectio, ut natio quævis deteriore videretur esse conditione, si non Cyro mitteret quidquid ipsis egregium in regione *suâ* vel nasceretur, vel aleretur, vel arte perficeretur; itidem quævis urbs: et quivis homo privatus opulentum se arbitrabatur, si quid Cyro gratificaretur: nam Cyrus à singulis accipiens ea, quorum copiam illi, qui dabant, haberent: vicissim eis largiebatur ea, quorum ipsos inopes esse animadverteret.

Postquam hoc modo ætate provectioni Cyrus esse cœpisset, admodùm senex vice jam septimâ, ex quo imperium adeptus erat, in Persiam venit. *Quo tempore* tum pater tum mater *ipsum* jamdudum, ceu credi par est, è vivis excefferant: *hic* Cyrus sacrificia statuta fecit, ex instituto patrio chorum Persarum duxit, et pro more munera in omnes distribuit. Confopitus autem in regiâ, somnium hujusmodi vidit: accedere quispiam ad ipsum visus est, humanâ specie augustior, qui diceret, para te, Cyre: nam ad deos jam iturus es. Hoc somnio viso, excitatus est, propere scire videbatur, vitæ *sibi* finem adesse. Quamobrem sumptis mox hostiis, Jovi patrio, et Soli, et diis cæteris in summis montium jugis, qui Persis sacrificandi mos est, rem divinam fecit, et hujusmodi usus est precatione: “ Jupiter patrie, tûque Sol, ac *vos* dii universi, accipite hæc sacra, quibus et multis præclarisque actionibus finem impono, et gratias vobis ago, quòd mihi tum in sacrificiis tum signis cælestibus, tum auguriis tum ominibus ea significastis, quæ vel facienda vel omittenda erant. Magnas etiam vobis gratias ago, quòd et ipse curam *de me* vestram agnoverim, et nunquam me rebus prosperis supra conditionem humanam extulerim. Rogo autem vos, ut nunc quoque liberis, uxori, amicis, patriæ felicitatem largiamini: mihi verò *peto*, ut quale concessistis ævum, talem etiam exitum detis.” His peractis, cum domum revertisset, quieti se dare decrevit, et decubuit. Postquam tempus ita posceret, accedunt ii, quibus hoc erat negotii datum, atque ut lavet, hortantur. Suaviter ille se quiescere dicebat. Itidem illi, quibus id erat negotii datum, cum tempus esset, cœnam *ipsi* adponunt: at Cyri animus non ille quidem cibum admittebat, sed sitire videbatur, atque adè cum voluptate bibit. Eadem illi cum altero atque item tertio die accidissent, filios arcessivit; qui fortè *tunc* eum sequuti, in Persiâ degebant. Arcessivit et amicos et Persarum magistratus; qui *jam* universi cum adessent, hujusmodi orationem exorsus est:

“ Instat modò, mei filii, ac vos amici omnes qui adestis, vitæ meæ finis: (ex multis id *quidem* indiciis certò cognosco) vos autem, ubi vitam cum morte commutavero, de me, tanquam beato, et dicere omnia et facere oportet. Nam et cum puer essem, eorum, quæ in ætate puerili præclara existimantur, fructum mihi consequutus esse

“ videor:

"videor: et adolescens, eorum quæ habet adolescentia: et virilem
 "prorsus ad ætatem ubi perveni, eorum quæ virilis ætas habet. Quin
 "et progressu temporis vires meas unâ auctas animadvertere videbar:
 "adeo ut senectutem meam adolescentiâ nunquam imbecilliolem factam
 "fenserim, neque quidquam vel adgressum me vel expetisse, quod non
 "adsequutus sim. Amicos quidem felices per me factos vidi, hostes in
 "servitutem à me redactos; patriam antehac nullo in Asiâ claram im-
 "perio, nunc dignitate principem relinquo: quæ denique sum conse-
 "quutus, eorum nihil non conservasse me scio. Et quanquam præ-
 "terito tempore nihil non ex voto mihi succederet, tamen quia comes
 "mihi metus erat, nè quid in futurum vel viderem, vel audirem, vel
 "paterer rei gravis, non his mihi concessit, ut prorsus elato animo
 "essem, vel effusè lætarer. Nunc si moriar, vos quidem, filii, quos
 "mihi dii nasci voluere, superstites relinquo; et patriam et amicos
 "itidem relinquo fortunatos: quî possit itaque fieri, ut ego non meritò
 "sempiternâ hominum beatum me prædicantium memoriâ celebrer?
 "Est autem mihi jam hoc quoque declarandum, cui regnum reli-
 "quam; nè *id* in ambiguo relictum negotia vobis faceflat. Complector
 "equidem, filii, pari utrumque vestrum benevolentia: verum et con-
 "filio providere et ducis officio fungi, quacunque in re tempus *et usus*
 "postulet, eum jubeo, qui natu major est, et usum rerum plurimum,
 "prout consentaneum est, habet. Quin et ipse uti ab hac meâ vestra-
 "que patriâ sum institutus, natu majoribus, non modo fratribus, sed
 "civibus etiam, de yîâ, sedibus, dicendi loco cedendum esse; sic vos
 "quoque, filii, ab initio institui, ut natu majoribus honorem princi-
 "pem deferatis, et vicissim minoribus honore anteeatis: quamobrem
 "itâ, quæ à me dicuntur, accipite, ut qui tum prisca tum moribus re-
 "cepta atque etiam legibus consentanea proferam. Ac tuum quidem,
 "Cambyfes, regnum esto, diis *illud* ac me tibi largientibus, quantum
 "quidem in me est: tibi verò, Tanaoxares, *hoc* tribuo, ut Medorum, et
 "Armeniorum, et tertio loco Cadusiorum satrapa sis: quæ tibi cum
 "largior, majus quidem imperium et regni nomen natu majori me re-
 "linquere arbitror: tibi verò felicitatem magis omnis expertem mo-
 "lestiæ. Nam quâ delectatione humanâ cariturus sis, *equidem* non
 "video; certè omnia quæ hominibus adferre voluptatem videntur,
 "tibi sunt adfutura. Amorem verò illorum, quæ confectû difficilia
 "sunt, et multarum rerum sollicitam occupationem, et vitæ alienam
 "à quiete rationem, pungente animum æmulatione rerum à me gesta-
 "rum, et insidiarum molitionem, earundemque structurarum ab aliis mor-
 "tum; hæc, *inquam*, necesse est illum, qui regno potietur, magis
 "quàm te, comitari: quæ, sat scito, multa objiciunt impedimenta,
 "quo minùs animo læto quis esse possit. Et tu quidem certè nôsti,
 "Cambyfes, non aureum hoc sceptrum esse, quod regnum tibi con-
 "servet, sed amici fidi regibus et verissimum et tutissimum sceptrum
 "sunt. Fidos verò nè putes homines nasci; (quòd itâ iidem omnibus
 "fidi conspicerentur, sicut et cætera, quæ naturâ insita sunt, conspici-
 "untur esse omnibus eadem) sed fidi qui sint, eos sibi quemque efficere
 "oportet: parantur autem non vi, sed potiùs beneficentiâ. Quamobrem
 "si voles et alios quosdam tibi regni custodiendi socios adjungere, ne-
 "quaquam priùs aliunde initium facito, quàm ab eo, qui loco tecum
 "eodem ortus est. Nam et cives magis quàm exteri nobis sunt con-
 "juncti, et contubernales quàm ii, qui nobiscum eodem in contubernio
 "non

non vivunt: at verò qui eodem semine prognati, ab eadem nutriti
 matre, in eadem domo creverunt, et ab iisdem parentibus diliguntur,
 eandemque matrem et eundem patrem adpellant, quò fieri possit ut
 non sint omnium conjunctissimi? Nè igitur ea bona, per quæ dii
 fratres ad conjunctionem deducunt, frustra vobis esse concessa patia-
 mini; sed super hæc ipsa statim studia quædam alia benevolentiae et
 amoris extruite; quo fiet, ut amicitia vestra semper invicta sit. Ni-
 mirum sui ipsius curam gerit, qui fratri prospicit: nam cui frater
 magnus adeò est ornamento, ut fratri? quis hominem præpotentem
 honore tanto prosequetur, quanto frater? quemnam aliquis adeò, ut
 fratrem, si frater sit magnus, injuriâ adficere formidet; Quamobrem
 nemo te celerius huic obediat, nemo alacrius ad ipsum veniat: quippe
 nec secundæ nec adversæ tristisque res hujus ad quenquam magis pro-
 priè pertinent, quàm ad te. Hæc etiam consideres velim, cuinam
 gratificando majora te consequuturum sperare debeas, quàm si grati-
 ficeris fratri? cui opem ferendo, belli focium firmiorem tibi adjunges?
 quem turpius est non amare, quàm fratrem? quemnam omnium lau-
 dabilius est observare honorando, quàm fratrem? Solus est frater,
 Cambyfes, qui si apud fratrem locum principem obtineat, nequit ad
 eum pertingere aliorum invidia. Quare vos, filii, obtestor per deos
 patrios, prosequimini vosmet mutuo honore, si quidem vos mihi gra-
 tificandi estis studiosi: non enim liquidò scire vos arbitrari debetis,
 me, posteaquam vivendi finem fecero, nihil futurum; nam nè modò
 quidem animum meum cernebatis, sed esse eum deprehendebatis ex
 iis quæ agebat. An necdum animadvertistis quos terrores illorum
 animi, qui vim et injuriam passi sunt, homicidis incutiant? quos sce-
 lerum vindices nefariis immittant? Anne permansuros fuisse putatis
 defunctorum honores, si nihil eorum animis juris ac potestatis reliquum
 esset? Equidem, filii, nequaquam persuaderi mihi unquam passus
 sum, animum, quamdiu in mortali sit corpore, vivere: cum ex eo
 exeat, mori. Nam animum video, his mortì obnoxiiis corporibus,
 quamdiu in eis degat, vitam impertiri. Nè id quidem mihi persua-
 deri potuit, animum esse insipientem, posteaquam ab hoc insipiente
 corpore separatur: sed cum à corpore secreta est pura mens et integra,
 tum eam sapientissimam esse, verò maxime consentaneum fuerit. Cum
 dissolvitur homo, non est obscurum, ad res sui generis singula com-
 migrare, extra unum animum; qui solus neque dum adest, neque
 dum discedit, cernitur. Veniat vobis in mentem, nihil esse mortì
 hominis similis somno: at per somnum maxime hominis animus divi-
 nitatem suam declarat, atque etiam futura prospicit: quippe qui
 tunc, uti quidem adparet, maxime sit liber. Quare si hæc ita sunt,
 quemadmodum ego existimo, et si animus hoc corpus relinquit, re-
 veriti animum meum, quæ vos rogo, præstate: sin hæc ita non sunt,
 sed animus et manet in corpore, et cum eo interit, vos tamen deos,
 qui immortales sunt, et intuentur et possunt omnia; quique ordinem
 universitatis hunc expertem detrimenti et senectæ, et extra omnem
 errorem positum, præ pulchritudine atque etiam magnitudine inex-
 plicabilem conservant, hos inquam veriti nihil impie, nihil nefarie
 vel facite vel deliberate. Post deos universam etiam hominum natio-
 nem, quæ perpetuâ successionem continuatur, reveremini: nam dii vos
 caligine quâdam non tegunt, sed actiones vestras semper omnibus ante
 oculos versari necesse est: quæ si puræ secretæque ab injustitiâ adpa-
 ruerint,

“ ruerint, potentes vos inter homines universos reddent: sin aliquid
 “ alter in alterum injuriæ cogitaveritis, apud omnes homines fidem
 “ amittetis. Nam nemo poterit ampliùs vobis credere, tametsi mag-
 “ noperè cupiat, si videat adduci illum injuriâ, qui sit amicitiae jure
 “ conjunctissimus. Itaque si satis ego vos doceo, quales vosmet erga
 “ vos præbere debeâtis, rectè est: sin autem, ab iis etiam discite, qui
 “ ante nos existitè; hæc enim optima est doctrinæ ratio. Nam multi
 “ parentes erga liberos, multi erga fratres in amore constantes mansere:
 “ nonnulli etiam his contraria inter se mutuo designârunt: utris igitur
 “ animadverteritis ea, quæ fecerunt, profuisse; illorum si facta prætu-
 “ leritis alteris, rectè vobis consulueritis. Ac de his quidem jam fortasse
 “ satis. Cæterum corpus meum, filii, cùm diem supremum obiero,
 “ nec in auro condite, nec in argento, nec ullâ in re aliâ, sed terræ
 “ quamprimùm reddite. Quid enim beatius, quàm terrâ commisceri
 “ quæ omnia præclara, bona omnia profert ac nutrit? Ego cùm aliàs
 “ hominum studiosus fui, tum hoc tempore libenter mihi videor ejus
 “ rei particeps futurus, quæ in homines est benefica. Enimverò deficere
 “ mihi videtur animus, eâ parte, quâ, ceu consentaneum est, omnibus
 “ deficere incipit. Quamobrem si quis vestrùm vel dextram meam vult
 “ contingere, vel in oculos viventis adhuc intueri, accedat: ubi verò
 “ velatus fuero, nè quis hominum, filii, vos oro, corpus meum videat,
 “ ac nè vos quidem ipsi. Persas quidem omnes ac socios meum ad mo-
 “ numentum evocate; quo mihi gratulentur, cui jam in tuto agentì
 “ nihil accidere mali possit, sivè adeò cum numine divino fuero, sive in
 “ nihilum redigar: quotquot autem venerint, hos beneficiis illis adfec-
 “ tos, quæcunque in hominìs fortunati funere solemne est exhiberi, di-
 “ mittite. Atque hoc ex me postremum memineritis, Si benefici in
 “ amicos fueritis, etiam hostes punire poteritis. Valetè, filii cari,
 “ atque idem matri verbis meis renuntiate: itidem omnes amici, qui
 “ adestis, et abestis, valetè.” Hæc cùm loquutus esset, atque omnibus
 dextram porrexisset, velavit se, vitamque cum morte commutavit.

Fuisse quidem regnum Cyri omnium in Asiâ præclarissimum ac maxi-
 mum, vel ipsum de se testatur. Terminos habuit, ab oriente, mare ru-
 brum; à septentrione, pontum Euxinum: ab occidente, Cyprum et
 Egyptum; à meridie, Æthiopiam. Tantum verò cùm esset, uno tamen
 Cyri arbitrio gubernabatur, qui subjectos sibi liberùm instar et honore
 prosequabatur et obsequiis sibi devinciebat; cùm subjecti Cyrum vicissim
 tanquam patrem venerarentur. Verùm ubi Cyrus diem suum obiit, mox
 inter ipsos filios coortum est dissidium, mox urbes et nationes defecerunt,
 atque omnia in pejorem partem versa sunt. Vera autem me dicere, à
 rebus divinis docere incipiam. Equidem scio, priùs regem ac regi sub-
 jectos etiam iis, qui vel extrema facinora designâssent, sive jusjurandum
 dedissent, id ipsum servâsse, sive jinxissent dextras, firmiter promissis ste-
 tisse. Quòd si tales non fuissent, et ejusmodi de se opinionem excitâssent,
 sicut hodièque nè quidem unus fidem eis habet, quòd eorum jam per-
 specta sit impietas: ità neque tunc illorum militum duces, qui expedi-
 tionem cum Cyro susceperunt, fidem eis habuissent: jam verò cùm priscae
 de illis opinioni credidissent, seipsos eis tradiderunt, et ad regem de-
 ductis capita fuerunt abscissa. Multi etiam barbari, qui hanc expedi-
 tionem unâ susceperant, alii aliâ fidei pollicitatione decepti perierunt.
 Sunt etiam, quod ad hæc attinet, multò nunc deteriores. Nam antehac
 si quis pro rege periculum adiret, vel urbem aut nationem in ejus ditio-
 nem

nam redegisset, vel aliquid aliud præclarè fortiterque pro eo perfecisset, hi *scilicet* erant, qui honoribus cumularentur: nunc si quis etiam, quemadmodum Leomithres, uxore, liberis, et amicorum quoque liberis apud Ægyptium obsidibus relictis, et sanctissimo jurejurando violato, regi quod expediat, fecisse videatur: hi *verò* sunt, qui maximis honoribus ornantur. Quæ cum omnes Asiatici videant, *etiam ipsi* ad impietatem et injustitiam deflexerunt. Nam quales sunt ii, qui præsent, tales et illi plerumque solent esse, qui eorum imperio subiecti sunt. Hinc factum, ut magis jam sint nefarii, quàm olim fuerint.

Pecunias verò quod attinet, hoc modo nunc magis injusti sunt: non enim duntaxat eos qui multa commiserunt delicta, sed jam illos quoque, qui nihil injusti admisere, comprehendunt, ac præter jus et æquum pecunias solvere cogunt: quo fit, ut nihilo minùs ii, quorum res ampla videtur esse, sibi metuant, atque *alii*, qui multa injustè fecerunt: iidem cum potioribus congregari recusant, neque ad copias regiam in expeditionem conflatas adungere se audent. Quapropter omnibus licet, qui bellum ipsis faciunt, in eorum regione citra pugnam ut libitum fuerit versari, tum propter ipsorum erga deos impietatem, tum propter injurias, quas hominibus inferunt. Atque hoc modo sunt ipsorum animi prorsus jam deteriores, quàm olim.

Nè corporum quidem eos illâ ratione, quâ priùs, curam habere jam narrabo. Nam erat in eorum institutis, ut nec exspuerent, nec emungerentur: (perspicuum est autem, hæc ipsos non eâ de causâ sanxisse, quòd corporis humori parcendum existimarent, sed quòd laboribus ac sudore corpora firmari vellent) jam verò manet id quidem adhuc, nè vel exspuant vel emungant se, sed ut laboribus se exerceant, nusquam curæ est. Enimverò erat etiam apud illos olim hoc institutum, ut semel tantum *singulis diebus* cibum fumerent; quò tam ad expedienda negotia quàm ad se in laboribus exercendos die toto uterentur; jam verò restat id quidem, ut semel duntaxat cibum capiant; sed cum eo tempore vesci incipiant, quo solent, qui maximè matutino prandent, tam diu comedere ac bibere perseverant, quamdiu solent, qui ferissimè cubitum eunt.

Erat item in eorum institutis, nè ad convivia importarentur obbæ, quòd nimirum existimarent minùs tum corpora tum animos debilitari, si quis non nimium hauriat? nunc *has* non importari, restat id quidem, tantum verò bibunt, ut non importent, sed ipsi exportentur; cum *nempe* recto corpore non ampliùs exire possint.

Erat illud unum ex institutis patriis, quod itinera facientes neque comedebant, neque bibebant, neque quidquam eorum palam faciebant, quæ de his necessariò consequuntur: nunc autem id quidem manet adhuc, ut ab his se rebus abstineant; sed itinera tam breviter faciunt, ut nihil mirum sit, à rebus illis necessariis eos abstinere.

At verò toties etiam olim venatum ibant, ut *solæ* venationes ad exercendum tam ipsos quàm equos sufficerent; posteaquam verò rex Artaxerxes et ipsius familiares à vino vinci cœperunt, nec jam ampliùs ipsi perinde ac *priùs* exhibant, nec alios ad venationes educebant: quin et illis palam invidebant, quasque se potiores oderant, quicunque laborum amantes cum equitibus suis venarentur.

Est hodièque in usu, pueros ad portas institui; verùm et artem equestrem discant et exerceant, *id scilicet* extinctum est; quòd eò non eant, ubi specimen edendo gloriam consequi possint. Et quòd quidem pueri audientes priùs illuc judicia ex æquo judicari, justitiam discere videban-

tur, hoc *verò* etiam penitus perversum est: nam manifestò vident eos superiores discedere, qui largiùs dederint. Etiam illorum, quæ terrâ nascuntur, vires pueri antehac discebant, quò utilibus uterentur, à noxiis abstinere; nunc ea sic edoceri videntur, uti quamplurimùm noceant: certè enim nusquam plures, quàm illic, vel extinguuntur venenis, vel perniciosè læduntur.

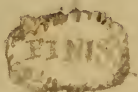
Enimverò etiam multò nunc sunt, quàm Cyri *tempore*, delicatiores. Nam eâ tempestate Persicâ quidem institutione et continentia adhuc utebantur, vestitu verò et elegantiâ Medorum: nunc à Persis *profectam laborum* tolerantiam extinguì patiuntur, et Medorum mollitiem retinent. Libet autem ipsorum etiam delicias et *voluptatem* explanare. Nam primum eis non satis est, cubilia molliter sterni, sed jam spondarum pedes tapetibus imponunt, ut nè pavementum obnitatur, sed tapetes *nonnihil* cedant. Et sanè quæ ad mensam coquuntur, eorum quidquid priùs inventum fuit, nihil est detractum; et alia *quædam artificia* nova semper excogitant: idem in obsoniis fit: nam in utroque habent, qui *semper* aliquid novi conficiant. Quinetiam hyberno tempore non caput solùm, non corpus, non pedes ipsis satis est tegi; sed etiam ad extremas manus habent tegumenta quædam hirsuta et digitalia. Æstate verò nec arborum nec rupium ipsis umbræ sufficiunt, sed in his adsunt iis homines, qui *et alia* excogitant umbracula. Jam si pocula maximo numero habeant, eo ipso *tanquam ornamento* semet ostentant; at ea si palam sit comparata improbis esse artibus, nullum id iis pudorem incutit: nam et iniustitia et lucri turpis cupiditas apud eos valdè creverunt.

Etiam illud priùs erat eis in more patrio positum, ut pedites in itineribus obeundis non conficerentur; *idque* aliâ nullâ de causâ, quàm ut rei equestris peritissimi evaderent; jam verò plus stragulorum in equis quàm in cubilibus habent: non enim tam equestris res ipsis est curæ, quàm ut molliter sedeant. Bellica sanè studia quod adinet, quî non in illis consentaneum fuerit, nunc prorsùs eos deteriores esse, quàm olim *fuerunt*? quibus superiori quidem tempore mos patrius erat, ut quotquot agros possiderent, equites inde suppeditarent, qui militatum irent: qui verò in præfidiis degerent, *si quidem aliquando* suscipienda esset pro defensione regionis expeditio, stipendiis militarent: at nunc et ostiarios, et panis et obsoniorum opifices, et pocillatores, et balneatores, et qui *cibos in mensas* adponunt, et qui eos tollunt, et qui cubitum deducunt, et qui de somno excitant, et exornatores qui pigmenta eis illinunt infricantque, et cætera concinnè componunt; hos omnes in equites dynastæ retulerunt, ut stipendia sibi mereant. Et *hominum* quidem ex his *constata* adparet multitudo, non tamen ullus eorum in bello est usus: quod quidem ex iis ipsis, quæ usu veniunt, manifestum est: nam illorum in agro faciliùs hostes quàm amici versantur. Enimverò cùm ferentariorum ordine Cyrus eos eximeret, ac tum ipsos tum equos armaret, et cuique daret in manum paltum unum, cominùs pugnam faciebat; nunc neque ampliùs missilibus pugnant, neque cominùs congressi rem gerunt.

Idem pedites habent illi quidem, pugnam inituri, scuta, et copidas, et secures, perinde ac Cyri tempore; verùm nè illi quidem manum conferere volunt. Nec falcatos quidem currus ad eos ampliùs usus, quibus à Cyro destinati fuerunt, adhibent. Nam is aurigas honoribus auctos, et ad fortitudinem institutos habuit, qui gravem in armaturam impetum facerent: hi verò *Persæ* recentiores, cùm eos qui sunt in curribus

nè quidem nōrint, inexercitatos arbitrantur pares futurōs exercitatis. Faciunt verò illi quidem impetum, sed prius quàm intra hostes penetrent, partim inviti decidunt, partim desiliunt; aded ut ab aurigis destituti *currus et jugales* sæpenuerò plus amicis detrimenti adferant quàm hostibus. Cùm verò et ipsi intelligant, quales sint ipsorum adparatus bellici, cedunt *aliis*, neque quisquam ampliùs absque Græcis ad bellum se comparat, sive aded ipsi bellum inter se gerant, seu contra eos Græci copias educant; sed etiam adversùs Græcos *non nisi* cum Græcorum auxiliis bella *sibi* suscipienda esse statuerunt.

Arbitror equidem me jam perfecisse, quod institueram. Quippe demonstratum aio, Persas et *alios* Persis conjunctos minùs erga deos esse religiosos, et erga cognatos magis impios, et injustiores erga cæteros, et bellicis in rebus jam magis instrenuos quàm priùs: quòd si quis contraria sententiæ meæ statuit, eorum facta modò consideret is, ea dictis à me testimonium dare comperiet.

Phossethai to be accustomed
or to ~~accostum~~ ~~ones~~ ~~selve~~
All in their turn or by their
turn

Phoueo eustonia Phoueoia
Pro et caro
Diateta Germanica perfumio
analo ha ad alle Ro
liso ~~invenio~~ consuma
Kartico patienter tolero
Diateta Germanica perfumio
Mentoi Gerte quidein
Tameri
modipote nunguam
denom ~~rebus~~ ~~una~~

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: July 2006

PreservationTechnologies

A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

LIBRARY OF CONGRESS

0 003 054 215 0